FRANCKESCHE STIFTUNGEN

DFG

Franckesche Stiftungen zu Halle

August Hermann Franckens, S. Theol. Prof. & Past. til S. Ulrich i Halle, og Gymnasii Scholarchæ, Haand=Postill, Eller Korte Prædikener Paa Søndage og ...

Francke, August Hermann

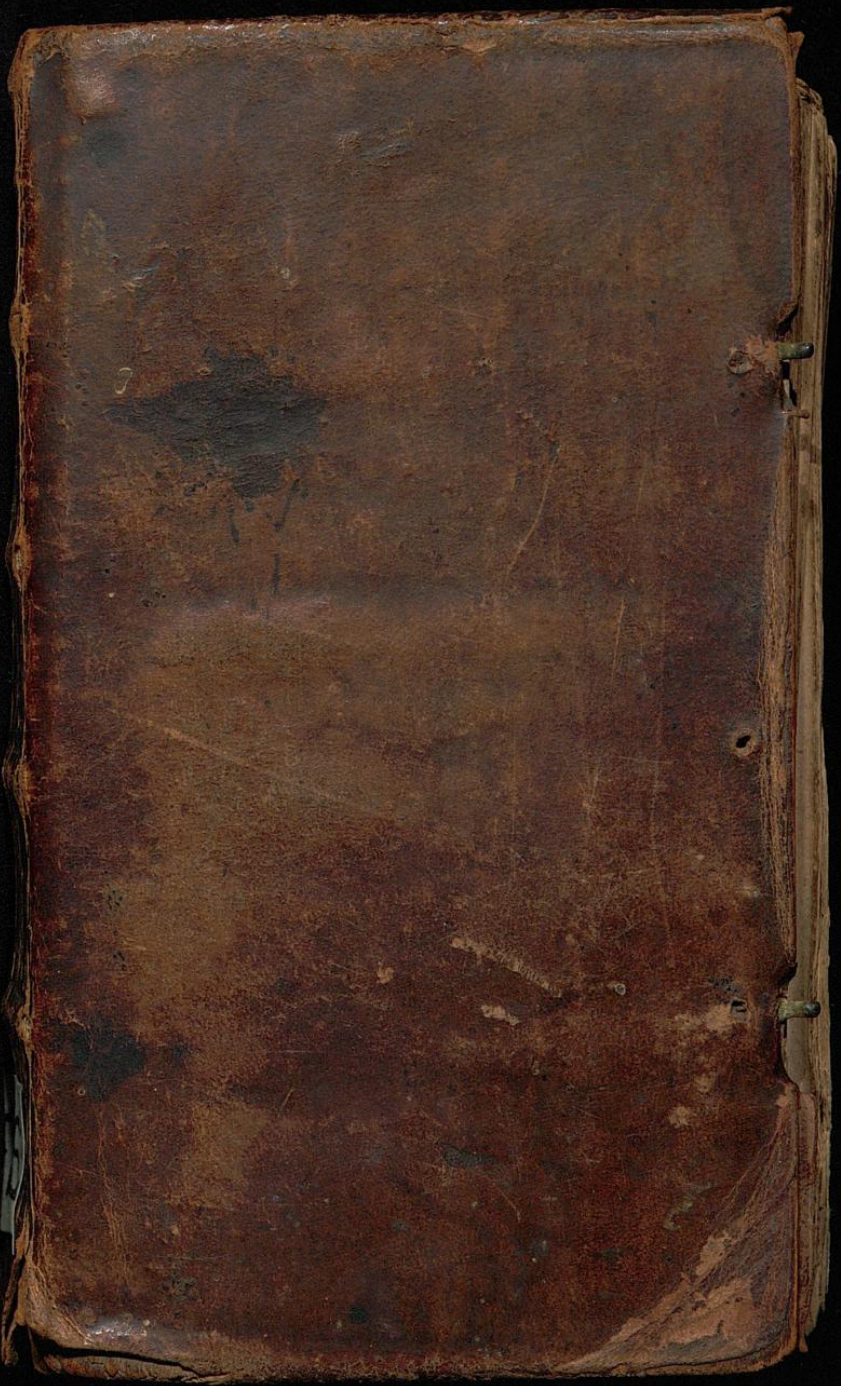
Kopenhagen, 1752

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downladed and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-160257

Visual Library

Franckesche Stiftungen zu Halle

6,00

Geschenk von Pastor
Thomas Hougesen
Spolskifte Danske Kirke in
Flensburg 2014

Franckesche Stiftungen zu Halle

C
11
840

E Mau 1840

August Hermann Franckens,
S. Theol. Prof. & Past. til S. Ulrich i Halle,
og Gymnasii Scholarchæ,

Haand-Postill,

Eller

Korte Prædikener

Paa Søndage og Hell: Dage,

Hvorudi

Fornemmelig gives fornoden Opvækkelse og Anvisning til den sande, levende, kraftige, og i gode frugter sig bevisende Troe;

Med Fortale og Register

forsynede.

Af det Tydske i det Danske Sprog oversatte, og til Trykken befordrede.

Med

Et Tilleg over de i Dannemark brugelige Texter, som af Auctore ey vare forklarede.

Selges her u-indbunden for 4. Mark Danske.

KJØBENHAVN,
Udi det Kongel. Wäysen-Huses Bogtrykkerie, og paa dets Forlag. Trykt af Gottmann Friderich Kisei.
Aar 1752.

Franckesche Stiftungen
Haupt-
Bibliothek
Halle/Saale
23.207

Af vor HErres JEsu Christi fylde naade for naade!

Hiert-elskede Læser!

Dette er det andet oplag af de korte prædikener paa Søndage og Hell. dage, som Aar 1716. bleve første gang udgivne; ved hvilket oplag jeg har holdt fornøden at sette denne nye fortale, og vil jeg af de første fortaler, nemlig saavel den, der har staaet for den første, som den, der har staaet for den anden deel, ikkun her beholde det, som synes at være fornøden for Læseren.

1. Maa man vide, at disse prædikener ere holdne fra Advent 1715. til Advent igien 1716. for den christelige Menighed til St. Ulric i Halle, og at der derfor findes saa mange Evangeliske texter fuldkommelig efter ordenen forklarede og afhandlede tilsammen, som der ere virkelig indfaldne i nys-bemeldte Aar. Dog, siden der paa nogle Søndage og Hellige dage er forefalden nogen forhindring, saa jeg ikke har

prædiket, saa ere nogle prædikener, som tilforn ere holdne, endog paa andre steder, tagne med dertil, for at giøre verket fuldkommen, saasom den prædiken paa 1. Søndag efter Hellig 3. Kongers dag om at søge og finde den HErre JEsum, den paa Mariæ Bebudelses dag, den paa Trinitatis Søndag, og den paa 7. og 15. Søndag efter Trinitatis.

II. Næst opbyggelse er det korthed, her fornemmelig er søgt. Thi dette har just været den egentlige anledning til, at det gandske arbeid er bleven udgivet, det at mange har søgt og forlanget saadan en kort forfattet afhandling over Søn- og Hellig-dags texterne: deels paa det de fattige des lettere kunde komme dertil; deels at man ogsaa kunde føre den hos sig paa reysen; deels paa det man og paa denne maade kunde komme deres store skrøbelighed til hielp, der bar søgte efter korte prædikener, og kunde saaledes lokke dem til at faae en større kierlighed til Guds ord: hvortil det endnu kommer, at man maaskee kunde læse saadanne korte prædikener for syge personer, til opvækkelse for deres siel, uden at de skulde blive trætte af at høre derpaa. Imidlertid have, for denne kort-

kortheds skyld, man har søgt, de materier, som hver gang ere blevne afhandlede, ikke saa udførlig kundet igiennemgaaes, eller saa viitløftig appliceres, som vel kunde skeet, i fald man ikke havde havt dette besynderlige øyemerke. Skulde nu nogen ikke være til freds med denne korthed, saa kand hand i dette fald fuldkommen finde sig fornøyet udi de nu fierde gang, aar 1715. i 4to udgivne prædikener paa Søndage, Fester og Apostel-dage, saavelsom og i temmelig mange apart udgivne prædikener, hvorudi de til christendommen fornødenste og fornemmeste materier ere afhandlede: De andre, som finde behag i denne korthed, holde mig da vel og til gode, at een og anden prædiken, i særdeleshed paa anden Pintze-dag og Trinitatis-Fest, ere viitløftigere, end mit forehavende øyemerke ellers denne gang har ført med sig; saasom enhver ting (og altsaa og den korthed, her er sigtet til,) lider for visse aarsagers og omstændigheders skyld sin exception og undtagelse. Derforuden har jeg i den mundtlige fremsettelse ikke bunden mig saa meget til de skrevne concepter af disse korte prædikener, som ere tilforn dictérede af mig, at jeg jo skulde efter al fri-

hed saa vel brugt flere ord, for at giøre sagen tydeligere, som og udført baade forklaringen og applicationen videre og eftertrykkeligere, ligesom tiden har tilladt, og de øvrige omstændigheder udfordret, og derimod vel ogsaa udeladt noget, hvad der ikke just er rundet mig ind, naar jeg har fremsat min tale. Hvorover det da er saa meget des mere mit hiertelige ønske, og jeg ogsaa hermed formaner den elskelige Læsere, at læse alting med des mere eftertanke, paa det at det, her er sammenfattet i korthed, maa ved hans betragtning, under Guds velsignelse, des mere udbrede sig i hans sind: hvortil det da ikke skal giøre lidet, dersom hand derhos smukt tager selv Bibelen i haanden, og ikke lader sig det falde fortrydeligt, at kaste de anførte sprog op, ja og mange gange til sin des større overbeviisning og opbyggelse at læse det foregaaende og efterfølgende efter i Skriften.

III. I det første oplag var enhver prædiken trykt med en besynderlig titul, hvilket ikke er skeet af anden aarsag, end fordi der har og været mange, som har forlanget dem, hver prædiken for sig. De samme besynderlige titler ere nu udeladte i

dette

dette andet oplag, for at bogen kand blive des tyndere indbunden; herimod er der nu kommen et register til, som vil være mange læsere des angenemmere.

IV. Der ere og i det følgende, nemlig det paa Advent 1716. begyndte kirke-aar, allerede mange prædikener blevne udgivne, udi hvilke den hele Evangeliske text ikkun er rettet paa en udførligere application af selvsamme materier, som her ere forhandlede. Mit øyemerke var derved dette, at, saasom jeg i disse korte prædikener aldrig har kundet giøre applicationen saa udførlig, som jeg vel syntes, det var fornøden for tilhørernes og læsernes skyld, saa vilde jeg endnu engang, og det saaledes, aaret igiennem forhandle alle materierne, at jeg alleneste kunde drive paa sammes rette application eller anvendelse, og hvordan enhver ret skulde føre dem i øvelse, og anvende dem i sit liv og levnet. Men eendeel fordi der i de vinter-dage den gang er falden mig ofte upasselighed paa, eendeel og formedelst den reyse, jeg siden foretog mig til en forfriskning for mit legems kræfter, er jeg bleven hindret i at føre denne sag til nogen ønskelig ende. Giver da Gud kun fremdeles liv og sundhed, saa vil

jeg lade det være mig angelegen, ogsaa at fare fort derudi, og at ogsaa flye den elskelige Læsere, som en anden deel, saadanne korte Søn- og Hellig-dags-prædikener i hænderne, som ere gandske practiske og applicatoriske, eller som bestaae i lutter tilegnelse paa tilhørerne, og ere rettede paa alle og hver en materie, som herudi indeholdes; ihvorvel disse ellers ere nu i sig selv et complet verk. Imidlertid beder jeg Gud ydmygelig, at hand og vil forlene mig sin naade hertil.

V. Ellers har jeg og ved det første oplag af disse prædikener lettelig forud kundet domme, at sammes læsere vilde være af meget adskillig art. Thi der ere mange, (at jeg her ikkun for det første skal igientage, hvad jeg i dette fald har erindret i den første fortale) hvilke vel holde den udvortes skik, at læse en prædiken om Løverdagen eller Søndagen, men da mene, at det dermed er afgiort, og see det opus operatum eller den blotte udvortes gierning an, som deres Guds-tieneste, og som deres christendoms pligt, den man nok kunde have fyldestgiort ved den udvortes læsen eller høren. Slige menniſker torde da vel og ikke bære sig anderledes ad med mine prædike-

dikener, og dem vil det da være des kierere, at de, ved det samme prædikener ere saa korte, komme brav snart af med saadan deres formeente Guds-tieneste. Men de skal vide, at de paa den maade meget mere fortørne Gud med deres læsen, end de bevise ham nogen tieneste dermed. Thi her er dette ingenlunde øyemerket, at de kun kand have noget at læse, og dermed fordrive tiden, men at de maae komme til at erkiende deres sieles tilstand, og den dem til deres evige saligheds erlangelse fornødne sandhed, og tillige blive ret grundig forandrede, forbedrede, befriede fra deres syndesøvn eller kiødelige sikkerhed, og fra al falsk indbildning om, de vel ere gode Christne, bragte til den sande og levende troe, og dag fra dag altid kraftigere og kraftigere fornyede til Guds billede, og saaledes giorte til sande Guds børn, og altid mere og mere opfyldte med levende haab til den evige salighed. Skal de naae dette øyemerke, saa maae de visselig til at lukke deres øyne ret op, og vel betænke, hvad de læse, og tillige ey allene tragte efter, ret at forstaae og erkiende sandheden, men endog at prøve deres gandske tilstand derefter, og naar de befinde, at de mangle en ret og Gud behagelig

gelig tilstand, da alvorlig at bede Gud, hand af naade vil forbedre den, og giøre dem til saadanne folk, som man udkræver i disse prædikener, af den Hellige Skriftes grund; i hvilket fald det da vil komme dem vel tilpas, at de allevegne kand finde, hvorledes man giver dem tilstrekkelig anviisning til, hvorfra de skal faae kraft dertil, og hvorledes de kand erlange samme. Følge de dette raad, saa kand de da have den rette nytte af deres læsning, og under Guds velsignelse ikke lidet forøge samme ved idelig igientagelse.

Dog vil det formodentlig heller ikke fattes paa saadanne Læsere, som meget vel vide, at det ikke kand være giort med den blotte læsen, og som med et oprigtigt hierte og retskaffen alvorlighed søge deres sande og grundige opbyggelse saa vel heri, som i andre dertil tienlige bøger. Saadanne blive da kun velmenende erindrede om, at give agt paa sig selv, at, naar ordet indplantes i dem, og deres hierte ogsaa derved bevæges, opvækkes, og efter deres tykke forandres og forbedres, da ikke maaskee tornene af nærings-sorge, rigdom og vellyster, ja og af aandelig hoffærdighed og indbildning om egen klogskab vore op med, og

qvæle

qvæle den gode sæd, men at de meget mere maae indtil enden være bekymrede for at bevare samme i et sinukt og got hierte, og i sand taalmodighed og bestandighed at bære den tredive- tresindstive- og hundredefold frugt, som Christus har udfordret.

Saa meget har jeg den gang erindret om disse prædikeners adskillige Læsere: paa nærværende tiid vil jeg just derom, og Læserne selv til beste, endnu legge noget mere til, saasom det er mig dog i alting derom allene at giøre, at enhver, der betiener sig af disse korte prædikener, kand have en sand nytte deraf paa sin siel, hvilken jeg har i enhver prædiken, naar jeg har holdt den, søgt hos mine tilhørere, og siden, da jeg har udgivet dem, ogsaa hos Læserne. Og saa erindrer jeg da,

VI. At det ikke er mig ubekiendt, at det og ikke fattes for saadanne, som sige, der ere ingen realia eller hoved-ting i disse prædikener. Men ved realia forstaae de alleslags historier og andre saadanne ting, som man har hentet andensteds fra, dem mange søge at smykke deres prædikener, og giøre dem behagelige for tilhørerne og læserne med. Men dette er i sandhed ikke de rette realia eller hoved-ting i en prædiken,

men

men meget mere allotria eller fremmede ting, som intet have her at bestille. De rette realia ere Guds ord, som Petrus siger 1 Ep. 4, 11. Dersom nogen taler, hand tale som Guds ord. Thi naar Guds villie, saadan som hand har aabenbaret den i Loven og Evangelium, bliver tydelig og grundig lagt for øyne, og det bliver menniſket ret viist, hvor dybt hand ligger i ſyndens elendighed, og hvorledes hand kand hielpes derudaf, og føres til den evige ſalighed, saa faaer tilhørerens eller læſerens ſind noget ret ſolide og reelt, eller noget, ſom er af saadan væſen og kraft, at det kand give ham en ret næring og føde for hans ſiel; da derimod allehaande verdſlige hiſtorier, og en tvungen application af de ſamme paa de aandelige og Guddommelige ting, saavelſom og fortolkernes ugrundede, med hinanden ſtridende meninger, og andre saadanne ting mere forvirre ſindet, eller i det mindſte afføre det fra det rette maal, end opbygge det, og de lade ſielen blive hungrig og tørſtig, saa det gaaer den derved, ligeſom der ſiges Eſa. 29, 8. Det ſkal være, ſom naar den hungrige drømmer, og ſee, hand æder, men naar hand opvaagner, da er hans ſiel tom, og ligeſom naar den tørſtige drømmer, og ſee, hand drikker, og hand op-

opvaagner, og see, hand er træt, og hans siel er tørstig. Eller og som Jer. 14, 3. De ypperlige iblant dem sendte deres smaa efter vandet; de kom til graverne, de fandt ikke vand, de kom tilbage med deres kar tomme. Ligesaadan, siger jeg, gaaer det dem, der høre eller læse saadanne prædikener, som ere opfyldte med mange fremmede udvortes ting, der ikke naae det rette øyemerke, og heller ikke trefle hiertet. Jeg finder og ved Guds naade alle tider i Guds ord selv, saa mange høyst-fornødne og tilhørerne u-imodsigelig nyttige sandheder at forestille, at jeg ikke seer, hvorledes jeg med en god samvittighed kunde udelade noget deraf, og i des sted blande noget andet deri, som jeg dog selv ikke kunde erkiende for en sand kierne, men maatte, i ligning med den saliggiørende Guddommelige sandhed, holde det for avner og skaller. Ellers forkaster jeg ikke det, naar man, efter som sagen udkræver, og ikke af hofmod, men af reen henseende fører i sig selv gode og nyttige ting endog af de udvortes videnskaber an med, for des grundigere, ja og udførligere og tydeligere at fremsette sandheden, da det ikke kand hindre Guds opbyggelse, som er i troen, (1 Tim. 1, 4.) men meget mere befordre samme.

VII. Næsten af samme slags ere de Læsere, hvilke disse prædikener komme for eenfoldige for. Saadanne maae vide, at just dette er altid mit øyemerke, at jeg ikke med vise ord, at Christi kors ikke skal blive forfængeligt, (1 Cor. 1, 17.) men paa det allereenfoldigste maa prædike Evangelium, og at jeg derfor endog i disse prædikener vilde endnu brugt en meget større eenfoldighed, dersom det kun havde været givet mig af HErren, at trænge ind i en endnu større eenfoldighed. Thi ingen kand dog legge en anden grundvold, end den, som lagt er, som er JEsus Christus, (1 Cor. 3, 11.) men derpaa kommer det an, at man kand legge denne Propheternes og Apostlernes eneste grundvold saaledes, som den er, paa det allereenfoldigste, men ikkun ret, og brav dybt, dybt ind i hiertet og i sielen.

VIII. Men dette maa enhver Læsere i sær vide og merke, at jeg i alle mine prædikener pleyer i besynderlighed at beflitte mig paa disse 3. stykker, og jo ældre jeg bliver, jo mere tragter jeg efter, at sette dem i verk, først, at jeg maa forkynde Christum for mine tilhørere efter ret Apostolisk maade, eller saadan som Apostlerne i deres prædikener og breve have efterladt os en lær-

lærdoms form, den vi ere skyldige til at følge; for det andet, at jeg maa ret klart og tydelig legge enhver for øyne, og give ham tilkiende, hvor dybt hand ligger i syndens fordervelse; og ikke mindre for det tredie gjøre det tydeligt og klart for enhver, hvorledes hand ved Guds naade i Christo JEsu kand hielpes ud af saadan sin elendighed og fordervelse i en sand og grundig omvendelses orden, paa det ikke nogen skal bedrage sig selv, og heller ikke nogen, naar hand erkiender sin elendige tilstand, saadan som den er i sandhed, skal forsage derpaa, at hand ikke endnu kand blive en anden mand, og et nyt creatur i Christo, og altsaa et Guds og hans evige herligheds barn og arving. Dersom nu enhver tilhørere eller læsere ogsaa vilde beflitte sig paa disse 3. stykker, nemlig at hand maatte først komme til en sand Christi kundskab, for det andet til ret grundig kundskab om sit syndige væsen og dybe fordervelse, for det tredie til ret at kiende, saavelsom og virkelig at bruge og til sin nytte at anvende naadens og salighedens midler, og sindet var i læsningen stedse alvorlig rettet paa disse stykker, saa tviler jeg ikke paa, jeg jo bedre skulde naae mit øyemrrke hos enhver læser.

IX. I disse prædikener i særdeleshed kand Læseren selv let merke, at den materie om Troen, hvorledes samme skal vel grundes, stadfæstes og styrkes hos os, som den der er roden, hvoraf alt got maa komme hos os, er allermeest derudi bleven drevet; hvorudover da og Læserens sind maa i særdeleshed rette sig derpaa, og ydmygelig bede Gud, at hand derved vil oplade hans hierte, ligesom Lydiæ, Ap. G. 16, 14. og opfylde al sin godheds velbehagelighed, og troens gierning i ham med sin magt. 2 Thess. 1, 11. Thi naar denne perle, nemlig troen, som virkes ved Guds magt, som Paulus taler om paa det nu anførte sted, eller Guds kraftigheds troe. Col. 2, 12. og som det her lyder efter det grædske, Guds indvortes virknings troe, bliver ham given, saa skal hand komme til at sige udaf Viisdommens Bog cap. 7, 11. Alle gode ting kom til mig med den tillige; og utallig riigdom var i dens hænder. Men her tales ikke om verdslig riigdom, men om Christi usporlige riigdom. Eph. 3, 8.

X. Herved maatte jeg da og vel ønske, at enhver ret vidste og forstod, eller var af hiertet bekymret for, at hand ret kunde lære, hvori det rette Christendoms væsen bestod,

stod, det, desværre! kun faa eftertænke, end sige, de ret skulde erkiende det. Man læse kun derom sal. D. Speners ord, som jeg har taget af hans prædikener, Glaubens-Trost kaldede, og sat foran for den prædiken i denne Bog paa Hellig Trefoldigheds Fest: ligesom jeg da og i betragtning af, at der ligger saa gandske meget magt paa, at kiende disse ting ret, selv har handlet i den hele prædiken om det rette Christendoms væsen, saaledes, at enhver, der er begierlig efter sin salighed, kand i dette fald finde tilstrekkelig underretning sammesteds. Hand kand da og tage den prædiken paa anden Pintze-dag til hielp, paa det hand kand blive des vissere paa de ting. Thi saa længe nogen holder sig for en sand Christen, og agter sig for retskaffen omvendt, da dog hvad der befindes hos ham at have nogen anseelse, og det hand selv holder for en christendom, endnu ikke udgior noget retskaffent væsen, eller sandhed, som er i JEsu; Eph. 4, 21. saa maa hand høre eller læse nok saa grundige prædikener, saa kand hand dog for dette hos ham herskende allerskammeligste og allerfarligste selvbedrag, som hand af egen kierlighed ikke vil lade sig overbevise om, ingen ret

grund komme til, ey heller bygge sit huus paa klippen, hvor helvedes porte ikke kunde faae magt over det. Enhver merke, hvad jeg siger!

XI. Det øyemerke, Læseren har i at læse disse prædikener, skal billig komme overeens med det øyemerke, som jeg har havt, da jeg holdt dem. Nu giver min samvittighed mig vidnesbyrd for Gud, at jeg ved enhver prædiken, som jeg her overgiver Læseren, har havt det øyemerke og den oprigtige forlængsel, og gandske inderlig ønsket, at enhver tilhørere derved maatte opbygges og forbedres, men i sær, at forbedringen ey allene maatte følge i eet og andet stykke, men at jeg dog ret maatte vinde sielene, og føre dem gandske til den HErre JEsum; og o! hvad har jeg erkiendt det for en stor Guds naade, naar jeg har erfaret, at der endog kun eet eneste hierte er bleven kraftig rørt, og bragt til en grundig omvendelse fra verden til Christum, og det herefter ogsaa har befundet sig saaledes i gierningen! Og ligeledes, siger jeg, skal da og billig enhver, som hører mig, og enhver, som tager een af disse prædikener for sig at læse, have det selvsamme øyemerke, til den ende ogsaa tilforn

rette

rette sit hierte til Gud, og med alvorlighed paakalde ham om, at hand vil give sin velsignelse til at læse saadan prædiken, og derved opbygge og forbedre ham; ja hand skal ønske, bede og ydmygeligen begiere, at Gud vil velsigne den saa kraftig paa hans hierte, at hand maa gandske settes ligesom paa den HErres JEsu skiød, og leveres i hans arme, det er, forbindes og forenes med ham i en fast, ret levende og kraftig indtrængende troe, og til evig tiid troloves med ham, som en bruud med sin himmelske Brudgom. Thi i den henseende er det begyndt af mig, at sielen kunde i sandhed sige til den HErre JEsum: Min Kiereste er min, og jeg er hans, som føder iblant lilierne, Høys. 2, 16. og: Jeg fandt den, som min siel elsker; jeg greb ham, og lod ham ikke fare. Høys. 3, 4.

XII. Det erfarer jeg vel af mange tilhørere, at de have gode bevægelser, saa længe de høre ordet, og altsaa tviler jeg heller ikke paa, og har og vel formuñen, at mange ogsaa i at læse prædikenerne har funden til slige gode bevægelser, men, desverre! de fleste lade det blive ved saadanne gode bevægelser, ja blive vel altid bevægede paa ny; men de lade ikke saadanne gode bevæ-

gelser komme til den rette kraft. Thi de vil ikke selv smukt til at gribe sagen frisk an, eller begynde paa at øve den; hvilket da visselig er en stor utaknemmelighed og en meget uforsvarlig utroskab imod Gud, der har beviist dem saadan naade, at hand har ladet sit ords kraft trænge dem ind til sielen, og ladet dem finde den i deres inderste. Ach! at dog de, som læse dette, og herudi finde sig trosne, maatte fra nu af blive mere taknemmelige og troe imod den gode og fromme Frelsere, der saa griber efter deres hierte, og herefter lade enhver overbeviisning og Guddommelig rørelse komme til bestandig kraft og øvelse!

XIII. De Læsere, der finde sig overbeviiste, at de endnu hidindtil have været u-omvendte, maae kun eenfoldig uden forhalning vende sig til Gud med bøn og ydmyg begiering, og holde an fra den ene dag til den anden, indtil de erfare paa deres egen person, at Lutherus har beskrevet den sande og levende troe ret, da hand har sagt: "Troen er en Guddommelig "gierning i os, som omvender, og føder os paa ny "af Gud, Joh. 3, 3. og dræber den gamle Adam; "gior os aldeles til andre menniskér med hierte, "mod, sind, og al kraft; og fører den Hellig Aand "med sig. O! hvor er det en levende, kraftig, mægtig og flittig ting med troen! at det er umueligt an- "det, end den, som haver troen, gior uden afladelse "gode gierninger, o. s. v." udi fortalen over Epistelen til de Romere. Een tør heller ikke ved at stille sig dette alt for tungt, end sige, umueligt for. Thi Gud har jo lovet, at giøre os til nye creature i Christo; saa behøver man kun at bede ham derom, og ikke lade af igien fra saadan bøn, eenfoldig bruge naadens

mid-

midler, være troe i det lidet, man har annammet, og kun ikke lade sig afskrekke ved dievel, verden og sit eget kiød og blod; saa skal det blive aabenbar, at Gud visselig holder og opfylder os, hvad hand har tilsagt.

XIV. Men bliver en Læsere overbeviist om, at det er den rette naade, hand staaer udi, og veed, da hand ikke har annammet verdens aand, men den Aand af Gud, hvor igelig hand er benaadet af Gud, saa bør hand vel takke Gud ydmygelig derfor, men hand maa da ogsaa vel see til, dersom hand synes at staae, at hand ikke falder, og at hand jo herefter forarbeider sin egen saliggiørelse med frygt og bevelse, ikke er høymodig, men frygter, at hand maa blive ved i fromheden, paa det hand ikke skal afhugges. Rom. 11,20.22. Ja saadan een skal legge al flid paa (af den annammede Guds naade og kraft) at bevise dyd i sin troe, og i dyd kundskab, men i kundskab afhold, men i afhold taalmodighed, men i taalmodighed gudfrygtighed, men i gudfrygtighed broderlig kierlighed, men i broderlig kierlighed kierlighed. 2Pet. 1,5-7. Herefter maae det hede om saadanne: Vi alle, som med et barr ansigt skue HErrens herlighed, som i et spevl, blive forvandlede til det samme billede fra herlighed til herlighed, som af HErren, som er Aanden. 2Cor. 3,18.

XV. Men finde andre Læsere sig overbeviiste om, at de ere faldne i søvn igien, efter at de eengang have været opvakte, saa maae de bruge disse prædikener til at lade sig paa ny kraftelig opvække og opmuntre

ved, ligesom HErren kunde sige til dem: **Vaag op, du som sover, og stat op fra de døde,** Eph. 5, 14. og: **Opretter de hængende hænder, og de forsmægtede knæ; og gjører visse trin med eders fødder, at ikke det halte skal drages mere af lave, men heller blive lægt.** Ebr. 12, 12. 13.

XVI. De skrøbelige i troen, og de, som ved den sande oprigtighed, som de tragte efter at bevise i deres christendom, have en øm samvittighed og et frygtsomt hierte, skal selv finde, dersom de læse disse prædikener, at de derudi ikke forkastes, men meget mere annammes, trøstes, oprettes, vederqvæges, styrkes, opmuntres, og saaledes vises alleneste hen til JEsum Christum, troens begyndere og fuldkommere, at, ligesom man paa den ene side ikke vil gjøre dem sikre, eller give dem anledning til falsk frihed, saa forholder man dem paa den anden side intet af den Guddommelige trøst, der er forordnet af Gud selv, til at styrke deres troe, at sette deres ømme samvittighed i rolighed, og at opvække den sande glæde i den Hellig Aand.

Nu denne gang legger jeg ikke mere hertil, men beder ikkun Gud den allerhøyeste, at hand vil ikke lade være noget ord i denne bog, som hand jo vil velsigne paa læsernes hierte, og som hand jo vil fremføre en frugt af, hvorover hand kand prises altid og evindelig. Amen!

Halle, d. 6. May
1718.

August Hermann
Francke.

Regi-

Register,

Over prædikenernes indhold udi denne Bog, i den orden, som de udaf Søndags- og Helligdags-texterne findes forhandlede.
Hvoraf tillige kand sees, hvor Prædikenerne paa hver Søndag og Hellig Dag hele Aaret igiennem ere at finde.

Den første Deel.

Den 1. Søndag i Advent.

Guds raad i Christi tilkomst til Zions daatter, efter det udvortes og indvortes betragtet. pag. 3

Den 2. Søndag i Advent.

Om aarvaagenhed. 18

Den 3. Søndag i Advent.

Den komne verdens Frelsere JEsus, som just den, der har skuldet komme. 36

Den 4. Søndag i Advent.

Den ubekiendte, og dog bekiendte Christus. 48

Den 1. Jule-Dag.

Hvorledes den troe er grundet, at Frelseren Christus er sandelig født os. 62

Den 2. Jule-Dag.

Troens øvelse udi den erkiendte sandhed, at Frelseren Christus er sandelig bleven os født. 79

Den 3. Jule-Dag.
Troens herlighed. 91
Den Søndag efter Juul.
Den første kierlighed til den HErre JEsum. 112
Nyt-Aars Dag.
Første-grøden af Chr. kierligh. til os. 139
Søndagen efter Nyt-Aar.
Det nye HErrens velbehagelighedsaar. 152
Hellig Tre Kongers Dag.
Vitsdommen og daarligheden, hiin i den alvorlige, denne i den skiødesløse søgen efter Christum. 166
Den 1. Sønd. efter H. 3. K. Dag.
Om at søge og finde Christum. 181
Den 1. Sønd. efter H. 3. K. Dag,
(Paa hvilken der er bleven holdet en Taksigelses Fest.)
Troens seyer. 199
Den 2. Sønd. efter H. 3. K. Dag.
Christi mirakler, saavel efter deres egentlige beskaffenhed, som og efter deres rette brug. 214
Den 3. Sønd. efter H. 3. K. Dag.
Det adskillige troens maal. 227

Mariæ

Mariæ Renselses Dag.
Troens trøst og glæde. 245
Den Sondag Septuagesima.
Graderne udi troskaben i HErrens gierning. 261
Den Sondag Seragesima.
Guds ords frugt. 280
Fastelavns Sondag.
Troens øye, hvorledes det skal rettes 1. paa den Hellige Skrift, 2. paa JEsum Christum. 298
Den 1. Sondag i Faste.
JEsus, som troens Begyndere eller Fyrste. 317
Den 2. Sondag i Faste.
Troens bøn. 330
Den 3. Sondag i Faste.
Troens vaaben. 344
Midfaste Sondag.
Troens forsøgelse. 362
Mariæ Bebudelses Dag.
Guds evige kierligheds aabenbarelse til os i Christo JEsu. 379
Sondagen efter Midfaste.
Friheden fra døden. 405

Palme-Søndag.

Den HErres JEsu gudelige sind, saasom man kand kiende det samme for hans lidelses tiltrædelse. 420

Skiertorsdag.

Christi ihukommelse for os og udi os. 440

Den 1. Paaske-Dag.

Guds gave udi JEsu Christi opstandelse. 461

Den 2. Paaske-Dag.

Den af Gud virkede troe til JEsu Christi opstandelse. 480

Den 3. Paaske-Dag.

Samfund med den opstandne JEsu, som øyemerket af hans aabenbarelse. 498

Den anden Deel.

Den 1. Søndag efter Paaske.

Den indvortes stridd over Christi opstandelse. 4

Den 2. Søndag efter Paaske.

Guds Lams græsgang. 18

Den 3. Søndag efter Paaske.

De troendes angest og trøst her i verden 31

Den 4. Søndag efter Paaske.

Forjættelsen om den Hellig Aand. 47

Den

Den 5. Søndag efter Paaske.
De troendes sønlige tillids-fulde og frimodige omgængelse med Gud, som deres kiere Fader. 61
Christi Himmelfarts-Dag.
Kaldet til himmelen ved Christi himmelfart. 77
Den 6. Søndag efter Paaske.
Forskiellen imellem den sande og formeente Guds-dyrkelse. 93
Den 1. Pintze-Dag.
Den troende siels Pintze-Fest, hvorledes den helligholder denne Fest, saadan som de første troende i det nye Testamente. 107
Den 2. Pintze-Dag.
Guds formaning, og Lærernes bøn i Christi sted: Lader eder forlige med Gud. 123
Den 3. Pintze-Dag.
Christi Hyrde-embede. 171
Trinitatis Søndag.
Det rette christendoms væsen. 190
Den 1. Søndag efter Trinitatis.
Verdens kierlighed. 230
Den 2. Søndag efter Trinit.
Troens lydighed. 246

St. Hans Baptistæ Dag.
Vor Guds hiertelige barmhiertighed. 260
Den 3. Søndag efter Trinit.
Naadens overflødighed, og dens stor-
hed over synden. 284
Mariæ Besøgelses Dag.
De troendes salighed i denne tiid. 301
Den 4. Søndag efter Trinit.
Guds børns hiertelige barmhiertigh. 317
Den 5. Søndag efter Trinit.
Vort garns udkastelse paa den HEr-
res JEsu ord. 334
Den 6. Søndag efter Trinit.
Den grundige og hiertelige fromhed
og oprigtighed. 349
Den 7. Søndag efter Trinit.
Troens og fornuftens strid ved den
legemlige forsørgelse. 365
Den 7. Sønd. efter Trinitatis,
(Paa hvilken den Evangeliske text er bleven forkla-
ret, som hos de tydske er forordnet paa Mariæ
Magdalenæ dag.)
Den ydmygede aands og det sønder-
knuste hiertes levendegiørelse. 389
Den 8. Søndag efter Trinit.
De troendes sande forsigtighed. 405

Den

Den 9. Søndag efter Trinit.
Troens beviisning ved at giøre sin næste got. 422

Den 10. Søndag efter Trinit.
De troendes Urim og Thummim, (eller Lys og Ret) som er vor HErre JEsus Christus. 435

Den 11. Søndag efter Trinit.
Den stedsevarende selv-fornedrelse. 449

Den 12. Søndag efter Trinit.
Den HErres JEsu medlidende sukken over menniskenes nød og elendighed. 463

Den 13. Søndag efter Trinit.
Sande Christi disciples salige øyne og hielpsomme hænder. 478

Den 14. Søndag efter Trinit.
De elendiges forsamling til den HErre JEsum. 494

Den 15. Søndag efter Trinit.
Guds børns rene og eenfoldige troesøye i dette liv. 510

Den 16. Søndag efter Trinit.
Om troen til Christum for hans gierningers skyld. 530

Mit

Mikkels-Dag.
De troendes sande nedrighed og høyhed. 544
Den 17. Søndag efter Trinit.
Christi omgængelse iblant sine hemmelige fiender. 560
Den 18. Søndag efter Trinit.
Kiernen af Loven og Evangelium. 575
Den 19. Søndag efter Trinit.
Christi magt paa jorden, at forlade synderne. 590
Den 20. Søndag efter Trinit.
Deres store tal, som ere kaldede, og deres lidet tal, som ere udvaldte. 605
Den 21. Søndag efter Trinit.
Den skrøbelige troe. 623
Den 22. Søndag efter Trinit.
Troens taknemmelighed for den annammede Guds naade. 641
Den 23. Søndag efter Trinit.
De troendes sikkerhed imod deres fienders anløb. 656
Den 24 Søndag efter Trinit.
Troens indtrængelse og vedholdelse, indtil man virkelig har erlanget hielp. 670

An-

Anhanget.

Paa 2. Jule-Dag.

JEsu vrede og hevn over hans naades foragtere. = 687

Paa 3. Jule-Dag.

Hvorledes troende, og JEsum elskende siele efterfølge JEsum. 703

Paa Sond. efter Nyt-Aars Dag.

Troende og Gud-elskende Christnes befrielse af al deres frygt. 720

Paa 4. Søndag efter H. 3. K. Dag.

Hvorledes sande troende overvinde al frygt og tvil. = 739

Paa 5. Søndag efter H. 3. K. Dag.

Den meget farlige, og skadelige sikkerheds søvn. = = 759

Paa Taksigelsens Fest den 11. Febr.

Sande Christnes rette strids-vaaben. = = = 777

Paa 6. Søndag efter H. 3. K. Dag.

JEsu herligheds aabenbarelse for dem, som troe. = = 796

Paa Langfredag.

JEsu begravelses kraft i os, og i vort gandske levnet. = = 816

Paa

Paa Bede-dagen, 4de Fredag efter Paaske.
Den sande omvendelses rette beskaffenhed, og herlige og værdige frugter. 834

Paa 1. Pintse-Dag.
Den naades og saligheds rigdom, som den Tre-enige Gud skenker dem, som i sandhed elske den HErre JEsum. 855

Paa Takk.-Fest i Kiøbenh. den 23. Oct.
Hvorledes Gud ved sine hiemsøgelser og tugtelser søger at reuse og frelse os. 874

Paa Alle Helgenes Dag.
Hvad for beskaffenheder der findes hos dem, som ville i og formedelst JEsum erlange saligheden. 896

Paa 25. Sondag efter Trinit.
Hvorledes vi bør vogte os for en falsk Christus, i det vi flye ødeleggelsens vederstyggelighed, som staaer paa den hellige sted. 920

Paa 26. Sondag efter Trinit.
Den sande siele-hvile, som skenkes alle arbeidende og besværede siele, i og formedelst JEsum. 941

Paa 27. Sondag efter Trinitatis
see paa 6. Sond. efter H. 3. K. Dag. 796

Den

Den Første Deel
af
Prædikener
Paa
Søndage og Hellige Dage,
Fra Advent til første Søndag efter Paaske.

Franckesche Stiftungen zu Halle

J. J. N.

Den 1. Sondag i Advent.

Guds raad i Christi tilkomst til Zions daatter, efter det udvortes og indvortes betragtet.

JEsus Christus, som er igaar og i dag den samme, ja og til evig tiid, fornye sin naade og kierlighed over os og paa os, til hans hellige navns ære og lof. Amen, amen!

Elskelige i HErren!

See, jeg kommer, i bogens rolde er skrevet om mig: Jeg haver lyst til at gjøre din villie, min Gud, og din lov er midt i min inderste. Jeg bebuder retfærdighed i en stor forsamling. Saaledes er der spaaet om Christi tilkomst Psal. 40, 8. 9. 10. Man skulde have tænkt, at, naar denne saa klare forjættelse nu blev opfyldt, saa skulde det gandske folk, af hvilket og til hvilket Christus skulde komme, nemlig det

Jødiske folk, have glædt sig derover, og, naar Christus selv, som Moses og Propheterne havde viist paa, skulde prædike retfærdighed i den store menighed, saa skulde jo de, som hørde ham, have kommet til ham, at de maatte bekommet den retfærdighed, som hand forkyndte dem, og bleven evig salige. Men vi veed, at det er gaaet gandske anderledes til. Thi da Christus kom, vare der gandske faa ibant det Jødiske Folk, som forstode det Guds Raad, som hand havde i hans tilkomst, og ikke alleneste det vanvittige Folk, men og de lærdeste og klogeste iblant dem vare blinde i Guds Rige, udtydede forjættelserne om Messia, eller Christo, derhen, at de skulde blive hiulpne i det udvortes, søgte at oprette deres egen retfærdighed, og kiendte derover ikke den retfærdighed, som Christus prædikede for dem. Ja, da Christus var midt iblant dem, og lod sig daglig see og høre af dem, søgte de dog immer i Bogen, som der stod skreven om ham i, og fore vel ikke vild derudi, at jo Skriften vidnede om ham, men meget mere giorde de i det, at de randsagede efter ham i Skriften, udvortes just det, som Gud havde befalet dem; men hvilken blindhed var ikke det, at, da de havde Manden selv hos sig, saae med deres øyne, og hørde med deres øren, hvorledes alt blev opfyldt paa ham, hvad Skriften havde sagt om ham, de dog alligevel ikke troede paa ham, eller antoge hans ord, at de havde maattet omvende sig fra deres synder, hvorover Christus blant andet Joh. 5, 40. saaledes klager: **I vil ikke komme til mig, at I kunde have liv.**

Hvad

Hvad skal jeg sige? Saa seendes ere vi vel alle, at vi erkiende denne Jødernes blindhed, hiertens haardhed og vantroe, at de have forkast den HErre JEsum, den rette Messias, men naar jeg betragter, at Evangelium om JEsu Christo er meget klarere for os, end dem, og at vi og udvortes rose os af Evangelio, og vil have navn for, at vi troe paa Christum, da imidlertid dog den allerstørste hob, ikke allene af den gemene almue, men og af dem, som vil være de klogeste, ere blinde og vanvittige om Christo, giøre sig en falsk trøst af Evangelio, og adlyde Christo ikke; saa beklager jeg med rette, at vor blindhed er meget større og uforsvarligere, end hines var. Men som Christus, om hand endskiønt vandrede iblant saa blindt et folk, dog ikke efterlod at prædike retfærdighed i den store menighed, og ikke har ladet munden stoppe paa sig ved Jødernes vanvittighed, vantroe og bespottelser, som det og var forud forkyndet om ham i den anførte 40. Pſ. v. 10. saaledes maa og enhver, som Christus haver betroet Ordet, fare fort med Evangelii forkyndelse, i hvor faa der end ere af dem, som tage Guds raad om deres salighed ret til hierte, og omvende sig fra mørket til hans underlige lys. Man maa væbne sig med JEsu Christi sagtmodighed og langmodighed, opleve eet kirke-aar efter et andet, og altid paa ny igien forkynde menniskene just det samme ord, om det endskiønt lod sig ansee, som det skede vor Frelsere, at **man arbeidede forgieves, og fortærede sin Kraft for intet og forfængeligen.** Esa. 49, 4. Det er dog ikke forgieves og for intet. Derpaa maae iblant andre de

siele være vidner, som i det afvigte kirke-aar har smagt Evangelii kraft, og derved ere komne fra døden til livet; eller og de, hvilke der, om de alt tilforn vare komne til Christum, da ere blevne styrkede i deres troe, opvakte til større alvorlighed i deres kamp mod synden, og forfremmede i deres løb.

O! vel an da nu, saa priser jeg og i min deel HErren, som udi det forbigangne kirke-aar har anbefalet og betroet mig Ordet til eder, for al sin naade og barmhiertighed, og for al sin kraft, som hand ikke har ladet være uden vidnesbyrd. Priser HErren med mig, saa mange af eder, som ere opvakte i aanden, til at kiende JEsu Christi naade og kraft. Lader os prise hans navn med hinanden, og fornye os i vort løb ved det nye kirke-aars tiltrædelse, saa og fatte der haab, at Gud paa ny skal velsigne os, og ved sit ord, som er liv og aand, give mange, der hidindtil forgieves have hørt det, det aandelige liv. JEsus Christus, som er kommen for at søge og saliggiøre det, som er fortabt, hand komme ved denne tidens omvexling paa ny med fuld velsignelse i Evangelio til hans menighed paa jorden; og saaledes komme hand og til dig, du kiere menighed, og lade hans erkiendelse i den rette kraft hos dig fremblomstre til din salighed. Beder, hvo der kand bede, og paakalder HErren med mig, at hand nu og altid vil velsigne sit ord iblant os, og kraftiggiøre det til vores grundige omvendelse, forbedring og evige salighed. Beder ham herom ogsaa nu i HErrens Bøn.

Ter-

Texten.

Matth. Cap. XXI. v. 1–9.

Der de komme nær til Jerusalem, og vare komne til Betphage, til oliebierget, da sendte JEsus to af sine disciple, og sagde til dem: Gaaer bort i den bye, som ligger for eder, og strax skal I finde en aseninde bunden, og et føl med hende; løser dem, og fører dem til mig. Og dersom nogen taler eder noget til, da siger, at HErren haver dem behov, saa skal hand strax fremsende dem. Men dette skede altsammen, at det skulde fuldkommes, som er sagt ved Propheten, som siger: Siger Zions daatter: See, din Konge kommer til dig sagtmodig, og rider paa et asen, og paa den undertvingde aseninds føl. Men disciplene gik hen, og giorde, som JEsus befoel dem; og hentede aseninden og føllet, og lagdt deres klæder paa dem, og hand satte sig derpaa. Men de fleste af folket bredde deres klæder paa veyen; men andre hugge grene af træerne, og strødde paa veyen. Men folket, som gik for, og fulgte, raabte og sagde: Hosanna den Davids Søn; velsignet være

re den, som kommer i HErrens navn, hosanna i det høyeste.

Som Paulus i Apost. Giern. 20, 27. vidner, at hand intet havde forholdt for de Epheser, at hand jo havde forkyndt dem alt Guds raad; saa har hand just dermed givet alle lærere deres pligt tilkiende, hvorledes og de skal forholde sig ved deres anbetroede menigheder. Det er da ikke nok, at historierne blive forelæste og forklarede, men der udkræves og, at Guds raad, eller hvad Gud i enhver sag har havt for aarsag, hvorfor hand har giort det, hvad hans sind og mening har været derved, og hvorledes hans hensigt i alt har været rettet paa vor salighed, bliver fremlagt for menniskene, fort dem til gemytte, og indskærpet dem. Vi har nu hørt den Evangeliske historie om Christi indtog til Jerusalem, som er saa meget mere bekiendt, end andre Evangeliske texter, som den ikke alleneste paa 1. Advents-men og paa Palme-søndag pleyer at oplæses og forklares. Men hvad hielper det os, om vi end nok saa færdig lære historien, og høre tusinde prædikener derover, dersom vi lade det blive derved. Vi maae rette vore hierter derhen, at vi og i denne handel ret maae forstaae Guds raad, og naar vi merke og forstaae det, da og antage det, og føre os det ret til nytte for vore siele efter Guds villie. Det er mit øyemerke, at give eder denne gang nogen anledning hertil, og derfor af den oplæste text at tage under betragtning

Guds

Guds raad i Christi tilkomst til Zions daatter;

Hvilket Guds raad vi have at anse,

I. Efter det udvortes.

II. Efter det indvortes.

Afhandling.

Hvad nu, Elskelige i HErren, **Guds raad i Christi tilkomst til Zions daatter** (I) **efter det udvortes** angaaer, saa sporge vi billig derefter. Thi vor text viser os selv ind i Propheten Zacharias c. 9, 9. og af samme forer de ord an: **Siger Zions daatter: See, din Konge kommer til dig.**

Skulde vi da ikke sporge: Hvorfor har dette skuldet siges til Zions daatter? hvad har Guds raad vel været derved? Og mere, efterdi jo sagen har skuldet skee udvortes, og er skeet saaledes, saa sporge vi billig for det første, hvad da Gud har havt for et raad, eller for en hensigt, sind, mening og eyemerke derved, at dette alt saaledes er skeet, som det er beskreven os i Evangelio, og hvad dette har skuldet tilkiendegive og betyde? Vi finde det til deels i vort Evangelio selv med klare ord udtrykt. Thi der staaer deri, at dette er skeet, paa det prophetens Zachariæ spaadom: **Siger Zions daatter** ꝛc. skulde opfyldes. At Gud har ladet dette forkynde ved sex hundrede aar tilforn, forend det skede, derved var ikke alleneste det hans raad, eller egentlige eyemerke og mening, at fædrenes troe skulde

styrkes ved denne forjættelse om Christo, men og, at de, der levede til den tiid, naar det nu skulde opfyldes, derved maatte komme til hans, nemlig den HErres Christi, erkiendelse, som Zacharias længe forud havde malet dem for øyne, saasom de nu saae ham drage ind til Jerusalem. Dette øyemerke har Gud og naaet hos disciplene, som vi kand finde det Joh. 12, 6.

At nu sagen og i gierningen er skeet, ligesom Propheten havde spaaet derom, det kunde da intet andet øyemerke have, end just det, som Gud og i spaadommen selv har havt. Derfor maatte det udvortes skee, paa det spaadommens klare opfyldelse kunde falde i øyne og finde, og vor skrøbelighed derved blive ophiulpen, og vi komme til at troe, at denne sandfærdig er den af Propheterne forjættede Messias. Dette er hoved-sagen, hvoraf alt det andet hænger. Nu see vi lettelig, hvorfor Christus, som det jo kun var at giøre om vor omvendelse og salighed, og ikke blot om det udvortes, dog har giort saa meget udvortes derved, saa og har ladet med sig handle saa meget af andre. Nemlig i det alt var det ham derom at giøre, at hand maatte blive kiendt for den, hand var, nemlig for Christus og verdens Frelsere. Derfor maatte det indtog til Jerusalem ikke efterlades, men i alle omstændigheder saaledes skee og blive fuldfort, som Zacharias havde beskrevet det; ja derfor maatte og de ord af den 118. Psal. v. 25. 26. fremføres med herved: **Hosanna, kiere, HErre! frels nu; kiere HErre! lad det lykkes nu. Lovet være den, som kommer i HErrens navn;**

paa

paa det jo baade øyne og ørne skulde faae noget, og hierterne blive ret opvakte, og overbeviste om, at denne sandelig er den, som Propheterne havde vidnet om, at hand skulde komme.

Naar vi merke paa dette Guds raad i Christi indtog, saa skal vi ikke alleneste forstaae, hvorfor der denne gang har været saa besynderlige omstændigheder derved, da hand dog ellers saa mange gange var kommen til Jerusalem, og var gaaen ind og ud der, og ingen saadan optog havde giort. Nu skulde det vantroe og lade folk opvækkes og bringes til eftertanke om at kiende og annamme den, som var sendt til dem. Men ikke alleneste det, men vi skulle nu og lettelig bedre kunde lære at forstaae alle omstændighederne selv, dersom vi henfore dem paa dette Guds raad, hvilket nu vilde falde for viitløftigt.

Men dette maae vi ikke forbigaae, men med al flid merke paa, hvad dette indtog selv, eller Christi tilkomst til Jerusalem har havt for et øyemerke, og hvad Guds raad derved har været. Thi aarsagen, hvorfor indtoget i saadanne udvortes omstændigheder er skeet, er vel viist, men at Christus denne gang kom til Jerusalem, havde en viitløftigere henseende, nemlig dertil, at hand nu vilde lide og døe til Jerusalem, opstaae tredie dag, indgaae til sin herlighed, og saaledes fuldkomme alt Guds raad om vor salighed. Ligesom Christus selv ved sin reyse til Jerusalem ofte havde viist sine disciple dette øyemerke, som vi see det iblant andet i det foregaaende 20. Cap. hos Matth. v. 18. 19. Det forstode disciplene og folket den gang ikke endnu,

endnu, men saa meget kiendte og troede de alleneste, at denne JEsus var den sande Christus; imidlertid var det Guds og Christi raad, der og i det udvortes saaledes maatte blive fuldfort.

Lader os nu (II.) ogsaa betragte Guds raad ved denne Christi tilkomst til Zions daatter, eller til Jerusalems stad, og til det Jødiske folk, som var forsamlet der paa høytiden,

efter det indvortes.

Vi har visselig ikke at sette endog det udvortes i Guds gierninger hen ved en side, derfor, fordi de ere Guds gierninger; men vi maae ikke blive staaende derved, men gaae videre, og ogsaa søge efter at kiende Guds raad **efter det indvortes.** Deri er det nu vor Frelsere om vort hierte at giøre. Der skal siges til Zions daatter, at hand, som hendes Konge, kommer til hende. Hvorfor det da? Er det nok, at hun veed det? Ach ney! **Du Zions daatter, fryd dig saare, raab med glæde, Jerusalems daatter,** heder det hos propheten Zacharias. Sligt skede og her; thi de, som gik for, og fuldte efter, raabte og sagde med fryd: **Hosanna den Davids Søn.** Vi maae og ikke sige, at dette er skeet uden Guds og hans Aands bevægelse.

Dog trænger Guds raad bedre paa det indvortes, og iblant de udvortes Zions døttre, det er, iblant de siele, som vil regnes til Guds folk, seer Guds Aand besynderlig paa de fattige i aanden, paa dem, som sørge over deres synder og dybe fordervelse, og paa dem, som græde over al den elendighed,

dighed, som de ere geraadne i ved synde-faldet. Til dem siger hand, de skal fryde sig og være glade, imod deres armod og bedrøvelse. Christus kommer til dem, i deres fattigdom og i deres elendighed, ydmyg og sagtmodig og en Hielpere, at hand vil redde dem af al deres elendighed, og tilføre dem syndernes forladelse, retfærdighed, liv og salighed. Det var Guds raad ved dette Christi indtog efter det indvortes. Den udvortes pragt og raaben var det ikke, hans hierte stod efter, det var ikke asen-inden og føllet, det var ikke klæderne, som man lagde under ham, det var ikke palme-grenene, som man strødde paa veyen. De arme fortabte syndere var det, hand søgte. Hører det selv af hans mund, som hand derom taler i det følgende 23. Cap. 37. v. naar hand sammesteds siger: **Jerusalem, Jerusalem, hvor ofte har jeg vildet forsamle dine børn, ligesom en høne forsamler sine kyllinger under sine vinger**, o. s. f.

Tilegnelse.

Nu, Elskelige i HErren, i dette alt skulde vi vel gaae endnu videre frem, og vise af et hvert ord i vor text, hvorledes Guds mening gaaer derpaa ud, at hand maatte vinde vore hierter, og opfylde samme med sin naade og kraft. Men jeg overlader det til eders egen videre eftertanke, og tager nu kun anledning til paa nærværende Advents-søndag, at opvække eder, at I dog med det nye kirke-aar vil giøre en ny og alvorlig begyndelse paa, ikke alleneste at høre Guds ord, men og i det samme at give bedre agt paa Guds raad,

paa

paa det I maae desto bedre fore eder alt til nytte, hvad I høre.

Dette er mit klagemaal over mange iblant eder, at de vel udvortes komme at høre ordet, men det hørte ord slaaer ikke ret igiennem hos dem, saa det maatte komme fra det udvortes til det indvortes, og deres hierter blive Christo ret hengivne. De fleste iblant eder, troer mig, har endnu verden alt for kier. Saa længe det baand ikke brister, er det umueligt, at I komme til en ret inderlig samfund med Christo. Men da I i forrige tider vel altid har hørt ordet, og desverre, ere blevne staaende derved, men ikke har vildet lade kierlighed til verden fare af hiertet, saa har I forsømt meget got, som I i de forrige kirke-aar havde ved Guds ord kundet sanke ind i eders siele.

Nu vel an! opretter i dette nye kirke-aar, hvad der er forsømt, som det ved Guds naade og under hans velsignelse vel skal kunde lade sig giøre. Opmuntrer og formaner eder til at giøre en ny begyndelse paa eders christendom. Christus vil gierne holde sin Advent og naades-indtog hos eder, og I skal vel siden langs hen nyde ham. Men een ting er fornoden, nemlig at I ikke forlade eder derpaa, at I høre ordet og blive overbeviste af sandheden, men at I overgive i sandhed eders hierter til den HErre JEsum, og forenes ret med ham i troe og hiertelig kierlighed.

Jeg roser det vel med billighed, at I høre ordet; og det er en stor velgierning for eders siele, om I derved blive kraftig overbeviste om sandheden. Men vider, at det ikke dermed er nok, og sagen er

langt

langt fra ikke endnu udrettet. Sporge J: Hvad skulle vi da giore? Jeg svarer: J skal smukt selv ogsaa hiemme tage Guds ord i eders hænder, anvende nogen tiid paa at læse det i stilhed, smukt eftertænke det, som J læse deri, eller hvad J i prædikenerne har hort, og anstille en gudelig betragtning derover, paa det J maae lære grundig at forstaae Guds raad om eders salighed af den hellige skrift.

Men og derved skal J ikke lade det blive, men gaae ret ind i eders hierter, og boye samme med en inderlig længsel til Christum: efterdi Guds raad, som J nu har hort, ikke holder stille ved det udvortes, men trænger ind paa det indvortes, og fordrer og vil have hiertet. **Giv mig,** (siger Christus, den væsentlige Viisdom, Ordsp. 23, 26.) **min søn, dit hierte.** Thi det er ikke nok, at J hore mange prædikener, dersom J ikke adlyde Christo, at give ham ogsaa eders hierter.

Og om J endskiønt udvortes efter sædvane bede, saa naaer og det ikke til maalet. Skal eders siel være en ret Zions daatter, saa maae den meget bedre lære at kiende den HErre JEsum, som sin Konge, ja som sin Ven og livsalige Brudgom. Men vil J naae dertil, at den HErre JEsus skal ret aabenbare sig for eders siele, saaledes, at J skulle kunde smage og see, hvor venlig hand er, og at J skulle kunde ret fryde eder, og som hans kiere brud, raabe med glæde over ham, efter Psal. 89, 16. 17. **Saligt er det folk, som forstaaer sig paa fryde-klang, HErre! de skal vandre i dit ansigtes lys. De skal fryde sig i dit navn den gandske dag; og ophøye sig i din retfær-**

dig-

dighed; saa maae J ikke alleneste med største alvorlighed skye og flye alt det, som er ham imod, men og bedre trænge ind i det indvortes med bön og ydmyg anholdelse; og søge saadan salig samfund med ham, nemlig den HErre JEsu, under en alvorlig siele-kamp. Der skal da gaae mangt et hosanna, d. e. mange sukke: Ach HErre hielp! af eders hierter, og opstige til Gud.

Udi prædikenerne bliver eder viist sporet dertil. Det maae J paa det allereenfoldigste eftergaae, og lade sligt være eders indvortes forretning. Derpaa maae J ikke allene tænke i eders kammer, naar J bede, men da J høre, at det løber alt ud derpaa, at Christus vil have eders gandske hierte, saa maae J vænne eder til, at eders hierte, naar J gaae ud eller ind, naar J arbeide, eller hvile eder, naar J æde eller drikke, ja ogsaa om natten, naar J vaagne op paa eders leye, er hos den HErre JEsum, som den, det tilhører, og som det evig skal være hos. Thi det kand og ingensteds være bedre forvart, end hos ham. Dette maa og da være lagt i eders siele ved dette kirke-aars begyndelse. Ach! at det maatte tiene eder alle dertil, at eders hierter maatte blive en ret Christi kirke!

Beslutnings-Bön.

Nu du trofaste Frelsere! til dig vende vi os paa denne Advents-dag. Ach! hold dit naadefulde indtog hos os i vore siele. Giv os den kraft, at vi maae forvise verdens kierlighed deraf, men villig ind-

indrømme dig der gandske hierte. Vi skamme os visselig derover, at vort hierte ikke endnu er kommen til slig samfund med dig. Men vi veed, at du er fuld af naade og barmhiertighed, og har elskt os, da vi endnu vare dine fiender. Og nu er du kommen, at giøre syndere salig, og er selv bleven forsoningen for vore synder. Saa kom da, ach! kom, du huldе Frelsere, og forsmaa ikke vort hierte, men tilbereed det for dig, at det maa blive beqvemt til at indtage dig. Har du givet os at ville, o! saa giv os og at udrette det. Kom paa ny til os, som til dit Zion, og boe iblant os med Evangelii fulde velsignelse, paa det at snart denne, snart en anden siel maa drages fra verden til dig, og blive igiennemgyder med din kierlighed, eller de, som du og allerede har greben, blive styrkede og stadfæstede. Herst over vor stad og land med din naade, og lad det allevegne være et ret velsignet Kirke-aar, paa det dit hellige Navn maa blive kiendt og høyt lovet i kraft, af mange tusinde siele, ja jorderige blive skiult med din kundskab, som med vand. Det giv for din herligheds skyld. Amen!

Den 2. Søndag i Advent.

Om Aarvaagenhed.

Kiere HErre GUD, opvæk os, at vi maae være beredte, naar din Søn kommer, at tage med glæde imod ham, og at tiene dig med et reent hierte. Amen!

Hvad jeg siger eder, det siger jeg alle: Vaager. Saaledes, elskelige i HErren, taler vor Frelsere Marc. 13, 37. Hand talede den tiid med sine disciple, og sagde i det foregaaende 33. V. til dem: **Seer til, vaager og beder.** Men da hand, som en Prophete, taler om tilkommende ting, havde disciplene maatt tænke, at det kom ikke saa meget dem ved, som efterkommerne. Derfor vidner nu vor Frelsere for dem først, at det kom dem ved. Men efterdi hand da gior dette med saa klare ord i bemeldte 33. v. ogsaa i det 34. 35. og 36. saa havde de, som skulde leve efter disciplenes død indtil verdens ende, maatt tænke, at Christus ikke havde meent dem, og at hans formaning om, at man skulde vaage, ikke kom dem ved. Derfor setter hand de ord, som vi have anført, til: **Hvad jeg siger eder, det siger jeg alle: Vaager.** Klarere kunde intet siges om, at det angaaer alle, og os, som nu leve, og at, naar een eneste iblant os vilde udelukke sig derfra, saa var det strax lige tvert imod

imod Christi mening, saadan som den i disse ord er af vor Frelsere med eftertryk fremsat.

Og efterdi den evangeliske text, som indfalder i dag, har intet andet, end just dette øyemerke, at Christus maatte bringe sine disciple, og med dem os alle til den rette aarvaagenhed, saa holder jeg billig for, at det ved dens afhandling ligger mig fornemmelig paa, at opvække mig med eder, og eder med mig, og at formane os indbyrdes til en bestandig aarvaagenhed. Til den ende saa opmuntrer eder ogsaa nu strax ved begyndelsen af denne prædiken, lader fremmede tanker fare, merker paa det ord, som skal forkyndes eder, hører det alt an med god betænksomhed, tager i agt de gode bevægelser, som Gud virker derved i eders siele, lader de samme komme til ret kraft, og bevarer det altsammen i et smukt og got hierte, at det maa bære sin frugt. Beder og tilforn den levende Gud i JEsu Christi navn, at hand vil give ordet, og velsigne det, saasom det er vore siele gavnligt. Beder herom med HErrens Bøn: Vor Fader o. s. f.

Texten.

Luc. Cap. XXI. v. 25–36.

Og der skal skee tegn i soel, og maane, og stierner; og paa jorden skal folkene blive bange af mistrøstelse, naar havet og vandbølgerne bruse; ja naar menniskene forsmægte for ræd-

sel, og for de tings forventelse, som skal komme over jorderige; thi himlenes krafter skal røres. Og da skal de see Menniskens Søn komme i skyen med megen kraft og herlighed. Men, naar disse ting begynde at skee, da seer op, og oplofter eders hoveder; fordi eders forløsning stunder til. Og hand sagde dem en lignelse: Seer figentræet og alle træer; naar de nu udskyde knopper, og I see det, da kiende I af eder selv, at sommeren er nu nær. Ligesaa og I, naar I see disse ting at skee, da kiende I, at Guds rige er nær. Sandelig, jeg siger eder, at denne slægt skal ikke forgaae, før det skeer altsammen. Himmelen og jorden skal forgaae; men mine ord skal ingenlunde forgaae. Men vogter eder selv, at eders hierter ikke nogen tiid besværes med fraadserie og drukkenskab, og med sorrig for næring, og denne samme dag skal komme hastelig over eder; Thi den skal komme som en snare over alle dem, som boe paa den gandske jords kreds. Derfor vaager og beder i al beleylig tiid, at I kand være værdige til at undflye alle disse ting, som skee skal, og blive bestaaende for Menniskens Søn.

Elske-

Elskelige i HErren, jeg har vel den hele Evangeliske text, saa meget som der er høyt-fornøden til vores opbyggelse, at tage under betragtning, dog efterdi vor Frelseres hoved-øyemerke i det sidste vers af vores text i særdeleshed er begreben, saa vil jeg rette min fornemmeste hensigt derpaa, og denne gang handle

Om Aarvaagenhed.

Derved bliver da efter textens anledning at vise,

I. Hvad Christus mener dermed, naar hand formaner til aarvaagenhed.

II. Hvorledes hand indskærper os sligt, ved at forestille fornødenheden og nytten deraf.

Afhandling.

Hvad nu det første angaaer, nemlig, **hvad Christus mener dermed, naar hand formaner til aarvaagenhed**, saa ere jo vor Frelseres ord i sig selv saa klare, at de ikke behøve nogen besynderlig forklaring. Enhver forstaaer nok, naar hand kun vil forstaae det, hvad de Christi ord fordre af ham, da hand siger: **Saa værer nu altid vaagne og beder.** Thi, hvo seer ikke, at vor Frelsere der ikke taler om den naturlige vaagen, som settes imod den udvortes og naturlige søvn, men om en aarvaagenhed i sindet, og det ikke om en blot naturlig, men aandelig aarvaagenhed i det samme, hvorfore hand strax forbin-

der bønnen dermed. Den legemlige vaagen kunde man ikke altid udstaae, og var imod Guds anordning, der har skabt dagen til arbeide, og natten til hvile, saa viit legemet har fornoden til sin underholdning. Men den vaagen, som Christus her taler om, skal skee altid, som hand siger: Saa værer nu altid vaagne. Hvoraf følger, at hand kræver her saadan en indvortes tilstand af os, da vort sind altid skal finde sig saaledes skikket og beredt, at det og da, naar legemet sover, findes vaagendes for Gud, som det heder: **Jeg sover, men mit hierte vaager.** Høys. 5, 2.

Vel kand man og forsynde sig med den legemlige søvn, naar den ikke bruges til legemets nødtørft, men til vellyst og ladhed. Denne vellyst og ladhed er i sig selv synd, efterdi **vi ikke skal have omsorg for legemet**, saa det **bliver løsagtigt**, eller, som det egentlig efter det grædske heder, **til begierlighed**. Rom. 13, 14. Men det er endnu større synd, at man, som et ufornuftigt fæ, bortsøver de ædle timer, som man skulde bruge til aandelig aarvaagenhed og til bønnen, eller da man skulde samle et got liggendefæ i sin siel, eller kunde forrette noget nyttigt. Heri vil jeg have samvittigheden opvakt for Gud hos saa mange af eder, som finde sig troffene. Dog, som sagt er, tales derom ikke i vores text, omendskiønt enhver kand af det, som er sagt, og selv allerede forstaae saa meget, at og den legemlige vaagen, saa viit som et menniskes sundhed tilsteder, hører med dertil, at man efter Christi sind skal findes i den aandelige aarvaagenhed. Thi naar een for Gud og i sandhed er aarvaagen i sit sind,

sind, saa vogter hand sig og for, at hand ikke i nogen maade skal misbruge den legemlige søvn imod Guds anordning.

Det kunde og være, at een ikke brugte flere timer til den legemlige søvn, end dertil hører, og at hand dog endnu aldeles ikke havde den rette aarvaagenhed, efterdi denne er aldeles en anden sag, og der hører meget mere dertil, end det.

Hvad hører da dertil? spørge J. Jeg svarer: Saa siger Christus: **Vogter eder, at eders hierter ikke besværes med fraadserie og drukkenskab, og med sorg for næring.** Der see J, at vor Frelsere selv med klare ord kræver af os en ret og bestandig maadelighed i æden og drikken. Alle de nu, som ikke beflitte sig paa en bestandig maadelighed i æden og drikken, staae ikke i en aandelig aarvaagenhed. Lad være, at de ikke drikke sig drukne, hvilket var des vederstyggeligere, og at de ikke æde saa meget, at de ikke kand faae mere ned, ey heller belæsse sig med spise til deres sundheds fordervelse, som var verre end fæisk; saa synde de dog alt imod Christi ord, naar deres sind er saaledes rettet paa æden og drikken, at deres hierte dermed besværes, eller gjøres ubeqvemt til et muntert og opvakt væsen for Gud.

Ogsaa heri vilde jeg have samvittighederne rørt hermed paa saa mange af eder, som finde dette at angaae sig. Jeg siger eder, saa længe J ikke med en retskaffen alvorlighed give eder ind i ret ordentlighed i der udvortes levnet, ogsaa i æden og drikken, komme J ikke til nogen retskaffen christendom. Drikke-huusene har bragt mange i helvede, og vil

endnu bringe mange deri. Giestereren har giort mange hinder i himmeriges rige, og vil endnu giore mange derudi hinder. Merker det!

Men hvad siger vor Frelsere her om sorg for næring? De som ikke stikke i fraadserie og drukkenskab, tænke, at de allene er syndere, som det giore. Men stikke de endskiønt ikke deri, saa stikke de dog i sorg for næring, og det er juist ligesaa slemt. Christus vil intet vide af, at hiertet maa være besværet, men hiertet skal være fri, ellers er der ingen aarvaagenhed. Christus vil have en hvile-dag i hiertet. Men dertil hører, at hiertet ikke allene er fri fra den fæiske umaadelighed, men og fra kiødelige og jordiske bekymringer; ellers synder man imod Christi klare ord.

Dog hvad ville vi sige? Er da et menniske, naar hand nu ikke lever i umaadelighed, er og ikke besværet i sit hierte med sorg for næring, som man jo endnu vel finder mange, er da, siger jeg, saadan een dermed alt aarvaagen, som Christus vil have ham? Jeg svarer: Ney. Maadeligheden og friheden fra sorg for næring maae komme af den rette grund, nemlig af troen, af en sand kierlighed til Christum, af en alvorlig omhyggelighed for vore siele, og af længsel efter en nærmere og bestandigere samfund med Gud.

Derfor lader Christus det og ikke blive derved, at hand advarer for fraadserie og drukkenskab, og for sorg for næring, men hand setter og til: **Saa vær nu altid vaagne**, altid ret opvakte i Gud, at hand altid maa finde eder, som hand gierne vil have eder.

Ja

Ja ogsaa ved det ord lader vor Frelsere det end ikke blive, men hand føyer endnu videre til: **Og beder**: som hand og sagde til sine disciple, da hand gik til sin lidelse: Matth. 26, 41. **Vaager og beder, at I ikke falde i fristelse; thi aanden er villig, men kiødet er skrøbeligt.**

Saa er nu det den rette aarvaagenhed, da man for alle ting først ret er opvakt af sin synde-søvn, og derefter stedse holder sig til Gud med sit hierte, og er ikke doven og efterladen i bønnen, men meget mere altid over samme med større alvorlighed, at man maa værge sig for dievelen, verden, og sit eget kiød og blod, og komme i aanden til saadan kraft, at kiødet maa være undertvunget. Det mener Christus, naar hand formaner til aarvaagenhed.

Vader os nu og for det **andet** overveye: **Hvorledes hand indskærper os sligt, ved at forestille fornødenheden og nytten deraf.** Derom handler nu den gandske text, hvilken vi og kun saa vitt har at betragte, som det udkræves til hoved-øyemerket.

Fornødenheden i at vaage indskærper Christus saaledes: **Der skal skee tegn**, siger hand, **i soel og maane og stierner, og paa jorden skal folkene blive bange af mistrøstelse.** De, som hørde det af hans mund, skulde giøre denne slutning deraf i deres hierter: O! saa maae vi i tide see til, at vi ikke og komme iblant deres tal, som skal blive bange og mistrøstes. O! hvorledes skulle vi saaledes altid være vaagne og bede, at ikke sligt et onde skulde begegne os.

Og havet og vand-bølgerne skulle bruse. Og menniskene skulle forsmægte for rædsel, og for de tings forventelse, som skal komme over jorderige. Her skulde de, som horde slige ord, igien tænke: O! hvor fornødent er det da, at vi vaage og bede, og nu leve i Guds frygt, at vi og ikke engang tor forsmægte for frygt og angest!

Thi himlenes kræfter skal røres. Og da skal de see Menniskens Søn komme i skyen med megen kraft og herlighed. Men naar disse ting begynde at skee, da seer op, og opløfter eders hoveder; fordi eders forløsning stunder til. Her skulde de, som horde det, igien tænke: O! hvo kand da glæde sig og oplofte sit hoved, naar saadanne ting skee? Skal man da kunde giore det, o! hvilken god beskaffenhed maa da ikke tilforn findet settes i, at man kand oplofte sit hoved med glæde, naar andre maae forgaae for angest? O! hvilken vaagen og beden vil hertil udfordres!

Og hand sagde dem en lignelse: Seer figentræet og alle træer; naar de nu udskyde knopper, og I see det, da kiende I af eder selv, at sommeren er nu nær. Ligesaa og I, naar I see disse ting at skee, da kiende I, at Guds rige er nær. Her skulde de igien tænke: Er Guds rige nær, hvorledes skulle vi da være skikkede dertil med hellig omgængelse og gudfrygtigt forhold?

Sandelig jeg siger eder, at denne slægt skal ikke forgaae, før det skeer altsammen. O! skulde de her tænke, er det saa nær, og saa vist, saa vil her visselig være en stor aarvaagenhed fornøden.

Him-

Himmelen og jorden skal forgaae, men mine ord skal ingenlunde forgaae. Her skulde de slaae sig paa deres bryst, og tænke: O! hvo vilde ikke lade det opvække sig, og bringe sig til at vaage og at bede!

Men vogter eder selv, at eders hierter ikke nogen tiid besværes med fraadserie og drukkenskab, og med sorrig for næring, og denne samme dag skal komme hastelig over eder; thi den skal komme, som en snare, over alle dem, som boe paa den gandske jords kreds. Dette skulde fuldkommeligen tage al søvn af øynene, og al sikkerhed af hiertet. Har det saa stor fare, skulde de tænke, o! saa maa man altid, alle timer, alle øye-blikke, uden ophør være vaagen og bede, at man ikke skal blive overfalden i hast af Guds dom, som en fugl af snaren.

Men alt dette angaaer os ogsaa. Thi vi har hørt tilforn, at Christus Marc. 13, 37. siger: Hvad hand siger sine disciple, det siger hand alle, at de skal vaage. Hine havde et forspil af den yderste dag i Guds svare og skrekkelige domme over det Jødiske folk at forvente, ved hvis opfyldelse de vel maae have tænkt paa disse Christi ord. Men vi have nu Christi sidste tilkommelse til den almindelige dom at forvente, og Christi ord udkræve hertil uden tviil en stor aarvaagenhed. Man læse, hvorledes HErrens Apostle, i hensigt paa den yderste dag, har trængt paa denne aarvaagenhed 1 Thess. 5. 2 Pet. 3. og andre flere steder. Ligesom den tiid ingen vidste, naar den svare dag, som var bestemt til Guds dom over det Jødiske folk, skul-

skulde komme; saa veed og ingen, naar den sidste dag skal indfalde. Men hvorfor skiuler Gud sligt? Christus viser klarlig, at dette er aarsagen, at man altid skulde være vaagen og bede.

Og, som Christus indskærper aarvaagenhedens fornødenhed, saa forestiller hand ogsaa dens nytte med eftertrykkelige ord. Vel finde vi allerede slig nytte tilstrekkelig udi alle de grunde, som fornødenheden bliver os foreskillet udi, hvilke vi ikke ville igientage, men alleneste betænke de ord, som Christus slutter vores text med: **At I kand være værdige til at undflye alle disse ting, som skee skal, og blive bestaaendes for Menniskens Søn.** Hvo, som har øren at høre med, hand høre, forstaae og merke, hvad Christus her har forjættet os. Dersom vi ere vaagne og bede, saa skulle vi **være værdige,** erlange en besynderlig **værdighed** for Gud, have et stort og herligt fortrin frem for mange tusinde andre menniker. Thi det er den besynderlige eftertryk, som ligger i det grædske ord, hvilket her bruges.

O! hvad er det da for en ære og værdighed? Den bestaaer i to stykker: 1) At vi skal undflye de Guds domme, som her trues med. 2) At vi skal blive bestaaendes for Menniskens Søn. O! hvilken en stor ting er det første! Men det andet er endnu langt herligere, at, naar andre skal forsmægte under Guds domme, vi da paa saadan dommens dag skal have dristighed; naar andre paa den yderste dag blive fordomte, skal vi med glæde staae for hans ansigt, og indannammes i hans salighed.

Til-

Tilegnelse.

Hører og merker dette, alle I, som ere nærværendes. Thi for eders skyld er dette prædiket, og ikke alleneste viist, hvad Christus mener dermed, naar hand formaner os til aarvaagenhed, men ogsaa forestillet, hvorledes hans gandske oyemerke gaaer ud derpaa, at hand paa det allerefstertrykkeligste kand indskærpe os saadan aandelig aarvaagenheds høye fornødenhed og store nytte. Saa lader da den samme være eder alle anbefalet, ikke som af mig, men som af JESU Christo selv.

Jeg oplofter først og fornemmelig min røst i HErrens navn, som en basune, til dem, som i gierningen endnu aldeles ikke ere opvakte, men endnu virkelig ligge i syndens og den dybe sikkerheds søvn. Thi jeg veed, at jeg taler sandhed, og lyver ikke, naar jeg siger, at der ere endnu mange iblant eder, som man ikke kand formane til aarvaagenhed paa den maade, som Christus har formanet sine kiere disciple dertil, men som man endnu først maa raabe til af Ephes. 5, 14. **Vaag op, du som sover, og stat op fra de døde, og Christus skal lyse for dig.** Hvo dette hører, den gaae i sig selv, og betænke, om hand vel nogensinde i sin gandske livs tiid har funden sig ret opvakt til noye at undersøge sin gandske omgængelse og indvortes hiertens beskaffenhed efter Guds ord, for at blive vis paa, om hand i saadan tilstand og kunde forsikre sig om Guds naade, og med vished haabe, at blive evig salig? Mangen

een,

en, naar hand kun lidet vil overveye det, skal gandske let overbevises i sin samvittighed om, at hand hidindtil har ladet det blive derved, at hand i sin barndom er bleven holdt til skole, er derpaa gaaen til den hellige Nadvere, har besøgt prædiken, har nogenledes giort sin morgen- og aften-bøn, men aldrig bekymret sig om en retskaffen alvorlighed i sin Christendom, og hvorledes hand i al sin omgængelse maatte have Gud for øyne og i hiertet. Det allerbedrøveligste derved er endda det, at man har havt den indbildning, at man alt er en god Christen, hvilken mening mangen een staaer saa stivt paa, at hand vel skulde svære paa, at, om hand nu døde, saa foer hans siel af munden lige til himmelen; og om nogen sagde til ham: Du er endnu ingen ret Christen, saa skulde hand vel blive saare vred paa den samme. Skulde nu Gud velsigne dette ord hos mangen een, og hand kom til overbevisning om, at hand hidindtil har været saadan een, som nu er bleven beskreven, saa agte hand det for vist, at HErren selv af stor kierlighed til at redde hans siel fra fordervelse, har ladet dette ord raabe til ham: **Vaag op, vaag op, du som sover, og stat op fra de døde, og Christus skal lyse for dig.** Den, som saa vitt har velsignet ordet hos ham, at hand nu allerede kiender, at hand hidindtil har været saadan een, nemlig en sovende og død, hand skal og fremdeles lade det være kraftigt paa ham, saafremt hand kun ikke imodstaaer hans Aands virkning. Men der ere endnu andre, som har faaet et slag paa deres hierte, og ere blevne saa vitt opvakte ved ordet, at de har kiendt,

kiendt, at det stod ikke ret til med dem, og de maatte fornødentlig blive anderledes. Men jeg har aarsag til, at raabe til saadanne af 1Cor. 15,34. **Vaager dog engang ret op**, bliver dog engang ret ædrue, og opvakte, og **synder ikke.** Thi de ere liig de slummende, og som de, der have øynene halv aabne, og hverken ret vaage, ey heller ret sove. De ere hverken kaalde eller varme. Men vide I ikke, at Christus siger: Aabenb. 3, 16. **Efterdi du er lunken, og hverken kaald eller varm, skal jeg udspye dig af min mund.** Hvor længe vil I gaae hen i saadan en fordeelt tilstand? Bryder dog frisk igiennem. Christus vil forlene eder sin naade og kraft dertil, at I maae komme til en sand forandring, og en grundig forbedring i eders levnet. Tvinger eder selv til bønnen, skynder og driver eders hierte dertil, ved det I forestille eder fornødenheden deri, paa det I skal ikke blive vante til saadan en slummende tilstand, som er i høyeste maader skadelig for eders siele. Paa den første Søndag i Advent ere I paa ny blevne opvakte. I dag er det den anden; da maae I endnu bedre trænge ind, og gribe sagen an med større alvorlighed, ellers gaaer igien tiden saa derhen fra een søndag til en anden, indtil kirke-aaret løber til ende, og I blive dog ikke ret anderledes. Derfor holder da og I for, at ikke jeg, men HErren har raabt dette ord til eder: **Vaager dog engang ret op, bliver dog ret ædrue og muntre, og synder ikke.** Det være eder lagt paa hierte.

Men I, som kand i sandhed forsikre eder om, at Gud har opvakt eder af syndens søvn, og forleent

eder

eder naade til at sørge alvorlig for eders siele, I skal vide, at I ere just de, som Christi ord i vor text: **Saa værer nu altid vaagne og beder**, paa det allernærmeste og egentligste angaae. Thi Christus taler jo ikke der med raae verdens børn, ikke heller med lunkne hyklere, men med sine disciple. Ere I nu saadanne, eller beflitte eder med et oprigtigt hierte paa, at blive saadanne, saa tager det an, som om det var sagt til eder. Hvo der er en sand Christi discipel, hos den findes og den salige fattigdom i aanden. Jo mere nu saadan een opvækker sig i Gud, jo mindre agter hand det for at være nok. Den brændende kierlighed, som vor Frelsere har bevist paa ham, og endnu daglig beviser, antænder ham til saadan gien-kierlighed, at alt, hvad hand af hiertelig taknemmelighed for denne Christi brændende kierlighed igien gior, synes ham at være, som kaaldt vand; og at hand skammer sig, naar hand tænker paa sit dovne og sovnagtige væsen. Hand maa, om hand endskiønt ikke kand negte den naade, som ham er vederfaren, dog kun agte sig for sin himmelske Brudgoms dovne bruud, som siger, naar hendes beste Ven banker paa hos hende: **Jeg haver ført mig af min kiortel; hvorledes skal jeg føre mig i den igien? jeg haver toet mine fødder, hvorledes skulde jeg gisre dem skidne igien?** Høys. 5, 3. Hører og merker det. O! det skeer meget let, at man er fornøyet med sin tilstand, og staaer stille, da man frisk og munter skulde sette sig det for: plus ultra, altid videre frem! altid videre frem! Ach! saa seer dog nu, hvordan den HErre JEsus gierne vil

have

have eder. Hand siger: **Værer altid vaagne og beder.** Tænker dog paa den lignelse om de ti jomfruer, Matth. 25, 1. iblant hvilke fem vare daarlige, og fem kloge. Men der Brudgommen tovede, **sovnedes de alle og sove,** ikke alleneste de daarlige, men og de kloge. Er det ikke skrækkeligt! Skulde det ikke fore os til eftertanke, hvor let vi alle, vi maae være saa opvakte, som vi vil, kand falde i en aandelig slummen, ja aldeles i en søvn. Besynderlig kand det let og uformerkt under vort arbeide og ordentlige kalds gierninger tilslaaes os, at vi sove saa sagte hen, bønnen bliver lunken, troens kræfter tage af, og at man vel udvortes tager vare paa sit kald, men ikke bliver ved i en ret opløftet aand, ey heller i den aandelige aarvaagenheds rette styrke, hvorudi dog aanden bevarer sin rette kraft.

O! hvorledes kand vi da nokſom formane hverandre, at vi ikke maae forglemme en hoved-fordeel i christendommen? Hvad er det for en fordeel? den stedsvarende aarvaagenhed eller den bestandige og utrættede agtpaagivelse paa os selv. Thi hvor den er, der taber man intet af det, som Gud har givet een, men man faaer endog endnu daglig noget dertil; man bliver ikke, som man er, men i det man stændig tager vare paa sig selv, erlanger man og det, at man bestandig tager til; som Paulus formaner Timotheum: 1 Ep. 4, 15. **Paa det din forfremmelse maa være aabenbar i alle ting.** Der, der er det rette brude-hierte, som er forbunden og forenet i ret kydsk kierlighed med sielens Brudgom Christo. Finder den HErre JEsus saadan en siel, som udelukker alt af sin kierlighed, uden ham allene;

forglemmer alt, uden ham allene; lader gierne alt fare, kun bliver hængendes ved ham: visselig flyder hans hierte og over mod den samme. Hvorledes skulde hand kunde efterlade det, at hand ikke skulde daglig tilskikke saadan en siel det himmelske manna fra sit naades-taffel til dens vedergvægelse og bestyrkning? Derfor characteriserer eller opskriver hand dem saa høyt, som altid vaage og bede, at de frem for mange tusinde andre skal være værdige til at undflye Guds domme, og at staae for Menniskens Søn. Det er den trofaste Frelsere en væmmelse, at den mindste deel menniskér ere ret opvakte til at tiene ham. Naar hand nu veed en siel iblant den store hob, som er ret munter, saa fryder hand sig des mere over den samme, og som hand hiertelig elsker den, saa elske og alle Engle i den hele himmel den. Og naar da Guds domme gaae over den onde verden, ja begynde fra Guds huus, saa sige da Englene (om jeg maa forestille det paa menniskelig viis,) til Gud: O! hand eller hun er jo saa opvakt altid, og beder saa utrættet; det er jo billigt, at denne siel nu nyder frugten deraf igien, og at ingen ulykke rammer den. Naar andre har leet, og besværet deres hierter med fraadserie og drukkenskab, eller med sorrig for næring, har denne siel begrædt sine synder, og har grænmet sig over det ugudelige væsen, som den daglig har maat see. Saa maa den nu ogsaa billigen, naar andre forsmægte af frygt, og for de tings forventelse, som skal komme, oplofte hovedet med glæde. Dertil HErren da siger: Det skal saa være! den siel skal være værdig at undflye mine domme, og staae med fri-

modig-

modighed for mig. Naar andre har sovet, saa har den vaaget; saa maa den nu og med billighed ligge og sove, og opvaagne, og ikke frygte sig, om end ti tusinde lagde sig omkring den; Psal.3, 6.7. ja om jorden end forandredes, og biergene bevægedes, og hensløye midt i havet. Om vandene end bruste, og oprørdes, og biergene bevede af ders stolthed, dog skal flodens bække glæde Guds stad, ja den hellige sted iblant den Høyestes boliger. Psal. 46,3.4.5. Om denne Lammets bruuds seng maa staae tresindstive vældige, som alle have taget fat paa sverd, ere udlærde til kriig, (som om Salomons seng) Høys.3,7.8. O! saa hører da og I, I kloge jomfruer, I som vaage, for at gaae Brudgommen i møde, hører dette ord an, ikke som af mig, men som af den HErre JEsu selv, som og i sandhed har sagt det, og nu paa ny taler eder det ind i hiertet: Saa værer nu altid vaagne og beder. Amen! Amen!

Beslutnings-Bøn.

Dig være, o! trofaste Frelsere, lof og priis og ydmyg taksigelse for denne os forleente opvækkelse. Vi ere alle aabenbare for dig. Dersom nogen sover, saa veed du det. Er nogen opvakt, og bliver nogen igien søvnig og slummende, saa er hans tilstand ikke skiult for dig; og er nogen ret opvakt i dig, sandelig, du kiender ham. Du er og allene den, der hielper os. Oplys os, du klare Retfærdigheds Soel, og lad os finde læ-

gedom under dine vinger. Tryk dette formanelses ord dybt ind i vore hierter, at vi aldrig forglemme det. Opvæk dem, som hidindtil har sovet, gjør dem muntre, som har slummet; ophold dem, som du engang har opfyldt med dit lyses glands, i aandens rette aarvaagenhed, og i u-afladelig bøn. Hielp os alle, at vi maae beskue dig i din u-udsigelige herlighed.

Amen!

Den 3. Sondag i Advent.

Den komne verdens Frelsere JEsus, som just den, der har skuldet komme.

Den der har skuldet komme, og er kommen, hand komme og i denne time til os, og opfylde vore hierter med sin naade og Guddommelige kraft. Amen!

Elskelige i HErren! Med de fire Advents søndage gaaer det, som med de store høytider, Juul, Paaske- og Pintze-fest. Naar lærere og tilhørere, som omgaaes med Guds ord paa de dage, have hiertet ret ved Guds Aand opvakt, til at betragte i brændendes andagt de høye velgierninger, som paa samme dage forkyndes, saa ere det rette levende eller opvækkelige fester og hellig-dage for deres siele, da de blive ligesom igiennemgydede med den glæde i den Hellig Aand,

JEsus maatte og komme til mig, og holde hans naades tilkomst ogsaa hos mig!

Elskeligste tilhørere, Gud kiender alles vores hierter, og veed, hvordan det staaer med enhver iblant os ved denne Advents-tiid. Men det maa nu staae, hvorledes det vil, saa forkynder jeg eder vor HErres JEsu Christi tilkomst, og beder Gud, at hand vil velsigne det hos mig og hos eder. Hvo der lever i ham, den giøre hand endnu mere levendes, men den, som er død, den opvække hand, og oplyse ham med livsens lys. Beder og Gud herom med mig, hvo der kand bede og begiere, i HErrens bøn: **Vor Fader, du som** o. s. f.

Texten.

Matth. Cap. XI. v. 2-10.

Men der Johannes hørde i fængselet Christi gierninger, sendte hand to af sine disciple, og lod ham sige: Er du den, som kommer, eller skal vi vente en anden? Og JEsus svarede, og sagde til dem: Gaaer hen og forkynder Johannes igien de ting, som I høre og see. Blinde see op, og halte gaae ret op, spedalske renses, og døve høre, døde staae op, og Evangelium prædikes for fattige. Og salig er den, som ikke forarges paa mig. Men der disse gik bort, begyndte JEsus at sige til folket om Johannes: Hvad ere I udgang-

Aand, og aldeles opfyldte med Guds lof. Men naar lærere kun prædike for det embedes skyld, som ligger dem paa, og tilhørere gaae kun efter sædvane i kirke, saa ere det døde dage, om man endskiønt spiller i kirken paa orgel-verk og piber, og musicerer paa det beste; efterdi det kommer Gud HErren ikke an paa den udvortes stads, men hand vil, at vi skal lade vore hierter opvække til bodfærdighed, til troen og til hans kierlighed. Just saaledes er det og nu med Advents-tiden. Naar lærere og tilhørere ere opvakte i deres hierter, og selv i sandhed komme til Christum, saa er dette en sær opvækkelig tiid for dem, da der bliver prædiket for dem fire søndage efter hinanden om Christi tilkomst. Naar Christus har holdt sin tilkomst i hiertet, saa hører man med lyst og glæde at prædike om hans tilkomst, og da flyder trøsten og kraften deraf ret ind i sielen. Men naar hierterne ere døde og hensovede, saa har de og liden lyst og glæde deri, og drage ingen ret nytte deraf. Dog griber Gud og ofte iblant hoben af dem, som saa af en kaald vane komme til kirke, enten det er til Advents-tiden, eller til andre tider, og lader sit ord blive kraftigt paa mangt et dødt hierte. Da skeer det endelig, at saadanne og først begynde ret at see sig om, og at tænke ved sig selv: Du har saa mange gange holdt Advent, og hørt prædike om Christi tilkomst, men du har kun været død derved, og den HErre JEsus er endnu ikke kommen i dit hierte, og du er endnu ikke kommen ret til hannem. Der reiser sig da en sand længsel i sielen, og opkomme kraftige sukke: Ach! at jeg maatte ret komme til den HErre JEsum! Ach! at den HErre

udgangne i orken at besee? et rør, som hid og did rores af været? Eller hvad ere I udgangne at see? et menniske ført i bløde klæder? See, de som bære bløde klæder, ere i kongers huse. Eller hvad ere I udgangne at see? en prophete? Ja, jeg siger eder, hand er og langt mere end en prophete. Thi denne er den, som er skrevet om: See, jeg sender min engel for dit ansigt, som skal berede din vey for dig.

Elskelige i HErren, hvorfor denne oplæste Evangeliske text paa een af Advents-søndagene er anordnet, er ikke vanskeligt at slutte. Thi som alle fire Advents-søndage har deres hensigt til Julehøytiden, da der bliver handlet om Christi tilkomst i kiødet, eller om hans manddoms annammelse og fødsel: saa ere der udvaldte saadanne texter paa alle fire næste søndage for Juul, som der staaer noget i om Christi tilkomst; omendskiønt, da Christi tilkomst er mange slags, da imner den ene har sin henseende til den anden, saa handles der i Adventstexterne snart om den ene, snart om den anden. Og saaledes er nu den oplæste text Matth. 11. paa nærværende tredie Advents-søndag anordnet, for Johannis, den Doberes, spørsmaals skyld: Er du den, som kommer? og for Malachiæ spaadoms skyld, som vor Frelsere anfører, for at bevise, at Johannes har maatt berede ham veyen. Saa udkræver da dagens Evangelium af os, at vore hierter gaae ind i Christi tilkomstes betragtning, og

at vi og skal berede Christo veyen i vore hierter, paa det vi maae være ret opvakte til Jule-høytiden, og ved at helligholde samme høytid, maa vinde saa meget desto større og herligere nytte for vore siele. Hertil skal den betragtning tiene os, som vi nu vil anstille kortelig af vort Evangelio, nemlig

Om den HErre JEsu, som den komne verdens Frelsere.

I. At den HErre JEsus, som den, der skulde komme, er kommen.

II. Hvorledes vi skal ret skikke og berede os til at tage imod ham, som der er kommen, saaledes, som hand vil have det.

Afhandling.

Hvad nu det første angaaer, nemlig, at den HErre JEsus, som den, der skulde komme, er kommen, da har vi for alle ting kortelig derved at merke, hvorledes Johannes den Døbere ikke til nogen anden ende afskikker sine disciple med det spørsmaal: Er du den, som kommer, eller skal vi vente en anden? end, at hand maatte vise sine disciple fra sig hen til den HErre JEsum, og faae dem til en fuldkommen troe om, at den HErre JEsus sandelig er Messias, eller den Frelsere, som Israel hidindtil havde ventet efter, hvilket hand selv ofte havde vidnet for dem; og at de og skulde høre det sam-

samme af den HErres JEsu mund, og af ham paa det kraftigste blive overbeviiste.

Thi Johannes troede det des foruden, hvorom man kun kand efterlæse det 1. cap. i Evangelisten Johannes, hvis man er i den vrange mening, at Johannes ikke for sine disciples, men for sin egen skyld skulde have ladet dette spørsmaal giøre til Christum.

Nu havde Johannes vel kundet legge sine disciple spørsmaalet i munden i saadanne ord: Er du Christus? Men det giør hand ikke, men, omendskiønt hans spørsmaal i grunden er eet og det samme, som dette, saa beskriver hand dog Christum paa en gandske besynderlig maade, ey sigendes: Er du Christus, men: **Er du den, som kommer, eller skal vi vente en anden?** Aarsagen til denne beskrivelse var denne: Hand vilde dermed føre sine disciple til gemyt, at hand bestandig havde lært og underviist dem af Skriften, hvorledes der i Mose, Psalmerne og Propheterne immer tales om een, som der skulde komme, og hvorledes spaadommene herom vare saa klare og aabenbare, at dette havde fra begyndelsen af været det Israelitiske folks forventelse, at den maatte komme, som Gud havde lovet, og med hvilken hand idelig ved Propheterne havde trøstet dem, ja endogsaa forud givet mange omstændigheder tilkiende, hvoraf man skulde eragte hans tilkomst, i særdeleshed tiden, som hand skulde komme paa. Saaledes havde Johannes lært sine disciple, og paa saadan maade havde hand ført dem ind i Skriften, og derpaa giort application, og sagt til sine

disciple: Kiere disciple, tiden er nærværende, at den maa komme, som skal komme, alle kiende-tegn og kiende-merker, som Gud har givet paa hans tilkomst, ere forhaanden, og troer mig, det er ingen anden, end den JEsus af Nazareth. Hand har bruden, og er den rette Brudgom. At jeg har oplevet den tiid, at jeg har seet ham selv, og kand høre hans røst med mine ørne, det er min største glæde. Troer kun paa ham, kiere disciple, hand er den Christus, den verdens Frelsere, det rette Guds Lam, som der under alle offere i det gamle Testamente forud er bleven afbildet, og som bærer verdens synd. Hvad for steder i Skriften hand har foreholdt dem, vide vi ikke saa egentlig; men af hans tale kand man vel slutte saa meget, at hand i besynderlighed har viist dem paa Es. 53. c. hvor der er spaaet om faaret, som føres til slagter-bænken, og bærer alles vores synder. Af hans tale, som hand fører i vor Text, kand man og ikke ubillig slutte, at hand særdeles har viist dem paa de steder, hvor der tales om een, som skulde komme. f. ex. Psal. 40,8. Ezech. 21,27. Zach. 9,9. Malach. 3, 1. 2. 3. Flere steder nu at forbigaae. Men de anførte maae Eders Kierlighed hiemme selv efterslaae, og vel betænke og overveye dem.

Paa saadan maade gik da Johannis disciple hen, og fremsatte deres spørsmaal for den HErre JEsu saaledes, som Johannes havde lagt dem det i munden. Men som Johannes ved dem ikke slet hen havde spurt: **Er du Christus?** saa svarede og den HErre JEsus ikke slet hen: Jeg er Christus; men, som spørsmaalet var indrettet med stor viis-

viisdom, saa er svaret og rettet derpaa, og er fuldt af viisdom. Thi den HErre JEsus sagde til dem: **Gaaer hen og forkynder Johannes igien de ting, som I høre og see. Blinde see op, og halte gaae ret op, spedalske renses, og døve høre, døde staae op, og Evangelium prædikes for fattige. Og salig er den, som ikke forarges paa mig.** Det var just ligesaameget, som om den HErre JEsus havde sagt: I spørge mig, om jeg er den, som har skuldet komme. Dersom I vil erkiende dette, og være visse derpaa, maae I see ind i Skriften, og betragte, hvad der siges om den, som har skuldet komme, og derpaa maae I rette eders øre og hierter paa min lærdom, som I høre af min mund, og eders øyne og hierter paa de gierninger, som I see af mig; og naar I da blive vaer, at jeg fører saadan en lærdom, som den, der skulde komme, og at jeg gior saadanne gierninger, som just den samme skulde giøre, saa skal I ikke mere tvile paa, at jeg jo sandfærdig er den. Men der kunde dog blive en tviil herpaa tilovers hos eder for den sags skyld, at I har formodet en større herlighed i det udvortes af den, som skal komme. Men og det er allerede forud forkyndet af Propheterne, at mange skulde forarge sig paa mig, og at de vare salige, som ikke forargede sig paa mig. Siger nu Johannes det igien; fortæller ham, hvorledes jeg prædiker, og forkynder ham mine gierninger, som I have seet med eders øyne, saa skal hand forelegge eder den spaadom i Es. 35, 3–6. c. 61, 1. 2. c. 8, 14. og flere andre klare steder, og saaledes overbevise eder om, at jeg sandfærdelig er den, som har skuldet komme.

Der-

Dette kand for denne gang være os nok, saa vilt det første angaaer, til at erkiende af vort Evangelio, at den HErre JEsus sandelig er den, der har skuldet komme, nemlig den verdens Frelsere, eller det Guds Lam, som bær verdens synd:

Vader os nu og for det andet betragte: Hvorledes vi ret skal stikke og berede os til at tage imod den HErre JEsum saadan som hand vil have det. Dette har vi nu at lære af Christi øvrige ord i texten. Thi da Johannis disciple ginge bort, begyndte JEsus at tale til folket om Johannes. Hvorfor giorde hand det? Folket havde ved Johannis disciples spørsmaal maat komme paa de tanker, som Johannes nu begyndte at tvile paa, om hand, nemlig JEsus, var sandelig den Christus, som hand offentlig havde erkiendt og bekiendt ham for. Derfor sagde hand: Hvad ere J udgangne i ørken at bese? et rør, som hid og did røres af været? Eller hvad eré J udgangne at see? et menniske ført i bløde klæder? See, de som bære bløde klæder, ere i kongers huse. Eller hvad ere J udgangne at see? en Prophete? Ja jeg siger eder, hand er og langt mere end en prophete. Thi denne er den, som er skrevet om: See, jeg sender min engel for dit ansigt, som skal berede din vey for dig. Det er egentlig saa meget, som om hand havde sagt til dem: J vide, at J i hobetal ere gangne ud til Johannes i ørken, og da J agtede ham saa høyt, at J troede, at hand var den, som skulde komme, saa er det eder vit-

vitterligt, at hand rundt ud offentlig har bekiendt, at Jeg er det. Derved er hand bestandig bleven, og har ikke været et vankende rør, men hans tale har stedse været ligedan, og hand har bestandig beflittet sig paa hellighed. Saa tør I derfor nu og ikke tænke, at hand skulde være bleven anderledes til sinds. I vide, at hand af Herodes er kast i fængsel, fordi hand uforferdet har straffet ham, og er ingen hyklere eller hof-tiener, thi ellers holdt Herodes ham til hove, og ikke i fængselet. Saa troer ham da nu ogsaa, som saadant et vidne, der har alle et troværdigt vidnes kiendetegn, og som saaledes vel er at troe. I har jo holdt Johannes for en Prophete, og derudi har I ikke giort uret, efterdi I har funden alle de kiendetegn hos ham, som bør være hos en ret Prophete. Men I har dog endnu giort meget for lidet af ham. Thi hand er mere end en prophete, nemlig saadan een, som Propheterne selv, og det, efter Esaias, ogsaa til sidst Malachias har spaaet om. Men hvad har de spaaet om ham? Visselig ikke, at hand skulde sige, som de, at en, som ikke endnu var kommet, skulde komme, men at hand, som en Herold, skulde gaae frem for ham, for at berede ham veyen, og saaledes skulde pege paa ham med fingeren. Nu har jo Johannes viist eder til mig, og har selv bekiendt, at hand bereder veyen for mig. Derfor skulle I og ikke tvile paa, at det er Jeg, men annamme mig, omvende eder, og troe Evangelio, paa det I kunde blive salige; Naar vi nu ville vide, hvorledes vi ret skal skikke og berede os, til at tage imod den HErre JEsum, som den, der er kommen, saaledes, som

hand

hand vil have det, saa kand vi af denne tale v. 9. meget let slutte det. Nemlig, da Christus er bleven forkyndet for os fra ungdommen op, saa skulle vi ikke lade det blive ved videnskaben derom, men og i gierningen komme til ham, den HErre JEsum, vende vort hierte, sind, hu og tanker til ham, lade os omvende fra vore synder ved hans ord, fremføre vor siele-nød og elendighed for ham, søge hos ham syndernes forladelse, liv og salighed, og smukt tage hans aag paa os, og bestandig efterfølge ham. At dette er Christi mening, og at hand saa vil have det, derudi blive vi særdeles bestyrkede, naar vi læse det efterfølgende af det 11. cap. hos Matth. indtil enden; hvilket hermed bliver Eders Kierlighed troeligen anbefalet.

Tilegnelse.

Vel an da nu! kalde I eder allesammen christne, saa værer det dog og i gierningen og sandheden. Er Christus eders Frelsere, og I vil ansees for, at I troe det, saa viser dog og kiende-tegn paa en sand omvendelse fra verden til ham, og beviser dog ogsaa eders troe deri, at I fornegte verdens kierlighed, og at I med Johannes holde det for eders største glæde, at JEsus er den rette Brudgom, ja den rette blodige Brudgom, der har ved sit hellige dyrebare blod kiøbt, forhvervet og vunden eders siele fra synden, døden, og dievelens magt. Lader ham indtage eders gandske hierte, befaler eder hannem med legem og siel i hans naades regiering, efterfølger hans fodspor, som faarene deres hyrde, bliver hans udvalgte og kiere disciple,

le, adlyder hans gavnlige lærdom, bærer hans lette byrde og nyttige aag, boyer eder under det kors, som hand paalegger eder, og værer altid glade i haabet til den store herlighed, som hand har forhvervet eder, og hvorfor hand er kommen til verden, er død og igien opstanden for eder, og har sat sig hos Majestætens høyre haand i det høye, paa det hand kand berede eder den sted, hvor I evig skal være. Amen!

Beslutnings-Bon.

Trofaste Frelsere, dig være lof og priis for al din kierlighed, besynderlig og derfor, at du nu har ladet forkynde for os, at du sandelig er den, der har skuldet komme, den verdens Frelsere, og hvorledes vi ret skal skikke og berede os, at vi maae tage imod dig, som den komne Frelsere, paa saadan maade, som du vil have det. Lad det nu altsammen være kraftig velsignet hos os, og giv os, at være troe i den erkiendte sandhed, at vi maae lade den komme til ret kraft hos os, men i synderlighed erfare din naadetilkomst i stor kraft paa vore hierter, og stedse, ja til evig tiid, forbinde os med dig med et u-opløseligt baand i troe og kierlighed, og flye alt det, som kand adskille os og dig, eller kun fordunkle din naade-fulde nærværelse i vore hierter, saa og bære dit gavnlige aag og lette byrde med et villigt hierte, og troligen efterfølge dig, indtil vi see dig i din herlighed. Amen!

Den

Den 4. Søndag i Advent.

Den ubekiendte, og dog bekiendte Christus.

Gud, som har elsket os, da vi endnu vare hans fiender, saaledes, at hand har sendt sin eenbaarne Søn til verden, at vi maae evindelig leve ved ham, bevise os i denne time og altid sin naade. Amen!

Elskelige i HErren! Naar Paulus i 2 Cor. 6. vil opvække sig selv og andre, som med ham ere JEsu Christi tienere, at de skal bevise sig, som Guds tienere, siger hand iblant andet v. 9. **Som de ubekiendte, og dog bekiendte.** Hans mening er denne: Verden veed ikke, hvad for en naade ham og andre, som Gud har brugt til sine kar og redskaber, til at rive andre ud af fordervelsen ved deres tieneste, og at føre dem til salighed ved hans sandheds aabenbarelse, er vederfaren, og hvor rigelig de af Gud blive begavede, trøstes i al trængsel, styrkes, og opfyldes med den tilkommende verdens kræfter, og hvad for en herlig krone der bier dem i den salige evighed; imidlertid var dog hand, og med ham enhver, som tiener Christo med et reent hierte, vel bekiendt for Gud, som kiender hierterne, og da Gud er med dem, og gior det ord, som hand legger i deres munde, saa kraftigt i dem, som ikke fortre-

tredelig imodstaae ham, at det bliver dem en livsens lugt til livet, saa ere de og for saadanne, som komme til Guds og deres Frelseres sande erkiendelse, ofte bekiendte og aabenbare, saa, at de **have samfund med hverandre, og deres samfund er med Faderen og med hans Søn, JEsu Christo**, som Johannes skriver i den 1 Epist. 1, 3.

Men det som Paulus her siger om lærere, det treffer og i sin maade ind hos alle Guds børn, at det og heder om dem: **Som de ubekiendte, og dog bekiendte**; hvilket Johannis ord bekræfter 1 Epist. 3, 1. 2. **Seer hvor stor en kierlighed Faderen har givet os, at vi skal kaldes Guds børn. Derfor kiender verden os ikke; thi den kiender ham ikke. I elskelige, nu ere vi Guds børn, og det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi skal være; men vi vide, at, naar hand bliver aabenbaret, vi skal vorde ham lige; thi vi skal see ham, saasom hand er.**

Ere nu baade Christi sande tienere, og alle Guds børn, som de ubekiendte (for verden) og dog bekiendte (for Gud og ofte for dem, som høre ham til;) saa maa det endnu meget mere hede saaledes om HErren selv, og om den eenbaarne Guds Søn: **Som den ubekiendte, og dog bekiendt. Thi som hand er, saa ere og vi i denne verden.** 1 Joh. 4, 17. At det gaaer ham saaledes, eller, **hvorledes Christus er som en ubekiendt, og dog bekiendt**, skal vi, under Guds velsignelse, bedre lære at forstaae i anledning af vor dages Evangeliske text, og efter dens foregaaende korte forklaring.

Hvad er vel, Elskelige i HErren, vor største skam? og hvad skal vi vel, naar vi tænke tilbage til vort gandske levnet, meest bejamre? Jeg siger, at det er det, at vi ere blevne saa gamle, og Christus er os saa lidet bekiendt endnu, og vi ere endnu saa lidet bleven bekiendt med ham. O vel an! lader os da des omhyggeligere anvende resten af vort liv derpaa, at vi bedre lære at kiende ham, og trænge ind til en hierteligere, renere, inderligere og mere brændendes samfund med ham. Derpaa vil vi og gisre begyndelse med denne prædiken. Gud forlene os dertil sin overvættes naade. Derom vi da vil bede ham med HErrens bon: **Vor Fader, du som** ꝛc.

Texten.

Joh. Cap. I. v. 19-28.

Og dette er Johannis vidnesbyrd, der Jøderne sendte af Jerusalem Præster og Leviter, at de skulde spørge ham: Hvo est du? Og hand bekiendte, og negtede ikke; og bekiendte: Jeg er ikke den Christus. Og de spurde ham: Hvad da? est du Elias? Og hand sagde: Jeg er ikke; est du den Prophete? Og hand svarede: Ney. Derfor sagde de til ham: Hvo est du, at vi kand give dem svar, som have udsendt os, hvad siger du om dig selv? Hand sagde: Jeg er hans røst, som raaber i ørken: Retter

ter HErrens vey; saasom propheten Esaias haver sagt. Og de, som vare udsendte, vare af pharisæerne; og de spurde ham, og sagde til ham: Hvi døber du da, dersom du est ikke den Christus, ey heller Elias, ey heller den Prophete? Johannes svarede dem, og sagde: Jeg døber med vand; men hand stod midt iblant eder, den I ikke kiende. Hand er den, som kommer efter mig, hvilken har været for mig; hvis skoetvinge jeg er ikke værdig at opløse. Dette skede i Bethabara over Jordan, hvor Johannes døbte.

Elskelige i HErren! De første ord i vores oplæste text, at vi uden omsvøb skal gaae til dens forklaring, tilkiendegive os det nærmeste eyemerke, som Evangelisten har havt deri. Og dette er, siger hand, **Johannis vidnesbyrd.** Thi dette er Evangelistens nærmeste eyemerke i vor text, at hand tydelig og omstændelig maa beskrive, hvorledes Johannes den Døbere har aflagt sit vidnesbyrd om den HErre JEsu, at hand er den forjættede Messias eller Christus, ikke allene i hans daglige og sædvanlige taler, som hand har holdt til folket, men og engang paa en gandske besynderlig maade, da Jøderne af Jerusalem derfor havde sendt Præster og Leviter til ham, at de skulde spørge ham ad: hvo hand var? Da har nu Johannes taget de urigtige meninger

af veyen, som Jøderne har havt om ham, nemlig, at hand ingenlunde var den forjættede Messias eller Christus, ikke heller Elias udi person, om hand endskiønt gik frem i Eliæ aand og kraft, som Malachias havde spaaet sligt om ham cap. 4,5. og i saadan forstand kaldt ham Elias; ey heller een af de gamle Propheter, som igien var opstanden fra de døde, ja end ikke en Prophet i hans egen person, der kun, som de forrige, spaaede om Christo, som den, der var endnu i vente at skulle komme; men derved har hand ikke ladet det blive, men og med klare ord sagt dem, hvo hand egentlig var, eller hvad for en mand de efter Guds ord havde at antage ham for, og, som fuldte paa, hvorledes de ret og efter Guds villie havde at føre sig hans gierning og det embede, som Gud havde paalagt ham, til nytte; nemlig, hand var den, som Propheten Esaias tilforn havde spaaet om, at hand skulde indfinde sig, med Messias, og berede veyen for ham, som en tienere for sin herre, saaledes, at hand skulde offentlig oplofte sin røst, skulde lære dem, hvorledes de ret skulde omvende sig til Gud, og ligesom med fingeren henvise dem til den nu allerede nærværende Frelsere, ved hvilken de skulde faae forløsning og syndernes forladelse.

Havde nu Pharisæerne havt nogen forstand i Skriften, saa havde de gandske let kundet forstaae dette, som nu er sagt, af Johannis klare bekiendelse om hans person, efterdi det i Esa. 40 cap. gandske tydelig har sin grund, saa og er fuldkommelig bekræftet og forklaret af Malachias i det 3 og 4 cap. Men Evangelisten fortæller, at de af stor vanvittighed

hed har endnu videre spurt Johannes: **Hvi hand da døbte, dersom hand ikke var den Christus, ey heller Elias, ey heller den Prophete**: Derpaa Johannes da har givet dem den forklaring, at Daaben var ham anbefalet, at hand skulde vise folket til den, som hand efter Guds villie skulde gaae for, og berede ham veyen; og efterdi de da har spurt ham: om hand var Messias eller Christus; saa vidner hand for dem, at Messias sandelig er kommen, gaaer allerede ud og ind hos dem, og vandrer omkring midt iblant dem, omendskiønt hand endnu ikke havde aabenbaret sig ved sin Guddommelige lærdom og mirakler; hand er en meget herligere person, end hand: thi omendskiønt hand skulde komme efter ham, eller følge ham, saa at sige, i hælene, og nu først giøre sig aabenbar, saa har hand dog, efter hans Guddommelige naatur, været for ham, og giver hand (Johannes) sig ikke ud for høyere, end for hans tienere, der ikke agter sig værd, end ikkun til at opløse denne sin HErre skoetvingene. Og dette var, som allerede er erindret, Evangelistens nærmeste øyemerke, at hand omstændelig vilde beskrive dette Johannis den Døberes gandske besynderlige vidnesbyrd om Christo, som en ting, der var af største vigtighed, og derpaa Christus og selv beraaber sig. Joh. 5, 33. Derfor navngiver hand ogsaa gandske egentlig det sted, hvor dette er skeet, nemlig i Bethabara, over Jordan, hvor Johannes døbte.

Og efterdi nu Pharisæerne vare saa skiødesløse, eller saa arrige, at de ikke engang spurde: Hvad heder da den mand, som er saa meget større og herli-

gere, end du, og den rette forjættede Messias eller Christus, og som allerede skal være traadt midt iblant os? Nævn os den mand, paa det vi maae gaae til ham, som til den, hvilken Israel saa længe har ventet efter, og maae troe paa ham: saa fortæller Evangelisten lige derpaa v. 29. at **den anden dag har Johannes seet JEsum komme til sig, og sagt: See det Guds Lam, som bær verdens synd.** Og v. 30. **Hand er den, om hvilken jeg sagde: Efter mig kommer en mand, hvilken har været for mig; thi hand var førend jeg.** Og v. 31. **Og jeg kiendte ham ikke; men paa det hand skulde aabenbares for Israel, derfor er jeg kommen, og døber med vand,** dermed at giøre en opsigt, at enhver skulde kiende, at Messias er forhaanden. Saa see vi da, at Johannes den Døbere gior os vor text gandske klar og tydelig i de 3 vers, som følge lige strax derpaa, saa vitt Evangelistens nærmeste syemerke angaaer, og kand det, som derom er sagt, være os for denne gang nok til textens forklaring.

Men deraf see vi tillige to ting: 1) At Evangelisten i denne hans fortællelse ikke har rettet hans videre og fornemmeste henseende paa Johannes den Døbere, men paa den HErre JEsum. Thi et vidne bliver jo ikke ført frem for sin egen skyld, men for dens skyld, som det skal vidne om. 2) At Johannes har i sin tale givet saa meget at forstaae, at hand vel for sig havde den rette kundskab om den HErres JEsu persons og embedes herlighed, men at det aldeles meget manglede Jøderne, Præsterne og Pharisæerne derpaa, og at denne JEsus var dem

end-

endnu gandske en fremmed og ubekiendt mand; thi hand siger: **Hand stod midt iblant eder, den I ikke kiende.** Men som man af det øvrige af Johannis den Døberes historie vel kand merke, at hand meget vel har kiendt disse hug-orme og ogleunger, og vidst, at de ikke skulde ville antage den HErre JEsum for den forjættede Messiam, den hand dog sandelig var; saa har hand med denne sin tale tillige bestraffet deres blindhed, og deres vantroe, og har vildet give dem at forstaae, at Christus skulde blive for dem og deres lige en ubekiendt mand, om det endskiønt ikke skulde mangle paa saadanne, som skulde komme til hans sande kundskab, og derved til syndernes forladelse, retfærdighed og evig salighed. Dette besynderlige stykke maa man vel merke i Johannis tale, at man des bedre kand fatte hans sind og mening, men saa derpaa og have des lettere en vey for sig, til at uddrage den rette nytte af denne hans tale, og des bedre at giøre tilegnelsen deraf paa sig selv.

Tilegnelse.

Vi lade det da og være nok dermed, at vi i texten har merket og tydelig viist dette; lade nu Joderne og Præsterne og Leviterne fare, som hine havde affkitket til Johannem, og vende os til os selv, da dette maa være det første, at vi af Johannis ord giøre et spørsmaal, som vi legge paa vort eget hierte og samvittighed.

Spørsmaalet maa lyde saaledes: **Kand da der vel og siges om os, at Christus staaer midt iblant os, og at vi ikke kiende ham:**

Eller: **Er da den HErre JEsus for os og en ubekiendt mand?**

Paa dette spørsmaal ligger der jo visselig meget magt: thi uden Christi kundskab er ingen retfærdighed eller salighed. **I det man kiender ham,** siger Gud ved Esa. cap. 53, 11. **skal min retfærdige tienere retfærdiggiøre mange; thi hand, hand skal bære deres misgierninger.** Naar vi nu ikke kiende ham, saa ere vi endnu i vore synder, saa ligger den hele syndens byrde med Lovens forbandelse, med Guds vrede, med dødens dom, og den evige fordervelse endnu paa os. Thi Jøderne og deres Præster og Leviter, Pharisæer og Skriftkloge trøstede sig og alle ved den forjættede Messias, eller Christus; men da de ikke kiendte den HErre JEsum at være Christus, døde de i deres synder. Hvorledes kunde det da gaae os anderledes, naar vi ligeledes ikke kiende ham? Høre I, at dette er et spørsmaal af største vigtighed, og angaaer vore sieles frelse og salighed?

Saa legger jeg nu enhver, som er her nærværendes, dette spørsmaal paa hiertet, paa sielen og samvittigheden: **Er Christus dig bekiendt, eller ubekiendt? Kiender du den HErre JEsum, eller kiender du ham ikke? Hvad siger du om dig selv?**

Det var vel mueligt, at I alle ligesom af een mund svarede paa dette spørsmaal: Ja vi kiende ham alle med hinanden, og hver for sig. Thi vi ere jo ingen hedninger, tyrker eller Jøder, men Christne. Hvo iblant os skulde da ikke kiende, troe og bekiende, at JEsus af Nazareth er den sande af

Gud

Gud forjættede Messias eller Christus? Vi troe jo, at denne JEsus sandelig er Christus, den Guds Søn, den verdens Frelsere.

Men naar jeg for min deel skal aabne mit hierte og min mening om det fremsatte spørsmaal, saadan som det nu er bleven forelagt for denne gandske menighed, saa svarer jeg saaledes derpaa: Der ere nogle iblant eder, som kiende Christum; men der ete og de, som ikke kiende ham. Christus er jo visselig traadt midt iblant eder; vel ikke i den forstand, som Johannes mener det i Evangelio, som den der taler om den HErres JEsu udvortes og synlige nærværelse iblant det Jødiske folk; men i den forstand, at I allesammen ere døbte til denne JEsum, og at hand er forkyndet for eder alle fra eders spæde barndom op, som det Guds Lam, der bær verdens synd, saa og at hand endnu daglig forkyndes eder, og der vidnes for eder, **at der ikke er salighed i nogen anden, og intet andet navn givet, ved hvilket det bør os at blive saliggiorte, foruden JEsu navn.** Apost. Giern. 4, 12. Det vide I, og der er vel ingen iblant eder, som skal negte dette, at det er sandhed, som jeg nu har lagt det frem. Men ikke des mindre siger jeg frit ud: Christus er vel paa denne nu viiste maade traadt midt iblant eder, men mange iblant eder kiende ham endnu ikke. Hand er vel bekiendt for nogle, men hand er endnu ubekiendt for de fleste.

Hvordan gaaer det til? spørge I. For hvem iblant os skulde da den HErre JEsus være ubekiendt? For mange, siger jeg, ja for de allerfleste. Har I ikke fra eders ungdom op lært, og meget

mere hørt prædike om den forskiel, som der er imellem den historiske og saliggiørende troe? Den historiske troe har I, som jeg i det mindste haaber, alle med hinanden. I ere jo underviiste om, og vide, at den HErre JEsus er Christus Guds Søn, og at man ved troen til ham bliver retfærdig og salig. Denne sandhed give I og bifald, og sige: Det er sandt, og det troer jeg. Men den saliggiørende troe har mange iblant eder ikke, ja, at jeg skal end eengang bekiende det rundt ud for eder, saa har de færste den.

Hvorledes veed du det? sige I. Jeg svarer: Af frugterne. Thi om man endskiønt seer ingen i hiertet, ikke heller kand kiende stikkelsen i hans indvortes, om der er noget mere hos ham, end den historiske troe, og om hand ogsaa har den saliggiørende troe, saa har dog vor Frelsere befalet os Matth. 7. og andensteds, at vi skal kiende enhver af hans frugter, hvad der er i ham. Jøderne holdte sig tilsammen for Abrahams børn, og efter det udvortes vare de det og visseligen. Men da de Joh. 8, 39. sagde til den HErre JEsum: Abraham er vor fader; da svarede hand dem: **Dersom I vare Abrahams børn, giorde I Abrahams gierninger.** Just ligesaadan sige I alle: Vi troe, at JEsus er Christus vor Frelsere, og at I have den historiske troe, det er sandt, og ligesaa sandt, som at Jøderne udvortes vare Abrahams børn. Men som Christus lod dem forstaae, at der hørde mere, end det udvortes, til at erkiendes for en ret Abrahams søn ogsaa af Gud; saa vidner jeg og for eder, og er alt for læn-

ge

ge siden vidnet, at der hører mere end den historiske troe dertil, at man er et ret Guds barn.

I sige maaskee i eders hierter: I! hvad hører da dertil? Spørger Paulus ad! hand lærer jo, at menniſket bliver retfærdig alleneſte ved troen, uden gierningers tilgiorelſe. Rom. 3. og 4. Og det bliver en evig sandhed, at gierningerne maae ikke drages ind i retfærdiggiorelſen. Men hvad siger hand Rom. 8, 14. **Hvilkesomhelſt der drives af Guds Aand, disſe ere Guds børn**; og i det foregaaende 9 og 10 vers siger hand: **Saafremt Guds Aand boer i eder; men om nogen ikke haver Christi Aand, denne er ikke hans; men om Christus er i eder** o.ſ.f. Der høre I jo, at Paulus ikke er tilfreds med den historiske troe. Thi hand ſetter til kiendetegn paa, at en er et sandt Guds barn, ikke, at hand alleneſte giver Evangelio bifald, og siger: Jeg troer paa Chriſtum; men at man lader sig regiere af Guds Aand. Hand vil, at Christus skal være i en, at man skal have Christi Aand, at Christi Aand skal boe i hiertet, og at man ikke skal vandre efter sit kiød og blod, men efter aanden. Rom. 8, 1.

Hører vidre, hvad hand siger Rom. 6, 14. **Synden skal ikke regnere over eder, thi I ere ikke under loven, men under naaden.** Der see I jo, at den historiske troe ikke er tilſtrekkelig til, at en derved kand komme i naade hos Gud, men at den troe, ved hvilken man i sandhed bliver fri fra loven, og annammer Guds naade, er af saadan en egenſkab, at den fører dette med sig, som en frugt,

der

der ikke bliver ude, at man ikke lader synden herske over sig, men at Christi kraft boer hos os.

Sporger videre Johannes den Dobere. Hvad siger hand dertil? Seer til, siger hand, gjører omvendelsens værdige frugter. Matth. 3,8. Hvor ere de?

Sporger og den HErre JEsum selv. Hvad siger hand? Omvender eder, siger hand, og troer Evangelio. Marc. 1,15. Ikke enhver, siger hand fremdeles, som siger til mig: HErre, HErre, skal indgaae i himmeriges rige; men den, som gior min Faders villie, som er i himlene. Matth. 7,21. Og i det foregaaende v. 13. 14. Gaaer ind ad den snevre port; thi den port er viid, og den vey er breed, som fører til fordømmelsen, og de ere mange, som der gaae ind igiennem. Thi den port er snever, og den vey er trang, som fører til livet, og de ere faa, som den finde. Der har I vor Frelseres klare ord, at, hvor der skal være en sand troe, der skal og være forbedring og finds forandring, hvis ellers Evangelium skal være os en Guds kraft, som gior os salige. I høre af hans mund, at, naar det ikke er et blot HErre HErre sigen, men en sand troe, saa maa denne frugt vise sig, at man gior Guds villie, og træder ind paa JEsu Christi efterfølgelses snevre vey. Som nu den HErre JEsus selv siger, at de ere faa, som finde den snevre vey, saa maatte jeg være en løgnere, hvis jeg sagde andet. Og efterdi jeg nu og kand sige om den mindste deel iblant eder, at de har fundet denne snevre vey, end sige, at de skulde være bleven derpaa, og hidindtil

til have vandret paa den; saa kand jeg og sige om den mindste deel iblant eder, at J har kiendt den HErre JEsum, og at eders troe paa ham er ret beskaffen.

Hvad skal vi da giøre? sige J. Det er eder tit og overflødig sagt, og det skal blive eder trolig sagt nu ligesom for fra og paa ny udi prædikenerne paa den forestaaende Jule-høytid og fremdeles, derhen jeg da for denne gang viser eder, og tillige erindrer eder om det, som J alt tit har hørt. Thi hvad J endnu ikke have, det kand J endnu vel erlange. Og just derfor bliver det eder sagt, paa det J maae kiende eders mangel, og være bekymrede for noget bedre, end det, J have.

Men een ting siger jeg eder. Naar nogen er kommen til den HErres JEsu sande kundskab, saa veed hand og vel, hvad forskiel der er imellem den sande troe og den blotte videnskab. O! det er en stor og herlig ting med JEsu Christi sande kundskab, naar hand ikke alleneste staaer midt iblant os i Ordet og Sacramenterne, men og boer formedelst troen i vore hierter, saa vi ikke leve, men Christus lever i os. Tænker det efter indtil Jule-høytiden, og tager imidlertid en alvorlig bøn til hielp, og adspreder ikke eders sind i denne verdens udvortes ting, som det pleyer at skee paa slige høytids-dage, men beder Gud, at hand ret vil berede eder til høytiden, og holde rette hvile-dage i eders hierter, paa det det da i kraft maa hede om eder: **Hand staaer midt iblant os, den vi vel kiende**, hannem vi af hiertet ville troe paa, inderlig elske, og ved hans

hans kraft bestandig efterfølge, indtil vi see ham i hans store herlighed. Amen!

Beslutnings-Bøn.

HErre JESU! hielp os dertil, velsigne dette ord, som er forkyndet, og drag os alle ind i den salige kamp, at vi stride med dig i bønnen, som Jakob stridde, og ikke slippe dig, førend du velsigner os, og vi kand sige, at vore siele ere frelste, og at vi vil holde fast ved dig, og ikke slippe dig evindelig. Amen!

Den 1. Jule-Dag.

Hvorledes den troe er grundet, at Frelseren Christus er sandelig født os.

Ære være Gud i det høyeste, og fred paa jorden, og i menniſker en velbehagelighed.

Elskelige i HErren! Udi Esa. 28, 16. finde vi disse ypperlige ord: Derfor saa sagde den HErre, HErre: See, jeg legger til grundvold i Zion en steen; en prøvet steen, en kostelig hiørnesteen, som er vel grundet, hvo som troer, tør ikke haste. At dette er et ret fundamental eller grund- og hoved-sprog i den Hellige Skrift, kand vi ikke

ikke alleneste kiende af at holde det imod den 118 Ps. 22 v. hvilken det tydelig har sin henseende til, men vi kand og kiende det deraf, at HErrens Apostle med besynderlig fliid og eftertryk anfore det samme frem for andre sprog, som er at see Rom. 9,33. cap. 10,11. 1 Pet. 2,6. Ligesom ogsaa altid er sigtet dertil med, naar vor Frelsere og Apostlene have anfort det forbemældte sted af den 118 Psalme, saasom Matth. 21,42. og Ap. G. 4,11.

Propheten setter her den sædvanlige formular foran, hvorved de prophetiske taler i det gamle Testamente pleyer at tillegges deres Guddommelige auctoritet: **Saa sagde den HErre, HErre.** Og saa maae vi da ansee dette sprog ikke som et menniskeligt ord, men som et ord, den store, Majestætiske og levende Gud har talet ved sin tienere Esaias. Denne er det da, der har forud forkyndet ved Esaias, hvad hand vilde giore, naar hand siger: **See, jeg legger til grundvold i Zion en steen.** Altsaa er det Gud selv, der legger denne grundsteen; men grundstenen er Christus. Ham priser Gud selv, i det hand ey allene kalder ham en grundsteen, men ogsaa en prøvet steen, en kostelig hiornesteen, som er vel grundet. Denne steen, siger den HErre, HErre, vilde hand legge til grundvold i Zion, det er, af det Jodiske folk, og i særdeleshed af Davids slægt skulde Christus komme efter kiødet, og udi det aandelige Zion, den levende Guds menighed, skulde dette være Apostlenes og Propheternes eneste grundvold, Eph. 2,20. den de skulde vise alle menniskér hen til i deres lærdom, og uden hvilken man ingen anden grund kunde eller torde

leg-

legge, saasom Paulus derom taler 1 Cor. 3, 11. Middelet, hvorved man skulde opbygges fast og ubevægelig paa denne grundsteen, skulde alleneste troen være, hvorom Gud siger her saaledes: **Hvo som troer, tør ikke haste**, eller, som Paulus har forklaret det Rom. 9, 33. og cap. 10, 11. **skal ikke beskæmmes**, det er, efter Pauli forklaring c. 10, 4. **Hvo som troer paa ham, er retfærdig.**

Elskelige i HErren, hvad Gud saaledes har lovet, som vi have hørt, det har hand ogsaa trolig holdet og opfyldt. Men opfyldelsen derpaa har først HErrens Engel kundgiort i vor hellige dags Evangelio, da hand sagde til hyrderne: **Frygter ikke; thi see, jeg forkynder eder en stor glæde, som skal vederfares alt folket. Thi eder er i dag en Frelsere født, som er Christus, HErren, i Davids stad.** Der, der var grund-stenen, den prøvede steen, den kostelige og vel grundede hiørne-steen lagt til grundvold i Zion, den, hvis navn **var kaldet JEsus, før hand blev undfangen i moders liv**, Luc. 22, 21. en Frelsere og Saliggiorere, der skulde frelse sit folk fra deres synder. Matth. 1, 21.

Ligesom nu den trofaste Gud har lagt denne steen til grundvold i Zion, saa legger ogsaa hans viisdom troen til ham, i menniskenes hierter, og hans haand er det, der opbygger sielene paa denne grundsteen, saa at **helvedes porte skal ikke faae magt** over dem. Matth. 6, 18. Hvad den Hellige Skrift i det gamle og nye Testamente befatter udi sig, det sigter altsammen derhen, at vi skal blive ret grundede i troen til Christum, det evige Ord, der er bleven kiød, og har oprettet sit tabernakel iblant os.

Saa

Saa er der da ingen kosteligere ting for sielen, end at den kand blive ret grundet i troen til Christum, og saaledes i Guds rette orden bygges paa denne af Gud selv lagte hiornesteen og saligheds klippe.

Hører til, Elskelige i HErren, i denne time, paa denne første Jule-dag, som vi i dag helligholde, ville vi med hverandre i HErrens frygt rette vore hierter derhen, at vi maae beskue og lære udaf den ordinaire Evangeliske text, hvad for fliid Guds kierlighed og viisdem gior sig med, at faae troen grundet udi os til det **Barn, som er født os, den Søn, som er given os, hvis navn kaldes Underlig, Raadgiver, vældige Gud, Evigheds Fader, Freds-Fyrste,** eftersom Esaiæ ord i deres eftertryk lyde cap. 9, 6.

HErre, lad din frygt falde paa vore hierter, tag alle fremmede tanker bort fra os, og giv os en andægtig agtsomhed, at vore hierter kunde være den sted, hvor du kand legge din kostelige grund-steen til grundvold; grunde du os selv i troen til ham, den eneste Frelsere, paa det vi ikke skal bevæges, men blive faste, som Zions bierg, evindelig.

Lader os herom ydmygelig paakalde ham i HErrens bøn, og for des mere at optænde og giøre vore hierter brændende, først synge med hverandre: **Et lidet barn saa lysteligt** &c.

Texten.

Luc. Cap. II. v. 1-14.

Men det begav sig i de dage, at en befalning udgik fra Kæyser Augustus, at al verden skulde be-

skrives. (Denne beskrivelse var den første, som skede, der Cyrenius var Lands-herre i Syrien.) Og alle gik, at lade beskrive sig, hver til sin egen stad. Men Joseph gik ogsaa op af Galilæa, af den stad Nazareth, til Judæa, til Davids stad, som kaldes Bethlehem, (fordi hand var af Davids huus og slægt,) at lade beskrive sig med Maria sin trolovede hustru, som var frugtsommelig. Men det skede, som de vare der, blev tiden fuldkommet, at hun skulde føde. Og hun fødde sin Søn den første-fødte, og svøbte ham, og lagde ham i en krybbe; thi de havde intet rum i herberget. Og der vare hyrder i den samme egn, som holdte sig paa marken, og holdte natte-vagt over deres hiord. Og see, HErrens Engel stod over dem, og HErrens klarhed skinnede om dem; og de frygtede saare. Og Engelen sagde til dem: Frygter ikke; thi see, jeg forkynder eder en stor glæde, som skal vederfares alt folket. Thi eder er i dag en Frelsere født, som er Christus, HErren, i Davids stad. Og det skal I have til et tegn: I skal finde et spædt barn svøbt, liggendes i en krybbe. Og strax var med Engelen en himmelske hærskares mangfoldighed, som lovede Gud, og sagde: Ære være

Gud

Gud i det høyeste, og fred paa jorden, og i menniſker en velbehagelighed.

Udaf denne vores oplæſte text, Elſkelige i HErren, ſkal da nu, efter den naade, Gud vil forlene, tages i betragtning:

Hvorledes den troe er grundet, at Frelseren Christus er os sandelig født.

Denne troens grundelſe have vi at anſee

I. I omſtændighederne.
II. I Chriſti fødſels aabenbarelſe.

(In circumſtantiis & manifeſtatione nativitatis Chriſti.)

Afhandling.

Alle de omſtændigheder, Lucas melder om, Chriſti fødſel angaaende, ere saaledes beſkafne, at vi derudi kand bemerke, hvor Guds kierlighed og viisdom har føyet og rettet dem alleſammen derhen, at vi maatte bringes til at troe, og naar vi betragtede ſlige omſtændigheder, vi da maatte grundes udi ſamme troe, at dette Barn, hvis fødſel os beſkrives, er ſandelig Meſſias, vor Frelſere. Thi naar det heder her: Der begav ſig, tør vi ikke tænke, at der ſkulde noget være ſkeet ſaa af en hændelſe, ſaa at Gud ikke af beſynderlig viisdom og forſorg ſaaledes ſkulde forordnet og ſtyret det: men ved dette ord: Der begav ſig, opvækkes vi til des bedre at merke paa alt, hvad ſom nu ſkal fortælles.

Men at der settes til: I de dage, det erindrer os om, at see tilbage til det foregaaende Luc. 1.cap. Thi udi samme capitel ere der alt mange sær vigtige omstændigheder beskrevne, i hvilke den forjættede Messiæ eller Christi tilstundende fødsel, ligesom med en guddommelig finger, saaledes bliver os betegnet, at endogsaa fødselens fortællelse selv, som indeholdes i vor text, taber saare meget af sin synd og klem, dersom vi ikke meget noye forbinde den med det, der er gaaet foran, og bleven fortalt i det 1. capitel. Naar man altsaa betænker, hvad Engelen har talt med Zacharias om Johannis, Christi forløberes, fødsel, hvad hand den siette maaned derefter har talt med jomfru Maria, hvad Maria har talt med Elisabeth, og udi sin lofsang, og hvad endelig Zacharias har talt udi sin loffang, saa faaer man den rette eftertryk at see udaf de ord: I de dage, nemlig, da alt dette var saaledes skeet, og Gud allerede paa mange slags maader havde ladet kundgiøre Messiæ eller Christi forestaaende fødsel, og der var alt vidnet om samme ved det tegn og mirakel, som skede paa Zacharias, og ved den Hellig Aands kræfter paa Maria og Elisabeth, desligeste paa Johannes i moders liv, og paa hans fader Zacharias, og da Maria nu opholdt sig i Nazareth, Joseph ogsaa, efter Matth. 1,20. af HErrens Engel var underrettet om, at det, der skulde fødes af Maria, var af den Hellig Aand, og at hun skulde føde en Søn, hvilken hand skulde kalde JEsum, fordi hand skulde frelse sit folk fra deres synder, i de dage, siger nu Lucas, da alt dette var allerede gaaet foran, da har det begivet

givet sig, at der er udgaaet en befalning fra Kæyser Augustus, at al verden skulde beskrives.

Guds viisdom og forsyn styrede det saa, at denne beskrivelse skede paa den tiid, da Messias eller Christus var født, paa det at hans navn, JEsus, ogsaa kunde blive opført paa beskrivelse-rolden, og bekiendtgiort hedningene, hvis Frelsere hand ligesaavel skulde være, som Jødernes; ligesom og fædrene i den første kirke har, naar de har havt med vantroe hedninge at giore, beraabt sig paa dette Romerske beskrivelses-register. Men denne omstændighed i tiden viser os ogsaa tilbage til den forjættelse i det gamle Testamente, som har lovet Christi fødsel til den tiid, naar spiret skulde vige fra Juda, og det Jødiske folk underkastes det sidste, nemlig det Romerske Monarchie; saasom vi kand lære iblant andet af det 49. Cap. i 1Mos. B. v. 10. og Dan. 2, 34. 40. v. f. Da nu denne befalning var saaledes udgaaet fra kæyser Augustus, og gik det Jødiske folk ligesaavel an, som de andre undersaatter, den Romerske Kæyser havde, saa var dette et klart beviis paa, at den tiid var nu forhaanden, da man maatte forvente Christi fødsel.

Men omstændigheden, angaaende steden, maatte ogsaa treffe ind. Thi den forjættede Christus skulde fødes i Bethlehem, hvilket Mich. i det 5. C. saa klart og udtrykkelig giver tilkiende, at, den gang Herodes erkyndigede sig om den sted, hvor hand skulde fødes, saa blev strax Bethlehem af de Ypperste Præster og Skriftkloge nævnet for ham, og Michæ vidnesbyrd lagt dertil, som er at see Matth. 2, 4. 5. 6. Nu var Maria i Nazareth; hvorledes skulde hun

da komme til Bethlehem? Seer, hand, som regierer alle ting, bruger Keyser Augusti befalning til et middel, at de kom derhen. Thi den gang alle gik, at lade beskrive sig, hver til sin egen stad; da gik Joseph ogsaa op af Galilæa, af den stad Nazareth, til Judæa, til Davids stad, som kaldes Bethlehem, (fordi hand var af Davids huus og slægt,) at lade beskrive sig med Maria sin trolovede hustru, som var frugtsommelig. Og saa heder det endnu videre i det siette vers af vor text: Men det skede, som de vare der, blev tiden fuldkommet, at hun skulde føde. Altsaa traf nu her steden og tiden, som den Hellig Aand havde udnævnet tilforn i Skriften, meget vel ind med hverandre, paa det at vor troe kunde blive vel grundet, naar vi betragtede, det har været den tiid, da Messias har skullet fødes, saa har der ogsaa været det rette sted, hvor hand har skullet fødes; i fald det nu ogsaa traf saaledes ind med de andre omstændigheder, som ere nævnede i Skriften, saa kunde vi ikke i ringeste maade tvile paa, at just denne JEsus, som den gang er bleven født i Bethlehem, er sandelig Christus, den verdens Frelsere. Nu komme ogsaa de øvrige omstændigheder, som tilforn er meldt om i Skriften, allesammen overeens med disse tidens og stedets omstændigheder. Folket, stammen, slægten, hand skulde komme af, vare de rette, nemlig, det Jødiske folk, Juda stamme, Davids slægt. Og det maatte just denne beskrivelse tiene til, at disse vigtige omstændigheder skulde settes uden for al tviil og imodsigelse; at vi ikke nu skal tale om, hvorledes ogsaa

saa denne omstændighed, at Christus, der skulde fødes i Bethlehem, ogsaa efter hans vidnesbyrd, som er den sidste iblant Propheterne, nemlig Malachiæ, Cap. 3, 1. og Haggæi, som er næst foran for ham, cap. 2, 10. skulde endnu fremstilles i templen, som den gang stod, har troffen ind paa den HErre JEsu.

Hertil kom ydermere, at hans fødsel maatte være fattig og foragtelig. Thi saa havde Propheterne tilforn talt derom. Davids huses kongelige herlighed maatte være borte, og Christus fremvoxe, som en qvist af et afhugget træ, Esa. 11, 1. som en qvist, og som en rod af tør jord. Esa. 53, 2. Hand blev født i en stald, efterdi hand havde taget en tieneres skikkelse paa, paa det hand maatte forløse os fra trældoms-tienesten, og føre os til den sande frihed. Derfor er det nu, Lucas ikke gaaer disse omstændigheder forbi, der skulde betegne os denne hans fornedrelses stand, naar det heder: **Og hun fødde sin Søn den førstefødre, og svøbte ham, og lagde ham i en krybbe; thi de havde inter rum i herberger.**

Summen af hvad vi har sagt, er denne: Man kand ikke vise een eneste omstændighed ved den HErres JEsu fødsel, der i ringeste maade skulde være imod det, der er skrevet om Christo i Mose, i Propheterne og i Psalmerne. Altsaa ere de omstændigheder, Evangelisterne, i sær Lucas og Matthæus have antegnet ved den HErres JEsu fødsel, lige de samme, som Skriften har tilforn forkyndet at skulle findes ved Christi fødsel. Hvem der betænker dette, hand har en vis, ufeylbarlig og Guddommelig

lig grund til at troe, at det er ham, som den gang er født os i Bethlehem, hvilken Gud har tilforn lovet os ved sine hellige Propheters mund, nemlig den sande Messias eller Christus, den verdens Frelsere. At udføre alting i særdeleshed, tillader tiden ikke. Nok er det, at vi i det, som er viist, kand see og merke, hvordan Guds kierlighed og viisdom har forordnet alting af begyndelsen dertil, at vi maatte have en fast og u-imodsigelig grund udi denne troe.

Vader os nu ogsaa for det andet betragte, **hvorledes denne selvsamme troe grundes endnu ydermere ved Christi fødsels aabenbarelse.** At Christi fødsel har maatt være forbunden med meget nedrige og foragtelige omstændigheder, paa det Skriften kunde opfyldes, have vi hørt. Men nu maatte den ogsaa herliggiøres; og det var Guds viisdom beqvemmende, at den kierlighed, som hand havde beviist det menniskelige kiøn i at sende og skenke sin Søn, kunde ogsaa giøres dem bekiendt. Dette skede nu ved HErrens Engel, og ved de himmelske hærskarers mangfoldighed. Og dette Evangelium blev først forkyndet for de fattige foragtede hyrder, saasom de rige, store og lærde vilde foragtet det, og ingenlunde antaget det med nogen tilbørlig ærbødighed. **Og der vare, siger Lucas, hyrder i den samme egn, som holdte sig paa marken, og holdte natte-vagt over deres hiord. Og see, HErrens Engel stod over dem, og HErrens klarhed skinnede om dem; og de frygtede saare. Og Engelen sagde til dem: Frygter ikke;**

ikke; thi see, jeg forkynder eder en stor glæde, som skal vederfares alt folket. Thi eder er i dag en Frelsere født, som er Christus, HErren, i Davids stad. Og det skal I have til et tegn: I skal finde et spædt barn svøbt, liggendes i en krybbe. Seer da altsaa og merker, hvem det er, ved hvis fødsel den levende Gud sender sin Engel, at forkynde den? Christus er det, den Englenes HErre, for hvis undfangelse, efter hvis undfangelse og efter hvis fødsel der bliver brugt sligt et himmelske Bud og Gesandte.

See og merk, hisset i krybben ligger Christus HErren nedrig og ringe, i gebærder, som et andet barn; og her omkringskinner hans klarhed eller herlighed hyrderne i saadan en himmelsk glands, at de frygte saare.

Og see fremdeles, Engelen veed vel, at dette Barn er født, for at redde menniskene af al deres frygt, derfor siger hand: Frygter ikke. Hør videre: See, siger Engelen, jeg forkynder eder en stor glæde, som skal vederfares alt folket. Himlen veed intet af nogen jordisk glæde. Siden nu Engelen forkynder hyrderne en stor glæde, saa maa det være en himmelsk glæde. Skulde da dette Barn, som blev født i Bethlehem, føre denne store glæde med sig, saa maatte det sandelig være den Christus, der skulde komme til verden. Thi ham var det allene, der skulde tage synden, som roden og aarsagen til al bedrøvelse, bort, og skaffe stor glæde formedelst sit store forløsnings-verk. Og hvad for et barn kunde føre saadan en glæde med sig, uden den forjættede Christus, der skulde

være et lys, til at oplyse hedningene, og sit folk Israel til en herlighed, saasom Simeon har sagt om ham af Propheternes mund. Luc. 2, 32. I alt det bliver jo vor troe til den os sandelig fødte Frelsere, altid dybere og dybere grundfæstet.

Men hør, Engelen siger reent ud: **Thi eder, siger hand, er i dag en Frelsere født, som er Christus, HErren, i Davids stad.** Det er dog en klar og tydelig forkyndelse om Christo. Hand siger jo, at Frelseren er født; hand erklærer sig jo, at denne fødte Frelsere er ikke saadan en Frelsere, som Gud ellers kand have opvakt for sit folk, for at hielpe det ud af en legemlig nød, men at det er den Christus; hand giver jo tilkiende, at dette Barn, som er født, er ikke noget blot menniske, men HErren, ὁ Κύριος, Jehovah, den de, nemlig **Englene tilbade**; Psal. 97, 7. Ebr. 1, 6. hand nævner jo ogsaa hans føde-sted, Davids stad, Bethlehem, som laae for deres øyne; hand siger: **I dag**, nu nys er hans fødsel skeet; hand siger, **dem**, nemlig hyrderne, er hand født, de skulde for deres deel nyde frugten af hans fødsel.

Merker endnu videre, hyrderne skulde selv bruge deres øyne derved. **Og der**, siger Engelen, **skal I have til et tegn paa**, at I ikke blive skuffede med noget bedrageri, men at jeg, HErrens Engel, er i sandhed sendt til eder af Gud, at forkynde eder stigt, at I selv kand gaae hen i Bethlehems bye, som ligger for eder. Barnet, som I der skal finde svøbt i klude, og liggendes i en krybbe, er Frelseren Christus, som er født eder til gode, HErren af himmelen, som skal forløse eder, og ikke eder allene, men

ogsaa

ogsaa det gandske menniskelige kion. Ach! hvorledes er Guds kierlighed saa stor, at den saaledes har nedladt sig til disse fattige hyrders nedrighed, paa saadan en maade at grunde troen i deres hierte, til den Frelsere, som var dem født, at de have kunde fattet det, og der ikke er bleven nogen aarsag tilbage for dem, at tvile om den klare forkyndelse, dem var skeet.

Og see, forend de endnu gik hen at see barnet udi Bethlehem, ja strax, da Engelen neppe havde udtalt, **var med ham en himmelske hærskares mangfoldighed, som lovede Gud, og sagde: Ære være Gud i det høyeste, og fred paa jorden, og i menniskerne velbehagelighed.** Hyrderne maatte af forudfattet mening tænkt: Ey! den forjættede Messias skal jo være en Konge over Israel; skulde hand vel da være det barn, som er født i en ringe stald? Derfor maatte de høre med deres øren de Engle-chorers himmelske sang, der lovede Gud for dette Barn, som var født, de maatte fornemme, hvad de sagde: **Ære være Gud i det høyeste, og fred paa jorden, og i menniskerne velbehagelighed.** Og da de nu fik dette at høre, skulde de da ikke have tænkt: Det maa sandelig være Messias, saasom Engelen har sagt os? Ja de maae have sagt til hverandre: Har du ikke hørt, hvad der er bleven siunget i luften? Det heed: **Ære være Gud i det høyeste, og fred paa jorden, og i menniskerne velbehagelighed.** O! det maa være noget stort, at vi høre her de hellige Engle love Gud, at de give ham ære i det høyeste, at de forkynde jorden fred, og at der skal være i menniskerne

niſker en velbehagelighed. O! hvilken en forundrings-fuld kierlighed, der med saadan en flid har grundet troen i deres hierter til den i sandhed fødte Christum!

Tilegnelse.

Men hvad sige vi videre om disse hyrder? Hvad Guds nyemerke angaaer, saa kommer det os ligesaavel ved, som dem. Hører det, alle I, som ere her til stede. Eder, eder, eder alle, med hinanden, og hver for sig, ingen undtagen, eder, siger jeg, er i samme nat, i Davids stad, en Frelsere født, som er Christus, HErren. **Det er en troværdig tale, og al antagelse værd, at Christus JEsus kom til verden, at gjøre syndere salige,** 1 Tim. 1, 15. altsaa og eder, I som ere syndere, og ere her til stede. Det er mig og dig, og os alle ligesaavel, som Joseph og Maria, som Zacharias og Elisaberh, som Johannes den Døbere, som hyrderne i Bethlehem, som Simeon og Prophetinden Anna, ja ligesaavel, som andre, der nogen tiid har trøstet sig ved Christum, hvilke til gode denne Frelsere, Christus HErren, er født. Vi skal kun ogsaa see til, at vi føre os det ligesaadan til nytte, som de, udi den rette omvendelsens og troens orden. Op! op! o menniske! i hvo du er, reis dig op fra alle dine jordiske tanker. Herhid med dit hierte, frygt ikke. Herhid! See, dig forkyndes en stor glæde, hvilken skal, efter Guds velbehagelighed, vederfares alt folket. Det er ikke hans villie, at nogen skal fortabes; dermed er ogsaa du meent. Og just derfor er alt dette op-

skre-

skrevet i Evangelio, paa det du maa læse og høre det, og paa det Guds evige viisdom og kierlighed maa derved faae troen opvakt og dybt rodfæstet i dit hierte. Hører du det, o syndere! Har satan, verden og dit eget kiød og blod længe nok giort dig til en synde-træl, og har du derover i dit gandske levnet været i frygt for, du ikke skulde blive salig? Nu, riv dig løs, Christus vil hielpe dig dertil. Bliv ikke noget øyeblik længere i den ondes strikker. Der er hand, som vil giøre dig fri fra ham. Træd frem! hvi tviler du? **Det er kierligheden, ikke at du har først elsket Gud, men, at hand har elsket dig, og givet dig sin Søn, at du skal leve ved ham.** 1Joh. 4, 9. 10. Hand har elsket dig, da du var hans fiende. Du var hans fiende, da du endnu levede i dine synder. Men siig nu i dit hierte: God nat, synder! god nat, min leve-maade, som jeg hidtil har levet! jeg maa blive anderledes. Min Frelsere er der, og kalder mig fra verden. Jeg kand ikke tiene verden længere i sine synder, jeg maa overgive min Frelsere Christo mit hierte. O hvilken glæde! Hand vil endnu giøre mig arme syndere salig. Skulde jeg forkaste det? Jeg kunde alt længe siden være fordømt for mine synders skyld, og nu hører jeg, at jeg endnu kand engang komme til med de hellige Engle at synge mit ære **være Gud i det høyeste**, for hans throne. O! HErre JEsu, det skee saa! Din usigelige kierlighed opfyldes da paa mig! Her er jeg. Omvend mig, HErre, saa bliver jeg omvendt. Villien er der, giv du at fuldkomme, og forleen mig bestandighed, at, ligesom du er min Frelsere, og mig til gode blevet et

Men-

Menniske, jeg da ligeledes maa fra nu af være et ret sandt Guds barn i gierning og sandhed, indtil jeg kommer til dig i himmelen.

I, den Allerhøyestes børn, I, som allerede vide, hvem I troe paa, og hvis hierte den Hellig Aand har trykt det segl paa, at I ere Guds børn, kiende Christum, og kiendes af ham, fryder eder, og glæder eder alle med hinanden over Christi naadefulde fødsel, og over den store salighed, I formedelst troen til ham ere blevne deelagtige udi. Troen er grundfæstet udi eder. I skulle have det evige liv derfor, at I troe paa den Guds eenbaarne Søns navn. Værer meget trøstige og meget frimodige! Thi dette Guds Lam, som har ligget i krybben, har baaret og borttaget eders synder, og har skenket eder retfærdighed, liv og salighed. Hand er eders, og I ere hans; evig skal eders kierlighed være. Ligesom I have annammet ham, saa bliver i ham, og værer rodfæstede og grundfæstede i ham. Hans kierlighed overskylle fremdeles eders hierter, og drage dem til at efterfølge ham troligen, indtil I faae ham at see i hans herlighed. Altsaa glæder eder da, og synger med Englene: **Ære være Gud i det høyeste, og fred paa jorden, og i menniskers velbehagelighed!**

Beslutnings-Bøn.

Hierte, mund og hænder maae opløftes til dig, til dig, som laae i krybben i Bethlehem, og sidder nu hos Majestærens høyre haand i det høye. Dig være tak

tak for din store salighed, lof og priis for din manddoms annammelse. Dens forkyndelse ville du velsigne allevegne i verden, velsigne i den gandske Christenhed, velsigne i vore lande, velsigne i vor stad, velsigne i denne menighed, velsigne i mange tusinde gange tusinde hierter, paa det at himmel og jord maae blive fulde af din lof.
Amen! Amen!

Den 2. Jule-Dag.

Troens øvelse udi den erkiendte sandhed, at Frelseren Christus er sandelig bleven os født.

Elskelige i HErren! Esterat vi i gaar har taget i betragtning udaf det ordinaire Evangelio paa denne Fest, hvorledes den troe er grundet, at Frelseren Christus er os sandelig født; saa vil vi nu paa denne dag udaf den text i Luc. 2., som følger næst efter den, vi havde i gaar, tage os samme troes øvelse for at betragte. Paulus siger: 1 Tim. 4, 7. 8. Øv dig selv til gudfrygtighed. Thi den legemlig øvelse er nyttig til lider; men gudfrygtighed er nyttig til alle ting, som haver forjættelse baade om dette liv, som nu er, og om det tilkommende. Der see vi, at Paulus udfor-

fordrer en øvelse, hvilken i almindelighed skal være henrettet til den sande gudfrygtighed. Ligesom nu troen er grunden til al sand gudfrygtighed, og det saa aldeles, at alt det, som ikke er af troe, er synd, Rom. 14,23. saa følger derudaf, at vi, efter Pauli formaning, ogsaa maae øve os i troen selv. Ligesom det og er troen, der fatter forjættelsen baade om dette liv, som nu er, og om det tilkommende, ikke af gierningernes fortieneste, men af den pure bare Guds naade, hvilken er i Christo JEsu. Vel kand vi ikke i saadanen mening øve os selv udi troen, som vi havde vore egne kræfter det allerringeste at tilskrive derudi; thi **vi ere ikke dygtige af os selv, at betænke noget, saasom af os selv, men vor dygtighed er af Gud.** 2 Cor. 3,5. Men Gud, som virker troen udi os ved midler, og vil, at vi til troen at grundfæste skal bruge saadanne midler, hand opholder ogsaa troen i os ved midler, og vil, at vi ved den kraft, som hand forlener, skal videre bruge og ret anvende midlerne, og øve den troe, som hand har grundet udi os. Hertil er det os da meget tienligt, naar os vises saadanne exempler, som vi kand lære af, hvad slig troens øvelse er, og hvorledes den anstilles; saadanne exempler finde vi da for os i vor dags Evangelio. Lader os bede Gud om hans Aands kraftige bistand, og om hans ords velsignelse, udi HErrens bøn: **Vor Fader, du som** ꝛc.

Ter-

Texten.

Luc. Cap. II. v. 15=20.

Og det skede, som Englene fore fra dem til himelen, da sagde de mennisker, de hyrder, til hverandre: Lader os dog gaae over til Bethlehem, og see den ting, som der er skeet, som HErren haver ladet os forstaae. Og de komme hastelig, og fandt baade Maria og Joseph, og det lille Barn liggendes i krybben. Men der de havde seet det, lode de dem forstaae om det ord, som var sagt til dem om dette lille Barn. Og alle, som det hørde, forundrede sig paa det, som hyrderne sagde til dem. Men Maria bevarede alle disse ord, og overveyede dem tilsammen i sit hierte. Og hyrderne vendte tilbage, prisede og lovede Gud for alt det, som de havde hørt og seet, saasom der var sagt til dem.

Elskelige i HErren! Vi have hørt, at vi skulle ove os, som i gudfrygtighed, saa og udi troen, der er grunden til al gudfrygtighed. Denne troens øvelse gaaer saa viit, at den finder sted i enhver besynderlig sandhed, som hører til troen. Ligesom der nu er bleven talt i gaar om den troes grundelse, som troer, at Frelseren Christus er os sande-

lig født; saa skal her paa nærværende tiid handles om denne selvsamme troes øvelse, eller

Om troens øvelse i den erkiendte sandhed, at Frelseren Christus er sandelig bleven os født.

Hvilket vi paa nærværende tiid skal have at lære paa

I. Hyrdernes
II. Mariæ
) exempel.

Ach! HErre, du som er troens begyndere og fuldkommere, hielp du os at føre os disse dine troendes exempler saaledes til nytte, at vi kand efterfølge deres troe, og ey alene lære, hvorledes vi skal øve os i troen til dig, men ogsaa herefter i sandhed og med al troskab føre i øvelse, hvad vi lære derudaf. Amen!

Afhandling og Tilegnelse tillige.

Og det skede, som Englene fore fra dem til himmelen, da sagde de mennisker, de hyrder, til hverandre: Lader os dog gaae over til Bethlehem, og see den ting, som der er skeet, som HErren haver ladet os forstaae. Dette er begyndelsen af vor text, i hvilken ogsaa den begyndelse beskrives, som hyrderne har giort paa deres troes øvelse. Lader os med fliid legge merke til det, at, saasnart Englene vare farne fra hyrderne til himmelen, saa talede de saaledes til hverandre: Lader

os

os dog gaae over til Bethlehem. Thi hermed lære de os, at vi strax maae giøre begyndelse paa at øve troen, saa snart vi have hørt Guds ord, og ere overbeviste om dets sandhed. Vel maa troen først være der, førend man kand sige om den, at den skal øves. Thi hvorledes skal nogen øve troen, naar hand endnu ikke haver nogen troens grund i sit hierte? Men det er nok, naar der ikkun er nogen begyndelse til troe, eller naar kun Guds kierlighed og viisdom paa sin side har arbeidet paa os, at virke troen udi vort hierte, og vi ogsaa paa vor side merke begyndelsen til saadan naades-virkning i vort hierte og samvittighed, lad være, skiøndt endnu var i en heel skrøbelig og ringe maade. Ligesom et kul kand blive opblæst, naar det kun først haver fattet en liden gnist ild; ligesaadan gaaer det og med vort hierte: naar Guds sandhed har ikkun trængt lidet ind, og man da ikke er ørkeslos, men man fører det udi Guds orden strax i øvelse, saa bliver snart det gandske hierte optændt.

O! lærer dog det, og tager eder det til en regel, at, naar I paa nærværende tiid høre en Guddommelig sandhed, og I formerke den indtrængende kraft deraf paa eders hierter, I da i samme øyeblik ere betænkte paa udøvelsen, og naar I ved at høre eller læse og betragte Guds ord, merke en god bevægelse i eders sind, I da strax legge flid paa, at samme ogsaa maa komme til kraft. For exempel: Naar I nu have hørt i gaar, hvordan Guds evige kierlighed og viisdom arbeider, som paa andre, ligesaa og paa eder, at den kand faae eder ret grundede i den troe, at det Barn, som er født i Bethlehem, er

den sande Christus, vor Frelsere og Saliggiørere; saa maae I ikke lade det blive derved, men bære eder ad, ligesom hyrderne i Bethlehem, at I fra samme stund af, I sligt have hørt, begive eder til at øve denne troe, eller beflitte eder paa, at det, I have hørt, maa herefter nyttelig blive anvendt af eder. Og saaledes maae I handle til alle tider. Havde I taget denne regel i agt fra ungdommen op, hvilken kraft maatte da ikke eders troe alt være kommen til! Nu, det maa da bedre tages i agt i fremtiden.

Men vi have ydermere at merke hos hyrderne, at de sige: **Lader os dog gaae over til Bethlehem, og see den ting, som der er skeet, som HErren haver lader os forstaae.** Der see vi, at de har fattet det Engelens skionne sprog vel: **Eder er i dag en Frelsere født, som er Christus, HErren, i Davids stad.** Thi det give deres ord os tilkiende, naar de sige: **Som HErren haver ladet os forstaae.** Dermed lære de os da, hvordan vi skal bære os ad, naar vi gierne vil øve troen. Vi skal tage et got sprog af den Hellige Skrift, det være sig nu, at vi høre det i prædiken, eller vi læse det selv i Bibelen, eller vi ellers bringe det frem af vor hukommelse. Det sprog skal vi da fatte smukt i vort hierte, eftertænke det samme, overveye vel indholden deraf, og stedse have dermed at bestille i vort sind, paa det at vi under Guds naade og velsignelse maae erfare den rette kraft deraf i vor siel. For exempel: Just det sprog: **See, jeg forkynder eder en stor glæde, som skal vederfares alt folket. Thi eder er i dag en Frelsere**

født, som er Christus, HErren, i Davids stad, maatte en i denne Jule-fest tage i sit sind, og ligesom bære det omkring med sig i sit hierte, hvor hand gik og stod, men ikke med ordene allene, men saaledes, at hand eftertænkte indholden af dette sprog, giorde strax tilegnelsen paa sig selv, og tænkte ved sig selv: See, denne store glæde er dig alligevel ogsaa forkyndes, og Frelseren er saa vel født dig, som andre arme syndere, til gode; o! fær dig det dog ret til nytte, at du ogsaa maa erfare denne store glæde i dit hierte, og i kraft erkiende Christum, som din Frelsere. Saa skulde hand tage anledning af saadant et sprog, at sukke: Ach! HErre, giv mig troen til disse ord, og lad dem dog komme til saadan kraft hos mig, at jeg ogsaa maa erfare noget af saadan en glæde, i sandhed erkiende dig for min Frelsere, og i saadan en troe overgive dig mit hierte. Hyrderne var dette eneste Engelens sprog en haandledning til, at de fandt den HErre JEsum selv. Følg du kun deres exempel paa den maade, som viist er, saa skal du finde ligesaadan en virkning til troens bestyrkelse.

Lader os videre merke paa hyrderne, hvorledes de vare saa lydige, at de gik hen, og saae det tegn, som Engelen havde givet dem. Det var en troens lydighed, og i det de sagde det iblant hverandre: Lader os gaae, øvede de allerede troen, og handlede saa, som troens rette art er, at de ikke bespurde sig med kiød og blod, men opmuntrede sig eenfoldig iblant hinanden, at komme efter det, som HErren havde ladet dem forstaae. Ach! dette eenfoldig lydige hierte give eder den levende Gud! Lettelig

ere I overbeviste om den Guddommelige sandhed, men det fattes saare meget paa den eenfoldige troens lydighed. For exempel: I have nu hørt, at, alt hvad got I høre, skal I strax føre i øvelse; it. at I skal fatte et got sprog i eders hierte af den hell. Skrift, ligesom hyrderne giorde ved Engelens sprog. Her maae I nu ikke længe beraadslaae med kiød og blod, om I vil giøre det, eller ikke, men lydigheden maa strax være derved. Tænker paa, hvad Lutherus har sagt udi fortalen over Epistelen til de Romere: **O! hvor er det en levende, kraftig, mægtig og flittig ting med troen! At det er umueligt andet, end den, som haver troen, giør uden afladelse gode gierninger. Hand spør og ikke ad, om man skal giøre gode gierninger; men førend hand spør sig for, haver hand giort dem; og hand lader aldrig af at øve sig i gode gierninger.** Jeg legger kun dette til: Der er vel forskiel imellem troe og gierninger; men jo bedre troen bliver øvet indvortes i hiertet, og jo mere hiertet formedelst Guds ord hænger ved Christum i troen, jo mere følger ogsaa lydigheden paa i det indvortes og udvortes, ligesom den udkræves til.

Merker dog videre, at der siges om hyrderne: **Og de komme hastelig.** Var det ikke lutter troens øvelse? Ligesom Maria, da hun var opvakt ved troen, gik **hastelig** eller med hurtige fødder paa biergene; ligesaa maae og hyrderne have løbet fra deres hiorde, og sprunget gesvind til Bethlehem. Derudaf kand mange iblant eder merke, at det endnu ikke staaer rigtig til med deres troe; thi

de

de have ikke denne egenskab, at de skulde ile til det gode, paa det de kunde selv erfare i deres siele, hvad dem forkyndes udaf Guds ord, men naar de endogsaa længe have hørt det, blive de dog tilbage. Der er ingen guddommelig ild, som hos hyrderne, der komme hastelig. Med os maa det da ogsaa herudi blive bedre.

Hyrderne fandt baade Maria og Joseph, og det lille barn liggendes i krybben. Hidindtil havde de øvet troen; denne finden var nu alt en frugt derudaf, og det gik, ligesom Christus siger: Matth. 7, 8. Hvo som leder, hand finder. Men ved denne finden maa troens øvelse først ret have gaaet an. Thi der maa Engelens ord paa eengang allesammen være blevne nye og levende i deres hierte igien. Der see vi det tegn, maae de have tænkt, hvilket Engelen har givet os. Det er Barnet, det er kludene, det er krybben, her ligger det, ligesom Engelen haver sagt. Tegnet treffer ind, saa er der sandelig heller ingen tviil paa sagen. Det Barn, som er født i dag, det er Frelseren, det er den Messias eller Christus, det er HErren. Dette Barn er os født, dette Barn skal bringe den store glæde til veye, som skal vederfares alt folket, o. s. f. Og hvo kand noksom betænke, hvad for troens øvelse der er gaaet for sig? Seer, saaledes skal det og gaae til hos eder, saa fremt I ikke lade det blive derved, at I hede elskelige tilhørere, men at I ogsaa maae blive elskelige ordets gjørere. Dersom I hurtig føre det ord i øvelse, som I høre, saa skal I finde saa meget got, saa der for det meget godes,

og for den levende erfarings skyld ikke skal være maal eller ende paa troens øvelse i eders hierter.

Men merker og det, at hyrderne har leedt med alvorlighed, førend de har fundet. Thi de har ikke alleneste ilet til Bethlehem, men de har ogsaa tilbørligen forespurt sig der, hvor der var i samme nat bleven født et barn, og har ikke ladt af, førend de ere komne i den stald, som Barnet var. Saadan en søgen er troens egentlige øvelse. Salige ere I, om I efterfølge hyrderne derudi.

O! merker dog ydermere, at de har fundet mere, end Engelen havde sagt dem. Thi de fandt ikke alleneste Barnet, men ogsaa Maria og Joseph, som har kundet give dem mere efterretning om dette Barn, og fortalt dem det, som der staaer om dette Barn Luc. 1. og om hans fødsel Matth. 1. Hvor mægtig maa det have befordret troens øvelse hos Maria og Joseph, naar hyrderne har fortalt dem, hvorfor de vare komne hid, og hvad de havde seet og hørt; og hos hyrderne, naar Joseph og Maria har fortalt dem, hvad HErrens Engel havde talt med dem, med Maria vaagende, og med Joseph i drømme. I maae troe mig, dersom I vil lade eder føre til en ret indvortes troens øvelse, saa skal I ogsaa befinde, at man ikke har sagt eder for meget for, men at I komme endnu selv til at erfare mere deraf. Hvo som haver øren at høre med, hand høre!

Men der hyrderne, heder det fremdeles, havde seet Barnet, lode de dem forstaae om det ord, som var sagt til dem om dette lille Barn. O! et got exempel, som de give os herudi. Vi skal først lade Guds ord smukt komme til kraft hos os,

for-

forend vi vil give os til at snakke derom, og lære andre, paa det vi ikke skal have de bare ord i munden, naar hiertet dog er tomt fra Christo. Hos enhver troende maa det hede i sin maade: **Vi vidne det, vi have seet.** Joh. 3, 11. 1 Joh. 1, 1. Altsaa skal vi være troe i det lidet, ligesom hyrderne deri strax øvede deres troe, at, hvad de havde seet og hørt, det anvendte de igien til andres nytte. Thi Gud vil og prises ved de umyndiges og diendes mund. Matth. 21, 16. Gud give os alle viisdom til at efterfølge dem herudi, og viselig og til vor næstes sande nytte at tale om det, som vi i kraft have erfaret! Evangelisten setter til: **Og alle, som det hørde, forundrede sig paa det, som hyrderne sagde til dem.** Der staaer ikke, de foragtede det; saa staaer der ikke heller, de troede det, og glædde sig derover. Saadan gaaer det hos mange menniſker, at man ikke kand sige om dem, de ere ordets foragtere, men de rose det, forundre sig vel og derover, men derved blive de staaendes. Saadanne folk ere mange iblant eder, dem man for den aarsags skyld ikke kand prise salige. Der hører mere dertil. Hos denne forundring var der endnu ikke nogen ret troens øvelse, at vi deri skulde efterfølge dem. Dog kand der have været en begyndelse dertil, og Gud maa vel have hiulpen mangen een videre frem. Gud give, at det ogsaa maa skee hos os!

Nu slutter Evangelisten: **Og hyrderne vendte tilbage, prisede og lovede Gud for alt det, som de havde hørt og seet, saasom der var sagt til dem.** Det var en herlig troens frugt. De bleve ved i deres ordentlige kald og næring, men

deres hierte var nu saa opfyldt med Guds priis og lof, at det ikke mere hængde ved det jordiske, men hængde aldeles ved Gud og hans naade. Men herhos var der tillige en stedsevarende troens øvelse. Thi det er den herligste troens øvelse, hvilket og skal være den øvelse og salige bestilning, man skal have i beskuelsen, at man u-afladelig skal love Gud. O! at det maatte komme saa vitt hos os alle i troen, paa det vi des frimodigere kunde vente paa beskuelsen!

Men førend Evangelisten kommer til denne slutning, fører hand ind i texten, v. 19. hvad for en troens øvelse Maria har havt ved alt dette. Hyrdernes troes øvelse have vi betragtet. Lader os nu ogsaa gandske kortelig see, hvad Maria har givet os for et exempel herudi. **Maria bevarede**, siger Evangelisten, **alle disse ord, og overveyede dem tilsammen i sit hierte.** Saa staaer der ogsaa skrevet om hende cap. 2, 51. Det har saare meget udi sig. Paa det første sted staaer der συνετήρει, hun holdt og bevarede tilsammen. Og paa det vi kunde merke denne eftertryk, staaer der paa det andet sted, nemlig v. 51. διετήρει πάντα, hun beholdt eller bevarede alle disse ord; og paa det første sted, nemlig i vor text, staaer derforuden συμβαλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, **hun overveyede dem**, eller lagde smukt det ene til det andet, holdt alt, hvad hidtil var skeet og talt, i sin eftertanke imod hverandre; hendes hierte var den smelte-ovn, hun kastede alting tilsammen udi, og kogede alting vel igiennem formedelst troen. O! at her nu var tiid til at føre det ret ud! hvor herlig en anledning vil-

de

de vi da ikke finde i dette Mariæ exempel, til at øve troen! Dog i gaar have vi viist nogle spor dertil, da vi overveyede omstændighederne ved Christi fødsel. De øvrige Jule-prædikener skal og giøre deres dertil. Hvo som nu vil efterfølge Maria i denne troens øvelse, den vil HErren gierne forlene sin naade og hielp dertil.

Beslutnings-Bøn.

Vi slutte og bede dig, o! HErre JEsu, velsigne det ord, som er forkyndet, og føer det selv til en kraft-fuld troens øvelse udi os. Amen!

Ovenstaaende prædiken er formedelst nogle extraordinaire forefaldne omstændigheder, ikkun efter sit hoved-indhold, og altsaa kortere her trykt, end den offentlig er foredraget.

Den 3. Jule-Dag.

Troens herlighed.

Ære være Gud i det høyeste, og fred paa jorden, og i menniſker en velbehagelighed!

Elskelige i HErren! Vi vide, at der siges i den Evangeliske text paa første Juledag Luc. 2, 9. See, HErrens Engel stod over dem: og HErrens klarhed skinnede om dem, og de frygtede saare. I hvilke ord vi har synderlig at legge merke til, at HErrens klarhed skinnede om hyrderne, ved denne Engle-syn. Vi maae med føye ligne

Esa.

Esa. 6. og Joh. 12, 41. sammen dermed. Thi i Esaiæ siette capitel fortælles, hvorledes Esaias har seet HErrens herlighed, og paa det anforte sted fatter Johannes indholden af Esaiæ siette capitel tilsammen i disse ord, at hand, nemlig Esaias, den gang har seet hans (nemlig HErrens) herlighed, og bekræfter, at **Christus og hans herlighed** er dermed meent; **Den haver Esaias seet.** Hos Lucas havde man og kundet oversette det, **HErrens herlighed**; efterdi det i grædsken er eet og det samme ord, som Lucas cap. 2, 9. og Johannes cap. 12, 41. bruger; thi de kalde det begge δόξαν, herlighed. Siden nu ogsaa Engelens gesandtskab her hos Lucam var kun stilet derhen, at Christus kunde, som den nyfødte Frelsere, forkyndes for hyrderne, saa finde vi ingen aarsag, hvorfor vi ikke ogsaa skulde forstaae denne HErrens herlighed om den Christi herlighed, som Esaias, efter Johannis vidnesbyrd, har seet.

Men ey kiere! hvorfor er det skeet, at HErrens herlighed er bleven seet ved hans fødsels forkyndelse? Det skede fornemmelig derfor, paa det hans Persons Guddommelige herlighed kunde dermed betegnes; hernæst ogsaa til den ende, at herved kunde gives tilkiende, at, ligesom nu HErrens herlighed bragte et klart lys frem i den morke nat, saa skulde herefter jorden, der var bedækket med vanvittigheds og vantroes morke og taage, opfyldes med det klare Evangelii lys. Dernæst skulde ogsaa den herlighed betydes, hvilken de skulde see, der skulde troe paa Christum. Thi formedelst syndefaldet fattes alle (efter Lutheri oversættelse) **den**

roes

roes, de skulde have i Gud, saasom Paulus taler Rom. 3, 23. da det efter det grædske heder: **Dem fattes alle Guds ære** (eller herlighed.) Men i Christo erlange vi den Guds herlighed igien, saa vi maae **rose os i Gud ved vor HErre JEsum Christum**. Rom. 5, 11. Men dette sigter ikke alleneste til den tilkommende beskuelsens herlighed, men ogsaa til den nærværende troens herlighed. Derfor skal vi da og søge, ret at forstaae denne troens herlighed, som vi have i Christo, paa det vi maae ogsaa ret glæde os ved den samme, og ved slig en erkiendelse opvække os udi troen, ogsaa være saaledes sindede, og indvortes og udvortes føre vort gandske levnet saaledes, som det kand vel anstaae denne herlighed, som vi have udi Christo. Herpaa skal vi nu denne gang, Elskelige i HErren, rette vores andagt, saasom vor dags Evangeliske text vil give os nokſom anledning dertil. Lader os bede Gud om naade og velsignelse i at forkynde og høre paa hans ord, og til den ende læse HErrens bøn; og til des mere at opvække vores andagt, ogsaa synge: **Det evige lys gaaer nu herind** ꝛc.

Texten.

Joh. Cap. I. v. 1-14.

I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Det var i begyndelsen hos Gud. Alle ting ere giorte ved det, og uden det er ikke end eet stykke giort af det, som giort er.

I det

I det var liv, og livet var menniskens lys. Og lyset skinnede i mørket, og mørket begreb det ikke. Der blev et menniske udsendt af Gud, hand hedde Johannes. Denne kom til et vidnesbyrd, at hand skulde vidne om lyset, at alle skulde troe ved ham. Hand var ikke lyset, men at hand skulde vidne om lyset. Det var det sande lys, som oplyser hvert menniske, der kommer i verden. Hand var i verden, og verden er giort ved ham, og verden kiendte ham ikke. Hand kom til sine egne ting, og hans egne annammede ham ikke. Men saa mange, som ham annammede, dem haver hand givet magt, at vorde Guds børn, dem, som troe paa hans navn; hvilke ikke ere fødte af blod, ey heller af kiøds villie, ey heller af mands villie, men af Gud. Og Ordet blev kiød, og boede iblant os, og vi saae hans herlighed, ja en herlighed, som en eenbaarnes af Faderen, fuld af naade og sandhed.

Hvoraf disse oplæste textes-ord skal vi denne gang tage i betragtning

Troens herlighed,

Hvorledes man kand kiende den samme

I. Af Christi Persons herlighed, hvilken troen grunder sig paa;

II. Af

II. Af Guds børne-rettighed, hvilken vi erlange formedelst troen;
III. Af Christi herligheds beskuelse, hvortil vi komme formedelst troen; og
IV. Af den naades og sandheds fylde, os skenkes formedelst troen til ham.

Lad os, o! Gud, saaledes erkiende dette udaf dit ord i denne time, at det maa komme dit hellige navn til ære, men os til evig salighed. Amen!

Afhandling.

Elskelige i HErren! Vel er troens herlighed saaledes beskaffen, og befatter saa meget i sig, at samme hverken i een time, eller i een dag udforlig nok kunde beskrives. Thi at vi ved troen tor kalde Gud vor Fader, at vi derved blive til den Hellig Aands templer, at vi derved erlange den evige retfærdighed, og seyer over synd, død, dievel og helvede, og hvad Skriften ellers siger om de naades-liggendefæer, som man erlanger ved troen, det horer altsammen hen til troens herlighed. Men paa nærværende tiid see vi kun paa vor text og paa tidens korthed: hvorfor vi have sagt, at vi nu ville betragte troens herlighed i 4. stykker; ihvorvel disse 4. stykker ogsaa ere saaledes beskafne, at de befatte de besynderlige naades-liggendefæer i sig med, som henhore til troens herlighed.

Det første er da, eftersom viist er, **Christi Persons herlighed, hvilken troen grunder sig paa.** Thi dersom vi grundede os i troen, paa saadan

dan en person, som var et blot menniske, ligesom vi ere, saa tabte troen derved sin allerfornemmeste herlighed, ja alting; og saa kunde man ikke kalde det nogen herlig troe, der forlod sig paa et blot menniske, og holdt sig til et blot creatur. Derfor har nu Johannes, formedelst den Hellig Aands indgivelse, med allerstorste flid beskrevet Christi Persons herlighed i vores hele text; og til en anden tiid er samme vor Frelseres herlighed bleven lagt for øyne udaf denne textes ord. Paa nærværende tiid vise vi ikkun i korthed, at samme bestaaer derudi, at den, der er blevet menniske, er Guds eenbaarne Søn, hvis Guddom Johannes beviser 1) af hans evige fødsel; 2) deraf, at hand har været for verden og alle creature; 3) derved, at hand kalder ham selv Gud; 4) af hans Guddommelige gierninger, især alle tings skabelse og opholdelse; 5) deraf, at alt liv og lys er udi ham, og det saaledes, at der uden ham intet liv eller lys er; 6) af Johannis vidnesbyrd om Christi persons og embedes herlighed; 7) af hans ret eller magt, at give mennisker rettighed til at være Guds børn; 8) af troen til ham, og af igienfødelsens velgierning; 9) af hans herligheds beskrivelse, som en eenbaarnes af Faderen, paa det at hand kunde afskille den fra al creaturlig herlighed. Seer, det er vor troes herlighed, at vi grunde os paa saadan en Midlere imellem Gud og menniſken, der er selv et sandt menniske, og altsaa har vor natur tilfælles med os, men der ogsaa har en høyere, nemlig den sande Guddommelige natur. At dette er vor troes herlighed, stadfæster ogsaa Paulus paa mange steder, hvorom vi denne gang

ikkun

ikkun recommendere at læse Col. 1, 15-20. Ebr. 1, 3-14. Vi vil ikke heller forbigaae, hvorledes denne vor Frelseres Christi herlighed beskrives i Joh. Aab. 5 cap. hvor der af hvert creatur, som er i himmelen, og paa jorden, og under jorden, og udi havet, bringes ham som det Guds Lam, velsignelse og priis og ære og kraft i al evighed, ligesaadan, som ham, der sidder paa stolen, saa at det der skeer, hvad Christus siger Joh. 5, 23. at de alle skal ære Sønnen, ligesom de ære Faderen. Det er da det første.

For det ander er ogsaa troens herlighed klar af Guds børne-rettighed, som vi erlange ved den samme. Thi saaledes staaer der i vor text v. 12. Saa mange, som ham annammede, dem haver hand givet magt, at vorde Guds børn, dem som troe paa hans navn; hvilke ikke ere fødte af blod, ey heller af kiøds villie, ey heller af mands villie, men af Gud. Skulde det ikke være en stor troens herlighed, at vi derved blive Guds børn? I verden regnes det for det høyeste og herligste, at være af en høy herkomst, nemlig af Fyrster, Konger, Keysere og Monarcher; men i synderlighed regnes det for det høyeste og herligste, naar nogen har, som en søn af en Potentat, endogsaa throne og scepter at vente i verden. Men det behøver ikke stort beviis, at denne verdens høyeste herlighed i slet ingen ligning kand settes med denne herlighed, at vi ved troen blive Guds børn, og dersom vi ere børn, vi da og ere arvinger, nemlig

Guds arvinger, men Christi med-arvinger. Rom. 8, 17. Christus er Sønnen, den eenbaarne Søn af Faderen, saasom vi allerede have fornummet udaf vores text, og det er hand ved den evige fødsel, som det evige Ord, ved hvilket alle ting ere skabte. Saa er hand nu efter sit væsen Sønnen, herlighedens glands, og Guds væsens rette billede; Ebr. 1, 3. og os giør hand ogsaa til Guds sønner og døttre formedelst sin naade, hvorom Johannes siger, at hand **giver** dem, som troe paa ham, **magt**, (seer, hvilken herlighed Johannes sætter deri!) **at vorde Guds børn**, og det derved, at de troe paa hans navn, den eenbaarne Guds Søns navn, og altsaa indtages af ham i hans samfund, saa de allesammen blive sønner og døttre formedelst hans **naade**, ligesom hand er Guds Søn efter **væsenet**. Betragter dog, hvorledes Johannes endnu videre recommenderer os denne troens herlighed i det 13 vers af vor text: **Hvilke ikke**, siger hand, **ere fødte af blod, ey heller af kiøds villie, ey heller af mands villie, men af Gud.** Hvad er det, vil hand sige, at vi efter blodet have vores herkomst af **Abraham** og andre forfædre, som vi have roest os af udi Jødedommet? Ved troen blive vi Guds børn; det er vel meer. Og hvad er det, om nogen er kommen af de store i denne verden, naar hand dog maa bekiende med David, at hand **er født i misgierning, og undfanget i synd**: Psal. 51, 7. Hvem der er et Guds barn, er vel altsaa og født **efter kiøds villie**, men hand er igienfødt formedelst Guds Aand; ligesom hand **var født kiød af kiød**, saa er hand ogsaa **født**

aand

aand af aand, saasom Christus siger, Joh. 3, 6. og har altsaa nu en høyere og Guddommelig fødsel. Thi texten siger: **Hvilke ere fødte af Gud.** Og hvad er endelig det, at nogen bliver ved en dydig mands lærdom og anførsel saaledes forandret, at hand ligesom er et anderledes menniske, end andre? Derved er hand dog ikke forandret i grunden. Men de, som Christus gior til Guds børn, de erlange i ham og ved ham en virkelig ny fødsel, at de blive til nye creature udi ham. 2 Cor. 5, 17. Gal. 6, 15. Seer, det er jo visselig en stor troens herlighed. Men paa det I kand skatte den des høyere, saa hører Johannem selv, hvorledes hand taler ydermere derom i hans 1 Ep. 3, 1. 2. **Seer, hvor stor en kierlighed Faderen har givet os, at vi skal kaldes Guds børn. Derfor kiender verden os ikke; thi den kiender ham ikke. I elskelige, nu ere vi Guds børn, og det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi skal være; men vi vide, at, naar hand bliver aabenbaret, vi skal vorde ham lige; thi vi skal see ham, saasom hand er.** Det er da ogsaa det andet.

For det tredie have vi endnu videre at betragte troens herlighed derudi, at vi ved den samme komme dertil, **at vi see Christi herlighed**, som en enbaarnes af Faderen. Vi negte ikke, at Johannes jo her taler om sin egen person, og om de andre Apostle, naar hand siger: **Vi saae hans herlighed**; saasom det er saadan en seen, hand taler om, der allerede er skeet, og nu er forbi; hand siger ikke: **Vi see**, men, vi **saae** hans herlig-

hed. Saa negte vi heller ikke, at hand jo fornemmelig har sin henseende med disse ord, til den Christi herligheds syn, som hand tillige med Petrus og Jacobus var bleven deelagtig udi paa det hellige bierg. Matth. 17,1. sqq. 2 Pet. 1,17. Vi erindre ogsaa med billighed, at den ret ønskelige Christi herligheds beskuelse hører hen til det andet liv, hvorover Job alt har frydet sig i sit 19 cap. og hvorom Johannes, som vi nys har hørt, 1 Ep. 3,2. bekræfter, at vi da skal see ham, saasom hand er, og hvorom Paulus handler 2 Cor. 5,7. Imidlertid vide vi, at vor Frelsere ikke priser dem allene salige, som har seet ham her med legemlige øyne, og at hand ikke viser os hen til det andet liv allene, men at hand ogsaa har tilskrevet troen en hans herligheds beskuelse, hvilket da henhører til troens herlighed. Siger hand ikke til Martha: Joh. 11,40. Sagde jeg dig ikke, at dersom du kunde troe, skulde du see Guds herlighed? Der mener hand jo aldeles ikke, at det først skulde skee i det andet liv, men at hun nu paa denne tiid skulde erkiende hans, nemlig Christi, herlighed derved, at hendes broder, der alt havde ligget fire dage i graven, skulde høre Christi røst, som Guds Sons røst, gaae ud af graven, og gives hende levende igien. Hvad Christus nu har sagt til Martha, det vedkommer en hver troende. Hvo som troer, hand seer Guds og Christi herlighed, det er: det er ikke nogen bar naturlig videnskab, hand erlanger om Christo af Skriften, men den Hellig Aand oplyser ham ved Evangelium, med sine gaver, JEsus Christus, det sande verdens lys Joh. 8,12. lyser for ham, Eph. 5,14.

saa

saa hand nu smager og seer at HErren er from, 1 Pet. 2,3. Psal. 34,9. og i aanden glæder sig over sin Siele-Brudgoms, JEsu Christi, overvættes store herlighed, og det saaledes, at den JEsus bliver alle ting udi ham, saasom Paulus derom taler Col. 3,11. og at hand nu herefter agter sig ikke at vide noget, uden JEsum Christum, og ham korsfæstet, 1 Cor. 2,2. ham hand kalder sin HErre ved den Hellig Aand. 1 Cor. 12,3. Denne saliggiorende og levende JEsu Christi kundskab er jo visselig en stor troens herlighed, saasom vor Frelsere selv taler derom, Joh. 14,21.22. at hand ikke vil aabenbare sig selv for verden, men for dem, ham elske. Jeg erindrer mig herved det velbekiendte deilige endeligt, den aande-rige Johan Arndt havde, hvilken talede disse ord, for hand opgav sin aand: Vi saae hans herlighed, ja en herlighed, som en eenbaarnes af Faderen, fuld af naade og sandhed. Og som hand blev spurt: Naar hand havde seet den? har hand svaret: Nu. O! gid vi dog ogsaa maatte ret bruge denne troens herlighed efter Guds villie, paa det vi maatte værdiges af Gud, til her at skue Christi herlighed udi troens aand, og med saa meget des større frimodighed at vente den fuldkomne beskuelse i det andet liv ansigt til ansigt. Og det var det tredie.

Vader os nu ogsaa for det fierde betragte troens herlighed af den naades og sandheds fylde, som os skenkes formedelst troen til JEsum. Thi Johannes siger: Ordet blev kiød, og boede iblant os, og vi saae hans

herlighed, ja en herlighed, som en eenbaarnes af Faderen fuld af naade og sandhed. Hvortil endnu ydermere de ord i det 16 vers henhøre: Og af hans fylde have vi alle faaet, ogsaa naade for naade. Paa Christo, som paa den eenbaarne Søn af Faderen, hviler al naade, yndest, kierlighed og velbehagelighed, ligesom røsten hisset bevidnede af himmelen, da det heed: Denne er min Søn, den elskelige, i hvilken jeg haver behagelighed. Matth.3,17. cap.17,5. I Christo er al sandhed; thi hand er selv sandheden. Joh.14,6. Saa mange Guds forjættelser, som ere til, ere ja i ham, og amen i ham. 2 Cor. 1,20. Hand er selv Amen, det trofaste og sande Vidne. Aab.3,14. I ham ere alle himmelske tings væsen, Col.2,17. hvoraf skyggen var kun i det gamle Testamente. Men see nu troens herlighed. Siden Christus saaledes er fuld af naade og sandhed, saa er hand en fri aaben brønd, en evig kierligheds kilde, af hvilken der udvælder naade og sandhed, og det er troen, der gaaer hen til denne kilde; troen finder denne evige kierligheds kilde, af denne kilde øser den troende med glæde lutter Guds naade, og det ikke for de gierningers fortienestes skyld, den har giort, (der fik den intet i sin spand,) men af naade, eller for den naades skyld, der hviler paa Christo, den eenbaarne Søn, formedelst hvilken naaden bliver ham allene til deel. Ja udaf denne kierligheds kilde strømmer den rige naades og sandheds flod altid ud til troen, og oversvømmer hiertet og sielen: dette vand bliver en livsens kilde i ham, som opvælder til et evigt liv. Joh. 4,14.

4,14. Her finder hand den rette fornøyelse i Guds naade; her erfarer hand, at **hans Guddommelige kraft i alle de ting, som høre til livet og gudfrygtighed, er ham given, formedelst** Christi kundskab. 2 Pet. 1,3. Her er idel viisdom, idel retfærdighed, idel helliggiørelse, idel gienløselse. Thi alt det er Christus bleven ham af Gud. 1 Cor. 1,30. Thi hos sig finder menniſket intet, uden daarlighed, uretfærdighed, synd og alt ont. Derfor roser troen sig ikkun af denne sin HErre JEsu Christo, og siger: Af hans fylde har jeg faaet det, og faaer endnu daglig og uden afladelse, min brønd bliver ikke tomt, min kilde tørres ikke bort, jeg faaer altid paa ny af hans fylde, (der bliver altid fuld) naade for naade. O en stor troens herlighed!

Tilegnelse.

Dette er det nu, Elskelige i HErren, som paa nærværende tiid har skuldet siges om troens herlighed. Ach! at vi nu maatte betænke alt dette ret, og erkiende derudaf, hvad christendommen har for noget got og herligt udi sig, paa det vi og i den rette orden og tilbørlige alvorlighed kunde søge at komme dertil. Hvad for en stor ting er ikke det, formedelst Christum, Guds Søn, at komme til Guds børne-rettighed, at torde kalde Gud sin Fader, at sidde, som et barn, paa hans skiød, at drikke af hans beggere, og af hans Fader-haand at annamme idel naade og kierlighed for Christi skyld! Og see, alt dette befatter troens herlighed udi sig; men vi kand ikke føre os det ret til nytte, med

mindre det skeer i den rette orden, som Gud har viist os til i sit ord.

Saa leder nu i den Hellige Skrift, randsager derudi, saa got som I kand, betragter alt hvad der staaer skrevet derudi, seer og merker, om Gud nogensteds i det gamle og nye Testamente har tilsagt noget menniske sin naade og det evige liv, som ikke af gandske hierte omvender sig til ham? Det skal I ingensteds finde. Saa er da nu det det første og fornemmeste, naar vi vil fore os det ret til nytte, som er talt om troens herlighed, at vi da først see til, at det er ret fat med vor poenitentse og omvendelse til Gud. Bedrage vi os derudi, saa bedrage vi os ogsaa i alt andet, hvad vi kalde christendom. Om en endskiønt vel vidste alt dette, som sagt er, og var saa lærd, at hand det ikke alt kunde udsige, men hand havde dog ikke meer, end den blotte videnskab om den Guddommelige sandhed, saa kunde hand ingen deel have udi denne troens herlighed; om hand endskiønt sagde i sit hierte ved sin u-omvendte tilstand: Jeg troer paa Christum, og forlader mig paa hans hellige fortieneste.

Saa tit som jeg kommer paa denne punct, Elskelige i HErren! hvor saare menniskene just deri bedrage sig selv, at de mene, de ere omvendte, og ere det dog ikke; saa tit maatte jeg ønske, jeg kunde tale enhver i sær ret ind i hiertet, og give ham i besynderlighed at forstaae, hvorledes hand skulde vare sig for slig selv-bedrag. Thi sandelig, der er intet, min siel mere forfærdes over, end naar jeg seer og erkiender, hvad for gode tanker og indbildninger menniskene

n skene kand giøre sig selv om deres siels tilstand. Hvem der i sandhed er vederfaret naade af Gud, at hand udaf Guds ord i den Hellig Aands lys, og i egen erfaring har erkiendt, hvad en ret omvendelse og hiertets forandring er, hand kand ofte af tilstrekkelige og visse grunde kiende paa mangen en, at de ikke ere de folk, de holde sig selv for, og af andre vil holdes for. Men enddog er selv-bedraget hos mange saa overmaade stort, at man ingen vey eller maade seer, hvorledes man skal komme dem nær, at faae dem overbeviste om, at der hør mere til christendommen, end som de troe. Hvor ont giør det da en derved! Hvor hiertelig en medlidenhed har man dog med saadanne menniſker! Hvor søger man at overbevise dem! Men den egen-kierlighed er saa stor hos dem, at de altid har alt for god en tillid til sig selv. Dertil kommer den frygt for, at de maatte snart komme til at forsage. Deres sikkerhed kommer ikke af den trøst, med hvilken Gud trøster hierterne, men de trøste sig selv med forfængelige ord, da de ikke ere i stand til at annamme nogen sand trøst. Men hvad kand det dog hielpe dem, om de end her paa det beste trøste sig, og dog finde sig bedragne ved den yderste dom, og maae høre af Christo: Jeg kiender eder ikke? Er det ikke meget bedre, at man her ret undersøger sig selv, om man er i sandhed og i hiertens grund omvendt til Gud eller ikke? Hvad vi ikke have, det kand vi jo faae, saa fremt vi kun søge det hos den rette kilde, og i den rette orden. Hvad skal den falske trøst til, naar vi dog ey i sandhed, og for Guds øyen ere de folk, som vi tænke, vi ere, og naar vi ikke som bod-

færdige syndere af Guds Evangelio annamme den sande trøst.

Ach! gid dog disse mine ord maatte slaae an hos alle dem, som have det nødig! O! hvad for en forandring skulde der, i sær ved vore studerende, endnu gaae for sig, naar de ret vilde betænke dette, hvormeget der hør til, i sandhed at være født af Gud, at være et barn af den levende Gud, og være deelagtig i JEsu Christi Aand! O! hvor skulde de strax paa timen erkiende, hvor gandske ikke det vil forslaae, at kunde snakke en hob om christendommen, og undertiden ogsaa at bede andægtig, at give det gode magt med ord, eller og udvortes at tage sig noget skin paa, som man var en elskere af den sande christendom! Lader mig for eders eget bestes skyld tale til eder med al parrhesie og dristighed paa nærværende tiid: Jo længer jeg selv søger at gaae frem i min christendom, jo mere erfarer jeg det i gierningen, hvad for en stor sag det er med christendommen, hvad for aarvaagenhed, hvad for en stor alvorlighed, hvilken bestandig troskab, og hvilken kamp der udfordres til baade paa høyre og venstre side, at man kand vandre ret for Guds aasyn, og i en ret troens frimodighed bestandig forsikre sig om i sit hierte, at man har Gud til ven. Ach! ingen være saa sikker! Hand kand endnu komme til engang paa sin syge-seng at erfare det, som hand nu ikke troer, og da blive saadant et selv-bedrag vaer, som hand nu ikke formoder. Følger heller det trohiertige raad, at J saa meget som eders egen tilstand belanger, maae tragte efter, grundig at faae den at kiende, saadan som den er i sandhed. Paa et Univer-

verſitet ſpør man immer efter viisdom og forſtand. Seer, det er den rette viisdom, og det er den rette forſtand, at vi udi den ſag, ſom angaaer vore ſieles evige ſalighed, ikke lade os bedrage, men i den ſag komme paa grunden, og bruge de rette midler til, at man kand blive vis paa, man har Gud til ven. Deri ſkulde man bruge ſin forſtand ret. Saa kunde man viſe det, man var viis og forſtandig. Kortelig: Dermed maa det forſt have ſin rigtighed, at en enten allerede er i ſandhed omvendt til Gud, eller at det dog er ret og grundig alvor med hans omvendelſe. Tegnet herpaa er dette, at man har et oprigtigt had i ſin ſiel til alt ſyndigt væſen, ey allene til udvortes grove ſynder, men, ſom ſagt er, til alt ſyndigt væſen. Det er ſeglet paa, at det er ſandhed i hiertet; og endda maa en ogſaa herved paakalde Gud, og bede ham om ſin gode Aands oplysning og regiering, paa det hand ikke ogſaa herudi ſkal bedrage ſig ſelv.

Men er det nu et menniſkes rette alvor med hans omvendelſe, ſaa har hand da ogſaa ret og adgang til al troens herlighed, ſom der er bleven talt om paa nærværende tiid. Lad være, ſaadan en intet andet ſaae og kiendte hos ſig, end den hesligſte uværdighed, og agtede ſig ikke værd at regnes iblant Guds børn; lad være, hand intet kiendte hos ſig, uden elendighed og jammer, og intet, uden ſynd, og ikkun maatte klage over ſin vantroe, eller i det mindſte over ſin liden troe: ſaa maa hand dog vide, at, er det kun hans retſkafne alvor, hand gierne vil blive et ſandt Guds barn, og gierne lade alt det fare, hvad Gud er imod, og det er ham af hiertet

der-

derom at giøre, at hand i sandhed kand komme til at tiene JEsu Christo, at da, siger jeg, den gandske troens herlighed, saadan som den nu er forkyndet, hører ham til, og hand har fuldkommen ret dertil udi Christo. Det kand ikke berøve ham den samme, at hand er saa elendig udi sine egne øyne. Hand vender sig kun trøstig til det evige Ord, der for hans skyld er bleven kiød. Hos sig selv kand hand frilig intet finde, uden elendighed; der er ingen grund at finde, som hand kand grunde sin salighed paa. Hand maa hen til grund-stenen, til den prøvede steen, til den kostelige, velgrundede og af Gud selv lagte hiørne-steen. **Hver den, som troer paa ham, skal ikke beskæmmes**, saasom Esaias cap. 28, 16. og Paulus Rom. 9, 33. har bekræftet om ham. Saadan en, som saaledes erkiender sin synds elendighed, lade sig for ingen ting derved afskrekke fra at vende sig til Christum; men hand lade den selvsamme sin synds-elendighed tiene sig dertil, at hand just derfor, fordi denne er saa stor, holder sig nær til den HErre JEsum, det hand vel ikke er værd, som hand selv erkiender, men trænger des mere til. Hand komme kun i sine synders ydmyge erkiendelse. Det evige Ord, i hvilket menniskenes liv og lys er, vil just op-og antages af saadanne elendige, at hand kand oplyse dem med livsens lys. Hvordan skal menniket anderledes blive hiulpen? **Vi ere alle vredes børn af naturen.** Eph. 2, 3. Hvo som nu erkiender sig derfor, hand maa komme til Sønnen, at hand kand give ham magt, at vorde et Guds barn. Vi ere alle fødte kiød af kiød. Men hvem der erkiender dette, hand maa kom-

komme til Christum, at hand kand blive født paa ny af Gud og hans Aand. Saadan en forarge sig ikke derpaa, at hand endnu ikke saaledes smager HErrens venlighed, som hand hører om andre. Nu i denne tilstand kiere hand sig ikke derefter, men lade sig noye med det ord, ham er forkyndet om Christo, der kalder ham til sig, som en arbeidende og besværet, at hand kand vederqvæge ham. Den tiid skal vel komme, da hand vederqvæger ham. Des imidlertid tvile hand kun ikke paa hans ords sandhed, eller i det mindste give hand ikke tvilen rum, i fald hand imod sin villie bliver anfegtet deraf. Gud seer jo imidlertid hans forlængsel og hans hiertes oprigtige begiering. Hand gribe ikkun til med sin svage troens-haand; naaden skal ligesaa lidet negtes ham, som en stærk-troende. Derhen, o! syndere, du, som ikke vil fremture i synder, men gierne forlade dem! Derhen, du, som ikke søger din salighed i nogen anden, end i JEsu, og gierne vilde være til freds, det maatte gaae i det øvrige, hvordan det vilde, naar du kun kunde blive et ret Guds barn! Derhen, o! syndere, til den HErre JEsum! Jeg har viist dig hen til den frie og aabne kilde imod al synd og ureenhed; jeg har viist dig den evige kierligheds kilde. Derhen med troens spand, som Gud rekker dig ved sit Evangelium, og ses dristig. See, for din skyld staaer denne kilde aaben. Dig er denne kierligheds kilde aabnet for; dig strømmer denne rige naade-flod ud til. Her skal du finde, hvad du i dig selv ikke finder. Det maatte jo have noget stort at betyde, at det evige Ord blev kiød; at, ligesom børn have kiød og blod, Guds

Søn

Søn ligesaa blev deelagtig derudi. See, det giorde hand derfor, at hand kunde skenke dig det, og du da maatte tage af hans fylde, hvad du aldrig uden ham kunde erlanget. Hører du vel? du skal have naade, ikke for dine gierningers skyld, som du haver giort, men bar af naade og uforskyldt. Saa griib da nu til; derfor er hand jo blevet menniske, paa det du maa komme til at nyde ham, og du evig maa blive hiulpen. Hvi tviler du? Hold dig kun til ham, der er anviist dig til en Frelsere og Saliggiørere, giv ham et got ord, og siig til ham: "Du fromme Frelsere, du er jo derfor kommen i "denne verden, at du vil giøre syndere salige; jeg "arme stinkende synde-orm er visseligen ikke værd, "at du skulde tage mig an; men efterdi du allige- "vel er kommen for den aarsags skyld, at du kand "giøre syndere salige, saa kommer jeg arme synde- "re ogsaa krybendes, og beder dig ydmygeligen, "giør mig dog ogsaa salig. Der er jo ingen, som "har noget, naar du intet giver ham; thi de tage "jo alle af din fylde. Er jeg nu end fattig, elendig, "nøgen, blind og blot, saa kommer jeg dog ogsaa "til dig. Ach! giv mig kun een liden draabe af din "fylde, saa er jeg hiulpen. Du har hiulpet andre, "hielp ogsaa mig, du trofaste Frelsere." Seer, handler saaledes med ham. Det er veyen til at erfare troens herlighed. Thi troen finder intet i menniſket, uden synd og nød; den søger og finder alting i CHRISTO. Der er da ikke heller strax en fornemmelse og følelse ved, men det heder: **Salige ere de, som ikke see, og dog troe.** Ordet maa man give æren, ligesom den troende Abra-

Abraham, Rom. 4, 19. 20. 21. der ikke ansaae sit dødede legeme, men gav Gud ære, og troede, at det, som hand havde lovet, var hand og mægtig til at giøre. Saa maa du ogsaa sige: Her er ordet, at vi alle faae af hans fylde; jeg har intet med mig, uden elendighed, hand maa opfluge den i sin fylde. Saaledes maa man lære, i den bare troe at holde sig til Guds ord. Den tiid skal da og komme, da du skal sige: Jeg har i troen seet hans herlighed, ja en herlighed, som en eenbaarnes af Faderen; ja sandelig, hand er fuld af naade og sandhed, og af hans fylde har jeg ogsaa faaet naade for naade. Lad kun din troe først være fidem adhæresentiæ, saadan en troe, **som hænger sig og fæster sig ved Christum**, og lad det ikke fortryde dig; til sin tiid skal du ogsaa erfare og smage den, som fidem unitivam, **som en forenende troe**, da du ret bliver eet hierte og siel med ham, at hans kierlighed flyder stromme-viis til dit hierte, og din gienkierlighed derimod igien til hans hierte, og du ret i kierlighed sammenflyder med hans hierte. Hold derfor kun stille for ham, det maa saaledes være, eller i det mindste gaaer det visselig ikke ulykkelig af, naar det saa gaaer, nemlig igiennem haarde og torre veye, og igiennem lutter erkiendelse af vor elendighed og forderuelse. Hold trolig ud i denne kamp, saa skal du vinde seyer, og fatte det evige liv. Seer, I fattige i aanden, denne gang har jeg allene talt med eder, hvordan I skal føre eder troens herlighed vel til nytte. De andre, der allerede ere trøstede af HErren, kand nok selv giøre application paa sig.

Beslut-

Beslutnings-Bøn.

Du trofaste og høy-fortiente Frelsere, dig være lof og tak sagt for din herlighed, hvilken er vor herlighed, efterdi du har skenket os den, at vi ved din naade kand erlange og besidde den. O! fromme hierte, dig love og prise vi for din store og brændende kierlighed til os arme syndere. Hvad ere vi, at du har tænkt paa os: O! saa lad da livsens strømme flyde ned af himmelen i vore hierter, overøs vore siele med din ædle naade-flod, og lad vort inderste oversvømmes med din kierlighed, ligesom med levende vande, paa det vi, hvad vi endnu har at leve, ikke maae leve os selv, men at du maa leve i os, og du være os alting, vi i dig, og du i os, og vor kierlighed vare til evig tiid. Det giv os for din herligheds skyld, HErre JESU.
Amen!

Den Sønd. efter Juul.
Den første kierlighed til den HErre JEsum.

Den Guds frelsning, hvilken er beredt for alle folk, oplyse vore hierter, at vi kunde glæde os ved ham, elske ham, og love ham evindelig. Amen!

Elske-

Elskelige i HErren! I Aab. 2, 4. fører HErren dette klagemaal over menighedens Engel i Ephesus: **Jeg haver dette imod dig, at du haver forladt din første kierlighed.** Hvorpaa hand ogsaa meget eftertrykkelig formaner ham i det 5. vers: **Kom ihu derfor, hvorfra du er falden, og vend om, og gior de første gierninger.** o. s. f. Naar vi forstaae det, som siges i begyndelsen af bemeldte 2. Cap. af Joh. Aabenbaring, om den første Apostoliske menigheds tilstand, saa tør vi kun med de anførte ord ligne de første capitler i Apost. Gierninger. Thi saa skal vi kunde lære paa de første troendes exempel, hvad den første kierlighed er, HErren her taler om, naar hand siger, at menighedens Engel i Ephesus har forladt den; saasom de første troende stode i saadan en hiertelig, om, reen og brændende kierlighed til den HErre JEsum, at de ikke alleneste u-afladelig altid mere og mere opmuntrede sig selv iblant hinanden dertil, og saaledes sammenfløde derudi, at de **havde eet hierte og een siel**; Ap. G. 4, 32. men de glædde sig og, naar de kun bleve værdigede til at vanæres for Christi navns skyld. Cap. 5, 41. Men hvor saare denne første kierlighed allerede i Apostlenes tider har aftaget hos mange i den første menighed, der var samlet af Joderne i Jerusalem, derom kand Epistelen til de Ebræer være et vidnesbyrd, hvor der vel i det 6. cap. v. 10. meldes om deres **forrige gierning, og kierlighedens arbeide, som de havde bevist til hans navn**; men ogsaa

langs igiennem klages over efterladelse fra saadan første kierlighed. (See i særdeleshed cap. 10, 32. 33. 34.) Og cap. 12, 12. formanes de til at opmuntre sig igien, og saaledes at faae den første kierlighed igien, naar det der heder: **Opretter de hængende hænder, og de forsmægtende knæ**, o. s. f. og vor Frelsere bekræfter selv Matth. 24, 12. at **kierlighed skal blive kold i mange**, hvor hand ikke utydelig taler om de første tider.

Men ligesom det var med den christen-kirke, at den først har staaet i saadan en reen kierlighed til den HErre JEsum, men har saa uformerkt afladt derfra; ligesaa gaaer det ogsaa med den og den troende i særdeleshed. Thi naar en siel i sandhed er greben af Christo, at den kommer til en sand forandring formedelst den Hellig Aands virkning, og den ogsaa nu formedelst troen har smagt HErrens venlighed, saa pleyer den første kierlighed, saadan en siel fornemmer til sin himmelske Brudgom, at være meget inderlig, igiennemtrængende og brændende, saaledes, at den snart dag og nat intet andet veed af, end af Christo, som har elsket den, og tvet den af dens synder med sit blod, er u-afladelig fuld af hans saa herlige naades lof og priis, og ogsaa af kierlighed til ham gierne giør alting, hvad den er befalet, og gierne lider alt, hvad den skal lide. Men herefter skeer det meget let, at saadan en siel forlader denne første kierlighed, og ikke i den brændende iver fortsetter sin Christendom, som den begyndte den. Det mishager da HErren, og hand lader det ikke fattes paa hans bestraffelser formedelst ordet, ey heller paa alle slags tugtelser, for at faae saadan en siel

opvakt

opvakt igien til sin første kierlighed; thi skede ikke dette, og menniſket skulde gaae altid længere og længere tilbage; saa maatte sligt endelig udfalde til hans evige fordervelse.

Efterdi da nu, Elskelige i HErren, denne sag bliver gemeenlig saa lidet erkiendt og betænkt, og der i vor dags Evangeliske text foreſtilles os lutter saadanne siele, som har staaet i den første kierlighed til den nyfødte Christum, nemlig Joseph, Maria, Simeon, Prophetinden Anna, og de øvrige, som har ventet paa forløsningen i Jerusalem: saa ville vi søge at tage den første kierlighed, som disse de troendes første-grøde havde, i nøyere betragtning, for at lære paa deres exempel, hvad os nytteligt og fornødent er, til at erlange troens ende, som er sielenes saliggiørelse. Lader os ydmygelig paakalde Gud om hans Hellig Aands medarbeidelse, i HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Luc. Cap. II. v. 33-40.

Og Joseph og hans moder forundrede sig paa de ting, som bleve sagte om ham. Og Simeon velsignede dem, og sagde til hans moder Maria: See, denne er sat mange i Israel til et fald, og opstandelse, og til et tegn, som imodsiges. (Og et sverd skal gaae igiennem din egen siel,) at mange hierters tanker skal aabenbares.

bares. Og der var en Prophetinde Anna, Phanuels daatter, af Assers stamme, hun var vel aldrende, som havde levet syv aar med sin mand efter sin jomfrudom. Og hun var en enke ved fire og firesindstive aar, som kom ikke af templen, tiente Gud med fasten og beden nat og dag. Og hun traadde til i den samme stund, og ilige-maade prisede HErren, og talede om ham til alle, som forventede forløsning i Jerusalem. Og der de havde fuldkommet alle ting efter HErrens lov, fore de til Galilæa igien, til deres stad Nazareth. Men det lille barn vorte, og blev stærk i aanden, fuld med viisdom; og Guds naade var over ham.

Elskelige i HErren, af vores nu oplæste Evangeliske textes ord skal der i mueligste eenfoldighed og korthed handles

Om den første kierlighed til den HErre JEsum.

Hvor vi da have at betragte,

I. Hvem samme findes hos.

II. Hvorledes den viser sig.

Gud, som selv er kierlighed, give, at der maa tales ret herom, men at ogsaa alt maa høres med agtsomhed, bevares i et smukt og got hierte, og troligen øves.

Af-

Afhandling.

Hvad nu det første er angaaende, nemlig **hvem den første kierlighed til den HErre JEsum findes hos**, saa have vi kun at see paa vores Evangeliske text, og med flid at merke, hvorledes de menniſker har været beskafne, som derudi meldes om. Vi finde der ingen saadanne folk, som har staaet i et raat, spottefuldt og epicuriſk væsen, og heller ingen saadanne, som har staaet i et bar udvortes phariſæiſk skin af et dydefuldt levnet; men lutter saadanne, som i sandhed har befundet sig i troen til den forjættede Messias, forventet ham, og frygtet Gud af hiertet. Thi ihvorvel fordervelsen til den tiid syntes at have overſvømmet alle ting, saa man skulde meent, der ingen mere var at finde blant det Jødiske folk, som vandrede i de rette fodspor af de gamles troe og sande Guds-frygt: saa havde dog Gud endog til den tiid sin hellige sæd tilovers iblant dette folk; saasom der og siges Luc. 1,6. om Zacharias og Elisabeth: **De vare baade retfærdige for Gud, og vandrede ustraffelige i alle HErrens bud og skikkelser.** Saadanne vare nu ogsaa Simeon, Prophetinden Anna, og andre, som den gang ventede paa Israels trøst, saavelsom og Joseph, og Maria, HErrens egen moder. Da nu den HErre JEsus var født, saa maatte den første, rene, ret inderlige og omme, gandske hiertelige og brændende kierlighed til ham, den nu i kiødet aabenbarede Guds Søn og verdens Frelsere, visselig ikke søges hos den raae, epicuriske hob, ikke heller

blant de hykkelske Pharisæer, men hos denne den levende Guds, om end liden og skiulte, saa dog sande menighed, og det rette aandelige Israel. Derfor har ogsaa den Hellig Aand saa omhyggelig ladet optegne for os, hvad der den gang er gaaet for sig med disse folk, da Christus har skuldet fødes, og da hand nu ogsaa var født og fremstillet i templen; paa det vi ey allene maatte see paa deres troe til den HErre JEsum, men ogsaa vel legge merke til den første kierlighed, de har havt til ham, og ogsaa lade vor troe virke i saadan en hiertelig og reen kierlighed til ham. Næst for ved vores text males os den første kierlighed til den HErre JEsum saaledes for øyne paa den gamle Simeon, at enhver let kand see og kiende den. Thi i det 27 og 28 vers fortælles der om ham, hvorledes hand har taget Barnet JEsum, den gang Maria havde ført det i templen, af hendes og paa sine arme: hvilken beviisning allerede tilkiendegav en sær hiertelig kierlighed til dette Barn: men hand lod det ikke blive derved, men hand lukte tillige sin mund op, lovede Gud, og sagde: **HErre, nu lader du din tienere fare i fred, ligesom du haver sagt. Thi mine øyne have seet din frelsning; hvilken du beredte for alle folk; et lys, til at oplyse hedningene, og dit folk Israel til en herlighed.** v. 29-32. Hvo seer ikke, at denne mands hierte, optændt af den Hellig Aand, ligesom har brændt af kierlighed til denne Frelsere, hvilken hand saa længe og saa smertelig havde forventet? Men naar vi gaae videre frem i at betragte den første kierlighed til den HErre JEsum, som vi fage at see paa Simeon, og søge den-

denne endnu videre, ey allene paa Simeon, men endog paa de øvrige personer, her meldes om i vor text, saa skal vi finde denne første kierlighed paa dem allesammen.

Men heraf have vi at lære, at, da der paa nærværende tiid skal tales om den første kierlighed til den HErre JEsum, vi heller ikke nu omstunder maae søge den hos de raae verdens børn. Thi ligesom Johannes siger i sin 1 Epistel i cap. 2, 15. **Dersom nogen elsker verden, er ikke Faderens kierlighed i ham**: ligesaa maae vi ogsaa vel sige: Dersom nogen elsker verden, er ikke kierligheden til den HErre JEsum i ham. Hiertet maa først være vel troffen, sønderslaget og brudt ved Guds ords hammer, være bragt til sine synders kundskab og fortrydelse, og til en sand frygt for den levende Gud, saafremt det skal findes beqvemt til at smage og see HErrens venlighed, og derved optændes til den første kierlighed til ham. Man skulde vel mene, man hos mangen een skulde treffe denne første kierlighed til den HErre JEsum, siden de udvortes intet lastværdigt levnet føre, men meget mere elske den udvortes ærbarhed, og ogsaa foregive en kierlighed til den HErre JEsum, med munden; men naar man beskuer det i grunden, befinder man, at de falskelig indbilde sig selv, at de elske den HErre JEsum, hvoraf de dog intet andet have, end det bare skin, men negte den sande kraft, og hverken have seet eller kiendt denne, at de skulde vide, hvordan en siel var til mode, som den Hellig Aand har virket den første kierlighed til den HErre JEsum udi. Saa blive da alleneste de siele tilbage, som Gud

har kraftig rørt ved sit ord, og som ogsaa har givet slig rørelse saa viit rum hos sig, at de af hiertet have omvendt sig til Gud, og ere komne til den sande og levende troe til JEsum Christum; ligesom Joseph, ligesom Maria, ligesom Simeon, ligesom Prophetinden Anna, (ihvorvel uden tviil i adskillig grad) have troet paa den HErre JEsum, og kiendt ham. Hos saadanne maa man ogsaa nu omstunder søge den første kierlighed til den HErre JEsum. Thi denne kierlighed er en frugt af troen, men der kand ingen sand troe være, hvor der ingen sand omvendelse er. Er der nu ingen troe, hvor kand da kierligheden til den HErre JEsum være af den rette art? Vel kand det skee, at een, som Gud i sandhed har grebet formedelst sin naade, endnu ikke er kommen til nogen troens frimodighed, eller følelse og fornemmelse af den; men saa maa der dog være en sand forlængsel efter den HErre JEsum, og en venten, under alvorlig bøn og suk, paa en klarere forsikring om vor salighed i Christo JEsu. Saadanne siele ere da i visse maader dem lige, der ventede paa forløsningen i Jerusalem, hvorom der staaer i vor text. Ja de ere de disciple lige, der reiste til Emaus, Luc. 24, 32. hvis hierte brændte i dem, og de dog ikke vidste, at det var den HErre JEsus, der vandrede med dem. Saa gaaer det mangen een, der her græder over sine synder, og ingen trøst kand komme til; som og mangen een, der klager kun over sin elendighed og fordervelse, og ingen naades fornemmelse kand komme til. Saadanne kand man da ikke udelukke fra den første kierlighed til den HErre JEsum, om de endskiønt selv allermindst

mindst holde sig for saadanne, som elske den HErre JEsum. De lede efter ham ved graven, som Maria, og vide ikke, at hand, alle bodfærdige sieles trofaste Elskere, er dem saa nær.

Betragter jeg ellers vor text, og betænker, hvem der vel paa det ommeste har elsket vor HErre JEsum, saa var det uden tviil hans moders Mariæ omme hierte. O! hvad maa der gaaet for sig! hvilke kierligheds flammer maae der ikke været til dette Barn, som hun havde født, og om hvilket der var sagt hende saa store ting! Altsaa sige vi da heller ikke uden foye, at kierligheden til den HErre JEsum er allerommest hos saadan en siel, som aandelig-viis er bleven Christi moder, saaledes, og i den mening, som Christus taler derom Matth. 12, 49. 50. Men det vil vi denne gang ikke mere tale om, for at være kort, helst, siden det ogsaa skal blive klart af det følgende.

Thi vi have nu for det andet ogsaa at betragte: **Hvorledes denne kierlighed til den HErre JEsum udviser sig.** Om Joseph og Maria heder det i texten: **De forundrede sig paa de ting, som bleve sagte om ham.** Seer, der udviser sig den første kierlighed til den HErre JEsum, i denne forundring. Der er vel mange slags forundring til, i det den kand saa vel komme af vankundighed og af vantroe, som af een af Gud virket erkiendelse og en sand troe. Men hos Joseph og Maria er det aabenbar, at deres forundring var en frugt af deres troe, og var forbunden med en stor glæde over alt det gode, som

dem var sagt om den HErre JEsu. Nu maatte de vel kalde dette Barn ret underligt, saasom Esaias havde viist cap. 9, 6. Enhver maa selv tænke denne sag videre efter, hvilket visselig, om det skeer ret, ikke skal gaae af uden frugt.

Men deraf lære vi, at den første kierlighed, een af Gud født troende siel bær til den HErre JEsum, ogsaa endnu altid beviser sig i en forundring og glæde over alt det gode, som den fornemmer om den HErre JEsu af lærernes og andre troende sieles mund, saa og ved selv at læse og betragte den Hellige Skrift, og aanderige bøger, som deraf ere tagne. Sandelig, den første kierlighed er fuld af forundring, og fuld af om glæde-bevægelse over det meget gode, man nu finder i den HErre JEsu, og tilforn ikke saa har kiendt til. Da forundrer sielen sig ogsaa over den naade, som den er vederfaret, og veed ikke nok at takke Gud for, at hand har, ved dens saa store uværdighed, saa høyt forbarmet sig over den, draget den til sig med kierligheds seler, forandret den ved den Hellig Aand, og forlenet den det visse haab til den evige salighed. Dette kand enhver best lære af egen erfarenhed.

Men betænker ogsaa dette, hvorledes Joseph og Maria maae have glædet sig ved, at de endnu have fundet saa mange andre menniſker, der have erkiendt dette lille Barn for den sande Messias, troet paa ham, og havt ham saa kier.

Lærer derudaf, at dette er just den rette art i den første kierlighed til den HErre JEsum. Naar det er først bleven sandt i en siel, hvad saa mange synge med deres mund: **Du skinnende jaspis og rubiin,**

biin, indgyd udi mit hiertes skriin til dig kierligheds brynde, der kand det ikke være andet; det er saadan en siel en stor glæde, naar den endnu finder et hierte, der brænder af idel kierlighed, og jo flere den finder af saadanne hierter, jo mere glæder den sig over Guds naade, og bliver just derved selv alt mere og mere optændt i sin første kierlighed til den HErre JEsum. Herom kand ogsaa forfarenhed tale allerbest; verden veed intet deraf, saasom den ikke har smagt Christi kierligheds kraft, eller dens sødhed i sit hierte.

Seer videre, hvordan den HErres JEsu elskere holde sig tilsammen i vores text, og den HErre JEsus er den eneste, som de alle ere henvendte til med deres hierte; ham taler Simeon, ham taler Prophetinden Anna om. Joseph og Maria, og alle, som ventede paa forløsningen i Jerusalem, hørde med glæde paa den lof og den priis, som blev givet dette Barn. Da ligesom hørde og saa man intet andet, end bar den HErre JEsum. Hand var dem alting.

Lærer derudaf, at dette er ogsaa den rette art i den første kierlighed til den HErre JEsum. Da har man sin hiertens fornøyelse i gudelige samtaler, da hører man ikke gierne tale om andet, end om den HErre JEsu, men man tier heller, som Joseph og Maria, og andre giorde, som vare til stede, og lader gierne andre tale om den HErre JEsu, som bedre kiende ham, og have mere viisdom og forfarenhed, end vi; ligesom de alle i texten hørde paa Simeon og Prophetinden Anna. Det gaaer en siel nær, der staaer i den første kierlighed til den HErre JEsum,

sum, naar den maa holde sig op hos folk, som den ikke ret kand tale med om den HErre JEsu, sin allernæste elskte, og hvilke der ere saa svage, at den ikkun maa tale med dem om andre ting, om den endskiønt tager sig vare for unyttig og forfængelig snak.

Guds kierlighed og forsyn føyede det saa, at Joseph og Maria og de andre troende, som der vare, kom til Simeon og Anna, der vare begge to fulde af Christi kundskab.

Saa holder man sig og gierne i sin første kierlighed, man bær til den HErre JEsum, til de gamle, som har længere været i Christo, og ere mere kyndige i Guds øyne, end vi.

Her fik Maria mere underretning om, hvordan det skulde gaae med dette Barn, og hvad ogsaa hun for sin person havde af ham at vente. Hvor stor en eftertanke maae ikke de Simeons ord sat hende udi: **See, denne er sat mange i Israel til et fald, og opstandelse, og til et tegn, som imodsiges. (Og et sverd skal gaae igiennem din egen siel,) at mange hierters tanker skal aabenbares!** I synderlighed, naar hun har lignet disse ord med det, som var saa stort og herligt, som hun havde hort af Engelen og hyrderne, angaaende dette Barn.

Men dette var den rette lection, den man endnu altid maa give saadanne siele, som staae i den første kierlighed. Saa giorde HErrens Apostler Ap. G. 14, 22. **De bestyrkede, heder det der, disciplenes siele, og formanede dem, at de skulde blive i troen, og sagde, at os bør at indgaae i Guds rige ved megen trængsel.** Saa under-

derviser Paulus af begyndelsen sin og Christi dyre efterfølgere Timotheus, at **alle de, som ville leve gudeligen i Christo JEsu, skal forfølges.** 2Tim. 3, 12.

Seer ydermere i vores text, hvad den første kierlighed til den HErre JEsum giver for opvækkelse, og hvordan den beviser sig. Da først nogle havde forener sig med hverandre derudi, nemlig Joseph, Maria og Simeon, som havde Barnet JEsum midt iblant sig, saa **traadde Prophetinden Anna**, hvilken her saa herlig beskrives os af hendes store troskab og brændende iver, hun har tient Gud med, **til i den samme stund, og ligemaade prisede HErren**, eller skiftedes til at tale, og begyndte, hvor Simeon slap, saa de altsaa den ene om den anden ligesom sang deres Te Deum laudamus (O! store Gud, vi love dig.) Hvor maa det have styrket Joseph og Maria, hvor maa det have optændt deres kierlighed til den HErre JEsum! Men see, strax komme der endnu flere tilsammen, nemlig alle, saasom der tydelig staaer i vor text, **som forventede forløsning i Jerusalem.** Betænker det dog! da disse folk fik at høre med deres øren, hvad Simeon og Anna talte om dette Barn, eftersom baade Simeon og Anna vel maae været dem bekiendte, som folk, der vare fulde af troe og den Hellig Aand; hvor maa da deres hierte og siel have glædet sig, hvor maa Simeons og Annæ taler have trøstet deres hierter, og bragt dem til troen til dette Barn, og til den første og omme kierlighed til ham!

Men lærer deraf, at det endnu altstille gaaer saaledes

ledes til. Den første kierlighed til JEsum er en ild, der snart griber om sig, og setter andre hierter i ligesaadan en himmelsk lue. Her tænder en glød den anden, et lys det andet an. Dette er den liflige og deylige frugt af den første kierlighed til den HErre JEsum. Her synge da de umyndige og diende børn de gamle deres hosanna meget snart efter. Matth. 21, 15. 16. O! at der vare kun mange, der brændte ret i denne første kierlighed, hvor skulde da opvækkelsen være stor hos andre!

I texten heder det ydermere: **Der de havde fuldkommet alle ting efter HErrens lov, fore de til Galilæa igien, til deres stad Nazareth.** De giorde og fuldkommede visselig alle ting efter Loven, men den første kierlighed til den HErre JEsum voldte, at de giorde det med lyst og glæde, og imens de giorde det, var deres hierte ikke rettet paa deres gierning, men det var fuldt af kierlighed til den HErre JEsum, derpaa var det rettet. De havde vel ellers ogsaa maatt gaaet hiem igien, men nu gik de hiem, som opvakte og styrkede i deres første kierlighed til den HErre JEsum. De havde det herlige liggendefæ med sig, over hvilket de saa havde glædet sig i templen tillige med andre troende. Saa var det got, at gaae hiem ad. Nu heed det ikke, som Joh. 1, 47. **Kand noget got være af Nazareth?** De havde det gode hos sig, og toge det med sig til Nazareth.

Seer, saa gaaer det endnu altid til i den første kierlighed til JEsum. Der gior man, hvad man skal giøre, og er ikke lad dertil, Rom. 12, 11. men gior det med lyst og glæde. Der gior man ikke mere

noget

noget væsen af sine beste gierninger. Thi man veed kun eet, at man kiender den HErre JEsum. Man er Guds ord lydig, men man veed, at man allene bliver retfærdig ved Christi naade. Den første kierlighed til den HErre JEsum virker saadan en taknemmelighed i hiertet, at man gierne giorde alting, og tænkte dog, man inter havde giort. Og naar en siel bliver opvakt, ved prædikenen i kirken, til denne kierlighed, saa gaaer da saadant et menniske hiem med glæde. Saa er det da sandhed, hvad der ellers bliver sunget i en tydsk psalme af andre, mange gange ikke efter sandhed, (med mindre man forstaaer det om en falsk glæde:) **So gehen wir mit Freuden nach Haus, saa gaae vi hiem med glæde.**

I texten settes dertil: **Det lille barn voxte, og blev stærk i aanden, fuld med viisdom; og Guds naade var over ham.** Hvor maa det have formeret den første kierlighed til den HErre JEsum hos Joseph og Maria, da de daglig har kiendt, hvordan det lille Barn tog til, og ved det selvsamme uden tviil ere meget kraftig blevne styrkede i troen til ham, og at alt det, som var sagt om ham, ogsaa skulde blive opfyldt.

Men saa gaaer det ogsaa ved den første kierlighed; saafremt man ellers er troe derudi, saa seer og erfarer man alt nu en ønskelig tiltagelse i den erlangte naade. Thi den første kierlighed er ikke arkeslos, men den hielper menniket til en stedsevarende tiltagelse i alle ting. Og deri bestaaer just forskiellen imellem loven og evangelium, at, som der i loven er hverken hvile eller roe, og saa heller ingen

gen tiltagelse at finde, saa bliver kraften til den rette aandelige vext forlenet ved Evangelium.

Prøvelsen bliver da heller ikke ude. Man læse kun, hvad der følger strax i vores text, hvorledes Joseph og Maria i tre dage har tænkt, at det lille Barn var borte. Da heed det, den gang de havde fundet det igien: **Vi ledte efter dig med smerte.** Dog derom kand vi ikke tale meer paa denne tiid.

Tilegnelse.

Tre ting har vi af alt det, som paa nærværende tiid er bleven talt om den første kierlighed til Christum, vel at beholde til application og tilegnelse paa os selv. Det **første** er, at vi trolig søge efter at erlange denne første kierlighed til den HErre JEsum, i fald vi endnu ikke have den. Det **ander**, at vi maae ret øve den samme, saa fremt vi have den, og omhyggelig bevare den, paa det vi ikke skal tabe den igien. Det **tredie**, i fald vi jo havde forladt den første kierlighed, at vi dog med al alvorlighed søge den igien, paa det vi ey alene maae finde den igien, men ogsaa da være des troere derudi.

Hvad det **første** er angaaende, var det jo vel at ønske, at der kunde siges med sandhed om alle og enhver, at de i deres egne siele havde erfaret den første kierlighed til den HErre JEsum, saaledes, som paa nærværende tiid er bleven handlet derom, og, som Petrus taler i sin 1Ep.2,3. **smager, at HErren er from.** Thi siden vi i vor barndom ere allesammen optagne i den hellige Daabes pagt, saa skul-

skulde vi ogsaa alle være blevne i denne pagt, og fra ungdommen op været saaledes vendte til Christum med vort gandske hierte, og saaledes forenede med ham formedelst troen, at denne første kierlighed ikke skulde være os nogen ubekiendt sag. Men nu er det, desverre! klart og aabenbart, at man ikke lettelig finder nogen, der jo nogensinde er faldet ud af Daabens naade-pagt, indtil saa længe Gud formedelst ordet vækker ham op igien, og drager ham til sig; og derfor er det, de fleste fra deres ungdom op ere fulde af verdens kierlighed, saa hiertet leer udi dem, naar de skal fuldbyrde de verdslige lyster, men til Guds ord og alle gudelige ting have de ingen lyst, men snarere en fortrydelse derover; saa ere visselig og de allerfleste endnu meget langt fra den første kierlighed. Det er dem et fremmed sprog, og de vide ikke, hvad det er, som er talt. Thi hvad skulde de vide af den første kierlighed til den HErre JEsum, ham de i deres hierte ere saa ubekiendte med? Ach! hører dog, I, denne verdens børn! Siger eders egen samvittighed eder ikke, at I ere verdslig sindede, og elske det, som er i verden, søge det, og gierne have dermed at bestille; men christendommen er eder kun en plage og byrde, ja saa aldeles, at I ikke engang gider læst et capitel i Bibelen, men giøre det med fortrydelse, naar I endelig giøre det, og ere glade, naar det er til ende? Erkiende I ikke selv, at der ved alt det, I kalde eders christendom og Guds-tieneste, intet liv og ingen kraft er i eder, men at det kun er noget udvortes, som I giøre saa hen for menniskenes øyne, men ikke af en sand kierlighed til den HErre JEsum, hvorfra

eders hierte er jo gandske tomt. Hvad ere I andet for Gud i saadan en tilstand, end et dødt aadsel? Thi andet er et menniske ikke for Gud, naar Christus ikke boer formedelst troen i hans hierte, og hand altsaa er uden JEsu kierlighed. Denne JEsus maa være vore sieles siel, og vort livs liv, ellers ere vi levendes døde. Naar hand ikke er vort livs kraft, saa er vort liv ikke værd, at det skal kaldes et liv. Jeg siger eder sandhed, I vide ikke, hvad et ret liv er, saa længe I ingen ret smag faae paa Christi kierlighed. Ach! seer dog, I elendige, (ihvorvel I kiende ikke eders egen elendighed,) hvad giver nu verden eder? Har den ikke bedraget eder paa det allerverste? Hvad forer synden andet med sig, end sorg? da derimod Christus, endog i den første kierlighed, sielen faaer til ham, forer glæde med sig. Hvor daarlig handle I nu, at I hænge efter verden, og for dens forsængelige og forgængelige lystes skyld forskertze saa høyt et gode! Det have I nu deraf, at I ere blevne saa døde fra Gud, eller at der intet sandt liv af Gud og hans Aand, er i eder. Men, giver Gud paa nærværende tiid dette ord vidnesbyrd i eders samvittighed, at det er sandhed, og at I ikke engang har smagt den første kierlighed til den HErre JEsum, end sige, erfaret noget mere, o! hvad vil I da endnu opholde eder længere i denne verdens væsen med eders hierte? O! hvilken en daarlighed! Giorer det ikke, kiere menniskr, verden lonner ilde. Mueligt I komme endnu engang til at tænke paa, at I ogsaa i denne time ere viste til noget bedre. Havde I nu ikke vildet antage dette, saa vilde da eders dom blive des større.

Det

Det er sandt, at jeg har sagt eder om det gode, hvilket I hidindtil ikke har villet kiende, men ladet det være for eders sind en gandske fremmed ting, det jeg har talt til eder om den første kierlighed til den HErre JEsum. Men eftersøger, leder i den Hellige Skrift, seer, om det ikke er sandhed? I skal befinde, at jeg intet har sagt, som jo har sin gode og visse grund i Skriften. Lader det da bevæge eder til at søge dette gode, som endnu hidindtil er eder saa ubekiendt, paa det I ogsaa maae erfare det, som I endnu ikke have smagt, og erlange noget reellere, bedre og kraftigere i eders christendom og i eders siel, end I hidtil har havt. O! hvad skal I da være vel, naar I i steden for eders nærværende verdens kierlighed faae den første kierlighed til den HErre JEsum at smage!

Men I, som har vogtet eder for grove laster, (i det ringeste har vildet være anseete derfor,) har hidindtil gaaet i kirke, hørt prædiken, ere komne til den hellige Nadvere, men ved det altsammen ikke have erfaret aandens nye væsen (Rom. 7, 6.) i eders hierte og siel, ihvorvel I derved have holdet eder for gode Christne, og ved eders skin-væsen domt andre, som leve i udvortes laster; vil I ikke engang være bekymrede for noget mere og bedre, end for den blot udvortes anseelse? Hvor længe vil I troste eder selv forfængeligen, da I dog, naar I vil sporge eders eget hierte, let kand være overbeviste om, at I endnu ikke have erfaret den første kierlighed til den HErre JEsum, hvilken der nu er prædiket om? Just derpaa skulde I merke, at det endnu ikke staaer ret til med eder, da I endnu hverken vide eller kiende

slige ting, som Guds ord dog udtrykkelig taler om, og det der saa aldeles ikke hører til fuldkommenheden, men til den første begyndelse af et christeligt levnet. Og befinde J det saaledes, at det endnu fattes eder derpaa, saa skulde det alt være eder bevægende aarsag nok til at bekymre eder om noget kraftigere. Sige J: Hvorledes komme vi dertil? Hører, det trohiertige raad giver jeg eder, at J gaae til den HErre JEsum, vende eder til ham i londom, og bede ham, at hand vil giøre eder dygtige til at bekomme den første kierlighed til ham i eders siel, hvilken der nu er prædiket om. Jeg har vel vidnet derom i denne prædiken, men Christus er det, som kand give eder den. J have vel hidtil udvortes sunget: **Indgyd udi mit hiertes skriin til dig kierligheds brynde,** som før er meldt; men det har J saa sunget med, men ikke ret af hiertet bedet derom; det har endnu ikke været eder alvorlig derom at giøre, om end ordene have lydet saaledes, at J skulde vildet have hans gandske kierligheds lue paa een gang udøst i hiertet. Derfor siger jeg eder, beder dog HErren af hiertet, at hand ikkun først vil give eder en liden, men sand gnist af denne kierlighed. Og o! hvor vilde jeg glæde mig, maatte der kun findes en sand gnist deraf hos alle og enhver! Dog under jeg eder gierne, at J herudi ere ret gierige, og bede den HErre JEsum om, at hand vil øse eder sin hele kierligheds lue i hiertet. Men beder ikke med munden allene, men med hiertet, og skyer det, som kand forhindre eders bøns bønhørelse, saa skal det ikke mangle paa den HErres JEsu side, at vide eder eders bøn. Nu jeg vil formode det beste om eder,

og

og vil gierne fatte forhaabning om eder, at J vil antage, hvad J ere formanede til af mig paa nærværende tiid.

Det andet, som jeg har vildet forebringe til en ret application af denne materie, var dette, **at vi maae ret øve den første kierlighed til den HErre JEsum, i fald vi have den, og omhyggelig bevare den, paa det vi ikke skal miste den igien.** Her taler jeg nu til eder, J som i sandhed ere grebne af Christo, og have i sandhed overgivet ham eders hierter; eder det derfor heller ikke kand være fremmed for, hvad jeg nu har talt om den første kierlighed til den HErre JEsum. Ach! mine Elskelige, lader os dog give agt paa os selv. Hvilket et ord er ikke det: **Jeg haver dette imod dig, at du haver forladt din første kierlighed!** O! at det ikke saaledes maatte hede om nogen, som har den første kierlighed, at hand havde forladt den! Jeg giver eder et raad, og haaber, at samme aldrig skal komme eder til skade. Stoler aldrig for meget paa eder selv, som det ikke kunde siges om eder, at J havde forladt den første kierlighed. Jeg siger eder, der kand intet skee lettere, end at man uformerkt kand forlade den samme. O! dersom der paa denne tiid er gaaet en sand forandring for sig i hiertet, hvor stor en begierlighed er der da til gandske at opofre sig Christo! Hvor ligesom brænder og blusser der alting af den første kierligheds store brynde til den HErre JEsum! Hvor glad og frimodig fornegter man der verden! Hvor modig forglemmer man alt, hvad som er tilbage! Saa gaaer det, hvor den første kierlighed, HErren taler om til menighe-

dens Engel i Ephesus, er i sandhed til stede. Er dette end ikke i lige grad hos alle, saa maa dog alligevel, saa meget, som sagen selv angaaer, findes hos enhver, saa fremt det ellers med sandhed skal hede den første kierlighed. Forfarenhed maa herudi give best vidnesbyrd. Verden forstaaer det ikke; men en siel, det har erfaret en sand omvendelse af Gud, forstaaer det. Siden det nu, som sagt er, kand saa meget let og uformerkt skee, at man kommer fra den første kraft, saa giøre vi ikke ilde deri, om vi kaste en mistanke paa os selv, at vi mueligt ikke havde været troe i den første kierlighed. Lad være, vi ikke vare skyldige deri, hvad skade kunde vi da have deraf, om vi alligevel dømte saa slet om os selv? HErren vil jo derfor ikke bortkaste vor siel, om den ikke har beviist al troskab i den første kierlighed, som vi nu skal faae at høre. Men fattigdom i aanden maa der altid være hos den første kierlighed, om man ellers troligen vil bevare den. Naar denne første kierlighed er af den rette art, saa driver den een til alt got, lader menniſket aldrig være orkesløs, men udi den kommer hand immer til en nærmere og nærmere samfund med den HErre JEsu, og dog er saadan en Christi elskere vis paa, at hand aldrig giør nok, og at det er altsammen alt for ringe til, at betale ham hans kierlighed igien, som hand har beviist paa os. Naar menniſket ikke bevarer den salige fattigdom i aanden, men lader sig tykke, hand har nok og fuldt op, saa forlader hand den første kierlighed, og bevarer den ikke, om hand endskiønt intet veed deraf. Men naar een altid bliver for den HErres JEsu ansigt, som et blot og nøget

barn

barn paa sin moders skiød, og som den allerfattigste tiggere, der har intet, uden hvad som bliver kast til ham, finder sig trængende i alting, og endnu altid først ret begynder, at øse og tage af den HErres JEsu fylde naade for naade, saa er hand allerbest skikket til, at de subtileste gnister af den første kierlighed til den HErre JEsum, kand blive større udi ham, og jo mere og mere blive til lys lue. Saadan een vogter sig da med flid, og det ikke af nogen lovens trældoms tvang, men af kierlighed til den HErre JEsum, for, hvad der kand forstyrre den første kierlighed til ham, og hindre den rene kierlighed.

Da bereder man sig og til fristelsen. Under prædiken bliver mangen een kraftig rørt, og da vil den HErre JEsus virke den første kierlighed udi ham; men naar hand da kommer iblant verdens børn, saa tænker hand snart: Hvad vil folk sige derom, dersom du skulde være blevet anderledes? Du kand dog vel beholde det gode i hiertet, og tør derfor ikke saa just bekiende det med munden. Saadanne blive hyklere. Det maa ingenlunde skee. Er den første kierlighed til den HErre JEsum oprigtig, saa skammer man sig ikke ved ham, men bekiender ham med munden, om man end skulde bespottes og holdes for en nar derfor af hele verden. **Ingen bedrage sig selv**, siger Paulus (1 Cor. 3, 18.) **dersom nogen lader sig tykke iblant eder, at være viis i denne verden, hand vorde en daare, at hand kand vorde viis.** Og hvad er det? Hvor der er en sand kierlighed til Christum i sielen, der bekymrer man sig lidet om at belees, bespottes og ilde omtales, som man derfor maa lide af verden.

den. Man veed vel, at man har meget vigtigere og større ting at fornegte, og at man maa være beredt til at lade større trængsel og fristelse overgaae sig, saafremt man ikke skal forlade, men bevare den første kierlighed.

Nu HErren give eder alle fornøden troskab, aarvaagenhed, og naadens og bønnens Aand i en overflødig maade, I som have den første kierlighed, eller og bare finde eder kraftig opvakte i eders siele dertil, at I ikke maae forlade den, ja at I maae bevare endog den ringeste begyndelse deraf trolig indtil enden, og intet tabe deraf, men meget mere stedse tage vel til derudi.

Det tredie, som paa denne tiid til application skulde fremføres, var dette, at, **om vi endogsaa havde forladt den første kierlighed, vi dog med al alvorlighed søge den igien, paa det vi ey allene maae finde den, men da ogsaa være des troere udi den.** Ach! det maatte kand skee ikke heller fattes iblant eder paa saadanne, som vel have havt den første kierlighed, men ikke været troe i den samme. Samvittigheden vil sige mangen een, at hand har forladt den første kierlighed, og at dette er sandhed, og hand ikke af ydmyghed allene dømmer saa slet om sig selv. Eder taler jeg da ogsaa til, I som ere af det slags folk. Troer kun, at dette er en salig time, da den HErre JEsus raaber til eder igiennem min mund: **Kommer ihu, hvorfra I ere faldne, og vender om, og giører de første gierninger.** Naar hand siger dette, giver hand tilkiende, at, om I end have forladt den første kierlighed, hand enddog gaaer efter eder, søger

ger eder, og gierne vil have eder igien, og, om I ere bleyne lunkne, fordrer da dette af eder, at I skal søge saadan en brændende kierlighed igien, som I først havde til ham. Ja hand erbyder sig ogsaa tillige i saadanne ord, at hand vil give eder den igien, om I kun vil søge den hos ham i den rette orden. Thi hvad hand fordrer, det giver hand og selv kraft til, saa man kand erlange det. Horer I det, o I elendige! Det gisres ikke nodig, at Christus skal komme endnu eengang; hand er kommen, at søge det, som er tabt, ey allene det, der første gang, men endogsaa det, der flere gange er tabt. Det er ikke fornoden, at hand paa ny skal korsfæstes; hand er korsfæstet, og hans blod er udøst, ikke alleneste for eders forrige synder, men ogsaa for dem, som have korsfæstet ham paa ny. Hand bar verdens synder, der laae eders utroskab med paa hans ryg. Lader det giore eder hiertelig ont, at I have forladt den første kierlighed. Dog maae I ikke blive staaendes stille derved, at I beklage eders utroskab. Siger ikke: Ja hvem der havde været tro, Gud har vel i forstningen bevist mig naade, men jeg har ikke været tro; nu kand jeg ikke komme dertil igien! Siger ikke saa, siger jeg. Got er det, at I erkiende eders utroskab, got, at I fortryde den: men bliver ikke liggendes. Hvad hielper det een, som er falden, om hand vel beklager sit fald, men bliver liggende? Maa hand ikke staae op igien, og gaae sin vey fort, paa det hand kand komme derhen, hvor hand har vildet? Ligesaa og I, staaer op! Nok, at I have ihukommet, hvorfra I ere faldne, og hiertelig fortryde det; nu, nu, nu kalder den

HErre JEsus ad eder paa ny, fordrer den første kierlighed igien af eder, og er færdig til at give eder den paa ny. Naar J forskrekkes ved lovens truseler, saa J maae sige: Ja jeg græder vel, jeg skriger og væner mig, men af mig selv kand jeg ikke komme dertil igien; saa vider dog, at den HErre JEsus er fuld af usigelig kierlighed til menniskene. Angrer og fortryder eders synder af hiertet, og tænker, at det heller ikke har behaget eders Frelsere, at J ikke have været ham troere. Paalegger hand eder tugtelse, saa taaler den, som velfortient. Men det siger jeg eder: Hand er fuld af forbarmelse, og dersom en siel udsær taare over sit fald, som Petrus, eller dog i sit hierte oprigtig angrer sin vantroe, visselig, den skal da ligesaavel faae et naade-blink af den HErre JEsu, som Petrus, og opreises af ham igien. Men den hiertelige bedrøvelse, som J nu have over eders synder, skal tiene eder til, at, naar J engang ere komne til kraft igien, J da siden omgaaes des mere troe dermed, paa det at eders pund ikke reent skal blive taget fra eder, og givet en anden, der troere kand omgaaes dermed, end J. Velan! vi vende os da til den, der er kierlighed selv, og bede med hverandre saaledes:

Beslutnings-Bon.

Trofaste og kiere Frelsere, dig være lof og tak sagt for dette sandheds ord, som du har forlenet os. Sæden er udstrøet, giv du nu agt paa den samme, hvorledes den ligger der i deres hiertes ager, der have annammet den. Giv din velsignelse dertil, at den

den maa vel fæste rødder, indtil den fremspirer i den første kierlighed til dig, og bevar da den første kierlighed i alle og enhver troende siel, og giv dem aarvaagenhed og fornøden troskab, at de da ey forlade denne første kierlighed igien. Men skulde dette jo være skeet, eller endnu skee, saa lad ikke af at tugte hierterne for denne utroskab, indtil de vende om igien, og gisre de forrige giernin-ger, og igien indrømme dig deres gandske hierte, at du igien kand udbrede dig i dem og os alle, efter al din kierligheds velbehagelighed, at du maa være eet med os, og den kierlighed, hvormed din Fader har elsket dig, maa være i os, og du i os.

Amen!

Nyt-Aars Dag.

PRIMITIÆ AMORIS CHRISTI ERGA NOS.

Første-Groden af Christi kierlighed til os.

Den, som haver lovet at gisre alle ting nye, hand fornye og sin kierlighed hos os, og gisre os til nye creature i Christo. Amen!

For hans hellige ansigt lader os ved dette aars begyndelse forene vore hierter med hverandre, og bede saaledes:

Du

DU u-endelige og evige GUD, du som af evighed har elskt os i Christo JEsu, men i tidens fylde har givet os den samme til en Frelsere, og har velsignet os i ham, saa at enhver maa omvende sig fra sine synder, og leve til evig tiid; begynd paa ny, at lade den velsignelse, som du har lagt paa os i Christo, kraftigen virke udi os.

Du har i afvigte aar beviist vor Konge stor frelsning, og ført ham med seyer tilbage fra feldttoget, førend aaret blev endt. Te DEUM laudamus! O! store Gud, vi love og prise dig for denne naade og hielp; thi al hielp kommer fra dig. Men begynd nu paa ny at velsigne vor Konge; begynd at velsigne din Salvede i hans høye person, at velsigne ham paa hans dyrekiøbte siel med himmelske gode ting i Christo JEsu, at velsigne ham med et langt liv og alt kongeligt velgaaende, at velsigne ham i hans kongelige regiering, at velsigne ham i alle hans lande og provintzier, at velsigne ham i at afskaffe det onde, og i at befordre det gode, til dit hellige navns ære og lof.

Ligesom du ogsaa, o! du trofaste Gud, i det forrige aar har velsignet **Dronningen** med livs-frugt, saa lad din haand være over hende, bønhør den offentlige og besynderlig forbøn, som i det fald skeer for hende, og velsigne hendes dyre siel i din kierlighed altid og evindelig.

Begynd ogsaa paa ny at velsigne **Kron-Printzen**, ophold ham ved live, velsigne hans hierte med din sande frygt, velsigne ham daglig paa siel og legeme,

geme, til det gandske lands og christenhedens beste.

Velsign paa ny **Printzesserne og det gandske Kongelige Huus**; opfyld paa dem al din godheds velbehagelighed i Christo JEsu.

Begynd ogsaa paa ny at velsigne **alle christelige Øvrigheder** i den gandske verden, at de maae **giøre portene videre, og dørrene høyere i verden, at Christus**, alle Kongers **Konge**, og alle Herrers HErre, maa fremdeles drage ind hos dem, og ogsaa finde sted, og boe hos dem.

Begynd at velsigne alle **skiolde paa jorden, at de maae blive forsamlede, Abrahams Gud til et folk**, og omvendte til Christum JEsum.

Begynd, o! HErre, HErre, paa ny i særdeleshed at velsigne alle vor Konges høye Collegier, tilligemed alle Regieringerne i hans riger og lande; og velsigne med dem det gandske land, at din ære maa boe deri, men at munden maa tilstoppes paa al ondskab.

I besynderlighed velsigne ogsaa paa ny **Regieringen** og Consistorium i dette land, **Universiteret** og **Raadet** her hos os, tilligemed de tre Kirke-Collegier i denne stad, men i besynderlighed det ved denne vor Ulrichs-kirke.

Begynd paa ny at velsigne **Prædike-embedet** i det gandske land og i denne stad, at vi allesammen, som dertil ere bestilte, maae ved din naade og iboende kraft bevise os, som dine sande tienere i lærdom og levnet, og ved din velsignelse over os, med glæde faae at see, hvorledes mørkhedens rige gaaer under, og vor HErres JEsu Christi naades rige faaer fremgang. Velsigne ogsaa os i særdeleshed, som

ere

ere forordnede til lære-embedet ved denne menighed, at vi i aandens enighed maae føde menigheden, ligesom Over-Hyrden JEsus Christus udkræver det af os, og vil have det, ved din naade give agt paa os selv, og saa paa lærdommen, paa det vi ved din velsignelse maae gjøre os selv salige, og dem, som høre derpaa.

Begynd paa ny at velsigne denne gandske menighed. Lad dit ord være iblant dem, ligesom en surdey, hvilken en qvinde tog, og deignede i tre maader meel, indtil det blev aldeles syret. Lad synden ikke igiennemsyre dem aldeles; men giv dem en ret kierlighed til dit ord, (hvorpaa det endnu fattes saare meget,) og en ret hunger efter din sandhed, og efter retfærdighed, (hvilken hunger og tørst endnu ikke vil indfinde sig hos mange,) paa det at naaden og sandheden, som er blevet ved Christum, maa gandske lifligt igiennemsyre deres hierter, og de maae blive dig et angenemt brod. Og naar de da først tragte efter dit rige og efter din retfærdighed, saa lad og det øvrige, efter din naadige tilsagn, tillegges dem. Altsaa ville du da, o! HErre, HErre, velsigne Øvrighed og undersaatter, kirker og skoler i det gandske land og i denne stad, Lærere og tilhørere, gamle og unge, forældre og børn, Herrer og tienere, unge karle og jomfruer, tienere og tieneste-piger, at de udi den orden, som du har givet og foreskrevet os i dit ord, maae ved din naade blive og forblive deelagtige i din velsignelse. Amen!

Elskelige i HErren! hvad vi saaledes have ønsket og bedet hverandre af Gud, det ville vi nu ogsaa

saa eendrægtelig bede om i HErrens Bøn, og paakalde ham om denne udtalte velsignelses opfyldelse, og besynderlig om velsignelse til hans ord, som i denne time skal forkyndes.

Texten.

Luc. Cap. II. v. 21.

Og der otte dage vare fuldkomne, at Barnet skulde omskæres, blev og hans navn kaldet JESUS, som det var kaldet af Engelen, før hand blev undfanget i moders liv.

Elskelige i HErren! Af de nu oplæste evangeliske textes-ord ville vi kortelig og eenfoldig betragte

Primitias amoris Christi erga nos,

Første-Grøden af Christi kierlighed til os,

I. I hans Omskærelse.
II. I hans Navngivelse.

Afhandling.

Hvad det første er angaaende, nemlig Første-grøden af Christi kierlighed til os i hans Omskærelse, saa have vi at merke, at hoved-øyemerket af vor text sigter ikke til omskærelsen, men til den HErres JESU navngivelse, og her tales kun om omskærelsen, som

en

en sær merkelig omstændighed i henseende til tiden, da denne navngivelse er skeet. Imidlertid er dog denne omstændighed os og magtpaaliggende, at vi kand ret lære at anse den, og ogsaa tage den rette nytte for vore siele deraf.

Omskærelsen var den pagtes tegn, som Gud havde oprettet med Abraham, 1 Mos. B. cap. 17. Abraham var en syndere af naturen, ligesom vi. **Hand troede paa HErren, og det tilregnede hand ham til retfærdighed.** 1 Mos. 15, 6. **Men hand annammede omskærelses tegn, som en besegling paa troens retfærdighed.** Rom. 4, 11. JKiere! hvorfor lod da Christus sig nu omskære? Hand var jo ingen synder; altsaa behøvede hand ikke at blive retfærdig ved troen, som vi, og altsaa knnde hand heller ikke annamme omskierelsen, som en besegling paa troens retfærdighed. Her maae vi spørge Paulus, hvad hand siger dertil? Men hand siger os det Gal. 4, 4. 5. naar hand siger sammesteds: **Der tidens fylde kom, sendte Gud sin Søn, født af en qvinde, som blev lagt under Loven; paa det hand skulde forløse dem, som vare under Loven, at vi skulle faae børnenes udkaarelse.** Heraf lære vi, at Christus, den Guds Søn, Lovens HErre, pagtens Midlere og Stifstere, hand som var mere ophøyet over omskærelsens lov, end himmelen er over jorden, har, ved det hand har ladet sig omskære, givet sig under loven, og med det selvsamme forbundet sig til, **at gjøre den gandske Lov.** Gal. 5, 3. Men hvad havde det for en henseende, at hand saaledes lod sig legge under loven? Denne, at hand

kunde

kunde forløse os fra loven. Men det maae vi ikke forstaae saaledes, at Christus har vildet give os tøylen, og forhverve kiødet nogen frihed til at synde. Det være langt fra! Christus var kommen, **at fuldkomme Loven**, hvad lydigheden er angaaende, **ikke at opløse den**, Matth.5,17. **at stadfæste** den samme, **ikke at afskaffe** den. Rom.3,31. Men saadan maae vi forstaae det, at hand 1) har forløst os fra den ceremonialske lovs skygge-verk i det Gamle Testamente, hvilken fornemmelig gaaer ud paa det Jødiske folk. 2) At vi ikke behøve at blive retfærdige ved loven, (som en ting, der heller ikke har været muelig tilforn, efter Pauli vidnesbyrd Rom.8,3.) men at vi ved troen til Christum, uden loven, erlange retfærdighed. Gal.3,21.22. 3) At loven ikke mere kand forbande eller fordomme os, saa fremt vi i sandhed ere formedelst troen i Christo JEsu. Gal.3,13. Rom.8,1. 4) At Loven ikke mere driver og tvinger de troende, men trældommens aand ophører, og vi af Christi Aands drift villigen giøre, hvad vi ere skyldige til, og af Guds naade formaae at giøre. 1Tim.1,8.9.

Hvad see vi nu i det altsammen? og hvad viser Christi omskærelse os? Primitias amoris ejus, **Første-grøden af hans kierlighed til os.** See dog, o! siel, og merk derpaa. Hvilken en kierlighed var det, at det evige Ord blev kiød, at Guds Søn **blev deelagtig i kiød og blod, ligesom børn have kiød og blod?** Ebr.2,14. Men see, her er nu det første beviis paa hans omme kierlighed. Her ere de første blods-draaber af ham, der vilde udgyde sit blod for dig paa korsets træ. Her

er det Guds uskyldige Lam i hans skiere og ubesmittede manddom, i syndig kiøds skikkelse, Rom. 8, 3. og lader sig medhandle, ligesom hand kunde været undfangen og født i synden, som vi; da hand dog var undfangen af den Hellig Aand uden synd i jomfru Mariæ liv. Hand er bleven som een af os; det vise disse hans blods-draaber. Disse smerter, som omskærelsen har forvoldt ham paa hans hellige legeme, tog hand paa sig af reen og puur kierlighed til os arme syndere. Ligesom en brudgom, naar hand bliver forlovet med sin bruud, skenker hende en arrham amoris, et regn og pant paa hans kierlighed: ligesaa see, o! siel, du som troer paa Christum, din blodige Brudgom an udi sin omskærelse; hand siger: Jeg har faaet kierlighed til dig, og vil giøre dig salig, derfor lider jeg disse smerter, og udgyder disse første blods-draaber; de skal være dig en arrha og et pant paa min kierlighed; om 33. aar skal det gaae bedre, da vil jeg for din skyld lade mig hudstryge og krone med torne, saa blodet skal flyde af mit legem og huud; ja da vil jeg lade mig nagle til korset med hænder og fødder, og byde min side frem, at den kand aabnes med et spyd, og man kand udøse mig alt mit blod; thi du er mig saa kier, o! siel, at jeg ikke med guld og solv, men med mit eget blod vil kiøbe, forhverve og forløse dig fra synd, fra død og fra dievelens magt, og du maa være min egen, og leve under mig i mit rige, og tiene mig i evig retfærdighed, uskyldighed og salighed. Seer, det er **første-grøden af Christi kierlighed i hans omskærelse.**

Lader

Lader os nu ogsaa for det ander anse første grøden af hans kierlighed til os i hans Navngivelse. Da blev og hans navn, siger texten, kaldet JEsus, som det var kaldet af Engelen, før hand blev undfangen i moders liv. Texten kalder os tilbage til det foregaaende, i det den tydelig siger, at hans navn vel blev her ved omskærelsen kaldet JESUS, (hvilket uden tviil er skeet i andre menniskers nærværelse, paa det at dette navn kunde blive kundbart, og forud giøre ham, saa meget som fornodent var, bekiendt for den, hand i gierningen var;) men at dette navn ogsaa allerede var givet ham tilforn, ikke alleneste i moders liv, Matth. 1, 20. 21. men endog før hand var bleven undfangen i moders liv, den gang Engelen havde sagt til jomfru Maria i Nazareth: Luc. 1, 31. See, du skal undfange i liver, og føde en Søn; og du skal kalde hans navn JESUS. Dette har den Hellig Aand med flid antegnet ved Lucas i vor text, paa det vi maatte erkiende, at dette navn er ikke Barnet given arbitratu humano, efter menniskeligt gotbefindende; men consilio divino, efter Guds raad.

Og efterdi dette Barn er ikke noget blot menniske, saa gaaer det ham i dette fald ikke som andre børn, der kun paa en lidende maade forholde sig derved, naar de faae et navn, og vide selv intet deraf, ikke heller have nogen hensende og øyemerke derved: men ligesom hand, den høylovede Guds Søn, allerede havde sagt tilforn: See, jeg er kommen; i bogens rolde er skrevet om mig,

Ps. 40, 8. saa har hand og allerede tilforn betænkt, at hans navn skulde være JESUS, og har haft den intention og øyemerke derved, at i dette navn skulde hans hele store kierligheds verk være tilsammenfattet og besluttet. Da hand nu ogsaa virkelig har antaget dette navn iblant menniskene, har hand just med det, at hand har gibet dem dette navn i munden, og har vildet været nævnet derved af dem, overgivet dem første-grøden af sin fuldkomne kierlighed, ligesom hand vilde sige til dem: Seer, jeg er eders Frelsere, og vil hielpe eder fra synden til retfærdigheden; fra vreden til naaden, fra døden til livet, fra fordømmelsen til den evige salighed; men paa hvad maade jeg vil hielpe eder, det merker paa disse blods-draaber, ved hvis udgydelse jeg antager dette navn; det navn giver jeg eder da i hiertet, at I skal bære det der paa eders bryst, og, naar I eftertænke dets betydning, altid derved opvækkes til en sand omvendelse fra synden, og til troen til mig, og blive saa opfyldte og overgydede med salighed, at I kand have synd, død, diævel og helvede under eders fødder, og i mit navn gaae med seyer og triumph ind i den evige herlighed. Seer, det er ogsaa **første-grøden af hans kierlighed, som hand har givet os i sin navngivelse.**

Tilegnelse.

Velan! op da, alle I, som ere her til stede! Op paa denne Ny-aars-dag! Lader det gamle aars og eders forrige livs synder blive tilbage. Op! HErren vil skabe noget nyt, at man ikke skal tænke paa det gamle. Op! Jeg forkynder eder

der i den HErres JEsu navn, at hand ikke vil have, at een iblant eder skal blive liggendes i sine synder. Jeg har paa ny velsignet eder i hans navn. Skal denne velsignelse blive paa eder, saa lader eder hielpe fra eders synder. Hvem der endnu ikke har omvendt sig i det gamle aar, hand omvende sig i det nye. Hvo som har lukt sit hierte for den HErre JEsum i det gamle, hand lukke det op for ham i det nye. Jeg lover i HErrens navn, at, om nogen giver denne opvækkelse rum, skal den forkyndte velsignelse gaae ind i hans inderste, og begynde paa en overvættes maade at opfyldes hos ham. Christus har givet eder sine blods-draaber til ny-aars-gave. Ja hvad siger jeg? Nu har hand udgydet alt sit blod for eder, og har kiøbt eder dermed; I ere ikke mere eders egne; velan! saa giver ham ogsaa eders hierte til ny-aars-gave. Giver ham alt det blod, som er i eders aarer. Giver ham alle eders siels kræfter. Giør det end den gamle Adam ont, naar hiertet skal omskæres; det har ogsaa smertet det spæde Guds Lam, den gang hand for eders skyld blev lagt under loven, og omskaaren; og endnu mere, den gang hand paa olie-bierget traadde Guds vredes persekar, og hans sveed blev, som blods-draaber, den gang hand blev hudstrøget og kronet med torne, den gang hand blev ihielslaget paa kors-sets træ, den gang hand hængde, som en forbandet ting, imellem himmel og jord, og udraabte: **Min Gud, min Gud! hvorfor havet du forladt mig?** Matth.27,46. Derfor lade man det, at det falder een suurt, ikke at holde sig fra sin omvendelse.

Hvad vil du da nu giøre, o! syndere, see, paa denne Ny-aars-dag træder den HErre JEsus ligesom frem for dit ansigt i Evangelii ord, og siger: Af kierlighed til dig og til alle arme syndere er jeg kommen i verden, paa det at jeg kunde udgyde mit blod for dig, og nu see der mine første blods-draaber, der ere pantet paa den umaalelige kierlighed, jeg bær til dig. O! lad herved dit haarde hierte blive blødt, til at omvende dig fra synden til mig. Du kommer endnu mange gange til at trænge til mig i dette aar. Velan! saa negt mig ikke paa dets første dag denne begiering, at give mig dit hierte; paa det jeg ikke skal blive nødt til, igien at negte dig din bøn, naar du er i nød og fare. Siig kun dristig i det nye aar djevelen, synden og alt denne verdens væsen huldskab og troskab op, og giv mig hiertet i omvendelse og troe. Hiertet hid til mig! jeg har meest rettighed dertil: thi jeg har kiøbt dig med mit blod. Skulde det end koste en kamp, ja skulde du end nødes til at **staae imod indtil blod i kampen imod** synden, kun frimodig! Jeg beder JEsus, jeg vil hielpe dig igiennem. Der maa ikke gaae nogen dag forbi i aaret, at du jo erfarer mig, som saadan een, nemlig, som en hielpere og Frelsere. Begynd i dag, paa det du des vissere ingen dag skalt forsømme.

Ach ja! Elskelige i HErren, I som paa nærværende tiid høre paa dette, ingen forhærde dog sit hierte herimod. Jeg siger igien: Ville I blive deelagtige i den velsignelse, som er bleven forkyndet over eder i begyndelsen af prædikenen, saa maa det skee i den sande poenitentses og omvendelses orden.

den. Nu, jeg formoder det beste om eder, og at I nu med det nye aar skal giøre begyndelsen med Gud, saafremt det hidindtil maatte være forsømmet, at stræbe efter med ret alvorlighed, at I maae være det i gierning og sandhed, som I give eder ud for, nemlig troende Christne, og paa denne dag at bringe den HErre JEsu første-groden af eders kierlighed, et sig ham oprigtig hengivende hierte, ligesom hand paa denne dag i sin omskærelse og i sin navngivelse har givet eder første-groden af sin kierlighed at kiende.

Men I, som allerede have overgivet ham eders hierter, og nu troe paa ham, og have efterfuldt ham, I ere blevne deelagtige i Christi omskærelse, den gang I **bleve omskaarne i ham med en omskærelse, som er giort uden hænder, ved kiøders synders legemes afførelse.** I have ikke alleneste annammet den skat i Daaben, men I besidde den og i eders hierte formedelst troen. Over nu ved troen, som fatter Christi kraft, den aandelige omskærelse immerfort, legger aldrig omskærelsens kniv bort, og beflitter eder paa, alle dage det gandske aar igiennem, at, da I have aflagt syndens herredomme, I ogsaa altid mere og mere maae aflegge eders skrøbeligheds synder. Saa skal I ogsaa daglig kunde glæde eder i den HErres JEsu navn. Hans navn, eller meget mere hand selv, JEsus, skal være eders saliggiørelse og styrke i liv og død, og føre eder derhen, hvor hand selv er, og hvor der intet andet findes, end salighed og herlighed. Amen!

Beslutnings-Bøn.

HErre JEsu, opfyld al den velsignelse, der er forkyndet med dette nye aars begyndelse. Lad din kierligheds førstegrøde, som du har skenket os i din omskærelse og navngivelse, være kraftig paa vore siele, at vi maae frembære dig til nyt-aars-gave første-grøden af omvendelsen, troen, og en hiertelig kierlighed til dig, og derudi være bestandige indtil enden.
Amen.

Søndagen efter Ny-Aar.

Det nye HErrens velbehageligheds Aar.

JEsus Christus, hvis naade og kierlighed er langt større og overvættes herligere, end vi den kand erkiende, hand, som og har boet iblant os, og har rigeligen beviist samme sin kierlighed paa os; hand komme ogsaa til os med naade, barmhiertighed og velsignelse paa nærværende tiid, og fremføre ved ordet i vore hierter, hvad som er Gud behageligt, og os nyttigt. Amen!

Elskelige i HErren! Vi vide, at paa denne søndag efter ny-aar pleyer den Evangeliske text om Christi daab af det 3. capitel hos Matthæus, efter den hos

os

os indførte kirke-brug, at forhandles. I samme text fortælles os nu, hvorledes den HErre JEsus er kommen af Galilæa til Jordan til Johannes, for at døbes af ham; og hvorledes ey allene den HErre JEsus og Johannes har ikkun, som Guds tienere, talt om, hvordan de kunde giøre Guds villie, og fuldkomme al retfærdighed; men hvorledes ogsaa den hellige og høylovede Tre-enighed har sammesteds saa herligen aabenbaret sig, at dette endog i de efterfølgende tider er snart bleven til et ordsprog: I fald man vilde faae forstand paa Tre-enighedens hemmelighed, saa skulde man gaae hen til Jordan, og see, hvad der har tildraget sig, den gang JEsus blev døbt af Johannes.

Om der endskiønt nu i denne den HErres JEsu og Johannis den Døberes sammenkomst ere meget besynderlige ting gaaet for sig, som vi ikke har nogen anden ting at sette i ligning med; saa trøster det den HErres JEsu ord os dog, som hand har sagt Matth. 28, 20. **See, jeg er med eder alle dage, indtil verdens ende.** Og Matth. 18, 20. **Hvor to eller tre ere forsamlede i mit navn, der er jeg midt iblant dem.** For den sags skyld have vi da med føye den tillid, at hand ogsaa paa nærværende tiid vil være hos os og iblant os, fornemmelig, siden vi ey allene ere komne tilsammen i hans navn til at forhandle og høre Guds ord, men der endogsaa ere adskillige omstændigheder, som komme dertil. I vide, at jeg har efter Guds villie i fulde 23. aar forkyndet eder Guds ord paa dette sted, som eders ordinaire Præst, og hvorledes Gud har giort en uformodentlig forandring for os alle

udi afvigte aar. Siden jeg nu, som min skyldighed er, er bestandig bleven i den hiertelige kierligheds baand til eder, og tænker saaledes at blive fremdeles, saa kommer jeg i saadan en hiertelig kierlighed paa nærværende tiid endnu eengang til eder, og er til den ende ombedet af eders elskelige Lærere, at jeg denne gang endnu, som tilforn, vilde forkynde eder ordet, paa det vores kierlighed og den indbyrdes gode tillid kunde herved vedligeholdes og styrkes, og at frugten af det embede, jeg har forestaaet iblant eder, og af det arbeide, som de endnu dagligen anvende, med det samme kunde formeres. Og siden dette skeer paa saadan en tiid, da vi nyligen har oplevet det nye aar, saa fører og denne omstændighed det med sig, at vi maae fornye vores kierlighed ved ny velsignelses og ny naades tilønskning af Gud og vor Frelsere.

Saa vender jeg mig da til HErren vor Gud i den HErres JEsu navn, paakalder ham ydmygelig, og beder saaledes til ham for eder: O! Gud, stor af barmhiertighed, godhed og taalmodighed, lad den naade, hvilken du saa utrættet saa mange aar efter hverandre har bevist paa denne menighed, med dette nye aar paa ny frembryde over den samme, ligesom morgenroden, og sæt den fremdeles til et exempel paa din kierlighed og naade. Hvad som dem af begyndelsen er forkyndet, det lad, som en levende sæd, der ikke er forloren for dig, endnu stedse bære nye frugter. Velsigne dertil det ord, der endnu med al troskab bliver dem forkyndet, paa deres hierter, som høre det, at der maa følge bedring paa, endog hos dem, der ikke have villet lyde min røst, og om-

omvende sig til dig. Velsigne alle dem, der indtil denne time troligen arbeide paa ordet, det være sig hos de gamle eller hos de unge, at det maa lykkes for dem, og de mage dagligen trøstes formedelst ordets frugt. Velsigne den priselige Øvrighed her paa steden, og regier dem med din gode Aand, paa det at de maae ret forestaae deres embede i HErren, og din velsignelse maa komme paa dem og paa menigheden. Velsigne den gandske denne kirke tilhørende menighed her i Glaucha og i viingaarden, og frie den fra alt det, der kunde forhindre din velsignelse, og paafore dem forbandelsen og dine retfærdige straffe. Bliv ikke træt, o! Gud, i din taalmodighed og langmodighed, og i din kierlighed og barmhiertighed over dem, og lad ogsaa denne min bøn for dem komme dem til velsignelse for Christi skyld. Amen!

Lader os nu herpaa skride til ordets forhandling, paakalde Gud om velsignelse dertil, i HErrens bøn: **Fader vor, du som** o. s. f.

Texten.

Matth. Cap. III. v. 13-17.

Da kom JEsus af Galilæa til Jordan til Johannes, at døbes af ham. Men Johannes formeente ham det meget, og sagde: Jeg haver behov, at døbes af dig, og du kommer til mig. Men JEsus svarede, og sagde til ham:

Lad

Lad det nu være; thi saaledes bør os at fuldkomme al retfærdighed. Da lod hand ham være. Og der JEsus var døbt, stigede hand strax op af vandet; og see, himlene aabnedes for ham, og hand saae Guds Aand fare ned som en due, og komme over ham. Og see, der kom en røst af himlene, som sagde: Denne er min Søn, den elskelige, i hvilken jeg haver behagelighed.

Den HErres, HErres Aand er over mig, derfor haver HErren salvet mig, til at kundgiøre et got budskab for de sagtmodige, hand sendte mig, til at forbinde dem, som have et sønderbrudt hierte, til at udraabe for de fangne frihed, og for de bundne fængselers opladelse. Til at udraabe HErrens velbehagelighedsaar. I disse ord, Elskelige i HErren, har Esaias cap. 61, 1. 2. tilforn forkyndet det nye velbehagelighedsaar, hvilket Christus skulde prædike. Thi Christus er det, som hand her forer talende ind, ligesom ogsaa Frelseren selv bekiender sig dertil Luc. 4, 21. Matth. 11, 5. Men disse ord ere ikke saa meget begyndt at opfyldes ved Christi fødsel, som ved hans daab. Thi her var først begyndelsen til, at Christus daglig forrettede det samme, som der var tilforn forkyndet om ham ved Esaias udi de anførte ord; og taler sal. Lutherus meget deylig herom, saaledes: "Evangelisterne skrive lidet om den HErres JEsu barn-
"dom, men de haste til det 30te aar, at beskrive hans
"embe-

"embede, hvortil hand er kommen, og siden haste de "ikke saa mere, men derefter beskrive de alle hans "ord, gierninger og tegn med stor flid og alvorlig- "hed, saa man vel kand see, at der i det Gamle og Nye "Testamente allermeest sigtes til Christi daab, som "til det fornemmeste stykke i Skriften. Og der "gaaer ogsaa det Nye Testamente an, og ikke ved "Christi barndom." Dette forer hand videre ud i forklaringen over denne Evangeliske text i hans kirke-postill, og sammenligner ikke alleneste Esaiæ ord dermed cap. 61, 1. men endogsaa Ap. G. 1, 21. Marc. 1, 1. for at vise, at det Nye Testamentes og Christi naade-riges begyndelse regnes endog i den Hell. Skrift egentlig og paa det nærmeste fra denne tiid af. Vi vil, saa meget som i korthed skee kand, eftergaae dette spor, og af den oplæste text betragte

Begyndelsen paa det nye HErrens velbehageligheds aar.

I. I omstændighederne, som gik for Christi daab.

II. I Christi daab selv, og det dermed er forbunden.

GUd lade saadant skee, ligesom vi have bedet derom, i velsignelse, for Christi skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, de **omstændigheder** er angaaende, **der ere gaaer foran for Christi daab**, saa vil vi ikkun

kun for kortheds skyld legge merke til disse tre, hvilke vel de øvrige ere begrebne i med: 1) Hvorledes JEsus er kommen fra Galilæa til Johannes, for at lade sig døbe af ham. 2) Hvorledes Johannes har vegret sig ved at døbe JEsum. 3) Hvorledes den HErre JEsus ved sit svar alligevel har faaet ham bevæget dertil.

Den HErres JEsu **komme** er altid mærkværdig. Hand heder ὁ ἐρχόμενος, **den, som kommer.** Matth. 11, 3. Nu er vel hans **tilkomst i kiødet,** og dernæst hans anden **tilkomst til dommen** fornemmelig viist os af den Hellig Aand i den Hellige Skrift, at vi derpaa skulle rette vore hierter. Men saa tit som der ogsaa ellers tales om den HErres JEsu **komme,** saa skal vi vel merke derpaa. Thi Christus er idel **viisdom,** idel **kierlighed,** idel **sandhed,** idel **kraft.** Saa ofte hand nu kommer, saa findes og hos hans komme hans viisdom, kierlighed, sandhed, kraft, og alt det gode, som Skriften giver os paa ham at kiende. Her kommer hand af Galilæa til Jordan til Johannes, at døbes af ham. Der see vi hans **viisdom** iblant andet derudi, at hand tager den rette tiid i agt, til at udføre Guds raad til vor salighed; hans **kierlighed,** i det hand kommer selv og fremstiller sig, ihvorvel hand veed, at hand ligesaadan skal døbes med lidelser, som her med vand; hans **sandhed,** i at opfylde alt det, som er skrevet om ham; hans **kraft,** i hvilken hand nu gik hen, at fuldkomme al retfærdighed. Dette henhørde til det, at hand nu giorde begyndelse med at prædike det nye HErrens velbehageligheds aar.

Men

Men vi see, at Johannes har vegret sig derfor, formener ham, og siger: **Jeg haver behov, at døbes af dig, og du kommer til mig.** Johannes var sendt hid for ham, saa at alt folket løb til ham, førend man endnu vidste noget af den HErre JEsu at sige. Men Johannes domte ikke høyere om sig, end hand var, og viiste ved al leylighed hen til JEsum, at det var ham, der skulde begynde det nye HErrens velbehageligheds aar. Derfor er ogsaa denne hans vegring her opskreven for os, at vi deraf kand see, hvad for en mening hand har havt om den HErre JEsu, endog førend hand endnu havde seet Aanden komme ned over ham, hvilket ellers var det sidste tegn, Gud havde givet ham paa, at denne JEsus var sandelig den Christus. Saa viser da nu dette ord, hand har talt til JEsum, os hen til denne JEsum, at det er ham, vi skal vente det nye HErrens velbehageligheds aar af.

Men hvad svarer JEsus ham? Hand sagde til ham: **Lad det nu være; thi saaledes bør os at fuldkomme al retfærdighed.** Paa dette svar tilstedde nu Johannes ham det. Hvorfor? Fordi hand troede, den HErre JEsus vidste bedre, end hand, hvad der maatte skee og fuldkommes efter hverandre, paa det at al retfærdighed kunde fuldkommes af ham. Og saaledes maatte den lydighed, Johannes har beviist vor Frelsere, (thi i lydighed gior hand det, at hand døber ham,) ogsaa vise os hen til den samme, som den rette Mand, der skulde begynde det nye HErrens velbehageligheds aar, og den vi skulde være al troens lydighed skyldige.

ge. Det er kortelig de omstændigheder, som ere gaaet foran for Christi daab.

Den anden Deel.

Vader os nu ogsaa for det andet betragte Christi daab selv, og det, som dermed er forbunden. Daaben bliver kun nævnet med eet ord, da det heder: Der JEsus var døbt. Hand har klædt sig af, er gaaet ned i Jordanen, og har ladet sig af Johannes dyppe ned under Jordans vand. Heri er der ikke gaaet noget besynderligt for sig; men ligesom det gik til med andre mennisker, det er, med bar syndere, naar de lode sig døbe af Johannes, ligesaadan gik det og her til med den HErre JEsu. Men det er hemmeligheden: Denne JEsus er ingen syndere, men det uskyldige og ubesmittede Guds Lam, hvilket nu staaer der i Jordan, at lade sig døbe ligesaadan, som syndere, paa det hand herved kunde giøre begyndelse til det nye HErrens velbehagelighedsaar, og give tilkiende, at hand vilde bære vore synder, og aftoe os deraf med sit blod. Her seer det legemlige øye ikkun den udvortes handling ved daaben; men troens øye seer paa det, som vi nu har sagt.

Og deri bestyrker det os, som dermed var forbunden, eftersom texten viser os stigt i de øvrige ord. Hand stigede, heder det, strax op af vander; og see, himlene aabnedes for ham, og hand saae Guds Aand fare ned, som en due, og komme over ham. Og see, der kom en røst af himlene, som sagde: Denne er min Søn, den elskelige, i hvilken jeg haver behagelighed.

hed. Alting er her merkeligt. Hand stigede strax op af vandet; strax skal nu det nye HErrens velbehageligheds aar begyndes. Og see, heder det; nu skal vi merke derpaa, nu skal det nye HErrens velbehageligheds aar gaae an. Lucas setter til cap. 3, 21. Hand bad; Der skal vi see, hvo der er vor rette Ypperste Præst, der med sin bon lukker himlen og Guds hierte op for os. Himlene, heder det fremdeles, aabnedes for ham. Der skal vi merke, hvem vi maae findes udi, naar vi ogsaa vil have dette nye HErrens velbehageligheds aar, og himlen skal være aabnet for os, nemlig udi Christo, ligesom Paulus allevegne, i sær Phil. 3. meget eftertrykkelig lærer. **Og hand saae Guds Aand fare ned som en due, og komme over ham.** Det var det tegn, Gud havde givet Johannes paa, at denne var den Christus og Guds Søn, der skulde dobe med den Hellig Aand. Joh. 1, 33. 34. Ham skal vi hen til, om vi ellers vil have deel i det nye HErrens velbehageligheds aar, og være dobte med den Hellig Aand. **Og see,** heder det endnu videre, **der kom en røst af himlene;** det er den himmelske Faders røst, der selv vil vidne om sin Søn. O under! O kierlighed! Gud peger selv med sin røst af himmelen paa denne JEsum for os, som den, ved hvilken vi skal bekomme et nyt velbehageligheds aar af ham. Thi hand sagde: **Denne er min Søn, den elskelige, i hvilken jeg haver behageligheds.** Hvormed hand vilde sige saa meget: Denne er det, hvis ord I skal antage, omvende eder af hiertet, og troe paa ham, saa vil jeg for hans skyld være eder naadig, og her udi

mit naades rige paa jorden, og siden ogsaa udi herlighedens rige have en evig behagelighed i eder, at der nu herefter skal kun være eet eneste naades og kierligheds aar, nemlig den u-endelige evighed; thi hvo som omvender sig, og troer Evangelium, og bliver i denne min Son, den vil jeg elske, og vil have min lyst og glæde i ham altid og evindelig. Saa have vi da ogsaa seet begyndelsen til det nye HErrens velbehageligheds aar, udi Christi daab, og det, som dermed er forbunden.

Tilegnelse.

Ach! lader os nu, Elskelige i HErren, med al flid see til, at vi maae føre os alt dette til nytte efter Guds villie, og saaledes, som vor tilstand udkræver.

Her taler jeg nu først dem til, der vel med munden bekiende sig til Christum, og altsaa vil være anseete, som de ogsaa vare blevne deelagtige i det nye HErrens velbehageligheds aar, men endnu ikke have omvendt sig til Christum med deres hierte, men holde deres blotte historiske indbildte troe for den rette levende og saliggiorende troe, og derved fremture i deres synder. Hvad jeg har giort paa saa mange bede-dage, og hvad jeg ogsaa ingen tiid har efterladt i andre prædikener, det gior jeg paa ny ved denne leylighed, og raaber til eder med Johannes og Christo: **Omvender eder; thi himmeriges rige er kommen nær; gisrer derfor omvendelsens værdige frugter**; uden en sand poenitentse og ret grundig omvendelse i eders hierter er det umueligt, at I kand blive salige. I maae være

dob-

dobte, I maae høre prædiken, saa meget I vil, I maae have saa megen videnskab om christendommen, som I vil, og ellers udvortes giøre baade det og det, saa forsikrer jeg eder om det i dag, som jeg vel tusinde gange har forsikret eder om: Eders hierte maa i grunden forandres, oversættes af den gamle i den nye fødsel, bringes ud af den kiødelige sikkerhed til en sand Gudsfrygt, af den indbildte troe til Guds kraftigheds troe, af syndens tieneste til retfærdigheds tieneste, i steden for verdens kierlighed opfyldes med JEsu Christi kierlighed; ellers er alt eders haab og al eders trøst lutter falsk indbildning, og ved enden skal I finde eder gruelig bedragne, naar I mene at erlange HErrens velbehageligheds aar, og hevnens dag rammer eder, hvilken Gud har truet alle dem med, som ikke lyde hans sandhed. Hører paa mig paa denne dag, siden vi nu ikke komme til at tales ved, som tilforn. Gud lade det ord, som jeg taler paa denne tiid, gaae omkring iblant eder, at opvække samvittighederne, paa det ingen iblant eder skal kunde skiule sig for sin samvittighed, men føle det i sit hierte, ifald dette ord ogsaa vedkommer ham, og hand er saadan een, hvis hierte der endnu ingen sand omvendelse er gaaet for sig udi. Eder alle, som Gud saaledes sammenfatter for mig i deres samvittighed paa nærværende tiid, favner jeg i troens og kierlighedens arme, stiller eder frem for HErren, og taler saaledes for eder: Ach! HErre, see dem an, og omvend dem, giv dem naade til omvendelse, lad dem blive ædrue af satans snarer, og lad dem erkiende, at du er den, der saa længe har ledt efter deres siele, og nu paa ny tilby-

der dem sin naade, paa det dog det ord, der saa længe er bleven strøet paa deres hiertes haarde og ufrugtbare ager, endelig maa trænge ind i deres siele, og de dog endelig til deres frelse maae erfare nytten af din sandhed, som er dem forkyndet. Nu, I elskelige, jeg formoder om eder, at, ligesom jeg for min deel priser Gud for, at hand gior deme barmhiertighed mod mig, ogsaa endnu at legge eder dette formanings ord paa hierte, I ligeledes ogsaa skal erkiende saadant med takfigelse, tage dette ord med eder, beholde det i eders hierter, og derved lade eder redde fra fordervelsen.

For det **ander** taler jeg ogsaa eder til, I som ere blevne ordet lydige, og nu have lært af forfarenhed, hvad det er, at erfare det nye HErrens velbehageligheds aar i sit hierte og i sin siel. I have smagt Evangelii kraft; eller, have I end endnu ikke saa følelig smagt den, som I vel ønske, saa findes der dog hos eder fattigdommen i aanden, det sønderbrudte hierte, og hvad som ellers i den rette orden udkræves dertil, at den HErre JEsus kand prædike et nyt HErrens velbehageligheds aar for os. Siden nu Gud har virket dette i eders siele, at I hade det naturlige væsen i den gamle tilstand; derimod af hiertet elske det nye væsen i naade-standen, saa seer jeg eder an, som trøsten i mit embede, som jeg næst mine elskeligste Colleger har forestaaet iblant eder. Men betænker, at det nu er eders kald, at være et salt i den hele menighed. Derfor vogter eder, at I ikke forfalde i det gamle væsen igien. Thi naar saltet mister sin kraft, hvormed skal man da salte? Men beflitter eder meget mere paa, at I

maae

maae være et got salt for HErren, paa det, naar de andre see eders bestandighed, og blive vaer, hvilke gode frugter Guds ord bær hos eder, de da ogsaa derved kand iade sig bevæge til, af hiertet at omvende sig til Gud. Ligesom I, efter den kundskab, Gud har forlenet eder, ville, at andre skulle være, saadan stiller eder dem til et exempel og mynster for øyen. Dertil beder HErren, som ey allene har ladet prædike det nye velbehageligheds aar for eder, men har endogsaa begyndt det i eders siel, om al fornøden kraft i levnet og omgængelse, ja ogsaa i lidelse, i fald I nemlig skulde værdiges til at blive forhaanede for Christi navns og hans troe efterfølgelses skyld, eller vel og at døbes med den daab, som hand er døbt med, udi mangehaande trængsler. I ønske jo vel, at I maatte blive døbte af ham med den Hellig Aands levende vande, og eders siele ret maatte overstrømmes med hans naades flod. Det er got, at I ønske sligt, og det er ogsaa den HErre JEsus, der døber med den Hellig Aand, deri tage I ikke feyl. Men, saafremt I vil have saadant eders ønske bønhørt af HErren, saa bliver i daglig poenitentzes øvelse, i vaagen og beden, i ydmyghed, i hiertelig broderlig kierlighed, foragter ingen, som endnu ikke har den naade, der eder er vederfaret, misunder ingen, der har mere naade, end I, elsker Guds ord, hører og betragter det samme gierne, og bliver det samme lydige, fornyer ogsaa daglig eders kamp imod synden, værer taalmodige, naar det ikke gaaer saaledes i det udvortes, som kiød og blod vil have, lad det gaae, som det gaae kand, vider I dog noget bedre, og at HErren har begyndt et nyt vel-

behageligheds aar i eders hierter: glæder eder derved, lover og priser HErren derfor, og nyder hans naade med en god og glad samvittighed, vel vidende, at dette nye velbehageligheds aar skal ikke faae ende, men at I formedelst troen skal gaae ud af tiden ind i evigheden, og være hos HErren evindelig. Amen!

Beslutnings-Bøn.

HErre JEsu, dig være lof og priis, fordi at du ogsaa denne gang har forlenet din naade til ordet at forkynde. Lad den bøn, der nu paa denne tiid er giort for denne menighed, siden vi have oplevet det nye aar, begynde at opfyldes paa en velsignet og kraftig maade; og velsigne ogsaa formanelsens ord saa vel paa dem, der endnu ere i deres gamle væsen, at de maae blive omvendte, som paa dem, du har begyndt dit nye velbehageligheds aar udi, at de maae blive styrkede i deres løb, og i deres øvrige livs-tiid blive dig troe. Amen!

Hellig tre Kongers Dag.

Viisdommen og daarligheden, hiin i den alvorlige, denne i den skiødesløse søgen efter Christum.

JEsus Christus, det verdens lys, oplyse os med livets lys, og opvarme vore hierter i Guds kierlighed. Amen!

Elske-

Elskelige i HErren! Det er derfor, denne dags Fest bliver kaldet Christi aabenbarelses dag, fordi der er aabenbaret en stierne for de Vise i Øster-land, hvilken har givet dem Christi fødsel tilkiende; Og naar der ellers spørges, hvorom denne Festes Evangelium handler, saa svarer man: Om de Vise af Øster-land. Det var at ønske, enhver maatte have saa megen eftertanke derved, hvordan den viisdom, der var hos disse Vise af Øster-land, just derudi fornemmelig har yttret sig, at de har søgt efter Christum, og ikke ladt af, førend de har fundet ham, og har æret og tilbedet ham, da de har fundet ham. Herudaf skulde vi lære, hvad vi ogsaa havde at agte for den sande viisdom. Endnu er der ingen, der vil holdes for uviis og uforstandig, men enhver vil holdes for klog og viis, og enhver skammer sig, naar det bliver ham aabenbar, at hand har baaret sig daarlig ad i nogen ting. I synderlighed spørge de efter viisdom, der vil have noget i verden at regiere over, og have andre at forestaae, eller i andre maader vil bruges til nogen vigtig betiening iblant menniskene. Hvorfor ere der skoler, gymnasier, universiteter indrettede? Hvorfor gives alle folk en offentlig underviisning? Hvorfor har vise, lærde og forstandige folk altid været i stor anseelse iblant alle folk? Efterdi man erkiender, at viisdommen er en god ting, og at det er den, som giver menniskét et stort fortrin for andre.

Her have vi nu Magos ex oriente, Vise af Øster-land, hvilke folk til deres tiid har for deres viis-

doms skyld været berømte i den gandske verden; ligesom der ogsaa ikke alleneste meldes om dem i Bibelen, men endog tilstrekkelig i de hedenske Skrifter. Men hvad have disse for en viisdom? Hvori sette de den samme? Deri, at de søge Christum med saadan en alvorlighed, indtil de naae deres maal, og ikke give sig tilfreds i deres siel, førend de har fundet, kiendt og tilbedet Christum selv. Seer, det er den sande viisdom. Var end menniſket ellers fuldkommen i andre maader, saa galdt det dog intet, med mindre hand havde denne viisdom. Ja, om een end havde Guds ord, og vidſte alt, hvad der staaer i Bibelen, og hand var efterladen i at søge Christum, saa kunde hand dog ikke kaldes viis, saasom vi see paa de Ypperſte Præster og Skriftkloge i Jerusalem, hvilke havde Guds ord, og kunde, naar der forekom et spørsmaal om Christo, giøre rede derfor, og i grunden vare de dog daarer og blinde folk. O! kommer da, og lader os see ind i denne Festes Evangelium, ligesom i et speyl, paa det vi maae erkiende den rette viisdom, og daarligheden, som er sat tvert derimod; at vi kand beflitte os paa hiin, men fremdeles flye og skye denne. Til den ende vil vi for alting bede Gud om hans Hellig Aands bistand, udi HErrens bøn: Fader vor, du som o. s. f.

Texten.

Matth. Cap. II. v. 1-12.

Der JEsus var født i Bethlehem i Judæa, udi kong Herodis tiid, see, da kome de Vise af øster til Jerusalem,

salem, og sagde: Hvor er den, som er født Jødernes Konge? thi vi have seet hans stierne i Øster, og ere komne, at tilbede ham. Men der kong Herodes det hørde, blev hand forferdet, og al Jerusalem med ham. Og der hand havde forsamlet alle de Ypperste Præster og Skriftkloge iblant folket, udspurde hand af dem, hvor Christus skulde fødes? Men de sagde til ham: I Bethlehem udi Judæa. Thi der er saa skrevet ved Propheten: Og du Bethlehem, i Juda land, er ingenlunde den mindste iblant Juda Fyrster; thi af dig skal udgaae en Fyrste, som skal føde mit folk Israel. Da kaldte Herodes de Vise hemmelig, og udspurde af dem flittelig, naar stiernen havde ladet sig tilsyne? Og hand sendte dem til Bethlehem, og sagde: Reyser hen, og udsporger flittelig alting om Barnet; men naar I have det fundet, da forkynder mig det, at jeg og kand komme, og tilbede det. Men der de havde hørt Kongen, droge de bort. Og see, stiernen, som de havde seet i Øster, gik hen for dem, indtil den kom, og stod oven over, som Barnet var. Men der de saae stiernen, bleve de gandske meget glade; og gik ind i huset, og fandt Barnet med sin moder Maria, og

faldt ned, og tilbade det, og oplode deres liggendefæ, og ofrede det gaver, guld, og røgelse, og myrrha. Og der de vare blevne advarede af Gud i en drøm, at de skulde ikke vende om til Herodes, fore de ad en anden vey til deres land igien.

Udaf denne oplæste Evangeliske text skal denne gang tages i betragtning

Viisdommen og daarligheden,
Hiin i den alvorlige, denne i den skiødesløse søgen efter Christum.

HErre, oplys vor siel formedelst viisdommen, at vi maae erkiende vor daarlighed, beflitte os paa den sande viisdom til vor sidste ende, og eye frugten deraf i evighed. Amen!

Afhandling.

Vor det første have vi, Elskelige i HErren, udaf vores Evangeliske text at betragte den sande viisdom i den alvorlige søgen efter Christum. Her have vi nu de Vise af Øster-land, som et speyl, for os, i hvilket vi skal see og kiende denne sande viisdom. Der JEsus var født i Bethlehem i Judæa, udi Kong Herodis tiid, see, da komme de Vise af Øster til Jerusalem, og sagde: Hvor er den, som er født, Jødernes Konge? thi vi have seet hans stierne i Øster, og ere komne, at tilbede ham. Der ligger jo sagen for øyen. De

Vise

Vise sporge jo hverken om eet eller andet, de erkyndige sig heller ikke om de vise og lærde folk i Jerusalem, for at lede efter konster og videnskaber hos dem, at de endnu kunde lære meer af dem, end de vidste deraf, eller og for at lade see deres konster hos dem, og derved sette sig i anseelse hos det Jødiske folk: men de sporge reent ud efter Christum; hans stierne have de seet i Øster-land, for hans skyld have de ladet alting staae og ligge hiemme hos dem selv, ham ere de gaaet efter, lige til Jerusalem, hoved-staden i det Jødiske land; deraf er deres hierte fuldt; det er den ting, de sporge enhver om, som forekommer; de vide ikke af andet. Naar man nu paa den tiid maa have spurt: Ey! hvad vil de Magi ex Oriente, de Vise af Øster-land her? De folk ere vi jo ikke vante til her; det maa have sin særdeles aarsag, hvorfor de ere komne her til os; saa maa man have svaret: De sporge: Hvor er den, som er født, Jødernes Konge? De sige: Der maa være en født Konge forhaanden hos os; thi de have seet hans stierne i Øster-land; de undre sig over, at her er ingen, som veed noget af ham at sige, da de havde meent, i Jerusalem maatte hvert barn vide det. Og siden de ikke finde den nyfødte Konge her, saa vil de underrettes om, hvor de da ellers skulde søge ham. Thi de vil ikke gierne have giort forgieves reyse, og de sige: De vare komne, med deres gandske reyse havde de intet andet oyemerke havt, end dette, at de maatte komme til at tilbede ham.

Vi tør ikke tænke, Elskelige i HErren, at disse Vise af Øster-land ingen menniskelig videnskab og lærdom har havt. Ach ney; det fattedes Magis

in

in oriente, eller de Vise af Østerland i almindelighed ikke derpaa, hvilket ingen beviis har nødig; og saa maa det da heller ikke have manglet disse derpaa, der af deres orden vare komne til Jerusalem. Men al anden konst og videnskab kom paa denne tiid i ingen consideration eller høyagtelse hos dem, da deres sind var kommen paa den rette punct, hvorudi den sande Guddommelige viisdom bestaaer, nemlig paa Christi kundskab. Den gang de fik denne sagret i deres hierter, brugte de de øvrige videnskaber ikke videre, end saa vitt som det menniskelige livs fornødenhed udkrævede, men deres hierte, sind og gemyt sigtede til noget, der var langt bedre. Christi kundskab var perlen; det holdt de for viisdom, og ellers intet; denne perle søgte de, og lode ikke af, førend de fandt den.

Vi tør heller ikke tænke, de intet skulde vidst af Christo tilforn at sige, førend stiernen havde ladet sig til syne for dem. Propheten Daniel havde jo levet ved nogle Monarchers hoffer, og hans viisdom var bleven bekiendt over al verden; i særdeleshed vare hans spaadomme, som handlede om Christo, der skulde være en født Jødernes Konge, i hedningenes hænder. Hvad siger jeg? Daniels skrifter? Ikke alleneste disse, men og Mosis skrifter, Psalmerne, og alle Propheterne vare oversatte i det grædske sprog, hvilket den gang var saa bekiendt, at man kunde tale det i al verden. Vare disse Vise nu, da de havde seet stiernen, saa opvakte, at de toge sig en stor reyse paa, for at finde den, som derved var betegnet; hvor skulde de da kunde ladet være at læse Daniels og de øvrige skrifter? Derudaf vidste

vidste de, hvad det Jødiske folk var for et folk, og hvad for forjættelser det havde om en Konge, som dem skulde fødes. De have jo, at jeg nu ikke skal tale om mange andre klare spaadomme, for exempel, kundet læse, hvad der staaer Jer. 23, 5. 6. hvor det heder: **See, de dage komme, siger HErren, at jeg vil opreise David en retfærdig vext; og hand skal regiere, som en Konge, og handle klogeligen, og giøre ret og retfærdighed paa jorden. I hans dage skal Juda frelses, og Israel boe tryggeligen; og dette er hans navn, som man skal kalde ham: HERREN vor retfærdighed.** Da nu stiernen kom dertil, sigtede kun Gud dertil med den, at den skulde give dem tilkiende, nu var den samme forjættede Konge født i det Jødiske land udaf den kongelige slægt. Saaledes var Guds ord troens grund; men eftersom de ved ordinaire midler ikke kunde vide dette, at den forjættede Christus just paa denne tiid var født i det Jødiske land, saa bragte Gud et extraordinair middel til veye. Det kunde de heller ikke udvortes seet paa stiernen, at der var sigtet dertil med den, saafremt Gud ikke paa en extraordinair maade havde oplyst deres hierter, og givet dem det saa kraftig at forstaae, at de ikke har kundet tvile derpaa, men har vist vidst og troet, at denne extraordinaire stierne betydde den nyfødte Jødernes Konge, og intet andet.

Her maae vi nu betragte den store alvorlighed, som har været hos disse folk. Thi foruden det, at de, som vi alt har hørt, vare derfor komne fra Østerland til Jerusalem, saa lærer ogsaa texten os, at

de

de ikke have holdt deres spørsmaal hemmeligt i Jerusalem. Thi deres ankomst og deres spørsmaal var jo saa bekiendt, at det kom for Kong Herodes, og at hver mand i Jerusalem fik det at vide. Thi texten siger: **Men der kong Herodes det hørde, blev hand forferdet, og al Jerusalem med ham.** Saa see vi ogsaa, at de ikke strax ere gaaet bort fra Jerusalem, men ere blevne der, og have ventet paa, at faae ret efterretning paa deres spørsmaal. Da Herodes lod de Vise hemmelig kalde, skede det under det skin, at hand vilde give dem det rette svar paa deres spørsmaal. Hand forstod vel, at hand ikke kunde være meent dermed, thi hand var ikke født til en Konge, men de Romere havde giort ham dertil. Men de Vise spurde, efter som eftertrykken er i det grædske, efter den, som var født Jødernes Konge, ja og efter en vis, der længe siden skulde være lovet, og nu født. Det forstod Herodes vel, at det ingen anden kunde gaae ud paa, end den forjættede Christum. Derfor har hand spurt de skriftkloge om den sag, hvor Christus skulde fødes? Og det disse havde svaret ham, gav hand de Vise af Østerland til efterretning. Her kunde nu de Vise have stødt sig meget over, og tænkt: Ey! hvorfor vil da ingen drage med os, i fald det er deres alvor med dette svar? Derfor siger Herodes: **Naar I have det fundet, da forkynder mig det, at jeg og kand komme, og tilbede det.** Ihvorvel nu Herodes intet mindre vilde giøre, end dette, men meget mere havde i sinde at slaae barnet ihiel, saa vidste dog alligevel de Vise intet af hans ondskab, og siden der var saa stor en al-

vor-

vorlighed hos dem i at søge Christum, saa styrkede de sig udi samme alvorlighed ved Herodis svar, og droge hen til Bethlehem, for der med flid at efterforske, og de havde gierne villet lede huus for huus, indtil de havde fundet ham; men der kom Gud dem til hielp, og viiste dem den forrige stierne igien, og ved den samme det huus, hvor Barnet var. O! hvilken en glæde er der, da de finde dette Barn! hvilken en troe! hvilken tilbedelse! hvilken begavelse! Det giver altsammen den store alvorlighed tilkiende, som de tilforn havde søgt efter dette Barn med. Thi hvad man har søgt med stor flid og alvorlighed, det glæder man sig des mere over, naar man finder det. Dette, dette var perlen, de saa længe og saa alvorlig havde ledt efter. Nu havde de fundet den. Og da de klarligen have ladet see deres glæde derover, maa nok Maria have fortalt dem, hvad hun vidste, og have styrket dem vel udi troen. Gud lod dem ogsaa advare ved sin Engel i en drøm, at de ikke skulde vende om til Herodes. Det var saa meget sagt: I have nu perlen, bevarer den i eders hierter, drager ad en anden vey i eders land, og bliver sammesteds i troen til Christum; Herodes er ikke den mand, der vil søge om denne perle, hand vil træde den under fødder, og slaae den ihiel. Seer, Elskelige i HErren, det var viisdom, at disse Vise af Østerland saa alvorlig søgte Christum.

Nu skulde vi ogsaa for det andet betragte den **daarlighed**, som bestaaer **i den efterladne søgen efter Christum**; men deri ville vi være korte, efterdi det ligger saa for øyne, at en-

enhver let kand merke det. Thi der er Herodes, der efter det udvortes anseende meget alvorlig og omhyggelig søger efter Christum, stiller derover en forsamling an af Ypperste Præster og Skriftkloge, og sporger efter den sted, hvor Christus skulde fødes; kalder de Vise til sig, og sporger om tiden, naar stiernen havde ladet sig tilsyne for dem; men det var lutter falskhed og blodtørstighed, saasom udgangen har vidnet om. De Ypperste Præster og Skriftkloge havde og et skin, som de alvorligen søgte Christum. Det forelagte spørsmaal kom dem ikke fremmed for, Skriften vidste de vel; de gave ret svar udaf Propheten Micha i det 5te cap. Skulde man da ikke have meent, det maatte dog være folk, der alvorlig maatte søgt Christum. Men de havde ikkun søgt i Skriften, fattet spaadommerne i deres forstand, og de kunde sprogene vel uden ad; men det havde de ikke været bekymrede for, at de maatte selv komme til Christum, og have livet af ham; ligesom de da og siden saaledes bare sig ad, og Christus maatte klage over dem. Joh. 5, 39. 40. Saa ere da Herodes, de Ypperste Præster og Skriftkloge, og alle indbyggere i Jerusalem saa efterladne, at ingen begierer at drage med de Vise til Bethlehem. Skal vi nu ikke kalde dem daarer, der ikke engang see sig om efter det, som Gud har viist dem hen til i sit ord, og det deres fædre med allerstørste forlængsel havde haabet paa? Visselig er denne daarlighed saa stor, at den med ingen ord kand udsiges. Vi vil heller ikke tale mere derom.

Til-

Tilegnelse.

Men jeg vender mig til eder, I som høre paa mig paa nærværende tiid, og spørger eder: Holde I eder selv for vise, fornuftige og forstandige folk? Eller søge I i det mindste efter, at blive vise og forstandige? Thi I vide mueligt, at Skriften ikke setter stor priis paa dem, der holde sig selv for vise. Men, søge I viisdom og forstand, o! saa lærer dog ogsaa, hvori den sande viisdom bestaaer. Det lader jeg staae, at een kand være viis og forstandig i sin huusholdning, i sit udvortes kald, stand og embede, hand er sat udi; og at hand kand have erlanget megen videnskab, hvormed hand kand tiene sin næste. Alt dette er got i sin maade, naar det kun bliver brugt ret: men deraf bliver vor siel ikke mæt. Den sande viisdom søger noget bedre og ædlere, som kand sette sielen i rolighed, og ikke alleneste være nyttigt i dette liv, men kand endogsaa forhielpe til den evige salighed. Her siger jeg nu: Der er ikke nær saadan en tilstand iblant os, som der fordum var i Jerusalem. Den ene har det at bestille, den anden det, men glemmer sin siel. Ligesom folkene i Jerusalem meente, de vare alt eyermænd, fordi at de vare Guds folk, og tænkte ikke, det skulde skade dem paa deres salighed, at de vare saa efterladne i at søge Christum; ligesaa gaaer det ogsaa hos os. De allerfleste tænke, vi ere nu eengang Christne, hvo vil betage os det? Men at deres hierter ere fulde af verdens kierlighed, og der saa aldeles ingen alvorlig søgen efter Christum findes hos dem, det erkiende de ikke, hvor fordømmeligt det er for dem.

Men jeg forsikrer dem hermed, at de ikke kiende Christum, ihvorvel de kaldes Christne.

Men jeg taler ikke alleneste om grove udvortes synder, skam og laster, men endogsaa om de saa kaldede indifferente eller frie middel-tings misbrug, om hvilke verden, naar man straffer den, siger, man gaaer for viit, og vil ikke lade sig det giøre til synd. Derhen høre de mange verdslige selskaber, der anstilles bar af vellyst og til tiids-spilde, som og det slæde-kiørsel, man nu omstunder bruger omkring paa gaderne. Gaaer hen, og lærer, hvad det betyder: **Hvad heller I æde, eller drikke, eller giøre noget, giører alle ting til Guds ære.** 1Cor.10,31. **Alt det, som I giøre i ord eller gierning, ja alle ting skal I giøre i den HErres JEsu navn, takkende Gud og Faderen formedelst ham.** Col.3,17. Lære I det, saa vil alle saadanne verdslige og syndige daarligheder vel forgaae eder. Men dersom nogen styrker eder derudi, saa skal hand bære sin dom.

Men jeg taler ikke heller alleneste om saadanne. Thi der ere mange, som ikke giøre slige ting, og dog derfor ikke søge Christum alvorlig, men søge ham kun til et skin og skiødeslos. Hører dog, og seer, og merker paa de Vises exempel af Øster-land. Hvori bestod deres viisdom? og hvad søgte de? I have hørt, hvorledes deres gandske hierte har været rettet paa Christum, at søge ham, og at finde ham. O! saa følger dog deres exempel efter. Lader mig treffe eders inderste med disse ord: Vaager op, og betragter selv eders sieles tilstand. Det er jo sandt; stadfæster ikke eders egen samvittighed, at I mesten-

stendeel hverken ere kaalde eller varme, og der ingen ret Christi kierligheds ild er i eders hierter. Hvo kand sige af hiertet: **Min siel tørster efter Gud?** O! mine elskelige, værer dog herefter vise og forstandige. Men det skal være eders viisdom og forstand, om I begynde saaledes at søge Christum, at I maae finde og annamme ham i den rette troens kraft. Det er viisdom, om eders siel faaer denne perle at see, og ikke slaaer sig til roe, førend den erlanger den, ligesom veyen dertil u-afladelig bliver eder klarlig og tydelig viist.

Tænker fornemmelig paa, hvad for en stor alvorlighed der har været hos de Vise af Østerland, i at søge Christum. Ligesom det heder Ps. 45, 11. 12. **Hør daatter, og see til, og bøy dit øre; og glem dit folk, og din faders huus. Saa skal Kongen faae lyst til din deylighed; thi hand, hand er din Herre, og du skal tilbede for ham:** ligesaadan bare de sig ad; de glemte deres folk, søgte Christum, og tilbade ham. **Dette rette gudelige alvor er ligesom hiertet af den sande viisdom.** Thi om man end hørde de beste prædikener, og læste de beste bøger, og ellers ogsaa udvortes giorde alt, hvad man kiendte at være fornøden i christendommen, og der var ingen ret sandhed og ingen ret alvorlighed i sielen, saa var det dog intet andet, end skin og skum, og kunde ikke hielpe een noget. Tænker da ogsaa paa begge de hoved-midler til omvendelsen og befordringen i christendommen, orationem & meditationem, **bønnen og Guds ords betragtning.** Disse to maae ikke skilles ad, men man maa smukt

lade dem være hos hinanden, at man af Guds ord kand lære, hvordan man skal være, og i bønnen paakalde Gud, at hand vil gjøre een saadan; og saa maa praxis eller øvelsen ufortsvet komme dertil, saa giver Gud naade til, at maalet kand naaes, perlen findes, og ogsaa vel bevares. Dette haver jeg paa nærværende tiid vildet legge eder paa hiertet. Gud opvække eder alle ret, og hielpe eder dertil. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Kiere Fader i himmelen, du har givet os din Søn til en Frelsere, men hvo søger ham? hvo begierer ham? Zions stærke de skal skrige derude; freds bud skal græde beskeligen (og sige:) De banede veye ere øde, den som pleyer at gaae frem ad stien, maa høre op.* Ligesom det var fordum, saa er det ogsaa nu; verden ligger i det onde. Dog din faste grundvold staaer fast, som haver dette segl: Du kiender de, som ere dine, og hver den, som nævner Christi navn, bør afstaae fra uretfærdighed.** Det er ikke din villie, at nogen skal fortabes, derfor lader du stedse Christum fri og offentlig forkynde. Ach! saa velsigne dog ogsaa det vidnesbyrd om ham, at siele maae endnu altid røres derved, saa de med alvorlighed søge Christum, indtil de finde ham, og ogsaa lade ham boe i deres hierter, og glæde sig over ham altid og evindelig. Amen!

*Esa. 33, 7. 8. **2 Tim. 2, 19.

Den

Den 1. Sondag efter Hellig 3. Kongers Dag.

Holden i Skole-Kirken 1712.

Om at søge og finde Christum.

JEsus Christus, som er kommen til verden, at giøre syndere salige, hand boe med sin naade iblant os nu og altid. Amen!

Elskelige i HErren! Christus siger Matth. 13,45.46. Himmeriges rige lignes ved et menniske, som var en kiøbmand, som søgte efter gode perler; og der hand fandt een kostelig perle, gik hand bort, og soldte alt det hand havde, og kiøbte den samme. Denne kostelige perle er JEsus Christus selv. Thi hvo som finder ham, eller kommer til hans saliggiørende og levende kundskab, hand finder i ham noget saa got, saa fortreffeligt og kosteligt, at det er ham en ringe ting, at lade alt andet fare for hans skyld. Vi kand tage et exempel derudi paa Paulus. Thi saaledes taler hand herom: Phil. 3,7.8.9. De ting, som vare mig en vinding, dem haver jeg agtet at være skade for Christi skyld. Ja sandeligen, jeg agter og alle ting at være skade, for Christi JEsu min HErres kundskabs ypperlighed, for hvis skyld jeg haver taalt skade paa dem alle, og agter dem skarn at være, at jeg kand vinde Christum, og findes i ham, o. s. v. Men i vor sidste Festes Evangelium er der og givet os et smukt

billede herpaa. Thi der blive de Vise af Øster-land os forestillede, hvilke for denne kostelige perles skyld kom til Jerusalem, og derfra til Bethlehem. Da de nu sammesteds havde fundet denne eneste kostelige perle, vare deres liggendefæer, de havde af guld, rogelse og myrrha, dem derimod gandske ringe, og de gave ved deres rundhed tilkiende, at de nu havde fundet, hvad de saa alvorlig havde søgt, og de gik med et roligt og frimodigt hierte til deres land igien. I dette vort Søndags-Evangelium finde vi iligemaade dette, som i et billede malet for øyne, nemlig paa Maria og Joseph, hvilke vare i tusinde bekymringer for, at de maatte have mist denne kostelige perle, søgte den hele tre dage med stor smerte, og da de fandt den samme igien, bleve de paa eengang deres angest og uroe qvit, og søgte nu intet videre; nok, at de havde denne eneste kostelige perle igien.

Derom skal vi nu, Elskelige i HErren, fornemme noget mere i denne time; og om der endskiønt ogsaa ellers maatte være handlet saa vel om at søge, som at finde denne eneste kostelige perle, nemlig Christum JEsum, saa er dog denne sag saa vigtig, at der aldrig nok, end sige formeget, kand handles derom. Lader os da ydmygelig paakalde Gud om hans Hellig Aands bistand hertil.

Texten.

Luc. Cap. II. v. 41-52.

Og hans forældre gik hvert aar til Jerusalem paa Paaske-høytiden. Og der hand var tolv aar gammel, gik

gik de op til Jerusalem efter høytidens sædvane. Og der de havde endet de dage, og de gik hiem igien, blev Barnet JEsus i Jerusalem; og Joseph og hans moder vidste det ikke. Men de meente, at hand havde været i selskabet, og komme frem en dags reyse; og de ledte efter ham iblant slægtinge og kyndinge. Og der de fandt ham ikke, gik de tilbage igien til Jerusalem, og ledte efter ham. Og det begav sig, efter tre dage fandt de ham siddendes i templen midt iblant Lærerne, at hand baade hørde dem, og spurde dem ad. Men alle, som ham hørde, forundrede sig saare paa hans forstand og gienſvar. Og der de saae ham, bleve de forferdede; og hans moder sagde til ham: Søn, hvi giorde du os saadant? See, din fader og jeg ledte efter dig med smerte. Og hand sagde til dem: Hvad er det, at J ledte efter mig? Vidste J ikke, at mig bør at være i de bestillinger, som ere min Faders? Og de forstode det ord ikke, som hand talede med dem. Og hand gik ned med dem, og kom til Nazareth, og var dem underdanig. Og hans moder bevarede alle disse ord i sit hierte. Og JEsus forfremmedes i viisdom og alder, og naade hos Gud og menniskene.

Elskelige i HErren, denne vor nu oplæste Evangeliske text vil vi denne gang ikkun kortelig overveye efter sin henseende, og efter sit hoved-indhold: men dernæst drage nogle lærdomme deraf:

Om at søge og finde den HErre JEsum.

Ach! HErre, forleen os din naade til, at vi maae lære, hvorledes vi ret skal søge dig, paa det vi ogsaa i sandhed maae finde dig, og, naar vi have fundet dig, vi da ikke maae miste dig igien, men blive i dig, og du i os altid og evindelig. Amen!

Textens henseende og hoved-indhold.

Naar vi, Elskelige i HErren, vil ret lære at forstaae den egentlige henseende og hoved-indhold af dette vort Sondags-Evangelio, saa maae vi 1) see tilbage til det foregaaende 40. vers. Der siger Lucas: **Det lille barn voxte, og blev stærk i aanden, fuld med viisdom; og Guds naade var over ham.** Om det nu endskiont ligesaa lidet var denne Evangelistes øyemerke, som de andres, at hand vilde skrive meget om Christi barndom; saa vilde hand dog alligevel røre ved eet exempel, hvoraf man maatte kiende, hvilken en aandens styrke, og hvilken en viisdoms fylde der har boet i Barnet JEsu. Hertil skulde denne historie tiene ham, som vi nys have hørt oplæse. Visselig, vi have Gud hiertelig at prise, at hand ved sin Hellig Aand har indgivet Evan-

Evangelisten Lucas, at optegne denne historie, saasom noget, hvori vi visselig ikke finde mindre saliggiørende lærdomme, end i den HErres JEsu øvrige ord og gierninger, og sandeligen gandske ikke noget barnagtigt, men idel Guddommelig viisdom og herlighed; saa det ogsaa kunde hede herom: **Vi saae hans herlighed, ja en herlighed, som en eenbaarnes af Faderen.** I særdeleshed have vi det derudi at merke, at, da der ellers uden tviil er bleven fundet meget andet i Christi barndom, hvoraf man maatte kundet kiende hans viisdom, og den Guds naade, som var hos ham, saa gaaer Lucas alt andet forbi, og fører just denne kors-historie frem for en dag. Thi korset bliver dog det beste og notabelste eller merkværdigste baade i Christi levnet, og i hans troendes levnet. Men dette selvsamme viser os 2) endnu længere tilbage til det 34. og 35. vers af det andet capitel hos Lucas, hvor Simeon iblant andet siger til Maria: **Et sverd skal gaae igiennem din egen siel.** Disse ord betyde uden tviil den HErres JEsu lidelse, og den smerte, Maria skulde finde derover. Men her vilde nu den Hellig Aand vise os, hvorledes Maria har maatt udstaae en liden prøve af denne tilkommende smerte, i det hun 3. dage maatte lede efter den HErre JEsum. Thi saadan skulde hun og engang i hele tre dage være i stor smerte for sin Sons skyld, indtil hun efter hans seyer-rige opstandelse skulde faae ham igien med glæde.

For det tredie mage vi betænke, at Maria ey alene kand ansees, som en HErrens moder, men ogsaa som et troende Guds barn. Ligesom det nu er

gaaet hende med den HErre JEsu legemlig-viis, saaledes gaaer det ogsaa sielen med ham aandelig-viis; og ligesom der hos Maria først var en søgen efter den HErre JEsum, og derpaa fuldte først den glædefulde finden; ligesaa maa ogsaa sielen først med alvorlighed søge Christum, og saa finder den ham, saasom hand selv siger: **Hvo, som leder, hand finder.** Matth. 7, 8. Herpaa maae vi aldeles see, saafremt vi vil ret forstaae henseenden af vor text, og i vor aand føre os indholden af den deri beskrevne udvortes passage ret til nytte.

Men det hører 4) ogsaa dertil, at vi maae applicere det almindelige øyemerke af de evangeliske historier ogsaa paa denne text. Nu bekræfter Johannes cap. 20, 31. at dette er øyemerket af alt, hvad der er opskrevet af ham og de øvrige Evangelister, **at vi skal troe, at JEsus er den Christus, og at vi, som troe, skal have livet i hans navn.** Dette øyemerke gav vor Frelsere selv tilkiende, den gang hand sagde: **Vidste I ikke, at mig bør at være i de bestillinger, som ere min Faders?** Det var saa meget sagt: I skulde jo vide, at jeg er den Messias eller Christus, den Guds Søn, og at jeg derfor maa befindes i saadanne forretninger, som ere mit embede og min person bequemmende.

Men vi lade det øvrige fare, og tage ikkun hovedindholden af texten, hvorledes nemlig den HErre JEsus er søgt og funden, og henføre den til nogle fornødne lærdomme, om at søge og finde Christum.

Lær-

Lærdomme om at søge og finde Christum.

Den første lærdom er denne: **Mange mene, at de have Christum, og have ham dog ikke.** I texten heder det: **Barnet JEsus blev i Jerusalem; og Joseph og hans moder vidste det ikke.** Der meente de i begyndelsen, de havde ham hos sig, og de havde ham dog ikke hos sig. Hvad nu der er skeet i det udvortes, det har sin liighed med det, at mange mene, som vi have sagt, at de have Christum, ere blevne deelagtige udi ham, høre ham til, kiende ham, ere udi ham, da dog alt dette, naar det bliver undersøgt, ikke befindes at være sandhed. Jeg har med god berænksomhed sagt: **Mange mene.** Thi saadan staaer det, desverre, til med de fleste, som kalde sig christne. Thi eftersom de udvortes høre til christendom, saa sette de det stedse forud, at de allerede have Christum, hvorudi de alligevel fare saare meget vild. Thi, at have Christum, er ikke saa meget, som bare udvortes at bekiende sig til den christelige Religion; ikke heller saa meget, som at bekiende Christum med munden: men det heder, at have Christum, at man i gierningen er forenet med Christo i troens aand, er deelagtig i hans Aand, hans liv, hans lys og hans kraft. Det er bleven en mode hos mange, at, naar de see een ligge paa sit yderste, saa sporge de den samme ad, om hand har Christum i hiertet? Det spørsmaal er i sig selv ikke galt; men deri fare mange vild, at de mene, naar man har en tanke om Christo, saa har

man

man ham alt i hiertet; da dog Skriften taler meget anderledes derom, og udkræver, at Christus skal boe formedelst troen i hiertet. Eph. 3, 17. Hvilken Christi iboelse i hiertet fører nødvendig med sig, at menniſket maa have et oprigtigt had i sit hierte til alt syndigt væsen, derimod en ret hunger og tørst efter retfærdighed, en sand af den Hellig Aand virket kierlighed til Christum, og en oprigtig og inderlig begierlighed efter at være evindelig hos Christum. Men nu findes det, desværre, at mange gange hverken den, der spør den anden: Har du den HErre JEsum i hiertet? ikke heller den, der bliver adspurt, veed eller forstaaer, hvad dette spørsmaal har at sige. I Aabenb. 3, 9. tales der om saadanne, **som sige sig selv at være Jøder, og ere ikke, men lyve.** Altsaa ere der og saadanne til, som sige sig selv at være christne, og ere ikke, men lyve. Mange trøste sig i utide, og giorde bedre, de først begyndte at søge Christum, førend de meente, de alt havde ham, da de dog aldrig have søgt ham alvorlig. Christus sagde Joh. 9, 41. til Pharisæerne: **Vare I blinde, da havde I ikke saa stor synd; men nu sige I: Vi see; derfor bliver eders synd.** Just ligesaadan maa man nu omstunder sige til mange: Dersom I erkiendte, at I endnu ikke havde Christum, saa kunde I blive hiulpne; men nu I sige: Vi have Christum, da I dog ikke have ham, bliver eders synd. O! at menniſkene først maatte blive reddede af denne falske indbildning, saa var den første steen borttaget, der ligger i veyen for en grundig forbedring, i christenheden.

Den

Den anden lærdom er denne: **Mange have Christum ikke, og veed vel, og erkiende det, at de ikke have ham, men lade det blive derved.** I vor text finde vi ikke saadant noget paa Joseph og Maria. Thi den gang de først vidste, at de ikke havde Barnet JEsum hos sig, og at hand heller ikke var iblant selskabet, som de først meente, da lode de det ikke blive derved, men de begyndte strax at lede efter ham. Men ved disse omstændigheder erindre de os om, hvorledes mange, som vi have sagt, ey have Christum, og vide det, end foruden at tvile derpaa, at de ikke have ham, og endda lade det saa blive derved. Thi det er ikke alle, der saaledes bedrage sig, at de bilde sig ind, de ere gode christne, da de dog ikke ere det; men der ere ogsaa mange saaledes beskafne, at de vide vel, de due intet, og have poenitentse og omvendelse fornoden; men de sette det op fra den ene dag til den anden, og giore sig selv en falsk trøst i hiertet, at det skal nok endnu engang give sig, nu vare de kun endnu indviklede i den eller den ting, vare de ude deraf, saa vilde de smukt omvende sig til Gud. Saadanne maae erkiende, at de alligevel have en fordeel for dem, der ikke have JEsum, og mene dog, de have ham. Men denne fordeel skal de ret anvende, og ikke noget øyeblik sette deres omvendelse op; ellers skal denne kundskab, som Gud har forlenet dem om deres fordømmelige tilstand, komme dem til des svarere dom og fordømmelse. Thi saadanne rammer det Christi ord: Luc. 12, 47. **Den tienere, som veed sin Herres villie, og beredde sig ikke, og gior-**

giorde ikke efter hans villie, skal faae mange hug. Saadanne vide, at de maae blive anderledes, (hvortil Gud ogsaa gierne vil forlene dem sin naade, om de kun alvorlig søge den,) og dog blive de ikke anderledes; derfor ere de overbeviiste i deres egen samvittighed, at deres dom skal være gandske retfærdig.

Den tredie lærdom er denne: **Nogle have Christum ikke, men ere bekymrede for, hvorledes de maae erlange ham, og de søge ham, paa det de kand finde ham.** Saa bar Joseph og Maria sig ad: **De komme frem en dags reyse; og de ledte efter ham iblant slægtinge og kyndinge. Og der de fandt ham ikke, gik de tilbage igien til Jerusalem, og ledte efter ham;** og med denne leden holdte de ved, indtil de **efter tre dage fandt ham siddende i templen.** De, som nu efterfolge dem herudi, i det de hengive deres hierter til at lede efter Christum, saa snart som de blive vaer, at de ikke have ham, dem maa man visselig agte langt høyere, end dem, vi for talte om, der ogsaa vide, at de ikke have ham, men lade det derved beroe. Salige ere de, saafremt det er deres rette alvor, at søge Christum, thi de kand være visse paa, om de kun fare fort udi saadan en søgen, at de da skal finde den, de søge efter. Om der endogsaa var endnu noget menniske saa uforfaren i Guds veye, at hand slet intet vidste, hvordan hand ret skulde gribe det an, at hand dog maatte finde den HErre JEsum saa, som det bør være, saa kand man dog forsikre ham paa, at,

saa-

saafremt der er kun en sandfærdig alvor i hans siel, at søge den HErre JEsum, og hand ikke lader af igien derfra, hand da til sin tiid skal være iblant deres tal, som finde ham. Thi den HErres JEsu ord maa aldrig slaae feyl. Hand har sagt: **Leder, saa skal I finde**, og: **Hvo som leder, hand finder.** Derved maa det blive, og herudi maa ingen blive bedraget. Er det ens alvor med hans leden, saa skyer hand det, som kand hindre ham i at finde, og søger ogsaa de rette midler, som kand være ham beforderlige til at naae sit maal. Men HErren skal ogsaa give ham forstand, og vise ham den rette vey, paa det hand kand finde ham. Derfor skal kun ingen lade sig affskrekke, der eengang har begyndt at søge Christum. Det heder ogsaa herudi: **Hvo som bliver varagtig indtil enden, hand skal blive salig.** Matth.24,13.

Den fierde lærdom er denne: **Mange søge vel Christum, men ikke ret; derfor finde de ham ikke.** Saaledes see vi i vor text, at Joseph og Maria har **ledt efter ham iblant slægtinge og kyndinge, men ikke fundet ham. De gik ogsaa tilbage igien til Jerusalem**; men der har de heller ikke fundet ham, førend efter tre dage, udi templen. Ligesom nu disse ikke fore vild i det, at de søgte den HErre JEsum, men vel i det, at de ikke søgte ham hos de rette folk, eller paa det rette sted: saa ere og mange deri at rose, at det er deres oprigtige vor, at søge den HErre JEsum; men man maa med medynk ansee det, naar de med deres sind snart falde paa det, snart paa det, i det de mene

at

at finde Christum der, hvor hand dog ikke er at finde. For exempel: Een falder paa den bog, en anden paa den bog, i den mening, hand vil finde Christum derudi. Men hand falder lettelig paa den urette, saa at hand derved meget mere bliver affort fra den sande eenfoldighed og reenhed i Christo, og forvildet i sine tanker, end at ham skulde gives den rette anførsel til at finde sin Frelsere efter sit hiertes ønske. Saadan een gjorde meget bedre, om hand eenfoldig troede Skriften, hvad den siger om Christo, og gav ret agt paa, hvordan Apostlerne og Propheterne med deres lærdom og med deres exempel vise ham til Christum, beflittede sig paa en sand hiertens omvendelse, og i saadan en orden troede Christi søde Evangelium, og ogsaa fuldte ham efter, og ikke troede enhver aand, men provede alting efter Guds rene ord. Vilde hand gjøre det, og derhos holde ved i u-afladelig bøn, ach! hvor snart skulde hand da komme til sit maal. Dette er kun givet til et exempel, men man kand ogsaa paa utallige maader ellers fare vild i sin søgen, hvorom der nu ikke videre er at tale. HErren bevare de eenfoldige!

Den femte lærdom er denne: **Nogle have Christum, og vide det ikke, ere ogsaa onde at overtale til at troe, at de have ham.** I vores text kand vi ogsaa vel regne Joseph og Maria derhen. De gode folk kunde været uden bekymring. Der var ingen, der havde taget Barnet JEsum fra dem, hand var aldeles heller ikke borte for dem, og var ikke kommet fra dem af uforstandig-

dighed. Det gik ikke her, som med Joseph, ham en mand fandt at gaae vild paa marken, og da manden spurde ham ad: **Hvad leder du efter?** hand da svarede ham: **Jeg leder efter mine brødre; Kiære, giv mig tilkiende, hvor de vogte qvæg.** 1Mos.37,15.16. Ach ney! JEsus vidste vel, hvad hand giorde, hand blev med flid i Jerusalem, hand gik med god betænksomhed i templen, og satte sig af et helligt forset midt iblant Lærerne; in summa: Hand var **i de bestillinger, som vare hans Faders.** Men det vidste Joseph og Maria ikke, og havde endnu ikke denne forstand og forfarenhed, at de kunde have skikket sig ret i disse hans veye; Da havde man længe faaet at trøste Maria; hun vilde dog tænkt langt anderledes i sit hierte. Ach ja! (vilde nok hendes tanker været) det er altsammen got nok; havde jeg kun Barnet JEsum igien, og kunde see ham med mine øyne! Ligesaadan er det da ogsaa med de fattige i aanden, som sige: Jeg seer jo intet, uden idel daarlighed, blindhed, vantroe, synd og ureenhed i mine tanker, begieringer, ord og gierninger, hvorledes skulde jeg have Christum? Saadanne (men jeg taler ikke om dem, som vil fremture i synden, men om dem, der ere bekymrede for deres synder, og intet ønske, søge og forlange mere, end at de maatte blive rensede fra synden, og forenede med Christo i den rette troens kraft,) saadanne nu, siger jeg, have Christum, og vide det ikke. Thi hvo som er i sandhed bodfærdig, den støder Christus ikke fra sig, men tager imod ham. **Hand er ikke kommen, at kalde retfærdige, men syndere til omvendelse.** Matth.

9,13. Derhen høre ogsaa de anfegtede, dem al følelig trøst af Guds naade er betaget, og som derimod u-ophørlig anfaldes og bestrides af satans morder-pile i deres siel. Der er Guds verk saa forborgen, at det er vanskeligt, at faae saadanne til at troe, at de ved slig en jammerfuld tilstand, som de befinde sig udi, skulde have Christum. Men de maae lære med Paulo, hvad HErren har sagt: **Min naade er dig nok; thi min kraft fuldkommes i skrøbelighed.** 2 Cor. 12, 9. Det kand tiene dem til trøst og underviisning, hvad Esaias siger: cap. 50, 10. **Hvo er iblant eder, som frygter HErren, som adlyder hans tieneres røst? Den som vandrer i mørke, og haver ikke lysets skin, hand skal forlade sig paa HErrens navn, ja fast forlade sig paa sin Gud.** Der see vi, at der ere saadanne siele, som i sandhed frygte HErren, og lyde hans tieneres, det er, den HErres JEsu, røst, men derhos vandre i mørke, eller i en dunkel troe, hvor intet trøstes lys er hos dem. Dem siges her til, de skal forlade sig paa HErrens navn, ja fast forlade sig paa deres Gud.

Den siette lærdom er denne: **Der ere ogsaa saadanne til, som have Christum i sandhed, og erkiende det ogsaa, og prise Gud derfor.** Saaledes havde nu Joseph og Maria Barnet JEsum, den gang de fandt ham siddende i templen midt iblant Lærerne, de saae ham, og bleve først forferdede derover; men de glædde sig uden tviil des mere siden. Herudi lig-

ligne da de siele dem, som tilforn har søgt JEsum, og under hiertelig anger og ruelse over deres synder, og dyb erkiendelse af deres elendighed og fordervelse har havt længsel efter det trøstelige blink af hans naade og deres synders forladelse, men nu ere saa naadig anseete af ham, at de med sandhed kand rose sig af, at dagen er fremskinnet hos dem, JEsus Christus, den klare morgenstierne, har oplyst deres siele; de veed nu, at deres synder ere dem forladne, og have den Hellig Aands vidnesbyrd om, at de ere Guds børn, og altsaa Guds arvinge, og Christi med-arvinge. Disse glæde sig med rette over, at de nu har fundet den eneste kostelige perle; himmeriges rige er da til stede i deres siele, og saadan, som Paulus beskriver det Rom. 14, 17. 18. er det i deres hierter, nemlig **retfærdighed, og fred, og glæde i den Hellig Aand; i disse ting tiene de Christo, ere velbehagelige for Gud, og retskafne for menniskene**; hvorved de dog alligevel have at stride imod synden, som altid hænger ved dem, og gior dem dovne, daglig at fornye saadan kamp, og at understøttes i den samme af deres Frelseres naade og kraft.

Den syvende lærdom er denne: **Nogle have havt Christum, og ere i bekymring for, de have mist ham.** Vel ere der ogsaa anfegtede, som for er meldt, der ikke have forloret Christum, men alleneste den følelige trøst af hans naade og venlighed. Men dem tale vi nu ikke om. Joseph og Maria havde for deres deel forloret Christum, omendskiønt Christus paa sin side,

som vi forhen have erindret, ikke foer vild. Det kand vel være, at de mueligt har stolet paa ham, siden de vidste, hvor viis og from hand var. Nu var deri visselig ikke nogen forseelse; men derved skulde de dog stedse ihukommet deres pligt, at bevare den store skat, som var dem betroet. Og om de endog maaskee har giort dette, saa maa dog Maria i besynderlighed, som det pleyer at gaae til i anfegtningen, have funden meget i sit sind, og ængstet sig over, om hun og havde forseet sig i noget. Vi vil lade hende blive ubeskyldt, men vi vil derved tænke paa den falske frihed, hvilken vi saa meget let kand falde i, naar vi nu vide, at vi have erlanget naade hos Gud. O falske frihed! hvor farlig er du for dem, der have fundet den kostelige perle! Hvad for angest og smerte paafører du de u-agtsomme siele! O! hvem der kunde forud nok betænke det, at hand ikke siden med smerte skulde komme til at lede efter det liggendefæ igien, som hand havde mist, den gang hand ikke vaagede og bad, eller gav trolig agt paa sig selv i sine tanker, begieringer, ord og gierninger!

Den ottende lærdom er denne: **Nogle, efterat de har mist Christum, og ledt efter ham med smerte, finde ham igien, sig til stor glæde.** Herudi er det udvortes billede paa Maria saa aabenbar i vor text, at det ingen udvortes forestilling behsver. Den glæde, de har havt, den gang de fandt JEsum igien, kand man allerbest hentyde paa de siele, der, desverre, ikke har været troe i den annammede naade, men ere af den gode

gode og fromme Frelsere blevne overbeviiste om deres utroskab, og derved kraftig drevne til, at søge ham paa ny, indtil de finde ham igien; finde de ham da, o! hvor glæde de sig da, og sige: Høys. 3, 4. **Jeg har fundet den, som min siel elsker; jeg greb ham,** (siden jeg har lært, hvor let man kand miste ham ved en falsk frihed,) **og lod ham ikke fare, indtil jeg havde ledet ham i min moders huus, og i hendes inderste kammer, som undfangede mig.** Thi saa befinder det sig, at saadanne ere nu med deres store skade blevne giorte klogere og forsigtigere, end de vare; og de ere ogsaa nu des sagtmodigere og ydmygere, og skye nu med des større omhyggelighed alt det, der kand giøre skilsmisse imellem dem og JEsum, eller og bare forringe det klare skin af hans naade i deres inderste; de skamme sig ved deres uværdighed, elske nu deres sieles Hyrde og Biskop des hierteligere, for den troskab, hand har beviist paa dem, og fremdeles bestandig nyde hans naade; og om de end snuble, reise de sig dog ved hans naade op igien. Om Joseph og Maria siger texten, at de ere gaaet hen til Nazareth, og JEsus med dem, **og at hand sammesteds har været dem underdanig.** Og visselig, endog dette er et billede paa, hvorledes den HErre JEsus ogsaa skikker sig efter den troende siel, (ihvorvel hand er dens HErre, for hvilken den tilbeder, Ps. 45, 12.) saa hand giør, hvad saadanne siele begiere, der ere ham troe, hører deres skrig, hielper dem, og viser dem sin herlighed. De som saaledes have Christum, vore da ogsaa udi ham, som i aar, saa i viisdom, og naade hos Gud og

menniskene. Hvorom her denne gang ikke mere er at tale; og alle disse nu anførte lærdomme var der ogsaa endnu meget at melde om, dersom tiden denne gange vilde tilladt det.

Beslutnings-Bøn.

O! du trofaste og høy-velsignede Frelsere, u-endelig stor er din kierlighed, thi du har jo givet dig selv hen for os. Dig have vi det at takke, at vi ikke tør ved at blive i døden evindelig. Men vi skamme os af hiertet, naar vi tænke paa, at vi vel med andre længe har meent, vi havde dig, da vi dog ikke have havt dig; eller at vi have vidst, det stod ikke ret til med os, og dog ladet det blive derved, og ikke søgt dig saa, som vi have skuldet, i en sand og grundig omvendelse. Hvad skal vi sige? Du har søgt os, og vi ikke dig. Men den gang vi søgte dig, var det din naade, som allerede var kommet os tilforn. Og hvor mange gange har vi ogsaa da ikke søgt dig ret, eller efter din villie! Har det da slaget os feyl, saa har skylden ikke været din, men vores. Ophold os, saa mange af os, som i sandhed have fundet dig, i troen indtil enden, og giv os al fornøden viisdom og forsigtighed, at vi ikke ved vor egen skyld miste dig, men at vi midt iblant al anfegtning, om det saa skal være, maae blive dig troe indtil enden. O! ophold os udi din naade og sandhed, at naar vor siel skilles fra legemet, den da maa finde og see dig i din her-

herlighed. Men forbarme dig ogsaa over dem, der endnu til denne time hverken have fundet dig, ey heller søge dig, rek dem haanden i din usigelige kierlighed, søg dem fremdeles, paa det de maae søge dig, at de ogsaa maatte finde dig, og med alle, som elske dig, prise dit navn altid og evindelig.
Amen!

Den 1. Sondag efter Hellig 3. Kongers Dag.

(Paa hvilken der, efter Kongl. allerhøyeste forordning, er bleven holdet en Taksigelses-Fest for det i Pommeren lykkelig til ende bragte feldt-tog.)

Troens Seyer.

Vor Hielp er i HErrens navn; som giorde himmel og jord.

Elskelige i HErren! Det er ingen af os ubekiendt, hvorledes den retfærdige og hellige Gud har i det forgangne aar ladet krigens fare overhænge vort land, ja har ladet det komme dertil, at Hans Kongl. Majestæt vor allernaadigste Konge og Herre er bleven nødt til, at gribe til vaaben, og under Guds bistand afvende krigen fra sit rige, provintzer og lande, og altsaa tillige at giøre mange fredhavende anslag til intet; ligesom vi da og i offentlig bøn have foredra-

get HErren vor Gud denne sag, og ydmygelig paakaldet ham om hans naadige hielp, lige fra dette af Hans Kongel. Majestæt giorte feldtog er begyndt, indtil det er endt. Efterat da nu Gud, fra hvilken allene al hielp kommer, har naadelig vendt Hans Kongel. Majestæt, som dette lands hoved, og hans høye Allierede, seyeren til, saaledes, at Hans Kongl. Majestæt lykkelig har naaet det gode øyemærke, hand har havt, at vende krigen bort fra sine lande og undersaatter, og at bane veyen til en sikker og bestandig fred, og ikke alleneste er kommen med seyer, men endogsaa i god sundhed og alt kongeligt velgaaende tilbage igien i sin kongelige residentz, og Gud ogsaa i dette fald har handlet med os efter sin barmhiertighed, og i naade har anseet og bønhørt mange af sine børns bønner; saa er derfore af Hans Kongl. Majestæt, udaf hiertelig taknemmelighed mod Gud for denne hans forleente herlige hielp, en høytidelig Taksigelses-Fest anordnet, hvilken vi da nu have at helligholde med hverandre i HErrens frygt, ikke alleneste af skyldigste lydighed imod vor Konge, men tillige af egen erkiendtlighed for den Guddommelige hielp og naade, som ogsaa er os herunder vederfaret, og for frugten af denne herlige seyer, som kommer til os.

Men ligesom der ingen lof og taksigelse kand behage HErren vor Gud, som udvortes gives ham, dersom man ikke tillige oprigtig vender sit hiertes grund til ham, og giver den Hellig Aands naadevirkninger rum i sin siel, til herefter at tiene Gud med des troere et hierte for den velgierning, man har annammet: saa lader os for alle ting tage den-

ne

ne vor pligt i agt, og saaledes helligholde denne Taksigelses-Fest, at vi ey allene, som billigt er, love og prise Gud for den erlangte priisværdige seyer, og for vor Konges høye velfærd, men at vi ogsaa med alvorlighed maae være betænkte paa, hvorledes vi fra nu af maae i vort gandske levnets forbedring fremlegge den Gud behagelige frugt af hans u-udsigelige barmhiertighed over os. Det lader os ogsaa ydmygelig udbede os paa nærværende tiid af den store og levende Gud, udi HErrens bøn: **Vor Fader, du som** ꝛc.

Texten.

Psal. XX. v. 6-10.

Vi vil fryde os i din frelse, og i vor Guds navn opreise bannere; HErren skal opfylde alle dine begierninger. Nu veed jeg, at HErren frelser sin Salvede, hand vil bønhøre ham af sin hellige himmel; hans høyre haands frelse skeer ved megen styrke. Disse forlade sig paa vogne, og disse paa heste; men vi, vi vil komme HErrens vor Guds navn ihu. De, de have bøyet sig, og ere faldne; men vi, vi staae, og ere oprettede. Frels, HErre! Kongen bønhøre os, den dag vi raabe.

Elskelige i HErren! Naar Paulus Ebr. 11. vil fatte tilsammen i korthed, hvorledes de gamle have faaet vidnesbyrd formedelst troen, saa siger

hand sammesteds v. 32. 33. 34. Hvad siger jeg ydermere? thi tiden skulde fattes mig, om jeg fortællede om Gedeon og Barak, og Samson og Jephte, item David og Samuel, og Propheterne: hvilke formedelst troe overvandt riger, giorde retfærdighed, fik forjættelserne, stoppede løvers munde, udslukte ildens kraft, undflydde sverders skarphed, bleve kraftelig hiulpne fra skrøbelighed, bleve stærke i striid, nedlagde de fremmedes hær. Alt dette tilskrives her troen, og derved gisres der vel og med eftertanke forskiel imellem de Kongers og Heltes seyervindinger og bedrifter, som have frygtet Gud, og de bedrifter, andre store kand giore i denne verden, hvilke Gud nok ogsaa giver seyer, naar hand bruger dem, som redskabe, at straffe andres ulydighed og synder med. Altsaa see vi da, at troen ogsaa kand og skal have sit verk ved de udvortes seyervindinger, som Gud forlener; men vi maae ikke mene, at troen er alleneste rettet paa udvortes gierninger, men vi have meget mere at lære udaf Guds ord, at de ædle og himmelske troens kræfter maae først udbrede sig i vor siel; og erlange seyer over synden, og over al mørkets magt, om ellers de udvortes seyervindinger med nogen grund af sandhed, skal kaldes troens seyervindinger. Saaledes var det beskaffen med de Konger, Dommere og frelsere, som Gud opvakte sit folk. De frygtede Gud af hiertet, skyede det onde, holdte over ret og retfærdighed, og vandrede i Guds veye; og da de vare saadanne, gav Gud dem seyer over deres fiender, og lod dem være en frygt og forskrekkelse for alle folk.

Elske-

Elskelige i HErren! Texten, som er udvaldt paa denne Taksigelses-Fest, og oplæst for Eders Kierlighed, skal give os noget mere at forstaae om den gandske sag; udaf hvilken da i Guds navn skal betragtes

Troens Seyer, og det

I. Hvad samme er,
II. Hvorledes den erlanges, og hvorledes
III. Gud derfore priises.

Giv, o! Gud, at der maa tales ret herom, og at ogsaa det, der bliver talt herom efter dit ord, maa ret anvendes, paa det det maa komme os til saliggiørelse, og dig til lof. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad sig nu, Elskelige i HErren, **det første** er angaaende, nemlig **hvad troens seyer er**; saa svarer jeg derpaa, for at fatte sagen des tydeligere, saaledes: Troens seyer er en seyervinding, som Gud forlener menniskét ved troen, over alt det, hand har havt indvortes eller udvortes at kæmpe med. Det viser den hele 20de Psalme os hen til, men i særdeleshed vores text, som deraf er tagen: hvilket vi let kand see, om vi bare kortelig løbe den samme igiennem. **Hvad er troens seyer?** Svar af det 6te vers i denne Psalme: Naar vi i sandhed fryde os over, at det er HErren, som frelser os; naar vi i vor Guds navn, ikke med ord, men i troen, som Gud virker, opreise ban-

bannere, naar HErren har opfyldt alle dens begieringer, som strider for sit folk. Thi saa staaer her: **Vi vil fryde os i din frelse, og i vor Guds navn opreise bannere; HErren skal opfylde alle dine begieringer.** Hvad er troens seyer? Svar af det 7de vers: Naar man veed, at HErren frelser sin Salvede, at HErren vil bønhøre ham af sin hellige himmel; at hans høyre haands frelse skeer ved megen styrke. Thi saa staaer her: **Nu veed jeg, at HErren frelser sin Salvede, hand vil bønhøre ham af sin hellige himmel; hans høyre haands frelse skeer ved megen styrke.** Saa er det da ey allene en troens seyer, men den bliver og i troen erkiendt for at være det. Hvad er troens seyer? Svar af det 8de vers: Naar man ikke kier sig om, at andre forlade sig paa vogne og heste, ikke heller selv setter sin fortrostning til store krigs-hære, men kommer HErrens vor Guds navn ihu, og venter al hielp fra ham. Thi disse, heder det her, **forlade sig paa vogne, og disse paa heste; men vi, vi vil komme HErrens vor Guds navn ihu.** Hvad er troens seyer? Svar af det 9de vers: Naar man staaer, og er oprettet (i troe og tillid til den levende Gud,) da andre have bøyet sig, og ere faldne, de der nemlig forlade sig paa vogne og heste. Thi saa lyder det niende vers: **De, de have bøyet sig, og ere faldne; men vi, vi staae, og ere oprettede.** Hvad er troens seyer? Svar af det 10de vers: Naar HErren hielper den troende, i det hand bønhører hans bøn. Thi det er slutningen af Psalmen: **Frels, HErre! Kongen bønhøre os,**

den

den dag vi raabe. For kortheds skyld legger jeg denne gang ikke mere til, saa vitt det første er anlangende.

Den anden Deel.

Men nu have vi ogsaa for det andet at overveye: Hvorledes troens seyer erlanges. Hvorom jeg vil give denne korte, men dog tydelige underretning. Troens seyer erlanges formedelst troen. Thi just derfor kaldes den en troens seyer; ellers kunde det vel være en seyer, men ingen troens seyer. Men troen befatter begge disse stykker i sig, at menniſket for det første erkiender, hvorledes hand er selv slet intet, og al hans formue intet, og al hans vlisdom intet, og al hans styrke intet, og al menniskelig hielp intet, og derfor hverken setter sin tillid til sig selv eller nogen menniskelig hielp; for det ander, at menniſket formedelst Guds ord og formedelst den Hellig Aands virkning erkiender i sit hierte, at Gud er allene alle ting, og allene den, der kand og vil hielpe os, saafremt vi af hiertet holde os til ham, af al magt sette tillid til ham, frygte og elske ham, ikke med vort vidende giøre imod hans bud, og vente al hielp af ham allene, lad være, den endog skulde vederfares os ved udvortes midler. Thi naar der sporges, hvorledes troens seyer erlanges, saa er vel det det nærmeste svar: Ved den levende troe til Gud; men denne troe udelukker ikke de midler, som hielpe os til troen, og styrke den samme, saasom Guds ord er, hvorpaa troen grunder sig, og bønnen, hvormed den samme bevæbner sig: ikke heller de udvortes mid-

midler, dem sagens omstændigheder i og for sig selv føre med sig, saasom man kand see paa Davids og andre seyer-rige Heltes exempel, hvis troes-seyer-vindinger ere blevne berømmede i det foranførte 11te capitel til de Ebræer. Dog alligevel har enhver at see til, at hand ikke bruger midlerne anderledes, end efter Guds orden og villie, paa det hand ikke ved midlernes uretmæssige brug skal forsynde sig imod Gud, hvorudi da enhver maa prøve sin samvittighed.

Men det ene siger jeg, skal troen tilskrives en seyer, saa maa den første seyer erholdes over kiød og blod, det er, menniſket maa for alle ting erkiende, at synden er hans største og arrigste fiende, og da hand hidindtil har tient den samme, maa hand af hiertet omvende sig til Gud, paa det at hans synder maae for Christi skyld forlades ham, og hand herefter ikke lade synden herske over sig, men begynde at tiene Christo, at skye, hvad der er ham imod, og at giøre, hvad ham er behageligt. Det er den rette Guddommelige troens seyer, den erlanges i den sande og grundige pœnitentse og omvendelse til Gud. Naar denne seyer først er der, og menniſket ikke viger af fra denne grund, men lod heller sit liv, end at hand med sit vidende vilde giøre noget, som hand veed at være uret, og forbuden af Gud, saa er al den seyer, som følger derpaa, en troens seyer.

Alt dette, som nu er sagt, kunde lettelig beviſes og udføres af vor text; men saasom jeg med flid tager mig vare for viitløftighed, saa vil vi kun igien kortelig løbe vores text igiennem. Spørge vi: **Hvorledes erlanges troens seyer?** saa er der svar

svar derpaa af det 6te vers: Naar man fryder sig i HErrens frelse, i Guds navn opreiser bannere, og faaer alle sine begieringer opfyldte af HErren. Men intet af alt dette kand skee i sandhed og for Gud, uden alleneste ved troen, som Gud virker. Sporge vi atter: **Hvorledes erlanges troens seyer?** saa har vi svar af det 7de vers: Ligesom den bliver virket ved troen, saa erlanger man den ogsaa ved troen. **Nu veed man** formedelst troen, at **HErren frelser sin Salvede, og hand vil bønhøre ham af sin hellige himmel, hans høyre haands frelse skeer ved megen styrke**; saa erlanges da ogsaa dette altsammen formedelst samme troe. Af det 8de og 9de vers er svaret dette: **Naar man ikke forlader sig paa vogne og heste, hverken paa sig selv, eller paa nogen menniskelig hielp, men kommer HErrens vor Guds navn ihu.** Men dette er en ihukommen i troen og den tillidsfulde fortrøstning til Gud, hvilken ikke finder sted i noget hierte, med mindre det i sandhed er Gud hengivet. Af det 10de vers er svaret dette: Naar Gud bønhører bønnen, og lader sin hielp aabenbares, saa erholdes troens seyer. **Men vi vide, at Gud hører ikke syndere; men dersom nogen er gudfrygtig, og gior hans villie, den hører hand.** Joh. 9, 31.

Men een ting er der, vi ikke maae gaae forbi, nemlig, at den 20 Psalme handler om Christo. Det er den Salvede, efter det Ebraiske den משיח, den Messias, den Christus, der menes paa dette samme sted i det 7de vers. Det er den Konge, der bønhører os, den dag vi raabe, som

der forstaaes i det 10de vers af den 20. Psalme. Ham maa troen grunde sig paa ey allene i omvendelsen, men endogsaa i al nød, saafremt man skal erholde nogen sand troens seyer.

Den tredie Deel.

Men for det tredie have vi endnu tilbage at betragte, **hvorledes vi ret skal prise Gud for denne seyer.** Herpaa gives os dette svar, at, ligesom det er en troens seyer, saa maa man ogsaa prise Gud derfor udi troen. Men, skal dette skee, saa maa hiertet tilforn være omvendt til Gud, paa det at det ikke skal hede: **Hvad kommer det dig ved, at fortælle mine skikke; og vil du tage min pagt i din mund** (saa ogsaa min lof, og den Psalme: Te Deum laudamus, O! store Gud, vi love dig?) **Efterdi du, du hader tugtelse, og du kaster mine ord bag dig.** Psal. 50, 16. 17. Men naar hiertet er i sandhed omvendt til Gud, da lover man Gud i sit hierte for al troens seyer, hvori den end findes, og da berømmer man ham ogsaa ret med sin mund, ligesom hand har givet os hierte og mund til, at vi med begge dele skal love ham. Og naar det er en offentlig hielp, Gud har ladet en stad, et land og et rige vederfare, saa er det ogsaa ret og billigt, at saadan Guds lof offentlig bliver celebreret og helligholdet.

Alt dette er ogsaa grundet i vor text. Thi, spørge vi: **Hvorledes bliver troens seyer ret erkiendt, og Gud priset derfor?** Saa er svaret i det 6te vers: **Vi vil fryde os i din frelse,** o. s. v.

Seer,

Seer, saadan en erkiendelse af Guds storhed og Majestæt, naade, kierlighed, trofasthed og sandhed og u-endelige almagt maa der være i hiertet, naar Gud paa nogen ham velbehagelig maade skal prises for troens seyer. Det selvsamme stadfæste ogsaa de øvrige vers i vor text, saasom enhver lettelig kand selv see og forstaae.

Tilegnelse.

Men hvad sige vi nu hertil, Elskelige i HErren? Vi veed jo, at vi i det forrige aar har svevet en tiid lang imellem haab og frygt, enten der skulde blive fred, eller der skulde reises en kriig. Vi veed, at krigs-luen endelig brod ud. Dette kand vi og vide, om vi i ringeste maade erkyndige os om omstændighederne, at Hans Kongelige Majestæt, vor allernaadigste Konge og Herre, har giort sig al fliid, har anskaffet alle de midler, mueligst har været, og giort sunde forslag til at conservere freden, og afvende krigen; og at Hans Majestæt har ligesom fundet sig tvungen og nødt til, omsider at indlade sig i den samue. Derpaa er der bleven anordnet offentlig forbøn for det feldt-tog, som vor allernaadigste Konge i egen høye person har giort. Hvad vil vi nu sige mere? Det vil vi sige: Det vi have paakaldet Gud om i den offentlige bøn, er nu skeet i gierningen. Holder bønnen og sagens udfald mod hverandre, og seer til, om det ikke er gaaet ligesaadan, som der er bleven bedet: uden at vi af kierlighed til vores Konge med billighed gierne vilde ønsket, at hand for maatte kommet tilbage i fred, og havde ogsaa, som det sømmer Christne, af hier-

tet gierne seet, at der vel maatte bleven erholdet en fuldkommen seyer, men at den intet blod maatte kostet, saasom Gud jo vel før har beviist saadan en besynderlig hielp. Men lader os ikke herudi knurre imod Gud, men meget mere imod vor synd, (Begræd. 3, 39.) som den, hvormed vi have vel fortient ey allene Guds hemmelige, men endogsaa hans kiendelige og offentlige tugtelser. Gud er hellig i alle sine gierninger og domme, og vi maae altid med billighed sige: Justus es, Domine, & justa sunt judicia TUA. HErre, du er retfærdig, og alle dine domme ere retfærdige. Imidlertid har dog hans høyre haand beviist sig mægtig, og hand, den store Gud, er det, der har forlenet Hans Kongl. Majestæt med høye Allierede denne seyer. Hand har beviist sin hielp med saadanne omstændigheder, og paa saadan en herlig art og maade, at endog forstandige krigs-folk, som har været med i dette feld-tog, sige, det har Gud giort, merke, at det er hans gierning, og bekiende saadant reent ud.

Er der nu nogen sand Guds-frygt hos os, og have vi nogen sand kierlighed til vores Konge, saasom vi ere ham den samme skyldige, saa vil vi af hiertet prise Gud for denne hielp, og for denne store frelsniug, som hand har beviist sin Salvede, vor allernaadigste Konge. Og hvis er gavnet? Er det ikke alles vores? Skulde vi da berøve Gud sin lof? Det være langt fra os! Men hvad skal jeg sige? Det udvortes skeer vel; vi staae vel op efter prædiken, og synge et Te Deum laudamus, O! store Gud vi love dig; men det vil sandelig ikke giore sa-

gen

gen klar. Vi maae bedre til det. Hvad der er skeet, er vel til deels en velgierning, men det er til deels ogsaa en advarsel om, at vi ikke skal fremture i synden. Men fremture vi, saa er det Gud en let sag, at lade vort gandske land ved kriig forderves og ødelegges. Det afvende hand i naade! Men vi maae bedre os. Det er det, Gud har vildet tilskynde os til ved denne seyer, hand har forlenet os. Giører eder saadanne tanker, ligesom Gud sagde til eder: **Bedrer eder, ellers forderver jeg eder.** Erindrer eder det, jeg har sagt eder paa Nyaars-dag: **Hvo som ikke har omvendt sig til Gud i det gamle aar, hand omvende sig i det nye;** og siden det er ikke længe efter det nye aar, vi have oplevet, vi helligholde denne Taksigelses-Fest, saa lader eder, som ved andre aandelige og legemlige velgierninger, I have nydt af Gud i det forrige aar, saa i særdeleshed ved denne hoved-velgierning iblant de legemlige, tilskynde og opmuntre til, endnu paa nærværende tiid at giøre en alvorlig begyndelse til eders grundige forbedring, paa det der ikke skal komme et større onde, end det, som Gud nu saa naadelig har afvendt fra os. Det er Guds maneer, at hand advarer menniskene paa saadan maade; men dersom de ikke bedre sig, men fare fort i deres synder, saa følge der da des svarere straffer paa. Lader os for nærværende tiid ikkun merke eet exempel derpaa udaf 1 Mos. 14. Der fortælles, hvorledes Kongen af Sodoma er bleven paafort kriig, og overvunden, og Loth tillige ført fangen bort med; men hvorledes Gud har opvakt Abraham, der har forfuldt fienderne, og ey allene reddet Loth,

men endogsaa Kongen af Sodoma med hans folk. Heraf skulde disse taget sig en advarsel, til at bedre sig, og ikke mere forvoldet, at **Loth, som boede iblant dem, maatte pine dag fra dag sin retfærdige siel med uretfærdige gierninger, som hand saae og hørde.** (2Pet.2, 8.) Men da de ikke lode sig herved advare, men bleve ved i deres synder, da kom fordervelsen dem paa halsen, for de toge sig vare derfor, og Gud lod da ikke mere komme menniske over dem, men lod ild og svovel regne paa dem af himmelen, og ryddede dem saaledes bort af jorden. cap. 19. Det er skeet os til et exempel, at vi skal speyle os derudi. Vel den, der betænker det vel!

Men de, som tilforn have med nogen retskaffen og grundig alvorlighed omvendt sig til Gud, maae visselig ey allene i den offentlige menighed, men endogsaa hiemme hos dem selv have foredraget Gud denne gandske sag med daglig og ivrig bøn, men i særdeleshed paa det inderligste have anbefalet ham vor Konges høye person. Naar de da nu see, det er skeet, som de have bedet Gud om, saa maae de billig holde det for en troens seyer. Thi om de endskiønt ikke tilskrive deres bøn noget frem for andre troendes bøn, saa vide de dog, at Gud ikke mindre i naade har anseet deres, end de andre troendes bøn, og af hiertet glæde sig over, at hand i besynderlighed har bønhørt den paa Hans Kongelige Majestæt, og paa hans side forlenet saa seyer-riigt et udfald. Det, det er den rette troens seyer, naar Gud bønhører bønnen. Saadanne seyervindinger, som troens bøn erlanger, prise de retfærdige Gud for

for med hierte, med mund, og med deres gandske levnet. Intet, intet opmuntrer en troende mere til Guds kierlighed, og til daglig bedring, end naar Gud gior det, hand har kæmpet om i bønnen for hans ansigt. Saadanne vil nu ogsaa des mere tage deres pligt i agt, med at paakalde Gud ydmygelig for Hans Kongl. Majestæts velfærd, og om en ønskelig fred, paa det at Guds rige, og alt det gode, som dermed er forbundet, maae fremdeles vore og tiltage, men alt ont og syndigt væsen med des større eftertryk hemmes i vort land.

Beslutnings-Bøn.

Dig, o! du evige Gud, være lof og priis, og herlighed, og taksigelse for den frelsning, du i afvigte aar har forlenet de høye Allierede, og i besynderlighed vores Konge, og ved ham, som et velsignet redskab, os, hans undersaatter, tillige. Vi maae alle med hverandre bringe dig lof og ære for din beskyttelse og beskiermelse, hvorved du har opholdt vor Konge udi al fare, for den bestandige velfærd, du har bevaret ham udi, og ført ham tilbage af dette feldtog igien, og ikke mindre for alt det gode, hvormed du har overgydet denne din Salvede, og hans gandske Kongl. huus hidindtil. Lof og tak bør du have, o! Fader, for du har afvendt alt ont fra dette land, og for alt det gode, som er kommet paa det samme formedelst den gode udgang, du har forlenet paa dette feldt-tog, og som endnu skal kom-

me. Ach! HErre, HErre, til al den barmhiertighed, som du har beviist os, (thi vi har gandske fortient noget andet med vore synder,) leg endnu denne, at forlene os naade til en sandfærdig og grundig forbedring i vort liv og levnet. Opfyld vor Konges hierte med din hellige frygt, og giv ham kraft til, at vandre bestandig derudi, paa det at din velsignelse maa være over ham til evig tiid. Giv os, hans undersaatter, at dette maa være frugten af den hielp, os af dig er vederfaret, at vi skye synden, og med et sandt hierte vandre udi dine veye, paa det vi ikke skal selv skille os ved din ufortiente naade, men at vi maae herefter altid herligere og herligere glæde os ved den samme. Amen!

Den 2. Sondag efter Hellig 3. Kongers Dag.

(Og den derpaa denne gang anordnede Kronings-Fest.)

Christi Mirakler, saavel efter deres egentlige beskaffenhed, som og efter deres rette brug.

Vor hielp er i HErrens navn; som giorde himmel og jord.

Den-

Denne prædiken begynder jeg og, Elskelige i HErren, med disse ord af den 124. Psalme; ligesom Eders Kierlighed vel kand erindre sig, at jeg ogsaa har begyndt den, jeg holdt for otte dage siden, dermed. Thi den gang takkede vi Gud for den frelse, hand i afvigte aar ved den forleente seyer har ladet vor Konge og det gandske land vederfare. Der var det billigt, at man gav Gud æren, og ikke kiødeligviis berømmede sig af, at vogne og heste havde hiulpet os, men offentlig bekiendte, at det var den store og Majestætiske Gud, der havde givet vores Konge frelse, og at det var den selvsamme, i hvilken al vor hielp var. Men paa denne dag skal vi, efter allerhøyeste anordning, atter takke Gud for det gode, som hand mildelig har forlenet vor Konges huus, hvorved vi ogsaa skal føre bøn og ydmyg begiering frem for HErrens ansigt, at hand vil fremdeles rigelig formere saadant gode, og overgyde vor Konge med al velsignelse; hvoraf ogsaa vi for vor deel kand have denne frugt, **at vi under ham** (med Paulus at tale 1Tim.2,2.) **maae leve et roligt og stille levnet i al gudfrygtighed og ærbarhed.** Thi ved slig forordning er det ikke meningen, at man skal sette Guds ord til side, og komme frem for folket med smigrende lof-taler, saasom det var en syndig ting; men det fordres af os, at vi skal love Gud for Øvrighedens beskiermelse, og for den samme hierteligen bede til Gud, hvilket er noget, som vor Christen-pligt forud fører med sig. Thi saa skeer det, som Petrus siger: 1Ep.2,17. **Frygter Gud.**

Ærer Kongen. Thi saa bliver Kongen ret æret, naar grunden til den ærbødighed, man bær for ham, er Guds frygt, og naar man med hiertens oprigtighed og i troen beder til Gud for hans velfærd. Dette skal skee, naar denne korte prædiken er ude, i JEsu Christi navn. Lader os nu træde til Guds ord at forhandle, paakalde ham om hans bistand i HErrens bøn: Vor Fader, du som ꝛc.

Texten.

Joh. Cap. II. v. 1–11.

Og paa den tredie dag blev et bryllup i Cana udi Galilæa, og JEsu moder var der. Men ogsaa JEsus og hans disciple vare indbudne til bryllupet. Og der de fattedes viin, sagde JEsu moder til ham: De have ikke viin. JEsus sagde til hende: Qvinde, hvad haver jeg med dig at giøre? min time er ikke endnu kommen. Hans moder sagde til tienerne: Hvad, som hand siger eder, det giører. Men der vare sex vandkar af steen, satte efter Jødernes renselses skik, som holdte hver to eller tre maader. JEsus sagde til dem: Fylder vandkarrene med vand; og de fyldte dem til det øverste. Og hand sagde til dem: Øser nu, og bærer til Kiøgemesteren, og de bare frem. Men der Kiøgemesteren

steren smagede vandet, som var blevet viin, (og vidste ikke, hveden det kom, men tienerne vidste det, som havde øst vandet,) kaldte Kiøgemesteren brudgommen, og sagde til ham: Hver mand setter først den gode viin frem, og naar de ere bleve drukne, da den ringere; du haver forvaret den gode viin indtil nu. Denne begyndelse paa sine tegn giorde JEsus i Cana udi Galilæa, og aabenbarede sin herlighed; og hans disciple troede paa ham.

Et Barn er født os, en Søn er given os, og fyrstendømmet skal være paa hans skuldre; og hans navn kaldes Underlig, Raadgiver, Vældige Gud, Evigheds-Fader, Freds-Fyrste. At disse Esaiæ ord cap. 9, 6. handle om Christo, sette vi denne gang forud, som en sag, der ofte er bleven beviist; men det bemerke vi derudi, at det første Navn, her gives Christo, heder Underlig. Det er det første, hvad menniskет fatter om Christo, naar hans kundskab indprentes ham formedelst ordet, og derved forarbeides en levende troe i hiertet formedelst den Hellig Aand. Thi hvad hand i slig en saliggiørende kundskab faaer at see om Christo, det er ham altsammen underligt. Underlig er ham hans Person, underligt hans embede, underlig hans fornedrelses stand, underlig hans ophøyelses stand, underlig den viisdom, retfærdighed, helliggiørelse og gienløselse, som hand erlanger udi ham, underlige ere ham alle de naa-

des-liggende fæer, som hand besidder her formedelst troen til ham, underligt er ham ogsaa det haab til den store herlighed, hvilken denne underlige Frelsere har forhvervet ham. Hand lader heller aldrig af med at være underlig for de troendes hierte, men kommer det samme altid jo underligere for, jo mere hans kundskab voxer, og jo bedre hiertet bliver bekiendt med ham. Om da nu endskiønt, Elskelige i HErren, dette første navn, som Esaias tillegger Christo, befatter alt det i sig, der kand siges om Christo; saa maae vi dog alligevel i besynderlighed hentyde det samme paa **Christi mirakler**, som hand selv har giort i sine kiods-dage; og som ere skeete ved hans kraft af hans disciple og Apostle baade den gang, og siden, efter hand var opfaren. Thi derudi har vores trofaste Frelsere i særdeleshed beviist sig, som den **underlige**. Og siden nu det første mirakel, hand har giort, beskrives i vor dags evangeliske text, saa ville vi deraf tage anledning til, ikke saa meget at indlade os i at forklare den historie, derudi indeholdes, som i almindelighed at tale

Om Christi Mirakler,

I. Efter deres rette beskaffenhed, og
II. Efter deres rette brug.

Men herom kand her denne gang ikkun tales paa det allerkorteste. Gud forlene os sin naade til, at det maa skee med des større eftertryk! Amen!

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Naar jeg, Elskelige i HErren, med eet ord skal give **Christi miraklers egentlige beskaffenhed** tilkiende, saa veed jeg ikke, jeg kand fatte det kortere, end naar jeg siger: Miracula Christi sunt mirabilia inter ipsa mirabilia, **Christi mirakler ere underlige iblant alle de underlige ting, som nogen tiid har værer, og som nogen tiid skal være.** Thi der beskrives vel ogsaa mirakler i det gamle Testamente, hvilke Moses og Propheterne har giort; men Christi mirakler har dette forud, at, naar man har betragtet hine, og nu ogsaa tager disse i betragtning, saa maa man bekiende, at de have noget besynderligt og forunderligt i sig frem for alle Mosis og Propheternes mirakler. Thi ligesom stiernerne ikke mere sees, naar solen lader sig see paa himmelen: ligesaa tabe de gamle mirakler deres skin, naar man stiller troens øyen paa Christi mirakler.

Thi Christi mirakler overgaae de gamle mirakler for det første i mængden. Thi fra verdens begyndelse af indtil Christum, og altsaa i en tiid af fire tusinde aar, vare der ikke saa mange mirakler omtalte og beskrevne i Guds ord, som der skede af Christo vor Frelsere allene, ja som der ere optegnede for os deraf. Saaledes havde det endnu aldrig i verden ligesom regnet og sneet mirakler ned. Og saadan maatte det og være, paa det at den, der

var

var givet os til en Frelsere og Saliggiorere, ret kunde characteriseres og betegnes.

For det andet havde og deres art og natur noget besynderligt i sig. Betragter man Mosis og Eliæ mirakler, (ligesom der bliver sigtet til det slags i Aab. 11,6.) saa bliver vel Guds Majestæt og retfærdighed derudi herliggiort; men i de samme bliver ikke saa herligen Guds kierlighed, venlighed, fromhed, barmhiertighed, og for alle menniskers saliggiorende naade aabenbaret, som i den HErres JEsu mirakler. I vor dags evangeliske text, hvor ligesom døren aabnes til alle efterfølgende mirakler, see vi en prøve deraf. Thi naar vi der læse, at Christus har forvandlet vand til viin, saa gives os dermed tilkiende, hvad vi fornemmelig have at betragte i alle efterfølgende mirakler, nemlig hvorledes JEsus i de samme sees og kiendes, som JEsus, det er, som en Frelsere og hielpere, der hiertelig har taget sig vor nød an. Thi hans mirakler ere allesammen af saadan en art, og naar der end ere nogle iblant dem at finde, der lade anderledes, for exempel: da hand forbandede figentræet, Mart. 11,14. saa vilde hand kun i eet og andet exempel vise sin alvorlighed, om ingen poenitentse skulde følge paa, eller der og var en anden aarsag derunder, hvilken man let kand see af omstændighederne. Ellers tiener vor dags Evangelium os til en indledelse i alle de følgende evangeliske texter, som Christi mirakler beskrives os udi.

Men dette er for det tredie hoved-sagen, og det rette singulare, eller besynderlige, som er at merke udi Christi mirakler, at Christus, og ingen anden, har

har giort sine mirakler ved egen kraft. Derhen hører det sprog: Joh. 5, 19. **Hvad Sønnen seer Faderen gjøre, og hvilke ting, som hand gjør, de samme gjør og Sønnen ligesaa**, det er, ligerviis som, og ikke mindre, end Faderen gjør det. Thi hand siger ikke, τέτοις ὁμοια ποιεῖ, **hand gjør saadanne ting, som ere Faderens gierninger lige**; men det heder: ταῦτα ὁμοίως ποιεῖ, **lige de samme gjør hand ligesaa**; hvorpaa der ogsaa strax foyes et exempel til v. 21. hvor det heder: **Ligesom Faderen opvækker døde, og gjør levende; ligesaa gjør og Sønnen levende, hvilke hand vil.** Saadan har Skriften aldrig talt om nogen Prophete, om nogen Engel, om noget creatur. Og hvad ville vi sige? Christi opstandelse er vel uden tviil det største mirakel. Men derom siger hand: Joh. 10, 18. **Jeg setter mit liv af mig selv til; jeg haver magt at sette det til, og haver magt at tage det igien.**

Dette er da den rette δόξα eller **herlighed i Christi** mirakler, hvorom der ogsaa staaer i vor text, at hand har aabenbaret den, nemlig **en herlighed, som en eenbaarnes af Faderen.** Joh. 1, 14. Derfor skinner der ogsaa for det fierde saadan en Majestæt frem af hans mirakler, saa de ogsaa derudi overgaae alle andre mirakler. Det kand der altsammen tales mere om paa en anden tiid.

Den anden Deel.

Nu ile vi til det **andet**, ogsaa at overveye **Christi miraklers rette brug.** Men dette er den rette brug af de samme, som vor

vor evangeliske text viser os paa, saasom vi allerede have meldt om, nemlig at **Christi herlighed derved kand aabenbares.** Saaledes giver Johannes det her tilkiende; og cap. 20, 31. forklarer hand sig saaledes herover: **Disse** (tegn eller mirakler) **ere skrevne, at J skal troe, at JEsus er den Christus, den Guds Søn, og at J, som troe, skal have livet i hans navn.**

Du siger: Hvordan kand jeg bruge Christi mirakler dertil, at jeg for sammes skyld troer, at hand er sandelig den Christus og den Guds Søn? Moses og Propheterne have jo ogsaa giort mirakler; bevise nu deres mirakler ikke saadant noget om dem, hvor skal da den HErres JEsu mirakler bevise det om ham? Skal jeg deraf slutte, at JEsus er den Christus den Guds Søn, efterdi hand her har forvandlet vand til viin, saa maatte jeg ogsaa holde Mose for Christum, efterdi hand har forvandlet vand til blod, hvorudi Guds finger er ikke mindre aabenbar; omendskiønt det ene vidner mere om Guds kierlighed, og det andet mere om hans retfærdighed?

Svar: De guddommelige mirakler bevise ikke umiddelbar Christi herlighed, men det er det allernærmeste eyemerke af de samme, at Gud derved beviser sine extraordinaire tieneres rigtighed, at de virkelig ere sendte af ham, og menniskene derfore skal antage det ord, som de forkynde dem i Guds navn. Nu har ingen af Propheterne nogen tiid sagt, at hand var Christus og den Guds Søn, saa have de heller ikke ved deres mirakler kundet bevise sligt; men det have de beviist, hvad de have forebragt

bragt folket. For exempel: De første mirakler, Moses har giort for Israels børn, 2 Bogs 4, 29.30. beviiste det, at **HErren besøgte Israels børn, og at hand havde seet deres elendighed**, saasom derhos staaer v. 31. Men den HErre JEsus har frit ud bekiendt, at hand **var den Christus og den Guds Søn**; (see Joh. 9, 35.37. Marc. 14, 61.62.) derfor har hans mirakler ogsaa beviist og stadfæstet dette. Men det er ogsaa vel at overveye, at Propheterne, for exempel Esaias c. 35. og 61. have tilforn forkyndet, at slige mirakler skulde skee af den forjættede Messias, og være et kiendetegn, hvorpaa man kunde kiende ham; hvorfor da ogsaa Christus selv ikke utydelig beraaber sig paa begge de nys-ommeldte capitler hos Propheten Esaias. Ikke mindre maa man herved vel betænke, hvad der tilforn er bleven sagt om Christi mirakelers beskaffenhed, nemlig at der i Christi mirakler, naar man anseer det ene med det andet, findes noget besynderligt, frem for i alle Propheternes mirakler: hvorhen ogsaa dette i besynderlighed maa regnes, at hand har selv taget sit liv igien i opstandelsen, saasom vi alt har anmerket udaf Johannes i det 10de capitel, og at hand har givet og meddeelt sine disciple den magt at giøre mirakler, paa det de udaf hans kraft, som de fik af ham, ligesom grenene faae deres saft af viinstokken, skulde **endnu giøre større mirakler**, end hand selv har giort, efter Joh. 14, 12. hvormed man i besynderlighed maa ligne Ap. G. 19, 11.12. og cap. 5, 15.16. Saa bliver det da derved, at dette **er den rette brug af Christi mirakler, at man erkiender hans her-**

lig-

lighed, og troer paa ham, som paa den Christum og Guds Søn, paa det man kand blive retfærdig og salig i hans navn.

Tilegnelse.

Men herved maae vi ikke lade det blive, Elskelige i HErren, at vi vilde mene, vi havde derfor nu allerede tilfulde fattet Christi miraklers rette brug, fordi vi nu troe, at den HErre JEsus er sandelig den Christus og Guds Søn, antage hans mirakler, som et beviis paa hans guddommelige herlighed, ja endnu desforuden have lært saa mange andre gode og u-imodsigelige grunde udaf Skriften, der saaledes overbevise os om denne selvsamme sandhed, at vi ikke kand negte den. Lutherus klagede til sin tiid over saadanne folk, der meente, de havde alt udlært og udtroet Evangelium; og vi maae klage med ham, at den udvortes bifald og deres kiødelige tillid, som de sette til Christum med et u-omvendt hierte, holde de fleste for den sande troe. Derfor maae vi bedre til det, og lære grundigere at forstaae, hvordan vi ret skal bruge Christi mirakler. Allerførst beseglede de, som vi har hørt, hans ord og lærdomme. Men hvad lærde Christus? Det lærde hand, at man ikke skulde blive i mørket, men giøre poenitentse, og vende sig til ham, som det verdens lys, paa det at man maatte have livets lys, hvorom man kun kand læse slutningen af Joh. 12. cap. fra det 35. vers indtil enden. Naar nu Christi herlighed bliver aabenbar for os udaf hans mirakler, saa skal det allerførst bevæge os til, at prøve vort væsen for Gud, og retskaf-

skaffen omvende os til Gud fra vore synder, at vi kand faae forladelse for dem i hans blod eller formedelst hans lidelse og død. Hvad den HErre JEsus endog udvortes har giort i sine mirakler, det maa altsammen skee aandelig-viis paa os. Herudi ligger den sande tilegnelse og den rette salige brug af Christi mirakler, som den gandske Hellige Skrift viser os paa. Christus har giort de blinde seende. Hen, o syndere! til den HErre JEsum, at hand ogsaa kand giøre dig arme blinde menniske seende, paa det du ikke, naar du mener, du er seende, skal døe i din blindhed. Hand har giort de halte gaaende. O! hvor halt er du paa dine fødder, og hvor udygtig at gaae frem i Guds øye, og at vandre ustraffelig for hans ansigt! Hen til den HErre JEsum, at hand kand helbrede dig arme krøbling og halte menniske, saa du kand springe op i troen, og vandre i et nyt levnet. Hand har renset de spedalske. Erkiend din synde-spedalskhed fra moders liv af, og kom grædende og bedende til den HErre JEsum, at hand formedelst det nye Testamentes blod, formedelst sit hellige og dyrebare blod, som det Guds Søns blod, kand toe og rense dig af dine synder. Hand har giort de døve hørende. Du har fra din ungdom op været døvere, end en otterslange, der stopper sine øren, saa den ey kand høre manerens røst. Kom og beed den HErre JEsum, eller lad dig føre til ham af dem, der søge din siels frelse, at hand kand legge sin finger i dine øren, oplyse dit hierte ved den Hellig Aand, og lade sit ord, der er aand og liv, kraftig virke udi dig, at dit hierte kand glæde sig derover, og din siel kand have glæde deraf,

indtil hand kand trænge igiennem marv og been paa dig, og adskille siel og aand, ja indtil hand kand giøre dig gandske frisk, og du kand forkynde Guds store gierninger med din mund, og sige: **Kommer hid, hører til, saa vil jeg fortælle det, alle I, som frygte Gud! hvad hand haver giort ved min siel.** Ps.66,16. Hand har opvakt de døde. **Vaag op, du som sover, og stat op fra de døde, og Christus skal lyse for dig.** Eph.5,14.

Endnu ikke nok. Christi miraklers brug maa endnu gaae videre. Saadan een har du i din Frelsere, som hand har beviist sig udi sine mirakler. Velan! som saadan een maa du ogsaa søge at antage ham i troens fulde kraft. Ligesom hand nu udi sit første mirakel, som beskrives i vor text, har giort viin af vand; saaledes skal du ogsaa erfare det udi dit levnet. Thi om der end vil komme mange trængsels vande, saa skal du dog formedelst troen altid faae Guds herlighed at see deri, hvorledes hand veed at giøre en glædes viin deraf, at omskifte din bedrøvelse til fryd og glæde, og at mage det saa, at alting **maae tiene** ja medvirke **dig til gode**, saasom Paulus taler Rom.8,28. Og saa skal du ret udi ham ved hans mirakel-kraft fuldende dit løb, her see hans herlighed udi troen, men hisset med glæde skue den samme ansigt til ansigt. Dertil hielpe hand dig og mig for sin egen skyld. Amen! Vi vende os nu, som vi i begyndelsen have talt om, til bønnen, og bede saaledes:

Beslut-

Beslutnings-Bøn.

HErre JEsu, du alle Kongers Konge, og du alle Herrers HErre, vi love og prise dig, at du hidindtil har opholdt vor Konge under din beskyttelse og beskiermelse, og ladet dit øye staae aaben over ham og det gandske Kongelige huus; i særdeleshed prise vi dig atter derfor, at du i hans kongelige regierings aar hidindtil har været hans hielp og beskyttelse. Og nu bede vi dig af hiertens grund, at du fremdeles vil sveve over ham og over det gandske Kongelige huus med naade, barmhiertighed og velsignelse, og saaledes fuldkomme al din godheds velbehagelighed paa ham. Lad din forunderlige herlighed, der er sielens største skat, i saadan maade blive aabenbar for hans dyre siel, at hand maa anvende sin krone og scepter til at herliggiøre dit navn, altid følge dit rette og lige scepter, og i sit rige, provintzer og lande faae din herligheds aabenbarelse at see med sine øyne. Giør saa vel imod Kongen og os hans undersaatter, for din egen, og for din herligheds skyld. Amen!

Den 3. Søndag efter Hellig 3. Kongers Dag.

Det adskillige troens maal.

Gud, som kand gjøre over alle ting, langt overflødigere end de ting, som vi bede eller forstaae, hand give os af vor HErres JEsu Christi fylde, efter sin herligheds riigdom, at blive stærke i det indvortes menniske, og at Christus maa boe formedelst troen i vore hierter. Amen!

Elskelige i HErren! Paulus skriver Rom. 12, 3. hver skal mene med maade, efterdom Gud haver deelt til enhver troens maal. Udi disse ord indeholdes i besynderlighed denne sandhed, der og ellers allevegne i den Hellige Skrift er vel grundet, nemlig, at vel alle, som ere sande JEsu Christi lemmer, have faaet lige dyrebar troe, (2 Pet. 1, 1.) men at troens maal ikke er lige og eens hos alle, men meget adskilligt, og at man herudi maa see paa Gud, hvis gave troen er, og der efter sin allene gode og hellige villie har tilmaalt den ene troens maal saa, den anden anderledes. Hertil viser ogsaa Epistelen til de Epheser os med tydelige ord, cap. 4, 7. naar det sammesteds heder: Naaden er given enhver af os efter Christi gaves maade. Ligeledes bliver sammesteds v. 12. 13. det synemerke givet tilkiende, hvorfor Christus har meddeelt enhver troende sine gaver, men i adskillig grad, nemlig til Christi legems opbyggelse: indtil vi møde allesammen til troens og Guds Søns erkiendelses enighed, til en fuldkommen mand, til Christi fuldkomne vexes maade. Her fores vi paa en lignelse, hvoraf vi noget

noget tydeligere og bedre kand fatte sagen. Thi ligesom der staaer skrevet om Christo, at hand er bleven **forfremmet** ey allene **i viisdom og naade**, men endogsaa **i alder** eller legems storrelse og statur, Luc. 2, 52. ligesaa skal ogsaa vi altid forfremmes og blive stærkere udi det indvortes menniske, og Gud vil ogsaa altid forlene os en storre og storre troens og Christi kundskabs maade, at vi altid kand blive mere og mere fuldkomne, paa det vi udi det rette Evangeliske sind kand **fremstilles fuldkomne i Christo JEsu**, saasom Paulus derom taler Col. 1, 28. Hvorudaf man da tillige kand see, at det er ikke derfor, den Hellige Skrift taler om det adstillige troens maal, at enhver skal blive staaende stille ved det, hand har; men meget mere derfor, paa det enhver maa med retskaffen alvorlighed i Guds orden stræbe efter et storre troens maal.

Elskelige i HErren! Vor dags Evangelium skal give os leylighed til, at tænke denne sandhed videre efter. Lader os bede Gud, at hand hertil vil forlene og skenke os sin naade og sin Hellig Aands bistand i en riig maade: hvorom vi da med hverandre vil paakalde ham i HErrens bon: **Vor Fader, du som** 2c.

Texten.

Matth. Cap. VIII. v. 1-13.

Men der hand gik ned af bierget, fuldte ham meget folk. Og see, en spedalsk kom, tilbad ham, og

sagde: HErre, om du vil, saa kand du vel rense mig. Og JEsus udrakte haanden, rørde ved ham, og sagde: Jeg vil rense dig, vorde reen. Og hans spedalskhed blev strax renset. Og JEsus sagde til ham: See til, at du siger ingen det, men gak hen, bestee dig selv for Præsten, og ofre den gave, som Moses haver forordnet, dem til et vidnesbyrd. Men der JEsus gik ind i Capernaum, traadde en Høvedsmand til ham, og hand bad ham, og sagde: HErre, min dreng ligger hiemme verkbrøden, som pines svarligen. Og JEsus sagde til ham: Jeg vil komme og helbrede ham. Og Høvedsmanden svarede, og sagde: HErre, jeg er ikke værd, at du skal gaae ind under mit tag, men sig ikkun et ord, saa bliver min dreng helbredt. Thi jeg er og et menniske, som er under magten, og haver stridsmænd under mig selv, og jeg siger til denne: Gak, saa gaaer hand; og til den anden: Kom, saa kommer hand; og til min tienere: Gior det, saa gior hand det. Men der JEsus det hørde, forundrede hand sig, og sagde til dem, som fuldte: Sandelig siger jeg eder, saa stor en troe haver jeg ikke fundet end i Jsrael. Men jeg siger eder, at mange skal komme af øster og vester, og

sidde

sidde til bords med Abraham og Isaak og Jakob i himmeriges rige. Men rigets born skal udkastes i det yderste mørke, der skal være graad og tændergnidsel. Og JEsus sagde til Høvedsmanden: Gak bort, og dig skee, som du troede; og hans dreng blev helbredt i den samme time.

Elskelige i HErren! I de oplæste Evangeliske textes-ord forestilles os to menniskér, som have søgt hielp hos den HErre JEsum, og ogsaa erlanget den, nemlig, en spedalsk, og Høvedsmanden i Capernaum. Begge troede paa den HErre JEsum, og denne troe var det, den HErre JEsus ansaae udi dem, og hialp dem. Men at den sidste har i sin troe havt et stort fortrin ey allene for den spedalske, men endog for mange andre, bekræfter Christus selv om ham, naar hand siger: v. 10. Sandelig siger jeg eder, saa stor en troe haver jeg ikke fundet end i Israel. Dette giver os i besynderlighed anledning til, denne gang at handle

Om det adskillige troens maal.

Vi vil da i HErrens navn derved betragte:

I. Hvorledes det adskillige troens maal har aabenbaret sig paa begge disse menniskér.

II. Hvorledes det er bleven anseet af Christo.

HErre, din naade være med os, at vi maae erkiende din sandhed, og derved blive sunde og stærke i troen. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi nu, Elskelige i HErren, for det første vil betragte, **hvorledes det adskillige troens maal har ladet sig til syne i de tvende menniſker**, som os foreſtilles i Evangelio, saa maae vi **først** see, hvorudi det har ladet sig til syne, at de har begge havt troe, og **for det andet**, hvori det har ladet sig til syne, at denne troe har været hos dem i adskillig grad. Sagen maa først være der, førend man kand tale om gradu og menſura, eller om graderne og maalet i den samme.

At nu **den spedalske** i sandhed har troet paa Christum, det kand man see af hans **ord**, af hans **gierninger**, og af den **hielp**, hand begierede af Christo. Hans **ord** ere disse, at hand siger til den HErre JEsum: **HErre, om du vil, saa kand du vel rense mig.** Det er intet andet, end hand kunde sige: Jeg troer, at du er den HErre, der har liv og død, sundhed og sygdom i sine hænder, og at det staaer i din frie magt og gevalt, at hielpe saadant et elendigt menniske, som jeg er. Om jeg nu endskiønt er beheftet med saadan en ulægelig sygdom, at jeg intet haab kand have til, at noget menniske paa jorden kand hielpe mig deraf, saa troer jeg dog, din formue er saa stærk, og din kraft saa stor, at,

naar

naar du kun bøyer din naade til mig, og stiller din villie derhen, saa er det dig en let og ringe ting, at rense mig af min spedalskhed. Det var jo en klar bekiendelse om hans troe. Men denne bekiendelse med munden blev og stadfæstet ved hans udvortes **gierninger.** Thi hvad drev ham til at komme til den HErre JEsum, og stille sig frem for ham med sit elendige og spedalske legeme? Hvad kom ham til, at hand faldt ned paa jorden for den HErres JEsu fødder, opløftede sine hænder til ham, og tilbad ham? Det var lutter vidnesbyrd om den troe til den HErre JEsum, der boede i hans hierte. Og den virkelige **hielp,** ham vederfores af den HErre JEsu, bær det kraftigste vidnesbyrd om, at dette ikke alleneste har været ord og gierninger, men end- og **troens** ord og gierninger. Thi **JEsus udrakte haanden, rørde ved ham, og sagde: Jeg vil rense dig, vorde reen. Og hans spedalskhed blev strax renset.** Dette kunde den HErre JEsus aldrig have giort, hand som jo vel **vidste, hvad der var i et menniske,** (Joh. 2, 25.) saafremt hand ikke havde seet hans troe, og kiendt til visse, at hans hierte var saadan beskaffen, som hans ord, gierninger og gebærder gave tilkiende; ligesom det da er bekiendt, at i de mirakler, den HErre JEsus har giort, hans øyne altid har seet efter troen. Saaledes sagde hand for exempel til een: Marc. 9, 23. **Dersom du kunde troe det; alle ting ere den muelige, som troer.** Og saaledes sagde hand til Martha: Joh. 11, 40. **Sagde jeg dig ikke, at dersom du kunde troe, skulde du see Guds herlighed.**

Men at ogsaa Høvedsmanden i Capernaum har troet paa den HErre JEsum, er iligemaade bleven aabenbar ved hans ord, ved hans gierninger, og ved den hielp, som hand erlangede af den HErre JEsu; men dertil er endnu ogsaa dette kommen, at den HErre JEsus har selv givet vidnesbyrd om hans troe med udtrykkelige ord. Thi at den spedalske har troet, det kunde man ikke forundret sig over. Thi hand var jo en indfødt Israelit, og vidste, at hele Israel ventede paa en Messias eller Christus, havde og uden tviil af sin ungdom lært de vidnesbyrd af Mose, Propheterne og Psalmerne, der vare om den, der har skuldet komme, eller hand i det mindste skulde lært dem; og af de tegn og mirakler, den HErre JEsus havde giort, kunde hand derfor nok slutte, at hand var den, om hvilken der var skrevet, at hand skulde komme. Men Høvedsmanden i Capernaum var ikke af Israels folk, men af hedningene, derfor skulde man ikke saa let søgt nogen troe hos ham; og ikke des mindre giver alt, hvad vi her høre og læse om ham, vidnesbyrd om hans troe. Men det er endnu langt meer, end det altsammen, at den HErre JEsus her selv offentlig priser hans troe, i det hand siger til dem, som fuldte efter ham: **Sandelig siger jeg eder, saadan en troe haver jeg ikke fundet end i Israel.**

Saa er det da nu klart, at begge disse menniſker (den spedalske og høvedsmanden i Capernaum) have havt troen; men hvorledes bliver det aabenbar, at troen har været hos dem **i en adskillig grad**? Dette giver den nys anførte Christi tale aller-

allerklareſt og tydeligſt tilkiende. Thi derudi ligger en ligning imellem den troe, hand har fundet i Iſrael, og den hand har fundet hos denne hedenſke Høvedsmand. Hand negter ikke, at hand har jo fundet troe i Iſrael. Vel var der hos de fleſte en fordømmelig vantroe, saaſom Johannes ſiger derom: cap. 12, 37. **Alligevel hand havde giort ſaa mange tegn for dem, troede de dog ikke paa ham**; saa havde hand og allerede ſagt cap. 1, 11. **Hans egne annammede ham ikke**; men dog alligevel vare der ogſaa de iblant dem, der annammede ham, saaſom der ſtaaer derhos v. 12. **Men ſaa mange, ſom ham annammede, dem haver hand givet magt, at vorde Guds børn, dem, ſom troe paa hans navn.** Saa dømmer da nu Chriſtus heller ikke her i Evangelio alle troen fra, men hand bekræfter, at hand **ikke** havde fundet **ſaadan en troe**, eller ſaadant et ſtort troens maal, saa faſt, saa ſtor og ſtærk en troe i Iſrael, ſom hand nu finder hos denne, der dog ikkun var udaf hedningene. Har nu vor Frelſere ſat ſtørre priis paa Høvedsmandens troe, end paa al den troe, hand hidindtil havde fundet i Iſrael; ey! saa har hand viſſelig og ſat ſtørre priis paa den, end paa den ſpedalſkes. Saa er da nu ſagen i ſig ſelv klar. Den ſpedalſke troer, og Høvedsmanden troer; men denne har et ſtørre troens maal, en ſtørre, ſtærkere, faſtere, herligere troe, end den anden. Hvo vil ſette dette i tviil, ſiden det er noget, ſom Chriſti mund ſelv har bekræftet?

Men vi maae betænke, at Chriſtus ey'har givet Høvedsmanden dette vidnesbyrd efter det, ſom hand

efter

efter sin alvidenhed har kiendt i hans hierte, men efter det, som hans ord og gierninger har klarligen givet tilkiende om hans troe, endog for menniskene. Kiere! hvori har det da viist sig, at Hovedsmanden i Capernaum havde en større troe, end den spedalske? Det kand man atter see, naar man holder deres ord og gierninger imod hverandre. Først kand man see det af den spedalskes ord, naar man ligner dem med Hovedsmandens ord. Hiin sagde: HErre, om du vil, saa kand du vel rense mig; men denne vilkor, om du vil, har Hovedsmanden ikke i sine ord. Den forfarenhed, som enhver troende meget snart pleyer at komme til i sin troes øvelse, lærer, at man lettere kand troe, at HErren kand hielpe os, end at hand ogsaa vil hielpe os. Derfor kand og menniset lettere sige i sin bøn: HErre, om du vil, saa kand du vel hielpe mig; end: HErre, jeg troer, at du baade kand og vil hielpe mig, og at du hverken kand eller vil lade mig blive uden hielp. Naar troen kommer dertil, at menniset med ret sandhed i sit hierte, og i troens vished kand sige dette, at hand har ingen tviil paa, Gud jo baade kand og vil hielpe ham, saa fornemmer hand, at troen er der i sin ønskelige kraft, og at den paa den tiid er ligesom kommen paa det høyeste. Saaledes var det nu hos Hovedsmanden i Capernaum. Christus var ham saa stor i hans hierte, ikke alleneste efter hans almagt, men endogsaa efter hans kierlige villie, at der hos ham ikke bliver tænkt paa noget, om du vil. Vel var dette ikke noget vantroes ord hos den spedalske, men et ord, som kom af en ydmyg underkastelse. Hand gav det i den HErres

res JEsu haand, enten hand vilde hielpe ham, eller ikke. Christus lastede heller ikke dette ord paa ham, men meget mere besvarede det med stor kierlighed, i det hand sagde: **Jeg vil rense dig.** Men Hovedsmanden havde ligesom alt forud fattet dette svar i sin troe, og troede alt, at Christus kunde, vilde og skulde hielpe ham. Derfor havde hiin, nemlig den spedalske, vel **troe**, men denne, nemlig Hovedsmanden, **et større troens maal.**

Men der var endnu meget mere udi Hovedsmandens ord, hvoraf man klarligen kunde kiende dette større maal, som hans troe var kommen til. Det var i særdeleshed hans store ydmygelse, og hans **bekiendelse om Christi herlighed**, at hand endog med **eet** ord kunde hielpe ham, og det saaledes, at, ligesom hand med eet ord kunde faae sine stridsmænd til at gaae, hvor hand vilde, at komme til ham, naar hand vilde, og at giøre alt, hvad hand vilde befale dem; ligesaa kunde Christus meget mere, som den der var HErren over alting, med eet ord byde over hans drengs sygdom, saa den maatte vige fra ham, og hand kunde blive frisk. Og det er og de to stykker, hvilke det store troens maal ellers ogsaa bliver ret aabenbar udi, nemlig deri er det, man kand merke en større, ey allene udvortes, men meget mere indvortes hiertens ydmygelse, og deri er det, en større erkiendelse af Christi herlighed aabenbares, og teer sig udi kraft. Den sande troe ydmyger menniſket, og fører ham ind i sit intet; jo mere nu troen foroges og styrkes, jo mere voxer menniſket og i den sande ydmyghed. Ligeledes fatter og annammer troen Christi herlighed, og jo

mere

mere denne Christi herlighed bliver menniſket aabenbar udi troen, jo mere bekommer hand livs-kræfter derudaf, saa hans troe bliver mere brændende og frimodig, fuldere af tillid, fastere og stærkere.

Men ligesom man saaledes af Hovedsmandens ord kand see det større troens maal, der var hos ham, saa viiste det sig og for det andet i gierningen, eller i hans gandske adfærd. Den spedalske kom vel til Christum, og tilbad ham, og Hovedsmanden, (naar vi holde det syvende capitel hos Lucas imod vores text,) kom ikke selv, men lod ham kun dette, som her meldes om i vor text, sige ved andre. Der skulde man tænkt, hand havde en svagere troe, end den spedalske. Men vor Frelsere bekræfter det om ham, som er tvertimod. Thi i sit hiertes troe var hand nærmere hos JEsum, end den anden, og havde endnu en meget stærkere tillid til hans hielp, end den anden; men fra den udvortes kommen holdt bar hans store ydmyghed ham tilbage, i det hand ey holdt sig værdig dertil, ligesom hand heller ikke af ydmyghed vilde tillade, at den HErre JEsus skulde komme til ham. Saa var ogsaa hans troe saa stor, at hand ikke holdt det nødig, at føre sin syge tienere til den HErre JEsum, eller at bemøye ham med at komme i hans huus; men havde den tillid, at Christus kunde hielpe ham med eet ord, som tilforn sagt er. Herom kunde være meer at tale, skulde vi ikke haste til det øvrige.

Den anden Deel.

Vi have nu videre at overveye, **hvorledes dette adskillige troens maal er bleven anseet af Christo.** Hvad Jeremias siger

c. 5, 3.

c. 5, 3. (efter Lutheri oversættelse) **HErre, dine øyne see efter troen**; sligt finde vi ogsaa hos den HErre JEsum, saasom vi alt tilforn har maatt melde om. Men at den HErres JEsu øyne ikke alleneste see paa troen i sig selv, men endogsaa paa det adskillige troens maal, det lærer vor text, hvor Christus setter denne hedenske Hovedsmands troe i ligning med den troe, hand har fundet i Israel, hvorpaa man kand finde et parallel eller ligesaadant exempel Matth. 15. hvor Christus siger v. 28. til den Cananæiske qvinde, hvilken og var af hedningene: **O! qvinde, din troe er stor.** Saa saae jo vor Frelsere ikke paa troen allene, men endog paa, hvor svag og hvor stærk den var. Det er ham, **som veyer aander**, (Ordsp. 16, 2. efter det Ebraiske lignet med Dan. 5, 27.) og vel veed, hvor meget enhver veyer efter sin indvortes troens grund, eller hvor stor og hvor liden hans troe er. Paa begge steder see vi, at hand har synderlig behag deri, naar troen er i sin rette kraft og storhed. Den svage troe forkaster hand ikke, thi det er og en troe; men ligesom en urtegaards-mand glæder sig, naar hand finder en frugt i sin have, der er skion og herlig frem for andre, ligesaa glæder ogsaa denne himmelske Urtegaards-mand sig, naar det, hans haand har plantet udi os, grønnes og voxer meget deylig, liflig og herlig derefter. Denne vor Frelseres glæde gik saa viit udi vor Evangeliske text, at hand endogsaa, som optændt i aanden, brød ud i en spaadom, forend hand endnu gav sit fulde svar fra sig om den hielp, hand virkelig vilde bevise. **Mange**, sagde hand, **skal komme af øster og vester, og sidde**

til

til bords med Abraham og Isaak og Jakob i himmeriges rige, o. s. v. Hermed vilde hand sige saa meget: Denne hedenske Hovedsmand er en ret forløbere for en stor mangfoldighed af dem, der skal omvende sig af hedningene i hele verden; og ligesom denne paa nærværende tiid overgaaer alle troende iblant Jøderne, saa skal det ikke blive derved, men der skal endnu findes en stor mangfoldighed af saadanne iblant hedningene, der skal være rette Abrahams born i troen, og staae i større troens kraft, end de, der paa denne tiid troe paa mig iblant Jøderne; hos de samme skal man kunde merke saadan en troens aand, som der har været udi Abraham, og de skal udi deres siele have deel i og nyde den aandelige velsignelse og de himmelske gode ting, som Abraham, Isaak og Jakob i deres siele have smagt og erfaret. Men dermed giver hand og tilkiende tillige, at troen har saa meget nærmere adgang til alle naadens liggendefær og til samfund med Gud, jo større maal der er menniſket tildeelt af samme troe. Saasom vi ogsaa klarlig kand see dette paa Hovedsmandens og den Cananæiske qvindes exempel. Thi ved troen kommer man ey allene første gang, men endogsaa fremdeles og altid nærmere og nærmere i forening med Gud, i aanden, naar troen voxer og bliver stærkere.

Og det er det da, hvad vi denne gang har skuldet tage i betragtning udaf vor Evangeliske text, om det adskillige troens maal.

Til-

Tilegnelse.

Seer nu I, som have hørt dette, at I ret kand anvende det. I have hørt, at der først er bleven spurt: Om den spedalske og Høvedsmanden i Capernaum i sandhed have troet, førend man har talt noget om deres troes adskillige grader? Velan! seer I ogsaa til, og prøver for alle ting, om I ogsaa have troen. Thi jeg siger eder, og har ofte sagt eder, at de fleste herudi bedrage sig selv. Hisset hos Lucas cap. 17, 5. sagde Apostlerne til HErren: **Forøg** (eller styrk) **os troen.** Da sagde HErren: v. 6. **Dersom I havde troe, som et seneps-korn,** o. s. v. som hand vilde sige: I bede om troens forøgelse, dersom I kun havde saa meget som et seneps-korn af troen, det er, troen selv i den allermindste grad, saa skulde den samme ikke være krafteslos. Gav nu Christus sine disciple dette svar, hvor meget mere maatte man nu omstunder give dem saadant et svar, der tale om troens forøgelse, da de endnu ikke ere Christi disciple, men denne verdens børn, og ingen anden troe have, end den historiske, hvilket de let kunde kiende af deres gierninger og gandske levnet, og af deres med verdens kierlighed opfyldte hierte, sind og gemyt. Men det vil de ikke erkiende; men naar de finde nogen trøst i gode bøger, for de svagtroende, saa tænke de, de ogsaa høre til dette tal, og naar de tale med andre mennisker om christendom, vil de altid besmykke deres vantroe med navn af den svage troe. Hvad for skade dette selv-bedrag fører med sig, er ikke med ord at beskrive. Thi slige mennisker sette

altid det som en afgiort sag forud, at de allerede ere gode Christne og omvendte til Gud, og, siger deres samvittighed dem eengang, at det endnu ikke staaer ret til med dem, saa falde de paa den undskyldning, den svage troe er og en troe, dermed behielpe de sig, og omvende sig aldrig. Derfor siger jeg eder, prøver eder for alting vel, om I ingen mund-skum-gane- og hierne-troe have, men en sand hiertens troe, og om det og kun var som et seneps-korn af den rette kraftige troe, som er virket af den Hellig Aand. Thi naar I endog kun have troens substantz eller væsen, det er, troen i sig selv, i den allermindste grad, saa maa den dog have et seneps-korns art, og være kraftig til, at drive verdens kierlighed ud af eders hierte, at slaae rødder neden til, og at voxe oven til, og altid at tage til.

Naar det nu er sandhed, at I have troen, saa følger det af sig selv, at I ogsaa vil søge efter, at troen maa voxe; ligesom I nu have hørt, at dette er troens art og natur, at den trænger ind i sin vext. Men eftersom synden hænger ved os, og gior os dovne, saa maae vi dog alligevel stedse opvækkes og opmuntres til, i den rette orden at stræbe efter stedsevarende tiltagelse i troen. Derfor foreholdes os saadanne exempler paa det adskillige troens maal; derfor priser Christus Høvedsmandens store og herlige troe, saavelsom og den Cananæiske qvindes; derfor fortæller ogsaa Epistelen til de Ebræer c. 11. de mange og skionne exempler paa troen; og derfor erindrede Paulus Timotheum om, at hand skulde komme den Guds naade-gave, som var i ham, til at brænde, 2 Tim. 1, 6. paa det at alle, som læse og

høre

høre dette, maatte tillige derved opmuntres til at være bekymrede for et større troens maal, og paa en tilbørlig maade at søge derefter. Thi ligesaadan maa det være med en begyndende Christen, som det er med en liden qvist, der er podet i en stamme, hvilken altid bliver større og større, indtil den kommer til at bære frugt, og den tager endogsaa da mere og mere til, og bærer mere og mere frugt, breder sig altid videre og videre ud, bliver herligere og skiønnere, og glæder sin Urtegaardsmand altid mere og mere med sine gode frugters mangfoldighed. Sige J: Hvorledes komme vi dertil? Svar: Troen maa have sin stedsevarende øvelse, saa bliver den altid større. Men den maa øve sig i Guds ords betragtning, øve sig i bønnen, øve sig i Guds og sin Frelseres kierlighed, øve sig i den sande giorlige kierlighed til næsten, øve sig i verdens og alle verdslige lysters fornegtelse, øve sig i korsets daglige og villige paatagelse, øve sig i taalmodighed; og, er der ellers noget andet got endnu derforuden, maa troen u-afladelig øve sig derudi, og ligesom hvæsse sig derudi, saa bliver den altid stærkere, skarpere, mere igiennemtrængende, større og herligere. Og saa kand man let tage sig vare for al misbrug af den lærdom om den svage og stærke troe. Man skal da ingen svag-troende forkaste, saasom Christus heller ikke har giort. Heller ikke skal man for sin svage troes skyld lade Evangelii trøst fare af sit hierte, efterdi troen annammer Christum, om den endskiønt ikke annammer ham som med en stærk mands-haand, men ligesaadan som med en barne-haand, eller meget mere er det ham, der annammer og hol-

der den. Men man skal heller ingen falsk trost giøre sig af den svage troe, og dermed opholde sig selv, men meget mere stræbe efter med al flid, at man altid kand blive stærkere, altid slaae dybere rødder i den grundige selv-fornedrelse, og udi troens aand altid bedre indtrænge i JEsu Christi naade, kraft og herlighed, paa det at een kand altid rigeligere gives den indgang til vor HErres JEsu Christi evige rige, hvilken være ære og herlighed i evighed. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Trofaste og høyfortiente Frelsere, lof og tak skee dit navn for al din naade og gave, i særdeleshed for den dyrebare og himmelske troens gave. Salig er den, hvilken du har skenket den kostelige perle. Salig er den ager, i hvilken du har plantet dette seneps-korn, at det kand grønnes til din lof, og stedse voxe til din priis. Her ere vi, HErre JEsu, for dine øyne, og vort hierte er for dig, ligesom en ager, at du kand dyrke den, og som en have, at du kand giøre den frugtbar. Finder du os endnu udyrkede, og vore hierter endnu tomme fra troen, ach! saa skenk os denne kostelige gave, den sande og levende troe, og lad os udi den rette orden, som du saa mange gange har forkyndet for os, komme dertil. Men, har du allerede plantet troen i vore hierter, ach! saa lad denne ædle vext, den din haand har plantet, ved din velsignelse fremdeles voxe udi os, at der fra denne tiid af ingen dag maa gaae bort

mere,

mere, at vor troe jo maa tiltage, og vi bære nye omvendelsens, troens og retfærdigheds frugter dig til ære, og derved mere og mere, saa meget os mueligt er, herliggiøre dit navn paa jorden. Det giv os for din egen og for din evige kierligheds skyld. Amen.

Mariæ Renselses Dag.

Troens trøst og glæde.

Gud opfylde vore hierter med trøst og glæde i troen formedelst den Hellig Aand. Amen!

Elskelige i HErren! I Propheten Malachias i det tredie og fierde capitel forestilles de gudfrygtige os i to slags og meget adskillig beskaffenhed. Thi i det 3. capitels 16. vers siges der om dem, at de talede hver til sin ven: HErren giver dog agt derpaa, og hører det, og der er skreven en ihukommelses bog for hans ansigt, for dem, som frygte HErren, og tænke paa hans navn. Og cap. 4, 2. staaer der om de selvsamme: Men for eder, som frygte mit navn, skal oprinde retfærdigheds soel, og der skal være lægedom under dens vinger; og I skal gaae ud, og tage til, som fedte kalve. To slags tiid og to slags tilstand er det, Malachias taler om. Den første tiid er den, som er gaaet foran for Christi tilkomst i

kiødet; men den anden er den, som følger derpaa. Hisset var det deres tilstand, at de trøstede sig indbyrdes med Guds forjættelser: og naar de hørde de ugudelige menniskers onde taler, og maatte see deres syndige væsen, og desforuden ogsaa bleve bespottede af dem for deres gudfrygtigheds skyld; saa var det dem til den tiid nok, at de kunde trøste sig med haabet til Christum, at hand vist skulde komme. Men her var dette deres tilstand, at de af hiertet glædde sig ved, at det nu var kommen, hvad de havde haabet til, at retfærdighedens soel, JEsus Christus, var virkelig oprunden, og at de havde fundet lægedom under hans vinger eller straaler, vare blevne oplyste af ham med livets lys, opvarmede ved hans naade, og optændte i kierlighed til ham, og altsaa kraftig styrkede i det indvortes menniske, og efter deres hiertes ønske bragte til en fred- og glæde-fuld samfund med Gud.

Elskelige i HErren! I dette vor hellige dags Evangelio, paa Mariæ renselses dag, beskrives os begge de slags tilstand, vi nu have talt om, udi eet menniske, ved navn **Simeon**. Thi om ham siges der, at hand har været **retfærdig og gudfrygtig**, og **venter Israels trøst**. Saa var hand da een iblant de gudfrygtige, der talede hver til sin ven, saasom Malachias taler om de gudfrygtige, der levede for Christi tilkomst. Men den selvsamme oplevede ogsaa opfyldelsen paa sit salige haab, og glædde sig over, at hand saae den Guds frelsning med sine øyne, takkede og lovede Gud for, at det var kommen, som hand havde begiert og haabet, hvilket var ham et ret livsens træ, saa hand vilde nu

gier-

gierne dø, saasom een, der havde trængt igiennem fra døden til livet, og vidste nu vel, at døden ikke skulde være ham nogen død, men en indgang i hans HErres glæde.

Herudi have vi meer at lære paa den gamle Simeon, end i een time skee kand. Lader os dog berede vore hierter dertil, at vi kand lære saa meget af ham, som mueligt er, og i denne time befæste os i den sandhed, at de gudfrygtige ey allene finde den sande trøst, men endog den rette glæde, og den rige fylde af alt got, al frelse, alt liv og al salighed, udi troen til Christum. Men lader os for alle ting ydmygelig paakalde HErren om sin Hellig Aands bistand og medarbeidelse baade i at lære og høre til, i det vi bede: **Fader vor, du som** ꝛc.

Texten.

Luc. Cap. II. v. 22-32.

Og der hendes renselses dage efter Mose lov vare fuldkomne, førde de ham op til Jerusalem, at fremstille ham for HErren. (Ligesom der er skrevet i HErrens lov; at alt mandkiøn, som aabner moders liv, skal kaldes HErren helligt.) Og at give offer, efterdi sagt er i HErrens lov, et par turtel-duer, eller to unge duer. Og see, der var et menniske i Jerusalem, som heed Simeon, og samme menniske var retfærdig og gudfrygtig,

som ventede Israels trøst; og den Hellig Aand var over ham. Og hand havde faaet svar af den Hellig Aand, at hand skulde ikke døe, førend hand fik Herrens Christum at at see. Og hand kom i templen af Aandens oprørelse: og der forældrene førde det lille Barn JEsum i templen, at de skulde giøre for ham, ligesom man pleyer efter loven; da tog hand hannem paa sine arme, og lovede Gud, og sagde: HErre, nu lader du din tienere fare i fred, ligesom du haver sagt. Thi mine øyne have seet din frelsning; hvilken du beredde for alle folk; et lys, til at oplyse hedningene, og dit folk Israel til en herlighed.

Elskelige i HErren! Udaf de nu oplæste Evangeliske textes ord skal her denne gang, efter den naade, Gud dertil vil forlene, handles i eenfoldighed

Om troens trøst og glæde,

Og det, hvorledes

I. Troens trøst kiendes udi Simeons haab, og

II. Sammes glæde kiendes i hans opfyldte haab.

Men trøstens og glædens Gud opfylde os med sit Evangelii trøst, og med glæden i den Hellig Aand, paa det at den rette art

og

og sande kraft af den troe, som har boet i de gamle, der have frygtet Gud, ogsaa maa findes hos os, ham til evig lof. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Elskelige i HErren! Vel er alt, hvad Evangelisterne skrive om den HErre JEsu, af saadan vigtighed, at vi ikke kand sige om noget stykke deraf, det bliver kun saa overhen og loselig fortalt af dem. Men dog alligevel kand vi ikke negte, at jo deres øyemerke i hvad de fortælle, mere er rettet paa een ting, end paa en anden, hvilken de ogsaa melde om. Saa fortæller Lucas c. 2, 21. Christi omskærelse; men hans øyemerke var derved fornemmelig rettet paa det navn JEsus, som det lille Barn blev kaldet med, og der meldes kun om omskærelsen, som en omstændighed tiden angaaende, da saadant navn er bleven givet. Just ligesaadan en beskaffenhed har det nu ogsaa udi vor text. Lucas vilde jo visselig ogsaa fortælle dette stykke, nemlig at den HErre JEsus er bleven ført til Jerusalem, og fremstillet for HErren, og at saaledes loven er bleven fuldkommet paa ham og hans moder Maria, efter 2 Mos. 13, 2. 3 Mos. 12, 8. Men dog alligevel føres det kun an i vores text, som en omstændighed, tiden angaaende, og det er let at see, at Evangelisten allermeest har rettet sit øyemerke paa den handel, som ved den leylighed har tildraget sig med den gamle Simeon. Derfor er det da heller ikke ubilligt, at vi, som det

kand komme overeens med dette Evangelistens øyemerke, just vende os meest derhen med at betragte hans ord, og, som vi have sagt, udaf det, der meldes om Simeon, tage troens trøst og glæde under vores betragtning.

Hvad da **for det første troens trøst** er angaaende, saa finde vi samme udi **Simeons haab**; hvilket fornemmelig ligger i de ord, hvor der siges om ham, at hand har ventet **Israels trøst**. Dette var en ret beskrivelse paa Simeon, saa at, i fald man den gang havde vildet spørge: Hvad er det for en mand? havde man maatt svare: Det er een af dem, der vente Israels trøst. Det var hans character. Seer der en ret Israelite. Thi saa sagde og Israel, eller den gamle Jakob: 1Mos. 49, 18. **HErre! jeg bier efter din salighed.** Saa sagde David, den troende Konge og Prophet i Israel: Psal. 119, 166. **HErre! jeg ventede paa din salighed.** Saa **forventede** de troende i Israel HErren fra tiid til tiid, hvorom man kand see Esa. 25, 9. **Dette var Israels forhaabning, og hans frelse udi nøds tiid**, saasom Jeremias derom taler cap. 14, 8. Thi ved deres synde-elendighed og fordervelse, og ved dette timelige livs møye og arbeide, ja ogsaa naar de saae, hvad for en fordervelse der var i verden, og naar de maatte see og friste mange slags Guds domme, var det deres trøst, at der var een forjættet af Gud, der vist skulde komme, og hielpe Israel. Derhen sigter, hvad vi læse hos Propheten Habakuk i det 2. cap. v. 1. 2. 3. 4. **Jeg stod paa min vagt, og stillede mig paa befæstningen; og jeg varede flitteligen**

ligen paa, for at see, hvad hand vilde tale ved mig, og hvad jeg skulde svare igien efter min overbeviisning. Og HErren svarede mig, og sagde: Skriv en syn, og gior den klar paa tavlerne; at hand kand læse deri, som løber forbi. Thi der er endnu syn til den bestemte tiid, og den skal udsige, hvad der hør til enden, og ikke lyve; om hand tøver, bie efter ham; thi hand skal visselig komme, og ikke blive tilbage. See, den som formaster sig, hans siel er ikke ret i ham; men en retfærdig ved sin troe, skal leve. Dette var den Israels trøst, som alle de gamle Testamentes troende ventede paa. Derfor sukkede de ogsaa: Psal. 14, 7. Hvo vil give Israel frelse af Zion? da HErren skal omvende sit folkes fængsel, da skal Jakob fryde sig, og Israel skal glæde sig. Dog havde Simeons venten endnu noget besynderligt i sig. Thi af det hand flittig havde betragtet Guds ord, vidste hand, at tiden nu var forhaanden, og alle tegn yttrede sig til den samme tiid, da den forjættede Messias eller Christus skulde komme. Jo mere hand nu var derom overbeviist, og troede, at saliggiørelsen var saa nær, jo større og kraftigere trøst havde hand ogsaa udi dette sit velgrundede haab til Christum.

Men herved maae vi jo ikke lobe det foregaaende og efterfølgende forbi. Foran staaer der: Hand var retfærdig og gudfrygtig. Hans retfærdighed og Gudfrygtighed var en frugt af hans troe. Nu er frugten ikke til, førend træet, den voxer paa, men træet i det mindste efter sin natur er til, førend frug-

frugten. Derfor, omendskiønt disse ord settes foran af Evangelisten, saa skeer dog sligt ikkun til den ende, at hand vil give os en fuldkommen beskrivelse paadenne mand, at hand ikke har været hengiven til verden, som den allerstørste hob ellers er, men har levet i en virkelig samfund med Gud, har skyet alt syndigt væsen, og beflittet sig paa en sand grundig Gudfrygtighed, hvilken hans Gudfrygtighed har havt troen til Christum til grund, saaledes, at hand har ret vandret i den troende Abrahams fodspor. Dermed vilde ogsaa Lucas bekræfte dette, at hand ingen falsk og kiødelig trøst har giort sig af Christo, men at hans hierte og sind har været i den rette tilstand, og i stand til at tage imod den sande trøst; ligesaadan som Malachias, efter det vi forhen have hørt, siger, at **de, som frygtede HErren**, talede hver til sin ven; som hand vilde sige: Om de andre end vil trøste sig, som ikke frygte Gud, saa er det dog kun en falsk og ugrundet trøst, der intet vil hielpe dem. Men i det følgende siger Lucas om Simeon: **Den Hellig Aand var over ham. Og hand havde faaet svar af den Hellig Aand, at hand skulde ikke døe, førend hand fik HErrens Christum at see.** Den ordinaire gave, Simeon havde, var hans retfærdighed og gudfrygtighed; men hvad Lucas her siger om ham, var en extraordinair gave. Thi ihvorvel den Hellig Aand i den rette mening er i alle retfærdige og gudfrygtige, saa forstaaer dog Lucas paa dette sted ved den Hellig Aand, efter det gamle Testamentes tale-maade, prophetiens gave, og er det da ligesaa meget, som hand kunde sagt: Simeon var en Prophet. Og

den-

denne hans propheties gave vilde Lucas nu anføre et exempel paa, nemlig, at Gud paa en extraordinair maade har aabenbaret ham ved den Hellig Aand, at hand ikke skulde see døden, eller ikke døe naturlig-viis, førend hand (med sine legemlige øyne) fik HErrens Christum at see, det er, den Messias og Salvede, hvilken HErren havde givet sit folk saa herlige forjættelser om, saasom Esa. 61. cap. og andre steder. Dette var nu en extraordinair trøst. Saaledes vidste Gud efter sin velbehagelighed overflødig at trøste den, der søgte sin trøst i Christo allene, og alleneste hentede denne trøst udaf Guds ord, som det ordinaire af Gud anviiste middel, endog paa en extraordinair maade, og derved at styrke og befæste hans troe til Christum, der var grundet paa Skriftens vidnesbyrd. Men ved denne extraordinaire trøst har hand vel heller ikke været mangen en kamp foruden, da hand maa havt fornøden, i troen at holde sig til Guds forjættelse, og ogsaa i denne sin alderdom, hand var udi, **ikke at anse sit dødede legeme, men at give Gud ære; og at være fuldkommeligen vis paa, at det, som hand havde lovet, var hand og mægtig til at giøre,** efter det der tales om den troende Abraham. Rom. 4, 19. 20. 21.

Den anden Deel.

Vi gaae nu til **det andet stykke,** da vi endnu skal tage i betragtning **troens glæde, saaledes som den kiendes udi Simeons opfyldte haab.** Herom har Lucas meldet for os i Evangelio, hvorledes **for det første** Gud har lige-

ligesom selv fort ham ind i saadan glæde; hvorledes hand **for det andet** i sine udvortes gebærder har skinbarlig yttret den samme; og **for det tredie**, hvorledes hans ord, hand har talet, har været lutter vidnesbyrd om, og udbrydelser af hans store og overvættes troes glæde.

Hvad var det andet, end at Gud vilde selv føre ham af den **trøst**, hand hidindtil havde havt, ind i **troens glæde**, siden hand ikke kom i templen af egen drift, ey heller af sin sædvanlige og ordinaire andagt, men ved Aandens oprørelse, eller ἐν τῷ πνεύματι, i aanden, eller ved en extraordinair den Hellig Aands indgivelse; ligesaadan som Christus siger om David, Matth. 22, 43. at hand **i aanden** har kaldet ham en HErre, for at give tilkiende, at det er meget mere den Hellig Aand selv, end David, der saa har kaldet ham. At glæden var saa nær, det vidste Simeon ikke, men Gud vidste det, som paa nærværende tiid vilde giøre ham saadan glæde, og give ham opfyldelsen paa det, som hand tilforn havde lovet ham, nemlig, at hand skulde faae Messias at see med sine legemlige øyne. Men om her endskiønt var noget extraordinairt ved, saa er det dog ogsaa noget ordinairt, at Gud maa selv føre os af trøsten i glæden, om det ellers skal være nogen sand **glæde i den Hellig Aand**, saasom Paulus kalder den Rom. 14, 17. og regner den med iblant **Aandens frugter** Gal. 5, 22.

Her see vi nu ydermere paa Simeons udvortes gebærder meget snart den troens glæde, som var i hans hierte, og ikke kunde skiule sig. Thi **der forældrene førde det lille Barn JEsum i templen,**

plen, at de skulde gjøre for ham, ligesom man pleyer efter loven; da tog hand hannem paa sine arme. Hvo kiender ikke udaf disse hans gebærder, hvad der har derhos været i hans hierte, nemlig at hand nu ved et extraordinair lys af den Hellig Aand, har vidst og paa det allervisseste troet og erkiendt, at dette Barn paa Mariæ arme, lad være der i det udvortes ingen forskiel var imellem det og andre børn, var sandelig den forjættede Messias eller Christus, der skulde forløse og saliggiøre sit folk fra deres synder. Der, der var nu glæde over, at Gud saa trolig havde holdt, hvad hand havde lovet ham; glæde over Guds kierlighed og sandhed; glæde over den store salighed, som nu skulde vederfares Israels folk, ja den gandske verden. Ligesom hand udstrakte sine arme, saa reiste hans troe sig og op udi ham, og strakte sig efter det, som var fore. Ligesom hand tog fat paa det lille Barn JEsum med sine arme, og tog ham gandske paa sine arme; saaledes fattede hans troe ham, favnede ham, og holdt ham, nemlig den gandske Christum, med al sin naade, kierlighed, velsignelse og alle himmelske gode ting. Der var intet andet, end fred og glæde i den Hellig Aand. JEsus var paa hans arme og i hans hierte, der var hans Paradiis, himmerig og salighed.

Men allermeest ere hans ord, hand har talt, idet vidnesbyrd om, og udbrydelser af den troens glæde, som hans hierte var fuldt af; hvilket tiden nu ikke vilde tillade at udføre altsammen efter sin viitløftighed. HErre, siger hand, nu lader du din tienere fare i fred, ligesom du haver sagt.

Thi

Thi mine øyne have seet din frelsning, Skulde det ikke være troens glæde? Hand havde ey allene, som andre Israeliter, haabet paa Christi tilkomst; men Gud havde ogsaa forsikret ham i særfrem for andre, **at hand ikke skulde døe, førend hand fik HErrens Christum at see;** og nu saae hand denne, havde ham paa sin arme, beskuede og betragtede ham med sine legemlige øyne. Hvad skulde hand da nu andet sige, end at hand nu, da hand saa længe havde tient Gud i denne møysommelige verden, gierne vilde være losladt og fraspendt af ham; eftersom hand jo nu maatte være fuldkommelig tilfredsstillet i sin siel, da det var seet, hvad hand endnu havde ventet efter i dette liv, og hand nu med sine øyne havde seet sin levende Forløsere, formedelst hvilken hand vist skulde erlange et bedre, nemlig det evige liv. Derfor siger hand ogsaa, eftersom det lyder i det grædske: **Mine øyne havde seet din frelsning,** for at give tilkiende; at hand nu ikke trøstede sig med det bare haab mere, som tilforn, men meget mere glædde sig ved, at hand i troen havde faaet fat paa den Guds frelsning, og var nu derudi salig. I hans øvrige ord vidne i særdeleshed de herlige navne derom, som hand giver den HErre JEsu, hvilke ere tre. Thi hand kalder ham først den **frelsning, som Gud beredde for alle folk;** hvormed hand i særdeleshed sigter til Esa. 52, 10. hvor det heder: **HErren haver blottet sin hellige arm for alle hedningernes øyne; og alle jordens ender skal see vor Guds salighed.** Denne er det, vil Simeon sige, som Esaias har spaaet om, hvilken jeg her har

har paa mine arme. O fryd! o glæde! over den Guds Frelsning, og over alle folk, som de, hvilke saadan en Frelsning er beredt for, og skal **fremstilles for, som en bannere,** efter Esa. 11, 10. Frandeles kalder hand ham ogsaa **et lys, til at oplyse hedningene,** og sigter dermed fornemmelig til Esa. 42, 6. og cap. 49, 6. paa hvilke steder dette navn udtrykkelig tillegges den forjættede Messias. Endelig kalder hand ham **Israels, Guds folkes, herlighed,** hvormed hand maaskee sigter til Esa. 49, 3. **Du er min tienere; Israel, i hvilken jeg vil bevise mig herligen;** ja i disse ord sammenfatter hand alt det gode, som Gud nogen tiid har forlenet sit folk Israel, saasom det var noget, der altsammen viiste hen til Christum, og bestod i ham. Det glædde Simeon sig høylig ved, at den nu var kommen, hvilken alle troende siden faldet have ventet paa, men i besynderlighed Abrahams sæd efter kiødet, eller Israels folk, som det, hvilket hand skulde komme af, hvad hans menniskelige natur var anlangende. Og det er da ogsaa troens glæde, som vi har skuldet kiende udi Simeons opfyldte haab.

Tilegnelse.

Elskelige i HErren! Denne hele lærdom om troens trøst og glæde, saadan som den paa nærværende tiid er fremsat for os, skal vi saaledes føre os til nytte, at vi for vor deel maae, ligesom Simeon, 1. og for alle ting erlange den rette troens trøst, og dernæst ogsaa 2. den sammes sande glæde. Saa seer nu til, at, ligesom Simeon er

bleven deelagtig i den rette trøst, I ligeledes ogsaa maae i sandhed være eller blive deelagtige i den samme. I have hørt, der er sagt om Simeon, at **hand har været retfærdig og gudfrygtig**, og ved saadan sit sinds beskaffenhed **har ventet Israels trøst**. Det er vel sandt, at Christus er kommen i kiødet, og vi derfor ikke har fornøden saaledes, som Simeon, at vente ham, som een, der nu først skal komme. Men mene vi da, at denne troens trøst ingen anden har kundet have sted hos, end bar de retfærdige og gudfrygtige i det gamle Testamente, i det ny Testamente var det anderledes? Siger ikke Christus: **Omvender eder**, (lader eders hierte, sind og gemyt forandre,) **og i saadan en orden troer Evangelium**? Marc. 1,15. Og siger ikke Skriften i det ny Testamente: Ebr. 12,14. **Uden hellighed skal ingen see HErren**? I sige: Formedelst troen allene blive vi retfærdige og salige, og vi forlade os paa Christum allene, som har forløst os. Vel talt! Det var ogsaa Simeons troe, og ingen anden. Men hvad man holder for troe, det er ingen troe, uden saa er, at man af hiertet hader al synd, og beflitter sig paa, i sandhed og af gandske hierte at tiene Gud. I maae ikke troste eder med, at I ere retfærdige og gudfrygtige; thi det er eders skyldighed. Men dersom eders trøst ved Christum, som er den eneste trøst, skal bestaae, saa maae I sandelig være retfærdige og gudfrygtige, eller Christus ikke vil erkiende eder for sine, saasom hand ofte har bekræftet: **Hver den, heder det, som nævner Christi navn, bør afstaae fra uretfærdighed**. 2Tim. 2, 19. Saa lader det nu

være

være eders retskafne alvor med eders omvendelse, og med eders gandske christendom, og beviser det med gierningen, saa hør ogsaa al den trøst, der staaer i den gandske Hellige Skrift, og er indbeslutet i Christo, saa vel eder til, som Simeon, og det blot for Christi og hans naades skyld, uden al eders fortieneste og værdighed.

Naar I da nu saaledes have erlanget den rette troens trøst, saa værer visse og forsikrede paa, at den sande troens glæde heller ikke skal blive borte. Lader det ikke forvilde eder, naar I ved eders oprigtige omvendelse til Gud, ja ogsaa ved den videre fremgang i eders christendom, ikke altid smage den følelige trøst i eders hierte. Siger med David: Ps.27,13.14. **Vee mig, dersom jeg ikke troede, at see HErrens gode i de levendes land. Bie efter HErren, vær frimodig og hand skal styrke dit hierte; ja bie efter HErren.** Gud har sine hellige aarsager, hvorfor hand mange gange holder troens glæde tilbage. Er det kun sandhed i eders hierte med eders Guds-frygt og kierlighed til Gud, om I end erkiende eders tusindfold ufuldkommenhed derved, saa kommer det ikke derpaa an, (saafremt I kun ikke synde modtvillig hen paa Guds naade, men blive ved i en retskaffen og alvorlig kamp imod synden,) saa kommer det, siger jeg, ikke derpaa an, om det er nep, I kand troste eder ret, end sige glæde eder i Christo. Holder eder kun til Guds ord, ligesom Simeon har giort. Betragter smukt Guds herlige forjættelser, og overveyer dem, som Simeon, udi eders hierte. Til rette tiid og time skal de blive til lutter aandelig og

Guddommelig glædes ild og lue i eders hierte, ligesaadan, som hos Simeon. Paa denne tiid heder det hos eder: **Det haab, som lenter, ængster hiertet**, saa længe I nemlig maae klage, at I ved al den alvorlighed, I søge at bevise i eders christendom, ikke kand komme til den forønskte kraft, eller erlange nogen ret frimodighed for Gud; men dersom I kun ikke aflade, men bestandig overgive eder til Christum udi troen, og tillige flittig fare fort i kampen imod synden, holde ved i bønnen, og imidlertid smukt betragte og i eders hierte overveye Guds ord, og i særdeleshed hans herlige forjættelser, saa skal det til sin tiid, og forend I vente det, ogsaa hede om eder: **Naar det kommer, som man begierer, da er det livsens træ.** Ordsp. 13, 12. Og skulde det end ikke skee engang i denne tiid, og I indtil enden maatte have den følesloshed for trøst og glæde at stride med, saa skulde det dog ingen skade giøre eder paa eders salighed. Thi dersom I kun blive i kampen, og ikke vige, saa lad komme, hvad komme vil, I maae dog omsider engang faae den Christi røst at høre: Kom nu, du fromme og troe tienere, og gak ind **i din HErres glæde.** Dertil hielpe hand os selv, den trofaste Frelsere, for sin evige kierligheds skyld. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Dig være lof og priis, HErre JEsu, for den trøst, Simeon har havt udi dig, og for den glæde, hand har havt over dig, og faaet begge dele af din fylde. Lad os dog af den selvsamme ogsaa øse den rette tro-

troens trøst og sande troens glæde. Berced selv hertil vore hierter formedelst din Hellig Aand, udi en sand og grundig omvendelses rette orden, at de maae blive bequemme til at annamme din trøst og din glæde. Lad os altid beholde dit ord, den ædle skat, og giv os en ret lyst og kierlighed dertil; oplys derved vore hierter, opvarme og optænd dem i troen til dig, paa det at vi her maae i dig have trøstens og hisset glædens fylde. Amen!

Den Sondag Septuagesima.

GRADUS FIDELITATIS in opere Domini,

det er,

Graderne udi troskaben i HErrens gierning.

Gud, som er trofast, saa hand troligen holder, hvad hand har lovet, og ikke lader sig dem tage fra, der ere ham troe udi kierlighed, hand gisre os troe i troen til den HErre JEsum, og i hans dyrebare efterfølgelse, indtil enden. Amen!

Vær tro indtil døden, saa vil jeg give dig livsens krone. Dette er Guds Sons ord, Elskelige i HErren, hvilke vi finde i Aabenb. 2. cap. 10. vers. Dyemer-

merket af disse ord gaaer egentlig ud paa, ey allene at troste og oprette dem, der have trængsel for Christi navns skyld, at de ikke skal tabe noget af deres mod, eller lade det reent falde; men endog at opmuntre dem til, at de des mere skal komme den Guds naade-gave, som er i dem, igien til at brænde, ved deres bestandighed og forblivelse i troen voxe og altid blive stærkere, saa at de ikke engang skal lade døden selv overvinde dem, eller bortdrage dem fra Christi kierlighed. I saadan en henseende kalder Guds Søn sig i det foregaaende capit. 18. vers **den første og den sidste, der var død, og er nu bleven levende**, paa det nemlig enhver, der er under lidelsen, kand see paa ham, som troens Begyndere og Fuldkommere, **og intet frygte for de ting, som hand skal lide**, (eftersom Christus selv forklarer sig i det 10. vers) men tænke paa, at Christus igiennem lidelsens og dødens vey er gaaet ind i sin herlighed, og er rede til at give alle dem det evige livs krone, som efterfølge ham igiennem denne vey. Omendskiønt nu disse ord paa den maade fornemmelig ere rettede paa dem, der staae under udvortes forfølgelse for Christi navns skyld: saa gaae de dog ogsaa enhver an, der af hiertet omvender sig til Gud, om hand endskiønt ingen udvortes lidelse endnu er underkast. Thi saa snart een kun er omvendt, saa hører dette ord ham til; fra den tiid maa det stedse ligesom skingre i hans øren, og dette ord: **Vær tro indtil døden, saa vil jeg give dig livsens krone**; eller, som er eet og det samme: **Hvo som bliver varagtig indtil enden, hand skal blive salig**, Matth. 24, 13. det maa hand beholde fast

fast i sit hierte og i sin siel indtil sin sidste ende. Det første, som er fornødent, er dette, at man retskaffen maa omvende sig til Gud; men det andet er ligesaa fornødent, at man maa være troe, naar man har omvendt sig til Gud. Thi det første hielper os intet, dersom det ikke i troskab bliver bevaret. Hvor fornødent det derfor maa være, at vi ofte opvækkes og formanes ey allene til omvendelse, men endog til bestandig troskab, ja ogsaa til at voxe i saadan en troskab, kand enhver selv lettelig slutte udaf det, som er sagt. Men vor dags Evangelium skal give os en bequem leylighed, til endnu at tale noget mere derom, hvilket vi og vil giøre efter den naade, som Gud vil forlene os. Til den ende tage vi for alle ting vor tilflugt til Guds trofasthed, og bede ham om sin Hellig Aands forjættede bistand til hans ord at forkynde, i det vi bede HErrens bøn: **Vor Fader, du som** o. s. f.

Texten.

Matth. Cap. XX. v. 1–16.

Thi himmeriges rige lignes ved et menniske, som var en husbonde, som udgik tilig om morgenen, at leye arbeidere i sin viin-gaard. Men der hand blev forligt med arbeiderne om en penning om dagen, sendte hand dem i sin viin-gaard. Og hand gik ud ved den tredie time, og saae andre staae ledige paa torvet, og sagde til dem: Gaaer I og hen i viin-

gaarden, og jeg vil give eder, hvad ret er; men de gik hen. Hand gik atter ud ved den siette og niende time, og giorde ligesaa. Men ved den ellevte time, gik hand ud, og fandt andre staae ledige, og sagde til dem: Hvi staae I her den gandske dag ledige? De sagde til ham: Thi ingen leyede os. Hand sagde til dem: Gaaer I ogsaa hen i viin-gaarden, og hvad ret er skal I faae. Men der det blev aften, sagde viingaardens Herre til sin foged: Kald arbeiderne, og giv dem lon, og begynd paa de sidste indtil de første. Og de komme, som vare leyede ved den ellevte time, og fik hver en penning. Men der de første komme, meente de, at de skulde faaet mere, og de fik og hver en penning. Men der de fik den, knurrede de mod husbonden, og sagde: Disse sidste have ikkun arbeidet een time, og du haver giort dem lige med os, som have baaret dagens byrde og hede. Men hand svarede, og sagde til een af dem: Ven, jeg gior dig ikke uret, er du ikke forligt med mig om en penning? Tag dit, og gak hen. Men jeg vil give denne sidste, som og dig. Eller haver jeg ikke magt til, at giore med mit, hvad jeg vil? eller er dit øye derfor ont, fordi jeg er god? Saa skal de sidste blive de

for-

første, og de første de sidste; thi mange ere kaldede, men faa udvaldte.

Elskelige i HErren! Naar vi see ind i det, der gaaer foran for vores nu oplæste text, saa finde vi cap. 19, 27. hvorledes Petrus siger til den HErre JEsum i sit og alle de andre disciples navn: **See, vi have forladt alle ting, og fuldt dig, hvad skal vi da have?** Og i det følgende 28. og 29. vers finde vi, hvorledes den sagtmodige Frelsere ikke giver Petrus noget haardt svar herpaa, som hand dog vel havde kundet; men meget mere heel venlig troster ham og de øvrige disciple, og giver dem de allerstørste og herligste forjættelser, ja ikke alleneste dem, men endog alle dem, der skulde være deres troe efterfølgere i at fornegte alt det jordiske for hans skyld. Thi hand siger: **Sandelig siger jeg eder, at I, som have efterfuldt mig, udi igienfødselen, naar Menniskens Søn skal sidde paa sin herligheds stoel, skal I og sidde paa tolv stole, og dømme de tolv Israels stammer. Og enhver, som haver forladt huus, eller brødre, eller søstre, eller fader, eller moder, eller hustrue, eller børn, eller agre for mit navns skyld, skal faae hundrede fold igien, og arve det evige liv.** Men i det vor Frelsere giver denne store forjættelse, setter hand meget eftertrykkelig til v. 30. **Men mange, som ere de første, skal blive de sidste, og de sidste de første.** Og dermed slutter hand ikke sit svar, som hand gav Petrus, men vor evangeliske text i det derpaa følgende 20. cap. hos Matth. hø-

rer ogsaa med til hans svar, og gior os Christi sind og mening tydeligere, nemlig at hand ved disse sidste ord har vildet advare Petrus og alle, som omvende sig til Gud, at de for ingen deel skulde forlade sig paa det, at de havde giort en god begyndelse, eftersom de havde det Guds naade allene at takke; men de maatte meget mere see til, at de kunde blive ham troe, som havde kaldet dem, og blive udi naaden, paa det de ikke ved at legge sig selv nogen værdighed til, og ved mangel af troskab skulde af de første blive de sidste. Derfor har ogsaa vor Frelsere udi lignelsen forestillet saa adskillige arbeidere, paa det at man des bedre maatte komme til at kiende, hvad der hør til denne troskab, og hvorledes samme har saa mange slags grader. Det ville vi og paa nærværende tiid efterforske, og i HErrens frygt handle

De gradibus fidelitatis in opere Domini,

eller

Om graderne udi troskaben i HErrens gierning.

Og det saaledes, at vi betragte:

I. Hvad der hør til den sande troskab i HErrens gierning.

II. Hvilket der er graderne i den samme.

Forleen os, du trofaste Frelsere, hertil din naade, og gior os saa troe, at der ikke ved vor skyld skal blive talt noget forgieves herom, og at ogsaa alting maa under din naa-

naade og velsignelse anvendes troligen og til vor evige saliggiørelse!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu det første er angaaende, nemlig: **Hvad der hør til troskaben i HErrens gierning**, saa er det, (at vi paa det eenfoldigste og tydeligste maae fatte det,) tre ting, som dertil udkræves. **Det første er**, at et menniske i sandhed maa være omvendt til Gud; **det ander**, at hand udi saadan sin omvendelse, og i alt det, dermed er forbunden, ingen egen værdighed og fortieneste maa vide af at sige, men erkiende den pure bare Guds naade i Christo JEsu, og altid blive hængende ved den allene; **det tredie er**, at hand maa giøre Guds villie, saaledes, som hans kald fører med sig.

Det første bliver nødvendig udfordret, eller meget mere sat forud; efterdi det var urimeligt, at formane et menniske til, at hand skulde være HErren troe, i fald hand endnu var afvendt fra ham med sit hierte, og endnu ikke agtede paa den HErrens gierning, hand skulde være troe udi. Saadan een maa aldeles først opvækkes til den sande poenitentse og omvendelse, førend man kand formane ham til troskab i HErrens gierning. Saaledes straffer Esaias c. 5, 12. dem, **i hvis giestebuder der var harper og psalter, trommer og piber, og viin; men som vilde ikke see til HErrens gierning, og saae ikke hans hænders gierning**; saadanne folk kunde hand ikke formane til troskab i HErrens

rens gierning, men det var dem mere fornødent, at de først ved alvorlig bestraffelse maatte blive afdragne fra saadant deres kiødelige og syndige levnet. Saa var det heller ikke vantroe og uomvendte Jøder, vor Frelsere havde for sig i vor text, som hand vilde opvække til troskab, men det var Petrus og hans øvrige disciple, der vare blevne troende paa ham, og saa retskaffen omvendte til ham, at de endog havde forladt alting for hans skyld, og fuldt ham efter. Der heder det nu: **Værer troe, seer til, at I ikke af de første blive de sidste.** Den rige unge karl, der sagde i det foregaaende Matth. 19. capitel v. 20. **Det har jeg holdet altsammen fra min ungdom; hvad fattes mig endnu?** ham var det heller ikke, Christus her opvækker til troskab. Thi eftersom hans grund endnu ikke var oprigtig, om hand end meente det selv, saa blev ham allerførst en skarp prøve forelagt, hvori hans oprigtige omvendelse først maatte viist sig; og dersom det var skeet, saa skulde hand ogsaa blevet formanet af Christo til bestandig troskab.

Derhen sigter nu ogsaa den lignelse i vores evangeliske text, som vor Frelsere giver om arbeiderne i viingaarden. Dem, der stode ledige paa torvet, kunde der ikke siges til, at de skulde være troe; men de maatte først være kaldede, og ogsaa virkelig have antaget saadant kald; saa kom det an derpaa, at de skulde være troe i dette kald.

Fremdeles saa hør ogsaa det **andet**, vi have talt om, til den sande troskab i HErrens gierning, nemlig, at man i sin omvendelse, og i alt det, dermed er forbunden, hænger ved den pure bare naade, og

ikke

ikke ved egen værdighed og fortieneste. Thi siden vi blive salige af naade formedelst Christum, saa var det den allerstørste utroskab imod Gud, naar menniſket var bleven deelagtig i denne naade, og da dog alligevel ikke vilde give den samme æren, men tilskrive sin egen værdighed og fortieneste noget. Efterdi menniſket heller ikke kand giøre noget, som hand jo er skyldig at giøre, saa var og dette en stor utroskab, dersom hand ikke i al sin gierning erkiendte sig for en unyttig tienere, saasom Christus fordrer Luc. 17, 10. Da hand heller ikke kand giøre noget got videre, med mindre Guds naade virker det udi ham; hvilken en utroskab vilde det da ikke være, om hand vilde tilskrive sig selv nogen berømmelse deraf. Ja, da hand ogsaa altid maa erkiende sin ufuldkommenhed, der hænger ved ham, endog i hans beste gierninger, saa følger og derudaf, at een aldrig maa see paa sin gierning, som hand fortiente noget dermed, men alleneste paa den pure bare Guds naade. Men hvor let dette kand snige sig ind, at man vil see paa sin egen gierning, det seer man paa Petrus, da hand spurde Christum: **Hvad skal vi da have?** Derfor gaaer ogsaa vor Frelseres øyemerke meest derud paa i vor evangeliske text, at hand kand hindre og forebygge denne tillid, man har til nogen gierning. Thi det er det, der sigtes til med 10. 11. 12. 13. 14. og 15. vers i vor text, naar det heder: **Men der de første komme, meente de, at de skulde faaet mere, og de fik og hver en penning. Men der de fik den, knurrede de mod husbonden, og sagde: Disse sidste have ikkun arbeidet een time,**

time, og du haver giort dem lige med os, som have baaret dagens byrde og hede. Men hand svarede og sagde til een af dem: Ven, jeg gior dig ikke uret, er du ikke forligt med mig om en penning? Tag dit, og gak hen. Men jeg vil give denne sidste, som og dig. Eller haver jeg ikke magt til, at giøre med mit, hvad jeg vil? eller er dit øye derfor ont, fordi jeg er god? Det er med faa ord faa meget sagt: I Guds rige gielder ingen menniskes gierning eller virken noget, at man torde regne det for nogen fortieneste, men her bliver intet andet seet paa, end Guds pure bare godhed og naade, hvilken menniket maa allene holde sig ved, og derhos altid erkiende sin uværdighed, saa fremt hand ellers vil være angenem i Guds øyne, og velbehagelig for ham.

Det tredie, som hører til troskaben, er, som sagt er, dette, at man opfører sig, som det kand anstaae eens kald. Men kaldet, da den Hellig Aand har kaldet os ved Evangelium, og oplyst os med sine gaver, forpligter os til, at vi skulle forlade syndens tieneste, og overgive os til Guds tieneste med legem og siel. Hvo som følger dette kald, og opfører sig, som det kand anstaae det samme, den agtes tro i HErrens gierning, og om saadan een skal det hede engang: Vel du fromme og tro tienere, du haver været troe over det lidet, jeg vil sætte dig over meget; gak ind til din HErres glæde. Derom taler Paulus Phil. 3, 14. hvor hand siger: Jeg forglemmer de ting, der ere tilbage, og rekker mig til det, som er fore, og jager efter maa-

maalet, efter det klenod, som hør til det Guds kald, som er her oven fra, i Christo JEsu. Til dette hoved-kald kommer da ogsaa et menniskes udvortes kald og stand, da een lever i regiere-standen, en anden i lære-standen, og en anden i huus-standen. Derudi maa Guds ord være reglen, og det hør til den sande troskab, at enhver af hiertet retter sin stand til Guds ære, og til sin næstes nytte; og ikke har sig selv, men Gud til sit øyemerke. Ved troen bliver vel menniskét salig, men troen maa være virkende i lydighed mod Gud, og i kierlighed til næsten, ellers er det ingen sand troe. Derhen hører nu vor gandske text om arbeiderne i viingaarden. Hvo som ikke arbeider, hand kommer ikke heller viingaardens HErre noget ved. Hans kald gaaer jo ud paa arbeide. Hvor kand altsaa nogen troste sig ved sit kald, dersom hand ikke tager det samme vare? Saa meget som een forsømmer i sit arbeide, saa meget fattes det ham og paa troskab. Men jeg taler ey allene om det udvortes arbeid, men om arbeidet i HErrens gierning, at een skal rette baade sit indvortes og udvortes til Guds ære; hvor da ogsaa det lidelses og trængsels arbeide hører hen, som Gud paalegger enhver efter sin velbehagelighed. Saa er nu det den sande troskab i HErrens gierning, at een er retskaffen omvendt til Gud, alleneste trøster sig ved Guds naade i Christo JEsu, og er Gud lydig i alt, hvad hand giør og lider, og ogsaa holder ved der udi indtil enden, eller i det mindste, i fald hand snubler, troligen forbedrer saadan en feyl, og saaledes bliver ved Christum.

Den

Den anden Deel.

Nu følger ogsaa den anden deel af vores betragtning, da vi ydermere med hinanden have at overveye, **hvilket der er graderne i den sande troskab.** Thi vare der ingen grader i troskaben, saa kunde man heller ikke opvække sig selv og andre til, at blive altid mere og mere troe i HErrens gierning. Troskaben er en Guds naades-gave, men den kand formeres saa længe vi leve, ligesom og Gud saaledes holder det med alle sine naades-gaver. Thi troen, kierligheden, haabet, taalmodigheden, sagtmodigheden, ydmygheden og alle øvrige gaver kand formeres, og altsaa og troskaben, der er ligesom en vogterske over alle øvrige gaver.

Men hvad vi have sagt i den første deel om tre stykker, som hørde til den sande troskab, det selvsamme maae vi ogsaa beholde om graderne udi den samme. Thi det kand man ikke negte, at **for det første** omvendelsen i sig selv er hos een mere kraftig, igiennemtrængende, frivillig, frimodig, hiertelig og inderlig, end hos en anden. Derhen maae vi regne dem, som vare kaldede ved den ellevte time, og siden bleve alle de foregaaende foretrakte. Og hvo seer ikke paa synderinden, Luc. 7. paa Zachæus, Luc. 19. og paa den bodfærdige røvere, Luc. 23. en større omvendelsens kraft, end paa en heel hob andre syndere og toldere, der dog ogsaa have omvendt sig til ham, og ere blevne værdigede af ham, til at hede hans disciple? Luc. 15, 1. cap. 16, 1.

Ligemaade er der ogsaa **for det andet** en meget

get stor forskiel i den troende vedhængelse ved den pure bare Guds naade i Christo JEsu. Vi see det jo paa Petrus, hvorledes ureenheden, eftersom viist er, saa snart har vildet indsnige sig hos ham, da hand har sagt: Hvad skal vi da have? Men man see kun, hvordan hand siden i sin første og anden Epistel taler om den sag, og hvordan hand der tilskriver naaden, og det Guds uskyldige og ubesmittede Lams, og hans for os udgydede dyrebare blods naade og fortieneste alting. Der maae vi atter regne dem hen i vor text, der ere kaldede ved den ellevte time. Der var intet, uden den kaldendes naade, hand som gav dem penningen, og der blev ikke talt om nogen gierningers fortieneste. Saa er nu det en troskabs grad, dersom menniskét altid mere og mere erkiender sin uværdighed og sin stinkende elendighed, og giver den pure bare Guds naade altid mere og mere priis og ære. Dette, dette er den allerfornemmeste sag, hvilken menniskét maa vore og tiltage i troskab udi. Thi derved kiender man altid mere og mere, at man selv er og formaaer intet, men Christus og hans gandske forløsnings-verk bliver altid bedre og bedre herliggiort i et menniske.

Endelig finde vi ogsaa for det tredie troskabens grader i lydigheden mod Gud og i hans villies virkelige udøvelse. Thi herudi maae et troende menniskes troskab øves hans hele liv igiennem, og vilde man sporge, hvilket der er den rette hoved-fordeel at betiene sig af, til at vore og tiltage i alt got, og at giøre en vis og merkelig fremgang i sin christendom; saa var det ikke ubilligt at svare: Fidelitas,

troskaben er det. Man være kun tro i den annammede naade, og tragte af hiertet efter at blive altid mere og mere tro derudi, saa skal vexten snart blive aabenbar i alle stykker.

Saa maatte vi forestille os dem, der ere blevne kaldede den første time, eller om morgenen til arbeidet i viingaarden. Dersom de samme havde beflittet sig paa, fra den time, de bleve kaldede, at være ret troe i den dem anbefalede HErrens gierning, og ikke ved deres arbeide seet paa den dagens byrde og hede, de havde maatt bære, men alleneste holdt sig til naaden; saa skulde HErren ophøyet dem fra een troskabs grad til en anden, eller Gud skulde giort dem altid mere og mere troe. Da skulde de ikke af de første være blevne de sidste; ligesom og da Christus, naar hand siger: **Mange, som ere de første, skal blive de sidste**, ikke saa just vil, at det nødvendig maa saaledes være; men i det hand siger **mange**, (ikke **alle**,) saa giver hand tilkiende, at det ogsaa gaaer anderledes med mange, og at de blive ved at være de første. Saa skulde da de første i kaldet og saa ikke havt et lidet fortrin for de andre i troskabens grader, og skulde ey allene været kaldede, men endog udvaldte, eller udkaarene gode arbeidere. Ligesom da vor Frelsere just ved denne slutning i den Evangeliske text: **Mange ere kaldede, men faa udvaldte**, i særdeleshed giver tilkiende, at hand her har vildet forestille gradus fidelitatis eller troskabens grader i HErrens gierning. Thi det skulde egentlig hede efter det grædske: Mange ere de **kaldede**, men faa ere de **udvaldte**, det er, omendskiønt mange faae og antage Evan-

Evangelii kald til deres omvendelse, eller og det kald til at tiene i HErrens gierning, og forblive derudi; saa ere der dog faa, der bevise sig ret vel i saadant kald, at man i sandhed kand holde dem for udkaaren-gode Guds børn og troe arbeidere, der nemlig hænge ved den kaldendes blotte naade, og dog med bestandig troskab tage alle de pligter i agt, som høre til deres kald. O! hvor salige maatte da de være, der i deres første levnets aar havde antaget naadekaldet, vare blevne troe derudi indtil enden, og saaledes vare af deres fromme og kierlige HErre, der havde kaldet dem, førte fra een troskabs grad til en anden. Dog siden de mindste have fuldt Guds kald fra deres ungdom op, have de i vor Evangeliske text ikke en ringe trost derudi, at der ogsaa ere nogle kaldede den tredie, siette, niende, ja den ellevte time; men i besynderlighed derudi, at der endog af de allersidste endnu ere blevne de første, og de altsaa, naar de endog finde sig at være sildig kaldede, kun tør ved i HErrens navn at gribe sagen des frimodigere og friskere an. At tale meer herom, vil tiden ikke tillade; saa er og denne sag desforuden af saadan vigtighed, og af saa viidt et begreb, at det nep paa eengang kunde lade sig giøre, bare summarisk engang at udføre den samme.

Tilegnelse.

Seer I nu til, Elskelige i HErren, at I paa behørig maade fører eder alt dette til nytte, som herom er sagt.

I have hørt, at der hos den sande troskab maa være lagt en retskaffen omvendelse til grund. Vel-

an! saa tænker da nu efter, om det har sin sande rigtighed dermed hos eder. Enhver spørge sig selv og sin egen samvittighed: Er jeg da i sandhed omvendt til Gud, eller ikke? I vide, at jeg tit har erindret eder om, at man ikke maa sette denne sag saa slet hen forud; saasom der hor heel meget til en sand og grundig hiertens omvendelse, og den rette μετάνοια eller sinds-forandring er en meget stor og vigtig sag, hvorudi mange, ja de fleste bedrage sig, i det de holde sig for omvendte, da der dog aldrig er gaaet nogen sand omvendelse for sig hos dem, agte sig for igienfødte, da den nye fødsels kraft dog ikke findes hos dem, eller teer og yttrer sig i deres levnet. Naar nu saadanne folk komme i prædiken, saadan, som Nicodemus er kommen til Christum, der vel vilde lade sig videre oplære af ham, men erkiendte ikke det, at hand maatte først fødes paa ny; og ikke vil først antage denne lærdom, at det feyler dem endnu paa den rette grund, nemlig paa en sand omvendelse, ligesom Nicodemus dog har antaget den af Christo, hvad vil man da udrette hos saadanne tilhørere, der staae saa fast i deres falske mening og indbildning? Vile I paa, om I ere retskaffen omvendte til Gud, eller ikke, saa examinerer eder dog des bedre i eders samvittighed, træder frem for Guds ords speyl, og beskuer derudi eders gierninger, ord, begieringer og tanker, og hvad for et øyemerke og hensigt I har udi alt eders væsen, giøren og laden; og beder Gud dertil, at hand ikke vil lade eder døe i noget selv-bedrag. Thi saa trofast er jo Gud, at hand gierne vil bønhøre saadan en bøn, og ved sit ord give eder eders tilstands sande beskaffenhed at kien-

kiende, saafremt I ikke vil smigre for eder selv, men gierne være visse paa, hvordan det staaer imellem ham og eder. Og ere I ikke visse herpaa, saa griber sagen des alvorligere an, paa det I kand blive visse. Hører I det?

Men befinder det sig hos eder i sandhed, at I ere omvendte til HErren, saa seer til, at I da ogsaa lade en bestandig erkiendelse af eders ringhed og uselhed, og af den blotte bare Guds naade i Christo JEsu, findes hos eder. Ingen iblant eder tænke sig **at være noget, som dog er intet**, Gal. 6, 3. Beholder eders øyne rene, rene siger jeg, fra denne sand, der formørker troens øye, det er, fra den falske indbildning om egen værdighed og egen fortieneste. Tænker meget mere altid paa, at I have JEsu Christo og hans store forløsnings og forsonings verk, da hand har udøst sit blod for eder, alting allene at takke. Seer til, at I ikke med den indbildte tanke om eders egen retfærdighed, besmitte og besudle dette smykke for Gud, nemlig JESU Christi retfærdighed, dette ædle og kostelige smykke, siger jeg, dette rene og hvide atlask, hans retfærdighed, som eder er tilregnet og skenket. Naar I møde for Guds ansigt, kommer altid, som de uværdige syndere, der intet andet have fortient, end døden og fordømmelsen, men dem saligheden er skenket for Christi blods skyld allene. Om I endskiønt ogsaa bleve altid mere og mere hellige og ustraffelige, som det og billig skal være, saa lader det dog altid være langt fra eder, at I skulle ville tilskrive eder noget for den sags skyld; bliver meget mere altid ringere og mindre i eders øyne. De tvende hoved-

stotter, Christendommen hviler paa, ere vor uværdigheds, og som jeg tilforn har kaldet det, vor stinkende elendigheds erkiendelse, og den blotte bare Guds naades erkiendelse i Christo JEsu; holder eder altid fast derved, og søger altid at voxe og tiltage i disse to slags erkiendelse.

Men vogter eder, at J ikke synde modtvillig hen paa Guds naade, eller af denne hierte- og siele-qvægende trost giøre en raaden synde-trost. Tænker paa, at J ere dyre kiøbte, og stræber herefter af al magt, at J kand tiene Gud i aand og sandhed; at J kand være hellige paa eders legem og paa eders aand; at J kand hengive eder Gud med legem og siel; at J ikke mere lide noget paa eder, som kand være ham imod; ikke søge eders eget, men reenligen det, som Guds er; at J med Paulus maae forglemme de ting, der ere tilbage, og rekke eder til det, som er fore; at J maae bevise al troskab i troen til Christum, i lydighed mod Gud, i kierlighed til eders næste, i ydmyghed, i sagtmodighed, og i alt, hvad priseligt og retskaffent er. Husker paa, hvad jeg har sagt eder, at troskaben maa være en vogterske for alle gudelige dyder og kræfter. Saa giver nu u-afladelig agt paa eder selv, at der ikke skal her eller der nogen utroskab indsnige sig i gierninger, eller i ord, eller i begieringer og tanker. Men skulde J finde, at nogen ureenhed vilde indsnige sig, saa giører tapper modstand, og svinger eder frimodig op til en høyere grad i troskab, som det, HErren vil gierne give eder den fornødne kraft til. Arbeider kun hurtig og frisk fort i den HErrens viingaard, som J ere kaldede til. Bliver og holder kun ud i denne Guds orden,

saa

saa skal HErren af eder, som børn, giøre stærke unge folk, og af unge folk mænd og fædre i Christo, saasom Johannes skriver derom 1Ep.2,12.13. 14. saa skal I fores fra troe til troe, og fra kraft til kraft, ligesom Caleb og Josua, hvilke fra begyndelsen til enden fuldkommelig efterfulgte HErren, eller trolig fuldkommede HErrens efterfølgelse, og derfor ogsaa havde et stort og herligt fortrin for det gandske folk; 4Mos.14,24.30.38. cap.32,12. og saa skal HErren jo mere og mere forandre eders inderste ved sandheds Aand, saa at I, udi alt eders væsen og foretagende, lade den sandhed og det retskafne væsen, som er i Christo JEsu, findes i eder, indtil denne vor trofaste Frelsere tager eder, som sine tienere og tienerinder, ind i sin herlighed, og siger til eder: (efter Matth.25,21.) **Vel du fromme og troe tienere, (eller tienerinde) du haver været tro over det lidet, jeg vil sette dig over meget; gak ind til din HErres glæde.**

Beslutnings-Bøn.

Du trofaste Frelsere, priis være dig, at du har ladet os erkiende alt saadant. Hvo som endnu ikke er omvendt iblant os, den omvend du, paa det hand kand blive retskaffen omvendt. Hvo som bedrager sig ved en falsk indbildning, den aabne du øynene paa, og udred ham af alt selv-bedrag. Men hvo som er omvendt til dig, giv den, at hand for alting aldrig forglemmer, at det er blot og bar naade, ham er vederfaren, at du saaledes har draget ham til dig med kierlig-

heds seler. Giv os alle en ret flid og alvorlighed i vor christendom, og plant en ret grundig troskab i vore hierter, til at arbeide i din viingaard af alle kræfter. Lad ingen dag, ja intet øyeblik gaae forbi, at du jo besøger vort inderste med din naade og sandhed, indtil vi, som børn uden svig, maae ustraffelig og med glæde fremstilles for din throne, og prise dit navn til evig tiid.

Amen!

Den Søndag Sexagesima.

Guds ords frugt.

Gud forlene os alle med hinanden og hver for sig formedelst naadens Aand en sand lyst og kierlighed til sit ord, paa det at enhver iblant os maa være, som et træ, der er plantet hos vand-bække, som giver sin frugt i sin tiid, og hvoraf ikke et blad affalder, og paa det vi kand faae lykke til alt, hvad vi gjøre; det give hand os for Christi skyld. Amen!

Elskelige i HErren! I vor dags Evangeliske text, nemlig i Luc. 8. cap. 8. vers faae vi et ord at høre, hvilket vor Frelsere og paa andre steder som oftest har udraabt, nemlig dette: Hvo som haver øren, at høre med, hand høre. Vel er Guds ord, i og for sig selv, af saadan vigtighed, at menniskets hø-

relse,

relse, hvilken er en stor Guds gave og velgierning, fornemmelig dertil skal anvendes: men efterdi vor Frelsere alligevel ikkun ved nogle af sine taler giver denne opvækkelse, at hand setter dertil: **Hvo som haver øren, at høre med, hand høre**; saa kand man deraf kiende, at saadanne taler maae høres af os frem for andre med al agtsomhed. Men det er vor Frelsere ey allene derom at giøre, at vi skal udvortes høre hans ord med en agtsomhed i sindet; men hand vil ved det selvsamme ogsaa bevæge os til eftertænksomhed, at betragte flittig, hvad vi have hørt, indtil vi ret forstaae og fatte det, og nøye erkiende, hvad Gud har befalet og forbudet, eller og forjættet os derudi. Og dette giør heller ikke engang den sag af, som vor Frelsere udkræver i saadan en opvækkelse; men det er hans mening, saasom hand forklarer sig selv Marc. 4, 24. at vi skal see til, **hvad vi høre**, ihukommende, **med hvad maade vi maale, skal os maales, og man skal end give os til, som høre**, det er, vi skal see til, vi for alting føre os de ord, vi høre, til nytte, det allerbeste vi kand, og paa det allerivrigste og troligste føre dem i øvelse baade indvortes og udvortes; thi med hvad maade enhver tilhører beflitter sig paa at anvende det Guds ord, hand har hørt, med saadan maade skal Gud ogsaa maale ham velsignelsen, nemlig hans ords kraft og frugt til, saaledes, at man ey allene skal beholde det i sit hierte, som man har hørt, og bevise det i sit levnet, men ved det, man har hørt, ogsaa endnu blive anført til en større erkiendelse, og tillige ogsaa til flere og herligere frugter af saadan en erkiendelse.

Vor dags Evangelium, Ellskelige i HErren, er af saadan en beskaffenhed, at alting kommer an paa at forstaae det ret, og anvende det, som man bør, saa aldeles, at Gud aldrig lader os forkynde sit ord, at vi jo derved ere skyldige til at føre denne text i brug og øvelse. Hvorfore vi da ikke tør forundre os over, at vor Frelsere rykker disse besynderlige opvækkelses-ord: **Hvo som har øren, at høre med, hand høre**, ind med i det samme. Derudover lader jeg ogsaa dette være det ord, jeg denne gang raaber til eder, forend jeg kommer til den Evangeliske textes forklaring. Eder alle, som her ere, raaber jeg derfore til i HErrens navn: **Hvo som har øren, at høre med, hand høre!** Lader denne opvækkelse tiene eder til, at I ikke alleneste med sand andagt anhøre fra begyndelsen til enden, hvad jeg forkynder eder i HErrens navn, men endog med al troskab anvende eders gandske levnet, I har tilbage, paa, at sette det i verk, som I faae at høre i denne time. Men Gud, som baade kand og vil virke saadant udi os, maa for alle ting herom alvorlig paakaldes af os, hvilket vi da ville giøre i HErrens bøn: **Vor Fader, du som o. s. f.**

Texten.

Luc. Cap. VIII. v. 4-15.

Men som meget folk var tilsammen, og de af stæderne reiste til ham, sagde hand ved en lignelse: Der gik en sædemand ud, at saae sin sæd; og

og i det hand saaede, faldt noget hos veyen, og blev borttraadt, og himmelens fugle aade det op. Og noget faldt paa klippen, og der det voxte op, visnede det, fordi det havde ikke vædske. Og noget faldt midt iblant torne, og tornene voxte op med, og qvalde det. Og noget faldt i den gode jord, og det voxte op, og bar hundredefold frugt. Der hand dette sagde, raabte hand: Hvo som haver oren, at høre med, hand høre. Men hans disciple spurde ham ad, og sagde: Hvad lignelse skal dette være? Men hand sagde: Eder er det givet, at vide Guds riges hemmeligheder; men de andre siges det kun i lignelser, at de skal seende ikke see, og hørende ikke forstaae. Men dette er lignelsen: Saden er Guds ord. Men de hos veyen ere de, som det høre; derefter kommer dievelen, og tager ordet af deres hierte, at de skal ikke troe, og blive salige. Men de paa klippen ere de, som annamme ordet med glæde, naar de det høre; og disse have ikke roed, som troe til en tiid, og falde fra i fristelsens tiid. Men det, som faldt iblant tornene, ere de, som det høre; og i det de gaae hen, under dette livs ombyggelighed, og rigdom og vellyst, qvæles de, og bære ingen frugt. Men det i den gode jord

ere

ere de, hvilke, naar de høre ordet, beholde det i et sinukt og got hierte, og bære frugt i taalmodighed.

Udaf disse vore oplæste textes-ord skal der i eenfoldighed handles

Om Guds ords frugt.

Hvorved vi da skal have at overveye,

I. Hvorved samme forhindres, og
II. Hvorved den erlanges.

Men paa det vi des nærmere og lettere kand naae det øyemerke, hvorfor dette bliver foredraget, skal ikke alleneste meningen af vor Frelseres ord forklares, men endog tillige den i dette fald høystfornødne formaning strax føyes hertil.

Gud give os øren, til at høre alting ret, forstand, til at fatte alting ret, og en oprigtig villie, til at føre alting ret i øvelse, og udi øvelsen den rette troskab og bestandighed, saavelsom og en Gudelig viisdom, paa det vi maae bringe en overflødig riig frugt ind i evigheden af det ord, vi have hørt. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vor Frelsere, Elskelige i HErren, udi den oplæste text lignelse-viis indretter sin tale om Guds ords sæd, og om fire slags agre, den falder paa, saa er det vel at merke, at hand ingen forskiel setter i sæden, men i ageren,

ren, det er, ikke i Guds ord, men i dem, som høre det. Og saa er det da aabenbar, at tre slags agre, som hand taler om, skal forestille os, hvorved frugten af den gode sæd, nemlig Guds ord, hindres. Ihvorvel der da nu ere utallige forhindringer, som volde, at Guds ord ikke kommer til kraft og frugt hos menniſket; saa har dog vor Frelsere inddeelt dem i disse tre classer eller hoved-stykker, hvorunder de alle kand befattes.

Den første classe bestaaer i disse ord: **Der gik en sædemand ud, at saae sin sæd; og i det hand saaede, faldt noget hos veyen, og blev borttraadt, og himmelens fugle aade det op.** v. 5. Og dette forklarer den HErre JEsus os selv, naar hand siger i sin udleggelse: **Men dette er lignelsen: Sæden er Guds ord. Men de hos veyen ere de, som det høre, derefter kommer dievelen, og tager ordet af deres hierte, at de skal ikke troe, og blive salige.** v. 11. 12. Dermed giver hand da tilkiende, at ingen haver nogen forhindring at søge paa Guds side. Thi hand paa sin side giver ordet, og det til ingen anden ende, end at det maa bære frugt; dernæst er hand ogsaa rede til, at give velsignelse dertil, **at det skal lykkes for det samme, til hvilket hand sender det,** efter Es. 55, 11. men paa menniskens side, som høre ordet, er al forhindring for den sande frugt at søge. Og der er nu det den første hoved-forhindring, hvilken vor Frelsere giver tilkiende i de nys anførte ord, nemlig, at, naar Guds ord forkyndes, mange da vel ere til stede derhos, saa man skulde mene, de hørde jo ordet, men de høre alligevel ikke saa-

saaledes derpaa, at der skulde kunde haabes nogen frugt af, eftersom de ikke beholde det. Dem, der slet ikke høre ordet, taler vor Frelsere aldeles intet om. Thi det forstaaer sig desforuden, at, dersom nogen afvender sit øre fra at høre Guds ord, eller om hand sover, naar der prædikes, eller adspreder imidlertid sit sind i andre tanker, eller sladrer med sin naboe, og hører efter, hvad hand svarer ham, saa forstaaer det sig, siger jeg, desforuden, at saadant et menniske kand ikke have nogen frugt af det, hand ikke hører. Saadanne ere ikke holdne værd at tale om i Evangelio. De agte Guds ord ikke, saa vil Gud igien foragte dem. Hører og merker det, saa mange af eder, som i dette fald maae kiende eder skyldige i eders samvittigheder. I ere endnu ikke engang saa gode, som den vey, sæden falder paa. Thi den siger Christus om: **De hos veyen ere de, som det høre.** Og dog er det ikke endnu dermed udrettet. Thi at høre er vel en ting, som er fornøden; men det er ikke nær nok. Hører dog og merker, hvad vor Frelsere her siger: **Sæden,** siger hand, **blev borttraadt, og himmelens fugle aade den op.** Men hvordan forklarer hand dette? **Derefter,** siger hand, **kommer dievelen, og tager ordet af deres hierte, at de skal ikke troe, og blive salige.** Kiere venner, den regel gielder jo hos alle, at enhver er sine egne ords beste fortolkere; hvi skulde vi da ikke lade det fornemmelig gielde om vor Frelsere? Og mueligt, intet menniske skulde saaledes udlagt Christi lignelse om sæden, der faldt paa veyen, i fald hand ikke selv havde giort det. Vi skulde maaskee sagt: Det er dem, der vel

høre

høre paa ordet, men ikke ret eftertænke det samme, ere for u-agtsomme til at søge det samme videre efter, for lade og dovne til at føre det i ovelse, som de have hørt, huske siden ikke mere derpaa, falde strax med deres sind og gemyt igien paa det jordiske, og følge deres gamle vaner; hvorudover man derefter finder dem saa vanvittige og uforstandige, at man skulde mene, Guds ord var dem endnu aldrig forkyndet. Denne forklaring over Christi ord kunde ikke være urigtig, men aldeles komme overeens med hans mening. Vi finde ogsaa noget i vort Evangelium selv, som nok stadfæster denne forklaring. Thi den gang vor Frelsere havde sat denne lignelse frem, spurde hans disciple ham ad: **Hvad lignelse skal dette være? Men hand sagde: Eder er det givet, at vide Guds riges hemmeligheder; men de andre siges det kun i ligneiser, at de skal seende ikke see, og hørende ikke forstaae.** v. 9. 10. Seer, der er det uden tviil, at disciplene har erlanget mere frugt af ordet, end det øvrige folk. Thi de eftergrandskede sagen videre, paa det de kunde føre sig alting des bedre til nytte; men de andre vare u-agtsomme, og bekymrede sig ikke videre om lignelsens betydning. Derfor var det og deres egen skyld, og Guds retfærdige dom, at de ikke saaledes lærde at forstaae Guds riges hemmelighed, som disciplene, og heller ikke havde saadan nytte af Christi ord. Men den egentlige forklaring, som Christus giver, giver endnu noget mere tilkiende, ja og vel det, som vi mindst tænke paa. Thi hand siger: **Derefter kommer dievelen, og tager ordet af deres hierte.** Hvo tæn-

tænker det, og hvo troer det? Een hører flittig paa prædiken, og veed paa nærværende tiid alt, hvad som er sagt; tænker hand da vel, nu kommer dievelen, og søger at tage ordet af dit hierte, paa det du ikke skal troe, og blive salig. Derpaa tænker hand ikke, men gaaer hiem, og mener, alting er vel giort; hand hører igien een prædiken efter en anden, og tænker ikke, at mørkhedsens Fyrste er ham altid saa nær, og tragter efter, at tage ham alle Guds ords sæde-korn bort af hans hierte. Men her siger vor Frelsere det med gandske udtrykkelige ord. Derfor er det den første hoved-forhindring i Guds ords frugt, naar menniſket vel hører det samme, men søger ikke at beholde og bevare det i sit hierte. Derfor siger ogsaa Christus Luc. 11,28. **Salige ere de, som høre Guds ord, og** NB. **bevare det.** Og i vor Evangeliske text siger hand om den gode jord: **Det ere de, hvilke, naar de høre ordet, beholde det**; hermed hand tillige laster dem, der ere hos veyen, der vel høre ordet, men ikke beholde det. Men een ting maae J her i særdeleshed merke. Det er dette: Menniſket tænker ikke, at der strax er nogen til stede, der vil tage det ord, som hand nu har hørt, og som ogsaa vel er gaaet ham til hierte, fra ham igien, og det af hans hierte, saa hand skal blive af med det gode liggendefæ, og ikke vide af, hvorledes det er kommen fra ham; allermindst tænker menniſket, at satan saaledes staaer ham efter hans siel, og saa meget ham mueligt er, forhindrer, at hand aldeles ikke skal beholde noget got i sit hierte. Og siden nu menniſket ikke betragter denne fare, og heller ikke tager sig vare for, at satan vil tage ham

ordet

ordet af hiertet igien, saa er just denne uvidenhed, blindhed og deraf kommende skiødesløshed hoved-aarsagen, hvorfor menniſket ikke bevarer det ord, hand hører. Troede hand, at denne fare var saa stor, saa skulde hand altid tage begge disse stykker vel i agt med hinanden, og erkiende dem begge for lige nødvendige, nemlig at hand baade hørde Guds ord, og bevarede det; og ligesom hand maa undslaae sig fra al anden ting, naar hand ret vil høre til, saa skulde hand ogsaa siden, efter hand havde hørt ordet, undslaae sig fra alt, hvad der kunde forhindre ham i at bevare ordet; ja, ligesom hand ogsaa maa spænde sit sinds kræfter, og være ret agtpaagivende, paa det hand ret kand høre til, saa skulde hand ogsaa siden med al flid rette sit sind paa, at hand smukt maatte bevare alt i sit hierte, og ved bøn og aarvaagenhed giøre satan, der vil røve ham det, stærk modstand. Eftersom der nu, desværre, ere saa til af saadanne tilhørere, hvad tør man da undre sig over, at ordets frugt bliver borte hos de fleste? Vare her saa mange ordets **bevarere** iblant eder, som her ere **tilhørere**, saa skulde der og hos enhver følge frugt af ordet. Men nu der er vel altid mange, der høre til, men faa iblant eder ere betænkte paa, hvorledes de ret maae bevare det, de have hørt, saa bliver eder maalt igien med den samme maade, som I maale; og det er da Guds retfærdige dom, at, efterdi man ikke tragter efter at bevare hans ord, hand da tillader dievelen at komme, og tage ordet bort af saadant et u-agtsomt hierte. Det, det skrive Gud ved sin Hellig Aand dybt i eders hierter.

Den anden classe af forhindringerne i Guds ords frugt, er den, som vor Frelsere taler om, naar hand siger i vor text: **Og noget faldt paa klippen, og der det voxte op, visnede det, fordi det havde ikke vædske.** v. 6. Derom er vor Frelseres forklaring v. 13. denne: **Men de paa klippen ere de, som annamme ordet med glæde, naar de det høre; og disse have ikke roed, som troe til en tiid, og falde fra i fristelsens tiid.** Efter denne vor Frelseres forklaring, hvilken vi billig maae agte høyere, end alle andre, er det de ordets tilhørere, hvilke man vel ikke kand sige om, at de slet ikke bevare eller beholde ordet i deres hierte, ikke heller, at de ikke troe, saasom vor Frelsere havde sagt om de forrige; men disse høre først til med fliid og agtsomhed, sandheden, som fremsettes, skinner dem ind i hiertet, de glæde sig derover, og rose sig deraf imod andre, give og i mange ting nogle prover og spor fra sig paa, at ordet faaer indgang hos dem, saaledes, at man med temmelig god foye maa haabe om dem, det skal komme til sin onskelige frugt hos dem: men derpaa fattes det, at de ikke ret bekymre sig for, at deres gamle steen-hierte maa blive ret sønderknuset, sønderslagen og forandret; vil heller ikke erkiende, at det derpaa fattes dem, og trænge af den aarsag ikke ind med bøn og ydmyg begiering i en alvorlig levnets forbedring, eller, naar de end giøre det, saa gaaer det dog ikke paa grunden, men de slaae sig til sikkerhed i utide, ere meget for snart til freds med sig selv, og stræbe ikke nokſom at voxe udi den nye fødsels rette kraft. Saadanne giver Christus det vidnesbyrd, at de troe til en tiid,

og

og saa længe som de troe, ere de sande Guds børn; men skal de for Guds ords, for Christi og hans efterfølgelses, og for den gode samvittigheds skyld til at lide noget, saa bestaae de ikke i saadan en prøve, men da bliver det aabenbar, at de endnu ikke have ladet Guds ord komme til den rette kraft hos sig. Det er at rose hos dem, at de høre Guds ord med agtsomhed; det er at rose, at de tage det til hierte; det er at rose, at de annamme det med glæde, eller glæde sig over den erkiendte sandhed; det er at rose, at de ikke i forstningen imodstaae Guds ords kraft, men troe det samme: men deres feyl bestaaer derudi, at de ikke lade det trænge igiennem indtil grunden, at hiertet maa blive aldeles forandret; hvorfor de ogsaa tabe den gode begyndelse igien, som de have til saadan en forandring. Dette slags ere der nu ogsaa mange af iblant eder, i særdeleshed folk, der alt ere temmelig til aars, baade af mand- og qvinde-kiønnet. Thi der ere mange iblant eder, der med fliid høre paa ordet, erkiende vel, at det er sandhed, glæde sig derover, naar den Guddommelige sandhed bliver tydelig fremsat for dem, og takke Gud derfor; og i fald man ikke videre vilde see paa grunden, saa skulde man tænke, de vare, som de skulde være. Men een ting fattes dem: De tænke ikke paa, de have endnu det gamle hierte, men sette altid forud, at de alt maatte være gode Christne, der ikke havde nødig, som andre, at de skulde omvende sig. Derfor bliver hiertet ikke nokſom forandret hos dem, og om end ordet synes at giøre nogen frugt hos dem, saa ere de dog ikke rodfæstede nok udi det rette aandens nye væsen, som befindes

hos dem. Og det er aarsagen, hvorfor det er faa gamle folk, ordet slaaer ret igiennem hos. De ere blevne saa haarde i deres væsen, som en klippe, og i hvad man end siger og prædiker, saa gaaer det dog ikke igiennem hos dem; kommer det langt, saa sige de: Det er got, det er altsammen sandhed, Gud skee lof, at det bliver os saa klart sagt! Men derved lade de det blive, og blive ikke anderledes i hiertet. Det er mig en stor smerte. Gud aabne øynene paa mange, at de maae erkiende det, og ikke lade deres alder være dem til forhindring i deres omvendelse, men meget mere tiene dem til en opvækkelse til den samme, efterdi de jo ere nær ved graven. Dog er det ikke de gamle allene, der henhøre til denne anden classe; iblant dem, der endnu staae i opvext, og saadanne, som endnu ere i deres beste aar, findes der ogsaa nok af dem, der ingen roed have, troe til en tiid, men falde fra i fristelsens tiid. Ach HErre! aabne du øynene paa dem, at de dog maae lære at grave dybere, Luc. 6,48. at stræbe at have et bedre hierte, og blive salige.

Den tredie classe beskriver vor Frelsere i disse ord: **Og noget faldt midt iblant torne, og tornene voxte op med, og qvalde det**; v. 7. hvilke ord hand saaledes forklarer v. 14. **Men det, som faldt iblant tornene, ere de, som det høre; og i det de gaae hen, under dette livs omhyggelighed, og rigdom og vellyst, qvæles de, og bære ingen frugt.** Efter denne vor Frelseres forklaring er det de menniskr, der ikke alleneste høre ordet, og annamme det med glæde, men synes

og

og i begyndelsen at fatte rette rødder deraf, at trænge ind i en grundig verdens og alle jordiske tings fornegtelse, og at tiene Gud med stor alvorlighed og brændende iver; men efterat de saaledes have begyndt i aanden, vogte de sig ikke for syndens bedragelighed, og lade sig saa uformerkt igien indvikle i nærings-sorg, begynde efterhaanden at faae det timelige gods og deres riigdom kier igien, eller og at holde dette livs vellyster for en middel-ting og uskyldig sag, og derved at geraade i en falsk og kiødelig frihed. Der bliver da hos saadanne, om de endskiønt først have havt en god begyndelse, Guds ord qvalt igien, saa det ikke kommer til sin rette frugt, eller de dog ikke blive ved i deres gode tilstand indtil enden, og den sidste frugt af Guds ord, som er sielens salighed, altsaa ikke kand følge derudaf. Det maae I i særdeleshed høre og merke, I som finde eder eengang opvakte, oplyste, forandrede og omvendte ved Guds ord. Ach! der ere mange i denne stad komne saa vidt, men derefter gaaet ind igien i dette livs vellyster, og i kierlighed til rigdom, og i nærings-sorg, hvorved det da er skeet, at Guds ord endelig er bleven qvalt udi dem, og de ikke saadan ere komne af fra verden, som man vel i førstningen havde tænkt om dem. Det maa være talt til eders advarsel, paa det I maae vogte eder derfor, og paa det det ikke skal træffe ind hos eder, hvad Petrus taler om saadanne 2 Ep. 2, 20. hvor hand siger, at de sidste ting ere blevne dem verre, end de første, og v. 22. at det er dem vederfaret, som siges i det sande ordsprog: Hand er som en hund, som haver vendt sig igien til

sit eget spye, og som en soe, som var toen, til skiden søle.

Den anden Deel.

Det er endnu tilbage, at vi ogsaa nu for det andet betragte, hvorved Guds ords frugt erlanges. Herom taler vor Frelsere ogsaa lignelse-viis, naar hand siger: Og noget faldt i den gode jord, og det voxte op, og bar hundredefold frugt. v. 8. Disse ord forklarer hand v. 15. saaledes: Men det i den gode jord ere de, hvilke, naar de høre ordet, beholde det i et smukt og got hierte, og bære frugt i taalmodighed. Saa er det nu det, hvorved, efter vor Frelseres ord, den rette, modne, bestandige og evige Guds ords frugt erlanges, dersom nemlig et menniske hører og bevarer Guds ord i et smukt og got hierte, og i taalmodighed forventer, at Gud skal fremføre den salige og herlige frugt af sit ord udi ham, og opholde og formere den indtil enden. Men hvordan dette er at forstaae, det behøver ikke videre at udføres. Thi man kand alt forstaae det af det foregaaende. Guds ord fører paa sin side sin frugt frem: Gud lader det aldrig komme tomt tilbage, men velsigner det, og bringer det til herlig frugt, naar kun menniſket ingen hinder legger i veyen paa sin side. Hvor man nu vogter sig for de foromtalte forhindringer, der bær Guds ord ufeylbarlig sin frugt. Men at der staaer Matth. 13, 23. Een bær hundredefold, men en anden tresindstivefold, men en anden tredivefold, det giver tilkiende, at, jo mere een lader sig

finde

finde i Guds rette orden, og vogter sig for alle Guds ords forhindringer, jo rigere frugt findes der ogsaa hos ham af Guds ord, om ikke i det udvortes, i andre menniſker at omvende, eller i andre kierlighеds gierninger, dog visselig i det indvortes, i nærmere og saligere samfund med Gud, og i større og herligere Guds riges frembrydelse i hiertet. Men det giver og tilkiende, at ordets frugt kand altid blive mere og mere riig og herlig hos enhver, saaledes, at den, der først ikkun har baaret tredivefold, den kand ogsaa komme til at bære tresindstive og omsider hundredefold. Men over alt gives dermed tilkiende, at Guds ord bærer en riig frugt, naar det endog er i den ringeste grad hos nogen, hvorudover der ogsaa i vor text alleneste meldes om at bære hundredefold.

Ach! hører og merker dette, saa mange af eder, som ere her til stede! Bort med alle forhindringer! De forhindre eder i et saa uskatterligt gode, nemlig i den ædle og rene frugt af det Guddommelige ord. Mine Elskelige! det er mit arbeide paa eder i HErren, at I ved det ord, jeg forkynder eder, maae erlange smukke og gode hierter, og saaledes ved det samme komme til den sande frugt, som Gud søger efter, nemlig til eders sieles frelse og salighed. Ach velan! søger I dog, for eders eget bestes skyld, det selvsamme, som jeg søger paa eder. Thi paa hin dag vil Gud ikke sporge efter, hvor mange prædikener I have hort, men hand vil sporge efter frugten, og derpaa vil det komme an, at eders hierter ere blevne forandrede og forbedrede ved ordet, og dervved blevne bequemme til at bære HErren den ange-

nemme retfærdigheds frugt. Ach! saa seer dog nu for Guds skyld til, at I vogte eder for de nylig viiste forhindringer, paa det I kand beholde det ord, som I høre, og det I visselig ikke skal foragte, men gierne høre, udi et smukt og got hierte. Værer ikke dem lige, der ere hos veyen, hvilke vel høre ordet, men ikke beholde det. Naar I høre det, og eders hierter overbeviises og røres derved, saa sukker til Gud, at hand vil ved sin Hellig Aand besegle det i eders siele, og ikke tillade, at dievelen maa tage det bort af eders hierter. Tænker saa siden ordet videre efter. Dog skal I ikke ængste eder derover, om I ikke strax kand huske alt det, I have hørt. Thi Gud seer ikke derpaa, hvor god hukommelse en haver, men hvor hungrig og torstig hand er efter retfærdighed. Og da skal den Hellig Aand nok til rette tiid huske eder paa det ord, I have hørt. Imidlertid giøre I vel i, at I vænne eder til, at tænke det videre efter, som I have hørt i prædikenen. Jo mere I øve dette, jo lettere skal det blive eder, og jo bedre skal I kunde føre eder prædikenerne til nytte. Men forlader eder saa ikke paa, at I have beholdet meget, men søger under vedholdende bøn og ydmyg begiering at trænge ind i den nye fødsels rette kraft. Tager eder herudi vare for alt selv-bedrag. Tænker dog for ingen deel, at I for eders alders, eller eders stands, eller eders lærdoms skyld ere nærmere ved himlen, end ellers. Derpaa kommer alting an, at steen-hiertet bliver ret sønderstødt, sønderknuset og sønderslaget, og eder gives et nyt hierte, som kand være det smukke og gode hierte, i hvilket man maa bære den ædle frugt af Guds ord i taalmodighed.

Og

Og naar Gud saaledes har forandret eder eders hierter, saa tager eder vel vare, at I ikke gaae hen under bekymringer, eller uformerkt lade nogen kierlighed til det timelige og jordiske indsnige sig hos eder igien, eller falde efterhaanden i falsk frihed. Stræber meget mere af al magt efter dag fra dag, at Guds ord maa uafladelig bære sin herlige frugt hos eder. Naar I om morgenen tilig sette eders fod af sengen, saa tænker, at I træde ind i fristelsen, og satan, verden og eders eget kiød og blod vil tragte efter at forhindre Guds ords frugt. Derimod maae I da strax være udrustede med Guds ord og med bønnen, og lade slig modsettelse des mere drive eder til, altid at lade eder finde, som en frugtbar HErrens ager, at den sande **Aandens frugt, kierlighed, glæde, fred, langmodighed, fromhed, godhed, troe, sagtmodighed, afhold**, Gal. 5, 22. maae stedse være til stede i og paa eder. Enhver dag maa bære den hundredefold frugt af ordet, og om I om aftenen maae skamme eder ved, at I ikke har baaret frugt nok, (hvilket er noget, som I altid maae erkiende,) saa beder HErren, at hand af den tredivefold frugt vil giøre en tresindstivefold, og af den tresindstivefold en hundredefold hos eder. Men endelig saa tænker dog, at I ere skyldige til at overgive Christo eders gandske hierte, og have alleneste deri **at være flittige**, at I kand **være ham behagelige**. 2Cor. 5, 9. Bliver dette eders hierte og eders gandske sind, saa skal det være det gode og smukke hierte, i hvilket I skal bære HErren lutter gode frugter til hans priis og ære. Det give eder den trofaste Frelsere, og skaffe selv i eder for sit

navns skyld, hvad som er behageligt for ham. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Trofaste Frelsere! velsigne du dette forkyndte ord, og lad det tiene enhver iblant os ey allene til en skarp prøve, men ogsaa til en kraftig opmuntring og grundig forbedring, paa det at det ord, som vi høre, maae i den tilkommende tiid bedre naae sit maal hos os, end som hidindtil er skeet, og vi jo mere og mere komme dertil, at der i vort indvortes og udvortes maae findes en frugt af dit ord, som strekker sig ind i evigheden, indtil vi erlange den sidste frugt af dit Evangelium, nemlig vore sieles evige frelse og salighed.
Amen!

Fastelavns Søndag.

Troens Øye,

Hvorledes det skal rettes 1. paa den Hellige Skrift, 2. Paa JEsum Christum.

JEsus den korsfæste være os alle Guds kraft og Guds viisdom. Amen!

Elskelige i HErren! Naar Paulus vil formane Timotheus til, at hand skal blive troe i den Apostoliske lærdom, og i Evan-

Evangelii tieneste, og bevise sig retskaffen, som en Guds mand, i alle stykker, saa skriver hand 2Ep.3, 15.16.17. saaledes til ham: **Efterdi du veed den Hellige Skrift af barndom, som kand giøre dig viis til saliggiørelse ved troen, som er i Christo JEsu. Den gandske Skrift er indblæst af Gud, og er nyttig til lærdom, til overbeviisning, til rettelse, til optugtelse i retfærdighed, at det Guds menniske skal være færdigt, tilberedet til al god gierning.** I disse ord giver Apostelen tilkiende, at den Hellige Skrift er den eneste grund, hvorpaa vi skal grunde vores troe, og at den er tilstrekkelig til, at vi ved den kand opbygges til salighed; saavelsom og, at den ikke alleneste tiener for begynderne, men at den ogsaa kand tilberede en Guds mand og tienere, til at erlange saa megen viisdom, som ham kand være fornøden til at undervise andre, og at vise dem frem paa veyen til den evige salighed. Men Paulus siger med besynderlig eftertryk, at, da Skriften var Timotheus vel bekiendt af barndom, saa kunde den samme **giøre ham viis**, forstandig og klog **til saliggiørelse ved troen, som er i Christo JEsu.** Ligesom hand derfor vil, at troen alleneste skal grunde sig paa Guds ord, der er forfattet i den Hellige Skrift; saa vil hand ogsaa, at Christus skal for alting derudi søges, som den, der **er veyen, og sandheden, og liver**, (Joh. 14, 6.) saaledes, at al Skriftens viisdom sammenflyder derudi, at vi ved ham, og ellers ved ingen anden vey, komme til det evige liv. Derudover er det høyst fornøden, at begge disse stykker til den almindelige opbyggelse dri-

drives og indskærpes, nemlig for det første, at vi ingen anden grund skal bygge vor christendom paa, end paa den Hellige Skriftes grund, saafremt vi ellers vil naae til den sande og til den evige salighed førende viisdom; for det andet, at vi i at læse og betragte den Hellige Skrift, som det usvigelige Guds ord, have at rette vort hierte, sind og gemyt paa Christum, paa det vi maae komme til salighed formedelst troen til ham. Og herudi skal vi ikke tykkes os kloge, som de der alt længe siden havde udlært sligt, og derfor ikke havde saadan underviisning mere behov. Thi Paulus vidste vel, at Timotheus var selv en Lærere og Biskop for menigheden i Ephesus, og ikke des mindre erindrer hand ham om begge de nys ommeldte stykker, og formaner ham til at blive derved, sluttelig og u-afladelig at drive de samme i sit embedes forretning, og forsikrer ham derhos, at, naar hand vilde **gjøre dette**, saa skulde hand frelse **baade sig selv, og dem, som hørde ham** 1Ep. 4, 16.

Elskelige i HErren, vi vide, at indholden af dette vor Søndags Evangelio hos Lucas c. 18. er denne, at **JEsus har forkyndet sin lidelse**, (ihvorvel der til dette hoved-indhold ogsaa er føyet den historie om en blind, som er giort seende,) og at Christi passions eller lidelses offentlige betragtning tager sin begyndelse med denne Søndag. Ligesom nu Christus i denne sin lidelses forkyndelse viser os til den Hellige Skrift, og til den, hvilken Skriften skulde opfyldes og fuldkommes paa, nemlig til sig selv; ligesaa er det og mit øyemerke, at rette ordets fremsettelse i denne time derhen, at vi maae ære den Hel-

Hellige Skrift, som den Guddommelige sandheds eneste grund, og opbygges til troen paa JEsum Christum, som vor saliggiørelses eneste grundvold og klippe, den Skriften vidner om, og blive styrkede derudi. HErren vor Gud komme os til hielp med sin naade, forlene os den viisdom fra oven af, og meddele os kraften og velsignelsen af sit Guddommelige ord, paa det at det rette øyemerke kand naaes paa os alle. Derom lader os bede ham udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Luc. Cap. XVIII. v. 31–43.

Men hand tog til sig de tolv, og sagde til dem: See, vi gaae op til Jerusalem, og alle de ting, som ere skrevne ved Propheterne, skal fuldkommes paa Menniskens Søn. Thi hand skal overantvordes hedningene, og bespottes, forhaanes, og bespyttes. Og de skal hudstryge, og ihielslaae ham, og tredie dag skal hand opstaae. Men de forstode slet intet deraf, og den tale var skiult for dem; og de forstode ikke det, som var sagt. Men det skede, der hand kom nær til Jericho, sad en blind hos veyen, og tiggede. Men der hand hørde folket, som gik frem, spurde hand, hvad det var? Da forkyndte de ham, at JEsus den Nazaræus gik frem. Og hand

hand raabte, og sagde: JEsu, du Davids Søn, forbarme dig over mig. Og de, som gik for, truede ham, at hand skulde tie; men hand raabte end meget mere: Du Davids Søn, forbarme dig over mig. Da stod JEsus, og bød ham ledes til sig; men der de fik ham nær til ham, spurde hand ham ad, og sagde: Hvad vil du, at jeg skal giøre dig? Men hand sagde: HErre, at jeg maa see. Og JEsus sagde til ham: Vorde seendes, din troe haver frelst dig. Og strax blev hand seendes, og fuldte ham, og ærede Gud, og alt folket, som saae det, lovede Gud.

Elskelige i HErren! Troen giør en til Christi discipel. Er troen af den rette art, eller en sand troe, saa er den, som har den, en sand Christen. Men, er den samme ikke af den rette art, saa kand een vel hede en Christen for menniskene, men i grunden og for Gud er hand det ikke, saasom hans øyne see (som Lutherus oversetter det) efter troen, (Jer. 5, 3.) og vel erkiende, om den, nemlig troen, er af den rette art, eller ikke. Den retfærdige af troen, heder det, skal leve. (Rom. 1, 17. Hab. 2, 4.) Hvor der nu ingen sand troe er, der er heller intet liv og lys, men død og mørke. Men den sande troe retter først sit øye paa et vist principium, eller paa en vis og ubedragelig grund, hvoraf den kand lære det, som den troer, og dernæst paa den

eneste

eneste Frelsere, i hvilken den troer og haaber saligheden. Saaledes har Christus lært sine disciple; og saaledes har de, som hans hellige Apostle, igien lært andre, saasom vi allerede tilforn have merket et exempel derpaa udaf 2 Tim. 3. Vel an! Lader os eenfoldig følge denne lære-maade, og udaf den oplæste Evangeliske text betragte

Troens Øye,

Hvorledes det er rettet

I. Paa den Hellige Skrift, og
II. Paa JEsum Christum selv.

Giv du os, o HErre! at vi altid maae have en vis troens grund, og paa den samme opbygges til salighed. Amen.

Afhandling.

Den første Deel.

Elskelige i HErren! Troen omgaaes paa adskillig maade med to adskillige ting, nemlig, at man troer, **at den Hellige Skrift er Guds ord**, (og det i saadan en forstand, at det er den eneste grund, som troen maa grunde sig paa,) og dernæst ogsaa, **at troen anseer JEsum Christum, som den eneste Saliggiørere.** Derfor maa man billig i besynderlighed betragte, hvorledes troens øye er rettet paa den Hellige Skrift, og i besynderlighed, hvorledes det er rettet paa Christum, som vor Frelsere. Det ene kand ikke være uden det andet; dog har troen i et hvert stykke sin besynderlige forretning og øvelse.

I vor

I vor Evangeliske text viser ogsaa vor Frelsere sine disciple med al flid for det første an dertil, **hvorledes de skulde rette deres troes øye paa den Hellige Skrift.** Thi hand tog til sig de tolv, heder det, og sagde til dem: **See, vi gaae op til Jerusalem, og alle de ting, som ere skrevne ved Propheterne, skal fuldkommes paa Menniskens Søn.** Dermed vilde hand give dem tilkiende, hvad der paa nærværende tiid skulde skee i Jerusalem, nemlig, hvorledes hand skulde lide, dse og opstaae sammesteds. Dette kunde hand jo ogsaa vel saaledes givet dem tilkiende, at hand ikke havde meldt noget derved om den Hellige Skrift. Men seer, med hvilken en forsigtighed og viisdom hand omgaaes her med sine disciple. Da dette til samme tiid var dem en meget fremmed sag, at hand, deres HErre og Mestere, skulde lide og dse, og de meget mere haabede, at hand nu endelig skulde fremstille sig engang offentlig i Jerusalem, som den forjættede Konge af Israel, og oprette Israels rige igien med den udvortes herlighed, hvilken Davids og Salomons rige i forrige tider havde havt; saa viser hand dem for alle ting, hvorledes de bedre skulde see ind i Skriften, og deraf lære, hvad Guds egentlige raad var, og hvorledes det samme nu maatte fuldkommes paa ham, som den forjættede Christo. Og ligesom hand i dette fald har handlet her, da hand forud har sagt, hvad der skulde skee med ham, saa handlede hand og siden, den gang det nu var skeet; ja, da disciplene ikke derudi havde fuldt ham ret, og randsaget i den Hellige Skrift efter, hvad Propheterne hav-

havde spaaet om ham, satte hand dem herfor saaledes til rette efter sin opstandelse: **O! I daarer og seenhiertede til at troe alt det, som Propheterne have sagt. Burde det ikke Christum at lide dette, og at indgaae til sin herlighed? Og hand begyndte fra Mose og fra alle Propheter, og udlagde dem i alle Skrifter det, som var skrevet om ham.** Luc. 24, 25. 26. 27. Og siden giorde hand sligt igien v. 44. 45. 46. 47. da hand og har beraabt sig paa sine taler, som hand i den henseende havde holdt til dem for sin lidelse. Hvorudaf vi da see, at dette har overalt været Christi lære-maade, at hand ingenlunde har viist disciplene hen til sin blotte auctoritet allene, (om hand endskiønt vel kunde giort det, saasom **den eenbaarne Søn, som er i Faderens skiød,** Joh. 1, 18. og vores eneste **HErre og Mestere,**) saavelsom og, at hand ikke har viist dem hen til andre menniskers udvortes anseelse, ikke heller til tradition, eller hvad der var sagt af de gamle, men blot og bar til den Hellige Skrift, som den eneste troens grund. Hvilken lære-maade ogsaa i særdeleshed Paulus, som en sand Christi efterfølgere, har taget saa trolig i agt, at hand frit og offentlig for sine fiender torde rose sig af, at hand **sagde intet andet, end det baade Propheterne have sagt, at skulle skee, og Moses: at Christus skulde lide, at hand den første af de dødes opstandelse skulde forkynde et lys for folket og hedningene.** Ap. G. 26, 22. 23. Hvad er da nu klarere, end at Christus og hans Apostle have lært os, at vor troes øye for alting maa see paa den Hellige Skrift, og at de selv

har saa noye vildet have endog alle deres taler prøvede efter den samme, og ikke tillade, at nogen i ting, som angaae vore sieles saliggiørelse, maatte følge sin fornuft, som en norm og regel, og heller ikke engang, at nogen maatte oprette en anden grund næst den Hellige Skrift. Gielder nu ellers Christus, og hans hellige Apostlers lærdom og exempel noget hos os, saa maae vi lade os dette eengang for alle være sagt, at vi maae grunde vores troe alleneste paa den Hellige Skrift. Have andre noget got og nyttigt i deres lærdom, hvormed de vise os til Christum, saa have de taget det af den Hellige Skrift, hvorudi Gud har grundet sin sandhed, og ogsaa beviist den i gierningen, i det alt, hvad der tilforn i det gamle Testamente er forkyndet om Christo, er bleven fuldkommet paa ham, og optegnet i det nye Testamentes Skrift. Saa maa nu vor troes øye herudi være eenfoldigt og reent, saa at det ikke erkiender nogen anden Guds sandheds grund, end den Hellige Skrift, og derefter examinerer og prøver alt andet. Dette er da det første, som vi have havt at betragte, nemlig, hvorledes **troens øye skal være rettet paa den Hellige Skrift.**

Den anden Deel.

Nu have vi endnu for det andet at overveye, **hvorledes troens øye skal være rettet paa Christum.** Det Guds ord, som er forfattet i den Hellige Skrift, er det, hvilket vi sette vor troe til, men Christus er den, hvilken vi troe paa. Udaf Skriften lære vi, hvad vi have at troe om Christo, og hvorledes vi maae grunde vor troe

paa

paa ham, som den eneste saliggiørelses klippe. Den vil ingen videre ære have, end at vi skal troe den, som det Guds sande ord; men ved det allene, at vi bare troe, det er sandt, hvad der staaer i Skriften, blive vi ikke salige, og dersom vi ikke gaae videre, kunde saadant intet hielpe os, men vi maatte blive i døden. Vi maae da ogsaa komme til Christum selv, hvilken den Hellige Skrift viser os til, som den eneste Frelsere; ellers ere vi, ligesom pharisæerne, hvilke og randsagede Skriften, fore ikke vild derudi, at den vidnede om ham, **men til Christum selv kom de ikke, at de kunde have livet** Joh. 5, 39. 40. Velan! saa maa da troens øye vel være gandske eenfoldig rettet paa den Hellige Skrift; men derved maa man ikke lade det blive, men ogsaa rette det paa Christum, som Skriften viser os til.

Udi vor Evangeliske text finde vi nu hertil anledning nok, og det for det første **i lærdommen**, og for det andet **i Christi gierning**. Hans lærdom er her en spaadom om det, der den gang endnu var tilkommende, men inden kort tiid skulde skee, nemlig, at hand skulde **overantvordes hedningene, og bespottes, forhaanes, og bespyttes, hudstryges og ihielslaaes, og saa opstaae tredie dag**. Klarere og tydeligere kand der intet være, end denne Christi lærdom. Men ikke des mindre heder det her om hans disciple: **Men de forstode slet intet deraf, og den tale var skiult for dem; og de forstode ikke det, som var sagt.** v. 34. Thi til samme tiid vare de forud betagne og forvildede af deres gamle meninger, at Christus skulde oprette et udvortes og verdsligt kongerige paa jor-

den. Og der kunde nu intet saa klart og tydeligt tales for dem, at det jo maatte kommet dem mørk og uforstaaeligt for, blot og allene, fordi det ikke rimede sig med deres forudfattede falske meninger. Men den gang det nu var opfyldt, og Christus erindrede dem om sine forrige taler, og tillige paa ny lagde dem Skriften for, og beviiste, at det altsammen havde maatt skee, da blev alting klart og tydeligt for dem. Og efterat de havde annammet den Hellig Aand, og forrettede deres Apostels-embede, var dette og intet andet deres lærdom, som de forkyndede for alt creatur under himmelen, og dertil viiste de menniskene, at de derved allene skulde blive salige. Hvorfor vi heller ingen bedre forklaring kand give over Christi ord, som staae i vor text, end Apostlernes Gierninger og deres Epistler, hvilke deraf ere fulde, og gandske tydelig og eenfoldig vise os, hvorledes vor troes øye maa være rettet paa Christi lidelse, død og opstandelse. Lader os ikkun paa nærværende tiid see, hvorledes Paulus taler derom: 1Cor.15, 1-5. Jeg, siger hand, giver eder tilkiende, brødre, det Evangelium, som jeg forkyndte eder, hvilket I og annammede, udi hvilket I og have staaet, formedelst hvilket I og blive salige, dersom I og beholde, med hvad tale jeg haver forkyndet eder Evangelium; uden I have troet forgieves. Thi jeg haver overantvordet eder iblant de første ting det, som og jeg annammede: at Christus døde for vore synder efter Skrifterne; og at hand blev begraven; og at hand er opstanden tredie dag efter Skrifterne. Da

hand

hand og udtrykkelig setter til v. 11. **Hvad heller det er da jeg, eller de, (de andre Apostler) saaledes prædike vi, og saaledes troede I.**

Men vi have ydermere ogsaa for det andet at erkiende udaf Christi gierning, **hvorledes vor troes øye skal være rettet paa ham.** Her have vi i vort Evangelii efterfolgende text en arm blind tiggere for os, som et ret billede og mønster paa vor aandelige elendighed. Thi saadanne ere vi alle af naturen, nemlig blinde og uformuende til alt aandeligt gode. Dette maae vi erkiende, ligesom den Hellige Skrift ogsaa allevegne underretter os herom. Dersom vi ikke holde og erkiende os for saadanne, saa bedrage vi os selv, og sandheden er ikke i os. Men hvad giorde denne blinde tiggere? **Der hand hørde folket, heder det, som gik frem, spurde hand, hvad det var? Da forkyndte de ham, at JEsus den Nazaræus gik frem. Og hand raabte, og sagde: JEsu, du Davids Søn, forbarme dig over mig. Og de, som gik for, truede ham, at hand skulde tie; men hand raabte meget mere: Du Davids Søn, forbarme dig over mig.** v. 36. 37. 38. 39. Vel var hand legemlig blind, men hans troes øye var des bedre aabnet paa ham, at hand erkiendte denne JEsum, som hand hørde nævne, for **Davids Søn,** det er, for den forjættede Messias; og fordi hand troede Skriften, hvad den havde spaaet om Christo, i særdeleshed, at Messias skulde give de blinde deres syn, Esa. 35, 5. saa troede hand ogsaa, at denne JEsus kunde hielpe ham. Derfor raabte hand: **Du Davids Søn, forbarme dig over**

mig. Ligesaadan maae og vi bære os ad, og ligesaa eenfoldig, som denne blinde tiggere, rette vor troes øye paa den HErre JEsum, og troe, at hand er den Christus, den Guds Søn, og at vi, som troe, skal have livet i hans navn, Joh. 20,31. at saligheden er ikke i nogen anden; thi ikke er heller et andet navn under himmelen, som er givet blant menniſker, ved hvilket det bør os at blive saliggiorte, Ap.G. 4, 12. end den, alle Propheter give vidnesbyrd, at hver den, som troer paa ham, skal faae syndernes forladelse ved hans navn. cap.10, 43. Hvad giorde den HErre JEsus da nu ved den blinde, da hans troes øye saaledes var rettet paa ham? Hand hialp ham. Thi saa heder det her: Da stod JEsus, og bød ham ledes til sig; men der de fik ham nær til ham, spurde hand ham ad, og sagde: Hvad vil du, at jeg skal giøre dig? Men hand sagde: HErre, at jeg maa see. Og JEsus sagde til ham: Vorde seendes, din troe haver frelst dig. Og strax blev hand seendes, og fuldte ham, og ærede Gud, og alt folket, som saae det, lovede Gud. v. 40-43. Dette var Christi gierning paa den blinde; men dette har hand ikke giort til den ende, at vi skal ikkun haabe saadan udvortes hielp af ham, og som vi ikke kunde have noget høyere og vigtigere at forvente af ham; men hand har derved beseglet sin lærdom, at hand nemlig skulde doe for os, og os til gode opstaae fra døde, eller, saasom Paulus udsiger det Rom.4,25. give sig hen for vore synder, og opreises for vor rætfærdiggiørelse. Naar

vi

vi da nu komme til ham, som denne blinde tiggere, og for vore synders skyld raabe til ham med et bodfærdigt og troende hierte: **JEsu, du Davids Søn, forbarme dig over mig**; saa vil hand da ogsaa ligesaa virkelig hielpe os paa vore siele, som hand har hiulpet dette blinde menniske, at vi ligesaa vist skal blive salige, som denne blinde blev seende. Men ligesom denne blinde derpaa har fuldt Christum efter, ligesaa maae og vi, naar vi ved troen til Christum ere blevne retfærdige, følge ham efter, og saaledes altid lade vore øyne gandske eenfoldig være rettede paa ham, som **troens begyndere og fuldkommere**, Ebr. 12, 2. at vi kand **faae af hans fylde** allene **naade for naade**, Joh. 1, 16. og stedse sige: **I HErren ere retfærdigheder og styrke.** Esa. 45, 24.

Tilegnelse.

Saa er eder da nu, Elskelige i HErren, i korthed lagt for øyne, hvorledes troens øye skal være rettet baade paa den Hellige Skrift, og paa Christum. Alt, hvad derom er sagt, er jo vel saaledes beskaffen, at det ingen særdeles application eller tilegnelse behøver, men enhver iblant eder kand selv let see og erkiende, hvorledes hand skal føre sig stigt til nytte: dog alligevel maae I til eders desto bedre opvækkelse **for det første** tage eder denne erindring, at I holde den Hellige Skrift i saadan agt, som det sig bør, og som vi paa denne tiid har hørt, at den er holden af JEsu Christo selv, nemlig som det Guds sande ord, og det eneste principium cognoscendi veritatem divinam, eller

den eneste kilde, hvoraf vi maae tage den Guddommelige sandhed, som det er dertil, Gud efter sin visdom har givet og anviist os den samme. **Vi have,** siger Petrus derom i sin 2 Epist. cap. 1, 19. **et fast Prophetisk ord; og I gjøre vel, naar I give agt derpaa, som paa et lys, der skinner i en mørk sted, indtil dagen fremskinner, og morgenstiernen oprinder i eders hierter.** Og I have tilforn hørt, hvorledes Paulus ogsaa erindrer Timotheus bar om det, at hand **vidste den Hellige Skrift af barndom,** og forsikrer ham om, at **den samme** kunde underviise eller **gjøre ham viis til saliggjørelse ved troen, som er i Christo JEsu;** og ikke det alleneste, men at hand ogsaa af den samme kunde blive underviist, anfort og tilberedt til sit lære-embede i alle stykker, og imod alle de tilfælde, der endog kunde forekomme ham. Dersom nu HErren selv og hans hellige Apostler har bygt paa denne grund, og paa ingen anden, og vi ogsaa nu i det nye Testamente besidde vor HErres JEsu Christi egne sunde ord, og hans hellige Apostlers skrifter, hvilke intet har talt eller skreven, uden hvad der staaer i Mose, Propheterne og Psalmerne, dem de har oplyst og forklaret os paa det beste; hvorfor skulde vi da følge vor egen forderve-de fornuft i ting, som gaae Gud og vor salighed an, eller sette noget andet til vor troes grund, og vige af fra den sikre og visse vey, som de gamle i deres viisdom, ja og Christus og hans Apostler selv, alene har fuldt? Men den blotte høyagtelse for den Hellige Skrift, som man saa udvortes med munden foregiver, kand ikke gjøre sagen af; men vi maae i gier-

gierningen bevise, at vi sette saa stor priis paa den, og derfore fornemmelig rette vort hierte, sind og gemyt derhen, at vi tage den for os, som den sande viisdoms eneste grund, regel og norm, læse, meditere og betragte den samme, altid mere og mere randsage efter den Guddommelige viisdom derudi, og det altsammen under hiertelig bøn og ydmyg begiering til Gud, at hand derved vil oplyse vore hierter, og forlene os den sande viisdom til vor saligshed. Saa skal vi være, som træer, der ere plantede hos vand-bække, og bære frugt i sin tiid, vore blade skal ikke affalde, og hvad vi gjøre, skal vi faae lykke til, efter den forjættelse, der staaer i den første Psalme. I vide, at jeg fra begyndelsen af har formanet, opmuntret og tilskyndet eder hertil, og tillige ogsaa forestillet eder den herlige nytte, som I kunde have deraf, i sær, hvorledes I da kunde føre eder prædikenerne ret til nytte, naar I selv lode eder bringe til, daglig og flittig at læse og betragte den Hellige Skrift. Jeg lever ogsaa i det haab, at saadan min tilskyndelse ikke skal have været forgieves hos eder. Men da den samme nu er bleven igientaget, vil jeg haabe, enhver paa ny skal fatte det forset og den resolution, endnu først ret at begynde, at tage Guds ord daglig i hænderne, for derudaf grundig at lære den sande viisdom.

Men tager nu ogsaa herved **for det andet** denne erindring udaf det, som er forestillet, at I i den Hellige Skrifts læsning og betragtning fornemmelig maae rette eders hierte, sind og gemyt derhen, at I søge og finde Christum deri, om hvilken den vidner, og altid bedre og grundigere blive opbygte i

hans saliggiørende kundskab. Derfor knekker man en nød, paa det man kand faae kiernen; ellers var det forgieves at knekke den. Ligesaa er det og forgieves, at man læser og betragter Skriften, naar man ikke faaer Christum, der er Skriftens kierne. Naar nogen finder en stotte paa landeveyen, paa hvilken den sted staaer skrevet, hvor hand skal reyse hen, bliver hand da vel staaende ved saadan en veyvisere? Setter hand ikke meget mere sin reyse fort, paa det at hand kand komme til den sted, hvor hand skal hen? Ellers vilde enhver holde ham for en daare, i det at hand blev staaende ved veyviseren. Omendskiønt nu Skriften ey er en død men levende veyvisere, saa er den dog ligesaa daarlig, der morgen og aften læser et capitel af Bibelen, eller ellers studerer i den samme, men lader det blive derved, og fornøyer sig dermed, at hand fatter det i sin hukommelse, som der staaer i Bibelen, og tragter ikke efter, at den saliggiørende JEsu Christi kundskab maa ret fremspire i hans hierte, og hand selv komme til Christum, som Skriften viser ham hen til, paa det hand maa erlange lys, saliggiørelse, liv og kraft i ham. Nu er der tit vidnet for eder om den orden, i hvilken man kommer til Christum, ligesaadan nemlig, som Christus forfatter den samme i disse korte ord: **Omvender eder, og troer Evangelium.** Thi udi ingen anden orden, end efter vor dybe elendigheds og fordervelses sande erkiendelse, og en bodfærdig og hiertelig bedrøvelse over, at man er viget fra Gud, kommer man til at troe det Evangelium, i hvilket troen annammer Christum. Erindrer eder dog, hvad

eder

eder nü er sagt om den blinde tiggere, hvilken den HErre JEsus har hiulpet. Kommer ogsaa saaledes, som denne arme blinde mand kom til den HErre JEsum; holder eder ikke selv for kloge, og siger ikke, J ere seende; bedrager eder ikke selv i den gode mening om eders sieles tilstand, men erkiender og bekiender eders daarlighed for Gud. Naar J saaledes ydmyge eder for ham, og bodfærdelig erkiende og angre eders synder, saa staaer veyen eder aaben for, og der staaer da intet mere tilbage, end at J komme til Christum. Thi saadanne kalder hand til sig, og siger: **Kommer hid til mig alle, som arbeide og ere besværede, og jeg vil giøre eder hvile.** Seer, denne vey er slet og eenfoldig, saa enhver let kand finde sig deri. Saa følger nu dette raad, som eder er givet, og bærer eder nu ligesaadan ad, som denne blinde, lader intet afholde eder fra at udøse for den HErre JEsu eders miserere, JEsu, du Davids Søn, forbarme dig over mig! Og o! hvor vilde jeg ønske, at dette ord saaledes maatte indtrykkes i eders hierte og i eders siel, at det samme herefter indtil eders ende maatte give gienlyd i eder, og saadant eders indvortes hierteraab og brændende begierlighed efter den HErres JEsu forbarmelse maatte u-afladelig fornemmes i hans, nemlig den HErres JEsu, hierte! O! hvor skulde J da blive fulde af Evangelii trøst! Hvor skulde den HErres JEsu naade overstrømme eders hierter, opfylde dem med liv og kraft, og fremføre saa mange skionne og herlige retfærdigheds frugter i eder! Kommer, lader os, ligesom den blinde har giort, gaae hen til den HErre JEsum, og fremføre

vor

vor bøn for ham med hinanden, paa det hand ogsaa, ligesom hand har hiulpet hiin, ligeledes kand hielpe enhver iblant os saaledes, som hans tilstand det udkræver.

Beslutnings-Bøn.

JEsu, du Davids Søn, forbarme dig over os! Vi bekiende for dig, at vi uden dig vare dødens og den evige fordømmelses børn, og at den gandske Hellige Skrift har viist os paa dig, at alle, som troe paa dig, skal faae syndernes forladelse i dit navn. Det have vi jo vel længe siden bifaldet, men vi have, desverre, mestendeels ladet det blive derved, og ere ikke komne til dig saaledes, som vi have skuldet, at vi maatte have livet. Nu skulde vi længe siden være bekiendte med dig, som een ven med en anden, og vor siel skulde hænge ved dig i en bestandig kierlighed, som ved sin eneste Brudgom. Men nu ere vi, desverre, ved vor egen skyld endnu alt for fremmede for dig, eller du meget mere for os. Forlad os det af naade, at vi saa lidet have søgt dig, og derfor ogsaa saa lidet fundet dig. Hør nu ogsaa denne arme hob, der er her for dig til stede, og ogsaa raaber efter dig, som hiin blinde: JEsu, du Davids Søn, forbarme dig over os! Du har vore hierter for dig, og veed, hvorledes enhvers hierte og gemyt er herved rettet til dig. Hvor du nu finder, at grunden endnu ikke er saadan, som den skal være, der forandre og for-

forbedre du den dog selv, paa det vi dog maae allesammen komme, som grædende og bedende, for dit ansigt, og saaledes blive deelagtige i din hielp. Lad os da bestandig rette vor troes øye paa dig, som paa den eneste saliggiørelses klippe, og troens begyndere og fuldkommere, paa det at du kand jo mere og mere opfylde os med din naade-glands, og du endelig maa være vor eneste lyst i himmelen og paa jorden, vor eneste roes, vor eneste riigdom, ja vores alting. Det giv os, HErre JEsu, for din forbarmende kierligheds skyld. Amen!

Den 1. Sondag i Faste.

JEsus, som troens Begyndere eller Fyrste.

HErre JEsu, du troens begyndere og fuldkommere, lær du os, hvorledes vi ret skal kæmpe imod synden og dievelen, paa det at vi maae beholde troen, og udi din kraft fuldende vort løb. Amen!

Elskelige i HErren! For otte dage siden have vi taget i betragtning, hvorledes troens øye skal være rettet paa Skrifften, som det Guds sande ord, og udi den samme paa JEsum Christum. Mit hiertes ønske er, at alt, hvad herom er bleven talt, maa ikke alle-

alleneste endnu være i eders hukommelse, men end og i eders hierte, og bestandig og indtil enden boe hos eder. Til hvilken ende da ogsaa den forehavende prædiken paa denne 1. Søndag i Faste skal forbindes dermed, saasom det er mit øyemerke, at give alle dem, der ikkun gierne vilde rette deres troes øye paa den HErre JEsum, en kort anviisning til, hvorledes de skal bære sig ad, at see ret paa Christum udi den Hellige Skrift, paa det satan ikke skal berøve dem troen og saligheden, men at livsens Fyrste, Christus, maa føre dem til det evige liv, formedelst troen til ham. Lader os derfore bede Gud, at hand ogsaa hertil vil forlene os sin naade, og meddele sin kraft i at lære og høre; og derom paakalde ham i HErrens bøn: **Vor Fader, du som o.s.f.**

Texten.

Matth. Cap. IV. v. 1-11.

Da blev JEsus ført af Aanden i ørken, at fristes af dievelen. Og der hand havde fastet fyrretive dage og fyrretive nætter, hungrede ham omsider. Og fristeren gik til ham, og sagde: Er du Guds Søn, da sig, at disse stene blive brød. Men hand svarede, og sagde: Der er skrevet: Menniskét lever ikke alene ved brød, men ved hvert ord, som udgaaer igiennem Guds mund. Da tog dievelen ham med sig til den hellige stad, og satte

satte ham paa tindingen af templen, og sagde til ham: Er du Guds Søn, da kast dig selv herned; thi der er skrevet: Hand skal give sine Engle befalning om dig, og de skal bære dig paa hænderne, at du ikke skal støde din fod paa en steen. Da sagde JEsus til ham: Der er atter skrevet: Du skal ikke friste HErren din Gud. Atter optog dievelen ham med sig paa et saare høyt bierg, og viiste ham alle verdens riger og deres herlighed. Og sagde til ham: Alt dette vil jeg give dig, om du falder ned, og tilbeder mig. Da sagde JEsus til ham: Vig bort satan, thi der er skrevet: Du skalt tilbede HErren din Gud, og dyrke ham allene. Da forlod dievelen ham, og see, Englene gik til ham, og tiente ham.

Elskelige i HErren! Et saare kosteligt og ret gylden sprog er det, som vi have Ebr. 12, 2. hvor det heder: **Lader os see hen til troens begyndere og fuldkommere JEsum.** I det foregaaende 11. cap. havde Apostelen forestillet Abel, Enoch, Noe, Abraham, Isaak, Jakob, Joseph, Moses, Josua og andre troende, om hvilke Skriften taler, som troens vidner og levende exempler, og tillige giort denne slutning deraf c. 12, 1. **Derfor og vi, efterdi vi have saadan en hob vidner sat omkring os, lader os aflegge al byrde, og synden, som lettelig staaer omkring os, og**

ved

ved taalmodighed løbe i den os foresatte kamp. Men iblant denne hob, eller, som det egentlig lyder efter det grædske, i denne skye af vidner, havde hand ingen fundet, den hand havde kundet kalde troens begyndere og fuldkommere. Thi denne er allene JEsus Christus, vor Frelsere. Hand staaer langt over alle troens exempler, paa hvilken ogsaa de troens-helte i det gamle Testamente have seet, som paa deres Fyrste og Hoved-Anførere. Saa sagde hand selv, den Guds Søn, den gang hand aabenbaredes for Josua, (der til et forbillede ogsaa bar hans navn, saa at hand heed Josua eller JEsus:) ἐγὼ ἀρχιστρατηγὸς δυνάμεως Κυρίε, Jeg er en Fyrste over HErrens hær. Jos. 5, 14. Saa vil nu Apostelen, de troende maae føre sig alle og enhvers exempler, der have faaet vidnesbyrd formedelst troen, til nytte, saa got som de allermeest kand, men de skal dog for alting vide, at troens begyndere, eller meget mere Hoved-Anførere, der har ført det gandske Guds raad frem for lyset, hvorledes vi ved troen skal kæmpe os saligheden til, der selv har begivet sig paa stride-banen, har kæmpet for os, som livsens Fyrste, (Ap. G. 3, 15.) og som saliggiørelsens Fyrste, (Ebr. 2, 10.) har overvundet denne verdens fyrste, og forhvervet livet og saligheden, og tillige viist os i sin person og i sine saliggiørende ord, hvorledes vi ogsaa maae i hans egen kraft kæmpe ham efter; den samme, siger jeg, er ingen anden, end JEsus Christus, der ogsaa omsider har udraabt sit consummatum est, det er fuldkommet, paa korset; paa hvilken vi derfor alleneste maae rette vore troes

troes øyne, saafremt vi tillige med dem, der have bekommet den selvsamme allerdyrebareste troe, som vi, vil opnaae troens ende, som er vore sieles evige saliggiørelse. Hisset sagde denne Fyrste over Guds hær til Josua: Nu kom jeg. Ligeledes maae vi og sige om ham efter vor dags Evangeliske text. Thi der var hand nys kommen fra Galilæa til Jordan, havde nys faaet sin daab af Johannes, var erklæret af den himmelske Fader for Messias og Guds Søn, udrustet med den Hellig Aand og kraft, og blev nu formedelst samme Aand ført i orken, for, os til gode, at træde ind i sin kamp mod satan. Op derfore! hvo som nævner JEsu Christi navn, hand komme herhid, og see paa

JEsum, troens Begyndere og Fyrste,

I. Hvorledes hand er udrustet imod denne verdens fyrste og alle hans fristelser;

II. Fører sin strid imod den samme;

III. Endelig vinder og beholder seyer.

HErre JEsu, du livsens Fyrste, hielp os, at vi paa nærværende tiid ret maae lære at see paa dig, som troens begyndere og Fyrste, og hielp os ogsaa altid herefrer, at vi ved din naade og udi din kraft maae vinde seyer, og beholde marken. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Elskelige i HErren! Hvad nu det første er angaaende, da vi have at betragte, hvorledes den HErre JEsus har, som troens begyndere og Fyrste, trædt frem vel udrustet mod denne verdens fyrste og alle hans fristelser; saa bliver det med eet eneste ord os nokſom tilkiendegivet i vor Evangeliske text, naar det heder: Da blev JEsus ført af Aanden i ørken, ὑπὸ τ῀ Πνεύματος, af den samme Aand, der i det foregaaende 3. cap. 16. v. kaldes Guds Aand; hand var kommet paa ham, nemlig paa en synlig maade i den hellige daab til et vidnesbyrd for menniskene, da jo ellers hans undfangelse og fødsel var af den Hellig Aand. Matth. 1, 20. Ham var Aanden given ikke efter maade, Joh. 3, 34. hand var salvet med den Hellig Aand og kraft. Ap. G. 10, 38. Hand havde allerede Esa. 61, 1. givet sig tilkiende i denne rustning, og sagt: Den HErres, HErres Aand er over mig, derfor haver HErren salvet mig. Alt dette er talt om ham efter hans menniskelige natur, i hvilken hand ogsaa, dog i personlig forening med den Guddommelige, har begyndt og udført striden imod satan.

Da nu dette var troens begynderes og Fyrstes rustning, og vi see og kiende dette paa ham af Guds ords vidnesbyrd, hvorledes skal vi da være udrustede, naar vi bydes ud til strid imod samme fiende, nemlig mørkhedens fyrste? Hvad der har været hans

hans rustning, det maa visselig ogsaa være vor rustning, saafremt vi ellers skal findes som gode JEsu Christi stridsmænd, saasom Paulus kræver af Timotheus 2Ep.2,3. Paulus siger Rom.8,9. med klare ord: **Om nogen ikke haver Christi Aand, denne er ikke hans.** Er hand nu ikke hans, og hører altsaa ikke ham, den Fyrste over Guds gandske hær, til, hvorledes skal hand da træde i striid mod satan og hans fristelser? Saa hører nu og mærker dette: **Et menniske, der har Guds Aand, er udrustet til denne striid; men det menniske, der ikke har Guds Aand, er udygtig og uskikket til denne striid.** Dette ord maa opvække eder allesammen til fra denne tiid intet at være mere bekymrede for, og intet at paakalde Gud ivrigere og inderligere om, end om hans Aand, at J maae erlange ham, eller, om J have erlanget ham, hans gaver og kræfter da maae dagligen formeres i eder.

Men herved blive midlerne ikke udelukte, saasom ordet og de hellige Sacramenter paa Guds side, og paa vor side troen, som troer Guds ord, og det sammes herlige forjættelser. Thi den Hellig Aand **er troens Aand,** (2Cor.4,13.) og **Guds ord er Aandens sverd,** Eph. 6,17. ligesom vi nu skal faae at see, hvorledes ogsaa Guds Søn selv, som troens Fyrste, har ført dette sverd i sin striid mod satan.

Den anden Deel.

Thi det **andet** stykke, som vi nu have at betragte, er dette: **Hvorledes den HErre JEsus har ført sin striid mod satan.** Der-

om legger nu texten os saa meget for øyen, at vi ikke kunde komme til ende med at betragte det samme, om vi end ey allene nogle timer, men endog mange dage vilde blive ved derudi. Men vi fatte det denne gang i korthed tilsammen i disse tre spørsmaal, og deres korte besvarelse, og spørge

For det første: **Hvad vil fristeren disputere den HErre JEsu?**

For det andet: **Hvorved bestrider hand ham?**

For det tredie: **Hvormed gaaer den HErre JEsus ham i møde?**

Paa det første spørsmaal er dette korte svar: **Hand vil disputere ham det, at hand er Guds Søn.** Det see vi af det 3. og 6. vers.

Paa det **andet spørsmaal** er svaret dette: **Hand bestrider ham** for det første **derved, at hand jo nu maa lide hunger**, hvilket ikke kunde skee, dersom hand var Guds Søn; thi saa maatte hand jo kunde giøre brod af stene; v. 3. 4. For det andet **derved, at hand var menniskelige fald, skade og fare ligesaa vel underkast, som andre**; thi dersom hand var Guds Søn, saa maatte hand ogsaa uden fare kunde springe ned af tindingen paa templen, efterdi Guds ord havde lovet ham, at Englene skulde bære ham paa hænderne, at hand ikke skulde støde sin fod paa en steen. v. 5. 6. For det tredie **derved, at hand forestiller ham denne verdens riger**, og lover ham de samme, dersom hand vilde falde ned, og tilbede ham; thi dersom hand var Guds Søn, saa maatte hand jo ikke kunde leve i saadan en spottelig nedrighed og fattigdom. v. 8. 9.

Paa

Paa det tredie spørsmaal er svaret dette: **Den HErre JEsus gaaer fristeren i møde i den Hellig Aands kraft med Guds ord**, saasom man kand see af hvert et svar, hand har givet satan.

Nu er sagen tydelig, og enhver kand lettelig anstille en videre betragtning over den Evangeliske text, efter den haandledning, som nu er bleven givet i disse tre spørsmaal og det derhos føyede svar.

Sige J: Hvad hielper det os? Vi see frilig vel, at alt dette befinder sig saaledes hos den HErre JEsum; men hand var Guds Søn, det maatte satan disputere ham, saa meget som hand vilde; hvad kunde satan udrette imod ham? Men vi ere syndige menniſker, naar nu satan strider med os om vor børne-rettighed hos Gud, hvad nytter det da os, at vi her see paa Christo, hvorledes hand gaaer satan i møde, saa at hand ingen skade har kundet giøre ham? Herpaa tiener **for det første** til svar for eder: Ligesom det var sandt, at Christus var Guds Søn, ligesaa maa det og saaledes befinde sig i gierning og sandhed, at vi ere Guds sønner og døttre formedelst troen til Christum, hvilket ingen naaer, uden alleneste i en sand og grundig omvendelses orden, saasom jeg tit har vidnet for eder om. **Og dette er seglet: HErren kiender de, som ere Sine; og hver den, som nævner Christi navn, bør afstaae fra uretfærdighed.** 2 Tim. 2, 19. Have J dette segl, at J af hiertet have afstaaet fra al synd og uretfærdighed, men haabe saligheden af Christo allene, formedelst troen til ham, saa ere J Guds sande sønner og døttre, men ellers ikke. **For det andet**: Saa er den HErre JEsus

ikke for sin egen, men for eders skyld kommen i striid imod satan, saaledes og i den mening, at hans kamp skal være eders kamp, og hans seyer eders seyer. Den gang Goliath, den stærkeste af Philisterne, var overvunden af den ene David, da horde seyeren ikke David allene, men gandske Israel til. (1 Sam. 17.) Ligesaa og her, da Christus strider imod mørkhedens fyrste, da strider hand for det gandske Guds Israel; og da hand overvinder denne fyrste, saa er seyeren vores, saa mange af os, som af hiertet troe paa den HErre JEsum. For det tredie: Naar nu satan, efterat du har omvendt dig til Gud, vil disputere dig din borne-rettighed hos Gud, og bruger alle sine vaaben imod dig, ligesom hand har brugt dem imod den HErre JEsum, saa kand du kun dristig giøre spot af ham. Thi Fyrsten og Hertugen over Guds hele hær, den Davids Søn, JEsus Christus, har overvundet ham; og naar du med disse vaaben gaaer ham i møde, nemlig med troens Aand, saa skal satan ingen skade kunde giøre dig, men skal nødes til at flye fra dig. Men see for det fierde, Guds Søn har ogsaa lært dig her, at du skal udruste dig imod alle satans fristelser med Guds ord, blive derved, og ikke lade dig afforage derfra. Derfor er det got, at du med troens Aand gaaer satan i møde; men betænk vel, at denne Aands sværd er Guds ord: udrust dig dermed dag og nat, og ihukom derhos, at du i den hellige daab har ifort Christum, og derved er optagen i pagt med Gud, og borne-rettighed hos ham. Naar du nu ikke, som en meen-eedere og pagt-brydere, tiener synden i sine lyster, tvertimod

din

din Daabes pagt, saa staaer denne pagt fast og ubevægelig, hvilken Gud ogsaa besegler i den hellige nadvere, da hand viser dig paa sig selv og sin fortieneste, sigende: **Som gives for eder, som udøses for eder til syndernes forladelse.** Men at vaage og bede horer og med dertil, saa moder du da satan, som en god JEsu Christi stridsmand, ligesom og den HErre JEsus har modt ham; og hand skal ligesaa lidet formaae imod dig, som hand har formaaet imod din Frelsere.

Den tredie Deel.

Vi have endnu for det tredie tilbage at betragte, **hvorledes den HErre JEsus endelig har vundet og beholder seyer.** Da forlod dievelen ham, staaer der i slutningen af vor text, og see, **Englene gik til ham, og tiente ham.** Det var en dobbelt seyer. Af dievelen blev hand forladt, og Englene gik til ham, og tiente ham. Dog maae vi vel merke, at Lucas fortæller dette saaledes cap. 4, 13. **Der dievelen havde giort ende paa al fristelse, vigede hand fra ham til en tiid.** Dette maae vi holde imod Joh. 14, 30. hvor Christus siger: **Denne verdens fyrste kommer, og haver slet intet i mig.** Da skulde den sidste striid gaae an, hvorpaa der skulde følge victoria completa, den fuldkomne seyer, og det sidste consummatum est, det er fuldkommet.

Alt dette er optegnet til vor trøst og til vor undervisning. Jeg siger, til vor trøst: Thi at dievelen er viget fra Christo, derpaa maa troen forlade sig,

og være vis paa, at dievelen ogsaa maa vige fra os, saafremt vi staae ham imod i JEsu Christi naade og kraft, formedelst Guds ord, som Jacobus siger c. 4, 7. **Staaer dievelen imod, saa skal hand flye for eder.** Men jeg siger ogsaa, til undervisning: Thi med een kamp er det ikke afgiort; saa længe vi her leve, maae vi altid være i beredskab til en ny striid igien. Men vi vide, at vi og omsider engang med fred og glæde skal sige vort consummatum est, det er fuldkommet, da Englene skal tage imod os, og bære os i Abrahams, eller meget mere i den HErres JEsu skiod.

Tilegnelse.

Velan, I som ved en sand omvendelse have revet eder los fra mørkhedens herredomme! Velan alle I, som staae i eders daabes pagt, eller dog have fornyet den i en sand hiertens omvendelse! Velan alle I, som af hiertet troe paa den Guds eenbaarne Sons navn! Her er Immanuel, hand er draget i striden for eder, og har stridet for eder, og lagt fienden ned. Frygter eder ikke, men værer saare frimodige og trøstige! Lader kun hans fristelser komme, de skal dog alle falde tilbage fra eder, dersom I kun blive udi troens Aand, og udi JEsu Christi sunde ord. I have hørt, hvordan I skal gaae fienden i møde, og overvinde ham. Salige ere I nu, dersom I følge dette sunde raad, og altid see paa JEsum, troens begyndere og fuldkommere, saa skal I omsider med seyer og triumph gaae ind i hans herlighed.

Men I, o! I elendige, I mørkhedens og dø-

dens

dens børn, I som enten have det blotte skin af det gudfrygtige væsen, og negte dets kraft; eller og leve i aabenbare kiødets gierninger, hvor længe vil I hede Christne, og ikke være det? Hvor længe vil I rose eder af Christo, og dog lade denne verdens aand have sit verk i eder, som vantroens børn? Opriver eder los, og bliver ædrue af de syndens snarer, som satan har bundet eder med! Her er Immanuel, livsens Fyrste, saliggiørelsens Fyrste, hand vil hielpe eder fra satan og fra synden. Nu, nu, da I høre dette, saa siger synden og dievelen kun dristig kiøbet op. Har I ikke forsaget ham i den hellige Daab? Hvorfor vil I da tiene ham i eders levnet? Hos Christum staaer eders daabes pagt fast: fornyer den kun paa eders side. Dette kand skee, naar I af hiertens grund paa ny forsage dievelen og alt hans væsen og alle hans gierninger. Nu kand I af mørkhedens børn blive lysets børn, af dievelens børn den levende Guds sønner og døttre. Vegrer eder ikke derved, setter det ikke heller op. Her er Immanuel, og byder eder staae op. Hengiver eder ham med legem og siel til hans tieneste. Herhid til striden, hvo som vil høre Immanuel til, og blive deelagtig i hans herlighed; hand vige heller ikke tilbage igien, men blive ved indtil enden, saa bliver hand salig. Amen! Amen!

Beslutnings-Bøn.

O! HErre JEsu, du menniske-elskere, du høy-velsignede qvindens sæd, du som har sønderknuser den gamle slanges hoved, og lærr og selv viist os, hvorledes vi

skal stride imod satan, og træde ham under vore fødder, lad os formedelst din iboende naade og kraft udrette det altsammen vel, ligesom det nu er sagt, til din u-endelige magtes og herligheds priis og lof.
Amen!

Den 2. Søndag i Faste.

Troens Bøn.

Den HErre, som hører bønner, hvorfor alt kiød kommer til ham, udgyde over os naades og bønners Aand, til sit navns herliggiørelse og vor evige salighed. Amen.

Elskelige i HErren! Det er ofte sagt, og maa med billighed u-afladelig erindres, at, meditatio verbi, & oratio, Guds ords overveyelse og betragtelse og bønnen ere de tvende christendommens hovedstøtter. Dersom nogen holder disse to stykker i daglig og alvorlig øvelse, og bestandig har det oprigtige øyemerke derved, at hand ved disse to midler maa komme til en sand og altid nærmere samfund med Gud, ham skal det ikke slaae feyl, at hand jo med tiden skal erfare en usigelig stor nytte deraf. Derimod er der heller ikke nogen ting, vore aandelige fiender, dievelen, verden og vort eget kiød og blod forhindre os mere udi, end disse to af Gud selv forordnede og velsignelses-fulde christendoms-midler; og der er neppe nogen ting, vor skrø-

belig-

belighed mere yttrer sig i, end i denne, at, om vi endskiønt vide sligt, saa lade vi os dog saa meget let, ogsaa uformerkt, afholde fra een af delene, eller og fra dem begge. Derfor maae vi da altid paa ny opmuntre os selv i vort sind, at vi i intet stykke af disse lade os dysse i søvn; og saa vel beholde Guds ord, som bønnen, og saa vel bønnen, som Guds ord, i stedsevarende øvelse. Desligeste maa og ordets offentlige fremsettelse altid være rettet derhen med, at begge disse stykker maae ret komme i brug hos tilhørerne, og ogsaa saaledes blive. Ligesom nu i nogle prædikener hidindtil i særdeleshed meditatio verbi, eller Guds ords betragtning og overveyelse er bleven anbefalet: saa er det vort øyemerke i den forehavende prædiken, at give alle og enhver, saa vitt Gud vil give naade til, en opvækkelse til bønnens øvelse.

Og just hertil have vi da ogsaa bønnen fornøden, og for alle ting at paakalde Gud, at hand til at lære og høre vil forlene os sin Hellig Aands bistand og medarbeidelse. Lader os bede ham herom udi HErrens bøn: **Vor Fader, du som o. s. f.**

Texten.

Matth. Cap. XV. v. 21–28.

Og JEsus udgik derfra, og drog bort til Tyri og Sidons egne. Og see, en Cananæisk qvinde udgik af de samme grendser, raabte og sagde til ham: HErre, Davids Søn, forbarme dig over mig, min daatter plages ilde af dievelen.

Men

Men hand svarede hende ikke et ord. Da traadde hans disciple til ham, bade ham, og sagde: Skil dig af med hende; thi hun raaber efter os. Men hand svarede, og sagde: Jeg er ikke udsendt, uden til de fortabte faar af Israels huus. Men hun kom, og tilbad ham, og sagde: HErre, hielp mig. Men hand svarede, og sagde: Det er ikke sinukt, at man tager børnenes brød, og kaster det for smaa hunde. Men hun sagde: Ja HErre, smaa hunde æde dog og af de smuler, som falde af deres herrers bord. Da svarede JEsus, og sagde til hende: O! qvinde, din troe er stor, dig skee, som du vil. Og hendes daatter blev karsk fra den samme time.

Elskelige i HErren! Jakobus giver cap. 5, 15. bønnen et meget besynderligt navn, i det hand kalder den troens bøn. Denne tilskriver hand sammesteds bønhørelsen, og erklærer dermed al bøn for krafteslos, som er uden troen. Thi ligesom et null intet gielder, naar der intet tal staaer hos, og ligesom man kaster en tom nød bort, der ingen kierne har; ligesaa er og al bøn, enten den skeer med munden, eller i sindet, intet for Gud, naar den ikke kommer af troen, og stedse bliver forbunden med troen. Thi HErrens øyne see ikke paa vor pladren, ikke heller paa vore tanker, men efter troen, (eller sandhed,) saasom Jeremias siger cap. 5, 3. Hvor den

den er i sandhed, der er menniſket retfærdig, og hans bøn kaldes med rette en troens bøn, og en retfærdiges bøn, saaſom og Jakobus giver den dette navn i bemeldte 5. cap. 16. vers. Saadan en bøn bønhører Gud, og den siger man med sandhed om, at den formaaer meget. Vi vil for denne gang rette betragtningen over den oplæste Evangeliſke text derhen, at vi overveye

Troens Bøn;

Og til den ende anſee,

I. Hvorledes bønnen maa begyndes i troen.

II. Juſt derudi fortsettes under prøvelſen, og

III. Derved blive deelagtig i den forlangte hielp.

HErre, regier min tunge, og tilhørernes hierter, paa det at denne time maa føre saadan en velſignelſe over alle vore lives dage, som kand blive evindelig. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad sig nu, Elſkelige i HErren, det første er belangende, nemlig, hvorledes bønnen begyndes i troen, saa have vi herved at see paa det 1. og 2. vers af vor Evangeliſke text, hvilket er det 21. og 22. i benævnte Matth. 15. cap. hvor det heder: **Og JEſus udgik derfra, og drog bort til Tyri og Sidons egne,**

egne. Og see, en Cananæisk qvinde udgik af de samme grendser, raabte og sagde til ham: HErre, Davids Søn, forbarm dig over mig, min daatter plages ilde af dievelen.

Her see vi for det første, at den HErre JEsus forekommer den bederinde, her forestilles os, med sin naade. Thi hand gik ud fra den sted, hvor hand før var, og drog bort til Tyri og Sidons egne; kom altsaa til hedningenes grendser, hvor denne qvinde boede, som havde sin herkomst af de gamle Cananiter, og hidindtil havde været en hedensk qvinde. Uden tviil skede det ogsaa her, (hvilket vi ellers allevegne finde i de Evangeliske historier) at der, saa snart den HErre JEsus kom i denne egn, gik et rygte ud om ham, hvilket og kom denne qvinde for øren. Thi udaf disse ord maae vi nødvendig slutte saa meget, at man maa have fortalt hende om ham, hvad for gierninger hand hidindtil havde giort, hvordan hand havde draget omkring i det Jødiske land, giort vel, og helbredet alle dem, som havde været overvældede af dievelen, og at hand derudover blev holdet og erkiendt for den forventede Davids Søn, det er, for den Messias eller Christus, den verdens Frelsere, som det Jødiske folk hidindtil havde haabet paa. Thi hvor kunde hun ellers kalde ham en HErre, og Davids Søn, og tage sin tilflugt, da hendes daatter var ilde plaget af dievelen, til hans blotte barmhiertighed, dersom hun ikke havde hørt dette om ham: ligesom og Paulus siger: Rom. 10, 14. Hvorledes skal de paakalde den, paa hvilken

de

de ikke troede? Men hvorledes skal de troe paa den, om hvilken de have ikke hørt?

Men hvad her er skeet, det har ogsaa ellers altid været vor Frelseres viis og brug, og for 8. dage siden ere vi i besynderlighed viiste paa, at den HErre JEsus er ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεως, troens begyndere eller Hoved-Anførere. Hvo som kun her vilde anseet sagen efter det udvortes, den maatte i denne gandske handel holdet den Cananæiske qvinde for den, der begyndte verket; eftersom hun begyndte at raabe, da det syntes, som den HErre JEsus ikke tog sig af noget, eller tænkte paa hende. Men formedelst troen merke vi, at begynderen er her den HErre JEsus. Thi troen giver os hans hierte at kiende, hvor fuldt det er af kierlighed og venlighed, hvilken da ogsaa har bevæget ham til at komme i disse hedningenes grendser. Formedelst troen erkiende vi, at hand vidste alting tilforn, hvad hand skulde giøre, og hvad hand skulde lide; hvorfor det heller ikke har været ham ubevidst, hvad her skulde gaae for sig i Tyri og Sidons grendser. Formedelst troen forstaae vi og, at troen er hans gave, og at denne qvinde derfor ogsaa maa have annammet hendes troes første gnister af ham og hans fylde. Thi alt dette lærer Guds ord os om ham. Saa er der nu en forgieves kummer, naar menniskket siger: Hvorledes kand jeg bede, naar Gud ingen naade giver mig dertil? Er Christus og hans Evangelium een forkyndet, saa er det, naar een saaledes taler, ligesom hand vilde sige: Hvorledes kand jeg see, naar solen skinner for mig? Thi ligesom Gud har skabt solen til, at den skal tiene menniskene

niskene og de øvrige creature med sit lys; ligesaa bliver Christus og hans Evangelium ogsaa til den ende forkyndet, at menniskene skal derved blive hiulpne. Hvo som nu ikke vil komme til lyset, eller føre sin nød og bøn frem, den kand have det sin egen halstarrighed at takke. For den aarsags skyld bliver Christus, verdens Frelsere, forkyndet, paa det at alt kiød maa komme til ham. Saa megen naade, som der nu hører til bønnens første begyndelse, saa meget fører hand med sig, om det endskiønt skeer paa en forborgen maade, og vi ikke just strax føle og fornemme denne forekommende naade i hiertet. Dette er for alle ting fornødent at vide og beholde, paa det vi ikke længe skal disputere med HErren vor Gud, om vi, naar vi formanes til bønnen, kand bede, eller ikke. Gud har befalet at bede, og lovet, at hand vil bønhøre os; det skal være os nok til, derpaa at giøre en begyndelse dermed. Saa megen naade, som hertil er fornøden, er allerede til stede, lad du den kun finde rum, og staa ikke Guds dragelse imod.

For det andet see vi, hvor frisk den Cananæiske qvinde griber sagen an, da hun træder frem med sin bøn. Hun gaaer ud af den hedenske grendse, det er, ligesom hun hverken hører eller seer, hvad der gaaer for sig med andre menniseer; men sin daatters plage har hun alleneste i sit hierte, og den HErre JEsum i sine øyne, om hvilken hun troede, at hand var mægtig for at hielpe hende af hendes nød. Derfor **raabte og sagde hun til ham: HErre, Davids Søn, forbarm dig over mig, min daatter plages ilde af dievelen.**

velen. Seer paa denne qvinde, hun har ingen bønne-bog, og dog kand hun bede. Saa meget har hun ikkun hørt om Christo, at hand har hiulpet andre, og er bleven erkiendt for HErren og Davids Son. Denne liden og ringe videnskab, som hun har ved ry og rygte erlanget om ham, lader hun komme til kraft hos sig, og anvender den eenfoldig, da hun har hielp fornøden. Hun sporger heller ikke først, om hun haver troe, men lader sig det være nok, at hun har nøden i huset, og Christum nær hos sig. Nu gaaer hun torstig ud af sine grendser, raaber efter den HErre JEsum, fremfører, hvad hun veed om ham, at hand er HErren, og Davids Son, og klager ham sin nød, som hun vilde sige: Efterdi du er den mand, saa staaer det til dig, at hielpe mig; thi dertil er du kommen i verden.

Dette er os nu forestillet til et exempel, i sær, siden denne qvinde er at ansee, som en forløbere for mange tusinde, der ere blevne troende udaf hedningene. Velan! denne qvinde lærer os meer med sit exempel, end jeg kunde sige paa denne tiid, om jeg endskiønt vilde tale mange ord derom. Een ting siger jeg da eder kun, som kand være nok til en application og tilegnelse af denne første deel i vor prædiken, nemlig dette: Naar Gud giver eder eders nød at kiende, enten den nu er udvortes eller indvortes, hvorpaa det da aldrig kand fattes noget menniske, saa erindrer eder, at Christus er eder forkyndet. Saa meget som I nu have hørt om ham, om det end var nok saa lidet, anvender det eenfoldig og trolig, og det for det første til i JEsu Christi navn at søge hielp og redning udaf eders nød. Jeg har sagt, at

det aldrig kand fattes noget menniske paa nød i dette liv; thi vi have jo synden udi os, der er roden til al nød. Hvo som nu ingen nød føler til, hand er, ligesom et død-sygt menniske, der ingen følelse har mere af sin sygdom, da hand dog er døden i struben. Derfor er det altid tiid at bede, og da allermeest, naar menniket ingen nød føler eller veed af; thi da er nøden allerstørst. Jeg har ogsaa sagt, at den liden videnskab, som I erlange om Christo, den skal I kun strax eenfoldig anvende til bøn. Men det forstaaer jeg ikke saaledes, at I derved maae fremture i eders synder. Thi I begribe jo vel selv, at Gud ikke vilde høre saadant et menniske, der intet tro og oprigtigt hierte førde med sig, til at omvende sig til ham. Men, have I dette i sandhed, saa gaaer dristig frem, ligesom denne qvinde gik af de hedenske grendser, og raaber efter den HErre JEsum, saa got som I kand.

Den anden Deel.

Vi fare fort, og betragte ogsaa for det andet, hvorledes bønnen under prøvelsen fortsættes udi troen. Dette er malet os for øyen i vor text fra 23-27. v. hvor det heder: Men hand svarede hende ikke et ord. Da traadde hans disciple til ham, bade ham, og sagde: Skil dig af med hende; thi hun raaber efter os. Men hand svarede, og sagde: Jeg er ikke udsendt, uden til de fortabte faar af Israels huus. Men hun kom, og tilbad ham, og sagde: HErre, hielp mig. Men hand svarede, og sagde: Det er ikke smukt, at man

man tager børnenes brød, og kaster det for smaa hunde. Men hun sagde: Ja HErre, smaa hunde æde dog og af de smuler, som falde af deres herrers bord. Vi vil i korthed løbe det igiennem.

Hand svarede hende ikke eet ord. Det er den første prøvelse. Denne qvinde havde hørt saa meget got om den HErre JEsu, og hvorledes hand saa gierne vilde hielpe. Da tænkte hun: Saa koster det kun et ord, at jeg klager min nød for ham, saa hielper hand mig strax. Men det gik gandske anderledes.

Saa maae vi da nu lære her, at, om vi end falde paa vore knæ, og i Christi navn fremføre vor nød for Gud, vi dog ikke maae lade det komme os underligt for, naar vi hverken indvortes eller udvortes have nogen trøst deraf; men det meget mere lader, som det ikke vilde treffe ind, hvad man har foresagt os om bønnen, og om den trøst og hielp, man derved erlangede. Det maa man ikke kiere sig efter, men komme igien, og fare fort i bønnen. Det er troe. Saa bar denne qvinde sig ad, og deri giorde hun ret.

Da traadde hans disciple til ham, bade ham, og sagde: Skil dig af med hende; thi hun raaber efter os. Men hand svarede, og sagde: Jeg er ikke udsendt, uden til de fortabte faar af Israels huus. Dette var den anden prøvelse. Nu syntes hun at have vunden, saasom man skulde jo tænkt, nu hun havde faaet disciplene til at bede for sig, maatte hun allerede være hiulpen; thi om end hendes bon ikke var af den

værdighed, at vor Frelsere kierde sig noget derefter, saa skulde dog HErren ikke lade sine kiere disciple giøre nogen forgieves bøn. Men det gik gandske anderledes til; disciplene bleve og afviiste. Hand førde dem til gemyt, at, ligesom hand ikkun havde sendt dem til de fortabte faar af Israels huus, Matth. 10, 6. saa var hand ogsaa ikkun sendt til de samme. Nu var jo denne en Cananitisk qvinde, og ikke af Israels huus; derudaf kunde de da selv giøre slutning. Har qvinden hørt dette, hvilken en stor prøvelse maa det da ikke været for hende? Men, har hun ikke hørt det, saa var dog ipsa mora, hielpens forhalning alt prøvelse nok, og det, at HErren lod hende immerhen raabe, og ikke engang saae sig om efter hende.

Det er ogsaa opskrevet os til lærdom, at vi skal lære at skikke os deri, naar prøvelserne komme altid stærkere og stærkere; hvorhen vi billig maae regne denne anfegtning, naar menniſket eengang har begyndt at vende sig i bønnen til Gud, og det derefter forekommer ham i hans sind, de skiønne forjættelser i Skriften komme ham ikke ved; hand er ikke et saadant menniske, at hand torde applicere og tilegne sig de samme. Slige tanker maa man ikke give rum, men møde dem med klare Skriftens sprog, og sige saaledes: **Gud vil, at alle menniſker skal blive salige**, 1 Tim. 2, 4. **Christus er ikke kommen, at kalde retfærdige, men syndere til omvendelse.** Matth. 9, 13. Er jeg da ikke saadan, som jeg skal være; saa vil jeg bede Gud om, at hand vil giøre mig saadan, som hand vil have mig: Imidlertid skal hand dog bønhøre min bøn,

hvil-

hvilken jeg ikke grunder paa mig, men paa hans naadige forjættelse i Christo. Skeer det da, at vi ogsaa bede andre om deres forbøn, eller de tage os for sig i deres bøn, og det synes, det ene vil ligesaa lidet hielpe, som det andet; saa vil vi alleneste bære os ad, som denne Cananæiske qvinde, nemlig fare fort med at raabe efter den HErre JEsum. Det skal nok blive got. Igiennem saadanne prøvelser kommer man til den rette Abrahamiske troe, hand som ingen mueligheed saae for sine øyne, hvorledes Guds ord skulde blive opfyldt paa ham, og blev dog ikke skrøbelig i troen, saasom Paulus Rom. 4. meget herlig taler om slig Abrahams troe.

Men hun kom, heder det videre i vor text v. 25. 26. **og tilbad ham, og sagde: HErre, hielp mig. Men hand svarede, og sagde: Det er ikke smukt, at man tager børnenes brød, og kaster det for smaa hunde.** Det var den tredie prøvelse. Dette var den allerstærkeste. Da laae hun ned paa jorden for den HErre JEsu, og raabte: **HErre, hielp mig**; og hun fik et svar, hvorover hun havde maatt være dødsens. Jøderne pleyede vel ellers at give hedningene saa slemt et navn, nemlig hunde; men saadan tractament havde hun aldrig ventet sig af den, der var hende beskreven, som den forjættede Christus og verdens Frelsere. Men saaledes maatte det gaae til. Hun maatte først føres ret i erkiendelse om, hvor uværdig hun var til al hielp.

Naar det da ogsaa gaaer os saaledes, at vi bede længe, og dog ingen hielp erlange, saa skal vi ikkun vist troe, at det paa Christi side er derpaa begyndt,

at vi maae endnu blive ringere i vore øyne, og aldeles ikke trodse derpaa, som hand skulde og maatte bønhøre os, for vor bøns eller nogen vor værdigheds skyld; men meget mere erkiende, at hand ingen uret gior os, om hand end ikke vil bønhøre os, derfor, fordi vi slet ud ikke ere det værd. **Men hun sagde: Ja HErre, smaa hunde æde dog og af de smuler, som falde af deres herrers bord. v.27.** Det var ret at fortsette bønnen i troen under prøvelsen, og at sette sig selv ned paa det sted, hvor den HErre JEsus viser een hen, (Luc. 14, 10.) nemlig neden for alle menniskér; ligesom Assaph siger: **Jeg var som dyrene for dig.** Ps. 73, 22. Men, hvad setter hand til v. 23. 24.? **Men nu vil jeg stedse blive hos dig; thi du holder ved min høyre haand. Du skal lede mig ved dit raad; og derefter antage mig til ære.** Saadan bar denne qvinde sig ad i hendes haardeste prøvelse, og hende maae vi efterfølge derudi, naar det ogsaa falder os til, at vi skal prøves i vores vedholdende bøn.

Den tredie Deel.

Men vi have endnu for det tredie at betragte, **hvorledes bønnen bliver ved troen deelagtig i den forlangte hielp.** Det viser slutningen af vor text, hvor det heder: **Da svarede JEsus, og sagde til hende: O! qvinde, din troe er stor, dig skee, som du vil. Og hendes daatter blev karsk fra den samme time.** O! med hvor levende farver har vor Frelsere der malet os sagen for øyne! Thi hand beviser

ey

ey allene den virkelige hielp, som denne qvinde forlanger, hand tilskriver det ogsaa ey allene hendes troe, ved hvilken hun erlanger denne hielp: men hand roser det og, at hun ikke haver ladet sig afvise, men faret dristig fort i bonnen, og holdet ham fast ved hans kierlighed, lige til hendes bøn blev hende bevilget. Ja det som endnu mere er, i denne exclamation eller udraabelse lader vor Frelsere sig merke med, at saadan en troe bryder hiertet paa ham, at hand maa forbarme sig over saadan en troende bedere, saa hand fik, om hand endnu havde bedet om meget mere. Thi hand sagde: **Dig skee, som du vil.**

Men jeg siger eder, I som høre dette: Naar vi see paa dette den Cananæiske qvindes exempel, saa maae vi vel alle med billighed saaledes raabe med den HErre JEsu: **O! qvinde, din troe er stor.** Hvo er iblant os, der ret har efterfuldt dit exempel? Hvo iblant os har ved den erkiendelse, hand har havt om sin egen siele-nød, ladet sig saa snart drive ud af denne verdens kierligheds hedenske grendser, til at raabe efter den HErre JEsum? Hvo har saa snart og saa trolig anvendt og ladet komme til kraft hos sig, hvad hand har vidst om Christo, som du? Hvo iblant os har med saadan taalmodighed og troe holdt alle prøvelser ud, som du? Hvo har vidst saa vel at skikke sig i alle Guds underlige veye, som du? Hvo har saa dybt fornedret sig, som du, naar HErren har vildet forkaste ham? Billig, billig priser den HErre JEsus din troe, og forestiller os den alle til et monster og exempel, at vi deraf skal lære, hvad en ret troens bøn er, og hvad den formaaer.

O J Elskelige! vi have endnu ikke bedet ret hidindtil. Skamme maae vi os, naar vi tænke derpaa. Vi befinde det jo vel i vor egen samvittighed, at den HErre JEsus endnu ingen af os torde sige til: O! menniske, din troe er stor. Lader os kun smukt erkiende det. Kommer med mig paa nærværende tiid, lader os med hverandre giøre den Cananæiske qvinde selskab, og saaledes raabe til den HErre JEsum:

Beslutnings-Bøn.

Hierte JEsu, her har du en heel hob menniskér, der endnu ikke kand bede saadan, som de skal. Paa nærværende tiid have vi gaaet i skole hos den Cananæiske qvinde, og have lært paa hende, hvad en ret troens bøn er, og hvad den formaaer. Ach! forlad os vor forsømmelse i bønnen, og vor lunkenhed i den samme. Her ere vi: lær os at bede, og opfyld selv troens verk udi os i kraft. HErre JEsu, du Davids Søn, forbarme dig over os! Hielp os!

Amen!

Den 3. Søndag i Faste.

Troens Vaaben.

Gud staae op, at hans fiender maae adspredes, og de ham hade, maae flye for ham. Fordriv dem, som røgen fordrives; ligesom voxet smeltes af ilden, saa maae de ugude-

gudelige omkomme for Gud, men de retfærdige maae glæde sig og være glade for Gud, og fryde sig af hierter.

Elskelige i HErren! Naar Paulus 2 Cor. 6. beskriver, hvorledes hand og hans medhielpere i HErrens gierning tragte efter at bevise sig i alle ting, som Guds tienere, saa siger hand iblant andet v. 7. **I sandheds ord, i Guds kraft, formedelst retfærdighedens vaaben paa høyre og venstre side.** Dermed giver hand tilkiende, hvorledes hand satte alting i det sandheds ord, hvilket Christus havde befalet ham at prædike; hvor hand troligen forkyndte dette, der erfarede hand og, at Guds kraft yttrede sig, i det det overbeviiste hierterne, bøyede dem til Christi lydighed, giorde dem frie fra syndens tieneste, og ey allene trøstede dem imod al mørkhedens magt, men endog udrustede dem til at stride derimod, og at overvinde den; derudi fandt hand og selv alt det vaaben og værie, hand, som en JEsu Christi stridsmand, havde fornøden, hvormed hand og blev omgiordet og iklædt udi den retfærdighed, som hand havde erlanget ved troen i Christi blod, saa at hand intet havde at frygte for, enten hand nu blev sigtet og bestridet paa høyre eller venstre side, i gode eller onde dage, paa een eller anden art og maade, under et got skin, eller et ont skin. Alt dette er dem til et forbillede foreskrevet, hvilke Aandens embede er anbefalet; men ikke dem allene, men endogsaa dem, som nævne Christi navn. Men hand selv, JEsus Christus, den Helt i Israel,

gaaer herudi Lærere og tilhørere, eller det gandske Guds Israel for med sit exempel, saasom vi i særdeleshed paa denne dag kand fatte udaf det sædvanlige Evangelium til denne Søndag, og derhen er det ogsaa, vi, efter den naade, Gud vil forlene, vil vende os med ordets fremsettelse i denne time.

Men jeg erindrer mig, Elskelige i HErren, at jeg paa denne Søndag forgangen aar har første gang trædt frem for eders ansigt i den levende Guds navn, og giort begyndelse paa at prædike for eder om Guds rige. Lovet være Gud i sin helligdom, der ikke har negtet os sin naade i dette aar, men svevet over os med megen barmhiertighed, taalmodighed, langmodighed, godhed og troskab. Jeg har og et got haab om, at hand ikke skal lade det sandheds ord, hand har forlenet os, være krafteslos, men meget mere i og med det samme saaledes have velsignet retfærdighedens vaaben paa høyre og venstre side, at dievelens gierninger ere blevne forstyrrede, men Guds rige oprettet i mange siele, (dem nemlig, der ikke har staaet Guds Aand imod.) Men for min deel priser jeg i særdeleshed HErren for al hans forleente naade og kraft, og for al hans ords velsignelse, endog den, der er skiult for mig; i besynderlighed ogsaa derfor, at hand paa denne dag giver mig frimodighed for sit ansigt, og en hiertelig og brændende kierlighed til eder alle, fremdeles at ville arbeide paa eders siele formedelst sandheds ord, paa det de maae udreddes fra al fordervelse, og føres til salighed. Lader os da paa ny forene vore hierter for Gud, og ydmygelig paakalde ham om

ny

ny naade, kraft og velsignelse til hans ord, udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Luc. Cap. XI. v. 14–28.

Og hand drev en dievel ud, og den var stum; men det skede, der dievelen var udfaren, talede den stumme, og folket forundrede sig. Men nogle iblant dem sagde: Hand driver dievle ud ved Beelzebub, dievlenes overste. Men andre fristede ham, og begierede et tegn af ham af himmelen. Men der hand fornam deres tanker, sagde hand til dem: Hvert rige, som vorder splidagtigt med sig selv, bliver øde, og et huus, som er splidagtigt med et andet, falder. Men er satanas og bleven splidagtig med sig selv, hvorledes skal hans rige da blive bestandigt? thi I sige: Jeg uddriver dievle ved Beelzebub. Men om jeg uddriver dievle ved Beelzebub, ved hvem uddrive eders børn dennem? Derfor skal de være eders dommere. Men dersom jeg uddriver dievle ved Guds finger, da er jo Guds rige kommet til eder. Naar en stærk bevæbnet bevarer sit eget pallads, bliver det hand haver med fred. Men naar en stærkere end hand kommer over ham,

ham, og overvinder ham, da borttager hand hans fulde harnisk, som hand forlod sig paa, og bytter hans rov. Hvo som ikke er med mig, er imod mig; og hvo som ikke sanker med mig, adspreder. Naar den urene aand udfarer af menniſket, vandrer hand igiennem tørre steder, og søger hvile; og naar hand ikke finder den, da siger hand: Jeg vil vende om igien til mit huus, som jeg gik ud af. Og naar hand kommer, finder hand det feyet og prydet. Da gaaer hand bort, og tager syv andre aander til sig, som ere verre end hand selv, og naar de komme ind, boe de der; og det sidste bliver verre med det samme menniſke, end det første. Men det begav sig, der hand sagde disse ting, opløftede en qvinde iblant folket rosten, og sagde til ham: Saligt er det liv, som bar dig, og de bryste, som du diede. Men hand sagde: Ja salige ere de, som høre Guds ord, og bevare det.

Elskelige i HErren! Naar vi vil vide en sted i Skriften, hvor der handles om panoplia Dei, eller om Guds hele harnisk, og om de besynderlige dertil henhørende vaaben; saa er det den sted hos Paulus Eph. 6. i det 10. og følgende vers, med hvilken sted vi ikke ubillig maae ligne det 5. c. af den 1 Epist. til de Thess. v. 8. og i det gamle Testamen-

stamente Es. 59, 17. og cap. 26, 1. og udi Viisdommens bog cap. 5, 17-20. og andre sprog flere. Merkeligt er det, at der saa vel i det først anførte 6. cap. til de Epheser, som i de øvrige steder i Skriften tilskrives HErren vor Gud og hans troende eet slags vaaben. Thi Gud er i sine børn, saasom Johannes siger 1 Ep. 4, 4. **Børn lille, Jere af Gud, og have overvundet dem; thi den, som er i eder, er større, end den der er i verden.** Hvorfor og Paulus siger 2 Cor. 10, 4. **Vore strids-vaaben ere ikke kiødelige, men mægtige for Gud**, det er: der er os af Gud i Christo givet en aandelig kraft, hvorved vi kand viit overvinde, hvad der af dievelen og verden, saa og vort eget kiød og blod setter sig imod os; og det ikke paa en verdslig maade, ved udvortes magt, men ved saadanne vaaben, som Gud selv bruger udi os formedelst den Hellig Aand. Men ligesom vi ere lærte, i den os forordnede kamp imod vore aandelige fiender at see hen til **troens begyndere og fuldkommere** JEsum: Ebr. 12, 2. ligesaa er det got og vore siele nyttigt, at vi merke paa hans ord, og beflitte os paa, ogsaa at lære af det samme, hvilke der ere de rette troens vaaben, som vi skal bruge imod vantroen og al mørkhedens magt, og tillige lære, hvorledes man skal bruge de samme. Og det er ogsaa vor forehavende betragtning denne gang, da vi nemlig vil overveye med hverandre udaf vor oplæste Evangeliske text.

Troens Vaaben.

Ach HErre! hielp, ach HErre! lad det vel lykkes. Amen!

Af-

Afhandling.

Elskelige i HErren! Naar jeg paa nærværende tiid har sagt, at vi vil tage troens vaaben i betragtning med hverandre, saa have vi ikke nødig at stille os sagen tung og mørk for, og som de eenfoldige ikke kunde forstaae den. Thi vi mene intet andet dermed, end de midler, Gud har viist os i sit ord, til at sette os imod alle de indvortes og udvortes fristelser, som vi i vor christendom ere underkastede, og under Guds bistand at overvinde de samme. Men disse midler kalde vi troens vaaben, ikke i den mening, som troen ikke selv skulde høre til de Guddommelige vaaben med, da den samme jo Eph. 6. og 1 Thess. 5. anvises os, som det skiold, vi skal sette imod alle satans gloende pile; men i den forstand, at troen i vort hierte maa være den sande af Gud lagte grund, og det hoved-middel paa vor side, hvorved vi maae fore alle de vaaben, Gud giver os i hænderne, til deres rette og velsignede brug: hvorfor og troen fornemmelig stiller slige vaaben imod vantroen, som den, der ligesom er roden og grunden til al den mørkheds magt, som vor sig i menniskets, saa at ingen fiendes magt mere kand bestaae sig imod os, naar den er overvunden.

For nu paa det eenfoldigste at give tilkiende, hvilke troens vaaben ere, saa kand jeg ikke efterlade at see tilbage paa det, der gaaer foran for vor Evangeliske text, efterdi vor Frelsere der giver os en skion og herlig underretning om bønnen. Men bønnen er det første og det sidste udi denne aande-

lige

lige strid. Den er det allermeest bekiendte, og at jeg saa skal tale, det almindeligste middel, som troen har lært at betiene sig af, saa tit den bestrides af vantroe, eller af nogen anden udvortes eller indvortes nød. Vi ere her intet andet, end tiggere for Gud. Hvad vi have, og hvad vi erlange og kæmpe os til, det faae vi altsammen precario, paa tigger-viis. Derudover har ogsaa den høylovede Guds Søn selv, om hand endskiønt var herlighedens HErre, fordi hand har vildet være os lig i alle ting, dog uden synd, u-afladelig og indtil enden ovet bønnen, og endnu derforuden lært sine disciple, hvorledes de ogsaa skulde bede. Ligesom da dette just er sagen, hvilken Lucas, som sagt er, fortæller og beskriver i det, der gaaer foran for vor text. Men saa bekiendt og gemeen som bønnen efter anseelse er, saa ubekiendt og rar er, desverre! den retskafne troens bøn, saa at jeg billig maa kalde den et ret christendommens arcanum eller hemmelighed. Tusinde klager maatte man faae ende paa, dersom vi bevæbnede os bedre med troens bøn; hvorom der da for otte dage siden er talt noget mere.

Men hvad vores text selv angaaer, saa lære vi af de første vers af den, hvorledes mørkhedens magt, menniskenes vantroe, bespottelsens aand, og alt det onde, som har ligget i dem, har reist sig imod Christum. Anledningen hertil var, at den HErre JEsus befriede et besat menniske fra dievelen, og gav ham sit mæle igien. Da forundrede vel folket sig, da det saae dette Guddommelige verk, og den Guds kraft, der var i Christo, skinnede det i øynene; men der vare strax nogle tilrede, der ikke lagde Gud, men die-

dievelen denne gierning til, og sagde: **Hand driver dievle ud ved Beelzebub, dievlenes øverste.** Saa vare der og andre, der vilde være anseete for fornuftigere og klogere, som folk, der ikke saa let lode gisre sig noget viis. Disse meente, de tegn, den HErre JEsus gjorde, vare endnu for slette og ringe til at overbevise dem om, at hand var Messias; men dersom hand kunde gisre et tegn i solen, paa firmamentet, eller paa et andet sted, hvor satans magt ikke kunde strekke sig hen, eller nogen forborgen naturlig aarsag finde sted, saa skulde det opvække dem til større attention og eftertanke: og det var dog intet andet, end deres fordomte vantroe, at de ikke vilde erkiende Guds gierning for Guds gierning. Saasom da nu Christus kiendte denne spotte-aand og fordommelige vantroe udi dem, efter det her staaer v. 17. **Men der hand fornam deres tanker,** saa oplsftede hand sine vaaben imod denne mørkhedens magt, bestridde og overvandt den. Her skal vi nu lukke vore øyne op, og see, hvad hand har brugt for vaaben i denne striid. Det er nu her de **faste og ubevægelige grunde** og slutninger, som hand fremforer imod Pharisæernes spotte-aand og vantroe. Thi det kiødelig-sindede menniskes u-oplyste og i vantroe nedsunkne fornuft setter sin fornemmeste kraft i sine grunde og slutninger, og mener, hvor klog den dog er, naar den giver sig i færd med Guds verk. Men viisdommen har ogsaa sine grunde og slutninger, og her gielder det sprog, som staaer i Viisd. Bogs 7. cap. v. 30. **Nat hentager lyset; men ondskab kand ikke have kraft mod viisdom.**

Den

Den første grund og slutning, som den HErre JEsus fremfører imod de vantroe og bespotterne, er denne v. 17. og 18. **Hvert rige, som vorder splidagtigt med sig selv, bliver øde, og et huus, som er splidagtigt med et andet, falder. Men er Satanas og bleven splidagtig med sig selv, hvorledes skal hans rige da blive bestandigt? Thi I sige: Jeg uddriver dievle ved Beelzebub.** Denne grund og slutning bringer modstanderne ad absurdum, eller stiller dem frem for alle menniske, som saadanne, der ingen fornuft og ingen forstand bruge, om de endskiønt mene, at de ere kloge og vise frem for andre. Disse Christi ord ere ogsaa saa klare, at de ingen videre forklaring behøve. Thi naar folk see, at alt, hvad en mand gior og tager sig for, og alle hans ord og gierninger ere rettede imod en anden, og at hand virkelig forstyrrer og til intet gior den andens gierning, og intet andet gior ham, end skade; saa ere de jo ikke saa urimelige, at de skulde troe, hand holdt med den anden, den hand saaledes continuerlig bestrider. Saaledes befandt det sig da ogsaa her hos Christum.

Den **anden grund** og slutning ligger i de ord af det 19. og 20. vers: **Men om jeg uddriver dievle ved Beelzebub, ved hvem uddrive eders børn dem? Derfor skal de være eders dommere. Men dersom jeg uddriver dievle ved Guds finger, da er jo Guds rige kommet til eder.** Denne grund er ikke saa let at forstaae, som den forrige. Men dette er den HErres JEsu mening: Hand vil nemlig overbevise Pha-

risæerne, at det er kun af had og misundelse, de tilskrive dievelen hans gierninger. Thi naar der ere nogle fundne iblant deres børn eller disciple, der har uddrevet dievle af de besatte, saa have de tilskrevet Gud sligt; men naar den HErre JEsus har giort det, saa have de tilskrevet Beelzebub, det er, dievlenes overste, det. Derfor kunde de ved deres egne børn og disciple blive overbeviiste om deres spotteaand, at det var uden grund og af bar ondskab, de forkastede den HErres JEsu gierninger, og de deri giorde ham uret. Men den HErre JEsus vilde gaae dem nærmere paa hiertet, derudover setter hand til: **Men dersom jeg uddriver dievle ved Guds finger, da er jo Guds rige kommet til eder.** Dermed vilde hand sige saa meget: Naar J nu saaledes kand overbeviises af eders egne børn og disciple, saa skulde J jo erkiende Guds finger paa mig, det er, hans Aand, ved hvilken jeg uddriver dievle, ligesaadan som i Mosis mirakler; 2Mos. 8, 19. og derudaf skulde J just slutte, at jeg er den sande Messias, om hvilken Propheterne have skrevet, at hand skulde komme, og oprette Guds rige.

Den **tredie grund** og slutning ligger i de ord af det 21. og 22. vers: **Naar en stærk bevæbnet bevarer sit eget pallads, bliver det hand haver med fred. Men naar en stærkere end hand kommer over ham, og overvinder ham, da borttager hand hans fulde harnisk, som hand forlod sig paa, og bytter hans rov.** Hand vil sige: J vide jo, naar menniskene ere besatte af dievelen, hvorledes da saadanne elendige men-

menniſker maae lade ſig beherſke af ſaadan en aand efter hans villie, og lade deres legem og lemmer bebye og bruge, ſaa man ikke kand ſee det elendige ſpectacul an uden jammer og medynk. Men I ſee nu for øyne i ſaa mange exempler, at der ikke nogen ureen aand, (ja om det endſkiønt og vare hele ſkokke,) kand beſtaae ſig for mig; men at jeg, ſaa ſnart ſaadanne elendige menniſker komme mig for øyne, driver dem ud, og lader det ikke blive derved, men efterdi dievelen forlader ſig meeſt paa de ſynder og laſter, menniſkene leve i, ligeſom en ſtærk forlader ſig paa ſit harniſk, ſaa kommer jeg tillige dem, ſom jeg befrier fra ſatans magt, til hielp med min ſaliggiørende lærdom, paa det de kand blive Guds bolig, og ſatan altſaa ſiden ingen magt mere kand have over dem. Derved ſkulde I jo nu gandſke overflødig overbeviſes, at jeg ikke holder med ſatan, men er hans fiende og forſtyrrere. Den ſundhed og de kræfter, ſom dievelen har berøver de arme beſatte menniſker, giver jeg dem igien, ligeſom en ſeyervindere bytter rovet. Hvilken en ondſkab er det ikke da, at I legge dievelen ſligt til, ham jeg dog tager rovet fra!

Den fierde **grund** ligger i de ord af det 23. vers: **Hvo ſom ikke er med mig, er imod mig, og hvo ſom ikke ſanker med mig, adſpreder.** Den HErre JEſus vil, de ſkal ſelv giøre ſig en ſlutning af dette ſande ordſprog, hvor aldeles ikke deres foregivende, ſom hand ſkulde uddrive dievle ved Beelzebub, har nogen rimelighed, ſiden det jo er klart for hver mands øyne, at hans gandſke

ske lærdom gaaer derud paa, at alt dievelens verk og væsen kand blive forstyrret.

Den femte grund ligger i de ord i det 24. 25. 26. v. **Naar den urene aand udfarer af menniſket, vandrer hand igiennem tørre ſteder, og søger hvile; og naar hand ikke finder den, da ſiger hand: Jeg vil vende om igien til mit huus, ſom jeg gik ud af. Og naar hand kommer, finder hand det feyet og prydet. Da gaaer hand bort, og tager syv andre aander til ſig, ſom ere verre end hand ſelv, og naar de komme ind, boe de der; og det ſidſte bliver verre med det ſamme menniſke, end det første.** Hand vil ſige: Betragter kun oprigtig, hvorledes det gaaer til iblant eder med dievlenes besværelſe. Omendſkiønt den urene aand paa en besværers bydelſe farer ud, saa har det dog ingen beſtandighed, men man faaer snart at ſee, at det ſidſte bliver verre med saadant et armt menniſke, end det første. Men saadant noget finde I ikke i mine gierninger, men der maae I ſee, at det har en ret beſtandighed med alle og enhver, og at dievelen ikke mere tør antaſte saadan en. Skulde I da ikke erkiende Guds finger derudi.

Seer, det er de grunde og ſlutninger, hvilke den HErre JEſus her bruger imod vantroen og ſpotteaanden. Hans fiender og beſpottere blev munden ſtoppet paa. Det var tegn til, at de intet kunde giøre derimod, men imod deres villie og behag maatte føle diſſe Guddommelige vaabens kraft.

Men der begav ſig, heder det v. 27. **der hand ſagde diſſe ting, opløftede en qvinde iblant**

iblant folket røsten, og sagde til ham: Saligt er det liv, som bar dig, og de bryste, som du diede. Seer, det var en virkning af de Guddommelige vaaben, som den HErre JEsus brugte imod mørkhedens magt. Thi denne qvinde var derved overbeviist, at Pharisæerne vare bespottere, men JEsus var den sande Messias, faldt derfor med sine tanker paa hans moder, og priste hende salig, at hun var den velsignede iblant qvinderne, af hvilken hand, den forjættede Messias, var født, og hvis bryste hand havde diet. Da hun nu herudi endnu ikke ret rammede maalet, hialp den HErre JEsus hende til rette, og sagde i det sidste vers af vor text: **Ja salige ere de, som høre Guds ord, og bevare det.** Thi der viiste hand hende og alt folket, og med det samme os alle, som læse og høre saadant, de rette troens hoved-vaaben, hvorved vi kand kaste satan under vore fødder, og beholde ham derunder, som en overvunden fiende, blive retfærdige og salige, og blive udi saadan en salighed til evig tiid. **Guds ord** skal vi høre og bevare, lade dette komme til kraft og øvelse hos os, saa kand ingen vantroes kraft, og ingen spotte-aands forførelse være saa stor og stærk, at den skulde kunde giøre os hinder i vor salighed.

Hvilket er da nu troens vaaben? Svar: **For det første Bønnen, for det andet Guds ord.** Bønnen viser vor Frelsere os til, som vi har givet tilkiende, i begyndelsen af dette 11. c. hos Luc. men til ordet i vor gandske Evangeliske text, og i sær i dens herlige slutning. Hvad vi ellers kand nævne for Guddommelige vaaben, det er begreben under disse to stykker,

ker, eller og det derved erlanges og erholdes, saasom jeg ofte har bekræftet for eder.

Tilegnelse.

Nu vil vi ogsaa vise, hvorledes det, der paa denne tiid er bleven talt om troens vaaben, skal ret anvendes af os, efter de omstændigheder, vi staae og befindes udi.

For det første siger jeg saaledes: Gud har ogsaa hidindtil havt sit verk iblant os. Herved forstaaer jeg det Guds verk, hvilket hand har drevet iblant eder ved den frie og offentlige forkyndelse af det sandheds ord, der til eders grundige omvendelse, forbedring og opbyggelse daglig bæres ind i eders øren, hierter og samvittigheder. Det giøres ikke fornoden, at jeg taler meget herom. Res ipsa loquitur, sagen selv vidner herom, og vi ere aabenbare i eders samvittigheder, at vi forkynde eder sandheds ord, og at eders sieles frelse og salighed søges derved; ligesom og er skeet af mig uværdige, jeg som af hiertens grund ikke agter mig værdig, at kalde mig en Guds tienere, endog i dette aar af mit embede, som jeg har forestaaet iblant eder. Ach! HErre, hvad som af mig i dette fald hidindtil er forsømmet, eller ikke skeet ret, det forlad du mig af naade, og, er det dig saa behageligt, saa lad mig bar til den ende endnu leve noget længere, at jeg herefter maa forbedre det, og ved din kraft endnu først ret begynde, at giøre dit navn stort og herligt hos menniskene, og at anvende alle kræfter paa, at mørkhedens rige maa forstyrres, mange siele rives los fra dievelen, og i sandhed omvendes til dig.

Men

Men fremdeles og for det andet siger jeg dette: Vantroen og bespottelsens aand har hidindtil sat sig imod Guds verk iblant os, for at hindre der samme. Herom kunde jeg bringe eder meget i hukommelsen, men jeg vil ikke tale om gamle ting paa denne tiid; men jeg vil ikkun melde noget om dette aar, vi nu have levet over med hverandre som Lærere og tilhørere. Her kand jeg nu vel ikke sige, at forsmædelsens, løgnens og bespottelsens aand har huseret saa uforskammet, som den vel har giort i forrige tider. Dog alligevel har det heller ikke feylet paa mange nakke-slag og ubesindige taler, saavelsom og paa satans hæle-stik. De som herudi ere skyldige, og, desverre, har laant satan deres hierte og tunge dertil, om dem siger jeg af gandske hierte med bon til Gud: Fader, forlad dem; thi de vide ikke, hvad de gjøre. Ligesom jeg og virkelig har en hiertelig medlidenhed med saadanne, saasom det ikke er mig ubekiendt, hvor let gemytterne kand indtages ved andres onde snak, og bringes til allehaande ugrundet mistanke, og til at udtyde endog det galt, der er meent allerbest. Men lad være, der mueligt har været mindre bespottelse, end i forrige tider, saa har dog vantroen været des større og stærkere endogsaa hidindtil iblant eder. Thi ovdet hore I vel alle, men de fleste, som jeg tit har klaget, lade det ikke slaae ret igiennem hos sig, men blive ligesaadanne, som de ere, de troe ikke, at de ere de folk, der endnu først skulde have en ret grundig omvendelse fornoden. Siden de nu ikke lade sig bringe til en ret kundskab om deres elendighed, hvor skal de da komme til naadens kund-

skab og til troen? Men, komme de ikke til troen, (men jeg taler ikke om nogen indbildt og mund-troe, men om Guds kraftigheds troe,) hvorledes skulde de da bekymre sig om troens vaaben, at de daglig jo bedre og bedre maatte udrustes dermed? Bekymre de sig nu ikke om troens vaaben, at de maae erlange dem, hvor skulde de da bruge de samme ret? Ach! HErre, luk deres øyne op, at de maae see og erkiende, hvad der tiener til deres fred.

For det tredie siger jeg saaledes: **Vantroen og mørkhedens magt har man hidindtil gaaet i møde med de rette Guddommelige vaaben, som den HErre JEsus har selv anviist os i sin lærdom og i sit exempel.** Thi der er bleven bedet for eders omvendelse og sande opbyggelse, og man har ikke efterladt at forkynde eder den gode og rigtige vey, u-agtet, der ikke har tegnet til nogen forandring hos de fleste. Det er heller ikke saa meget udvortes ting, med mindre noden har udfordret det, der ere blevne angrebne, som det er det vantroe, u-igienfødte, kiødelige og jordiske hierte. Thi saaledes har Christus lært os at gribe grunden an, og at forstyrre dievelen sit pallads, og derpaa med glæde at bytte rovet. Thi naar hiertet bliver ret omvendt, saa falder det udvortes onde bort af sig selv, og menniſket anvender da baade sit indvortes og udvortes til Guds ære, hvormed hand tilforn har tient synden i sine lyster, og altsaa dievelen tillige. Men hvor grunden ikke bliver forandret, der har heller ikke det udvortes skin-gode nogen bestandighed; thi ordet bliver saaet iblant torne, og ageren ikke ret omployet, at man kunde haabe nogen

gen god høst af den udstrøede sæd. I det øvrige kand jeg beraabe mig paa eders samvittighed, at I udi sandhedens forkyndelse ikke ere førte paa menniskelig auctoritet, men paa gode grunde, som findes i Guds ord, og kraftelig overbevise samvittigheden; ligesom I see af vor dags Evangelio, at den HErre JEsus har baaret sig ad. Derfor har ingen iblant eder nogen undskyldning, i fald hand hidindtil ikke har adlydet sandheden.

For det fierde siger jeg ydermere saaledes: **Paa denne dag gior jeg paa min side ligesom en ny begyndelse**, og kommer Guds gave paa ny igien til at brænde i mig, til **fremdeles at bede for eder** med glæde, **og at søge eders sieles frelse og salighed formedelst sandheds ord i Guds kraft**, med retfærdighedens vaaben paa høyre og venstre side, saaledes, som mit embede og min pligt fører med sig for Gud og menniſken. Deraf har jeg ingen roes, men er og bliver en unyttig tiener ved det altsammen: thi jeg gior intet, og kand heller intet giøre, uden hvad jeg er skyldig at giøre. Beder I ogsaa for mig, **at ordet maa gives mig tilligemed min munds frimodige opladelse**, paa det jeg maa forkynde eder, hvad ret er.

Endelig siger jeg **for det femte** saaledes: Op, du Ulrichs-menighed! ja staa op, og bliv lys. Dit lys komme, og HErrens herlighed gaae op over dig! Vi have nu været eet aar sammen. Hvo som har imodsat sig i dette aar, hand imodsette sig ikke mere herefter. Hvo som har ladet det komme til overbeviisning i sin samvittighed, hand bryde igiennem, og lade det ogsaa komme til ret kraft. Hvo

som har giort en begyndelse paa at omvende sig til Gud, hand omvende sig endnu bedre. Hvo som er styrket i det gode, som hand tilforn har havt, hand blive endnu ydermere styrket derudi. Hvo som er viget tilbage, hand opreise sig igien. Tager bønnen ret til hielp. Men beder Gud fornemmelig om den Hellig Aand, saa skal hand gives eder. Hører herefter Guds ord, men bevarer det ogsaa i et smukt og got hierte, saa skal I blive salige, ligesom Christus har sagt.

Beslutnings-Bøn.

Priis og ære og taksigelse være dig, du evige Gud, for al den naade, du har beviist denne gandske menighed, saavelsom og mig og mine Medtienere, i dette første aar af mit embede, som jeg har betient ved denne menighed. Begynd nu paa ny at velsigne os alle med hinanden, Lærere og tilhørere, formedelst sandheds ord, og gior saaledes os salige, og dem, som høre os.
Amen! Amen!

Midfaste Søndag.

Troens forsøgelse.

Gud, som er trofast, hvilken har kaldet os ved Evangelium fra mørket til sit underlige lys, være med os i vort gandske løb, paa det at vi ved hans kraft maae fuldende det, som vi skal, og arve saligheden. Amen!

Elske-

Elskelige i HErren! Vi læse i det 22. cap. af den 1 Mos. B. v. 1. at Gud har fristet Abraham. Denne fristelse sætter man i det, at Gud sagde til ham: v. 2. **Tag nu din søn, din eneste, som du haver kier, Isaak, og gak du til Moria land; og ofre ham der til et brænd-offer, paa eet af biergene, som jeg vil sige dig.** Thi siden det ikke var derpaa begyndt af Gud, at dette i gierningen skulde skee af Abraham, men ikkun derpaa, at hans troe og lydighed mod Gud herved skulde settes paa den høyeste prøve, saa bliver saadant kaldet en fristelse. Og da Abraham bestod saa vel i denne prøve, at hand var rede til alt, hvad Gud fordrede af ham, og lod ikke engang sin egen elskelige søn være sig saa kier, at hand skulde vildet forholde Gud sin HErre ham; behagede dette Gud saa vel, at hand sagde til ham: v. 16. 17. 18. **Fordi jeg haver sveret ved mig, ja fordi du giorde dette stykke, og ikke sparede din søn, din eneste; derfor vil jeg storligen velsigne dig, og meget mangfoldig giøre din sæd, som stiernerne paa himmelen, og som sand, der er paa havets bredde; og din sæd skal eye sine fienders port. Og udi din sæd skal alle folk paa jorden velsignes; fordi at du lydde min røst.**

Vi vide, Elskelige i HErren, at Abraham er bleven værdiget af HErren vor Gud til at hede mange folkes, nemlig de troendes fader, hvorom ogsaa Paulus i det 4. c. af Ep. til de Romere giver et eftertrykkeligt vidnesbyrd. Ligesom derfor Abrahams

hams troe er fristet, saa maa det ikke komme nogen fremmed for, der i troen er en Abrahams søn eller daatter; naar ogsaa hans troe bliver fristet af Gud. Og naar dette skeer, saa udfordres der paa vor side, at vi skal træde i den troende Abrahams fodspor, og tage vel vare paa os selv, at vi maae staae os vel i saadan prøve, ligesaavel som hand. Herudi er vor Frelsere ogsaa, ligesom i andre stykker, vor Lærere og førere, og til denne saa vigtige sag kand vi vente os en nærmere anviisning udaf vor dags Evangelium. Lader os bede Gud, at hand hertil vil være hos os med sin naade, udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Joh. Cap. VI. v. 1-15.

Derefter foer JEsus hen over Galilæa haf, hos Tiberias. Og meget folk fuldte ham, fordi de saae hans tegn, som hand giorde paa de syge. Men JEsus gik op paa et bierg, og satte sig der med sine disciple. Men det var nær Paaske, Jødernes høytid. Da opløftede JEsus øynene, og da hand saae, at meget folk kom til ham, sagde hand til Philippus: Hvor skal vi kiøbe brød, at disse kand æde? Men hånd sagde det, for at forsøge ham; thi hand vidste selv, hvad hand vilde giøre. Philippus svarede ham: Brød for to hundre-

drede penninge er ikke nok iblant dem, at hver af dem kand tage noget lidet. Een af hans disciple siger til ham, nemlig Andreas, Simon Petri broder: Her er en liden dreng, som haver fem byg-brød, og to smaa fiske; men hvad er det til saa mange? Men JEsus sagde: Kommer folket til at sidde. Men der var meget græs paa steden. Da satte mændene sig ned ved fem tusinde i tallet. Men JEsus tog brødene, og takkede, og gav disciplene dem; men disciplene gave dem, som vare satte; desligeste ogsaa af de smaa fiske, saa meget de vilde. Men der de vare mætte, sagde hand til sine disciple: Sanker tilsammen de overblevne stykker, at intet forkommes. Da samlede de, og fyldte tolv kurve med stykker af de fem byg-brød, som bleve til overs for dem, som havde faaet mad. Derfor, da menniskene saae det tegn, som JEsus havde giort, sagde de: Denne er visseligen den Prophete, som kommer til verden. Der JEsus da vidste, at de vilde komme, og tage ham med magt, at de kunde giøre ham til Konge, vigede hand atter paa bierget selv allene.

Hvoraf disse oplæste textes ord skal der denne gang handles i al eenfoldighed

Om Troens forsøgelse.

Der-

Derved skal vi have at see

I. Paa leyligheden til saadan forsøgelse.
II. Paa dens art og maade.
III. Paa udgangen derpaa.

Vi sukke atter igien til Gud, at hand vil være iblant os med sin naade, paa det at dette ey allene maa fremsettes, som det kand komme overeens med hans villie, men endogsaa høres med tilbørlig agtsomhed, og herefter ved al leylighed, hvor fornøden gjøres, troligen anvendes af os. Amen!

Afhandling.

Der er stor forskiel, Elskelige i HErren! imellem fristelse til det onde, og fristelse til det gode. Til det onde friste vore aandelige fiender, dievelen, verden og vort eget kiød og blod os; ja dersom dette sidste (vort eget kiød og blod) ikke var, og ikke stemmede i med dievelens og verdens fristelser, saa kunde hines fristelser intet udrette hos os. Hvorfor og Jakobus siger i det 1. cap. v. 14. 15. Hver fristes, naar hand drages og lokkes af sin egen begierlighed. Derefter, naar begierligheden haver undfanget, føder den synd; men naar synden er fuldkommet, føder den død. Men til det gode frister Gud, saasom vi tilforn have hørt, hand har fristet Abraham. Thi Gud fristes ikke af de onde ting, og hand frister (derfor) heller ingen; Jak. 1, 13. det er, efterdi hand er væsentlig

lig god, saa hand ikke engang kand fristes til noget ont, saa strider det imod hans natur og Guddommelige egenskab, at hand skulde friste nogen til det onde. Naar der nu siges om ham i Skriften, at hand har fristet nogen, saa er det aldrig anderledes at forstaae, end om en fristelse til det gode. Men ligesom Gud har aabenbaret sig i Christo, hvilken er den usynlige Guds billede, Col. 1, 15. ligesaa finde vi da og exempler i de Evangeliske historier paa, at Christus har fristet Sine; ligesom vi og have saadant et exempel for os herpaa i vor text i det 6. vers, hvor det heder: Men hand sagde det, for at forsøge ham; thi hand vidste selv, hvad hand vilde gisre; hvorudaf vi, som sagt er, vil handle om troens forsøgelse.

Den første Deel.

Derved bemerke vi da for det første leylighed til saadan forsøgelse. Denne bestod deri, at den HErre JEsus lod sine disciple komme i saadanne omstændigheder, da de ingen vey eller maade saae for sig, hvorledes de vilde rede sig her ud af igien, at der ikke skulde blive mange menniske til skade, og den HErre JEsu, deres HErre og Mester, til stor bebreidelse. Dette kand vi slutte af det 1. 2. 3. 4. og 5. vers i vor text, hvor det heder: Derefter foer JEsus hen over Galilæa haf, hos Tiberias. Og meget folk fulgte ham, fordi de saae hans tegn, som hand giorde paa de syge. Men JEsus gik op paa et bierg, og satte sig der med sine disciple.

ple. Men det var nær Paaske, Jødernes høytid. Da opløfrede JEsus øynene, og hand saae, at meget folk kom til ham. Naar vi holde de andre Evangelister herimod, ligesom de og alle fire beskrive denne historie, saa befinde vi, at den HErre JEsus haver begivet sig i eenrom med sine disciple hen i en ørk, og at folket er til fods løbet sammesteds hen af alle steder med hinanden, og det, fordi de saae de tegn, hand giorde paa de syge; og da der nu har været en stor mængde folk tilsammen, har hand holdet en lang prædiken for dem om Guds rige, og helbredet deres syge, de som har havt det fornøden; derover er da dagen gaaet hen, og det er blevet aften; og som de tolv disciple, der har seet og hørt paa alt dette med, ere blevne vaer, at tiden gik saa uformerkt hen, og det blev aften, maae de nok have meent, nu var det høy tiid, at den HErre JEsus lod folket gaae fra sig, paa det de endnu kunde faae herberge, og faae brød og mad at kiøbe i landsbyerne, som ikke laae saa meget nær derved; thi ellers vilde det, i fald natten faldt dem paa, løbe ilde af med saadan en mængde folk, der intet havde at æde, og det maatte dem forekastes, at man saa længe havde holdt folkene op, og siden havde ladet dem hungre; hvorudover de da ogsaa har mindet vor Frelsere paa, at hand dog skulde lade folket gaae, nu det var saa høy tiid.

Der lod det sig ansee, ligesom vor Frelsere forglemte sig selv over den lange prædiken, og over de mange syge at helbrede, som man bragte til ham, og som hand ikke tænkte paa at tage den tiid i agt, da hand maatte lade folket gaae fra sig igien. Men

det

det var meget langt fra, at vor Frelsere skulde have forglemt eller forseet sig i noget. Hand vidste selv, hvad hand vilde giøre, siger texten. Men dette giorde hand med flid, at hand lod sine disciple komme i disse omstændigheder, og slet intet lod dem forstaae om sit forehavende. Thi disse omstændigheder skulde være dem en leylighed, hvorved deres troe kunde proves eller forsøges, om de nemlig vel havde saa megen tillid til ham, at hand nok skulde vide at skaffe raad, om hand end efter sit behag opholdt folket hos sig, og der ingen tiid blev tilovers for dem, at gaae hen, og kiøbe mad. Her skulde det blive aabenbar, hvad de havde lært i hans skole, som i en troens skole. Det tænkte vel disciplene ikke, at det her var begyndt paa slig en examen, og at det havde lavet sig dertil den hele dag; men Christus vidste det, som paa denne tiid vilde stille saadan en examen an, og af den aarsag med god betænksomhed havde beholdt folket saa længe hos sig.

Hvad nu her er skeet i disse besynderlige omstændigheder, det selvsamme skeer endnu altid i tusinde andre omstændigheder iblant dem, der troe paa den HErre JEsum, og efterfølge ham. Forend de tage sig vare derfor, finde de sig i saadan en tilstand, og at det staaer saadan udvortes med deres sager, saa de see en stor vanskelighed for sig, og vide ikke, hvorledes de dog skal komme igiennem dermed. Saa tit som nu saadant noget vederfares dem, saa maae de ikke antage det saadan, som det skede af en hændelse, men meget mere saaledes, at Christus, som er deres hoved, veed alt dette vel, og har forud vidst det, og har ikkun ladet dem geraade i slige omstæn-

digheder, paa det at det ved saadan leylighed kand hede: Hvor er nu din troe og din tillid til Gud, hvilken du har berommet dig af? Men det gaaer ey allene saaledes til i det udvortes, men de troende kand vel og komme i saadan en betryk i deres sind, at de, om der endskiont ingen nod udvortes er forhaanden, dog ikke vide, hvordan de skal raade eller hielpe dem. Det er da heller intet andet, end en leylighed, da Christus vil sette troen paa prove.

Den anden Deel.

Men vi fare fort, og see for det andet ogsaa troens forsøgelses art og maade. Derom taler nu texten v. 5. 6. 7. 8. 9. saaledes: Hand sagde til Philippus: Hvor skal vi kiøbe brød, at disse kand æde? Men hand sagde det for at forsøge ham; thi hand vidste selv, hvad hand vilde giøre. Philippus svarede ham: Brød for to hundrede penninge er ikke nok iblant dem, at hver af dem kand tage noget lidet. Een af hans disciple siger til ham, nemlig Andreas, Simon Petri broder: Her er en liden dreng, som haver fem bygbrød, og to smaa fiske; men hvad er det til saa mange? De andre Evangelister sige, den HErre JEsus har svaret sine disciple, den gang de begierede af ham, at hand vilde lade folket gaae, at de kunde gaae hen, og faae noget mad at kiøbe: De have ikke behov at gaae bort; giver J dem at æde. Det kunde man kalde at probere troen. Thi disciplene havde intet, og saae den gandske mark fuld af menniſker for sig, og skulde give dem

at

at æde. Hvorledes skulde de rime det tilsammen? Folket havde intet at æde, de havde heller ingen forraad, og dog skulde folket ikke have behov, at gaae bort, og see, hvor de fik noget at æde. Saadan maa det gaae, naar troen skal forsøges. Vanskelighed, ja umuelighed maa legges fornuften for. Hvad havde ellers troen derved at bestille, dersom fornuften kun torde ved at gaae sin ordinaire vey, og vidste saaledes vel at hielpe paa sagen? Saaledes siger da den HErre JEsus til Philippus: **Hvor skal vi kiøbe brød, at disse kand æde?** Det syntes, som vor Frelsere vilde give anviisning paa et udvortes middel, og sige: Jeg veed vel, at vi ingen forraad have paa mad for dette folk, men lidet penge have vi dog i forraad, som vi kand kiøbe noget for. Dette sagde hand til Philippus, som var fra Bethsaida, og maatte vel været bekiendt sammesteds, hvilken sted de da denne gang ikke vare saa meget langt borte fra; og vilde saaledes give ham anledning til at gaae derhen, og kiøbe noget. Saa gaaer det ogsaa, naar troen nu fristes; da falder det menniſket ind: Skulde det eller det vel være et middel til at komme ud af noden ved?

Den HErre JEsus holdt imidlertid herved gedult, hvad hand havde i sit hierte. Det giver Evangelisten tilkiende i det 6. vers, hvor det heder: **Men hand sagde det, for at forsøge ham; thi hand vidste selv, hvad hand vilde giøre.** Saadan gaaer det ogsaa, naar troen skal forsøges. Den maa gaae igiennem morke veye, veed ikke, hvad HErren har i sinde, og hvad hand sigter til.

Philippus var derpaa snart færdig med sin regning; thi hand svarede ham v. 7. **Brød for to hundrede penninge er ikke nok iblant dem, at hver af dem kand tage noget lidet.** Saa mange penge, vilde hand sige, have vi, dem vil vi gierne ud med, **skal vi gaae bort, og kiøbe brød derfor, og give dem at æde?** Saa staaer der hos Marcus cap. 6, 37. Det var dog noget. Disciplene vilde alligevel lade det komme derpaa an, og lade HErren sørge for, hvor langt det kunde rekke iblant saa meget folk, omendskiønt Philippus først forestillede, at det ikke kunde være nok, at hver kunde tage noget lidet.

Men hand, heder det videre, **sagde til dem: Hvor mange brød have J? gaaer bort, og seer.** Marc. 6, 38. Der kom troens forsøgelse endnu stærkere. De skulde ikke gaae bort, og kiøbe noget, men see, hvor mange brød der vare. Herpaa svarede Andreas, efterat de nemlig havde med hverandre seet efter, og erkyndiget sig om, hvor mange brød der vare, og sagde: **Her er en liden dreng, som haver fem byg-brød, og to smaa fiske; men hvad er det til saa mange?** Det saae selsomt ud for fornuften; men saadan maatte det gaae, da troen i denne sag paa det høyeste skulde proves og forsøges. Der maatte den gandske umuelighed ligge for øyne, saa fornuften ingen middel kunde vide, hvordan man her skulde rede sig igiennem, men maatte erkiende, at Gud maatte her hielpe paa en maade, som fornuften ikke forud kunde see. Dette var den art og maade, hvorledes

Chri-

Christus her forsøgte sine disciple, hvor viit de vare komne i troen.

Men nu holder Gud ikke altid een slags maade, men handler snart saa, snart anderledes, naar hand prøver eller forsøger troen. Men det gaaer altsammen derpaa ud, at menniſket seer sig jo længer jo mere udi saadanne omstændigheder, hvor hand seer lutter vanskeligheder for sig, og hverken selv veed noget raad, ikke heller kand ellers vente sig nogen menniſkelig hielp, men alleneste maa forvente af Gud, at hand vil hielpe ham. Naar nu menniſket derved seer eenfoldig paa HErren, om det end maatte skee under megen kamp, holder ved i bønnen, og imidlertid eenfoldig gior, hvad ham forekommer, saa viit som det kand skee i Gud og efter hans ord, saa er hand saa længe under den salige troens prøvelse, som HErren har foretaget sig med ham, indtil HErren selv forlener ham en herlig udgang af saadan troens forsøgelse.

Den tredie Deel.

Og dette er det nu for det tredie, som vi endnu have at see, nemlig **udgangen paa saadan forsøgelse.** Herom handler det øvrige i vor text fra v. 10-15. I det 10. og 11. vers staaer hoved-sagen, eller beskrivelsen paa den hielp, som Christus har skaffet. **Men JEsus,** heder det der, sagde: **Kommer folket til at sidde. Men der var meget græs paa steden. Da satte mændene sig ned ved fem tusinde i tallet. Men JEsus tog brødene, og takkede, og gav disciplene dem; men disciplene gave**

dem, som vare satte; desligeste ogsaa af de smaa fiske, saa meget de vilde. Den HErre JEsus giorde her alting. Hand befoel, at folket skulde sette sig ned; hand tog brødene, takkede, og delede dem ud, desligeste ogsaa af de smaa fiske, saa meget hand vilde, eller, som det egentlig heder efter det grædske, saa meget de vilde: alting kom her an paa ham. Disciplene vare ikkun handtlangere derved; havde glæde af, at de fik det først af den HErres JEsu haand, og at hand lod det altsammen gaae igiennem deres hænder, paa det de engang siden des bedre kunde vidne om hans gierning, som det, de vare forordnede til, eftersom Christus selv siger: Joh. 15,27. I ere vidner om mig.

Det er da den udgang, det faaer, naar troen forsøges. Gud hielper ud af noden paa saadan en maade, som fornuften ikke tilforn havde formodet sig. Der skeer det vel, at hand bruger os selv eller andre til redskabe; men vi tor ikke tilskrive os selv noget af hans gierning, som vi skulde have giort det. Gud veed ogsaa vel saaledes at lave det, at vi ikke beholde nogen aarsag tilbage at rose os, som vi ved vor forstand og formue havde udrettet det, men at vi maae lade ham beholde æren. Og ligesom disciplene maatte her begaaet en stor daarlighed, i fald de havde tilskrevet sig noget af Christi gierning, efterdi brødet dog alligevel gik igiennem deres hænder: ligesaa maatte det endnu altid være en stor daarlighed, naar Gud hielper den troende af sin nød, om hand da for den aarsags skyld ikke vilde give Gud æren allene for den hielp, hand havde erlanget, fordi Gud havde brugt hans flid derved,

eller

eller og, fordi Gud havde hiulpet ham ved andre menniskers haand.

Disciplene meente, nu var alting til ende, men den HErre JEsus sagde til dem, da folket var mæt: **Sanker tilsammen de overblevne stykker, at intet forkommes. Da samlede de, og fyldte tolv kurve med stykker af de fem byg-brød, som bleve tilovers for dem, som havde faaet mad.** v. 12. 13. Den HErres JEsu herlighed maatte blive aabenbar; derfor skede denne sammensankelse af de overblevne stykker. Da der nu bleve fundne tolv saadanne kurve fulde af de fem byg-brød, maatte nødvendig stigt et mirakel skinne hver mand i øynene. Der er heller ingen tviil paa, at disciplenes troe til den HErre JEsum er jo synderlig bleven styrket herved, dersom de kun altid siden vilde tænkt derpaa; men det slog snart feyl, saasom vi see af Marc. 8, 17-21.

Her maae vi nu vel merke, hvorledes vi ere ligesaadan artede. Thi naar vi komme ud af noden, saa tænke vi let, nu er troens fristelse gandske til ende, og der er intet mere for os tilbage at gisre; men der skal vi lære, at vi da endnu først skal smukt betragte og overveye Guds naadige hielp og hans gierning, paa det at troen derved maa faae sin rette og fulde styrkning, og i fremtiden bedre bestaae sig, i fald Gud endnu een eller flere gange skulde forsøge den. Men at disciplene saa snart glemme dette Christi mirakel, det skal tiene os til en kraftig advarsel, at vi ikke ogsaa bære os saaledes ad.

Endnu er sagen ikke ude. Thi Evangelisten setter til v. 14. 15. **Derfor, da menniskene saae**

det tegn, som JEsus havde giort, sagde de: Denne er visseligen den Prophete, som kommer til verden. Der JEsus da vidste, at de vilde komme, og tage ham med magt, at de kunde gjøre ham til Konge, vigede hand atter paa bierget selv allene. At erkiende Christi herlighed, hvilken vi troe paa, det maa være enden paa al troens forsøgelse. Men af det, at den HErre JEsus har ikke vildet lade sig giøre til Konge af folket, maae vi lære dette, at, om end HErren udi det udvortes og legemlige prøver vores troe, saa maae vi dog ikke staae stille ved det udvortes og legemlige, men føre det hen paa det indvortes og aandelige, paa det vi maae erlange den hielp, der er langt vigtigere, nemlig paa vore siele, af den HErre JEsu, som dertil er kommen i verden, at hand kand føre os til det evige liv; ligesom vor Frelsere ogsaa har viist folket derpaa i de efterfølgende 26. 27. vers.

Tilegnelse.

Efterat vi nu, Elskelige i HErren, ere af vor text underrettede om leyligheden til troens forsøgelse, om dens art og maade, og om udgangen derpaa; og der ogsaa allerede er i korthed givet tilkiende ved et hvert stykke, hvorledes vi skal føre os et hvert til nytte: saa maa jeg dog for det første atter erindre om een ting, den jeg mange gange pleyer at erindre om, nemlig, at I ikke maae sette forud, at I allesammen, i hvordanne I ere, allerede have den sande og levende troe. Det maa man vel tilstaae eder, at I allesammen have den historiske troe, eller den videnskab og samtykke, at

at det er sandt, hvad der siges eder udaf Guds ord; men **Guds kraftigheds troe**, saasom Skriften kalder den Col.2,12. findes hos ingen, uden hvor en sand omvendelse, μετάνοια, eller **sinds-forandring** findes. Her vil heller ikke noget udvortes skin giøre det; det maa være kraft og sandhed. Naar I derfor vil føre eder **den lærdom om troens forsøgelse** ret til nytte, saa maae I for alle ting **forsøge og prøve eder selv, om I ere i troen**, efter 2Cor.13,5. Der maae I da tage Guds ord til regel, og prøve eder derefter, om den sande troes kiendetegn befindes hos eder; og tillige bede Gud, at hand vil aabne eder eders hierter, til at erkiende sligt. Jeg raader eder i dette fald, at I til den ende flittig læse og betragte det 6.og 8.cap. til de Romere, saasom der ere mange kiendetegn klarlig fremsatte paa den sande troe. Skulde det nu under alvorlig prøvelse findes, at det hidindtil ikke har været noget retskaffent med eders foregivne troe, saa maae I allerførst bede Gud, at hand vil give eder troen. Og naar I da af hiertet have omvendt eder til Gud, og ere blevne Christi disciple, saa gaaer da ogsaa troens fristelse an.

Og i det fald siger jeg da **for det andet** til eder alle, I som i sandhed ere komne til troen, udaf Sirachs 2.cap.1-11.vers: **Mit barn! dersom du kommer frem, til at tiene den HErre Gud, da stik din siel til fristelse. Ret dit hierte, og bliv ved; og hast ikke, naar den føres dig paa. Hæng hart ved ham, og viig ikke, paa det du skal forøges i de sidste ting. Annam alt det, som dig paaføres, og vær langmodig**

i din fornedrelses omskiftelser. Thi guld prøves i ild, og de folk, som antages, i fornedrelsens ovn. Troe ham, og hand skal hielpe dig, ret dine veye, og haab paa ham. I som frygte HErren, bier efter hans barmhiertighed, og viger ikke af, at I skal ikke falde. I som frygte HErren, troer paa ham, og eders løn skal ikke feyle. I som frygte HErren, haaber til det gode, og til en evig fryd og barmhiertighed. Seer til de gamle slægter, og agter: Hvo troede paa HErren, og blev beskæmmet? eller hvo paakaldte ham, og hand foragtede ham? Fordi HErren er miskundelig og barmhiertig, og forlader synder, og frelser i nøds tiid. Eders gandske christendoms lob bestaaer fornemmelig deri, at I fore dette i den rette øvelse. Thi naar een først har omvendt sig til Gud, saa gaaer da troens forsøgelse an. Naar man er kommen over eet bierg, og nep har faaet stunder at drage sin aande, saa finder man et andet for sig, der endnu er større, end det forrige; og saa gaaer det immerfort lige indtil enden. Der er nu intet saa fornøden, som at man bliver i troen, med legem og siel befaler sig Guds bestyrelse, agter ingen nød, den maa være udvortes eller indvortes, saa stor, at jo den trøst, Gud har befikket derimod i sit ord, er endnu meget større, og at Gud jo endnu kand giøre over alle ting, langt overflodigere end de ting, som vi bede eller forstaae. Blive vi saaledes udi troen, og lade os ved ingen ting forskrekke, men holde ud i hans veye, haabe paa ham, og ikke vige, saa skal enhver troens prøve lobe vel af,

og

og vi skal komme fra troe til troe, fra kraft til kraft, og ofte her i troen see Guds herlighed, indtil hand endelig udhielper os af alt ont, og oversetter os i sin evige herligheds rige; hvilken være ære og priis i al evighed. Amen!

Beslutnings-Bøn.

HErre JEsu, du trofaste Frelsere, saa velsigne nu det ord, som ved din naade er forkyndet. Føer dem til troen, der endnu nøyes med den blotte historiske mundtroe; og dem du har ført til troen, med dem ville du da blive ved din gamle maade, efter din velbehagelighed at prøve og forsøge deres troe: men hav taalmodighed med dem, om de end ikke strax kand skikke sig i din maade, ligesom du har havt taalmodighed med dine tolv disciple. Hielp ogsaa enhver af dine troende i sin troes-prøve, og viis ham din herlighed, paa det hans troe til dig maa stedse formeres, og, efterat den har erlanget saadan bestyrkelse, ogsaa bære dig altid herligere og herligere frugter, og det alsammen til dit hellige navns lof og priis. Amen!

Maria Bebudelses Dag.

Guds evige kierligheds aabenbarelse til os i Christo JEsu.

Vor

Vor HErres JEsu Christi naade, og Guds kierlighed, og den Hellig Aands samfund være med eder alle. Amen!

Elskelige i HErren! **Denne dag er et got budskabs dag, og skulde vi tie? Dersom vi bie, indtil det bliver lys morgen, da rammer vor misgierning os.** Disse ord finde vi i det 7. cap. af 2 Kong. Bog v. 9. Der blev talt om en udvortes hielp, som Gud gandske uformodentlig havde ladet Israels børn vederfares, saasom enhver kand selv videre efterlæse. Men vi betiene os kun paa nærværende tiid af de samme ord, og føre dem frem ved en gandske anden sag, og det saadan een, som er af meget større vigtighed, end hiin. Thi vi vide, at vi have den dag at helligholde i dag, som kaldes **Mariæ bebudelses dag.** Herom kand vi endnu sige med større ret, end hine om deres dag: **Denne dag er et got budskabs dag,** nemlig saadant et budskabs eller bebudelses dag, som vi ikke har bragt menniskene, og som heller ikke er bragt os af menniskene, men som Gud har ladet os vederfare ved sin Engel af himmelen; et budskab, der vel i visse maader har vedkommet Maria for hendes person allene, men dog, hvad dets aarsag og frugt anbelanger, ogsaa vedkommer os og alle menniskér, der nogen tiid have levet, og endnu skal leve. Thi det er vel Maria allene, som den forjættede Christus skulde fødes af, hvilket Engelen forkyndede hende; men det er alle menniskér, hvilke til gode Guds Søn er kommen i ver-

verden. Dersom nu hine have med billighed frygtet for, det maatte regnes dem til misgierning, i fald de taug med den udvortes hielp, Gud havde beviist dem i at redde dem fra deres fiender, og biede med at forkynde den, indtil det blev lys dag; hvor meget mindre skal vi da tie med den meget vigtigere og større hielp, hvorom Gud haver selv ladet os bringe budskab ved sin Engel paa denne dag? Billig skal enhver, der ikkun veed, hvad for en text der er at forklare paa denne dag, være af et opvakt hierte og aand, og om morgenen tilig, naar hand lukker sine øyne op, glæde sig over den Guds kierligheds aabenbarelse til os i Christo JEsu, der er skeet formedelst hans Engel. Denne sag skal billig være enhver den liflige balsam, der styrker hans marv og been. Er nogen en Lærere, saa maa ikke alleneste hans hierte, men endogsaa hans mund flyde over af dette herlige budskab med fred og glæde i den Hellig Aand. Men er nogen en tilhører, saa skal dog den erindring om det, hvad ham er bleven forkyndet paa denne dag fra barndom op, røre og bevæge hans allerinderste, til høyligen at love og prise Gud med hierte og mund for det høysalige budskab paa denne dag, at glæde sig ved, at det ord skal fremsettes, og aldeles at holde for, at det er ham, Gud har meent dermed, og ligesaa gierne vil giøre salig formedelst Christum, som hand har giort Maria salig; hand maa heller ikke lade være, i gudelige samtaler at prise og berømme den overmaade store Guds naade for sin næste.

Dette har jeg vildet sige eder forud til alles eders opvækkelse, paa det I ikke, som døde, men som leven-

vende menniſker, maae høre paa det ord, ſom ſkal fremføres. Bereder eder ogſaa nu des alvorligere til bøn og ydmyg begiering for Gud om hans Guddommelige biſtand i at lære og høre: hvorom vi da ville bede med hverandre i HErrens bøn: Vor Fader, du ſom o. ſ. f.

Texten.

Luc. Cap. I. v. 26–38.

Men i den ſiette maaned blev Gabriel Engel udſendt af Gud til en ſtad i Galilæa, ſom heder Nazareth, til en jomfru, ſom var trolovet en mand, ved navn Joſeph, af Davids huus; og jomfruen heed Maria. Og Engelen kom ind til hende, og ſagde: Hil være dig, du benaadede; HErren er med dig; du velſignede iblant qvinder. Men der hun ſaae ham, forferdedes hun over hans tale; og hun tænkte, hvad denne ſkulde være for en hilſen. Og Engelen ſagde til hende: Frygt ikke Maria; thi du haver fundet naade hos Gud. Og ſee, du ſkal undfange i livet, og føde en Søn; og du ſkal kalde hans navn JEſus. Hand ſkal blive ſtor, og kaldes den Høyeſtes Søn; og Gud HErren ſkal give ham Davids ſin Faders ſtoel. Og hand ſkal være en Konge over Jakobs huus

huus evindelig, og der skal ikke være ende paa hans Kongerige. Men Maria sagde til Engelen: Hvorledes skal det gaae til, efterdi jeg kiender ikke mand? Og Engelen svarede, og sagde til hende: Den Hellig Aand skal komme over dig, og den Høyestes kraft skal overskygge dig; derfor ogsaa det Hellige, som skal fødes, skal kaldes Guds Søn. Og see Elisabeth din frenke, hun haver og undfanget en søn i hendes alderdom; og denne maaned er den siette for hende, som kaldes ufrugtsommelig. Thi hos Gud skal ingen ting være umuelig. Men Maria sagde: See, jeg er HErrens tienerinde, mig skee efter dit ord; og Engelen skildes fra hende.

Elskelige i HErren! Frem for mange andre sprog i den Hellige Skrift have vi i besynderlighed det at merke, som vi finde 1 Joh. Epist. 4. cap. vers 9. 10. **Derudi er Guds kierlighed aabenbaret i os, at Gud haver sendt sin Søn den eenbaarne til verden, at vi skal leve ved ham. Derudi er kierligheden: Ikke at vi have elskt Gud, men at hand haver elskt os, og haver udsendt sin Søn til en forligelse for vore synder.** Hvad der siges i dette sprog, er det allervigtigste, som kand siges, eftersom ogsaa den gandske Hell. Skrift har rettet sin henseende derpaa, nemlig, at Gud har skenket os sin

Søn

Søn til en Frelsere, og til en forligelse for vore synder. Men dette forkynder Apostelen ikke slet hen, eller som sagen i sig selv er; men hand forer os med meget stor og herlig eftertryk paa den evige kilde og brønd, hvoraf denne saliggiorelse er udflydt, hvilken kilde er Guds evige og u-endelige kierlighed til det faldne menniskelige kiøn. **Derudi**, siger hand, **er Guds kierlighed aabenbaret i os**, og strax igientager hand det, paa det man maa see hans alvorlighed, med andre ord, og siger: **Derudi er kierligheden.** Men paa det vi des mere kunde drages af fra os selv, og alleneste drages hen paa denne Guds kierlighed til os, saa setter hand til: **Ikke at vi have elskt Gud, men at hand haver elskt os.** Saa forandrer hand og for des større eftertryks skyld sin tale i sagen selv, at give tilkiende, hvorudi Gud har beviist sin kierlighed til os. Thi først siger hand: **Gud haver sendt sin Søn til verden, at vi skal leve med ham.** Derefter siger hand: **Gud haver elskt os, og haver udsendt sin Søn til en forligelse for vore synder**; som hand vilde sige, vi vare vel blevne under dødens og fordømmelsens dom, der laae paa os for arve-synden og de giorlige synders skyld, dersom Gud ikke havde givet sin eenbaarne Søn hen for os, og dersom denne ikke havde forhvervet os livet. Men nu har hand selv ladt sit liv for os, er, som vor Borgen, død for os, og har forsonet os formedelst sit blod udi Guds retfærdige dom, i hvilken der var fældet saadan en dom over os. Denne høystoigtige sag er det nu, den oplæste Evangeliske text giver os anledning nok til at tale noget mere om:

udaf

udaf hvilken der derfore udforligere skal handles

Om Guds evige kierligheds aabenbarelse til os i Christo JEsu.

Ach! HErre, hielp, ach! HErre, lad det vel lykkes. Amen!

Afhandling.

Saa have vi da nu, Elskelige i HErren, denne gang at rette vore hierter paa **Guds evige kierligheds aabenbarelse til os i Christo JEsu**: i hvilken betragtning vi gandske eenfoldig vil følge ordenen i vores vel lange, men meget skiønne Evangeliske text, og hver gang føye den fornødne tilegnelse dertil. Naar det da heder i begyndelsen af den samme: **Men i den siette maaned blev Gabriel Engel udsendt af Gud til en stad i Galilæa, som heder Nazareth, til en jomfru, som var trolovet en mand, ved navn Joseph, af Davids huus; og jomfruen heed Maria**; saa gives os nogle omstændigheder tilkiende i disse ord, dem man ikke maa udelukke fra den nu forehavende betragtning. Thi der vises os strax i begyndelsen, **fra hvem** Guds evige kierligheds aabenbarelse er kommen, nemlig **fra Gud selv. Gabriel Engel blev sendt af Gud**, siger texten. Her maae vi da strax gaae paa sagens grund, hvilken er denne, at Gud vel af evighed har seet, at menniskét ikke vilde blive i sin medskabte retfærdighed, men falde i synden; men i sit evige raad besluttet at hielpe ham igien,

igien, nemlig saaledes, at hand vilde skenke os sin eenbaarne Søn til en Frelsere og Saliggiorere. Dette lod hand vel blive kundbart for vore første forældre strax efter synde-faldet, gav dem den naadige forjættelse, at qvindens sæd skulde sønderknuse slangens hoved, det er, tage magten fra dievelen, som havde forført dem. I de følgende tider fornyede hand ogsaa ofte denne forjættelse, og aabenbarede den altid klarere og tydeligere, saasom man kand finde mangfoldige vidnesbyrd derom i Loven og Propheterne. Men hand havde ogsaa sat en dag, da forjættelsen endelig skulde opfyldes, og dernæst ogsaa en dag, da hand ikke vilde lade den bare forjættelse igientage, men lade opfyldelsen selv forkynde. Der skulde da hans evige kierlighed til os giøres ret aabenbar; den skulde da ikke længer ligesom blive skiult i Guddommens skiød, ikke heller forkyndes i nogen ny prophetie, ligesom langt fra, men træde frem til det klare lys, at vi ret kunde glæde os ved den samme. Da nu denne gode budskabs dag var fremskinnet, udvaldte hand een af de hellige vægtere dertil, en Engel, der altid stod for ham, og saae hans ansigt, og sendte den samme til Nazareth til jomfru Maria; eftersom det var hende, Esaias havde viist paa: (c.7,14.) **See, en jomfru er frugtsommelig, og føder en Søn, og du skal kalde hans navn Immanuel.** Da dette nu var den samme, som Frelseren skulde fødes af, saa blev hun og værdiget til, allerførst at faae det gode budskab, at denne længe siden forønskte dag nu endelig var fremskinnet. Herefter skulde denne dag heller ikke blive forborgen for andre, men giøres alle menniſker bekiendt

kiendt ved Evangelisternes pen, paa det alle kunde med Maria glæde sig ved denne Guds evige kierligheds meget synderlige aabenbarelses dag.

Siden nu den selvsamme forkyndelse ogsaa skeer paa ny hos os paa denne dag, saa lader os dog vel overveye, hvorledes vi skal ret glæde os ved den samme. Sligt vil jeg for eders skrøbeligheds skyld forestille eder i et udvortes exempel. Forestiller eder, der var en fader, hvis børn vare i et fremmed land i mangehaande elendighed, nød og trængsel; disse vidste ingen middel, at komme ud af saadan en elendig tilstand, men faderen fandt paa et middel, hvorved de skulde hielpes; og naar den bequemme tiid kom at bruge sligt middel til deres redning, saa sendte hand et bud til dem, der skulde lade dem vide, at den dag nu var kommen, da de skulde føres ud af det fremmede land, og af al den elendighed, de sammesteds havde udstaaet, og føres hiem til ham, deres kiere fader, og nyde hans faderlige kierlighed efter alt deres hiertes ønske. Vilde da børnene ikke, naar de fik saadan en tidende at høre, fatte sig den største trøst udaf deres faders kierlighed? Havde de hidindtil, da det gik dem saa ilde, mange gange tænkt, deres kiere fader vidste ikke deres elendige tilstand, eller havde forglemt dem, saa vilde nu hans faderlige kierlighed blive ret ny for dem, og saa aabenbar i deres hierter, at de nu let kunde forglemme al deres nød over den gode tidende, som de havde faaet fra deres kiere fader. Vor rette Fader er Gud, som har skabt os. Formedelst syndefaldet ere vi komne langt bort fra ham, og fra det rette fæderneland, som er Guds rige, og geraadne i den

største elendighed, i synd, død og fordømmelse. Den himmelske Fader vidste alt af evighed, hvordan vi skulde hielpes ud igien af al saadan jammer; hand kunde heller ikke efterlade, saa snart faldet var skeet, at give os forjættelse om sin naadige hielp, og siden mange gange at fornye saadan en forjættelse, hvormed da enhver kunde, som en fremmed og pillegrim, trøste sig langt borte, og sige, ligesom Jakob: 1Mos.49,18. **HErre, jeg bier efter din saligheed.** Men da nu den dag kom, da vi virkelig skulde blive hiulpne, og vore første forældres fald giort got igien, da var denne sag saa stor i himmelen, at den himmelske Fader ikke sendte et menniske, men een af de himmelske Fyrster, nemlig Gabriel Engel, at hand skulde kundgiøre hans Fader-hierte, og frit aabenbare hans evige kierlighed til os arme syndere, hvilken nu endelig skulde aabenbares til vor saliggiørelse. Her skal vi nu forestille os udi vort sind, hvorledes dette budskab, som Engelen bringer Maria, saa vitt som det angaaer den himmelske Faders u-endelige kierlighed, ligesaa vel vedkommer os, som Maria. Dersom vi vil ret betænke det, saa skal vi hverken blive staaendes ved Maria, eller ved Engelen Gabriel, eller ved nogen anden omstændighed i sagen, men alleneste tage dette til hierte, og alleneste glæde os derover, hvilket er det dybeste fundament og den allerinderste grund i denne hele sag, nemlig, **Guds og vor himmelske Faders evige kierlighed**, udaf hvilken saa vel vor gandske saliggiørelse er kommen, som dens trøstefulde forkyndelse.

Staae stille, o! siel, og betænk dette ord i texten meget

meget dybt: af Gud; paa det du der maa gaae gandske ind i Guds hierte, og med troens øyne efter al din lyst beskue din Skaberes og Faders evige kierligheds u-endelige og gandske forunderlige liggendefæ; at du der maa see og betragte, hvordan den levende Guds Fader-hierte har bevæget sig imod dig i den høyeste og reneste kierlighed; at du der maa høre, hvorledes hand for din skyld, og paa det hand igien kunde forbarme sig over dig, og indtage dig i al sin saligheds skiød, har sendt Gabriel til Maria, at forkynde hende, at hans kierligheds Søn skulde fødes et sandt menniske af hende, og derpaa være al verdens og din Frelsere og Saliggiorere. Ind, ind i Guds hierte, o! siel, her er intet fornøden, uden troen, der i stor eenfoldighed beskuer denne evige kierligheds-kilde, og øser det evige livs vand deraf med glæde.

Vi vil da ogsaa denne gang fare fort med at beskue denne kierligheds-kilde, og at øse livsens vand deraf for vor siel; hvorfore vi da gaae de omstændigheder forbi af tiden, personerne, steden, hvilke ellers nødvendig hørde med til sagens fortællelse, og meget mere anse de ord, som Engelen har talt, den gang hand er kommen til Maria. **Til være dig**, sagde hand, **du benaadede; HErren er med dig; du velsignede iblant qvinder.** Dette var hans hilsen, hvorved vi imøder maae tænke tilbage til det, vi først have rettet vort sind paa, nemlig, at Engelen har været sendt af **Gud**. Thi saaledes maae vi nu ogsaa anse denne hans hilsen, ikke som den var bragt Maria fra Engelen, men at den er bragt hende ved Engelen fra Gud selv. En-

gelen talede, som en Guds fuldmægtig. Derfor have vi af hans ord meget mere at erkiende Guds vor himmelske Faders, end hans (nemlig Engelens) eget hierte. Og ligesom nu Maria vel var den, af hvilken Christus skulde fødes, men Christus og hans frelsning dog ikke vedkom Maria allene, men alle mennisker; saa har vi heller ikke nødig udi Engelens hilsen at bemerke Guds kierlighed til Maria allene, men til det gandske menniskelige kion. Hand siger til Maria: **Hil være dig**, eller, som det lyder i det grædske, **glæd dig, du benaadede**; men hvad er det andet, end som den himmelske Faders hierte kunde aabne sig imod alle mennisker, som ligge under syndens elendighed, og sige til dem: Glæder eder, I arme syndere, thi hidindtil trykker vreden og unaaden eder for syndens skyld, men I ere høyt benaadede, nu gaaer naaden op over eder.

Hand siger til Maria: **HErren er med dig**; men hvad er det andet, end hand kunde sige til os alle: Hidindtil har eders synd og udyd skilt eder fra Gud, men nu kommer Gud eder alle tilforn med sin kierlighed, vender sig til eder udi sin kierligheds Søn, giver eder den forjættede Immanuel, at I nu maae sige med glæde: **Her er Immanuel**, det er, Gud med os. O! hvilken en kierlighed er ikke det, at HErren begynder at være med os, førend vi endnu ere med ham! Det er det, som Johannes siger: **Derudi er kierligheden. Ikke at vi have elskt Gud** (først,) **men at hand har elskt os** (først.) 1Ep.4, 10.19.

Hand siger til Maria: **Du velsignede iblant qvin-**

qvinder; hvad er det andet, end som hand kunde sige til os alle: Ligesom menniskene formedelst Adams fald har draget dem selv forbandelsen paa halsen; saa har Gud besluttet, nu at velsigne alle folk i den forjættede Abrahams sæd. Maria var vel den velsignede iblant qvinder, eller frem for alle qvinder, som nogen tiid havde levet, og endnu skulde leve; men hun var ikke saaledes den velsignede, som Abrahams sæds velsignelse allene vedkom hende, (det være langt fra! i 1Mos. 12. cap. finde vi, at den vedkommer alle folk;) men formedelst troen var hun den HErrens velsignede, og i det udvortes beholdt hun ikkun dette fortrin i velsignelsen, at hun skulde være HErrens moder. Saaledes bør vi da ved troen at see igiennem alle de ord, som Engelen har talt til Maria, ind udi **Guds evige kierlighed**, der har aabenbaret sig derudi til alle menniskr.

Men texten siger om Maria, at, da hun har seet Engelen, er hun bleven forskrekket over hans tale, og har tænkt, **hvad denne skulde være for en hilsen.** Saaledes gik det hende, ey allene fordi hun var et skrøbeligt fruentimmer, men, fordi hun, saavel som andre Adams børn, formedelst syndefaldet befandt sig fremmedgiort fra den trøstelige og tillidsfulde samfund med Gud. Thi for faldet skulde det ikke saaledes været; menniskt skulde uden frygt og rædsel omgaaedes med Guds Engle, ja med Gud selv. Men efter faldet finde vi, at endogsaa Guds hellige har frygtet sig, og ere blevne forskrekkede, naar de have seet noget Engle-syn, saasom man kand see paa Moses, Esaias, Ezechiel,

Daniel og andre. Thi ihvorvel de elskede Gud, og bleve elskede af ham, saa hængde dog den af synden hidrørende menniskelige skrøbelighed ved dem, at de i slig fald vare undseelige, og frygtede sig. Saa forferdedes da ogsaa Maria over Engelens tale, og hans aabenbarelse var ikke alleneste aarsag til hendes forferdelse, men endog hans hilsen og tale. Thi **hun tænkte, staaer her, hvad denne skulde være for en hilsen.** I denne hilsen var en forkyndelse af Guds store kierlighed til Maria indbegreben; da tænkte hun nu: O! hvo er jeg, at Gud sender mig saadant et bud? Hvo er jeg, at Gud lader mig sige: **Glæd dig?** Hvo er jeg, at jeg skal hede **den benaadede?** Hvo er jeg, at HErren lader mig vide, at hand er **med mig?** Hvo er jeg, at jeg skal hede **den velsignede iblant alle qvinder?**

Men her maae vi see dybere ind udi. Ligesom det gik Maria for hendes deel, saa gaaer det endnu enhver siel, naar Gud først aabenbarer den i aanden sin kierlighed. Thi da moder Guds naades og menniskets store uværdigheds erkiendelse sammen med hverandre. Vilde end sielen gierne glæde sig over den overmaade store naade og kierlighed, saa kand den dog for sin store uværdigheds skyld ikke anderledes **fryde sig end med frygt og bevelse,** (Pf. 2, 11.) er meget ræd og undseelig, som den ikke torde saa driftig tiltage sig den overvættes trost. Guds naades glands er saa stor, at det svage troens øye, som endnu er ubevant ved dette klare lys, ikke saa strax kand taale at see derpaa.

Vi see da, at Engelen her handler ligesaadan, som ellers efter den Hellige Skriftes vidnesbyrd

pleyer

pleyer at skee i saadan fald. Thi hand sagde til hende: **Frygt ikke, Maria; thi du haver fundet naade hos Gud.** Uden tviil sagde hand saadant til hende i en besynderlig himmelsk mildhed og venlighed, for derved at komme hendes undseelige og forsagte hierte til hielp, og sette det i den stand, at hun ret kunde høre og tage til hierte, hvad hand havde paa Guds vegne at forkynde hende. Thi med dette ord pleyer Gud fra begyndelsen at troste sine troende, naar de ere forskrekkede, at hand siger til dem: **Frygt ikke.** (See 1 Mos. 15, 1. cap. 21, 17. cap. 46, 3.) Dermed giver hand dem tilkiende, at de vel for deres uværdigheds skyld havde aarsag til at frygte, men at hand nu ikke vilde see til deres uværdighed, men omgaaes med dem med uforskyldt kierlighed, naade og barmhiertighed. Saadan undseelighed befalder Gud vel, og saadanne undseelige er hand naadig. Guds kierlighed kand ikke annammes med et frekt hierte, ja den erkiendes ikke af nogen frek og ubrudt aand, men bliver forborgen for saadan een. Lader os vel merke dette.

Du haver fundet naade hos Gud, siger Engelen her ydermere. Paa menniskets side maa der intet andet findes, end uværdighed overalt, saa hiertet intet andet seer, end lutter naade og barmhiertighed, hvorimod det legger sig selv ned i støvet. Og saaledes bliver ogsaa hiertet, naar Guds kierlighed først i kraft bliver det aabenbar, sat i rolighed og den rette gudelige stilhed; i hvilken det bliver bequemt til, altid bedre og bedre at fatte og forstaae denne kierligheds overvættes riigdom.

Efter denne tilberedelse gaaer nu først Engelens

rette budskab an, hvilket er dette: See, du skal undfange i livet, og føde en Søn; og du skal kalde hans navn JESUS. Hand skal blive stor, og kaldes den Høyestes Søn; og GUD HERren skal give ham Davids sin Faders stoel. Og hand skal være en Konge over Jakobs huus evindelig, og der skal ikke være ende paa hans kongerige. See, siger hand. Ved dette ord byder hand dem give agt; ligesom vi ofte har erindret, at dette ord er den Hellig Aands rette Nota bene, eller hans Merk vel. Hvor vi finde dette ord i Skriften, der skal vi vænne os til, at give noyere agt paa det, som derpaa siges; men vi maae ingensteds være agtsommere herved, end naar vi blive vaer, at Guds kierlighed paa saadant et sted forkyndes, ligesom her.

Du skal undfange i livet, og føde en Søn; og du skal kalde hans navn JESUS. Her maa Maria strax have forstaaet Engelens hilsen bedre, end tilforn. Thi, som hun var en Ebraisk qvinde, forstod hun jo vel, at det navn JESUS betyder en Hielpere, Reddere, Forløsere og Frelsere. Saa kunde hun da let slutte, dette maatte være Engelens mening, naar hand kaldte hende den (i besynderlighed) velsignede iblant qvinder, at hun skulde være den, der skulde føde den til verden, hvilken fædrene, saavelsom og det gandske Israels folk, indtil den dag havde haabet paa. Da nu mange qvinder fra begyndelsen af, dem Guds forjættelse var bekiendt, vel have tænkt ved sig selv, hvilken der dog iblant dem alle skulde være den velsignede, som den forjættede qvindens sæd skulde fødes af, med

hvad

hvad for øyne maa da Maria have seet ind i Guds kierlighed, da hun nu fornam af Engelens klare ord, at det skulde just være hende?

Imidlertid foer Engelen fort i sin tale, og beskrev hende den Søn, der skulde fødes af hende, og sagde: **Hand skal blive stor, og kaldes den Høyestes Søn; og GUD HErren skal give ham Davids sin faders stoel. Og hand skal være en Konge over Jakobs huus evindelig, og der skal ikke være ende paa hans kongerige.** I det ord **JESUS** havde Engelen vel indbefattet Christi store igienløsnings-verk, men tillige hans gandske fornedrelses-stand, som det var derudi, igienløsningen skulde fuldføres. Klarere at tale derom, var ikke til den tiid overeensstemmende med Guds raad. Men nu beskriver hand hende ogsaa ophøyelsens-stand, alt til den ende, at hand des rigeligere og eftertrykkeligere kunde aabenbare hende Guds kierlighed. Men om den hende forjættede Søns storhed og herlighed taler hand med lutter ord af den Hell. Skrift. Thi dermed sigter hand iblant andet til Esa. 9, 6. **Et Barn er født os, en Søn er givet os, og fyrstendømmet skal være paa hans skuldre; og hans navn kaldes Underlig, Raadgiver, vældige Gud, Evigheds Fader, Freds-Fyrste. Dette fyrstendoms og fredens storhed skal være uden ende, over Davids throne, og over hans rige, til at befæste det, og til at opholde det med ret og retfærdighed; fra nu og indtil evig tiid skal den HErre Zebaoths nidkierhed gjøre dette.** Her see vi, hvorledes Esaias allerede

lerede har glædet sig over ham, som Guds Søn, kaldet hans fyrstendomme stort, tilskrevet ham Davids throne og et evigt rige. Derimod maae vi videre holde Esa. 16, 5. Jer. 23, 5. 6. Saa sigter og Engelen ikke utydelig til Daniels 7, 13. 14. **See, der kom een i himmelens skyer, som Menniskens Søn; og kom indtil den Gamle af dage, og de førde ham nær hen for ham. Og hand gav ham magt, og ære, og rige, at alle folkene, almue og tungemaal skulde ære ham; hans herredømme er et evigt herredømme, som ikke forgaaer, og hans rige, som ikke skal forderves.** Hvad er tydeligere, end at Engelen har talt her af den aarsag med Propheternes ord, paa det Maria des bedre kunde forstaae, at den Frelsere i sandhed skulde fødes af hende, hvilken Propheterne ved Guds aabenbarelse havde talet om? Og da nu disse Skriftens herlige forjættelser ikke kunde være Maria ubekiendte, hvilken indtryk maa da Engelens ord have havt i hendes sind, og med hvad for syne maa hun der have seet ind i Guds kierlighed, da hun fornam, at hovedsagen, som Skriften taler om, nu skulde opfyldes, og den fødes af hende, hvilken Propheterne havde forestillet og beskrevet saa stor og herlig!

Nu er vel dette frilig noget stort, at Maria er bleven en moder til verdens Frelsere; men sagen selv, som her forkyndes, nemlig, at Gud vilde give verden en JEsum eller Frelsere, som skulde forløse det menniskelige kion, og at denne Frelsere vel skulde være et sandt menniskes Barn, men ikke noget blot Menniske, men Guds Søn, og oprette saa-

dant

dant et kongerige, som ingen ende skulde have, det er, Guds rige, eller giøre os evig salige, denne sag selv, siger jeg, var endnu meget større. Og denne kommer os ligesaavel ved, som Maria; hvorfor vi her maae rette vort gandske hierte, sind og gemyt paa den i disse ord aabenbarede og usigelige Guds kierlighed, eftertænke den samme, forundre os derover, annamme den med ærbodighed og taknemmelighed, og herefter gandske overgive og indsenke os i den samme. Thi den saliggiørelse, som her forkyndes, er vores; hvad denne Mariæ Søn er, det er hand os; vi høre til hans evige kongerige; ja vi skal være Konger og til evig tiid herske med ham, saasom Skriften paa andre steder taler derom. (See 1 Pet. 2,9. Aab. 1,6.) Dette er den Guds kierlighed, som her aabenbares til os. Saafremt vi ikke formedelst vantroe og ulydighed imodstaae denne naade, saa er den gandske vores.

Dog lader os høre, hvad for et spørsmaal Maria alligevel endnu har giort efter denne saa klare forkyndelse. Hun sagde: **Hvorledes skal der gaae til, efterdi jeg kiender ikke mand?** Dette spørsmaal giør hun ikke i vantroe; efterdi Skriften ingensteds siger, at hun har været vantroe ved dette Engle-budskab. Meget mere finde vi siden i det 45. vers, at Elisabeth ved den Hellig Aand har priset hende salig, fordi hun havde troet. Saa troede hun vel, men spurde til sin ydermere bekræftelse i troen, og vilde have en nærmere underretning om, hvorledes det skulde gaae til, som Engelen havde sagt hende. Uden tviil var der ogsaa en besynderlig Guds Aands regiering under dette spørsmaal,

maal, paa det der paa denne maade, nemlig ved spørsmaal og svar des klarere og tydeligere kunde bevidnes, at det var ikke efter naturen, men over naturen, Christus skulde fødes af hende, som en jomfru, paa det at Skriften skulde opfyldes. Saa svarede da HErrens Engel hende, og sagde til hende: **Den Hellig Aand skal komme over dig, og den Høyestes kraft skal overskygge dig; derfor ogsaa det Hellige, som skal fødes, skal kaldes Guds Søn.** Det maa saaledes være, vil hand sige, at du veed af ingen mand; thi derfor er ogsaa fra begyndelsen forkyndet, (1 Mos. 3, 15.) at **qvindens sæd** (ikke mandens sæd) **skal sønderknuse slangens hoved**, at den, der er forjættet det menniskelige kiøn til en Frelsere, skal fødes af en qvinde, uden mands beblandelse. Undre dig derfor ikke over, hvorledes det skal gaae til, som jeg har forkyndet, siden du kiender ikke mand. Esaias siger (cap. 7, 14.) **See, en jomfru er frugtsommelig.** Du er den samme, som Esaias ligesom med fingre har peget paa. Men paa det du kand vide, hvordan det skal gaae til, at du uden mands beblandelse endda skal blive den forjættede Frelseres moder, saa maa du vide, at den samme skal undfanges i dit jomfruelige liv **af den Hellig Aand**, paa den maade, at **den Høyestes Kraft**, den høylovede Guds Søn, skal, i det den Hellig Aand kommer over dig, tage dine blods-draaber i dit liv paa sig, og personlig forene sig dermed, saa at denne Frelserens forjættede undfangelse og fødsel skal være uden al syndig besmittelse, og det Hellige, som fødes af dig, skal kaldes eller i gierningen

være

være Guds Søn, saasom hand saaledes skal forene sin Guddommelige natur med den menniskelige i dit jomfruelige liv, at denne Søn ligesaa sandfærdig maa hede Guds Søn, som hand af din natur kommer til at hede Menniskens Søn.

Hvilket et Guds kierligheds dyb blev der aabnet for Maria i disse ord! Her kunde intet andet blive, end forundring over Guds naades og barmhiertigheds riigdom, og en ydmyg tilbedelse af den allerhøyeste Majestæt, der vilde saa nedlade sig, og fuldkomme dette allerstørste mirakel. Men sagen selv, hvilken er den Guddommelige naturs forening med den menniskelige, eller assumtio hominis, menniskets antagelse, som Augustinus kalder det, i den Guddommelige naturs samfund, vedkommer ikke Maria allene, men det gandske menniskelige kion. Thi det er det, hvad Christus har sagt Joh. 3, 16. Saa haver Gud elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne. Hvad Engelen her har sagt om denne høye hemmelighed, det skal vi lade os nøye med, og ikke tillade vor fordervede og svage fornuft nogen forvidenhed i det, der er langt over dens begreb. Men den Guds kierlighed, der er meget herligen aabenbaret i disse Engelens ord, tør og skal vi beskue med troens øyne, og derved opmuntre os til paa det allerhierteligste og inderligste at love Gud, for hand i Christo saa forunderlig har trolovet og forenet sig med den menniskelige natur. Vor siel skal i grundig erkiendelse af, hvor aldeles uværdig og udygtig den er til Guds rige, med allerstørste ærbødighed trøste sig ved denne himmelske Brudgom,

gom, den høylovede Guds Søn, som det evige Ord, der er bleven kiød, og nu heller ikke vil skamme sig ved den, men skenke den den Hellig Aand, og af sin fylde naade for naade, formedelst troen forene sig med den, føde den ny, beklæde den med sin kraft, og giøre den deelagtig i sin herlighed. O! salig er den siel, der fører sig dette høye under, som her er gaaet for sig, (at Gud er aabenbaret i kiødet, 1 Tim. 3, 16.) saaledes til nytte, at den troer Guds ord, og ved samme troe bliver deelagtig udi Christo.

Men Engelen vilde ikke alleneste give Maria den forlangte underretning, men hand vilde ogsaa styrke hende i troen, derfor setter hand ogsaa til: **Og see Elisabeth din frænke, hun haver og undfanget en søn i hendes alderdom; og denne maaned er den siette for hende, som kaldes ufrugtsommelig. Thi hos Gud skal ingen ting være umuelig**; ligesom hand vilde sige: Tag dette til et tegn paa, at ingen ting skal være umuelig hos Gud. Hver mand veed, at Elisabeth din frænke har hidindtil været ufrugtsommelig i hendes ægtestand, og nu des foruden er kommen til saadan en alder, at der efter naturens sædvanlige løb ingen frugtsommelighed mere kunde ventes af hende. Men ved sin almagt har Gud giort hende frugtsommelig i hendes alderdom, at hun nu ogsaa haver til barsel med en søn, og det er nu den siette maaned for hende. Herved gav Engelen Maria tillige anledning til at gaae hen til Elisabeth, paa det, naar hun fik at vide, hvorledes HErren ogsaa havde giort barmhiertighed med hende, og hvorledes Engelen havde forkyndet Zacharias sligt forud,

og

og hun saaledes erfarede i gierningen, at Engelen herudi havde sagt hende sandhed, at hun da des mere kunde bekræftes i troen, og opvækkes til at prise Guds usigelige og ubegribelige kierlighed og almagt, som ogsaa herefter er skeet i hendes lof-sang. Og dette var ligesom seglet paa Engelens hele tale: **Thi hos Gud skal ingen ting være umuelig.** Saaledes skulde troen her giøre alting, og fatte Guds kierlighed udi sig, paa det at Guds gierning kunde fuldkommes. Dette er og bliver da ogsaa seglet for enhver siel, hvilken den Guds kierligheds urandsagelige riigdom i Christo JEsu bliver aabenbaret.

Men Maria sagde: See, jeg er HErrens tienerinde, mig skee efter dit ord; og Engelen skildes fra hende. Det er saa ord, Maria her siger; men hun lærer os mere derudi, end der med mange ord kunde udsiges. Tilforn havde hun endnu spurt: Hvorledes skal det gaae til? Men nu hvilede hun aldeles med sin troe udi alt det, Engelen havde sagt hende. See, sagde hun, hvad skal jeg sige videre? Jeg har fornummet alt, hvad du har sagt mig efter HErrens befalning; vel er jeg fuld af forundring over HErren, og over hans usigelige kierlighed, og seer ey allene, hvor aldeles uværdig jeg er, men kand ogsaa med min svage forstand hverken fatte mueligheden i den sag, der skal gaae for sig med mig, ey heller paa hvad viis og maade det skal skee; men siden der jo visselig er ingen ting umuelig hos Gud, og det er hans naadige og gode villie, at den forjættede Frelsere skal fødes af mig, ikke efter naturen, men over naturen, hvo er

da jeg, at jeg skulde staae HErren imod? Jeg takker ham meget mere for sin u-endelige barmhiertighed, antager den samme med glæde, udi min uværdigheds ydmyge erkiendelse, og siden jeg intet kand giøre til, at hans Guddommelige raad kand fuldkommes paa mig i dette saa store verk, saa underkaster jeg mig kun hans Guddommelige villie i troens lydighed; thi jeg er hans tienerinde; meer vil hand ikke kræve af mig, end jeg skal finde mig beredt og villig i det, som hans evige kierlighed har besluttet over mig. Jeg ønsker da intet mere, end at alt dette, hvad du nu har forkyndet mig, maa ved hans ubegribelige magt, efter hans kierligheds riigdom, fuldkommes paa mig. Hermed var Engelens budskab til ende, og Guds kierlighed, saa vel den, der vedkom Maria i særdeleshed, som den, der vedkom det gandske menniskelige kiøn, tilfulde aabenbaret; og det er let at agte, at da Engelen skildes fra Maria, hun da endnu først maa have overveyet alting hos sig, og eftertænkt et hvert ord, som hand havde talet til hende. Hvad maa hun været inderlig frydet derved, og ligesom gandske draget ind i saadan en stor naades betragtning! Hvor maa der altid paa ny opkommet forundring hos hende derover, og altid opsteget en ny lof af hendes hierte til Gud! Dette overlade vi videre til et hvert troende hiertes eftertanke.

Men af den nu anførte beslutning paa vor Evangeliske text, og af Mariæ exempel lære vi, hvorledes vi skal ret føre os Guds evige kierligheds aabenbarelse til nytte. Seer, naar dette forkyndes os, hvorledes Gud af evighed har forbarmet sig over

os,

os, og, da tiden var bleven fuldkommet, givet os sin eenbaarne Søn til en Frelsere og Forløsere, hvad bliver da vel fordret af os paa vor side? Intet videre, end at vi ikke ved ubodfærdighed og modtvillig fremturenhed i synden, eller ved vor vantroe imodstaae Guds raad om vor salighed, men lade os bringe til troens lydighed, give Guds kierligheds trøst- og kraft-fulde forkyndelse rum, ligesom den meget lystig insinuerer og indsenker sig i vore hierter; og ligesom den samme meget kraftig skynder og lokker os til at forlade al syndens tieneste, og at hengive os med legem og siel til Guds tieneste, saa heller ikke mere adlyde synden og vantroen, men bruge den os forkyndte naade til at dæmpe og overvinde synden, og herefter intet mere ville og ønske, end at vi maae blive hans kierligheds og barmhiertigheds helligede kar, paa hvilke, i hvilke og ved hvilke hand kand fuldkomme sin allene gode og naadige villie, efter al sit hiertes velbehagelighed, i tiid og evighed. Ligesom Englene i himlen giøre Guds villie, og udrette hans befalning, saasom og Gabriel har giort i denne forkyndelse: ligesaa skal den Guds u-endelige kierligheds aabenbarelse, som sielen vederfares ved Evangelium, føre dette med sig hos os, at vi i troen antage saadan kierlighed, og dermed tillige afdøe al egen villie, og alleneste ønske, at Guds villie ogsaa maa skee hos os paa jorden. Gud behøver ikke vor egen virken; men hand vil ikkun have et i sandhed troende hierte og en gandske overladen villie af os, ligesom her var hos Maria. Men hvor denne troe er, der giør den ogsaa menniſket til en Guds tiener, saa den Hellig Aand kand herefter fuldføre

Guds verk udi ham, og menniſket hviler med en overladen villie deri, at Guds villie maa ſkee udi ham, og Gud altſaa ſelv være alting udi ham. Salige ere vi, ſaafremt vi ogſaa ey allene have hørt paa dette ord om Guds evige kierligheds aabenbarelſe til os i Chriſto JEſu, men ogſaa bevare det, ſom Maria, i vore hierter, paa det at Gud maa ſelv lade det komme til en evig frugt hos os.

Beſlutnings-Bøn.

Men dig, o! du evige og Majeſtætiſke Gud, være priis og lof for den barmhiertighed, ſom du herudi har beviiſt os. Der ſkulde jo billig ingen dag gaae forbi, at vi jo ſkulde love dit navn for denne allerhøyeſte velgierning, at du har ſendt din Søn til verden, at vi ſkal leve ved ham. Men da vi i mange maader have forſømmet ſligt, eller i det mindſte ikke med tilbørlig alvorlighed forrettet det, ſaa forlad os ſaadant af naade, og lad det vel befalde dig, at vi nu med vort hierte, ſind og gemyt bringe dig vor ſkyldige takſigelſe derfor. Ach! HErre, hvad er et menniſke, at du ſaaledes har tænkt paa ham? Og hvorledes ſkal vi for vor deel nokſom love dig for, at du paa ny har ladet din evige kierligheds riigdom over os i Chriſto JEſu forkynde for os i denne time? Her ere vi, o! HErre, vi ere dine tienere og tienerinder, erkiende os gandſke uværdige til al din naade; men efterdi du uforſkyldt og uden

den fortieneste giver dem den, som troe, saa troe og vi, o! HErre, hielp vor vantroe! Vi underkaste os dit evige kierligheds raad, sige synden vor tieneste op, og formedelst dit kierligheds drag hengive os til retfærdigheds tieneste. Vi ere intet, formaae og intet; os skee, som du vil, og som du i dit ord har erklæret dig imod os, og alle dem, der ikke foragte din naade. Amen!

Halleluja!

Søndagen efter Midfaste.

Friheden fra Døden.

Vor HErres JEsu Christi naade, hvilken er bedre end livet, gjøre os levende formedelst troen til ham, og opfylde os med det evige livs kræfter. Amen!

Elskelige i HErren! JEsus sagde til Jøderne: Joh. 8, 34. 35. 36. Sandelig, sandelig jeg siger eder: Hver den, som gjør synd, er syndens tienere. Men tieneren bliver ikke i huset evindeligen; Sønnen bliver evindeligen. Dersom da Sønnen faaer frigiort eder, skal I være retteligen frie. Derudaf see vi klarlig, 1) hvad for en elendig tilstand vi befinde os udi, saa længe vi tiene synden; 2) hvad vi have at vente i saadan en tilstand; 3) hvo der kand hielpe os ud af saadan en tilstand. Vor elendige tilstand ved syndens tiene-

ste bliver kortelig, men eftertrykkelig saaledes beskrevet af vor Frelsere, naar hand siger: **Sandelig, sandelig jeg siger eder: Hver den, som gior synd, er syndens tienere.** Man behover ikke at sige mere, for at beskrive et u-omvendt menniskes jammerlige tilstand, end dette, at hand er en syndens tiener, slave og liv-egen, eller, som Skriften kalder det, Rom. 7, 14. **solgt under synden.** Hvad kunde være grueligere og skammeligere, end at have saadan en herre, og staae under saadan een, i hvilken der er en stridighed imod alt got, ja en stridighed mod den Guddommelige natur selv? Ligesom og synden selv er saaledes beskaffen. Men hvad man kand have at vente ved saadan en tilstand, fatter vor Frelsere tilsammen i disse ord: **Men tieneren bliver ikke i huset evindeligen.** Det kand være, vil hand sige, at een bedrager sig saaledes ved sin synds-tieneste, at hand holder sig for et Guds barn, og Gud taaler ham her iblant de sande troende i naadens rige; men det kand dog ingen bestandighed have, men som det heed i 1Mos. 21, 10. **Udstød tieneste-qvinden og hendes søn; thi tieneste-qvindens søn skal ingenlunde arve med den frie qvindes søn;** saa vil det og gaae her med alle dem, der mene, de have lige god ret med sande Guds børn, men tiene synden. De skal ikke blive i Guds huus, eller i de helliges samfund i lyset, men døden skal være dem syndens sold, og de skal udstødes i det yderste morke, hvor der skal være graad og tænders gnidsel. Og hvo der kand redde og befrie os fra saadan en elendig tilstand, og fra saadan en forskrekkelig forventelse om at udstødes

og

og evindelig skilles fra Gud, lærer derpaa den HErre JEsus i de øvrige ord, naar hand siger: **Sønnen bliver evindeligen. Dersom da Sønnen faaer frigiort eder, skal I være retteligen frie.** Den Søn er ingen anden, end hand selv, JEsus Christus, hvilken er sat til en arving over alle ting. Ebr. 1,2. Denne er det, der er kommen til verden, syndere at redde og saliggiøre, der ogsaa virkelig har forløst, forhvervet og vundet os fra synd, og fra død, og fra dievelens magt. Saa meget som staaer til ham, saa har hand allerede udrettet og fuldkommet alle ting: thi **hand har giort vore synders renselse formedelst sig selv, og** (efterat hand har fuldkommet dette) **sat sig hos Majestætens høyre haand i det høye.** Ebr. 1,3. Men, skal vi have deel i denne befrielse fra synden og dens straf, saa maae vi ogsaa for vor deel lade os frigiøre af ham. Staae vi ham nu ikke imod, men lade os føre af ham til kundskab om vor siels elendige tilstand, til troen til ham, og til hiertets forandring, saa erfare vi ogsaa den meget salige tilstand, hvilken vi formedelst ham oversettes udi. Thi saa ere vi retteligen frie, saasom hand har sagt; frie fra synden, at den ikke tilregnes os, ey heller hersker over os; frie fra døden, at den ikke er os nogen død, men en dør, som aabnes for os, til at giøre et spring ind i Guds evige glæde og herlighed, hvor der ingen ende skal være paa det salige liv; frie fra dievelens magt, at hand ikke kand skade os for et haar, saa fremt vi kun holde os inde i vor fæstning, det er, i troen til JEsum. Dette spor til den ædle frihed tænker jeg i denne time at vise eder, som høre mig

paa nærværende tiid, ihvorvel det er eder allerede tit viist, og I ogsaa til deels vel kiende det. Lader eder opvække til en hiertelig bøn, at paakalde Gud tillige med mig om hans Hellig Aands medarbeidelse, og om hans ords velsignelse, udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Joh. Cap. VIII. v. 46-59.

Hvo af eder kand overbevise mig om nogen synd, men siger jeg sandhed, hvorfor troe I mig ikke? Hvo som er af Gud, hører Guds ord; derfor høre I ikke; thi I ere ikke af Gud. Da svarede Jøderne, og sagde til ham: Sige vi ikke vel, at du er en Samaritaner, og haver dievelen? JEsus svarede: Jeg haver ikke dievelen; men jeg ærer min Fader, og I vanære mig. Men jeg søger ikke min ære; der er den, som søger den, og dømmer. Sandelig, sandelig jeg siger eder: Dersom nogen holder mit ord, skal hand ikke see døden evindeligen. Da sagde Jøderne til hannem: Nu kiende vi, at du haver dievelen: Abraham er død, og Propheterne, og du siger: Dersom nogen holder mit ord, hand skal ikke smage døden evindeligen. Mon du er større end vor fader Abraham, hvilken

ken er død? og Propheterne ere døde; hvem giør du dig selv til? JEsus svarede: Dersom jeg ærer mig selv, er min ære intet; men der er min Fader, som mig ærer, hvilken I sige, at hand er eders Gud. Og I have ikke kiendt ham, men jeg kiender ham; og dersom jeg sagde: Jeg kiender ham ikke, da blev jeg en løgnere, ligesom I. Men jeg kiender ham, og holder hans ord. Abraham eders fader blev glad, at hand skulde see min dag, og hand saae den, og glædde sig. Da sagde Jøderne til ham: Du er ikke endnu halvtredieſindstive aar gammel, og haver du seet Abraham? JEsus sagde til dem: Sandelig, sandelig jeg siger eder, førend Abraham blev, er jeg. Derfor optoge de stene, at de vilde kaste dem paa ham; men JEsus skiulte sig, og gik ud af templen.

Elskelige i HErren! Jeg erindrer mig, at jeg for et aar siden har i besynderlighed taget det 51. vers i betragtning af den oplæste text, og udaf samme vers handlet om det evige liv. Ihvorvel jeg nu maatte tage i betænkning, om jeg end eengang skulde udvælge det bemeldte 51. vers frem for andre, og rette den hele prædiken derpaa; saa holder jeg dog alligevel for, at dette er det allerfornødenste og nyttigste for eders siele; hvilket er mig alt aarsag nok til ogsaa paa nærværende tiid fornemmelig at blive

derved, og bare saa vilt at tage det øvrige af texten med, som det synes at behøves til den forehavende materie. Ligesom vi nu den gang udaf bemeldte deylige sprog: **Sandelig, sandelig jeg siger eder: Dersom nogen holder mit ord, skal hand ikke see dødrn evindeligen**, have betragtet det evige liv; saa ville vi paa nærværende tiid af det samme overveye

Friheden fra Døden;

Hvorved det da maa komme an paa tvende spørsmaale:

I. Hvad er friheden fra døden?
II. Hvorledes erlanges den?

HErre JEsu, giv lys og ret, at vi maae erkiende din sandhed, paa det sandheden maa frigiøre os. Amen!

Afhandling.

Elskelige i HErren! Ligesom Lutherus siger i sin Catechismus: **Liv og salighed følge af fornødenhed med syndernes forladelse**; saa maae vi billig sige: Med frihed fra døden følger af fornødenhed frihed fra synden og dievelens magt, og der er sand frihed i tiid og evighed, intet, uden liv, fred, glæde og evig salighed. Hvo som har eet, har det altsammen; og hvo som ikke har det altsammen, hand har intet. Christus er ikke adsplidt eller lemlæst; hvo som har ham, hand har ham gandske, og hvo som har ham, hand har det evige liv. 1 Joh. 5, 12. Derfor har man kun nødig at tage fat paa eet stykke,

ke, saa har man alt det øvrige: thi det hænger alt tilsammen i een kiede. Saa tage vi nu denne gang friheden fra døden til vores betragtning, og spørge:

I. Hvad er frihed fra døden?

Hør derom Christi ord: **Sandelig, sandelig,** er hans ord, **jeg siger eder: Dersom nogen holder mit ord, skal hand ikke see døden evindeligen.** Hører det ogsaa af hans fienders mund: **Du siger,** sagde de, **dersom nogen holder mit ord, hand skal ikke smage døden evindeligen.** Visselig, friheden fra døden maa være noget saare got, kosteligt og herligt, og saadan en sag, som man billig maa bære en forlængsel efter, og ikke give sig til freds, førend man har erlanget den. Naar det er vigtige ting, den HErre JEsus siger, saa siger hand dem ey allene, men hand setter og foran: **Jeg siger eder.** Naar hand nu føyer dertil: **Sandelig, jeg siger eder,** saa maa det hand siger, endnu være vigtigere; men bruger hand en dobbelt bekræftelse, og siger: **Sandelig, sandelig jeg siger eder,** saa tør vi ikke tvile paa, det er jo det allervigtigste, som hand har havt i sinde at udsige. Thi da skal vi saaledes tænke: Den Søn, som er i Faderens skiød, vil nu sige os et ord, og vækker os ligesom op, og erindrer os om, at det er ham selv, der vil sige os det. Hand legger og en bekræftelse dertil, ja, paa det vi maae agte det des høyere, en dobbelt bekræftelse. Det maa jo være noget stort, og det maa være os over al maade magtpaaliggende. Der skal da alting røres i os, blive opvakt og muntert; og vi skal, om jeg saa

maa

maa tale, spidse øren, og, som Skriften taler, Psal. 45, 11. bøye dem til at høre, merke nøye just derpaa, og anvende al den forstand, Gud har givet os, dertil, at vi jo for alting maae høre, forstaae og lære, hvad det er, den HErre JEsus med saa stor alvorlighed og eftertryk vil indskærpe os. Nu saa hører da, hvad den HErres JEsu mund siger: **Dersom nogen**, siger hand, **holder mit ord, skal hand ikke see døden evindeligen.** Hører det, hand lover **frihed fra døden.** Seer dog, hans arrigste fiender merkede det selv, at dette maa være noget meget besynderligt og overmaade stort, om de endskiønt antoge det med en bespottelses aand, og udtydede denne herlige forjættelse paa det verste. Thi de sagde: **Abraham er død, og Propheterne, og du siger: Dersom nogen holder mit ord, hand skal ikke smage døden evindeligen.** De vilde sige saa meget: O! det er noget meget stort: det har Abraham ikke havt, eller lovet andre, og Propheterne ikke heller, hvad du der lover, nemlig frihed fra døden. Altsaa maatte ogsaa fienderne erkiende, og give vidnesbyrd om, at dette maa være noget stort og overvættes herligt. Der kand heller ingen iblant os tvile paa, at dette jo maa være et kosteligt gode, **ikke at skulle døe, men leve evindelig.** Kommer hid, alle denne verdens vise, bringer alle eders konster tilsammen. Hvad give de eder? I maae dog døe, ligesom daarerne, med al eders konst, viisdom og lærdom. Herhid! JEsus Christus, den Guds evige Viisdom, giver mere i tre ord, end I ere gode for at give i millioner af bøger. Dette ord: **Dersom nogen hol-**

holder mit ord, skal hand ikke see døden evindelig, er kosteligere, end eders hele kram.

I sige: Nu, det høre vi vel, at det er noget stort og kosteligt, og vi vilde ogsaa gierne have det. Thi menniſket har livet saa kiert, at hand endnu heller vilde beholde et temmelig elendigt liv, end reent miſte det. Mangen een vilde gierne ligge længe syg, længe i fængsel, o. s. f. dersom hand kun ikke skulde døe. Men vi see jo for øyne, at hverken troende eller vantroe, onde eller gode blive ved live, men døe tilsammen, og det er jo sandt, hvad Jøderne have sagt, at **Abraham er død**, og at **Propheterne ere døde**. Hvordan skal vi da forstaae det, at een, der holder Christi ord, ikke skal smage døden evindelig? Hvad er det vel for en frihed fra døden, naar man alligevel maa døe?

Det vil jeg ordentlig, og dog kortelig sige dig, hør du kun til, kiere menniſke.

Formedelst synden er døden kommen i verden, saasom vi kand lære af det 3. capitel i 1 Moſ. Bog, og af det 5. cap. i Ep. til de Rom. v. 12. og ellers af den gandske Hellige Skrift. Men du maatte tage meget feyl i din regning, i fald du vilde allene forstaae det om det øyeblik, da legem og siel skilles fra hinanden, saa at der intet gik foran, eller fuldte derpaa, som man kaldte død. Ved synden døer menniſket først af fra Gud, da endnu legem og siel ere tilsammen, saaledes, at hand seer ud for menniſkene, som en levende, og er dog virkelig død for Gud. Thi det liv, som er af Gud, har hand ikke udi sig, og hvad hand har af liv, det er ikke det sande liv. Hand er derudi, ligesom fæet, om hand endskiønt

har

har fornuft, og er klogere, end fæet. Thi fæet lever efter det naturlige, men ikke efter det aandelige og af Gud virkede liv. Ja hand er endnu meget elendigere, end fæet. Thi hand beholder alligevel en udødelig siel. Om derfor end legemet falder hen, saa dør dog sielen ikke; men ligesom den allerede er aandelig død ved overtrædelse og synd, det er, er uden for Gud og under dommen og fordømmelsen, saa bliver den i sin deel, naar legemet dør bort, in hoc statu mortis, eller i saadan sin døde tilstand. Herom har ogsaa sielen et forskrekkeligt vidne i sig, nemlig den onde samvittighed. Den maa den søge at dæmpe, som den vil, saa kand den dog ikke hindre eller afværge den sammes stedsevarende anklagelse. Og denne stedsevarende anklagelse giver den vidnesbyrd om en doms dag, der maa være tilkommende. Deraf kommer frygt og forskrekkelse for døden, at den ikke gierne vil til at tænke paa, den skal dø. Bliver da alligevel endelig livets traad sønderrevet, og sielen farer hen i ubodfærdighed, saa er ogsaa det baand i tu, i hvilket den endnu saa viit har hængt ved Gud, at der dog endnu altid har været haab om, at den kunde omvendes og komme til Gud, og ogsaa endnu her, som i naadens rige, komme til et levende haab udaf Guds ord, om den endskiønt virkelig ikke haver havt det samme; og nu, da, som sagt er, livets traad saaledes er sønderrevet, er der intet, uden status mortis, lutter død, evig død, evig fortvilelse, evigt mørke og evig qval.

Nu vi da have hørt, hvad døden er, saa lader os ogsaa spørge: Hvad er da frihed fra døden?

den? Det er den, naar Gud ophæver det ord: **Du skal døe døden**, 1Mos. 2, 17. og nu udsiger den naade-sententz til sielen: **Lev.** Ez. 16, 6. Naar dette skeer i sielen, saa gaaer da lyset op for den i mørket, og den fatter et haab i sit allerinderste, at den skal leve evindelig hos Gud. Dette liv er nu i sandhed udi den, og den kommer sig selv ikke heller anderledes for, end som een, der er bleven levende af døde; den har Guds naade og Guds retfærdighed, og veed, at den er Guds barn og arving. Dette nye liv er saa kraftigt udi den, at den ikke mere tiener synden, som tilforn, om den endskiønt maa lide den i sit kiød: thi den er nu bleven syndens herre, og hersker over den. Da seer den nu vel, at dette legeme maa henfalde, og dets syndige tilstand forandres, efterdi **kiød og blod ikke kand gaae ind i Guds herligheds rige**; 1Cor. 15, 50. men det kand den nu ikke anse for nogen død: thi den har det evige liv udi sig. Lad legemet bortfalde, den hører derfor ikke op at leve. Legemet er den i veyen, ligesom en væg kand være een i veyen, og den er glad ved, at Gud vil tage denne væg bort, paa det den kand komme til den rette fuldkomne nydelse af sit liv, nemlig til Guds høystsalige beskuelse. Gaaer nu det naturlige livs traad i tu, saa seer den sig i Guds, sin himmelske Faders, skiød, og lever hos ham i kierlighed og i glæde, indtil den time kommer, da dens legeme ogsaa maa frem igien, ikke saadan som tilforn, men aandelig og udi Guds kraft, og den altsaa i det forklarede legeme boer og lever hos Gud til evig tiid, fri fra al dom og fra den

evige

evige fordømmelse. Seer, det er frihed fra døden. Hvo som haver øren at høre med, hand høre!

Den anden Deel.

Men vi spørge nu ogsaa for det andet: **Hvorledes erlanges da denne frihed fra døden?** Det lader os atter lære af den HErres JEsu egen mund. **Dersom nogen,** siger hand, **holder mit ord, skal hand ikke see døden evindelig.** Det er jo klart nok. JEsus er selv den Mand, af hvilken og formedelst hvilken den frihed fra døden erlanges. Abraham var det ikke, og ikke heller Propheterne. Jøderne sagde: **Mon du er større end vor fader Abraham, hvilken er død? og Propheterne ere døde.** Ja, Jkiere Jøder, JEsus er større end eders fader Abraham, og end alle Propheter. Hand er den eneste Midlere imellem Gud og menniſken. Det er ham allene, der formedelſt døden **har afskaffet den, som havde dødens kraft,** Ebr. 2, 14. og der ogsaa **har til intet giort døden, men ført liv og uforkrænkelighed til lyset.** 2 Tim. 1, 10. Er nu det vor alvor, at vi gierne ville lære, hvorledes friheden fra døden erlanges, og vil vi vide det til den ende, at vi kand selv erlange denne frihed, saa maae vi komme til denne Mand, nemlig til JEsum, paa det vi maae have livet. Saa længe vi tiene synden, ere vi paa morderens vey. Vor siel er aandelig død, og maa ey allene skilles fra legemet, men maa ogsaa døe den anden og evige død, saasom Skriften kalder det. Derimod kand intet hielpe, man maa være saa viis, saa lærd, saa æret,

saa

saa riig, som man allermeest vil; der er intet andet for, end den bittre død, om den endskiønt her skiuler og forstikker sig nok saa vel under det kiødelige finds raserie, ja endog under den naturlige ærbarhed. Den legemlige død skal nok saa viit giøre sielen ædrue, at den maa føle, at den har været i døden her, og da maa være derudi endnu.

Naar sielen nu saaledes er her i den aandelige død, saa kommer JEsus til den i sit ord, og siger: Omvend dig, erkiend, hvad for jammer og hiertesorrig det fører med sig, at forlade HErren din Gud, og ikke frygte ham. Siger nu sielen: Ach! ja! HErre, jeg vil gierne erkiende det, omvend dit mig kun ret, jeg vil gierne være omvendt, og afstaae fra synden, giv mig ikkun naade dertil. Imodstaaer den da ikke, men følger Guds kraftige dragen, der fører den med kierligheds seler ind i den saliggiørende poenitentse, saa settes den vel i bedrøvelse over sin hidindtil elendige tilstand, og at den dertil ikke engang har erkiendt, at det endnu har staaet saa elendig og jammerlig til med den; men den HErres JEsu ord ligger den i sinde: **Dersom nogen holder mit ord, skal hand ikke see døden evindelig**; dette skaffer den et livsens haab. Ach! kiere HErre, siger den da, hvordan skal jeg bære mig ad, at jeg kand holde dit ord? Jeg er jo idel synd, og soldt under synden. Hvilket er da dit ord? Siig mig det, og giv mig kraft til at holde det, paa det jeg ikke skal see døden evindelig. Den HErre JEsus svarer den: Troe paa Evangelium, det er mit ord. Siger sielen videre: Hvad er da det for et Evangelium? Siig mig det, paa det jeg maa

troe, og blive salig. Saa svarer den HErre JEsus: Det er Evangelium, at jeg er den, der kand og vil give dig livet; Jeg er dertil kommen i verden, at jeg vil giøre syndere salige; Jeg er død for dine synder, der har jeg overvundet døden; Jeg er opstanden, og lever evindelig, paa det jeg kand give dig livet, og du ogsaa maa leve med mig evindelig; hold dig til mig. Synden er nu herefter din fiende, en fiende, som jeg har overvundet, og som jeg har forløst dig fra; Jeg forlader dig alle dine synder, vil ogsaa hielpe dig at stride imod din fiende synden, og af naade forlene dig al den kraft, som hør til liv og gudfrygtighed. Troer du det? Ja, siger sielen, jeg troer det, ach! HErre, hielp min vantroe. Der kommer man da i sin omvendelse videre frem til at faae troen; der er et arbeid i sielen: thi den vilde gierne tilegne sig alle Christi skionne forjættelser, men den kand ikke saa, som den gierne vilde. Da bliver der en kurren, en sukken, og en vænen, at troen af Gud maa giøres mere kraftig; der er hunger og tørst efter retfærdighed. Det seer da den HErres JEsu fromme og kierlige hierte. Hvad skeer da? For sielen venter det, gaaer lyset op for den i mørket; den naadens Aand, der sendes af Christo i hiertet, virker ved Evangelium kraftig udi den, og overbeviser den om syndernes forladelse, da udraaber den: Alle mine synder ere mig forladne, triumph! victoria! Den HErre JEsus har jo selv givet sig hen for mig; hand har elsket mig, og toet mig reen af alle mine synder; den, som ikke vidste af synd, er giort til et synd-offer for mig af Gud: i ham er jeg nu den retfærdighed, som gielder for Gud: død,

hvor

hvor er nu din braad? Helvede, hvor er nu din seyer? Gud være tak, som har givet mig seyer ved min HErre JEsum Christum. Altsaa har nu sielen frihed fra døden, hvilken den nu ikke besidder i indbildning, men i sandhed og kraft. Her grønnes nu et levende haab, hvilket voxer til som en Guds plante til evigheden; her er nu Christi dag frembrudt, ligesom i den troende Abrahams hierte: thi det er bleven lyyst, og Christus har oplyst sielen. Herefter tiener nu sielen ikke synden mere, men den tiener Christo i retfærdighed, fred og glæde i den Hellig Aand, og Christus, som den saaledes tiener, forlader den daglig og rigelig de overblevne syndige skrøbeligheder, og giver den ogsaa dag fra dag flere guddommelige kræfter, til at aflegge de samme meer og meer, saavelsom og til bedre og stærkere fornyelse til Guds billede, og til en stedsevarende vedhængelse ved ham og hans ord, i hvilket den bliver ved, og altid bedre og bedre erkiender sandheden tillige med den ædle frihed, som skenkes den formedelst saadan erkiendelse.

Saa gaaer da nu hen, og tænker alle med mig det ord videre efter, som den HErre JEsus har sagt: **Sandelig, sandelig jeg siger eder: Dersom nogen holder mit ord, skal hand ikke see døden evindelig.** Erkiender det ubeskrivelig store, kostelige og herlige gode, JEsus har lovet eder, nemlig **friheden fra døden**, og det salige evige liv. Følger det spor, som dette Christi sprog selv viser eder til, og som Christus ved min ringe tieneste paa nærværende tiid har anviist eder, saa skal I ikke smage døden evindelig. Amen! Amen!

Beslutnings-Bøn.

Min siel! lof HErren; og alt det, som inden i mig er, love hans hellige navn. Min siel! lof HErren; og glem ingen af alle hans velgierninger. Den, som forlader dig alle dine misgierninger; den, som læger alle dine sygdomme. Den, som gienløser dit liv fra fordervelse; den, som kroner dig med miskundhed og barmhiertigheder. Den, som mætter din mund med det gode; at din ungdom fornyes, som ørnens. Lover HErren med mig, I som have hørt dette saliggiørelses ord. Ja vi love dig, HErre JEsu, for dette ord er gaaet ud af din mund: Der som nogen holder mit ord, skal hand ikke see døden evindelig. Vi troe det ogsaa, HErre JEsu, og vil ikke mere være syndens tienere, men dine tienere og tienerinder, omvende os, og troe paa dit Evangelium, og leve under dig i dit rige, og tiene dig i evig retfærdighed, uskyldighed og salighed. Hielp du os dertil, HErre JEsu, og giør os salige. Amen, ja hielp os, HErre JEsu. Amen! Amen!

Palme-Søndag.

Den HErres JEsu gudelige sind, saasom man kand kiende det samme for hans lidelses tiltrædelse,

Udaf

Udaf Palme-dagens historie.

Christus JEsus, som har elsket os, og givet sig selv for vore synder til en gave og slagt-offer for Gud, til en sød lugt, hand forlene os i denne time og fremdeles altid sin naade og kraft, til at betragte hans lidelse, til at erkiende hans kierlighed til os, saavelsom og at troe paa ham, og efterfølge ham i sandhed. Amen!

Der fortælles os, Elskelige i HErren, i Matth. 16, 21-24. hvordan den HErre JEsus har begyndt at give sine disciple tilkiende, hvorledes ham burde at gaae til Jerusalem, og lide meget af de Ældste, og Yperste Præster, og Skriftkloge, og ihielslaaes, og opstaae tredie dag; da har Petrus taget ham til sig, begyndt at straffe ham, og sagt: **HErre, spar dig selv, det skee dig ingenlunde**; men hand har vendt sig, og sagt til Peder: **Viig bag mig satan, du er mig til forargelse; thi du sandser ikke, hvad Gud hører til, men det, som menniskene hører til.** Eftertrykken i de sidste Christi ord er efter det grædske denne: Du har ikke noget gudeligt, men menniskeligt sind, eller, du er ikke gudelig, men menniskelig sindet. Hvilket nu det rette gudelige sind er, hvilket Petrus ikke endnu den gang havde ladet see, sligt har vor Frelsere strax derpaa sammesteds givet tilkiende, da hand ydermere har sagt til sine disciple: **Vil nogen komme efter mig, hand forsage sig selv, og tage sit kors, og følge mig.**

I dette gudelige sind, som bestaaer i at ikke behage sig selv, og i en villig korsets optagelse, finde vi og den HErres JEsu fodspor at efterfølge i den høyeste og fuldkommenste grad, og i særdeleshed yttrede samme sind sig, for hand tiltrædte sin lidelse, og i det hand virkelig beredvilligen tog imod sin lidelse. Paa denne Palme-Søndag have vi god leylighed til videre at eftertænke samme hans gudelige sind, saasom det er saa efter den i denne stad indførte skik, at Palme-dagens hele historie, saadan som den er tilsammendraget af de fire Evangelister, offentlig skal foredrages og tages i betragtning, som det er derudi, det nys bemeldte den HErres JEsu sind allevegne fremskinner. Lader os derfore tage denne betragtning for os, men allerførst ydmygelig paakalde Gud om hans Hellig Aands kraftige medarbeidelse, og om hans ords velsignelse, udi HErrens bøn: **Vor Fader, du som** ꝛc.

Texten.

Historie paa Palme-dagen, udaf Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19. Joh. 12.

Den anden dag, der de komme nær til Jerusalem, og vare komne til Bethphage, til olie-bierget, da sendte JEsus to af sine disciple, og sagde til dem: Gaaer bort i den bye, som ligger for eder, og strax naar I komme derind, skal I finde en aseninde bunden, og et føl med hende, paa hvilket sad end aldrig noget men-

menniske; løser dem, og fører dem til mig. Og dersom nogen taler eder noget til, da siger, at HErren haver dem behov, saa skal hand strax fremsende dem. Men disciplene gik hen, og fandt føllet bundet hos døren ude paa vey-skiellet, og giorde, som JEsus befoel dem. Og nogle, som der stode, sagde til dem: Hvad giøre J, at J løse føllet? Men de sagde til dem, ligesom JEsus havde befalet; og de lode dem fare. Og de førde aseninden og føllet til JEsum, og lagde deres klæder derpaa, og satte JEsum derpaa. Men dette skede altsammen, at det skulde fuldkommes, som er sagt ved Propheten, som siger: Siger Zions daatter: Frygt ikke, Zions daatter: See, din Konge kommer til dig sagtmodig, og rider paa et asen, og paa den undertvingte aseninges føl. Men dette forstode ikke disciplene først; men der JEsus var forklaret, da kom de ihu, at dette var skrevet om ham, og at de havde giort ham dette. Men meget folk, som var kommet til høytiden, hørde, at JEsus kom til Jerusalem; og toge palme-grene, og gik ud mod ham. Der kom ogsaa en stor hob af Joderne med HErren fra Bethanien, hvilke dagen tilforn vare komne derhen ikke for JEsu

skyld allene, men at de og vilde see Lazarus, hvilken hand havde opreist fra døde. Men folket, som var med ham, der hand kaldte Lazarus af graven, og opreiste ham fra døde, bare vidnesbyrd derom. Derfor gik og folket imod ham, for de havde hørt, at hand havde giort det tegn. Da sagde Pharisæerne til hverandre: I see, at I udrette slet intet, see, al verden er gaaen efter ham. Men de fleste af folket bredde deres klæder paa veyen; men andre hugge grene af træerne, og strødde paa veyen. Men der hand nu kom nær hen til, som man drager ned af olie-bierget, begyndte folket, som gik for, og fulgte, og hans disciples gandske hob |glædendes at love Gud med stor røst over alle de kraftige gierninger, som de havde seet, og raabte og sagde: Hosanna den Davids Søn; velsignet være den, som kommer en Konge i HErrens navn. Velsignet være vor faders Davids rige, som kommer i HErrens navn. Hosanna i det høyeste, fred være i himmelen, og ære i det høyeste. Og nogle af Pharisæerne af skaren sagde til ham: Mestere, straf dine disciple. Og hand svarede og sagde til dem: Jeg siger eder, at dersom disse skulde tie, da skulde stenene raabe.

Og

Og der hand kom nær til, og saae staden, græd hand over den, og sagde: Dersom du og vidste, og endnu paa denne din dag de ting, som tiene til din fred, var du lyksalig! men nu er det skiult for dine øyne. Derfor skal de dage komme over dig, at dine fiender skal slaae en vold omkring dig, og beleyre dig rundt omkring, og trænge dig allevegne; og de skal legge dig flet øde, og dine børn i dig, og ikke lade steen paa steen i dig; fordi du kiendte ikke din besøgelses tiid. Men der vare nogle Græker af dem, som vare komne op, at de vilde tilbede paa høytiden. De gik da til Philippus, som var af Bethsaida i Galilæa, og bade ham, og sagde: HErre, vi vil see JEsum. Philippus kommer, og siger Andreas det, og Andreas og Philippus sige atter JEsu det. Men JEsus svarede dem, og sagde: Timen er kommen, at Menniskens Son skal forklares. Sandelig, sandelig jeg siger eder: Uden hvede-kornet saaes, og døer, bliver det allene; men dersom det døer, bær det megen frugt. Hvo som elsker sit liv, skal miste det, og hvo som hader sit liv i denne verden, skal forvare det til et evigt liv. Om nogen tiener mig, hand følge mig; og hvor som jeg er, der

skal og min tienere være. Og om nogen tiener mig, den skal Faderen ære. Nu er min siel forferdet; og hvad skal jeg sige? Fader, frels mig fra denne time; men derfor er jeg kommen til denne time; Fader, forklar dit navn. Derfor kom en røst af himmelen, som sagde: Jeg haver baade forklaret, og vil atter forklare det. Da sagde folket, som der stod, og hørde det: Det havde tordnet; andre sagde: En Engel talede til ham. JEsus svarede, og sagde: Denne røst skede ikke for min skyld, men for eders skyld. Nu er denne verdens dom; nu skal denne verdens fyrste kastes ud. Og jeg, naar jeg bliver ophøyet fra jorden, vil jeg drage alle til mig selv. Men hand sagde det, at betegne, med hvad død hand skulde døe. Folket svarede ham: Vi have hørt af loven, at Christus bliver evindeligen, og hvorledes siger du, at det bør Menniskens Søn at ophøyes? Hvo er denne Menniskens Søn? Da sagde JEsus til dem: Lyset er endnu en liden tiid hos eder; vandrer, den stund J have lyset, at mørkhed skal ikke betage eder. Hvo som vandrer omkring i mørkhed, veed ikke, hvor hand gaaer. Medens J have lyset, troer paa lyset, at J kand blive lysets børn. Og der

hand

hand drog ind i Jerusalem, oprørdes den gandske stad, og sagde: Hvo er denne? Men folket sagde: Det er JEsus den Prophete, den af Nazareth i Galilæa. Og JEsus gik ind i Guds tempel, og begyndte at uddrive alle dem, som soldte og kiøbte i templen, og omstødte vexlernes borde, og due-krømmernes stole. Og sagde til dem: Der er skrevet, mit huus skal kaldes et bede-huus; men I have giort en røver-kule deraf. Og der gik blinde og halte til ham i templen, og hand helbredte dem. Men der de Ypperste Præster og Skriftkloge saae de underlige gierninger, som hand giorde, og at børnene raabte i templen, og sagde: Hosanna den Davids Søn, bleve de vrede, og sagde til ham: Hører du, hvad disse sige? Men JEsus sagde til dem: Ja, have I aldrig læst, at af de umyndiges og diendes mund skal du berede lof? Og da hand havde seet alle ting omkring i templen, gik hand om aftenen ud til Bethanien, og blev der med de tolv forborgen for Jøderne. Men alligevel hand havde giort saa mange tegn for dem, troede de dog ikke paa ham. At Esaias Prophetes tale skulde fuldkommes, som hand har sagt: HErre, hvo haver troet det vi have

hørt,

hørt, og for hvem er HErrens arm aabenbaret? Derfor kunde de ikke troe; thi Esaias siger atter: Hand haver forblindet deres øyne, og forhærdet deres hierte; at de skulde ikke see med øynene, og forstaae med hiertet, og omvende sig, og jeg maatte helbrede dem. Det sagde Esaias, der hand saae hans herlighed, og talede om ham. Dog alligevel troede mange og af de øverste paa ham; men for Pharisæernes skyld bekiendte de det ikke, at de skulde ikke blive udelukte af synagogen. Thi de elskte menniskens ære mere, end Guds ære.

Elskelige i HErren! Som det ikke vil lade sig giøre, ved denne nu oplæste saa viitløftige text, ord fra ord at overveye alle de ting, som indeholdes derudi; saa vil vi ikkun ved dens forklaring lade det være vor fornemmeste bekymring, stedse at beholde den HErre JEsum for øyne, saasom det dog er for hans skyld, det er altsammen optegnet, og paa nærværende tiid fornemmelig at betragte

Den HErres JEsu gudelige sind,

saasom man kand kiende det samme for hans lidelses tiltrædelse, udaf Palmedagens historie.

Hertil ville du, HErre JEsu, forlene os din naade, paa det at vi maae stille dit gudeli-

ge

ge sind for os, som et speyl, og herefter ogsaa ved din Aand blive ligesaadan sindede, som du. Amen!

Afhandling.

Det første nu, som fortælles os her udi Palme-dagens historie, og er gaaet foran for den HErres JEsu lidelse, er dette, at den HErre JEsus har sendt to af sine disciple i den bye, som laae nær derved, og fra samme bye ladet aseninden og føllet føre til sig, for at sette sig derpaa, og saaledes drage ind i Jerusalem, og der nu at tiltræde sin lidelse; ligesom da denne historie er enhver bekiendt nok, siden den ogsaa aarlig paa 1. Advents-Sondag pleyer at fremsettes og forklares. I samme have vi nu denne gang i besynderlighed at see paa den HErres JEsu gudelige sind. Det sind viser i særdeleshed Sacharias os cap. 9, 9. hvis ord derfor ogsaa føyes til denne historie af Evangelisterne selv, ja paa saadan en maade, at de endog bekræfte, dette er altsammen derfor skeet, at det skulde fuldkommes, som er sagt ved Propheten, nemlig ved Sacharias, som siger: **Siger Zions daatter: Frygt ikke Zions daatter: See, din Konge kommer til dig sagtmodig, og rider paa et asen, og paa den undertvingte asenindes føl.** Nemlig, det er den HErres JEsu gudelige sind, som forestilles os i disse Prophetens ord, at den HErre JEsus vel er den forjættede Israels Konge, men ikke tænker at oprette noget verdsligt kongerige, men kommer til Zions daatter, at forløse hende, at forlige hende med Gud, og forsamle hende under

under sine naade-vinger, ligesom en hone forsamler sine kyllinger under sine vinger, og altsaa at trolove sig aandelig-viis med hende formedelst troen, og at forene sig med hende i sin Aands samfund. Dette var hans hierte ved denne gandske handel, omendskiont Zions daatter eller det Jødiske folk, hvilket til den tiid saaledes blev kaldet, ikke forstod sligt, ikke heller hans disciple, som nok frem for andre skulde forstaaet det, ligesom det da heder her om dem: **Dette forstode ikke disciplene først.** Men den HErres JEsu sagtmodighed og ydmyghed, (hvilke ere begge hans herlige egenskaber, saasom hand selv med rette siger om sig Matth. 11,29. **Jeg er sagtmodig og ydmyg af hierter,**) vare ved dette forfornufteren saa foragtelige indtog hans rette kongelige prydelse, hvilke lettelig kand falde enhver i øynene, saa fremt sindets øyne ellers ere oplyste af den Hellig Aand, til at kiende dette hans gudelige sind. Og just derfor, fordi vi af naturen ere saa blinde i at kiende Christum, har Zacharias i sin anforte spaadom maatt ligesom med fingre pege derpaa, som hand vilde sige til Zions daatter: Du forventer din Messias, den Konge af Israel, der skal hielpe dig, og deri gior du ret, thi hand er lovet dig af alle Guds propheter; men du tor ikke tænke, hand skal være saaledes sindet, som de store i denne verden pleye at være sindede, hvilke sette deres herlighed derudi, at de kand herske med gevalt, og føre udvortes stor staat. Ach mey! din Konge, o! Zions daatter, skal komme til dig, ridende paa et asen, og paa den undertvingte asenindes fol, paa det du maa kiende paa ham hans store hiertens ydmyghed og nedrighed, ihvorvel

hand

hand er herlighedens HErre, og hans store sagtmodighed, som den, der er det Guds Lam, som villig giver sig hen for dine synder. Saa, saa skal hand fornegte sig selv og al sin herlighed, ogsaa i det udvortes blive ydmyg og ringe, ligesom hans gandske sind er, og udaf reen kierlighed til dig tage sit kors paa sig, og i største sagtmodighed og taalmodighed lade sig martre for dig.

For det andet fortælles os her, hvad der har modt den HErre JEsu, den gang hand nu saaledes er kommen frem, som Zacharias længe tilforn havde malet Zions daatter ham for øyne; og hvorledes den HErre JEsus derved har ladet sit gudelige sind see. Der kom meget folk fra Jerusalem med palme-grene imod ham, ligeledes kom der og meget folk med ham fra Bethanien, som dagen tilforn var løbet derhen formedelst det rygte, der var gaaet om Lazari opvækkelse, og de, som havde seet denne gierning med øyne, bare vidnesbyrd om den samme; derimod saae Pharisæerne skievt til, at al verden løb efter ham, i synderlighed, da de bleve vaer, hvor mange af folket der bredde deres klæder paa veyen, andre hugge grene af træerne, og strødde paa veyen, ja den gandske skare glædendes lovede Gud med stor røst over alle hans gierninger, som de havde seet, raabte og sagde: **Hosanna den Davids Søn; velsigner være den, som kommer en Konge i HErrens navn. Velsigner være vor faders Davids rige, som kommer i HErrens navn. Hosanna i det høyeste, fred være i himmelen, og ære i det høyeste.** Hvilket var saa ufordrageligt for Pharisæerne, at de

end-

endogsaa vilde have, den HErre JEsus skulde ikke lide det engang, men sette sine disciple til rette.

Visselig, saadan en applausus, eller saadant et almindeligt fryde-skriig og offentlig lof maatte hos et syndigt menniske opvakt hoffærdighed og opblæselse i sindet; men hos den HErre JEsum var dette ikke at befrygte. Thi hand var ikke menniskelig, men Guddommelig sindet, derfor blev hand under det altsammen fuldkommelig ved eet sind. Folkets og hans disciples fryde-skriig, palme-stroen, klæders underbredelse, offentlige loven og prisen ophøyede ham ikke. Dette maatte hand lade saaledes skee, paa det at Skriften kunde opfyldes; videre tog hand sig intet deraf. Det var heller ikke hans himmelske Faders villie, at hand skulde sette folket og sine disciple til rette, saasom Pharisæerne vilde. Thi dette maatte skee paa ham efter Skriften. Pharisæernes avind og ondskab nedslog ham heller ikke, eller dæmpede hans gudelige sind. Thi ihvorvel hand vidste, at det var de folk, der af dette fryde-skriig vilde tage anledning til at beskylde ham for Pilatus, at hand havde givet sig ud for en Konge imod Keyseren, saa svarede hand dem alligevel, saadan som det kunde anstaae hans gudelige sinds Majestæt, og sagde: **Jeg siger eder, at dersom disse skulde tie, da skulde stenene raabe.**

For det tredie fortælles os her, hvorledes hand, i det hand drog saaledes frem, og kom nær til Jerusalems stad, har seet samme stad an, og grædt over den, og forud forkyndet den den tilkommende store vrede, der skulde komme over den og over det gandske folk. Er der noget udi Palme-dagens hele hi-

storie,

storie, der legger den HErres JEsu gudelige sind for dagen, saa er det disse hans taare, hvilke hand her har udgydet, just til den tiid, da man offentlig bekiendte ham for Kongen af Israel, roste hans herlige gierninger, og i andre maader ærede ham høyt. Thi havde hand været menniskelig sindet, maatte hand nu været fuld af lutter glæde over den ære, som man giorde ham. Men saa see vi, at hand var gandske anderledes sindet. Thi eftersom hand ingen verdslig ære og herlighed havde i sit hierte, men alleneste menniskenes frelse og salighed, saa glædde alle disse udvortes ting ham ikke, men hand saae paa det Jødiske folkes store ubodfærdighed og vantroe, og den store dom, som stod samme folk for, gik ham for hans overvættes store kierligheds skyld saaledes til hierte, at hand maatte græde hede taare, da andre rundt omkring ham svævede i lutter glæde. O! at vi dog havde øyne, HErre JEsu, til ret at see og erkiende, hvor gudelig du udi det altsammen har været sindet.

Men for det fierde fortælles os ogsaa, hvorledes nogle Græker, som gierne have vildet see JEsum, vare komne til høytiden, og hvad den HErre JEsus der har svaret sine disciple, da de have givet ham sligt tilkiende, saa og folket; saavelsom og, hvorledes Gud under alt dette har forklaret ham formedelst en røst af himmelen. Havde nu den HErre JEsus været menniskelig sindet, og havde hand søgt sin ære paa menniskelig viis, saa maatte hand deraf have ophøyet sig i sit sind, at nu ogsaa Grækerne gierne havde vildet see ham, men endnu meget mere af det, at hand var bleven forklaret ved

en røst af himmelen. Men dette skede ingenlunde her, men meget mere bær alt, hvad den HErre JEsus her har talt med sine disciple og folket, vidne om hans gudelige sind, som hand har havt. Der er intet andet, end hiertens ydmyghed og nedrighed, kierlighed til korset, villig overgivelse i korsets død, indbydelse til sin efterfølgelse igiennem den samme korsens vey, den indvortes siele-bedrøvelses taalmodige lidelse, opvækkelse til en sand omvendelse, og til at passe paa den endnu varende saliggiørelses dag. In summa, det, som hand var sendt af sin Fader, og kommen for til verden, var i hans hierte, at hand maatte fuldkomme det af reen kierlighed til os arme syndere. Det vilde falde for viitløftigt, at udføre alt dette efter sin viitløftighed. Tænker J, som høre dette, i det mindste hans taler, som hand her har holdt, selv efter, med det øyemerke, at J derudi maae bemerke den HErres JEsu gudelige sind. Men de samme kand man efterlæse i texten fra de ord af: **Timen er kommen**, indtil de ord: **at J kand blive lysets børn.**

For det femte fortælles os her, hvad der har mødt den HErre JEsu, den gang hand nu virkelig drog ind i Jerusalem, hvorledes hand er gaaet ind i Guds tempel, hvad hand der har giort og talt, og hvorledes de Ypperste Præster og Skriftkloge har opført sig imod ham, da de saae hans mirakler, og hørde børnene raabe hosanna i templen. I det altsammen see vi atter den HErres JEsu gudelige sind. Thi omendskiønt den gandske stad oprørdes over ham, og sagde: **Hvo er denne?** Omendskiønt folket, som var med ham, svarede derpaa: **Det**

er

er JEsus den Prophete, den af Nazareth i Galilæa; saa blev hand dog i sin ydmyghed, og alt ved eet sind, ligesom tilforn. Hand vidste vel, hvor viit saadan den gandske stads oprørelse, og saadan offentlig bekiendelse strakte sig, og hvor snart det skulde hede endnu med større skriig: Korsfæste, korsfæste ham. Men denne korsens død gik hand villig i møde; derfor tog hand sig gandske og aldeles intet af denne saa anseelige stadens bevægelse for nærværende tiid, og af denne vel sandfærdige, men endnu ikke nær vel nok grundede bekiendelse om hans person. Havde hand været menniskelig sindet, saa havde hand nok frygtet for sine grumme fiender, der jo allerede forhen havde vildet stene ham, og var ikke gaaet ind i templen til dem, eller i det mindste vilde hand ikke saaledes forholdet sig derudi, som een, der havde fuld magt i templen, til at reformere alting, efter som ham got syntes. Ikke heller vilde hand helbredet de blinde og halte i templen, eller ladt børnene raabe hosanna. Thi hand vidste vel, at derved optændtes hans bittre fiender altid mere og mere til bitter nid og grumhed; men hand kierde sig hverken om dem, der opløftede ham til himmelen, ikke heller om dem, der fortornedes over ham. Recte faciendo neminem timebat, hand giorde ret, og frygtede for ingen mand. Dette var hans gudelige sind. Hand flyede ikke for lidelsen, men fuldendte den gierning, som hand var kommen for til verden. Derfor var hand til stede, fordi hand nu vilde lide; hvor skulde hand ophøyes over den løf, man gav ham, siden hand just paa denne tiid gik ind i den

allerydersteforsmædelse? Hvor skulde menniskens vrede giore ham ræd og forsagt, da hand nu vilde bære Guds vrede for os over vore synder? Her var intet, uden ydmyghed og sagtmodighed. Men dette hans gudelige sind var beklædt med en ret Guddommelig Majestæt. Hand holdt sig slet og nedrig, men derved var HErrens arm saa aabenbar, at Johannes ikke engang kand bare sig, hand jo i det 12. cap. af sin Evangeliske historie foyer en skarp straffe-prædiken til imod de Joder, der havde havt saadan hans herlighed for deres oyne, og dog ikke troet paa ham, i det hand udbryder med disse ord: **Men alligevel hand havde giort saa mange tegn for dem, troede de dog ikke paa ham. At Esaias Prophetes tale skulde fuldkommes, som hand har sagt: HErre, hvo haver troet det vi have hørt, og for hvem er HErrens arm aabenbaret? Derfor kunde de ikke troe; thi Esaias siger atter: Hand haver forblindet deres øyne, og forhærdet deres hierte; at de skulde ikke see med øyne-ne, og forstaae med hierret, og omvende sig, og jeg maatte helbrede dem. Det sagde Esaias, der hand saae hans herlighed, og tale-de om ham. Dog alligevel troede mange og af de øverste paa ham; men for Pharisæ-ernes skyld bekiendte de det ikke, at de skulde ikke blive udelukte af synagogen. Thi de elskte menniskens ære mere, end Guds ære.** Seer, saaledes vare disse folk menniskelig, og ikke gudelig sindede. Derfor troede de heller ikke, og vare de end overbeviste, saa bekiendte de det dog

ikke.

ikke. Men den HErre JEsus var gandske anderledes sindet; hand søgte ikke sin ære, men hans ære, som havde udsendt ham. Her var den fuldkomne lydighed imod hans Fader, den gudelige beredvillighed til at give sig ind i al lidelse, kun paa det hand kunde fuldkomme sin Faders villie, og her var en umaalelig kierlighed til os og alle arme syndere. Denne var en gloende glød, og en ret HErrens lue hos ham, der var stærkere, end døden, hvorfore den ogsaa bragte det saa viit med ham, at hand nu snart lod sig føre, som et lam til slagterbænken, og lod sig ihielslaae for os, hvorom vi kand faae noget mere at høre i denne Christi lidelses uge.

Tilegnelse.

Saa have vi nu, Elskelige i HErren, kortelig igiennemgaaet vor dags viitloftige text, og have, som jeg vil haabe, nokſom derudaf faaet Christi gudelige sind at see og kiende, saa at det i det ringeste kand tiene os til en anledning til endnu videre og dybere at overveye det samme. Men lader os nu ogsaa tænke paa os selv, og 1) vel betragte, at det er aldeles ikke nok, at bemerke den HErres JEsu gudelige sind udaf alle hans ord og gierninger, besynderlig i hans lidelses beredvillige tiltrædelse, og at love og prise samme sind paa ham, men at vi ere dertil kaldede, at vi ogsaa skal ifore os saadant et gudeligt sind, og siden sligt ikke kand skee ved vor egen fornuft og kraft, da søge naade og kraft dertil af den HErres JEsu fylde, og ogsaa hiertelig længes efter, at vi af ham og formedelst ham maae erlange saadant et gudeligt sind. Thi

ellers maatte vi være de Ypperste Præster og Pharisæer lige, hvilke havde Christum udvortes for øyne med hans verk og gierninger, men dog er hans herlighed, og HErrens arm ikke blevet aabenbar for dem, at de derved skulde ladet sig forandre og forbedre; eller vi maatte være folket lige, hvilket her har hyldet den HErre JEsum, eller i det mindste forundret sig over hans gierninger, men dog strax derpaa ladet sig bevæge af de Ypperste Præsters skriig, til at raabe over ham korsfæste, korsfæste. Vi have nu denne uge for os, i hvilken det er skik, at passionen bliver sunget i een kirke efter en anden. Da har folk den vane, i hobetal at indfinde sig ved sangen og musiquen, men siden, naar prædikenen gaaer an, at løbe deres vey af kirken. Dette siger jeg eder til beskæmmelse, I som giøre saadant, eftersom det er skammeligt baade for Gud og mennisken. Skal jeg sige, at I deri ere gudelig sindede? Ach ney! Havde I Christum og hans ord kier, saa bleve I til stede, og hørde til, og gave agt, naar hans ord blev prædiket for eder. Men dersom I ikke høre Guds ord, saa ere I ikke af Gud. I denne skammelige brug ere I ikke engang menniskelig sindede, efterdi sligt endog strider imod den udvortes og menniskelige ærbarhed og skikkelighed. Skulde een ikke skamme sig ved, da at løbe ud af kirken, naar der paa nærværende tiid skal prædikes om Christi lidelse? Saa forandrer eder nu herudi til eders sieles beste.

2) Lader os ogsaa betragte, at vi jo billig skal anvende denne uge, da Guds ord rigelig prædikes, dertil, at vi ret maae studere og i kraft lære den HErres

res JEsu gudelige sind, udaf hans lidelse, der bliver forkyndet for os. Og dette skeer, naar vi ikke lade vort hierte, sind og gemyt gaae ind i denne verdens syndige væsen, men meget mere høre Guds ord med flid og agtsomhed, ydmygelig paakalde Gud om det sammes velsignelse paa vore siele, og lade Christi saar og død bevæge os til en sand omvendelse, og bringe det dertil med os, at vi maae blive andre menniſker af hierte og sind, og herefter give den Hellig Aand rum, at vi maae leve og døe Christo, der er død og opstanden for os. Dette, dette skal da tillige være den rette forberedelse for os til den forestaaende hellige Paaske-Fest. Thi saa skal Christus give os det rette gudelige sind, at vi kiende ham, og hans piners samfund, tillige med hans opstandelses kraft. Det virke hand da af naade udi os alle. Amen!

Beslutnings-Bøn.

O! du trofaste Frelsere, vi prise dit hellige navn for det ord, som og paa nærværende tiid er os forkyndet; og efterdi dit gudelige sind er derudi givet os tilkiende, saa vilde du dog for din usigelige kierligheds skyld gjøre os frie, løse og ledige fra det fordervede menniskelige sind, og derimod ved dit ord om korset, plante det rette gudelige sind udi os, paa det at vi maae erkiendes for dine sande helliggiorte lemmer, der ere ligesaadan sindede, som du var sindet; og i saadant et sind ville du ogsaa naadelig bevare os indtil vor sidste ende, paa

det at vi maae være, hvor du er, ligesom du haver sagt: Hvor som jeg er, der skal og min tienere være. Dig være lof og priis i evighed. Amen!

Skiertorsdag.

Christi ihukomelse for os og udi os.

Udaf den Evangeliske historie Om den hellige Nadveres indstiftelse, og om Christi fod-tvet.

JEsus Christus, som har givet sig selv hen for os, men ogsaa selv vil leve, vandre, boe, virke og skinne udi os formedelst troen, hand være ogsaa med os nu og altid. Amen!

Tom JEsum Christum ihu, som er opreist fra døde. Saa formaner Paulus Timotheum 2 Epist. 2,8. Vi maae ikke giøre os saadanne tanker, som det har været Paulus i saadan sin formaning om Timothei memoria eller hukommelse allene at giøre, ligesaadan ohngefær, som en skolemester setter smaa børn en leetie for, og saa examinerer dem, om de ogsaa have lært den samme vel, og befaler dem, naar hand befinder dette, at beholde den smukt i deres hukommelse. Thi ihvorvel man aldeles ogsaa paa denne maade skal beholde den Apostoliske lærdom om JEsu Christo, at memoria

eller

eller hukommelsen er ligesom det kostbare skrin, vi bevare dette uskatteerlige klenod udi, saa setter dog Paulus dette her forud, og taler ikke saa meget om Christi lærdom, som om JEsu Christo selv; i det hand ikke siger: Kom min lærdom om Christo ihu, (hvilket dog ogsaa i sig selv er got og fornødent,) men: **Kom JEsum Christum ihu.** Nu kommer man vel ogsaa en ven ihu, at man tit tænker paa ham, ikke forglemmer hans navn, og erindrer sig hans omstændigheder, og saa videre; og saaledes maa ogsaa JEsus Christus, der er os mere, end tusinde venner, være og blive i vor hukommelse, saa vi ofte tænke paa ham, og aldrig forglemme hans navn og store igienlosnings verk: men det setter Paulus endog forud hos Timotheus, og gaaer endnu meget videre i disse ord, saaledes, at hand meget mere driver paa en frugt af den ihukommede Christo og hans lærdom, end paa ihukommelsen selv. Thi hand vilde, Timotheus skulde være stærk i den naade, som er i Christo JEsu, lide ont, som en god JEsu Christi striidsmand, og ey allene stride for livsens krone, men ogsaa stride lovlig, paa det hand i gierningen kunde erlange den. Og hertil vilde hand nu opvække ham, og tillige vise ham vey, hvorledes hand skulde komme hertil, naar hand siger til ham: **Kom JEsum Christum ihu.** Til den ende setter hand ogsaa til: **som er opreist fra døde**; hvormed hand vil sige saa meget: Timotheus skulde betænke, hvor villig JEsus Christus havde givet sig ind i al lidelse, ja hen i korsens død selv, men hvorledes hand derpaa ogsaa var opreist fra døde, og gaaet ind i sin her-

herlighed; siden nu hand, den retfærdige, havde taalt korset for os uretfærdige, og ad denne vey ey allene gaaet ind i sin herlighed, men endogsaa forhvervet os Guds herlighed, saa skulde Timotheus ofte forestille sig sligt i sit sind, og saa skulde hand da ufeylbarlig derudaf erlange saa megen kraft, at hand for Evangelii skyld ogsaa gierne skulde lide og taale alting, paa det at saa vel hand selv, som de, der horde ham, maatte ogsaa komme med Christo til den store herlighed.

Ligesom her ligger nu Guddommelig viisdom og Guddommelig kraft udi, at man saaledes kommer JEsum Christum ihu, som Paulus vil have, og vi have allesammen og hver for sig saadan opvækkelse og bestyrkelse fornoden; saa ville vi i denne time, i anledning af den text, vi have at forklare udaf passions-historien, ligesom sette os ned ved den HErres JEsu fodder, og flittig give agt paa, hvorledes hand underretter os herom, og giver os en anviisning til, hvorledes vi saa skal ihukomme ham, at vi maae fage naade og kraft af hans fylde. Til den ende vil vi ogsaa tilforn forene os i bønnen, og paakalde Gud om sin Hellig Aands bistand og medarbeidelse, udi HErrens bøn: **Vor Fader, &c.**

Texten.

Udaf Passions-historien

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1 Cor. 11. Joh. 13.

Der de aade, tog den HErre JEsus, i den nat, som hand blev forraadet, brodet, og takkede, brød det, og gav dis-

disciplene, og sagde: Tager, æder, dette er mit Legeme, det som gives for eder; dette giører til min hukommelse. Ligesaa tog hand og kalken, efter de havde holdet nadvere, og takkede, gav dem, og sagde: Drikker alle deraf. Denne kalk er det nye Testamente i mit blod, hvilket udgydes for eder og for mange til syndernes forladelse; dette giører, saa ofte som I drikke, til min hukommelse. Og de drukke alle deraf. Men for Paaske-høytiden, det er, den samme aften, der JEsus vidste, at hans time var kommen, at hand skulde gaae af denne verden til Faderen, der hand havde elsket sine egne, som vare i verden, elskte hand dem til enden. Og der nadveren skede, da dievelen havde nu skydt i Judas Simons søns Ischarioths hierte, at hand skulde forraade ham; da JEsus vidste, at Faderen havde givet ham alle ting i hænderne, og at hand udkom fra Gud, og gik til Gud; reiste hand sig fra nadveren, og lagde sine klæder fra sig; og hand tog et linklæde, og bandt op om sig. Derefter slog hand vand i et bekken, og begyndte at toe disciplenes fødder, og at tørre dem med linklædet, som hand var ombunden med. Da kom hand til Simon Peder; og hand sagde til ham: HEr-

re,

re, toer du mine fødder? JEsus svarede, og sagde til ham: Hvad jeg gior, veed du ikke nu; men du skal forstaae det herefter. Peder siger til ham: Du skal ingenlunde toe mine fødder evindeligen. JEsus svarede ham: Dersom jeg toer dig ikke, haver du ingen deel med mig. Simon Peder siger til ham: HErre, ikke mine fødder allene, men ogsaa hænderne og hovedet. JEsus siger til ham: Hvo som er toen, haver ikke behov, uden at toe fødderne, men er gandske reen; og I ere rene, men ikke alle. Thi hand kiendte den, som ham forraadde, derfor sagde hand: I ere ikke alle rene. Der hand da havde toet deres fødder, og havde taget sine klæder, satte hand sig atter ned, og sagde til dem: Vide I, hvad jeg haver giort ved eder? I kalde mig: Mestere og HErre, og I sige ret; thi jeg er det. Dersom jeg da haver toet eders fødder, som er HErren og Mesteren, saa ere I og skyldige, at toe hverandres fødder. Thi jeg haver givet eder et exempel, at, ligesom jeg giorde eder, skal og I giøre. Sandelig, sandelig jeg siger eder: En sjend er ikke større, end hans Herre, og ey en Apostel større, end den, ham haver sendt. Dersom I vide dette, ere I salige, om I giøre

det.

det. Jeg siger ikke om eder alle; jeg veed, hvilke jeg haver udvaldt; men jeg siger eder, at Skriften skal fuldkommes: Den som æder brød med mig, haver opløft sin hæl mod mig. Fra nu af siger jeg eder det, førend det skeer, at, naar det er skeet, I skulle troe, at jeg er den rette. Sandelig, sandelig jeg siger eder: Hvo som annammer, dersom jeg sender nogen, annammer mig; men hvo mig annammer, annammer den, som haver sendt mig.

Udaf denne nu oplæste text skal der altsaa efter den naade, Gud vil forlene, gives en anviisning til

Christi ihukommelse for os og udi os.

Hand, den HErre JEsus, give os hertil en riig tilflydelse af sin naade, kraft og velsignelse, for sin egen skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Elskelige i HErren! Vores forelæste text er, ligesom den øvrige Passions-historie, sammendragen af Evangelisterne; ihvorvel indstiftelsens ord ikkun ere laante af de tre Evangelister, men alle de andre ere tagne af Johannis 13. capitel. Saa ere da nu alle ord i den samme den Hellige Skriftes, og altsaa Guds ord; men sammensettelsen og ordenen, saadan som det

ene

ene settes for, det andet efter, er kommen dertil af Lærere, som have sammendraget Passions-historien udaf Evangelisterne: men det er en sag, som nogle Lærere have en anden indsigt i, og holde for, at fod-tvetten ikke er skeet efter nadveren, men for den samme, da nemlig maaltidet vel var anrettet, men man endnu ikke havde nydt noget deraf. Allene, vi vil ikke denne gang opholde os derved, siden det ikke hindrer os i vort øyemerke, naar vi kun beholde sagen, enten vi da sette det for, eller bag, hvilket vi vil. Thi det er denne gang vort øyemerke, at give en anviisning udaf den forelæste text, til

Christi ihukommelse for os og udi os.

Det første er altsaa Christi ihukommelse for os. Dette veed jeg ikke at giøre tydeligere, end at jeg fører det i tvende spørsmaal, som skal besvares. Det første spørsmaal er dette: **Hvad er Christus for os?** Det andet er dette: **Hvorledes skal vi nu ihukomme Christum, som for os?**

Det første spørsmaal maae vi søge svar paa udi den hellige Nadveres indstiftelses beskrivelse, nemlig i disse ord: **Der de aade, tog den HErre JEsus, i den nat, som hand blev forraadet, brødet, og takkede, brød det, og gav disciplene, og sagde: Tager, æder, dette er mit legeme, det som gives for eder; dette giører til min hukommelse. Ligesaa tog hand og kalken, efter de havde holdet nadvere, og takkede, gav dem, og sagde: Drikker alle deraf. Denne kalk er det nye Testamente i mit blod, hvilket udgydes for eder og for man-**

mange til syndernes forladelse; dette gjører, saa ofte som I drikke, til min hukommelse. Og de drukke alle deraf. Naar Nadverens indstiftelses ord ellers i prædikener over catechismus, eller ved anden leylighed, allene forhandles, saa tragter man billig efter, saa meget mueligt er i een prædiken, efter saadanne ords anledning at udføre den lærdom om den hellige Nadvere. Men denne gang ere disse ord den mindste deel af vor text, og tidens omstændigheder føre det med sig, at vi maae ansee og afhandle disse ord, tillige med de øvrige i texten, som et stykke af Passions-historien. Ligesom nu dette er det rette hoved-stykke i Christi lidelses betragtning, at overveye, hvorledes Christus har liidt for os, og er død for os; (thi ellers kunde vi ikke ansee hans lidelse, som en vor Frelseres lidelse, men ikkun som en anden martyrs eller sandheds vidnes lidelse,) altsaa maae vi nu billig vise hen til dette ord, hvilket Christus har tvende gange brugt i indstiftelsens ord, nemlig til det ord: For eder. Saaledes har ogsaa Lutherus lært os i sin catechismus, nemlig hvorledes det i den hellige Nadveres brug fornemmelig kommer an paa ret at fatte og i troen at antage dette ord, naar hand siger: Dette ord for eder udkræver et hierte, som troer Gud. Derudover løbe mange letsindig hen, og tænke, de maae allerede vel have fattet dette ord, og, som Lutherus taler, udtroet; paa saadant et troende hierte kand det slet ikke feyle dem, da det dog vel endnu feyler dem saare meget derpaa. Imidlertid er det i sig selv det rette hoved-ord iblant indstiftelsens ord. Thi dette ord for

eder

eder befatter JEsu Christi gandske Midler-embede udi sig; hvorudover ogsaa HErrens Apostler altid vise der hen til, og drive derpaa, og lade dette være deres hoved-forretning, at forkynde Christum for os. Saa siger Paulus: Rom. 5, 6. Da vi endnu vare skrøbelige, døde Christus for os, som vare ugudelige paa den tiid; og v. 8. Gud priser sin egen kierlighed mod os, at Christus er død for os, der vi vare endnu syndere. Og hvad hand mener dermed, forklarer hand strax i det 9. 10. og 11. vers, nemlig, at vi ere retfærdiggiorte i hans blod, forligte med Gud formedelst hans død, og have faaet forligelsen ved ham. Saa siger hand ogsaa derom cap. 8, 32. naar det sammesteds heder: Gud sparede og ikke sin egen Son, men gav ham hen for os alle. Og hvad dette ord for os har at betyde, see vi af det følgende, naar hand derpaa ydermere siger: Hvorledes skulde hand ikke ogsaa naadeligen give os alle ting med ham? Hvo vil klage paa Guds udvaldte? Gud er den, som retfærdiggior. Hvo er den, som fordømmer? Christus er den, som er død, ja meget mere, som og er opreist, som og er udi Guds høyre haand, som og træder frem for os. Hvo skal kunde skille os fra den Christi kierlighed? trængsel, eller angest, eller forfølgelse, eller hunger, eller nøgenhed, eller fare, eller sverd? (Ligesom skrevet er: For din skyld dræbes vi den gandske dag, vi ere regnede som slagte-faar.) Men i alle disse ting mere end overvinde vi ved ham, som os elskte. Thi

jeg

jeg er vis paa, at hverken død, ey heller liv, ey heller Engle, ey heller fyrstendømmer, ey heller magter, ey heller de nærværende ting, ey heller de tilkommende ting, ey heller det høye, ey heller det dybe, ey heller noget andet creatur, skal kunde skille os fra den Guds kierlighed, som er i Christo JEsu vor Herre. Saa siger hand ydermere derom: Gal. 2, 20. Hvad jeg nu lever i kiødet, det lever jeg i Guds Søns troe, som elskte mig, og gav sig selv hen for mig; og cap. 3, 13. Christus haver forløst os fra lovens forbandelse, der hand blev en forbandelse for os. Desligeste til de Epheser cap. 5, 2. Christus elskte os, og gav sig selv hen for os til en gave og slagtoffer for Gud, til en sød lugt; og v. 25. Christus elskte menigheden, og gav sig selv for den. Item 1 Tim. 2, 5. 6. JEsus Christus gav sig selv til en gienløselsens betalning for alle; og Tit. 2, 14. Hand gav sig selv for os, at hand maatte forløse os fra al uretviished. Saa taler ogsaa Petrus derom i sin 1 Epist. cap. 2, 21. Christus haver liidt for os; og cap. 3, 18. Thi og Christus lidde eengang for synderne, en retfærdig for uretfærdige, at hand skulde føre os frem for Gud. Og Johannes taler i sin 1 Epist. cap. 2, 2. saaledes derom: JEsus Christus er forligelse for vore synder, dog ikke alleneste for vore, men ogsaa for den gandske verdens synder. Der have vi ogsaa en forklaring tillige derover, at det heder i vores text: for mange. Thi dette er, efter Apostelens for-

klaring, ikke sat imod alle, men imod faae. Den gamle pagtes blod galdt ikkun for Israels folk, hvorom er at læse udi 2 Mos. 24, 8. Men den nye pagtes blod, hvilket ikke er kalve-blod, som hiint, men Christi blod, som ofrede sig selv Gud ubesmittet formedelst en evig Aand, Ebr. 9, 14. det vedkommer alle, og er udgydet for alle og den gandske verdens synder. Christus er det Guds Lam, hvilket ikke bær eet folks, men den gandske verdens synder; ligesom vi have alle faret vild, saa har ogsaa Christus baaret alles vores synd, saasom Esaias taler derom i sit 53. cap. hvilken Prophete, efter en vis gudfrygtig Læreres anmerkning, har i det eneste 53. cap. ved 12 adskillige tale-maader udtrykt og forklaret dette ord for os udi saadan sin spaadom om Christi lidelse. Og hvor let en sag var det, af den gandske Hellige Skrift at legge alting for øyne, hvad der henhører? Alle offere sigtede dertil, og alle spaadomme om Christo havde dette øyemerke. Og Paulus fatter os den gandske sag iblant andet til de Rom. i det 5te cap. v. 18. saaledes tilsammen: Ligesom det er kommet ved eens fald over alle mennisker til fordømmelse, saa er det og kommet ved eens retfærdighed over alle mennisker til livsens retfærdiggiørelse. Og i det 4de cap. v. 25. Christus er given hen for vore synder, og opreist for vor retfærdiggiørelse. Thi det er hele sagen, for syndens skyld har det gandske menniskelige kiøn været forbandelsen, og dødens og den evige fordømmelses dom underkast; men derfra har Christus forløst os, da hand

for

for os eller i vor sted har fyldestgiort Guds retfærdighed, ved sin lidelse og død forligt os med Gud, og ved sit for os udgydede blod betalt løse-penningen for vor synd. Det er Christus for os; og det vil den HErre JEsus sige med det ord (for eder.)

Det andet spørsmaal er: Hvorledes skal vi nu ihukomme Christum, som for os? Det viser den HErre JEsus os ligeledes hen til i Nadverens indstiftelses ord, og det med besynderlig eftertryk. Thi da hand forordner os sit legeme at æde, setter hand til: **Dette gjører til min hukommelse**; og da hand forordner os sit blod at drikke, setter hand atter til: **Dette gjører, saa ofte som I drikke, til min hukommelse.** Det skal vi da vide, at den HErres JEsu mening ikke alleneste er stilet paa hans disciple, som den gang vare til stede, men at saadant, efter det Paulus lærer os, 1 Cor. 11, 24-26. vedkommer alle, som troe paa Christum. Vi skal ogsaa vide, at Christus ved dette ord: **Gjører det til min hukommelse**, ikke udkræver nogen blot orkeslos tænken paa hans person, eller nogen kraftes- og frugteslos erindring om det hand har giort og liidt for os; men at hand derved vil opvække os til ret at erkiende vore synder, for hvis skyld hand er død for os, at betænke den store kierlighed, at hand har givet sig selv for os, og forløst os hverken med guld eller sølv, men med sit eget blod, at tage dette store igienløsnings verk til hierte, som hand, den høylovede Guds Søn, har fuldbyrdet udi paatagen menniskelig natur, for den sags skyld af gandske hierte at afvende os fra

syndens tieneste, og omvende os til Gud, som hand har ofret os til, at være ham af hiertet taknemmelige, ogsaa trolig at efterfølge ham, og ligesom hand har ladt sit liv for os, saa udaf kierlighed til ham gierne at fornegte os selv for hans skyld, ja endog vort liv selv, og saaledes at indgaae i hans herlighed igiennem korsets vey, ligesom det maatte være behageligt for ham. Derfor har hand nu indsat den hellige Nadvere, ikke at vi alleneste skal eftertænke indstiftelsens ord, og beholde dem i vor hukommelse, men at vi skal ihukomme ham selv i en sand og levende troens kraft, og i en retskaffen hiertelig kierlighed, ligesom den ene ven kand ihukomme den anden, som har reddet hans liv, ligesom et barn kand ihukomme sine kiere forældre, som hand har sit liv at takke, og ligesom en bruud kand ihukomme sin brudgom, der vil antage hende i samfund med sig i sin ære og gods; ihvorvel alle menniskelige og jordiske billeder ere alt for slette til at forestille den kierlighed, der er imellem Christum og den troende siel. Tænker det efter, saa skal J merke, hvad det ord har at betyde: **Dette gjører til min hukommelse**; og hvad det er, at ihukomme Christum, som den, der er givet hen for os.

Den anden Deel.

Men nu have vi endnu videre at overveye **Christi ihukommelse udi os.** Naar vi ogsaa herom vil give en tydelig underretning, kommer det an paa disse to spørsmaal: 1) **Hvad er Christus udi os?** 2) **Hvad vil det sige: at ihukomme Christum, som udi os?**

Hvad

Hvad det første spørsmaal anbelanger, saa kand jo ingen være saa uforstandig, at hand skulde mene, der var en anden Christus for os, og en anden udi os. Thi Skriften veed intet af meer, end af een Christo, at sige, hvilken er død for os, og hvilken ogsaa er i os, saasom Paulus taler, 2 Cor. 13, 5. og boer formedelst troen i vore hierter. Eph. 3, 17. Men at vi paa det allereenfoldigste kand fatte, hvad det er, Christus i os, saa sige vi saaledes: Christus er i os 1) i henseende til retfærdiggiørelsen, 2) i henseende til fornyelsen; hand er i os 1) i henseende til troen, 2) i henseende til liv og levnet; hand er i os, 1) i det hand selv, 2) i det hand med sin Aand og med sine gaver boer, lever, virker og regnerer udi os. Alt det kunde vi meget let udføre efter sin viitloftighed udaf de ord, som vi endnu have tilbage i texten, dersom tiden vilde tillade det. Thi den HErre JEsus har viist os derpaa i fodetvettens hele forretning, og i alle de taler, som hand ved den leylighed har holdt.

Vi have sagt: Hand er i os, i henseende til retfærdiggiørelsen. Derpaa viser hand os i texten, naar hand siger til Petrus: Dersom jeg toer dig ikke, haver du ingen deel med mig; saavelsom og: Hvo som er toen, haver ikke behov, uden at toe fødderne, men er gandske reen; og I ere rene; hvormed hand vil lære os, at, naar vi annamme ham ved troen, og ved samme troe ere i ham, og hand i os, vore synder da ikke tilregnes os, men vi have de samme forladne i ham, saaledes, at haus, som den Guds Sons, blod renser os deraf. Thi vel har hand fyldestgiort for vore

synder, men vi blive ikke deelagtige udi ham, med mindre den sande troe til ham er i vort hierte, der kand annamme ham, og ret applicere og tilegne os ham; ja hand, den HErre Christus, er selv den, der virker saadan en troe udi os, efterdi vi intet kand giøre uden ham, og vi ogsaa ved ham have tilgang til naaden: sluttelig maa hand da ogsaa være i os udi retfærdiggiørelsen, og selv give os den troe, som vi retfærdiggiøres ved, eftersom Gud end ikke i retfærdiggiørelsen anseer noget andet, end Christum og hans pure bare naade, hvilken troen annammer. Og altsaa er Christus i os i henseende til retfærdiggiørelsen.

Men vi have ydermere sagt, at Christus ogsaa er i os i henseende til fornyelsen. Det skeer, naar hand lader troen virke i kierlighed. Og derhen, nemlig til kierligheden, er det jo gandske aabenbar, fødetvettens forretning sigter, saasom hand selv siger derom: Vide I, hvad jeg haver giort ved eder? I kalde mig: Mestere og HErre, og I sige ret; thi jeg er det. Dersom jeg da haver toet eders fødder, som er HErren og Mesteren, saa ere I og skyldige, at toe hverandres fødder. Thi jeg haver givet eder et exempel, at, ligesom jeg giorde eder, skal og I giøre. Sandelig, sandelig jeg siger eder: En svend er ikke større end hans HErre, og ey en Apostel større end den, ham haver sendt. Dersom I vide dette, ere I salige, om I giøre det. Dersom nu den HErre JEsus i det altsammen har efterladt os et exempel, at vi skal efterfølge ham i den sande ydmyge kierlig-

lighed, men vi ere udygtige dertil af naturen, saa maa hand jo selv boe udi os, at hand kand virke sin efterfølgelse udi os, ligesom hand ogsaa i Johannis 15. cap. har holdt meget eftertrykkelige taler herom, saasom i det 4. vers, hvor hand siger: Bliver i mig, og jeg i eder. Ligesom grenen ikke kand bære frugt af sig selv, uden den bliver i viintræet, saa kand J ikke heller, uden J blive i mig. Og ligeledes i det efterfølgende 5. 6. og 7de vers. Derudaf er det da ogsaa tillige aabenbar, hvorledes Christus, eftersom forhen viist er, maa være i os i henseende til troen, og i henseende til liv og levnet; iligemaade, hvorledes hand saa vel selv, som hans Aand og gaver, maa, som før er meldt, befindes udi os; hvilket ogsaa Paulus giver tilkiende, naar hand snart taler om Christo i os, snart om hans Aand i os. Saasom Rom. 8, 9. siger hand: Om nogen ikke haver Christi Aand, denne er ikke hans. Og i det 10. vers: Om Christus er i eder.

Eet maae vi endnu legge til, hvilket texten giver os anledning til, nemlig, hvorledes Christus i os maa tiene os til vor ydmygelse og fornedrelse, og til vores værdighed og herliggiørelse. Til vor fornedrelse, derom siger hand i texten: Sandelig, sandelig jeg siger eder; En svend er ikke større end hans Herre, og ey en Apostel større end den, ham haver sendt; til vores værdighed, derom siger hand fremdeles i texten saaledes: Sandelig, sandelig jeg siger eder: Hvo som annammer, dersom jeg sender nogen, annammer mig; men hvo mig annammer, an-

nammer den, som haver sendt mig. Det var de disciples herlighed, i hvilke Christus boede formedelst troen; men efterdi Christus ikke var i Judas, men satanas var gaaet ind i Judas, og denne havde skyd i hans hierte, at hand skulde forraade ham, saa hialp det ham intet, om Christus end var uden for ham, og denne store værdighed og herlighed havde hand ikke til fælles med de andre disciple, var heller ikke reen, ihvorvel Christus havde selv toet hans fødder; eftersom hans hierte ikke var renset formedelst troen.

Nu spørge vi ogsaa videre for det andet: Hvorledes ihukomme vi nu Christum i os? Dette har vor Frelsere, da hand taler om kierligheden, givet os tydelig anvisning til, i det hand ikke har vildet prise sine disciple salige, om de vidste sligt, og ikkun havde det i den blotte hukommelse, men om de gjorde det, og det ikke udvortes allene; thi kierligheden er jo en indvortes ting, hvilken den udvortes gierning er ikkun en effect og virkning af. Men af det, som er sagt, kand man kiende, at troen fornemmelig hører dertil; ja vi maae billig sige: Ligesom dette ord for os udkræver et hierte, som troer Gud, saa udkræver heller ikke mindre dette ord udi os det samme. Naar troen annammer Christum til synderens retfærdiggiørelse, at hans synder forlades, og Christi retfærdighed tilregnes ham, saa boer ogsaa Christus formedelst samme troe i hans hierte; men der boer hand saaledes, at hand, som den, der er Herre i huset, skalter og val-

ter

ter derudi, og regierer, og tillige trøster, vederqvæger og styrker menniſket formedelſt ſin Aand, indtil hand fører ham til ſin herlighed, ſaaſom hand har ſagt Joh. 17,21.22.23. og 26. paa hvilket ſted det i ſær er merkeligt, at det er diſſe ord: Jeg i dem, hand ſlutter ſin ſaa vigtige bøn med for ſin lidelſe, ſom hand har paataget ſig for os; paa det vi endelig maatte ſee og kiende, at hand vil være udi os, paa det vi i ſandhed maae troſte os ved ham, at hand er død for os.

Beſlutning.

Alt dette, Elſkelige i HErren, kunde vel endnu føres i en nærmere application eller tilegnelſe: men den hele ſag, hvad vi have talt om Chriſto for os og i os, er dog ogſaa i og for ſig ſelv ſaaledes beſkaffen, at ingen agtſom tilhørere vel maa have kundet høre derpaa, uden at giøre application og tilegnelſe paa ſig. Hvorover jeg da ogſaa, nu tiden er forløben, vel kand lade det blive derved. To ting ere der kun endnu, jeg finder fornøden til ſlutning at legge til: det første er en beſtraffelſe, og det ander er en troſt. Begge dele giver den nu forhandlede text mig anledning til.

Beſtraffelſen gaaer dem an, ſom enten ikke rettelig bruge, eller og reent foragte den hellige Nadvere, hvis indſtiftelſe der beſkrives i vor text; ligeſom der da hos os ere, desverre, mange, der bruge den meget ilde, og mange, der udaf ſkammelig foragt ſlet ikke bruge den. Saa bør nu ſaa vel de herudi ſettes til rette, der misbruge den, ſom de, der plat foragte den.

De der gaae til alters, men ikke tilbørligen prøve sig selv, de tænke vel i deres hierte, de ere bedre, end de, der ikke gaae dertil. Men de skulde vide, at den udvortes æden og drikken vil ikke giøre sagen klar, men at troen i hiertet fornemmelig udkræves dertil, men den kand ikke være der uden en sand grundig kundskab om sine synder, og et oprigtigt had til de samme. De skulde tænke paa Pauli ord: 1 Cor. 11, 28. 29. Hvert menniske prøve sig selv, og saaledes æde hand af brødet, og drikke af kalken. Thi hvo som æder og drikker uværdeligen, æder og drikker sig selv til fordømmelse; i det hand ikke giør forskiel paa HErrens legeme. Og paa nærværende tiid ere de ogsaa underrettede om, hvad det har at sige, og hvad der hør til, i sandhed at holde HErrens Nadvere til Christi ihukommelse. Vilde de betænke det, saa skulde de meget let faae at kiende, at de hidindtil mere have giort det af sædvane, end til Christi ihukommelse. Men hvorledes Gud ikke vil lade sligt gaae ustraffet bort, har Paulus klarlig stadfæstet i nys-ommeldte 11. cap. af den 1 Ep. til de Corinthier.

Men ved dem, der gandske holde sig fra den hellige Nadveres brug, forstaaer jeg nu ikke dem, der i anfegtningens stand og svare samvittigheds scrupler blive tilbage derfra, hvilke der er talt om til en anden tiid, og fremdeles ved anden leylighed kunde tales om; men jeg taler om dem, der giøre dette af ryggesloshed og stor frekhed i deres sind, at de slet ikke gaae til alters, og derfor foragte det paa en grov maade, og, det som er forskrekkeligt, giøre ligesom

gesom spot deraf. Hvad giore saadanne folk? De foragte det JEsu Christi Testamente, hvilket hand har stiftet og forordnet udi sit blod. Men hvo som foragter Christi Testament, hand foragter ham selv, og er i gierningen og for den store Guds øyne saadant et menniske, som hverken kier sig efter Gud eller Christum. Man kand ikke uden forfærdelse tænke paa saadanne frekke menniskers siele. Men de maae dog alligevel vide, at de skal endelig aabenbares for hans domstoel, hvis Testament de her have foragtet; der skal de faae, hvad de med saadan deres svare synd og med deres øvrige synder have fortient. De synes vel om sig selv, de ere kloge, naar de sige: Det er jo bedre, at jeg ikke gaaer hen, naar mit levnet endnu er saadan beskaffen, at jeg ey kand bruge det værdelig; men vide de, at deres levnet intet duer, saa ere de jo αὐτοκατάκριτοι, eller saadanne, som fordomme sig selv. Hvorfor bedre de sig da ikke, naar de vide det, at de staae i saadan en skrekkelig tilstand, da de end ikke engang efter deres egen dom kand gaae værdig til alters? Der kræves visselig ikke af dem, at de kun skal gaae til HErrens bord, saadanne som de ere, men det settes forud, i sær siden de selv maae erkiende deres syndige væsen, at de først af hiertet omvende sig til Gud, hvortil Gud ikke skulde ville negte dem sin naade. Men er det, fordi de ikke ere omvendte, de blive tilbage fra HErrens Nadvere, hvorfor betænke de da ikke ogsaa, at de ikke noget øyeblik ere sikre for døden, ligesom jo og mangen en af deres bekiendte rives bort af de levendes land, førend hand havde tænkt det? Det er jo den allerstørste daar-

daarlighed, at de sette deres omvendelse op, saasom de ved saadan opsettelse ere alle øyeblikke i fare for evig at fortabes og fordømmes. Dette være nu saadanne lagt paa deres siel og samvittighed! Ach! Gud rense dette sted fra slig en græsselig macul og skamflek, da Christi Testament, hvilket alle de, der nævne hans navn, skulde holde i høyeste ære, ey allene vanhelliges ved misbrugen, men endogsaa paa det liderligste og frekkeste til side settes og foragtes.

Men trøsten, som jeg paa nærværende tiid har vildet legge til, vedkommer eder, I som hidindtil have ihukommet Christum saaledes, som det kand komme overeens med den forestillede lærdom. Det er eders trøst, at den HErre JEsus ihukommer og vil ihukomme eder igien. Kom mig ihu, min Gud! til det gode, var det hisset, Nehemias i sær bad om cap. 13, 31. Dette var summen af alt det, hand ønskede, at Gud ikkun vilde komme ham ihu til det gode. Men det er ogsaa noget, I skal have at glæde eder ved, I som komme den korsfæste og opstandne Christum JEsum ihu. Thi hand veed jo eders inderste, og hvor gierne I vil lade alt andet fare af eders hierte, og beholde ham derudi allene. Ham er det jo aabenbar for, at det gior eder ont, at eders hierte er saa ustadigt, og ikke vil blive altid hos ham. Saa har hand da en hiertelig medlidenhed med eders skrøbelighed, og dersom I kun oprigtig og alvorlig fare fort med at øve eder i, at I maae beholde ham saaledes i hukommelsen, som eder nu er bleven viist, saa vil hand ikke alleneste forlade eder eders skrøbelighed, men ogsaa ophiel-

hielpe den samme, og jo mere og mere forklare sig formedelst sin Aand i eders hierte, indtil hand kand blive alting i eder, og hand være i eder, og J blive i ham.

Beslutnings-Bon.

Velsign dette ord, HErre JEsu, paa alles vores hierter! og efterdi ingen kand trøste sig ved dig, at du er for ham, naar din Aand ikke er udi ham, og du ikke selv er udi ham, saa omvend du os, og føer os til troen; giv os din Aand, og boe selv udi os, og lad os blive i dig altid og evindelig. Amen!

Den 1. Paaske-Dag.

Guds gave udi JEsu Christi opstandelse,

foreſtillet

Udaf begyndelsen paa JEsu Christi opstandelses historie

Efter alle fire Evangelisterne.

Fredens Gud, som opførde fra døde den store faarenes Hyrde, vor Herre JEsum, formedelst er evigt Testamentes blod, hand berede eder fuldkommeligen i al god gierning, til at gjøre hans villie, i det hand gjør i eder det, som behageligt er for ham selv, formedelst JEsum Christum; hvilken være ære i al evighed, Amen!

Er

Er Gud for os, hvo kand da være imod os? Hvilken og ikke sparede sin egen Søn, men gav ham hen for os alle; hvorledes skulde hand ikke ogsaa naadeligen give os alle ting med ham? Saaledes taler Paulus, Elskelige i HErren, Rom. 8, 31. 32. Ligesom disse velbekiendte ord aldrig nok kand læres, forstaaes, overveyes og betragtes, saa erindre de os i særdeleshed paa denne Paaske-dag om den usigelig store naade-gave, som Gud har forlenet os udi JEsu Christi opvækkelse fra de døde. Thi hand siger: Hvorledes skulde hand ikke ogsaa naadeligen give os alle ting med ham: Saa setter hand da forud, at hand har skenket os Christum; thi ellers kunde hand ikke sige, at Gud har naadeligen givet os alle ting med ham. Den gang Abraham formedelst troen ofrede Isaak, der hand fristedes, og hand, som havde antaget forjættelserne, ofrede den eenbaarne, sluttede hand, at Gud var og mægtig til at opreise fra døde. Derfor igientog hand ham ogsaa i en lignelse, eller Isaak blev ham ligesom paa ny, og med ham den Guds forjættelse, som var lagt paa ham, igiengivet, saasom Epistelen til de Ebræer cap. 11, 17. 19. bekræfter. Men dette skede, saasom Apostelen udtrykkelig taler, i en lignelse eller til et forbillede, (som Lutherus oversetter det,) nemlig paa Christum, der virkelig skulde ihielslaaes, slagtes, og ofres Gud for os, men derpaa ogsaa udi sin opstandelse gives os igien med al Guds forjættelse, hvilken de, som haabede Israels forløsning af ham,

ham, havde tænkt at være ude med i hans død, da de ikke tænkte, at hand skulde staae op igien fra de døde. Men dette, nemlig, at alting er tillige med Christo skenket os af Gud, taler Paulus om, som en vis, ufeylbarlig og aabenbar følge, som ingen med nogen føye kunde eller skulde tvile paa. Derfor siger hand ikke: Hand har naadeligen givet os alle ting med ham; men: **Hvorledes skulde hand ikke naadeligen give os alle ting med ham?** Er det virkelig skeet, at Gud ikke har sparet sin egen Søn, men givet ham hen for os alle, og ikke ladet ham blive i døden, men ved hans opvækkelse givet os ham igien, der er troens grund, saa følger det af sig selv deraf, at det ingen videre beviis behøver, at hand har naadeligen givet os alle ting med ham.

Saa kommer da alle J, som nævne Christi navn, og betragter med mig denne Guds store naade-gave, paa det vi ogsaa maae lære, hvorledes vi skal føre os saadant ret til nytte. Til hvilken ende vi og for alle ting ville bede Gud, at hand til ordet at forkynde og anhøre vil forlene os sin kraft, hvilken hand naadeligen har ogsaa givet os med Christo; derom ville vi bede i HErrens bøn, og til den opstandne JEsu lof synge med hverandre: **Christ stod op af døde** &c.

Texten.

JEsu Christi Opstandelses historie efter alle 4. Evangelisterne.

Der sabbaten var forgangen, kom Maria Magdalena, og den anden Maria

Maria, som kaldes Jacobi moder, og Salome, og Johanna, og andre qvinder med dem, som vare komne med JEsu af Galilæa, kiøbte og beredte dyrebare smørelser, at de skulde komme og salve JEsum; thi sabbaten over hvilede de efter loven.

Men der ugen var ude, da det lyste op til den første dag i ugen, meget aarle, der det var endnu mørkt, kom de til graven, der solen gik op, og bare de dyrebare urter, som de havde beredet.

Og see, der skede et stort jordskelv; thi HErrens engel nedfoer af himmelen, kom did, og veltede stenen fra døren, og sad oven paa den. Men hans skikkelse var ligesom lynet, og hans klæde hvidt som snee. Men vogterne forfærdedes af frygt for ham, og bleve ligesom døde

Men qvinderne sagde til hverandre: Hvo skal velte os stenen fra døren paa graven? thi den var meget stor. Og der de saae hen, bleve de vaer, at stenen var afvelt, og de gik ind i graven, og fandt ikke den HErres JEsu legeme. Da løb Maria Magdalena bort, at sige dette. Og det skede, der qvinderne tvilede, see, da stode to mænd hos dem i skinnende klæder. Men der de forfærdedes, og sloge ansigtet til jorden,

sag-

sagde de til dem: Hvi lede I efter den levende iblant de døde? Hand er ikke her, men hand er opstanden; kommer ihu, hvorledes hand talede til eder, der hand endnu var i Galilæa, og sagde: Det bør Menniskens Søn, at antvordes hen i syndige menniskers hænder, og korsfæstes, og opstaae tredie dag. Og de kom hans ord ihu. Og de gik fra graven igien, og kundgiorde alle disse ting for de elleve, og for alle de andre, og sagde Apostlerne disse ting. Og deres ord syntes for dem, som en løs tale, og de troede dem ikke.

Men da Maria saaledes løb, kom hun til Simon Peder, og til den anden discipel, hvilken JEsus elskte, og sagde til dem: De have borttaget HErren af graven, og vi vide ikke, hvor de lagde ham.

Da gik Peder og den anden discipel ud, og kom til graven. Men de to løbe tilsammen, og den anden discipel løb for, fastere end Peder, og kom først til graven. Og som hand kigede ind, saae hand linklæderne ligge, men gik dog ikke ind. Da kom Simon Petrus, som fuldte ham, og gik ind i graven, og saae linklæderne ligge; og svededugen, som var paa JEsu hoved, ikke ligge hos linklæderne, men særdeles sammen-

svobt paa een sted. Da gik derfor og den anden discipel ind, som var kommen først til graven, og saae, og troede. Thi de vidste ikke endnu Skriften, at det burde ham at opstaae fra de døde. Derfor gik disciplene atter hen tilhobe, og Peder forundrede sig ved sig selv over det, som skeet var.

Men Maria stod hos graven, og græd uden for; som hun da græd, kigede hun ind i graven, og saae to Engle sidde i hvide klæder, een hos hovedet, og een hos fødderne, der som JEsu legeme var lagt. Og de sagde til hende: Qvinde, hvi græder du? Hun sagde til dem: Fordi de have taget min HErre bort, og jeg veed ikke, hvor de have lagt ham. Og som hun det havde sagt, vendte hun sig tilbage, og saae JEsum staae der, og vidste ikke, at det var JEsus. JEsus siger til hende: Qvinde, hvi græder du? hvem leder du efter? Hun meente, det havde været urtegaardsmanden, og siger til ham: Herre, dersom du haver taget ham bort, da sig mig, hvor du haver lagt ham, saa vil jeg tage ham.

JEsus siger til hende: Maria; da vendte hun sig, og siger til ham: Rabbuni, som kaldes Mestere. JEsus siger til hende: Rør ikke ved mig; thi jeg er ikke endnu opfaren

faren til min Fader; men gak til mine brødre, og sig dem: Jeg far op til min Fader, og eders Fader, og til min Gud, og eders Gud.

Dette er den Maria Magdalena, af hvilken JEsus havde uddrevet syv dievle, hvilken hand aabenbaredes først for, den første dag i ugen. Og hun gik bort, og kundgiorde dem det, som havde været med ham, som sørgede og grædde, at hun havde seet HErren, og hand havde sagt hende dette. Og de samme, der de hørde, at hand levede, og var hende aabenbaret, troede ikke.

Idaf denne oplæste Evangeliske text vil vi altsaa i Guds navn betragte

Guds gave udi JEsu Christi opstandelse,

Og det, hvorledes

I. Christus, og

II. Med ham alle ting ere os naadeligen givne udi denne opstandelse.

Lovet være Gud, som saa rigelig haver benaadet os! Hand lære os i denne time vel at erkiende det, og vel at anvende det, for denne sin saa herlige og priisværdige benaadelses skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu det første er angaaende, hvorledes nemlig **Christus selv er os naadeligen givet i sin opstandelse**, saa maae vi udi vores text forestille os de troende, som der meldes om, hvilke ere Maria Magdalena, Maria Jakobi moder, Salome, Johanna, og andre med dem, hvilke ikke nævnes med navn, og dernæst de elleve, eller HErrens Apostler, og i særdeleshed Peder, og den anden discipel, som var med Peder, nemlig Johannes. Paa alle disse see vi, hvorledes de ikke har meent andet, da Christus nu var død paa korset, end de havde forloret ham. I deres sind var hand død, ligesom hand og virkelig var død; men de tænkte ogsaa, hand skulde blive i døden, og nu begynde at forraadne, ligesom et andet dødt menniske, eftersom de vidste ikke Skriften, at det burde ham at opstaae fra de døde, som her siges med udtrykkelige ord i vor text. Derfor vilde da de troende qvinder, ved balsameren med kostelige og dyrebare smørelser, forekomme hans forraadnelse, saasom her fortælles. Derfor kom de om morgenen paa den første dag i ugen, den vi kalde Søndag, saa gandske tilig til graven, der solen gik op, og bare de dyrebare urter, som de havde beredet. Derfor bekymrede de sig saa for, hvo der vilde velte dem den store steen fra døren paa graven. Derfor vare de ogsaa saa kummerfulde, da de vare gaaet ind i graven, og JEsu legeme var der ikke. Derfor ledte de efter den levende iblant de døde,

dode, saasom Engelen foreholdt dem til deres bebreidelse. Derfor var det og, at qvindernes ord, som de havde hørt af Engelen, og fortalt de elleve discipler, syntes for dem, som en løs tale, og de troede dem ikke, nemlig, fordi de paa samme maade, som qvinderne, holdte sig for saadanne, der nu engang havde forloret Christum ved korsets død. Derfor klager Maria Magdalena saa smertelig for Simon Petrus, og den discipel, som JEsus elskede, det er Johannes, at de havde taget HErren bort af graven, og at de, nemlig de troende qvinder, som havde ledt efter hans legeme i graven, ikke vidste, hvor de havde lagt ham. Derfor gaae Petrus og Johannes til graven. Derfor kiger Johannes ind i graven, seer, og forundrer sig, da hand seer linklæderne ligge. Derfor gaaer Petrus lige ind i graven, beskuer og betragter alting endnu noyere, seer, og forundrer sig over, at hand seer linklæderne ligge, men svede-dugen, som var paa JEsu hoved, ikke at ligge hos linklæderne, men særdeles sammensvobt paa een sted. Derfor fortæller hand Johannes dette, som ikke troer ham deri, forend hand ogsaa selv gaaer ind i graven, og seer det, og da troer, at det dog maatte være saa, som Maria Magdalena havde klaget for dem, at de havde borttaget HErren af graven. Derfor forundrede de sig nu alle over det, som skeet var. Derfor staaer Maria Magdalena uden for graven, og kiger med stor bedrovelse ind i graven. Derfor klager hun sin nød for den HErre JEsu selv, ham hun ikke kiendte, men tog ham an for urtegaardsmanden, og sagde: Herre, dersom du haver taget ham bort, da sig mig,

hvor du haver lagt ham, saa vil jeg tage ham. Derfor skede det endelig, at, da hun havde kiendt den HErre JEsum, og fortalt disciplene, hvad hand havde sagt hende, de samme da, der de horde, at hand levede, og var hende aabenbaret, troede ikke. Derfor, siger jeg, er alt dette skeet, og saa omhyggelig optegnet af Evangelisterne, paa det vi deraf maatte see og kiende, hvorledes de alle i deres hierter have tænkt, den HErre JEsus var borte. Først heed det hos dem alle, som Philippus sagde til Nathanael: Joh. 1,46. **Vi have fundet den, om hvilken Moses haver skrevet i loven, og Propheterne, nemlig JEsus den Josephs Søn, den af Nazareth**; men nu heed det: **Vi haabedes, at hand var den, som skulde forløse Israel**, Luc. 24,21. **men de Ypperste Præster, og vore Øverster have antvordet ham hen til dødens dom, og korsfæst ham**, altsaa er det nu ude med vort haab.

Men seer, da nu JEsus altsaa var holdt for forloren i deres hierter, blev hand dem som paa ny givet formedelst sin opstandelse. **Thi der skede et stort jordskielv; thi HErrens Engel nedfoer af himmelen, kom did, og veltede stenen fra døren, og sad oven paa den. Men hans skikkelse var ligesom lynet, og hans klæde hvidt som snee.** Da saae nu qvinderne derhen, og bleve vaer, at stenen var afveltet af graven. Da stode nu to mænd hos dem i skinnende klæder, og sagde til dem: **Hvi lede I efter den levende iblant de døde? Hand er ikke her, men hand er opstanden; kommer ihu, hvorledes hand**

talede

talede til eder, der hand endnu var i Galilæa, og sagde: **Det bør Menniskens Søn, at antvordes hen i syndige menniskers hænder, og korsfæstes, og opstaae tredie dag.** Da kom de nu den HErres JEsu ord ihu, og sagde i deres hierte: Det er jo sandt, dette har hand jo altsammen sagt os. Den gang vi endnu vare i Galilæa, sagde hand os forud, hand skulde korsfæstes, og ikke det allene, men endogsaa, at hand skulde opstaae tredie dag: Ej! skulde da nu det være skeet? Da løb de med frygt og glæde hen, at forkynde Apostlerne det. Men hvad skeer? Den HErre JEsus lader det ikke blive derved, at Engelen forkynder dem hans opstandelse, men hand stiller sig selv levende frem for Maria, der stod og græd ved graven, lader sig kiende af hende, taler med hende, ligesom tilforn, da hand endnu var hos dem, og befaler hende, at hun skulde forkynde det for hans brødre, saasom hand her paa det allerkierligste kaldte sine disciple, endog Petrus, som havde fornegtet ham, og at hun skulde sige dem det, som hand lagde hende i munden. Der havde nu Maria fundet den igien, som hendes siel elskede, og den hun allerede havde saa bitterlig begrædt, som hun kunde reent have mist ham. Der var nu JEsus ogsaa givet alle de andre paa ny. Men denne gave var saa stor, og naaden saa overvættes, at det stod haardt, forend de kunde troe, at det virkelig var skeet, lige til de allesammen fik ham selv at see, mange gange talede med ham, aade og drukke med ham, (saasom vi i disse følgende dage videre skal faae at høre) saa det var umueligt, at de længere kunde tvile derpaa,

og de maatte bekiende med glæde, ἠγέρθη surrexit, hand er opstanden, ὄντως ἠγέρθη hand er sandeligen opstanden. Da nøde de denne gave med forundring og med stor glæde.

Men hvad her er skeet, det er skeet os alle til gode. Var Christus ikke opstanden, saa vare vi endnu i vore synder, siger Paulus 1 Cor. 15, 17. Det vilde intet hielpe os, om vi end troede, at Christus var korsfæst, saasom det er noget, som endog Jøderne troe ved al deres blindhed og forstokkelse, i fald vi ikke ogsaa troede, at hand er opstanden fra de døde. **Hand er given hen for vore synder, og opreist for vor retfærdiggiørelse**, siger Paulus Rom. 4, 25. Det er det hele Evangelium, Apostlerne have forkyndet for alt creatur under himmelen, saasom Apostlernes Gierninger og deres breve stadfæste. Saa er nu Christus udi sin opstandelse os saa vel given, som de første troende; ellers var vores troe forfængelig, saasom Paulus siger i det anførte 17. vers af det 15. cap. i den 1ste Epistel til de Corinthier.

Den anden Deel.

Men lader os nu ogsaa **for det andet overveye, hvorledes alting er os naadeligen givet formedelst den opstandne Christum.** Dette have vi iligemaade at see udaf vores text, og dernæst ogsaa af andre steder i Skriften. Førend qvinderne og HErrens disciple troede, at den korsfæste JEsus var opstanden, saa var der intet andet, end lutter anledning til bedrøvelse. Alting bedrøvede dem baade inden og uden for. Alting

ting jagede dem frygt og forskrekkelse ind, endog det, der var meent til deres trost. Ja endog det ord selv om hans opstandelse var i deres hierte, som det ikke var sandt; saa dodt og livlost var alting hos dem. Det haab var ude, som de vel havde havt tilforn. Thi de sagde: **Vi haabedes**, ligesom de vilde sige, men nu ikke mere. Der de nu forst havde den HErre JEsum igien, og annammede ham, som den allerhoyeste gave, igien af Guds haand, (hvorpaa vi dog kun have eet exempel udi vor text udi Maria Magdalena, saasom de andre staae i det folgende af Christi opstandelses historie) saa var der neppe nogen aarsag til bedrovelse mere tilbage; da kom de sig meget snart. Hvor var nu frygten? Hvor var nu forskrekkelsen? Al deres bedrovelse var omvendt til glæde. Ligesom en qvinde, der har fodt, havde de nu glemt al deres forrige angest, for den glædes skyld, at den HErre JEsus var paa ny givet dem formedelst sin opstandelse. Men var der nu intet mere tilbage, som de havde fornoden at sorge for, var der lutter fryd og glæde paa færde, da der dog intet andet var givet dem, end JEsus; saa maatte jo alting være dem givet med JEsu, og de maatte nu i doden selv have fundet livet og al fylde.

Saadan maae vi billig slutte; men JEsu forste tale, som hand efter sin opstandelse har holdt til Maria Magdalena, lærer os endnu bedre, hvorledes alting er bleven disciplene og de troende qvinder givet formedelst hans opstandelse. **Rør ikke ved mig**, sagde hand til hende, det er, hold dig nu ikke længe op hos mig; **thi jeg er ikke endnu opfa-**

ren til min Fader; (at du maaskee skulde sørge for, du ikke mere kunde faae mig i tale) men gak til mine brødre, og siig dem: Jeg far op til min Fader, og eders Fader, og til min Gud, og eders Gud. Det kand jo hede med klare ord sagt, at alting var dem givet udi hans opstandelse. Thi havde Christus alting derudi, at Gud er hans Fader, saa maatte de ogsaa have alting derudi, at Gud ogsaa var deres Fader, eftersom hand nu selv efter sin opstandelse bekræftede for dem. Og havde den HErre JEsus alting deri, at Gud var hans Gud, der havde efter hans menniskelige natur udført ham fra døde, som den store Hyrde, der havde sat sit liv til for faarene, saa maatte nu de ogsaa have alting deri, at vor HErres JEsu Christi Gud og Fader nu og var deres Gud. In summa: Christus giorde paa denne tiid alting jævnt og lige. Hand sagde: Til min Fader, og eders Fader, og til min Gud, og eders Gud. Saa maatte jo alting med det samme være dem givet.

Men den gandske Hell. Skrift stadfæster ogsaa baade i det gamle og nye Testamente, at, ligesom Christus er død for alle, saa er hand og opvakt alle til gode. Den gamle slange, der har styrtet vore første forældre, og med dem det gandske menniskelige kion, i synd og død, har hand sønderknuset hovedet paa, da hand formedelst døden affkaffede den, som havde dødens kraft, det er dievelen, Ebr. 2, 14. og hand har ført liv og uforkiænkelighed til lyset, 2 Tim. 1, 10. ikke for sine disciple allene, men for det gandske menniskelige kion, hvilket hand har forløst, som den verdens Frelsere, der-

for

for-er ogsaa, som vi for horde Rom. 8, 32. alle ting os naadeligen givne med ham. Ved hans opstandelse er Gud ogsaa bleven vor Gud og kiere Fader. Thi endog Christus selv har ey allene forkyndet sine disciple dette, men har ogsaa anbefalet dem, at de skulde gaae hen i al verden, **lære alle folk, og døbe dem i navner Faderens, og Sønnens, og den Hellig Aands**, Matth. 28, 19. og **i hans navn prædike omvendelse og syndernes forladelse for alle folk, som skulde begynde af Jerusalem.** Luc. 24, 47. Ligesom derfor alle ting ere disciplene givne med Christo, saa ere de og alle folk og alle menniskер givne i verden, ihvorvel menniskene paa deres side giøre sig ved vantroe og ubodfærdighed ubeqvemme til at annamme denne gave, og den mindste part, desverre, veed, hvorledes de skal bruge denne gave ret. Gud er jo forligt ved Christum. **Thi hand var i Christo, som forligte verden med sig selv.** 2 Cor. 5, 19. Hvor skulde det da nu andet være, end at alle ting maae være verden naadeligen givne med Christo? Har hand saa elsket verden, at hand har givet den sin Son, først i hans manddoms annammelse, og dernæst ligesom paa ny i hans opstandelse, hvorledes skulde hand da ikke ogsaa naadeligen have givet den alle ting med ham? Paa hans side er alting rede, syndernes forladelse, liv og salighed. Synderne ere forladne, og tilregnes ikke, hvad Christi fortieneste eller dens u-endelige værdie og gyldighed angaaer. Den evige retfærdighed er kommen, som Daniel har spaaet om cap. 9. Dette er nu ikke noget, som først skal skee, men det er skeet, og det er

den

den herlige frugt af JEsu Christi opstandelse; det evige liv og det uforkrænkelige væsen er nu menniskene virkelig forhvervet. Formedelst Evangelium maatte det nu fores til lyset, eller kundgiores for dem. Hvo som nu ogsaa troer af hiertet, at Gud opreiste JEsum fra døde, den bliver salig. Rom. 9, 10. Alting er nu hans, nemlig dens, der i sit hierte troer JEsu Christi opstandelse. For den sags skyld siger og Paulus til de Corinthier 1Ep. 3, 21.22. **Alle ting ere eders, være sig Paulus, eller Apollo, eller Kephas, eller verden, eller liv, eller død, eller nærværende eller tilkommende ting; alle ting ere eders.** Og saa tor vi ogsaa sige: Alle ting ere vores, Moses og alle Propheter, Evangelisterne og Apostlerne, verden selv, være sig liv, eller død, eller nærværende eller tilkommende ting, alle ting ere vores, men vi ere Christi, hvilken er Guds; saa fremt vi ellers i sandhed troe paa den HErre JEsum, og at hand er opstanden fra de døde, saa ere alle ting os naadeligen givne med ham.

Tilegnelse.

Saa maa, Elskelige i HErren, det Evangelium om JEsu Christi opstandelse fra de døde, efter Guds villie uden forskiel forkyndes alle menniske, ligesom det og nu er forkyndet for eder. Evangelium forer den Guds gave med sig, at Gud har givet os sin Son, og med ham alle ting, og byder alle menniske den gave til, efterdi hand vil, at alle menniske skal blive salige, og at de alle skal komme til sandheds erkiendelse. 1 Tim. 2, 4.

2, 4. Christus er Mideleren imellem Gud og menniskene, ikke nogle, men alle menniskr. Thi hand gav sig selv til en gienløselsens betalning for alle, til at være et vidnesbyrd i sine egne beleylige tider. v. 5. 6.

Men ved saadan Evangelii forkyndelse maa man ingenlunde glemme den Guds orden, udi hvilken vi skal blive og stedse være deelagtige i denne høye gave. Hvorudover og Christus, saasom vi allerede have hørt udaf Luc. 24. har befalet, at prædike i sit navn omvendelse og syndernes forladelse, ligesom ogsaa dette var summen af hans egne prædikener: Omvender eder, og troer Evangelium. Ej! saa maatte J jo mangfoldig bedrage eder selv, dersom J saa lige frem uden al forskiel vilde glæde og troste eder ved dette Evangelium. Jeg frygter, de fleste iblant eder maatte være de daarlige jomfruer lige, der glædde sig mod deres Brudgoms tilkomst, men tænkte ikke paa, at de ingen olie havde i deres lamper, at gaae Brudgommen i møde med. Matth. 25. Saa seer nu J vel til, som høre dette, om ogsaa eders hierter ere ret skikkede til, at annamme Christum, den dyrebare Guds gave, og med ham alle ting? Dersom J ere store syndere, saa kand dette ikke giøre eder ubeqvemme til at tage imod denne store gave, saa fremt J kun med Petro bitterlig græde over eders synder, og have afskye til dem, og hade dem af gandske hierte. Havde J end været besatte med syv dievle, som Maria Magdalena, eller vare J endnu besatte dermed, saa kunde dette ikke heller giøre eder uskikkede til at tage imod dette Evangelium, saa fremt J kun end-

endnu paa denne dag komme til den HErre JEsum i eders elendigheds erkiendelse, og bede ham i troe og i sandhed, at hand vil befrie eder derfra; og om I havde været de største syndere, men I nu i en sand bodfærdighed angre og fortryde det, komme med bøn og graad til den HErre JEsum, saa skal hand gandske villig give eder sig selv, og med sig al sin opstandelses frugt og kraft, ligesom hand allerførst har aabenbaret sig for Maria Magdalena, u-agtet hun tilforn har været besat med syv djevle.

Velan! I syndere, som paa nærværende tiid blive overbeviiste i eders samvittigheder, at eders væsen intet duer, hvad vil I nu giøre? Jeg forkynder eder i den opstandne JEsu navn, at hand er død for eders synder, og opreist for eders retfærdiggiørelse, og at Christus har giort alting got hos Gud, saa at vor HErres JEsu Christi Gud og Fader vil herefter være eders Gud og Fader. Ville I nu fremture i eders synder? Christus er opstanden af graven; ville I blive liggende i syndens og det kiødelige og verdslige sinds og levnets skammelige og stinkende grav? Det være langt fra! Herud af eders synde-rede! Der maa nu giøres ende paa det døde væsen; det gielder om et nyt og evigt liv. Hvad giver da verden eder, og hvad have I af eders syndens-tieneste? Døden skal være eders sold, og med døden den evige fordømmelse. I skal endog i dette liv komme til at æde Sodoms æble, der ere inden til fulde af aske. Jeg vil sige saa meget, I skal ogsaa i dette liv komme til at vide, og see, at det er ont og beeskt, at I have forladt HErren eders Gud, og at hans frygt er ikke hos eder. Vaag der-

for

for op, du som sover, og stat op fra de døde, og Christus skal lyse for dig. Eph. 5, 14.

Velan! I, som ere opvakte af eders kiødelige sikkerheds søvn, I som have omvendt, eller endnu omvende eder fra de døde gierninger, eder, eder bliver den opstandne JEsus paa nærværende tiid forkyndet for, som for saadanne, hvilke hand ikke alleneste er givet, som en gave, men som ogsaa ere bequemme til at tage imod ham. Skulde I end med Petrus og Maria endnu ved denne Festes frembrydelse græde og være bedrøvede over eders synder, saa maa det dog ikke hindre eders Paaske-glæde. Ney, ney, Christus er eder selv naadelig givet i sin opstandelse, og med ham alle ting. Troer paa ham! Seer I ikke, hvor hand har glemt alle sine disciples synder, og kalder dem nu allesammen sine brødre, men Gud deres Gud og Fader? Saaledes skal ogsaa alle eders synder være glemte, og derimod Guds naade være eder skenket, og med den samme al gave og fylde i Christo JEsu. Gaaer kun hen, tilfredsstillede og rolige i eders sind. Dersom I hade synden af hiertet, og i eders hierte troe paa JEsum Christum, at hand er opreist for eders retfærdiggiørelse, saa er den gandske Christus eder givet, og med ham alle ting. Derfor gaaer nu derhen. Hand er eders Hyrde, eder skal intet fattes. Lammet, som sidder paa stolen, skal føde eder, og lede eder til de levende vands-kilder. Ham være ære i evighed!

Be-

Beslutnings-Bøn.

Du opstandne JEsu, du som nu sidder hos Majestætens høyre haand, dig være lof og priis og taksigelse for din død og seyer-rige opstandelse. Omvend os alle fra synden, ligesom du derfor er død, og giv os alle den troe, som kand annamme din retfærdighed, ligesom du er opreist for vor retfærdiggiørelse; ja giv os at kiende dig selv, som den allerkosteligste Guds gave, og skenk os med dig den Hellig Aand, og al den naades og gavers fylde, som du har bragt os i din opstandelse. Vi have intet at give dig igien; men vi give dig vort hierte, hvilket du fordrer af os. Saa vær da vores, og lad os være dine altid og evindelig.

Amen!

Den 2. Paaske-Dag.

Den af Gud virkede troe til JEsu Christi opstandelse.

JEsus Christus, som er død for vore synder, og ogsaa igien opvakt efter Skrifterne, og sidder nu hos Guds høyre haand, og træder frem for os, hand være ogsaa med os i denne time, oplade Skriften for os, og derved optænde vore hierter, at vi maae troe paa ham, elske ham, og være ham troe indtil døden, paa det vi og maae blive deelagtige i hans herlighed. Amen!

Elske-

Elskelige i HErren! Paulus skriver i sin Epistel til de Colossenser, cap. 2, 12. 13. **I ere med opreiste i Christo formedelst Guds kraftigheds troe, som opreiste ham fra de døde. Og eder, som vare døde i synderne, gjorde hand levende tillige med ham.** I disse ord bemerke vi, 1) hvorledes Paulus med al flid har drevet den lærdom om JEsu Christi opstandelse; 2) hvorledes hand alligevel ikke har holdt det for nok, at vi vidste og troede, det var sandt, at Christus er opstanden fra de døde; men har 3) ogsaa lært, at vi maatte erfare JEsu Christi opstandelses frugt og kraft paa og i os selv; og det 4) ikke først paa den yderste dag, naar vi skulde opvækkes af døde formedelst Guds Sons røst; men 5) allerede her i dette liv, og saa snart som Christi opstandelse forkyndes os, da vi ere døde i synder; hvor da 6) den samme skal bevæge os til, ikke at fremture i synden, paa det ikke døden og den evige fordømmelse skal følge derpaa; men 7) meget mere at hade den synd, der intet andet tilfører os, end den evige død, og at troe, at Christus er opreist for vor retfærdiggiørelse; 8) at Gud virker selv saadan en troe udi os, naar vi høre det ord om JEsu Christi opstandelse, og ey imodstaae hans Aand i vort hierte; thi da beviser 9) det ord om opstandelsen ved den Hellig Aands virkning saadan en kraft paa os, at, ligesom Gud har opreist Christum fra de døde, saa blive og vi ligeledes for hans skyld befriede fra den aandelige synde-død, og bragte til et nyt aandeligt liv, hvilket vi tilforn ikke

kiendte, og saaledes blive levendegiorte med Christo, og opstaae tillige med ham, som hans lemmer, i et levende haab til den tilkommende opstandelse og det evige liv, og vandre for ham i aandens nye væsen, paa det hand ogsaa kand komme til os, vandre med os, og giøre værelse hos os, indtil vi komme til ham i hans herlighed, og skal være hos ham til evig tiid.

Dette Apostolske lærdoms spor vil vi denne gang eftergaae, og, ligesom HErrens Apostler have faaet alle ting af den HErres JEsu fylde, saa vil vi ogsaa rette vort hierte derhen, at vi maae see og erkiende, hvorledes den HErre JEsus har selv bragt sine disciple til troen til hans opstandelse, og giort dem deelagtige udi sammes kraft paa deres siele, paa det at vi ogsaa maae formedelst troen til ham i sandhed blive deelagtige i hans opstandelse. Lader os hertil ydmygeligen udbede os den Hellig Aands kraft, og Guds ords velsignelse, udi HErrens bon, og først til den opstandne JEsu lof og priis synge: Christ stod op af døde ꝛc.

Texten.

Luc. Cap. XXIV. v. 13=35.

Og see, to af dem gik paa den samme dag til en bye, som var tresindstive agre langt fra Jerusalem, hvis navn var Emaus. Og de talede med hverandre om alle disse ting, som vare skeete. Og det begav sig, der de talede og bespurde sig tilhobe, kom og JEsus selv nær, og vandre-

drede med dem. Men deres øyne holdtes, at de kiendte ham ikke. Men hand sagde til dem: Hvad ere disse for taler, som I handle med hverandre om, i det I gaae, og ere bedrøvede? Da svarede een af dem, som heed Cleophas, og sagde til ham: Er du ene fremmed i Jerusalem, og ved ikke de ting, som ere skeete i den i disse dage? Og hand sagde til dem: Hvilke ere de? Men de sagde til ham: De ting om JEsu Nazaræo, som var en mand, en Prophete, mægtig i gierninger og ord for Gud og alle folk; og hvorledes de Ypperste Præster, og vore Øverste have antvordet ham hen til dødens dom, og korsfæst ham. Men vi haabedes, at hand var den, som skulde forløse Israel; men med alle disse ting er det i dag den tredie dag, siden de skede. Saa have og nogle af vore qvinder forskrekket os, som vare aarle hos graven; og der de fandt ikke hans legeme, kom de, og sagde, at de og havde seet Engles syn, hvilke sige: Hand lever. Og nogle af dem, som vare med os, gik bort til graven, og fandt det saaledes, ligesom qvinderne og havde sagt; men ham saae de ikke. Og hand sagde til dem: O! I daarer og seenhiertede til at troe alt det, som Propheterne have sagt. Burde det

ikke Christum at lide dette, og at indgaae til sin herlighed? Og hand begyndte fra Mose og fra alle Propheter, og udlagde dem i alle Skrifter det, som var skrevet om ham. Og de kom nær til byen, som de gik til; og hand lod, som hand vilde gaae længere. Og de nødde ham meget, og sagde: Bliv hos os; thi det er mod aften, og dagen helder; og hand gik ind, for at blive hos dem. Og det skede, som hand sad med dem til bords, tog hand brødet, velsignede og brød det, og gav dem. Da bleve deres øyne aabnede, og de kiendte ham; og hand blev usynlig for dem. Og de sagde til hverandre: Var ikke vort hierte brændende i os, der hand talede med os paa veyen, og der hand oplod os Skrifterne? Og de stode op i den samme time, og vendte til Jerusalem igien, og fandt de elleve forsamlede, og dem som vare hos dem, som sagde: HErren er visselig opstanden, og seet af Simon. Og de fortællede de ting, som vare skeete paa veyen; og hvorledes hand blev kiendt af dem, i det hand brød brødet.

Udaf den oplæste Evangeliske text skal her til vor opbyggelse denne gang tages i betragtning

Den af Gud virkede troe til JEsu Christi opstandelse.

Hvor

Hvor vi da skal overveye,

I. Hvorledes Gud virker saadan en troe;
II. Hvorved samme troe dernæst kiendes.

HErre JEsu, du trofaste Frelsere, vær du selv med os, ligesom du har været med de disciple, der reyste til Emaus, at vi ogsaa maae kiende dig i sandhed, ligesom de, troe din opstandelse af gandske hierte, og saaledes erfare sammes kraft paa vore hierter. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Elskelige i HErren! I gaar have vi fornummen, hvorledes Christus selv er os naadeligen givet i sin opstandelse, og alle ting med ham. Nu er det vel mit hiertes ønske, at dog enhver maatte see ret dybt ind i denne sandhed, være ret overbeviist derom udaf Guds ord, og i sit hierte have en ret lyst og glæde deri, som i det allerkosteligste klenodie. Men een ting er hertil fornoden, det er troen; men jeg siger ikke, den historiske og døde troe, den de allerfleste allerede have forud, og ved at noyes dermed, bedrage sig siel og salighed fra, men Guds kraftigheds troe, saasom Paulus kalder den i det foranførte 2. cap. af Epist. til de Colossenser, v. 12. eller som det lyder i grædsken, πίστις ἐνεργείας τῦ Θεῦ, Guds indvortes virknings troe, hvorved man af et aandelig dødt menniske bliver et levende Guds menniske. Nu velan! saa lader os da den-

ne gang gaae i skole hos Christum, og med flid eftersege og lære, hvorledes Gud virker saadan en troe i hiertet, paa det vi og maae faae den, eller, i fald vi have den, vi da maae styrkes kraftig derudi, komme fra troe til troe, fra kraft til kraft.

Og see, heder det i Evangelio, **to af dem gik paa den samme dag til en bye, som var tresindstive agre langt fra Jerusalem, hvis navn var Emaus. Og de talede med hverandre om alle disse ting, som vare skeete. Og det begav sig, der de talede og bespurde sig tilhobe, kom og JEsus selv nær, og vandrede med dem. Men deres øyne holdtes, at de kiendte ham ikke.** Dette viser os, hvordan det den gang har været beskaffen med den HErres JEsu disciple. Vel var jo visselig deres tilstand ikke saadan, som den skulde være, hvorom vi behove intet videre bevis, end at den HErre JEsus bebreider dem deres vantroe, og kalder dem daarer og seenhiertede. De vare vanvittige, forstode ikke den rette beskaffenhed i forlosningens verk, og kunde derfor ikke finde sig i Guds veye med den HErre JEsu, om hand endskiønt ofte havde sagt dem disse veye forud. Men dog alligevel vare ikke deres hierter afvendte fra den HErre JEsu, eller henvendte til verden og dens væsen, men de søgte dog Gud, og begierede at kiende hans sandhed. Derfor var det heller ikke verdslige ting, de talede med hverandre om, men det var, som texten siger, **om alle disse ting, som vare skeete**, det er, om alt, hvad der i disse dage var gaaet for sig med den HErre JEsu, og hvad der paa denne tid skulde være gaaet for sig

hos

hos graven. For saa vist var dog deres tilstand bedre, end mange tusindes, af dem, som da vare i Jerusalem, saasom man let kand fatte.

Men disse ord vise os og, at den HErre JEsus har agtet saadanne siele, som disse vare, baade nødtørftige, saa og værdige til at opvækkes og bringes af ham til, at troe hans opstandelse med et fast hierte, at blive ret glade ved den samme, og evindelig at komme til at nyde dens frugt og kraft. Hand agtede dem nødtørftige dertil, eftersom troen ikke er af os, men Guds gave, og de altsaa herudi ikke kunde hielpe sig selv. Men hand agtede dem og værdige, ikke for nogen deres egen værdigheds skyld, men i ligning mod mange tusinde andre, der ikke stode i den gode hiertens tilberedelse, men vare hengivne til verden. Thi hand havde sagt, at hand ikke vilde aabenbare sig selv for verden, men for dem som elske ham. Joh. 14, 21. 22. sqq.

Herudaf maae vi nu tage os den første lection i Christi skole, hvilken er denne: Saafremt vi vil, at Gud skal krafteligen virke troen til JEsu Christi opstandelse, udi vore hierter, saa maae vi ikke blive hængende ved verden, men saa vist blive ædrue af verdens kierlighed, at det er vore sieles rette alvor, at søge Christum, at lære at kiende ham udi kraft, og in summa, at komme i saadan en tilstand, hvori vi vist kand blive salige. Naar dette er vort rette alvor, saa skal ogsaa vort hierte være fuldt deraf, og vor mund flyde over deraf, og da skal vi randsage efter Guds sandhed, ikke for den blotte videnskabs skyld, og af forvidenhed, men til den ende, at vi maae derved forbedres grundigen, og blive salige.

Saadant seer da den HErre JEsus, og ligesaa lidet som hand den gang har holdt sig tilbage fra at bringe de disciple, der reyste til Emaus, til den rette kraftige troe, skal hand ogsaa hos os holde sig tilbage fra at komme vore siele til hielp. Det er umueligt andet, end hand maa hielpe saadanne siele til rette, hvor hand finder saadan en hiertens oprigtighed og begierlighed. Men saa længe vi endnu ere drukne i verdens kierlighed, ere vi hverken beqvemme til at tage imod dette store liggendefæ, og ere det heller ikke værd.

Men hand sagde, heder det videre, til dem: Hvad ere disse for taler, som I handle med hverandre om, i det I gaae, og ere bedrøvede? Det er aabenbar, at den HErre JEsus ikke har giort dette spørsmaal for sin egen, men for sine disciples skyld, og ikkun har vildet udlokke, hvad de havde i deres hierte. Herudaf skal vi da lære, at dette ogsaa er Guds vey med os, naar hand skal virke troen udi os. Vi maae først selv her frem, og vort inderste maa fores frem for lyset, at vi først komme til at erkiende vor egen siele-tilstand, saadan som den er i sandhed, derpaa eenfoldig udøse vort hierte for Gud, og oprigtig bekiende for ham, hvorledes det er beskaffen med vort inderste, og i vort hiertes grund. Saa længe som vi ligesom selv lukke øynene til for vort hierte, og vil ikke have ord for, at vor troe endnu ikke er af den rette art, kand naaden ikke komme videre med os; men endda arbeider den paa os paa adskillig art og maade, indtil den bringer det dertil med os, at vort hierte bliver

ret

ret aabenbar, og vi ogsaa reent ud bekiende det for Gud i bønnen.

Da svarede, heder det videre, een af dem, som heed Cleophas, og sagde til ham: Er du ene fremmed i Jerusalem, og veed ikke de ting, som ere skeete i den i disse dage? Og hand sagde til dem: Hvilke ere de? Men de sagde til ham: De ting om JEsu Nazaræo, som var en mand, en Prophete, mægtig i gierninger og ord for Gud og alle folk; og hvorledes de Ypperste Præster, og vore Øverste have antvordet ham hen til dødens dom, og korsfæst ham. Dette var en beretning, de giorde for den HErre JEsu, som en fremmed mand, om alt, hvad der i disse dage var gaaet for sig i Jerusalem med JEsu Nazaræo. Dette er ogsaa en ret afbildning paa den historiske troe, der veed smukt at sige alting, og tykkes sig vel at være saa klog i det, den veed, at den mener, andre maatte lære af den, ligesom disciplene her meente, de underrettede deres reyse-cammerat om ting, som de bedre vidste, end hand. Dog var det got, at de sagde det ud, thi det blev fordret af dem. Det var ogsaa got og fornødent, at de vidste dette. Og saa lære vi da derudaf, at det ogsaa er os ey allene fornødent, at lære og vide Skriftens udvortes sandhed, men ogsaa at bekiende den, hvor det udfordres, men i besynderlihed at foreholde Gud den i bønnen, om vi endskiønt endnu til denne tiid ikke have den rette kraft deraf i vort hierte, men først søge den med ydmygelig begiering af Gud.

Men vi haabedes, sige disciplene videre til

JEsum, at hand var den, som skulde forløse Israel; men med alle disse ting er det i dag den tredie dag, siden de skede. Saa have og nogle af vore qvinder forskrekket os, som vare aarle hos graven; og der de fandt ikke hans legeme, kom de, og sagde, at de og havde seet Engles syn, hvilke sige: Hand lever. Og nogle af dem, som vare med os, gik bort til graven, og fandt det saaledes, ligesom qvinderne og havde sagt; men ham saae de ikke. Her lade de det ikke blive ved at fortælle de ting, der vare gaaet for sig, men de aabenbare ogsaa den HErre JEsu deres hiertes grund, nemlig, de havde vel tilforn troet paa den HErre JEsum, og meent, hand var den Messias eller Christus, og havde derfor haabet, det skulde være ham, som skulde forløse Israel; men efterdi dette var kommen derimellem, saa lod det sig vel ansee, som deres trøe og haab havde været forfængelig, og maatte de derover lade de forrige tanker fare; thi endog med alle disse ting var det i dag den tredie dag, siden de skede, i hvilken tiid den JEsus, som de havde holdt for Israels Forløsere, allerede laae i graven, saa deres haab altsaa var bleven aabenbarlig til skamme; og siden de alligevel endnu stedse elskede den samme mand, vare de ikke lidet blevne forskrekkede ved nogle qvinder, der havde været ved graven, og kom, og sagde, de havde ikke fundet hans legeme, men havde seet Engles syn, hvilke sagde: Hand lever; dersover vidste de ikke, hvorledes de vare farne, efterdi der vel vare nogle af dem gaaet hen til graven, og havde fundet det saaledes, ligesom qvinderne havde

sagt,

sagt, men havde lige saa lidet fundet ham levende, hvorfor de maatte tænke, hvad qvinderne havde foregivet om Engles syn, var les tale, eller deres blotte indbildning: imidlertid vare de forferdede og forvirrede i deres sind derover, saa de ikke vidste, hvad de skulde tænke om alle disse ting. Det var aarsagen, hvorfor hand havde fundet dem saa bedrøvede. Seer, saaledes kom det ud, hvad disciplene tænkte i deres inderste hierte, og det vilde den HErre JEsus gierne have, derfor spurde hand dem.

Men dette er opskrevet os til lærdom, paa det vi deraf kand lære, at, naar Gud skal bringe os til den sande og levende troe, saa maae vi erkiende vor vantroe og forvirrede siele-tilstand, være bekymrede derfor, og bekiende den reent ud for Gud. Ja lader os vel merke dette. Jeg vil sige saa meget: Skal der af vor historiske troe blive en levende og kraftefuld troe, saa maae vi ey allene komme, og i bønnen foreholde Gud Skriftens udvortes sandhed, nemlig, at Christus er død og igien opstanden, og hvad der ellers henhører; men vi maae ogsaa see paa vort hiertes og siels tilstand, og uden sviig, og uden undskyldning og besmykkelse udøse den for Gud. Det vil mange ikke til, men lade det ikkun blive derved, at de foreholde Gud den sandhed, de udvortes have erkiendt af Skriften, og sette derved forud, at de fattes ikke troe; tænke heller ikke paa, at deres hierte endnu først har en ret forandring fornøden. Og derhen arbeider Guds naade at komme med saadanne, at den først kand faae bragt dem til saadan en kundskab om sig selv, og til saadan en bekiendelse;

delse; ligesom vi allerede tilforn have sagt, at Christi spørsmaal har her ikkun havt dette øyemerke.

Derpaa heder det fremdeles: **Og hand sagde til dem: O! I daarer og seenhiertede til at troe alt det, som Propheterne have sagt. Burde det ikke Christum at lide dette, og at indgaae i sin herlighed? Og hand begyndte fra Mose og fra alle Propheter, og udlagde dem i alle Skrifter det, som var skrevet om ham.** Disse tre vers give os sagen fuldkommen tilkiende, nemlig, hvorledes troen til JEsu Christi opstandelse virkes af Gud i hiertet. Her skede dette saaledes, at den HErre JEsus først straffede sine disciples vantroe, og **for det andet**, at hand begyndte fra Mose og fra alle Propheterne, og udlagde dem i alle Skrifter det, som var skrevet om ham. Og dette er da ogsaa den eneste rigtige vey, hvorpaa den sande levende troe endnu altid virkes i menniskenes hierte. Nemlig, først og for alle ting maae vi erkiende vort hiertes daarlighed og seenhed, til at troe alt, hvad Guds ord siger os, og dernæst for det andet maae vi lade os formedelst Guds ord føre ud af slig hiertets vantroe, daarlighed og seenhed. Vantroen stikker dybere i vort hierte, og dets daarlighed og seenhed er meget større, end vi indbilde os. Det kand vi lettelig slutte udaf denne Christi tale. Thi vare de endnu daarer og seenhiertede, der dog alt nogle aar havde fuldt den HErre JEsum, givet alle hans lærdomme bifald, og beflittet sig paa at giøre efter hans villie, og der ikke heller nu, om de end vare blevne forvildede, havde vendt deres hierte til verden igien; hvor stor

maa

maa da daarligheden og seenhiertigheden være hos dem, som der endnu ikke findes nær saa meget got hos, som hos hine? Saa maa da nu enhver herudi passe paa sig selv, at hand gierne lader sig bestraffe, og forkaste, som et vantroe og u-omvendt menniske. Naar man herudi ikke kielner for sig selv, ikke heller tager andres bestraffelse ilde op, men meget mere trænger altid dybere og dybere ind, at man kun ret kand komme til at kiende sin daarlighed, saa tages hoved-forhindringen bort, og saa blive vi skikkede til at annamme den sande levende troe. Men saa maa ogsaa det rette af Gud forordnede middel komme dertil, hvilket er Guds ord, som er forfattet i den Hellige Skrift. Thi det har Christus selv brugt til, at bringe sine disciple til en ret hiertens stadighed ved, at de kunde troe hans opstandelse. Men hvo som vil vide, hvad for steder i Skriften hand har foreholdt dem, tor kun læse Apostlernes Gierninger, og deres Epistler eller breve, og give vel agt derpaa, saa skal hand noksom lære dette. Thi Apostlerne have uden tviil i særdeleshed brugt de steder i Skriften frem for andre, til at bevise Christi opstandelse med, dem Christus selv havde foreholdt dem for og efter sin opstandelse. Hvo som herudi ikke vil lade sig sige, at hand vil erkiende sin daarlighed og seenhiertighed til at troe Guds ord, og vil bruge Guds ords overveyelse og betragtelse, som det eneste middel, at komme til den sande troe ved, hand staaer ikke til at hielpe ud af sin vantroe. Men hvo som eenfoldig følger dette raad, hand skal blive hiulpen, hand maa stikke saa dybt i vantroe, som hand allermeest kand. Thi dette er

Christi

Christi egen vey, der ikke kand bedrage. Men herved lukke vi ingenlunde bønnen ude, men den hører dertil, naar man vil komme til den sande troe. Thi ligesom Christi disciple havde her med Christo at giøre, da de bleve bragte til troen, saa maa ogsaa sielen være i bønnen hos Christum, paa det at hand kand ogsaa være dens Lærere, oplade Skriften, og aabne hiertet, og formedelst ordet virke troen i hiertet. Og saaledes vare da Christi disciple her bragte til troen.

Den anden Deel.

Nu have vi endnu for det andet at overveye, hvorved saadan en troe kiendes, som Gud virker. Og, heder det fremdeles i vor text, de kom nær til byen, som de gik til; og hand lod, som hand vilde gaae længere. Og de nødde ham meget, og sagde: Bliv hos os; thi det er mod aften, og dagen helder. Troen var nu til stede i disciplenes hierter, om det endskiønt endnu ikke var kommen til bekiendelsen. Derfor gik nu prøvelsen an. Thi JEsus lod, som hand vilde gaae længere. Thi ligesom hand var kommen til dem, som en vandringsmand, saa satte hand nu, som det forekom dem, sin reyse videre fort, den gang de vare komne til den sted, som de vilde hen. Men ved denne prøvelse blev det først aabenbar, at troen var i deres hierte. Derfor vilde de ikke lade denne kiere mand slippe fra sig, hvis ord de vare saa kraftig blevne overbeviste af, og bragte til at troe Guds ord ved. De vilde gierne endnu videre være opbygte, og bestyrkede af ham i den er-

kiend-

kiendte sandhed. Det var deres hierte begierligt efter, og de elskede denne saa forstandige og vise selskabs-broder, om de endskiont endnu ikke kiendte ham. Derpaa kand vi endnu altid kiende troen. Hvor denne er i sandhed, der finder prøvelsen sig meget snart ind, saa man maa frygte for, man maatte tabe det lidet gode igien, man har erlanget. Der er man da ret begierlig, hungrig og torstig efter sandheds ord, ligesom et lille barn er begierligt efter sin moders melk. Man har en kierlighed til den HErre JEsum, og den forstand og visdom, man finder i hans ord, gior, at man har ham kier, om man endskiont endnu ikke kiender ham ret efter ønske.

Og hand gik ind, heder det videre, **for at blive hos dem. Og der skede, som hand sad med dem til bords, tog hand brødet, velsignede og brød det, og gav dem. Da bleve deres øyne aabnede, og de kiendte ham; og hand blev usynlig for dem.** Her opfyldte den HErre JEsus, hvad hand havde lovet Joh. 14, 21. nemlig, at hand vilde aabenbare sig selv for dem, som elske ham. Thi fordi disciplene havde antaget hans ord i troen, og derved faaet en hiertelig kierlighed til ham, saa gik hand ind til dem, satte sig til bords med dem, holdt aftens-maaltid med dem, oplod deres øyne, og lod sig kiende af dem. Men dette var kun som et blink, saa blev hand usynlig for deres øyne, hvilket var dem en ny troens prøvelse. Derpaa kand man da endnu altid kiende den sande troe. Thi ihvorvel Christi udvortes aabenbarelse den gang ikkun har maatt skee, paa det hans opstandelse kun-

de

de stadfæstes af hans disciple og Apostler i hele verden: saa har det dog hos os, vi som ikke see, og dog troe, ligesaadan en beskaffenhed, at, naar man først troer ordet uden synderlig følelse, og næsten ikkun under lutter bøn, kamp og suk, Gud da, førend vi tænke, skinner i vore hierter, saasom Paulus taler 2 Cor. 4. saa vi smage noget af **den tilkommende verdens kræfter**, efter Ebr. 6, 5. eller **smage hans sødhed**, som det heder i den bekiendte psalme: **HErre Christ, Gud Faders eenbaarne Søn**, eller **smage, og see, at HErren er from**, efter Psal. 34, 9. og 1 Pet. 2, 3. Derpaa kiender man da, at man har troen. Men det er da kun som et blink, og man maa gaae fort i sin forrige kamp og bøn, ikke altid see og smage, og dog troe.

Og de sagde, heder det videre, **til hverandre: Var ikke vort hierte brændende i os, der hand talede med os paa veyen, og der hand oplod os Skrifterne?** Her er det aabenbare merke og kiendetegn paa troen, da begge disciplene giøre deres bekiendelse for hverandre, hvorledes hiertet har brændt paa dem, imedens Christus talede. Dette var den rette troens ild, hvilken den HErre JEsus har lagt formedelst sine ord i deres hierter. Hvad her er skeet, det skeer endnu altid. Thi naar Gud først har skinnet i vore hierter, og derved kraftig beseglet sit ords sandhed i vore siele, saa bekiende vi og gierne for andre Guds børn, og sige dem, hvad Gud har giort paa vor siel, og høre ogsaa gierne, at de ere ligesaadan til møde, som vi.

Og de stode op, heder det til sidst i texten, i den sam-

samme time, og vendte til Jerusalem igien, og fandt de elleve forsamlede, og dem, som vare hos dem, som sagde: HErren er sandelig opstanden, og seet af Simon. Og de fortællede de ting, som vare skeete paa veyen; og hvorledes hand blev kiendt af dem, i det hand brød brødet. Her ere nu lutter troens beviisninger, da disse disciples troe lærde dem at vende om, og styrke andre, og de bleve igien bestyrkede af disciplene. Der holdte de sig nu tilsammen, der var en indbyrdes kierlighed til den HErre JEsum, der var retfærdighed, fred og glæde i den Hellig Aand, om det endskiønt endnu var beblandet med stor skrøbelighed, og deres troe endnu meget kraftigere skulde styrkes udi den Hellig Aands fuldkomne udgydelse. Dersom nu den sande troe er hos os, saa brænder denne ild og i hiertet, at vi nu fremdeles gierne holde os til dem, der gierne vil være styrkede i troen formedelst os, og dem vi igien kand blive styrkede ved. Da staaer kierlighed til den HErre JEsum, glæde over ham, den sande kierlighed til vor næste, trost af Guds ord, og hvad got og aandeligt der ellers kand nævnes, udi hiertet, ligesom smeltet guld udi ovnen. Saa tor man da ikke ved at spørge, hvoraf man skal merke troen, thi Christus er da alting, og hvad man lever, lever man i Guds Sons troe: alting vidner da om den troe, som boer i hiertets grund, ihvorvel denne troe kand endnu altid tage mere og mere til, og endnu altid herligere og herligere styrkes af Gud.

Beslutnings-Bøn.

Hav tak, hierte JEsu, du som nu har taget os i din skole, og lært os, hvorledes Gud virker troen i os, og hvorved man kand kiende saadan en troe. Tryk du dit segl derpaa formedelst den Hellig Aand, paa det at alt maa komme til sin ønskelige og velsignelses-fulde kraft hos os. Amen!

Den 3. Paaske-Dag.

Samfund med den opstandne JEsu, som øyemerket af hans aabenbarelse.

Det som var af begyndelsen, det vi have hørt, det vi have seet med vore øyne, det vi have beskuet, og vore hænder følede paa, nemlig det livsens ord; (thi livet er aabenbaret, og vi have seet, og vidne, og forkynde eder livet, som er evigt, hvilket var hos Faderen, og er aabenbaret for os.) Det samme som vi have seet og hørt, forkynde vi eder, at og I skal have samfund med os; men vor samfund skal og være med Faderen, og med hans

hans Søn JEsu Christo. Og vi skrive eder dette til, paa det eders glæde skal være fuldkommet. Saa skriver, Elskelige i HErren, Johannes i sin 1 Epistels cap. 1, 1. 2. 3. 4. Udi de første ord fatter hand sit gandske Evangelium kortelig tilsammen, og erindrer derhos de troende, hvilken en fuld vished hand, som eet af de tilforn beskikkede vidner, har forkyndet dem sligt med; hvor hand da uden tviil fornemmelig har øye paa Christi opstandelse, og beraaber sig derpaa, (ligesom Petrus Apost. Giern. 10, 41.) at hand havde seet ham selv med sine øyne, efterat hand var opstanden fra de døde, hørt ord af hans mund, følet paa ham med sine hænder, ja ædt og drukket med ham, og ellers havt megen omgængelse med ham i de fyrretive dage for hans himelfart; hvorudover hand da ogsaa med allerstørste og fuldkommenste vished havde forkyndet dem samme opstandelse. Men i de sidste ord giver hand tilkiende, i hvad for en henseende slig forkyndelse var skeet af ham og de andre medbeskikkede vidner, nemlig paa det at, ligesom den HErre JEsus havde taget ham og de andre, som først havde troet paa ham, ind i sin Faders og sin egen samfund, hvilket var deres største glæde, de da ogsaa, hvilke den opstandne JEsus fremdeles skulde forkyndes for, ligeledes maatte naae til den samme samfund, altsaa og til den selvsamme glæde. Hvormed hand da altsaa giver tilkiende, at dette selvsamme ogsaa maa have været den HErres JEsu eget øyemerke, hvorfor hand har aabenbaret og stillet sig levende frem for sine troende efter sin opstandelse; at hand nemlig

ikke har giort dette allene for de første troendes skyld, men endog for deres skyld, der formedelst deres ord skulde troe paa ham, saasom hand ligesaavel har bedet for dem for sin bortgang til Faderen, som for sine Apostler selv, som er at læse i Johannis 17,20.21. Derfor være da nu vor HErre og Frelsere lovet altid og evindelig! Thi var det ikke saa fat, da glædde vi os forgieves over Christi opstandelse. Men nu dette er saa fast grundet, som Zions bierg, saa kand Lærerne have al frimodighed til at forkynde JEsu Christi opstandelse med fuld mund, og tilhørerne maae lade deres hierte viit op, at giæde sig gandske inderlig og hiertelig ved den dem forkyndede opstandelse. Dette legger jeg da, Elskelige i HErren, ogsaa til grund paa nærværende tiid, da jeg træder frem for eders ansigt, paa denne dag med frimodighed at oplade min mund, og forkynde eder den Christi opstandelse, som jeg troer af mit gandske hierte. Hand selv, den opstandne JEsus, være midt iblant os, paa det at det rette øyemerke maa naaes efter hans villie; til hvis priis og ære vi da ogsaa vil synge med hverandre: **Christ stod op af døde** 2c. og dernæst udbede os den Hellig Aands medarbeidelse og ordets velsignelse, i et troende og andægtigt **Fader vor.**

Texten.

Luc. Cap. XXIV. v. 36-47.

Men der de talede disse ting, stod JEsus selv midt iblant dem, og sag-

sagde til dem: Fred være med eder. Da forferdedes de, og frygtede, og meente, at de saae en aand. Og hand sagde til dem: Hvi ere I saa forstyrrede? og hvi opstige saadanne tanker i eders hierter? Seer mine hænder og mine fødder, det er jeg selv; føler mig, og seer; thi en aand haver ikke kiød og been, som I see, at jeg haver. Og som hand det sagde, viste hand dem hænderne og fødderne. Men der de endnu ikke troede for glæde, og forundrede sig, sagde hand til dem: Have I her noget at æde? Og de gave ham et stykke af en stegt fisk, og af en honning-kage. Og hand tog det, og aad det for dem. Men hand sagde til dem: Disse ere de taler, som jeg sagde til eder, der jeg endnu var hos eder; thi de ting bør allesammen at fuldkommes, som ere skrevne i Mose lov og Propheterne og Psalmerne om mig. Da oplod hand deres forstand, at de forstode Skrifterne. Og hand sagde til dem: Saaledes er skrevet, og saaledes burde det Christum at lide, og at opstaae fra døde tredie dag; og at prædikes i hans navn omvendelse og syndernes forladelse for alle folk, som skulde begynde af Jerusalem.

Udaf denne nu oplæste Evangeliske text skal da kortelig og eenfoldig handles

Om samfund med den opstandne JEsu, som syemerket af hans aabenbarelse.

Men hand selv, vor HErre JEsus Christus, give os hertil sin naade og velsignelse, for sin egen skyld. Amen!

Afhandling.

Men der de, heder det i begyndelsen af vor dags Evangelium, dette talede, stod JEsus selv midt iblant dem, og sagde til dem: Fred være med eder. Her maae vi strax med faa ord erindres om, at denne den opstandne JEsu aabenbarelse er skeet endnu paa den første dag, eller paa den selvsamme dag, da hand var opstanden. Thi først havde hand aabenbaret sig for Maria Magdalena, 2) for qvinderne, som kom fra graven, 3) for Petrus, 4) for de to disciple, som gik til Emaus, og i Emaus. Og da disse nu strax gik tilbage igien til Jerusalem, at sige de elleve dette, som vi i gaar have fornummen, skede nu ogsaa denne aabenbarelse endnu den samme aften. Derfor heder det: **Der de talede disse ting**, nemlig om alle de aabenbarelser, der allerede vare skeete paa denne dag af den HErre JEsu, og fortalde hverandre, hvad den HErre JEsus havde sagt baade til den ene og

den

den anden, og hvad der vel og derover var gaaet for sig i deres hierte, da stod JEsus selv midt iblant dem, og blev derfor ikke seet og kiendt af een og anden, men af dem alle paa eengang. Hvorfor giorde den HErre JEsus det? Uden tviil derfor, paa det de kunde erlange des større vished om hans opstandelse, og deres hierter kunde gandske fuldkommen stilles til freds, naar den ene ikke havde nødig længere at troe den anden, som havde seet ham, men de allesammen havde seet ham paa eengang med deres øyne. Dette var ogsaa aarsagen, hvorfor den HErre JEsus ogsaa endnu for sin lidelse har viist sine disciple hen til Galilæa; Matth.26,32. hvor Engelen da ogsaa har budet dem at gaae hen efter hans opstandelse, cap.28,10. paa det nemlig alle de troende, der den gang vare, kunde faae deres længsel efter at see ham levende, paa eengang stillet; derfor bekræfter og Paulus 1Cor.15,7. at hand er bleven seet af mere end fem hundrede brødre paa eengang. Men hvorfor vilde hand give saa stor vished om sin opstandelse? Dette var øyemerket, at hans troende maatte have samfund med ham. For den aarsags skyld siger hand nu til dem: Fred være med eder, ligesom hand vilde sige: Værer nu alle ved et frit mod, jeg er givet hen for eders synder, og opreist for eders retfærdiggiørelse, har nu giort eder til Guds børn, og arvinger til den evige salighed. Herefter leve vi, som de der have deres gode ting tilfælles, med hverandre for Gud og vor Fader. Derfor have J nu ingen aarsag mere til at være

bedrøvede, men meget mere aarsag til at glæde eder over min opstandelse.

Men hvad skede her, der hand saaledes aabenbaredes for dem, og lod sig saaledes høre iblant dem? Da forferdedes de, heder det, og frygtede, og meente, at de saae en aand. O hvilken en stor skrøbelighed! Hvor var nu deres troe? Havde de ikke eendrægtelig sagt: ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως, HErren er sandelig og væsentlig, saa levende som hand gik her i verden, opstanden, og saaledes seet af Simon. Der see vi, hvor vanskeligt det menniskelige hierte er at bringe til troens rette stadighed.

Hvad tog derpaa den HErre JEsus sig videre for, og hvad giorde hand nu? Hand sagde til dem: Hvi ere J saa forstyrrede? og hvi opstige saadanne tanker i eders hierter? Seer mine hænder og mine fødder, det er jeg selv; føler mig, og seer; thi en aand haver ikke kiød og been, som J see, at jeg haver. Og som hand det sagde, viste hand dem hænderne og fødderne. O! seer dog, hvor meget det er den kierlige Frelsere derom at giøre, at hans svagtroende disciples hierter maatte stadfæstes! Hvor venlig og livsalig taler hand dem til: Hvi ere J saa forstyrrede! Hvor siger hand dem deres tanker, dem de dog ikke havde sagt ud, i det hand siger: Hvi opstige saadanne tanker i eders hierter! Hvor lader hand det her ikke blive ved ord, men byder dem ogsaa, bar at lukke deres øyne ret op, at beskue

beskue hans hænder og fødder i den gestalt, som de havde været naglede til korset udi, paa det at de deraf maatte kiende, at det jo var ham selv! Hvor søger hand at overbevise deres sandser og forstand, naar hand fremdeles siger: **Føler mig, og seer; thi en aand haver ikke kiød og been, som I see, at jeg haver.** Hvorfor gior hans fromme hierte alt dette? Det gior hand derfor, paa det de maatte lade al vantroe fare, og tillige kiende derudaf, hvorledes deres troe og haab, som de tilforn havde sat paa ham, aldeles ikke var forgieves, men de nu først maatte have den rette samfund med ham formedelst hans opstandelse.

Men hvorledes gik det da nu med disciplene? Ach, desverre! det heed om dem: **Men der de endnu ikke troede.** Saa trykte den menniskelige skrøbelighed dem. Dog velan! ved denne skrøbelighed er Guds kraft til stede, som virker troen udi dem. Thi der staaer derhos, at de ikke have troet **for glæde, og forundret sig.** De vilde intet heller ønske, end at det maatte være sandt, at det var ham selv; men de erkiendte dette for saa stor og herlig en sag, at deres svage menniskelige hierte vel glædde sig derved, naar det tænkte derpaa, men tillige faldt i en dyb forundring, hvor det kunde dog være mueligt, at de skulde opleve dette, og at Guds herlighed saaledes skulde aabenbares for dem. Og der stode de da stille i deres forundring, og vidste ikke for stor forundring og glæde, enten de skulde troe det, eller ikke.

Hvordan bær da nu den HErre JEsus sig ad, at

hand kunde hielpe deres sind til rette? Hand sagde til dem: **Have J her noget at æde? Og de gave ham et stykke af en steegt fisk, og af en honning-kage. Og hand tog det, og aad det for dem.** O! hvilken en sød forening er her imellem den HErres JEsu kierlighed og viisdom! Hvor veed hand ommelig at omgaaes med det **knuesede rør og den rygende hør**! Hvilke beqvemme midler veed hand at finde til, at en svagtroende kand reise sig, og komme til sig selv igien! Hvor gandske **ikke** er hand **vredagtig eller haard**, saasom Esaiæ spaadom om ham lyder, (efter Lutheri oversettelse) cap. 42, 4. Og at dette middel maa have udrettet det hos de svagtroende disciple, som hand har sigtet til dermed, lære vi udaf foranførte Petri mund Ap.G. 10, 41. hvor hand fortæller, hvorledes den HErre JEsus var aabenbaret for dem, nemlig de vidner, som vare tilforn beskikkede af Gud, og hvorledes de havde ædt og drukket med ham, efter hand var opstanden fra døde. See vi da ikke, hvor venlig den HErre JEsus i denne aabenbarelse har holdt sig til sine disciple, kun paa det de maatte faae en ret hiertelig fortrolighed til ham, og træde ind i en broderlig samfund med ham, saasom det var dem til gode, hand var bleven levende, nemlig, paa det hand kunde føre dem, som sine brødre, med til herlighed?

Men har det milde hierte stiltiende spiist den forelagte mad, og intet videre giort, end at hand har ædt den for dem, og ladet dem see derpaa? Ach ney! Ligesom hand tilforn var talendes af sig, og

forde lutter gudelige discourser, naar hand sad til bords, saasom vi iblant andet kand see af Matth. 9. Luc. 14. men i sær af Joh. 13. og efterfølgende capitler, saa handler hand og her. Hand oplod sin livsalige mund, og talede med sine kiere disciple ligesaadan, som hand havde giort tilforn. O! hvor maae de da have seet paa ham, hvor maae de have hørt paa ham, hvor maae der deres hierte have forundret sig, og rørt sig i deres liv af glæde! Hvor maa der een tanke være kommet oven paa en anden: Hvad tviler du endnu? du seer ham jo med dine øyne. Det er jo hans livsalige læber, som hand oplader, hand taler jo ligesaadan, som tilforn, det er jo alle hans gebærder, hand husker os jo paa alting igien, hvorledes det var med ham tilforn, og hvorledes hand har omgaaeds med os, og vi med ham. O under! o glæde! o! hvo skulde tænkt det? Hvad vil nu vore Ypperste Præster og Øverste sige, naar de faae det at høre, at den, de have overantvordet Pilatus, og ihielslaget, er opstanden fra døde? O! hvor salige ere vi, at vi have vores HErre igien! o glæde! o under!

Men hvad sagde da den trofaste Frelsere til dem? **Disse ere de taler, sagde hand, som jeg sagde til eder, der jeg endnu var hos eder; thi de ting bør allesammen at fuldkommes, som ere skrevne i Mose lov og Propheterne og Psalmerne om mig. Da oplod hand deres forstand, at de forstode Skrifterne. Og hand sagde til dem: Saaledes er skrevet, og saaledes burde der Christum at lide, og at opstaae**

staae fra døde tredie dag; og at prædikes i hans navn omvendelse og syndernes forladelse for alle folk, som skulde begynde af Jerusalem. Seer dog, hvor smukt hand giør dem alt det forrige nyt, og husker dem paa alting igien, paa det de jo ikke skulde være vankelmodige eller tviilraadige, men at de endelig maatte vel recolligere sig, og fatte det mod, dristig at vove det, og omgaaes gandske fortrolig med ham, ligesom tilforn. Men Evangelisten har ikkun optegnet os summen og indholden af hans taler, hvoraf vi kand see saa meget, at den HErre JEsus maa her have talt meget længe og viitløftig med sine kiere disciple, saa jeg holder for, hand maa vel have begyndt at tale ved maaltidet, men maa siden have fortsat saadan sin tale, saa at en god deel af natten maa i det mindste være gaaet hen med saadanne hans søde taler, og at de kiere disciple har siden, for glæde og lyst af at høre ham, selv ikke vidst, hvor tiden er blevet af. Ej! dette var jo fortrefligt. Tilforn havde den HErre JEsus sagt dem det altsammen, hvorledes det skulde gaae, og tillige beviist dem af Skriften, at det saa maatte gaae til; men fordi de havde gandske andre ting i hovedet om den forventede Messias, saa havde de ikke begrebet eller forstaaet det. Men da det nu altsammen var opfyldt, saa var det jo ret ønskeligt, at den HErre JEsus paa ny tog sine disciple tilsammen for sig, og sagde dem: Seer, saa har jeg sagt eder dette, og saa er dette opfyldt; saa har jeg ogsaa sagt eder, og saa er det og opfyldt. Seer dog nu, der staaer det i Mose, der i Propheterne, der i Psalmerne, saa klar-

lig

lig er det altsammen spaaet forud, og saaledes have I nu selv oplevet det, at alt dette er bleven opfyldt paa mig. Men dette legger jeg eder nu paa ny for, lærer og underretter eder nu derom paa denne tiid, da I bedre kand fatte det, end tilforn, efterdi I ere de folk, der skal forkynde dette i al verden, paa det I ey allene selv maae have samfund i mig og al min herlighed, men at I ogsaa maae føre tusinde andre til saadan en salig samfund med mig, den opstandne verdens Frelsere. Thi hvilke der ved eders ord lade sig vinde, og omvende sig fra deres synder, de samme skal ogsaa komme til saadan en salig samfund med min opstandelse, at de skal have syndernes forladelse, retfærdighed, liv og saalighed i mit navn.

Tilegnelse.

Det er da nu, Elskelige i HErren, **samfunden med den opstandne JEsu, som øyemerket af hans aabenbarelse**, saadan som vi kortelig og eenfoldig har vildet betragte den samme udaf vores text. Thi ellers er sagen saa stor og vigtig, at der endnu var meget mere derom at sige baade af vor text, og af den gandske Hell. Skrift. Men alt dette er opskrevet for vores skyld. Disciplene, som have seet den HErre JEsum efter sin opstandelse med deres legemlige øyne, have gandske vist derudi et fortrin for os. Thi de vare, som alt flere gange er meldt, hans tilforn beskikkede vidner, derfor maae vi billig herudi prise dem salige. Men har ikke den HErre JEsus sagt: Sali-

ge

ge ere de, som ikke have seet, og dog troet? Joh.20,29. Saa bestaaer jo saligheden ikke i at see, men i at troe; thi ikke engang disciplene selv kunde været salige, om de end havde seet den HErre JEsum, naar de dog ikke havde troet paa ham. Men alt, hvad her er gaaet for sig, og vi nu have betragtet, er saa vel skeet os, som dem, til gode. De have annammet det, paa det de maatte overantvorde os det. Ligesom den HErre JEsus har staaet midt iblant dem, saa er hand ogsaa midt iblant os, ja, dersom vi kun ikke formedelst vantroe tillukke vore hierter, vil hand selv boe i de samme. Eph.3,17. Ligesom hand har sagt til dem: **Fred være med eder**, saa har hand ogsaa ladet forkynde fred, baade for dem, som ere langt fra, og dem, som ere nær. Esa.57,19. Eph.2,17. Ja, hand er selv **vor fred** v. 14. og **Freds-Fyrste**. Esa. 9, 6. Hvo som i sandhed troer paa ham, at hand ham til gode er opstanden fra døde, hand har ligesaa virkelig fred med Gud, som den opstandne JEsus havde den, og tør ligesaa dristig kalde ham sin kiere Fader, som den HErre JEsus selv har kaldt ham. Thi hans opstandelse er vor opstandelse. Hans seyer over død, dievel og helvede, er vor seyer. Ligesom der tilforn var **ikke forskiel**, de havde **alle synder**; ligesaa er her nu ikke forskiel, de ere alle retfærdige. Thi Christi retfærdighed er nu alle troendes retfærdighed. De have nu deres roes i Gud ved Christum. Derfor, ligesom den HErre JEsus har oprettet sine svage disciple, saa opretter hand os alle. **Hand har viist dem** sine hænder og fødder, og hvad de have seet med deres øyne, og følet paa med deres

hæn-

hænder, have de forkyndet os, paa det at vi ogsaa maae have samfund med den opstandne JEsu, og vor glæde maa være fuldkommet. De have ædt og drukket med ham, efter hand var opstanden fra døde, og det have de forkyndet os. Og nu staaer hand for vores dør, banker og siger: **Dersom nogen hører min røst, og oplader døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde nadvere med ham, og hand med mig.** Aab. 3,20. De have hørt hans taler, og annammet Skriftens rette forklaring udaf hans mund. Og ligesom hand har budet dem, saa have de prædiket omvendelse og syndernes forladelse for os i hans navn. Dersom vi nu adlyde deres Apostoliske lærdom, og omvende os fra al synd og ugudeligt væsen, saa bekomme vi ogsaa syndernes forladelse, ligesom hand har sagt, og have deel og samfund udi hans gandske opstandelse. Som hand er gandske Guds, saa høre vi ogsaa gandske Gud til. Joh. 20,17. Som alle himmelske gode ting og gaver ere hans, og hand er sat i himmelen, eller indsat i de himmelske ting og det himmelske gode, saa ere vi ogsaa satte i himmelen formedelst ham og med ham. Eph. 2,6. Troen tager alting, og lader intet blive tilbage. Thi den tager jo Christum selv igien fra de døde, hvad kand da blive tilbage? Vel har Christus og beholder ogsaa fortrinnet, (thi hand er Guds Søn efter væsenet;) men os har hand giort til Guds sønner og døttre efter naaden, og giort os til sine med-arvinger og Guds arvinger, Rom. 8,17. Joh. 17,24. at vi maae være eet med ham og Faderen formedelst den Hellig Aand, vi i ham, og hand i os.

Joh.

Joh. 17, 21-23. Den samme tre-enige Gud, Fader, Søn og Hellig Aand, være priis og ære og herlighed, nu og i evighed. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Nu saa lov da HErren, min siel, og hvad i mig er, hans hellige navn! Lover HErren med mig, og forglemmer ikke, hvad got hand har giort os. Hand har sendt sin Søn til verden, og har ladet ham døe paa korset til en forligelse for vore synder; og har opført ham, som den store faarenes Hyrde formedelst et evigt testamentes blod, igien fra de døde, paa det vi skulde leve ved ham. O! skamme maa enhver sig, der endnu vilde leve i sine synder! Det være langt fra! O HErre, opvæk os alle, at vort øvrige levnet intet maa have med syndens tieneste mere at bestille, men at vi maae leve ham, som er død og opstanden for os, som de der ere meddeelagtige i hans opstandelse og det evige liv.

Amen!

ENDE.

Den Anden Deel
af
Prædikener
Paa
Søndage og Hellige Dage,
Fra Første Søndag efter Paaske indtil den 24. Søndag efter Trinitatis.

Franckesche Stiftungen zu Halle

J. J. N.

Den 1. Søndag efter Paaske.

Den indvortes striid over Christi opstandelse.

Fredens Gud, som har opvakt vor HErre JEsum Christum fra de døde, og beviser sin kraft paa dem, der troe paa den opstandne JEsum, hand rense vore hierter fra vantroe, og opfylde dem med troens sande kraft formedelst Christum. Amen!

Striid troens gode striid. Saaledes skriver Paulus, elskelige i HErren, til Timotheus i 1 Ep. cap. 6, 12. Udi det foregaaende 11te vers havde hand anbefalet ham, at flye gierighed, og med alle jordiske tings sande og grundige fornegtelse at jage efter retfærdighed, gudfrygtighed, troe, kierlighed, taalmodighed, sagtmodighed. Da hand nu herpaa formaner ham til at stride troens gode eller skionne striid, giver hand derved tilkiende, at det ikke kand gaae af uden kamp, naar man skal komme til disse gudelige kræfter og dyder, og ikke lade sig afvende derfra igien, men meget mere daglig og indtil enden styrkes derudi. Udaf det efterfolgende kand man vel forstaae, at Paulus i særdeleshed her taler om de trængsler og forfølgel-

ser, som man efter Guds villie maa lade overgaae sig for gudfrygtigheds skyld; ligesom hand da derfor v. 13. viser Timotheus hen til Christi lidelse under Pontius Pilatus, og den gode bekiendelse, som Christus derudi havde vidnet. Men dog alligevel vide vi, at den egentlige troens striid gaaer for sig indvortes i hiertet. Thi troen, som er i hiertet, maa ikke alleneste være ὑπόστασις, eller den faste visse grund i hiertet, der kand staae fast, om end alting er imod den, baade indvortes og udvortes; men den maa og give sig ind i en virkelig striid med sine aandelige fiender, vove en kamp med dem, og arbeide sig igiennem, indtil den faaer seyer over dem alle, og faaer fat paa det evige livs krone. Denne **indvortes troens striid**, saa vitt som samme gaaer for sig i JEsu Christi opstandelses hoved-artikel, skal der paa nærværende tiid gives en kort anledning til. Gud forlene os dertil sin Hellig Aands kraft baade i at lære og høre, hvilket vi ville bede ham ydmygeligen om i HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Joh. Cap. XX. v. 19–31.

Der det var da silde paa den samme dag, som var den første i ugen, og dørene vare lukte, der som disciplene vare samlede af frygt for Jøderne, kom JEsus, og stod midt iblant dem, og siger til dem: Fred være med eder. Og som

som hand det sagde, viiste hand dem hænderne, og sin side. Da bleve disciplene glade, at de saae HErren. Da sagde JEsus atter til dem: Fred være med eder. Ligesom Faderen haver udsendt mig, saa sender og jeg eder. Og der hand dette sagde, blæste hand paa dem, og siger til dem: Annammer den Hellig Aand. Dersom J forlade nogles synder, ere de dem forladne, dersom J beholde nogles, ere de dem beholdne. Men Thomas een af de tolv, som kaldes tvilling, var ikke med dem, der JEsus kom. Derfor sagde de andre disciple til ham: Vi have seet HErren. Men hand sagde til dem: Uden jeg faaer seet naglegabet i hans hænder, og stikker min finger i naglegabet, og stikker min haand i hans side, vil jeg ingenlunde troe. Og efter otte dage vare atter hans disciple inde, og Thomas med dem. JEsus kommer, der dørene vare lukte, og stod midt iblant dem, og sagde: Fred være med eder. Derefter siger hand til Thomas: Rek din finger hid, og see mine hænder, og rek din haand hid, og stik den i min side; og vær ikke vantro, men troende. Og Thomas svarede, og sagde til ham: Min HErre og min Gud. JEsus siger til ham: Efterdi du haver seet

mig, Thomas, haver du troet; salige ere de, som ikke have seet, og dog troet. JEsus gjorde dog og vel mange andre tegn for sine disciples aasyn, som ikke ere skrevne i denne bog. Men disse ere skrevne, at J skal troe, at JEsus er den Christus, den Guds Søn, og at J, som troe, skal have livet i hans navn.

Elskelige i HErren! I det andet cap. af Ep. til de Colossenser vidner Paulus om sin kamp, hand havde for de Colossenser, og for dem i Laodicea, og saa mange, som ikke havde seet hans person i kiøder. Men hand giver tilkiende, at hans kamp for deres skyld bestod derudi, at deres hierter maatte formanes, som forbandtes tilsammen i kierlighed, og til al fuldvisse forstands riigdom, til Guds baade Faderens og Christi hemmeligheds erkiendelse; i hvilken alle viisdoms og kundskabs liggendefæ ere skiulte. I det foregaaende 1ste capitels 28 og 29 vers havde hand ogsaa allerede talt om denne selvsamme sag, og om, hvorledes hans arbeid og striid i hans hele Apostoliske embede var rettet derhen. Hvorpaa hand da nu i det andet cap. ey allene giver dem den advarsel, at de ikke ved taler, der kunde synes fornuftige, skulde lade sig berøve, og affore fra Christi rene kundskab; men hand forsikrer dem og om, at de kunde erlange alt det i Christo, der altid maatte være dem fornødent og nyttigt i deres saligheds sag, hvorfore de da ogsaa

saa skulde søge alting i ham allene. Saa siger hand ogsaa til de Galater i sin til dem skrevne Epistel, cap. 4, 19. at hand fødde dem atter med smerte, indtil Christus fik sin skikkelse i dem, det er, indtil de kom til en sand og reen JEsu Christi og hans Evangelii kundskab, og som var fuld af kraft og velsignelse.

Elskelige i HErren, ligesom det har gaaet Paulus med de første christelige menigheder, ligesaadan gaaer det endnu altid troe Lærere med de menigheder, som ere dem anbefalede at føde. Jeg vil sige, de maae iligemaade have en alvorlig kamp for deres tilhørere, at de maae bringe dem til en vis forstand paa Christi Evangelium, og til en fast, bestandig og kraftig troe til ham. Derhen er det ikke alleneste, al deres bøn og ydmyge begiering for deres tilhørere sigter, men endogsaa al ordets forkyndelse baade offentlig og i særdeleshed, hvorudi de altid alvorligere og omhyggeligere maae beflitte sig paa, at naae nys-bemelte øyemerke hos dem.

Eftersom da nu ved HErrens naade denne kamp og denne bekymring ogsaa er i mit hierte for eder; saa rekker mig, ey allene med bøn og ydmyg begiering til Gud, men endog med tilbørlig agtsomhed paa ordet, som prædikes, ligesom eders hænder, paa det at dette salige øyemerke maa des visse-re og bedre naaes til eders sieles beste. Til den ende skal der da paa nærværende tid handles af den oplæste Evangeliske text

Om den indvortes strid over Christi opstandelse,

Og det saaledes, at vi vil betragte

I. Vantroens strid imod troen; og

II. Troens seyer over vantroen.

Vær med os herudi, HErre JEsu, du som er troens begyndere og fuldkommere. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, I. vantroens strid imod troen er angaaende, saa finde vi den samme for os i Evangelium. Der det var silde paa den samme dag, som var den første i ugen, paa hvilken dag den HErre JEsus var opstaaet tilig om morgenen, vare disciplene forsamlede. Denne deres forsamling kom nu af troen, da de havde hort, at Christus var opstanden; derfor heder det ogsaa v. 10. Derfor gik disciplene atter hen tilhobe. Men dørene vare lukte, heder det, af frygt for Jøderne. Var dette ikke vantroe, der stridde imod troen? Da kom nu JEsus, og stod midt iblant dem, (thi de lukte dore kunde ikke hindre hans forklarede legeme i at gaae ind,) og sagde til dem: Fred være med eder. Skulde det ikke virke troen i dem, eller og kraftig styrke den samme, i fald den var der? Men holde vi Lucas herimod, der cap. 24. beskriver denne selvsamme Christi aabenbarelse, af hvilket capitel den og er bleven forklaret paa den 3die Hellig-dag; saa siger samme Evangelist v. 37. Da forfærdedes de, og meente, at de saae en aand.

aand. Var det ikke atter vantroe, der stridde imod troen, og stedse vilde have fortrinet for denne? Men den HErre JEsus trøstede dem, og søgte med venlige ord at bringe dem ud af deres frygt og forskrekkelse til den faste troe; hvorudover hand da viiste dem hænderne og sin side, og, som vi have fornummen af Lucas, begierede noget at æde af dem, og tog det til sig for alle deres øyne, og derpaa ogsaa erindrede dem om de taler, hand tilforn havde holdt, og oplod dem Skriften og deres forstand. Johannes siger her, den HErre JEsus haver atter sagt: Fred være med eder. Ligesom Faderen haver udsendt mig, saa sender og jeg eder. Og der hand dette sagde, blæste hand paa dem, og siger til dem: Annammer den Hellig Aand. Dersom J forlade nogles synder, ere de dem forladne, dersom J beholde nogles, ere de dem beholdne. Der syntes nu troen at være nokſom plantet i dem alle, ligesom da og Johannes bekræfter, at disciplene ere blevne glade, at de saae HErren. Men hvad skede? Der var en af de tolv, ved navn Thomas, som ikke havde været med ved denne den HErres JEsu aabenbarelse; da sagde de andre disciple til ham: Vi have seet HErren. Dette var visselig en god troes bekiendelse, nemlig, at den HErre JEsus sandeligen var opstanden fra de døde. Men seer, hvorledes vantroen her i Thomas giver sig i strid med de andre disciplers troe. Uden jeg, sagde hand, saaer seer naglegabet i hans hænder, og stikker min finger i naglegabet, og stikker min haand i hans side, vil jeg ingenlunde troe.

Tilforn var disciplenes troe ikkun indvortes bleven bestridet af deres egen vantroe; men nu blev den ogsaa udvortes bestridet af Thomæ vantroe. Dette maa man ikke ansee saa loselig, men herved overveye, at troen ikke meget lader sig anfegte, naar den bestrides af verden: men naar de, man venter intet andet af, end troe, ogsaa begynde at tale ord, som ere fulde af vantroe, saa kand svagtroende lettelig settes i en indvortes kamp igien, om det og var sandt, hvad de havde troet.

Derfor holdt den HErre JEsus det og fornødent, ey allene at giøre Thomas troende, men endogsaa at stadfæste de andre disciple paa ny i deres troe. Thi efter otte dage, heder det, vare atter hans disciple inde, og Thomas med dem. JEsus kommer, der dørene vare lukte, og stod midt iblant dem, og sagde: Fred være med eder. Derefter siger hand til Thomas: Rek din finger hid, og see mine hænder, og rek din haand hid, og stik den i min side; og vær ikke vantroe, men troendes. Nu viser vel det følgende, at den HErre JEsus herved har naaet sit øyemerke hos Thomas og alle disciplene; men hvad betyder det, at der staaer i det 30 vers: JEsus giorde dog og vel mange andre tegn for sine disciples aasyn, som ikke ere skrevne i denne bog? Heraf skal vi merke, at vantroen ikke maa have afladt at stride imod troen i disciplenes hierter, og at deres svage troe derfor endnu har havt fornøden at styrkes ved mange andre tegn; hvilket da var saa meget mere nødvendigt hos dem, siden det var de folk, der skulde forkynde Christi opstan-

delse

delse i al verden, og føre andre til troen, som de tilforn beskikkede og første vidner for det slagtede og igien opstandne Lam.

Den anden Deel.

Vader os nu ogsaa II. betragte Troens seyer over vantroen. Udaf det, som sagt er, kand vi allerede merke, at dette ikke er lagt os mindre for øyne i vor text, end det forrige. Thi for det første see vi jo derudi, hvorledes troen har paa JEsu Christi opstandelses dag victoriseret og vunden seyer over disciplenes egen fristelse til vantroe; og for det andet, hvorledes den HErre JEsus otte dage herefter ligeledes har overvundet Thomæ vantroe. Hvad havde ikke den HErre JEsus at giøre paa sin opstandelses dag, at hand nu kunde faae dem, der dog forhen saa troligen havde efterfuldt ham, til at troe, at hand var opstanden fra de døde? Den aabne grav maatte vidne derom, saavelsom den afveltede steen, saa de kunde selv see det med deres øyne; Englene maatte forkynde det, og erindre dem om Christi udtrykkelige ord, som hand tilforn havde sagt dem; den HErre JEsus viste sig og levende frem for Maria Magdalena, og talede med hende, ja lod dem allesammen sige trøstelige og venlige ord ved hende. Skulde de da ikke troe? Men det syntes for dem, som en los tale. Imidlertid havde troen i det mindste erholdt en seyer hos Maria Magdalena. Hun vidste vel, at det ingen los tale var, men at hun virkelig havde seet Herren, og hørt saadanne ord af hans livsalige mund. Saa vandt nu troen seyer udi Maria Magdalena.

Paa

Paa denne tiid var hun den eneste troende paa jorden, der troede af gandske hierte, at den HErre JEsus var opstanden fra de døde; paa denne tiid var der intet andet i hende, end: Hand lever! Dette opfyldte hendes hierte, og igiennemtrængde hendes marv og been med himmelsk glæde. Nu gik troens begyndere videre fort, ogsaa at vinde seyer over de andres vantroe. Thi hand aabenbaredes for de andre qvinder, som kom fra graven, og da maatte vantroen, som var i dem, vige for troen, som Christus antændte i dem, og, fordi de troede, saa talede de og, og forkyndte disciplene det. Men den HErre JEsus gik endnu videre fort i sin seyervindende kraft, fandt den arme Petrus, der havde fornegtet ham, og var bedrøvet indtil døden, og viiste sig ogsaa levende frem for ham. O! hvad maa der Petrus have fundet i sit hierte, den gang hand havde faaet sin HErre at see igien! Der var nu hans vantroe viit overvunden, og troen drev ham til, ogsaa at forkynde de andre disciple det. Men den HErre JEsus foer fort, og gav sig og i selskab med de to disciple, som reyste til Emaus, og førde dem til troen; saaledes udforlig er bleven betragtet paa den anden hellig-dag. Saa havde nu ogsaa troen erholdet sin seyer over vantroen udi disse; derfor kom de, og forkyndede det strax for de ellebe. Men nu var endnu den største seyer paa denne dag tilbage, og det var visselig og den forunderligste. Thi det syntes her, som de, der vare forsamlede med hverandre, alt troede allesammen, og at de styrkede sig selv indbyrdes i saadan troe. Men den, som veyer aander, vidste vel, at vantroen stridde mægtig

tig mod troen i deres hierte endnu. Derfor kom hand til dem, og anvendte her al alvorlighed og flid paa, at vantroen kunde fuldkommen slaaes af marken, og deres troe beholde seyeren. Og den erholdt den og, som vi da allerede have hørt, saa de bleve glade, at de saae HErren, og de udaf saadan troe ogsaa forkyndede det for Thomas, der ikke havde været hos dem.

Men, ligesom Thomas med sin vantroe har bestridet disciplenes troe, saa see vi her ogsaa, at, om hand endskiønt er bleven otte dage i saadan vantroe, saa har den HErre JEsus alligevel overvundet ham, og troen i Thomas selv vunden seyer over den vantroe, hand hidindtil havde havt. Thi da den HErre JEsus havde saa viit lempet sig efter hans skrøbelighed, at hand ey allene var kommen til sine disciple, den gang hand, nemlig Thomas, var med dem, og atter havde ønsket fred over dem, men endog sagt til Thomas: **Ræk din finger hid, og see mine hænder, og ræk din haand hid, og stik den i min side; og vær ikke vantroe, men troende**s: da kunde ikke vantroen længer bestaae sig hos Thomas, men var gandske overvunden, og Thomas udbrød i troens fulde kraft: **Min HErre og min Gud!** I hvilke ord hand da ey allene bekiendte, at hand i sandhed troede den HErres JEsu opstandelse, og erkiendte ham for sin HErre, ligesom tilforn; men at hand nu ogsaa af gandske hierte troede paa ham, som paa sin Gud, hvis Guddommelige natur og herlighed hand nu ogsaa af hans alvidenhed havde overbeviisning nok om. Nu, da Thomæ troe saaledes var bleven

herre

herre over den vantroe, der hidindtil havde været hos ham, saa maa hand nok ogsaa have fort andre til troen, og styrket andre i troen; saasom det er troens art, naar den har bevunget vantroen. Og saa have vi da ogsaa betragtet troens seyer over vantroen.

Tilegnelse.

De ord, som nu maatte være tilbage endnu at betragte i vor Evangeliske text, kand bestiene os til en nyttig application eller tilegnelse af det, som sagt er. Thi der finde vi, 1) hvad den HErre JEsus videre har sagt til Thomas; 2) hvad Evangelisten her har foyet dertil.

Den HErre JEsus heder det, sagde til Thomas: **Efterdi du haver seet mig, Thomas, haver du troet; salige ere de, som ikke have seet, og dog troet.** Dette lærer os jo klart og tydeligt, at, dersom vi kun vil troe Christi opstandelse af hiertet, og ikke tillade den vantroe, der af naturen stikker saa dybt i vort hierte, at blive udi os, eller de antændte troens gnister at udslukkes, saa maae vi ikke begiere, eller vente paa, at vi skal faae den HErre JEsum at see med vore legemlige øyne. Thi at den HErre JEsus saa mange gange har viist sig levende frem efter sin opstandelse, ja ogsaa omsider aabenbaret sig for mere end fem hundrede brødre paa een gang, efter 1 Cor. 15, 7. (da endog alle og enhver, som tilforn havde efterfuldt ham, have kundet faae ham at see, efterdi hand jo havde viist dem derhen, nemlig til Galilæa,) saadant har ikkun maat være saaledes i forstningen, da hand endnu vandre-

de

de fyrretive dage paa jorden, efterſom det var paa denne maade, de foregaaende prophetiers virkelige opfyldelſe, der baade ſtode i den Hell. Skrift, og vare udtalte af Chriſto ſelv, maatte legges for øyne, og paa denne maade ſkulde hans opſtandelſes vished blive ſtadfæſtet i hele verden af dem, der tilforn havde kiendt ham, og ogſaa med deres øyne ſeet og beſkuet ham efter ſin opſtandelſe. Ligeſom da dette i ſær blev udkrævet, ſom en Apoſtels beſynderlige character eller egenſkab, at hand ſkulde have ſeet HErren ſelv, hvorfor ogſaa HErren har ladt ſig ſee af Paulus, den gang hand kaldede ham til Apoſtel, Ap. G. 9, 3. o. f. hvorpaa Paulus ogſaa beraaber ſig imod de falſke Apoſtler. 1 Cor. 9, 1. Men ſiden efter har den HErre JEſus viiſt os hen til Evangelium allene, eller til den forkyndelſe, der er ſkeet om hans opſtandelſe af hans første vidner, hand har ogſaa ſelv bekræftet, og ladet bekræfte ved dem, at **Evangelium er en Guds kraft til ſaliggiørelſe for hver den, ſom troer.** Rom. 1, 16. Saa bliver det nu ved den HErres JEſu ord: **Salige ere de, ſom ikke have ſeet, og dog troet.** Naar vi derfor anfegtes af vantroe, ſkal vi holde dette Chriſti ord imod den, tage Guds ord til hielp, ſee paa de Apoſtoliſke vidnesbyrd om Chriſti opſtandelſe, overveye dem, holde det ene mod det andet, og altid tænke dem videre og videre efter, for alting bede Gud, at hand derved vil virke, ſtyrke og ſtadfæſte troen, ſom er hans gave, udi os, paa det at, om vi endſkiønt **ikke have ſeet** den HErre JEſum, vi **dog maae elſke** ham, og **troe** paa ham, **hvilken vi ikke nu ſee,** ſom Petrus taler 1 Epiſt. 1, 8.

Saa

Saa skal vi da, som hand videre siger, fryde os med u-udsigelig og herliggiort glæde; førendes vor troes ende derfra, som er sielenes saliggiørelse.

Men vi have ogsaa for det andet de ord at betænke, som Johannes foyer til i texten: JEsus giorde dog og vel mange andre tegn for sine disciples aasyn, som ikke ere skrevne i denne bog. Men disse ere skrevne, at I skal troe, at JEsus er den Christus, den Guds Søn, og at I, som troe, skal have livet i hans navn. Dette ere herlige og fortreffelige ord, hvilke klarlig give os oyemerket tilkiende ey allene af de 4 Evangelister, men endog af den gandske Hell. Skrift, ligesom da Paulus ogsaa paa samme maade siger: 2 Tim. 3, 15. Efterdi du veed den Hell. Skrift af barndom, som kand giøre dig viis til saliggiørelse ved troen, som er i Christo JEsu. Saa maa da nu den svage troe være saa kiendelig hos os, som den allermeest vil, ja vantroen maa sette sig saa meget imod troen, som den vil, saa kand vi dog være visse paa, at troen skal faae seyer over al vor vantroe, eller at vi skal komme til en vis, fast, mandig, stærk og kraft-fuld troe, saafremt vi kun, som for er meldt, blive i alvorlig bøn, og i Guds ords flittige og alvorlige betragtning. Men dersom vi ikke bestandig bede Gud om troen, og lade vi Guds ord fare, saa ere vi selv skyldige deri, naar vantroen tager til hos os, eller vi og lide skibbrud paa troen, i fald vi have den.

Men een ting er endnu høyfornøden herved at betragte, uden hvilken den gandske application af denne

denne lærdom er forgieves og intet. Vi maae nemlig betænke, hvad dette var for folk, udi hvilke troen har victoriseret eller vunden seyer over vantroen. Det var ikke saadanne folk, som endnu tiente synden, eller som lode deres hierte være opfyldt med verdens kierlighed. Og lad være endog Thomæ vantroe ikke var at rose, men meget mere at laste; saa er det dog vel at merke, at Thomas vel ikke har troet dette, at den HErre JEsus var opstanden fra de døde, (ligesom der jo tilforn v. 9. er bleven sagt om alle disciplene, at **de vidste ikke endnu Skriften, at det burde ham at opstaae fra de døde,**) men saa maa der dog imidlertid tales med stor forsigtighed om Thomæ vantroe, saasom hand ved denne sin, om end store og straffværdige skrøbelighed, eller daarlighed, og seenhed til at troe, visselig ikke er bleven forskudt, og heller ikke derfor kand agtes lige med de vantroe Jøder og denne verdens børn. Thi vi maae betænke den ringe kundskab, der var til samme tiid, hvilken den HErre JEsus havde taalmodighed med, om hand vel endog bestraffede den, og de skrøbelige hialp hand til rette. Saa vare derfor de kiere disciple, og i besynderlighed ogsaa Thomas, i hvilke troen fik seyer over vantroen, saadanne siele, som med oprigtighed søgte Gud, og ikke begierede at tiene verden, men Gud, som ikke levede udi verdslige lyster og et ugudeligt væsen, men havde forladt alle ting, og fuldt Christum efter, og som heller ikke efter hans død vendte sig til verden og dens væsen igen. Vil vi nu blive deelagtige i samme naade og salighed, saa maae vi ogsaa af hiertet mene, hvad gudeligt er, og ikke fare fort i synden,

men af hiertens grund lade os omvende til Gud formedelst hans naade. Thi anderledes hverken viger vantroen for troen, eller beholder troen seyer, end i en sand omvendelses orden; hvilken seyer troen ogsaa ikkun i saadan en orden bestandig kand beholde, nemlig i en daglig omvendelses øvelse, eller en altid nærmere og nærmere henvendelse til Gud.

Beslutnings-Bøn.

Velsigne, du trofaste Frelsere, det ord, som er forkyndet paa nærværende tiid om den indvortes striid over din opstandelse. Omvend os, paa det vi ikke skal være udygtige til troen. Og naar ogsaa vantroen strider imod troen hos os, saa giv du os troens seyer over al vantroe, og formeer den sande troens-kraft udi os, indtil vi komme fra troen til beskuelsen, og da faae din herlighed at see.
Amen!

Den 2. Søndag efter Paaske.

Guds Lams Græsgang.

Gud, som er riig paa barmhiertighed, udbrede sin forbarmende kierlighed over os i Christo JEsu, vor HErre. Amen!

Lammet, som er midt i stolen, skal føde dem, og ledsage dem til de levende vands-kilder. Dette er en prophetie, Elskelige i HErren, som vi finde

finde i Aab. 7, 17. Lammet er JEsus Christus, og bliver her, som paa mange andre steder, nævnet i grædsken ἀρνίον, det lille Lam: hvorved betegnes, med hvor herlig en glæde, og med hvor om en kierlighed troen fatter den allerydmygste og paa det allerdybeste fornedrede JEsum, der har ladet sig slagte, som et Lam for os. (Aab. 5, 6. cap. 13, 8.) Derfor bliver hand med saadan en kierlighedsaffect ey allene kaldet et Lam, men endog et lidet Lam. At dette Lam er midt i stolen, betyder hans ophøyelse hos Guds høyre haand. Thi da hand havde vundet, eller var død og igien opstanden for os, har hand sat sig hos sin Fader paa hans stoel. Aab. 3, 21. Derfor sees hand og midt imellem stolen og de fire dyr, som et Lam, ligesom slagtet. cap. 5, 6. Nu Christus, som den der er ophøyet hos Guds høyre haand, skal da føde. Dette er en prophetie, som sigter til det tilkommende. Hand har født, den gang hand var paa jorden, og drog omkring, salvet med den Hellig Aand og kraft, og søgte og saliggiorde de fortabte faar af Israels huus. Hand har ogsaa født efter sin opstandelse. Thi da hand, som den store faarenes hyrde, var opført fra døde formedelst et evigt testamentes blod, gik hand, som en hyrde for sine faar, hen til Galilæa, efter det hand havde lovet dem. Matth. 26, 32. Men her heder det, Lammet, som er midt i stolen, eller som er ophøyet, skal føde dem. Dette skal den HErre JEsus giøre i den salige evighed paa den allerhøyeste og fuldkommenste art og maade, hvorom Skriften vidner paa andre steder. Men paa den-

ne sted er her en prophetie, som er given til den stridende kirkes trøst her paa jorden, ved hvilken de skal glæde sig efter den store trængsel her i naadens rige, de, som have toet og giort deres lange kiortle hvide i Lammets blod, v. 14. det er, de, som staae i den levende troens-kraft til JEsum Christum den korsfæste. Og vel er det saa, at denne forjættelse sigter til en vis tiid, ligesom andre forjættelser have deres visse periodum eller visse tiid, da de skal opfyldes. Men dermed ophæves ikke den over alle tider og over alle sande troende sig udbredende og udgydende JEsu Christi naade. Vi kand ogsaa blive deelagtig i denne forjættelse, saafremt vi kun i sandhed toe og giøre vore lange kiortle hvide Lammets blod. Hvo som er hans sande faar, hand fødes ogsaa af ham, som er Lammet midt i stolen, og ledes af ham til de levende vandskilder. Thi hand er kommen, at vi skal have liv, og have overflødigt. Joh. 10, 10. Den der tørster, tør komme, og den som vil, tør tage livsens vand uforskyldt Aab. 22, 17.

Velan! saa kommer da paa denne dag, og annammer misericordias Domini, eller HErrens overvættes barmhiertighed, hvilken jeg udaf den HErres JEsu ord vil, efter den naade, hand selv dertil vil forlene, forkynde og legge eder for øyne, og indbyde eder dertil, paa det J maae blive og stedse være hans fødes faar. Men lader os for alle ting hertil udbede os den Hellig Aands bistand, i HErrens bøn: Vor Fader, du som o.s.f.

Ter-

Texten.

Joh. Cap. X. v. 11–16.

Jeg er den gode Hyrde; den gode Hyrde sætter sit liv til for faarene; men leye-svenden, og den, som ikke er hyrde, hvilken faarene ikke egentlig høre til, seer ulven komme, og forlader faarene, og flyer; og ulven røver dem, og adspreder faarene. Men leye-svenden flyer; thi hand er en leye-svend, og haver ikke omsorg for faarene. Jeg er den gode Hyrde, og jeg kiender mine faar, og kiendes af mine. Ligesom Faderen kiender mig, saaledes kiender og jeg Faderen; og jeg sætter mit liv til for faarene. Og jeg haver andre faar, som ikke ere af denne stie; dem bør det mig og at føre did, og de skal høre min røst; og der skal blive een hiord, og een Hyrde.

Udaf denne nu oplæste text skal da tages i betragtning

Guds Lams Fode eller Græsgang.

Hvorudi vi have at anseе

I. Vor HErre JEsum Christum, som Lammet, der føder.

II. De ham høre til, som dem, der fødes af ham.

HErre, du, du giorde os, og ikke vi selv, til dit folk, og til din fødes faar. Du er vor Gud, og vi ere din fødes folk, og din haands faar. Derfor hielp os ogsaa i denne time, at vi maae erkiende dig for den gode hyrde, hos hvilken vi finde den rette føde, paa det vi og, som dine faar, maae herefter nyde din gode føde, efter dit hiertes ønske og velbehagelighed. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saa skal vi da, Elskelige i HErren, paa nærværende tiid saaledes betragte Guds lams føde og græsgang, at vi for det første anse vor HErre JEsum Christum, som det fødende Guds Lam. Saaledes forestiller hand sig selv, naar hand siger: Jeg er den gode Hyrde; den gode Hyrde setter sit liv til for faarene. At her ingen anden er meent, end vor HErre JEsus Christus, det behøver ingen beviis. Thi det er jo ham, som her taler. Men hand viser med besynderlig eftertryk paa sin person, naar hand siger: Jeg er den gode Hyrde; og ligesaadan atter i det 14 vers: Jeg er den gode Hyrde.

I Skriften var der en god Hyrde forjættet, som skulde komme, Es. 40, 11. Ezech. 34, 11. 23. Nu siger hand her: Den samme forjættede Hyrde er Jeg. Men at det ikke var løse og forfængelige ord, men at hand vilde bevise det med gierningen, det stadfæster hand derved, at hand setter til: Den gode

gode Hyrde setter sit liv til for faarene. Thi det var forud sagt Es. 53. og paa andre steder om den gode Hyrde, som skulde komme, at den samme skulde sette sit liv til for sine faar.

En hyrde, som er beskikket til at føde de ufornuftige dyr, eller de egentlig saa kaldede faar, giorde synd i, om hand vilde sette sit liv til for faarene. Thi om hand endskiønt ellers er forbunden til med al troskab at føde sine anbetroede faar, saa ligger der dog mere magt paa et menniskes liv, end paa mange faars. Derfor kand enhver see, at denne tale ikke skal forstaaes udvortes, men at her tales om en meget besynderlig Hyrde og besynderlige faar, nemlig om den forjættede Messias. Hand skulde dø for vore synder, og hand er død for dem efter Skrifterne. 1 Cor. 15, 3. Esa. 53, 8. 9.

Naar hand nu, som hand her siger, setter sit liv til for sine faar, saa bliver hand slagtet, ligesom et lam, nemlig, som det Guds Lam, som bær verdens synd. Joh. 1, 29. Hand er nok den gode Hyrde, men hand bliver slagtet, som et Lam, og siden hans blod, som hand udgyder, er Guds Søns blod, 1 Joh. 1, 7. og et evigt testamentes blod, saa bliver hand, ved det hand udgyder sit blod for os, erkiendt for den store faarenes Hyrde. Ebr. 13, 20.

Og efterat hand har sat sit liv til for os, har hand sat sig paa Guds stoel, eller hos Majestætens høyre haand i det høye, Ebr. 1, 3. og føder fremdeles sine faar, som den eneste gode og store Hyrde. Hand har givet sit liv hen for alle, er død for alle, og har vildet, at alle menniser skulde blive salige;

derfor har hand givet sig, som midleren imellem Gud og menniſken, til en gienløſelſens betalning for alle. 1 Tim. 2, 4. 5. 6. Men ihvor ſtor og almindelig end hans kierlighed er, saa maa dog de, der ikke give sig under hans hyrde-ſtav, det er, ikke af hiertet omvende sig til ham, ey komme til at nyde føde af ham, som af en hyrde, ey heller i ſandhed blive ret glade ved det, at hand har sat sit liv til for dem. Derfor determinerer eller retter hand her sin tale til faarene allene, naar hand siger: Den gode Hyrde ſetter ſit liv til for faarene.

Derudi ere ellers menniſkene alle af naturen ligedanne, at de fare alle vild, som faarene, og saa døer hand og for alle, som for fortabte faar, saa det derfor ikke feyler paa ham, naar end ikke alle lade sig omvende til ham, den gode Hyrde, og nyde hans føde til deres ſalighed. Da hand var i verden, fødde hand ikkun, som forer meldt, de fortabte faar af Iſraels huus. Derfor syntes det ogſaa, som hand kun satte ſit liv til for de samme. Men her siger hand i vor text v. 16. Jeg haver andre faar, ſom ikke ere af denne ſtie; dem bør det mig og at føre did, og de ſkal høre min røſt; og der ſkal blive een hiord og een Hyrde. Hand ſkulde nemlig være en Frelſere ey allene for Jøderne, men endog for hedningerne, og altſaa verdens Frelſere. Dette var fornøden at ſiges om ham, paa det man kunde vide, at hedningene ſkulde være med-arvinger, og med-deelagtige i Chriſto og den af ham forhvervede ſalighed. Men det er ogſaa fornøden, at vi tage det af hans mund, og troligen indſkærpe det, paa det enhver kand vide,

at

at hand ogsaa tor og kand blive deelagtig i Guds Lams føde, og komme til at nyde den, saafremt hand kun ikke udelukker sig selv derfra formedelst ubodfærdighed og vantroe. Alle vises hen til ham, jeg siger, alle, som fare vild, vises hen til ham, som den eneste gode Hyrde. **Hver den, som paakalder denne HErres Navn, skal blive salig.** Rom. 10, 13. Joel. 3, 5.

Men paa det man des kraftigere kand vises hen til ham, lærer hand selv, at vi ikke skal vente os det af nogen anden, som vi hos ham skulde finde føde for vore siele. Derfore advarer hand for leyesvendene, der ikke have omsorg for faarene, hvilket slags Pharisæerne vare af til den tiid. Men om end nogen ikke var saadan en leyesvend, men af kierlighed til Christum havde omsorg for faarene, og førde de samme paa en god græsgang, saa beholder dog Christus allene æren for, at hand har forhvervet faarene livet formedelst sin død, at hand bringer dem **liv, og det overflødigt,** og endelig giver dem **det evige liv.** Saa have vi da betragtet **vor HErre JEsum Christum, som Lammet, der føder.**

Den anden Deel.

Vader os nu ogsaa II. betragte **de ham tilhørende, som fødes af ham.** I det, der gaaer foran for vor text, saavog i vor text selv, saa i det efterfølgende, har hand altid at giøre med sine faar, og den eftertryk i hans tale bør man ikke gaae forbi, at hand kalder faarene τὰ ἴδια πρόβατα, **sine egne faar** v. 4. hvortil hand

og sigter, naar hand v. 12. siger om leye-svenden, at faarene ikke egentlig høre ham til; og derpaa siger v. 14. 15. **Jeg kiender mine faar, og kiendes af mine. Ligesom Faderen kiender mig, saaledes kiender og jeg Faderen.** Men paa det man ikke skulde mene, hand forstod kun herved sine disciple og Apostler, eller og bar de 70 disciple, som hand havde afskilt fra de andre, eller alneste de fortabte faar af Israels huus, som hand i sine kiods-dage har omvendt fra deres veys vildfarelse, og som i troen har fuldt ham, som den forjættede Christum, efter, og dem, som fremdeles efter hans opstandelse skulde omvende sig til ham af det Jødiske folk: saa setter hand, som alt tilforn er meldt, med meget stor eftertryk til i det 16 vers: **Jeg haver andre faar, som ikke ere af denne stie.** Hvormed hand da klart og tydeligt giver tilkiende, at, ligesom der først ingen forskiel er paa menniskene, men de ere allesammen syndere, og fare alle vild, ligesaa skal der heller ikke være nogen forskiel siden. Hand vil gisre dem alle til sine faar, dog ikkun saaledes, at de skal høre hans røst: hvorudover hand ey allene eftertrykkelig setter dette til v. 16. men endog derefter v. 26. 27. siger til de Jøder, som ikke troede, at de ikke ere hans faar, för den aarsags skyld, at de ikke høre hans røst, eller omvende sig til ham, eller troe paa ham.

Saa er nu det de, som høre ham til, og de, hand, som det slagtede Lam, føder, de der høre hans røst, eller af hiertet omvende sig til ham, og troe paa ham. Disse ere det, som have toet og giort deres lange kiortle hvide i hans blod, saasom vi tilforn

have

have hørt udaf Aab.7,14. Dette, dette udkræves, saafremt vi ellers vil være hans, og erkiendes af ham for saadanne. At vi bar udvortes trøste os ved hans blod, hand har udgydet for os, eller blot med ord beraabe os paa hans fuldkomne fortieneste, det vil ikke giøre sagen af. Her ere ingen udvortes lange kiortle, her er heller ingen udvortes tvette og reengiørelse. En hyrde kaster vel sine faar i vandet, bader og toer dem saaledes udvortes, at deres uld bliver reen og hviid; men her er en aandelig tvette, hvilken skeer formedelst Guds Sons blod. Thi i det hand har udgydet sit blod for os, har hand giort vore synders renselse formedelst sig selv. Ebr.1,3. Naar nu en for sine synders skyld bekymret og bodfærdig siel fatter og antager dette i en troende tillid, saa toer den sig i det Guds Lams blod, som har baaret dens synder, saaledes, at der ingen synde-plet mere sees paa den udi Guds dom. Thi ved troen har den syndernes forladelse, hvilket er forløsningen formedelst hans blod. Col.1,14. Da er den giort hviid, og da skinner den i JEsu Christi retfærdighed, som bliver troen tilregnet. Og bær den end her endnu det syndige legeme, ligesom sin klædning, saa er dog ingen fordømmelse der, eftersom den er i Christo JEsu, for hvis skyld synden ikke bliver den tilregnet, nu vandrer den ikke heller mere efter kiødet, men efter aanden.

Dette er de rette JEsu Christi faar, dem, dem foder Lammet, som er midt i stolen, og ledsager dem til de levende vands-kilder. De forlorne sønner og døttre, som har noget andet at ile efter, begiere

med

med hiin forlorne søn Luc. 15. at mætte sig med denne verdens svine-mast, og i saadan en forvendt tilstand kand de ikke nyde det Guds Lams gode føde, eftersom de ikke ere hans faar. Det Guds Lams skarpe øye kand de heller ikke bedrage. Thi hand forsikrer her, at hand kiender sine faar, og de som i sandhed ere hans faar, de kiende ham igien. Der er intet andet, end en sød samfund imellem den gode Hyrde, og de faar, der høre hans røst. Som Faderen kiender Christum, og hand Faderen, saa kiender og Christus og hans faar hverandre, og udi saadan salig samfund føder hand dem og. Thi som alt, hvad Faderen har, er hans; saa hør og alt hvad hans er, hans faar til. Med ham har Faderen naadelig givet os alle ting. Hand er midt i stolen, og vi ere midt i hans skiød. Ere vi hans i en levende troe, saa er det vort ord, og vort hierte: **HErren er min Hyrde; mig skal ikke fattes. Hand lader mig ligge i skiønne græsgange; hand leder mig sagteligen til de stil-rindendes vande. Hand omvender min siel; hand fører mig paa retfærdigheds veye, for sit navns skyld.** Saa have vi da ogsaa i korthed betragtet, **de ham tilhørende, som fødes af ham.**

Tilegnelse.

SJ! I elskelige, I som paa nærværende tiid have hørt dette, gid I dog alle maatte erkiende JEsum Christum for det Guds Lam, der føder vore siele, og gid I dog alle maatte være hans, fødes af ham, og være hans fødes faar! Men

Men jeg veed og er vis paa, at saare mange, og som jeg alt ofte har bekræftet, de allerfleste, desverre, endnu ikke saaledes erkiende den HErre JEsum, og heller ikke ere hans rette faar. Til Joderne sagde Christus, som vi tilforn have hørt: **I troe ikke; thi I ere ikke af mine faar. Mine faar høre min røst, og de følge mig.** Joh. 10, 26. 27. Men nu tænker enhver: Jeg troer jo paa Christum; detfor er jeg hans faar, og skal erlange det evige liv. Men at dette ogsaa hører dertil, at man maa høre hans røst, og efterfølge ham, saafremt man vil være hans faar, og at den troe er forfængelig, der ikke fører Christi efterfølgelse med sig, det vil man ikke til at betænke. Hvor ofte er alt det bekræftet, at dette er Guds orden, man skal af hiertet omvende sig til Gud, og i saadan et i sandhed bodfærdigt hiertes grund troe paa Christum, efter det hand har sagt: **Omvender eder, og troer Evangelium.** Men den indbildte troe stikker for dybt i hiertet, selvbedraget er alt for stort, og man er alt for længe vant til, at giøre sig en falsk trøst af Evangelium ved sit uforandrede hierte. Derfor vil den mindste part erkiende, at og de ere dermed meente, naar saadant foreholdes dem. Ach hvor gior det mig ont for eder, naar jeg bliver saadant vaer! Hører mig dog paa denne dag per misericordias Domini, for den Guds store og overvættes barmhiertigheds skyld, som eder tilbydes. Stoler dog ikke paa eders tilstand, men prøver den med alvorlighed og oprigtighed efter Guds ord. Følger det raad, jeg saa ofte har givet eder, at stille dette klare speyl, nemlig Guds ord, for eders øyne, og bede

Gud

Gud hand vil oplyse eders øyne, paa det I ikke skal hensove i døden. Paa denne tiid lader den gode Hyrde ved mig sin røst atter høre. Undslaaer eder ikke for den, der saa venligen kalder ad eder. Jeg viser eder fra mig hen til ham, den eneste gode Hyrde, der har kiøbt eder med sit blod. Hen i hans arme med en hiertelig omvendelses bøn, og med en brændende længsel efter hans naade, saa skal hand antage eder, og give eder liv, og det overflødigt.

Men I, I unseelige faar, som have erkiendt eders synder og vildfarende veye med fortrydelse og smerte, og i troen overgivet denne eneste gode Hyrde eders hierter, at I ville følge ham, som det Guds Lam, efter, hvor det gaaer hen; giver det slagtede Lam, der har giort eder til sin fødes faar, priis, ære, lof og tak. Hand kiender eder, og har medlidenhed med eders skrøbelighed. I ere vel skrøbelige, men I vide hvor eders Hyrde er, der har givet eder sin Guddommelige kraft i alle de ting, som høre til livet og gudfrygtighed. Bliver hos samme Hyrde. Hand skal styrke eders been, og give eder kraft nok, saa tit som I behøve den; hand skal stedse føde eder, og lede eder til de levende vands-kilder. Thi hand holder trolig og vist, hvad hand har lovet. Værer ved et frit mod, I ere ey allene hans faar, men I ere ogsaa Guds hellige og kongelige præstedom, ved troen have I toet og giort eders lange kiortle hvide i hans blod, som de aandelige præster, og i saadan hellig prydelse tør I nu gaae ud og ind i Guds helligdom, og tiene ham dag og nat i hans tempel. Saa gaaer nu hen, og tiener ham i kierlighed af et reent hierte, af en god samvittighed, og af en troe, som er uden

skrømt,

ſkromt, indtil eders ſidſte ende, og nyder hans gode føde, indtil eders ſiel bliver feed i vellyſt.

Beſlutnings-Bøn.

Men du, o! trofaſte Frelſere, ligeſom du nu er forkyndet, ſaa forklar dig ſelv formedelſt den Hell. Aand i vore hierter; og ligeſom din, ſom det Guds Lams, gode føde er nu priſet og berømmet for os, ſaa giør os til dine faar udi en ſand og grundig omvendelſes orden; og naar du nu erkiender os for dine faar, ſaa ophold os paa din gode græsgang, og giv os det evige liv, efterſom du os haver lovet.

Amen!

Den 3. Søndag efter Paaske.

De troendes angeſt og troſt her i verden.

Gud, hvis godhed, taalmodighed og langmodighed er udbredet over os indtil denne dag, hand lede os ved ſin ſtore godhed til en ſand omvendelſe, til en levende troe, og til en hellig omgængelſe for hans anſigt, indtil vi formedelſt vor HErres JEſu Chriſti naade bekomme priis og ære og uforkrænkeligt væſen af ham. Amen!

Kommer hid til mig alle, ſom arbeide og ere beſværede, og jeg vil giøre eder hvile. Tager mit aag paa eder, og lærer af mig; thi jeg er ſagt-

sagtmodig og ydmyg af hiertet: saa skal I finde hvile for eders siele. Thi mit aag er gavnligt, og min byrde er let. Saa taler Christus Matth. 11,28.29.30. Elskelige i HErren! Hvem iblant os ere vel disse ord ubekiendte? Vi høre dem fra vor barndom op, vi lære dem i skolerne, og blive ofte i prædikenerne erindrede derom. Derfor maatte man jo billig forundre sig i fald de skulde komme nogen fremmede for. Men vi maae med soye sige derom med Esaiæ ord cap. 53,1. Hvo troede, det vi havde hørt, og for hvem er Herrens arm aabenbaret? De ord veed man vel, og siger dem efter med munden: Kommer hid til mig alle, som arbeide og ere besværede; men tænker man vel paa, om man ogsaa er iblant de arbeidende og besværede, som Christus har kaldet til sig, og som hand har lovet at giøre hvile? Men, betænker man endelig det nogenlunde, mon man da vel og bekymre sig for, at man maa komme til ham, og blive deelagtig i den forjættede vedergvægelse? Man hører vel, at man skal tage hans aag paa sig, og lære af ham, om man ellers vil finde hvile for sin siel; men hvo troer det af hiertet, at hans aag er saa gavnligt, og hans byrde saa let? Hvem er der, som jo lader det beroe med at høre? Og hvo tager i gierningen hans aag paa sig, at hand ogsaa i sandhed maa komme til at erfare den forjættede hvile paa sin siel? Sandelig, dette ene sprog skulde giøre saa megen nytte, som mange tusinde prædikener, dersom vi ikke alleneste vidste det, men ogsaa fuldte vor Frelsere tilbørligen efter. Dette erindrer jeg forud ved den forehavende præ-

diken,

diken, til den ende, at man des bedre maa lave og berede sig til, ret at høre paa ordet, og at tage det saa meget des dybere til hierte. Thi vor dages hele Evangeliske text begriber ogsaa det selvsamme i sig, hvad der indeholdes i det anførte sprog. Lader os da allerførst bede Gud om sin Hellig Aands medarbeidelse baade til at lære og høre til, udi HErrens bøn: Fader vor, du som o.s.f.

Texten.

Joh. Cap. XVI. v. 16-23.

Det er en liden stund, og I skal ikke see mig, og atter en liden stund, og I skal see mig; thi jeg gaaer hen til Faderen. Da sagde nogle af hans disciple til hverandre: Hvad er det, som hand siger: Det er en liden stund, og I skal ikke see mig, og atter en liden stund, og I skal see mig; og at hand siger: thi jeg gaaer til Faderen? Da sagde de: Hvad er det, som hand siger, den liden stund? Vi vide ikke hvad hand taler. Da vidste JEsus, at de vilde spørge ham, og hand sagde til dem: Derom spørge I iblant hverandre, at jeg sagde: Det er en liden stund, og I skal ikke see mig, og atter en liden stund, og I skal see mig. Sandelig, sandelig jeg siger eder: I skal græde og hyle, men verden skal glæde sig; og I skal være bedrøvede, men e-

ders bedrøvelse skal vorde til glæde. Qvinden, naar hun føder, haver bedrøvelse; thi hendes time er kommen: men naar hun haver født barnet, kommer hun ikke mere den trængsel ihu for glæde, fordi et menniske er født til verden. Og I have da vel nu bedrøvelse; men jeg vil see eder igien, og eders hierte skal glædes, og ingen tager eders glæde fra eder. Og paa den samme dag skal I ikke spørge mig om noget.

Elskelige i HErren! Evangelisten Johannes slutter sit 16. cap. hvoraf den nu oplæste text er tagen, med disse ord: I verden skal I have trængsel (eller efter Lutheri oversættelse angest;) men værer trøstige, jeg haver overvundet verden; og det er meget ret, det en christelig Lærere, ved navn Brentius, siger om dette sprog: Continet in se totam Christianismi, adeoqve perpetuæ salutis nostræ doctrinam; det begriber vor christendoms, ja vor evige saligheds gandske lærdom udi sig. Men vor Evangeliske text skal tiene os til at faae dybere indsigt i saadan dette sprogs store og vigtige indhold; saasom vi udaf den samme denne gang vil overveye

De Troendes angest og trøst her i verden.

HErre JEsu, det er dit ord; saa vær nu med os i denne time, og forklar dette dit ord formedelst naadens Aand i vore hierter, at

at vi maae ret forstaae det, og vel anvende det. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

For det første have vi da, Elskelige i HErren, de troendes angest her i verden efter den Evangeliske textes indhold at overveye. Derved erindre vi allerforst, at hvad der her kaldes angest (efter Lutheri oversettelse,) det heder i grædsken θλῖψις, trængsel. Siden vi nu ved det ord angest pleye ikkun gemeenlig at forstaae den indvortes sinds-beængstelse, saa lærer grund-texten os, (som og vor danske oversettelse) i særdeleshed i den foranforte slutning af Johannis 16 capitel, at vor Frelseres sind og mening gaaer meget videre, end bar paa den indvortes siele-angest, eller at, naar hand har sagt: I verden skal I have angest, hand da derunder begriber allehaande indvortes og udvortes trængsler, som de troende have her i verden.

I vor textes ord havde den HErre JEsus sine troende disciple for sig, som hand talede med; i hvilke vi altsaa, som i et speyl, kand see den angest, som de troende have i verden. Og der finde vi da allerforst, at vor Frelsere taler et ord til dem v. 16. nemlig: Det er en liden stund, og I skal ikke see mig, og atter en liden stund, og I skal see mig; thi jeg gaaer hen til Faderen. Dette den HErres JEsu ord kom de strax i angest over. Thi dette ord forstode de ikke, og af den aarsag ble-

ve deres gemytter strax beængstede og bekymrede for, hvordan det maatte være at forstaae. Derfor sagde nogle af dem til hverandre: Hvad er det, som hand siger os: Det er en liden stund, og I skal ikke see mig, og atter en liden stund, og I skal see mig; og at hand siger: thi jeg gaaer hen til Faderen: Da sagde de: Hvad er det, som hand siger, den liden stund: Vi vide ikke, hvad hand taler. v. 17. 18. Os falde disse ord lette at forstaae, efterat de ere opfyldte, og strax efter de vare opfyldte, maae ogsaa disciplene meget snart have forstaaet dem, nemlig, at den HErre JEsus har vildet sige saa meget dermed: Inden faa timer skulde hand tages fra dem, overantvordes i synderes hænder, korsfæstes, ihielslaaes og begraves; men paa den tredie dag skulde hand opstaae fra døde, og da skulde de faae ham levende at see igien. Thi ligesom hand var udgaaet fra Faderen, og kommen til verden, saa vilde hand nu forlade verden igien, og gaae til Faderen. Men førend disse ord vare opfyldte, forekom de disciplene, som mørk tale og ordsprog, og de giorde sig stor bekymring derover, hvordan de dog maatte være at forstaae.

Saaledes er nu dette endnu altid en deel af den angest, som de troende have her i verden, naar de maae erkiende hos sig deres uforstandighed, aandelige uformuenhed og udygtighed til ret at fatte og forstaae Guds saliggiørende ord. Thi siden Guds ord er givet dem dertil, at det skal giøre dem vise til saliggiørelse ved troen, som er i Chri-

sto

sto JEsu, 2 Tim. 3, 15. og at det skal være en lygte for deres fod; og et lys paa deres stie: Ps. 119, 105. saa maae de med billighed settes i bekymring, naar det samme kommer dem, som her disciplene, for, som mørk tale og ordsprog. Thi hvorledes skal det, der er dem for tungt at forstaae, tiene dem til deres saliggiørende viisdom, og til et lys paa deres stie? Saa meget som der nu er derudi, de ikke forstaae, saa meget beængstede og bekymrede ere de for deres salighed selv; helst, naar de troe, at sligt er dem fornødent at forstaae, og at det er noget, som angaaer deres saligheds grund.

Vel kom her den HErre JEsus sine troende disciples angest til hielp. Thi der hand vidste, at de vilde spørge ham, sagde hand til dem: **Derom spørge I iblant hverandre, at jeg sagde: Det er en liden stund, og I skal ikke see mig, og atter en liden stund, og I skal see mig.** v. 19. Men strax oplader vor Frelsere sin mund, og forkynder dem en angest og bedrøvelse, ikke saa liden, som denne var, de havde havt over meningen af hans ord, men en meget større angest og trængsel, der nu allerede svevede dem over hovedet, og den de meget snart skulde komme til at finde og fornemme i dem selv meget svarere, end de nu kunde tænke. Thi hand siger til dem: **Sandelig, sandelig jeg siger eder: I skal græde og hyle, men verden skal glæde sig; og I skal være bedrøvede.** Hvad var det andet, end en gandske tydelig og klar forkyndelse om en saare stor nød og trængsel, hvilken de og udvortes skulde geraade i, og derved settes i den allerstørste indvortes beæng-

stelse og hiertens bedrøvelse. Denne forkyndelse maa for den aarsags skyld været dem saa meget des bedrøveligere, fordi de endnu ikke vidste eller forstode, hvad den HErre JEsus meente dermed; og den maatte endnu være dem forskrekkeligere, dersom de havde troet, det var saa gandske nær ved, at saadant skulde møde dem, saasom det jo kun var nogle timer efter, de fik Christi ord i hænderne. Dog maae nødvendig deres hierter endnu mere være blevne satte i frygt og bedrøvelse ved denne forkyndelse, da vor Frelsere gav dem en lignelse af en qvinde, som føder, om den dem forestaaende nods beskaffenhed, i det hand sagde: **Qvinden, naar hun føder, haver bedrøvelse; thi hendes time er kommen, v. 21.** Thi det veed man og vel i almindelighed i verden, at en meget stor nød og angest pleyer at beskrives ved den angest, en qvinde har, som føder. Derfor fornam de og allerede forud noget af saadan angest, og Christus siger til dem v. 22. **Jhave da vel nu bedrøvelse,** ligesom hand og havde sagt til dem i det foregaaende 6. vers: **Fordi jeg haver talet dette til eder, haver sorrig opfyldt eders hierte.** Men det blev ikke ved denne foregaaende bedrøvelse, men da gik noden først ret an, den gang Hyrden blev slagen, eller Christus taget til fange i haven, og de forlode ham alle, og bleve adspredte, som faar. Da maa der været graad og hylen nok, ligesom Christus havde sagt; da maa ey allene deres hierte været fuldt af bedrøvelse, men der maa og være dem givet en knuget, skuddet og overflodig maade af bedrøvelse, angest og bekymring, nød og elendighed.

Da

Da har de ikke vidst, hvor de skulde hen, hvor de skulde vende sig, og hvad de dog skulde fange an; da har den ene tanke fordrevet den anden, og der har været lutter confusion og forvirrelse i deres sind, og de have ingen ting vidst at finde sig i, enten hvad der hidindtil var gaaet for sig med dem, eller hvorledes det dog nu vilde falde ud med dem: dertil er og deres onde samvittighed kommen, over det, at de havde bevist utroskab imod den fromme JEsum, og allesammen forladt ham, hvilket hand alligevel ikke havde forskyldt af dem. Men over alle har Petrus maatt bleven ved bitterlig at græde over, at det desverre, var gaaet ham ligesaadan, som den HErre JEsus havde sagt ham forud, at hand havde fornegtet ham tre gange, førend hanen havde galet to gange; hvor skulde hand nu hen med sin onde samvittighed?

Vel varede denne storm ikkun paa tredie dag; men vi maae vel betænke, hvorledes den HErre JEsus, eftersom vi have viist, slutter sin gandske tale. Thi der taler hand ikke om tre dage, men, i verden, siger hand, skal J have trængsel; hvormed hand vil sige saa meget, saa længe de vare i verden, kunde de aldeles ikke gjøre sig regning paa, at de derudi skulde blive frie for trængsel, nød og angest. Thi for det første maatte de jo komme til, alle med hinanden at føle og erfare den almindelige elendighed, som ligger paa det menniskelige kiøn, efterat det er falden formedelst synden; men dernæst skulde de foruden denne almindelige nød, ogsaa, som troende Guds børn, have deres ibesynderlige trængsel, ligesom hand og havde sagt dem forud v. 2. De

skal udelukke eder af synagogerne; ja den tiid skal komme, at hver den, som ihielslaaer eder, skal mene, hand gior Gud en dyrkelse; saa og Matth. 10, 16. See, jeg udsender eder som faar midt iblant ulve; og cap. 16, 24. Vil nogen komme efter mig, hand forsage sig selv, og tage sit kors, og følge mig. Endelig vilde hand og herved forud give dem den indvortes nod tilkiende, som de maatte vente sig i mangeslags anfegtninger og allehaande svare siele-kampe, hvilket de derfore maatte være beredte paa at tage imod i hans korses rige.

Men hvad den HErre JEsus har sagt sine disciple forud, det har hand saa viit sagt alle troende forud, i hvo de ere, at de maae vente sig sligt, og være beredte dertil; ihvorvel hand beholder regimentet i sine hænder, at hand saaledes kand temperere lidelsen, og give enhver saadant et maal deraf, som hand veed og erkiender, det kand være ham fornodent og tienligt til hans evige salighed. Det er da kortelig de troendes angest her i verden.

Den anden Deel.

Saader os nu ogsaa betragte deres trøst her i verden. Vi have hørt, hvorledes den HErres JEsu disciple først har været bængstede over meningen af hans ord, saasom de ikke kunde fatte dem. Men der see vi, hvor den HErre JEsus meget snart har hiulpet dem ud af saadan kummer, og har, førend de nogen tiid har spurt ham, svaret dem paa deres tanker, og sagt dem alting saa tydelig, at de ogsaa omsider har udbrudt

med

med disse ord v.29.30. See, nu taler du aabenbare, og siger ingen mørk tale. Nu vide vi, at du veed alle ting, og haver ikke behov, at nogen spør dig; formedelst dette troe vi, at du udkom fra Gud. Saa vare da nu deres hierter herover trøstede.

Og dette skal lære os, at, naar endnu i vore dage et troende Guds barns hierte kand iligemaade være beængstet over, at hand ikke kand finde sig i Guds ord i alle ting, eller noksom fatte meningen af den Hellige Skrift endog i ting, som gaae hans frelse og salighed an; da er den HErre JEsus endnu altid rede til at ophielpe hans skrøbelighed, og at aabne ham hans forstand, at hand kand forstaae Skriften. Der heder det da efter Ps.119,130. **Dine ords opladelse oplyser; som gior de eenfoldige forstandige.** I vores text vises og den troende siel maaden, hvordan den skal forholde sig i saadan kummer. Den skal nemlig vende sig til den, der forstaaer tankerne, og veed, hvad der er i menniskет, det er, til den HErre JEsum; ham skal den eenfoldig bede, at hand saa vitt vil aabenbare den den rette mening af Guds ord, som hand selv kiender det at være den fornøden til salighed: hvilket den HErre JEsus da heller ikke skal negte den, saafremt den ikke driver forvidenhed med Guds ord, men har det rette øyemerke derved. Thi hand er den selvsamme endnu, som hand den gang har været, og hand har lovet alle dem, som derom bede, den Hellig Aand, der skal lede os i al sandhed. Hvorfor hand og siger i slutningen af vor text: **Paa den samme dag skal J ikke spørge mig**

om noget; ligesom hand vilde sige: da skal J ikke giøre eder nogen saadan angest derover, men naar der er noget i Guds ord, som J ikke forstaae, saa vil J bede Faderen i mit navn om hans Aands oplysning formedelst Guds ord, saa skal hand give eder den, saa meget eder for den gang nyttigt og fornødent er, eller hand i det mindste skal give eder den til den tiid og time, da J kand have det fornøden. Og det skal være eders trøst og glæde, at sandhedens Aand saaledes efterhaanden leder og fører eder ind i al sandhed.

Dog vi have hørt, hvorledes den HErre JEsus taler om meget større nød og angest, som skulde møde hans disciple, saavelsom og andre troende her i verden. Men ogsaa derved har den HErre JEsus strax føyet trøsten til; thi hand siger v. 20. **Men eders bedrøvelse skal vorde til glæde**; og v. 21. siger hand vel: **Qvinden, naar hun føder, haver bedrøvelse; thi hendes time er kommen**, og dermed beskriver den store nød, hans disciple skulde komme udi: men hvad setter hand til? **Men naar hun haver født barnet, kommer hun ikke mere den trængsel ihu for glæde, fordi et menniske er født til verden**; og paa det de kunde des bedre fatte trøsten siger hand v. 22. **Og J have da vel nu bedrøvelse; men jeg vil see eder igien, og eders hierte skal glædes, og ingen tager eders glæde fra eder.** Der see vi, at de troende ey allene skal have angest og bedrøvelse i verden, men at der er dem bereedt en meget overflodig trøst af den HErre JEsu, saaledes, at trøsten skal langt overgaae angesten, og, i den sted

sted noden gaaer snart forbi, saa skal derimod trøsten vare til evig tiid. Fundamentet eller grunden til denne trøst giver hand ogsaa tilkiende i den tit omtalte slutning af dette 16 cap. hvor hand siger: **Men værer trøstige, jeg haver overvundet verden**, det er, med min død fyldestgiort for eders synder, og ved min opstandelse bragt den evige retfærdighed til veye, hvilken Daniel cap. 9. har spaaet om. Thi ihvorvel Christus endnu ikke, da hand sagde dette, enten var død, eller opstanden fra de døde, saa var hand dog derfor kommen i verden, at hand formedelst døden skulde overvinde synden, døden og dievelen, og saaledes havde hand allerede for Gud overvundet dem. Men hand siger, hand har overvundet verden, for dermed at betegne, at, saafremt vi i sandhed troe paa ham, saa kand der nu intet mere møde os, saa længe vi leve i verden, som kand være os skadeligt, og som jo, i hvor farligt det end maatte synes, maa tiene os til gode; saasom hans seyer og er vor seyer, og saa maae vi derfor formedelst hans seyer reddes og befries fra alt ont, indtil vi blive borttagne fra al nød, og komme til at see hans herlighed, og leve med ham til evig tiid. Dette er da ogsaa kortelig **de troendes trøst her i verden**, som er sat tvertimod deres **indvortes og udvortes nød og angest.**

Tilegnelse.

Elskelige i HErren! Alt dette maatte der være talt meget for lidet om, dersom vi ikke skulde fatte mere deraf, end der med ord er bleven talt derom paa nærværende tiid. Men forer

Inu

I nu dette strax i praxin eller øvelse, hvad I have lært paa disciplene i den Evangeliske text. Den gang disse ikke nok fattede den HErres JEsu ord, vare de bekymrede derfor, og vilde derudover sporge den HErre JEsum selv derom. Bærer I eder og saadan ad. Forer nu det ord frem i bønnen for den HErre JEsum, som I nu have hort, og som I maaskee endnu ikke noksom og efter ønske fatte og begribe. Har hand den gang saa naadig anseet sine disciples forlangende, at hand har hiulpet dem til at forstaae hans ord bedre, saa skal hand heller ikke forsmaae eders bøn, men gierne oplyse eders forstand ved sit ord, saa I skal komme til bedre at fatte og grundigere at forstaae alting. Thi naar Guds ord prædikes, er det, ligesom sæde-kornene, dem man strøer saa frit ud paa ageren. Falde nogle korn deraf paa veyen, saa borttrædes de af dem, som gaae derover, eller og fuglene under himmelen æde dem op. Ligesaa, naar det prædikede ords sæde-korn falde paa saadanne hierter, der ingen bekymring videre have for, at de smukt maatte forstaae og fatte alting, men ere nu alt tilfreds med, at de bare udvortes have hort ordet, enten de forstaae det, eller ikke forstaae det, saa er der ingen frugt deraf at vente; men naar Guds ords sæde-korn falde saadanne tilhørere i hierter, der brav ombyggelig bevare, hvad de forstaae, i deres hierte, og smukt eftertænke, hvad de ikke forstaae, og tillige bede den HErre JEsum, at hand vil give dem det ret at forstaae, saa blive saadanne gode korn velsignede i stige for deres evige salighed bekymrede siele, og bære megen frugt. Verdens born torde jeg vel finde liden indgang

hos

hos med denne erindring, saa længe de nemlig ikke vil erkiende deres sieles elendige tilstand, eller vide af nogen bekymring og angest over, hvordan de vil blive salige; men eder formaner jeg, hvilke Gud har virket denne salige angest og denne hellige bekymring i, at I gierne vilde erkiende hans villie udaf hans ord, og saaledes troe og leve, som hand vil have, eder, siger jeg, formaner jeg, at I lære saa eenfoldig at omgaaes med den HErre JEsu, som I see her paa disciplene, og herefter smukt tale med ham i bønnen om alt, hvad I høre eller læse af Guds ord. O! hvor stor forstand, og hvor herlig en viisdoms skat skal I finde ved den Hellig Aands oplysning, i fald I vil følge dette raad.

Men det siger jeg eder og, at dette ikke er den eneste angest, I have her i verden. Thi I have jo hørt, at dette var den ringeste sorrig hos HErrens disciple, og at Christus har forkyndet sine disciple meget større angest, nød og bedrøvelse, og at alle troende i verden ere i sin maade meente dermed. Saa kommer nu altid det ihu, at den HErre JEsus har sagt: **I verden skal I have trængsel.** Derfor værer færdige og beredte til, ey allene, saavelsom andre, at føle den almindelige nød, som ligger paa det menniskelige kiøn for syndens skyld, helst siden vi ogsaa har været med at foraarsage den med vore synder; men endogsaa til at erfare den besynderlige nød og trængsel, der maatte møde eder, som Guds børn, efter hans villie, og værer ikke bange derfor. Thi I vide jo, at Gud er trofast, og besværer ingen over sin formue, men paalegger hand noget at lide, saa giver hand og kraft til, at man kand bære det.

det. Saa erindrer eder og det den HErres JEsu ord: Eders bedrøvelse skal vorde til glæde, og denne eders glæde tager ingen fra eder. Den trængsel, siger Paulus 2 Cor. 4, 17. 18. som er stakket og let, gior os en meget overmaade evig vigtig herlighed; i det vi ikke ansee de synlige ting, men de usynlige; thi de synlige ere timelige, men de usynlige evige. og Rom. 8, 18. Jeg slutter, at denne nærværende tiids lidelser ere ikke den herlighed værd, som skal aabenbares paa os. Denne trøst er jo saa overvættes stor og herlig, at J med et villigt hierte skal resolvere eder til, i udvortes og indvortes angest at bære korset efter den HErre JEsum, paa det J ogsaa maae blive deelagtige i saadan trøst, og i alle Guds dyrebare forjættelsers herlige opfyldelse.

Beslutnings-Bøn.

Ach! du trofaste Frelsere, saa forklar da det ord om dine troendes angest og trøst her i verden, udi alles vores hierter, og velsigne saaledes denne udstrøede sæd paa vore hierter, at frugten deraf maa være denne, at vi udi dit korses rige villig maae tage dit aag paa os, og bære det med al taalmodighed i en levende troes kraft, erfare din vederqvægelse derved i vore siele, og endelig formedelst dig komme til at faae deel i din herlighed. Amen!

Den

Den 4. Søndag efter Paaske.

Forjættelsen om den Hellig Aand.

Naade og fred vorde eder mangfoldig i JEsu vor HErres erkiendelse, ved hvilken de største og dyrebareste forjættelser ere os givne. Den samme forlene os, at vi formedelst hans kundskab maae blive deelagtige i den Guddommelige natur, i den Hellig Aands kraft og samfund. Amen!

Elskelige i HErren! HErren sagde til Mose: Gak til folket, og du skal hellige dem i dag og i morgen; og de skal toe deres klæder. Og de skal være rede til den tredie dag; thi paa den tredie dag skal HErren nedstige for alt folkets øyne, paa Sinai bierg. Saaledes læse vi 2 Mos. B. 19, 10. 11. den tilberedelse, som blev befalet af Gud, den gang hand havde udført Israels folk af Egypten, og vilde nu til at give det sin Lov paa Sinai bierg. Vi vide, at JEsus Christus ikke har udført os fra nogen legemlig trældom, men har formedelst sin død og seyerrige opstandelse forløst og befriet os fra synd, død, dievel og helvede. Denne store og usigelig herlige velgierning, hvortil hiin legemlige udførelse var kun en skygge, er, som fra vor ungdom op, saa og nu igien fra Fastelavns

lavns Søndag til Paaske, og paa Paaske-Festen selv, bleven forkyndet og priist og berømmet for os. Og paa første, anden og tredie Søndag efter Paaske have vi med hinanden ligesom endnu bag efter bleven ved at holde en hellig erindring af dette store igienlosnings verk, efter den anledning de paa nys bemeldte Søndage forordnede Evangeliske texter have givet os. O! at dette maatte være skeet af os alle i saadan, ja endnu i større kraft end Moses og Israels børn have sunget HErren deres Lofsang, den gang HErren havde reddet dem af Pharaos haand, og Maria gik foran for alle qvinderne, og sang tillige med dem: Synger for HErren, thi hand er beviist meget høy at være; hand nedstyrtede hesten, og den, som reed derpaa, i havet. 2 Mos. 15, 21.

Paa denne fierde Søndag efter Paaske skeer der nu en forandring, og vi begynde at berede os til den hellige Pintze-Fest, da der ikke er given Lov af Sinai bierg, men Evangelium af Zions bierg, og da den Hellig Aand er udøst i de troendes hierter, at hand skulde forkynde Guds store gierninger. Nu har vel Gud selv i det nye Testamentes hellige Skrift ingen vis tiid foreskrevet os, enten til at helligholde Pintze-Festen selv, eller at forberede os til den samme, saasom Gud har vildet, at den hele ny Testamentes tiid skulde være de troende en bestandig Pintze-Fest alle deres lives dage. Men ligesom der til christenhedens almindelige opvækkelse og opbyggelse ere i christelig frihed visse dage bestemte i aaret, til at holde Pintze-Festen paa; ligesaa har man og i selvsamme christelige frihed til fælles nytte

maatt

maat give anledning til en forberedelse til den Pintze-Fest, man har at helligholde. Og her befindes det nu, at der ikke ere tagne tre dage, men tre uger dertil. Thi vor dags Evangeliske text viser os ikke tilbage til Paaske-men til Pintze-Festen; og ligeledes er det og beskaffen med de Evangeliske texter paa 5te og 6te Søndag efter Paaske, at jeg nu ikke skal tale om Himmelfarts-Festen.

Ligesom nu en, der gior alvor af sin christendom, søger at fore sig alting til nytte, paa det at hans hierte kand blive fuldt af Guds lof og kraft: saa skal vi og, saafremt der ellers er nogen sand Christi kierligheds ild i vore hierter, vide at bruge de Evangeliske texter i disse tre uger, til en daglig forberedelse til den hellige Pintze-Fest. O ja! hvo som nævner Christi navn, hand gisre sig rede, hand hellige sig i dag og i morgen, og saa fremdeles hver dag, hand toe sine klæder i Lammets blod, og for sin deel være berædt til at annamme den forjættede Hellig Aand, de levende vands stromme, som flyde fra Christo, og skal udgyde sig i alle hans troende lemmer. Lader os og i denne time lave os til, saaledes at tilberede og hellige vore hierter, og bede Gud om hans naade og velsignelse dertil, udi HErrens bon: Fader vor, du som 2c.

Texten.

Joh. Cap. XVI. v. 5. 10. 15.

Men nu gaaer jeg hen til den, som mig udsendte, og ingen af eder spør mig: Hvor gaaer du hen?

Men fordi jeg haver talet dette til eder, haver sorrig opfyldt eders hierte. Men jeg siger eder sandheden: Det er eder gavnligt, at jeg gaaer bort; thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til eder; men gaaer jeg bort, saa vil jeg sende ham til eder. Og naar hand kommer, skal hand overbevise verden om synd, og om retfærdighed, og om dom. Om synd, fordi de troe ikke paa mig. Men om retfærdighed, fordi jeg gaaer til min Fader, og I see mig ikke længere. Men om dom, fordi denne verdens fyrste er dømt. Jeg haver endnu meget at sige eder; men I kand ikke bære det nu. Men naar hand, den sandheds Aand, kommer, skal hand ledsage eder til al sandhed; thi hand skal ikke tale af sig selv, men hvadsomhelst hand hører, skal hand tale, og de tilkommende ting skal hand forkynde eder. Hand skal forklare mig; thi hand skal tage af mit, og forkynde eder. Alle de ting, som Faderen haver, ere mine; derfor sagde jeg, at hand skal tage af mit, og forkynde eder.

Hvdaf den nu oplæste Evangeliske text vil vi overveye

Forjættelsen om den Hellig Aand.

Hvor

Hvor vi da skal tage i betragtning,

I. Hvorledes Christus har lovet sine, vist at ville give dem samme Aand, og

II. Ved den samme rigelig at ville erstatte sin synlige nærværelses unddragelse.

HErre JEsu, vi glæde os ved, at du ey allene har lovet de disciple den Hellig Aand, som du den gang havde, men endog os, saa fremt vi af hiertet troede paa dig. Lad os i denne time ret erkiende saadan naade, og borttag alle forhindringer, paa det at vi maae virkelig blive og stedse være deelagtige udi din forjættelse. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi da nu, Elskelige i HErren, først have at betragte, hvorledes den HErre JEsus har vist lovet at give sine den Hellig Aand, saa ligger saadant os klarlig for øyne i vor text. Thi Christus siger: Men nu gaaer jeg hen til den, som mig udsendte, og ingen af eder spør mig: Hvor gaaer du hen? Men fordi jeg haver talet dette til eder, haver sorrig opfyldt eders hierte. Men jeg siger eder sandheden: Det er eder gavnligt, at jeg gaaer bort; thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til eder; men gaaer jeg bort, saa vil jeg sende

ham til eder. v.5.6.7. Thi lad være, HErrens disciple ikke kunde finde sig deri, da Christus i disse sine sidste taler sagde dem saa meget for om sin bortgang til Faderen; saa fornam de dog vel saa meget deraf, at hand vilde forlade dem, og gaae fra dem. Da vidste de nu ikke, hvordan det da vilde gaae dem, naar den skulde tages fra dem, der hidindtil havde forsamlet dem under sine vinger, ligesom en hone sine kyllinger, og naar de i fremtiden skulde forlades ene, da de jo ikke kunde vide at raade og hielpe sig selv, helst siden de for Christi efterfølgelses skyld vare saa forhadte hos de Ypperste Præster, Pharisæer og Skriftkloge, og det gandske store Raad i Jerusalem, og Christus ogsaa selv havde sagt dem, man skulde udelukke dem af synagogerne, ja hver den, som ihielslog dem, skulde mene, hand giorde Gud en dyrkelse. Joh. 16,2.

Da nu sorrig derfor havde opfyldt deres hierte, saa trøstede Christus dem ey allene med mange andre venlige ord og kraftige trøstes-grunde, men endog med den meget besynderlige forjættelse om den Hellig Aand. Og paa det denne trøst maatte des bedre hefte hos dem, saa forsikrer hand dem, at det ikke var dem skadeligt, som de indbildte sig, men at det var dem got og gavnligt, at hand gik bort, i det hand siger: Det er eder gavnligt, at jeg gaaer bort; thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til eder; men gaaer jeg bort, saa vil jeg sende ham til eder. Men hermed beraaber hand sig paa den forjættelse, hand allerede tilforn havde givet dem herom i disse sine sidste taler, hvilken forjættelse vi finde cap. 14. v. 16. 17. 18.

17.18.20.23.26.27.28. og cap.15,26. Ligesom hand da og i det, der følger paa vor Evangeliske text cap.16. og 17. hist og her beraaber sig derpaa. Og saa har da den trofaste Frelsere ey allene givet dem sin forjættelse, men endog igientaget og stadfæstet den, at hand vist vilde efter sin bortgang sende dem den Hellig Aand.

Hvad nu den HErre JEsus saaledes har lovet sine disciple, det har hand ogsaa trolig holdt dem, saasom vi jo veed, at opfyldelsen derpaa staaer beskrevet Ap.G.2. Thi Christus talede, hvad hans disciples og de troendes personer til samme tiid angik, ikke alleneste om den Hellig Aands ordinaire gaver, men tillige om de extraordinaire gaver, dem skulde gives paa Pintze-dag, til at forklare ham, og at promulgere og udbrede hans Evangelium.

Men det være langt fra os, at vi skulde udtyde dette saaledes, som slig forjættelse om den Hellig Aand ikke kom os ved, fordi vi ikke har levet til samme tiid. Det bekræfte Apostlene selv anderledes. Thi saa snart de havde annammet den Hellig Aand, som var dem forjættet, sagde jo Petrus Ap. G.2,39. **Eder og eders børn hør forjættelsen til, og alle dem, som ere langt fra, hvilkesomhelst HErren vor Gud skal kalde dertil**; ligesom hand da og i de foregaaende 16.17.18. vers havde beraabt sig paa Joels prophetie cap.3,1.o.f. hvor saadan naade er med udtrykkelige ord lovet alt kiød, det er, alle menniskér, i hvo de ere, naar de kun ikke selv vilde giøre sig ubeqvemme til at tage imod den samme. Og Christus siger jo med udtrykkelige ord Luc.11,13. **Faderen, som er af**

himmelen, skal give den Hellig Aand, hvem? alle dem, som ham bede. Derfor stod JEsus og paa den sidste Løvsalernes høytids-dag, og raabte, og sagde: Om nogen tørster, hand komme til mig, og drikke. Hvo som troer paa mig, som Skriften siger, af hans liv skal flyde levende vands strømme. Men dette sagde hand, setter Johannes til, om den Aand, som de skulde annamme, der troede paa ham. Joh. 7, 37. 38. 39. Saa see vi nu paa det allervisseste, at Christus ey allene har lovet, at give sine disciple, som hand den gang havde, men endog os den Hellig Aand, saa fremt vi kun i sandhed troe paa ham.

Den anden Deel.

Nu have vi ogsaa II. at overveye, hvorledes Christus har lovet rigelig at erstatte sin synlige nærværelses unddragelse, ved samme Hellig Aand. Det finde vi klarlig lagt for øyne i alle de øvrige ord i vor text.

Disciplene maatte tænke: Hvo skal nu straffe verden, naar hand, vor HErre og Mestere, tages fra os? Dertil ere vi jo endnu gandske udygtige, og derudover er det da meget for tilig, hand gaaer fra os, og lader os blive ene tilbage. Paa slige tanker svarer hand dem: Det skal den Hellig Aand giøre; thi naar hand kommer, skal hand overbevise verden. v. 8.

De maatte og tænke: Ja, hvo skal ret vise verden, hvor stor deres synd er deri, at de ikke have antaget ham, som den forjættede Christum, og hvo skal

skal overbevise dem derom? Derpaa svarede hand: Det skal den Hellig Aand giøre; hand skal overbevise verden om synd, fordi de troe ikke paa mig. v. 9.

De maatte fremdeles tænke: Hvo skal nu bebude retfærdighed, saasom hand hidindtil havde giort efter Skriften? (Ps. 40, 10. 11.) Herpaa svarer hand dem ogsaa: Lad være, jeg ikke vil giøre sligt paa en synlig maade, eftersom jeg gaaer til min Fader, og I see mig ikke længere; saa skal jeg dog giøre det paa en usynlig maade formedelst den Hellig Aand. Thi naar hand kommer, skal hand igiennem eders mund prædike den sande retfærdighed i al verden, og fortsætte mit vidnesbyrd ved eder, saa at hedningene skal haabe paa mit navn. Matth. 12, 21. o. f.

De maatte videre tænke: Hvo skal nu forkynde Guds dom, da hand bliver taget fra os, hvilken Faderen har giwet al dom? Joh. 5, 22. Det skal, svarede hand, den Hellig Aand giøre, hand skal ved eders mund udbasune i al verden, at denne verdens fyrste er dømt ved min død og opstandelse. v. 11.

Ach! maatte de ogsaa tænke, vi ere jo endnu alt for skrøbelige og vanvittige; skulde vi da alt nu beroves hans lærdom, hvilken vi enduu i denne vor vankundighed alt for haardt trænge til. Derpaa svarede hand dem: Jeg haver visselig endnu meget at sige eder; men I kand ikke bære det nu. Men naar hand, den sandheds Aand, kommer, skal hand ledsage eder til al sandhed. Hvormed hand da klarlig forsikrer, at hvad

mangel paa kundskab, der endnu maatte befindes hos dem, den skulde opfyldes dem ved den Hellig Aand, og hvad de maatte synes, der fragik dem ved hans synlige nærværelses unddragelse, det skulde rigelig erstattes dem, naar hand, den sandheds Aand, kom.

Endelig havde de og maatt tænke: Vi vilde dog heller beholde vor HErre selv, end høre noget andet af en anden. Derpaa svarer hand dem: **Hand skal ikke tale af sig selv, men hvadsomhelst hand hører, skal hand tale, og de tilkommende ting skal hand forkynde eder. Hand skal forklare mig; thi hand skal tage af mit, og forkynde eder. Alle de ting, som Faderen haver, ere mine; derfor sagde jeg, at hand skal tage af mit, og forkynde eder. v. 13. 14. 15.** Altsaa skal der, vil hand sige, slet intet afgaae eder ved min bortgang; men jeg bliver hos eder, omendskiønt paa en usynlig maade, vil selv boe formedelst troen i eders hierter, og ved den Hellig Aand, jeg har lovet eder, fremdeles lære, og ledsage eder til al sandhed, og tillige forkynde eder de tilkommende ting forud, ligesom jeg har giort hidindtil. Saa tør I ikke heller tænke, at I da skal tvile paa, om det og er sandhed, hvad denne himmelske salvelse skal lære eder: thi den Hellig Aand, som jeg vil give eder, er sandheds Aand, og skal ikke føre eder i nogen vildfarelse, men i al sandhed, og skal ogsaa minde eder paa alle ting, som jeg haver sagt eder. Hvad I endnu ikke kand bære og fatte paa denne tiid, det skal I siden formedelst hans oplysning meget vel kunde

bære

bære og fatte; og da I nu mene, jeg er meget stor og herlig i eders øyne, saa I for den aarsags skyld ikke engang vil undvære min synlige nærværelse, saa skal den Hellig Aands fuldkomnere oplysning giøre mig endnu meget større og herligere i eders hierter; og det skal skee ved samme Hellig Aand, at I skal forkynde det Evangelium om mig for alt creatur, som er under himmelen, og saaledes forklare og herliggiøre mig hos alle folk indtil den yderste dag, at hvo som troer paa mit navn, skal blive retfærdig og salig.

Og saaledes have vi da nu og seet, hvorledes Christus har lovet, at hans synlige nærværelses unddragelse skulde rigelig erstattes hans disciple ved den Hellig Aand. Omendskiønt vi nu vel paa nærværende tiid have talt om hans disciple, som hand den tiid havde, saa følger dog u-imodsigelig af det, vi have sagt, at det ogsaa kommer os ved, saafremt vi ellers have faaet lige dyrebar troe med hine, saa som Petrus taler derom 2 Ep. cap. 1, 1. hvilket da ingen videre beviis behøver, efterdi jo den hele Skrift, og alt det gode, derudi er forjættet, ey allene hører Apostlene, men ogsaa alle dem til, som blive troen lydige, og Christus har ikke alleneste bedet for dem, men ogsaa for dem, der formedelst deres ord skulde troe paa ham. Joh. 17, 20.

Tilegnelse.

Hvorledes skal vi da nu, Eiskelige i HErren, føre os denne forjættelse om den Hellig Aand, saadan som den nu er os forkyndet, ret til nytte? Den eenfoldige vey er den beste; og

den viser Christus os selv til. Thi naar hand Joh. 14, 16. 17. lover den Hellig Aand, saa siger hand: **Verden kand ikke annamme ham; thi den ikke seer ham, ey heller kiender ham.** Deraf lære vi jo, at, naar vi vil blive deelagtige i denne forjættelse, saa maa verdens kierlighed ud af vort hierte. **Omvender eder,** sagde Petrus Ap. G. 2, 38. da hand forkyndede denne den Hellig Aands forjættelse, og cap. 3, 26. sagde hand: **Gud, der hand havde opvakt sit Barn JEsum, haver først sendt eder ham, at velsigne eder, i der hver af eder vender sig fra sine ondskaber.** Der er sandelig ingen anden vey eller middel; vil vi blive deelagtige i Christo og hans Aand, saa maae vi blive hans rette og ægte disciple og discipelinder. Men dette bliver ingen, med mindre hand med en sand og retskaffen alvorlighed omvender sig til Gud. Thi i saadan en orden, og i ingen anden, har hand ogsaa kaldet os til troen. Derfor er det lutter selvbedrag, hvad man uden en sand hiertens forandring holder for troen. De første spor af, at den sandheds Aands virkninger begynde hos os, ere disse, at vi ret vaagne op, og blive ædrue af syndens søvn, og af den indbildte troe, vi hidindtil have havt, hvilken vi have holdet for den rette troe. Da, da gaaer lyset op for os, saa vi nu erkiende, hvilket der er sandheds Aand. Naar vi nu først lade os bringe til en sand og retskaffen omvendelse af ham, saa skal hand ogsaa snart blive os aabenbar, som naadens Aand, og forklare den store saliggiørelse i vore hierter, som er i vore synders forladelse, ja og Christum selv med al sin naade.

Ej

Ej vel an! saa binder da nu op om eders lender, og bereder eder, i den rette orden, til at annamme den forjættelse, som eder nu er forkyndet. Christus vil give eder den Hellig Aand, og den mangel, I have paa hans synlige nærværelse, skal blive eder rigelig erstattet formedelst den Hellig Aand. Hand selv, vor Frelsere, er rede dertil; thi derfor har hand jo givet løfte paa ham. I maae troe mig, det er hans fryd og glæde, om I kun vil tage eder den forjættelse om den Hellig Aand til hierte, som eder nu er forkyndet, og ikke opholde den sandhed i ubodfærdighed, som I have erkiendt, men derved lade eder drage til ham. Sine arme skal hand udstrekke til eder, op og antage eder, og give eder sandhedens Aand, at I skal vel kunde giøre forskiel imellem sandhed og falsk skin, lys og mørke, og i Guds rette orden komme til de helliges arvedeel i lyset. Er nu den HErre JEsus paa sin side rede dertil, og gierne vil udgyde de levende vands stromme i eder; ach! hvor skal I da være rede paa eders side, og give det ord rum, som forkyndes eder, paa det I kand blive beqvemme til at annamme, og ogsaa virkelig annamme den Hellig Aands overvættes dyrebare og herlige gave! Jeg beder eder, at I kun selv vil eftertænke, hvad det er for en stor naade af den levende Gud og vor Frelsere Christo JEsu, naar hand giver os sandhedens Aand, som hand selv kalder ham. Formedelst samme Aand veed da menniſket, at hand er i naade hos Gud, og det er da ingen bedrag eller vildfarelse men sandhed. Den Hellig Aand trykker ham selv seglet paa hiertet, at hand veed til visse, at hand er Guds barn og arving,

og

og Christi med-arving; saasom Paulus giver vidnesbyrd om den sandhed Rom. 8, 16. 17. Skulde det ikke optænde eders hierter, til at bede HErren uafladelig fra denne time af, at hand vil give eder samme Aand, der er selv arvens pant, og besegler eder, at I ere evighedens og den tilkommende herligheds børn, hvilken Gud vil give. Ja, jeg beder eder, I vil videre eftertænke, hvad for en stor naade det er, naar vi annamme den Aand, der forklarer JEsum Christum i vore hierter, (saasom Christus har sagt.) Hvad er større, end vor Frelsere? Om ham synges der med rette i en tydsk psalme: (Wer ist wohl wie du?) Hvo er vel som du? At nu hand kand blive forklaret i os, det er jo vist nok det kosteligste og herligste paa jorden. Seer da nu, dette skal skee hos os formedelst den Hellig Aands gave. Skulde det da ikke opvække vore hierter til en brændende længsel, til at stræbe, at vi ogsaa maatte blive vaer, hvorledes en siel er til mode, hvilken Christus er forklaret udi formedelst den Hellig Aand? Det trykke den Hellig Aand eder, som en braad, ind i hiertet, at I ey allene indtil Pintzedag, men eders hele livs tiid maae rette eders bøn og ydmyge begiering derhen, paa det I kand erlange den forjættede Hellig Aand, eller og i en større maade blive og stedse være deelagtige udi ham.

Beslutnings-Bøn.

Trofaste Frelsere, lad det ord, der paa nærværende tiid er forkyndet om den Hellig Aands forjættelse, være saa levende, saa virkende, saa kraftigt og igiennemtræn-

trængende i vor siel og i vor aand, at der fra denne time ingen roe maae lade os have, førend det saaer virket det udi os, hvortil du har ladet det forkynde, paa det vi allesammen maae formedelst din Aands naades-virkning i saadan en grad blive deelagtige i det samme, som det er fornøden til dit navns herliggiørelse i os, paa os og ved os.
Amen.

Den 5. Søndag efter Paaske.

De Troendes sønlige, tillids-fulde og frimodige omgængelse med Gud, som deres kiere Fader.

Faderen, som har elsket os saa, at hand har sendt sin eenbaarne Søn til verden; Sønnen, som har givet sig selv hen for os; Trøsteren den Hellig Aand, hvilken hand har sendt fra Faderen, den sandheds Aand, hand være med os i denne time og altid fremdeles. Amen!

Elskelige i HErren! Vi tør ikke tænke, at den naade, som er vederfaret HErrens disciple paa Pintze-dag, er saa pludselig kommen paa dem, saa der ingen tilberedelse er gaaet for sig paa deres side. Hertil havde jo vor Frelsere beredt dem, saa længe hand omgikkes med dem i sine kiods-dage, og saa i særdeles-

leshed de 40. dage efter sin opstandelse. Herforuden melder og Lucas i sit Evangelii 24. cap. v. 52. 53. at de, da den HErre JEsus skildes fra dem, og foer op til himmelen, have tilbedet ham, og vendt tilbage til Jerusalem med stor glæde, og været stedse i templen, og priset og lovet Gud. Og i Apostl. Gierningers 1 cap. v. 14. siger hand om dem, at de vare alle endrægteligen varagtige i bøn og begiering, hvilket hand igientager cap. 2, 1. Hvorudaf det da er aabenbar, at de endog ere blevne deelagtige i den extraordinaire gave, som de fik paa Pintze-dag, udi saadan en gudelig orden, som var en tilbørlig tilberedelse.

I dag otte dage have vi fornummen, Elskelige i HErren, hvorledes de Evangeliske texter, i sær fra fierde Søndag efter Paaske indtil Pintze-dag, ere saadan beskafne, at vi derudi finde god anledning til at berede os tilbørligen til Pintse-Festen. Ligesom da nu HErrens disciple, efter Evangelisten Lucæ beretning, som vi nylig hørde, har været eendrægtelig tilsammen, har glædet sig over Guds naade, har bedet med hverandre, har priset og lovet Gud, og altsaa mere havt deres omgængelse med Gud selv, end med hinanden indbyrdes, ihvorvel de efter det udvortes har været tilsammen: saa skal vor dags Evangeliske text i særdeleshed give os en bequem anledning til, hvorledes vi skal kunde blive deres troe efterfølgere i deres sønlige og frimodige omgængelse med Gud, paa det vi ogsaa i saadan en orden maae baade blive bequemme til at annamme, og virkelig anamme en overflodigere Aandens gave, saa viit som os kand være fornøden til vor salig-

hed,

hed, og til at herliggiøre Guds navn. Lader os ydmygelig paakalde Gud, hvis saadan naade er, om sin Hellig Aands bistand hertil, udi HErrens bøn: Vor Fader, du somme.

Texten.

Joh. Cap. XVI. v. 23–30.

Sandelig, sandelig jeg siger eder, at hvadsomhelst I bede Faderen i mit navn, skal hand give eder. Hidindtil have I ikke bedet noget i mit navn: beder, og I skal faae, at eders glæde kand blive fyldt. Dette haver jeg talet til eder ved lignelser; men den time kommer, naar jeg skal ikke tale mere med eder ved lignelser, men aabenbare forkynde eder om min Fader. Paa den samme dag skal I bede i mit navn; og jeg siger eder ikke, at jeg vil bede Faderen for eder. Thi Faderen elsker eder selv, efterdi I have elsket mig, og troet, at jeg er udkommen af Gud. Jeg udkom fra Faderen, og kom til verden; jeg forlader verden igien, og gaaer til Faderen. Hans disciple sige til ham: See, nu taler du aabenbare, og siger ingen mørk tale. Nu vide vi, at du veed alle ting, og haver ikke behov, at nogen spør dig; formedelst dette troe vi, at du udkom fra Gud.

Elske-

Elskelige i HErren! Denne tviil kand de troendes sind let anfegtes af, og bliver ogsaa virkelig tit anfegtet deraf, om de og for deres deel kand troste sig ved det gode, som den HErre JEsus selv har lovet sine disciple med sin mund, og i gierningen forlenet de samme? Men vi have erindret ved al leylighed, at man visselig maa giøre forskiel imellem de extraordinaire og de almindelige gaver, og at, omendskiønt det i hine er aabenbar, hvad fortrin HErrens Apostler, og andre af det nye Testamentes første-grøde har havt, saa ere dog disse alligevel af den allerstørste vigtighed, hvilke alle kand glæde sig ved, der have faaet lige dyrebar troe med dem. Hvad er større og herligere end den samfund, Apostlene havde med Faderen og med hans Søn JEsu Christo? Hvad maatte være sødere og lifligere, end den hiertelige, bestandige og fuldkomne glæde, som de, efter Christi forjættelse, skulde bekomme formedelst den Hellig Aand? Begge dele viser den nu oplæste Evangelike text os hen til. Men hvad siger Johannes derom i sin 1 Epistels 1. c. 3 og 4 vers? **Det samme, som vi have seet og hørt, forkynde vi eder, at og I skal have samfund med os; men vor samfund skal og være med Faderen, og med hans Søn JESU Christo. Og vi skrive eder dette til, paa det eders glæde skal være fuldkommet.** Efterdi det da nu saa er, at det og vedkommer os, hvad got den HerreJEsus har lovet sine disciple udi vor text, saafremt vi ellers ey paa vor side giøre os uskikkede til at annamme saa stor en naade; ey! saa lader os da bruge al den forstand, Gud giver os, til at merke

paa

paa Christi ord, og med alvorlighed at beflitte os paa at lære af ham, hvorledes vi maae komme til at have samfund med hans disciple i alt saadant gode. Der finder jeg nu, at HErren i særdeleshed underviser dem om i vor text, hvorledes de skal i hans navn gandske sønlig, med al tillid og frimodighed omgaaes med Gud, som deres kiere Fader. Skulde vi da ikke ogsaa lære det? Sandelig, HErren skal ikke negte os sin naade hertil; lader os kun give agt, og for denne gang efter textens anledning tage i betragtning

De troendes sønlige, tillids-fulde og frimodige omgængelse med Gud, som deres kiere Fader.

Derved see vi

I. Paa de troende, som ere beqvemme til at annamme saadan en naade.

II. Paa deres omgængelse, som de have med Gud.

Trofaste Frelsere, lad de ord, som du jo ogsaa har talt til vor salighed, formedelst din Aands oplysning ret forstaaes af os, og ved hans kraft troligen anvendes; paa det vi ogsaa maatte faae fat paa det gode, som disse dine ord forjætte, og nyde det til fulde her i tiden udi troen, og hisset i den salige evighed udi beskuelsen. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, for det første de troende angaaer, som ere bequemme til at annamme det gode, som Christi ord i sig befatte, saa maae vi i vor hele text vel give agt paa, hvad for en eftertryk der er i Christi tale, naar hand retter den samme, ikke til alle i almindelighed, men til sine disciple i særdeleshed. Thi hand siger: Sandelig, sandelig jeg siger eder, at hvadsomhelst I bede Faderen i mit navn, skal hand give eder. Hidindtil have I ikke bedet noget i mit navn: beder, og I skal faae, at eders glæde kand blive fyldt. Dette haver jeg talet til eder ved lignelser; men den time kommer, naar jeg ikke skal tale mere med eder ved lignelser, men aabenbare forkynde eder om min Fader. Paa den samme dag skal I bede i mit navn; og jeg siger eder ikke, at jeg vil bede Faderen for eder. Thi Faderen elsker eder selv, efterdi I have elsket mig, og troet, at jeg er udkommen af Gud. Jalt det er det jo aabenbar, at den HErre JEsus ikke har vildet, at alle mennisker uden forskiel, hvad tilstand de end og stode udi i henseende til deres siel, skulde tage sig denne hans tale til; men at hand med god betænksomhed og med høyeste flid har rettet denne sin tale til sine disciple. De samme kand vi nu anse paa tvende maader, for det første, saa vitt som de have været bestemte til Apostels-embede, for det ander,

andet, saa viit som de har troet paa den Herre JEsum, hvilken troe da ogsaa har fort en hiertelig kierlighed med sig til den Herre JEsum. Betragte vi dem paa den første maade, saa settes de ey allene imod denne verdens børn, men saa skilles de og fra alle andre troende. Af den aarsag siger og Paulus 1 Cor. 12, 29. **Monne alle være Apostler?** for at give tilkiende, at de, som ere satte til Apostler af HErren, ere just derudi afskilte fra alle hans andre troende lemmer. Men betragte vi dem paa den anden maade, saa have alle troende det gode til fælles med dem, som Christus har forjættet og selv bragt til veye. Udi vor text retter nu den HErre JEsus sin tale saa eftertrykkelig til dem i særdeleshed, ikke i den henseende, saa viit hand havde forordnet dem til sine Apostler, men saa viit de troede paa ham, og ved samme troes frugt, fornemmelig ved den hiertelige kierlighed til ham beviiste og gave tilkiende, at saadant var en sand troe. Det gives os jo med klare ord tilkiende af vor Frelsere selv: thi v. 27. siger hand til dem: **Faderen elsker eder selv.** Hvorfor da? Maaskee derfor, at hand havde udvaldt dem til sine Apostler? Ach ney! **Efterdi,** siger Christus, **I have elsket mig, og troet, at jeg er udkommen af Gud.** Dette selvsamme kand man og see i det foregaaende 14. 15. og just i dette 16. cap. hos Johannes, hvor den HErre JEsus i sin tale meget klarlig afskiller sine disciple, ikke, som Apostler, fra andre troende, men, som sine troende disciple, fra denne verdens børn, saasom enhver selv kand efterlæse.

Tilegnelse.

Hvad mene I vel, Elskelige i HErren, aarsagen er, hvorfor jeg har anfort dette? Derfor er det skeet, paa det I allerforst maatte erkiende derudaf, da der paa nærværende tiid skal tales om den sønlige, tillids-fulde og frimodige omgængelse med Gud, at enhver er ikke skikket dertil, og i stand til at annamme saadan en stor naade og salighed. Det, det er aarsagen, hvorfor vor Frelsere i sin tale saa ofte og saa eftertrykkelig har givet tilkiende, hvem hand her taler med, nemlig ikke med denne verdens børn, men med sine kiere disciple. Ligesaa sandfærdig nu, som hans disciple, hvilke hand den gang talede med, vare afskilte fra denne verdens børn, ligesaa sandfærdig maae og vi afskilles fra dem, ikke være verdens børn, men JEsu Christi sande disciple og Guds børn, saaftemt vi vil tage os Christi tale til, applicere den paa os, tilegne os den, og forsikre os om, at det ogsaa horer os til, hvad hand der har talt med sine disciple. Og da det er den rette omgængelse med Gud, der paa nærværende tiid tales om, saa maae vi for alle ting vel betænke, om vi og ere saadanne folk, som kand være beqvemme til saadan en omgængelse med Gud.

Det er ikke meningen, som I ikke allesammen skulde kunde blive deelagtige i saadan en naade og salighed; men det sporges her om, om I alle nu i denne time befinde eder i saadan en tilstand, at I tor nu applicere og tilegne eder saadant gode? I det fald siger jeg eder nu reent ud og uden lignelse,

at

at de fleste iblant eder endnu ikke ere saadanne folk, og det derfor, fordi de flestes levnet og væsen endnu viser, at de endnu ikke have den HErre JEsum kier af hiertet, men have verden, og hvad der er i verden, kierere end Christum. Thi, elskede de Christum, og ikke verden, saa maatte de og lade sig finde i hans efterfølgelse, og omgaaes saaledes, som hand har omgaaedes. Men siden det ikke findes, og enhver, der har øyen at see med, meget let kand kiende det, som er tvert derimod; saa bedrage de sig og gruelig i, at de mene, de troe paa Christum, da dog deres troe, hvad de nemlig holde for troe, ikke er nogen sand og levende troe, men en død historisk troe. Naar dette bekræftes for eder, som tit skeer, saa maae J tænke sagen efter, begynde at prøve eder med alvorlighed derefter, og ellers ogsaa i alle stykker smukt følge det gode raad, som saa trolig gives eder, til eders sieles redning og frelse. Blive J herudi lydige, saa skal J da ogsaa blive til saadanne folk, som kand ret omgaaes med Gud, ligesom et barn med sin kiere fader; men ellers gaaer det ikke an.

Men eder siger jeg, J som med et sandt og oprigtigt hierte have fornegtet verden, og vendt eder til Christum i den sande omvendelses orden, have antaget ham i en sand troe, og ere i sandhed blevne hans disciple og efterfølgere; eder, eder siger jeg, at J saaledes maae applicere og tilegne eder den HErres JEsu ord, som hand kunde talet dem til eder selv med sin hellige mund. Er det eders grundige alvor med eders omvendelse og eders christendom, saa setter eder kun gandske dristig paa det sted,

og tænker gandske sikkert, at HErren har rettet sin tale paa eder, naar hand har sagt: Sandelig, sandelig jeg siger eder, at hvadsomhelst I bede Faderen i mit navn, skal hand give eder. Hidindtil have I ikke bedet noget i mit navn: beder, og I skal faae, at eders glæde kand blive fyldt.

I sige: Ja, vi have endnu alt for megen brek og skrøbelighed hos os, derfor tør vi ikke tilegne os det. Jeg svarer: Disciplene havde ogsaa endnu store skrøbeligheder hos sig, og dog alligevel torde og maatte de tiltage sig Christi tale, og tilegne sig den, eftersom det alligevel var deres rette alvor med deres omvendelse, og de elskede Christum i sandhed, som de, der af hiertet troede, at hand var udkommen af Gud. Altsaa er det og eders segl, at I ere traadne fra uretfærdighed, og at I af hiertet have fornegtet det ugudelige væsen og de verdslige lyster, og nu med alvorlighed beflitte eder paa, at leve tugteligen, retfærdeligen og gudeligen i denne verden. Eders synder ere eder forladne formedelst Christum, hvilken og jo mere og mere skal læge eders brekke, og bedre rense eder fra eders skrøbelighed dag fra dag. Imidlertid gior troen eder beqvemme til at annamme alt det gode, som Christus her har lovet, og det er eder, der nu herefter sønlig og med tillid og frimodighed tør omgaaes med Gud, som med eders kiere Fader.

Den anden Deel.

Og det er nu just det ander, som vi paa denne tiid have for os at betragte, nemlig de troendes omgængelse med Gud. Saa kom-

kommer nu, og lader os lære den samme af Christi mund. Hand lærer os, at det er en sønlig omgængelse. Thi hand siger: Hvadsomhelst I bede Faderen i mit navn, skal hand give eder. Og fremdeles siger hand v. 26. 27. Jeg siger eder ikke, at jeg vil bede Faderen for eder. Thi Faderen elsker eder selv. Hand siger ikke: Hvadsomhelst I bede Gud; ihvorvel det i henseende til sagen selv var eet og det samme; hand siger heller ikke: Gud elsker eder selv, ihvorvel det ogsaa i henseende til sagen selv var eet og det samme: men hand nævner Faderen, paa det at vi maae lære derudaf, at vi skal erkiende Gud for vor rette Fader, og at vi ogsaa ere hans rette børn, saafremt vi af hiertet troe paa hans eenbaarne Sons navn. Ligesom nu de elskelige børn omgaaes med deres kiere fader i sønlig uskyldighed og eenfoldighed og uden trældoms frygt, og en from fader omgaaes igien faderlig med sine børn, elsker dem, og gior vel imod dem; ligesaa vil og Christus, vi skal forstaae af hans ord, hvorledes de troende have ligesaadan en sønlig omgængelse med deres himmelske Fader, og at hand derimod igien har en hiertelig velbehagelighed i dem, udi ham, den sin kierligheds Son, hiertelig elsker dem, gior vel imod dem, og forsmaaer ikke deres bøn, naar de kun ikke bede om det, som er dem skadeligt, men meget heller giver dem mere, end de bede om, og end de forstaae, at de kand have fornøden. O! det er et stort og herligt ord: Jeg siger eder ikke, at jeg vil bede Faderen for eder; thi Faderen elsker eder selv.

v.26.27. Den HErre JEsus beder jo aldeles Faderen for os, men hand siger kun, hand her ikke vilde tale om det. Hvorfor da? Derfor, paa det hand des bedre kunde give os Guds Fader-hierte tilkiende, hvor faderlig hand er sindet imod sine troende, og hvorledes de derfor tor saa sønlig og fortrolig uden frygt og skrek omgaaes med ham. Ligesom nu børnene paa jorden i al deres trang tage deres tilflugt til deres kiere forældre, ligesaa vil vor kiere Frelsere, at de troende ogsaa skal handle med deres himmelske Fader, at de ikke skal være rædde og undseelige, men fore sig deres børne-ret vel til nytte, og visselig troe, at det befalder Gud ret vel, naar de kun have et smukt sønligt hierte til ham, og forvente sig alt got af ham, ja de skal være vist forsikrede paa, at al den omgængelse, som børn paa jorden have med deres legemlige forældre, og disse igien med dem, er kun, som et bart skygge-verk, at regne imod den sønlige, søde og uskyldige omgængelse, der er imellem Gud og hans børn. Det maae vi i særdeleshed lære af Es. 66, 10. 11. 12. og 13. hvor Guds omgængelse med sine børn beskrives saadan, som en from moders omgængelse med sit spædeste barn, som hun bær ved siden, naar det dier, forlystes paa knæene, naar det har nydt sin moders melk, og bliver trøstet og forlystet, naar det græder, da moderen meget snart torrer det taarene af øynene, og giver det søde ord.

Men den HErre JEsus lærer os fremdeles, at de troendes omgængelse med Gud, som deres kiere Fader, er og gandske tillids-fuld. Thi derfor opvækker hand ogsaa saadan en tillid i sine disciples hier-

hierter til Gud, i det hand siger: Sandelig, sandelig jeg siger eder, at hvadsomhelst I bede Faderen i mit navn, skal hand give eder. Hvor kunde hand opvække en større tillid til ham, end ved saadan en herlig forjættelse, hvilken hand dertil har beseglet med et dobbelt Sandelig? Derfor vækker hand dem ogsaa op til bønnen, naar hand siger: Hidindtil have I ikke bedet noget i mit navn: beder, og I skal faae, at eders glæde kand blive fyldt. Derfor siger hand dem ogsaa forud, at de endnu skulde blive saa bekiendte med Gud, at de dristig og med al frimodighed skulde bede ham i hans navn, naar hand videre siger: Dette haver jeg talet til eder ved lignelser; men den time kommer, naar jeg skal ikke tale mere med eder ved lignelser, men aabenbare forkynde eder om min Fader. Paa den samme dag skal I bede i mit navn. Ligesom det da ogsaa herefter er gaaet ligesaadan, og vi kand tage os et exempel derpaa udaf Ap. G. 4, 24-31. Dette forer jo troens Aand allerforst med sig, og det er hoved-stykket af den levende troe, at den har en hiertelig og sønlig tillid til Gud, hvorom i særdeleshed er at see i Ebr. 10, 19-23.

Endelig lærer den HErre JEsus, at de troendes omgængelse med Gud ogsaa er frimodig. Thi hand siger jo: At eders glæde kand blive fyldt. Thi naar de troende see og erfare, at Gud saa naadelig horer deres bon, og at de finde trost og hielp hos ham i al deres nød og traug, saa glæde de sig over, at de have saadan en god HErre i ham, saasom Ambrosius har sagt: Nos habemus bonum

Dominum, vi have en god HErre; ja de smage HErrens fromhed, som Petrus siger 1 Ep. 2, 3. Dersom J ellers have smaget, at HErren er from. Saadan en fromhed glæde de sig ey allene over, love og prise ham derfor, men vilde og gierne, at alle andre maatte smage og see den, saasom David siger Ps. 34, 9. Smager, og seer, at HErren er god; salig er den mand, som haaber paa ham. Den HErre JEsus og hans disciple vare et levende billede paa den sønlige, tillids-fulde og frimodige omgængelse, de troende have med Gud. Thi saaledes omgikkes den HErre JEsus med sin Fader, og saaledes omgikkes ogsaa hans disciple med ham; og ligesom hand beteede sig faderlig imod sine disciple, saa forogede ogsaa kierligheden og den sønlige tillid til ham sig altid hos dem. Hvorfor og, da hand sagde til dem v. 28. Jeg udkom fra Faderen, og kom til verden; jeg forlader verden igien, og gaaer til Faderen; da svarede de ham gandske sønlig: See, nu taler du aabenbare, og siger ingen mørk tale. Nu vide vi, at du veed alle ting, og haver ikke behov, at nogen spør dig; formedelst dette troe vi, at du udkom fra Gud.

Tilegnelse.

Ach! hører dog, J denne verdens børn, naar vil J blive vise og forstandige? Saadan en omgængelse med Gud have J jo ikke erfaret. J kand heller ikke erfare den. Thi jeg haver jo tilforn tydelig sagt eder det, at J ved eders verdslige sind ikke ere i stand til at annamme saadan en

en naade og salighed. Vilde I betænke dette ene, saa skulde I derved lade eder bevæge til, ogsaa at omvende eder til Gud fra denne time af, og at ikke noyes med det blotte christendoms skin, men at søge det gudelige væsens sande kraft. I kand jo selv let tænke, at det er et himmerig paa jorden, naar man tor have saadan en sønlig, tillids-fuld og frimodig omgængelse med Gud, som sin kiere Fader. Ey nu da! saa vegrer eder dog ikke længere! I see jo og merke selv, at jeg ved Guds ord gierne vilde sette eder i en bedre og ret salig tilstand. Saa lader mig dog da engang finde den saa længe forønskte følgagtighed hos eder, og giver eder kun ind i den Guds orden, udi hvilken I kand blive deelagtige i saadan en salighed.

Men hører I ogsaa, I undseelige og bange hierter, I som vel føle, at det ikke er saa let og ringe en sag, at komme til saadan en sønlig, tillids-fuld og frimodig omgængelse med Gud. Jeg veed vel, hvad det er, I fattes. Thi det er ogsaa gaaet mig, ligesom eder, og gaaer mig ogsaa til deels saa endnu. Man tænker, man tor ikke vove det, at omgaaes saa sønlig, med saadan tillid og frimodighed med Gud, som de kiere børn med deres kiere Fader. Jeg haver sagt eder det tilforn, at de daglige brekke og skrøbeligheder, som I blive vaer hos eder, forhindre eder alt for meget deri. Men jeg siger eder: Det maae vi føle, at endog vore skrøbeligheds-synder saare nedslaae den frimodighed, vi skulde have til Gud, paa det vi des mere maae lære at tage os vare ey allene for grove og forsetlige synder, som de der ikke kand bestaae med troen, men endog for skrø-

skrøbeligheds synder. Naar vi da merke det, at det ikke vil fort med den rette frimodighed til Gud, naar vi have forseet os i noget, saa gior det os altid forsigtigere. Og jo mere vi da erkiende, at Guds fred, og en sønlig og tillids-fuld og frimodig omgængelse med Gud er saa høyt et gode, saa søge vi ogsaa saa ommelig at holde denne fred med Gud, og saa omhyggelig at bevare den, som vor øyesteen. Dog siger jeg eder ogsaa med Paulus Rom. 8, 1. **Der er ingen fordømmelse for dem, som ere i Christo JEsu, der ikke vandre efter kiødet, men efter aanden.** Saa vider nu paa det allervisseste, at eders brekke for Christi skyld ikke tilregnes eder. Thi hand har tvet eder af eders synder med sit blod og renset eder derfra formedelst sig selv. Derfor skal I ogsaa være frimodige, og, naar I blive eders feyler og brekke vaer paa eder, da strax toe eder formedelst troen i hans blod, bede Faderen om eders synders forladelse i Christi navn, befale eder paa ny hans naades-regiering, og saa sette eders løb frimodig fort, og ikke lade eder forstyrre udi den sønlige, tillids-fulde og frimodige omgængelse med Gud, men meget mere stedse søge efter at tage til derudi, indtil der bliver alta pax, stor fred og herlig roe i eders siel, og eders hierter blive hans rette freds-templer. Thi der skal være fred og barmhiertighed over alle, som vandre efter denne regel, og over Guds Israel.

Beslutnings-Bon.

Ach! du evige Gud, hvad have vi ikke forsømt fra vores ungdom: Ach! Fa-

der,

der, hvad for salighed kunde vi ikke allerede nydt fra vor barndom op i den sønlige, tillids-fulde og frimodige omgængelse med dig: Ach! tilgiv os denne daarlighed og forsømmelse; men lad alt, hvad der nu er talt om de troendes omgængelse med dig, blive kraft og liv hos os, at vi ogsaa maae erfaret der, og, om vi have erfaret det, at vor forbedring og vor fred maae da herefter hastig voxe, og ikke forhindres, indtil vi komme til at leve med dig i evig og herlig fred, i den herlige arv, hvilken du, som vor rette Fader, har beredt os hos dig i Christo JEsu.

Amen!

Christi Himmelfarts Dag.

Kaldet til himmelen ved Christi himmelfart.

Gud, som har optaget vor Frelsere JEsum Christum, og sat ham hos sin Majestæts høyre haand i himmelen, hand forlene os sin naade, til ret i dag at helligholde vor HErres himmelfarts fest, og lade os med vort gandske sind og gemyt have vor bolig i himmelen, og der have vort borgerskab, til sin herligheds lof og priis. Amen.

Elskelige i HErren! Ligesom Evangelisterne, efterat de have fortalt, hvad den HErre JEsus har giort og lært, beskrive os

os derpaa hans lidelse og død, og naar de have fortalt hans opstandelse, og hvorledes hand har viist sig levende frem for sine disciple, da strax føye hans himmelfarts fortællelse dertil: ligesaa vise hans hellige Apostler os paa den tilbørlige application og tilegnelse af alt, hvad Evangelisterne have fortalt, og lærer os, hvorledes vi skal føre os alt saadant ret til nytte i tilbørlig orden og efter Guds intention og øyemerke. At jeg paa nærværende tiid ikkun skal melde om det, som denne dag giver os anledning til at handle om, saa vises os allevegne i Apostlernes breve, hvorledes vi ey allene til vores opbyggelse og vor evige salighed skal ved troen forbinde Christi død og opstandelse, men endog hans opstandelse og himmelfart med hverandre, tilegne os samme, og saaledes søge efter, ikke i bar at vide de udvortes historier, men i den troende application og tilegnelse at naae Guds egentlige intention og øyemerke. Paulus siger Eph. 2, v. 4. 5. 6. **Gud, som er riig paa barmhiertighed, formedelst sin store kierlighed, med hvilken hand elskte os, levendegiorde og os med Christo, der vi vare døde i synder, (I ere blevne salige af naade;) og hand opreiste os med, og satte os med i himmelen udi Christo JEsu.** Hvo seer ikke, at Apostelen ikke her bar fortæller Christi opstandelse og himmelfart, men tillige giver os den rette tilegnelse deraf i hænderne? Og hvo seer ikke, hvor noye hand udi slig tilegnelse forbinder opstandelsen og himmelfarten med hverandre? Thi i det foregaaende cap. 1, v. 20. havde hand sagt om Christo, at Gud havde opreist ham

fra

fra døde, og sat ham hos sin høyre haand i himlene; og her siger hand om os, at Gud har opreist os med, og sat os med i himmelen udi Christo JEsu. Nu vide vi, at sligt ikke er skeet efter det udvortes, men at det endnu først forventes af os ved troen; slutteslig vil da Apostelen ikkun herved lære os, hvorledes vi ved troen ret skal applicere og tilegne os Christi opstandelses og himmelfarts frugt og kraft, og det begge med hinanden tillige. Paa samme maade taler hand og Col. 3, 1. 2. **Dersom I ere opreiste med Christo, da søger de ting, som ere oven til, hvor Christus er, siddendes hos Guds høyre haand. Betragter de ting, som ere oven til, ikke de, som ere paa jorden.** Naar ere vi opreiste med Christo? Visselig efter det udvortes er saadant ikke skeet; men Apostelen lærer i det foregaaende andet capitel v. 12. 13. naar og af hvem saadant er skeet, naar hand siger sammesteds: **I Christo ere I med opreiste formedelst Guds kraftigheds troe, som opreiste ham fra de døde, og giorde eder levende tillige med ham.** Saa er det da skeet formedelst troen, og hvo som har den Guds kraftigheds troe, den samme og ingen anden er opreist med Christo. Hvo som nu saaledes formedelst troen er opreist med Christo, den skal nu ogsaa strax ligesaadan føre sig himmelfarten ret til nytte, som hand formedelst troen har tilegnet sig opstandelsen.

Vi holde det ikke fornødent, Elskelige i HErren, at bevise dette med flere sprog af lige indhold, men vil heller gaae lige til sagen selv, hvilken denne dag fører med sig, og efter den nylig fremlagte Apostoliske

lisse lære-maade saaledes tage vor dags Evangeliske text i betragtning, at vi ikke alleneste fornye Christi himmelfarts ihukommelse hos os; men siden vi længe siden vide den udaf Guds ord, vil vi tragte efter at anvende den samme dertil, at vi maae ved troen drages efter den til himmelen optagne Frelsere, settes i himmelen med ham, og paa saadan maade blive deelagtige med hinanden i hans opstandelses og himmelfarts frugt. Hvem det er nu alvorlig om sin siels frelse og salighed at giøre, hand paakalde Gud først og fornemmelig tillige med mig, om sin Hellig Aands medarbeidelse, og om hans ords rige velsignelse, i det vi bede et troende Fader vor, og synge den christelige psalme: **Christ til himmels monne fare** ꝛc.

Texten.

Marc. Cap. XVI. v. 14-20.

Paa det sidste aabenbaredes hand for de elleve, der de sadde til bords, og bebreidede dem de es vantroe, og hierters haardhed, at de havde ikke troet dem, som havde seet ham opstanden. Og hand sagde til dem: Gaaer bort i al verden, og prædiker Evangelium for alt creaturet. Hvo som troer, og bliver døbt, skal blive salig; men hvo som ikke troer, skal blive fordømt. Men de tegn, som skal følge dem, som troe, ere disse: I mit navn skal

skal de uddrive dievle; de skal tale med nye tunger; de skal borttage slanger; og dersom de drikke nogen forgift, skal det ikke skade dem; paa de syge skal de legge hænder, og de skal blive til pas. Da blev HErren, efterat hand havde talet med dem, optagen til himmelen, og satte sig hos Guds høyre haand. Men de gik ud, og prædikede allevegne; og HErren arbeidede med, og stadfæstede ordet ved efterfølgende tegn.

Elskelige i HErren! Denne gang har jeg intet andet oyemerke, end at jeg saaledes, som de oplæste Evangeliske textes-ord give anledning dertil, vil forestille og føre eder til gemyt

Vort kald til himmelen ved Christi himmelfart.

HErre JEsu, ophøye dig i din kraft, og lad ey allene vort kald til himmelen, som er os givet ved din himmelfart, rettelig forkyndes, men tryk ogsaa enhver siel sit kald til himmelen, som den i denne time bekommer ved din himmelfart, saa dybt ind i hierter, at den maa drages efter dig fra denne time af, ja formedelst troen befinde sig sat i himmelen med og udi dig. Amen!

Afhandling.

Paa det sidste aabenbaredes hand for de elleve, der de sadde til bords, og bebreidede dem deres vantroe, og

hierters haardhed, at de havde ikke troet dem, som havde seet ham opstanden. Dette er da begyndelsen af vor Evangeliske text, hvorudi Christi himmelfart vel ikke endnu bliver os beskreven, saasom derudi rores kun med faa ord for os om, hvad vi udforligere have fornummet paa tredie Paaske-dag udaf Luc. XXIV, 36-47. og paa første Sondag efter Paaske udaf Joh. XX, 19-31. og det er da noget, der, som vi den gang have viist, henhører til, hvad der er passeret paa første Paaske-dag, eller den dag, da den HErre JEsus er opstanden fra de døde. Men hvorfor melder vel her Evangelisten Marcus, at den HErre JEsus har bebreidet sine disciple deres vantroe og hierters haardhed? Og hvorfor fortæller hand, at den HErre JEsus for saadan deres vantroes skyld endnu eengang har aabenbaret sig for dem, og det, da de vare forsamlede med hverandre? Det var ikke derpaa begyndt, at den HErre JEsus nu igien vilde blive udvortes hos dem efter sin opstandelse, saadan som hand havde været hos dem for sin lidelse og død, men hand vilde fare op til himmelen, og sette sig hos Majestætens høyre haand i det høye; men først vilde hand endnu bringe sine disciple til en fast troe om sin opstandelse. Og da de nu ikke havde vildet troe dem, som havde seet ham opstanden, saa bebreidede hand dem deres vantroe, da hand nu denne gang atter aabenbaredes for dem. Udaf forudfattet jordisk mening hængde deres hierter endnu immer ved det, at Israels rige skulde udvortes oprettes paa jorden, saasom vi see Ap. G. 1, 6. derfor vilde hand giøre dem løse fra jorden, paa det, naar hand foer til himmelen,

len, de da tillige i en sand troe maatte derudi kiende deres kald til himmelen og til hans evige rige.

Horer og merker derpaa, alle I, som ere her til stede! Christi bebreidelse gaaer ogsaa os an. Thi fra vor ungdom op have vore hierter alt for meget hængt fast ved jorden, og ihvorvel vi have roset os af troen, saa have dog Guds Sons klare øyne fundet en meget stærk vantroe udi os. Og hvad finde de endnu? Ach desverre! i steden for den sande troe en indbildt troe hos de fleste. Og, lad være os end er naade vederfaret, saa vi med oprigtighed have begyndt at søge Christum; saa er dog, for vort hiertes haardheds skyld, vor troes gnist endnu saa svag og liden, at jeg maa befrygte, vor Frelsere finder tusind gange mere aarsag til, at bebreide os vor vantroe, end hand den gang har fundet hos sine disciple. Hvad vil vi meget besmykke det? Lader os meget mere med ydmyghed erkiende sligt, og gierne bekiende, at vi vel fortiene, at sligt skulle os bebreides af ham. Ydmyge vi os saaledes, saa skal hans bebreidelse ikke være anderledes for os, end et kald til himmelen, ligesom hand har skyndt sig til himmelen. Derfor kun los fra verden, og fra alt, hvad der er i verden! Los fra jorden, og fra alt, hvad derpaa er! Bort med vantroen! Christus er her, og siger til os: Troer min opstandelse, og at jeg er opfaren til min Fader, og eders Fader. I vide nu eders bolig og blivende sted. Efter mig med hierter og sind, med alle eders siels og eders aands kræfter, med al eders digten og tragten! Antage I dette kald i eders siele, saa skal I være hos mig i de saliges himmel altid og evindelig.

Og hand sagde til dem: Gaaer bort i al verden, og prædiker Evangelium for alt creaturet. Hvo som troer, og bliver døbt, skal blive salig; men hvo som ikke troer, skal blive fordømt. Saaledes følge de ord i vor text v. 15. 16. i hvilke den HErre JEsus anbefaler sine disciple apostels-embedet, og forkynder alle dem den evige salighed, som skulde troe og blive døbte, men dem, der ikke vilde troe, den evige fordømmelse. Men ogsaa i disse ord kand vi kiende vort kald til himmelen ved Christi himmelfart. Thi i det hand anbefaler sine disciple Apostels-embedet, giver hand dermed tilkiende, at hand ikke vilde blive i verden, men fare op til himmelen. Og i det hand forjætter de troende salighed, viser hand dem, at de ikke heller skal blive i verden, men komme til ham i himmelen. Ja i det hand truer de vantroe med fordømmelse, lærer hand, at hvo som ikke ved troen vil lade sig drage til himmelen og det himmelske væsen efter ham, den har ingen deel udi ham, men maa forgaae og evig forderves med verden.

Op! op, I som høre dette! Have ikke disciplene udrettet det Apostels-embede, som den HErre JEsus havde anbefalet dem? Er ikke Evangelium ved deres tieneste kommet til os? Ere vi ikke kaldede til salighed formedelst Evangelium? Hvad gjøre vi da, at vi endnu saa hænge ved jorden? Sursum corda! op! op til himmelen med hiertet! der, der er den uforkrænkelige og ubesmittelige og uforvisnelige arv; der, nemlig i himlene er den bevaret til os, som i Guds magt blive bevarede formedelst troen til saliggiørelse. 1 Pet. 1, 4. 5.

1,4.5. I maae sige, hvad I vil, saa er eders troe, som I foregive, ingen troe, uden saa er, at eders hierte i sandhed drages op ad til himmelen, hvor Christus er, der har forjættet eder saligheden.

Og nu, nu kaldes I dertil igien. Hører det allesammen! I JEsu Christi navn, som er faren til himmels, og sidder nu hos Guds høyre haand, kalder jeg eder nu til himmelen, alle med hinanden og hver for sig, og legger eder i hans navn dette kald paa hierte, siel og samvittighed. Have I ikke fattet det tilforn, saa fatter det nu, og holder eder fra denne time af for saadanne, der ere afkaldede fra verden, og kaldede til himmel og salighed. Men tænker paa, at I fra denne stund af gandske hierte, og af gandske siel, og af alle kræfter, hvilke Gud gierne og villig vil forlene eder hertil, paa det troligste og indtil enden maae følge dette kald.

Men de tegn, som skal følge dem, som troe, ere disse: I mit navn skal de uddrive dievle; de skal tale med nye tunger; de skal borttage slanger; og dersom de drikke nogen forgift, skal det ikke skade dem; paa de syge skal de legge hænder, og de skal blive til pas. Saa lyder det videre i vor text v. 17. 18. At dette, hvad HErren her har lovet sine disciple og Apostler, ja ikke dem allene, men endogsaa andre troende, er kommet til sin opfyldelse, det bekræftes ikke alleneste af Evangelisten selv i det efterfølgende udi vor text, naar hand siger: HErren arbeidede med, og stadfæstede ordet ved efterfølgende tegn;

men det stadfæste ogsaa Apostlernes Gierninger, som for exempel cap.2,4.11. cap.10,46. cap.16, 18. cap.28,5. og paa andre flere steder. Dette var det creditiv, eller det forsikrings-brev, som HErren havde givet sine Apostler, til et mægtigt beviis paa, at de i sandhed vare sendte af ham. Herudaf, at hand saaledes arbeidede med dem, og giorde tegn og mirakler ved deres hænder, skulde hver mand kiende, at deres ord, som de prædikede allevegne, maatte være sandhed, saasom hand saaledes stadfæstede det allevegne ved mirakler og tegn. Men just derudi ligger ogsaa vort kald til himmelen, som vi have erlanget ved Christi himmelfart. Thi siden hand i sit lære-embede her paa jorden har kaldet os til himmelen, og har forkyndet saadanne tegn forud, forend hand er faren til himmelen, som ogsaa siden efter har paafuldt, saa har hand jo derved just vildet bringe os til troen, og drage os til himlen efter sig. Hvorledes skulle vi, siger Epistelen til de Ebræer derom cap.2,3.4. undflye, dersom vi forsømme saadan en saliggiørelse: hvilken, efterat den tog sin begyndelse, at tales ved HErren, er bleven stadfæstet for os formedelst dem, som havde hørt ham; i det Gud vidnede med, baade med tegn og underlige ting, og adskillige kraftige gierninger, og den Hellig Aands uddelelse efter hans egen villie. Der er nu de Apostoliske tegns og miraklers rette brug anviist.

Derfor op, I som høre dette! Er det ikke eder, som den samme salighed, der har taget sin begyndelse, at tales ved HErren, er bleven stadfæstet for formedelst

medelst dem, som have hørt ham, hvis ord Gud har stadfæstet med tegn og underlige ting, og adskillige kraftige gierninger, og den Hellig Aands uddelelse efter hans egen villie; nemlig formedelst HErrens Apostler? Troe I nu formedelst deres ord paa den HErre JEsum, da det er og eder, den HErre JEsus bar bedet for, Joh. 17, 20. ey! saa agter dog heller ikke den salighed ringe, som eder er forkyndet. I denne verdens væsen kand I ikke finde den; den er i himlen. Derhen maa eders sind være rettet; der, der maae I have eders borgerskab; der maae I være borgere og indvaanere med eders hierte, sind og gemyt, hvorfra I og forvente Frelseren den HErre JEsum Christum; som skal forvandle eders ringe legeme, at det skal vorde ligedannet ved hans herligheds legeme, efter den kraftighed, ved hvilken hand og kand underlegge sig selv alle ting, saasom Paulus taler Phil. 3, 20. 21. Verden maa ud af eders hierte, men himlen maa ind i eders hierte. Derfor maae I bede Gud med u-afladelig bøn og ydmyg begiering i JEsu Christi navn, at det maa skee her i naadens tiid. Maa himlen her ikke være i eder, saa siger jeg eder i sandhed, at I ikke komme til at være hisset i himlen.

Da blev HErren, efterat hand havde talet med dem, optagen til himmelen, og satte sig hos Guds høyre haand. Saa lyder det videre i vor text v. 19. Det er visselig en saare kort beskrivelse paa Christi himmelfart. Det er jo dog neppe tre ord, som Evangelisten nævner derom. Thi hand siger jo kun om ham, hand er optagen til

himmelen. Og med to eller tre ord setter hand endnu en anden høystfornøden troens-artikel dertil, nemlig, at hand sidder hos Guds høyre haand. Det er ting, som ere usynlige for os, og som vi først skal skue, naar vi komme i himmelen til Christum. Disciplene have seet ham fare til himmelen, saasom baade her og andensteds, i sær Ap. G. 1, 9. 10. 11. bekræftes; Stephanus har ogsaa seet ham hos Guds høyre haand: Ap. G. 7, 55. Men dette er altsammen skeet og forkyndet os, paa det vi ogsaa maae troe det, og blive salige ved saadan en troe.

Dersom vi nu i sandhed troe, at Christus er 40 dage efter sin opstandelse sandelig og synlig opfaren, og gaaet ind i sin herlighed, og har begyndt stændig at øve sit herlige rige, i hvilket hand hersker med sin himmelske Fader over himmel og jord, men i særdeleshed regierer, opholder og beskytter sin troende kirke, og altid er til stede hos den samme, (thi det er hans sidden hos Guds høyre haand;) ey! saa skal vi og holde os for kaldede til himmelen, og til JEsu Christi, vor høy-velsignede Over-hoveds, herlighed. Men, agte vi ikke dette kald, men lade Christum være faren til himmels, og have sat sig hos Guds høyre haand, men vi blive ved at være jordisk sindede, og blive ikke himmelsk sindede, saa kand vi visselig ikke sige med sandhed, at vi have fattet Christi himmelfart og hans sidden hos Guds høyre haand i den rette sande troe, saasom vi dog vil være anseete for. Kommer dog, og seer, hvorledes HErrens Apostler tale om den sag. Iblant

andet

andet finde vi sligt Ephes. 1, 17. cap. 2, 1-7. hvor Paulus siger: Vor HErres JEsu Christi Gud, den herligheds Fader, give eder viisdoms og aabenbarelses Aand udi hans kundskab. Og eder giorde hand levende, der I vare døde i overtrædelser og synder; i hvilke I fordum omgikkes efter denne verdens tiid, efter den fyrste, som haver magt i luften, som er efter den aand, der nu er kraftig i vantroens børn. Iblant hvilke vi og alle fordum havde vor omgængelse udi vort kiøds begierligheder, og giorde kiødets og tankernes villie; og vi vare vredes børn af naturen, som og de andre. Men Gud, som er riig paa barmhiertighed, formedelst sin store kierlighed, med hvilken hand elskede os, levendegiorde og os med Christo, der vi vare døde i synder, (I ere blevne salige af naade;) og hand opreiste os med, og satte os med i himmelen udi Christo JEsu: paa det hand vilde give tilkiende i de tilkommende tider sin naades overflødige riigdom udi godhed over os i Christo JEsu.

O! vilde tiden tillade, ret at forestille eder udaf disse ord, hvad det er for et høyt, herligt, kraftigt og igiennemtrængende kald, der er givet os til himmelen ved Christi himmelfart! Hvor let skulde I derved overbevises, at der fattes os endnu alle saare meget i, at vi saa skulde folge dette kald, som dets vigtighed fører med sig, og saaledes være sindede, og opføre os saadan, som det kand anstaae samme kald! Og hvad vil jeg tale om kaldet? Siger ikke

Paulus her med klare ord, at vi ere satte med i himmelen udi Christo JEsu? Saadan, saadan tager troen Christi himmelfart til sig, saa kraftig og mægtig tilegner den sig den samme, at, fordi vort Hoved er i himmelen, saa troe vi og om os selv, at vi ere, som hans lemmer, satte i himmelen med. Verden kommer os ikke mere ved; vi ere ikke mere af verden, vi ere den korsfæstede, og den os korsfæst: himlen er nu vores, vi søge nu de ting, som ere oven til, hvor Christus er, som sidder hos Guds høyre haand; dette er vor bolig stedse og altid. Vort legems væg og jordiske hytte skal ogsaa snart falde ind, hvilken endnu forhindrer os, at vi ikke kand see det med øynene, men ikkun fatte det i troen; men da skal vi ogsaa komme til at skue, hvad vi nu troe. Amen! gid det blive sandt!

Men hvor denne troe ikke er, og dette himmelske sind ikke findes, men menniſket tvert imod er jordisk sindet, og har denne verdens væsen kiært, der har heller ikke det haab, man mener sig at have, nogen grund, at man skal komme til at skue Christum i sin himmelske herlighed, og sidde med ham paa hans stoel. Den som vinder, siger hand, ham vil jeg give, at sidde med mig paa min stoel, ligesom og jeg haver vundet, og sat mig hos min Fader paa hans stoel. Aab. 3, 21. Og det siger hand syv gange i det 2. og 3. capitel: Den som vinder! den som vinder! den som vinder! den som vinder! den som vinder! den som vinder! paa det at det jo maa skingre os ind i øren og hierte, og vel give gienlyd derudi. Derfor op! Strider den rette om-

ven-

vendelsens og troens striid, paa det I kand vinde seyer. Thi I have jo hørt det Apostelens ord 2Tim.2,5. Dersom nogen og strider, bliver hand dog ikke kronet, dersom hand ikke strider efter loven.

Men de gik ud, og prædikede allevegne; og HErren arbeidede med, og stadfæstede ordet ved efterfølgende tegn. Dette er sluttningen paa vor Evangeliske text, og det er eder allerede viist, at Evangelisten har i disse ord i sær vildet give vidnesbyrd om opfyldelsen paa den Christi forjættelse, som hand har givet sine Apostler. Men i disse ord skal vi ogsaa see og kiende vort kald til himmelen ved Christi himmelfart. Thi HErren er ikke gaaet udvortes og paa en synlig maade ud at forkynde ordet, men hand har ladet prædike sit Evangelium ved dem, som hand dertil har forordnet, og hand har arbeidet med dem paa en forborgen maade, og stadfæstet deres ord ved efterfølgende tegn, paa det at vi maatte troe paa ham, der er udkommen fra Faderen, og kommen i denne verden, men har forladt verden igien, og er gaaet til Faderen; og vi saaledes maatte erlange saligheden.

Efterdi da nu himlen er aabnet for os ved Christi himmelfart, og veyen er bleven os viist formedelst ordet, hvorledes vi skal komme til ham, see hans herlighed, og blive til evig tiid deelagtige i den samme; hvad staaer da tilbage, uden at vi erkiende vort kald til himmelen, som vi have annammet ved hans himmelfart, med et taknemmeligt hierte, paakalde ham ydmygeligen om hans naade og kraft, og bede ham, at hand vil skenke os sin Hellig Aand, paa

det

det vi ved hans naade maae troe hans ord, og saa her i tiden giore en ret alvorlig begyndelse paa at leve himmelsk og gudelig, ligesom vi ogsaa anvises dertil udi vores catechismo selv i forklaringen over den anden bøn; paa det at vi maae fortsette stigt et himmelsk og gudeligt liv, som vi her har begyndt i troen, hisset evindelig i beskuelsen.

Seer, det er eders kald til himmelen, hvilket jeg paa nærværende tiid har skuldet give eder ved Christi himmelfart. Vil I nu ikke antage dette kald, saa har jeg i henseende til eder reddet min siel. Det skal I være mig vidner til paa den yderste doms dag, og eders dom vil da blive saa meget des større. Men, vil I antage det, og bevise eder herefter som saadanne, der ere HErrens kaldede, udvaldte og troende, saa skal det slagtede Lam, der har kiøbt eder af jorden med sit blod, og nu er midt i Guds stoel, skenke eder den evige arv, og giøre eder deelagtige i sin store herlighed.

Beslutnings-Bøn.

Det giøre du, o! trofaste Frelsere, ja giør, hvad vi i begyndelsen have bedet dig om, at du vil trykke enhver sit kald, som du har givet ham til himmelen ved din himmelfart, dybt ind i hans hierte og siel. Giv os det, og hielp' ogsaa, at vi maae omgaaes, som dette kald er værd, og have vort borgerskab i himmelen, hvor du er, indtil vi komme til at see dig ansigt til ansigt.

Amen!

Den

Den 6. Søndag efter Paaske.

Forskiellen imellem den sande og formeente Guds-dyrkelse.

JEsus Christus, som er udkommen fra Faderen, og gaaet igien til Faderen, og har forjættet og sendt sine disciple den Hellig Aand, hand sende ham ogsaa i vore hierter, paa det at vi maae tiene ham i aand og sandhed. Amen!

Vil du tiene Gud, da lad det være dit alvor, paa det du skal ikke friste Gud. Disse ord, Eskelige i HErren, finde vi (nemlig efter Lutheri oversettelse) i Syrachs Bogs 18. cap. 25. vers. De samme ere ret uskatterlige, saasom just den sag, der ellers allevegne i den Hellige Skrift er vel grundet, bliver derudi saa rundt og reent udsagt, at enhver kand fatte den, og føre sig den til nytte; hvorudover det da ikke er os meget om at giøre, da vi nu ikkun see paa sagen selv, hvorledes de ellers lyde i Syrachs grædske text. Thi vi tør ikkun ved at høre, hvad Epistelen til de Ebræer siger cap. 12, 28. 29. Efterdi vi, siger den, bekomme et urørligt rige, lader os beholde naaden, formedelst hvilken vi kand dyrke Gud velbehageligen, med blufærdighed og frygt. Thi og vor Gud er en fortærendes ild; og Jacobus cap. 1, 26. 27.

Der-

Dersom nogen iblant eder synes, at hand er en Guds-dyrkere, som tæmmer ikke sin tunge, men forfører sit hierte, hans Guds-dyrkelse er forfængelig. En reen og ubesmittet Guds-dyrkelse for Gud og Faderen er denne, at besøge de faderløse og enker i deres trængsel, at holde sig selv ubesmittet fra verden. Derhen hører og, hvad hand har sagt i det 22. vers: Vorder ordets gjørere, og ikke alleneste hørere, med hvilket J bedrage eder selv. J hvilke og saare mange andre sprog den Hellige Skrift lærer os, at vi skal gjøre en ret forskiel imellem den sande og falske Guds-dyrkelse ey allene udvortes hos andre, men ogsaa i vor egen praxi eller øvelse, og tage os vare for, at vi ikke mene og indbilde os, vi ere Guds-dyrkere, da vi dog derudi bedrage os, forføre vort hierte, og vor Guds-dyrkelse er forfængelig. Dette øyemerke skal nu ogsaa, saa vitt Gud vil forlene naade til, den forehavende prædiken rettes paa. Men lader os paakalde Gud, at hand hertil vil forlene os sin Hellig Aands bistand og medarbeidende kraft i at lære og høre til, udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o.s.f.

Texten.

Joh. Cap. XV. v. 26. 27. og cap. XVI. v. 1-4.

Men naar den Talsmand kommer, hvilken jeg skal sende eder fra Faderen, (den sandheds Aand som udgaaer fra Faderen,) hand skal vidne

me om mig. Men og I ere vidner, thi I ere med mig af begyndelsen. Dette haver jeg talet til eder, at I skal ikke forarges. De skal udelukke eder af Synagogerne; ja den tiid skal komme, at hver den, som ihielslaaer eder, skal mene, hand gior Gud en dyrkelse. Og dette skal de gisre eder, fordi de hverken kiende Faderen, ey heller mig. Dette haver jeg talet til eder, paa det naar timen kommer, I skal komme det ihu, at jeg sagde eder det. Men dette sagde jeg eder ikke af begyndelse; thi jeg var hos eder.

Hvilket vor oplæste Evangeliske text skal denne gang handles i al korthed og eenfoldighed

Om forskiellen imellem den sande og formeente Guds-dyrkelse.

Vi bede endnu eengang HErren vor Gud, at hand hertil vil forlene os sin naade, paa det enhver iblant os maa komme til at kiende sig selv, og blive vaer, om det er hans rette alvor med hans Guds-dyrkelse, eller om hand kun mener, hand er en Guds-dyrkere, men i grunden bedrager sig selv, paa det at der, efterat vi nøye have prøvet vort væsen for Gud, maa begyndes en grundig og sand forbedring hos os alle. Amen!

Af-

Afhandling.

Enhver kand uden min erindring, Elskelige i HErren, lettelig selv see, ved hvilke ord i vor text der er givet mig anledning til, udaf de samme at handle om forskiellen imellem den sande og formeente Guds-dyrkelse. Thi vor Frelsere siger her i det 16. cap. v. 2. Den tiid skal komme, at hver den, som ihielslaaer eder, skal mene, hand gior Gud en dyrkelse. Der have vi den formeente Guds-dyrkelse: hvor ogsaa det følgende vers henhører: Dette skal de giøre eder, fordi de hverken kiende Faderen, ey heller mig; og i det foregaaende cap. 15, v. 21. Alt det skal de giøre eder for mit navns skyld; thi de kiende ikke den, som mig haver udsendt. Imod denne formeente og i grunden falske Guds-dyrkelse setter nu Christus, som ellers allevegne, saa og besynderlig i vor Evangeliske text den sande Guds-dyrkelse, der ey allene har den Guddommelige sandhed i sig selv til grund, men er ogsaa virket af Gud selv, og er altsaa og en ret sandhed udi hiertet.

Der finde vi da nu for det første denne forskiel imellem den formeente og den sande Guds-dyrkelse, at hiin er uden den Hellig Aand, men denne anrettes af og formedelst den Hellig Aand. Derhen høre de første ord i vor text: Men naar den talsmand kommer, hvilken jeg skal sende eder fra Faderen, (den sandheds Aand, som udgaaer fra Faderen,) hand skal vidne om mig. Man kand ikke negte, at Christus jo i

disse

disse ord ogsaa har lovet sine disciple den Hellig Aands besynderlige og extraordinaire gaver, til at giøre mirakler, hvilken forjættelse og er begyndt at opfyldes paa Pintze-dag; men herved er alt ofte erindret, at de almindelige gaver, som ikke ere givne for de vantroes, men for de troendes egen skyld, blive ogsaa med begrebne i disse ord. Og tilmed taler Christus her allermeest om det, der skal være til fælles for alle troende, saasom man tydelig kand see udaf sammenhængen i hans tale. Thi i det foregaaende havde hand trøstet sine disciple imod den store anfegtning, der forestod dem og alle troende. Naar de nemlig vilde troe paa ham, og trolig efterfølge ham, saa skulde de for den aarsags skyld hades af verden, og man skulde ikke antage deres ord for sandhed, men udraabe det for løgn og falskt foregivende. Da de nu herved havde maatt tænke: Vil vi da allene holde os for kloge, da hver mand siger os imod, forkaster vort væsen og foretagende, og hader os derfor? saa holder Christus dem for det første sit eget exempel for, hvorledes de jo vidste, at det ogsaa var gaaet ham saa, og at Skriften havde ogsaa forkyndet det forud, at det saa skulde gaae ham, saasom det er ham, den taler om, naar den siger Psal. 35, 19. **De hade mig uden aarsag.** Men hernæst forjætter hand den Hellig Aand, der nokſom skulde trøste og oprette dem i saadan anfegtning, og kalder den samme her for selvsamme aarsags skyld sandhedens Aand, fordi hand saaledes skulde styrke dem i den erkiendte sandhed, som hand, nemlig den HErre JEsus, havde forkyndet dem, at de skulde ikke agte den imodsigelse og den

forfølgelse, men blive i sandheden, tiene Gud derudi, og bekiende den samme dristig og frimodig for al verden. Ligesom nu Christus har lovet sine disciple det her, saa er det og bleven opfyldt paa dem, hvilket i særdeleshed Apostlernes Gierninger give mangfoldige vidnesbyrd om; for exempel, den Herres JEsu opstandelse blev negtet af de onde Ypperste Præster, Pharisæer og Skriftkloge imod deres bedre vidende, og disciplene bleve hadede derfor, og haardelig truede, ja og meget snart angrebne med stor forsmædelse. Men det forvildede dem ikke i deres troe, men, da sandhedens Aand var dem given, gave de vidnesbyrd med stor kraft, om den HErres JEsu opstandelse; og der var stor naade over dem alle. Ap. G. 4, 33. Ligesom nu Christi forjættelse er bleven opfyldt paa denne det nye Testamentes første-grode, saa bliver den og indtil verdens ende rigelig opfyldt hos alle dem, der blive i Christi ord, og erkiende sandheden derudi, saa at Christus giver og skenker dem den Hellig Aand, den sandheds Aand, som i forstningen til sandheds erkiendelse, saa og herefter til bekræftelse og bestyrkelse i den samme. Hvo som da altsaa har annammet den sandheds Aand af Christo, hvilken verden ikke kiender, den har den rette og sande Guds-dyrkelse. Men om nogen ikke har sandhedens Aand, men regieres endnu af denne verdens aand, er ikke født ny af Aanden, men lever ikkun efter kiødet, i sin natur og gamle fødsel, hand maa holde sig saa viis, saa klog og lærd, som hand allermeest vil, saa er dog hans Guds-tieneste intet andet, end en formeent, og ingenlunde nogen sand Guds-

dyr-

dyrkelse. Thi om nogen ikke har Christi Aand, denne er ikke hans. Rom. 8,9. Er hand nu ikke hans, hvor kand hand da dyrke Gud, da jo ingen kand komme til Faderen, uden ved Christum, der allene er veyen, og sandheden, og livet. Joh. 14,6.

Dette skal vi nu strax føre os til nytte, det beste vi kand. Hvordan staaer det til med enhver af eder, som høre dette? Der er vel ingen iblant eder, der jo mener, hand dyrker Gud. Derfor komme I i kirke, høre paa prædikenerne, og bivaane alt det andet, som forrettes i kirken, og naar da alting er til ende baade formiddag og eftermiddag, saa synge I med hverandre: Nun GOtt lob es ist vollbracht, singen, beten, lehren, hören, GOtt hat alles wohl gemacht. Gud skee lof, det er fuldbragt, syngen, beden, læren, høren, Gud har alle ting vel mag't. Men spørge I ogsaa, om I have giort alting vel? I synge videre: Nun der Gottes-dienst ist aus; Ude er Guds-tieneſten; (men hvordan have I der tient Gud?) Und uns mitgetheilt der Segen, so gehn wir mit Freuden nach Hauß, wandeln fein auf unsern Wegen. Og velsignelsen vi eye, glade gaae vi hiem igien, vandre smukt paa vore veye. Men spørge I ogsaa om eders veye due noget, og om de samme ere Guds veye, og ham velbehagelige? GOttes Geist, synge I endnu videre, uns ferner leite, Guds Aand os fremdeles lede! Men spørge I da ogsaa, om I have Guds Aand, og hidindtil have ladet eder lede af ham? Saa mange af eder,

som endnu have et uforandret hierte, og have ikke den Aand af Gud, men meget mere denne verdens aand, de spotte kun den gode Gud, om de endskiont ikke vide det, men mene, de tiene Gud.

Betænker det vel. Thi alt, hvad I kalde Guds-dyrkelse, er forfængeligt, og tækkes ikke Gud, saa længe som I ikke omvende eder til ham af gandske hierte, og i saadan en sand og grundig omvendelses orden annamme sandhedens Aand, der viser eder den rette forskiel imellem lys og mørke, imellem den rette hiertens Guds-dyrkelse og den udvortes saa kaldede Guds-dyrkelse, hvorved hiertet ikke er omvendt.

Jeg vil sige eder, hvad den rette Guds-dyrkelse er. Merker herpaa! Saa længe et menniske ikke af hiertet er omvendt til Gud, dyrker hand ikke heller Gud, hand maa bede, synge og skrige, høre prædikener, og ellers endog giøre alting, hvad hand kalder Guds-tieneste. Men naar nogen omvender sig til Gud af hiertet, saa begynder hand dermed at tiene Gud i sandhed. Thi ligesom en, der tilforn intet menniske har tient, men levet i sin frihed, men nu giver sig i tieneste hos et andet menniske, og altsaa nu herefter erkiender samme menniske for sin herre; ligesom saadan en, siger jeg, fra den tiid ikke mere giør, hvad hand vil, men hvad hans herre vil, og er den samme velbehagelig: ligesaa, naar et menniske, der hidindtil har levet efter kiødet, og i sin selvtagne kiødelige frihed talet og giort, hvad hand kun har vildet, og hvad ham har lystet og syntes got, nu herefter omvender sig til Gud, saa lader hand af at leve efter kiødet, eller at tænke, tale og giøre saale-

saaledes, som hans kiødelige sind har fort med sig, og begynder at leve efter aanden, eller rette sin tanke og begiering derhen, at hand maa giøre HErrens sin Guds villie, og i ingen deel enten indvortes eller udvortes leve med villie ham imod. Og siden da hans hierte er fuldt af Guds naade og hans Aand, saa beder og synger hand herefter ikke, som hand giorde Gud en synderlig tieneste bar ved den udvortes gierning, men fordi det er Guds villie, som den Hellig Aand har skrevet ham i hiertet, saaledes, at hand gior det utvungen og af hiertet, og ikke gior noget væsen deraf, ligesom man intet væsen gior af det, at man af naturen gaaer eller staaer. Thi ligesom naturen forer dette med sig hos et frist menniske, ligesaa forer naaden det med sig hos et menniske, der er sund i troen, at hand beder, og lover og priser Gud, og tænker ikke engang paa, at hand vil giøre noget synderligt væsen deraf. Der er det ikke noget paataget væsen, men sandhed i hiertet, efterdi den Hellig Aand er der, som saaledes regierer menniskets. Saadan en hører da ogsaa prædiken, ikke i den mening, at hand vil giøre Gud nogen besynderlig tieneste med det, at hand en times tiid eller længere kand have taalmodighed til at lade sig noget sige for af Læreren, men med det øyemerke, at hand altid bedre og bedre maa lære, hvorledes hand ret skal giøre HErrens sin Guds villie. Derfor erkiender hand, at Gud deri meget mere tiener ham, i det hand der lader ham undervise om sin villie, end at hand skulde tiene Gud med det, at hand hører paa saadan underviisning. Derfor er det ham ogsaa aabenbar, at, om hand end hørde tu-

sinde prædikener, saa kunde hand dog slet ingen tieneste deri have giort Gud, med mindre hand tillige af hiertet havde beflittet sig paa, ret at sette den Guds villie i verk, som derudi var ham foredraget. Herudaf kand J nu meget let anstille en prøve over eder selv, og der maae saare mange kunde være overbeviste om, at de hidindtil ikkun have havt en formeent, og ikke en sand Guds-tieneste, hvorudover det da er fornødent for dem, at bede Gud om sin Hellig Aand, at hand kand anrette den sande Guds-tieneste udi dem, og giøre dem i deres hierte, sind og gemyt til Guds sande tienere og tienerinder i aand og sandhed. Det give eder Gud for Christi skyld. Amen.

Jeg har vel holdt mig noget længe op herved, og tiden vil ikke tillade, at vi og med saa mange ord kand føre det øvrige i texten til det forehavende øyemerke. Men det har været fornødent, at hoved-sagen og grunden saaledes maatte vises. Naar nu Christus fremdeles siger i vor text: **Men og J ere vidner; thi J ere med mig af begyndelsen**, saa lærer hand dermed for det andet, at den sande Guds-dyrkelse er forbunden med hans troe efterfølgelse, ligesom disciplene havde været hos ham af begyndelsen, og været hans efterfølgere. Og altsaa er det videre forskiellen imellem den formeente og sande Guds-dyrkelse, at hiin intet veed af nogen sand Christi efterfølgelse, men denne fornemmelig bestaaer i en sand, indvortes og udvortes, troe og bestandig JEsu Christi efterfølgelse. Hvorom da den HErre JEsus allevegne har givet vidnesbyrd, saasom

som Matth. 16, 24. Luc. 9, 23. Luc. 14, 26. 27. Joh. 12, 26. og paa andre steder. Saa siger ogsaa Paulus i den 1ste Epistel til de Cor. cap. 11, 1. **Bliver mine efterfølgere, ligesom og jeg er Christi**; og Petrus i sin 1ste Ep. Cap. 2, 21. **Christus efterlod os et exempel, at I skal efterfølge hans fodspor.** Dette følger og for sig selv af det første, som vi tilforn have talt om. Thi hvor kand det andet være, end at man efterfølger Christum, naar man er bleven deelagtig i hans Aand? Saa kand og enhver vel forstaae, at den, der ikke efterfølger Christum, heller ikke maa have hans Aand. Og hvorledes skulde nogen kunde vandre i JEsu Christi sandhed, naar hand ikke har annammet sandhedens Aand af ham?

Forer eder nu ogsaa dette vel til nytte, I som paa nærværende tiid have hørt dette. Jeg vil kun erindre eder Johannis ord 1 Ep. 2, 3. 4. hvor det heder: **Derpaa vide vi, at vi have kiendt ham, om vi holde hans bud. Hvo som siger: Jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans bud, hand er en løgnere, og i ham er ikke sandhed;** og v. 6. **Hvo som siger, at hand bliver i ham, hand er og skyldig til saaledes at omgaaes, ligesom hand omgikkes.** Prøver eders gandske Guds-dyrkelse, og hvad I kalde Guds-dyrkelse, derefter. Det er lutter bedragerie, dersom det ikke holder denne prøve ud; og I hede vel Christne for menniskene, men, lade I ikke ogsaa dette være eders forneemeste, ja eneste bekymring, at I i eders hierter maae altid være med Christo, og trolig efterfølge ham udi hans fodspor, saa skal Christus engang selv vid-

ne for eder, at hand endnu aldrig har kiendt eder for sine. Betænker det, paa det at eders Guds-dyrkelse i fremtiden ikke maa være efter eders blotte mening, men en sand og Gud velbehagelig Guds-dyrkelse. Thi dersom I herefter vil tiene Christo i retfærdighed og fred og glæde i den Hellig Aand, saa skal I være velbehagelige for Gud, og retskafne og antagne for menniskene, (nemlig for dem som selv ere velbehagelige for Gud,) efter Pauli vidnesbyrd Rom. 14, 17. 18.

Men Christus siger fremdeles i vor text: Dette haver jeg talet til eder, at I skal ikke forarges. De skal udelukke eder af synagogerne; ja den tiid skal komme, at hver den, som ihielslaaer eder, skal mene, hand gior Gud en dyrkelse. Og dette skal de giøre eder, fordi de hverken kiende Faderen, ey heller mig. Dette haver jeg talet til eder, paa det, naar timen kommer, I skal komme der ihu, at jeg sagde eder det. Men dette sagde jeg eder ikke af begyndelse; thi jeg var hos eder. I disse ord seet vi den tredie forskiel imellem den formeente og sande Guds-dyrkelse. Christi og hans disciples forfølgere meente, de tiente Gud, hvori de dog fore meget vild, saasom de hverken kiendte Christum, ey heller den, som havde sendt ham; ikke des mindre stode de dog saa stivt paa deres mening, at de havde den rette Guds-dyrkelse, saa de endog meente, de giorde Gud en dyrkelse deri, at de først ombragte Christum selv, og siden ogsaa lagde hænder paa hans Apostler. Men vi kand let see, hvor gruelig disse menniker have bedraget sig selv. Derimod

havde

havde de forfuldt, Christus og hans disciple, den rette Guds-tieneste; hvilket da tilkiendegiver os denne forskiel, at den formeente Guds-dyrkelse ikke kiender det rette Christi kors, ikke heller bær korset efter Christum, men den sande Guds-dyrkelse er forbundet med Christi kors. Naar menniſket har intet andet, end en blot udvortes og bar formeent Guds-dyrkelse, saa maa hand vel ogsaa føle allehaande nød med, som er paa jorden, og det heder Pſ. 32, 10. Den ugudelige haver mange smerter; men det er ikke Christi kors. Men hvo som har den sande Guds-dyrkelse, saadan som samme tilforn er beskreven, hand forsager sig selv, og tager sit kors, og bær det efter Christum, saasom hand har sagt Matth. 16, 24. Hvad der møder saadan en, det være sig af menniſkenes fælles nød, eller af de besynderlige trængsler, der vederfares ham, som en troende, for Christi efterfølgelses skyld, det tager hand paa sig af hiertelig kierlighed til Christum, søger af kierlighed til ham, at bevise al taalmodighed derudi, og under hiertelig bøn og ydmyg begiering at overvinde det altsammen formedelst hans kraft; og dette er da det rette Christi kors, hvormed den sande Guds-dyrkelse, som sagt er, er forbunden. Denne sandhed give Christus og hans Apoſtler, saavelsom og Propheterne i det gamle Testamente, allevegne vidnesbyrd om, saasom vi til deels allerede tilforn have fornummet af de sprog, der handle om Christi efterfølgelse, og der til andre tider er mangfoldig talet derom.

Dette maae ogsaa alle I, som høre det, søge at

føre eder ret til nytte. Jeg siger eder sandhed, mange iblant eder mene, fordi de alligevel gaae i kirke, og bivaane den offentlige Guds-tieneste, og læse deres morgen- og aften-bøn, og derhos, som de sige, vogte sig for grove synder, saa have de den rette Guds-dyrkelse. Omendskiønt den religion, som I udvortes bekiende eder til, er den sande religion, omendskiønt og den offentlige Guds-tieneste, som I holde eder til, saa vidt som samme ansees efter ordets udvortes fremsettelse, og de øvrige stykker, som dermed ere forbundne, kunde kaldes den sande Guds-tieneste, saa have I dog ikke den rette Guds-tieneste, saalænge som I ikke kiende Christi kors, eller fornegte eder selv, eller tage korset paa eder, og bære det efter Christum af hiertelig kierlighed til ham. Dette have I i særdeleshed vel at merke; eftersom det er just den rette prøve paa, om det er sandhed med et menniskes christendom og Guds-dyrkelse, eller ikke. Mange mene, de tiene Gud, men naar de skal til at lide noget for Christi skyld, eller ogsaa kun lidet lade sig foragte for hans skyld, saa rykke de sig tilbage, og flye for korset. Der bliver det da aabenbar, at de endnu ikke ere rodfæstede i Christo, og ingen saft have udi dem, og at altsaa al deres udvortes væsen, som de holde for Guds-dyrkelse, ingen ret grund maa have i deres hierter, og heller ikke kand kaldes nogen sand Guds-dyrkelse.

Men I, som have en bedre grund, og ere blevne deelagtige i sandhedens Aand, ey allene til at troe paa Christum, og efterfølge ham i levnet, men endogsaa gierne at lide for hans skyld, værer I trøstige og meget frimodige. Thi maae I end i eders dag-

lige

lige Guds-dyrkelse blive eders feyler og brekke vaer, saa seer dog Christus eders hierte, og veed, at I formedelst hans Aand, som boer i eder, have hengivet eder med legem og siel til hans tieneste, og hvad I leve i kiødet, I det ikke begiere at leve eder selv, men ham. Hand har tvet eder med sit blod, og giort eders klæder hvide derudi, saa I maae herefter tiene ham i hans tempel, som hans Præster, dag og nat, indtil I efter hans tilsagn maae, som hans tienere, være med ham til evig tiid. Det forlene hand eder for sit navns skyld. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Trofaste Frelsere, dette ord er ogsaa forkyndet paa nærværende tiid, og det sammes sæd ligger nu her paa denne ager, nemlig paa deres hierter, som have hørt og taget det til hierte. Saa velsigne da nu denne udstrøede sæd, og lad den vel lykkes, paa det at vor Guds-dyrkelse herefter ikke maa være forfængelig, men være sandhed for dit ansigt.
Amen!

Den 1. Pintze-Dag.

Den troende siels Pintze-Fest, hvorledes den helligholder denne Fest, saadan som de første troende i det nye Testamente.

O! Gud,

O! Gud, som paa denne dag har oplyst og lært dine troendes hierter formedelst den Hellig Aand, giv os, at vi ogsaa formedelst samme Aand maae have ret forstand, og alle tider glæde os ved hans trøst og kraft, formedelst din Søn, JEsum Christum, vor HErre. Amen!

Bliver fulde i aanden. Dette er, Elskelige i HErren, Pauli formaning, hvilken hand har givet de Epheser cap. 5,18. Ligesaadan formaner hand ogsaa de Romere: Brænder i aanden. cap. 12, 11. Men hvor kunde hand formane de Epheser til, at de skulde blive fulde i aanden, og de Romere til, at de skulde brænde i aanden? Den Hellig Aand er jo dog en Guds gave. Det staaer jo dog ikke i et menniskes magt, endog kun at erlange den allermindste grad af den Hellig Aands gaver. Siger ikke Johannes den dobere i Johannis Evangelii 3die capitel, v. 27. Et menniske kand slet intet tage, uden det bliver giver ham af himmelen: Hvor kand man da formane ham til det, som hand ikke selv kand tage sig? Og har et menniske ikke engang i sin magt at tage sig selv den ringeste Aandens maade, hvor skulde da de Epheser kunde giore noget dertil, at de kunde blive fulde i aanden, og de Romere, at de kunde brænde i aanden?

Det er jo sandt, Elskelige i HErren, at dette livsens vand gives og tages uden betalning, efter Es. 55, 1. og Aab. 22, 17. Der tor ingen sige: Jeg er det værd, og jeg har fortient det. Den Hellig Aand

Aand er en pur naade-forjættelse, der ikke erlanges ved gierninger, men ved troen. Derforuden er ikke heller troen af os, men en Guds gave, paa det ikke nogen skal rose sig. Eph. 2, 8. 9. Men, vi vide, at Guds orden er denne, at menniſket ikke maa staae omvendelsens ord imod, paa det hand kand komme til troen, saasom Christus har sagt: Omvender eder, og troer Evangelium; Marc. 1, 15. og at menniſket skal give den Hellig Aands naades virkning rum, naar hand hører Evangelium, og saaledes bruge og anvende de af Gud forordnede midler ret, saa vil da Gud ikke lade det fattes paa sin side, ey allene at give ham en ringe Aandens maade, (ihvorvel intet i sig selv er ringe, af hvad Guddommeligt er;) men endog at opfylde ham med den Hellig Aand, at udøse Guds kierlighed i hans hierte ved den samme, Rom. 5, 5. og at giøre ham brændende i aanden, saasom Paulus taler i det anførte 12. cap. af Epistelen til de Romere, saa menniſkets hierte da ikke skal være mere, som kaaldt vand, hvilket er for kaaldt til at holde i munden, ikke heller som lunkent vand, hvilket vamler for en, saa man udspyer det af sin mund; Aab. 3, 16. men som heedt og sydende vand, saadan skal det være tilberedt ved den Hellig Aands ild og lue. Siden da nu Gud vel giver dette livsens vand uden betalning, men dog har sat alting i sin visse orden, i hvilken hand vil giøre menniſkene deelagtige i sine gaver; saa var dette Pauli mening, at de Epheser og de Romere skulde ſikke sig ret i slig Guds orden, og paa deres side bruge de Guddommelige midler ret, ligesom hand da paa begge

begge de anførte steder Eph. 5. og Rom. 12. anviser dem selv saadanne midler, og giver dem tillige en forsikring i denne formaning, at dette skulde da ogsaa visselig følge paa, at de skulde opfyldes med Guds Aand, og komme til at brænde i aanden.

Men alt dette haver jeg paa denne tiid anført for eders skyld, elskelige i HErren! Eder, eder siger jeg til paa denne Pintze-dag: **Bliver fulde i aanden.** Eder, eder siger jeg til: **Brænder i aanden.** Dette er det, I have at søge paa Pintze-Fest. Om I end sadde eller stode der, ved alle Pintze-prædikenerne, hvad kunde det dog hielpe eder, naar eders hierter bleve tomme fra Guds Aand, og naar de bleve kaalde, forfrosne og ligesom iis formedelst den verdens kierlighed, der herster i eder, og Guds kierlighed ikke blev udøst i eders hierter, der kunde opvarme, optænde og brændende-giøre eders hierter formedelst den Hellig Aand? Derfor op! Pintze-Festen maa giøre vore hierter anderledes; og vare de endog blevne anderledes, saa maa den dog bringe os mere ild og lue fra himmelen, til at giøre dem stærkere i troe og kierlighed. Ellers var det en død Pintze-Fest, ligesom et dødt liig, der ingen aand og intet liv har. O! saa lader os dog bede Gud, at hand vil give os livs aande ved sit ord. Lader os herom bede ham i HErrens bøn, og først i den christelige psalme: **Nu bede vi den Hellig Aand** ꝛc.

Tex-

Texten.

Apostlernes Giern. Cap. II. v. 1-13.

Og der Pintze-Festes dag var fuldkommelig kommen, vare de alle samdrægtige tilhobe. Og der skede hasteligen en lyd af himmelen, som af et fremfarendes vældigt veyr, og fyldte det gandske huus, der som de sadde. Og af dem saaes adskildte tunger, som af ild, og hand-satte sig paa enhver af dem. Og de bleve alle fulde af den Hellig Aand, og begyndte at tale med andre tunger, efterson Aanden gav dem ud at tale. Men der vare Joder boende i Jerusalem, gudfrygtige mænd af alle folk blant dem, som ere under himmelen. Der denne røst var skeet, kom skaren tilsammen, og blev forvirret; thi enhver hørde dem tale med sit eget maal. Men de forfærdedes alle, og forundrede sig, og sagde til hverandre: See, ere ikke alle disse, som tale, Galilæer? Og hvorledes høre vi dem hver tale paa vort eget maal, som vi ere fødte udi? Parther og Meder, og Elamiter, og vi som boe i Mesopotamia, item i Judæa og Cappadocia, Pontus og Asia. Item i Phrygia

og

og Pamphylia, Ægypten, og de Libyæ egne, som ere hos Cyrene, og som ere udlændinge af Rom; Jøder og Jøders tilhængere, Creter og Araber. Vi høre dem tale Guds store ting paa vore tungemaal. Men de forfærdedes alle og tvilede, og sagde een til den anden: Hvad vil dette være? Men andre bespottede, og sagde: De ere fulde af sød viin.

Jeg er vel sidst opvaagnet, siger Sirach cap. 33, v. 18. 19. som den, der sanker druer efter viin-høstere. Dog haver jeg naaet HErrens velsignelse dertil, og fyldet perse-kar, som en viin-høster. Disse ord finder enhver sin trost udi, som tænker paa de første Pintze-tider i det nye Testamente, og naar hand seer, hvorledes den gang alle de troende ere blevne opfyldte med den Hellig Aand, falder paa de tanker, hand maa nok være kommen for sildig til verden, og maa nu gaae tom ud deraf; Det nye Testamentes første-grøde havde vel været salige, at de havde annammet den Hellig Aand paa Pintze-dag, men vi arme sildefødninger, vi fik intet. Thi ligesom Sirach hisset torde sige: Jeg er vel sidst opvaagnet; som den, der sanker druer efter viin-høstere. Dog haver jeg naaet HErrens velsignelse dertil, og fyldet perse-kar, som en viin-høster: ligesaa kand og skal ogsaa paa nærværende tiid enhver troende siel troste sig ved, at, var den end sidst opvaagnet, eller omvendt til Gud, saa er dog endnu

en

en riig efterſankning tilbage for den i Guds høst, og den skal naae HErrens velsignelse dertil, og fylde sit perse-kar, som en viin-høster. I dette øyemerke vil vi paa nærværende tiid tage i betragtning udaf den oplæste text

Den troende siels Pintze-Fest, hvorledes den helligholder denne Fest, saadan som de første troende i det nye Testamente.

HErre Gud Fader, du som ikke anseer personer, men lader dem til alle tider være dig behagelige, som komme til dig ved Christum, giør os ogsaa udi den rette orden deelagtige i den forjættede Hellig Aand. HErre JEsu Christe, du som er en HErre over alle menniſker, i hvadsomhelst tiid de end leve udi, send ogsaa den forjættelse fra Faderen over os. Du værdige Hellig Aand, du som gierne forlener enhver dine gaver, efterſom du vil, til alles nytte, giv dig ogsaa i vore hierter, vi som bede dig derom, opfyld os med dig selv, og giør os brændende i aanden, paa det at vi herefter maae tiene Gud i aanden. Amen!

Afhandling.

Saa hør da nu, o! troende siel, hvorledes din Pintze-Fest er beredt for dig, ligesom for de første troende i det nye Testamente. Om hine heder det: 1) Og der Pintze-

Festes dag var fuldkommeligen kommen, vare de alle samdrægtige tilhobe. Pintze-dag var (efter dette ords egentlige betydning) den 50de dag, fra den dag at regne, da JEsus Christus var opstanden fra de døde. Da denne halvtredies-indstivende dag var indfalden og fuldkommeligen kommen, da gik denne høye fest an i deres siele, at den Hellig Aand blev udgydet i de samme. Halvtredies-indstive dage maatte Israels børn tælle fra anden dagen efter sabbaten, fra den dag, de bare rørelsens omer frem, til om anden dagen efter den syvende uge, da de ofrede ny mad-offer for HErren, i 3 Mos. cap. 23, 15. 16. Det halvtredies-indstivende aar maatte de holde helligt, og da blev der udraabt frihed i landet for alle dem, som boede deri, i 3 Mose Bogs cap. 25, 10. Dette var nu skyggen; men her var væsenet, her var sagen selv. Her var den rette Pintze-Fest, da HErren havde renset Levi børn, som guldet og som sølvet, saa de nu fremførde det nye mad-offer for ham i retfærdighed. Mal. 3, 3. Her gik nu det rette HErrens velbehageligheds aar an, hvilket Esaias skriver om cap. 61, 2. 3. at alle sørgende skulde trøstes i samme aar, og dem gives prydelse for aske, glædens olie for sorrig, priselige klæder for en vansmægtet aand, og at de skulde kaldes retfærdighedens eeger, HErrens plantelse, til at bevise ham selv herlig.

Hør, o! troende siel, det kommer dig ogsaa ved, ja der udelukkes ingen, saa fremt hand ikke selv udelukker sig ved sin ubodfærdighed og vantroe. Thi HErrens velbehageligheds aar er jo ikke løbet til

ende.

ende. Det varer jo endnu. Endog de gamle øde steder maae endnu bygges, de forrige ødeleggelser maae endnu opreises, de øde steder, som ere blevne ødelagte fra slægt til slægt, maae endnu fornyes, saasom Gud har lovet udi det omtalte Esaiæ 61. capitel. Derfor frimodig, du bodfærdige hierte, du som sidder i poenitentses aske, og sørger over din synd, og over din elendighed, din Pintze-dag skal ogsaa fuldkommeligen komme. Frimodig, du troende siel, du som troer HErrens forjættelse, og haaber paa hans naade, som hand haver tilsagt dig. Bort med asken! der er glædens olie. Bort med den gamle synde-sæk! der ere de priselige klæder. Vinteren er forbi, træerne og deres grene blive saftige. Voxer herefter, som træer, der ere plantede hos vand-bække. Thi som jorden udgiver sin grøde, og som en have lader sin sæd opvoxe; saa skal den HErre, HErre lade opvoxe retfærdighed og lof, for alle hedningene. Es. 61, 11.

Det nye Testamentes første troende vare, 2) da deres Pintze-dag var fuldkommeligen kommen, alle samdrægtige tilhobe. Ey kiere! Hvad var der dog hos dem, efterdi de vare saa forenede og saa samdrægtige tilhobe? Troen til den HErre JEsum, og kierlighed til ham. Thi de elskede ham alle, og troede, at hand var udkommen af Gud, og kommen til verden, og nu igien var gaaet ud af verden, og hen til sin Fader.

Hør dog, o! troende siel, du er ogsaa derhos med, og maa frit holde din Pintze-dag med dem efterdi troen til den HErre JEsum og kierligheden

til ham ogsaa er i dit hierte. Du er samdrægtig med dem, og med alle, som ogsaa endnu paa denne dag i sandhed troe paa den HErre JEsum, og elske ham af hiertet, om de end vare adspredte over den hele verden. See, o! siel, saa er du kommen til Zions bierg, til de førstefødtes forsamling og menighed, og til Englenes mange tusinde, Ebr. 12,22.23. saa du kand holde din Pintzedag med dem. Velan! Israel glæde sig i den, som ham giorde; Zions børn fryde sig over deres Konge. Ps. 149,2.

Som nu hine, det nye Testamentes førstefødte, vare alle samdrægtige tilhobe, skede der hasteligen en lyd af himmelen, som af et fremfarendes vældigt vær, og fyldte det gandske huus, der som de sadde. Og af dem saaes adskilte tunger, som af ild, og hand satte sig paa enhver af dem. Og de bleve alle fulde af den Hellig Aand. v.2.3.4. Dette er det tredie, som vi have at bemerke ved hines Pintze-Fest. Ja dette, siger du, o! troende siel, er dem vederfaret, ach! hvor salige vare de, at de bleve alle fulde af den Hellig Aand! Men du maa vide, at du ogsaa er ved troen bleven Guds huus-egen; opbygt paa Apostlernes og Propheternes grundvold, saa JEsus Christus selv er hovedhiørnestenen; udi hvilken den gandske bygning er tilhobesat, og voxer til en hellig rempel i HErren; paa hvilken du og bliver bygt med til Guds bolig i aanden. Eph. 2,19-22. At hisset det gandske huus blev opfyldt, betyder, at Guds gandske aandelige huus ogsaa skulde opfyldes,

des, og at Christus derfor er opfaren langt over alle himle, at hand vilde opfylde all- ting. Eph. 4, 10. Ey nu, er du da ingen gieſt og fremmed, men formedelſt troen en borgere i Guds ſtad, ja Guds kiere huus-egen, ja endog hans egen bolig, hans huus og tempel, hvi mistroſtes du da, ligeſom Gud ſkulde ville negte dig den ſamme Aand, ſom hand har givet hine? Vær kun ikke vantroe, men troendes. HErren vil gyde den ſelvſamme lue i dit hierte, ſom hand har udgydet i hine, ſaa dit hierte ſkal brænde deraf, ligeſom hines har brændt derudaf. Vær kun ved et frit mod, ſaadant vil HErren giøre ved dig, ihvorvel hand har forbeholdt ſig tiden og timen i ſin egen magt.

Hine blev 4) Aandens gave given, ſaa de begyndte at tale med andre tunger, efterſom Aanden gav dem ud at tale, v. 4. og talede Guds ſtore ting. v. 11. Hvorfor gav Gud dem den gave, at tale mange ſprog, hvilke de aldrig havde lært? Det lære vi af de følgende 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. vers. Men der vare Jøder, heder det, boende i Jeruſalem, gudfrygtige mænd af alle folk blant dem, ſom ere under himmelen. Der denne røſt var ſkeet, kom ſkaren tilſammen, og blev forvirret; thi enhver hørde dem tale med ſit eget maal. Men de forfærdedes alle, og forundrede ſig, og ſagde til hverandre: See, ere ikke alle diſſe, ſom tale, Galilæer? Og hvorledes høre vi dem hver tale paa vort eget maal, ſom vi ere fødte udi? Parther og Meder, og Elamiter, og vi ſom boe i Meſopotamia, item i Judæa og Cappado-

padocia, Pontus og Asia. Item i Phrygia og Pamphylia, Ægypten, og de Libyæ egne, som ere hos Cyrene, og som ere udlændinge af Rom; Jøder og Jøders tilhængere, Creter og Araber. Vi høre dem tale Guds store ting paa vore tungemaal. Men de forfærdedes alle, og tvilede, og sagde een til den anden? Hvad vil dette være: Thi heraf fornemme vi, at Guds kierlighed derved har maatt blive aabenbar paa hiin Pintze-dag, paa det at disse mænd af alle folk blant dem, som vare under himmelen, maatte hver i sit eget sprog høre Guds store ting udtale af Apostlerne, som vare allesammen Galilæer, og aldrig havde lært saadanne sprog. Det betydde altsaa, at Evangelium skulde prædikes iblant alt creaturet, som er under himmelen, efter Epistel. til de Colossenser i det 1ste cap. v. 23. Til salighed tiente denne gave de troende ikke, men den blev dem givet for de vantroes skyld.

Det er vist, o! troende siel, ellers skulde Gud ogsaa give dig samme naade, var det saa, du ikke uden den kunde blive salig. I den første Apostoliske kirke have derfor heller ikke alle talet med adskillige slags tungemaal, saasom Paulus stadfæster i 1 Cor. 12, 30. Men derfor er ingen bleven holdt udygtig af Apostlerne. Men merk, at her ere to ting, den ene, at de troende hisset talede med fremmede sprog, den anden, at deres hierter blev oplyst og fornyet, saa at de kunde forkynde Guds store gierninger med deres mund. Det første maatte den gang være for andres skyld, og det kand du nu vel være foruden: men det andet er det vigtigste, herligste og

beste,

beste, og det er din Pintze-høytiid, naar dit hierte ogsaa bliver fuldt af den Hellig Aand, saa du taler med psalmer og loffsange, og aandelige viser, og synger og leger for HErren i dit hierte, og siger altid Gud og Faderen tak for alle ting i vor HErres JEsu Christi navn. Eph. 5, 18. 19. 20. Hør, o! troende siel, hvad end og Sirach kunde sige endnu i det gamle Testamentes tiid: cap. 51, 30. HErren haver, siger hand hand, giver mig (nemlig ved den himmelske viisdom) tunge, til min løn; og formedelst den vil jeg prise ham. Hvor fik hand dette fra? Det giver hand sammesteds tilkiende i det foregaaende. Hand havde nemlig søgt efter viisdom i sin bøn, og hans siel havde strideт hefrig for den, hand havde retter sin siel til den, og hans bug havde været forstyrret, til at søge den. Bliv du ogsaa ved i din bøn med al vedholdelse, ligesom og de første troende bare sig ad for deres Pintze-dag, saa skal din Pintze-dag ikke heller slaae dig feyl, og HErren skal give dig en tunge, med hvilken du kand love ham, synge Lammets sang, sige, Abba, kiere Fader, og prise Guds herlighed.

Vi see, 5) at paa hiin Pintze-dag har personernes skare været tilsammen ved hundrede og tive, efter Ap. G. 1, 15. og at ogsaa skaren paa samme dag er kommen tilsammen af alle folk blant dem, som ere under himmelen, og at disse have nydt deel i det gode med, som hine have havt frem for andre. Thi de hørde jo Guds store ting forkyndes paa deres tungemaal, det er, paa deres sprog, og i

det følgende 41. vers læse vi, at der paa den dag lagdes 3000 siele til.

Leg du merke til det, til din nytte, o! troende siel, og betænk det dog ret. Kand vi ikke ogsaa nyde den første Pintze-dag got ad indtil denne dag? Den gang blev det nye Testamente, og Guds aandelige huus, Guds tempel i aanden indviet. Der er begyndelsen bleven giort til Evangelii offentlige forkyndelse. Er saadant ikke fra den dag af bleven fortplantet til os? Ligesom derfor skaren hisset er bleven deelagtig i den gave, som var de første troende givet paa Pintze-dag, og denne Pintze-dag altsaa er bleven en ret velsignet Pintze-dag for mange siele; ligesaa bliv du, o! troende siel, ikkun **stadig, og ubevægelig i det Evangelii haab**, hvilket du har hørt, og **grundfæstet i troen**, saa er den første Pintze-dag ogsaa din Pintze-dag. Thi HErren skal **fremstille** dig tillige med dem **hellig, og ubesmittet, og ustraffelig for sig selv.** Col. 1, v. 22. 23.

Endelig finde vi, 6) at det paa hiin Pintze-dag heller ikke fattedes paa spottere. Just de, der paa første Pintze-dag havde annammet den Hellig Aands høy-dyrebare gave, og den forunderlige gave, at tale alle slags sprog, de bleve bespottede derover. Thi v. 13. heder det: **Men andre bespottede, og sagde: De ere fulde af sød vin.** Deraf har da ogsaa Petrus taget anledning til, frit og offentligen at forkynde for alle, som vare til stede, hvad sagen var, som var skeet og at bekræfte for dem, at det saaledes havde maat, t skee, og at det saaledes længe tilforn var bleven forkyndet af Propheterne.

Men

Men dette er optegnet til din trøst, o! troende siel. Thi forfarenhed lærer, at det da ikke pleyer at feyle paa bespottelse, naar den Hellig Aand har giort et andet menniske af en. Da have verdens born saadan en strax til latter, og til et spotteligt ordsprog. Viisd. 5,3. Hand gior os ingen gavn, sige de, og er tvert imod vore gierninger, og bebreider os, at vi synde imod loven, og berygter os for synder af optugtelse. Hand giver fore, at hand haver Guds kundskab, og kalder sig selv HErrens barn. Hand er bleven os til at overbevise os, for det vi have i sinde. Hand er os besværlig, naar hand og kun sees; thi hans levnet er ikke liigt med de andres, og hans stier ere anderledes. Hand holder os for skarn, og holder sig fra vore veye, som fra ureenheder; hand priser de retfærdiges yderste saligt, og roser sig, at Gud er hans Fader. Lader os dog see, om hans ord ere sande; og forsøge, hvad ende det skal faae med ham. Thi er hand den Guds retfærdige søn; da skal hand ophielpe ham, og frie ham af modstanderes haand. Vi vil forhøre ham med forsmædelse og pine, at vi kand kiende hans billighed, og hvorledes hand kand fordrage det onde. cap. 2,12-19. Naar det nu ogsaa gaaer dig saaledes, saa maa det vel giore dig ont for andres skyld, fordi de forsynde sig paa dig; men for din egen skyld maa du lade det være dig kiert, og gierne taale saadan spot. Thi du kiender jo den naade, som dig er vederfaret, og at andre ingen billig aarsag have til

deres spot. Lad det ikke forstyrre dig i din stedsevarende Pintze-Fest. Tien du kun fremdeles Christo i retfærdighed, og fred, og glæde i den Hellig Aand.

Dette er da den sag, Elskelige i HErren, som har skuldet tages i betragtning paa nærværende tiid, nemlig den troende siels Pintze-Fest, hvorledes den paa en salig maade efterfølger de første troende i det nye Testamente, i at holde og hellige denne Fest med dem.

Med medynk og forbarmelse seer jeg nu eder an, I denne verdens børn, at den verdens kierlighed, I lade herske i eders hierter, gior eder uskikkede til denne salige Pintze-Fest, hvilken I med fryd og glæde kunde helligholde i eders siele, dersom I kun vilde give verdens kierlighed afkeed, og omvende eder hver fra sine synder. Men nu erkiende I ikke den Guds gave, ey heller Christum, der har til veye bragt og forjættet eder den samme. Thi ellers maatte I have en forlængsel efter denne høye gave, begynde at hade denne verdens væsen og alle synder, og I maatte bede ham, at hand vilde give eder sin Hellig Aand, der kunde føre eder til salighed. Dette ene siger jeg eder paa denne tiid; men hvad der videre behøves at siges, det er allerede sagt, og skal ogsaa endnu fremdeles blive eder sagt i disse dage.

Beslutnings-Bøn.

Men du, HErre JEsu, du som har staaet, og udraabt: Hvo som troer paa mig, som Skriften siger, af hans liv skal flyde

flyde levende vands-strømme; og har ogsaa trolig opfyldt det saaledes paa Pintze-dag, vi takke dig, at du har ladet os forsikre om, at denne Pintze-dag ogsaa er vores. Forleen os da, at vi maae antage det i tilbørlig bodfærdighed og i en sand troe, nedsenk din kierlighed dybt i vore hierter, paa det vi maae være eet med din første-grøde. Opfyld vort hiertes tempel med din Hellig Aand. Giv os nye tunger, paa det vi kand love dig, og brændende og optændte hierter, at vi med glæde maae gjøre din villie. Lad os nyde den første Pintze dags frugt til vor salighed udi Evangelium. Om vi da endskiønt blive bespottede af denne verdens børn for din himmelske gaves skyld, saa forsød os det formedelst din Hellig Aands trøst, og besegle os ved dette den evige arves pant indtil din store herligheds dag.
Amen!

Den 2. Pintze-Dag.

Guds formaning, og Lærernes bøn i Christi sted:

Lader eder forlige med Gud.

Christus JEsus, som har givet sig selv hen for os, og er opstanden fra døde for vor retfærdiggiørelse, og har ogsaa sendt den Hellig Aand i sine troendes hierter, hand op-

opvække os allesammen kraftig paa denne dag, at vi af hiertet maae troe paa ham, og ved samme troe blive til evig tiid salige, for hans egen og for hans evige kierligheds skyld. Amen!

Elskelige i HErren! Paa denne anden Pintze-dag have vi den text for os, som bekiendt er, udi Joh. 3. cap. Saa haver Gud elsket verden, med de efterfølgende ord. Det første vers af denne Evangeliske text, nemlig det 16. i bemeldte Johannis 3. Capitel, er saaledes beskaffen, at jeg bar maatte læse det op, og saa gaae bort igien. Thi ligesaa lidet kand jeg, som andre menniſker, fremføre noget, der kand giøre den sag, som staaer i denne text, klarere og tydeligere, end den allerede der er udtalt i Christi egne ord. Det 15. vers af det 3. cap. i 1 Mos. Bog: Jeg vil sette fiendskab o. s. f. pleyer derfor at kaldes protevangelium, eller det første Evangelium, fordi der i samme sprog er den første forjættelse om Christo. Paa samme maade maatte man vel kalde bemeldte 16. vers af Johannis 3. capitel et protevangelium, vel ikke som det, der er det første i henseende til tiden, men dog som det, der er det allerfornemeste, og det, hvori den HErre JEsus med de allereenfoldigste og klareste ord har forkyndet Evangelium, saa at, om nogen vilde spørge: Hvad er Evangelium? saa torde man kun ved at svare ham derpaa: Saa haver Gud elsket verden, at hand haver giwet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes,

men

men have et evigt liv; det er Evangelium. Et tydeligere svar kand ingen give paa saadant et spørsmaal, end som dette er, som er udflydt af Livsens Fyrstes mund, og byder sig i sin klarhed og sit klarskinnende lys selv frem til sielene.

Men efterdi det menniskelige hiertes blindhed og haardhed er alligevel saa stor, at der ikke kand siges noget saa klart, at det jo endnu altid kunde behøve en ny indskærpelse og nærmere forestilling; saa har det behaget HErren selv, at forordne sine tienere, der skal forehold menniskene det, hvad der ellers er tydelig nok sagt, erindre dem derom, udlegge det for dem, og ligesom øse det ind i dem, om det kunde være mueligt, at de haarde hierter dog endelig kunde bevæges, til at antage den store saliggiørelse, hvilken hand har forhvervet og ogsaa forkyndet dem. Dette erkiender da nu og jeg for min pligt, og tør ikke vove mig ved bar at læse texten op, og saa gaae bort, men maa meget mere rette mig efter den menniskelige skrøbelighed, og søge at føre eder de i sig selv saa klare ord udi vor dages text saaledes til gemyt, at I maae ret eftertænke de samme, og paa al muelig maade bringes til, at anvende den HErres JEsu hele tale til eders sieles sande nytte.

Ach! Gud ville da ikke negte os sin naade ved dette foretagende, men meget mere forlene os den, at det maa fuldføres formedelst hans Hell. Aands kraft, og at alt, hvad hand vil forlene, maa være et livsens og Guddommelig kraftes ord udi dem, som det høre, hvorved hierterne kand føres tilbage fra fordervelsen, og oplyses med livets lys! Ach! hand lade det være et velsignet middel, hvorved naadens

dens Aand maa indsenke sig i vort inderste, og tage fat paa os, gribe os, og gandske indsvøbe og indvikle os i den Guds kierligheds og naades svøb, som er i Christo JEsu, vor HErre. Beder I for mig til Gud, at det ord maa gives mig til eder, som er eders siele tienligt; ligeledes vil jeg ogsaa bede for eder, at Gud ey allene vil give eder aabne øren, men end ogsaa aabne hierter til at høre og annamme ordet ret. Men betænker ogsaa selv, at I maatte drage Guds vrede over eder, i fald I nu, da den HErres JEsu ord bliver eder forkyndet, vilde her een sove, hisset een sladre, og hisset en anden have fremmede tanker. Hvorledes vilde I undflye den retfærdige Dommere? Thi den, som er kommen til verden, eder at saliggiøre, hand vil sandelig kome igien, at holde dom over levende og døde; og vi vide jo, at os bør alle at aabenbares for hans domstoel, at hver kand faae efter det, som skeet er ved legemet efter det, som hand haver giort, enten got eller ont. Det er ikke for intet, jeg forud erindrer dette. Thi ligesom det nu er sagt, saadan gaaer det til i de store kirke-forsamlinger. Naar en Lærere, der af hiertet søger det, hvad JEsu Christi er, gaaer op og prædiker, og i gudelig alvorlighed og nidkierhed taler, saa at sige, hiertet ud af livet, saa maa hand endog af mange tilhøreres udvortes opførsel blive vaer, at det er kun af sædvane og som for det løse, de ere komne i kirke, eller at de i det mindste ikke have havt det rette øyemerke derved, saasom der, for exempel, ere mange komne hid i dag for Musiqvens skyld, men ikke at de kunde ret komme til at erkiende deres elendighed, og at de vilde høre paa Guds ord til den

ende,

ende, at de kunde udreddes af mørkhedens magt, og føres til Christum. Thi var dette deres øyemerke, saa maatte de visselig lade en meget større agtsomhed og andagt see hos sig. Saa har jeg nu erindret saadant forud, paa det at det ikke ogsaa maa gaae saaledes til ved denne prædiken. Ach! saa bereder dog for alle ting eders hierter til en alvorlig bøn, og lader os med hverandre ydmygeligen paakalde Gud om den Hellig Aands bistand i at lære og høre til, og det først i den christelige psalme: Nu bede vi den Hellig Aand ꝛc. og siden i et stille og andægtigt Fader vor.

Texten.

Joh. Cap. III. v. 16-21.

Thi saa haver Gud elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv. Thi Gud haver ikke sendt sin Søn til verden, at hand skal dømme verden, men at verden skal blive salig ved ham. Hvo som troer paa ham, dømmes ikke; men hvo som ikke troer, er allerede dømt, thi hand haver ikke troet paa Guds eenbaarne Søns navn. Men denne er dommen, at lyset er kommen til verden, og menniskene elskte mere mørket, end lyset; thi deres gierninger vare onde. Thi hver, som

som gior ilde, hader lyset, og kommer ikke til lyset, at hans gierninger skal ikke straffes; men hvo som gior sandhed, kommer til lyset, at hans gierninger maae blive aabenbarede; thi de ere giorte i Gud.

Gud var i Christo, som forligte verden med sig selv, i det hand ikke tilregnede dem deres synder; og oprettede forligelsens ord iblant os. Derfor ere vi sendebud i Christi sted, ligesom Gud selv formanede eder formedelst os; vi bede i Christi sted: Lader eder forlige med Gud. Disse ord, Elskelige i HErren, staae i 2 Cor. 5, 19. 20. og fatte den gandske Apostoliske prædiken, som i en sum eller kort begreb, udi sig. Thi det var summen af den Apostoliske prædiken: Lader eder forlige med Gud. Det, der skulde bevæge menniskene hertil, var dette. at Gud har forekommet os med sin kierlighed, har vendt sig til os i Christo, da vi endnu vare syndere, ugudelige og hans fiender, har udi ham forligt verden med sig selv, i det hand ikke har tilregnet dem deres synder. Thi vilde hand giort dette, saa skulde hand have sendt sin Søn til dom, til at straffe dem for deres synder. Men nu maatte hans eenbaarne Søn selv være hans store Legat og Sendebud, der skulde kundgiore menniskene hans evige kierligheds raad, og tillige selv befrie dem fra vreden og dommen, og forhverve dem hans naade og venskab. Og da hand nu havde giort saaledes, som hans Fader havde befalet ham, gik hand igien hen til den, som ham udsendte, og indstiftede den tie-

tieneste, ved hvilken den forligelse skulde prædikes, som hand havde til veye bragt ved sit udgydede blod, sendte sin Hellig Aand i sine disciples hierter, og forordnede dem umiddelbar, og ved dem igien andre, til Lærere, der skulde prædike og ligesom udbasune dette selvsamme ord i al verden og indtil dagenes ende: **Lader eder forlige med Gud.** Saadan, skulde de sige til menniskene i Christi sted, og disse skulde antage det ligesaadan, som Christus sagde det selv til dem i egen person, og som hand, efterat hand havde fuldført igienløsningens verk, nu opvakte dem selv, og formanede dem til, at, da Gud havde forekommet dem med sin kierlighed, og givet dem sin eenbaarne Søn til en Frelsere, saa maatte de og lade sig finde paa deres side, paa det at øyemerket af denne Guds usigelige naade og barmhiertighed kunde i gierningen naaes paa dem, og de virkelig kunde blive deelagtige udi den dem saa dyre forhvervede salighed; nu skulde de dog ikke længere fremture i deres synder og i deres fiendskab mod Gud og alt got, men meget mere lade sig bringe til kundskab om deres synder og den dermed fortiente evige straf, taknemmelig antage den store naade, som blev dem tilbuden, og af hiertet omvende sig til Gud, paa det hand dog maatte have den glæde, at hand ikke forgieves havde skenket dem sin allerkiereste og eenbaarne Søn; men de skulde lade dette ord trænge saa dybt ind i deres siele, at de kunde blive ret forenede med Gud, eet hierte og een siel, eller, som Skriften taler, **een aand med ham,** (1Cor. 6, 17.) ligesom gandske igiennemtrængte af saadan en overvættes naade, hvilken derfor var

aabenbaret, at menniskene maatte udi Christo komme til den allerinderligste og saligste samfund med Gud. Hvorudover der da ikke heller skulde allene saaledes prædikes for de ubodfærdige, men ogsaa for de omvendte, ligesom vi see her, at Paulus foreholder de Corinthier dette selvsamme ord: **Lader eder forlige med Gud**; som hand vilde sige til dem: I fald I nu allerede, da Evangelium er eder forkyndet, og I have troet det, have ladet eder forlige med Gud, saa beviser eder dog ogsaa som saadanne, der taknemmelig erkiende den annammede naade, og agte sig derfor Gud og deres Frelsere forbundne med legem og siel, til at ikke mere leve sig selv, men Gud, i Christo JEsu. Men hvad for en stor alvorlighed der har været hos HErrens Apostler, i at forkynde menniskene dette ord: **Lader eder forlige med Gud**, det kand vi see udaf det foregaaende og efterfølgende. Thi i det foregaaende bekræfter Paulus, hvor Christi kierlighed twang ham dertil, saa at hand derudi ikke sigtede til andet, end at vinde sielene til Christum, og søgte aldeles ikke sit eget derudi, men giorde alting for Christi skyld, om end andre syntes, hand giorde for meget eller for lidet. Thi siden Christus var død for ham, saa agtede hand sig, som hand var død med ham, og hvad hand nu levede, det levede hand ham, der var død og igien opstanden for ham; nu havde hand ingen jordisk hensigt meer, men som en, der var verden afdød, og levende for sin Gud, foer hand trøstig fort i HErrens gierning, og beviste sig i den kraft, hand havde annammet af den opstandne JEsu, saaledes paa deres hierter

med

med sandheds ord, at der intet kunde fattes paa hans side, som behøvedes til at opnaae øyemerket paa dem af det store igienløsningens verk. Men i det efterfølgende fortæller hand sin mangfoldige trængsel, møye og arbeid, som hand fandt sig bestedt udi i sit gandske levnet, kun paa det hand kunde giøre nogen sand frugt iblant menniskene ved Evangelii forkyndelse. Herudi beskæmmer visselig Apostelen alle os, som lære-embedet er anbetroet; ligesom jeg da for min deel af hiertet bekiender, at jeg ikke uden mit hiertes store beskæmmelse kand læse og betragte Apostelens fliid, arbeidsomhed og gandske christelige levnet, saasom hand efter sandhed taler derom i sine breve. Thi hvad er alt, hvad der skeer nu omstunder af os, at regne imod den alvorlighed og nidkierhed, som Apostelen har bevist i sit embede? O! at HErren vilde give mig og alle mine med-tienere mere aand og kraft, at vi med stærkere skrit kunde efterfølge Apostelens velsignede fodspor! O! gid vi allesammen agtede os som de der vare døde, og som de der levede, hvad de levede, i Guds Sons troe, og af reen kierlighed gandske opofrede sig med legem og siel til hans tieneste, bar paa det vi maatte vinde hierterne, og fast forbinde og forene dem med Christo, som har forhvervet dem formedelst sit blod! Men hvorfor siger jeg dette? Paa det I maae tænke ved eder selv: Ey! dette ønske er rettet paa vor frelse og salighed; velan! sørge nu andre saaledes for os, og ville saa gierne redde os af vor fordervelse, at de ikke lade af at formane, at bede os, og inderlig anholde hos os: **Lader eder dog forlige med Gud!** og holde det dog ikke

for nok endnu, men ønske sig endnu meget mere kraft, paa det de endnu med større alvorlighed maatte søge vore siele; hvordan bør vi da at antage dette livsens ord, og være ret begierlige efter, at vi dog efter alt deres hiertes ønske maatte vindes af dem til vores eget beste og salighed? Ey nu! ere I saa forstandige, at I have saadanne tanker i eders hierter, saa værer og denne gang, da jeg staaer for eders ansigt i Christi sted, ret agtsomme til at høre ordet af min mund. Thi ved Guds naade tænker jeg med saa megen bemøyelse og alvorlighed, som i een prædiken kand bevises, at legge eder paa hierte

Guds formaning, og vor bøn i Christi sted:

Lader eder forlige med Gud.

Afhandling.

Lader eder, beder jeg derfore, forlige med Gud; thi saa haver Gud elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv. Dette, dette skal bevæge eder til, at lade eder forlige med Gud, fordi Gud haver saa elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv. Disse ord legger jeg eder paa hierte og siel. De ere klare nok, tænker dem kun selv efter, overveyer denne usigelige kierlighed, der ikke kunde være større og høye-

høyere, og betragter ogsaa denne kierligheds herlige øyemerke, der iligemaade ikke kand være herligere. Thi derfor har Gud udaf ubegribelig kierlighed givet sin Søn, at vi, saafremt vi troe paa ham, ikke skal fortabes, merker det vel, om vi endskiønt doe, dog ikke fortabes, men have et evigt liv. Hvo er der nu endnu iblant eder, som tiener synden? Hvo er til stede, der paa denne time fornemmer dette ord, dette Christi ord af min mund, som det falder ind i hierte og siel, men som hans samvittighed vidner imod, at hand endnu sukker i den og den vitterlige og forsetlige synd, og, som en Guds fiende, gior deri det, som hand alligevel veed, at hand fortorner Gud med? Hvo er der, som lever i kiødets gierninger, hvorom Skriften siger, at de, som giøre saadanne ting, skal ikke arve Guds rige: Hvo som er saadan en, og her ikke kand skiule sig for sin egen samvittighed, ham raaber jeg til: Hør, o! menniske, saa har Gud elsket dig, at hand har givet sin Søn den eenbaarne, paa det at, saafremt du troer paa ham, du da ikke skal fortabes, som ellers nødvendig maatte skee ved denne din tilstand, men have et evigt liv; ey! saa lad dig dog forlige med Gud, bliv ikke i din elendige og fordømmelige tilstand, som du finder dig bestedt udi. Du synker altid jo dybere og dybere ned i fordømmelsen, dersom du farer fort i dine synder; men nu rekker Christus dig haanden ved mig og ved denne min hiertelige bøn, og siger til dig ved mig: Lad dig forlige med Gud. Du maa for ingen deel tænke, at det er saa af en hændelse, du er her paa denne tiid, Gud har nok kiendt dig, og seet dit syn-

dige væsen, forend du er kommen herhid, og hans kierlighed, hvormed hand har elsket verden, og besluttet at give den sin Son til en Forløsere, er det skeet ved, at hand har skaffet dig herhid, og lader dig dette ord sige lige i dine øren, og legge dig paa hierte. Dette sprog har du maaskee vidst, at Gud haver saa elsket verden, men du har ikke tænkt sagen efter; men da du paa nærværende tiid er opvakt dertil, seer paa den ene side Guds evige kierlighed, hvormed hand har elsket menniskene i verden, og altsaa og dig, uden al fortieneste og værdighed, saaledes at hand vilde give sin Son den eenbaarne, og paa den anden side det evige liv og Guds herlighed, hvilket Gud vil give dig formedelst Christum, men seer dig ligesom midt imellem som en Guds fiende, i dit kiødelige sind og vitterlige synder, og sluttelig som et fortabt barn, men det der dog raabes til: **Lad dig forlige med Gud**; saa hør nu, og giv ret agt, du staaer endnu til at hielpe, erkiend kun dine synder, lad dem giøre dig ont, og had dem, og tag imod den naade, dig tilbydes, tag imod den med et bodfærdigt og ydmygt hierte, og, naar du merker, at der opstiger en forlængsel og en sukken i dig: Ach! at jeg arme syndere maatte reddes ud af min fordervelse, og blive deelagtig i denne store kierlighed, til min saliggiørelse! saa giv saadan forlængsel rum, det er Gud, som virker den udi dig, i hvad du giør, saa dæmp den ikke, men sig meget mere: O! HErre, hvor gierne vilde jeg være forligt med dig! men jeg er alt for uværdig til saa stor en naade; saa skal Christi ord svare dig: Hver den, som troer paa ham, skal ikke fortabes. Ey vel-

velan! saa lad da kun i den forlængsel, du finder i dig efter forligelse med Gud, de første troens luer opvækkes udi dig, og siig: HErre, jeg vover det paa dit ord, og om jeg endskient seer mig endnu i en elendig tilstand, saa retter dog dette ord mig saaledes op, at jeg ligesom langt fra fatter et haab til, at din evige kierlighed skal ogsaa rive mig arme orm ud af fordervelsen, og giøre mig salig. Finder du denne bevægelse i din siel, saa lad den for ingen ting fare, men bliv derved, og gaa dette spor alt videre og videre efter, saa skal du erfare, hvad Gud skal giøre for barmhiertighed imod dig.

Men ligesom det pleyer at skee i almindelighed, at de fleste allerede vil regnes for at være troende Christne, hvilke da lettelig finde noget, at bedrage sig selv med, og indbilde sig, at de ikke have nu først nødig at omvende sig til Gud; ligesaa vil det vel ogsaa nu gaae iblant eder. Derfor blive der maaskee mange, der ikke vil have dette ord: **Lader eder forlige med Gud**, hvormed jeg har talet eder til, hentydet paa sig. Saadanne spørger jeg da: Hvad for en vis grund have I vel til at trøste eder selv? I sige, at I troe, derfor skal I ikke fortabes, men have et evigt liv. Men hvoraf vide I, spørger jeg fremdeles, at denne troe er Guds gierning i eder, og ikke eders egen menniskelige indbildning, eftersom I ere saa sikre og ubekymrede derved? Just denne eders sikkerhed er et tegn til, at det staaer ikke ret til med eder. Thi hvor der er en sand troe, der forarbeider man sin egen saliggiørelse med frygt og bevelse; og om man end er forligt med Gud, saa gaaer dog det ord: **Lader eder forlige med**

Gud, ikke saa løselig over hiertet, men trænger des dybere ind, og kræver samvittigheden til regnskab, om man og forholder sig, som en, der er forligt med Gud, er tro i den annammede naade, og bevarer den Guds fred ved Christi iboende kraft i sin siel. Thi I maae troe mig, i den sag kommer det aldeles ikke derpaa an, at man kand have fattet det sprog: **Saa haver Gud elsket verden**, i sin hukommelse, og derpaa bar kand faae en tanke i hovedet, der kand sige: Jeg troer, derfor er jeg et Guds barn, og kand giøre sig selv en stærk forestilling herom i sit sind; thi jeg siger eder, at mangen en bilder sig ind, at hand sidder HErren vor Gud i skiødet, og at hand uden tviil samme øyeblik, som hand døde, skulde fare til himmels, da der dog vel i grunden endnu ikke er nogen sand troe og retskaffent væsen hos ham.

Jeg vil paa nærværende tiid ikkun nævne to laster, hvorved menniſket som oftest mener, hand er i en gandske god tilstand. Den ene er den jammerlige **hoffærdighed**. Hvor mangen en qvindesperson (at jeg paa nærværende tiid allene skal tale derom, ellers horer denne lectie ligesaavel for mandfolkene) stikker saa dybt i denne last, at sindet fast intet andet har med at bestille, end hvordan man snart saa, snart anderledes vil zire og smykke legemet; paa de hellige dage, som denne er, seer man det vel. Thi da er det ikke anderledes, end som mange i deres prægtige klæder ligesom vilde hænge et skilt ud, hvorpaa enhver maatte læse de ord: Her er et hoffærdigt hierte. Thi hvad for et menniske skal da kunde overtale sig til at troe, at vor HErres JEsu

su Christi ydmyge sind kand huses hos saadan stor forfængelighed og daarlighed, som begaaes i den klæde-pragt? Var hiertet i sandhed nedrigt og ydmygt, saa maatte det jo nødvendig have en afskye til saadant forfængeligt væsen, og søge endog i det udvortes at holde sig, saa meget som nogen tiid skee kand, ned til det nedrige. Ikke des mindre indbilde mange sig ved saadan deres daarlige hoffærdighed, at det nok staaer vel til med deres christendom. Siger man: Din hoffærdighed kand ikke rime sig dermed, en Christen maa være ydmyg; saa fattes der ikke for udflugter: man holder sig ikke over sin stand; (da dog enhver billigen skulde endog zire sin stand med et ærbart og nedrigt væsen, ikke med forfængelig hoffærdighed) andre gaae og saadan; det kommer ikke paa det udvortes an, man skal ikke derefter domme nogen; Gud seer paa hiertet, og hvad flere saadanne talemaader man har. Saaledes troste saadanne sig immerfort; og raabes der end til dem: **Lader eder forlige med Gud**, saa tænke de hemmelig, de vil troste sig ved deres HErre JEsum Christum, deri skal de prægtige klæder ikke hindre dem. Men den falske trost varer det kun saa længe med, til engang den indbildte troes dievels-masqve afdrages dem, samvittigheden vaagner, og hiertet kommer til at erkiende sin indvortes vederstyggelighed. Da faaer man at see, hvad det er for en herre, man har tient i saadan sin klæde-pragt, at det visselig ikke er den ydmyge JEsus, men den hoffærdige aand, hvis fald er skeet ved hoffærdighed. Værer dog saa forstandige, at I prove eder vel herefter. Ere I

sandhed ydmyge, hvortil skal da den unyttige pragt? Hvem søge I at tækkes dermed? Sandelig ikke Christo, men verden. Hvad er det da andet, end verdens kierlighed, syndig forfængelighed, hoffærdigt væsen, hvilket aldrig kand behage Gud? I tænke ikke, at det er vitterlige og forsetlige synder, hvorved I umuelig kand være Christne, da dog alle eders blods-draaber ligesom ere forgiftede af den stinkende hoffærdighed, saa at eders inderste er en vederstyggelighed for Gud. Thi alt, hvad som er høyt iblant menniſker, (eller i menniſker) er en vederstyggelig ting for Gud. Luc. 16, 15. Og det er eet exempel paa, hvor menniskene ved en herskende last kand bedrage sig selv i deres indbildning, at de allerede ere forligte med Gud, og at det staaer vel til imellem ham og dem.

Det andet exempel paa, at man kand mene, man er i venskab med Gud, da man dog endnu ikke i en sand omvendelse og troe har villet lade sig forlige med ham, det give de gierige os. Thi der er mangen en, der elsker sit timelige gods mere, end Gud, tiener sin Mamon, og gierne vilde være altid rigere og rigere, da hand dog vel mener, hand er en synderlig elskere af Guds ord, horer og virkelig gierne skarpe prædikener, og, naar der da tales om saadanne, som leve i vitterlige og forsetlige synder, saa er det saa langt fra ham, at hand skulde finde sig troffen, at hand vel seer sig omkring, om ikke maaskee den eller den er til stede, at hand kand faae sin text læst, men for sin person tænker hand ikke, at hand har omvendelse fornoden. Nu er jo alligevel gierighed een af de allerskrekkeligste og afskyeligste laster, ja saa alde-

aldeles, at Skriften kalder den en afguds-dyrkelse. Col. 3, 5. Hvor stort er da ikke det selv-bedrag, at en gierig endda indbilder sig, det kand ikke være ham meent, naar der raabes til syndere: Lader eder forlige med Gud.

Men disse to laster har jeg ikkun givet eder til et exempel, paa det enhver kand lære derudaf, hvorledes det ogsaa kand gaae ligesaadan i mange andre stykker. I maae vide, at, omendskiønt en ingen af de saa kaldede synder veed af, som for exempel, horerie, skiørlevnet, tyverie, og saadanne ting flere, men forer et udvortes ærbart levnet, saa kand endda vel hans hierte, sind og gemyt være i en gandske uomvendt tilstand; ja det som endnu mere er, at, omendskiønt en flyer alle laster, og over alle udvortes dyder, saa kand hand dog for den aarsags skyld endnu ingen ret Christen kaldes; thi det har ogsaa de ærbare hedninger giort. I tør heller ikke tænke, at, om I ere saadanne, og derved bekiende eder til troen paa Christum, det da kand giøre eder til christne; thi dette giør kun eders selv-bedrag des større og farligere. Hvo vil omvende saadant et menniske, som har den mening om sig, at hand alt er en christen, og troer paa Christum? Ey! hvad skal jeg da mere giøre? siger saadan en. Svar: Hverken din formeente gode tilstand, eller din troe duer noget. Hvorfor det da? Fordi dit hierte endnu ikke er omvendt; fordi den troe, du roser dig af, er du ikke kommen til i den sande hiertens omvendelses Guddommelige orden; fordi det, at du skyer laster, og over dyd, er ikke noget, som kommer af den nye fødsels kraft; og in summa, fordi du endnu ikke

ke er bleven deelagtig i forligelsen med Gud udi den rette orden, som Gud har sat. Derfor vil det engang hede med dig: Ven, hvorledes er du kommen hid ind, og haver ikke bryllups-klædningen paa? Saadan er det med mange iblant eder. Grunden duer endnu intet. Hvad I giore i det udvortes, hvormed I troste eder selv, at I ere christne, det skal ligesaa lidet bestaae, som om nogen vilde bygge et huus uden fundament eller grund. I slikke kun paa det udvortes, og beholde eders gamle klædning; den rette nye klædning, det er, aandens nye væsen, Rom. 7, 6. hvilken Christus giver de bodfærdige siele, saae I dermed ikke. Vil I komme dertil, saa maae I først meget dybere og hierteligere tage eder dette ord an, som jeg raaber til eder paa denne tiid: **Lader eder forlige med Gud.**

Der staaer Gud for dit hierte, o! menniske, og siger: Saa haver jeg elsket dig, at jeg haver givet dig min Søn den eenbaarne til en Frelsere; men dit kiødelige sind, som du gaaer med, og den kierlighed, du har til det verdslige og jordiske væsen, er et fiendskab imod mig; (Rom. 8, 7.) forliig dig dog med mig, og erkiend til den ende allerførst, at dit hierte maa blive bodfærdigt, og forandres.

Naar nu dette Guds ord saaledes falder dig paa hierte, saa er det tiid, at du svarer saaledes i dit sind: O! Gud, forbarme dig over mig, og giv mig kun mit fordervede onde hierte ret at kiende, viis mig al den vederstyggelighed, der stikker i mig, paa det jeg maa ret erkiende det, og blive gudelig bedrøvet derover; jeg vil gierne forlige mig med dig, o! min Gud, forandre du mig kun mit hierte, og giv mig

selv

selv omvendelse og troe, paa det jeg ikke længere skal bedrage mig selv, men maa blive reddet, og til evig tiid salig.

Seer, naar dette gaaer for sig i eders inderste, og det ogsaa har bestandighed, at I blive derved, saa skal det skee, at I skal blive forligte med Gud. Og da skal I meget snart blive vaer, at christendommen og omvendelsen er en gandske anden sag, end I have meent hidindtil. For exempel, hun, som hidindtil ved sin forfængelige klæde-pragt har indbildet sig, hun var en god christen, skal nu, da hun kommer paa en ret indvortes grund, skamme sig selv ved den forfængelighed, hun hidindtil har levet i, og ikke kunde saa blive ved frit hen at drive dette væsen; hand, som hidindtil har meent, at hand ved singierighed, og kierlighed til det timelig gods, endda var en god christen, skal nu selv erkiende, at hvo som ikke forsager alt det hand haver, kand ikke være Christi discipel, efter Christi ord Luc. 14, 33. Seer saaledes maa det sprog: Saa haver Gud elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes men have et evigt liv, ligge til grund, og saaledes maa et menniske tage sig samme sprog til hierte, og derved betragte sin tilstand, paa det hand ikke skal giore sig en falsk trost deraf, men i Guds rette orden applicere det paa sig, naar der tages anledning deraf, og der ved dette Christi rene Evangelii forkyndelse bliver raabt til ham: Lad dig forlige med Gud.

Men vi gaae videre, og tage ogsaa de folgende ord

ord af texten: **Thi Gud haver ikke sendt sin Søn til verden, at hand skal dømme verden, men at verden skal blive salig ved ham.** Disse ord legger jeg ogsaa til grund, som de der ere tydelig nok i sig selv, formaner eder kun til, at overveye de samme med forstand, og raaber da atter til eder: **Lader eder forlige med Gud.** Just derfor, fordi I høre dette, at Gud ikke har sendt sin Søn til verden, for at domme den, men at giøre den salig, just derfor siger jeg: **Lader eder forlige med Gud.** Betænker ikkun selv, skulde Gud ikke i eders gierninger og ord, og i eders gandske levnet og omgængelse, som I have fort fra ungdommen op, have fundet syndigt væsen nok, som hand billig havde kundet domme og med al ret fordomme eder for? Men det har hand ikke giort, men sparet eder indtil denne time. Her ere I allesammen i stor mangfoldighed forsamlede, og ere allesammen levende vidner om den Guds store taalmodighed og langmodighed, som hand hidindtil har baaret med enhver iblant os. Ach ja! hand kunde længe siden taget os bort i vore synder, og i sin vrede revet os hen, efter vor fortieneste, i den evige fordømmelse. Siger ikke Paulus Rom. 2,9. **Trængsel og angest skal være over hvert menniskes siel, som giør det onde:** Dette maatte vi nu alt længe siden have erfaret paa vore egne siele, dersom Gud vilde straffet os saa, som vi have fortient. De som giøre det onde, eller ikke giøre det gode, de skulde giøre, høre de ikke hen **i den evige ild og den evige pine,** efter Matth. 25,41.46? Og have vi ikke lært af Frelserens mund, at saa snart den rige mand dø-

de,

de, har hand været i helvede og i pine, og at derfor fordømmelsen begynder, hvad sielen angaaer, strax efter synderens død. Vélan! saa laae vi da længe siden i helvedes luer, dersom hand havde ladet døden overile os i vore synder. Men det har hand ikke giort, men har opholdet os indtil dette øyeblik, da dette ord raabes til os: **Lader eder forlige med Gud.** Seer, der have I effecten og virkningen paa eder selv af disse ord: **Gud haver ikke sendt sin Søn til verden, at hand skal dømme verden, men at verden skal blive salig ved ham.** Havde hand sigtet dertil med sin Søns sendelse til verden, at hand ikkun vilde domme verden for dens synders skyld, saa var ingen af os allesammen her mere, eller i det mindste laae vi, som vredens kar, under forbandelsen, og havde en evig fordømmelse at forvente. Men nu ere vi endnu her, og ere enten allerede grebne af Guds naade, og bragte til omvendelse og til troen, i hvilken vi blive bevarede ved Guds magt til saliggiørelse, eller vi staae dog endnu under Guds vor Frelseres taalmodighed og langmodighed, ja ogsaa under hans fromhed og menniske-kierlighed, hand som endnu med stor forlængsel venter paa enhvers forandring, der endnu ikke af hiertet har omvendt sig til ham. Og for den aarsags skyld formaner hand eder nu ogsaa ved mig, og jeg beder eder ogsaa i Christi sted. Hvordan skulde I bære eder ad, om I alt længe siden vare domte af Gud? Men nu I da høre og fornemme, hvorfor Gud har sparet eder, nemlig, fordi hand ikke vil, at I skal fortabes, men at I skal blive salige, ey! saa **lader eder dog forlige med Gud.**

Gud. Nu have I levet og syndet saa længe; men I vide jo ikke, hvor længe I endnu skal leve, og Gud vil see igiennem fingre med eders syndige væsen. I have længe nok misbrugt Guds taalmodighed men I vide ikke, om Gud endnu længer vil lade den misbruges af eder. Thi ved slig misbrug have I daglig samlet eder Guds vrede paa vredens dag. Denne dag kand jo komme uformodentlig og pludselig over eder. Afrives ikke livets traad i dag for een, i morgen for en anden? Dermed er da naadens tid ude, saafremt en ikke er bleven anderledes og nyfødt; saa er da det baand, der formedelst den endnu varende naades tiid var imellem ham og Gud, i tu, naar man døer i ubodfærdighed, og da gaaer trængselen og angesten an i den siel, som har giort ont, og den finder da et stort svelg befæstet imellem sig og de salige siele. Efterdi den ikke har vildet lade sig forlige med Gud, at den kunde blevet salig, saa bliver den nu ogsaa domt af Guds Søn, og er udi en skrekkelig forventelse om den sidste dag, da Menniskens Søn skal komme, at domme levende og døde. Hvor snart? hvor gesvindt? hvor pludselig kand det ogsaa ramme eder? Derfor legger jeg eder nu, førend saadant skeer, dette ord paa eders hierte, siel og samvittighed: Misbruger ikke længere Guds godheds, taalmodigheds og langmodigheds rigdom, men lader eder forlige med Gud. I Elskelige! da I høre dette, saa siger dog i eders hierter: Ey velan! det skal ikke være forgieves, at den gode og barmhiertige Gud ikke endnu har ladet mig døe i mine synder, men at jeg endnu er her og hører dette, hvor venlig hand kalder, lok-

ker,

ker, formaner og beder mig uværdige menniske, at jeg dog skal lade mig forlige med ham. Hvor kand jeg nok takke ham for, at jeg endnu ikke er iblant de fordomte? Derfor vil jeg fra nu af gandske anderledes anstille mit levnet, end hidindtil er skeet, og omvende mig til Gud af gandske hierte. Ach! hand give mig ikkun sin naade dertil. Hvad mene J? naar eders dods time kommer engang, og J da erindre eder disse ord, som J nu have hort af min mund, vil ikke eders samvittighed da sige til eder, i fald J slaae dette hen i været: See, den gang blev der raabt til mig: **Lad dig forlige med Gud**, jeg folede ogsaa kraften af de ord, hvor de trængde mig ind paa mit hierte, men jeg har dog siden slaaet det af mit sind, og er ogsaa herefter blevet i min uomvendte tilstand. Hvad mene J? hvad for en angest, og hvad for en svar anfegtning kand da overfalde eder derfor? Saa siger jeg eder nu paa nærværende tiid, da J hore dette: **I dag, I dag, lader eder forlige med Gud.** Setter det ikke op til i morgen, end sige, længere hen. Tænker dog paa det ord, at Gud derfor har sendt sin Son **til verden**, at verden, eller menniskene, som endnu ere i verden, skal blive salige ved ham. Hore J det? J ere ogsaa endnu i verden; saa kand J jo umuelig giore nogen anden slutning, end denne, Gud har derfor sendt sin Son til verden, at J ogsaa skal blive salige ved ham. Derfor forhærder ikke eders hierter formedelst vantroe og syndens bedragelighed, men tager dette ord: **Lader eder forlige med Gud**, an i troens lydighed, og lader eder endnu hielpe. Da J hore dette, at det er begyndt paa

eders salighed, saa haver dog eders egne siele saa kiere, at I ikke lade dem blive i en ulykkalig tilstand, men ved det ord, som Christus saa vel har talt for eders, som for Nicodemi skyld, lade dem sette i en bedre tilstand. Det er ligesaa meget, som hand kunde sige til enhver iblant eder: Hør, o! menniske, jeg er ikke kommen for at domme og fordømme dig, men for at giøre dig salig; saa lad dig dog nu paa denne tid, da det bliver dig tilbuden, forlige med Gud. Og jeg forsikrer eder paa denne dag, at ligesaa sandelig, som Christus er kommen til verden, syndere at saliggiøre, ligesaa sandelig vil samme Christus ogsaa paa nærværende tiid saliggiøre eder. Men dette forsikrer jeg eder og om, at, saa sandt hand er kommen, eder at saliggiøre, og endnu paa nærværende tiid vil giøre eder salige, saa kand I ikke blive deelagtige i saadan salighed, uden saa er, at eders hierte og sind bliver opvakt til omvendelse, og I blive fødte nye af Gud, saasom Christus ogsaa i det foregaaende har bevidnet for Nicodemus, og med et dobbelt sandelig stadfæstet for ham.

Men hører nu ogsaa de Christi ord, som endnu fremdeles følge i vor text: Hvo som troer paa ham, dømmes ikke; men hvo som ikke troer, er allerede dømt; thi hand haver ikke troet paa Guds eenbaarne Søns navn. Thi jeg legger ogsaa disse i sig selv klare og tydelige ord denne gang til grund hos eder, og raaber derpaa til eder: Lader eder forlige med Gud. Høre I ikke, hvad hand selv, den høylovede Guds Søn, har sagt paa dette sted? Hvo som troer paa ham, siger hand, da hand taler om sin egen person, dømmes

mes ikke. Mene J, at nogen kand undflye ham, da hand er Dommeren? Hand siger: End Faderen dømmer slet ingen, men haver giver Sønnen al dom; at de skal alle ære Sønnen, ligesom de ære Faderen. Joh. 5, 22. 23. Og derfor siger Paulus Rom. 14, 10. 11: Vi skal alle fremstilles for Christi domstoel. Thi der er skrevet: Saa sandt jeg lever, siger HErren, skal hvert knæ bøyes for mig. Saa kand nu ingen undgaae denne almindelige Dommere. Hvo som ikke her vil bøye sine stive knæ for ham, hand skal hisset blive nødt til at bøye dem, naar den evige fordommelses dom bliver ham forkyndet. Mangen en gaaer endogsaa her endnu en aabenbar Guds dom over for hans synders skyld, saa hand vel faaer nøden at føle, og maa sige: Justa sunt judicia tua, o Domine! O! HErre, dine domme ere retfærdige! Ey! saa hører dog nu og merker dette ord, i hvilket den, der er al verdens Dommere, selv viser eder, hvilket der er den eneste vey til at blive fri, ey allene fra den timelige, men endog fra den evige dom. Thi der fornemme J det jo udaf hans mund, at hvo som troer paa ham, dømmes ikke. Skulde det da ikke bevæge eder til at antage det ord, som paa nærværende tiid trykkes eder ind i hiertet, da Gud formaner eder ved mig, og jeg beder eder i Christi sted: **Lader eder forlige med Gud.** Paa nærværende tiid ere J endnu i eders dødelige tabernakels fængsel, da endhver har endnu sin sidste dom og sententz at forvente. Visselig, dersom det blev sagt til en misdædere i hans fængsel, nu var det endnu tiid, at undgaae

den haarde straf, hand havde fortient, hand skulde kun giøre en supplique, og dermed falde Kongen til fode, saa skulde Kongen tilgive ham sin misgierning, saa hand ikke mere skulde stilles frem for retten, men settes paa fri fod. Hvad mene I? Skulde saadan en vel længe betænke sig, om hand vilde følge det raad, ham var givet? Men jeg siger eder, saadanne ere alle I, som endnu ikke have vendt eder til Gud i en sand, retskaffen og alvorlig omvendelse. I blive endnu, medens I ere i eders legemer, forvarede, ligesom i et fængsel; det kand kome sig, forend I tænke, at I maae herud, og overantvordes til dommen. I dette eders fængsel høre I nu Guds Søns røst, der siger til eder: Hvo som troer paa Guds Søn, dømmes ikke. Det er got, sige I, vi troe jo paa ham, og det er vor eneste trøst og vort haab, at vi ikke skal dømmes eller fordømmes paa den yderste dag, fordi vi troe paa ham. Ja, mine kiere menniſker, kunde man derved bravere og prale, tiene sine syndige lyster, søge lystige selskaber, besvære sit hierte enten med fraadserie og drukkenskab, eller med sorrig for næring, og ellers leve saaledes, og være saaledes syndede, som vor fordervede natur af sig selv fører med sig, saa gik det, efter eders mening, treffelig vel med at troe paa den HErre JEsum. Ja skulde man ikke til at fornegte sig selv, og skulde man, at jeg saa skal tale, ikke til at bide i dette sure æble, at giøre ret poenitentse, og omvende sig til Gud af gandske hierte, saa kunde man dog være brav sikker og frimodig, og døe saa hen uden at frygte for den yderste dom. Thi saadan er det hos de fleste. Dette ord: Hvo som troer

troer paa Sønnen, dømmes ikke, tage de gierne an; jeg troer paa Sønnen, sige de, derfor bliver jeg ikke dømt. Men de have en troe, der hverken har poenitentse og omvendelse, eller denne verdens væsens fornegtelse, eller et alvorligt had til synden, eller en oprigtig og brændende forlængsel efter et nyt liv, til grund. Saadan en troe skal de finde sig bedragne ved, ligesaadan som en tyv, der i sit fængsel immer vilde troste sig ved Kongens naade, og i det samme, forend hand ventede det, blev fort ud og hængt op. Betænke I da ikke, I som saaledes bedrage eder selv, hvad Christus har sagt Matth. 7, 21. hvor det heder: **Ikke enhver, som siger til mig: HErre, HErre, skal indgaae i himmeriges rige; men den, som gior min Faders villie, som er i himlene;** og at hand paa hiin store doms-dag vil bekiende for alle dem, der ikke have giort hans Faders villie: **Jeg kiendte eder aldrig, viger fra mig, som beflitte eder paa uret.** v. 23. Erindre I eder da ikke, at **hver den, som nævner Christi navn,** det er, haaber at blive salig ved ham, **bør afstaae fra uretfærdighed,** efter Pauli alvorlige ord? 2 Tim. 2, 19. Vide I da ikke, at **intet formaaer noget i Christo, uden et nyt creatur:** Gal. 6, 15. Og at, **om nogen,** ikke i indbildning, men i sandhed **er i Christo,** saa er den samme ogsaa **et nyt creatur:** 2 Cor. 5, 17. **De gamle ting,** siger Paulus sammesteds, **ere forbigangne, alle ting ere blevne nye.** Hvad have I da aflagt af eders gamle væsen? Og naar ere da alle ting blevne nye hos eder? Hvad have I deraf at vise frem, og hvor er det nye

aandens væsen, hvorpaa I kand merke, at eders troe er af den rette art? Erindrer eder dog, at jeg har sagt eder, der er to slags troe til, den historiske, og den saliggiorende troe; og at jeg gierne tilstaaer eder hiin, nemlig den historiske, men denne, nemlig den saliggiorende, hvilken maa være en levende og af Guds Aand virket troe, tor jeg kun tilskrive den mindste part iblant eder alle efterdom det er ikke nogen sand og levende troes, men ikkun en blot historisk skum- og mund-troes kiendetegn, der befindes hos eder, hvilken I kun have i hovedet, men erfare hverken saft eller kraft deraf i hiertet, ikke heller bevise den med et christeligt og gudfrygtigt levnet. I tænke, I troe paa Christum, og eders hierter ere dog derved ligesaa fulde af verdens kierlighed, som eders aarer ere fulde af blod. I holde eder stivt og fast ved Christi fortieneste, og tænke ikke paa, at den skidne grund, der er i eders hierter, maa forandres. I prale vel i mere kundskab om Guds sandhed, end mange andre have, efterdom der prædikes meget for eder; men eders hierter bliver falskheden liggende udi, saa I gierne vil behage Gud, men dog ikke mishage verden, men tiene Gud og verden tillige. Skulde det være saadan en troe, som Guds Søn her siger om, at hvo som har den, dommes ikke? Det skal I endnu faae gandske anderledes at høre herefter udaf de følgende ord i vor text, hvor Christus siger, at denne just er **dommen at lyset vel er kommen til verden, men at menniskene elske mere mørket, end lyset.** Og saadan staaer det just til med eder. Siden nu denne dom er over eder, saa formaner jeg eder, eder, siger jeg, som have bedra-

bedraget eder med slig en indbildt troe: **Lader eder forlige med Gud.** I høre jo, at Frelseren har sagt et meget skarpt ord her om dem, der ikke lade sig forlige med Gud; **hvo som ikke troer**, siger hand, **er allerede dømt**; **thi hand haver ikke troet paa Guds eenbaarne Søns navn.** Disse ord vil nu omstunder ingen tænke paa. Thi fordi enhver holder sin indbildte troe for den sande troe, og der ey allene ere mange hyklere, men endogsaa mange aabenbare Epicuræer, der troste sig ved Christi fortieneste udi deres formeente troe, saa lader ingen der komme i sit sind, at hand skulde være iblant deres tal, Christus her siger om, at de ere **allerede dømte**, fordi de **have ikke troet paa Guds eenbaarne Søns navn**; eller man mener, det gaaer kun dem an, der boe extra fines eccleſiæ, uden for kirkens grendser, saasom tyrker og hedninge, eller de vantroe Jøder, der vandre iblant os. Den HErre JEsus har sagt, som vi have hørt, at **hvo som ikke troer paa ham, er allerede dømt.** Dette er et sandheds ord; men sagen eller denne Guds dom, ligger ikke saa klar for øyne, og er ikke saa aabenbar, at man ligesom med hænder kunde føle og tage derpaa, og menniskene føle ikke den samme endnu saa kiendelig, og vide ikke, at de virkelig ligge under Guds vrede og lovens forbandelse, dette siger jeg, vide de ikke, formedelst den blindhed, som er udi dem, og formedelst deres sovende samvittighed. Derfor løbe de saa løselig over saadanne ord, om de endskiønt læse dem, eller og de foreholdes dem. Den falske trøst, som den indbildte troe har opfyldt deres hierte med,

gior, at de ikke give agt derpaa, ikke heller giøre applicationen paa sig selv deraf. Saa siger jeg eder nu, paa det I des bedre kand give agt derpaa: Dette Christi ord treffer saare mange iblant eder. Jeg siger, mange iblant eder ere allerede domte; thi de have ikke troet paa Guds eenbaarne Søns navn. Deres gierninger vidne om, at de troe ikke, nemlig i sandhed, om de endskiønt mene, de troe; ligesom da forskiellen imellem den indbildte og sande troe er eder allerede nokſom viist. Men jeg siger eder ogsaa dette: Ved denne Guds dom, som de for deres vantroes skyld ligge under, leve de alligevel her endnu i naadens tiid. Derfor formaner Gud dem endnu formedelst os, og vi bede dem endnu i Christi sted, ligesom jeg ogsaa paa nærværende tiid beder og formaner eder, I som ere saadanne: **Lader eder forlige med Gud.** Thi endnu kand I blive befriede fra den hemmelige, men dog virkelige Guds dom, som I ligge under, og oversatte i naade-standen, saa fremt I lade eder forlige med Gud.

Men denne er dommen, at lyset er kommen til verden, og menniskene elskede mere mørket, end lyset; thi deres gierninger vare onde. Saaledes farer vor Frelsere her fort i sin tale. Disse ord ere ogsaa i sig selv klare og tydelige nok, saa de ingen forklaring behove. Derfor tager jeg dem kun, saadanne som de ligge her for os, og applicere dem paa eder. Thi seer, ligesaadan som det er udtalt her af vor Frelsere, saa befindes det og i gierningen iblant eder. Denne er dommen, at lyset er kommen til verden, og altsaa og iblant eder, og de fleste iblant eder have mere elsket mørket, end lyset,

lyset, fordi deres gierninger vare onde. Lyset er Guds ord, som det, der giver eder eders synder og elendighed tilkiende. Især er det Evangelium, efterdi dette viser eder, hvorledes I kand reddes af eders synder, og blive arvinger til den evige salighed. Det er JEsus Christus, som dertil er aabenbaret, at hvo som følger ham, skal ikke vandre i mørket, men have det livsens lys.. Joh. 8, 12. I kand ikke negte, at Guds ord jo har skinnet, som et lys, for eder fra eders ungdom op, saa at I vel havde kundet komme til eders synders og eders fordervelses erkiendelse; I kand jo ikke negte, at jo det Evangelium om JEsu Christo, og i det samme veien til eders evige salighed er eder kundgiort og forkyndet; ja I kand ikke sige, at JEsus Christus, det sande lys, er sat ligesom under en skieppe hos eder, og skiult for eders øyne. Ach ney! I maae meget mere bekiende, at det er sat paa lyse-stagen for eder, Matth. 5, 15. saa hver mand kand see det, eller enhver komme til en sand og grundig erkiendelse om, hvorledes JEsus Christus er bleven ham af Gud viisdom, og retfærdighed, og helliggiørelse, og gienløselse. Men da nu lyset saaledes er iblant eder, hvordan gaaer det da alligevel derved iblant eder? Saadan, som her staaer: Menniskene elskede mere mørket, end lyset. Thi eders Lærere maae bære lyset for eder, hvordan de end vil, saa have dog de fleste iblant eder synden, (thi synden er mørket) kierere, end lyset. De høre vel, at deres syndige væsen bliver straffet, men de vil ikke lade sig hielpe fra deres vanart, men giøre sig heller allehaande falsk trøst i deres hierte; Præsten er

dem meget snart en for stærk Lovens Prædikant, og alt for skarp for dem. Men bliver Evangelium fremsat, saa bruge de det dog ikkun dertil, at de maae blive des mere uforstyrrede i deres kiødelige sikkerheds søvn, om det endskiønt vises dem, hvor den saliggiørende naade, som er aabenbaret, oplærer og underviser os, at vi skulle forsage ugudelighed og de verdslige begierninger, og leve tugteligen og retfærdeligen og gudeligen. Tit. 2, 11. 12. In summa, man maa prædike, hvordan man vil, og man maa endog paa det beste, beflitte sig paa at dele sandheds ord rettelig ud, saa ere dog de fleste, ligesom et drukken menniske. Setter man saadan en paa hesten paa den høyre side, saa falder hand af til den venstre; men setter man ham op paa den venstre side, saa falder hand af til den høyre, og tumler alt ligesaadan omkring igien, som tilforn. Ligesaa blive ogsaa de fleste iblant eder ved deres gamle veye, og om man endskiønt maatte mene, man havde ophiulpet dem, ved at stille dem sandheden klart for øyne, saa seer man dog, hvor gandske snart de falde hen i deres forrige væsen igien. O! at de maatte blive ret ædrue, at de dog kunde tage til hierte, hvad der u-afladelig drives paa, at man maatte selv ret randsage og undersøge sine gierninger og ord, og alt sit foretagende, sine tanker og begieringer efter Guds ord, om det kom dermed overeens, og i særdeleshed, om der var nogen sand hiertens forandring gaaet for sig udi os. Dette kommer de fleste for moysommeligt for. Ordet hører man vel paa Søndagene og de hellige dage, og derved indbilder man sig, at man er en synder-

derlig elskere af Guds ord; men eftersom sindet derved aldrig bliver ret ædru, saa seer og erkiender man ikke, at man elsker mere mørket, end lyset, og bliver da altid hængende ved sit gamle væsen, hører nu een prædiken, og da igien een prædiken, og lader sig dog lige saa lidet rive los fra sine syndige vaner ved den ene, som ved den anden. Foruden de aabenbare onde vaner, ere der ogsaa saadanne iblant eder, som ikke synes at have meget at betyde, men som dog giøre eder uskikkede til at fatte det Guds ord ret, som fremsettes for eder, og at forbedres derved. Een og anden af slige vaner maa jeg erindre eder om. Nogle have fra deres ungdom op vant sig til at tage sig en drik brændevin om morgenen, endog forend de gaae i kirke. Omendskiønt nu dette ikke i sig selv synes at have meget at betyde, saa gaaer dog brændevinen dem i hovedet, giør dem dosige og søvnagtige. Hvordan kand nu saadan en med nogen ret nytte være i prædiken, og tage Guds ord til hierte, hvortil der jo nødvendig udfordres, at man maa være ret ædrue, og ret munter og opvækt, til at høre, og overveye og betænke hos sig selv alt, hvad der fremsettes? Saa længe man nu ikke legger saadan udvortes vane af, der vel synes ringe, men dog hindrer en i al Guds ords herlige frugt, i det det giør en ubeqvem til at høre det samme, saa længe er det umueligt, at vi kand udrette noget hos saadanne udi vort embede. Mangen en agtsom og andægtig tilhører tænker vel tit hos sig selv: See, det bliver jo lagt folk saa nær paa hierte, hvor er det dog mueligt, at de ikke vil legge det paa sindet, og tragte efter at forandre deres væsen?

Ja,

Ja mit kiere menniske, hvorledes skal de legge det paa sindet, naar de ere dosige i hovederne, og sidde halv sovende derhos, og formedelst den nys-bemeldte onde vane har giort sig ubeqvemme til at høre til med nogen ret agtsomhed? Jeg har aarsag til i sær at røre ved dette, eftersom der ere mange, der klage over, og det ikke ubillig, at de maae sidde hos saadanne i kirken, der besvære dem med stanken af stærk drik, og derved ikke lidet forstyrre dem i deres agtsomhed, men sidde selv, og sove. Kunde saadanne menniske ikke hielpes, i fald de vilde lade sig rive los fra denne syndige vane? Saa kunde de dog være i stand til at høre det, der er dem nyttigt og saligt. Og det er eet exempel. Saadanne ere der flere, ja vel utallige af, men det er noget, som jeg denne gang ikke kand opholde mig ved. Enhver maa selv med forstand betragte sin leve-maade, som hand hidindtil har vant sig til, saa skal hand let finde, hvad der kand giøre ham nogen hinder i, at det ord, som prædikes, ingen frugt kand giøre hos ham; og da maa hand tænke paa dette Christi ord: **Menniskene elskede mere mørket, end lyset**, og tage sig advarsel deraf, at hand ikke ogsaa maa elske sin leve-maade og syndige vaner mere, end lyset, men villig lade samme fare, paa det hand maa oplyses til det evige liv. Seer, deri stikker just hoved-forhindringen, og den egentlige aarsag, hvorfor saa faae menniske omvende sig, omendskiønt alle naadens midler blive dem budne dertil. Det lys eller den sandhed, som skinner dem ind i hierte og samvittighed, kand de vel ikke laste, og, saasom de erkiende, at lyset er got, saa vilde de vel ogsaa gierne være oplyste

der-

dermed; men mørket elske de dog alligevel langt mere, end lyset, og hænge med deres hierte, sind og gemyt saa fast ved deres væsen, som de af naturen eller af ond vane have paa sig, at de ikke engang ret alvorlig begynde at stride derimod, end sige, at de trostig og frimodig skulde forlade det. Denne er da, som vor Frelsere her siger, den dom, som de fleste menniſker ligge under, og som de skaffe sig selv paa halsen, og dermed fortiene de allermeest Guds svare dom, at deres gierninger ikke alleneste ere onde tilforn, og deres væsen intet duer, men at de endog nu, naar der bekræftes for dem, at de udi sligt væsen ikke tækkes Gud, og den gode og rigtige vey ogsaa bliver dem klart og tydeligen anviist, ja JEsus Christus bliver dem forkyndet med al sin naade og salighed, endda ikke vil erkiende saadan stor Guds naade, eller adlyde sandheden, men heller blive saadanne, som de længe har været. Siden da nu disse Christi ord saa gandske egentlig passe sig paa eders tilstand, saa har jeg des mere aarsag til, ogsaa at forehold eder de samme, saadanne som de ere, og at fore eder den Guds dom til gemyt, hvilken saa mange iblant eder, efter disse Christi ord, virkelig ere under, og derpaa atter at legge eder denne formaning og hiertelige bon paa hierte: **Lader eder forlige med Gud.** Farer dog ikke fort med at elske mørket mere end lyset, hvormed I giøre eder ubeqvemme til Guds rige, og drage Guds dom over eder; men elsker dog lyset meget mere, end mørket, paa det I maae blive lysets børn, og erlange Guds naade i Christo JEsu.

Frelseren legger endnu disse ord til i vor text:

Hver,

Hver, som gior ilde, hader lyset, og kommer ikke til lyset, at hans gierninger skal ikke straffes; men hvo som gior sandhed, kommer til lyset, at hans gierninger maae blive aabenbarede; thi de ere giorte i Gud. Disse HErrens ord vil jeg ogsaa uden omsvob bruge til at formane, ja bede, og hierteligen holde an hos eder i hans sted: Lader eder forlige med Gud. Betænker dog selv disse Frelserens ord: Hver som gior ilde, hader lyset, og kommer ikke til lyset, at hans gierninger skal ikke straffes. I kand jo selv snart føle og finde i eders hierter, saafremt I ikke modtvillig vil forhærde eder, at dette Christi ord meget lige rammer eder. Thi eders samvittigheder blive vel mange gange angrebne i prædikenerne; I merke nok ogsaa, at I ere dermed meente, og at eders tilstand er ligesom malet eder for øyne med levende farver; ja I fornemme og vel, at det just bliver sagt, hvad I have i eders hierte; men I vil ikke her frem dermed, I tænke lonlig, dersom I skulde tænke sagen saa dybt efter, saa maatte I maaskee falde i melancholiske tanker, og reent fortvile. Saa lukke I da snart hiertet til, og lade ikke de gode tanker, Gud opvækker hos eder ved det ord, I høre, faae forlov til at slaae rødder hos eder, at de kunde kome til kraft, og det fordi I have ikke lyst til at blive ret aabenbare for Gud og eders egen samvittighed, hvordan det er fat med eders væsen. Skulde I ikke her tænke ved eder selv: jeg maa dog engang ret ud med mit væsen, og jeg maa være vis paa den sag, om jeg er et Guds barn, eller ikke. Tænkte I, at I derudi ikke kunde hielpe eder selv, skulde I da

ikke

ikke ligesaadan komme frem til lyset, som Nicodemus har giort, og besporge eder med dem om eders sieles tilstand, som I ere overbeviiste om, at de mene det troelig med eders siele? Jeg vil haabe, man skulde ikke smigre for eder, men skenke klar viin i for eder, og sige eder frit, hvordan man fandt eders tilstand. Den gang Nicodemus kom til den HErre JEsum, som til det lys, der var kommen til verden, da blev hans gandske tilstand aabenbar for ham. Tilforn tænkte hand ikke, at hand endnu var et u-igienfødt menniske. Hand var en gammel mand, der saa længe havde været i lære-embedet, ja havde endog, som en Jødernes Overste, og en Med-lem i det store Raad i Jerusalem, forestaaet andre, og hand førde et ærbart levnet for menniskene. Alt dette tillod ham saa meget des mindre at komme i saadanne tanker, at hand endnu aldeles ikke skulde være i den tilstand, at hand kunde see Guds rige. Men her fik hand nu at høre af den HErre JEsu, at, vilde hand komme i Guds rige, saa maatte hand gandske fødes af nye; hand holdt sig vel for en Israels Lærere, men havde endnu ikke lært sit A b c af de ting, som høre til Guds rige, og maatte først til at giøre en ret begyndelse paa at omvende sig til Gud. Seer, den gang hand kun kom til lyset, blev dette ham tydelig nok sagt lige i hans øyne. Ligesaa, siger jeg, skulde man ogsaa eenfoldeligen og med al frimodighed vidne for eder, hvordan man maatte anse eders tilstand, dersom I kun vilde komme til lyset dermed, eller tale med eders lærere derom med en sand oprigtighed. Det skeer jo vel, at der opkommer saadan en tviil i eders

sind,

sind, om I og ere i sandhed omvendte, eller ikke; men I lede strax alt det op igien, som I veed, paa det I kun brav snart kand faae saadanne tanker dæmpede igien. Ey! sige I, jeg vil trøste mig ved den HErre JEsum. Dermed lade I al bekymring for eders siele fare igien, hvilken dog Gud havde opvakt i eder formedelst sit ord. I skulde jo betænke, at der spørges ikke om den HErre JEsu og hans hellige fortieneste, men om eders sieles tilstand, om den er ogsaa saaledes beskaffen, at I ere beqvemme til at tage imod den overvættes herlige trost, som er i Christo JEsu og hans fortieneste. Naar Gud ved ordet, som prædikes, forer eder i saadanne tanker, om det ogsaa staaer ret til med eders tilstand, saa er det hans øyemerke, at I skal blive aabenbar for eder selv, og komme her frem til lyset, at eders gandske tilstand kand blive domt og anseet efter Guds ord. Men da bære I eder ligesaadan ad, som her staaer: **Hver, som gior ilde, hader lyset**; da vil I heller være ubekiendte for eder selv, og saaledes blive i uvished, end lade eders væsen i grunden angribe, bestraffe og forbedre; I tænke da, I skal dog nok komme igiennem engang, naar I skal doe, og da skulde Gud nok tage eder til naade. Dermed fare I da fort i eders forrige væsen, og det er da forgieves, at Gud har rørt og opvakt eders hierter. Hører dog, mine Elskelige, var det ikke meget bedre, at, naar der bar kom saadan en flyve-tanke i eders sind: **Jeg er kandskee endnu ikke ret omvendt**, I da grebe fat om den samme, holdte den, og lode den ikke fare, forend I bleve ret visse paa eders sag? Da skulde I jo allerforst

først foredrage Gud slig tanke, somvar opkommen hos eder, gaae ind i eders kammer, lukke døren til efter eder, og bede til Gud i londom, og bede ham om, at hand dog af naade vilde give eder ret at kiende, hvordan det stod til med eders siel. Endog om natten, naar I vaagnede op paa eders seng, skulde I fornye disse tanker hos eder, og strax paa timen med graad og bøn legge eder ligesom op til den Herres JEsu bryst, og bede ham, at hand vilde forbarme sig over eder, og giøre eder til rette Guds børn. Giorde I det, saa kom I til lyst. Visselig, da skulde den HErre JEsus giøre barmhiertighed mod eder, og vise eder, hvorledes eders gandske tilstand maatte forandres og forbedres. Hand skulde ikke lade eder blive ubesøgte med sin naade, dersom I kom med saadan en retskaffen alvorlighed til ham, og sagde: Ach! HErre JEsu, det er jo en troværdig tale, og al antagelse værd, at du kom til verden, at giøre syndere salige; nu er jeg en arm syndere, og overbeviist om, at jeg hidindtil endnu ikke har været retskaffen omvendt til dig; ey! saa opfyld dog ogsaa dette ord paa mig, ja dit eget ord, da du har sagt, at du er kommen til verden, at søge og saliggiøre det, som er fortabt: jeg er et armt forloren faar, søg dog ogsaa mig. Jeg er en syndere, giør dog ogsaa mig salig. Seer, det er veyen, saa lader eder da forlige med Gud. Thi, søgte I det saa eenfoldig, og det med ret sandhed og oprigtighed i eders hierte, saa var det umueligt, at den barmhiertige Gud og Frelsere skulde ligesom kunde fornegte sig selv, og holde sig tilbage fra at forbarme sig over eder; hans hierte skulde glæde sig over eder, saa I meget snart

skulde blive hans naade og Guddommelige kraft vaer til eders grundige omvendelse, og komme til en ret vished om, at hand har op- og antaget eder til sine børn.

Hører dog, hvad hand selv videre siger i vor text: **Hvo som gior sandhed kommer til lyset, at hans gierninger maae blive aabenbarede; thi de ere giorte i Gud.** Betænker dog ogsaa disse ord ret, og lader eder derved bevæge til at **lade eder forlige med Gud.** Thi efter disse ord maatte det være den rette Guds orden, i hvilken I kunde blive hiulpne, at, dersom I vare blevne rørte ved Guds ord, I da ikke skulde tage eders tilflugt til den falske trøst, men eftersøge sandheden, udøse eders hierte for Gud, og bede ham, at hand vilde bringe saadan eders hiertes rørelse til ret kraft og til et bestandigt og retskaffent væsen i eder. Dette var ret giort i Gud, at I saaledes gave Guds Aand rum; og siden denne Aand er en sandheds Aand, saa skulde I ogsaa formedelst hans regiering ikke giøre eder nogen betænkning om, at komme frem til lyset med det, som Gud ved sit ord havde virket i eder, paa det at det omvendelses verk, som hand havde for i eder, kunde blive aabenbar. Men saa længe I for menniskene vil være holdne for saadanne, som allerede hidindtil har været omvendte, og ikke havde omvendelse fornoden, saa giøre I ikke sandhed. Deri maae I friist bryde igiennem, at I ikke holde det for nogen skam, at bekiende, at I hidindtil ingen rette Christne har været, saadanne som de i gierningen skal være for Gud, og efter hans ord, ellers blive I det aldrig. Men har det endnu

ikke

ikke været noget retskaffent med eder hidindtil, og I bekiende det for Gud, negte det ikke for menniskene, men søge nu af hiertet at blive retskafne, saa giøre I sandhed, og komme til lyset, lade dette eders gode foretagende, at omvende eder med alvorlighed til Gud, gierne blive aabenbar, efterdi det er giort i Gud, saa I gandske ingen aarsag have til at skamme eder derved.

Ach! da I nu saaledes have hørt paa alt dette, saa tager eder dog endelig dette ord ret dybt til hierte: Lader eder forlige med Gud. Dermed vil jeg jo intet andet have af eder, end at I skal settes i et sandt venskab og samfund med HErren vor Gud, og ikke noyes med det blotte udvortes Gudstieneſtes væsen, hvormed I jo dog ved enden skulde see, at I vare ikke hiulpne, men at I efter den HErres JEsu sind skal komme til saadan en salig og vis tilstand, som Guds børn staae udi. Jeg vilde saa gierne, at I maatte blive saa bekiendte med HErren vor Gud, som een ven med en anden, som een broder med en anden, som et barn med sin kiere fader eller med sin kiere moder; jeg ønskede saa hiertelig, at I kunde ret glæde og troste eder ved den HErres JEsu kierlighed, naade og ynde!; mit hiertes forlængsel er, at I maatte kome til saadan en salig tilstand, at den Hellig Aand kunde vidne med eders aand, at I vare Guds børn, og altsaa Guds arvinger og JEsu Christi med-arvinger. Det er mit øyemerke, at vise eder, hvorledes I kand komme hertil, og blive visse paa, at I høre Christum til. Hvordan skal jeg forsikre eder om, at I høre ham til, naar I ikke have dette kiendetegn, som Skriften giver Gal. 5, 24. nemlig,

at I have korsfæst kiødet med lysterne og begierin-
gerne, men søge bar en udvortes trøst i Christo?
Paulus siger ikke: Om nogen ikke udvortes trøster
sig ved Christum, denne er ikke hans; men saa siger
hand Rom. 8, 9. **Om nogen ikke haver Chri-
sti Aand, denne er ikke hans.** Dersom I al-
lene komme, og høre prædikener, og maaskee for
resten, efter eders mening, leve honet og ærbart,
(hvilket dog ogsaa ikke engang treffer ind hos man-
ge) seer, saa ere I dermed ikke tiente i grunden, men
det sidste bedragerie er verre end det første, eftersom
I staae saa stivt paa den mening, at eders væsen
kand nok saa passere for Gud, da der dog ingen sand
hiertens forandring er gaaet for sig i eder. Men
tvert imod, naar I saaledes lade eder forlige med
Gud, at I herefter forsage synden, og alt det, som
er Gud imod, og ved en sand hiertens afvendelse
fra synden, vende eder til den HErres JEsu naade,
ligesom veyen er eder viist dertil paa nærværende
tiid, saa ere I frie fra det selv-bedrag, og da skal I i
sandhed kunde glæde og trøste eder ved den HErre
JEsum, at I ved hans naade blive retfærdige, og
arvinger til det evige liv. Da skal ogsaa hans
naade bære daglig frugt i eder, ey allene i udvortes
gode gierninger, men endog i et ret nyt aandens
væsen, saa I skal bevise eder, som den levende Guds
børn. Det er det, man søger hos eder, nemlig, at
I saaledes maae blive rette kiære Guds børn, i hvis
gandske omgængelse og forhold man intet andet
kand finde, end hvad som kommer overeens med
JEsu Christi velsignede efterfølgelse. Saa skul-
de I, i fald I lode eder opvække dertil, blive aa-

ben-

benbarede, at Jere Christi brev, tilberedet ved vor tieneste, skrevet ikke med blek, men med den levende Guds Aand, ikke i steentavler, men i hiertets kiød-tavler, som Paulus siger om de Corinthier 2 Cor. 3, 3. For Gud gielder ikke noget blot gudeligt væsens skin, ikke nogen udvortes roes af religion, eller hvad man ellers vil kalde christendom. Det maa sandelig være kraft og sandhed. Hans klare og rene øyne lade sig ikke bedrage ved noget udvortes-paataget væsen. Ney! ney! den rette sandfærdige kraft maa være til stede. Den naade er jo visselig overvættes stor, som Christus forkynder i vor daags Evangeliske text, nemlig, at Gud saa haver elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv? Gud vil ogsaa gierne, at I skal allesammen blive deelagtige i saadan naade. Men ligesom det har været hans rette alvor, og ikke været ham noget spil, at hand har givet sin Søn hen for os, saa lader hand sig heller ikke spotte, men det maa være enhvers grundige og retskafne alvor, der vil have saadan en stor naade, at hand vil søge den i den rette orden. Jeg ynkes saa gandske hiertelig over eders siele, at een tiid gaaer saa alt bort efter en anden, og ordet slaaer ikke ret igiennem hos eder; saasom jeg nu veed, at eders forsamling pleyer at være allerstærkest paa anden hellig dag, saa har jeg paa denne tiid vildet een gang tage leyligheden i agt, at komme til, da jeg, saa at tale, just har eder i sækken, een gang ret at udøse mit hierte, om I dog endelig vilde lade eder overbevise, og, da det bliver

eder saaledes ret eenfoldig sagt og lagt paa hierte, slaae i eder, og komme paa den rette grund, med at prove eders væsen for Gud, og ved hans naade at forandre det. J skal vidne med mig paa den yderste dag, at jeg har raabt det ord til eder: **Lader eder forlige med Gud.** J skal vidne med mig, at jeg har holdet eder vor HErres JEsu Christi ord fore, for at bevæge eder til at lade eder forlige med Gud. J skal vidne med mig, at dette er saaledes skeet, ikke i mit, men i Christi navn, som er eders og min tilkommende Dommere. Tager derfor dette ord nu til hierte, ja lader det igiennemtrænge eders hierter; eller merke J, at eders hierter ere saa steenhaarde, at de hverken rores eller igiennemtrænges, ach! saa forskrekkes dog for saadan en haardhed. Gaaer hen, og falder paa eders knæ, raaber til Gud i himmelen, og beder den Allerhøyeste, at hand dog engang vil bløgdiøre eder, paa det J maae fatte det ord, som er eder forkyndet til eders sieles saalighed, paa det at J ikke ligesom modtvillig og vitterlig skal blive fortabte, men at J endnu maae blive hiulpne paa eders siele. Thi jeg siger eder til slutning med al frimodighed, det maa nu være faae eller mange, der antage dette ord, og i troens lydighed følge det raad, som er givet dem, eller det maa endog bar være een og anden, saa siger jeg eder, hvo som lyder dette ord, og giver det rum i sit hierte, hvo som lader dette raad behage sig, som nu er ham klart nok givet, den samme skal finde naade hos Gud; og ligesom dette selvsamme ord er udtalt paa nærværende tiid i Guds navn, saa skal Gud ikke giøre mig til løgnere, men hand skal op- og

antage

antage saadant et menniske, forbarme sig over ham, og endogsaa min bon og suk, som er aabenbar for HErrens ansigt, skal fore en velsignelse med sig for hans siel, og det, fordi hand adlyder Guds ord, og haver ikke ladet sig det forgieves legge paa hierte. Men tvertimod ogsaa, saa mange som der maatte være iblant eder, der ere frekke derved, foragte det, og slaae det hen i været, eller og vel udvortes hore det, men af foragt ikke har rettet eller endnu rette sit hierte derpaa, eller have verden saa i deres hoveder, at ordet, saa at tale, har slaaet tilbage fra dem, og at de forhærde sig des mere udi saadant et sind, paa saadanne skal ogsaa Guds dom slaae tilbage. Det maae J sikkerlig troe; thi Gud skal ikke lade sit ords foragt gaae ustraffet bort. Men vilde J ikke dette gierne, at det skulde saa gaae, og tykkes eder dette ord at være alt for haardt, saa antager det endnu, og lader det ikke slaae tilbage. Thi nu slutter jeg, og formaner eder derved endnu eengang ved Gud, og beder eder i Christi sted: Lader eder forlige med Gud.

Beslutnings-Bon.

HErre JEsu, alle disse har du kiøbt og forhvervet, hverken med guld eller sølv, men med dit hellige dyrebare blod; alle disse har du ogsaa ladet dette ord forkynde: Lader eder forlige med Gud. Du har givet det, velsigne du det og. Ach! lad hvert et ord, som er talt, blive til et centner i deres hierter, paa det at det maa have den rette efftertryk hos enhver. Ach: for din u-ende-

lige naades skyld, lad ikke eet eneste ord være talt forgieves. Skulde nogen være saa haardnakket, og støde det fra sig, saa giv hans naboe det, der vil antage det med et villigt og taknemmeligt hierte, og omgaaes troere og bedre dermed. Forbarme dig, HErre, over denne gandske hob, over dem, som ere her til stede, og over dem, som just paa denne tiid ere fraværende. Ja, HErre, forbarme dig over den gandske menighed, og lad dit ord, som bliver dem forkyndet i dit navn ikke længere have saa langsom en virkning hos dem, men lad det bryde bedre igiennem hos dem til en grundig forandring og omvendelse i deres hierter.

Ach ja! Er det dog en væmmelse for dine tienere, saa at see det lunkne væsen an, som er hos de allerfleste, hvad skulde det ikke være for dine rene øyne, og dit hellige hierte: Vi skamme os jo dog ved, o! HErre, at dit ord har frugtet saa lidet iblant dem. Derfor raabe vi ogsaa til dig af al kraft, og kæmpe i løndom for denne menighed, at du dog vil angribe den stærkere, paa det at den dog endelig maa ret gribes ved ordet, og ikke længere undgaae det samme, men blive det lydig. Hvi skulde du ikke see sligt, du hellige GUd?

Ach! bevis for din u-endelige naades skyld din herlighed fremdeles i en stor maade, efterdi mørkhedens magt er jo saa saare stor hos os. Ach! lad dog din kraft være saa meget des større. Skulde da mørkhedens

magt

magt have den roes, at den var mægtigere, end lyset? Det skal aldrig skee. Ach! lad dit lys, du verdens Lys, give klare straaler af sig, og skinne stærk ind i hierterne, paa det at endog de, der hidindtil ikke have tilhørt dig, men den onde, og elsket mørket mere end lyset, maae drages til dig, og oplyses med livsens lys, paa det de ti gange mere og flittigere maae tiene dig, den levende Gud, end de tilforn have tient deres kiød og synden, og hver mand maa kiende dit ords kraft paa dem.

Men giv ogsaa o! du trofaste Frelsere, os dine tienere, at vi ved slig menniskenes haardnakkenhed, og da det gaaer saa meget langsomt afsted med deres omvendelse, ikke blive trætte. Giv os dog stedse nye kræfter, saa meget som er os fornøden til siel og legeme, paa det at den kraft, som du skenker, maa være proportioneret og voxen mod deres hierters haardhed, og de dog endelig maae paa saadan maade endnu blive vundne, og overvundne formedelst sandheds ord, dem til salighed. Vi vide, o! HErre, at alting kommer an paa dig. Ach! saa opreis dig da i din herlige magt, og velsigne fremdeles kraftig dine tieneres gierning og ord, at der snart her, snart der maae blive nogle grebne, ja at den gandske menighed maa erkiende, hvorledes man ikke kand tiene dig med noget blot udvortes væsen, og at enhver ret maa begynde, ved din naade at

arbeide paa sit eget hierte, og ved din kraft at give sig dristig ind i omvendelsens og troens ædle og skiønne kamp. HErre JEsu, aabenbar din og din Faders kierlighed i menniskenes siele formedelst den Hellig Aand, paa det de maae gandske inderlig røres derved, og der maa blive saadanne folk af dem, der ikke slaae sig til roe, førend de ret ere forligte med dig, og ere visse paa, hvordan det staaer imellem dig og dem, ja førend de blive eet hierte og een siel med dig.

Men de siele, som have antaget det. dem ville du møde med al den venlighed, som er i dit Fader-hierte. Ach! løb dem i møde med din søde kierlighed, som den fader, der løb sin forlorne søn i møde, den gang hand kom hiem igien, fald dem om halsen, giv dem fredens kys, siig til dem: Velsignet være du, min søn, min daatter, at du vender nu om fra den verden, du hidtildags har elsket, og kommer til mig. Indslut dem i dine naades-arme, lad dem ikke blive verden til rov igien, men forleen dem den naade, at de blive ved i det gode, paa det de herefter intet andet maae nyde hos dig, end idel godhed, naade og barmhiertighed. Ach! HErre, bønhør dette af bar naade, og hvad got ellers din kierlighed endnu kand legge til, det ville du give af naade. Bekrön denne Pinse-Fest med din naade, og med dit ords overflødige velsignelse. Amen! o! HErre JEsu, Amen!

Den

Den 3. Pintze-Dag.

Christi Hyrde-embede.

Den eneste gode Hyrde, hvilken har sat sit liv til for os, hand udrekke sin haand efter os i denne time, og føde os ved sit Evangelii ord, paa det at vi i ham og ved ham maae have liv, og have overflødigt, efterdi som hand har lovet. Amen.

Elskelige i HErren! I det gamle Testamentes skrifter tales der hist og her om en Hyrde, som skulde komme; og i den henseende have Propheterne ofte trøstet Guds folk med saare herlige og eftertrykkelige forjættelser. Saa siges der om saadan en Hyrde Es. 40, 10. 11. at hand skal komme, og skal føde sin hiord, samle lam i sin arm, og bære dem i sit skiød; lede de faar, som ere med lam. Saa tales der ogsaa om saadan en i det 34. og 37. cap. hos Ezechiel, og begge disse capitler maa man læse om denne sag frem for andre texter med al flid, og beholde dem vel. Men denne forjættede Hyrde tales der saadanne ting om, som ikke kunde siges om nogen af de Propheter, der vare komne, eller endnu maatte komme. Thi den samme bliver kaldet HErren, Jehovah, den væsentlige GUd selv, saasom man kand see udi de nys anførte ord af Esa. 40. saa og udi Ezech. 34. og 37. og ogsaa paa andre steder. Thi i den 23. Ps. 1. vers heder det: HERREN Jeha-

Jehovah, er min Hyrde. Og Zach. 13,7. kalder HErren ham den Mand, som er hans næste, hvilket ikke kand siges om nogen Prophete eller noget andet menniske. Og just paa samme sted bliver der under de ord: Slaa Hyrden, spaaet om ham, at hand skulde lide og døe. Nu denne Hyrde, hvilken er Jehovah selv, og Jehovæh næste, nemlig Guds Søn, og dog ogsaa et sandt Menniske, paa det hand, som den forjættede gode Hyrde, kunde sette sit liv til for os efter Skriften, er ingen anden, end JEsus Christus vor Frelsere. Hand er kommen, den gang hand er bleven menniske, og har i sine kiods-dage forrettet sit Hyrde-embede i egen Person, og samme Hyrde-embede har hand ikke heller aflagt, da hand satte sit liv til for os, og gik igien hen til sin Fader; hvorudover og Petrus i sin 1 Ep. cap. 2,25. torde sige om dem, der efter hans himmelfart vare omvendte: I vare som vildfarende faar, men ere nu omvendte til eders sieles Hyrde og Biskop. Saadant sit Hyrde-embede forretter hand ogsaa endnu immerfort, saaledes, at vi og vore efterkommere kand i alle stykker glæde os ved den trøst og alt det gode, som os ved Propheterne er forkyndet om ham, som den gode Hyrde, og vi have kun at legge flid paa, at vi kand skikke os ret derudi, og ret nyde det gode, efter hans ønske og villie, til vores timelige og evige velfærd.

Siden da nu, Elskelige i HErren, denne gode Hyrde udi denne Festes Evangelium selv giver os anledning til, at gaae videre ind i denne betragtning til vores ydermere opbyggelse, saa lader os med glæde anvende denne time dertil, men for alting ydmyge-

mygeligen bede Gud om sin Hellig Aands bistand, og om sit ords velsignelse og frugt, udi HErrens bon: og først udi den christelige psalme: Nu bede vi den Hellig Aand ꝛc.

Texten.

Joh. Cap. X. v. 1-11.

Sandelig, sandelig, jeg siger eder: Hvo som ikke gaaer ind ad døren i faare-stien, men stiger andensteds over, hand er en tyv og en røvere. Men den, som gaaer ind ad døren, er faarenes hyrde. For denne lader Dør-vogteren op, og faarene høre hans røst; og hand kalder sine egne faar ved navn, og fører dem ud. Og naar hand haver uddrevet sine egne faar, gaaer hand for dem; og faarene følge ham; thi de kiende hans røst. Men en fremmed følge de ikke, men flye fra ham; thi de kiende ikke de fremmedes røst. Denne lignelse sagde JEsus til dem; men de forstode ikke, hvad det var, som hand talede til dem. Derfor sagde JEsus til dem igien: Sandelig, sandelig jeg siger eder: Jeg er faarenes dør. Alle de, som ere komne for mig, ere tyve og røvere; men faarene hørde dem ikke. Jeg er døren; dersom nogen gaaer ind ved mig, hand skal blive salig;

salig; og hand skal gaae ind, og gaae ud, og finde føde. Tyven kommer ikke, uden at hand kand stiele, og myrde, og forderve; Jeg er kommen, at de skal have liv, og have overflodigt.

Hvad af denne nu oplæste Evangeliske text skal da efter den naade, Gud vil forlene, handles i eenfoldighed

Om Christi Hyrde-embede,

og det, hvorledes samme

I. Er forrettet af Christo selv i egen person,
II. Fortsettes af den Hellig Aand formedelst hans tienere og under-hyrder.

HErre, du er vor Hyrde, derfor lad os ogsaa i denne time ikke fattes noget af det, som som er os fornøden til en saliggiørende kundskab om dit Hyrde-embede, og til at erlange alt det gode, som du haver forjættet og forhvervet os; paa det at vi i resten af vort liv maae i gierning og sandhed være et din fødes folk, og din haands faar, ligesom du har giort os dertil ved dit blods udgydelse for os, og ved troen til dig. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, Christi Hyrde-embede er angaaende, hvorledes samme I. er bleven forretter af ham selv i egen

i egen person, saa kand vi lære saadant af hans egen mund; saasom hand i vor hele Evangeliske text, saavelsom og i det derpaa følgende, selv med mange ord udlegger og beskriver os det. Og ligesom en lærdom derved i sær giøres tydelig, naar man ey allene giver sagen selv tilkiende, men endog det, der staaer tvert derimod, saa kand vi ogsaa i denne gandske Christi tale, som indeholdes i Johannis 10. capitel, des bedre fatte hans sind og mening, efterdi hand derudi giør en bestandig modsettelse, ey allene imellem sig selv, som den eneste forjættede gode Hyrde, og leye-svendene, ja tyvene og roverne, der ikke vare hyrder, om de endskiønt vilde være anseete derfor, men ogsaa imellem sine egne faar, og dem, der ikke ere hans faar. Des foruden bliver talen derved saa meget des tydeligere, efterdi hand ogsaa meget vel giør forskiel imellem sig, som den forjættede eneste Hyrde, og sine troe tienere og under-hyrder. Dog vil vi paa nærværende tiid ikke give os ind i vidtløftighed, med at undersøge og udlegge alt dette, men vi vil lade os noye med at see paa vor eeneste gode Hyrde allene, og af hans ord og praxis eller øvelse lære, hvorledes hand har forrettet sit Hyrde-embede i egen person.

Det var ham, der var gaaet ind ad de Prophetiske spaadomes dør i den Jødiske kirkes faare-stie, saaledes at man kunde finde alle de characterer og kiendetegn paa ham, som Propheterne havde tillagt den forjættede eneste Hyrde. Derfor kunde ikke heller de, der holdte sig for faare-stiens eller den Jødiske kirkes vogtere, (ihvorvel de aldeles ikke vogtede, som de skulde,) hindre ham fra at gaae ind i faare-

faarestien, men imod deres villie og behag maatte de lukke op for ham, eller de kunde meget mere ikke forhindre, at der var er høyere, nemlig den Hellig Aand, den rette Israels Vogtere, der lukte døren til faarene op for ham.

Hvad giorde hand nu den gang hand begyndte at forrette sit Hyrde-embede? Hand sagde: Jeg er udsendt til de fortabte faar af Israels huus, Matth. 15, 24. at søge og giøre saligt det fortabte. Luc. 19, 10. Hand gik hen, og ledte efter det, som var faret vild, Matth. 18, 12. thi saaledes var der forjættet om ham Ezech. 34, 11. 12. See, jeg, jeg, ja jeg vil spørge efter mine faar, og søge efter dem. Som en hyrde søger efter sin hiord, paa den dag hand er midt iblant sine faar, som ere adspredte, saaledes vil jeg søge efter mine faar. Og v. 16. Jeg vil lede efter det, som er tabt, og lade føre det fordrevne tilbage. Naar hand nu havde fundet et fortabt faar, saa kaldte hand det ved navn, ligesom hand, for exempel, saaledes har kaldet Matthæum, da hand saae ham sidde ved toldboden, og sagt til ham: Følg mig, Matth. 9, 9. og Zachæum, der hand blev ham vaer i et morbær-træ, Luc. 19, 5. og den blind-fødte. Joh. 9, 35. Andre exempler at forbigaae; ligesom vi da vide, at navnene nævnes for os ey allene paa Apostlerne, Matth. 10. men endog paa de troende qvinder, som efterfuldte ham. Luc. 8. Dog kom det her ikke an paa det udvortes, og det var endnu ikke den sag, som her er meent, at hand nævnede en udvortes ved hans navn, eller har ladet det samme siden optegne for os

ved

ved Evangelisterne; men hans ord, som hand siger i vor text v. 3. Hand kalder sine egne faar ved navn, maae forstaaes i deres rette kraft og med deres tilbørlige eftertryk, som de have i Skriften. Saa finde vi i 2 Mos. 33, 12. at Moses i sin bøn foreholdt HErren sin Gud, at hand havde sagt, hand kiendte ham ved navn; ligesom da ogsaa Gud siger selv i det følgende 17. vers: Jeg kiender dig ved navn. Men paa begge stederne, nemlig i det 12. og 17. vers, giøres det tydeligt ved en anden tale, hvad derved skal forstaaes; thi der staaer derhos: Du haver fundet naade for mine øyne. Ligesaadant noget finde vi nu ogsaa Esa. 45, 3. 4. Jeg er den, som kalder dig ved dit navn, og: Jeg kaldte dig ved dit navn. Kortelig at tale om sagen, saa vidste den HErre JEsus selv, hvad der var i et menniske, Joh. 2, 25. intet creatur var usynligt for hans ansigt; men alle ting vare blotte, og ligesom indvolde udspilede for hans øyne. Ebr. 4, 13. Hand var den, der ikke alleneste vidste enhvers gierninger, men endog randsagede nyrer og hierter. Aab. 2, 2. 9. 13. 19. cap 3, 1. 8. 15. men i sær cap. 2, 23. Ham var det derfore ey allene aabenbar, hvor de fortabte faar vare at finde, at hand kunde lede dem op, og føre dem her frem, men hand vidste ogsaa, hvilke der vilde lade sig finde og hielpe til rette, at de kunde blive hans egne faar, dem hand herefter kunde erkiende for sine, og saaledes indtage dem i sin samfund, at de kunde erkiende ham igien for deres troe Hyrde, og sig for hans faar, ligesom hand siger i det følgende 14. og 15. vers. Jeg kiender mine faar, og

kiendes af mine. Ligesom Faderen kiender mig, saaledes kiender og jeg Faderen. Saaledes kaldte hand dem da ey allene i forstningen til omvendelse og sin efterfølgelse, men, da de nu efterfuldte ham, kaldte hand dem ogsaa til deels til det Apostoliske embede, saasom vi finde Matth. 10. og sendte dem ogsaa til de fortabte faar af Israels huus, saasom sammesteds er at finde i det 6. vers, og Luc. 10, 1. at hand bestillede ogsaa de 70. for saaledes des mere at fyldestgiøre sit Hyrde-embede, og den kierlighed, hand havde til de fortabte faar. Saaledes var der da ogsaa overalt saadan en samfund imellem ham og hans faar, som der kand være imellem venner, der vide at kalde hverandre ved navn, der kiende hinanden vel, og hiertelig elske hinanden. Dette viser os nu ind i Evangelisternes gandske historie, at vi der maae see og kiende, hvor venlig, hvor fortrolig, hvor sødt og hierteligen den HErre JEsus har omgaaeds med sine faar.

Men den HErre JEsus siger i vor text v. 3. 4. **Hand fører sine egne faar ud, og naar hand haver uddrevet sine egne faar, gaaer hand for dem; og faarene følge ham; thi de kiende hans røst.** Dermed giver hand tilkiende, at hand saaledes har forrettet sit Hyrde-embede i sine kiods-dage, at hand ey allene har kiendt sine egne faar, saaledes og i den mening, som nu er bleven talet derom, men at hand ogsaa har taget sig dem an. Thi ligesom en hyrde forer sin hiord ud af stien og ud paa en god græsgang, og gaaer for dem til den ende, at de kun skal have nødig at følge ham, for at komme til at nyde den gode græsgang: ligeledes

ledes har hand ogsaa ført sine faar af den stie, som de den gang holdtes i under deres utroe hyrder, der lode dem hungre, tørste og vansmægte, ud til Guds børns frihed, og ført dem paa sit ords og sin lærdoms fede græsgang, hvilken græsgang smagte dem saa vel, at de gierne og villig fuldte ham efter, og ikke begierede at følge nogen anden. Der hører det da hen, hvad Petrus sagde Joh. 6, 68. 69. HErre, hvem skal vi gaae hen til? du haver det evige livs ord. Og vi have troet og forstaaet, at du er den Christus, den levende Guds Søn. Dette viser os atter ind i den HErres JEsu hele historie, saadan som Evangelisterne have beskrevet den for os. Thi der see vi for vore øyne, med hvad for en troskab og med hvad for flid den HErre JEsus har forrettet sit Hyrde-embede her paa jorden, saaledes, at hand ogsaa omsider har sat sit liv til derved, og bevist sig som den store faarenes Hyrde formedelst et evigt Testamentes blod, og er ogsaa som saadan en, bleven opført igien fra døde. Ebr. 13, 20. O! maatte dette kun være vor flittige betragtning, naar vi læste Evangelisterne, at vi søgte at lære derudaf, hvordan hand forestod sit embede, hvor vel skulde vi da faae hans trofaste hierte at kiende derudaf, og see, hvor hans faar have fundet liv hos ham, og overflødigt. Os tillader tiden denne gang ikke, at handle videre herom.

Den anden Deel.

Thi vi have endnu for det ander for os at overveye, hvorledes Christi Hyrde-embede fortsættes af den Hellig Aand

ved hans tienere og troe under-hyrder. Pharisæerne og de Skriftkloge erkiendte Christus hverken for sine faar, ikke heller for sine under-hyrder, hvilket de heller ikke vilde være. Thi den gang den blindfødte sagde til dem Joh. 9, 27. **Vil I og vorde hans disciple?** da fik hand ingen tak af dem derfor, men de skieldte paa ham, og sagde: (v. 28.) **Du er hans discipel, men vi ere Mosis disciple.** De vilde vel være faarenes hyrder, men de fødte **ikke** faarene, **men aade fedmen, og klædtes med ulden, slagtede det fede; men de fødte ikke faaren.** De styrkede **ikke de svage, og lægte ikke de syge, og forbandt ikke de sønderbrudte, og førde ikke de fordrevne tilbage, og ledte ikke efter det, som var tabt; men med strenghed og haardhed herskede de over dem.** Ezech. 34, 2-4. Derfor kaldte Christus dem tyve og røvere, der ikke havde omsorg for faarene. I vor text giver hand ogsaa klarlig tilkiende, hvilke der ere de rette hyrder, som staae under ham, som deres hoved, og fortsette deres hyrde-embede ved hans Aand, naar hand siger v. 7. **Sandelig, sandelig jeg siger eder: Jeg er faarenes dør,** og v. 9. **Jeg er døren; dersom nogen gaaer ind ved mig, hand skal blive salig; og hand skal gaae ind, og gaae ud, og finde føde.** Thi i disse ord taler hand i særdeleshed om de hyrder, der gaae ind til faarene, og siden ogsaa gaae ud med de samme, eller føre dem paa græs-gangen; ligesom da det at gaae ud og ind, pleyer, efter den Hellige Skriftes tale-maade, i særdeleshed at betyde ens embedes forestaaelse, saa-

som

som iblant andet er at see i 5 Mos. 31, 2. Om saadanne sine efterfølgere siger vor Frelsere her, at dersom de vilde gaae ind, og gage ud ved ham, saa skulde de ikke alleneste blive selv salige, men de skulde ogsaa finde god fode for de faar, som maatte være dem anbetroede, i det de nemlig skulde vise faarene til ham, der baade kunde og skulde give dem liv, og give dem overflodigt. Vil vi nu have dette udforligere forklaret, og lære det af praxi og øvelsen selv, saa tør vi kun ved at læse flittig Apostlernes Gierninger, og selv see derudi, hvorledes HErrens Apostler ere indgangne ved Christum, som ved den rette faarenes dør, og hvorledes de der ogsaa ere fremdeles gaaet ind og ud, og have forrettet deres hyrde-embede: hvorudi de da intet andet har giort, end tragtet efter at efterfølge den HErre JEsum i hans embedes forretning i alle stykker, baade i lærdom og levnet, og i deres forhold imod alle mennisker, men i sær imod Christi faar. Derom maae vi i særdeleshed læse i Apostlernes Giern. cap. 20, 18.19.20.21. og v. 24-31. Derhen hører ogsaa 1 Thess. 2, 1. o. f. og 1 Pet. 5, 1. o. f. Saa give ogsaa de breve, Paulus har skrevet til Timotheus og Titus, en klar anviisning, hvorledes Christi tienere skal bevise sig, at de i deres deel maae fortsette Christi Hyrde-embede, og fare fort med det, som Christus har begyndt.

Vi have ogsaa med flid og god betænksomhed sagt, at Christi Hyrde-embede skulde fortsettes af den Hellig Aand ved hans tienere og under-hyrder. Thi Christus sagde til sine disciple: Annammer den Hellig Aand, Joh. 20, 22. den gang hand

og sendte dem, ligesom Faderen havde udsendt ham, v. 21. og da hans disciple havde annammet den Hellig Aand paa Pintze-dag, da gik de ind til faarene, og døren blev oplukt for dem, og de kaldte faarene ved navn, og førde dem ud, og gik for dem, og faarene fuldte dem, saa at det vel her kunde sees og kiendes, at det var Christi Hyrde-embede, der blev fortsat. Og naar ogsaa andre bleve beskikkede af dem, saa skede det ved den Hellig Aand, saasom i besynderlighed Paulus Ap. G. 20, 28. siger til Lærerne, at den Hellig Aand havde sat dem til Bisper, at føde Guds menighed; hvorom man og kand efterlæse det 4 cap. til de Epheser v. 7. og fremdeles. Og til Timotheus siger Paulus 2 Tim. 1, 7. **Gud haver ikke givet os frygtes Aand, men magtes, og kierligheds og tugtes Aand.** Saa var det da JEsu Christi Aand, de forrettede deres embede ved.

Ligesom det nu har været til den tiid, ligesaa bliver ogsaa endnu Christi Hyrde-embede fortsat af den Hellig Aand ved hans tienere og troe underhyrder. Der kiende da ogsaa faarene saadanne troe JEsu tieneres røst, og blive deres efterfølgere, ligesom hine ere Christi, saasom Paulus taler til de Corinthier 1 Ep. 11, 1. og finde deres gode græsgang, nemlig liv og overflødigt i Christo JEsu, ham de føres til af hans tienere og under-hyrder, som til deres sieles eneste gode Hyrde og Biskop.

Tilegnelse.

Efterat I da nu, Elskelige i HErren, have hørt, hvorledes Christi hyrde-embede 1) er

er forrettet af ham selv, og dernæst, hvorledes det fortsettes af den Hellig Aand, ved hans troe tienere og under-hyrder; saa seer ogsaa til, at I maae fore eder alt saadant ret til nytte. Erindrer eder da i det fald, at jeg har sagt eder, hvorledes vi ey allene skal bruge vor textes ord til vor underviisning, for at lære, hvordan Christus har forrettet sit Hyrde-embede i egen person, men, at vi ogsaa i den gandske Evangeliske historie have at anse hans praxin, eller hvorledes hand har baaret sig ad; ligesom da ogsaa alle ting, naar man seer dem i gierningen og i ovelsen, meget bedre kand forstaaes, end naar man kun finder dem beskrevne i nogle ord. Saa værer nu herefter saa vise og forstandige, at I smukt tage de 4 Evangelister for eder, og give flittig agt paa, hvorledes den eneste gode Israels Hyrde har fodt sine faar i egen person. Merker da paa alle hans ord og alle hans gierninger, og seer ogsaa paa den Aand, som deraf fremskinner. Betragter hans ydmyghed og sagtmodighed, tillige med den omme og brændende kierlighed, og hvorledes hand i dette sit Hyrde-embedes forvaltning har elsket os indtil døden, og sat sit liv til for os; ja hvorledes hand ogsaa efter sin opstandelse er igien gaaet hen til Galilæa, som en hyrde for sine faar, og har forsamlet dem til sig. Seer og merker, at hand ogsaa for sin bortgang til Faderen troster sine dermed, at hand vilde blive hos dem indtil verdens ende, og sende dem den Hellig Aand, der skulde lede dem til al sandhed, og forklare ham selv udi dem, saaledes, at de da først skulde ret erkiende ham for deres sieles eneste gode Hyrde og Biskop; ligesom da og sligt er saaledes si-

den gaaet for sig. Deraf skal I da kiende, at hand ikke har ladet af at forvalte sit Hyrde-embede i egen person, uden saa vitt alleneste, at hand ikke mere fortsetter det paa nogen synlig maade, saadan som i hans kiods-dage er skeet. Hvad ellers Propheterne have sagt om ham, som den gode Hyrde, det har hand ikke alleneste giort i sine kiods-dage, men hand gior det endnu altid; og den gandske nye Testamentes tiid have Propheterne spaaet om, saaledes, at det ogsaa vedkommer os, og vi ligesaavel kand glæde og troste os derved, som hine, hvilke hand paa en synlig maade har omgaaeds med her paa jorden. Hand føder endnu altid, som en hyrde, sin hiord, samler lam i sin arm, og bær dem i sit skiød, og leder de faar, som ere med lam, ligesom Esaias har sagt cap. 40, 11. Hand føder dem endnu altid med god føde, og selv lader dem ligge, lader dem ligge i en god faare-stie, og giver dem feed føde, saasom Ezechiel har spaaet om ham cap. 34, 14. 15 Saa leder hand ogsaa endnu altid efter det, som er tabt, lader føre det fordrevne tilbage, forbinder det sønderbrudte, styrker det syge; men ødelegger det fede og stærke, og føder det med ret. v. 16. De som af hiertet holde sig til ham, kand endnu altid sige om ham af egen erfaring: HErren er min Hyrde; mig skal ikke fattes. Hand lader mig ligge i skiønne græsgange; hand leder mig sagteligen til de stil-rindende vande. Hand omvender min siel; hand fører mig paa retfærdigheds veye, for sit navns skyld. Ps. 23, 1. 2. 3. Naar I derfore have lært af

vor

vor text, og endnu ydermere af de 4 Evangelister, og hans praxi eller øvelse, som deri er beskreven, lære og forstaae, hvorledes hand har forrettet sit Hyrde-embede i egen Person, saa troer paa det allervisseste, at I kand erfare ham ligesaadan paa eders egne siele, saafremt I kun holde eder til ham i aanden, ligesom faarene holde sig til deres trofaste hyrde. O! hvor begierlige skal I da være efter denne gode og fede græsgang, og hvad skal I rigelig vedergvæges og herlig styrkes derved! Da skal I antage de ord, hand har talt, ligesaadan, som I kunde høre dem af hans egen mund. Thi det er jo ikke en fremmedes, men det er hans egne ord; saa er det ogsaa ham selv, og ikke en fremmed, der forer eder paa den gode græs-gang udi de samme. Hvorudover I skal ogsaa komme til at sige til ham, saavelsom Petrus: **HErre, hvem skal vi gaae hen til? du haver det evige livs ord.**

Men I have ogsaa hørt, hvorledes den HErre JEsus lader sit Hyrde-embede fortsette af sine tienere og under-hyrder formedelst sin Aand; det er heller ikke taugt for eder, hvad for en forskiel hand setter her imellem de troe under-hyrder, og tyvene og røverne, der vel ogsaa vil være hyrder, men, efter Christi ord, ikke af hiertet søge at føde faarene, men bar at erlange deres egen nytte derved, og derfor ikke passe paa sielene, og saaledes i mange maader bedrive et siele-mord. Dette tør I kun lade tiene eder dertil, at I blive des omhyggeligere ved JEsu Christi sunde ord; og er der ogsaa nogen anden, som bliver derved, saa maae I med billighed adlyde ham, og tage saadanne Christi sunde ord an, ikke

som af menniſker, men ſom af JEſu Chriſto ſelv, hvis ord det er, og ikke menniſkenes. Men ſtemmer en hyrdes og læreres levnet ikke overeens med saadanne ord, saa ſkal J vel ikke beſpotte nogen, saasom Paulus advarer for Tit. 3, 2. men hans gierninger ſkal J ikke efterfolge. Naar J beholde dette til eders regel, at JEſu Chriſti ſunde ord altid maae være eders troes og levnets retteſnor, saa ſkal J ikke tage nogen ſkade paa eders ſiele, om J endſkiont ſee, at andre vel efterfolge denne retteſnor i deres lærdom, men ikke i deres levnet. Men naar Gud giver eder troe under-hyrder, der forſt have omvendt ſig ſelv til den HErre JEſum, forend de lade ſig bruge til lære-embedet, og til den ende enten ere komne, eller endnu komme til faarene, paa det at de ſamme ogſaa maae blive deelagtige i den naade, ſom dem er given, saa maae J jo erkiende ſligt for en ſtor Guds velgierning. Saa er det da got for eder, at J ey allene høre Chriſti ſunde ord af deres mund, men ogſaa efterfolge deres troe og gandſke omgængelſe. Men jeg ſiger eder, J maae da ikke falde paa ſaadanne troe under-hyrders perſon, eller paa en utidig maade blive hængende ved deres perſon, men J maae meget mere lade dem viſe eder hen til Chriſtum ſelv. I deres ord ſkal J vel altid finde, hvad der kand tiene til eders videre underviisning; hvorfor J da heller ikke nogen tiid under det paaſkud, at J ere viiſte til Chriſtum ſelv, ſkal lade eder tykkes at være kloge, ligeſom J ikke mere behovede det ord, ſom prædikes, hvilket var en daarlig indbildning: men naar J have hort prædikener og gode formaninger, gaaer da ſtrax ſmukt hen til den

HErre

HErre JEsum i eders kammer, falder paa eders knæ, og beder, at hand vil lade det altsammen virke som lys, aand, liv og kraft i sielen. Saadan, saadan maae J hen til eders gode Hyrde, men saa ikke bar blive ohngefær saa længe hos ham, som bønnen varer; men J maae hænge ved ham, og stedse holde eders hierte til ham. J maae, ligesom faarene, altid være under eders Hyrdes opsyn, under hans pleye, forelse og ledsagelse: hvortil da det ord, som J læse i den Hellige Skrift og gode bøger, og som bliver prædiket for eder, altid skal tiene eder, og ligesom rekke eder haanden. Og dertil, nemlig at føre det, J høre, i saadan salig brug, høre der ingen store konster, eller høy lærdom, men et hierte fuldt af JEsu Christi kierlighed; det gior sagen af, og deri bestaaer hele konsten. Maatte J være dermed opfyldte, saa skulde J meget let finde den rette application af alt det gode, som J læse og høre; da skulde fides adhæresæentiæ, saadan en troe, der altid ligesom hefter og hænger sig ved Christum, komme i en salig øvelse hos eder, indtil der jo mere og mere kunde blive fides unitiva deraf, saadan en troe, der ikke alleneste efter retfærdiggiorelsens grund, da troen forener hiertet med Christo, men endogsaa efter den indvortes praxin og øvelse erlanger altid en mere og mere sød og fortrolig forening i eders siel med Christo.

Dette har en vis gudfrygtig Lærere allerede for mange tider siden ikke u-effen givet som en hovedregel i den sande viisdom, at menniset skal søge at være altid hos den HErre JEsum med sit hierte. Thi siden det er just derudi, det menniskelige hiertes for-

fordervelse ikke lidet yttrer sig, at det heller altid vil falde paa andre og jordiske ting, end stedse og uafladelig hænge ved HErren, saa er dette en meget salig ovelse, at den troende siel vænner sig til, altid at være hos den HerreJEsum, og, saa snart den bliver vaer, at hiertet ikke er hos ham, da uden nogen angestfuld bemoyelse vender det til ham igien i troens sonlige aand, og, om det vederfores den tusinde, ja hundrede tusinde gange om dagen, at hiertet faldt paa noget andet, den dog ikke bliver træt af, at vende det samme til ham paa ny, indtil det bliver hos ham, om den endskiont ogsaa eet aar efter et andet, ja indtil enden maatte sette saadan ovelse fort. Thi endog HErren, fordi hand veed, hvor ustadigt det menniskelige hierte er, har gierne taalmodighed med os, dersom det kun er vort rette alvor, og vi ikke lade saadan vor dybe elendigheds erkiendelse fore os til ladhed og sikkerhed, men tiene os til des mere alvorlig og brændende en ovelse. Saadan en siel merker da ogsaa snart, at denne dens ustadighed kommer i særdeleshed deraf, at hiertet endnu hænger ved det eller det. Derfor soger den da ogsaa, under hiertelig bon og ydmyg begiering, altid alvorligere at fornegte sin kierlighed til alt jordisk væsen, og ikke at hænge ved nogen ting, uden ved den Herre JEsum. Det kand vel ikke skee, at nogen, i det hand gior sin forretning, i sær naar sindets kræfter udkræves med dertil, da tillige kand virkelig rette sine tanker, sind og gemyt paa Christum. Men ligesom en tienere, naar hand udretter sin herres villie, bliver i sin herres kierlighed, om hand endskiont ikke just tænker paa sin herre, imedens hans forret-

ning

ning varer: ligesaa viger en troendes siel ikke fra Christo, naar den giør det, som dens udvortes kald udfordrer, om den endskiønt paa samme tiid ikke tænker paa ham, eller dog ikke saa bestandig, som den ønsker og forlanger, saafremt den ellers forretter gierningen i sig selv af kierlighed og lydighed, som den er sin HErre Christo skyldig. Men dog alligevel maa man vænne sig til, endog under alt sit arbeide, og ved sin æden og drikken, ja i al sin gioren og laden, indgang og udgang altid at have sit hierte hos Christum, saa meget som sagernes omstændigheder vil tillade, som man har under hænder, hvorved man da aldeles ikke har fornoden, at være bængstet i sit sind, men meget mere kand være rolig derved. Naar man da har giort sin forretning, og nu er fri, saa maa man ikke lade sit hierte adsprede, men da maa man, siden man ikke mere forhindres, des sønligere og sødere i aanden hænge ved HErren. Seer, naar I vil følge dette raad, saa skal I ikke mere sporge, hvor det er, den HErre JEsus har sin græsgang, hvor den vey er, paa hvilken hand gaaer for eder, hvor de stil-rindende vande ere, hand leder eder sagteligen til; thi da skal I finde at hand er selv græsgangen, selv veyen, selv det stil-rindende vand, der vederqvæger eders siel. Saa lader da kierlighed til den HErre JEsum saaledes fremspire formedelst naadens Aand, saa at I kand erfare alt dette I eders egne hierter, og saaledes ret og bestandig nyde Christi Hyrde-embede got ad, indtil hand som Over-Hyrden aabenbares, og forer eder ind til sin evige og herlige græsgang. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Trofaste Frelsere, velsigne du det ord, som er forkyndet, og forleen os alle, at vi maae komme til dig, og hos dig, den eneste gode Hyrde, have liv, og have overflødigt. Lær os formedelst din Aand, hvorledes vi saadan skal anvende det skrevne og prædikede ord til vore sieles salighed, at vi kand føre den rette brug og nytte af dit Hyrde-embede, som du forretter iblant os, i en stedsevarende praxin og øvelse. Bliv hos os alle vore lives dage, og lad os altid blive under din opsyn, og paa din gode græsgang, indtil vi faae dig, vore sieles Hyrde og Bisk op, at see med vore øyne, og skal være hos dig evindelig. Amen.

Trinitatis Søndag.

Det rette Christendoms væsen.

Speners Glaubens-Trost, paa Trinitatis Søndag.

Det maae vi altid vide, at vor christendom ikke bestaaer i noget udvortes, at vi just kaldes Christne, bekiende os til den eller den lærdom, gaae i kirke, høre, bede, læse og synge, bruge den hellige Nadvere, gjøre udvortes eet og andet got, og lade det onde: thi alle disse ting kand saa vel være midler

til

til christendommen, som frugter af den samme, naar den er i hiertet; men det rette væsen deraf ere de ikke, men det bestaaer udi igienfødelsen, og at vi ere annammede til naade, og retfærdiggiorte af Gud, at vi dernæst ogsaa ere blevne til gandske andre menniſker. Altsaa er det noget, som er aldeles indvortes, men virkeligt, og en gandske indvortes forandring, et andet ſind, mod og kræfter: hvis diſſe ikke ere der, saa er der endnu ikke det retskafne væsen, i hvordan det end maatte staae til med det udvortes. Derimod frygter jeg, det er een af hoved-fordervelserne i vor christendom, at folk meſtendeels ikke engang veed noget grundigt af igienfødelsen at sige, eller forstaae hvad den samme er, men blive saa hængende ved det udvortes, hvormed de bedrage sig selv, og, siden de aldrig indvortes blive til andre menniſker, saa blive de heller ikke nogen tiid sande christne.

Vor HErres JEsu Christi naade, Guds kierlighed, og den Hellig Aands samfund være med eder alle. Amen.

Er nogen i Christo, da er hand et nyt creatur. Dette Pauli sprog, Elſkelige i Herren, hvilket staaer beſkreven 2 Cor. 5, 17. komme overeens med det 15. vers i det 6 capitel af Epiſtelen til de Galater, hvilket lyder saaledes: I Christo JEsu formaaer hverken omskærelse eller forhud noget, men et nyt creatur. Paa begge steder giver Paulus tilkiende, hvorudi christendommens rette væsen beſtaaer. Thi i det hand siger: Er nogen i Chriſto,

sto, da er hand et nyt creatur, og: I Christo gielder intet, uden et nyt creatur; saa vil hand dermed have sagt, at man ey allene efter navnet, men endog i gierningen maa være en Christen, ja at det er ikke nok, om end alle udvortes ting, som i deres maade ogsaa høre med til christendommen, befindes hos en, men at der udkræves et nyt hierte, et nyt sind, en ny natur og art, som have deres oprindelse af en sand ny fødsel. Begge disse stykker, nemlig, hvad det rette christendoms væsen er, og hvad for ting der ellers kand udkræves af en Christen, og maae ansees, som midler til christendommen, eller frugter af den samme, maa man vel giøre forskiel imellem. Men den mindste part menniske merker denne forskiel, thi siden vi ere af naturen tilbøyelige til at see fornemmelig paa det, der falder i øyne og sandser, saa pleyer man og at bære sig ligeledes ad med christendommen. Naar man nu veed meget, der udkræves hos en Christen, som for exempel, at man er døbt i sin barndom, at man bekiender sig til en vis religion, læser Guds ord, hører og betragter det samme, gaaer til den hellige Nadvere, og giør mange udvortes gode gierninger, saa tænker man da, det maa være det rette christendoms væsen, og lader sig saaledes indtage af disse ting, at man ey allene anseer dem som christendoms midler eller frugter, men setter væsenet selv derudi. Men naar man betragter sagen ret nøye, saa befindes det, at alle de for opregnede ting lere til stede hos de fleste; men det derimod feyler, som er christendommens væsen selv. Hvorudover da ogsaa mange endelig med deres

skade

skade komme til at erfare, at de, da de have holdet sig for gode Christne, dog intet andet have havt deraf, end skin og indbildning. Men dermed bliver ikke sagt, at de stykker, som nylig bleve nævnede, ikke i sig selv skulde være gode, dersom de bleve brugte ret; thi det er allerede meldt, at de kand ansees, som midler til christendommen, eller og som frugter deraf: men dette er meningen, at man maa giøre forskiel imellem saadanne i sig selv gode og fornødne ting, og imellem det, som det rette og egentlige christendoms væsen bestaaer i, og det til den ende, paa det man ikke skal nogen tiid sette christendommens væsen i noget, eller give sig til freds med noget, som det kunde være hoved-sagen, det endelig kom an paa, naar det dog ikke egentlig er sagen.

Udaf det nu, som er sagt, kand man alt klart nok slutte, hvad der denne gang efter den Evangeliske textes anledning skal handles om. Enhver skal lade saadant bringe sig til at være agtsom, i betragtning af, at man med billighed maa tænke denne sag videre efter, paa det at man herefter kand giøre en rigtig forskiel, og ikke bedrage sig selv i det, som angaaer vor salighed; men at man maa stræbe efter det, der hør til christendommens væsen, og, om man allerede har erlanget det, da ogsaa bevare det samme, og saaledes omsider til sin fryd og glæde see den evige saligheds haab opfyldt paa sig.

Saa værer da ret agtsomme alle I, som ere her til stede, og giører eder umag for, ey allene at fatte i eders forstand, hvad der fremsettes, men applicerer det ogsaa paa eder selv, paa det at der ved

Guds velsignelse maa findes ønskelig frugt hos enhver. Men tager for alting med mig Gud til hielp, og paakalder ham med mig, at ogsaa denne time maa naae sit rette øyemerke, og blive anvendt af os, som tilbørligt er. Vi vil da ydmygeligen anholde hos Gud om sin bistand, udi HErrens bøn ꝛc.

Texten.

Joh. Cap. III. v. 1 – 15.

Men der var et menniske af Pharisæerne, hand heed Nicodemus, en Øverste iblant Jøderne. Hand kom til JEsum om natten, og sagde til ham: Mestere, vi vide, at du er en Lærere, kommen af Gud; thi ingen kand giøre de tegn, som du giør, uden Gud er med ham. JEsus svarede, og sagde til ham: Sandelig, sandelig siger jeg dig, uden nogen bliver født paa ny, kand hand ikke see Guds rige. Nicodemus siger til ham: Hvorledes kand et menniske fødes, som er gammel? ikke kand hand anden gang komme ind i sin moders liv, og fødes? JEsus svarede: Sandelig, sandelig siger jeg dig: Uden nogen bliver født af vand og Aand, kand hand ikke indkomme i Guds rige. Hvad som født er af kiødet, er kiød, og hvad som født er af Aanden er aand. Lad

dig

dig det ikke forundre, at jeg sagde til dig: Det bør eder at fødes paa ny. Veyret blæs, hvor det vil, og du hører det vel suse, men du veed ikke, hvorfra det kommer, og hvor det farer hen; saaledes er hver den, som er født af Aanden. Nicodemus svarede, og sagde til ham: Hvorledes kand dette skee? JEsus svarede, og sagde til ham: Er du den Israels Lærere, og veed ikke dette? Sandelig, sandelig jeg siger dig: Vi tale det, vi vide, og vidne det, vi have seet; og I annamme ikke vort vidnesbyrd. Dersom jeg siger eder de jordiske ting, og I ikke troe, hvorledes skulle I troe, om jeg sagde eder de himmelske? Og ingen farer op til himmelen, uden den, som foer ned af himmelen, Menniskens Søn, som er i himmelen. Og ligesom Moses ophøyede en slange i ørken, saa bør det Menniskens Søn at ophøyes. At hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv.

Hvilket af denne vor oplæste text, Elskelige i HErren, skal da nu, saasom allerede med flid er givet tilkiende, paa det allereenfoldigste handles

Om det rette Christendoms væsen.

Dette give vor Frelsere Christus JEsus os selv at kiende formedelst sit ord; hand plante det ind i vore hierter, og gjøre os evig salige. Amen!

Afhandling.

Til denne vor nærværende text at forklare og betragte vil det være fornøden, at vi kaste et øye ind i det foregaaende andet capitel af Evangelisten Johannes; der heder det v. 23. 24. 25. saaledes: Men der hand var i Jerusalem om Paasken paa Høytiden, troede mange paa hans navn, der de saae hans tegn an, som hand gjorde. Men JEsus selv betroede sig dem ikke, fordi hand kiendte alle; og fordi hand havde ikke behov, at nogen skulde vidne om et menniske; thi hand vidste selv, hvad der var i et menniske. Herpaa følger nu umiddelbar i vores text: Men der var et menniske af Pharisæerne, hand heed Nicodemus, en Øverste iblant Jøderne. Hand kom til JEsum om natten, o.s.v. Deraf see vi, at der vel ere fundne mange menniskер i de dage, da Christus har vandret paa jorden, som ere ved de tegn og mirakler, som de have seet af ham, blevne overbeviiste om, at hand var af Gud, hvilke ogsaa derfor have givet hans ord et slags bifald, og, saasom her staaer, troet paa hans navn; men at den HErre JEsus hos saadanne menniskер ingenlunde har fundet det rette væsen, som er bleven udfordret hos hans sande disciple. De have vel troet ham, men hand har ikke troet dem,

dem, nemlig at det var deres rette alvor; hand betroede sig dem ikke, staaer der, fordi hand kiendte alle, (hand vidste vel, hvad der stak i dem, at, om de endskiønt roste sig af troen til hans navn, saa var dog deres hierte endnu ikke saadan beskaffen, som det skulde være, i fald de vilde findes i ham, og ved ham føres til den evige salighed;) og fordi hand havde ikke behov, at nogen skulde vidne om et menniske, (hand rettede sig ikke efter, hvad de sagde om sig selv, eller hvad andre domte,) thi hand vidste selv, (efter sin alvidenhed) hvad der var i et menniske. Da der nu altsaa til samme tiid vare mange, der ved deres foregivende om, at de troede paa den HErre JEsum, fattedes den rette troe, saa var der alligevel een iblant dem, ved navn Nicodemus, der havde et fortrin frem for mange andre; hvorudover og den historie om samme mand bliver i sær foretaget, og beskrevet af Johannes i vor Evangeliske text. Der skulde man nu tænkt, omendskiønt de andre have manglet det rette christendoms væsen, saa kunde dog sligt ikke siges om Nicodemus, som den, der ikke havde giort nogen bar udvortes snak af sin troe til den HErre JEsum, men var meget mere selv gaaet til ham, for at indhente sig ret underretning af ham. Og ihvorvel dette, at hand ikke om dagen, men om natten er kommen til den HErre JEsum, maatte vidne om hans troes svaghed, saa var det dog ved hans omstændigheder, da hand var af Pharisæerne, og en Øverste iblant Jøderne, eller een af deres store Raad, visselig saadan en sag, som ikke nogen af hans stand alligevel giorde ham det efter i,

og som gav en besynderlig alvorlighed i hans sind tilkiende, saa man vel maatte domt deraf, at hand var allerede i en ret god tilstand, hvorpaa der intet mere var at forbedre; i sær naar man betænker, hvorledes hand taler med den HErre JEsu, i det hand siger: Mestere, vi vide, (ere overbeviste) at du er en Lærere, kommen af Gud; hvortil hand og anforer grunden, naar hand setter til: Thi ingen kand gjøre de tegn, som du gjør, uden Gud er med ham. Det talede hand jo ret af sit hierte. Ikke des mindre finder vor Frelsere ikke endnu det rette christendoms væsen engang hos denne mand. Hans overbeviisning om JEsu Christi lærdoms sandhed, at den samme person var kommen af Gud, at Gud giorde sine tegn og mirakler ved ham, og var med ham i alle ting, den var vel meget god i sig selv, men deri bestod dog det rette væsen ikke endnu.

Derfor siger den HErre JEsus til ham: Sandelig, sandelig jeg siger dig, uden nogen bliver født paa ny, kand hand ikke see Guds rige. Hvormed vor Frelsere har vildet ligesom sige ham med eet ord, hvori det rette væsen bestod, eller hvad der egentlig og fornemmelig dertil henhorde, saafremt det ellers var haus rette alvor, at hand vilde komme i Guds rige, nemlig, hand maatte fødes paa ny, eller blive et nyt creatur.

Men der blev det befunden, at, u-agtet vor Frelsere sagde det saa rundt ud, saa har Nicodemus dog slet ikke kundet fatte det; men fordi hand horde det ord, man maatte fødes paa ny, og dette var aldeles og u-omgængelig fornoden, om nogen vilde see

Guds

Guds rige, saa forstod hand sligt om en kiødelig fødsel, saadan som den er, vi allesammen fødes til verden ved. Derfor svarede hand: Hvorledes kand et menniske fødes, som er gammel? ikke kand hand anden gang komme ind i sin moders liv, og fødes?

Men at vor Frelsere kunde hielpe ham ud af denne misforstand, saa gav hand ham tilkiende, at hand talede aldeles ikke om nogen legemlig, men om en aandelig fødsel, hvorfore hand svarede ham: Sandelig, sandelig siger jeg dig: Uden nogen bliver født af vand og Aand, kand hand ikke indkomme i Guds rige. Hvad som født er af kiøder, er kiød, og hvad som født er af Aanden er aand. Hermed viiste hand ham tydelig nok, at hand havde forstaaet ham gandske urigtig, og at beskaffenheden i Guds rige (eller christendommen, som det til vor tiid pleyer at kaldes) ingenlunde var saadan, at den kiødelige fødsel kunde giøre eller hielpe noget dertil. Thi ligesom menniset har den gang hand er bleven født til verden, fort sine forældres art og natur, det er, en med synden besmittet natur, med sig til verden, ligesaa kunde det ikke gaae anderledes, om hand endog mange gange blev paa denne maade født paa ny; thi hand skulde dog altid ikkun bringe den samme syndige forderyede art med sig. Derfor talede hand om en aandelig fødsel, hvilken hand og havde sigtet til, naar hand v. 3. havde sagt: Uden nogen bliver født paa ny, eller, som ordet eftertrykkelig lyder, fra oven af. Nemlig ved denne fødsel maatte menniset saaledes igienfødes fra oven af, at hand kunde blive

et sandt Guds barn; det var sagen, hand havde talet om.

Herved er at bemerke, at vor Frelsere her næsten betiener sig af ligesaadan en maade i sin tale, som hand gior hos Marcus cap. 16, 16. hvor hand siger: Hvo som troer, og bliver døbt, skal blive salig; men hvo som ikke troer, skal blive fordømt. Thi ligesom hand sammesteds setter igienfødelsens bad, nemlig daaben, ved siden af troen, ligesaa setter hand og her vandet, det er daaben, og Aanden tilsammen. Og ligesom hand hisset derefter fremdeles ikkun taler om troen, i det hand siger: Men hvo som ikke troer, skal blive fordømt, eftersom daaben ikke igientages, men troen altid maa findes hos menniſket, eller, i fald den mistes, da opvækkes og optændes i hans hierte igien, saa fremt menniſket ikke skal blive fordømt, men salig: ligesaa nævner hand og her i det efterfølgende ikke mere daaben, men den fødsel af Aanden, i det hand siger: Hvad som født er af Aanden, er aand; efterdi, som allerede sagt er, daaben ikke igientages, men den Hellig Aand stedse maa have sit verk i menniſket, saa fremt hand ellers skal være meddeelagtig i Christi naades rige. Saa bekræfter derfor vor Frelsere for Nicodemus i disse ord, at det rette christendoms væsen bestaaer derudi, at menniſket bliver født paa ny, og der herefter formedelst den Hellig Aand findes et andet væsen og liv, eller et andet sind, gemyt og art udi ham, end hand har haft fra sin barndom, eller fra sin kiødelige fødsel af.

Men dette forstod Nicodemus endnu ikke, hvorfor

for og vor Frelsere, da hand ligesom kunde læse hans forundring af hans ansigt, ja saae hans hierte, farer fort: Lad dig det ikke forundre, at jeg sagde til dig: Det bør eder at fødes paa ny. Veyret blæser, hvor det vil, og du hører det vel suse, men du veed ikke, hvorfra det kommer, og hvor det farer hen; saaledes er hver den, som er født af Aanden. Ved dette exempel, tagen af naturen, giver vor Frelsere Nicodemus at forstaae, at hand ikke skulde forgieves holde sig derved op i sit sind, at hand ikke strax kunde begribe den ting med sin forstand. Du troer jo vel, vil hand sige, at veyret kommer nogensteds fra, eftersom du hører det suse i luften, om du endskiønt ikke veed, hvorfra det egentlig kommer, eller hvor det farer hen, og heller ikke seer det med dine legemlige øyne; ligesaadan er det nu ogsaa beskaffen med enhver, som er født af Aanden. Thi om man endskiønt ikke veed, hvad der gaaer for sig i saadan en, ikke heller nokſom forstaaer de bevægelser og virkninger af den Hellig Aand, der pleye at yttre sig i saadant et menniskes siel, som er født af Gud, saa lader det sig dog let kiende af de frugter, den Hellig Aand virker i menniſket, at en er i sandhed født af Gud. Derfor maa man meget mere kiende igienfødelsen af dens frugter, end fatte den med sin fornuft og forstand. Man er jo dog fornøyet med, endog at kiende naturlige ting bar saaledes, at man veed, de virkelig ere der, om man endskiønt ikke kand begribe dem med sine fem sandser; ligesom vi ogsaa jo ikke kand see sielen, som er i vort legeme, og af det liv og de kræfter, vi fornemme deraf, troe vi

dog vist, at vi i sandhed have en siel. Hvorfor vilde vi da være vantroe i Guddommelige ting, og negte de samme, naar vi ikke kand begribe alting med vor fornuft?

Nu fornam vel endelig Nicodemus saa meget af den HErres JEsu tale, at hand ikke havde talet om nogen legemlig, men om en aandelig fødsel; men der var hand dog begierlig efter at vide, hvorledes dette kunde skee, at nogen just maatte fødes ny aandelig-viis, i fald hand vilde blive salig, derfor sporger hand: **Hvorledes kand dette skee?** Men her satte den HErre JEsus ham billig til rette for sin vankundighed, og svarede ham: **Er du den Israels Lærere, og veed ikke dette? Sandelig, sandelig jeg siger dig: Vi tale det, vi vide, og vidne det, vi have seet; og J annamme ikke vort vidnesbyrd. Dersom jeg siger eder de jordiske ting, og J ikke troe, hvorledes skulle J troe, om jeg sagde eder de himmelske?** I dette svar vilde vor Frelsere for det første overbevise ham om, at man maa lade sig noye med Guds ords vidnesbyrd, at sagen saaledes er i sandhed; det kunde ikke heller giøre sagen af, om vi endskiønt havde saadant eller saadant et begreb derom i vor forstand: men det kunde hielpe os, om vi eenfoldig troede Guds ords vidnesbyrd, hvorpaa hand just har viist Nicodemus i disse ord. Men hermed vilde hand tillige give ham tilkiende, at igienfødelsen var saadan en sag, der maatte findes endnu her paa jorden i naadens rige, og hørde hen til begyndelsen, og hvem den samme ikke fandtes hos, ham var endnu det rette christendoms væsen langt fra;

fra; dersom det endnu stod hart hos ham, inden hand kunde troe Guds ords vidnesbyrd i dette stykke, hvor vantroe maatte hand da findes i de andre høyere ting, der ikke horde til begyndelsen, men til fuldkommenheden, ja der ikke horde hen til naadens rige her paa jorden, men til herlighedens rige i himmelen, hvilke hand dog alligevel og ved leylighed vilde aflegge sit vidnesbyrd om?

Men vor Frelsere foer fort, rettede sig efter hans skrøbelighed, og gav ham og for det ander med al sagtmodighed og lemfældighed rigtig svar paa det spørsmaal: Hvorledes kand dette skee? da hand underrettede ham om, hvorledes man allene ste udi ham, nemlig Christo, kunde komme til et ret christendoms væsen, og hvorledes det ellers ikke var noget menniske mueligt, at komme til salighed, dersom hand ikke formedelst den nye fødsel ved ham, den Guds Søn, erlangede den. Derhen sigtede den HErres JEsu ord: Og ingen farer op til himmelen, uden den, som foer ned af himmelen, Menniskens Søn, som er i himmelen. Og ligesom Moses ophøyede en slange i ørken, saa bør det Menniskens Søn at ophøyes. At hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv. Thi der viser hand i begyndelsen, at, skulde der sees paa ret og værdighed, saa havde ingen af alle Adams børn haab til at see Guds rige, uden Guds Søn allene, som var kommet ned af himmelen, havde paataget menniskelig natur, og efter samme natur vel var paa jorden, men dog formedelst sin Guddoumelige natur og Majestæt ogsaa var altiid i himmelen;

hand

hand havde allene den ret og den værdighed, at hand kunde fare til himmelen, og der nyde Guds salighed og herlighed til evig tiid. Men ham var det just ogsaa, hvis naade menniskens born ogsaa kunde og skulde fores til salighed ved.

Og dette, at vi formedelst ham skal komme til salighed, forklarer hand nu ved et forbillede af det gamle Testamente, i 4 Mos. 21, 8. 9. naar hand siger: **Ligesom Moses ophøyede en slange i ørken, saa bør det Menniskens Søn at ophøyes. At hver den, som troer paa ham, ikke skal forrabes, men have et evigt liv.** Men herved lærer hand ogsaa tillige, hvorledes det kand skee, at et menniske kand komme til det rette christendoms væsen, eller blive født ny, og blive et nyt creatur i Christo JEsu. Lader os derfore give vel agt derpaa, paa det vi maae ret efter Christi Evangelium forstaae os paa den art og maade, hvorledes menniset bliver igienfødt.

Ligesom nemlig hisset Israels born, der bleve bidte af de brændende slanger, følede saadant et dødeligt bid, som de havde faaet i deres legemer med stor smerte, men derpaa, i erindring af, at HErren deres Gud havde ladet en kaabber-slange opreise ved Mose, med den hosføyede forjættelse, at hvo som vilde see paa den samme, skulde komme sig af de brændende slangers giftige og dødelige bid, vendte sig om, oploftede deres øyne til den af Mose opreiste kaabber-slange, og satte deres tillid til den Guds forjættelse, som hand havde givet, at de skulde blive hiulpne ved at see paa den samme, (om de endskiønt ikke kunde forstaae det, eller finde nogen

rime-

rimelighed deri, hvorledes saadan beskuelse skulde skaffe dem forgiften af legemet, og giøre dem karske igien, da de før maatte tænkt, at, om de toge et kraftigt antidotum eller lægedom mod forgift ind, eller der blev dem noget lagt paa slange-biddet, som kunde trekke giften ud, saa maatte de blive hiulpne) og det derpaa skede, naar de saaledes toge deres tilflugt til HErrens ord, og satte deres tillid til hans forjættelse, at da alle, som vare bidte af de brændende slanger, men saae paa kaabber-slangen, bleve friske: Saa, siger vor Frelsere, skal hver den, som troer paa ham, eller setter sin tillid til ham, som den eneste, ved hvilken de kand hielpes, ikke fortabes, men have et evigt liv, saasom hand just til den ende først maatte ophøyes paa korset. Thi dette talede hand, at betegne, med hvad død hand skulde dø, ligesom sligt stadfæstes Joh. 12, 32. 33.

Herudaf kand man nu gandske tydelig see den Guds naades-orden, efter hvilken menniſket maa først erkiende sin dybe fordervelse, som hand er undfangen og født i, og sammes onde frugter, nemlig de giorlige synder, som den gamle slanges bid. Hand maa erkiende, at hand for sine synders skyld til evig tiid maatte være fortabt og fordømt, eller, som Skriften kalder det, dø den anden og evige død; det maa smerte ham, saaledes, at hand har en retskaffen anger og ruelse i sit hierte og siel over saadan sin synd: og dernæst maa hand og erkiende, at der i ham og andre menniſker, ja i alle creature, intet middel er at finde, der kand hielpe ham imod den gamle slanges dødelige forgift, og redde hans siel fra den evige død. Naar hand da saaledes erkien-

der

der sin synd, smertelig fortryder samme, anseer sig, som et vredens og dødens barn, men hører eller erindrer sig, at Christus er bleven ophøyet paa korsets træ, er der død for os, og ved sit blods udgydelse har fyldestgiort for vor synd, og derpaa vender sig med sit sinds øyne hen til den korsfæste JEsum, og sætter sin tillid til Guds forjættelse i ham, at nemlig hvo som troer paa ham, skal blive salig, saa, saa bliver saadan en just derved født ny. Thi da har den Hellig Aand, under saadan forlængsel efter hielp, sin kraftige virkning i sielen, i det hand i saadant et menniskes hierte optænder troen, som et himmelsk lys, saa hand nu holder sig til JEsum den korsfæste, og anseer ham, som den naade-stoel, som dertil er i sit blod fremstillet for ham formedelst troen til ham. Og naar man da finder saadan en troe til den HErre JEsum, saa er den nye fødsel der, og saa er det rette christendoms væsen forhaanden, og det, i hvilket hand i sandhed kand holde sig for et Guds barn, og altsaa og for en arving til den evige salighed. Der befindes det da hos saadan en, at hand ikke alleneste maa troste sig ved Guds naade i Christo JEsu, som for hvis skyld den himmelske Fader nu har forladt ham hans synder, og altsaa giort ham af et vredes barn til et naades barn, ved troen til ham, og tilregnet ham sin Sons JESU Christi retfærdighed; men det befindes og, at Gud virkelig har antaget ham til sit barn, og givet ham den sønlige udkaarelses Aand, saaledes at hand nu tør kalde Gud sin Abba og kiere Fader, fatte en ret sønlig tillid til ham, og altid holde sig frimodig til ham. Og den selvsamme Aand gior saadan en for-

an-

andring udi ham, at hand er nu ikke mere at ansee, som det menniske hand var før, men som et nyfødt Guds menniske, hvilket nu er förlenet et nyt aandens væsen, saasom Paulus kalder det Rom. 7, 6. som nu har faaet saadan forstand, at hand kiender den Sande, og at hand ogsaa er i den Sande, nemlig, i Guds Søn JEsu Christo, 1 Joh. 5, 20. saa at hand kand sige med sandhed: hand er nu født ny, og et nyt creatur i Christo JEsu; Gud har givet ham et andet hierte, et andet mod og et andet sind; nu er hand ikke mere sindet efter verden, men efter Gud, ikke mere kiødelig, som tilforn, men aandelig sindet, og dette hans aandelige sind er liv og fred; Rom. 8, 6. nu vil hand ved den Guds kraftigheds troe, ham er given, ikke mere vandre efter kiødet, men efter aanden, (v. 1.) ved denne skal hand herefter døde legemets gierninger, (v. 13.) korsfæste kiødet med lysterne og begierningerne, og derimod lade de sande Aandens frugter, saasom kierlighed, glæde, fred, langmodighed, fromhed, godhed, troe, sagtmodighed, afhold, kiendes hos sig. Gal. 5, 22.

Det er altsaa det, hvad vor Frelsere forelegger Nicodemus, nemlig det rette christendoms væsen, hvilket fornemmelig bestaaer i den nye fødsel, men dog saaledes, at retfærdiggiorelsen, antagelsen til børne-rettighed, ja ogsaa fornyelsens begyndelse ere tillige deri med begrebne. Thi at man pleyer at betragte og forhandle et hvert af disse stykker for sig selv, skeer, for at sette sandheden des purere og tydeligere frem, og fordi man i henseende til deres natur maa vel giøre forskiel imellem dem; men

men ellers gaae de til een tiid for sig hos menniſket, i det mindſte tage dog nogle af dem deres begyndelſe paa een og den ſamme tiid. Saaledes maa vel fornyelſen fortſettes igiennem menniſkens hele liv lige indtil enden, men har dog egentlig ſin begyndelſe i igienfødelſen, da den ſamme forandring gaaer for ſig i hiertet og ſielen, i hvilken menniſket ſiden altid mere og mere fornyes til Guds billede, og kommer fra troe til troe, og fra een kraft til en anden.

Tilegnelſe.

Efterat vi da nu, Elſkelige i HErren, have ſeet udaf vor Evangeliſke text, hvorledes Chriſtus har forelagt Nicodemus det rette christendoms væſen, saa maae vi fornemmelig være bekymrede for, at vi ogſaa kand føre os det ret til nytte. Der maa man da for det første omhyggelig og med al fliid overveye denne sags høye fornødenhed. Vor Frelſere udſiger det jo med saa klare ord, man ſkal ikke ſee himmeriges rige, eller komme i Guds rige, uden man bliver født paa nye, fra oven af, af Aanden. Hvorledes kunde den sags fornødenhed eftertrykkeligere foreſtilles? Hand bekræfter jo, at menniſket ikke kand blive ſalig, saa fremt det ikke befindes hos ham? Altſaa kand man jo heraf lettelig fornemme, at den nye fødſel maa være mere fornøden, end alle andre ting.

Men naar man nu er bleven overbeviiſt om, at igienfødelſen er af en saa høy fornødenhed, saa er da det det næſte, at vi maae tage os vare for det almin-

mindelige selv-bedrag, hvilket er dette, at mange pleye at troste sig ved deres igienfødelse, som er skeet i den hellige Daab, da de dog ere i den stand, at deres ord og gierninger noksom vidne om, at de ikke staae i igienfødelsen. Dagben i sig selv og Guds høye værdighed bliver det ikke i ringeste maade talt for nær, naar man siger, det er ikke nok, at menniskket i forrige tider er bleven igienfødt ved daaben, men hand maa vel see til, om hand ogsaa forbliver i igienfødelsens stand, og endnu paa nærværende tiid befinder sig derudi. Kiere! hvad kand det dog hielpe ham, at hand har været en igienfødt, saafremt hand ikke er det mere? Hand maa endnu i denne time være det, saafremt hand i denne time vil troste sig ved det evige liv, eller ved haabet til det samme. Vi have hørt, hvad Paulus siger 2 Cor. 5, 17. Er nogen i Christo, da er hand et nyt creatur. Deraf følger, at hvo som intet nyt creatur er, (jeg siger, er, ikke har været) den samme er heller ikke i Christo. Hvad har hand for fordeel, om hand end i sin daab har ført Christum, dersom hand har afført ham igien, om hand har været en Christen, men er det ikke mere? Men nu bekræfter Paulus i de anførte ord, at hvo som intet nyt creatur er, hand er ikke i Christo JEsu; hvorledes kand hand da, om hand intet nyt creatur er, kalde sig en Christen?

Da I nu høre dette, saa prøver eder dog nøye, om I paa nærværende tiid staae i den nye fødsels kraft. Nøyes dog ikke bar med den trost, at I i forrige tider ere blevne igienfødte, men seer til, om I ogsaa ere blevne i igienfødelsen; eller, om I end ikke vare blevne derudi, om I da i en sand omven-

delsens orden have fornyet eders daabes pagt igien, og saaledes paa ny ere blevne deelagtige i Guds naade. I maae see paa eders hierters nærværende beskaffenhed, om det rette christendoms væsen nu er hos eder, og om den nye fødsels rette kraft nu i den nærværende tiid findes hos eder. Hvad er vel mere fornøden, end at denne prøve bliver med stor alvorlighed anstillet? Derpaa kommer jo alting an.

Sandelig, det er ikke troligt, at menniskene skulde slaae sig noget øyeblik til rolighed, og blive i deres uforandrede tilstand, i fald de i sandhed troede det, at de stedse stode i fare for, evig at fortabes og fordømmes; men saa indbilde de sig enten, at de ere Guds børn, eller, at deres tilstand er dog ikke saa farlig; tage mange udvortes ting til trøst imod fordømmelsens frygt, og bilde sig da fast ind, at de ikke kand gaae glip ad den evige salighed. Naar de nu saaledes vil troste sig selv, eller og forsvare sig imod saadanne, som giøre dem deres tilstand tvilsom, saa beraabe de sig ikke just paa de rette usvigelige kiendetegn paa deres nærværende sønlige udkaarelse hos Gud, men derpaa, at de ere døbte i deres ungdom, og bekiende sig til den rette religion, eller, de vogte sig alligevel for grove synder, (thi saa kommer det dem for) de høre jo Guds ord, giøre og meget got; eller, der ere jo endnu andre slemmere, end de; eller de sige: Dersom Gud vilde regne det saa nøye, saa maatte der faa blive salige, og hvad saadanne tale-maader flere ere. Men det falde de ikke paa, at de skulde ret examinere deres samvittighed for Guds ansigt, om der er nogen ret sandhed udi dem? om

Guds

Guds Aand boer i dem? om der findes nogen grundig hiertens forandring hos dem? om de i al sandhed besidde det retskafne væsen, som er i Christo JEsu? om deres troe til deres Frelsere er af den rette art? om den samme er levende og en Guds kraftigheds troe? Det tænke de vel ikke paa engang, men stille sig lettelig til freds, naar de kun kand faae nogen udvortes trost skrabet sammen. Ja naar man derover taler dem til, de maatte ikke styrke sig i saadan forgieves indbildning, deres væsen var endnu aldeles ikke saaledes beskaffen, at de torde være saa sikre derved, man kunde ikke kiende, at det rette christendoms væsen endnu til denne tiid befandtes hos dem; saa svare de vel: det vilde de gierne tilstaae, at de ikke vare fuldkomne. Altsaa stille de sig igienfødelsen for, som saadan en sag, der ikke horer til begyndelsen, men først til fuldkommenheden; og saa er da det deres mening: Det var vel got, dersom man kunde bringe det saa vidt i sin christendom; men om nogen end ikke havde bragt det til saadan en fuldkommenhed, saa skulde hand derfor ikke saa just blive udelukt af himmeriges rige. Men her stikker atter et stort bedragerie udi; thi vor Frelsere gior ikke igienfødelsen til saadan en ting, at man alt derved var fuldkommen, men den er et væsentligt stykke af christendommen, uden hvilket ingen kand blive salig. Igienfødelsen giver vor Frelsere i vor text v. 3. ikke ud for nogen høy grad i christendommen, men for indgangen i naadens rige. Deraf skal vi slutte, at, om menniskét end er dobt, gaaer til Guds bord, ingen prædiken forsommer, horer samme flittig, holder sig ey allene fra udvor-

tes grove synder, men endog mange gange over udvortes gode gierninger, men det fattes ham derpaa, at hans hierte ikke ret er forandret, og hand ikke er født ny af Gud, og altsaa ikke har den H. Aand, at, siger jeg, hand da i sandhed endnu ingen Christen er. Sig mig dog: Hvad fattedes da Nicodemus? Hand var ikke en mand, der levede i udvortes grove synder, hand var heller ingen hedning, men horde til Guds folk, var formedelst omskærelsen traadt i pagt med Gud i sin barndom, derhos troede hand ogsaa saa vist paa den HErre JEsum, at hand kom til ham, for at oplæres og undervises videre af ham; ikke des mindre viser vor Frelsere ham, hvad der endnu fattedes ham ved alt saadant gode, som hand lod see hos sig, nemlig, det var det rette væsen, ham fattedes; hans hierte maatte først forandres, og hand fødes ny af Guds Aand: Gud maatte skabe en gandske anden, en ny Aand, et nyt hierte og et nyt sind udi ham. Dette skulde nu vel ikke været noget nyt for Nicodemus; ligesom hand da og, som vi have hørt, er derover bleven bestraffet af vor Frelsere. Thi denne sag tale jo Propheterne nok om; og iblant andet finde vi det og paa saadan maade fremsat udi Propheten Ezech. cap. 36, 26. 27. Jeg vil give eder et nyt hierte, og give en ny aand inden i eder; og borttage det steen-hierte af eders kiød, og give eder et kiød-hierte. Og jeg vil give min Aand inden i eder; og giøre det, at I skal vandre i mine skikke, og holde og giøre mine rette. Det havde derfor Nicodemus som den Israels Lærere nok kundet vide tilforn, at intet udvortes, end ikke et udvortes dyde-

dydefuldt væsen, kunde giøre sagen af, men at der for alle ting udkrævedes en ret hiertens forandring.

Alt dette maae I nu ogsaa henfore paa eder, og noye prøve eder, som I da ogsaa befinde det hos eder, der ikke saa juist bar henhører til den høye grad i fuldkommenhed, men er christendommens væsen selv, det, hvorudi christendommen egentlig bestaaer, og uden hvilket ingen med nogen grund af sandhed kand kaldes en Christen. De fleste iblant eder vil ikke have ord for, at det endnu mangler dem paa det rette væsen; ja det kand være, at mangen en tænker paa nærværende tiid, imens dette siges: Skulde jeg da heller ikke have det, der hør til det rette christendoms væsen? Skulde da den samme forandring ikke findes i mit hierte? Hvordan er det da med mig? Staaer jeg i den nye fødsels kraft, eller ikke? Men der slaaer da egen-kierligheden sig snart dertil, at en tænker: Ey! du maa ikke tvile paa din salighed, ellers maatte du vel reent geraade i fortvilelse. Der vil hand da strax tillukke sit hierte, at der jo ikke skal opkomme nogen bedrøvet tanke hos ham derover; det lader hand vel blive, at hand skulde undersøge det saa noye, men hand vil heller behielpe sig med et forfængeligt haab, og tænke, Gud skal nok endnu omsider være ham naadig, end, at hand skulde bekymre sig ret om sin sieles grund. Men I maae troe mig, kiere mennisker, at I giøre eders siele den største skade dermed: thi I skal selv let kunde merke, at der er altid saa en frygt i eders hierte, der ligesom lønlig giver eder at forstaae, at det ikke staaer ret til med eder, og at I ingen saadan forandring vide af at sige, og at eders christendom

endnu ikke er i sin rette kraft, at I nemlig skulde tiene Gud i aand og sandhed; og endda vil I altid troste eder selv, og derved dæmpe den nys omtalte lonlige frygt, som I fornemme i eders samvittighed, og paa saadan maade ingen sted give den høyst fornødne bekymring, at I maatte komme til en Gud i sandhed velbehagelig tilstand. Men mene I, at det kand altid saa staae sin prøve? Kommer kun paa eders sotte-seng, da I skal gaae ud af tiden ind i evigheden, og seer til, om frygten da vil blive borte. Da vil eders samvittighed nok sige eder, at I saa længe have hørt Guds ord, men aldrig ladet det komme til kraft, at I mange gange have faaet gode tanker i eders hierte, for exempel, at der hørde vel en større alvorlighed til christendommen, at der endnu ikke var gaaet nogen ret igiennembrydelse for sig hos eder til det retskafne væsen, som er i Christo, o.s.v. men alt det have I ladet saa gaae forbi.

Paa denne tiid tænker vel mangen en lonlig: Det skal nok endnu engang blive anderledes med mig; naar det eller det kun først er rommet af veyen, siden skal det vel give sig. Men naar I nu ikke vil blive anderledes, hvor veed I da, om døden ikke skal overile eder? Og hvormed vil I da troste eder, naar døden sidder eder i halsen, og I ingen tiid have mere for eder? Giører eder dog umag for at blive i tide ret visse paa, om det rette væsen, der gior en til en Christen, er hos eder; om det vel findes hos eder, hvorom den HErre JEsus siger, at men uden det samme ikke kand see himmeriges rige. Hvorfor grue I da saa saare derfor, og hvorfor frygte I for, ret at undersøge eders væsen? Hvorfor snige I eder altid

saa

saa hen i mørket med eders onde samvittighed, da eders hierte siger eder, at det ikke staaer ret til med eder, og I ikke kand bestaae for Gud?

Mene I kandskee, at det forer saa stor angest, nød og jammer med sig, naar man anstiller en noye prøve i sit hierte? Jeg siger eder, ved saadan forgiæves frygt spænder satan eder kun en taage for øyne; I bedrage eder selv paa det skammeligste, naar I bilde eder ind, at I derover skulde geraade i saa gruelig en angest, ja vel reent i fortvilelse. Thi ihvorvel der af saadan prøvelse vil opkomme anger og ruelse i eders hierte over det væsen, I have ført hidtildags, saa er dog saadant en bedrøvelse efter Gud, og en omvendelse til saliggiørelse, som man ikke fortryder, men den skal meget mere bringe eder den sande roe og Guds fred i steden for den falske fred, I hidindtil have havt. Thi naar I erkiende eders synder, og bekiende dem med et angerfuldt hierte for Gud, bede ham om de sammes forladelse i Christi navn, og herefter overgive eder ham af hiertet, saa skal den salige bedrøvelse, I have funden over eders hidindtil elendige tilstand, snart blive forvandlet af ham til fred og glæde. Men man giorde eders siele den største skade, i fald man vilde lade eder gaae saa sikre frem, som I nu ere. Bilder eder dog for ingen deel ind, at, naar I kun gaae til Skrifte og til den hellige Nadvere, vogte eder for udvortes grove synder, og høre Guds ord, det saa nok er got, og I paa saadan maade vist nok ere saligheedens børn; thi det vil altsammen ikke hielpe eder, saa længe som I ikke blive helbredte i grunden, eller blive til andre menniſker.

Men naar man siger eder: der maatte gaae en forandring for sig i hiertet, og I maatte fødes nye; saa skulde I jo betænke, at I blive troligen anviiste til det, som I endnu ikke have, og at I jo endnu kand erlange det samme. Spørge I: Hvorledes skal vi dog erlange det? Saa er det vel allerede givet eder tilkiende i textens forklaring; dog hører det endnu eengang nu i tilegnelsen, ligesom det nu ogsaa i særdeleshed rettes paa eder, paa det I des bedre kand fare eder det til nytte.

Naar I vil komme dertil, at det rette christendoms væsen kand være hos eder, og I kand være utvilagtigen forsikrede om eders salighed, saa er det den allereenfoldigste vey, at I for alting bede Gud, at hand vil give eder eders elendighed og fordervelse ret at kiende. Jeg spørger eder, om I vel nogen tiid have været ret forskrekkede for een eneste synd? om ogsaa nogen tiid een eneste synd, end sige da flere, er falden eder ret paa samvittigheden, saa at I ret have kiendt Guds vrede over synden? I maae af hiertet bede Gud derom, at hand vil give eder ret synds kundskab, eller I ogsaa kun see synden saa udvortes an, ligesom en hedning anseer den, og eders fordervelse bliver eder ikke saaledes aabenbar, som det bør være i den sande hiertens omvendelse. Derfor følger dog dette eenfoldige raad, og beder Gud, at hand vil virke en sand og grundig erkiendelse i eder ey allene af eders giorlige synder, men allermeest af eders arve-synd. Skeer det, saa skal alt andet altid mere og mere følge af sig selv; thi det maa være begyndelsen.

Men saa længe I indbilde eder, at I ved eders bare

bare skrifte-kirke-og alter-gang alt ere gode Christne, og tænke uden tviil at blive salige derved, saa længe komme I ikke til noget ret christendoms væsen. Thi ligesaadanne, som I gaae i kirken, gaae I ud igien, og ved eders Alterens Sacramentes brug blive I i eders gamle væsen den ene gang som den anden; seer, det er da lutter bedragerie, I forføre eder selv med.

Men naar I gaae saaledes i kirke, og saaledes høre og læse Guds ord, at I ogsaa ret alvorligen paakalde Gud, at hand vil ret opdække eder eders stinkende elendighed og dybe fordervelse, og de gamle synde-saar, og vise eder, hvad for heslige orme I ere for ham i eders syndige væsen, og holde smukt ved i saadan bøn; saa skal lyset opgaae i eders hierter.

Denne eders fordervelses blotte erkiendelse er vel endnu ikke den nye fødsel; men den samme hører dog med til Guds orden, og ingen kand komme til den nye fødsel, dersom hand ikke ret erkiender sine synder og sin elendighed: ja saa længe som det ikke bliver aabenbar for ham, saa søger hand ikke engang efter at komme til det retskafne væsen i Christo. Derfor, siger jeg, maae I smukt holde ved i bønnen, saa skal den gode Gud tillige med eders synds erkiendelse ogsaa give eder anger og ruelse derover. Thi det kand ikke andet være, naar det bliver menniket ret aabenbar, hvad for en synde-og skiendsels-orm hand er for Gud, hvad for en synders vederstyggelighed og omflættighed hand har i sit hierte, saa følger det af sig selv, at hand haver anger og ruelse derover, ja bekommer en ret afsky for

dem. Da erkiender hand, at, havde hand død i den tilstand, hvilken hand saaledes har trøstet sig selv udi, saa havde hand ved al sin formeente udvortes Guds-dyrkelse været et vredens, dødens og fordommelsens barn, og skulde altsaa ikke kommet til at see Guds rige, efterdi nemlig hans hierte var bleven uforandret og u-omvendt.

Men naar I nu saaledes erkiende eders synder, og derhos see, hvorledes I ikke kand hielpe eder selv ud af denne tilstand, men betænke, at JEsus Christus er bleven eder forkyndet, som den, der har udgydet sit blod for eder, elsket eder, og givet sig selv for eder, Gud til et slagt-offer og en sød lugt; saa vender eder kun dristig og uden videre omsvøb hen til Christum, den korsfæste. Ligesom Israeliterne, da de vare bidte af de brændende slanger, vendte sig til kaabber-slangen, og saae paa den samme, eftersom Gud havde lovet, at de skulde blive hiulpne, naar de vilde giøre dette: ligesaa, naar I nu føle eders synder, og blive overbeviiste om, at I derudi have draget eder døden og fordommelsen paa halsen, og eders fordervelse og fordommelige tilstand altsaa bliver eder ret aabenbar, saa seer med eders troes øyne paa den korsfæste JEsum. Og ligesom en, der seer, at hand sidder i en dyb grav, har en forlængsel efter, at hand maa komme ud, saaledes begierer dog I ogsaa at reddes af eders fordervelse; og naar saadan en forlængsel findes hos eder, og I tænke: **Ach! hvo vil frie mig af denne dødslegeme?** Ach! at jeg kunde blive Guds vrede qvit, og blive et Guds barn! saa maae I vide, at saadan forlængsel er bleven optændt af Gud og hans Aand

i eders

i eders hierter. Saadan en forlængsel er ligesom det reeb, den gode Gud kaster ned af himmelen, det skal I tage fat om, paa det I maae blive dragne til Gud. Vender eder i saadan begierlighed efter, at I dog maae blive hiulpne, kun smukt eenfoldig hen til JEsum Christum; og naar I merke, at eders troe er endnu saa svag, I vilde vel gierne troste eder ved den HErre JEsum, men I kunde ikke, saa skal I bede, at hand vil forøge eder troen, og antænde dette lys ydermere i eders hierter fra oven af. I saadan bon om troen maae I da ogsaa holde ved, og saaledes med alvorlighed følge det raad, som Lutherus giver i sin fortale over Epistelen til de Romere, naar hand siger: **Du skal bede Gud, at hand vil opvække og skabe troen i dig, ellers bliver du vel til evig tiid uden troen.**

Saa længe I kun troste eder med det udvortes, saa have I vel maaskee efter eders mening mange gange endnu troe til overs, og sige vel: **Hvad var jeg for en Christen, om jeg ikke troede paa den HErre JEsum?** Men naar I grundigen erkiende eders synder, og da skal til at troe, at de ere eder forladne i Christo, og at I have forløsning formedelst hans blod, nemlig syndernes forladelse, da vil det ikke gaae saa let til, men koste mangen kamp.

Dog tor I ikke lade eder herved afskrekke, men om I have en ret forlængsel efter troen, saa maae I kun stedse fare fort i bon og ydmyg begiering, og derhos være forsikrede, at, saa fremt I da antage det Evangelium om JEsu Christo, hvorledes hand nemlig er bleven eders Midlere, hvorledes hand har

givet

givet sig hen i eders sted, er slagtet, som en borgen, for eder, har som det Guds Lam taget alle eders synder paa sin ryg, og baaret dem op paa korsets træ, og hvorledes hand har elsket eder, og toet eder af eders synder med sit blod, at, siger jeg, troen skal da formedelst saadant Evangelium efterhaanden optændes, og jo mere og mere opvækkes af den Hellig Aand i eders hierter.

Skulde det da end forekomme eder, som det ikke endnu var saaledes med eder, som det skulde være, saasom det var kun under megen frygt, bevelse, forskrekkelse og undseelighed, I endnu kunde sette eders tillid til Christum, saa er dog denne undseelige troe, med hvilken I da satte eller søge at satte Christum, meget kosteligere for Gud, end al eders mundtroe, I hidindtil have gaaet med, hvilken kun er kiødelig sikkerhed, og ingen grund har. En omendskiønt svag, saa dog sand troe vil Gud ikke foragte, men tilregne eder den til retfærdighed, ligesaavel som Abraham, om hvilken der staaer i 1 Mos. 15, 16. **Abram troede paa HErren, og det tilregnede hand ham til retfærdighed.** Da kand I ret erfare den trøst, hvilken vor Frelsere har givet, nemlig, **at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv.**

Seer, paa denne maade kand I komme til det rette christendoms væsen. Thi naar I blive ved i bøn og ydmyg begiering om den sande troe, og i saadant et ret bodfærdigt hierte flittig overveye det Evangelium om Christo, saa skal eders gamle sind blive forandret, og I skal bekomme naadens Aand, og med den samme ogsaa et nyt hierte, saaledes, at

I da

I da skal forstaae, hvad det er, at være født ny. Den naade og kraft, som meddeles eder, skal I saa kraftig erfare i eders siele, at I ikke anderledes skal vide at beskrive eders tilstand, end at I ere ligesaadan til mode, som I kunde være fødte nye, ligesom det da og er saaledes i sandhed. Den Hellig Aands virkninger, hvilke Frelseren ligner ved en liflig susen, skal I da have megen glæde i; da skal I fornemme en sonlig tillid i eder til Gud, og en sand trost af syndernes forladelse, som er langt anderledes beskaffen, end den trost, I forhen have giort eder ved eders kiødelige sind, da skal I ved den Hellig Aands virkning kraftelig erfare den fred med Gud i eders siele, merke en stor glæde i eder udi Christo og hans saliggiørelse, og fornemme en smertelig forlængsel og begierlighed hos eder efter, at I i eders øvrige lives tiid ikke maae leve eder selv, eller verden, men meget mere JEsu Christo, der er død og opstanden for eder. Deraf skal I blive vaer, at der i sandhed er gaaet en forandring for sig hos eder. Derefter skal det gandske ikke være eder imod, at prøve eder selv, men, have I eengang erlanget det rette christendoms væsen, saa skal I selv opmuntre eder til at gaae alt videre og videre fort. Og saasom det er mueligt, at man kand falde fra, og vikle sit hierte igien ind i verden, om man endskiønt ogsaa har erlanget en høyere grad i christendommen; saa skal I ogsaa da finde eder tilskyndede til, u-afladelig at bede Gud, at I maae faae jo mere og mere kraft til at voxe og tiltage i fornyelsen. Og jo mere I da have eders omgængelse i Christo JEsu, og forene eder med ham i troen, og tillige sette al

eders

eders trost og saligheds haab udi hans fortieneste, jo mere skal eders hierte blive styrket i Gud, saa I da kand faae en ret πληροφορίαν, eller fuld tillid til Gud, ligesaadan som de kiere børn gaae ud og ind hos deres kiere fader, bestenkte i hierterne fra en ond samvittighed, og toede paa legemet med reent vand, saasom Epistelen til de Ebræer taler om sagen cap. 10, 22.

Hvo er der nu iblant eder, der jo tydelig og let kand forstaae dette, som er sagt, hvorledes hand maa gribe sagen an, at hand kand komme til det rette christendoms væsen? Men vil I da forhærde eders hierter derimod? Det giør mig saa saare ont for eder, at jeg med ingen ord kand udsige det, naar jeg bliver saa mange vaer, der nu mange aar efter hverandre have hørt ordet forkynde, og alligevel endnu ikke engang kiende det rette christendoms væsen. De skiule sig saa under det falske skin af en udvortes ærbarhed, men naar man vil komme paa grunden med dem, saa finder man intet retskaffent hos dem. Der er ingen hiertens forandring gaaet for sig, men det gamle kiødelige sind, der ligesom er indgroet i dem, det sidder saa fast hos dem.

Jeg kand visselig ikke uden stor veemodighed see paa, hvor saadant skiul ligger for saa manges øyne, saa de ikke ret vil lade sig overbevise af nogen Guddommelig sandhed. Hvad for haab skal jeg nu derved give eder til salighed? Jeg siger sandhed, der ere mange iblant eder, der have hørt Guds ords prædikener i mange aar, men ikke forbedret sig deraf, saa at, dersom de ikke blive anderledes, kand de

ikke

ikke erlange saligheden. Hvorfor? Den nye fødsels kraft er ikke i eder.

Om end mange ikke leve i saa aabenbare kiødets gierninger, at de derudi ere bekiendte for hver mand, saa er dog det allerede slemt nok, at de kun altid udvortes fremstille sig, og høre ordet med, men derved beholde det gamle hierte, blive saadanne, som de altiid have været, ja vide ikke engang, hvad det nye væsen i Christo, og igienfødelsen er; men, om de endskiønt allerede saa længe have hørt det forestille, saa er det dem dog saa fremmed for, som de endnu aldeles ikke have hørt det.

Men overveyer kun, om ikke sagen selv fører det med sig, at I maae tænke ved eder selv, i det I høre dette: Om jeg dog endog var iblant saadanne mennisker, der altid gaae saa i kirke og til Guds bord med, og høre paa ordet med, og dog alligevel ikke have det rette christendoms væsen, saa stod det dog ret jammerligt til med mig; og maaskee jeg er vel endnu uforandret i grunden, og har mueligt ogsaa kun det blotte christendoms skin, og fattes endnu kraften. Ach ja! dette skulde enhver betænke, og være bekymret for, at hand engang kunde faae dette ret afgiort, hvordan det stod til med ham.

Der er jo ingen iblant eder, der gierne lader sig bedrage for 4 skilling; hvorfor vil I da selv modtvillig bedrage eder eders siele og den evige salighed fra? Er sligt ikke den allerstørste ubesindighed, daarlighed og galenskab? Fører nu den naturlige forstand selv det med sig, at man søger at komme ud af sin uvished om, om man har det rette væsen, eller ikke, hvad fattes der da, mens I ikke tage det til hierte? Ere I

da saa reent forhærdede, at I imod alt eders samvittigheds vidnesbyrd, og u-agtet alt det, som siges eder, endda tænke: Jeg veed dog vel, hvordan det staaer imellem mig og HErren min Gud. Have I denne indbildning, saa er der visselig mere haab om en daare, end om eder. Hvo kand hielpe saadant et menniske, der, naar det endog bliver ham forelagt, ikke engang giver ordene saa meget rum, at hand i det mindste vilde noye prove, om det og stod ret til med ham; og over ingen fliid anvender paa, at hand i de allervigtigste ting, der angaae hans siels saliggiorelse, maa komme paa den rette grund? I skulde jo ikke noget oyeblik give eder til roe, forend I fik at vide, hvordan det stod imellem Gud og eder, og forend I bleve visse paa, om I kunde saaledes blive salige, eller ikke. Gaaer dog i det mindste herfra med saadant et forset, at I vil tage eder for, fra denne time af at gribe eders sag bedre an for Gud, at følge det raad, eder er givet, og at bede Gud, at hand vil føre eder til eders tilstands erkiendelse, og at ogsaa holde ved dermed, til I komme til en ret vished; og naar I da finde, at det endnu ikke er ret beskaffen med eder, saa maae I ikke hvile, forend der gaaer en salig forandring for sig i eders hierter.

I søge jo ellers, efter eders naturlige fornuft, i enhver ting efter det visse. Naar I nu have nogen tviil, om det og er ret fat med eder? om det og vel er kommen til omvendelsens sande kraft med eder? om I have ret brudt igiennem i omvendelsen? om I ere komne til den rette levende troe til JEsum? eller, om dette tilforn er skeet, om I da ogsaa have gaaet frem derudi, ere blevne bestandige, og om

den

den nye fødsels kraft findes endnu hos eder? Saa gaaer dog, naar saadanne tanker falde eder ind, paa grunden, paa det I dog for ingen ting skal bedrage eder selv. I gaae jo en sikkrere og bedre vey, naar I vil anse eders tilstand saa ringe og saa elendig, som I allermeest kand; men deraf maatte I have stor skade, i fald I indbildte eder eders tilstand bedre, end den i gierningen er for Gud: thi det var dog kun bedragerie, og saadanne indbildninger maatte dog omsider engang blive aabenbare. Men om I domte endnu meget slettere om eder selv, end I i gierningen vare, hvad for skade kunde I have deraf? Thi det kunde I bruge dertil, at I altid maatte blive bedre.

Seer, mine kiere menniſker, det er det, hvad jeg denne gang har vildet sige eder ret ud af mit hierte. Thi der ere vel mange, der udvortes høre paa ordet, men faa ere der, som have det, der hør til christendommens væsen; faa er det gaaet for sig udi, hvad der dog skulde være gaaet for sig, saafremt de vil see himmeriges rige. Nu Gud forbarme sig over eder! Vil ikke de, der nu tænke, at, om de skulde døe, saa skulde de komme ind i himmelen, ligesaa snart de opgave deres aand, vil ikke de, siger jeg, forundre sig engang, naar deres siel bliver bortkaldet fra legemet, og de finde det gandske anderledes, da den arme nøgne aand, der har meent, den var meget vel beklædt, skal da staae blot og nøgen for sin Dommere i forsmædelse og skændsel? hvor kunde jeg see paa det uden stor medlidenhed?

Men dersom I ingen medlidenhed have med eder selv, og ikke tage det smukt til hierte, som frem-

settes for eder i denne time, ikke heller vil tænke sagen alvorlig efter, men gaae saa hiem, og lade ikke det ord, som er prædiket, finde nogen følgagtighed hos eder; saa maae I vide, at vore hænder vel ere rene af eders blod, men at Gud skriver eder det an, og vil stille eder det altsammen for øyne paa den yderste dag; da skal I nødes til at vidne mod eder selv, og tilstaae, at det er eder ofte eftertrykkelig nok bleven forehold, og lagt eder paa hierte og samvittighed, men I have foragtet det, og ikke kieret eder derefter. Skal da ikke hver den, der paa denne tiid har saa slaget alting hen i vinden, komme til at sige: Min fordømmelse er ret, det havde jeg kundet være fri for, efterdi det er mig bleven klart nok sagt, men jeg har meent, det kunde ikke slaae mig feyl, jeg forlod mig jo, efter min indbildning, paa Christum og hans fortieneste, og saaledes er jeg, alle gode erindringer u-agtet, altid bleven staaendes paa min falske grund.

Seer, der bliver jo skaden eders egen. Hvorfor gaae I da ikke heller i eder selv paa denne tiid? Til den ende har jeg saa længe holdt ved med denne prædiken, om I mueligt eengang vilde give den Guds Aands virkning rum, som tillige indtrænger dermed, og gribe sagen an, og da ikke aflade, førend I bleve visse paa, at Gud var eders Gud og Fader, og I hans børn. Derpaa er det anseet.

Jeg vil nu intet mere legge til. Men, som det og ved anden leylighed * er bleven lagt for øyne, hvori man egentlig sætter den sande christenstendom, saa vil jeg allene til slutning, for des ef-

ter-

* I Idea Stud. Theol. §. 4.

trykkeligere at indskærpe, hvad der paa nærværende tiid er sagt, ogsaa her føye dette til: Den sande christendom (og altsaa den sammes rette væsen) bestaaer derudi, at en erkiender den HErre JEsum for sin eneste Frelsere og HErre, hænger ved ham med en troe, som er uden skrømt, søger sin evige forløsning, syndernes forladelse, retfærdighed, liv og salighed i hans lidelse, død, og opstandelse fra de døde, og derudover altid fastere og fastere forener og forbinder sig med ham formedelst troen, bliver i hans saliggiørende ord, beviser sig, som hans troe discipel; Ja at hand selv (JEsus Christus) lever i ham, og hand i og formedelst samme JEsum lever Gud, saaledes efterfølger ham i trofast kierlighed og hiertelig lydighed, og omgaaes, ligesom hand omgikkes, (1 Joh. 2, 6.) og lider taalmodig, hvad Gud paalegger ham, ligesom Christus har efterladt ham et exempel.

Nu har jeg da faaet det af mit hierte, og nu ligger det paa eders siel. Hvad vil I nu giøre? Lade I det virke, og I følge det raad, hvortil veyen saa trolig er viist eder, saa kand det ikke andet end komme eders siel til salighed; men antage I det ikke, men lade det ligge paa eders hierte, hvor vil I da omsider hen for Guds vrede? Dog vil jeg haabe det beste, og til beslutning forene mit hierte i bønnen med eders hierte. Lader os alvorlig og inderlig bede til HErren vor Gud, at hand vil velsigne ordet paa alles vores siele, os til evig frelse og salighed.

Beslutnings-Bøn.

Du evige og levende Gud! Du har jo nu ladet os forkynde i denne time, hvorudi det rette christendoms væsen bestaaer, paa det at vi maatte prøve os derefter, og lære at kiende os selv, og tage vor dybe skade til hierte. Du veed, hvad der er i et hvert menniske; og om vi da end rose os af troen til JEsum Christum, saa kand vi dog ikke bedrage dig. Kand vi ikke skiule os for vor egen samvittighed, hvor vil vi da skiule os for dit alseende øye? Ach! at dog det ord, der nu er talt, ikke maatte være os en døds lugt til døden, men meget mere en livs lugt til livet! Kom du os dog selv til hielp, og ligesom du finder vor tilstand til, saa forandre og forbedre den. Gior du saadanne menniskeraf os, som du gierne vil have os. Giv os for alle ting en ret kundskab om vore synder, lad os med inderlig ruelse tage vor dybe elendighed og heslige fordervelse til hierte, og overveye den vel. Lad os erkiende, o! HErre, at vi fra vor barndom op ikke have bedet dig alvorlig derom, og saa lidet bekymret os for, at vi maatte være nyfødte Guds menniske. Forlad os saadant af naade, og straf os ikke for, at vi saa længe ere blevne tilbage, negt os ikke heller din naade for den sags skyld, men tag os endnu an, efter din store naade og barmhiertighed. Her ere vi, o! HErre, vi stille os frem for dig, og bede dig,

dig, hielp os dertil, at vi maae erlange det i gierningen, hvis fornødenhed paa nærværende tiid er os forkyndet. Udret du det selv i vore hierter, for din uendelige kierligheds og barmhiertigheds skyld. Dersom vi ogsaa skulde have bedraget os hidindtil paa een eller anden maade, saa aabenbar os det dog. Giv os vore bedragelige hierter at kiende, paa det at vi maae lære at vogte os for vor egen aand, og ikke lade os ved den forføre til at indbilde os, vi ere noget, da vi dog ere inter. Giv, o! HErre, at vi maae søge dig i den rette orden, og ogsaa finde dig. Denne barmhiertighed ville du dog, o! trofaste Fader, ogsaa forlene os, at vi i den tilkommende tiid maae ofte erindre os dette ord, som nu er talt, og altid lade sligt tiene os til ny opvækkelse til en inderlig bøn for dig, og til ny kamp for dit ansigt, paa det at det maa komme os til en ret igiennemtrængende velsignelse og sand frugt.

Men da der og uden tviil ere nogle, der hidindtil have taget dit ord til hierte, og ere bekymrede for deres syndige og elendige tilstand, saa giv de samme den Hellig Aand, der formedelst dit hellige ord kand skabe troen til dig, og et nyt aandens væsen udi dem, paa det at de maae tiene dig derudi indtil enden.

De som du hidindtil har ført tilbage af deres fordervelse, og oplyst med livets lys, de som vide, paa hvem de troe, og have det vid-

nesbyrd af den Hellig Aand i deres aand, at de ere dine børn, dem ville du ogsaa lade være dig anbefalede, at de ved den Hellig Aands kraft maae fare fort i helliggiørelsen, og i at rense sig selv fra al aandens og kiødets besmittelse, at de saaledes maae jo mere og mere komme til dit hellige billede, indtil de skal stilles ustraffelige og med glæde frem for dit ansigt. Ach! HErre, giv der for din u-endelige evige kierligheds, trofastheds og barmhiertigheds skyld.
Amen!

Den 1. Søndag efter Trinit.
Verdens kierlighed.

Naade være med eder, og fred af Gud vor Fader, og vor HErre JEsu Christo; som gav sig selv for vore synder, paa det hand kunde udredde os fra denne nærværende onde verden; efter Guds og vor Faders villie. Hvilken være ære i al evighed. Amen!

Elsker ikke verden, ikke heller de ting, som ere i verden; dersom nogen elsker verden, er ikke Faderens kierlighed i ham. Thi alt det, som er i verden, som er kiødets begiering, og øynenes begiering, og livets overdaadighed, er ikke af Faderen, men er af verden. Og verden

den forgaaer, og dens begiering; men den, som gior Guds villie, bliver til evig tiid. Dette er, Elskelige i HErren, den Guds alvorlige advarsel, som hand har givet os ved Johannes i hans 1 Ep. cap. 2, 15. 16. 17. Det er at bejamre, at, da disse ord vel ere bekiendte nok, og i sig selv ogsaa lette at forstaae, dog den mindste deel ret eftertænker de samme, eller med nogen tilbørlig alvorlighed prøver deres sieles tilstand derefter, paa det de maatte erkiende, hvor høyt de havde saadan advarsel nødig, og derved kunde drages af fra verden, og med alle deres sieles kræfter drages ind i Guds kierlighed.

Man skulde betragte, at det er ikke denne verdens børn, i hvilke denne verdens aand har sit herredomme, men Guds børn, som Johannes med saadan en stor alvorlighed og eftertryk advarer for verdens kierlighed.

Ja, man skulde vel overveye, at hand i de næst foregaaende 12. 13. og 14. vers taler om tre adskillige grader, i hvilke Guds børn staae efter deres adskillige vext i det indvortes menniske, da nogle ere børn i Christo, det er begyndende Christne, nogle unge folk, det er, saadanne, som allerede ere vel øvede i striden mod mørkhedens fyrste, og har faaet mands-kraft og styrke, nogle fædre, der har fremdraget en god deel af deres timelige liv udi Guds veye, og derved erlanget megen forfarenhed og viisdom, til deres eget og mange andres beste. Og da hand nu saaledes har talt ey allene om begyndende, men endog om vel øvede og erfarne Christne, saa advarer hand dem alle med hinanden for verdens kierlighed. Hvorudaf vi da jo skulde med billighed

grundig erkiende, at vi have denne advarsel fornøden, saa længe vort christendoms løb varer, og at vi aldrig saa meget have overvundet verdens kierlighed, at vi jo stedse paa ny, ja u-afladelig og hvert øyeblik maae flye den, og undslaae os for den, saafremt vi ikke vil gaae tilbage igien i vor christendom, ja miste Christum selv igien.

Man skulde ydermere med flid betænke, hvorledes verdens kierlighed bliver os der beskreven efter den tredobbelte begiering og vanart, som vi af naturen ere tilbøyelige til, naar nemlig Johannes nævner kiødets begiering, det er, kierlighed til alle slags kiødelig vellyst, øynenes begiering, det er, det, at man forgaber sig i denne verdens udvortes væsen, som falder os i øynene og sandserne, og den kierlighed, man har til det synlige, i sær til den jordiske riigdom, og endelig livets overdaadighed, det er, kierlighed til prunken og pralen med sin udvortes stand, naturlige bequemhed, og andre ting, som det af naturen hoffærdige sind søger at udlade sig udi. I alt det skulde da Apostelens advarsel anvendes til at anstille en skarp prøve over os selv.

Ydermere skulde man og tage dette til hierte, hvorledes denne advarsel griber roden selv an, nemlig den onde begiering og tilbøyelighed, der stikker i vort hierte, paa det man derefter maatte randsage sit hiertes grund, og i alle sine ord og gierninger passe paa sit hierte, hvorudaf alting kommer.

Endelig skulde man heller ikke lade være at legge merke til det, at denne Apostelens advarsel gaaer saa skarp los paa os, saa saligheden bliver os derudi af-

afskaaren, og ingen samfund med Gud tilstaaes os, saa fremt vi ikke adlyde den samme. Thi Apostelen bekræfter, at, dersom nogen elsker verden, er ikke Faderens kierlighed i ham; og at verden forgaaer, og dens begiering, sluttelig kand den, der elsker den, ikke erlange salighed: men den, som gior Guds villie, saa at hand gaaer ud fra verdens kierlighed, bliver til evig tiid.

Eftersom jeg da nu veed, at alt dette bliver af den allermindste deel ret overveyet, saa har jeg foretaget mig, paa denne første Søndag efter Trinitatis at tage anledning af den bekiendte Evangeliske text om den rige mand, og til eders nødtorft og opbyggelse viitløftigere handle om verdens kierlighed. Allerførst maae vi ydmygelig paakalde Gud om sin Hellig Aands medarbeidelse, og om sit ords velsignelse, i et troende og andægtigt Fader vor.

Texten.

Luc. Cap. XVI. v. 19-31.

Men der var et riigt menniske, og hand klædde sig i purpur og kostelige linklæder, og levede med lyst hver dag herligen. Men der var en fattig, ved navn Lazarus, som var kast for hans dør, fuld af bylder; og hand begierede at mættes af de smuler, som faldt af den riges bord: men og hundene kom, og slikkede hans saar. Men det begav sig, at den fattige døde, og at hand blev ført af Eng-

lene i Abrahams skiød; men den rige døde ogsaa, og blev begraven. Og som hand opløftede sine øyne i helvede, der hand var i pine, saae hand Abraham langt borte, og Lazarus i hans skiød. Og hand raabte, og sagde: Fader Abraham, forbarme dig over mig, og send Lazarus, at hand dypper det yderste af sin finger i vand, og ledsker min tunge; thi jeg pines svarlig i denne lue. Men Abraham sagde: Søn, kom ihu, at du haver annammet det gode i din livs tiid, og Lazarus ligesaa det onde; men nu trøstes hand, og du pines. Og over alt dette er imellem os og eder et stort svelg befæst, at de, som ville fare herfra ned til eder, kand ikke, og de kand ikke heller fare derfra over til os. Da sagde hand: Saa beder jeg dig, Fader, at du sender ham til min faders hus; thi jeg haver fem brødre, paa det hand kand vidne for dem, at de skulle ikke og komme i denne pines sted. Abraham sagde til ham: De have Mose og Propheterne, lad dem høre dem. Men hand sagde: Ach ney, Fader Abraham; men dersom nogen af de døde gik til dem, da omvendte de sig. Men hand sagde til ham: Høre de ikke Mose og Propheterne, skal de ikke heller troe, om nogen opstod fra døde.

Saa

Saa skal da nu handles, efter som sagt er,

Om verdens kierlighed,

og det saaledes, at vi overveye,

I. Hvad den er, og

II. Hvad den fører med sig.

Gud give os forstands oplyste øyne, at vi maae fatte begge stykker saaledes, at vi erlange den sande viisdom, og regier vort hierte, sind og aand, at vi formedelst saadan kundskab maae rive os løs fra verdens kierlighed, og altid blive afskildte derfra, paa det vi ikke skal forgaae med verden, men blive det evige livs børn. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad I. verdens kierlighed er, det bliver os foreskillet af vor Frelsere i den rige mands exempel, ligesom i et speyl. Thi hand siger: Men der var et riigt menniske, og hand klædde sig i purpur og kosteligе linklæder, og levede med lyst hver dag herligen. At denne mand, der saaledes har baaret sig ad, ikke har været allene, men har endnu havt flere af sine lige, bliver i det efterfølgende saaledes givet tilkiende, at hand der indføres talende v. 28. Jeg haver fem brødre i min faders huus; hvormed hand tydelig vilde sige, at de bare sig ligesaadan ad, som hand havde giort. Saa er og vel at betragte, at vor Frelsere har hermed i besynderlig-

lighed bestraffet Pharisæerne, som vare penge-gierige, og bespottede ham, den gang hand talede om den skammelige Mammons tieneste: hvilke derfor allesammen have været denne rige mands brødre, eller hans lige, nemlig verdens elskere.

Men, seer man nu den beskrivelse an, hvilken Christus giver os paa den rige mand, saa finde vi meget snart, at verdens kierlighed er dette, naar man 1) setter nogen lyksalighed deri, at man har timeligt gods. Thi saa siges her om dette menniske, at hand har været et riigt menniske, og har i sin klædedragt og daglige vellystige levnet ladet folk brav nok see, hand var riig: hvorved der gives tilkiende, at hand deri har agtet sig lykkelig, at hand havde midler og formue til at føre saadant et levnet.

Saa finde vi ogsaa, 2) at det er verdens kierlighed, naar man tænker, det er alt nok, at man har det, man kand leve af, og ingen bekymring gior sig for, om man i sit øvrige liv og levnet ogsaa staaer i Guds rette orden, og tager det i agt, hvorfor Gud har givet os livet, og opholder det for os. Thi saa siges der kun om dette menniske: hand har været et riigt menniske, det er det samme, som man vel i vore tider pleyer at sige om een, at hand har gode midler, skion formue, sit gode udkomme, skiønt gods, visse renter, herlige indkomster, og saasom tale-maaderne ellers falde. Naar nu saadan en, der er saa bemidlet, troster sig ved dette gode levnet, (Ps. 49, 19.) og lonlig glæder sig over, at hand besidder saa meget, hvoraf hand kand have gode dage efter kiødet, men ikke tager sig noget ordentligt og nyttigt arbeide for efter Guds villie, saa viser hand intet andet deri,

di,

di, end lutter verdens kierlighed. Thi dertil har Gud ikke ladet menniſket fodes, at hand kun ſkal have timeligt gods, og tære deraf, mens hand lever, men at hand ſkal i dette liv tilberedes til det evige liv; og der ſommer det da enhver efter Guds orden, at hand i et viſt kald og ſtand, eller ved en ordentlig forretning eller arbeide maa forfremme Guds ære i verden, og paa en Gud behagelig art og maade tiene ſin næſte, og være ham nyttig og behielpelig. Derfor er det ikke nok, derſom det heder: Det er en riig mand, eller: Hand har ſaa meget, hand kand komme ud med; men hiertet, ſindet og gemyttet maa være afdraget fra riigdommen, og alleneſte rettet derpaa, hvorledes man u-afladelig maa øve kierlighed til Gud og ſin næſte: hvilket da ens riigdom og penge og gods, enten det er lidet eller meget, maa tiene til, ligeſom en tienere tiener hos een, ikke fordi man kun kand have ham, men fordi hand ſkal udrette det for een, ſom man har at giøre.

Vi finde 3) i denne beſkrivelſe, at verdens kierlighed ligger der for øyne, hvor man bruger ſin riigdom til at lade ſig ſee i ſtolte og prægtige klæder, at leve i umaadelighed og overflodighed, og ſøge verdſlig glæde og forlyſtelſer. Hvor dette ogſaa findes i det udvortes, der er verdens kierlighed endog aabenbar for menniſkene; men hvor nogen endog ikke har evne til at have det ſaadan i det udvortes, men hand giorde det dog gierne, om hand kun havde nogen evne dertil, der ſtikker dog ſaadan een i verdens kierlighed, om hand endſkiønt var ſaa fattig i det udvortes, ſom Lazarus var, der laae for den rige mands dør. Thi Gud ſeer til hiertet. Og var end nogen

riig,

riig, og havde gods nok, men var derved saa gierig at hand ikke anvendte noget paa skionne klæder, paa overflodighed i mad og drikke, og paa udvortes forlystelser, men levede meget mere saadan i det altsammen, at man intet vidste at sige paa hans leve-maade, saa var hand dog fuld af verdens kierlighed, fordi hand havde sin mammon, eller sit timelige gods kier, og hængde derved med sit hierte, hvilket er saadan en umaadelig eller vederstyggelig verdens kierlighed, at den og kaldes en afguds-dyrkelse Eph. 5, 5. og Col. 3, 5. At det er saaledes, kand vi ogsaa see deraf, at vor Frelsere med denne tale i særdeleshed bestraffer Pharisæerne, der vel vare fulde af gierighed, men ikke just klædde sig med purpur og kostelige linklæder, ikke heller levede hver dag herlig og i glæde: hvilken beskrivelse Christus ikkun bruger til den ende, at hand kand afmale verdens kierlighed, saadan som den falder i øynene og sandserne.

Vi finde og 4) i saadan beskrivelse, at dette er verdens kierlighed, naar menniskets er saa henvendt med sit hierte til dette timelige liv, og at lide vel i det samme, at hand ikke betænker det ene fornødne, nemlig, at hand maa komme til en sand forening med Gud, og ikke fortabes, men erlange det evige liv. Thi her see vi, at den rige mand har manglet dette. Hand var gandske sikker, tænkte, hand var en Abrahams søn, og stod i pagt med Gud formedelst omskærelsen, derfor tvilede hand ikke paa, at hand jo skulde have sin deel i den tilkommende verden, derhos maa hand vel ogsaa flittig have ofret i templen, gaaet i synagogen, læst og hørt Guds ord, og læst sine bønne-formularer op, ligesaa-

saavel som andre; men i det efterfølgende seer man, hvor saare hand har bedraget sig i sin mening. Hvo som nu ikke søger først Guds rige og hans retfærdighed, eller ikke alvorligen forarbeider sin saliggiørelse med frygt og bevelse, men er kun indtaget i det timelige, hand er fuld af verdens kierlighed, ligesaa vel som den rige mand, om hand endskiønt ellers ingen liighed havde med ham i det udvortes.

Men paa det vi des bedre kand forstaae sagen, saa have vi endnu to ting herved at legge merke til, nemlig for det første, at her ikkun tales om den herskende verdens kierlighed, saadan som samme befindes hos alle u-igienfødte menniſker; men at verdens kierlighed ogsaa kand ansees, saadan som den vel ikke herſker hos menniſket, men dog hænger ved ham: og saaledes findes samme ogsaa hos de igienfødte. Men der er meget stor forskiel imellem den herskende og den vedhængende verdens kierlighed. Thi de igienfødte, hvilke den hænger ved, stride uafladelig derimod, og, om de endskiønt maae lide, at de anfegtes deraf, saa lade de sig dog ikke indtage deraf, men dæmpe og overvinde den samme formedelst den Hellig Aands kraft, hvilken de dertil udbede sig; det giøre derimod denne verdens børn ikke, men meget mere vedligeholde den samme i deres hierter, og efterhænge den, om ikke i eet, saa dog i et andet stykke.

Saa have vi ogsaa for det ander at bemerke, at der ere meget adskillige grader i verdens kierlighed. Et verdens barn stikker nok dybere deri, end et andet; men brødre ere de dog alle, og høre allesammen derhen, hvor den rige mand er kommen. Derfor

for tor ingen tænke, at hand havde undskyldning nok, naar hand kun kunde sige med sandhed, hand bar sig ikke saa slemt ad, som andre. Herved have endogsaa Guds børn deres lection at tage i agt; thi det er og saadan beskaffen med den vedhængende verdens kierlighed, at een strider imod den med mindre, en anden med større alvorlighed. Saa maa da nu enhver erindres om, at hand maa tage sig vare for, hand ikke skal uformerkt geraade i en falsk frihed, men stedse vaage, bede og stride imod den verdens kierlighed, der hænger ved ham. Skammeligt er det, naar nogen vil være et Guds barn, og dog alligevel ikke forholder sig saaledes, at man jo vel maa slutte af hans tiltagne frihed, at verdens kierlighed hersker hos ham. Enten bedrage saadanne sig selv, i det de uden nogen grund holde sig for Guds børn, eller, om de endelig i forrige tider have erlanget nogen hiertens forandring og naade hos Gud i Christo, saa ere de dog deres fald meget nær, i det de ikke med den tilbørlige alvorlighed stride imod verdens kierlighed, ikke heller flye og skye den samme, som den gamle slanges forgift.

Den anden Deel.

Efterat vi nu kortelig have overveyet med hinanden, hvad verdens kierlighed er, saa have vi endnu tilbage at betragte, hvad den samme fører med sig. Her falder det nu enhver meget snart i øyne, som læser vor Evangeliske text, hvorledes det forestilles os paa den rige mand, at den drager den evige fordømmelse efter sig. Thi den rige mand havde, mens hand levede, havt verden

den kier, og da hand havde endt dette liv her, fortæller vor Frelsere om ham, at hand har været i helvede, og i pine, meget langt borte fra Abrahams og Lazari salighed, og i en meget ynkelig tilstand, saaledes, at hand er svarligen piint i helvedes lue. Hand selv, den rige mand, bekiender v. 28 at hand var kommen i en pines sted. Det er det samme, som Paulus siger Phil. 3, 19. Hvis ende er fordervelse, hvis gud er bugen, og hvis ære er i deres skændsel, hvilke betragte de jordiske ting.

Deri kunde det være nok, for at give tilkiende, hvad verdens kierlighed fører med sig; ligesom da den rige mand ogsaa holdt for, at, i fald hans brødre kun vidste, hvad for en pines sted hand var kommen i efter dette liv, saa skulde de ikke saaledes fortsette deres levnet, som hand havde ført det med dem. Ja vist er det, dersom de, der ere indtagne af verdens kierlighed, troede det, at det vilde tage saadan en forskrekkelig ende med dem, saa skulde de ikke fare fort i deres verdslige og forfængelige væsen, men lade sig afdrage derfra, endog af kierlighed til deres egen velfærd, og af frygt for den evige pine.

Men vi maae alligevel ogsaa betænke dette, at, forend det kommer til saadan en forskrekkelig ende, nemlig den evige fordømmelse, saa paafører verdens kierlighed menniſket allerede meget ont paa sin siel, ja vel og paa sit legeme. Thi ved den samme bliver menniſket en dievelens træl og slave, saasom det er just ham, menniſket deri og derved tiener, ihvorvel hand ikke veed eller troer det. Og jo længere nogen bliver liggende i verdens kier-

lighed, jo længere kommer hand derved bort fra Gud; jo mere hand efterhænger den samme, jo mere bliver hans arme siel ruineret, ligesom et land bliver ruineret af fienden; og jo længere hand tiener den samme, jo tungere giør hand sig selv sin omvendelse. Og naar Gud endelig omvender ham, saa maa hand derefter erfare, hvad Israels børn erfarede, naar de havde giort venskab med Cananiterne, saasom de des mere pinede og plagede dem siden. Thi saaledes skal det, som menniſket først har kildret sig ved og forlyſtet sig i udi sit hierte, derefter ogsaa blive ham til des større qval og angest i hans samvittighed, naar hand erindrer sig saadanne syndige lyster. Ja, ingen tør tænke, at det skal gaae ham ustraffet af, dersom hand elsker verden. Synden bliver ogsaa straffet i dette liv, omendskiønt den sidste løn herefter ogsaa er den evige fordommelse. Legemet maa ogsaa føle sin deel i dette liv af verdens kierlighed, fordi den har tient den med; ligesom da mangen een har sine sygdomme og mange andre legems besværinger og onde tilfælde bar sin verdens kierlighed at takke. Havde mangen een ikke elsket verden, saa kunde hand bleven frisk og uskadt, ja vel ogsaa levet længere.

Men dette er den største skade, som verdens kierlighed endog medfører i dette liv, at menniſket derved jo mere og mere taber den følelse, hand skulde have af Guds ord, hvilket og den rige mand erkiendte, og vel vidste, at hans brødre ikke hørde Mose og Propheterne, det er, om de endskiønt udvortes hørde dem, saa lode de sig dog ikke derved bevæge til at omvende sig til Gud. Saaledes bliver et menni-

ſke

ske i verdens kierlighed ligesom baade blind og dov, og alt jo mere og mere forhærdet og forstokket, lige til hand farer ned i fordommelsen.

Tilegnelse.

Saa vide vi da nu, hvad verdens kierlighed er, og hvad den forer med sig. Med hvad for en medynk i min siel skal jeg da nu for det første tale eder til, I denne verdens born! Thi hvor kunde jeg uden hiertelig medlidenhed og bejamrelse see paa, at den rige mand har saa saare mange brødre og søstre i denne stad, saa man ikke kand tælle dem? Thi for Gud er det aabenbar, og det er sandhed, at verdens kierlighed endnu hersker og gaaer i fuld svang hos de allerfleste; og dog er den allerstørste hob ey allene af de gemene, men endog de fornemme, ey allene af de ulærde, men endog de lærde, ja ikke engang dem undtagen, der best skulde vide det frem for andre af Guds ord, og ey allene af de rige, men endog de fattige, den største hob af disse, siger jeg, er saa blind, at de hverken vil erkiende eller bekiende, at verdens kierlighed hersker udi dem. De indbilde sig selv, at det kunde meget vel staae tilsammen, at man kunde være saa sindet, som de ere sindede, og dog være en sand Christen og et Guds barn. Derfor har jeg ofte sagt eder: om I endskiont og hore mange prædikener, saa komme de dog ikke til den rette kraft hos eder, efterdi I, des verre, have verden alt for kier, og vil ikke troe mig i den post, og derover heller ikke nogen tiid gribe sagen an i grunden, hvor det egentlig fattes eder.

Da I nu atter igien hore dette af mig, saa beder

jeg eder for Guds skyld, at I ikke vil slaae det hen i været, men meget mere omhyggelig prove og undersøge eder selv efter alt, hvad der er sagt om verdens kierlighed, paa det I maae finde og erkiende den verdens kierlighed i eders hierter, der er saaet saa tykt iblant eder. Men I maae tage Gud til hielp, og bede ham med retskaffen alvorlighed, at hand af naade vil befrie eder fra al selv-bedrag, og oplyse eder med sin Aand, paa det I ey maae smigre for eder selv, men lære at kiende eder ret i grunden, hvor fast verdens kierligheds tidsler og torne sidde i eder, og have hidtildags qvalt Guds ords sæd udi eder. Naar I da ved den Hellig Aands oplysning have erlanget saadan en kundskab om den hos eder hidtil herskende verdens kierlighed, saa maae I ikke lade det blive derved, men bede Gud, at hand ikke vil gaae til doms med eder, men være eder naadig for Christi skyld, forlade eder eders synder, og i steden for verdens kierlighed give eder sin kierlighed i hiertet; hvilken bøn HErren vor Gud da ogsaa naadelig vil bønhøre. Men hand fordrer ogsaa af eder, at I herefter skal begive eder ind i en alvorlig kamp imod verdens kierlighed, om I endog skulde staae imod indtil blodet, i eders kamp imod synden. I denne kamp skal HErren staae eder bi, og meddele eder sin kraft, saa I skal viit overvinde verdens kierlighed, og derimod overflodeligen opfyldes med Guds kierlighed, saa I herefter ikke giøre verdens og eders kiøds, men hans villie, og skal komme til at leve til evig tiid. O! at denne min formaning maatte paa nærværende tiid trænge igiennem hos eder, paa det at I allesammen kunde blive bevarede

for

for den skade, som verdens kierlighed paaforer end- og i dette liv, ja for den evige fordervelse!

Men I, som ere udgangne fra verdens kierlighed, erindrer eder, hvad jeg tilforn har sagt eder om den verdens kierlighed, som hænger ved de igienfødte. Tænker derpaa, saa I vaage, bede og kæmpe, saa I ikke give nogen syndig tilskyndelse rum, eller lade eder saaledes drage ind igien i verdens kierlighed. Jeg giver eder dette raad, hvilket I altid vel skal i agt tage: Trægter stedse efter, at I maae være Guds aldeles med legem og siel, og gandske og aldeles intet andet søge, end at I maae tækkes ham, og at alle eders siels kræfter maae drages ind i Guds kierlighed. Naar det er eders hierte og sind, og I styrke saadan en resolution ved u-afladelig bøn og stedsevarende agtpaagivelse paa eder selv, saa skal verdens kierlighed flye fra eder, og Guds kierlighed igiennemflyde eders siel, ligesom blodet igiennemflyder eders legeme, ja saa skal Guds kierligheds stromme bedekke eders hierte, ligesom havets grund er bedekket med vand. Det give os Gud for Christi skyld. Amen!

Beslutnings-Bøn.

HErre JEsu, riv verdens kierlighed ud af alles vores hierter, og øs i steden derfor din kierlighed derudi, og lad den samme gandske indtage og opfylde vort inderste, paa det at vi ikke mere maae have verdens kierlighed, men dig, og i dig al Guds fylde. Amen!

Den 2. Sønd. efter Trinitat.

Troens lydighed.

JEsus Christus, som er bleven sin Fader lydig indtil døden, ja korsets død, paa det hand kunde føre os til det evige liv, hand oprette troens lydighed iblant os, paa det vi maae blive deelagtige i den salighed, som hand har forhvervet os. Amen!

Elskelige i' HErren! Paulus skriver i Epistelen til de Romere cap. 1,5. Ved JEsum Christum fik vi naade og Apostels-embede, til at kundgiøre troens lydighed iblant alle hedninge for hans navns skyld. Her see vi, at hand setter sit Apostels-embedes øyemerke i troens lydigheds kundgiørelse; ligesom hand da og taler ligesaadan cap. 16,26. hvor hand siger, at Evangelium er aabenbaret, og ved Propheternes skrifter, efter den evige Guds befalning, til troens lydighed kundgiort for alle hedninger. Hvad der skal forstaaes ved denne troens lydighed, maa man med al flid og tilbørlig agtsomhed allerførst vel lære. Man kunde derved forstaae den lydighed, der, som en troens frugt, vises derudi, at en troende befliter sig paa kierlighed til Gud og sin næste, og altsaa giør, hvad Gud i Loven har befalet at giøre. Men det er ingenlunde det, Paulus egentlig og nærmest her taler om, naar hand taler om troens

lydig-

lydighed, som om sit Apostels-embeds øyemerke. Thi ligesom dette u-imodsigelig var Pauli og de andre Apostlers egentlige forretning, at kalde hedningene ved Evangelium til Christi samfund; ligesaa var og dette deres egentlige og nærmeste øyemerke, at de, som bleve kaldede, maatte antage saadant kald, troe Evangelium, og saaledes i sandhed overgive Gud og vor HErre JEsu Christo deres hierter. Dette er **den troens lydighed, hvilken** de søgte at oprette iblant alle hedninger.

Og det er det, Paulus ogsaa taler om 2 Cor. 10. 5. naar hand siger: **Vi tage al tanke til fange under Christi lydighed**, det er, de menniſker, der ellers efter deres naturlige sandser og efter deres fordervede fornuft stride imod Gud, dem omvende vi ved Evangelii forkyndelse til troen til Christum, saa de overgive sig ham som deres HErre, og villig underkaste sig ham formedelst troen. Og saa staaer der ogsaa Ap. G. 6, 7. **Der blev en stor hob af Præsterne troen lydige**, det er, de bleve troende. Og cap. 5, 32. siges der, at **Gud haver givet dem den H. Aand, som ham lyde**, det er, som troe paa Christum; og Ebr. 5, 9. staaer der om Christo, at hand **blev alle dem, som ham lyde**, det er, alle, som af hiertet troe paa ham, **aarsag til en evig saliggiørelse**. Saa er nu troens lydighed troen selv, og ved det den saaledes bliver kaldet, betegnes tillige dens sande egenskab, hvilken bestaaer deri, at menniſket, naar Guds naade i Christo JEsu bliver ham forkyndet, da lader sit hierte saaledes vinde derved, at hand giver Evangelii kraft rum, ikke imodstaaer den samme, men antager den tilbudne

naade i den rette orden, priser Gud ydmygelig derfor, og tillige i saadan troe hiertelig gierne anbefaler sig fremdeles Guds naades regiering. Af denne troens lydighed følger da for sig selv den lydighed i liv og levnet, som dens u-adskillelige frugt, der ikke maa skilles derfra.

Paa denne dag er det mit øyemerke, at tale udførligere om denne troens lydighed, saasom vor dags Evangeliske text giver os en beqvem anledning dertil i hænderne. Lader os bede og paakalde Gud, at hand hertil vil skenke og give os sin naade fra oven af, og det i HErrens bøn: Vor Fader, &c.

Texten.

Luc. Cap. XIV. v. 16-24.

Men hand sagde til ham: Der var et Menniske, som giorde en stor nadvere, og bad mange. Og udsendte sin svend paa nadverens time, at sige til de budne: Koñer; thi nu ere alle ting beredte. Og de begyndte alle med eet mundheld at undskylde sig. Den første sagde til ham: Jeg haver kiøbt en ager, og haver fornøden at gaae ud, og see den; jeg beder dig, hav mig undskyldt. Og en anden sagde: Jeg haver kiøbt fem par øren, og gaaer hen at prøve dem; jeg beder dig, hav mig undskyldt. Og en anden sagde: Jeg tog mig en hustru til ægte, og derfor kand jeg ikke komme. Og den tienere kom,

og

og forkyndte sin Herre det; da blev Husbonden vred, og sagde til sin tienere: Gak strax ud paa stadens stræder og gader, og før hid ind fattige og krøblinge, og halte og blinde. Og tieneren sagde: Herre, det er giort, som du befalede, og der er endnu rum. Og Herren sagde til tieneren: Gak ud til veye og gierder, og nød dem at gaae ind, paa det mit huus kand vorde fuldt; thi jeg siger eder, at ingen af de mænd, som vare budne, skal smage min nadvere.

I dag denne oplæste text have vi, saasom allerede er givet tilkiende, denne gang for os at betragte

Troens lydighed,

Og det

I. Hvorledes vi fremkaldes dertil af Gud; og

II. Hvorledes samme skal bevises paa vor side.

Afhandling.

Den første Deel.

Saa vad nu, Elskelige i HErren, det første er angaaende, nemlig, hvorledes vi formanes til troens lydighed af Gud, saa horer 1) den indbydelse derhen, som der meldes om strax i begyndelsen af vor text: Der var et menniske, siger vor Frelsere, som giorde en stor nadvere, og bad mange. Hand taler altsaa i en lignelse, og forstaaer ved dette Menni-

ske sin himmelske Fader, men ved den store nadvere hans naades rige, at hand nemlig vilde give menniskene efter synde-faldet sin eenbaarne Son, paa det at hver den, som troede paa ham, ikke skulde fortabes, men have det evige liv; og ved indbydelsen forstaaer hand denne naades første forkyndelse i 1 Mos. 3, 15. tillige med al dens derpaa følgende idelige og mangfoldige igientagelse, som er skeet ved hans hellige Propheters mund lige indtil Johannis den Døberes tiid. De mange, som ere budne til denne store nadvere, ere vel det gandske menniskelige kion, som det, hvilket der fra begyndelsen er lovet en Saliggiorere og Frelsere; dog alligevel, efterdi Gud havde udvaldt det folk, af hvilket denne Frelsere skulde komme efter kiødet, frem for andre til sit folk, saa er det og i besynderlighed det samme, nemlig det Jødiske folk, som ved Propheterne er bleven indbudet, og fremkaldet til troens lydighed. Men nu vide vi, at vi, som ere af hedningene, ogsaa maae tage os saadan indbydelse og fremkaldelse til, og at den ogsaa kommer os ved.

Dette forer jeg da paa nærværende tiid strax hen til mit øyemerke, og siger eder, I som høre dette, at Gud og fra begyndelsen har i sit ord indbudet eder til sin store nadvere, det er, til sin Sons JEsu Christi samfund, og saaledes fremkaldet eder til troens lydighed. Det vilde intet nytte eder, at I læste Mosis Skrifter, Psalmerne og Propheterne, dersom I ikke erkiendte, at I ogsaa ere dermed meente, naar Gud i det gamle Testamente gior saadan en indbydelse og fremkaldelse. Derimod, naar I erkiende dette, og med saadan application og tilegnelse see paa

Guds

Guds indbydelse, saa kand I have stor og usigelig nytte af den Hell. Skriftes læsning.

Her staaer: Hand bød mange. Sporger du nu, o! menniske: Er jeg da og buden? Saa svarer jeg dig: Ja visselig. Veed du ikke, at det heder i Propheten Ezechiel cap. 33, 11. Saa sandt jeg lever, siger den HErre, HErre, jeg haver ikke behagelighed i den ugudeliges død, men i det, at den ugudelige omvender sig fra sin vey, at hand maa leve: vender om, vender om fra eders de onde veye. Lad nu være, at Ezechiel har ikkun den gang talt til Israels folk, saa horer du dog, at Gud siger, saa sandt hand lever, haver hand ikke behagelighed i den ugudeliges død. Saadanne ere vi jo alle af naturen, altsaa gaaer det ogsaa os alle an, og Gud kand jo, saa sandt hand lever, heller ingen behagelighed have i vor fordervelse. Saa horer du ogsaa, at, saa sandt hand lever, vil hand dette, at den ugudelige skal omvende sig fra sin vey, at hand maa leve. Velan! saa har jo Gud ogsaa lagt dig sin orden for, i hvilken du skal komme til livet, og med en dyr eed soret derpaa. Derfor er det en Guds fremkaldelse, som ogsaa gaaer dig an, ligesom hand kunde sige til dig: Saa omvend dig dog nu fra dit onde væsen, hvorfor vil du dø?

Vil I endnu have et exempel paa, at I ere alle indbudne til den store nadvere, saa seer ind i det 55. cap. hos Esaias, v. 1. 2. 3. hvor det heder: Nu vel! hver, som tørster, kommer hid til vandene, og den, som ikke haver penge; kommer hid, kiøber, og æder, og gaaer, kiøber uden pen-

penge, og uden betalning, viin og melk. Hvi veye I penge der, som ikke er brød, og eders arbeide der, som I ikke kunde mættes? Hører mig nøye, og æder det gode, saa skal eders siel forlyste sig med det fede. Bøyer eders øre, og kommer hid til mig, hører, saa skal eders siele leve; thi jeg vil giøre en evig pagt med eder, som er Davids trofaste miskundheder. Saa har Gud da længe siden ved Esaias fremkaldte baade mig og dig og os alle til troens lydighed, og til sin store nadvere, hvilken er Christi samfund. Saa skal vi derfor allevegne i den Hell. Skrift erkiende Guds røst, som den der er rettet paa os. Ach! kiere HErre GUD, væk os dog ret op, og oplad os vores øyen og øren, at vi maae see og høre, hvorledes du har meent det saa got med alle menniſker, at du fra begyndelsen af saa tit og mange gange har indbudet dem til din store nadvere. Hvilken glæde skulde vor siel da have, naar vi saaledes omgikkes med Skriften, og derudi erkiendte din Faderlige røst, som den kunde være rettet paa os, og antoge den i troens rette lydighed!

Dog lader os gaae videre. Til fremkaldelsen til troens lydighed henhører 2) ogsaa Guds tieneres udsendelse paa nadverens time. Thi saa heder det v. 17. Og hand udsendte sin svend paa nadverens time, at sige til de budne: Kommer; thi nu ere alle ting beredte. Den HErre JEsus taler her om en tienere, og dermed mener hand sig selv, fordi hand kaldes i Propheterne med dette navn, saasom Esa. 42, 1. See, min Tienere, hvilket Matth. 12, 18. udlegges om Chri-

sto;

sto; item Es.52,13. og cap.53,11. hvor det er aabenbar, at der ingen anden handles om, end om Christo. Og da nu tiden var opfyldt, sendte Gud denne sin Søn, lagde ham under loven, og lod ved ham, som ved sin udvalgte Tienere, sige til de budne paa nadverens time: Kommer; thi nu ere alle ting beredte, det er, da hand nu selv vilde døe for vore synder, og ved sin død forhverve os salighed, da prædikede hand først: Tiden er fuldkommen, og Guds rige er nær; omvender eder, og troer Evangelium. Marc.1,15. Men vi vide, at Johannes den døbere er, som Christi forløbere, ogsaa kommen foran paa nadverens time, og har raabt: See, det Guds Lam, som bær verdens synd. Joh.1,29. Hvad var det andet, end en fremkaldelse til troens lydighed, eller, at enhver nu skulde troe paa det Guds Lam, som bær verdens synd? Saa vide vi og, at den HErre JEsus har ikke alleneste umiddelbar forkyndet Guds rige, men endog middelbar, nemlig ved sine Apostler, og ved de 70. discipler, som hand havde for sig selv bestilt. Derfor have vi sagt, at fremkaldelsen skeer ved hans tieneres udsendelse, hvilke der ere mange, ligesom det og heder Matth.22,3. og udsendte sine tienere. Men omendskiønt det nu maatte synes, som denne udsendelse ikke vedkom os, vi som ere af hedningene, efterdi Christus ikke er bleven udsendt, uden til de forrabte faar af Israels huus; Matth.15,24. saa vide vi alligevel, at hand vel i sine kiods-dage har været omskærelsens Tienere, saasom Paulus taler Rom.15,8. men dog er kommen til verden, ikke for Jødernes skyld allene, men

at

at verden skal blive salig ved ham. Joh. 3, 17.

Velan! dette maae vi ret fore os til nytte. Hvad den HErre JEsus i sin fornedrings dage har giort og talt, det kand vi, saa mange som vi her ere, ogsaa for vor deel tiltage os paa en tilbørlig maade. Vi skal derfore saaledes læse Evangelisternes skrifter, at, naar vi der see og fornemme, hvor den HErre JEsus med saa venlige og eftertrykkelige ord har fremkaldet menniskene til troens lydighed, og hvor hand har vildet forsamle dem, ligervijs, som en høne forsamler sine kyllinger under vingerne, saa skal vi strax tænke, hermed ere og vi meente. Enhver skal da slaae i sig, og tænke: Hand siger og til mig: Kom dog, du arme syndere, nu er alting beredt for dig, jeg vil give dig himmelen, dersom du vil annamme mig; vil du af gandske hierte og i troen annamme mig, saa vil jeg give dig magt, at vorde et Guds barn. Hører du det? I vor dags Evangelium finde vi vel, at den HErre JEsus ingen indgang har funden; thi vi tor kun læse det 18. 19. og 20. vers af vor Evangeliske text, saa see vi jo, at der ingen troens lydighed har været; men saadan maa det ikke gaae hos os.

Dog seer engang Guds store og umaalelige kierlighed. Hans fremkaldelse til troens lydighed gaaer endnu videre, og henhører ogsaa dette 3) dertil, at naar den intet rum finder hos nogle, saa vender den sig til andre. Thi saa heder det v. 21. Og den tienere kom, og forkyndte sin Herre det; da blev Huusbonden vred, og sagde til sin tienere: Gak strax ud paa stadens stræder og gader, og føer hid ind fattige og krøb-

lin-

linge, og halte og blinde. Dette er den Guds kierlighed, som aabenbarede sig i Christo JEsu i hans kiods dage, at, da de Ypperste Præster, Skriftkloge og Ældste ikke vilde troe paa ham, saa vendte hand sig til den arme hob, til tolderne og synderne, og fremkaldte dem til troens lydighed, saa som vi allevegne finde i Evangelisterne.

Det skal vi ogsaa strax fore os til nytte, det beste vi kand. Menniskene ere i almindelighed saa daarlige, at de see paa de lærde, rige og store i verden, og mene, og vel ogsaa sige, at, naar disse antage det gode, saa vil de ogsaa antage det. Alleneste her see vi, at de har ikke antaget det. Men skulde da derfor de arme fiskere, som disciplene vare, og tolderne og synderne heller ikke antage det? Det være langt fra! Ligeledes, naar vi nu ogsaa i vore dage see for øyne, at, som der siges i tydsken, die Gelehrten sind die Verkehrten, de Lærde ere de meest forvendte, og at de rige og store folk lade sig ved deres penge og gods, og ved allehaande verdslige ting afholde fra Guds rige, saa skal vi tænke paa, at det nu falder os til; hvad hine ikke vil, det skal vi med des større glæde antage, saasom tolderne og synderne hisset giorde. Naar din naboe ikke vil lade sig bringe til troens lydighed, saa banker Gud paa din dør, og paa dit hierte; det maa du da agte for din salighed. Fald paa dit ansigt, naar du merker, at hand saaledes banker paa hos dig, og tak ham for hans store barmhiertighed, hvormed hand har vendt sig til dig unærdige.

Dog seer engang, HErrens fremkaldelse til troens lydighed gaaer endnu videre, og findes her ogsaa

ogsaa 4) i tienerens udsendelse til veye og gierder. Thi saa heder det v. 22. 23. Og tieneren sagde: Herre, det er giort, som du befalede, og der er endnu rum. Og Herren sagde til tieneren: Gak ud til veye og gierder, og nød dem at gaae ind, paa det mit huus kand vorde fuldt. Hermed vilde vor Frelsere give tilkiende, hvorledes Jøderne vilde forskyde Guds ord, og derved give leylighed til, at hans Apostler maatte vende sig til hedningene. Apost. Giern. 13, 46.

Men dette skal vi paa samme maade fore os til nytte, som det forrige; ja, siden det her egentlig sigter til hedningerne, og vi have vor oprindelse af hedningene, saa have vi des meer at tage os det til. Jeg taler med eder, som her ere. I høre, hvorledes Guds ord altid legges eder saa nær paa hierte, og hvorledes I med megen bøn, hiertelig begiering, formaning, advarsel og bestraffelse fremkaldes til troens lydighed: hvad er det andet, end at JEsus Christus selv nøder eder ved sine tieneres mund, at gaae ind, og ikke saa blive staaendes der ude, uden for hans sande samfund, men forene eder nærmere med ham, og i en alvorlig omvendelse og troens striid bedre trænge ind til ham, at I maae smage og erfare hans kierlighed og hans Guddommelige kraft i eders hierter. Saa seer dog det, saa kier eders salighed er eder, (om den ellers endnu er eder kier) ikke an, som noget menniskes ord, men erkiender dog, at Gud formaner eder formedelst os, og at hand formedelst os vil oprette troens lydighed iblant eder. Og jo mere der da af os trænges ind

paa

paa eder, jo mere maae I dog erkiende, hvor got Gud mener det med eder, og hvor gierne hand vilde overgyde eder med al naade og velsignelse, saa fremt I kun vilde tage derimod.

Den anden Deel.

Derfor lader os nu dog ogsaa i korthed overveye det andet, som vi endnu have for os at betragte, hvorledes nemlig troens lydighed skal bevises paa vor side. I vor text have vi to slags mennisker for os, først saadanne, som fremkaldelsen til troens lydighed har været forgieves hos, og for det andet saadanne, som den ikke har været forgieves hos, i det de ere blevne troen lydige. Hine ere os forestillede til advarsel, at vi af deres skade skal blive kloge, men disse til efterfølgelse.

Naar vi nu læse, hvorledes det gaaer iblant hine, at een undskylder sig saa, en anden anderledes, saa skal vi strax henføre det paa os, og tænke ved os selv: See, saadan har du og baaret dig ad fra din ungdom, som disse folk, der have undskyldt sig med deres ager, med deres oxen og med deres hustru. Du har vel mange gange følet i dit hierte, at det ikke stod ret til med dig, saa har du og vel merket Guds dragelse i din siel, men du har ladet dig afholde og forhindre snart ved det, snart ved det, saa du ikke har fuldt saadan dragelse, og ikke af hiertet omvendt dig til Gud. Dersom nu Gud vilde handle med dig efter sin retfærdighed, saa finder du allerede her din dom, naar her staaer: Thi jeg siger eder, at ingen af de mænd, som vare budne, skal sma-

ge min nadvere; thi du er jo ogsaa saadan een, der tit nok er kaldet fra sin ungdom op, men har ikke vildet komme, eller i det mindste ikke komme ret eller af gandske hierte, saasom Gud vil have, men har vildet tiene Gud og verden tillige: derfor skede dig ingen uret, i fald Gud nu ogsaa udelukte dig fra sin nadvere. Men naar vi dog alligevel erindre os, at Gud endnu ikke har vendt sig fra os, men endnu daglig lader os node at gaae ind; saa skal vi saare forundre os over den Guds store langmodighed, som hand har beviist paa os, agte den samme for vor saliggiorelse, og fra nu af aldeles ikke mere undskylde os, eller lade os forhindre i troens lydighed, og afholde derfra. Vi skal forestille os, hvad vor Frelsere siger i det efterfolgende, v. 26-33. Dersom nogen kommer til mig, og hader ikke sin fader, og moder, og hustru, og børn, og brødre, og søstre, og tilmed sit eget liv, hand kand ikke være min discipel; og hvo som ikke bærer sit kors, og kommer efter mig, kand ikke være min discipel. Thi hvo iblant eder, som vil bygge et taarn, sidder ikke før, og overlegger bekostningen, om hand haver de ting, som høre til at fuldkomme det med? At, dersom hand faaer lagt grundvold, og kand ikke fuldkomme det, de skulle ikke alle, som det see, begynde at spotte ham, og sige: Dette menniske begyndte at bygge, og kunde ikke fuldkomme det. Eller hvilken Konge, som drager i kriig, at stride mod en anden Konge, sidder ikke først, og beraader sig, om hand er mægtig til, med ti tusinde at møde den, som kom-

kommer imod ham med tive tusinde? Men kand det ikke skee, udskikker hand sendebud, medens hand endnu er langt borte, og beder om de ting, som høre til fred. Ligesaa derfor hver af eder, som ikke forsager alt det, hand haver, kand ikke være min discipel. Naar vi da høre det, saa skal vi svare den HErre JEsu: Ach ja! HErre JEsu, derpaa har det hidindtil feylet hos mig, forbarme dig over mig, jeg vil ikke længere staae dig imod, ikke heller ved fader, moder, hustru, børn, brødre, søstre, eller ved kierlighed til mit eget liv, eller ved at skye korset lade mig afholde fra at blive troen lydig, og at blive din rette discipel; hermed være forsaget, alt hvad jeg haver! Ach! HErre JEsu, giv mig kraft dertil, og din Hellig Aand, paa det at dette ikke maa være tomme ord, men kraft og sandhed.

De andre, der, som meldt er, i Evangelio forestilles os til efterfølgelse, ere, hvad Jøderne angaaer, de fattige, krøblingene, de halte og blinde, det er, det arme folk, og de toldere og syndere, som troede paa den HErre JEsum, og fuldte ham efter. Men af hedningene er det de, som lade sig tage fra veye og gierder, og nøde og føre ind til den store nadvere. Thi disse vise os med deres exempel, hvorledes troens lydighed skal bevises paa vor side, nemlig saaledes, at man i en sand poenitentses og omvendelses orden troer paa den HErre JEsum, og saa dernæst bliver i ham, hænger ved ham, glæder og troster sig allene ved ham, u-aflade-lig nyder hans kraft til livet og gudfrygtighed, og saaledes rigeligen beviser sin troe udi frugterne.

Lader eder det nu være sagt, I som høre dette. Agter eder selv, som saadanne, hvilke HErren paa nærværende tiid paa ny har fremkaldet til troens lydighed, og kommer derfore, som fattige, som krøblinge, som halte og blinde, og lader eder hielpe ved JEsum Christum; kommer, som saadanne, der hidtildags har været alt for langt borte fra de helliges samfund i lyset. Seer, hand nøder eder at gaae ind. Kommer dog, kommer dog, og æder det gode, at eders siel kand forlyste sig med det fede. O! kommer dog snart, paa det I maae see og erfare, hvor got de siele have det, der lade sig bringe til hans lydighed, og hvor rigelig de blive vederqvægede.

Beslutnings-Bøn.

Du allertrofasteste Frelsere, her ere vi alle sammen. Forbarme dig over os. Vi vare jo dog forbandede, om vi vare uden dig, og intet ander, end dødens børn. Riv du hiertet løs fra alle ting. Vær du selv alting i alle. Vi komme til dig formedelst din naade. Kom du til os med din kraft. Amen, ja, kom HErre JEsu. Amen! Amen!

St. Hans Baptistæ Dag.

Vor GUDS hiertelige barmhiertighed.

Gud, som er riig paa barmhiertighed, formedelst sin store kierlighed, med hvilken hand

hand har elsket os, gjøre sig rede, og opfylde vore hierter med sin barmhiertigheds saliggjørende erkiendelse, besøge vore siele med opgangen af det høye, og rette vore fødder paa fredens vey, for sit navns skyld. Amen!

Hvor stor er HErrens vor GUds barmhiertighed, og forsoning for dem, som vende om til ham! Disse ord finde vi, Elskelige i HErren! udi Sirachs bogs 17. cap. 29. vers, og hand begynder ogsaa paa ny i det følgende 18 cap. i det 6. vers at forundre sig over HErrens store barmhiertighed, og siger: Hvo kand blive ved, at opregne hans barmhiertigheder? Intet er kommen i større misbrug hos os ved synden fordervede mennisker, end Guds barmhiertighed. Thi omendskiont menniskene leve i deres synder, uden al undseelse fare fort derudi, og tage til i ondskab, som de tage til i aar, saa de endog efter fornuften selv intet andet kunde have at vente, end Guds retfærdige straf og hans evige dom; saa troste de sig dog alligevel dermed, at Guds barmhiertighed er stor, hvilken ikke skulde tillade, at de skulde straffes og fordommes. Jo mere nu Gud beviser sin langmodighed paa dem, og just derved vil lede dem til omvendelse, jo mere tage de sig just deraf leylighed til at forstokke og forhærde sig, og at samle sig selv vrede paa vredens dag. Men jo grusseligere denne Guds barmhiertigheds misbrug er, og jo mere satan, der giver menniskene saadan misbrug i hiertet, derved

vinder hos dem, jo mere fornoden er det, grundigen at erkiende HErrens barmhiertighed, saavelsom dens sande og saliggiorende brug, og jo herligere og fortreffeligere er denne erkiendelse, der er forbunden med dens rette brug, hos dem, der ved den samme lade sig vinde og omvende til Gud. Der kommer det da af et gandske andet hierte og grund, naar man priser HErrens barmhiertighed, og der har og saadan lof et gandske andet øyemerke, end den har hos dem, som derved ikkun styrke sig i deres kiødelige sikkerhed. Saadan en velgrundet Guds barmhiertigheds lof er det og, Sirach i de anførte ord tillegger den samme. Hvilket man i særdeleshed kand see deraf, at hand vel i høyeste maader forundrer sig over HErrens barmhiertigheds storhed, og ingen ord kand finde, hvormed hand kand fortælle eller udsige den, men at hand derhos ogsaa determinerer eller egentlig nævner dem, som have at troste og glæde sig ved den samme. Thi hand siger ey allene: **Hvor stor er HErrens vor Guds barmhiertighed, og forsoning!** men hand setter ogsaa med megen besynderlig eftertryk til, hvem der naadeligen nyder got af denne forsoning, nemlig de, **som vende om til ham.** Hvorved man maa merke den eftertryk, der er i det, at det heder i grædsken: ἡ ἐξιλασμὸς, & expiatio, **og forsoning**; thi dermed vil ligesom Sirach sige: Menniſket maa stikke saa dybt i synden, som hand vil, og staae i en nok saa fordømmelig tilstand, saa er dog HErrens barmhiertighed saa stor, at hand vil forlade ham alle hans synder, og op-og antage ham til naade. Men naar hand nu saaledes paa

det

det høyeste har ophøyet Guds barmhiertighed, saa siger hand ogsaa, som meldt er, hvad der hører til, at man kand blive deelagtig i den samme, til sin sande nytte og evige salighed, naar hand siger: og forsoning for dem, som vende om til ham. Thi dermed tager hand al Guds naades og barmhiertigheds misbrug bort, og setter den i den rette brug, og i den tilbørlige orden, i hvilken vi maae erfare den paa os selv.

Elskelige i HErren! da jeg paa nærværende tild har atter faaet leylighed til at træde frem for eders ansigt, for at vedligeholde og fornye en frugtbar erindring i eders hierter, af det embede, som jeg saa mange aar har forestaaet iblant eder; saa vil jeg efter den naade, GUd vil forlene, tale noget udforligere om denne HErrens store og overvættes barmhiertighed, saadan som vor dags Evangeliske text forer med sig. Jeg har med billighed den tillid til eder, at I med al agtsomhed skal høre paa mig, ey allene for den aarsags skyld, at jeg har nu saa længe forkyndet eder Guds ord, men ogsaa for den sags skyld, som jeg paa denne tiid tænker at prædike om, saasom det er jo noget, som enhver gierne vil trøste sig ved. Men at dette ikke enten paa min eller eders side skal være noget forgieves foretagende, saa lader os allerforst ydmygelig paakalde den naadige og barmhiertige Gud om sin kraftige bistand baade i at lære og høre til, udi HErrens bøn: Vor Fader, du som ꝛc.

Texten.

Luc. Cap. I. v. 57–80.

Men Elisabeths tid kom, at hun skulde føde; og hun fødde en søn. Og hendes naboer og slægt hørde, at HErren havde giort sin barmhiertighed stor mod hende; og de glædde sig med hende. Og det begav sig, paa den ottende dag komme de, at omskære barnet; og de kaldte det efter hans faders navn Zacharias. Men hans moder svarede, og sagde: Ingenlunde, men hand skal kaldes Johannes. Og de sagde til hende: Der er dog ingen i din slægt, som kaldes med dette navn. Men de nikkede ad hans fader, hvad hand vilde, hand skulde kaldes. Og hand begierede en tavle, skrev, og sagde: Johannes er hans navn. Og de forundrede sig alle. Men strax oplodes hans mund og hans tunge; og hand talede, og prisede Gud. Og der kom en frygt over alle naboerne; og dette, som skeet var, rygtedes altsammen paa alle Judææ bierge. Og alle, som det hørde, lagde det paa deres hierte, og sagde: Hvad monne her skulde blive af dette barn? Og HErrens haand var med ham. Og Zacharias hans fader

blev

blev fyldt med den Hellig Aand, spaaede, og sagde: Lovet være HErren, Israels Gud, at hand haver besøgt, og forløst sit folk. Og haver opreist os et saliggiørelses horn i David sin tieneres huus. Saasom hand talede ved sine hellige Propheters mund, som have været fra fordum tiid: at ville frelse os fra vore fiender, og fra alle deres haand, som os hade; at giøre barmhiertighed med vore fædre, og tænke paa sin hellige pagt; efter den eed, som hand soer vor fader Abraham, at give os. At, naar vi vare forløste af vore fienders haand, skulde vi tiene ham uden rædsel, i hellighed og retfærdighed for ham, alle vore lives dage. Og du, barn lille, skal kaldes den Høyestes Prophete; thi du skal gaae frem for HErrens aasyn, at berede hans veye; at give hans folk forstand paa saliggiørelsen ved deres synders forladelse; ved vor Guds hiertelige barmhiertighed, ved hvilken opgangen af det høye haver besøgt os; for at skinne for dem, som sidde i mørke, og i dødens skygge, at rette vore fødder paa fredens vey. Men barnet voxte, og blev styrket i aanden, og var udi ørkene, indtil de dage, hand skulde betee sig for Israel.

Udaf den nu oplæste text vil vi da nu i HErrens navn med hverandre betragte

Vor Guds hiertelige barmhiertighed,

hvorledes den

I. skal erkiendes, og hvorledes den

II. skal bruges og anvendes.

HErre, hielp! HErre, lad det vel lykkes! Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, for det første vor Guds hiertelige barmhiertigheds erkiendelse angaaer, saa finde vi, at der i vor text bliver i sær tre gange talt om den samme. Thi i begyndelsen af texten heder det: Men Elisabeths tiid kom, at hun skulde føde; og hun fødde en søn. Og hendes naboer og slægt hørde, at HErren havde giort sin barmhiertighed stor mod hende; og de glædde sig med hende. Og v. 72. meldes der om den barmhiertighed, som Gud har giort med fædrene. Og endelig v. 78. bliver den vor Guds hiertelige barmhiertighed endnu allereftertrykkeligst berømmet, ved hvilken opgangen af det høye haver besøgt os. Det er een og den samme barmhiertighed, men den har yttret sig og beviist sig i gierningen til adskillige tider. Zacharias og Elisabeth erfarede den som nærværende i deres tiid; i den forbi-

bigangne tiid havde fædrene erfaret den; og Zacharias forkynder, hvorledes den skulde bevise sig fra nu af, ogsaa endnu i de tilkommende tider, og det paa det allerherligste. Thi ihvorvel det synes, som det er den forbigangne tiid, hand taler om i sin lofsang, saa er det dog aabenbar, at hand taler om igienløsningens verk, som skulde skee ved Christum, hvilket til den tiid endnu var tilkommende, ihvorvel det var nær.

Betragte vi nu Guds barmhiertighed, saadan som Zacharias og Elisabeth har i deres tiid erfaret den som nærværende, saa handler den gandske første deel af vor Evangeliske text derom fra det 57. til 66. vers, og det saaledes, at vi ogsaa maae ligne det foregaaende dermed fra det 5. vers af det første capitel lige indtil vor text. Men den Guds barmhiertighed, som beviiste sig paa dem, bestod ikke alleneste deri, at Elisabeth blev i sin alderdom befriet fra sin ufrugtsommelighed, og velsignet med livs-frugt, men endogsaa deri, at Gud havde sendt sin Engel af himmelen til Zacharias, og ved den samme ladet ham Johannis fødsel forud forkynde, ja ogsaa troligen opfyldt saadan forjættelse; men endnu allermeest deri, at Gud havde aabenbaret dem, hvorledes dette selvsamme barn skulde være en forløbere for den HErre Christum, og altsaa være den, hvilken endog Propheterne, nemlig Esaias i det 40. og Malachias i det 3. og 4. capitel har spaaet om. Saaledes oplevede de nu begyndelsen af det nye Testamentes naades-tiid, hvorfore de og efter Guds befalning kaldede barnet med det navn Johannes, det er Guds naade, for at give tilkiende,

at

at den periodus eller tiids-løb nu gik an, hvilken Esaias cap. 61. 2. havde kaldet HErrens velbehagelighedsaar, da alle sørgende skulde trøstes, fordi nemlig Guds store barmhiertighed og idel faderlige naade, venlighed og menniske-kierlighed skulde da lade sig finde, og paa det lifligste aabenbare sig.

Men betragte vi fremdeles, hvorledes der tales i Zachariæ lof-sang om den **barmhiertighed, som Gud har giort med fædrene**, saa bliver der handlet derom fra det 68. til det 75. vers. Men deri settes den samme, at Gud i fordum tiid har beviist sig, som en Abrahams, Isaaks og Jakobs Gud, giort deres efterkommere, Israels folk, til sit folk, givet dem Propheter og Lærere, ladet dem sit ord forkynde, og i det samme de allerstørste og dyrebareste forjættelser, at Christus skulde komme af dem efter kiødet, ja ogsaa troligen opfyldt saadan herlig forjættelse, der tiden var kommen; hvilken tiid de vel ikke have oplevet, men dog nydt got ad forud, eftersom vi vide, at den forløsning, som er skeet ved JEsum Christum, har til alle tider havt sin kraft udi dem, der har troet forjættelsen. Saaledes har Abraham efter den HErres JEsu vidnesbyrd, ey allene troet, at hand skulde see Christi dag, men hand har ogsaa seet den, og glædet sig; Joh. 8, 56. derfor har hand ogsaa tient ham uden rædsel, i hellighed og retfærdighed for ham, alle sine lives dage, eftersom igienløsningens øyemerke her gives tilkiende i det 74. og 75. vers.

Betragte vi ogsaa endelig, hvorledes Zacharias taler i de øvrige ord i sin lofsang, om den **Guds barmhiertighed**, som skulde bevise sig i den tilkom-

kommende tiid, saa see vi, hvorledes hand for det første setter den deri, at Johannes, som den gang var født, skulde berede veyen for den HErre Christum, og give hans folk forstand paa saliggiørelsen ved deres synders forladelse, og dernæst allermeest deri, at Christus, som opgangen af det høye, eller som retfærdighedens sol, skulde nu selv træde frem, og skinne for dem, som sadde i mørke, og i dødens skygge, for at rette deres fødder paa fredens vey. I det sidste vers af vor text legges ogsaa til, hvorledes Zacharias og Elisabeth har merket saadanne kiendetegn paa barnet Johannes, som betegnede, at denne forjættelse skulde opfyldes paa ham, i det de have erkiendt, at hand med alderens tiltagelse er alt bleven stærkere og stærkere i aanden, indtil hand har beteet sig for Israel, som en den Høyestes Prophete. Uden tviil er deres troe ved saadanne kiendetegn ogsaa mægtig bleven styrket i hoved-forjættelsen om Christo. Og saaledes see vi da, at **vor Guds hiertelige barmhiertighed** ey allene i den **nærværende**, men endogsaa i den **forbigangne** og **tilkommende** tiid kand erkiendes udaf Guds ord. Thi den strekker sig til alle tider, og fra tiid til evighed, saa at den ingen ende haver. Skal den nu erkiendes i sin fylde, saa maa den ansees, hvorledes den udbreder sig over alle tider, og, som den i den 136. Psalme tit og mange gange berømmes for, er evindelig.

Den anden Deel.

Men lader os nu ogsaa for det andet betragte, **hvorledes vor Guds hiertelige barmhiertighed skal bruges og an-**

anvendes. Dette kand vi ogsaa lære udaf vor text, og i den samme, ligesom i et speyl, see og erkiende Guds barmhiertigheds rette brug.

Elisabeths naboer og slægt hørde, at HErren havde giort sin barmhiertighed stor mod hende. Seer, hvordan disse folkes hierter have været rettede paa Guds gierning. Hedensk-og verdslig-sindede hierter staae ikke efter andet, end at sige, eller høre noget nyt, ligesom de folk i Athenen, Ap. G. 17, 21. men disse folk stode efter at høre, hvor Gud beviiste sin barmhiertighed paa menniskene, og hvor man maatte merke hans kierligheds og naades fodspor.

Som de nu hørde dette om Elisabeth, at HErren havde beviist hende stor barmhiertighed, da glædde de sig med hende, og gave ogsaa hende og Zacharias deres glæde tilkiende, besøgte dem, og gik hende til haande. Det var ret at bruge Guds barmhiertighed; ved den glæde, de havde derover, toge de alle deel deri. Glæde i HErren var alles deres styrke, og Guds kierlighed, som hand havde beviist paa Elisabeth, opvakte dem alle til en hiertelig kierlighed imod Zachariæ huus, i hvilket fodsporene af Guds barmhiertighed nu lode sig til syne.

Zacharias og Elisabeth selv gave her deres troe tilkiende med det, at de kaldte barnet med det navn Johannes. Thi deraf seer man, at de have erindret sig Engelens ord, og nu begge to antaget Guds forjættelse med en stærk troe. Det er atter ret at bruge Guds barmhiertighed, at man antager den i troen.

Da naboerne fik sligt at see, forundrede de sig alle;

le; thi de vidste endnu ikke, hvad Zacharias og Elisabeth sigtede til med at give barnet dette navn. Desforuden havde Zacharias hidindtil været stum, hvorover de nu ogsaa forundrede sig paa det, at hans mæle blev ham nu saa pludselig givet igien, og hand ey allene skrev, men endogsaa sagde med sin mund: Johannes er hans navn. Ogsaa denne forundring henhører til Guds barmhiertigheds rette brug; thi den er, saasom en vis mand ikke ubillig siger derom, ligesom det første trin paa den gamle slanges hoved, da man nemlig fatter denne barmhiertighed endnu ikkun i en dunkel troe, men dog alligevel forundrer sig derover, og agter den høyt.

Zachariæ tunge blev opladt; og hand talede, og prisede Gud. Dette var en ny Guds barmhiertighed, og tillige en ret brug af den samme. Thi hvor Guds forbarmende kierlighed ret erkiendes i hiertet, der faaer man en ny tunge, og dermed taler man derom, og priser Gud derfor ved den Hellig Aand, ved hvilken hans kierlighed udøses i vort hierte Rom. 5, 5.

Over alle naboerne, som det fremdeles heder, kom der en frygt; og dette, som skeet var, rygtedes altsammen paa alle Judææ bierge. Og alle, som det hørde, lagde det paa deres hierte, og sagde: Hvad monne her skulle blive af dette barn? Og Herrens haand var med ham. Dette er altsammen lutter ret brug og tilborlig anvendelse af vor Guds hiertelige barmhiertighed. Den samme gior os ikke sikre, dersom den ret bliver erkiendt af os, men den opvækker os meget

get mere til Guds frygt, og optænder os, til at prise den, og giøre den bekiendt iblant menniskene. Vi maae tage den til hierte, som her staaer om alle dem, som have hørt det, og vort sind maa derved bringes til attention og agtsomhed, saa vi herefter bedre merke paa Guds ord, og lære i troen at see paa hans haand.

Og Zacharias, heder det endnu videre, blev fyldt med den Hellig Aand, og spaaede. Dette var vel en extraordinair gave, som ikke gives alle; men naadens Aands ordinaire gave bliver alle dem given, som erkiende den Guds kierlighed og barmhiertighed, som hand beviser os i Christo, og vedligeholde og bevare saadan erkiendelse i deres hierter, saasom Paulus siger Gal. 3, 2. at man annammer Aanden af troens hørelse.

Zacharias førde den barmhiertighed, Gud havde bevist ham, ind i Guds ord, saaledes, at alle de Guds herlige forjættelser, som i fordum tider vare givne, bleve der nye og beteede sig levende i hans hukommelse og i hans hierte; hvorudover hand i sin loffang har ligesom givet os et kort begreb af den Hellige Skrift i det gamle Testamente. Der see vi, at ogsaa dette henhører til Guds barmhiertigheds rette brug, at, naar man har erlanget nogen velgierning af Gud, man da fører samme ind i Guds ord, ligesom Zacharias har giort, randsager og seer deri, hvorledes Gud fra begyndelsen har bevist sin hiertelige barmhiertighed paa menniskens born. Derved bliver da troens aand mægtig styrket. Hvorudover ogsaa David i sine Psalmer, og de andre Propheter i det gamle, saavelsom og Apost-

Apostlerne i det nye Testamente, have baaret sig saaledes ad. Da falder et Guds barn, naar Gud har beviist ham nogen velgierning, ned paa sine knæ, oplader sin mund, og priser Gud for alle hans forige gierninger.

Men een ting maae vi endnu i særdeleshed her legge merke til, nemlig hvorledes Guds barmhiertigheds oyemerke bliver udi det 74. og 75. vers af vor text sat deri, at, naar vi vare forløste af vore fienders haand, vi da skulde tiene ham uden rædsel, i hellighed og retfærdighed for ham, alle vore lives dage. Derhen horer ogsaa det i det efterfølgende, at os skal gives forstand paa saliggiørelsen, og at vore fødder skal rettes paa fredens vey. Det, det er den allerfornemmeste brug og den allerherligste anvendelse af vor Guds hiertelige barmhiertighed. Det skal vi fornemmelig merke. Nemlig, Guds kierlighed maa forandre vort hierte, og giøre gandske andre menniske af os, der ikke mere tiene verden, men Gud, og det ikke i en trældoms frygt, men i en ret sønlig aand, ligesom en søn tiener sin fader, i hellighed og retfærdighed for ham, i troens rette aand, og vi maae glæde os ved vore synders forladelse, ikke til sikkerhed, men saaledes, at vi lade os udredde af syndens mørke, og bringe til Guds underlige lys, at vore fødder kand rettes paa fredens vey, og vi herefter kand tiene Christum i retfærdighed, fred, og glæde i den Hellig Aand. Og ligesom Johannes har voxet, og er bleven styrket i aanden, ligeledes maa og Guds kierlighed give os en aandelig vext, og styrke os i Aanden, at vor tiltagelse maa blive aabenbar i alle

stykker, og vi lade vort lys skinne for menniskene, at de maae see, hvad Guds kierlighed har virket for gode frugter i vor siel, og prise Gud over os. Saa have I da i korthed fornummen, hvorledes vor Guds hiertelige barmhiertighed baade skal erkiendes, saavelsom og rettelig bruges og anvendes.

Tilegnelse.

Men herved erindrer jeg mig nu billig, at jeg staaer for den Menighed, hvilken jeg efter Guds villie har forkyndet HErrens ord, som dens ordinaire Lærere, i 23. aar; hvorfore man uden tviil venter af mig, at jeg nærmere skal føre den sag til mit øyemerke, som der nu i almindelighed er talt om, rette den i besynderlighed paa eders tilstand, hvilken ikke er mig ubekiendt, og ligesom tale fra hierte til hierte med eder, saasom dem, jeg i bemeldte 23. aar baade offentlig og i cenrum har havt meget at giøre med. Naar jeg da tænker paa, hvad Gud har giort for barmhiertighed paa eders side nu paa 25de aar, da vi have kiendt hverandre, (saa mange nemlig, som have været her fra begyndelsen) saa maa jeg sige med Sirach: **Hvor stor er HErrens vor Guds barmhiertighed! Hvo kand blive ved, at opregne hans barmhiertigheder?** Ja jeg vidner her for Guds ansigt, at hans barmhiertighed, som hand har beviist eder paa dette sted i al denne tiid, er ret forunderlig for mig; og saa tit som jeg paa ny tænker derpaa, saa tit forundrer jeg mig ogsaa paa ny over den store godheds, langmodigheds og taalmodigheds riigdom, som Gud har beviist paa eder. Jeg siger endnu

nu mere: Paa eders exempel er Guds barmhiertighed først bleven mig ret aabenbar, hvor stor og hvor forunderlig den er. Her er det aldeles ikke mit øyemerke, at faae noget sagt om mig, thi jeg er en unyttig tienere; saa er det heller ikke min mening, at tale noget til andre menniskers berømmelse; men jeg vil alleneste prise og berømme den Guds barmhiertighed, som med billighed ikke skulde være nogen af eder ubekiendt, og heller ikke u-erkiendt af nogen iblant eder. Men er der nogen, der ikke veed, hvad dette er for en barmhiertighed, saa vil jeg sige eder det. Det er den, at veyen er bleven beredt for HErren hos eder i alle disse aar, og eder givet forstand paa saliggiørelsen ved syndernes forladelse. Jeg forsikrer atter, at jeg taler sandhed og lyver ikke, naar jeg siger om eder med al frimodighed paa nærværende tiid: I sadde den gang i mørket og dødens skygge, og det var saa langt fra, at I havde forstand paa saliggiørelsen, at I endog ikke havde nogen forstand paa eders synder. Thi naar jeg til den tiid bestraffede eder i det grove Epicuriske væsen, som I svømmede i, saa fik jeg som oftest det svar: Vi have ikke vidst, at det var synd. Der maa vel endnu være mange her til stede, der erindre sig og vide det, at jeg heri siger sandhed. Hvad nu Gud fra den tiid af indtil denne time har til eders arme sieles beste og eders evige salighed giort imod gamle og unge, hvorledes hans barmhiertighed har altid beviist sig herligere hos eder aar fra aar, og hvorledes I endnu indtil paa denne dag kand nyde den samme, derom skal min mund tie paa denne tiid. Res ipsa loqvitur. Sagen er

i sig selv saa aabenbar, at det ikke er fornøden, der med mange ord skal tales derom. Der er eder vel ogsaa meget got og megen barmhiertighed vederfaret i det legemlige, og I kand endnu nyde det samme, i fald I ellers vil erkiende det. Thi I vide vel, hvad for en forandring og forbedring der endog i det udvortes er gaaet for sig paa dette sted. Men det er kun en tilgift. Den rette naade og den egentlige barmhiertighed er den, at Gud har leder efter eders siele, og utrættet beyler til dem, saa ikke engang 20. aar have været ham nok dertil; thi hand har endnu begyndt et nyt decennium (en tiid af 10. aar) hos eder, hvoraf der nu ogsaa ere nogle aar forløbne, paa det I jo maae merke, at hans barmhiertighed er større, end vor fornuft skulde kundet tænke.

Ligesom nu Sirach, som vi forhen have givet tilkiende, har meget vel sagt, at de, som vende om til Gud, blive deelagtige i hans barmhiertighed: ligesaa kand jeg, Gud til lof priis, ogsaa sige dette om eder, at der fra begyndelsen og hidindtil have været de iblant eder, der have ladet Guds barmhiertighed bære frugt i deres siele, i det de have antaget den samme, og anvendt den dertil, at de have omvendt sig fra synden, til at tiene den levende Gud; hvilke da ogsaa skal prise og berømme saadan Guds barmhiertighed tillige med mig. Til deels ere de vel indgangne til deres roe, men til deels leve de endnu. Og saa mange som her nu maatte være til stede af saadanne omvendte siele, der vide i al sandhed, at de ere blevne anderledes, og at Gud har ført deres hierter ud af for-

forderdelsen, og oplyst dem med livets lys, dem formaner jeg, at de for ingen ting forlade den første kierlighed, men daglig fornye deres kamp imod synden, indtil de faae fat paa det evige liv, hvortil de ere kaldede. I have ret brugt og anvendt Guds hiertelige barmhiertighed, i det I have givet Christo eders hierte; men holder fast, hvad I have, paa det ingen skal tage eders krone. Værer nu saa meget des omhyggeligere, jo mere naade I have erlanget, at I ogsaa maae bevare den, saa skal I endnu altid erlange mere. Thi saadan skik holder Gud, naar et menniske er ham troe i kierlighed, at hand da ikke lader sin barmhiertighed blive slettere eller ringere paa ham, men altid herligere. Hand farer fort hos ham dermed, saa man kand merke, Guds haand er med ham, og hans barmhiertighed formerer sig over ham. Derfor formaner jeg eder, efterdi det beste kommer sidst, saa seer vel til, at I ikke have taget naaden forgieves, men at I nu vende eder des nærmere til HErren, føre alt det foregaaende, hvad I tilforn have nydt af hans godhed, i den rette brug, ja tage alle de forrige aar til hielp med, paa det at I ogsaa maae oprette det med i den tilkommende tiid, hvad der mueligt af nogen lunkenhed og ladhed maatte være forsommet af eder i den forbigangne tiid. O! HErren bevise eder endnu altid mere og mere barmhiertighed, og lade eder endnu, forend eders liv er til ende, først faae hans forbarmende kierligheds fylde ret at see, ligesom hand har giort ved den gamle Zacharias.

Men ach! hvor stor aarsag haver jeg ogsaa, of-

sentlig at vidne og beklage for eder paa denne tiid, at der ere alt for faa iblant eder, der have erkiendt Guds barmhiertighed, end sige brugt den ret, og bestandig anvendt den til deres saliggiørelse. I vide selv, hvor jeg paa saa mange Bede-dage, saavelsom og Søndage, har staaet paa denne sted for eders ansigt ligesom i ild, og hvor mit hierte har der ligesom brændt efter, at jeg kunde faae min inderste grund fremlagt, og udøse alting, om det kunde være mueligt, at I kunde blive omvendte og forandrede; men saa har jeg ofte, som I vel vide, maatt føre det klagemaal, at de allerfleste endnu sidde i mørket og dødens skygge. Og det maa jeg, om jeg skal bekiende sandhed for eders ansigt, ogsaa nu paa denne tiid, des verre, beklage, at de allerfleste endnu til denne time sidde i mørket og dødens skygge, saasom de ey have ladet Guds barmhiertighed og kierlighed trænge ind hos sig, at de vilde anvende den til deres hierters sande og grundige omvendelse, og udi en sand hiertens omvendelse forene sig med den levende Gud.

Derfor oplefter jeg og paa nærværende tiid paa ny min røst iblant eder, raaber og skriger: Høre I, I folk i Glaucha og i Viingaarden, som de, der høre med til denne menighed, høre I der alle? Vaager op, I som sove, staaer op fra de døde. I sove i den kiødelige sikkerhed, I ere døde i mørkhedens ufrugtsommelige, men, desverre! aabenbare gierninger. Derfor raaber jeg atter og skriger: Vaager op, I som sove, staaer op fra de døde; og Christus skal lyse for eder.

Ach!

Ach! HErre, lad dette ord trænge syndere igiennem hiertet, ja igiennem marv og been, paa det de, som i saa mange aar ikke have vildet høre mig, dog endnu paa denne tiid maae lade dette ord være kraftigt hos sig, paa det at det inderste maa blive omvendt paa dem, og de maae erkiende den Guds naade og hiertelige barmhiertighed, som er kommet dem saa nær.

Ach! hvor vil I flye hen paa hiin dag, da I have slaget saa mangen omvendelses-prædiken hen i været, og hørt paa saa mangt et ord forgieves? Dersom I endog nu, da jeg har en anden Menighed, ved HErrens velsignelse at arbeide paa, og kommer nu engang til eder af kierlighed, at formane eder i HErren, ikke vil antage saadant formanelses-ord, som et vidnesbyrd om Guds store barmhiertighed, som endnu leder efter eder; hvad, siger jeg, vil I da svare den retfærdige Dommere, dersom I og foragte dette, og ikke lade det tiene eder til omvendelse? Det være derfor langt fra eder! Betænker dog, hvo har vel nogen tiid fortrødt det, som har antaget Guds barmhiertighed til sin omvendelse? Hvem har det ikke lykkedes for, naar hand har ladet sig bevæge af Gud, til at vende sig fra syndens til retfærdigheds tieneste? Have I ikke seet, hvorledes HErren vor Gud har bevist i gierningen, at hans barmhiertighed bliver altid større og større hos dem, der hænge ved ham? Jeg har sagt eder det fra begyndelsen, I skal ikke vente, at jeg bliver som I, men I maae vende om, og blive som jeg, deri nemlig, at I overgive JEsu Christo eders hierter, sige verden god nat, og begynde tillige med mig at

tiene den levende Gud i aand og sandhed. Og det siger jeg eder endnu. I have seet, at jeg ingen skade har liidt derved, og at de forfølgelser, bespottelser, forhaanelser, og den moysommelighed, som jeg baade hos eder og hos andre har udstaaet, aldeles ingen skade har giort mig. Hvo vilde nu være saadan en daare og nar, og derfor blive tilbage, og ikke omvende sig til Gud, fordi man har allehaande forsmædelse og forfølgelse at vente? Har Gud ikke nokſom givet tilkiende, hvor hand hielper igiennem alting, naar man kun seer paa ham, og ingen nød kand være saa stor, at hans hielp skulde jo endnu altid være større? Seer! skulde det da ikke opvække eder til at slaae i eder, og tænke: Ey! saa vil jeg da ingenlunde blive længer hængendes i verden, men ved Guds naade søge paa denne dag at overgive HErren mit hierte; med hans hielp vil jeg friſk bryde igiennem alle baand, og nu skal intet mere afholde mig fra, at omvende mig af hiertet til den HErre JEſum. Nu jeg vil haabe det beſte om eder, og at I fra denne time af skal erkiende, at I saa tit og i saa mange maader have misbrugt Guds naade, komme grædende og bedende, og bede den HErre JEſum, at hand af naade vil forlade eder, at I saa længe have taget hans naade og barmhiertighed forgieves.

Men hvor maa jeg og beklage dette, at jeg hører saa mange ting om eder, som ikke ere mig kiere! Jeg hører, at det ikke alleneſte i mange huſe endnu gaaer verre til nu, end tilforn, men at der vil endnu findes flere huſe, i hvilke der begyndes paa allehaande ugudeligt væſen, da det dog tilforn har været stille deri.

deri. Det vil ikke bekomme eder vel! O! hvor ilde handle I med eders siele! I kand ikke sige, at eders Lærere, som I nu have, ere skyld derudi, thi de have hidtildags med al troskab straffet sligt ugudeligt væsen, ligesom det tilforn er bleven bestraffet. Saa er jo skylden visselig paa eders side. Lader derfor dette ikke siges mere om eder. Have I ellers paa nærværende tiid erkiendt Guds barmhiertighed, hvor stor den er imod dem, som omvende sig, ey! saa omvender eder da ogsaa fra eders synder!

Velan! alle I, som høre til denne Menighed, lader det i besynderlighed være eder sagt; thi derfor er jeg trædt frem for eders ansigt, paa nærværende tiid igien at forkynde eder sandhed. Seer til, at I jo ikke lade det ugudelige væsen voxe, som ukrud, hos eder. Velan! I vel-loflige Dommere og Øvrigheds-personer, gierer eders embede flittig, og seer til, I kand hindre det ugudelige leynet, og villig og af al formue rekke eders Lærere haanden derudi; tager Gud til hielp, at det ikke skal tage videre overhaand, men at det maa hemmes. Velan, du kiere Borgerskab, lad du det ikke siges om dig, at du skulde lade ondskaben tage overhaand hos dig; vær meget mere nidkier derimod, og see til, at du kand hielpe til at udrydde den. Seer til, at I smukt opvække eder selv indbyrdes til al ærbarhed, og til alt christeligt væsen, paa det ikke fremmede skal komme og sige: Ey! er der saa længe arbeidet paa denne menighed? Er omvendelsens ord, saadan som det ligger for alles øyne i trykken, saa ofte lagt dem paa hierte? Hvad er det for menniskér, der dog saa aldeles ikke have forbedret sig? Lader det ikke si-

ges om eder, men lader meget mere findes gode frugter iblant eder af det ord, som saa længe har været prædiket iblant eder, saa man derpaa kand kiende, at I have overgivet HErren eders hierte og siel. Seer, jeg har fornyet min kierlighed med eder paa denne St. Hans dag, fornyer I ogsaa eders kierlighed med mig, og lader mine ord endnu finde sted hos eder paa nærværende tiid. Høre I mig paa denne dag, saa skal Gud igien høre eder, naar I komme i nød; men høre I mig ikke paa denne dag, saa forundrer eder ikke heller, om det skeer, at, i fald nu Guds domme frembryde, og I da raabe til ham, I da igien ikke blive bønhørte. Thi det er Guds retfærdige dom, som hand har truet foragterne med, at hand vil igien bespotte dem i deres ulykke. Men det ønsker jeg eder ikke; men siden jeg ikke ønsker eder det, men mener det saa got med eders siele, at jeg advarer eder derfor, saa lader eder dog vinde, at I fra nu af søge Gud, og overgive eders hierte til hans tieneste, og nu legge des mere flid paa, ret at bruge den Guds barmhiertighed, som er endog paa denne dag bleven eder paa ny forestillet, paa det at denne sted maa være saadan en sted, hvor Gud altid kand bevise sin barmhiertighed, en hellig sted, og en ret Guds tempel, hvilket den jo vel kand være, dersom I kun ikke længere misbruge Guds naade, men adlyde sandheds ord. Betiener eder dog ret af det gode, som endnu er midt iblant eder; lader dog de velsignelses- og livs-strømme, som endnu flyde iblant eder, oversvømme eders hierter, at de kand opfylde dem med kraft og velsignelse. Endnu staaer naadens kilde aaben, endnu flyder den,

nyder

myder den nu, og anvender den vel, paa det I ikke skal have des svarere dom, men meget mere maae erfare Guds naades overflodige riigdom paa eder. Ey nu! saa omvender eder da allesammen som een mand. I maae allesammen have eet hierte og een siel, til at søge HErren eders Gud, og endelig eengang med des større alvorlighed og flid at bruge og anvende HErrens barmhiertighed ret, hvilken I saa længe og i saa mange maader have misbrugt. HErren rette eders fødder fra denne time af paa fredens vey, paa det I maae blive frelste og salige. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Amen, HErre JEsu! ja sig du Amen dertil, og et naadigt Fiat, saa skal det skee! Guds ord maa dog endelig faae rum i hierterne; lyset maa dog til sidst faae seyer over mørkhedens magt; menniskenes siele maae dog endnu give den Guds naade og barmhiertighed rum, som trænger ind paa dem. Ach ja, Herre JEsu! dig er det aabenbar, hvor saare din naade er misbrugt i alle disse aar. Forlad dem det af naade, og giør nu et nyt velbehagelighedsaar, at de dog maae ret eftertænke denne forestilling, der er giort for dem om din hiertelige barmhiertighed, der er saa stor og saa urallig, og derved endnu ret lade sig opvække til en sand og grundig omvendelse og forbedring, paa det at de formedelst troen til dig maae blive reddede, og leve til evig tiid. Amen, HErre JEsu, Amen!

Den

Den 3. Sønd. efter Trinitat.

Naadens overflødighed, og dens storhed over synden.

Vor HErres JEsu Christi naade udgyde sig iblant eder, som en livsens strøm, til alles eders frelse og salighed. Amen.

Hvor synden er bleven overflødig, der er naaden bleven end mere overflødig. Dette er, Elskelige i HErren, eet af Pauli herligste sprog, som er at finde Rom. 5, 20. Den rette forstand af samme sprog er denne: Naar synden er først giort ret aabenbar formedelst Loven, saa bliver siden ogsaa Guds naades storhed saa meget bedre erkiendt udaf Evangelium. Hvor endog menniskets af sin med-fødte vanart har taget anledning ved buddet selv, til des svarere at forsynde sig mod Gud med fortredelighed imod ham, og med had imod hans hellige Lov, endogsaa med at grovligen overtræde den samme, der bliver da naadens overflødighed, og dens storhed over synden des mere bekiendt og aabenbar, naar Gud endda omvender saadant et menniske, og op- og antager ham til naade. In summa, jo mere menniskenes dybe forderdelse erkiendes, jo mere maa det og nødvendig lyse en i øynene, hvad for en usigelig barmhiertighed Gud har beviist os i Christo JEsu, da hand ved ham ey allene har reddet os af saadan forder-

vel

velse, men skenker os ogsaa retfærdighed og det evige livs haab, dertil fornyelse til hans billede, og endelig sin evige herligheds virkelige nydelse.

Og saa er da dette den rette brug af det anviste Pauli sprog, at man anvender det til Guds naades lof og priis i Christo JEsu, og til sin egen forbedring, og des overflødigere flid i den sande gudfryghed.

Herimod ligger ogsaa dette sprog, saavelsom mange andre, under en saare svar misbrug. Thi ligesom mange forstaae det gandske urigtig, nemlig saaledes, at, jo mere man synder, jo mere kand man troste sig ved Guds naade: saa misbruge de og det samme just dertil, at, jo verre de ere, jo mere vil de formasteligen troste sig ved Guds naade og Christi fortieneste, og blive varagtige i synden, at naaden kand blive des overflødigere, saasom Paulus allerede til sin tiid har straffet saadan en skammelig misbrug af denne saliggiorende lærdom udi det følgende 6. cap. af Epistelen til de Romere. Dersom nogen endnu vil vide noget mere om dette sprogs rette eller urigtige mening, eller om dets brug og misbrug, hand kand derom efterlæse den meget deylige lille tydske bog, som sal. Hr. Spener har giort, der er heel værd at læse, ja billig bor recommenderes alle, og har denne titel: Sprüche heil. Schrifft, welche von Welt-Leuten mehrmahl zu Hegung der Sicherheit, und wider die Nothwendigkeit als Möglichkeit des wahren, innerlichen und thätigen Christenthums mißbraucht zu werden pflegen, kürtzlich, aber gründlich gerettet; hvor da

pag-

pag. 244. o. s. ogsaa dette nu anførte sprog Rom. 5,20. afhandles.

Elskelige i HErren, vor dags Evangeliske text giver mig anledning, ey allene at erindre mig dette sprog, men endog udførligere at handle om sagen selv, som indeholdes deri, nemlig om naadens overflødighed, og dens storhed over synden. Vi have stor aarsag til at bede Gud, at hand ved en saa vigtig materie vil give os forstands oplyste øyne, til at indsee ret deri, og at ey allene vogte os for al naadens misbrug, men endog ret anvende dens herlige rigdom her i naadens tiid, paa det at vi og maae finde en usigelig herlig nytte deraf i den salige evighed. Lader os herom ydmygelig bede Gud i HErrens bon: Vor Fader, du som o. s. s.

Texten.

Luc. Cap. XV. v. 1-10.

Men alle toldere og syndere holdte sig nær til JEsum, for at høre ham. Og Pharisæerne og de Skrift-kloge knurrede, og sagde: Denne annammer syndere, og æder med dem. Da talede hand denne lignelse til dem, og sagde: Hvilket menniske af eder, som haver hundrede faar, og haver mist eet af dem, forlader ey de ni og halvfemtesindstive i orken, og gaaer bort efter det, som blev borte, indtil hand finder det? Og naar hand

hand haver fundet det, legger hand det paa sine skuldre med glæde. Og naar hand kommer hiem, kalder hand sine venner og naboer, og siger til dem: Glæder eder med mig; thi jeg haver fundet mit faar, som var fortabt. Jeg siger eder: Saaledes skal være glæde i himmelen over een syndere, som omvender sig, mere end over ni og halvfemtesindstive retfærdige, hvilke ikke have omvendelse behov. Eller hvilken qvinde, som haver ti penninge, om hun mister een penning, tænder ikke et lys, og feyer huset, og søger med flid, indtil hun finder den? Og naar hun haver fundet den, kalder hun sine venner og naboersker, og siger: Glæder eder med mig; thi jeg haver fundet den penning, som jeg tabte. Saa, siger jeg eder, skal være glæde for Guds Engle over een syndere, som omvender sig.

Udaf denne vor oplæste Evangeliske text vil vi da nu, eftersom vi have givet tilkiende, i HErrens navn tage i betragtning

Naadens overflødighed, og dens storhed over synden.

Hvor vi da skal have at overveye

I. Syndens fulde maal, og

II. Den langt større, ja overflydende naade.

Tro-

Trofaste Frelsere, du har baade i gierningen og med ord lært den sag, som der paa denne tiid skal tales om, og du er selv den, udi hvilken Guds naades overflødige riigdom imod os arme syndere har aabenbaret sig. Derfor forleen du nu ogsaa selv saadan naades forkyndelse, og virk ved den samme i vore hierter, hvad som er velbehageligt for din Fader, og kand komme dig til lof, og os til saliggiørelse. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, det første er angaaende, nemlig, syndens fulde maal, saa have vi derved i særdeleshed at see paa det første vers af vor text: Men alle toldere og syndere holdte sig nær til ham, for at høre ham. Disse toldere og syndere var det, hvis syndige levnet og væsen endog var saa bekiendt for menniskene, at Pharisæerne og de Skrift-kloge deraf toge leylighed til at forekaste Christo, at hand annammede syndere og aad med dem. v. 2. Disse var det, Christus og sigtede til i de følgende lignelser. Thi dem meente hand med det fortabte faar, med den tabte penning, med den forlorne søn. Her settes det forud, at alle menniſker ere syndere af naturen; men denne os alle medfødte og paa-arvede synd tales her ikke om, naar der meldes om de syndere, der holdte sig nær til JEsum, og naar Pharisæerne ogsaa indbefatte tolderne med under det navn, syndere. Af natu-

naturen ere vi og allesammen fortabte, det er, doden og den evige fordommelse underkastede for syndens skyld. Men i saadanen mening tages dette ord ikke her af Christo, naar hand giør forskiel imellem det fortabte faar, og de ni og halvfemtesindstive, der ikke ere fortabte, saavelsom og imellem den tabte penning og de øvrige. Men man maa vide, at det var saadanne folk, der til den tiid pleyede iblant Joderne at kaldes syndere og synderinder, som vare offentlig bekiendte for et lastværdigt og ugudeligt levnet, ligesom vi ohngefær i vore tider pleyer at kalde saadanne ugudelige eller ryggesløse folk, for at skille dem fra saadanne, som ikke leve i udvortes grove laster, ligesom da det ord ἁμαρτωλὸς, en syndere ogsaa har saadan en betydning, at det ikke saa meget heder en syndere i almindelighed, som en ertz-syndere, der giør et haandværk af at synde, og giør sit synde-maal brav fuldt. Saadanne holdt man nu den gang tolderne for, ey allene, fordi de havde meget at skaffe med den hedenske Øvrighed, hvilken de lode sig bruge af til saadan en betiening, der var det Jødiske folk til en byrde og besværing, men endog, fordi de misbrugte sligt embede til allehaande uretfærdighed, og i sær til en meget syndig berigelse, hvortil vor Frelsere i det følgende Lucæ 16. cap. ikke utydelig har sin henseende. Saa er det og nogenledes klart af andre steder, at de tvende laster, uretfærdighed og horerie i sær ere meente, naar der tales her og der i Evangelisterne om ἁμαρτωλοῖς, eller syndere, ihvorvel andre laster ogsaa kand være deri begrebne med. Aarsagen hertil maatte være denne, at begge disse nys-be-

meldte laster frem for andre blive af verden selv anseete for skammelige og græsselige, og erkiendte for strafværdige.

Vilde vi ellers tale om sagen, saadan som den ansees for Guds øyne, saa maatte vi tale gandske anderledes derom. Thi Pharisæerne og de Skriftkloge, som knurrede derover, at Christus annammede syndere, og aad med dem, vare i Guds øyne meget slemmere syndere, end disse toldere og syndere, om de endskiønt holdte sig selv for retfærdige. Ja just denne deres indbildte retfærdighed var en vederstyggelighed for Gud, og giorde dem i gierningen mere uskikkede til Guds rige, end toldere og syndere. Des foruden vare de opfyldte med had til Christum og hans sandhed, og til alle dem, som fuldte Christum efter. Deraf kom den formastelige dom, de toge anledning til at fælde over Christum, endog af hans beste ord og gierninger. Thi de fandt altid noget at mestre derpaa, de lastede alting, og giorde det til intet, kaldede ham en fraadsere og viindrankere, tolderes og synderes ven, og undsaae sig ikke for, endog i andre maader at udøse alle slags bespottelser imod ham, saasom, at hand havde dievelen, og drev dievle ud ved Beelzebub, dievlenes øverste; selv vilde de ikke ind i Guds rige, og andre forhindrede de fra at gaae ind, som vilde ind. Alt dette var jo meget vederstyggeligere for Gud, end toldernes og syndernes ryggesløse væsen, og verre, end al kiødelig ureenhed, og end al den uretfærdighed, hine begik. Hine (nemlig tolderne og synderne) undskyldes ikke, thi de vare aldeles i en fordømmelig tilstand, og havde

lagt

lagt synd til synd; men disse (nemlig Pharisæerne og de Skriftkloge) stak i en anden art af synder, nemlig i aandelig ondskab, hyklerie, had til det gode, bespottelse og deslige, dermed opfyldte de deres synde-maal, saavelsom hine, og vare i grunden endnu meget verre og vederstyggeligere for Gud. Herpaa have vi et exempel i Paulus, hvilken for sin omvendelse var en Pharisæer, og levede ikke udvortes i laster, men blev holdt for ustraffelig efter loven. Phil. 3, 6. Men ikke des mindre var hand, efter sin egen bekiendelse, den groveste eller storste syndere, 1 Tim. 1, 15. eftersom hand havde været en gudsbespottere, og en forfølgere, og en forhaanere. v. 13. Af alt det kand vi nu let forstaae, hvad syndens fulde maal er, eller hvorledes menniket opfylder sit synde-maal. Thi af de anforte exempler see vi, at det skeer paa tvende maader, enten saaledes, at menniket lever i udvortes grove synder og laster, horerie, uretfærdighed, og andre aabenbare kiodets gierninger; eller saaledes, at hand staaer i et pharisæisk sind, og ikke lader sig bestraffe og hielpe til rette deri, men meget mere hader, forhaaner og forfølger dem, der vidne for ham, at hans væsen i grunden intet duer, og paa denne og andre maader altid mere og mere forhærder og forstokker sig i sit pharisæiske sind. Dette maa man med al flid merke. Thi det gaaer endnu altid i vore dage, ligesom det gik den gang, at man ikkun holder dem for grove syndere, der udvortes leve ugudelig, men lader de andre, der vel ere verre i grunden, for deres udvortes gode skins skyld passere for Guds børn, eller, som vi tale, for gode Christne,

om de endskiønt ere fulde af hyklerie, ja fulde af had til det gode og det retskafne væsen, og fulde af formastelig dom og bespottelse imod dem, der af hiertet beflitte sig paa en giorlig christendom; af hvilket slags Pharisæerne vare til Christi tiid.

Den anden Deel.

Efterat vi nu saaledes have betragtet syndens fulde maal, saa have vi ogsaa for det andet det at overveye, som denne gang fornemmelig er sigtet til, nemlig den endnu større, ja overflydende naade, eller naadens overflødighed, og dens storhed over det fulde syndens maal, eller med Paulus at tale, hvorledes naaden bliver end mere overflødig just der, hvor synden er bleven overflødig.

Saadant folger nu af sig selv, naar man setter det ene imod det andet. Thi naar nogen bliver omvendt til Gud, som menniskene allerede tilforn have holdt for from og ærbar, saa forundrer ingen sig derover; men naar nogen omvendes, som man har vidst om, at hand enten har været et Epicurisk menniske, eller en ertz-hyklere, og fuld af had til det gode, saa skinner slig en forandring menniskene i øynene, og saa bliver derover den Guds naade, som er saadan en vederfaren, des lettere erkiendt, naar man setter hans syndige væsen derimod, og de, som elske Gud, pleye da og des mere at prise Gud derfor. Der siger man da: Hvad var det ikke for et vildt, raat og ugudeligt menniske, men hvorledes er hand nu saa forandret! hvilken stor Guds naade er ikke det, at hand saa aldeles omvender og forandrer saadant

dant et ont menniske! Eller man siger: Hvorledes har det menniske tilforn saa hadet det gode, og talt saa ilde om dem, der have elsket det gode, og nu elsker hand selv det gode! Tilforn var hand en erzhyklere og Pharisæer, og nu bekiender hand, at hand har tilforn med al sin gierning været en vederstyggelighed for Gud, og nu maa først begynde at blive en ret Christen! Hvilken en naade erikke det, at Gud af saadan en hyklers gior et sandt troende Guds barn!

Men, vil vi endnu bedre forstaae Guds naades overflodighed, og dens storhed over synden, saa maae vi til at gaae i skole hos den HErre JEsum, saasom hand har i lignelser lagt os det for øyne, især udi det 15. cap. hos Evangelisten Lucas; hvoraf vor text er tagen. Derudi lærer hand os da, at vi maae anse saadanne syndere, der har giort deres synders maal stort, efter den adskillige tilstand, for deres omvendelse, i deres omvendelse og efter deres omvendelse.

Naar vi anse dem for deres omvendelse, saa beviser Guds overflodige naade sig paa dem deri, at Gud med saa stor barmhiertighed og kierlighed leder efter dem. Thi det viser vor Freisere os i særdeleshed til, naar hand siger v. 4. Hvilket menniske af eder, som haver hundrede faar, og haver mist eet af dem, forlader ey de ni og halvfemtesindstive i ørken, og gaaer bort efter det, som blev borte, indtil hand finder det: Og v. 8. Eller hvilken en qvinde, som haver ti penninge, om hun mister een penning, tænder ikke eet lys, og feyer huset, og søger

med flid, indtil hun finder den? Og saaledes foreſtiller vor Frelſere det og uden lignelſe Luc. 19, 10. Menniſkens Søn er kommen at søge, og giøre saligt det fortabte. Deri satte Phariſæerne og de Skriftkloge et stykke af deres hellighed, at de reent undsloge sig fra toldere og syndere, og agtede dem ikke værd at omgaaes med. Havde de hadet deres laster, det havde været at rose hos dem; men de agtede deres person intet, fordi de stolede paa sig selv: Luc. 18, 9. Men Christus, som hadede alt ugudeligt væsen, elskede alligevel personen, gik efter synderne, gav dem deres syndige væsen tilkiende, formanede dem til en sand omvendelse, og lærde dem, hvorledes de skulde komme dertil, og blive sande Guds børn; hvorfore hand heller ikke skammede sig ved at omgaaes dem, i det hand paa denne maade anforde dem til et bedre væsen og levnet. Blev da ikke Guds overvættes store naade herudi aabenbar, i det den saaledes beviiste sig imod de største syndere? Dem hver mand hadede og skyede for deres uretfærdigheds og andre synders skyld, dem ledte den venlige og livsalige Frelsere efter, som en hyrde efter sine arme fortabte faar, og tog imod dem, paa det hand kunde give dem liv, og overflødigt.

See vi dem an i deres omvendelse, saa viser Guds overflødige naade sig og der paa dem. Udi lignelsen legger vor Frelsere den saaledes for øyne, at hyrden har fundet sit fortabte faar, og, da hand havde fundet det, lagt det paa sine skuldre med glæde, er gaaet hiem, har kaldet sine venner og naboer sammen, og sagt til dem: Glæder eder med mig; thi jeg haver fundet mit faar, som var fortabt.

tabt. Ligesaadant noget finde vi ogsaa i lignelsen om den tabte penning. Men vor Frelsere fremlegger det og uden lignelse v. 7. **Jeg siger eder: Saaledes skal være glæde i himmelen over een syndere, som omvender sig, mere end over ni og halvfemtesindstive retfærdige, hvilke ikke have omvendelse behov.** Og v. 10. **Saa siger jeg eder, skal være glæde for Guds Engle over een syndere, som omvender sig.** Hvo seer ikke heri den Guds naades riigdom over store syndere, som hand beviser i deres omvendelse? Dog vilde vor Frelsere endnu eftertrykkeligere og klarere male os sagen for øyne, derfor setter hand endnu den lignelse til om den forlorne Søn, i hvilken lignelse vi i sær maae betragte det 20. 21. 22. 23. 24. v. saavelsom det 31. og 32. som det er deraf, vi fornemmelig kand lære Guds naades overflodighed over syndere i deres omvendelses stand. Alt, hvad vi derom kand fremføre, kand ikke saa kraftig legge sagen for øyne, som Christus har lagt den for øyne i disse tre lignelser, i sær i den om den forlorne søn. Der er kierlighed, der er glæde, der forlades og forglemmes aldeles alle synder og al forbrydelse, der ere lutter naades og barmhiertigheds beviisninger. Hvo kand nokſom beundre det? Zachæi exempel i det 19. cap. maae vi tage dertil, saa og Matthæi eget exempel i hans Evangelii 9. cap. saavelsom syndérindens Luc. 7, v. 37. o. f. paa det vi des bedre maae erkiende denne overvættes naade.

See vi og endelig de store syndere an efter deres **omvendelse**, saa finde vi iligemaade Guds

naades overflødighed paa dem. Just disse, som hver mand havde holdt for ugudelige folk, og som og i gierningen havde været det, vare nu Christi kiere disciple og troe efterfølgere, og beviiste deres omvendelse i mange gode frugter; ligesom og vor Frelsere trolig anviiste dem dertil, saasom man iblant andet kand see i det følgende 16. cap. Da Zachæus var omvendt, blev hand staaendes, og sagde: Luc. 19, 8. See, HErre, halvdelen af mit gods giver jeg de fattige, og dersom jeg haver bedraget nogen noget fra, da giver jeg det firefold igien. Men det største og vigtigste exempel have vi udi Paulus, hvilken siger i sin 1 Ep. til de Cor. cap. 15. v. 9, 10. Jeg er den ringeste af Apóstlerne, som er ikke værd at kaldes en Apostel, fordi jeg haver forfuldt den Guds menighed. Men af Guds naade er jeg det, som jeg er; og hans naade, som er uddeelt til mig, haver ikke været forgieves, men jeg haver arbeidet meget mere end dealle; dog ikke jeg, men Guds naade, som er med mig. Og 1 Tim. 1, 13. 14. 15. 16. 17. Jeg var tilforn en Guds-bespottere, og en forfølgere, og en forhaanere; men mig er barmhiertighed vederfaren, thi jeg giorde det uvitterlig i vantroe; men vor HErres naade var des overflødigere med troe og kierlighed, som er i Christo JEsu. Det er en troværdig tale, og al antagelse værd, at Christus JEsus kom til verden, at giøre syndere salige, iblant hvilke jeg er den groveste. Men derfor er mig barmhiertighed vederfaren, at JEsus Christus

stus vilde bevise i mig, som den groveste syndere, al langmodighed, dem til et exempel, som herefter troe paa ham til det evige liv. Men den evige Konge, den uforkrænkelige, usynlige, den allene vise Gud være ære og priis i al evighed, Amen! Hvilket et stort og vigtigt exempel er det, at saadan en, der til sin tiid var den groveste iblant syndere, nemlig hoved-bespotteren og hoved-forfølgeren imod Christi menighed, ey allene er bleven omvendt, men endogsaa giort til hedningenes Apostel, smykket med de allerstørste gaver af Gud, og beprydet af ham med den allerherligste velsignelse, saaledes, at de levende vandsstromme, som har udgydet sig af ham i den saliggiørende lærdom, ogsaa ere komne til os! Og saaledes have vi da i korthed betragtet naadens overflødighed, og dens storhed over synden, og det saa, at vi først have betragtet syndens fulde maal, for det andet den større, ja overflydende naade.

Tilegnelse.

Alt dette, Elskelige i HErren, har jeg fremsat for eders skyld. Men paa det I des bedre kand føre eder sligt til nytte, saa maae I 1) vel beholde, at I skal vogte eder for den art, som vi i vor Evangeliske text og andensteds finde hos Pharisæerne og de Skriftkloge. Disse folk satte sig i en ligning med andre menniske, der, efter deres mening, vare større syndere, end de. Saadant et pharisæisk sind have vi alle af naturen. Naar nu Guds ord prædikes, saa driver denne vor naturlige

vanart os til, at vi mere see paa andre folk, end paa os selv, og have snart den, snart den i vore tanker, som vel maa være troffen dermed. Men ligesom Pharisæerne just derved har grovelig forsyndet sig mod kierligheden, og endnu derforuden giort sig derved uskikkede til deres egen omvendelse, saasom de have meent, de ikke havde den saa fornøden, som andre folk: ligesaa skal vi og have den selvsamme skade deraf, i fald vi ikke aflade fra den vanart at sette os i ligning med andre, dem vi holde for større syndere, og i fald vi ikke begynde at see paa os selv, og af hiertet være bekymrede for vor egen omvendelse. Vi kand dog umuelig see saa meget ont paa andre, som paa os selv, naar vore øyne blive ret opladte, til ret at erkiende vor giorlige synd og vor dybe fordervelse. Derfor gaaer enhver den sikkerste vey, naar hand ingen større syndere veed af, end sig selv. Siger du: Den og den har vel ret opfyldt sit synde-maal. Det kand vel være: men du arme menniske, see dog dig selv an, hvordan du fra din ungdom op har lagt til dit synde-maal. Har du ikke saa just ligget i de synder, som en anden lever udi, saa har du dog vel ligget i andre. Eller, har du ikke giort det udvortes, hvad en anden har begaaet for menniskene, saa har du dog vel giort det indvortes i dine onde tanker og skammelige begierninger, der allerede er en gierning for Gud, efter Christi lærdom Matth. 5, 22. 28. See og 1 Joh. 3, 15.

Saa beholder da og, 2) at I meget mere skal efterfølge de toldere og syndere, der meldes om i vor text, udi deres omvendelse. O! hvad har man meget med eder at giøre, førend I vil til at troe, at I end-

endnu har omvendelse behov! Den pharisæiske retfærdighed sidder endnu allerfastest hos de fleste, ihvorvel der saa tit trænges ind paa eders hierte med denne selvsamme erindring, saa jeg maa tænke, I merke det mange gange, at I ere troffne dermed. Men saa er da den egen-kierlighed for stor hos eder, saa I strax troste eder selv igien, og dysse den oprorte samvittighed i søvn igien. Skeer det endogsaa, at I tage det lidet til hierte, saa lade I det dog alt for snart blive derved, tæuke ikke sagen noksom efter, føre det ikke noksom i bøn for Gud, ydmyge eder ikke grundig for hans ansigt, give eder ikke heller ret alvorlig ind i nogen striid imod synden, og søge ikke at blive gandske andre menniſker af hierte, mod, sind og alle kræfter, men ere alt for let til freds med eder selv. Saadanne toldere og syndere sattes det heller ikke for, som ere bestrikkede med mangen uretfærdighed, have levet, og til deels endnu leve i horerie, skiørlevnet og andre grove skammelige laster og synder. Naar saadanne høre ordet, maae de jo nødvendig overbeviſes i deres samvittighed, at de ere dødens og fordømmelsens børn. Men ved denne overbeviisning maae I ikke lade det blive, men saadan overbeviisning maae I anvende til en sand og grundig omvendelse, og ikke have roe, forend eders samvittigheder blive renſede fra døde gierninger. Ellers kand det ikke løbe vel af med eder, I maae udvortes tage nok saa got et skin paa eder, som I vil.

Men beholder endelig ogsaa, 3) at den Guds naade, som har søgt hine toldere og syndere, og omvendt dem, er ogsaa rede til at omvende eder, og

giøre

giøre eder til JEsu Christi sande disciple og efterfølgere. Nu gaaer den efter eder, og søger eder, og lader ikke af at arbeide paa eders siele og samvittigheder, indtil J lade eder finde. Hører, J syndere, hvad jeg nu siger til eder: Endnu staaer Guds hierte aabent for eder. Ved min mund kalder hand eder endog i dette øyeblik atter til omvendelse. Der skal ikke tænkes paa alt eders syndige væsen, saafremt J endnu lade eder vinde, at J ikke til et skin, men i sandhed vil omvende eder til ham. Endnu vil hand bevise eder overflødig naade. Synden er bleven overflødig hos eder, men hans naade vil endnu blive meget overflødigere hos eder. Synden har regneret hos eder til døden, men naaden vil regnere hos eder ved retfærdighed til et evigt liv, ved JEsum Christum, vor HErre. Vil J nu ikke heller blive Guds skiøde-børn, og til evig tiid nyde hans velsignelse udi de himmelske gode ting, end blive vredens børn? Kommer kun, ach kommer! den HErre JEsus vil annamme eder. Enhver forestille sig, at den venlige Frelsere træder selv frem for hans ansigt, og siger til ham: Kom dog, kom dog, lad mig forbarme mig over dig, og have min glæde i din omvendelse; Jeg vil giøre dig saa meget got, at du ikke skal kunde oversee det, saafremt du giver mig dit hierte.

Beslutnings-Bøn.

O! du trofaste Frelsere, hvor skal vi hen? Din naade drager os jo sandelig med kierlighedens seler. Forandre dog det forhærdede hierte, og drag os mægtelig hen

hen i dine naades arme. Lad os blive overvundne af din kierligheds kraft, omvendte til dig, og til evig tiid forenede med dig. Amen!

Mariæ Besøgelses Dag.

De troendes salighed i denne tiid.

JEsus Christus, som har giort os salige, forlene os sin naade, at vi ret maae erkiende den salighed, som vi have udi ham, og saaledes ogsaa efter Guds villie nyde den samme formedelst troen i dette liv, at vi og omsider maae komme til at besidde den hisset i beskuelsen. Amen!

Saulus skriver i Epistelen til de Romere i det 8. cap. v. 24. Vi ere frelste (eller salige) i haabet. Udi disse ord, Elskelige i HErren, siges os tvende ting, 1) at de troende allerede ere salige, 2) at de ogsaa haabe at blive salige, og ere altsaa salige re & spe, baade i gierningen og i haabet. Thi Apostelen siger ikke: Vi ere ikke endnu salige, men haabe at blive salige; men hand siger: Vi ere frelste (eller salige) i haabet, og i grædsken heder det: τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν, det er, thi vi ere blevne frelste eller saliggiorte ved eller i henseende til dette haab: hvilket haab hand nemlig havde talt om i det foregaaende fra det 17. til 23. vers, og dette er det hand bliver ved at tale om, naar hand fremdeles

deles siger: Men det haab, som sees, er ikke haab; thi haaber og nogen det, som hand seer? Men haabe vi det, som vi ikke see, da forvente vi det ved taalmodighed. Saa lærer da Apostelen gandske tydelig, at de troende vel haabe formedelst troen til den tilkommende salighed, det er, til den forjættede herligheds aabenbarelse, men at dog dette haab slet intet betager det, at de allerede her ere giorte salige, og virkelig ere salige i troen, saasom de allerede her ere deelagtige i Christo, allerede i dette liv formedelst troen nyde Guds naade og alle himmelske gode ting, og ere som Christi lemmer satte med ham i himmelen, eller i det himmelske væsen, Eph. 2, 6. og have deres borgerskab i himlene, Phil. 3, 20. ihvorvel slig nærværende salighed endnu er skiult under den vedhængende synd og skrøbelighed, saavelsom og under korset, indtil HErren selv bliver aabenbaret, og de troende blive aabenbarede med ham udi herlighed. Col. 3, 3. 4.

Elskelige i HErren, den tilkommende salighed veed hver mand at sige af, og der ere vel mange tusinde, der trøste sig derved, hvis haab dog ikke har nogen grund, saasom de endnu først maatte blive andre menniske, om ellers deres haab skulde have nogen ret grund, og de vilde omsider see samme haab opfyldt. Men den nærværende salighed, som vi have her i troen, (saa fremt vor troe ellers er af den rette art,) er endnu alt for ubekiendt en sag. I Skriften er den vel rigelig forkyndet; saa have ogsaa troe Lærere troligen foredraget og indskærpet den Hell. Skriftes vidnesbyrd om den samme, hvorhen

hen i særdeleshed den deylige liden tydske bog kand regnes, som sal. Hr. D. Spener har giort, von der Seligkeit der Kinder GOttes: Men ikke des mindre synes det endnu altid at være en fremmedtmg for de fleste, naar man prædiker for dem, at de troende i visse maader ere nu allerede salige. Verden har ingen øyen at see denne salighed med; men de troende lukke ikke deres øyne, som Gud har givet dem dertil, ret op, til at give agt paa den samme, at tænke den ret efter, og anvende den saaledes, som de vel kunde ved Guds naade, at de maatte stedse leve i saadan salighed, ligesom i deres element. For den aarsags skyld har jeg for et aar siden udaf denne Festes-Evangelium handlet om de troendes salighed, og det skal ikke falde mig fortrydeligt, at handle igien derom paa nærværende tiid, paa det at det ord, som den gang er prædiket, maa komme eder i hukommelsen igien, og sagen selv endnu klarere og tydeligere blive eder forestillet. Men siden der den gang er bleven talt om de troendes salighed i almindelighed, saa skal der paa nærværende tiid tales om deres salighed i denne tiid i særdeleshed, paa det at vi maae ret erkiende denne, og tage den til hierte. Lader os ydmygeligen paakalde Gud om sin Hellig Aands bistand i at lære og høre til, udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o.s.f.

Texten.

Luc. Cap. I. v. 39-56.

Men Maria stod op i de dage, og gik hastelig paa biergene til Juda stad, og kom ind i Zachariæ huus,

huus, og hilsede Elisabeth. Og det begav sig, der Elisabeth hørde Mariæ hilsen, sprang fosteret i hendes liv; og Elisabeth blev fyldt med den Hellig Aand, og raabte med stor røst, og sagde: Velsignet er du iblant qvinderne, og velsignet er din livs frugt. Og hvoden kommer mig det, at min HErres moder kommer til mig? Thi see, der din røstes hilsen kom mig til øren, sprang fosteret i mit liv af glæde. Og salig er hun, som troede; thi det skal fuldkommes, som hende er sagt af HErren. Og Maria sagde: Min siel ophøyer HErren; og min aand glæder sig i Gud min Frelsere. Thi hand haver seet til sin tienerindes ringhed. Thi see, nu herefter skal alle slægter prise mig salig. Thi hand haver giort store ting imod mig, som er mægtig, og hans navn er helligt; og hans barmhiertighed varer til alle slægter efter hverandre hos dem, som ham frygte. Hand haver brugt magt med sin arm; hand haver adspredt dem, som ere hofmodige i deres hiertes tanke. Hand haver draget de mægtige af stolene, og ophøyet de ringe. De hungrige haver hand opfyldt med gode gaver, og de rige haver hand afvist tomme. Hand haver annammet sin tienere Israel, med

med at tænke paa barmhiertighed, (som hand sagde til vore fædre, Abraham og hans sæd,) til evig tiid. Men Maria blev hos hende ved tre maaneder; og hun foer til sit huus igien.

Udaf disse oplæste textes-ord skal da, som allerede tilforn er sagt, i Guds navn handles

Om

de troendes salighed i denne tiid,

Hvilken vi først vil beskue, som i et speyl, udi

I. Elisabeths,

II. Mariæ exempel.

Dernæst vil vi rette vore hierter endnu nærmere paa os selv, og betænke, hvorledes vi maae fore denne saa vigtige sag os ret til nytte.

Vi bede Gud endnu eengang, at hand rigeligen vil skenke os sin naade hertil for Christi skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Elskelige i HErren! Elisabeth er det, der har udtalt den sag med sin mund, som vi paa nærværende tiid have taget os for at handle om. Thi saa siger hun til Maria: Salig er hun, som troede, saasom det egentlig lyder i grædsken; og deri ligger mere, end som naar Lutherus oversetter det: O! salig er du, som troede. Thi omendskiont det er aabenbar, at Maria allernærmest er meent med disse ord; saa har

dog Elisabeth talet saadan, at hun har fremlagt og tilkiendegivet sagen selv, nemlig de troendes salighed i almindelighed, at denne salighed ikke horde Maria allene til for hendes person, men hvo som troede Guds ord, hand havde og samme salighed til fælles med hende, eller kunde ligesaadel prises salig, som hun. Derfor give og disse ord os fornemmelig anledning til at handle om saadan salighed udaf den hele text.

Salig var derfor og hun, nemlig Elisabeth, fordi hun havde troet. Thi uden tviil havde Zacharias aabnet for hende det Engle-syn, hand havde seet, og kundgiort hende det HErrens ord, hvilket Engelen havde sagt ham i templen, efter c. 1. 11-20. Thi ihvorvel hand for sin vantroes skyld var bleven stum, og derudover ikke har kundet sige Elisabeth det mundtlig, saa kand man dog let tænke, at hand maa have opskrevet for hende, alt hvad ham var vederfaret, ligesom vi see i det næstfølgende 63. vers, at hand, da hand har vildet tilkiendegive sin sons navn, har begieret en tavle, og opskrevet det navn Johannes. Da nu Elisabeth i den sag ikke var vantroe, men troendes, saa var hun salig udi saadan sin troe. Thi ey allene blev det ord opfyldt paa hende, som Engelen havde sagt om hende, men hun blev og af Engelen forestillet Maria til et exempel, som den, hvilken Gud havde beviist sin almagt paa, eller, hvorledes ingen ting var umueligt hos ham, i det hand i hendes alderdom havde befriet hende fra hendes ufrugtsommelighed, saasom vi finde i det foregaaende 36. og 37. vers. Visselig, dette er ingen ringe salighed, som de troende

have

have i denne tiid, at Gud gior saadan barmhiertighed imod dem, at andre kand og ved deres exempel opvække sig til troen, og derved oprette og styrke sig, I det de beskue baade Guds naade og almagt i dem, ligesom i et speyl. Derudi erkiendte Paulus sig og for salig, 1 Tim. 1, 16. at nemlig hans omvendelse skulde ogsaa stedse tiene andre til et exempel, hvoraf de kunde lære at kiende Christi barmhiertighed og taalmodigheds riigdom.

Men ligesom de troendes salighed er saaledes beskaffen, at det ene gode continuerlig folger af det andet; ligesaa gik det ogsaa her hos Elisabeth. Hendes troe var en glæde for Englene i himmelen; deri var hun salig. Deraf kom snart det andet gode, at een af HErrens Engle, som nys er meldt, forestillede Maria hende til et exempel. Herudi var hun ogsaa salig. Men deraf kom strax det tredie gode, at hendes troes exempel og det exempel paa den Guds almagt, som var bevliist paa hende, bevægede Maria til at giøre sig rede, gaae hastelig og med glæde over biergene, komme til hende i hendes huus, og hilse hende. Thi at Elisabeth har erkiendt dette for en salighed, give hendes egne ord tilkiende, da hun siger v. 43. Hvoden kommer mig det, at min HERRES moder kommer til mig? Nu kand man vel ikke negte, at der hos denne person, som er kommen til Elisabeth, har været denne gandske besynderlige omstændighed, at hun var, som Elisabeth kaldte hende, HERRENS moder; ikke des mindre finde vi dog ogsaa en salighed deri, som de troende have til fælles med Elisabeth. Thi det erkiender en troende billig

for en Guds naade, naar hand bliver vaer, at Gud ved sin Aand opvækker og tilskynder dem, der ere i naade hos ham, til at besøge ham, ikke for udvortes aarsagers skyld, eller for tidsfordriv, men paa det de kand styrke sig indbyrdes i deres allerdyrebareste troe, som de have annammet, forkynde hinanden Guds store gierninger, og derved herliggiøre HERRENS navn. De troende ere den levende Guds tempel: derfor have de og i deres hellige omgængelse øye paa Gud, som boer i dem, og velsigner deres omgængelse dertil, at den enes troe kand styrkes ved den andens ord, og de kand finde en Guddommelig kraft deraf paa deres siele, ligesom eet kul optændes af et andet. Paa Elisabeth er dette aabenbar. Thi ved denne besøgelse blev hun strax fuld af den Hellig Aand, og begyndte at forkynde HErrens herlighed med sin mund; og i de tre maaneder de bleve tilsammen, maae de nok fremdeles ikke lidet have opbygt hverandre. Men om denne de troendes opbyggelige omgængelse gives os ogsaa et herligt vidnesbyrd her og der i Apostlernes Gierninger. For exempel, cap. 14,27. cap.15,32. cap.18,24.25.26. og paa andre steder.

Men det fornemmeste vi have at anse hos Elisabeth i vor Evangeliske text, er dette, at hendes gandske hierte var opfyldt med vor HErres JEsu Christi saliggiørende kundskab; hun vidste ved den Hellig Aand, at Maria var en HErrens moder, at det, at barnet sprang i hendes liv, betydde, at denne HErre var nærværende, hun vidste, at alt, hvad Maria var bleven forkyndet af Engelen, eller den gandske prophetie om Christo skulde opfyldes. I

det

det hun nu saaledes troede selv paa Christum, saa fandt hun udi saadan en troe ogsaa i hendes deel sin fulde salighed, og var derover fuld af den Hellig Aands glæde. Ligesaa er det og hoved-sagen hos enhver troende, at hans hierte er formedelst den Hellig Aand opfyldt med JEsu Christi levende kundskab, og at hand troer, at det ikke skal feyle paa eet stykke af alt det gode, som er sagt om Christo i den Hellige Skrift. Alt det samme tilegner da troen sig, saaledes, at enhver troende erkiender i troen sin fulde salighed, og, naar saadan erkiendelse frembryder i ham, da, ligesom Elisabeth og andre troende, opfyldes derved med retfærdighed, og fred, og glæde i den Hellig Aand.

Den anden Deel.

Men vi gaae videre fort, og for det andet ogsaa beskue i Mariæ exempel, som i et speyl, denne de troendes salighed. Ihvorvel vi nu baade hos Maria og Elisabeth maae vel giøre forskiel imellem, hvad got dem er vederfaret af Gud for deres person, og hvad de have til fælles med andre troende: saa maa man dog vel og med al flid merke, at der er ingen troende til, som jo Gud i hans egne besynderlige omstændigheder for hans person lader nogen besynderlig barmhiertighed vederfares. Den ene erfarer Guds naade og hielp paa een, den anden paa en anden maade. Og just derudi bliver da Guds mangfoldige viisdom og godhed erkiendt i hans menighed, at hver en sand Christi lem kand sige i sin deel og i sin maade: det eller det har HErren bevist mig, hvor salig

er jeg, at HErren haver giort saa vel ved min siel! Ps.66,16.

Men herved skal vi i særdeleshed beholde dette, at det har været noget, Elisabeth har havt for sig selv, at hun har født HErrens forløbere til verden, og noget, Maria har havt for sig selv, at hun har født HErren selv til verden: hvilket deres besynderlige gode er deri skilt fra andre troendes besynderlige gode, at hverken Johannis eller Christi fødsel er skeet dem allene, men alle til gode, ihvorvel Maria for sligt et fortrins skyld, som hun deri havde frem for alle andre qvinder, at hun var Christi legemlige moder, torde sige: **See, nu herefter skal alle slægter prise mig salig.** Vor Frelsere lærer os selv Luc.11,27.28. hvorledes alle troende skal have deres nytte deraf. Thi der en qvinde iblant folket opløftede rosten, og sagde til ham: **Saligt er det liv, som bar dig, og de bryste, som du diede;** svarede hand: **Ja salige ere de, som høre Guds ord, og bevare det;** hvormed vi ogsaa maae ligne Matth.12,48.49.50. Saaledes veed enhver troende, at, omendskiont ikke just alle slægter i denne verden skal prise ham salig, fordi hand ikke kand være dem saa bekiendt, som Maria, saa skal dog alle Engle og udvaldte prise ham salig i al evighed; ja hand veed, at hand alt paa nærværende tiid er salig deri, at hans navn er skreven i himlene, saasom Christus siger til sine disciple Luc.10,20. **Glæder eder, at eders navne ere skrevne i himlene.** Hand er (efter Ebr.12,22.) **kommen til Englenes mange tusinde, og til fuldkommede retfærdiges aander,** det er, til deres aander, der

ere

ere fuldkommede, og indgangne til deres roe. Skulde hand ikke deri holde sig for salig, at hand allerede nu paa denne tiid priises salig i himmelen?

I de øvrige ord af sin lofsang udbreder Maria det gandske saligheds liggendefæ, som de troende have endog i denne tiid, saaledes, at tiden ikke vilde strekke til, i fald vi vilde overveye alle ord i samme lofsang, og derudaf tage alle de besynderlige stykker, der henhøre til saadan de troendes salighed, i betragtning. Dog vil jeg give eders kierlighed hoved-noglen dertil, hvorledes enhver kand selv finde den, og erkiende den udaf ordene i denne lofsang. Men dette er hoved-noglen, som Paulus anviser os Rom. 8, 32. hvor hand siger: Hvorledes skulde hand ikke ogsaa naadeligen give os alle ting med Christo? Med denne nogel lukte Maria alle dørene op til Guds skat-kamre; der fandt hun strax, at alt, hvad Gud er i sine herlige egenskaber, det var hand hende. Hende var hand stor, mægtig, hellig, barmhiertig, retfærdig, mild og rund, trofast og sanddru, evig og uforgængelig. Alt det, siger jeg, var hand hende, og derudi fandt hun formedelst troen en u-endelig saligheds fylde. Ligeledes var alt, hvad Gud havde giort fra begyndelsen, og hvad hun vidste og troede, at hand endnu vilde giøre efter sin forjættelse, altsammen hendes. Thi Gud havde skenket verden Christum til en Frelsere, derudi var al hendes salighed begreben. Derfor glædede hun sig i Gud sin Frelsere, at HErren vilde annamme sin tiener Israel. Deri fandt hun sin deel, som en Guds Israelitinde. In summa: det var altsammen hen-

des. Hendes troe satte hende, som et kiert barn, paa Guds skiød, saa hun kunde sige til Gud: Du er min Fader, og jeg er dit barn, og alt, hvad du har, det er mit. Tænker det efter, saa skal I vel af Mariæ ord kunde erkiende den salighed, som de troende have i denne tiid, men som tillige gaaer ind i evigheden, og bliver der aabenbar udi herlighed.

Tilegnelse.

Og saaledes have vi da nu, Elskelige i HErren, seet lidet ind i det speyl, der er stillet os for øyne i den Evangeliske text, og i de to skionne exempler paa Elisabeth og Maria lidet beskuet de troendes salighed i denne tiid. Jeg siger, lidet; thi alt hvad vi have betraget og forstaaet deraf, er ikkun at regne, som en liden draabe imod et heelt haf. Derfor har jeg da og paa nærværende tiid til sidst bar viist Eders Kierlighed, hvor hoved-nøglen er, paa det I kand bruge den samme, og selv lukke Guds naades skat-kamre op, og beskue og betragte hvert i sær til eders sieles frelse og salighed.

Men du maatte endda sige: Hvorledes kand jeg, dersom ingen leder mig? Jeg vilde gierne ret erkiende de troendes salighed, som de allerede nu have; det skulde uden tviil være mig til stor nytte og mægtig bestyrkelse for min troe; men den hoved-nøgel, mig er anviist, veed jeg ikke saaledes at bruge, som det vel maaskee skulde være: derfor behøver jeg endnu nogen videre og mere anførsel. Ey kiere! luk mig dog nogle kamre op med den hoved-nøgel, at

jeg

jeg kand see, hvordan jeg skal bære mig ad, og siden gaae videre fort, og ogsaa lukke de andre Guds kamre op.

Dit forlangende er billigt, o! siel, som begierer sligt, jeg maa see, paa hvad maade jeg kand fyldestgiøre det. Det raad vil jeg give dig, at du skal selv tage den gandske Hellige Skrift, eller dog i sær det nye Testamente for dig, og begynde med ret flid og tilbørlig agtsomhed at læse det samme, omendskiønt du endog havde læst det mange gange. Naar du nu finder en god forjættelse deri, saa appliceer den strax i troen paa dig.

For exempel, naar du læser Matth. 1, 21. Hans navn skal du kalde JEsus; thi hand skal frelse sit folk fra deres synder, saa sig: Ey! saa er jeg jo et ulykkaligt menniske, om jeg lever i synden; og om jeg endskiønt vilde troste mig ved Guds naade, saa var jeg dog et ulykkaligt menniske, i fald jeg ved saadan udvortes trost fremturede i synden, thi her staaer: Hand skal frelse sit folk fra deres synder. Kiere HERRE JESU! frels mig og fra mine synder, forlad mig dem, og rens mig derfra, for dit navns skyld: og om synden endnu hænger ved mig i dette dødelige tabernakel, saa lad den dog aldrig herske over mig.

Læser du videre v. 23. Du skal kalde hans navn Emanuel, hvilket er udlagt: GUD med os; saa sig du strax i troen: Gud med os, og ogsaa med mig; derfor er du, HErre JEsu, nævnet med dette navn, paa det jeg maa vist vide, at Gud er med mig, naar jeg af hiertet troer paa dig, derfor forsager jeg trostig dievelen og alle synder,

paa det at jeg i gierningen maa erfare! dette dit navns kraft, og Gud være med mig. Item: er da Gud med mig, saa byder jeg hermed dievelen og alle hans anfegtninger trods, Gud kand rive mig ud af dødens og dievelens strube. Er Gud med mig, hvo vil da være imod mig? Er Gud med mig, hvad skulde da være mig saa tungt i mit gandske levnet, at jeg jo med ham eller ved ham skulde overvinde det, det være sig udvortes lidelse eller indvortes anfegtning? O! vel mig, at jeg erkiender sligt! Hvilken en salighed er det allerede nu i troen, at Gud er med os! Hvad vil det ikke hisset være!

Far saaledes fort med at læse, og applicere alting paa dig. Thi det er altsammen dit, saafremt du af hiertet begierer at være forløst fra synden, og søger saadan forløsning i Christo JEsu. Hvor du finder noget got, der maa du tænke ved dig selv: Salig er jeg, dersom jeg troer, og ret tilegner mig det ved troen; saa skal du snart finde saa mange naades liggendefæ, at de skal komme dig utallige og uendelige for.

See dog endnu i særdeleshed ind i det 5te cap. hos Matthæus, hvor det heder v. 3. **Salige ere de fattige i aanden; thi himmeriges rige er deres.** Naar du læser dette, saa sig ved dig selv: HErre, lær mig vel at forstaae den rette fattigdom i aanden, og giv mig den samme, paa det at jeg ogsaa maa besidde saadan salighed, og i samme aandelige fattigdom besidde himmerig.

Læser du v. 4. **Salige ere de, som sørge; thi de skal husvales,** saa sig strax ved dig selv: Ach! HErre, bevar mig fra nu af, at jeg for ingen deel glæ-

glæder mig mere med verden, men meget mere sørger over mine synder; og o! salig er jeg, at du har givet mig anger og ruelse over synden; om jeg og enskiønt endnu maa sørge, saa er jeg dog salig, thi jeg veed, jeg skal huspales: HErrens mund har sagt det.

Læser du v. 5. Salige ere de sagtmodige; thi de skal arve jorden, saa siig strax: Ach! HErre, giv mig en sagtmodig aand, at jeg for ingen deel maa trettes med nogen om det timelige; thi her staaer jo, at de sagtmodige skal arve jorden. Hvor salig er jeg, om jeg troer dette, og derfor meget heller lider uret, og lader mig meget heller berøve, end jeg skulde forgiæves trette med andre, efter Pauli regel 1 Cor. 6, 7.

Læser du v. 6. Salige ere de, som hungre og tørste efter retfærdighed; thi de skal mættes, saa siig: Ach! HErre, giv mig saadan en salig hunger og tørst efter retfærdighed, paa det at jeg ogsaa maa mættes efter dit ord, og, som dit faar, have liv hos dig, og have overflødigt.

Far saaledes fort, saa bruger du den dig anviste hoved-nogel ret i den gandske Hell. Skrift, og kand dermed gaae hele Skriften igiennem, og lukke alle Guds skat-kamre op, det ene efter det andet, og udtage Guddommelig kraft i alle de ting, som høre til livet og gudfrygtighed.

Thi een ting vil jeg sige dig: Det maa ingen ørkeslos speculation eller blot nysgierig beskuelse være, men alt hvad du finder i den Hell. Skrift om de troendes salighed i dette liv, det maa du strax anvende, som til din trøst, saa ikke heller mindre til

et

et gudeligt levnet og omgængelse, og bede Gud, at hand vil lade det komme til ret kraft hos dig; ellers maatte du bedrage dig selv, og ingen salighed finde deri, men meget mere faae des svarere en dom. Men er det dit rette alvor hermed, nemlig, at du vil søge syndernes forladelse i Christi blod, og dernæst ogsaa af hiertet afdøe synden, og leve retfærdighed, saa maa du sikkert holde den hele Bibel for Guds Testamente, og skal ikke tage feyl, om du erkiender dig for arvingen til alle ting derudi, og troer, at alting er dit; ligesom da Paulus med udtrykkelige ord siger 1 Cor. 3, 21. 22. 23. **Alle ting ere eders, være sig Paulus eller Apollo, eller Kephas, eller verden, eller liv, eller død, eller nærværende eller tilkommende ting; alle ting ere eders. Men I ere Christi, men Christus er Guds.**

Vilde du kandskee endnu ogsaa gierne have en liden bog, hvorudi Guds børns salighed, og Guds naades liggendefæ bleve forestillede, paa det du des lettere kunde finde dem i Skriften, saa har jeg vel tilforn talt om een, som sal. D. Spener har udgivet under den titel: **Seligkeit der Kinder GOttes**; men jeg kand ikke forbigaae, at jeg jo endnu skal recommendere dig een af den selvsamme sal. Læreres bøger til samme øyemerke, som kaldes **Die lautere Milch des Evangelii**, en bog, som er slet af anseelse, men kand anvendes til usigelig nytte for naade-hungrige siele. Vel eder alle, dersom I erkiende denne de troendes salighed ret i denne tiid, ja salige ere I, dersom I ogsaa besidde den

ret

ret i sandhed, og salige, salige, salige ere I, dersom I og anvende den ret.

Beslutnings-Bøn.

Trofaste Frelsere, det er dig, som gior os salige. Salig var Elisabeth, at hun troede paa dig; salig var Maria, just derfor, at hun troede paa dig; salige ere alle, som troe paa dig, thi de skal ikke fortabes, men have et evigt liv. Men salige ere de endog i dette liv, thi de ere dine med-arvinger, og dit legems lemmer. Du er vort hoved. Alt hvad dit er, det er vores formedelst troen. Lær os det, og giv os, at vi maae erkiende det i kraft, og erlange og besidde det i gierningen. Amen.

Den 4. Sondag efter Trinit.

Guds børns hiertelige barmhiertighed.

Gud, som er kierlighed, øse sin kierlighed til os ud i vore hierter ved den Hellig Aand, og giøre os til sin kierligheds og barmhiertigheds efterfølgere, ved sin Søns, vor HErres JEsu Christi, kraft. Amen!

Elskelige i HErren! Den kilde, hvoraf det er udflydt, at GUd har givet os sin Søn til en Frelsere, og med ham naadeligen givet os alle ting, bliver os tilkiendegivet i Zachariæ loffang Luc. 1, 78. og det er

vor

vor Guds hiertelige barmhiertighed. Thi saa siger Zacharias: Ved vor Guds hiertelige barmhiertighed, ved hvilken opgangen af det høye haver besøgt os, o.s.v. Thi hvad kunde bevæge Gud til at hielpe det i synden faldne menniskelige kion igien? Paa vor side fandt hand ingen værdighed, men lutter synd og fordervelse; saa var der da inket tilbage, uden hans pure bare forbarmende kierlighed, hvilken da og har bevæget ham til at hielpe os igien af vor elendighed. Og denne selvsamme hans hiertelige barmhiertighed er det, ved hvilken ogsaa opgangen af det høye, det er JEsus Christus, Guds Søn, har besøgt os formedelst Evangelium, hvilket er kommen til os fra dem, der har først forkyndet det, og er os ogsaa forkyndet, at vi derudi maae have fuld trøst, og saafremt vi ikke forhindre os selv ved vor ubodfærdighed, da blive evig salige derved.

Elskelige i HErren, saa vel som det befalder os, naar det liflige Evangelium om vor Guds hiertelige barmhiertighed prædikes for os, og al salighedsog trøstes kilde saaledes vises frem for os, og saa gierne som vi vil nyde deel i saadan saliggiørelse og trøst; saa fornødent er det og, at det bliver os troligen tilkiendegivet, og indskærpet af Guds ord, at, saafremt vi vil øse vand med glæde af denne kilde, eller stedse nyde denne Guds hiertelige barmhiertighed, og ikke formedelst ukierlighed forspilde den igien, som hisset den onde tienere Matth. 18, 32, 35. saa maae vi ogsaa lade os bevæge til hiertelig barmhiertighed imod vor næste. Thi ligesom Guds høyeste egenskab er kierlighed, saa er ogsaa dette

san-

sande Guds borns egentlige character, at de ere deres himmelske Faders kierligheds og barmhiertigheds efterfølgere.

Dette skal der da nu i HErrens frygt gives nogen udførligere underretning om og en nærmere anviisning til, udaf vor dags Evangeliske text. Lader os bede HErren, at hand hertil vil forlene os sin Hellig Aands naade og kraftige bistand, udi et troende Fader vor.

Texten.

Luc. Cap. VI. v. 36-42.

Derfor værer barmhiertige, som eders Fader og er barmhiertig. Og dømmer ikke, saa skal J og ikke dømmes; fordømmer ikke, saa skal J ikke fordømmes; forlader, saa skal eder forlades. Giver, saa skal eder gives; en god, knuget og skuddet, og overflødig maade skal de give i eders skiød; thi lige med den maade, som J maale med, skal eder maales igien. Men hand sagde dem en lignelse: Monne en blind kunde vise en blind veyen? skulle de ikke baade sammen falde i graven? Discipelen er ikke over sin mestere; men hver, som er fuldkommen, skal være som hans mestere. Men hvi seer du skæven, som er i din broders øye, og bielken, som er i dit eget øye, agter du ikke? Eller hvor-

hvorledes kand du sige til din broder: Hold, broder, jeg vil drage skæven ud, som er i dit øye, du som ikke seer selv bielken i dit øye? Du øyenskalk, uddrag først bielken af dit øye; og da skal du klarligen see at uddrage skæven, som er i din broders øye.

Vdaf denne nu oplæste Evangeliske text skal der da handles i HErrens navn

Om Guds børns hiertelige barmhiertighed.

I. Hvorledes de lære den samme af deres himmelske Fader,
II. Hvorledes de bevise den, og
III. Hvorledes den bliver dem igien betalt med usigelig barmhiertighed.

Den barmhiertige Gud og Fader i himmelen lade os ogsaa paa nærværende tiid øse med glæde af sin evige kierligheds kilde, at vi maae ret forstaae alt dette, føre sligt i en sand øvelse udi vort gandske levnet, og nyde hans u-endelige barmhiertighed her timelig, og hisset evindelig. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu det første er angaaende, hvorledes nemlig Guds børn lære den hiertelige barmhiertighed af deres himmelske Fader, saa lærer begyndelsen af den

den Evangeliske text os det: Derfor værer barmhiertige, som eders Fader og er barmhiertig. Disse ord vise os tilbage til det foregaaende vers, hvor det heder: Men elsker eders fiender, og gjører vel, og laaner, ventendes der intet for, saa skal eders løn være stor, og I skal være den Høyestes børn; thi hand er god mod de uraknemmelige og onde. Herimod maae vi holde det, vor Frelsere har sagt om denne selvsamme sag Matth. 5, 44. 45. 46. 47. 48. men saaledes, at vi med al flid give agt paa, hvorledes den HErre JEsus med saa gandske stor og besynderlig eftertryk har forestillet os den himmelske Fader i hans kierligheds, godheds og barmhiertigheds bevisning og ovelse imod menniskene, paa det at vi deraf maae slutte og erkiende, hvad hans hierte og sind og egentlige art og Guddommelige natur er.

Thi da du mueligt maatte tænke: Hvo kand kiende Guds sind og hierte? og hvo er saa vis, at hand kand udgrunde den himmelske Faders Guddommelige natur, og hans art og egenskab? See, saa tager vor Frelsere dig ligesom ved haanden, og viser dig, hvorledes du hver dag har det for øyne, hvoraf du kand lære Guds hierte, sind, art, natur og egenskab lettere, bedre og fuldkomnere, end af al menniskers mundtlig underretning. Du seer jo, hvorledes menniskene ere beskafne paa jorden, hvorledes de ey allene af skrøbelighed daglig synde saa meget, og vel intet andet fortiene end straf, men endog meste parten gandske modtvillig fortorne Gud, og misbruge saa vel deres liv, som alle andre gode ting og gaver, Gud har forlenet og endnu dag-

lig skenker dem, til at giøre des mere synd, og, om de endskiønt i deres samvittighed og ved Guds ord blive bestraffede derfor, ja ogsaa i gierningen tugtede, dog ikke bedre sig, men, jo langmodigere Gud er, jo mere og grusseligere opfylde deres synde-maal. Naar du eftertænker det, og overveyer, hvad du vel vilde giøre, i fald de menniske, du har magt over, omgikkes saaledes med dig, som nu er sagt, at de omgaaes med Gud, saa skal du meget snart finde de tanker hos dig, at du ingenlunde kunde taale saadan en forskrekkelig utaknemmelighed og saadan stor modvillighed og ondskab, end sige at du skulde altid bevise dem ny kierlighed, godhed og barmhiertighed, og øse velgierninger over velgierninger paa dem. Men nu lærer den HErre JEsus dig at oplofte dine øyne, og see, hvorledes den himmelske Fader ey allene giør sine fromme og lydige børn, men endog utallige onde og utaknemmelige menniske saa meget got, giver dem regn og frugtbare tider af himmelen, i det hand fylder dem med føde, og deres hierter med glæde, Ap. G. 14, 17. og lader sin sool opgaae over onde og gode, og er god mod de utaknemmelige og onde, saasom hand taler Matth. 5, 45, og næst for vores text. Der seer du, siger jeg, for øyne, og nyder selv fra din barndom op indtil denne tiid alle saadanne velgierninger med, og veed i din samvittighed, at du er selv een af dem, der ikke kand rose sig af, at hand endnu har brugt og anvendt een eneste velgierning saadan, som hand har skuldet, men vel skammelig misbrugt mange. Det skal derfore være dig en daglig, giorlig, øyen og øren opfyldende

de

de, og ret levende underretning om, at Gud er kierligheden og barmhiertigheden selv, saaledes, at hans barmhiertigheds riigdom er ogsaa gandske ubegribelig for dig, efterdi du aldeles ikke finder dit hierte saaledes beskaffen af naturen. Der siger nu vor Frelsere: Seer du det? Saa bær den himmelske Fader sig ad, som dog er den Allerhøyeste, og kunde forderve menniskene paa eengang. Dersom du nu gierne vil være et den Allerhøyestes barn, saa man kand erkiende dig derfor i din art, natur og væsen, og i din handel og opførsel imod menniskene, saa maa du ogsaa være barmhiertig paa samme maade, som hand er barmhiertig, og saa maa du stedse beholde dit hierte fuldt af kierlighed og barmhiertighed, omendskiønt menniskene ikke ere din kierlighed værd, ja om de endskiønt modtvillig giøre dig imod, og tilføye dig al hiertesorrig; da maae menniskene med rette sige om dig: See der, det er den Allerhøyestes rette barn, hand bær sig ad, ligesom Gud, elsker sine fiender, velsigner dem, som ham bande, giør dem got, som ham hade, beder for dem, som overfalde og forfølge ham, hand seer ikke paa, om menniskene ere ham bekiendte og beslægtede, eller ubekiendte og fremmede for ham, om de erkiende hans velgierninger med taknemmelighed, eller ikke, ere dem værd, eller ikke, om hand kand vente sig noget af dem igien, eller ikke, men hand glæder sig, naar hand kun kand giøre got, er altid i verk med at elske, og det giør ham ont, naar nogen giør sig ubeqvem til at faae deel i hans kierlighed.

Men naar vor Frelsere i sær derudi viser os hen

til den himmelske Faders efterfølgelse, at vi ey allene skal elske vore venner, men endog vore fiender, saa forer hand os ligesom af naturens trivial eller nederste skole i sit ords og Evangelii høye skole. Thi der er mere at see, end den udvortes soel, som Gud lader opgaae over onde og gode, og end den regn, hand lader falde over retfærdige og uretfærdige. Saa, heder det der, haver Gud elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv. Joh. 3, 16. Item: Men Gud priser sin egen kierlighed imod os, at Christus er død for os, der vi vare endnu syndere, ugudelige og hans fiender, Rom. 5, 6. 8. 10. at hand haver elsket os, og haver udsendt sin Søn til en forligelse for vore synder, og at vi skal leve ved ham, 1 Joh. 4, 9. 10. og: Seer, hvor stor en kierlighed Faderen haver givet os, at vi skal kaldes Guds børn. 1 Joh. 3, 1.

Men det er endnu ikke nær alt det, der kunde og skulde siges derom, i fald tiden tillod det, nemlig hvorledes den hiertelige barmhiertighed maa læres af den himmelske Fader. Den HErre JEsus har ikkun viist os hen i naturens og sit hellige ords rette skoler, i hvilke vi skal studere og lære herpaa vor hele livs tiid, og kand dog aldrig faae udlært Guds hiertelige barmhiertighed. Men hvad man har lært deraf, det maa man ikke lade blive derved, at man veed det, men man maa bevise det i gierningen, ligesom den himmelske Fader beviser sin kierlighed i gierningen. Hvilke ting, som Faderen

gior,

gior, de samme gior og Sønnen ligesaa, siger Christus Joh. 5, 19. Ligeledes og, hvilke ting som Guds born see deres himmelske Fader giore, de samme giore de og ligesaa, som hans rette born.

Den anden Deel.

Derfor lader os ogsaa for det andet overveye, hvorledes Guds børn igien bevise den hiertelige barmhiertighed paa deres næste, som de have lært af deres himmelske Fader. Det give Christi ord i vort Evangelium os meget tydelig tilkiende. Hand siger: Dømmer ikke, fordømmer ikke, forlader, giver. Saaledes handle da sande Guds born, de domme ikke, de fordomme ikke, de forlade, de give, det er, de have et hierte fuldt af kierlighed, mildhed, venlighed, godhed, behielpsomhed. In summa: Det er deres ny natur, og den dem ved den Hellig Aand forlenede hoved-egenskab, at de nu ikke mere søge deres eget, som den fordervede natur gior, men gierne vilde giore got imod alle menniske, og have kierlighedens kilde i deres hierter, hvilken ikke vil holde sig tillukt, men immer bryde ud og udstromme i utallige bække. Ligesom det nu treffer sig, og omstændighederne medføre, saadan beviser deres kierlighed og barmhiertighed sig. Høre de, at der tales ilde om deres næste, saa give de sig ikke til med at domme og fordomme ham, men vende alting til det beste, saa meget som skee kand. Gior nogen dem imod, saa forlade de ham det gierne og af hiertet; see de nogen lide mangel og trang, saa have de medlidenhed med ham, og det er dem en

glæde, naar de finde, hvormed og paa hvad maade de kand hielpe ham. I de sidste vers af vor text fremforer vor Frelsere en lignelse, naar hand siger: **Monne en blind kunde vise en blind veyen?** o. s. v. Dermed vil hand nemlig lære, at man ikke skal formastelig domme andre, naar man mener, man finder nogen mangel paa kierlighed, eller noget andet lastværdigt hos dem, men at enhver skal først see paa sig selv, feye for sin egen dør, og i sin deel lære Guds hiertelige barmhiertighed og alt got, og øve det imod sin næste; naar dette er hans alvor, saa maa hand ogsaa søge med sine ord at forbedre andre. Deraf see vi da og, hvorledes Guds børn bevise den hiertelige barmhiertighed mod deres næste. Saa tit som andre folkes feyl falde dem i synene, eller andre sige dem noget derom, saa tænke de paa sig selv, see deres egne feyl udi deres næste, og ere først betænkte paa at forbedre sig selv, og, naar de da finde leylighed, og det kand skee, saa forbedre de og gierne deres næste ved en nyttig erindring, ikke af laste-syge, men af sand kierlighed og medlidenhed.

Dette er heller ikke alt det, der kunde og skulde siges om Guds børns hiertelige barmhiertigheds bevisning, i fald tiden tillod det. Det er os kun ligesom bleven viist med en finger, hvorledes saadan bevisning skeer; nu maae vi videre efterforske sagen for os selv i den Guds skole, som tilforn er givet tilkiende, og derved sinnet selv føre alting flittig i øvelse, men fornemmelig see paa JEsum Christum, som det Guds væsens rette billede, og herlighedens glands, der med sit exempel har lagt os

det

det allerstørste beviis for syne paa kierlighed og barmhiertighed, i det hand er død for os, som vare ugudelige paa den tiid, og da vi vare endnu hans fiender, som tilforn er anført af Epistelen til de Romere cap. 5.

Den tredie deel.

Det staaer endnu tilbage, at vi ogsaa for det tredie maae overveye, hvorledes denne hiertelige barmhiertighed, som Guds børn bevise imod deres næste, bliver dem igien betalt af Gud med hiertelig barmhiertighed. Naar de ikke domme, saa skal de og ikke dømmes; naar de ikke fordomme, saa skal de og ikke fordømmes; naar de forlade, saa skal dem forlades; naar de give, saa skal dem gives, og det ikke saa lidet, som de give, men en god, knuget og skuddet, og overflødig maade skal man give i deres skiød. Thi, have de endskiønt givet lidet, saa vilde de dog gierne giort mere, dersom de havde havt evne til at giøre det, og det skulde været deres glæde, dersom de kun havde kundet give deres næste brav meget. Det seer Gud, derfor maaler hand dem igien med den maade, som de have maalt andre med, og siden det ikke fattes ham paa evne, saa erstatter hand ey allene deres gierning, men endog deres gode villie. Og havde de for deres udvortes mangels skyld ikkun kundet i gierningen bevise een eneste barmhiertigheds draabe, som den fattige enke, der kun lagde to skierve udi, som var hendes gandske næring, Marc. 12, 42. 44. men de havde derhos et heelt hav fuldt af kierlighed og medlidenhed i deres

hierte, hvilket de gierne vilde meddele, om de kunde, saa skulde Gud ikke give dem den draabe igien, som de i gierningen havde givet, men et heelt hav af hans kierlighed og barmhiertighed.

Seer, saa har den HErre JEsus tydelig nok lagt os for øyne i vor text, hvorledes den himmelske Fader betaler sine børn deres hiertelige barmhiertighed igien med hiertelig barmhiertighed. Hand er os intet skyldig, men vi ere ham alting skyldige, og kand slet intet giøre, som vi jo ere skyldige at giøre, ey alleene, fordi vi ere hans creature, men endogsaa, fordi hand har givet os sin Søn til en Frelsere, og har bevist os utallig meget got. Og det er ogsaa naade og barmhiertighed, om vi kand bevise barmhiertighed imod vor næste: thi det ere vi ikke værd engang, at Gud skulde bruge os til sin barmhiertigheds udrettere og redskabe, efterdi hand jo vel kunde giøre vor næste got os foruden: men bruger hand vor haand dertil, saa er det os saadan en velgierning, som vi ikke nok kand takke ham for i evighed. Hvilken en hiertelig Guds barmhiertighed er det da nu, at hand betaler os det, som dog har været vor pure skyldighed at giøre, ja, at hand betaler sin egen velgierning, som hand endog deri har bevist os, at hand har bøyet vort hierte til barmhiertighed, og givet os baade villie og formue til at giøre got, altid med nye og endnu større velgierninger, og saaledes kroner sine gaver udi os.

Men denne Guds naade-betalning strekker sig baade til tiid og evighed. Thi Guds hiertelige barmhiertighed er saa stor, at hand ligesom ikke kand spare sit vederlag saa længe, til vi komme af tiden

den i evigheden, men gior her allerede en god begyndelse dertil. Der er intet deyligere spil at see paa jorden, end dette, hvorledes Guds born ligesom kappes med deres himmelske Fader i at giore vederlag. De elske ham, fordi hand har elsket dem først, og sige: nu Gud har beviist mig barmhiertighed, forladt mig mine synder, og giort mig til sit barn, saa vil jeg gierne bevise hver mand barmhiertighed, og er der nogen, som gior mig imod, saa vil jeg gierne forlade ham det, efterdi Gud har givet mig mine ti tusinde pund efter; min næste kand aldrig giore mig saa meget imod, som jeg har giort Gud imod, og hand har ikke alleneste forladt mig det, men hand gior mig endnu usigelig meget got dertil, saadan vil jeg da og handle med min næste; derpaa gribe de frisk til gierningen, og bære sig og ligesaadan ad. Det seer da den kiere himmelske Fader, og er altid, saa tit nogen af hans born beviser barmhiertighed, til rede med en naade-betalning; det merker da et Guds barn, og bliver derved endnu mere optændt til taknemmelighed, beviser sig nu des kierligere imod sin næste; der er Faderen ogsaa strax til rede med en ny betalning. Og dette kierligheds spil drives saadan fort, saa længe et Guds barn vandrer her paa jorden.

Men det beste kommer bag efter. Gud giver vel her allerede en god, knuget og skudset, og overflodig maade i et hvert af sine borns skiod; men hisset skal naaden og barmhiertigheden fuldkommelig flyde over alle bredde, ligesaadan som naar man har senket en spand i havet, da ikke alleneste spanden er fuld, men alt vandet i havet er ogsaa under og over og

omkring den. Thi da skal Christus sige til dem hos sin høyre side: Kommer hid, min Faders velsignede, arver det rige, som eder er beredt fra verdens begyndelse. Thi jeg hungrede, og I gave mig at æde: jeg tørstede, og I gave mig drikke; jeg var fremmed, og I toge mig til eder; jeg var nøgen, og I klædde mig; jeg var skrøbelig, og I besøgte mig; jeg var I fængsel, og I komme til mig. Da skal de retfærdige svare ham, og sige: HErre, naar saae vi dig hungrig, og gave dig mad? eller tørstig, og gave dig drikke? Og naar have vi seet dig fremmed, og taget dig til os? eller nøgen, og have klædt dig? Og naar have vi seet dig skrøbelig, eller i fængsel, og ere komne til dig? Og Kongen skal svare, og sige til dem: Sandelig siger jeg eder, saa meget som I have giort een af disse mine mindste brødre, have I giort mig Matth. 25, 34-40. Der vil det ikke mere lade sig giøre, at kappes med Gud i at bevise kierlighed og barmhiertighed, men Gud skal selv være alting endog i alle, og der skal intet andet være, end en pur nydelse af Guds naade og barmhiertighed i Christo JEsu.

Tilegnelse.

Nu giordes det vel ikke fornøden, Elskelige i HErren, at legge noget ord til endnu om den tilbørlige application og tilegnelse af det, som nu er fremsat om Guds børns hiertelige barmhiertighed. Thi enhver, som har hørt derpaa, har lettelig kundet applicere og tilegne sig sligt alt-

sam-

sammen, saafremt hand ellers har vildet. Samvittigheden er et gesvindt vidne, og maa derfor snart have foreſtillet enhver sin ubarmhiertighed, som hans hierte endnu staaer udi imod hans næste, og at hand paa denne maade endnu intet Guds barn er, dersom det ikkun er Guds børn, der, i det de bevise hiertelig barmhiertighed, lade den himmelske Faders natur og egenskab finde hos sig. Og de, som have fundet naade hos Gud, og erlanget syndernes forladelse, og med den samme en sand forandring i deres hierte, hvorved de ere satte i saadant et væsen, at de daglig udøve den sande kierlighed og barmhiertighed, de maae ogsaa let have kundet giøre application paa sig selv ved det, som sagt er, saa de have sagt Amen dertil i deres hierte, og tænkt ved sig selv: Ja, det er sandt, ligesaadan har jeg erfaret det, som det bliver sagt.

Men jeg kand dog ikke efterlade endnu at give denne application nogen eftertryk, som enhver selv har giort.

Hør, du kiere Menighed, ja hør, du kiere Stad! Er der nogen Evangeliſk text i det gandske aar fornøden for dig, saa er det den, vi har i dag. Thi gierighed og ubarmhiertighed imod din næste er een af dine største synder. Mange skal for deres gierigheds skyld blive fordømte; mange skal lide evig pine for deres ubarmhiertigheds skyld, som de bevise imod deres næste. Thi de ere ikke Guds børn, fordi de ere ikke barmhiertige, som den himmelske Fader er barmhiertig. Ere de nu ikke Guds børn, (om de endskiønt holde sig derfor for deres udvortes Guds-tieneſtes skyld) saa kand de heller ikke være

re

re Guds arvinger eller Christi med-arvinger. Derpaa kand de tage sig et exempel i den rige mand, der saae Lazarus for sin dør, og ikke gav ham brodsmulerne af sit bord, men derover leed saadan en pine i helvede, at hand ønskede, Lazarus maatte dyppe det yderste af sin finger i vand, og dermed ledske hans tunge. Saaledes vil det og gaae mange iblant eder, I som nu elske Mammon, have Lazarus for døren, ja kunde let finde utallige fattige og elendige, dersom I vilde giøre dem noget got, men I tilukke eders hierte for dem. Gud vil igien lukke sit hierte og himlen til for eder, dersom I ikke bodfærdigen erkiende det, og ikke lade eders hierte forandre, til at blive Guds efterfølgere i kierlighed og barmhiertighed. Saa erkiender det da nu, da det bliver eder sagt, slaaer i eder, omvender eder til HErren, beder ham om alle eders synders forladelse, men i sær om forladelse for eders ubarmhiertighed, saa skal de blive eder forladne, og beviser eder da fremdeles som sande Guds børn, i at bevise hiertelig barmhiertighed imod eders næste.

Men I, som allerede bodfærdig have erkiendt eders forrige synder, og i sær eders ubarmhiertighed og ukierlighed, af bedet det hos Gud, og ved hans naade forbedret eder ved at bevise hiertelig barmhiertighed, holder eder ikke selv for kloge, og foragter ikke de andre. Vi have, saa mange som vi ere, endnu ikke nær bevist kierlighed og barmhiertighed nok imod vor næste. Visselig, vi maae endnu bedre dertil, dersom vi i gierning og sandhed vil hede den Allerhøyestes børn, vi have endnu langt fra ikke ret begyndt det rette spil, som maa findes imellem

lem Guds og hans born, saasom der tilforn er talet om. Men efterdi I dog selv ere lærte af Gud, at ove kierlighed og barmhiertighed, saa formaner jeg eder ikkun, at I herefter maae være overflodigere derudi, og ihukomme det ord, at hvo som saaer i velsignelser, skal og høste i velsignelser. 2 Cor. 9, 6. Saa gaaer nu hen, og udstroer i velsignelser, paa det I ogsaa kand høste i velsignelser, men værer allermeest bekymrede for et stort liggendefæ indvortes af kierlighed og barmhiertighed, og at Gud maa gandske opfylde eder med kierlighedens Aand, paa det I fra nu af efter eders gandske art og indvortes beskaffenhed maae være, og hisset blive befundne at være den Allerhøyestes born, der her have øvet barmhiertighed, og hisset erlange uendelig barmhiertighed.

Beslutnings-Bøn.

Ja! du evige Gud, lad dette ord være talt i velsignelse, bring det i enhvers ihukommelse, og grib derved enhver stærk ind i sin samvittighed, og ind i sin siel, at hand fra nu af intet andet legger flid paa og tragter efter, end at hand maa blive dit rette barn, og have dette til et usvigeligt beviis derpaa, at hand er barmhiertig, ligesom du er barmhiertig. Forleen os det for Christi skyld. Amen!

Den

Den 5. Sønd. efter Trinitat.

Vort garns udkastelse paa den HErres JESU ord.

Vor hielp er i HErrens navn; som giorde himmel og jord.

Det er en kostelig leve-regel, Elskelige i Herren, som Apostelen giver os Col. 3, 17. Alt det, som I gisre i ord eller gierning, ja alle ting skal I gisre i den HErres JESU navn, takkende Gud og Faderen formedelst ham. Denne regel gav hand vel den gang de troende Colossenser; men just dermed er den tillige given alle dem, som have faaet lige dyrebar troe med dem. Thi der kand vel foreskrives besynderlige regler, som ikke alle, men ikkun nogle efter deres besynderlige kald og stand skal rette sig efter, ligesom da Paulus saaledes i det efterfølgende giver qvinder, mænd, børn, fædre, tienere, herrer, hver deres lection i besynderlighed. Men denne regel angaaer alle uden forskiel, saa mange som nævne Christi navn.

Men dette er ey allene en universal og almindelig regel i henseende til alle troende, men endog saa i henseende til alle ord og gierninger, sluttelig ogsaa til alt, hvad de troende tage sig for indvortes i deres hierte. Thi hand siger: Alt det, som I gisre i ord, eller gierning, ja alle ting skal I gis-

I gjøre. Hvor kunde hand tale efterrykkeligere, eller give en almindeligere regel for alt de troendes foretagende, og for alle deres ord og gierninger, end just denne?

Men det er reglen, at de skal gjøre alle ting i den HErres JEsu navn, og saaledes at de takke Gud og Faderen formedelst ham, eller at det formedelst Christum kand i sandhed komme Gud til ære og lof. Hvad hand dermed vil have sagt, skal man da først bedre komme til at forstaae, naar man ret vil overveye alt det foregaaende, nemlig fra begyndelsen af det 1. cap. i Epist. til de Colossenser, indtil dette 17. vers af det 3. cap. Thi deraf kand man see, hvor høyt Apostelen lader sig være angelegen, at vise hvorledes al Guddommens fylde boer i Christo, og hvorledes derfor menniſket maa føres til hans saliggiørende kundskab, rodfæstes og opbygges i ham, og stadfæstes i troen, ja endelig Christus maa være alle ting endog i alle. Hvor nu denne Apostelens lærdom har funden sted, og menniſket af hiertet søger dette i gierningen, at Christus maa være alle ting udi ham, der skal saadan en lettelig kunde forstaae, at det er intet andet at gjøre alle ting i den HErres JEsu navn, end at gjøre alle ting i troen og ved troen, og intet tage sig for i sit sind at gjøre, som man jo er vis paa, det er den himmelske Fader velbehageligt i Christo JEsu, og kommer ham til ære, og man kand love og prise ham for, at hand ved Christum har forlenet os naade til at tale eller gjøre sligt.

Og saaledes er det nu en meget let vey for enhver troen-

troende at have en vis regel at gaae efter i alle sine ord og gierninger. Thi hand tør kun i alt, hvad der forefalder ham at giøre eller tale, spørge sig selv: Kand jeg giøre det i den HErres JEsu navn? Mon jeg og kunde takke Gud og Faderen derfor ved Christum? Er da hans hierte retskaffen i Christo, saa skal hand ved de saliggiørende ord, Paulus viser hen til i det næst foregaaende 16. vers, lettelig ledes paa den rette vey. Og da tør hand være trostig og frimodig i alle sine ord og gierninger, og, at jeg saaledes skal tal, eforud i troen udkaste sit garn paa den HErres JEsu ord.

Denne sag, Elskelige i HErren, og hvordan man saaledes skal udkaste sit garn, og derved vente sig Guds velsignelse, skal der paa nærværende tiid, efter den naade, Gud vil forlene, tales udførligere om udaf vor dags Evangeliske text. Lader os bede Gud om sin Hellig Aands bistand og kraftige medarbeidelse, udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Luc. Cap. V. v. 1-11.

Men det begav sig, der folket trængde sig paa ham, at høre Guds ord, og hand stod hos den søe Genezareth; og saae to skibe staae hos søen; men fiskerne vare udgangne af dem, og toede garnene. Da traadde hand i eet af skibene, som var Simons, og bad ham, at

at hand skulde legge lidet fra landet; og hand satte sig, og lærde folket af skibet. Men der hand lod af at tale, sagde hand til Simon: Far ud paa dybet, og kaster eders garn ud til en dræt. Og Simon svarede, og sagde til ham: Mestere, vi have arbeidet den gandske nat, og fik intet; men paa dit ord vil jeg udkaste garnet. Og der de gjorde det, fangede de en stor hob fiske; men deres garn brøste sønder. Og de vinkede ad deres medbrødre, som vare i det andet skib, at de skulde komme og hielpe dem at drage; og de kom, og fyldte baade skibene, saa at de noget nær sunke. Men der Simon Petrus saae det, faldt hand ned for JEsu knæ, og sagde: HErre, gak ud fra mig; thi jeg er en syndig mand. Thi ham var kommen en ræd sel paa, og alle dem, som vare med ham, for denne fiske-dræt, som de havde giort med hverandre; deslige ste ogsaa Jakobus og Johannes, Zebedæi sønner, som vare Simons medbrødre. Og JEsus sagde til Simon: Frygt ikke, fra nu af skal du fange menniker. Og de førde skibene til landet, og forlode alle ting, og fuldte ham.

Udaf denne nu oplæste Evangeliske text vil vi da tage i betragtning

Vort garns udkastelse paa den HErres JESU ord,

og det,

I. Hvorledes samme skeer.

II. Hvad for velsignelse den fører med sig.

Trofaste Frelsere, saa kaste vi da og paa nærværende tiid garnet ud i dit navn og paa dit ord: Giv du velsignelse dertil. Hielp, og lad det vel lykkes for os. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi da nu, Elskelige i HErren, for det første have at overveye, hvorledes vort garns udkastelse skeer paa den HErres JEsu ord, saa kand formodentlig enhver selv let merke, at hermed fornemmelig vises hen til det 5te vers af vor text. Thi der den HErre JEsus siger til Simon: Far ud paa dyber, og kaster eders garn ud til en dræt, svarer Petrus ham: Mestere, vi have arbeidet den gandske nat, og fik intet; men paa dit ord vil jeg udkaste garnet. Ingen tor tænke, at vi her synderlig vil allegorisere, eller lede en forborgen og mystisk forstand ud af den mening, som ligger lige i ordene i den Evangeliske text. Dette er den gandske sag: Hvad Simon har giort i sit udvortes kald paa Christi ord, det maa enhver ogsaa giore i sit kald, som hand er i. Siden Simon

ikkun

ikkun var en fiskere, saa brugte hand et garn, og det maatte hand kaste ud. Men har nogen et andet kald, eller nogen anden forretning, som er ham befalet, saa maa hand ogsaa giore det paa Christi ord, som er ham anbefalet. Og saa er det nu af Simons garns udkastelse talemaaden er tagen, og kand da enhver let forstaae, hvad dermed er meent.

Dog, paa det sagen des tydeligere kand forestilles, saa kommer det an paa 3 spørsmaal: 1) Hvad er vort garn? 2) Hvad forstaaes ved det, at udkaste vort garn? 3) Hvorledes skeer det paa den HErres JEsu ord?

1) Hvad er vort garn? Der maa enhver see sit kald og stand an, som hand findes udi; thi det er det, vi kalde hans garn. Men der er to slags kald og stand til, der er et almindeligt, og et besynderligt. Det almindelige kald er det, man har til fælles med alle menniskér, men endnu nærmere med alle dem, som kalde sig Christne: men det besynderlige er det, man ikke har til fælles med alle andre, men hvorved man meget mere er afskilt fra andre udi deres kald og stand.

Dette maae vi oplyse udaf Evangelium. Simon og de andre fiskere der tales om i Evangelium, havde deres almindelige kald, det er, som menniskér vare de forbundne til at tiene Gud deres Skabere, hvortil de endnu vare saa meget nærmere forbundne ved Guds lov, som de vare Israeliter; men de havde ogsaa deres besynderlige kald deri, at de vare fiskere, og i slig handtering vare afskilte fra andre, som havde en anden handtering og forretning. Siden fik de ogsaa et besynderligt, men meget høyere

kald, da den HErre JEsus sagde til Simon v. 10. **Frygt ikke, fra nu af skal du fange menniske.** Hvilket nye besynderlige kald de ogsaa fuldte, og for dets skyld forlode det forrige, saasom der gives tilkiende i det sidste vers af vor text.

Ligesaadan er det og nu med enhver iblant os. Deri har alt enhver sit kald, at hand er et menniske, eller et fornuftigt Guds creatur, og endnu nærmere deri, at hand er døbt paa Christi navn, og kaldes en Christen. Og dette er enhvers almindelige kald, hvorved enhver er forbunden til at leve til sin Skaberes ære, hvilken derfor har skabt ham til sit billede, og at tiene Christum, som derfor har kiøbt ham med sit blod, og i den hellige daab indtaget ham i sin samfund. Hernæst har enhver iblant os sit besynderlige kald og stand, ligesom der i huus-tavlen udi Catechismus er giort en afdeling paa menniskene i det adskillige kald og stand, de befindes udi: der hører een til lære-standen, en anden til Øvrighets-standen, og en anden til huus-standen. Forældre have deres kald, saa vitt de ere forældre, børn, saa vitt de ere børn; tiener nogen, saa har hand sit kald udi saadan sin tieneste: men er nogen sat over andre, saa er det hans kald, at hand skal staae andre ret for, og saaledes i al resten.

Men hvad forstaaes der nu 2) **ved at udkaste vort garn**? Det er intet andet, end at vi saa vel føre vort almindelige, som vort besynderlige kald, i øvelse, eller tale og giøre det, som vort almindelige og besynderlige kald udfordrer.

Dette maae vi ogsaa oplyse udaf Evangelium. Simon, og de som vare med ham, giorde, hvad deres

res almindelige kald udfordrede, i det de arbeidede; thi Gud har ikke skabt menniſket til ledigganng, men til arbeide. Men de giorde ogsaa, hvad deres besynderlige kald førde med sig, i det de fiskede, og til den ende kastede deres garn i havet. Og da de vare blevne menniske-fiskere, kastede de Evangelii garn i denne verdens hav, eller søgt at vinde sielene til Christum.

Ligesaadan forholder det sig nu ogsaa med enhver iblant os. At vi maae giøre og arbeide noget, det fører det almindelige kald med sig, ja og, at enhver maa være til opbyggelse for sin næste i sine ord og gierninger, det udfordrer det almindelige christen-kald af ham; men at ikke enhver har alle slags, men kun sin egen forretning, efterſom hans alder og stand fører med sig, det er hans besynderlige kalds øvelse. Er hand en Lærere, saa kaster hand sit garn ud, saa tit hand øver lære-embedet; er hand en Øvrigheds-person, saa kaster hand sit garn ud, i det hand regierer; er hand i huus-standen, saa kaster hand sit garn ud, naar hand giør det, som udkræves af ham i denne deel udi saadan stand. Forældre kaste deres garn ud, naar de opdrage deres børn vel; børn, naar de befliite sig paa at være deres forældre lydige; de som tiene, naar de giøre, hvad deres tieneste fører med sig, som de ere antagne til, o.s.v.

Men hvad forstaaes der nu 3) ved at udkaste vort garn paa Christi ord? Dette fatter to stykker i sig: 1) at man lever saaledes, og saaledes udretter sit almindelige og besynderlige kald, som det kand komme overeens med Christi ord; 2) at man

ikke setter sin tillid til sit arbeide, naturlige beqvemhed eller nogen udvortes omstændigheder, men til GUD og hans naadige forjættelse i Christo.

Dette maae vi atter oplyse udaf Evangelium. Simon sagde: **Paa dit ord vil jeg udkaste garnet.** Dette stemmede overeens med Christi ord, thi hand havde sagt: **Kaster eders garn ud.** Men derved satte hand ikke sin tillid til sit arbeid og færdighed i at fiske, ikke heller til de udvortes omstændigheder; thi i det fald vidste hand vel, at hand havde forgieves arbeidet den gandske nat, hvilken er beqvemmest til at fiske i, og kunde, siden det hængde saaledes sammen, nu vente sig saa meget des mindre, da det var dag; men hand satte sin tillid til det ord, den HErre JEsus havde sagt: til en dræt. Altsaa var det Guds almagt, og Christi trofasthed og sandhed, hand forlod sig paa. Saadan gik det ogsaa siden, da hand og de andre bleve menniskefiskere. Thi da giorde de, hvad der kom overeens med Christi ord, da hand havde sagt til dem: **Gaaer hen i al verden, og lærer alle folk.** De forlode sig heller ikke paa deres konst og beqvemhed til at omvende menniskene, men paa den velsignelse, der var Evangelium forjættet.

Derudaf skal vi nu allesammen lære at udkaste vort garn paa den HErres JEsu ord. Thi naar vi gisre eller tale noget, skal vi, enten det gaaer nu vort almindelige eller besynderlige kald an, vel see til, at det iligemaade ikke er vor HErres JEsu Christi og hans hellige Apostlers og Propheters ord imod, men at det kommer overeens dermed; og naar vi da giore det, der kommer overeens med vort kald

og

og Guds ord, og intet andet, saa skal vi ved alt vort arbeid ikke sette vor tillid til os og vore hænders arbeid, ikke heller til vor klogskab og forstand, men alleneste til den levende Gud og hans naadige forjættelser i Christo JEsu, og tillige arbeide trøstig fort i vort kald, om det endskiønt syntes efter det udvortes, at vi lidet eller intet kunde udrette. Bære vi os saaledes ad, saa kaste vi vort garn ud paa den HErres JEsu ord.

Den anden Deel.

Men nu have vi endnu det andet stykke for os at betragte, nemlig, hvad for velsignelse denne vort garns udkastelse paa JEsu ord fører med sig. Der de giorde det, heder det i det 6. og 7. vers, fangede de en stor hob fiske; men deres garn brøste sønder. Og de vinkede ad deres medbrødre, som vare i det andet skib, at de skulde komme, og hielpe dem at drage; og de kom, og fyldte baade skibene, saa at de noget nær sunke.

I disse ord see vi, hvad det har skaffet Simon og hans stalbrødre for velsignelse, den gang de udkastede deres garn paa den HErres JEsu ord. Men dette er skeet os til et exempel og forbillede, at vi skal alle lære deraf, hvoraf det vanheld kommer hos mange, der dog ikke ere ledige i deres kald, men arbeide. De kaste vel deres garn ud, men ikke paa den HErres JEsu ord. Men hvad dette er, og hvad hertil udfordres, have vi tilforn givet tilkiende. Aabenbar er det, at den mindste deel er bekymret for, at det, de tale og giøre, maae i gierningen komme o-

vereens med Guds ord og villie, og at ogsaa den mindste deel tilbørligen sette nogen hiertelig og sand tillid til den levende Gud, og til hans naadige forjættelser i Christo; derfor er der da heller ingen velsignelse i deres ord og forretninger.

Dog maae vi herved nødvendig erindre, at den udvortes velsignelse den gang ikke blev forlenet, for at giøre Simon og hans stalbrødre rige, men paa det Christus kunde herliggiøres derved, og det kunde kiendes af sligt et mirakel, at hand, nemlig den HErre JEsus, var den forjættede Christus; ligesom da og Simon og de andre forlode alting, og fuldte Christum efter. Saa maae vi og vide, at vi ikke just skal sette Guds velsignelse i den timelige rigdom. Thi ihvorvel dette ogsaa i sin visse mening kand kaldes Guds velsignelse, saa vide vi dog, at Gud dermed allermeest afspiser verdens folk, ligesom de kunde være hans stiv-børn, hvilke have deres deel i liver, og hvis bug hand fylder med sit skiulte liggendefæ; deres børn mættes, og det som de have til overs, lade de efter sig til deres spæde børn. Ps. 17, 14. Men naar Gud æres ved vort kalds-arbeide, Christi navn herliggiøres, og menniskene dernæst ogsaa tienes derved udi Guds orden, vi selv ogsaa derhos holde gudsfrygt med nøysomhed for en stor vinding, saa kand endog ens yderste fattigdom være ham til en langt større velsignelse, end en anden hans overflødighed. Det lidet, som den retfærdige haver, er bedre, end mange ugudeliges meget gods, Ps. 37, 16.

I de sidste ord af vor text staaer fornemmelig, hvad

hvad for velsignelse det fører med sig, at kaste sit garn ud paa den HErres JEsu ord. Thi der see vi, hvorledes Simon Petrus derved er kommen til saa stor en ærbødighed for den HErre JEsum, og hvorledes alle de andre med ham ere komne til saa hellig en forskrækkelse over denne fiske-dræt; desligeste hvorledes den HErre JEsus har affort dem fra denne jordiske velsignelse, og viist dem paa en høyere, himmelsk og aandelig velsignelse, som de skulde erlange baade paa deres og andre siele, i det de efterfuldte ham.

Da de engang havde vovet det ret paa Christi ord, og kast deres garn ud, lykkedes det dem saa vel, at de ey allene for den gang saae Christi herlighed, men fik ogsaa en aaben dør, saa de kunde see den hereefter hver dag, ja vise andre veyen, hvorledes de skulde ogsaa komme til at see den, og tillige med dem leve til evig tiid med Christo i hans herlighed.

Saadant skal det og befindes hos os, at, naar vi først ret lære dette i vor aand, at kaste vort garn ud paa Christi ord, og vi trøstig vove det paa hans ord, og fare fort derudi, saa skal hans velsignelse mænge sig i al vor gioren og laden, siedse følge med os udi vort kald og stand, og blive altid herligere og herligere, indtil hans kierlighed og naade tager os ind i evigheden, og fryder os som hans velsignede.

Tilegnelse.

Alt dette, Elskelige i HErren, er ingenlunde talt derfor, at J kun skal vide og beholde det i eders hukommelse, ihvorvel jeg og maatte ønske dette af mit hierte; men derfor, at J

allesammen i fremtiden skal i gierning og sandhed udkaste eders garn paa den HErres JEsu ord. Ligesom jeg har sagt tilforn, at den skionne Pauli regel Col. 3, 17. er saadan en almindelig regel, at den angaaer enhver, der nævner Christi navn: ligesaa maa og enhver vide, i hvem det end er, at dette er hans daglige pligt, at udkaste sit garn paa den HErres JEsu ord, det er, saaledes sette sit almindelige og besynderlige kald i verk, som det kand komme overeens med vor HErres JEsu Christi sunde ord, og derhos ikke sette sin tillid til sig selv, til sit arbeid, naturlige beqvemhed, forstand, formue, eller til nogen udvortes omstændigheder, men allene ste til den levende Gud, og til hans dyrebare forjættelser i Christo JEsu. Dertil udfordres da gandske aabenbarlig for alle ting, at man af sin daabes pagt vel erindrer sig sit kald, det man har som en Christen, og naar man finder sig ikke at have bevaret samme, da ved en retskaffen omvendelse til Gud fornyer den igien, og herefter erkiender dette for sit hoved-kald, at man opfører sig, som det kand være samme anstændigt, og ikke taler eller gior andet, ey heller tager sig noget andet for i sit sind at tale eller giore, end samme kald udkræver. In summa, med legem og siel, og med alle legems og siels kræfter maa man søge at tiene den levende GUD i CHRISTO JESU, at være ham af hiertet lydig, og at giore hans villie; og hvad vi da saaledes giore og tale, det er intet andet, end at vi udkaste vort garn paa den HErres JEsu ord. Derved kand vi da paa det allervisseste være forsikrede om, at hand ey skal lade os være uveisignede. Timelig

og

og evindelig skal I være hans velsignede, dersom I legge dette til grund. Dette skal ikke lade eder være lade eller ufrugtbare, men I skal altid finde noget got at giore og at tale, og saadan eders gierning i HErren skal ikke være forgieves, men fore lutter velsignelse med sig; og naar Guds velsignelses kilde engang aabner sig, saa skal den til eders trøst og glæde flyde ind i den uendelige evighed, og I skal selv erfare, at der er idel velsignelse saavel i eders onde, som i de gode dage, og at der aldrig fattes for velsignelse, saa tit som man udkaster garnet paa den HErres JEsu ord.

Men I skal vide, at I vel maae legge dette til grund som nu er sagt, men at I alligevel ogsaa maae ansee eders besynderlige kald og stand, og derudi udkaste eders garn paa den HErres JEsu ord. Ingen er kaldet af Gud til lediggang, ingen til gierighed, ingen til onde gierninger eller til unyttige taler. Guds kald er rettet til arbeid, til godgiorenhed, til gode gierninger, til nyttige taler. Det kand heller ikke andet være, naar det almindelige kald bliver lagt til grund til det besynderlige. Derfor see nu enhver iblant eder sin stand an, og beflitte sig paa, i den samme herefter at udkaste sit garn paa den HErres JEsu ord.

Ere der nogle iblant eder, som et Øvrigheds-embede er anbefalet, saa seer vel til, at I forestaae saadant embede saaledes, som det kand komme overeens med den HErres JEsu ord, og som I omsider skal giore ham, den retfærdige Dommere, regnskab derfor. Værer ikke dovne og lade i eders embede, men kaster eders garn daglig ud, og giorer,

hvad

hvad saadant et embede udkræver, paa det at det almindelige beste kand daglig forbedres, men det onde hemmes ved eder. Værer og ikke frygtsomme i eders embede, men gjører, hvad eder er befalet, og forlader eder paa den, der kand beskierme eder derved.

Vi, som lære-embedet er anbefalet i kirker og skoer, vi skal ogsaa give vel agt paa os selv, at vi herefter daglig udkaste vort garn paa den HErres JEsu ord, saasom det er os, Gud haver bestikket til menniske-fiskere, ikke at vi derved maae fiske til vor profit, men at vi skal søge, hvad JEsu Christi er, og af gandske hierte tragte efter at vinde sielene til ham. Lader os derved være trøstige. Thi den, som har befalet os, saaledes at udkaste vort garn, hand skal og velsigne det, saa vi skal drage en dræt, saafremt vi ellers udkaste det ret paa hans ord.

De som leve i huus-standen, saasom qvinder, mænd, Herrer og Fruer, børn og tyende, skal ogsaa fra nu af, alle med hinanden og hver for sig, beflitte sig paa at hellige Gud deres kald og stand, og daglig kaste deres garn ud paa JEsu ord, eller at giøre det troligen og i troen, hvad deres daabes pagt og deres besynderlige kald og stand forer med sig. Det er veyen til, at der kand være lutter velsignelse iblant os, og at vor HErres JEsu Christi navn og hans hellige ord kand æres og herliggiøres i utallige gode frugter og allehaande aandelige og himmelske velsignelser.

Be-

Beslutnings-Bøn.

Trofaste og høy-fortiente Frelsere, lad du ogsaa alt dette, som paa denne tiid er talt, være dig anbefalet til al velsignelse og til dit navns herliggiørelse. Thi end-ogsaa dette garn er udkast i dit navn. Lad du det derfor ogsaa komme mange siele til saliggiørelse, paa det vi ved dig maae takke Gud og Faderen altid og evindelig.
Amen! Amen!

Den 6. Søndag efter Trinit.

Den grundige og hiertelige fromhed og oprigtighed.

Herren give os retfærdighed og styrke i Herren, nemlig i JEsu Christo, vor Frelsere. Amen!

Jeg er den almægtigste Gud, vandre for mit ansigt, og vær fuldkommen. Saa sagde HErren til Abraham 1 Mos. 17, 1. Hand gav sig for det første tilkiende for ham som den almægtigste Gud, אֵל שַׁדַּי eller den alting formaaende Gud, der var saa mægtig, at hand kunde hielpe ham i alle ting, redde ham af al nød, og saa from og riig paa naade og barmhiertighed, at hand kunde have udi ham, alt hvad hand kunde finde sig fornøyet ved. Og da nu hand ey allene havde

nøy-

nævnet sig for ham som saadan en, men endog formedelst naadens Aand indtrykt sig i hans hierte, saa at Abraham havde saaledes troet, erkiendt og antaget ham i sin siel, da sagde hand til ham: הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי vandre for mit ansigt; hvor du gaaer og staaer, der maa du have mig for dine øyne og i dit hierte, og lade min allestedsnærværelse være dybt indprentet i dit hierte, og vær fuldkommen תָּמִים retskaffen, oprigtig, ikke saa halv og halv, men gandske og ret grundig og hiertelig from, saa du afsiger alt ont, og af hiertet efterjager alt got. Og tilmed er det saa, at disse sidste ord, naar vi ansee dem ret, ere ikkun en følge af det foregaaende, ligesom Gud vilde sige til ham: Naar du har mig, den almægtige og alting formaaende Gud, altid for dine øyne, og foretager, taler og giør alting som i min nærværelse, saa skal du intet ont giøre, men vogte dig for alle synder, og beflitte dig paa alt got, og saaledes blive en ret grund-god mand. Merkeligt er det, hvad der staaer derhos, at Gud har sagt dette til Abraham, den gang hand var 99. aar gammel, og da hand længe siden havde havt det vidnesbyrd af Gud selv, at hand var retfærdig ved troen, og vandrede i hans øye. See, i saadan en alder behøvede hand endnu, paa ny at opvækkes af Gud til en grundig fromhed og oprigtighed, og at tilskyndes og opmuntres til endnu alvorligere at beflitte sig paa den samme. Men dette er tillige skeet til den ende, paa det at alle efterkommerne, der som Abrahams aandelige sønner skulde vandre i hans troes fodspor, kunde deraf lære, at de aldrig skulde holde sig for fuldkomne nok, men meget

get mere daglig, endogsaa endnu i deres alderdom, giore en ny begyndelse paa, og altid paa ny opmuntre sig til, at kiende den almægtige Gud i en stedse grønnende troens-kraft, at føre deres gandske omgængelse som for hans ansigt, og at stræbe efter fuldkommenhed.

Hertil, Elskelige i HErren, har nu den HErre JEsus givet os den herligste anledning i den saa kaldede bierg-prædiken, som indeholdes i det 5te, 6te og 7de cap. hos Matthæus; og efterdi vi da nu paa denne dag have en deel deraf at tage i betragtning, saa lader os paakalde Gud, at hand vil være hos os med sin Guddommelige bistand og med sit ords velsignelse, og derom vil vi bede ham i HErrens bøn: Vor Fader, du som ꝛc.

Texten.

Matth. Cap. V. v. 20-26.

Thi jeg siger eder: Uden eders retfærdighed bliver overflødigere end de Skriftkloges og Pharisæers, komme I ingenlunde ind i himeriges rige. I have hørt, at der er sagt de gamle: Du skal ikke ihielslaae; men hvo som ihielslaaer, skal være skyldig for dommen. Men jeg siger eder, at hver den, som er vred paa sin broder uden skyld, skal være skyldig for dommen; men hvo som siger til sin broder, Raka, skal være skyldig for raadet; men hvo som siger, du daare, skal være skyldig

dig til helvedes ild. Derfor, naar du ofrer din gave paa alteret, og kommer der ihu, at din broder haver noget imod dig; saa lad blive din gave der for alteret, og gak hen, forlig dig først med din broder, og kom siden, og ofre din gave. Vær venlig snart mod din modstandere, den stund du er endnu med ham paa veyen: at modstanderen skal ikke antvorde Dommeren dig, og Dommeren skal antvorde tieneren dig, og du skal kastes i fængsel. Sandelig siger jeg dig: Du skal slet ikke komme derud, førend du betaler den sidste skiærv.

Hvdaf denne vores nu oplæste Evangeliske text skal for denne gang handles i al eenfoldighed

Om den grundige og hiertelige fromhed og oprigtighed.

og det,

I. Hvad samme søger,

II. Hvad den skyer.

Ach! HErre, oplad os vore øyne, at vi maae erkiende udaf dit ord, hvad der hører til en sand, grundig og hiertelig fromhed og oprigtighed, og hvad den fører med sig, og plant den samme i os formedelst den Hellig Aand, paa det at vi udi den maae tiene dig herefter, saa længe vi leve, med den troende Abraham vandre for dit ansigt, og være fuldkomne. Amen!

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Saa have vi da nu, Elskelige i HErren, for det første at overveye, hvad den grundige og hiertelige fromhed og oprigtighed søger. Jeg siger eder, siger den HErre JEsus: Uden eders retfærdighed bliver overflødigere end de Skriftkloges og Pharisæers, komme I ingenlunde ind i himmeriges rige. Dette er det, hvad menniſket søger, naar der er en sand, grundig og hiertelig fromhed og oprigtighed hos ham. Jeg taler med flid saaledes, at jeg ikke siger, menniſket er da først ret grundig og hiertelig from og oprigtig, naar hand har erlanget dette, hvad Christus her udfordrer, og vil have; men, at menniſket, naar hand er ret grundig from og oprigtig, da søger at erlange, hvad der udfordres i disse ord. I sin maade har hand det vel allerede; thi ellers var hand ikke grundig from og oprigtig, dersom hans retfærdighed ikke var meget overflødigere, end de Skriftkloges og Pharisæers. Men hand har ikke de tanker om sig selv, hand har det saaledes, som hand skal have det, men hand søger endnu først ret at erlange det. Omendskiønt ham er vederfaret naade af Gud, og hans hierte er forandret, saa har hand dog ingen behagelighed i sig selv, hans ufuldkommenhed staaer ham saaledes for øyne, og Guds godhed og hellighed er saa stor og herlig for ham i hans hierte, at hand ved al sin godhed, som Gud har virket i ham, endda altid bliver fattig i aanden, saasom Christus taler

derom i det foregaaende v. 3. hvor hand siger: Salige ere de fattige i aanden. Ligesom nu en legemlig fattig søger et stykke brød, og noget at skiule sit legeme med: ligesaa søger et fromt og oprigtigt menniske det, som Christus her fordrer af ham, nemlig, at hans retfærdighed maa være meget overflodigere, end de Skriftkloges og Pharisæers. Og omendskiønt hver mand vilde indbilde ham, hand havde allerede, hvad hand søgte, saa bliver dog hans hierte ved at søge, og lader sig ingenlunde noye med det, hand har, men regner det for intet imod det, hand billig skal have, og det hand gaaer med en smertelig forlængsel efter. Hand er ikke riig og mæt, men hand er hungrig og tørstig efter retfærdighed, saasom Christus taler derom i det foregaaende 6. vers. Plus ultra, altid videre frem, er altid i hans hierte. Hand veed, at hand aldrig kand være saa from og oprigtig, at jo Gud kand giøre ham tusind gange bedre; at hand aldrig kand være saa nær forenet med Gud, at hand jo kunde altid være nærmere forenet med ham; og at Gud haver aldrig saa meget opfyldt ham med sig selv, at hand jo endnu meget mere kunde opfylde ham med sig selv.

Dog, paa det jeg des grundigere kand stille eder sagen for, saa vil jeg for det første sige, hvad en grundig og hiertelig fromhed eller oprigtighed er; saa kand I bedre forstaae mig, naar jeg ydermere med faa ord forklarer eder, hvad den søger. En grundig og hiertelig fromhed eller oprigtighed er det, naaar et menniske er i sandhed omvendt til Gud, bragt til troen til JEsum Chri-

Christum, og bleven deelagtig i Guds Aand, ved hvilken hand nu af hiertet efterfølger JEsum Christum, som sin fromme og trofaste Frelsere, vogter sig ey allene for udvortes grove, men for alle synder, og af hiertens grund beflitter sig paa alt got. Dette des bedre at forstaae, maa man vel giore forskiel imellem probitatem naturalem, naturlig ærlighed, og veram pietatem, en sand oprigtighed og gudfrygtighed. Naturen er eet, og naaden er et andet. Omendskiønt der kand findes et naturlig got gemyt hos et menniske, hvilket bestaaer deri, at hand ikke paa nogen skarnsagtig og underfundig maade tragter efter at skade sin næste, saa er det dog ikke endnu nær nogen grundig og hiertelig fromhed eller oprigtighed. Herudi fare mange saare meget vild, i det de ikke nokſom forstaae sig paa den forskiel, der er imellem natur og naade; hvilket fornemmelig kommer deraf, at det er ikke gaaet for sig i deres egne hierter, som har skuldet gaae for sig derudi. Dette bliver da til stor præjuditz, skaar og skade for Guds sandhed, hvilken ingen grundig og hiertelig fromhed eller oprigtighed tillegger naturen, ikke heller lader menniſket passere, naar hand er naturlig ærlig, men kort ud udfordrer, at man maa fødes ny, og erlange den Hellig Aand, saasom i sær er klart af Christi samtale med Nicodemus Joh. 3. og af Epistelen til de Romere i det 6. og 8. cap. Hvorudaf da enhver vel kand lære, hvad en grundig og hiertelig oprigtighed er, og at dertil udfordres, at man maa være født af Gud, og tillige omvendt til Gud fra sin naturlige

formeente oprigtighed, (som den der kun er en skinoprigtighed) være bragt til en levende troe til JEsum Christum, og kommen til et nyt aandeligt sind formedelst den Hellig Aand. Det er da først vera pietas, en grundig eller hiertelig fromhed eller oprigtighed, der er saa viit afskilt fra den saa kaldede probitate naturali eller naturlige ærlighed, som himmelen fra jorden, og lyset fra mørket.

Hvor nu denne sande oprigtighed er, der er menniſket en sand JEsu Christi discipel, det er, en Christen, ikke med navnet allene, men med gierningen, og der er da det hans sogen, at hans retfærdighed eller oprigtighed maa altid tage til, eller, at hand maa altid blive mere og mere oprigtig i alle stykker, at hand altid videre og videre maa oplade sit hiertes dørre og porte for Gud, at hand maa altid mere og mere lade sit hierte overstrommes af naadens flod, ligesom et land af vand, og lade sin siel altid bedre og bedre igiennem-vande af den Hell. Aands levende vande, ligesom en HErrens have, at hand maa blive fattigere i aanden, altid bedre og bedre angre og begræde sine synder, altid blive mere og mere sagtmodig, hungrig og torstig efter retfærdighed, saavelsom og altid mere og mere medlidende og barmhiertig imod sin næste, altid faae større og større afsky til al indvortes ureenhed i tanker og begieringer, altid mere og mere efterjage freden, altid blive mere og mere taalmodig i lidelse, og altid mere og mere glæde sig derover, i fald hand skal til at lide noget for Christi skyld. Hand erkiender, at hand er kaldet af Christo, til at være jordens salt, og et ver-

verdens lys. Derfor vogter hand sig, at man ikke med sandhed maa kalde ham noget kraftes-løst salt, og tragter altid efter, at det lys, som er i ham, ikke maa fordunkles, men brænde brav klart, paa det at det kand skinne for hans næste, og den samme kand komme til at prise Gud for hans skyld. Seer, saadan er et oprigtigt menniske sindet, og det er det, som den grundige oprigtighed søger. Det er ikke lon, den søger, og den tænker ikke paa at ville fortiene Gud noget af, men den vil allene gierne være saadan, som Gud gierne vil have den. Det er ret ligesaadan med den, som Paulus ønsker de Thessalonicenser: **Gud hellige eder gandske og aldeles; og gid eders gandske aand, og siel, og legeme maae bevares ustraffeligen i vor HErres JEsu Christi tilkommelse,** 1 Thess. 5, 23. Saadan vil den have det, og det søger den, ja derom beder og anholder den u-afladelig hos Gud, at hand efter sin trofasthed og fromhed vil virke det udi den.

Den anden Deel.

Lader nu os ogsaa for det andet overveye, **hvad den grundige og hiertelige fromhed eller oprigtighed** skyer. Det kand vi til deels see af de øvrige ord i vor Evangeliske text. Jeg siger, til deels; thi naar vi læse den hele biergprædiken, eller det 5. 6. og 7. cap. hos Matthæus med hinanden, saa skal vi see, at det der er endnu meget udforligere forklaret af den HErre JEsu selv. I vor text staaer her kun eet exempel derpaa, som er taget af det 5te bud. I have hørt, siger Christus,

at der er sagt de gamle: Du skal ikke ihielslaae; men hvo som ihielslaaer, skal være skyldig for dommen. Men jeg siger eder, at hver den, som er vred paa sin broder uden skyld, skal være skyldig for dommen, o. s. v. Der see vi, hvorledes vor Frelsere taler saa meget om eet bud, og hvorledes hand derudi driver paa saa grundig og hiertelig en oprigtighed, og saa alvorlig vil have, at man skal skye alt, hvad der strider imod dette bud; og hvorledes hand ogsaa ikke lader det være nok, men setter endnu til: Naar du ofrer din gave paa alteret, og kommer der ihu, at din broder haver noget imod dig; saa lad blive din gave der for alteret, og gak hen, forliig dig først med din broder, og kom siden, og ofre din gave. Hvormed hand da giver tilkiende, at, hvor der er en sand oprigtighed, der skyer man ey allene alt, hvad som er imod dette bud, men vogter sig og for, at man ingen tiid og intet øyeblik spilder, men saa snart man formerker nogen ureenhed i sit hierte, at man da søger at faae den bort. Hvorfore hand ogsaa setter til: Vær venlig snart mod din modstandere, den stund du er endnu med ham paa veyen; at modstanderen skal ikke antvorde Dommeren dig, og Dommeren skal antvorde tieneren dig, og du skal kastes i fængsel. Sandelig siger jeg dig: du skal slet ikke komme derud, førend du betaler den sidste skærv. Dette siger hand, paa det man kand see, hvorledes den sande retfærdighed, som er afskilt fra den Pharisæiske, giver saa noye agt paa hvert et øyeblik, paa det

man

man ikke skal overiles af Guds dom i en urigtig tilstand, og blive fordømt. Til hvilken ende hand ogsaa siger Luc.12,35.36.37. Lader eders lender være ombundne, og eders lys brændende; og værer ligesom de mennisker, der tøve efter deres herre, naar hand skal komme fra bryllupet; paa det, naar hand kommer, og banker paa, de strax skulle lade op for ham. Salige ere de tienere, som HErren finder vaagne, naar hand kommer. Og Marc.13,33. Seer til, vaager og beder; thi I vide ikke, naar den tiid er. Og v.37. Men hvad jeg siger eder, det siger jeg alle: Vaager.

Ligesom nu Christus legger os for øyne i det femte bud, hvad menniſket skyer, naar der er nogen grundig oprigtighed hos ham, saaledes er det ogsaa med alle de andre bud. Et got menniske, som er født af Gud, troer paa JEsum Christum, og er deelagtig i den Hellig Aand, er det aabenbar for, at loven er aandelig, som Paulus taler Rom.7,14. det er, at den ikke fordrer de udvortes gierninger alene, ikke heller en twungen lydighed, men at den gaaer paa hiertet løs, og vil have, at man skal være et aandeligt menniske, og sandse de aandelige ting. Rom.8,5. Og det veed hand ey allene, at det maa saaledes være, men hand er og selv saaledes beskaffen, nemlig, at hand sandser de aandelige ting. Guds lov er given inden i ham, og skreven i hans hierte. Jer.31,33. Derfor skyer hand alt, hvad Gud er mishageligt, og strider imod saadant gudeligt sind, enten det er indvortes eller udvortes. Men eftersom det onde altid hænger ved

ham, saa staaer hand i en stedsevarende strid imod det onde, og er ikke sikker, om hand endskiønt ikke altid føler dertil. Thi hand veed, at sæden til alt ont stikker dog i ham; derfor staaer hand altid paa sin varetægt, at det ikke skal komme frem, og naar det alligevel vil komme frem i hans tanker og begierringer, saa raaber hand til Gud, beder om syndernes forladelse, og om kraft til at dæmpe og overvinde det onde. Dette maa for denne gang ogsaa være nok talt om, hvad den grundige og hiertelige fromhed eller oprigtighed flyer og skyer.

Tilegnelse.

Elskelige I HErren, paa det jeg nu kand føre dette, som er talt om den grundige og hiertelige fromhed og oprigtighed, endnu nærmere til eders opbyggelse og forbedring, saa giver jeg eder for alle ting at betænke, hvordan det staaer til med eder, og hvordan eders siels tilstand i det fald befindes for Gud. Findes da denne sande og grundige hiertens oprigtighed hos eder, som der nu er prædiket om? Er den der, saa maa det i sandhed ogsaa findes, at I af hiertet søge det, den sande oprigtighed søger, og af hiertet skye det, den sande oprigtighed skyer, som I nu have hørt. Jeg frygter saare meget, og har vis aarsag dertil, at mange iblant eder have ikke engang endnu tænkt paa, eller bekymret sig for, at de maatte erlange en ret grundig og hiertelig oprigtighed. Hvad Gud har sagt til Abraham, det gaaer enhver an, og enhver skal tænke, Gud siger til ham i særdeleshed: Jeg er den almægtigste Gud, vandre for mit ansigt,

og

og vær fuldkommen. Saa skulde jo nu enhver søge det af hiertet, at hand maatte bive ret grundoprigtig, eftersom dette jo er Guds aabenbare og gandske utviilagtige villie. Men, hvor forvendt er dog det menniskelige hierte! Af usigelig naade og barmhiertighed haver Gud ladet os sit Evangelium forkynde, at vi af hans naade ved troen til Christum skal blive retfærdige og salige; det har hand ikke givet os, at vi skal blive i vore synder, men at vi skal blive fromme og oprigtige, ligesom der da synges meget ret i en tydsk psalme: Gott hat das Evangelium gegeben, daß wir werden fromm, Gud gav sit Evangelium derfor, at hver skal blive from. Men hvad giøre vi? havde Jøderne udtydet Loven ilde, saa udtyde vi Evangelium ilde, og denne mening er det, alt for mange have, som dog kalde sig Evangeliske: Gud har givet Evangelium, saa at man ikke behøver at blive from og oprigtig. De sige det ogsaa frit ud, naar man formaner dem til en sand oprigtighed, i det de sige: Hvorfor skulde da Christus være død for os, dersom vi kunde leve saa gudfrygtig? Udi saadan vildfarende mistanke misbruger man da endog Christi dyre fortieneste selv, da vi dog ligesaavel skulde tage kraft deraf til en sand gudfrygtighed, som vi faae syndernes forladelse deraf, saasom der staaer skrevet Es. 45, 24. Sandelig i HErren er retfærdigheder og styrke. Ja det have christelige Lærere i den Evangeliske kirke viist ved al leylighed, at der af den Evangeliske lærdoms grunde just maa flyde en sand og grundig fromhed og oprigtighed, som for exempel den lærde D. Sebastian Schmidt

til Strasborg har paa tydsk udgivet en egen liden bog under den titel: Lutherische Frömmigkeit, og derved gaaet mange uforstandige folkes modsigelse i mode, som sige: at man alligevel i Pavedommet driver paa gode gierninger, men hos de Evangeliske ikkun paa troen, og lader de gode gierninger blive tilbage. Thi der viser hand, at saadanne folk ikke forstaae den Evangeliske lærdom ret. Thi dersom de havde et ret begreb om den samme, saa skulde de erkiende, at der af de Pavelige principiis eller lærdoms grunde ingenlunde kunde opvore saadan en grundig og hiertelig oprigtighed, som den folger af sig selv af den rene Evangeliske lærdom, og liflig udflyder deraf, som en strom af sin kilde, hvor denne lærdom i sandhed erkiendes og antages i hiertet. At jeg nu ikkun skal tale om eder, som høre mig paa denne tiid, saa vil jeg overlade dette til eders egen prøve, om I vel have saa viit eftertænkt den Evangeliske lærdom, at I kunde have forstaaet dette. Men lad være, I mene, at I forstaae sligt, saa er det dog aabenbar, at de fleste ikkun ved uforandrede og u-omvendte hierter troste sig dermed, at de troe paa Christum, og naar de kun finde een tanke i deres hierte, der siger: Jeg troer, saa ere de alt til freds, det maa staae med oprigtigheden, ihvordan det end vil. Derfor maa jeg atter paa nærværende tiid indskærpe eder dette: Et menniske, der ikke er grundig og hiertelig from og oprigtig, hand har heller ikke nogen sand og levende troe. Thi der er vel forskiel imellem troen, som antager Guds naade og Christi fortieneste, og imellem oprigtigheden, men den kand aldrig separeres

reres eller skilles derfra, saasom Skriften allevegne lærer, og Lutheri ord derom, i sær of fortalen over Epistelen til de Romere, ogsaa ere eder mangfoldig foreholdne. Derfor farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte. Af naade blive I salige uden gierningernes fortieneste; men, hvor der intet nyfødt, til Gud omvendt og oprigtigt hierte er, der er lutter usalighed og fordommelse, man maa nu troste sig med Christi fortieneste, saadan som man vil. Lærer dette, og værer herefter ligesaavel bekymrede for en grundig og hiertelig fromhed og oprigtighed, som for troen. Have I den sande troe, saa have I ogsaa sand oprigtighed, men hvor denne ikke er, der er troen, at jeg end eengang skal sige det, heller ikke.

Men jeg siger ogsaa eder, som ere i sandhed omvendte til HErren, og staae nu i den nye fødsels stand: Ere I omvendte til HErren, og i sandhed blevne fromme og oprigtige, saa tænker paa, at Christus har sagt til sine disciple: **Uden eders retfærdighed bliver overflødigere, end de Skriftkloges og Pharisæers, komme I ingenlunde ind i himmeriges rige.** Saa tor I nu ikke tænke, dette ord gaaer kun verdens born an, der enten som Epicuræer, eller som hyklere, endnu forst maae omvende sig til Gud; ney, ney, Christus har sagt det til sine disciple. Dersom I nu vil være hans disciple, velan! saa merker derpaa, at dette er vor Frelseres villie til os, at vi ikke alleneste saa nogenledes skal være afskilte fra denne verdens born, men, at vor retfærdighed og oprigtighed skal **være langt overflødigere,** (som eftertrykken i vor

Frel-

Frelseres ord lyder i sit eget sprog) end de Skriftkloges og Pharisæers. Paulus fandt de Thessalonicenser i en god tilstand, nemlig i troens gierning, i kierlighedens arbeide, og i haabets taalmodighed; 1 Ep. 1,3. derfor holdt hand ikke fornoden at skrive dem til om broderlig kierlighed, thi de vare selv lærde af Gud, at elske hverandre, cap. 4,9. og det bevisste de og i gierningen: men dog alligevel formanede hand dem, at de endnu maatte blive mere overflødige, eller at de maatte ret overflyde i kierligheds øvelse. De Philippenser vare ogsaa i en god tilstand, ikke des mindre bad hand dog Gud, at deres kierlighed maatte fremdeles blive mere og mere overflødig udi erkiendelse og allehaande fornemmelse; at de kunde prøve, hvad som best var, at de kunde være rene og uden forargelse, indtil Christi dag; fyldte med retfærdigheds frugter, som skee ved JEsum Christum, Gud til ære og lof. cap. 1,9.10.11. Ligesaa formaner jeg da ogsaa eder, I som af hiertet have omvendt eder til Gud, at I ikke forglemme den aandelige fattigdom, og ikke miste den hunger og tørst efter retfærdighed, men meget mere søge altid mere og mere alvorlig efter at blive ret grund-fromme og oprigtige, altid mere og mere brændende at efterjage det gode, men altid ivrigere og ivrigere at flye og skye alt ont, saavelsom alt ont skin.

I besynderlighed formaner jeg eder alle, at I for ingen deel give had, fiendskab, hevngierighed, uforligelighed, eller noget saadant sted i eders hierter.

I have

I have hørt, som af vor Frelseres mund, at I ere skyldige for Guds dom, dersom I ere vrede paa eders næste uden skyld. Derfor skal I allesammen af hierter forlade hverandre, og gierne gjøre dem got, som forsynde sig imod eder, som det er eder lært. Men hvad jeg har sagt om dette ene, nemlig det 5te bud, det maae I ogsaa hentyde paa alle de andre. Skyer alt ont, hænger fast ved alt got, saa vandre I for HErrens ansigt, og blive fuldkomne, og saa skal fredens Gud være med eder.

Beslutnings-Bøn.

Du fromme og oprigtige Frelsere, gjør du os ret fromme og oprigtige, og hielp os ved din kraft, at vi maae vist overvinde alt, hvad som vil hindre os derudi, paa det at vi herefter maae tiene Gud uden rædsel i hellighed og retfærdighed alle vore lives dage.
Amen!

Den 7. Sønd. efter Trinitat.

Troens og fornuftens strid ved den legemlige forsørgelse.

Vor HErres JEsu Christi naade og kraft komme os til hielp udi al troens kamp, paa det at vi og altid i den kamp maae gaae derfra med seyer. Amen!

Elske-

Elskelige i HErren! Vi vide, at det nu er den aarsens tiid, paa hvilken den velsignelse, Gud har forlenet paa marken, bliver indsamlet i laderne. Har da nu Gud atter igien givet os et frugtbart aar, saa udkræver vor pligt, at vi ogsaa med hierte og mund maae bringe ham lof og tak derfor, og vel see til, at vi saaledes bruge denne legemlige velsignelse, at den ikke ved vor skyld skal blive forvandlet for os til en forbandelse. Vort forraad skal vi heller ikke forlade os paa, men meget mere paa den levende Gud, hvis velsignelse alting kommer an paa, saaledes at hand vel veed at opholde den, der ingen forraad har, men at forderve den, der har stor formue, og forlader sig derpaa.

Efter al anseelse er den Evangeliske text om de 4000. mænds spisning, udaf Evangelisten Marcus i det 8. capitel, derfor bleven forordnet paa denne 7. Sondag efter Trinitatis, efterdi denne textes betragtning allerbest skikker sig til den bemeldte mark-frugternes indsamling, saasom vi af den med foye kand erindres om vores pligt, som vi have at iagttage ved den legemlige forsorgelse. Velan! saa lader os da rette vor andagt derpaa, og allerforst bede Gud om den Hellig Aands kraftige bistand, udi HErrens bon: Vor Fader, du som o. s. f.

Ter-

Texten.

Marc. Cap. VIII. v. 1–9.

I de samme dage, som der var gandske meget folk, og havde intet at æde, kaldte JEsus sine disciple til sig, og sagde til dem: Mig ynkes over folket; thi de have tovet nu hos mig i tre dage, og have intet at æde. Og dersom jeg lader dem gaae fastende hiem til deres, maatte de forsmægte paa veyen; thi nogle af dem ere komne langt fra. Og hans disciple svarede ham: Hvorfra skulde nogen kunde mætte disse med brød her i ørken? Og hand spurde dem ad: Hvor mange brød have J? Men de sagde: Syv. Og hand bød folket sette sig ned paa jorden; og tog de syv brød, og takkede, og brød dem, og gik sine disciple dem, at de skulde sette dem for dem; og de satte dem for folket. Og de havde faa smaa fiske, og hand velsignede dem, og bød dem og settes for. Men de aade og bleve mætte, og toge af de levnede stykker op syv kurve. Men de vare ved fire tusinde, som havde ædet; og hand lod dem fare.

Ælskelige i Christo JEsu! Meget merkelige ord er det, Paulus bruger 2 Cor. 10, 3. 4. 5. I

det

det vi omgaaes i kiødet, stride vi ikke efter kiødet; (thi vore strids-vaaben ere ikke kiødelige, men mægtige for Gud, til at forstyrre befæstninger;) i det vi forstyrre anslag og al høyhed, som sig ophøyer imod Guds kundskab, og tage al tanke til fange under Christi lydighed. I denne tale er det Apostelens mening: hand og de andre, hvilke HErren havde udsendt til at forkynde Evangelium, vare udrustede med saadan Guddommelig viisdom og med saadant et maal af alle den Hellig Aands fornødne gaver, at al menniskelig konst, al kiødelig- og jordisk-sindede menniskers viisdom og alle deres anslag intet kunde formaae sig derimod, eller forhindre det Guds raad, som hand vilde have udført ved dem som sine redskabe. Derfor siger hand i samme henseende 1 Cor. 2, 4. 5. Mit ord og min prædiken var ikke i menniskelig viisdoms bevægende ord, men i Aands og kraftes klare beviisning: at eders troe skal ikke være bestaaende i menniskens viisdom, men i Guds kraft. Men naar Apostelen i det foranforte 10. cap. af den 2. Ep. til de Corinthier til sidst siger: Vi tage al tanke til fange under Christi lydighed, saa er det ikke hans mening, som hand tillige med misbrugen vilde ophæve fornuftens og den naturlige forstands rette brug, som Gud har givet menniket. Det være langt fra! Dermed vil hand kun give tilkiende, at i ting, som angaae vor frelse og salighed, der maae al tanke, πᾶν νόημα (saasom det heder i grædsken) det er, alt, hvad der i det fald gaaer for sig i menniskenes sind og forstand,

og

og hvad for slutninger der af samme kand giores og fremføres, det maa, siger jeg, altsammen regulere og rette sig efter Guds ord og sandhed, og man maa ikke afmaale Guds raad og veye og hans viisdom og magt efter det menniskelige hiertes lidet begreb, men ydmyge sig under hans Majestæt og herlighed, troe, hvad hand har aabenbaret verden ved sine hellige Propheters og Apostlers mund, og ved Christum selv, og forkaste alt, hvad der er imod hans hellige ord, i hvor got endog sligt maatte synes; ja, at menniket maa erkiende, hvor utilstrekkelig hans forstand og fornuft er i Guddommelige ting, og være fornøyet med det, at hand efter Guds orden kand bruge sin menniskelige vittighed, saa viit som de naturlige og til dette liv henhørende ting strekke sig, og at hans forstand kand blive oplyst af Guds Aand formedelst Guds ord, til at kiende de himmelske og aandelige ting saa viit, som Gud eragter det fornødent og tienligt for ham til hans evige salighed, og altsaa tillige til andres opbyggelse og forbedring. Der lader nu fornuften ikke af at stride imod troen; men Guds ord er stærkere, saa at fornuften maa omsider ved Guds kraft holde stille, og med fuld πληροφορία og vished, som den Hellig Aand giver, underkaste sig Guds sandhed. Dette er, som sagt er, Apostelens mening udi de for-anførte ord. Men denne gang have vi ikke aandelige, men jordiske ting at tale om, nemlig den legemlige forsørgelse. Og der findes det iligemaade, at fornuften strider imod troen, og ikke vil forlade sig paa Gud, eller anbefale ham sin legemlige forsørgelse. Menniket vil ved sit vantroe hier-

te forsørge sig selv; og, naar Gud endogsaa har antændt troens lys udi ham, saa rører dog som oftest fornuften sig, og giør allehaande indvendinger, vil og vel der tage sig nogen ret til, efterdi det er ikke aandelige, men jordiske ting angaaende, indtil saa længe den Guds kraft, som følger med troen, faaer overhaand over den, saa den maa bøye sig under Christi lydighed, og ved sin rette brug, hvilken menisket aldeles ikke bliver berøvet ved troen, lade hiertet have den frihed, at sette sit eneste haab paa den levende Gud, og vente al sin hielp af ham som himmelens og jordens majestætiske og almægtige HErre. Dette er en sag, som henhører til vor daglige øvelse, hvorfore vi og, efter den Evangeliske textes anledning, vil videre overveye den samme, og for denne gang tage i betragtning

Troens og fornuftens striid ved den legemlige forsørgelse.

Herved have vi 3. stykker at see paa, nemlig, hvorledes denne striid

I. Begyndes,
II. Fortsettes, og
III. Endes.

HErre JEsu, forleen os naade og kraft baade til at fremsætte ordet, og at høre derpaa, og lær du os, hvordan vi ret skal føre troens striid imod vor egen fornuft, endog i den legemlige forsørgelse, paa det vi ikke skal forsynde os ved mishaab og vantroe, men at vor troe meget mere altid

maa

maa beholde seyer over fornuften, og vi saaledes ogsaa i de udvortes ting i dette liv maae formedelst troen jo mere og mere komme til at see Guds herlighed. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi da nu, Elskelige i HErren, denne gang have at betragte troens og fornuftens striid ved den legemlige forsørgelse, saa gives os tilkiende i de tre første vers af den oplæste text, ved hvad forom-stændigheder denne striid begyndes. Thi saa heder det herom her i texten: Som der var gandske meget folk, og havde intet at æde, kaldte JEsus sine disciple til sig, og sagde til dem: Mig ynkes over folket; thi de have tøvet nu hos mig i tre dage, og have intet at æde. Og dersom jeg lader dem gaae fastende hiem til deres, maatte de forsmægte paa veyen; thi nogle af dem ere komne langt fra. De, som her har reist sig en striid hos imellem troen og fornuften, vare den HErres JEsu disciple, hvilke hand, som texten siger, kaldte til sig. Men de omstændigheder, som disse vare satte i, og som opvakte saadan striid udi dem, vare disse, at her var gandske meget folk, og havde intet at æde. Den HErre JEsus førde dem denne store mangel til gemyt, og vidnede tillige for dem om sin medlidenhed, som hand i dette fald havde med det arme folk, sagde dem ogsaa, hvad for et stort onde der maatte komme

af, i fald hand lod saadan en mængde af folk gaae fastende hiem fra sig, at da nemlig mange ufeylbarlig maatte forsmægte paa veyen, saasom nogle vare komne langt fra. Nu ved denne den HErres JEsu forestilling gik striden an i disciplenes hierter, hvilket vi snart skal faae at see af deres svar, da de sige i det følgende: **Hvorfra skulde nogen kunde mætte disse med brød?**

Men herudaf skal vi strax lære, at der paa vor side for det første udfordres, at vi maae være sande JEsu Christi disciple, ellers ere vi ikke engang saaledes skikkede, at der kand opkomme nogen striid hos os imellem troen og fornuften. Først maa troen giøre os til rette Christi disciple i en sand hiertens omvendelses orden. Thi hvo som af hiertet troer paa Christum, og ved saadan troe begiver sig til at efterfølge ham i sandhed, den er en Christi discipel; men hvor der endnu ingen sand troe er, hvorledes kand der opkomme nogen striid imellem troen og fornuften? Og lad saa være, det endnu ikkun er en svag troe, ligesom og disciplenes troe her var, saa maa det dog ingen tanke- og indbildt troe være, men en sand troe, virket af Gud i hiertet, dersom man skal sige om et menniske, at troen og fornuften stride hos ham med hinanden. Thi saadan en striid er det, vi tale om, ikke saadan een, som gaaer for sig i et verdens barns sind, men saadan een, som gaaer for sig i en troende JEsu Christi discipels hierte.

Dernæst skal vi ydermere lære udaf vor text, at, naar man nu er Christi discipel, og kommer i saadanne omstændigheder, som hans disciple her ere kom-

komme i, saa vil striden ogsaa gaae an hos os. 1) Maa der være en mangel paa færde; 2) maa denne mangel være os bekiendt; og saa maa 3) denne mangel enten angaae os selv, eller, om den angaaer andre, saasom den da i vor text ikke har angaaet disciplene, men folket, saa maa den dog enten for vort besynderlige kalds, eller for kierlighedens skyld angaae os med, saa vi have aarsag at tage os den an med, ligesom Christus sagde her til sine disciple: **De have intet at æde. Og dersom jeg lader dem gaae fastende hiem til deres, maatte de forsmægte paa veyen,** det vil da (vilde hand sige) blive os tilregnet, ligesom vi havde taget livet af dem med det, at vi saa længe have holdet dem op; derfor maae vi tage os denne mangel an, og see til, hvor vi faae noget fra, at mætte dem med. Saadan og paa denne maade gaaer ogsaa i slige omstændigheder striden an hos os. Thi naar vi paa den ene side see enten vores, eller vor næstes nærværende mangel for os, og derhos ingen raad eller middel vide til, hvorledes vi skal komme ud af noden, eller hielpe vor næste ud deraf; men troen findes hos os paa den anden side, ved hvilken vi i vort sind blive viiste hen til den levende Gud og til hans naadige forjættelse, at hand vil hielpe os af al nod, saavelsom til hans almagt, kierlighed og trofasthed, saa kommer da troen og fornuften i striid med hverandre. Thi fornuften vil ikke forlade sig paa det usynlige, men strax paa tiimen see de midler, den art og maade for sine øyne, hvordan man skal rede sig igiennem; derimod siger troen: See paa Gud, sæt din tillid til ham; men fornuften lader sig ikke saa

snart afvise, men giver menniſket strax allehaande bekymringer og forgieves anslag ind, og, forend menniſket tager sig vare derfor, falder det ham ind igien: Naar dette brod er opædt, hvor faaer jeg da noget andet fra? Den klædning, jeg har paa, slides brav, hvor kommer der en anden fra? eller: Jeg seer mine lide nod, og de see paa mig, jeg skal skaffe raad; men hvor skal jeg tage noget fra til dem? o. s. f. Og naar nu noden og mangelen er ogsaa saaledes beskaffen, at der strax paa staaende fod skal skaffes raad, saasom disciplene skulde her skaffe raad, da de havde saa stor en mængde folk paa halsen, dem de ikke skulde lade gaae fastende hiem, saa strider fornuften des heftigere imod troen, forer menniſket i betryk, betager ham hans mod, og gior ham bedrovet og bestyrtset: men derhos rører dog den lille troens gnist sig altid i hiertet. Fornuften siger: Hvor skal jeg nu hen! Troen siger: Hen til Gud, hand kand endda hielpe; hos ham er raad og daad; hvor menniſkens hielp er ude, der gaaer hans hielp an. Fornuften siger: Ja, du seer jo, at noden er for stor, og at der maa strax paa timen være hielp, sagen lider ingen ophold, at man nu længe kunde troste sig med sin gode tillid. Troen svarer: Gud er ligesaa riig i dag, som i morgen, og ligesaa mægtig i dag, som i morgen, til at skaffe nogen hielp. Fornuften: Imidlertid bliver du trænget, og veed ikke, hvor du skal hen. Troen: Gud maa da hielpe, jeg vil dog alligevel ikke negte hans trofasthed, kierlighed og almagt, o. s. f. Seer, det er begyndelsen til denne striid; ihvorvel det ved denne begyndelse snart gaaer saadan, snart anderledes til i

sin-

sindet, og snart er troen, snart fornuften stærkest, saasom de troende ikke staae i lige, men i meget adskillig troens grad, og een er mere, en anden mindre øvet og forfaren i saadan striid.

Den anden Deel.

Vi have da nu for det andet ogsaa at overveye, **hvorledes denne fornuftens og troens striid ved den legemlige forsørgelse fortsættes.** Det vil vi tage i betragtning af det 4. og 5. vers i vor text, hvor det heder: **Og hans disciple svarede ham: Hvorfra skulde nogen kunde mætte disse med brød her i ørken? Og hand spurde dem ad: Hvor mange brød have I? Men de sagde: Syv.** I disciplene finde vi et billede paa den fordervede fornuft, der ikke saa snart vil til at underkaste sig troens veye, men leder alting op, hvad den er mueligt, og opreiser sig imod troen, saa got som den kand, og endnu desforuden indbilder sig, den kunde have ret og føye dertil; men i den HErre JEsu see vi derimod et exempel paa tilliden, der seer paa Gud, og gaaer langt over al den menniskelige fornuftes begreb. Denne vor Frelsere havde kaldet sine disciple til sig, aabnet for dem, hvilken medlidenhed hand havde med folket, og det ey allene for den nærværende mangels skyld, men ogsaa for det store ondes skyld, der vilde møde mangen een, dersom hand lod dem gaae fastende hiem fra sig. Der skulde da disciplene have reent befalet ham sagen, og allerede lært saa meget af de tegn og mirakler, de hidtildags havde seet af den HErre JEsu, at hand ikke fattedes

for viisdom og kraft, at hand jo kunde giøre det ved denne mangel, man saae for sig, hvad Guds ære udfordrede, og hans medlidenhed, som hand havde med folket, førde med sig. Nu skulde de tænkt paa det ord, HErrens moder sagde til tienerne ved brylluppet i Cana udi Galilæa, den gang dem fattedes viin: **Hvad som hand siger eder, det giører.** De havde derfor kun haft nødig at sige til ham: HErre, den gang dem hisset fattedes viin, vidste du paa en forunderlig maade at raade bod paa den mangel, saa maa du vel og nu vide, hvad du vil giøre; hvad du nu vil sige os, det vil vi giøre. Fornemmelig skulde de tænkt paa det forrige mirakel, da hand havde brudt fem brød til fem tusinde, og de, uagtet der havde været saa meget folk og saa liden forraad, endda havde samlet tolv kurve fulde af stykker. Thi det var jo gandske ligesaadanne omstændigheder, der faldt for, som her, og det var endnu først for kort tiid siden vederfaret dem. Thi det var kort for Jødernes tredie Paaske-Fest, den HErre JEsus havde spiset de fem tusinde mænd, og det var endnu ikke længe siden, at denne Fest var forbi. Men de give deres HErre og Mestere her et svar, hvoraf man vel kand slutte, at de ikke have tænkt derpaa, eller i det mindste slet ikke betænkt det samme; ligesom vor Frelsere strax derpaa ved en anden leylighed foreholder dem til deres bebreidelse, at de hverken havde tænkt paa hiint, ikke heller paa det, som paa nærværende tiid var fuldt derpaa. Thi Marc. 8, 17. 18. sagde hand til dem: **Hvi tænke I, at I have ikke brød? Besinde I eder ikke endnu, og forstaae ey heller? Ha-**

ve

ve I endnu eders forhærdede hierte? Have I øyen, og see ikke? og have I øren, og høre ikke? og komme ikke ihu? Og v. 19. 20. 21. Da jeg brød de fem brød til de fem tusinde, hvor mange kurve fulde af stykker toge I da op? De sagde til ham: Tolv. Men der jeg brød de syv til de fire tusinde, hvor mange kurve fulde af stykker toge I da op? Men de sagde: Syv. Og hand sagde til dem: Hvorledes forstaae I da ikke? Saa sagde de da nu her i vor Evangeliske text: Hvorfra skulde nogen kunde mætte disse med brød her i ørken? Der viser sig lutter fornuft hos dem, og ingen troe. Thi med disse faa ord vilde de føre den HErre JEsum til gemyt, og give ham at betænke: 1) hvad for en stor mængde folk der var, saasom det da lyder i Matthæus: At vi kand mætte saa meget folk; 2) hvor meget brød der maatte til, ligesom de da sige hos Matthæus: Saa mange brød, og det, at enhver bar kunde tage noget lidet; end sige 3) at de skulde mætte denne gandske mangfoldighed; hand skulde 4) dog betænke, at de vare her i orken, hvor ingen forraad var at finde, og at der 5) ellers heller ikke var nogen raad til at kunde spise saadan en mangfoldighed. Thi derfor er det, de sige: Hvorfra skulde nogen kunde mætte disse med brød her i ørken? eller, som det lyder i Matthæus: Hvoden skal vi faae saa mange brød i orken? Ihvorvel det er endnu eftertrykkeligere, som det lyder (efter det grædske) her hos Marcus, da det egentlig heder saaledes, som vi have hørt: Hvorfra skulde nogen kunde, eller finde nogen mueiighed til at mætte τάτος

disse, hvilke de maaskee har peget med deres fingre paa, saadan en stor mangfoldighed, med brød? Ligesom de vilde sige: Veed du nogen raad, eller nogen sted, der er saa nær, at vi i saadan en hast, som fornoden giores, kand faae saa mange brød hid, saa skal det ikke fattes paa vor side; vi see her ingen mueligheed. Det var ikke nok, at de udi deres tanker vare blevne anfegtede mod den troe, de havde til den HErre JEsum, med en tviil om, hvorledes de nu skulde komme ud af noden; men de brøde og ud dermed i deres ord, og deres vantroe fornuft væbnede sig med raisons, eller med grunde og aarsager, ret ligesom den kunde have ret paa at staae. Men den HErre JEsus havde i en god mening fort dem ind i denne striid, paa det at de maatte faae deres svage troe at kiende, og blive styrkede i den samme ved et nyt mirakel. Derfor tog hand om eet ord af deres spørsmaal, og, efterdi de havde sagt: Hvorfra skulde nogen kunde mætte disse med brød, og helst saa mange brød? saa spurde hand dem: **Hvor mange brød have J?** Dem var denne gang den liden forraad, de havde, slet intet agtet hos, eller, det lidet, som var forhaanden, var ligesaa meget for dem, som intet. De vare ligesom for fornuftige dertil, at de endog bar skulde have meldt et ord om det; derfor taugde de stille dermed, til den HErre JEsus spurde dem derom. Thi de tænkte: Hvad skal det lidet iblant saa mange? Det er ikke værd at tale om. Saa klog tykkes sig vantroen at være, og det er ret dens vanart, at den agter den ringe forraad for intet. Om een endskiønt endnu har noget at æde i dag, saa sørger hand dog for den dag i morgen,

gen, eller tænker, hand kand ikke dele sin bid brød med en anden, eftersom det neppe vil rekke til for ham selv, ligesom disciplene her bare sig ad. Men troen har altid nok, om det end synes lidet; saasom Christus her siger: **Hvor mange brød have I?** Hvormed hand ey allene har vildet have sine disciple, men endog alle, som læse dette, henviiste dertil, at, naar der nogen mangel indfinder sig, og der opstige nærings-sorge derover i hiertet, man da altid først skal see, om Gud da ikke endnu har ladet os beholde lidet til overs; det maa da være saa lidet, som det vil, saa skal vi lade os noye dermed: thi om der endog intet var til stede, saa kunde Gud nok give os paa ny, hvad vi havde fornøden. Naar der altsaa er endnu noget lidet til stede, saa skal vi tænke, Gud handler med os, som en moder handler ved bordet med sine børn, der begiere meer brød, da de dog endnu have noget liggende ved deres tallerken, naar hun siger: Spiis det først op, siden vil jeg give dig mere. Saaledes erindrer vor Frelsere her sine disciple, at de jo havde brød endnu, om det endskiønt syntes dem at være for lidet iblant saa mange. Seer, saaledes gaaer troen fornuften i møde i denne striid. Thi fornuften vil altid see meget for sig; men troen seer endog ved saare lidet paa Guds velsignelse og forsorg. Fornuften mener, den har stor aarsag at sorge; men troen finder ingen aarsag dertil, naar den har intet, end sige, naar den endnu har noget til overs.

Nu disciplene, der her, som for er meldt, give os et billede paa fornuften, komme frem med deres svar paa Christi spørsmaal. Syv, sagde de. I

Mat-

Matthæus cap. 15, 34. staaer derhos: og faa smaa fiske. Der var regningen alt færdig i deres sind. Disse syv brød og de faa smaa fiske holdt de imod den store mangfoldighed af folk, som de havde for sig, nemlig den gandske mark fuld af mennisker; havde de endskiønt endnu ikke talt disse folk, saa kunde de dog let slutte, at de vare nogle tusinde. Her blev deres fornuft sandseslos; her gav den alting over. Det tyktes dem at være en underlig ting, om man endog bar vilde tage sig for, at dele den liden forraad ud. Her var det altsaa nu tiid, at Mesteren maatte komme til hielp, og hielpe disciplenes troe, der var kommen paa knæene, og altsaa giøre en god ende paa denne striid imellem troen og fornuften.

Den tredie Deel.

Og det er det tredie, vi endnu have tilbage at betragte, nemlig, hvorledes denne striid er kommen til ende. Det vise nu de øvrige ord i vor text: Og hand bød folket sette sig ned paa jorden; og tog de syv brød, og takkede, og brød dem, og gik sine disciple dem, at de skulde sette dem for dem; og de satte dem for folket. Og de havde faa smaa fiske, og hand velsignede dem, og bød dem og settes for. Men de aade, og bleve mætte, og toge af de levnede stykker op syv kurve. Men de vare ved fire tusinde, som havde ædet; og hand lod dem fare. Saa var nu dette her enden paa striden, at den vor HErres JEsu Christi tillid, som er troens begyndere og fuldkommere, beholdt

holdt seyeren, og overvandt og beskæmmede fornuften, som havde stridet imod troen, udi disciplene. Dette skede nemlig saaledes, at den HErre JEsus bod folket sette sig ned paa jorden; hvilket hand da giorde for den aarsags skyld, at hans Guddommelige gierning, som hand havde besluttet at udrette paa nærværende tiid, ikke skulde settes i tviil eller negtes af nogen. Thi paa denne maade kunde man see, hvor mange menniskер der vare til stede, og at ingen var gaaet forbi, men alle og enhver blevne spisede. Hvorfor og den gandske handling, og hvordan alt er tilgaaet, er her vitløftigere beskreven. Var sagen skeet i confusion og u-orden, saa maatte fornuften, om ikke hos disciplene, saa dog gandske vist hos dem, der søgte at giøre alting til intet, hvad den HErre JEsus giorde, havt meget derimod at indvende. Men det forekom den HErres JEsu viisdom ved denne gode orden. **Hand tog de syv brød**, paa det hand og herved kunde give tilkiende, at og den ringe forraad ikke er at foragte, men skal bruges; **hand takkede**, eller velsignede dem, for derved at give tilkiende, at vi ikke skal see paa vor forraad allene, men meget mere paa Guds velsignelse, og vide, at, om det endskiønt var lidet, vi havde, saa kunde dog hans velsignelse raade bod paa al mangel; hand **brød dem**, paa det hans mirakels vished ogsaa herved des klarere kunde kiendes; hand **fik sine disciple dem, at de skulde sette dem for folket**, paa det hand herved des mere kunde opvække dem til troen, naar brodet saaledes gik først igiennem deres hænder ved dette mirakel. Saa bar hand sig og ad med de faa smaa fiske,

fiske, **velsignede dem, og bød dem og legges for**, hvorudi hand ogsaa havde det øyemerke, som nu er givet tilkiende, og tillige vilde saaledes vænne sine disciple til godgiørenhed imod deres næste. **Men de aade**, heder det videre, og, som Matthæus siger, **de aade alle**, saa de sluttelig have været hungrige, og man da saa meget des mere deraf kand kiende det Guddommelige mirakels sandhed; Item: **De bleve mætte**, og, som Matthæus siger, **de bleve alle mætte**, til des større overbeviisning for dem alle, at den HErre JEsus her havde mættet dem paa en forunderlig maade; **og de toge af de levnede stykker op syv kurve.** Af begyndelsen vare der kun syv brød, nu havde saadan en mangfoldighed af folk, nemlig fire tusinde mænd, og det, som Matthæus meget eftertrykkelig siger, foruden qvinder og børn, som ikke engang ere blevne talte i med, alle og enhver ædet deraf, og vare blevne mætte; og dog blev der endnu syv kurve fulde af stykker til overs. Disse bød hand nu tage op i selvsamme henseende, som hand havde giort alt det forrige i, nemlig, paa det at den vantroe fornuft ikke skulde have noget mere at sige imod denne hans Guddommelige gierning. Gierige og ukierlige folk uddrage sig gierne denne lærdom heraf, at man maa smukt legge til side, hvad der bliver tilovers, spare derpaa, og gnie derover. Men dette var ikke her Christi øyemerke; ihvorvel troen ellers, saa fremt den er af den rette art, ligesaa lidet elsker ødselhed, som gierighed, men bruger og anvender alle Guds gaver i den rette orden. At vor Frelsere og omsider har ladet folket fare, dermed har hand ogsaa

saa lagt troens sande beskaffenhed for dagen. Thi naar troen er kommen til sin seyer, og har giort og fuldendt nogen god gierning i Guds kraft, saa vil den ikke være æret, eller priset og berømmet derfor, og den gode gierning, som er skeet, tager den sig heller ikke videre til, at den skulde giøre sig stor deraf hos andre, den undslaaer sig meget mere for den leylighed, andre maatte tage deraf til at ophøye den, og i sit hierres eenfoldighed farer fort udi sit kald, endnu fremdeles at giøre, hvad der forekommer.

Men udi alt det, der er sagt om: hvorledes denne striid kommer til ende, have vi med flid at legge merke til, at det er den HErre JEsus, alting er kommet an paa fra begyndelsen til enden. Disciplene havde ikke vidst at hielpe sig selv ved denne mangel; deres troe var saa svag herved, at de ikkun har vildet udregne og afmaale alting med deres fornuft: men da de alligevel holdt sig til den HErre JEsum, bleve hos ham, og lode ham raade; saa maatte denne forfarenhed tiene dem til, at de saae Christi herlighed, og bleve derved stærkere i troen. Det skal vi da føre os saaledes til nytte, at, i fald vi ogsaa geraade i slige omstændigheder, da vi hverken vide ud eller ind, men vor fornuft vil spille mester, og forestille os lutter umuelighed i at komme ud af noden, vi da kun blive eenfoldig hos den HErre JEsum, hos hvilken vi ikke kand forderves eller blive til skamme, eftersom det ligesaa lidet fattes ham paa overvættes kraft til at hielpe, nu, som den gang. Naar noden er stor, saa synes det, ligesom vi reent skulde miste troen, ligesom disciplene her; men holde vi os kun i vort sind til den HErre JEsum, saa

skal

skal vi erfare, at hand just ved den mangel forer os i skole, og bringer os til troen. Udi denne troens og fornuftens striid, som hand forer os ind i ved vor trang, blive vi ikke svagere i troen, som vi tænke, men stærkere, dersom vi kun forvente ham, saasom der staaer skrevet Esa.40,31. **De, som forvente HErren, skal fornye deres kraft, de skal opfare med vinger, som ørnene; de skal løbe, og ikke vansmægte, gaae, og ikke blive trætte.** Og saa bliver da ikke heller æren givet os, men HErren allene, som har forlenet os seyeren, i det hand har bragt vor gienstridige fornuft, der seer paa den blotte udvortes mangel og de utilstrekkelige midler, under sin lydighed, men har viist os sin herlighed udi den naadige hielp.

Tilegnelse.

Nu det er da, Elskelige i HErren, **troens og fornuftens striid ved den legemlige forsørgelse udi sin begyndelse, fremgang og ende.** Vi have allerede ladet løbe ind med, hvorledes vi skal fore os de i texten ommeldte omstændigheder vel til nytte, hvorover det da er saa meget des mindre fornøden, endnu paa denne tid at uddrage nogle besynderlige lærdomme og formaninger deraf. Dog kand jeg ikke andet, end legge et trøstes ord til for deres skyld, der blive prøvede af Gud ved udvortes mangel. Een ting vil jeg sige eder allerforst, at I derfor ikke ere Gud des behageligere, fordi I leve i udvortes fattigdom, og lide stor mangel; fattigdom gior ingen salig, men det er troen, som gior menniket retfærdig og salig. Derfor

for skal J vide, have J det kiere daglige brød fornøden, og have J noget fornøden, at skiule eders legeme med, saa have J den sande og levende troe endnu tusinde ganger mere fornøden. Bede J nu Gud om næring og klæder, saa beder ham for alle ting om et hierte fuldt af troe og tillid til hans almagt, godhed og trefasthed. Ligesom den HErre JEsus har den gang uddraget sine disciple ved deres mangel af deres sandsers og fornuftes mørkhed, og ved sin Guddommelige gierning optændt troens lys udi dem; saa opvækker jeg og eder i hans navn til troe og tillid til hans evig-varende godhed. Troe J, (thi jeg taler nu med troende,) at J ere Guds børn, saa er det jo daarligt, at J vil tvile paa eders legemlige opholdelse. En legemlig fader opholder sine børn, saafremt hand ikke fattes evne dertil; hvor meget mere den himmelske Fader! Troe J ham til, at hand vil give eder himmelen, hvorfor vilde J da ikke troe ham til, at hand vil give eder et stykke brød? Troste J eder dermed, at hand har beklædt og beprydet eder med JEsu Christi retfærdighed, hvorfor vilde J da ikke have saa megen tillid til ham, at hand vil kaste en palt til eder, at skiule eders nøgne krop med, saadan som J kand have det fornøden? Tænker dog paa den HErres JEsu ord: **Søger først Guds rige, og hans retfærdighed, saa skulle og alle disse ting tillegges eder.** Anvender dog for dette ords skyld først eders omsorg paa bedre ting, end paa de timelige; efterdi hand har lovet eder, at og alle disse ting skal tillegges eder, saafremt J først søge Guds rige, og hans retfærdighed. J kand jo holde HErren en

bestandig sabbat i eders hierte, hvilket er et himmerig paa jorden; hvorfor vilde I da ved kiødelige og jordiske bekymringer forstyrre og vanhellige denne sabbat, der skal være eder en deylig forlystelse, paa det at HErren maa helliges? (Es. 58, 13.) Vil HErren give eder det evige liv, saa vil hand jo ogsaa gierne opholde det timelige for eder. Ere I born, saa ere I og arvinger; men ere I Guds arvinger, og Christi med-arvinger, hvor skulde hand da negte eder saa ringe en ting, nemlig næring og klæder, med mindre hand erkiender den yderste fattigdom for tienlig og fornøden for eder til eders evige herlighed? Christus har værdiget eder saa høyt, at hand har kiøbt eders siel med sit blod, og trolovet sig med den i troen; den er hans bruud, og hand dens Brudgom. Hand som her i orken har af stor medlidenhed mættet de fire tusinde mænd tillige med qvinder og born, ihvorvel der ikke var nogen forraad forhaanden dertil, skulde hand ikke give eder, hvad I have behov, da I saa nøye ere forbundne med ham i troens baand? Den himmelske Fader har forordnet eder sine Engle til tienere, saasom der staaer skrevet Ebr. 1, 14. Ere de ikke alle tienstagtige aander, udsendte til tieneste for deres skyld, som skal arve saliggiørelse? Og Matth. 18, 10. Deres Engle i himlene see altid min Faders ansigt, som er i himlene. Og denne naade ere I giorte værdige til i Christo, udi hvilken Gud har elsket eder, og giort eder behagelige for sig selv. Ej velan! saa giører dog ikke Christo og den himmelske Fader den skam, at I vilde sige, I vare saadan en Faders born, der har

skabt

skabt himmel og jord, og har alting i sine hænder; og I vare hans brødre, der sidder hos Majestætens høyre haand, og I dog ikke des mindre ikke vilde troe ham til, at hand skulde legemlig forsørge eder. At I ere fattige, er eder ingen skam; thi **Menniskens Søn havde heller ikke noget, hvor hand kunde helde sit hoved til**, Matth. 8, 20. og andre **vare ham behielpelige af deres gods**. Luc. 8, 3. Men det er eder en skam, at I ved eders fattigdom ikke sette eders tillid til ham, at hand skal hielpe eder. Derved vil hand prøve eder, hvorledes I ere grundede i troen, ligesom hand den gang har prøvet sine disciple. Derfor strider kun trøstig imod alle de nærings-sorge, eders fordærvede fornuft giver eder ind, saa skal I overvinde dem ved troen. Hand er hos eder, som hand har lovet, og skal nok vide raad, ligesom hand den gang, da hans disciple ingen raad vidste, nok vidste, hvad hand vilde giøre. Naar I komme i saadan mangel, saa falder paa eders knæ, og siger: HErre, er jeg endskiønt fattig, saa troer jeg dog paa dig, derfor skal jeg see din herlighed. Du har kaldet mig, som dit barn, til himmelen, vil du nu have mig i din himmel, saa lader jeg dig sørge for, hvordan du vil føre mig derind; de legemlige bekymringer tager jeg ikke paa mig: thi du har befalet, vi skal kaste alle vore bekymringer paa dig, og sagt med udtrykkelige ord: **I skal ikke bekymre eder, og sige: Hvad skal vi æde? eller hvad skal vi drikke? eller hvormed skal vi klæde os?** Seer, mine Elskelige, I som i sandhed have overgivet Christo eders hierte, saadan skal I bære eder ad, naar eders fornuft byder sig til at

stride imod troen. Hvad udrettede disciplene med deres bekymringer? Deres fornuft stillede dem den umuelighed, som var i at komme ud af nærværende mangel, alt jo klarere og klarere for, men den hialp dem ikke ud deraf; men der kom alting an paa HErren, og alt det, der syntes dem umueligt, var let for ham. Ligeledes kand det heller ikke hielpe eder noget, om I end meget bekymre eder; men om I ikke have et hierte, der er bleven stivt af vantroe, men sette en sønlig tillid til ham, det vil befalde ham vel, saa hand vil hielpe eder, at I skal faae hans herlighed at see. Alt dette maa være talt til eders trøst og til eders troes bestyrkelse, saa mange af eder, som have den HErre JEsum kier, og blive prøvede ved timelig mangel.

Beslutnings-Bøn.

Vi takke dig, du levende og Majestætiske Gud, at du har givet os legem og siel, og ey allene draget os af moders liv, men endog opholdt os ved live indtil denne stund. Du har givet os føde og klæde, og, om du endskiønt har prøvet os, saa dog ikke ladet os omkomme eller forderves i nogen mangel. Derfor være du da hiertelig og inderlig lovet og priset. Og nu takke vi dig ogsaa for det ord, som paa nærværende tiid er forkyndet. Ach! lad det være velsignet paa vore siele! Og behager det dig, fremdeles at prøve os ved mangel i det legemlige, saa erindre os om det, der nu er sagt om troens og fornuftens striid ved den legemlige for-

forsørgelse, paa det vi da ogsaa maae bedre bruge Aandens vaaben, end hidindtil er skeet. Lad os som dine børn bede og arbeide, og befale dig resten. Giv os ved din Aand et glad hierte, der af al magt kand forlade sig paa dig, og ey skal vanære dig ved nærings-sorge, paa det at vi maae altid bevise os som dine børn for verdens børns øyne, saa at dit navn ved os maa prises, hvilket være lof og herlighed i evighed.

Amen!

Den 7. Søndag efter Trinit.

Paa hvilken den Evangeliske text er bleven forklaret, som hos de tydske er forordnet paa Mariæ Magdalenæ dag.

Den ydmygede aands og det sønderknuside hiertes levendegiørelse.

JEsus Christus, som byder alle komme til sig, som arbeide og ere besværede, paa det hand kand vederqvæge dem, hand sette os alle i saadan en salig tilstand, i hvilken vi kand være beqvemme til at annamme hans vederqvægelse, paa det vi maae blive deelagtige i den samme, og finde hvile hos ham for vore siele!

Saa sagde den Høye og Ophøyede, som boer evindeligen, og hvis navn er helligt: Jeg vil boe i det

høye og hellige, og hos en sønderknuset og nedrig aand, til at gjøre de nedriges aand levende, og at lade de sønderknusedes hierter leve.

Dette læse vi i det 57. cap. hos Esaias v. 15. Men den, som saaledes taler, som Esaias her har sagt, og den, som hand kalder den Høye og Ophøyede, som boer evindeligen, og hvis navn er helligt, er den høylovede Guds Søn, JEsus Christus vor Frelsere. Hand er den, der vel boer i det høye og hellige, ey allene efter sin Guddommelige natur af evighed, men endogsaa efter den menniskelige, efter hvilken hand har sat sig hos Majestætens høyre haand i det høye, da hand, som vor rette Ypperste Præst, er ved sit eget blod gaaet ind i det hellige; men ikke des mindre boer hand dog ogsaa hos en sønderknuset og nedrig aand, saasom det er dem, der have saadan en aand, hand kalder til sig ved Evangelium, at hand kand gisre de nedriges aand levende, og giøre de sønderknusede hierter levende.

Herpaa have vi denne gang et meget deyligt exempel udi synderinden, eftersom Lucas fortæller i sit Evangelii cap. 7, 36-50. Eftersom denne text paa nærværende tiid skal forklares og betragtes, hvilken vel er forordnet paa Mariæ Magdalenæ dag, som indfaldt afvigte Onsdag, men er, hvad dens offentlige afhandling angaaer, beskikket til denne dag. Nu erindrer jeg mig, at der forgangen aar, efter denne textes anledning, er handlet om det beængstede og sønderknusede hierte. Ihvorvel det nu saare er at befrygte, at den mindste deel har fort sig det ret til nytte, som den gang er ble-

bleven ſagt herom, ſaa maa man dog billig haabe, at Gud ſiden den tiid maa have fornedret mangt et hierte, og ſønderknuſet det med ſit ords hammer. De have nu fornøden, at JEſus Chriſtus og maa paa denne dag forkyndes for dem, ſaadan ſom hand levendegiør deres fornedrede aand og ſønderknuſede hierte, ligeſom de og uden tviil til deels ſelv maae have erfaret, og i ſaadan aandelig erfaring lært det allerbeſt. De andre, der endnu ikke ere ydmygede, og altſaa endnu ikke befindes i den ſtand, at de kunde erfare ſaadan Chriſti vedergvægelſe, maae paa denne tiid høre til med; mueligt Gud ved naadens forkyndelſe ogſaa giør deres hierte blødt, ſaa de herefter give ordets virkning rum, og lade ſig forandre. Men jeg beder Gud, at hand nu og altid vil give ſit ord kraft; beder J og ligeledes, ſaa mange iblant eder, ſom ere opvakte af Gud, til at paakalde hans hellige navn, at hand vil ſelv boe med naadens Aand iblant os, og lade det jo mere og mere lykkes for ſit ord: ja enhver maa erkiende den fornødenhed, der er i at paakalde Gud ydmygelig om ſin naade, paa det den ſamme maa ogſaa rigelig udgyde ſig iblant os i denne time. Lader os da bede ham herom i HErrens bøn: **Vor Fader, du ſom** ꝛc.

Texten.

Luc. Cap. VII. v. 36–50.

Men een af Phariſæerne bad ham, at hand vilde æde med ham; og hand gik ind i Phariſæerens huus, og ſad til bords. Og ſee, der var en

qvinde i staden, som var en synderinde; der hun fornam, at hand sad til bords i Pharisæerens huus, hentede hun et alabaster med salve; og stod bag hos hans fødder, og græd, og begyndte at væde hans fødder med graad, og at tørre dem med sit hovedhaar, og kyste hans fødder, og salvede dem med salve. Men der Pharisæeren, som havde indbudet ham, saae det, talede hand ved sig selv, og sagde: Dersom denne var en Prophete, vidste hand jo, hvo og hvordan en qvinde denne er, som rører ved ham; thi hun er en synderinde. Og JEsus svarede, og sagde til ham: Simon, jeg haver noget at sige dig; men hand sagde: Mester, sig frem. JEsus sagde: Der havde een, som havde laant sine penninge ud, to skyldener; den ene var fem hundrede penninge skyldig, den anden halvtredies indstive. Men der de havde ikke at betale med, gav hand dem baade det efter. Sig, hvilken af dem skal derfor elske ham meest? Men Simon svarede, og sagde: Jeg agter, den, som hand gav meest til. Da sagde hand til ham: Du dømte ret. Og hand vendte sig til qvinden, og sagde til Simon: Seer du denne qvinde? Jeg kom i dit huus, du haver ikke givet mig vand til mine fød-

der;

der; men denne giorde mine fødder vaade med graad, og tørrede dem med ſit hovedhaar. Du haver ikke givet mig kys; men denne lod ikke af, at kyſſe mine fødder, ſiden hun kom ind. Du haver ikke ſalvet mit hoved med olie; men hun ſalvede mine fødder med ſalve. Jeg ſiger dig, for den ſags ſkyld, at hendes mange ſynder ere forladne, er det, at hun elſkede meget; men hvilken lidet forlades, elſker lidet. Og hand ſagde til hende: Dine ſynder ere forladne. Da begyndte de, ſom ſadde til bords med ham, at ſige ved ſig ſelv: Hvo er denne, ſom forlader ſynder? Men hand ſagde til qvinden: Din troe haver frelſt dig, gak bort med fred.

Udaf denne nu oplæſte Evangeliſke text ſkal da nu i Guds navn tages i betragtning

Den ydmygede aands og det sønderknuſede hiertes levendegiørelſe,

og det ſaaledes, at vi overveye,

I. Hvorledes Chriſtus vel er nær baade hos de ſtolte og de ydmygede,

men, hvorledes hand

II. dog ikkun levendegiør de ydmygedes aand og de ſønderknuſedes hierter.

Opfyld os, HErre JEsu, med naadens lys formedelst dit Evangelii ord, paa det at vi maae komme til dig, som arbeidende og besværede, og som trængende til naade og hielp, og blive levendegiorte af dig. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Her finde vi da nu for det første, hvorledes den HErre JEsus er nær baade hos de stolte og de nedrige. Thi det heder i begyndelsen af vor text: Men en af Pharisæerne bad ham, at hand vilde æde med ham; og hand gik ind i Pharisæerens huus, og sad til bords. Og see, der var en qvinde i staden, som var en synderinde; der hun fornam, at hand sad til bords i Pharisæerens huus, hentede hun et alabaster med salve; og stod bag hos hans fødder, og græd, og begyndte at væde hans fødder med graad, og at tørre dem med sit hoved-haar, og kyste hans fødder, og salvede dem med salve. v. 36. 37. 38. Der finde vi i Pharisæeren et exempel paa en stolt, men i synderinden et exempel paa en ydmyget siel. Begge var HErren nær. Thi der Pharisæeren bad ham, at hand vilde æde med ham, gik hand ind i hans huus, og sad til bords; men qvinden, da hun fornam, at hand sad der til bords, gik ogsaa ind i samme huus, stod hos den HErres JEsu fødder, vædede de samme med sine taare, torrede dem med sit hoved-haar, kyste hans fødder, og salvede

vede dem med ſalve. Altſaa var jo den fromme Frelſere dem begge to nær.

At ſynderinden havde en ydmyget aand og et ſønderknuſet hierte, det gave hendes taare og geberder nokſom tilkiende; men at der i Phariſæeren var et ſtolt og hofmodigt hierte, det ſkulde man ikke endnu kundet ſlutte af det udvortes. Thi hand havde jo bedet den HErre JEſum, at hand vilde æde med ham. Var det ikke venlighed og ydmyghed, at hand bad ſaadan en mand til giest, der ellers hos hans lige var holdt for den allerforagteligſte og uværdigſte? Men naar vi læſe videre i vor text, ſaa finde vi meget ſnart et klart beviis paa hans ſtolte hierte. Thi ſaa lyder det v. 39. **Men der Phariſæeren, ſom havde indbudet ham, ſaae det, talede hand ved ſig ſelv, og ſagde: Derſom denne var en Prophete, vidſte hand jo, hvo og hvordan en qvinde denne er, ſom rører ved ham; thi hun er en ſynderinde.** Der ſatte Phariſæeren ſig ſelv over alting, i ſit hierte. Nu tænkte hand ikke paa ſine egne ſynder, men i ſine øyne var hand retfærdig. Ikke hans egne, men ſynderindens ſynder kom ham ſaa ſtore for, at hand i ſit hierte kaldte hende **en ſynderinde.** Uden tviil regnede hand ſig det for en ſkam, at ſaadan een ſkulde komme i huus til ham, ſom var ſaadan en retfærdig mand. Chriſti hellighed og mirakler havde vel hidindtil ſkinnet ham ſtærkt i øynene, ſaa hand nok begyndte at holde ſig nærmere til ham; men paa denne tiid ſatte hand ſig og endnu over Chriſtum i ſit hierte, og meente, hand kiendte denne qvinde meget bedre, end Chriſtus, der, efter hans tyk-

tykke, stolede paa hendes udvortes geberder, og derfor holdt hende for en from og god qvinde, da hun dog, som hand tænkte, ikkun hyklede for ham, og man vel ellers vidste hendes syndige levnet.

Den fromme Frelsere saae nu denne Pharisæer ind i hiertet, og beviiste sig dermed ret som en Prophete, som den anden ikke vilde erkiende ham for. Men hans hierte var derved saa fromt og venligt, at hand brugte al lemfældighed og sagtmodighed imod ham, og gav ham kun i en lignelse sit overmod tilkiende. Thi saa heder det derom v.40-42. **Og JEsus svarede, og sagde til ham: Simon, jeg haver noget at sige dig; men hand sagde: Mestere, siig frem. JEsus sagde: Der havde een, som havde laant sine penninge ud, to skyldener; den ene var fem hundrede penninge skyldig, den anden halvtredieſindstive. Men der de havde ikke at betale med, gav hand dem baade det efter. Siig, hvilken af dem skal derfor elske ham meest?** Havde nu Simon havt et ydmygt hierte, saa kunde hand snart have merket, hvor den HErre JEsus vilde hen. Thi en i sandhed ydmyget aand siger med David Psal.51,5. **Jeg, jeg kiender mine overtrædelser; og min synd er altid for mig**: saadan een veed, at hand er Gud meget skyldig. Der tor man ligesom kun ved at rore ved strengene, saa give de strax deres klang, eller man tor kun ved at melde eet ord om hans synde-skyld, saa ligger ham strax et stort synde-register for øyne; ja hand tager sig det til, om hand end ikke er meent dermed: thi hand tænker vel, der er ingen større syndere til, end

hand,

hand, derfor kand og ingen have mere aarsag til, end hand, at tage sig af det, naar der handles om skyldnere for Gud. Nu fattedes vel ikke Simon for forstand, derfor svarede hand meget hurtig paa den HErres JEsu spørsmaal, og sagde: **Den, som hand gav meest til.** Dette hans rigtige svar lovede den HErre JEsus og, thi hand sagde til ham: **Du dømte eller raisonnerede ret.** Men det var det, Simon fattedes, at hand ikke gjorde application paa sig selv. Det tillod hans stolte hierte ikke. Derfor var den HErre JEsus nødt til at forklare ham lignelsen, saasom vi finde i det 44. og følgende vers: **Og hand vendte sig til qvinden, og sagde til Simon: Seer du denne qvinde? Jeg kom i dit huus, du haver ikke givet mig vand til mine fødder; men denne giorde mine fødder vaade med graad, og tørrede dem med sit hoved haar. Du haver ikke givet mig kys; men denne lod ikke af, at kysse mine fødder, siden hun kom ind. Du haver ikke salvet mit hoved med olie; men hun salvede mine fødder med salve.** Saaledes beskæmmede den HErre JEsus Simon; hvilket hand ikke havde giort, hvis det ikke havde været fornøden, saaledes at bringe ham til at kiende sit stolte hierte, og hvor stor uret hand havde giort deri, at hand havde syntes bedre om sig, end om denne qvinde, end sige deri, at hand havde derover foragtet den HErre JEsum selv. Ved det, at den HErre JEsus foreholdt denne Pharisæer dette, skulde hans hierte ydmyges, at hand kunde erkiende, hand var ikke den mand, hand hidindtil havde holdt sig selv for,

for, men maatte endnu først lære af denne for ham saa foragtelige synderinde, hvordan man skulde ydmyge og fornedre sig for sine synders skyld.

Men i det den HErre JEsus vendte sig til synderinden, og gav hende den trost, at alle hendes synder vare hende forladne, blev det aabenbar, at der vare endnu flere af det slags ved bordet, som havde stolte hierter. Thi, **da begyndte de**, heder det v. 49. **som sadde til bords med ham, at sige ved sig selv: Hvo er denne, som forlader synder?** Det var, efter deres mening, lutter lærde folk, og dog kiendte de ikke Christum; de agtede sig bedre, end det gemene folk, og sagde: **Dette folk, som ikke veed loven, de ere forbandede.** Joh. 7, 49. Men ved saadan deres høye indbildning, som de havde om sig selv, vare de dog ikke saa kloge, som syndere og synderinder, der vare ydmygede for deres synders skyld, og erkiendte Christum for den, der kunde forlade dem deres synder. Imidlertid var Christus den gang efter det udvortes **nær hos begge**, baade hos de stolte Pharisæer, og **den ydmygede** synderinde.

Den anden Deel.

Vader os nu ogsaa for **der andet** overveye, **hvorledes den HErre JEsus**, om hand endskiønt, som meldt er, er alle nær, **dog ikkun levendegiør de ydmygedes aand og de sønderknusedes hierter.** Hvad er klarere i vor text, end just dette? Her var Simon den Pharisæer. Lad det saa være, at hand kand have været lidet bedre, end de andre af hans sect, saa kand vi dog

let

let forſtaae saa meget af Christi ord, at hand endnu ikke maa have havt nogen ydmyget aand og noget sønderknuset hierte. Jhvorvel hand derfor havde budet JEsum til bords, havde ham siddende hos sig, hørde paa hans ord, talede ogsaa selv med ham, saa blev hand dog ikke vederqvæget; iligemaade heller ingen af de andre, som sadde med til bords. Thi omendskiønt de alle med hinanden hørde Christum tale om syndernes forladelse, saa havde dog deres hierte ingen vederqvægelse deraf. Hvorfor? De vare ikke i stand til at tage imod saadan vederqvægelse. Men hvorfor det? De havde ingen ydmyget aand, eller sønderknuset hierte.

Men derimod var her een eneste person, som ikke engang blev holdt saa ærlig, at man vilde regnet hende i selskab med de andre. Denne var saa høyt anseet hos den HErre JEsum, at hun var allene den, der paa den tiid og det sted blev vederqvæget af den HErre JEsu. Men hvorfor det? Hadede da Christus ikke hendes ugudelige væsen? Jo visseligen. Hvor skulde hand andet, end have hadet det? Siger ikke Skriften om ham Psal. 45, 8. **Du elskede rætfærdighed, og hadede ugudelighed?** Saa hadede nu Christus ogsaa denne synderindes synder, og de vare ham en affky i hans øyne; men hendes ydmyge omvendelse elskede hand. Hendes hiertes sønderknuselse var ikke af hende, men af Gud, der havde virket omvendelse i hende, og saaledes sønderknuset hende. Dette saae nu den HErre JEsus til hos hende, derfor var hun ham kierere, end Simon og alle de andre, der holdte sig selv for retfærdige. Hun var beqvem til at tage imod hans

veder-

vederqvægelse, fordi hun var een af de arbeidende og besværede, hand har kaldet til sig. Siden hand havde vildet, at saadanne skulde komme, giorde hun ikke uret i, at hun kom, hvor hand var, omendskiønt de stolte aander udtydede det ilde. Hun kom paa hans ord. Saadanne havde hand lovet, at hand vilde vederqvæge dem. Dette ord maatte her opfyldes. Derfor er det ogsaa optegnet af Evangelisten, paa det hun altid kand tiene til et exempel paa, at, omendskiønt den HErre JEsus og hans ord er nær baade hos de stolte og de ydmyge, og hand søger at vinde dem alle, saa er det dog kun de undseelige, ydmygede og sønderknuesede hierter, der ere i stand til at tage imod hans liflige vederqvægelse.

Men hvorledes vederqvægede den HErre JEsus dette ydmyge hierte? Hand vederqvægede hende, i det hand vendte sig til hende, som der staaer i det 44. vers. **Medens Kongen var i sin kreds, gav min nardus sin lugt**, heder det i Høys. 1, 11. Hidindtil havde hun salvet hans fødder med sin salve eller kostelige olie, hvilken uden tviil har opfyldt salen med en god lugt, men nu den HErre JEsus vendte sig til hende, og dermed gav tilkiende, at hans hierte var med hende, da lugtede hun hans **gode salve**, og hans **navn**, **JESUS**, var hende, **som en salve, der udtydes**, efter Høys. cap. 1, 3. Nu kierde hun sig lidet efter, at hver mand vendte sit hierte af fra hende; det erkiendte hun og vel, at hun ikke var bedre værd. Det var hende nok, at den HErre JEsus nu vendte sit hierte til hende; og omendskiønt inter menniske gierne saae hen-

hende der, saa holdt hun sig dog for salig, at hun kun fandt naade for den HErres JEsu syne.

Men derved vederqvægede den HErres JEsu trofaste hierte hende endnu mere, da hun fornam af hans mund, at hand ret havde seet ind i hendes hierte, og vel vidst, hvad grund alt det kom af, hun paa nærværende tiid havde foretaget sig, ja havde og havt et naadigt behag deri, om det endskiønt var ringe ting, og hun endnu ikke nær havde dermed nokſom givet tilkiende, hvor taknemmelig hun erkiendte det, at hand ikke havde ladet hende blive liggende i hendes synder, og ey havde forsmaaet hende som en synderinde, men ved sin Guddommelige lærdom viist hende veyen til himmelen.

Men allermeest blev dette ydmygede hierte derved vederqvæget af den HErre JEsu, at hand med saa stor eftertryk forkyndte hende syndernes forladelse, at hand ey allene vidnede for alle, at hendes synder vare hende forladne, i hvor mange og store de end vare, men at hand endogsaa lagde hende selv saadan trøst i hendes hierte, da hand sagde til hende: **Dine synder ere forladne**; ja endnu dertil stadfæstede og beseglede den, i det hand endnu ydermere sagde til hende: **Din troe haver frelst dig, gak bort med fred**. Vær kun trøstig og frimodig, bekymre dig kun herefter ikke alt for meget for dine synders skyld; thi du er **aftoet**, du er **helliggiort**, du er **retfærdiggiort ved mit navn**, og **ved Guds Aand**. Saa see vi nu, **hvorledes den HErre JEsus ikkun vederqvæger de ydmygedes aand og de sønderknuſedes hierter.**

Tilegnelse.

Alt dette, mine Elskelige, er talt for eders skyld. Derfor værer nu betænkte paa, hvorledes I ret vil føre eder sligt til nytte. Men jeg har 1) forestillet eder, hvorledes den HErre JEsus den gang, efter det udvortes, baade var de stolte, og den ydmygede siel nær, vilde og gierne, paa sin side, drage alle til sig, og vinde deres hierter; saaledes er hand og endnu ikke langt fra enhver iblant os, og hans ord bliver alle forkyndet, og alle høre det og, saa mange som ikke sove eller sladre, eller adsprede deres sandser i verden. Men ligesom der den gang iblant saa mange, som vare til stede, ikkun fandtes een eneste siel, der var af hiertet ydmyget, og saare sønderknuset i sin aand, men blev vedervæget af den HErre JEsu: ligesaa ere der og mange af eder, der høre ordet, men iblant saadan en mængde veed den HErres JEsu skarpe øyne allerbest, hvor her eller der er en siel, der agter sig gandske uværdig for sine synders skyld. Var det end og kun een eneste siel i en heel folke-riig forsamling, der af hiertet sørgede over sine synder, derfor, fordi den havde dermed fortørnet Gud, og der vendte sig som en arbeidende og besværet til den HErre JEsum, og ønskede, at den dog med denne synderinde maatte væde hans fødder med sine taarer, og tørre dem med sit hoved-haar, og salve dem med kostelig salve-olie, saa skulde dog den HErre JEsus vende sit hierte til saadan en siel, meer end til den øvrige mangfoldighed af de stolte aander, der ikke endnu

føle

føle deres elendighed, eller derover ret ydmyge ſig for Guds anſigt.

Hører dog og merker dette! Thi det er eder allerhøyeſt fornøden. I vil gierne alleſammen have Chriſti naade, og naar man ſpørger een: Hvorved troſter du dig da? ſaa veed hand ſtrax at ſvare: **Jeg troſter mig ved min kiere HErre JEſum Chriſtum**; men der ere faa, der have cor contritum, et ſønderknuſet og ſønderſlaget hierte. Derimod findes hos de fleſte et raat og ubrudt hierte, hvilket man meget let kand ſee af deres ord og gierninger, ja af deres geberder, og al deres gioren og laden. Saa maae I da nu vide, at I ikke blive deelagtige i Chriſti Guddommelige troſt og vedergvægelſe, uden ſaa er, at eders aand først bliver ydmyget, og eders hierter ſønderknuſede, ſaaſom I have hørt af ſpaadommen Eſa. 57. og ſeet paa ſynderindens exempel i den Evangeliſke text. I maae troe mig, mine Elſkelige, et menniſke maa ned fra ſin høyhed, ned fra ſin ſtolte aand, blive ringe og liden i ſine øyne, og ret erkiende ſin ſynde-elendighed og dybe fordervelſe, ſaa hand derover kand have et bøyet og ydmygt hierte, der ey allene agter ſig uværdig til al Guds naade, men endog meget inderlig tørſter efter den ſamme. O! hvad er Gud en hellig Gud! Hvor er alt, hvad høyt er iblant menniſkene, en ſtor vederſtyggelighed for ham! Hvor er hand langt fra de ſtolte! Derfor ſiger jeg eder: Beder Gud, at hand vil tage det phariſæiſke hierte bort fra eder, der ikkun forlader ſig paa den udvortes religion, paa den udvortes Guds-tieneſte, er derved opblæſt, og intet veed af den rette contri-

tion eller hiertens sønderknuselse at sige. Beder Gud, siger jeg eder atter, at hand vil give eder cor contritum, et **sønderknuset hierte**. Om I endskiønt ikke endnu forstaae ret, hvad det er, saa høre I dog vel saa meget, at det er en høyst-fornøden sag, saasom Christus ingen anden har tilsagt sin naade-rige iboelse, end de ydmygede og sønderknuselse hierter, og ingen anden sin vederqvægelse, end de arbeidende og besværede. Saa have I ogsaa vel hørt, at slig contrition eller sønderknuselse kommer deraf, at vi i sandhed og grundig erkiende vore synder og vor dybe fordervelse, altsaa beder da Gud, at hand vil forlene eder saadan eders elendigheds erkiendelse, og randsager daglig eders væsen efter Guds ord, paa det I maae erlange dette store gode, uden hvilket man ikke bliver vederqvæget af Christo.

Men jeg taler 2) ogsaa til eder, I som ey allene ere blevne synderinden lige i hendes synder, men endogsaa i hendes ydmygelse og hiertes sønderknuselse. Have I end ikke levet i saadanne udvortes laster, som hun, saa maae I dog vel have erkiendt, at I have det Guds naade og barmhiertighed, og ikke eders naturlige fromhed og oprigtighed at takke, i fald I ikke ere blevne hende lige i hendes udvortes ugudelige væsen; thi af naturen er ingen iblant os bedre, end hun. Saa siger jeg eder nu, enten I nu ere mange eller faa, som saaledes erkiende eders synde-elendighed: **Salige ere I, som sørge; thi I skal husvales.** Seer paa denne qvinde; hvad sagde den HErre JEsus til hende? **Dine synder ere forladne. Din troe haver frelst**

frelst dig. Gak bort med fred. O! siel, du som nu græder bittre taarer over dine synder, nu taler jeg af den HErres JEsu mund ogsaa saaledes med dig; horer du det vel? Den HErre JEsus siger ogsaa til dig: Dine synder ere forladne. Troe det kun, hand kand og vil forlade dig dine synder; denne troe gior dig retfærdig. Nu taler hand fred i dit hierte, vær du kun frimodig, og lev, hvad du herefter lever, ham, som er død og opstanden for dig. Hand er din Frelsere.

Beslutnings-Bøn.

Trofaste Frelsere, nu have vi hørt dit ord, og du er kommen os nær i dette dit ord. Leg nu den naade og barmhiertighed til endnu, at du saaledes oplyser vore hierter ved dit Guddommelige lys, at vi maae erkiende vor synd og din naades riigdom, os til saligbed, og at du formedelst din kraft kand faae vore hierter bøyede under dit aag, og faae dem vel ydmygede og fornedrede, paa det at vi maae være skikkede til at annamme din vederqvægelse, og blive deelagtige udi den, og du altid kand boe hos os her i dit naades rige, og vi ogsaa omsider engang maae komme til at see dig med glæde i din herlighed. Amen!

Den 8. Søndag efter Trinit.

De troendes sande forsigtighed.

Den evige Viisdom, der udredder dem af al deres møye, som holde sig til den, være med os i denne time, og altid fremdeles. Amen!

Elskelige i HErren! Saa sagde Christus til sine disciple Matth. 10. cap. v. 16. **See, jeg udsender eder som faar midt iblant ulve; vorder derfor snilde som slanger, og eenfoldige som duer.** To ting udkræver hand af dem i disse ord, først, at de skal **vorde eenfoldige som duer**, det er, beflitte sig paa en sand gudelig eenfoldighed, ret eenhed og grundig fromhed og oprigtighed; **for det ander**, at de ogsaa skal **vorde snilde som slanger**, ikke underfundige, til at skade nogen, men forsigtige, at de ikke skal blive beskadigede. Derfor setter hand ogsaa strax til: **Men vogter eder for menniskene; thi de skal antvorde eder for raader, og hudstryge eder i deres synagoger.** Thi om det endskiont er vor Frelseres villie, at enhver, der vil være hans discipel, skal daglig tage sit kors paa sig, og efterfølge ham; saa vil hand dog ikke, at hans troende skal ved deres uforsigtighed kaste sig selv i fare, og forvolde sig selv nogen lidelse, som hand ikke tilskikker dem. Men ligesom den af ham anbefalede forsigtighed er paa det sted rettet paa den udvortes lidelse, saa bliver den og paa andre steder anbefalet imod forførelse, eftersom det er legemet, der beskadiges ved forfølgelsen, men sielen, der beskadiges ved forførelsen, og den vil vor Frelsere ikke mindre, men endnu meget mere have bevaret, end legemet.

Her-

Herpaa viser hand os da ogsaa i vor dags Evangeliske text i det 7. cap. hos Matthæus fra det 15. til 23. vers. Hvorudover vi denne gang fornemmelig skal rette vort sind derpaa, at vi med flid maae lære den sande forsigtighed udaf JEsu Christi mund, paa det vi herefter daglig maae øve den samme næst den sande fromhed og oprigtighed, og tage os vare for alt, hvad der paa nogen maade er vore siele til skade. Men lader os allerførst ydmygelig bede Gud, at hand hertil vil forlene os sin Hellig Aands naade, og staae os bi med viisdommens Aand baade i at undervise og høre, paa det at vi maae tage en sand nytte med os af denne time i vort øvrige levnet, ja ind i evigheden. Lader os bede ham herom i HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Matth. Cap. VII. v. 15–23.

Vogter eder for falske Propheter, som komme til eder i faare-klæder, men ere indvortes rivende ulve. Af deres frugter skal I kiende dem. Kand man og plukke viindruer af torne, eller figen af tidsel? Saa bær hvert got træ gode frugter, men et raadet træ bær onde frugter. Et got træ kand ikke bære onde frugter, og et raadet træ kand ikke bære gode frugter. Hvert træ, som ikke bær god frugt, afhugges, og kastes i ilden. Derfor skal I kiende dem af

deres frugter. Ikke enhver, som siger til mig: HErre, HErre, skal indgaae i hiñeriges rige; men den, som gior min Faders villie, som er i himlene. Der skal mange sige til mig paa hiin dag: HErre, HErre, have vi ikke propheteret ved dit navn? og have vi ikke uddrevet dievle ved dit navn? og have vi ikke giort mange kraftige gierninger ved dit navn? Og da vil jeg bekiende for dem: Jeg kiendte eder aldrig, viger fra mig, som beflitte eder paa uret.

Vogter eder, siger Christus i begyndelsen af vor text. Derfor er det da det nærmeste, at vi, efter denne vor textes anledning, tage i betragtning

De troendes sande forsigtighed,

Og det saaledes, at vi vil lære udaf Christi ord, hvorledes samme skal bruges

I. I lærdom.
II. I levnet.

HErre JEsu, vær du vor Lærere, og ophold os i din sandhed, vær og vort lys, og ophold os paa den rette livsens vey, paa det at vi maae have livets lys, og selv være et lys udi dig. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Forsigtighed i lærdom er det, den første deel af vor text handler om fra det 15. til 20. vers. To ting er det, Christus gior i saa-

i saadanne ord. Thi 1) giver hand en advarsel for de falske Propheter, eller for saadanne menniſker, som vi kunde fores i vildfarelſe af; 2) giver hand tilkiende, hvorpaa vi ſkal kiende saadanne folk, paa det vi kand vogte os for dem. Det første giør hand i det 15. vers, da hand siger: **Vogter eder for falske Propheter, som komme til eder i faareklæder, men ere indvortes rivende ulve.** Dette er intet andet, end som vor Frelsere kunde sagt os: Mange menniſker have vel et got ſkin, saa vi maatte vente noget got af dem for vore siele; men vi ſkal ikke saa strax lade os indtage og bevæge af det udvortes ſkin, til at betroe dem vore siele, men ſkal meget mere flittig efterforſke, om ogsaa saadant got ſkin har nogen sand og Guddommelig grund, og om de menniſker, der understaae sig til at lære andre, ere selv af Gud, og ere i sandhed deelagtige i hans Aand, og ingen anden lærdom have med at fare, end den, der er vel grundet i Guds ord, og altsaa i alle ſtykker nyttig for vore siele. Johannes, der har hørt paa denne sin Herres og Meſteres ord med, udsiger det saaledes i sin 1ſte Epiſtel, i det 4. cap. v. 1. **Jelskelige, troer ikke hver aand, men prøver aanderne, om de ere af Gud; thi mange falske Propheter ere udgangne i verden.** Petrus, der ligemaade har hørt paa Chriſti ord med, taler ogsaa derom i sin anden Epiſtel, i det første og andet capitel. Thi saa siger hand cap. 1, 19. 20. 21. **Dog vi have et fastere prophetiſk ord; og I giøre vel, naar I give agt derpaa, som paa et lys, der ſkinner i en mørk ſted, indtil dagen fremſkinner, og mor-**

genstiernen oprinder i eders hierter. Vidende dette først, at ingen propheti i Skriften bør drages til egen udleggelse. Thi der er ikke nogensinde en propheti kommen frem af menniskelig villie; men de hellige Guds menniskер talede, i det de bleve drevne af den Hellig Aand. Og cap. 2, 1.2.3. Men der vare og falske Propheter iblant folket, ligesom og skal være falske lærere iblant eder, som derhos skal indføre fordervelige secter, og negte den HErre, som dem kiøbte, som skal føre over sig selv en hastig fordervelse. Og mange skal efterfølge deres fordervelser, formedelst hvilke sandhedens vey skal bespottes. Og de skal handle med eder formedelst gierighed med optænkte ord; fra hvilke dommen skal ikke længe tøve, og deres fordervelse slummer ikke. Og St. Judas i sin Epistels 4. vers: Nogle menniskер have indsneget sig forhen, om hvilke fordum denne dom er skreven, som ere ugudelige, som forvende vor Guds naade til uteerlighed, og negte den ene HErre Gud og vor HErre JEsum Christum. Pauli breve ere og fulde af saadan advarsel. For exempel, Rom. 16, 17. og 18. siger hand: Men jeg formaner eder, brødre, at I give agt paa dem, som giøre splidagtigheder og forargelser imod den lærdom, som I have lært, og viger fra dem. Thi saadanne tiene ikke vor HErre JEsu Christo, men deres egen bug; og formedelst søde ord og smigrende tale forføre de de frommes hierter. Hand

setter og sammesteds til v. 19. **Men jeg vil, at I skal være vise til det gode, men eenfoldige til det onde**, det er, anvender al eders forstand dertil, at I kand tage til i det gode, men eenfoldig forkaste det onde.

At vi des bedre kand forstaae denne Christi og hans Apostlers advarsel, saa have vi i særdeleshed derpaa at merke, at forførelsen er to slags, nemlig, en grov, og en subtil forførelse. Det er en grov forførelse, naar det ene menniske forleder det andet med aabenbar falsk lærdom, eller uden noget skin af det gode med aabenbar onde taler fører ham i fordervelse. Saa tales der i 5 Mos. 13. cap. om saadan en grov forførelse, da det v. 6. 7. 8. heder saaledes: **Naar din broder, din moders søn, eller din søn, eller din daatter, eller din hustru i din arm, eller din ven, som du elsker som din siel, tilskynder dig i løndom, og siger: Lad os gaae, og tiene andre guder, som du, og dine fædre ikke kiendte; af folkenes guder, som ere rundt omkring eder, hvad heller de ere nær ved dig, eller ere langt fra dig; fra den ene jordens ende, og til den anden jordens ende: da samtyk ikke med ham, og hør ham ikke.** Men den subtile eller hemmelige forførelse er denne, naar eet menniske indtager et andet med sine ord under saadant et got skin, at hand af hans taler og udvortes opførsel i førstningen skulde slutte, hand blev ført paa en god vey, da dog det onde ligger skiult under saadant got skin, hvoraf een nødvendig ved enden maatte finde og erfare skade paa sin siel. Saadant et slags forførelse taler iblant

andet Paulus om i Epistelen til de Colossenser cap. 2,23. at den nemlig har vel noget, hvorefter den kunde regnes for viisdom, men imidlertid ikke er efter Christum, men meget mere berøver os Christum, saasom hand har talet derom i det 8. vers. Derfor siger nu vor Frelsere, at de falske Propheter komme i faare-klæder, men indvortes ere rivende ulve, som hand vilde sige: Dem kand I let vogte eder for, der paa en grov maade søge at forføre eder, men den hemmelige forførelse maae I og vogte eder for, og det er det, jeg denne gang advarer eder, mine disciple, for.

Men efterdi det nu er let, at vogte sig for den grove forførelse, men derimod tungt, at ikke lade sig bedrage under et got skin; saa var det vor Frelseres viisdom og kierlighed anstændigt, at hand gav sine disciple et vist kiendetegn, hvorpaa de kunde kiende dem, de havde at vogte sig for. Af deres frugter, siger hand, skal I kiende dem. Item: Kand man og plukke viindruer af torne, eller figen af tidsel? Saa bær hvert got træ gode frugter, men et raadet træ bær onde frugter. Et got træ kand ikke bære onde frugter, og et raadet træ kand ikke bære gode frugter. Hvert træ, som ikke bær god frugt, afhugges, og kastes i ilden. Derfor skal I kiende dem af deres frugter. v. 16-20. Hvad er eenfoldigere, end disse vor Frelseres ord? Hand giver ikke mange kiendetegn, men eet eneste. Men dette ene kiendetegn, hand giver, er saadan beskaffen, at det allerbest rammer maalet, og at det er intet Guds barn for tungt, enten hand er lærd eller ulærd, ja at

det

det ogsaa finder sin liighed i naturen selv. Thi enhver er saa forstandig, at hand ingen tornebusk anseer for en viinstok, og ingen tidsler for et figentræ, ikke heller vil plukke viindruer af torne, eller figen af tidsel. Ligesom nu enhver let kand bruge sin naturlige forstand i naturlige ting, saa at hand kand kiende et hvert træ paa sine frugter; saa vil og vor Frelsere, at hans troende skal bruge og anvende deres aandelige forstand ret. Hore de af det eller det menniske en god lærdom, der er vel grundet i Guds ord, saa skal de vel antage den samme, og søge at fore sig den til nytte, det beste de kand, ikke derfor, fordi det eller det gode menniske har sagt den, men fordi den har sin gode og aabenbare grund i Guds ord: Men de menniker selv, der fremfore saadan god lærdom, skal de ikke saa let betroe deres siele, til at lade sig lede og fore af dem, som den levende Guds sande tienere, men der skal de ogsaa vel prove de ovrige lærdomme, de fremfore, efter Guds ord, og, naar de ikke komme overeens dermed, da ingen gehor give dem derudi, men meget mere vogte sig for dem, i det mindste hvad saadan falsk lærdom er angaaende. Ligeledes, dersom der forekommer dem noget got hos en Lærere i hans levnet, saa maae de efterfolge ham derudi, saa vitt som saadant kand agtes for at være overeensstemmende med vor Herres JEsu Christi og hans troe efterfølgeres hellige levnet og omgængelse; men de skal vel see til, om resten af deres levnet ogsaa kommer overeens dermed, og deres gandske tenor vitæ, eller deres idelige gioren og laden vidner om, at de i sandhed ere grene, som grønnes, paa viin-træet Christo JEsu,

su, der bære saadanne frugter i ham, som Guds navn kand i sandhed herliggiøres ved paa jorden; og naar de befinde, at de ere saadanne, som blive ved JEsu Christi sunde ord, og have samme sind, som Christus, og ere hans troe efterfølgere, saa kand de holde sig, som faar, til dem, som trofaste hyrder, lade sig føde af dem, og fremlede paa den smale vey, som Christus har recommenderet dem. Og det er det første, som vi have taget os for at betragte, nemlig den forsigtighed, hvilken de troende skal bruge i lærdommen eller imod Lærerne, paa det de ikke skal blive forførte af nogen.

Den anden Deel.

Lader os nu ogsaa for det andet betragte den forsigtighed, som de troende have at bruge i deres levnet. Derom handler vor Frelsere i vor text v. 21. 22. 23. **Ikke enhver, siger hand, som siger til mig: HErre, HErre, skal indgaae i himmeriges rige; men den, som gior min Faders villie, som er i himlene. Der skal mange sige til mig paa hiin dag: HErre, HErre, have vi ikke prophereret ved dit navn? og have vi ikke uddrevet dievle ved dit navn? og have vi ikke giort mange kraftige gierninger ved dit navn? Og da vil jeg bekiende for dem: Jeg kiendte eder aldrig, viger fra mig, som beflitte eder paa uret.** Vi maae med billighed sige end eengang: Hvad er eenfoldigere, end disse vor Frelseres Christi ord, hvilke der dog er den største viisdom udi? Al viisdom og forsigtighed sætter

hand

hand deri, at man gior den himmelske Faders villie. Dermed kommer det overeens, Paulus siger Eph. 5, 15-17. **Derfor seer til, hvorledes I skal omgaaes varligen, ikke som uvise, men som vise; som kiøbe den beleylige tiid; thi dagene ere onde. Derfor bliver ikke uforstandige, men vidende, hvad HErrens villie er.** Dette var da vor Frelseres egen viisdom, saasom hand taler derom paa mange steder, som Joh. 5, 30. **Jeg søger ikke min villie, men Faderens villie, som haver udsendt mig.** Og cap. 8, 29. **Jeg gior altid de ting, som ham (Faderen) behage.** Og saa siger hand og cap. 7, 17. **Dersom nogen vil giøre hans (Faderens) villie, hand skal kiende, om lærdommen er af Gud, eller jeg taler af mig selv.** Hvormed hand da giver tilkiende, at, ligesom dette var hans høyeste viisdom, at giøre, ligesom hans Fader havde befalet ham, Joh. 14, 13. ligesaa maa dette og være hans troendes sande viisdom, at de ikke holde det for nok, at vide Guds villie, og at tale derom, men at de ogsaa giøre den samme, og i deres levnet paa det allerflittigste vogte sig for, at de ikke nogen tiid skal afvige derfra, men meget mere utrættet stræbe efter, at de maae, ligesom hand, deres Frelsere, altid og i alle stykker giøre, hvad Gud er behageligt.

Herfra er troen til JEsum ikke heller undtagen. Thi de troe paa Christum, fordi det er Faderens villie, at alle skal troe paa Sønnen, og søge livet udi ham. Og fordi dette er Guds villie, saa troe de ogsaa, at de have livet i Christo. Thi de vide, at det er Fade-

Faderen velbehageligt, naar de have saadan tillid til ham udi Christo.

Men efterdi de ogsaa vide dette, at en frugteslos troe er ingen troe, men en falsk indbildning, saa bære de u-afladelig gode frugter, og gjøre ogsaa derudi **Guds villie**, hvilken er deres **helliggjørelse**. 1 Thess. 4, 3.

Derfor have de heller ingen anden prøve fornoden i deres tanker, begjerninger, ord og gjerninger, end denne, at de kun maae erkiende, om de komme overeens med Guds villie. Erkiende de, at der er nogen tanke, som ikke kand tækkes Gud, saa lade de den fare, bede Gud om forladelse, og at hand vil give dem bedre tanker. Finde de, at det ord, der er paa deres tunge, ikke kommer overeens med Guds villie, saa sige de det ikke ud, eller have de talt det ud, saa fortryde de det strax, bede Gud om forladelse, og søge paa alle maader at forbedre sig. Skal de gjøre noget, saa see de kun derpaa, om det og er Guds villie, og, er det den imod, saa gjøre de det ikke; men havde de ladet sig overile af synden, saa fortryde de saadant med et oprigtigt hjerte, bede Gud om naade, og tage sig des mere vare herefter, for at gjøre noget imod Guds villie.

Men herudi bruge de ikke deres fornuft til regel, men Guds aabenbarede ord, og al deres forsigtighed i deres levnet bestaaer deri, at de intet gjøre imod, men alting efter den i Guds ord tilkiendegivne villie. De vide og troe, at Christus er deres HErre, og de kalde ham deres HErre ved den Hellig Aand; derfor gjøre de ogsaa hans villie, hvilket er hans himmelske Faders villie. De vide ogsaa og troe,

troe, at Christus er forordnet til de levendes og dødes almindelige Dommere, hvis domstoel vi alle maae aabenbares for, paa det enhver kand faae efter det, som skeet er ved legemet, efter det, som hand haver giort, enten got, eller ont; og fordi de troe sligt af hiertet, saa skye de, hvad ham er mishageligt, og beflitte sig paa at tækkes ham, paa det at de paa hiin dag maae møde for hans ansigt ustraffelige og med glæde.

Og saa sigter nu den hele tale i det 21. 22. og 23. vers af vor text derhen, at hand kand styrke sine troende i denne sande viisdom og forsigtighed, og tillige forvare deres hierter imod al deres forførelse, der mene, Guds rige bestaaer bar i ord, og ikke i kraft, og ikkun med munden troste sig derved, at de erkiende Christum for deres HErre og Frelsere, og dog ikke erkiendes af ham for saadanne, som høre ham til, fordi de ikke giøre hans villie. Ja vor Frelsere gaaer saa viit i denne tale, at hand ogsaa giver tilkiende, at hans troende end ikke engang skal lade deres øyne forblinde ved de gaver, at giøre mirakler, men meget mere see derpaa, om man holder sig efter Guds villie, som hand har aabenbaret i sit ord. Og det er da og det andet, som vi denne gang have vildet tage i betragtning, nemlig hvilken forsigtighed de troende maae endog bruge i deres levnet.

Tilegnelse.

Ligesom nu dette, Elskelige i HErren, er altsammen talt for eders skyld, saa vil jeg denne gang til des nærmere application og tilegnelse ikkun erindre eder om disse to stykker, for det

første, at I betænke, Christi dyre formaning til en sand forsigtighed i lærdom og levnet maa alle tider føres i flittig og omhyggelig øvelse; thi der er ingen tiid, da man jo kunde have saadan formaning fornøden. See vi nu paa vor nærværende tiid, saa kand vi meget let forstaae, hvor høy-fornøden saadan formaning er. Og hvad lærdommen angaaer, saa er det vel ikke at negte, at Gud paa nærværende tiid lader vor HErres JEsu Christi saliggiørende lærdom skinne, som et meget klart lys, og det var visselig en saare stor utaknemmelighed, dersom vi ikke vilde ære denne uskatteerlige naade ved ydmygeligen at love og prise hans hellige navn. Men der kand heller ingen negte, der har nogen ærbødighed for JEsu Christi saliggiørende ord, og veed, hvordan det paa denne tiid staaer til i Christenheden, at man jo maa ligesaavel sige om vore tider, som Johannes om sine: **Mange falske Propheter ere udgangne i verden**, som derhos indføre fordervelige secter, saasom Petrus taler, og der enten, som Judas taler, **forvende vor Guds naade til uteerlighed**, eller **have** (efter Lutheri oversettelse,) **viisdoms skin, udi selvgiort dyrkelse og ydmyghed**, saasom Paulus taler Col. 2, 23. **og holde ikke fast ved hoveder**, det er, ved Christum, **af hvilket det gandske legeme, som ved leder og lede-baand forhielpes og sammenbindes, voxer en Guddommelig vext.** v. 19. Saa siger jeg eder nu, det er nu, endog hvad lærdommen angaaer, en farlig tiid, og derfor nu saavel, som nogen tiid, fornøden, at man efter Christi trofaste advarsel vogter sig ey

alle-

allene for grov, men endog for subtil og hemmelig forførelse. Hvorudover enhver har aarsag til, ey allene oprigtig at omvende sig til Gud, og af hiertet beflitte sig paa sand fromhed og oprigtighed, men endog at tragte efter, at hand maa voxe og tiltage i den sande viisdom og forsigtighed, at vogte sig for alle saadanne lærdomme, som forderve sielene, og at ikke lade sig forblinde ved noget skin, men derimod med al hiertens renhed at forblive i JEsu Christi ord. Har Paulus i sin tiid været i bekymring for den Corinthiske Menighed, at, **ligesom slangen bedrog Eva med sin skalkhed, deres sind skulde saaledes forderves fra den enfoldighed, som er til Christum**, 2Cor. 11, 3. saa have visselig trove lærere det ogsaa til denne tiid fornøden, og aarsag til at frygte for, at det kand ogsaa ligeledes gaae dem med dem, der enten ved deres tieneste ere opvakte til alvorlighed i christendommen, eller ellers blevne erkiendte af dem for at være retskafne.

Men ligesom det er beskaffen i lærdommen, saa gaaer det endnu meget mere i levnet. Er der ikke allevegne fuldt af saadanne, som sige: HERRE, HERRE, men ikke giøre den himmelske Faders villie? Vi tør kun see paa vor stad, saa kand vi snart blive vaer af frugterne, at den mindste part har mere, end det, at de ikkun sige: HERRE, HERRE. Derfor er det nu vel fornøden, at man altid udraaber dette: Ikke enhver, som siger: HERRE, HERRE, skal indgaae i himmerigets rige; men den, som giør Faderens villie, som er i himlene. Ikke enhver, der er døbt, ikke enhver,

der gaaer til Guds bord, ikke enhver, der kommer i kirke, og hører prædikener, ikke enhver, der læser sin morgen-og aften-bøn, skal indgaae i himmeriges rige, men den, som gior den himmelske Faders villie.

Men for det **andet** erindrer jeg eder ogsaa om Christi ord Luc. 11, 35. **See til, at det lys, der er i dig, er ikke mørkhed.** Jeg har med god betænksomhed denne gang talt om **de troendes sande forsigtighed**, og ikke om denne verdens børns forsigtighed. Thi til et sikkert verdens barn, der endnu ligger i sin naturlige tilstand, maa man først sige efter Eph. 5, 14. **Vaag op du, som sover, og stat op fra de døde, og Christus skal lyse for dig**; fordi saadant et verdens barn endnu ikke staaer i den tilstand, at det kand bruge denne af Christo befalede forsigtighed. Men naar nogen først har omvendt sig fra synden til Gud, da bliver denne lection ham given, saasom vi og kand merke af vor text, saa fremt vi see paa begge de næst-foregaaende vers: **Gaaer ind ad den snevre port; thi den port er viid, og den vey er breed, som fører til fordømmelsen, og de ere mange, som der gaae ind igiennem. Thi den port er snever, og den vey er trang, som fører til livet, og de ere faa, som den finde.**

Naar nu nogen har forladt den brede vey, men er trædt ind paa den trange vey, saa følger derpaa dette ord: **Vogter eder for falske Propheter.** Derfor siger jeg eder, at I for alle ting maae være bekymrede for en grundig og sand omvendelse i eders hierter, paa det at det lys, som er i eder, ikke

skal

skal være mørkhed, det er, at I ikke skal domme efter eders blinde og fordervede fornuft og efter kiødets sind om Lærere eller om deres lærdom og levnet, men at I udi HErrens lys maae prøve og randsage, hvad sandhed og hvad forførelse er, hvilket der er den rette, og hvilket der er den falske vey.

Men herved kand jeg ikke efterlade at beraabe mig paa eders samvittigheders vidnesbyrd, saasom I'nemlig allerede ere nokſom overbeviiste om, at, dersom I lyde og følge, hvad eder bestandig er forkyndet hidtildags, I da ikke ere forførte, men førte paa en god og rigtig vey, paa hvilken I kand blive salige. Derfor siger jeg eder trøstig med Paulus: Ligesom vi have forkyndet eder Christum, og formanet eder, (o! at I ogsaa alle saaledes havde antaget det!) saa omgaaes i ham; rodfæstede og opbygte i ham, og stadfæstede i troen, ligesom I ere lærte, overflødige i den samme med taksigelse. Col. 2, 6. 7. Og med Johannes 1 Ep. 2, 28. Nu børn lille, bliver i ham; at, naar hand bliver aabenbaret, vi kand da have dristighed, og ikke skal blive beskæmmede for ham i hans tilkommelse.

Beslutnings-Bøn.

Ach! du trofaste Frelsere, din forsigtighed og viisdom, din trofasthed og sandhed føre os paa det evige livs vey og opholde os paa den slette bane baade i lærdom og levnet, og afvende al falsk vey fra os, paa det at vi ikke i noget stykke skal lide skade, men blive hos dig, og voxe, tiltage og

styrkes udi dig, indtil vi komme til at skue dit ansigt i den evige herlighed.
Amen!

Den 9. Søndag efter Trinit.

Troens beviisning ved at giøre sin næste got.

JEsus Christus, som har elsker os indtil døden, opvække os allesammen ved den Hellig Aand, paa det vi maae efterfølge ham i kierlighed, og derved bevise i gierningen, at vor troe til ham er af den rette art.

Elskelige i HErren! Jakobus siger cap. 2, 18. Der maatte nogen sige: **Du haver troen, og jeg haver gierninger; viis mig din troe af dine gierninger, og jeg vil vise dig min troe af mine gierninger.** I disse ord straffer hand et menniske, der troster sig dermed, at hand alligevel har troen, om hand endskiønt ingen gierninger har. Thi naar saadan en hører, at man for hans ukierlige væsens skyld vil disputere ham haabet til den evige salighed, saa troster hand sig selv saaledes i sit hierte: Ej! du har dog troen, derved skal du nok blive salig. Saadant et forfængeligt menniske setter Jakobus imod: **Og jeg haver gierninger**; ligesom hand vilde sige: Roes du dig kun saa immerhen af din gierningsløse troe, imidlertid vil jeg uden nogen forfængelig rosen beflitte mig paa gode

gode gierninger, som jeg er skyldig til. Og fremdeles siger hand til saadan een, der forlader sig paa sin indbildte troe: **Viis mig din troe af dine gierninger**, (hvorpaa det fattes dig, at du altsaa ikke kand bevise din foregivne troe) eller **uden dine gierninger**, saasom det lyder efter nogle grædske exemplarier; som hand vilde sige: Hvormed vil du bevise, du har troen, dersom du ingen gierninger haver? Det kand du jo i evighed ikke gjøre, efterdi det er gierningerne allene, der maa give vidnesbyrd om troen. **Og jeg vil** (farer hand fort) **vise dig min troe af mine gierninger.** Thi ihvorvel jeg ikke roser mig af nogen troe, men er meget mere ikkun betænkt paa, at jeg maa bevise min christendom i gierningen, saa kand dog det, at jeg bestandig over kierlighed, let overbevise dig, at det ikke kand fattes mig paa troen. Thi hvor kunde ellers saadan en upartiisk og utrættet godgiørenhed komme fra, dersom ikke troen virkede den?

Saadanne folk er der i disse tider allevegne fuldt af i christenheden, der troste sig selv saaledes i deres hierte: **Du har troen**; men bekymre sig imidlertid ikke for, om de ogsaa have noget reelt eller sandfærdigt beviis paa deres troe. Derfor er det fornoden, at man viser dem deres daarlighed, ligesom Jakobus i sin tiid har viist saadanne, som falskeligen rosede sig af at være troende menniskér, deres daarlighed, og det Christi ord ogsaa sigter derhen, som vi for 8. dage siden have hørt udaf Matth. 7, 19. **Hvert træ, som ikke bær god frugt, afhugges, og kastes i ilden.**

Men der findes og andre menniskér, der troste sig

dermed, at de have nogle udvortes gierninger, hvorved de indbilde sig selv, at der ogsaa maae være troe hos dem. Men naar man betragter deres væsen i grunden, saa befindes det, at troen ikke virker med i deres gierninger, men forfængelig ære, eller det vederlag, som de derved søge hos menniskene, og den løn, de dermed vil fortiene hos Gud, eller det og er nogen anden suurdey, som stikker i deres hierte, og gior deres gierninger uduelige og ugudelige, i hvor gode de endog synes. Saadanne ere da dobbelt bedragne menniſker; thi de tænke, de have troe og gierning, det ene med det andet, og dog have de ingen af delene.

Naar jeg nu, Elskelige i HErren, har paa denne dag en saa kaldet **fattiges-prædiken** at giøre, eller skal gandske rette denne forehavende prædiken derhen, at jeg maa faae eders hierter bevægede til at give en kierlig og mild hielp til den offentlig hos os oprettede fattiges-casse, saa kand vores ordinaire Evangelium paa denne Søndag give mig en simpel anledning til at give eder alle med hverandre og hver for sig nogen anviisning til, hvorledes I skal bevise eders troe med gierninger, saa fremt I rose eder af den, og give vel agt paa eders gierninger, om de og monne komme af den rette kilde, nemlig troen. Gud forlene os sin naade, at der ret maa læres om denne sag, og at det, der læres, maa ret anvendes. Lader os herom bede ham i HErrens bøn: **Vor Fader, du som** o. s. f.

Ter-

Texten.

Luc. Cap. XVI. v. 1–9.

Men hand sagde og til sine disciple: Der var et riigt Menniske, som havde en huusholdere; og hand blev beført for ham, at hand odde hans gods. Og hand kaldte ham, og sagde til ham: Hvi hører jeg dette om dig? Giør regnskab for din huusholdning; thi du kand ikke længer staae huset for. Men huusholderen sagde ved sig selv: Hvad skal jeg giøre, efterdi min Herre tager huusholdningen fra mig? Jeg formaaer ikke at grave, jeg skammer mig ved at trygle. Jeg veed, hvad jeg vil giøre, at de skulle tage mig i deres huse, naar jeg bliver sat af huusholdningen. Og hand fremkaldte enhver af sin Herres skyldener, og sagde til den første: Hvor meget er du min Herre skyldig? Men hand sagde: Hundrede fade olie. Og hand sagde til ham: Tag dit brev, og set dig snart ned, og skriv halvtredie-sindstive. Derefter sagde hand til en anden: Men du, hvor meget er du skyldig? Men hand sagde: Hundrede maader hvede. Og hand sagde til ham: Tag dit brev,

og skriv siresindstive. Og HErren lovede den uretfærdige husholdere, at hand giorde snildeligen; thi denne verdens børn ere klogere end lysets børn mod deres slægt. Og jeg siger eder: Giører eder venner af den uretfærdige Mammon, at, naar eder fattes, de skulle annamme eder i de evige boliger.

Vdi denne oplæste Evangeliske text har Christus, som sammes begyndelse viser, med sine disciple at giøre, og det med saadanne disciplers, der, saasom man kand see af det foregaaende 15. cap. v. 1. hidindtil havde været toldere og syndere, men nu holdte sig nær til ham, for at høre ham. Pharisæerne havde knurret over, at hand annammede saadanne folk, og aad med dem: dem gav da Christus deres svar i det gandske 15. capitel: og derpaa giver hand da og hine, der tilforn hedde toldere og syndere, men nu hans disciple, deres lection for i vor text, og viser dem, hvorledes de skulde bevise det med gierningen, at de vare hans disciple, og, eftersom deres timelige formue, de havde skrabet sammen i den tilstand, de havde været i hidtildags, da kun var en uretfærdig eller i gierighed og uretfærdighed sammenskrabet Mammon, de da nu skulde des rigeligere bevise deres troe, som de havde erlanget, just derudi, at de giorde sig løse fra saadant uretfærdigt gods, og tiente og hialp paa de fattige dermed. Thi saa skulde det vise sig, og blive aabenbar for hver mand, at deres troe var af den

rette

rette art, og det var deres rette alvor med deres omvendelse, naar man kunde blive saadan en stor forandring vaer paa dem i gierningen selv. Dette er øyemerket og indholdet af vor gandske Evangeliske text, hvis forklaring vi denne gang ikke vil opholde os ved, men ikkun, efter dens anledning, med strax hosføyet application og tilegnelse, tage i betragtning

Troens beviisning ved at gjøre got imod sin næste.

Gud lade alting lykkes til mange gode frugter, og til saadan en troes kraftig beviisning, der virker udi kierlighed, saavelsom og til hans navns herliggjørelse, og til en prydelse og zïr for den saliggjørende lærdom, som os er forkyndet. Amen!

Afhandling og Tilegnelse.

Saa siger jeg da, efter vor textes anledning, til enhver iblant eder: **Viis mig din troe af dine gierninger.** Er det ikke sandt, at I troste eder dermed i eders hierte, I troe paa den HErre JEsum? Thi I forlade eder jo paa hans fortieneste, og haabe derved at blive salige. Velan! men hvo som troer paa den HErre JEsum, den er hans discipel. Rose I eder nu af troen, saa maae I ogsaa nødvendig ville holdes for hans disciple. Saa seer da og merker, hvad her staaer i vor text: **Men hand sagde og til sine**

sine disciple. Vil J nu være saadanne, saa taler Christus her ogsaa med eder. Men hvad siger hand til sine disciple? Hand siger dem en lignelse, som lober der ud paa, at de skal bevise deres troe i at gisre vel mod deres næste. Derfor siger jeg eder og: Enten maae J bekiende, at J ingen Christne ere, eller, vil J holdes derfor, saa beviser det med frugterne, og iblant andet ogsaa deri, at J bevise kierlighed imod de fattige. Er der nu nogen iblant eder, der gaaer i kirke, horer Guds ord, bruger HErrens Nadvere, og som man ogsaa kand fornemme en god kundskab om Guds sandhed hos, men man sporger: Hvad giver hand da til de fattiges casse? hvor meget giver hand maanedlig dertil? og man faaer at vide, at hand enten slet intet giver dertil, eller det dog er saa lidet, at hand efter den evne, hand har, kunde gisre meget mere; saa bliver det derudi aabenbar, at saadan een ingen sand Christi discipel er. Thi var hand saadan een, saa tog hand i agt, hvad Christus her har sagt ham, og saa beviiste hand sin troe ved godgisrenhed.

Men jeg siger atter til enhver iblant eder: **Viis mig din troe af dine gierninger.** Thi horer, hvad Christus siger her v. 1. **Der var et riigt Menniske, som havde en huusholdere; og hand blev befort for ham, at handødde hans gods.** J som have timelig formue, J kalde gierne eders gods og eyedom en **Guds velsignelse**, og bekiende eder dermed for Guds huusholdere, hvilke Gud har betroet sin velsignelse; men jeg siger eder: Der er mangen een iblant eder befort for, at hand harødt Guds gods. Mangen een har penge, men hand

hand drikker dem op; dermed begaaer hand en dobbelt synd, først i drukkenskaben, og for det andet i den ukierlighed, hand beviser imod sin trængende næste, hvilken hand skulde give det til sin nødtørft, som hand bruger til sin overflødighed. Mangen een har penge, men hand setter dem paa hoffærdighed og paa at klæde sig stolt. Mangen een har penge, men hand anstiller ufornødne giestebud, og æder og drikker dem op med sine gode venner, dem hand igien tænker at blive vel tracteret af. Mangen een har penge, men hand gnier derover, paa det hand maa beholde dem for sig selv, hans capital blive urørt, og blive, jo længer, jo større; andre maae see, hvordan de komme til rette. Saa mange af eder, som nu saaledes ere beskafne, det er lutter **uretfærdige huusholdere.** Vil I ikke hede saadan, saa viser eders troe af eders gierninger.

Sige I: Ja, det vil vi gjøre, naar vi have leylighed dertil. Seer, almisse-cassen giver eder leylighed dertil; man fordrer maanedlig eders anpart med beskedenhed af eder, viser der eders troe. Hvad I ellers have drukket op, sat paa unyttig pragt, fortæret i vellyster, eller skrabet sammen i gierighed, anvender det nu paa de elendige og nødtørftige. Bekkenerne blive offentlig udsatte for kirke-dørene, viser der eders troe, og giver ikke karriglig og i gierighed, men saaledes, at man deraf kand fornemme, at der virkelig er troe og kierlighed iblant eder.

Atter siger jeg til enhver iblant eder: **Viis din troe af dine gierninger.** Hører dog: Hvad giorde det rige menniske ved sin huusholdere? **Hand kaldede ham, og sagde til ham: Hvi**

hører

hører jeg dette om dig? Gior regnskab for din huusholdning; thi du kand ikke længer staae huset for. Mangen een iblant eder stiller sig smukt frem, roser prædikenerne, og siger, de gaae ham ret til hierte; men hand bær sig saa ad, at man meget snart maa sige om ham: Hvi hører jeg dette om dig, at du gior de fattige saa lidet got; at du skyder saa lidet til af din formue, at hielpe paa den almindelige trang med?

Du tænker: Jeg tor jo dog ikke ved at gisre nogen regnskab derfor, det staaer jo i enhvers eget behag. Men jeg siger dig: Gud skal snart komme, og sige til dig: Gior regnskab for din huusholdning: thi du kand ikke længer staae huset for. Og naar det nu skal hede: Du daare, i denne nat kræve de din siel af dig; men hvem skal det høre til, som du haver beredt? Vil du da ikke ønske, du havde giort de fattige mere got af dit timelige gods? Thi hvad hielper nu den timelige formue dig, naar du maa lade den blive tilbage efter dig?

Endnu ydermere siger jeg til enhver iblant eder: Viis mig din troe af dine gierninger. Hører, hvad den uretfærdige huusholdere siger: Hvad skal jeg gisre, efterdi min Herre tager huusholdningen fra mig? Jeg formaaer ikke at grave, jeg skammer mig ved at trygle. Jeg veed, hvad jeg vil gisre, at de skulle tage mig i deres huse, naar jeg bliver sat af huusholdningen. Saa klog var denne mand, fordi hand saae, hand ikke kunde blive længer i sit embede, saa var hand bekymret for, hvorledes det siden vilde

gaae,

gaae, og tænkte paa midler, hvordan hand kunde undflye det moysommelige arbeid og det skammelige tiggerie! ihvorvel hand for sin deel lagde synd til synd. Men det er forestillet os i lignelsen, vi som rose os af troen. Thi saa kloge skal vi billig være i henseende til evigheden, som i andre poster, altsaa og i besynderlighed deri, at vi saaledes anvende det timelige gods, at vi maae igien finde en frugt deraf i evigheden. Denne klogskab havde en fattig qvinde, den gang JEsus sad tvert over for templens kiste. Marc. 12, 41. Thi hun havde kun to skierve, og dem havde hun jo vel maatt spare, thi det var **alt det, hun havde, hendes gandske næring.** Men ney! troen var i hendes hierte, den giorde hende saa klog, at hun endog af sin armod lagde disse to skierve udi Guds kiste. Thi hun troede, Gud skulde tage den gode villie for gierningen, og kunde hun end ikke giøre saa meget til, som de andre, at de nødtorftige kunde hielpes i deres nød, saa vilde hun dog giøre, hvad hun kunde; det var hun vel skyldig til, og giorde det og gierne, thi hun vidste, at end ikke dette lidet skulde være forloren for Gud. Merker dog dette exempel. Hun legger det i Guds kiste. Der kunde hun jo tænkt: Hvo veed, hvem der faaer det der? Der faaer vel een det, som er det ikke værd, eller som ikke saa nødvendig behøver det, som du. Men vi see, at hun ved saadan frygt aldeles ikke lader sig afholde fra at giøre got. Derfor siger jeg eder, naar J have troen, saa give J og villig og mildelig noget til den almindelige fattiges-casse, og saa troe J og, at ikke engang det, J der give ud, er spildt, men at J skal finde en frugt deraf i evigheden, saa

frem

fremt I kun give det med et got hierte. Men mange iblant eder have ikke nogen alvorlig tanke om, hvad der vil blive af herefter, og tænke ikke paa, hvorledes de maae erlange nogen frugt i evigheden af deres timelige formue. Derfor er det heller ikke sandt, hvad de berømme sig af troen, men hyklerie og indbildning og lutter selv-bedrag. Troen er ikke gierig, men gavmild.

Fremdeles siger jeg til enhver iblant eder: **Viis din troe af dine gierninger.** Hører dog, hvad den uretfærdige huusholdere giorde: **Hand fremkaldte enhver af sin Herres skyldener, og sagde til den første: Hvor meget er du min Herre skyldig? Men hand sagde: Hundrede fad olie. Og hand sagde til ham: Tag dit brev, og set dig snart ned, og skriv halvtredie sindstive. Derefter sagde hand til en anden: Men du, hvor meget er du skyldig? Men hand sagde: Hundrede maader hvede. Og hand sagde til ham: Tag dit brev, og skriv firesindstive.** Dette var en stor ondskab, og en høyst-strafværdig uretfærdighed. Men, hvad denne uretfærdige mand har giort i sin falske klogskab, det skal vi ved den sande klogskab giøre ham efter i retfærdighed og godgiørenhed. Det kand vi jo lære udaf Christi egen mund, saasom Evangelisten lærer os i det følgende, hvor hand siger: **Og HErren lovede den uretfærdige huusholdere, at hand giorde snildeligen; thi** (sagde hand) **denne verdens børn ere klogere end lysets børn mod deres slægt.**

Vor Frelsere vilde sige saa meget: Hvilken en

skalk

skalk og uretfærdig mand var det! Hans onde huusholdning var bleven aabenbar, og hand blev assat fra sin huusholdning, og just den gang begik hand endnu først den største uretfærdighed, og vitterlig og forsetlig bedrog sin Herre. Det giorde hand, som et verdens barn, det denne verdens aand havde sit verk i, som i et vantroens barn. Imidlertid var det at ønske, at lysets børn vare saa kloge i deres art, og i henseende til deres aandelige og evige fordeel, som hiin haver været i henseende til sin timelige forsørgelse, og, da de jo vide, at Gud ikke vil lade en drik kalt vand blive ubelønnet, som man giver sin trængende næste af en godgiørende troe, saa skulde de jo, dersom de af hiertet troe dette, ved deres mildhed imod de fattige samle sig et riigt og uforgængeligt liggendefæ i henseende til det tilkommende. Men der fattes vel i. Thi denne verdens børn ere meget klogere i henseende til deres timelige, end lysets børn til deres evige fordeel. Merker dog dette vor Frelseres ord, og tager det til hierte. Thi saa skal I visselig ikke elske eders næste med ord og med tungen, men med gierning og sandhed.

Huusholderen lod det ikke blive ved ord og anslag, men hand greb til sagen, og satte i verk, hvad ham tykkedes at være fornøden til at kunde blive forsørget i fremtiden. Ligesaa maae I heller ikke lade altid prædikes for eder om kierlighed, og selv ikkun snakke derom, men snukt skride til gierningen, angribe eders timelige formue, og virkelig giøre de fattige til gode deraf, ja ogsaa være bekymrede for, at eders troe altid maa bevise sig mere og mere virkende i kierlighed. Ligesom det da heller ikke kand være

anderledes, hvor der kun er en sand troe. Thi den gior hiertet løst fra det timelige gods, og fæster det paa de usynlige og evige gode ting; derfor gior den menniſket ogsaa altid gladere og gladere i sin godgiørenhed imod den fattige næste.

Jeg siger eder endnu igien til sidst, og indskærper enhver iblant eder det ord: **Viis din troe af dine gierninger.** Thi saaledes slutter Christus vor text: **Og jeg siger eder: Giører eder venner af den urerfærdige Mammon, at, naar eder fattes, de skulle annamme eder i de evige boliger.** Om J endskiønt, vil vor Frelsere sige, maae sige, naar J have giort alle ting: Vi ere unyttige tienere, thi vi giorde det, vi vare pligtige at giøre; saa siger jeg eder dog alligevel, omendskiønt og eders timelige gods var tilforn ilde vunden, og J nu ikke holde paa det i gierighed, men meget mere med et got og troende hierte anvende det saaledes, at mangen en trængende derved bliver vederqvæget, og opvakt til at love Gud, saa skal saadan eders velgierning ikke være forloren hos Gud, men paa hiin dag skal saadanne trængende, som J have spiset, skenket, klædet, seet til gode, eller ellers givet noget, træde frem, og offentlig give eder det vidnesbyrd, at J her have annammet dem, og derpaa skal Dommeren sige: Det er billigt og ret, at de, som hisset have annammet andre, der ikke havde det, de kunde helde deres hoved til, i deres boliger eller huse, igien blive annammede i de evige boliger; ihvorvel jeg har forhvervet dem saligheden, saa er det dog ogsaa billigt, og min retfærdighed begvemmende, at jeg lønner dem efter det, de have giort. Der skal da de

ubarm-

ubarmhiertige og ukierlige staae beskæmmede, og maae gaae deres gang til helvede. Hvo som nu er saa viis og klog iblant eder, at hand merker dette, hand forandre sit sind, i fald hand endnu ikke hidtildags har beviist sig ret hiertelig og kierlig imod sin trængende næste. Men værer herefter allesammen aarvaagne, og beder Gud, at hand vil opfylde eders hierte med lysets børns klogskab, og gjøre det til saadan en kilde, hvoraf der rigelig kand udvælde strømme til de torstige, og saaledes ved troen flyde ind i den glade og u-endelige evighed.

Beslutnings-Bon.

HErre JEsu, velsigne du denne opvækkelse til godgiørenhed, og lad det, som derom er talt af din mund, udbrede sig iblant os i saadan en velsignelse, at vi allesammen maae opfyldes med retfærdigheds frugter, som skee udi os formedelst dig. Amen!

Den 10. Sondag efter Trinit.

De troendes Urim og Thummim, (eller Lys og Ret) som er vor HErre JEsus Christus.

HErre, udsend dit lys og din sandhed, at de maae lede og føre os til dit hellige bierg og til din bolig!

Elskelige i HErren! Udi Mosis, den Guds mands, velsignelse, hvilken hand velsignede Israels børn med for sin død, ere iblant andet disse ord, som hand har talt til Levi, at læse i hans 5 Bogs 33. cap. 8. vers: **Dine Thummim og dine Urim, høre din fromme mand til; hvilken du fristede i Massa, med hvilken du kivede hos Meriba-vand.** Det, som her kaldes Thummim og Urim, er det samme, som der staaer om 2 Mos. 28, 30. **Du skal sætte i rettens bryst-spand de Urim og de Thummim, og de skal være over Aarons hierte, naar hand gaaer ind for HErren; og Aaron skal bære Israels børns ret paa sit hierte for HErrens ansigt altid.** Og det er det og, Gud sagde om 4 Mos. 27, 21. **Josva skal staae for Eleasars Præstens ansigt, hand skal spørge ham, efter Urims viis for HErrens ansigt; efter hans mund skal de gaae ud, og efter hans mund skal de gaae ind, hand og alle Israels børn med ham, og den gandske Menighed.**

Paa denne tiid vil vi aldeles ikke ophølde os derved, hvad dette Urim og Thummim har været efter det udvortes, og paa hvad maade Guds villie derved er bleven aabenbaret, hvorover der ellers er uendelig meget at sige hos de lærde. Thi om vi endskiønt vide dette, saa er det dog kun noget, som angaaer skyggen; men de himmelske gode tings væsen er i Christo JEsu, hand er det rette Urim og Thummim, **det sande lys**, Joh. 1, 9. og den sande

de fuldkommenhed, ret og sandhed, og, saasom hand selv har udsagt det Joh. 14,6. veyen, og sandheden, og liver. Om nu endskiønt nogen er deri vankundig, at hand ikke veed, hvad Urim og Thummim har været i det gamle Testamente, og hvorledes Israels børn derved have adspurt Gud, og efter det samme ere dragne ud og ind, saa har hand dog ingen skade deraf, saafremt hand kun erkiender JEsum Christum som den, hos hvilken Urim og Thummim altid bliver, ikke frister ham, men troer paa ham, efterfølger ham som det verdens lys, og gaaer ud og ind efter hans anviisning. Dette er vor sande viisdom, der ikke alleneste giver os det evige liv, men endog i den nærværende onde verden i allehaande farlige tider og allehaande nød viser os den vey, vi skal vandre paa, og hvorledes vi skal blive reddede, og beholdne til det evige liv.

Lader os da ogsaa i denne time studere paa denne viisdom, saasom vor dags Evangeliske text giver os en bequem anledning dertil. Men vi vil allerførst bede Gud, at hand hertil vil forlene os sin Hellig Aands lys og kraft baade i at lære og høre til, og det i HErrens bøn: Vor Fader, du som o. s. f.

Texten.

Luc. Cap. XIX. v. 41–48.

Og der hand kom nær til, og saae staden, græd hand over den, og sagde: Dersom du og vidste, og endnu paa dene din dag, de ting, som tiene til din fred,

var du lyksalig! men nu er det skiult for dine øyne. Derfor skal de dage komme over dig, at dine fiender skal slaae en vold omkring dig, og beleyre dig rundt omkring, og trænge dig allevegne; og de skal legge dig slet øde, og dine børn i dig, og ikke lade steen paa steen i dig; fordi du kiendte ikke din besøgelses tiid. Og hand gik ind i templen, og begyndte at uddrive dem, som derudi soldte og kiøbte. Og sagde til dem: Der er skrevet: Mit huus er et bede-huus; men I have giort det til en røver-kule. Og hand lærde daglig i templen. Men de Yperste Præster, og Skriftkloge, og de Overste iblant folket, søgte efter at omkomme ham. Og de fandt ikke, hvad de skulde giøre ham; thi alt folket hængde ved ham, og hørde ham gierne.

Til disse vores oplæste textes-ord vil vi derfore denne gang rette vores betragtning paa

De troendes Urim og Thummim,
(eller Lys og Ret) som er vor HErre JEsus Christus.

HErre JEsu, Jøderne have ikke anraget dig som deres Urim og Thummim, derfor ere de blevne i deres mørkhed og blindhed, og derfor er Jerusalem bleven forstyrret, det Jødiske land ruineret, og folket adspredt, som

som støv for vinden, og udrydder, som skarn paa gaden. Hielp os nu, at vi maae antage det lys, som hine have forkast, og lade os forbedre og hielpe til rette ved den ret, som hine have forvendt, paa det at vi maae erkiende og betænke de ting, som tiene til vor fred, undflye Guds velfortiente domme, og erlange sælighed i dig og ved dig. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Christus vort Urim (eller Lys.)

Den første deel af vor Evangeliske text, nemlig i det 41-44. vers af det 19. cap. hos Lucas, see vi vor Herre Christum JEsum som vort Urim (eller Lys.) Hvad den gang var for øyne, det kand alle let see og erkiende. Den HErre JEsus kom nær hen til, som man drager ned af olie-bierget; da begyndte hans disciples gandske hob glædendes at love Gud med stor røst over alle de kraftige gierninger, som de havde seet, og sagde: Velsignet være den, som kommer en Konge i HErrens navn; fred være i himmelen, og ære i det høyeste. v. 37. 38. Der havde man nu den hele Jerusalems stad for øyne med alle sine kostelige bygninger, og den store og herlige tempel. Hertil giordes der inter andet lys fornøden, end det lys, der var i den udvortes soel, og menniskenes legemlige øyne: men hvad der var skiult, det saae det sande lys JEsus Christus. Thi hand saae i sit

sinds aand, at, ligesom hans disciples gandske hob lovede nu Gud glædendes og med stor røst, og giorde fryde-skriig for ham som en Konge, ligesaa skulde efter faa dage det Jødiske folks gandske hob raabe: korsfæste! korsfæste! over ham, og man skulde da korsfæste og slaae ham ihiel. Dette var ikke skiult for ham; men derover var det ikke, hand her blev bedrøvet: thi hand var dertil kommen i verden, at hand vilde lide og døe for os. Men hand saae ey allene det, men hand saae ogsaa, hvad der forestod staden og det Jødiske folk, og dog endnu var saa forborgen for alle. Derfor der hand saae staden, græd hand over den, og sagde: **Dersom du og vidste, og endnu paa denne din dag, de ting, som tiene til din fred, var du lykkalig! men nu er det skiult for dine øyne.** Saa saae hand da det, der var forborgen for menniskenes øyne, ey allene for sig selv, men hand skinnede og for andre med saadan sin kundskab, og gav dem det samme tilkiende, hvilket de uden ham ikke havde kundet kiende, ligesom et lys opdager og aabenbarer det, der er skiult i mørket. Men det hedde ogsaa her: Lyset skinnede i mørket, og mørket begreb det ikke. Christi taare vare jo vel et klart vidnesbyrd om den jammer og elendighed, som skulde komme over Jerusalem; og kunde man end ikke have forstaaet hans taare, saa forklarede hand dem jo selv med klare ord: men Pharisæerne og det Jødiske folk vare for deres vantroes skyld i saadan en blindhed, at de hverken forstode Christi taare, ikke heller agtede og toge hans klare ord til hierte. Hvad var ellers klarere, end at hand frit og offentlig sagde:

De

De dage skal komme over dig, at dine fiender skal slaae en vold omkring dig, og beleyre dig rundt omkring, og trænge dig allevegne; og de skal legge dig slet øde, og dine børn i dig, og ikke lade steen paa steen i dig; fordi du kiendte ikke din besøgelses tiid. Dermed bekræftede hand uden alle forblummede ord, hvad der skulde skee, og hvorfor det skulde skee, og altsaa skinnede disse hans ord, som den klare soel, saa man ey allene kunde erkiende den tilkommende ulykke, men de aabenbarede ogsaa tillige det rette middel, hvorledes enhver endnu kunde undflye fordervelsen; men deres ondskab havde forblinded dem, og de kiendte ikke Guds hemmelige ting, saasom Viisdommens bog taler cap. 2, 21. 22. Saa vide vi nu, hvor ilde det er gaaet Jøderne, da de ikke antoge Christum som deres lys, men holdte deres øyne til for dette lys, hvorom vi og skal faae noget mere at høre i Aftensangs-prædikenen paa denne dag.

Derfor skal vi da speyle os i Jøderne, blive kloge af deres skade, og saa meget mere antage Christum som det sande lys, siden vi udvortes og med munden bekiende os til ham, og vi maae baade lade hans taare og hans ord være en lygte for vor fod. Naar vi nu see det, der er for øyne, saasom Guds ord endnu paa denne tiid daglig forkyndes iblant os, og vi leve endnu udvortes i fred og roe her, som vi boe, saa skal Christi taare og hans ord give os et klarere lys, at vi ogsaa kand indsee i det, der, desverre, erkiendes af de allermindste, og er skiult for de flestes øyne. Hvad er da det? Det er det, at enhver er saa til freds med, at man har udvortes rolighed, og

den udvortes Guds-tieneste varer endnu immerfort, og den allermindste deel betænke de ting, som tiene til deres fred, ikke heller kiende deres besøgelses tiid. Efterdi nu den mindste deel betænker og kiender dette, saa er og dette skiult for deres øyne, hvad der skal møde dem herefter. Thi Guds dom kand ikke blive ude, og omendskiønt een ikke oplevede nogle saadanne udvortes domme, som Gud lod gaae over verden, saa maa dog **trængsel og angest komme over hvert menniskes siel, som giør det onde.** Rom. 2, 9. **Thi Guds vrede aabenbares af himmelen over al ugudelighed, og de menniskers uretfærdighed, som opholde sandheden i uretfærdighed.** cap. 1, 18.

Lader mig tale frit med eder. De fleste iblant eder ere endnu saare blinde udi deres egen tilstand, som dog er saaledes beskaffen, at Christus græder derover i sine tienere og lemmer. Det sattes, desverre! ikke for saadanne, der endog afvende deres øren, og ikke vil høre eller lære Guds ord. Men de, som endnu høre det, høre det dog mestendeels ikkun udvortes, og holde deres øyne til for lyset, at deres hiertes tilstand ikke skal derved blive dem saaledes aabenbar, som det bør være. Give de end alt det magt, der prædikes for dem, saa tænke de dog ikke, at deres egen tilstand er saa farlig: derfor betænke de heller ikke nær alvorlig nok de ting, som tiene til deres fred, man er kun alt for hastig færdig til at dysse sig selv i søvn igien. Hvo søger vel at grave ret dybt, at hand kand bygge sit huus paa en klippe, som en klog mand, at det maa bestaae, naar en storm-vind kommer? I maae troe mig, mine Elskelige, nit

hier-

hierte er meget bedrøvet over den store blindhed, der er endnu iblant eder, og at J saa gandske lidet kiende den tiid, Gud i naade besøger eder, saa jeg i saadan betragtning gierne maatte græde med den HErre JEsu. O! hvor mangen een maa jeg sige til: **Dersom du og vidste, og endnu paa denne din dag, de ting, som tiene til din fred, var du lyksalig! men nu er det skiult for dine øyne!** Hvor mangen een seer jeg gaae til grunde, derfor, at hand ikke kiender sin besøgelses tiid! Herudi ere Christi taare mit lys, og hans ord min lygte, de give mig tilkiende, hvad der tiener til min og eders fred. O! mine Elskelige, lader dog vor HErre JEsum Christum være vort lys. Jeg stiller ham udi sine taare frem for dine øyne, o! siel, er du da saa blind, at du mener, hand har ingen aarsag til at græde over din tilstand? Jeg raaber dig hans ord ind i dine øren, o! menniske, og legger dig dem paa hierte, siel og samvittighed: **Dersom du og vidste, og endnu paa denne din dag, de ting, som tiene til din fred, var du lyksalig! men nu er det skiult for dine øyne.** Tænk dem dog efter! Visselig baade den HErres JEsu ord og taare skal være dig et lys, og derved skal lyset opgaae i dit hierte, saa du kand beskue din tilstand udi Guds lys, da du skal finde den meget anderledes, end du hidindtil har anseet den. Den HErre JEsus siger til dig: Nu er det din besøgelses tiid; forsom den ikke, men erkiend den: nu er det den behagelige tiid, nu er det saliggiørelsens dag; lad den ikke gaae forbi, at vredens dag ikke skal komme over dig, forend du tænker.

Men

Men I, som lade Christum være eders lys, hvor salige ere I, at I ikke tor ved at frygte for vredens dag! Men jeg siger eder, og hvad jeg siger eder, det siger jeg ogsaa mig selv: Lader os vandre som lysets børn, og daglig med større og større alvorlighed stræbe derefter, at vi maae være et lys i HErren, og at det lys, som er i os, ey maa være mørke. Lader os stedse beholde Christi taare for vore øyne, og hans ord i vore øren og hierte. Thi de skal daglig bedre og bedre lære os, hvad der tiener til vor fred, og skal altid mere og mere opvække os til at adlyde sandheden af gandske hierte, og at altid være vaagne, og bede, paa det at vi maae være værdige til at undflye Guds domme, og at staae med frimodighed for ham, den Menniskens Søn. Hvo som har øren, at høre med, hand høre!

Den anden Deel.

Christus vor Thummim (eller Ret.)

Men lader os ogsaa udaf vor textes anden deel betragte Christum **som vor Thummim** (eller **Ret.**) Thi saaledes forestilles hand os tydelig nok fra det 45. vers indtil enden af det 19. cap. hos Lucas. Vel er det saa, at hvo som antager Christum til sit lys, hand faaer ham ogsaa til sin ret. Hand er tillige det rette **Urim** og **Thummim** for sielen, hvilke ord ikke urigtig gemeenlig blive oversatte **lys og ret**, men blive ogsaa af nogle, for at give ordenes eftertryk des meer tilkiende, oversatte: **ild og fuldkommenheder.** Hvis hierte den HErres JEsu taare og hans ord har optændt den rette ild udi, at hand nu er opvakt

til

til at betænke de ting, som tiene til hans fred, og at ikke forsomme sin hiemsøgelses tiid, ham blive ogsaa hans ufuldkommenheder, synder, feyler og brække og al hans ureenhed og u-oprigtighed viiste, ligesom stovet sees i solens lys. Christus, som er blevet ham hans lys, er ham nu ogsaa hans ret, saa hand nu paa sin side erkiender sin uret, hvilken hand tilforn ikke har erkiendt.

Dog lader os nærmere betragte dette udi vor text. Her kommer Christus udi en Guddommelig ild i templen, **begynder at uddrive dem, som derudi soldte og kiøbte, og siger til dem: Der er skrevet: Mit huus er et bede-huus; men I have giort det til en røver-kule.** Seer, saa stor en alvorlighed brugte den Herre JEsus her, for at give tilkiende, hvad uret var, paa det at hand kunde **skikke ret, og udføre ret efter sandhed.** Es. 42, 3. 4.

Det har hand den gang giort; men hvad skulde hand nu vel giøre hos os? Finde vi ikke mange vederstyggeligheder i vore kirker, der jo ere saa slemme, som Jødernes sælgen og kiøben i deres tempel? **Alt hvad som er høyt iblant menniskér, er en vederstyggelig ting for Gud,** siger hand selv Luc. 16, 15. Men er ikke pragt, hoffærdighed og forfængelighed nokſom udbredet for alles øyne i vore kirker? Guds ords foragt er jo stor synd, hvilken **Lutherus** ogsaa ikke ubillig har kaldet den allerstørste og svareste synd; men bliver ikke Guds ord nok foragtet endog af dem, der ere til stede, naar det prædikes, naar nogle sove, andre sladre, nogle rage sig noget andet for, og give ikke agt paa det, der

præ-

prædikes? Jeg har allerede erindret en anden tiid, og erindrer nu atter ved den HErres JEsu taare, at de lukte stolen ved siden i kirken blive af mange hertil saare misbrugte. Ligesom den HErre JEsus er gaaet ind i Jerusalems tempel, og har uddrevet dem, som kiøbte og soldte, saa maatte vel nogen under den offentlige Guds-tieneste gaae ind i slige lukte stole, og derudi vække dem, der sove, bede dem tie stille, der sladre, og legge alle de allotria eller fremmede ting til side, der intet have i kirken at bestille. Men hvad skal jeg sige om dem, der med den største frekhed komme i kirken, gabe lidet omkring, eller vel og pro forma og for et skins skyld høre lidet til, og til stor forargelse for den hele Menighed uden fornødenhed gaae bort i deres vilde væsen, imedens prædikenen og bønnen varer? O! hvilken en vederstyggelighed! Gud frie os derfra!

I vide, at eders hierter skal være Guds rette templer; der, der skal Christus være vor ret. Hvor hand, som det sande lys, oplyser et hierte, at det retteligen erkiender, hvor syndigt det er, der begynder hand ogsaa saadan en uroe, at uretten, de skammelige lyster og onde tanker blive udkastede, og samvittigheden bliver allerførst renset og gandske reengiort i hans blod, og derefter sindet ogsaa bliver renset formedelst den Hellig Aand. Thi det har jeg ofte bekræftet, og bekræfter det atter igien for eder: Hvor Christus er i hiertet, der kand synden ikke herske over menniſket, men der er et alvorligt, grundigt og retskaffent had til alle laster, og til alt syndigt væsen. Christus, vor ret, elsker retfærdighed, og hader ugudelighed. Psal. 45, 8. Christi kierlighed

lighed er en fortærendes ild, der renser hiertet fra synder og laster, ligesom guldet renses ved ilden fra sit skum. Og dette skeer ey allene i omvendelsens begyndelse, men det varer det gandske liv igiennem. Thi Christus, som er vor ret og fuldkommenhed, finder altid endnu noget urigtigt og ufuldkomment hos os, som hand har at bestraffe, forandre og forbedre. Hand er vor helliggiørelse, ligesom hand er vor oplysning. Os findes der endnu altid mørkhed hos, hvorudi vi behøve hans oplysning, og altid endnu noget vanhelligt, hvorudi vi behøve hans helliggiørelse. Dette skal ogsaa lysets børn meget omhyggelig betænke og tage til hierte.

Men ligesom den HErre JEsus rensede og befriede templen fra uret, saa lærde hand ogsaa daglig i templen. Men hvad lærde hand? **Hand udførde, saasom vi tilforn have hørt udaf Es. 42. ret efter sandhed.** Saa har hand ogsaa befalet sine disciple, at de skulde **lære folk at holde alt det, hand havde befalet dem.** Matth. 28, 20. Men naar vi i det følgende Lucæ capitel ansee de lærdomme selv, som den HErre JEsus har fremsat, saa see vi, hvorledes hand har straffet al menniskenes uret, og tydelig aabenbaret dem Guds villie, og anvist dem til, hvordan de skulde bære Guds riges rette frugter, og saaledes undflye den tilkommende vrede. Efterdi hand nu i særdeleshed i sine lærdomme har angrebet og bestraffet de ypperste Præster og Skriftkloge, og de Øverste iblant folket, saa **søgte de efter, at omkomme ham: og de fandt ikke, hvad de skulde giøre ham; thi alt folket hængde ved ham, og hørde ham gierne.**

Men

Men hvordan var det med folket? De hængde vel alle ved ham, og hørde ham, men derved lode og de fleste det blive, at de hørde ham gierne; den mindste deel kom paa grunden, at de vilde ladet ham udføre ret for dem efter sandhed. Da nu hverken Præsterne eller folket lode Christum være deres lys og ret, men elskede mørket mere end lyset, og uretten mere end retten, saa kom og al den nød og elendighed over dem, som Christus havde forkyndet dem tilforn.

Vil vi nu, at det ikke ogsaa skal gaae os ligesaadan, saa maae vi lade Christum i sandhed være, som vort lys, saa ogsaa vor ret, og lade hans saliggiørende ord tiene os dertil, at vi maae lære at holde hans ret i sandhed, og tiene ham som vores HErre, og bevise den rette retfærdigheds frugt i allehaande godhed og retfærdighed og sandhed. O! mine Elskelige, hvilket et stort liggendefæ have I i vor HErres JEsu Christi og hans dyre Apostlers ord! Thi hvo som hører disse, den hører ham, saasom hand selv har bekræftet; men disse have intet andet sagt, end det Propheterne have sagt, Ap.G.26, 22. og de have bekræftet for os, at vi have et fast prophetisk ord, og giøre vel, dersom vi give agt derpaa, som paa et lys, der skinner i en mørk sted, indtil dagen fremskinner, og morgenstiernen oprinder i vore hierter, 2Pet. 1, 19. og altsaa JEsus Christus, som vort lys og ret, bliver erkiendt og antaget af os i troens sande kraft, paa det at vi maae efterfølge ham, som det verdens lys, og have det livsens lys. O! saa betiener eder dog af dette store liggendefæ, og værer dog ret begierlige efter Christi ord. Lader det boe rigelig iblant eder, og bliver ved det samme

rige-

rigelig frugtbare i alle gode gierninger, til hans hellige navns lof og priis. Amen!

Beslutnings-Bon.

HErre JEsu, vor Urim og Thummim, vor lys og ret, mørker skiuler jorden, og taage folkene, men lad dit lys komme, og din herlighed opgaae over os, ja oprind du selv over os, og lad din herlighed sees over os. Forløs os fra al uret, men skik ret iblant os, og lær os at holde den i sandhed. Giør os salige ved troen til dig, og virk mange frugter udi os ved den samme. Lad din ret blive aabenbar, som store afgrunde. Thi hos dig er livets kilde, og i dit lys see vi lyset. Udbred din godhed over dem, som kiende dig, og din retfærdighed over de fromme og oprigtige. Amen! Amen!

Den II. Sondag efter Trinit.

Den stedsevarende selv-fornedrelse.

HErre, du som allene er god og allene stor, lær os ved din Aand, at fornedre os selv og agte os for intet, paa det du maa allene agtes god, stor og herlig i vort hierte. Amen!

Elskelige i HErren! Hvo sig selv ophøyer, skal fornedres, men hvo sig selv ornedrer, skal ophøyes. Disse

ord ere slutningen af vort Evangelium paa denne Søndag, med hvilke jeg nu begynder min prædiken, paa det at jeg saaledes kand frit og offentlig bevidne for eder alle, at selv-fornedrelsen maa findes fra begyndelsen og indtil enden udi vores christendom. Og ligesom den HErre JEsus har sagt Luc. 18, 1. at man bør altid bede, og ikke blive træt, og herpaa farer fort i den materie om bønnen, indtil hand giør denne slutning: **Hvo sig selv fornedrer, skal ophøyes**; saa følger det deraf, at man ogsaa altid og i sin hele livs tiid skal stedse legge flid paa at fornedre og ydmyge sig, ja altid at blive mindre og ringere i sine egne øyne, og aldrig blive træt af at saaledes fornedre sig selv. Hvad David har sagt 2 Sam. 6, 22. det maa være enhver troendes symbolum eller mundheld, ja hans hierte og sind, at hand, om hand endskiønt hiertelig har fornedret sig for Gud, endda siger: **Jeg vil endnu blive ringere, end saa, og være nedrig i mine øyne.** Men det maa ikke være nogen blot villie, men gierning og sandhed, og ikke nogen udvortes fornedrelse i ord og geberder allene, men en sand og grundig hiertes og sinds fornedrelse, og dog maa menniſket erkiende, at hand aldrig kand fornedre sig selv i sandhed, end sige, nokſom fornedre sig, med mindre Gud giver ham det; hvorudover der ogsaa altid bliver en nisus, eller en begierlighed, et forlangende, en længsel og stræben hos ham, saa hand, som David siger, altid **vil være nedrig i sine øyne, og altid vil blive ringere,** end hand befinder sig.

Elskelige i HErren, mit forehavende er, at anvende denne time dertil, at jeg baade kand opmuntre

tre mig og eder til denne os af Christo saa høyt recommenderede hiertens nedrighed, og tilskynde os ved vor Herres JEsu Christi saliggiørende ord, at vi med større alvorlighed, end hidtildags er skeet af os, maae tragte efter at erlange den samme hos Gud. Lader os bede Gud, at hand hertil vil forlene os sin Hellig Aands naade, kraft og bistand fra oven ned, udi HErrens bøn: Vor Fader, o.s.f.

Texten.

Luc. Cap. XVIII. v. 9-14.

Men hand sagde og til nogle, som stolede paa sig selv, at de vare retfærdige, og agtede de andre intet, denne lignelse: Der gik to menniſker op til templen at bede, den ene var en Pharisæer, og den anden en toldere. Pharisæeren blev staaendes for sig selv, og bad saaledes: Jeg takker dig Gud, at jeg er ikke som andre folk, røvere, uretfærdige, hoerkarle, eller og som denne toldere. Jeg faster to gange om ugen, jeg giver tiende af alt det, jeg eyer. Og tolderen stod langt borte, og vilde ikke end oplofte sine øyne til himmelen; men slog sig paa sit bryst, og sagde: Gud vær mig syndere naadig. Jeg siger eder: Denne gik retfærdiggiort ned i sit huus frem for den anden; thi hvo sig

selv ophøyer, skal fornedres, men hvo sig selv fornedrer, skal ophøyes.

Hvad disse nu oplæste Evangeliske textes-ord skal da denne gang overveyes

Den stedsevarende selv-fornedrelse,

og det, hvorledes den er

I. Høyst-fornøden, og

II. Høyst-salig.

HErre JEsu, du som har vildet være den mindste i Guds rige, om du endskiønt var den største; den allerforagteligste og uværdigste, om du endskiønt var den herligste; og du som i din uskyldige og ubesmittede manddom allene besidder den fuldkomne hiertens ydmyghed, saa du har kundet sige: Jeg er ydmyg af hiertet: vær du i denne time med det ord, som skal forkyndes, og bring derved denne frugt til veye i vore siele, at vi saaledes fornedre os selv, at vi maae blive dine sande efterfølgere i hiertens ydmyghed og stedsevarende selv-fornedrelse. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Elskelige i HErren! Denne gang sette vi forud, hvad den sande fornedrelse er, nemlig saadan en indvortes hiertets beskaffenhed og beskiffelse i hiertet, da menniskét ey allene i sig selv erkiender og føler sin dybe elendighed

hed og forderdelse, at hand er intet, og af sig selv intet got har eller formaaer, men endog formedelst saadan erkiendelse henkaster sig i aand og sandhed for den Majestætiske Gud, som een, der er uværdig til al naade, seer alene paa Guds barmhiertighed, trøster sig allene ved den forligelse, som er skeet ved Christum, setter sin tillid til ham allene, søger og haaber syndernes forladelse og alle aandelige og legemlige gaver af hans naade allene. Denne beskrivelse paa den sande selv-fornedrelse giver vor Frelsere os et levende billede paa udi vor Evangeliske text i den bodfærdige toldere, og det er til en anden tiid viist, at den sag bliver os meget mere naturlig, kraftig, eftertrykkelig og levende forestillet udi dette exempel, end sligt kunde skee ved nogen udvortes beskrivelse.

Men vi sette ogsaa dette forud, at slig fornedrelse ey allene maa gaae for sig hos os i vor poenitentse og omvendelse, som for er meldt, men at vor gandske christendoms løb maa være en stedsevarende selv-fornedrelse. Thi ligesom her siges om denne bodfærdige toldere, at hand er gaaet retfærdiggiort af templen igien til sit huus, eller udi saadan sin selv-fornedrelse har erlanget naade hos Gud i Christo: altsaa er det deraf aabenbar, at hand ikke kunde være bleven i Guds naade, dersom hand ikke var bleven i saadan sin selv-fornedrelse.

Da vi have sat dette, siger jeg, forud, vil vi nu denne gang bar med faa ord vise, **hvor høyst-fornøden** og **hvor høyst-salig** denne sande og stedsevarende menniskets **selv-fornedrelse** er.

Hvad nu I. sammes **fornødenhed** angaaer,

saa er just dette det gandske øyemerke af vor Frelseres tale. I det foregaaende havde hand undervist sine om bønnen; men nu farer hand fort i texten at bevidne for dem, at det ikke var nok, at bede meget med munden, eller og i sit hierte og i tankerne, men der maatte for alle ting findes en sand selv-fornedrelse derhos. Derfor heder det: **Men hand sagde og til nogle, som stolede paa sig selv, at de vare retfærdige, og agtede de andre intet, denne lignelse**; ligesom Evangelisten vilde sige: Da den HErre JEsus saaledes formanede sine til stedsevarende bøn, vare nogle til stede, hvilke vel meente, de vare saadanne folk, som vilde følge slig formaning, ja som allerede bare sig saaledes ad, og bade flittig frem for andre; men fordi det fattedes dem paa saadan hiertes beskaffenhed, som nødvendig maa være hos bønnen, nemlig paa en sand og grundig selv-fornedrelse, saa foer hand fort i sin tale, og i følgende lignelse forestillede denne hiertets beskaffenhed, som en høyst-fornøden sag.

Naar man nu betragter denne den HErres JEsu lignelse, saa kand man vel see den sande selv-fornedrelse paa den bodfærdige toldere, men sammes høye fornødenhed er fornemmelig klar af det, der staaer tvert derimod, nemlig af Pharisæerens exempel. Thi dette menniske bad og, og hans ord kunde man ikke have noget at laste paa, dersom ikke hans hierte havde været uden sand selv-fornedrelse, hvilket man kand see af modsettelsen, da hand settes i ligning med tolderen. Pharisæeren kiendte ikke sit hierte, og vidste ikke, at det samme var en vederstyggelighed for Gud, men tænkte meget mere,

hand

hand var i høyeste naade hos Gud. Dette var nu det allerfarligste og ulykkaligste selv-bedrag. Hvad kand vi da bedre og nærmere kiende derudaf, end just dette, at den stedsevarende selv-fornedrelse er høyst-fornøden? Thi heraf see vi jo, at hvo som ikke har den, er et armt bedragen menniske. Saa snart som **nogen synes at være noget, som dog er inter, bedrager hand sig selv**; Gal. 6, 3. og saa snart nogen **synes at staae, maa hand vel see til, hand ikke falder.** 1 Cor. 10, 12. Thi om hand og endskiønt i sandhed stod, eller var i Guds naade, saa satte dog sligt tykke ham strax i den høyeste fare for at giøre et svart fald, saasom det er gaaet Petrus, den gang hand fornegtede Christum. Matth. 26, 33. 35. 69. o. f.

Man kand vel ikke negte, at der er stor forskiel imellem Pharisæerens exempel og et troende Guds barn; thi Pharisæeren bedrog sig selv, saaledes, at hand holdt sig selv for et Guds barn, da hand dog ikke var det i gierningen: men et sandt Guds barn gior ikke uret, men meget mere ret og vel deri, naar hand holder sig for et Guds barn. Thi den Guds naade, ham er vederfaret, kand hand jo ikke negte, uden sandheden skal lide derunder. Hos Pharisæeren var der et herskende selv-bedrag, at hand holdt sig for et fromt og oprigtigt menniske, da hand dog endnu ikke vidste, hvad sand fromhed og oprigtighed var, ikke heller, hvori den sande omvendelse, som er veyen til den sande fromhed og oprigtighed, bestod. Saadant et herskende selv-bedrag finder ikke sted hos noget sandt Guds barn, men ikkun hos saadanne, som skiulet endnu hænger for

hiertet, saa de endnu aldrig ret har erkiendt deres elendighed og fordervelse, end sige, erfaret og smagt Guds naade i Christo JEsu. Imidlertid er der dog intet lettere, end at ogsaa et Guds barn kand saa uformerkt glemme at fornedre sig selv, saaledes, at hand da først, naar hans syndige tilstand kommer ham pludselig igien for øyne, maa med beskæmmelse erkiende det, og forskrekkes hiertelig for, at hand er saa fordervet, og maa paa ny tage sin tilflugt til Guds naade og barmhiertighed i Christo. Deraf kand da enhver let forstaae, at der ey allene i omvendelsens begyndelse, men det hele liv igiennem er en stedsevarende selv-fornedrelse høyst fornøden, saafremt man ellers vil blive bevaret for selv-bedrag. Men selv-fornedrelsens høye fornødenhed er, hvad Pharisæerens exempel angaaer, i særdeleshed klar af de ord i det 14. vers, hvor det heder: **Denne gik retfærdiggiort ned i sit huus frem for den anden,** nemlig for Pharisæeren; hvilke ord vi ingenlunde maae saaledes optage, som Pharisæeren ogsaa var bleven retfærdiggiort, men tolderen ikkun havde havt et fortrin for ham derudi: thi dette er gandske tvertimod den gandske henseende af Christi tale. Saa strider det ogsaa med den HErres Christi sind, som hand har givet tilkiende Luc. 16, 15. hvor hand sagde til Pharisæerne: **I ere de, som retfærdiggiøre eder selv for menniskene; men Gud kiender eders hierter; thi hvad som er høyt iblant menniskér, er en vederstyggelig ting for Gud.** Dersom nu denne Pharisæer, der her endog med ord retfærdiggiorde sig selv, og lagde sit hiertes høyhed for dagen, var

en

en vederstyggelig ting for Gud, hvor kunde hand da være retfærdiggiort? Men det kommer overeens med Skriftens maade, at den udsiger en ting lignings-viis, hvilket man dog maa forstaae saaledes, at noget derved negtes. Og saa maatte man vel saaledes fordanske de ord i vor text: **Denne** (nemlig tolderen) **gik retfærdiggiort ned i sit huus, men den anden** (nemlig Pharisæeren) **ikke.** Saa staaer der for exempel Ps. 118, 8. (egentlig efter det ebraiske) **Det er bedre at haabe paa HErren; end at forlade sig paa menniskene,** hvilket er sat lignings-viis, men er at forstaae saa, at noget derved negtes, saasom det og meget ret gives i Lutheri tydske oversettelse, nemlig saaledes: **Det er got at forlade sig paa HErren, og ikke forlade sig paa menniskene.** Ligesaadan er det nu ogsaa beskaffen med de anførte ord af vor text. Men heraf seer man jo klarlig, hvor høy-fornoden selv-fornedrelsen er. Thi hvor kand det andet end være høyst-fornoden, uden hvilket man bliver u-retfærdiggiort, det er under Guds vrede?

Men de ord, Christus slutter denne tale med, give sagen fuldkommelig sin eftertryk: Thi, **hvo sig selv ophøyer,** siger hand, **skal fornedres,** det er, fordømmes, saafremt hand nemlig bliver i saadan selv-ophøyelse, eller lader den herske over sig. Hvor høyst-fornoden er da ikke selv-fornedrelsen, siden man uden den samme bliver fortabt? Men lad og være, nogen ikke just lader selv-ophøyelsen herske over sig, saa folger der dog en fornedrelse paa hver en ophøyelse, og den kand aldrig gaae af uden skade for sielen. Hvad er da altsaa mere fornoden, end

at man flyer al selv-ophøyelse, og beflitter sig paa en stedsevarende selv-fornedrelse?

Den anden Deel.

Men lader os nu ogsaa for det andet betragte, **hvor høyst-salig den stedsevarende selv-fornedrelse er.** Dette see vi paa tolderens exempel. Denne var et meget ulykkaligt menniske i Pharisæerens øyne; thi hand takkede Gud iblant andet derfor, at hand ikke var saadan, som denne toldere. Saa holdt hand nu altsaa for, at hand var i en god, men tolderen i en ulykkalig tilstand. Ja det som endnu mere er, tolderen var i sine egne øyne meget ringe, fattig og elendig, saa at hand maatte sige med David Psal. 70,6. **Men jeg er elendig og fattig, Gud! skynd dig til mig; du er min hielper og min befrier, HERRE! tøv ikke.** Thi det betyder det, at hand stod langt borte, at hand ikke vilde oplofte sine øyne til himmelen, at hand slog sig paa sit bryst, at hand sagde: **Gud vær mig syndere naadig.** Men da hand nu var saa ringe i Pharisæerens og i sine egne øyne, da var hand dog salig udi sin selv-fornedrelse. Jeg siger, **udi** sin selv-fornedrelse, ikke **for** sin selv-fornedrelses skyld. Thi i det hand sagde: **Gud vær mig syndere naadig**, eller, som det egentlig lyder, **vær forligt med mig**, gav hand tilkiende, at hand har vildet retfærdiggiøres for den forligelses skyld, som skulde skee, og er skeet ved Christum, hvorpaa fædrene ogsaa troede, og at hand altsaa alleneste har søgt Guds naade ved troen til Christum; men hans troe havde ikke været nogen sand troe,

troe, dersom hand havde fattedes denne egenskab, nemlig selv-fornedrelsen. Men siden nu dette er troens rette art og egenskab, at et menniske hiertelig og grundig fornedrer og ydmyger sig selv for Gud, saa er det deraf aabenbar, hvor høyst-salig selv-fornedrelsen er. **Denne**, sagde vor Frelsere, der saaledes ikke ophøyede, men meget mere fornedrede sig selv, **gik retfærdiggiort ned i sit huus frem for den anden.** Men det er retfærdiggiørelsen, vor salighed bestaaer i; thi liv og salighed følge af fornødenhed med syndernes forladelse, saasom vi meget ret have lært fra vor ungdom op.

Men hvor salig selv-fornedrelsen er, kand vi allerbest see af den HErres JEsü sidste ord. **Hvo sig selv fornedrer**, siger hand, **skal ophøyes.** Det gandske poenitentzes og omvendelses verk er en grundig og dyb fornedrelse i menniskets hierte. Hvor nu saadan selv-fornedrelse i sandhed gaaer for sig hos et menniske, der kommer menniket i en salig tilstand. Thi der seer Gud til ham med naade, som der staaer i den 113. Psalme v. 5. 6. 7. hvor det heder: **Hvo er som HErren vor Gud? som haver sat sig høyt: Den som fornedrer sig til at see og agte paa alle ting; i himlene og paa jorden. Som opreiser en ringe af støv; og ophøyer en fattig af skarnet.** Og Esa. 57, 15. **Saa sagde den Høye og Ophøyede, som boer evindeligen, og hvis navn er helligt: Jeg vil boe i det høye og hellige, og hos en sønderknuser og nedrig aand, til at giøre de nedriges aand levende, og at lade de sønderknusedes hierter leve.** Jo mere nu nogen

farer

farer fort udi saadan selv-fornedrelse, og altid vil blive ringere og mindre i sine syne, og af hiertet tragter efter, at hand altid dybere og bedre maa erkiende sin stinkende elendighed, og hvor gandske uværdig hand er til al Guds naade, jo saligere er hand, og jo mere bliver hand ophøyet af Gud, hvis mægtighed er stor, og som æres af de ydmyge, saasom Sirach siger cap. 3, 19. og af denne grund giver den lærdom v. 17. Jo større du er, (endogsaa i din gudfrygtigheds flid og øvelse) jo mere ydmyg dig selv; saa skal du finde naade for HErren. Denne hele sag kand vi allerbest lære udaf JEsu Christi fornedrelse, ligesom da og Paulus viser os hen til den samme Phil. 2, 3. o. f. thi der finde vi den dybeste fornedrelse og den høyeste ophøyelse. Ligesom nu Christus er forestillet os til et exempel, saa skal og ikke de ophøyes til den høyeste herligheds grad i evigheden, som her have giort de største gierninger allene, men de som tillige ved deres udi kierlighed virkende troe ere gaaet ind i den allerdybeste selv-fornedrelse, og derved ere blevne Frelserens billede allerligest, hvilken har fornedret sig selv, og er bleven sin Fader lydig indtil døden, ja korsets død; paa det at alting maa legges i støvet for Gud, og intet kiød skal rose sig for Gud.

Tilegnelse.

Elskelige i HErren, denne gandske lærdom om den høyst-fornødne og høyst-salige selv-fornedrelse er saaledes beskaffen, at enhver, som ikke er lad og lunken i sit sind, kand meget let giøre application paa sig selv. Dog maa jeg ogsaa

saa søge, at gaae eder herudi nærmere paa hiertet med min tale. I maae troe mig, mine Elskelige, den sande selv-fornedrelse er endnu saaet meget tyndt iblant os; eller den visselig i det mindste er kommet meget slet op, efterdi der findes saa meget saa kiendetegn derpaa og frugter deraf. Det hindrer de allerflestes sande og retskafne omvendelse, at de ikke vil til at erkiende deres elendighed og fordervelse ret. Ligesom Pharisæeren fandt allehaande i det udvortes, som hand trøstede og retfærdiggiorde sig selv med, nemlig at hand holdt to faste-dage i ugen, at hand gav tiende af alt det, hand havde, og at hand fandt saa mange menniſker, der vare slemmere, end hand: ligesaa gaaer det og iblant eder, at saare mange holde sig op ved det udvortes, og derved retfærdiggiøre sig selv, men komme ikke ind i deres hiertes grund, og lade den ikke heller forbedre ret. Nu omstunder er vel bedrageriet to slags. Thi fordi man veed vor dags Evangeliske text uden ad, saa vil enhver hede den bodfærdige tolder, og ingen hede Pharisæer, da dog verden er fuld af Pharisæere, just under saadan en paakagen bodfærdig tolder-maskve. Thi man tænker, naar man siger tolderen de ord efter: **Gud vær mig syndere naadig**, saa er det dermed giort. Ja man falder vel og dertil, at, naar man seer et i sandhed fromt og oprigtigt menniske, der ingen gemeenskab vil have med verdens syndige væsen, saa kalder man samme menniske en Pharisæer, der agter de andre intet, o.s.v. man vil heller blive tolderen, og sige: **Gud vær mig syndere naadig**. Men jeg siger, om og een endskiønt ey allene sagde disse ord, men slog sig end-

og

og paa sit bryst, vilde ikke opløfte sine øyne til himmelen, og traadde langt bort, saa vilde dog Gud hverken see paa hans ord, ikke heller paa hans geberder, men see igiennem alt dette lige ind paa hans hiertes inderste grund, om hand og i sit hierte i sandhed fornedrer sig selv for ham, som den bodfærdige toldere, og i erkiendelse af, hvor aldeles uværdig hand er, alleneste søger og begierer vor HERRES JESU CHRISTI naade. O! der gaaer et stort arbeid for sig i den siel, der ret søger i sin omvendelse at fornedre sig for Gud. I dette fald maa enhver tage sig vare for, at hand ikke bedrager sig selv. Hvem der kand fatte dette, hand er hiulpen.

Men jeg taler ogsaa til eder, I som ere ydmygede af HErren, som tolderen, saa I erkiende eders elendighed, og ikke retfærdiggiøre eder selv, men søge retfærdiggiørelse fra synden af Guds naade udi JEsu Christi blod; salige ere I, at I ere ydmygede. Gud har ogsaa ophøyet eder, og retfærdiggiort eder, ligesaavel som hiin toldere. Eders roes er ikke af kiødet, eller af nogen egen retfærdighed, men af Gud, og af hans pure bare naade og barmhiertighed i Christo JEsu; Hand elskre eder, og toede eder af eders synder med sit blod. Aab. 1,5. Men jeg siger eder, giver vel agt paa eder selv: thi eders fiende sover ikke. Bliver ved selv-fornedrelsen, og, ligesom I have fundet i eders omvendelse, at I ere stinkende syndere for Gud, og have erlanget naade i Christi blod allene, saa holder eder aldrig for andet, end bodfærdige syndere, og flyer hver en tanke, der vil sette sig over andre,

dre, som det kunde være Lucifer og satan selv. Siger til den: Vig bag mig, du er mig til forargelse, du sandser ikke de ting, som høre Gud til, men de, som høre menniskene til. Men bliver altid ringere og altid mindre i eders egne øyen, og efterdi dette er en naade af Gud, saa beder ham u-afladelig derom, og i al eders bøn. Kommer ikke anderledes frem for Gud, end som toede og renſede i Chriſti blod, med grundig erkiendelſe af eders heslige og uduelige væſen, saa findes J udi den rette orden, i hvilken J altid kand blive deelagtige i større og større naade og barmhiertighed af Gud, og altid mere og mere blive ophøyede af ham.

Beſlutnings-Bøn.

HErre JEſu, velſigne det ord, som er forkyndet, og lad denne udſtrøede sæd dybt, dybt, dybt slaae rødder under sig, paa det at din sande hiertens ydmyghed maa herefter findes udi os for dine klare og rene øyne, og du allene maa altid være agtet stor og herlig udi os.
Amen!

Den 12. Sønd. efter Trinit.

Den HErres JEſu medlidende sukken over menniskenes nød og elendighed.

HErre, du som har giort de døve hørende, de maalløſe talende, og giort alle ting vel, ſiig

siig ogsaa paa nærværende tiid til os dit kraftige ephphata, lad dig op, paa det at min tunge maa ret forkynde din overvættes kierlighed og medynk over vor elendighed, og enhver, som hører det, maa tage den samme til hierte, herefter komme til dig i sin nød, og altid søge og finde den sande hielp udi dig. Amen!

Elskelige i HErren! Paa den 10. Sondag efter Trinitatis blev det os forholden udaf Lucas i det 19. capitel, hvorledes den HErre JEsus har seet paa Jerusalems stad, og grædt over den. Bedrøveligt var det jo, at den, som der var glæde foresat, Ebr. 12, 2. ja den, Guds væsentlige glæde boede udi, paa denne tiid vær opfyldt med saa inderlig bedrøvelse, at maa saae hans øyne løbe over, som en vand-kilde. Men det var endnu bedrøveligere, at indbyggerne i Jerusalem kierde sig ligesaa lidet efter disse den HErres JEsu taarer, som efter hans saliggiørende ord og Guddommelige gierninger, og ikke lode sig i ringeste maade derved bevæge til omvendelse. Thi var dette skeet, saa havde og HErren angret det onde, som hand tænkte at føre over dem for deres synders skyld, og som den HErre JEsus nu græd over. Men nu var sligt, som hand selv sagde, skiult for deres øyne.

Imidlertid ere vi underviiste om, at den HErres JEsu taare dog ikke ere forgieves udgydede, men have deres visse og herlige frugt hos alle, som ikke modtvillig fremture i deres synder, men lade sig ved de

de samme bevæge til at betænke τὰ πρὸς εἰρήνην, de ting, som tiene til deres fred. O! at vi ogsaa maatte være iblant dem, som den HErres JEsu taare havde frugtet saa meget hos! O! at ogsaa vore hierter maatte være det gode land, der ikke alleneste var ret igiennem-arbeidet ved HErrens lovs ploug, og vel besaaet med hans Evangelii sæd, men endog vandet med denne himmelske JESU taare-regn, og derved giort ret frugtbar!

Dog, i fald det endog ikke endnu staaer saa vel til med os, eller den HErre JEsus i det mindste endnu seer de flestes elendige tilstand for sine øyne, saa skal hans medlidende sukken komme dertil i denne time. Vel os, om vi merke derpaa, at vi kand ret forstaae det, og føre os det vel til nytte.

Udi vor dags Evangelium finde vi et exempel paa et menniske, som den HErre JEsus har hiulpet ved sin medlidende sukken, og giort ham talende og hørende. Men J maae troe mig, der er ingen iblant os, i hvor mange her endog ere, som jo ogsaa kand blive et exempel paa den frugt og kraft, der er i den HErres JEsu sukken, dersom hand vilde ret høre paa det ord, som derom skal forkyndes, og ikke imodstaae den naade, som derudi bliver ham tilbuden. Hephphata, siger jeg derfor til eder alle i den HErres JEsu navn. Ja hand selv, den HErre JEsus, oplade mig min mund, og eder eders hierter, at jeg kand tale ret, og forkynde eder ret, hvad Christus har i sit medlidende hierte, og at J maae give agt paa det, der bliver fremsat til eders saliggiørelse, og J dernæst ogsaa maae blive ved derudi, og blive derved salige. At vi dette kand erlange af

ham, saa lader os i en stille andagt læse den bøn, som hand selv har lært os: Vor Fader, du som ꝛc.

Texten.

Marc. Cap. VII. v. 31–37.

Og der hand gik ud igien af Tyri og Sidons egne, kom hand til det Galilæiske haf, midt igiennem Decapolis grendser. Og de førde en døv til ham, som bespærlig kunde tale; og de bade ham, at hand vilde legge haanden paa ham. Og hand tog ham i sær fra folket, og lagde sine fingre i hans øren, og spyttede, og rørde ved hans tunge; og saae op til himmelen, sukkede, og sagde til ham: Ephphata, det er, lad dig op. Og strax aabnedes hans øren; og hans tunges baand løsnedes, og hand talede ret. Og hand forbød dem, at de skulde ingen sige det; men jo mere hand forbød, jo mere kundgiorde de det. Og de forundrede sig overmaade, og sagde: Hand haver giort alle ting vel; baade giør hand, at de døve høre, og at de maalløse tale.

Udaf den nu oplæste Evangeliske text tænker jeg da dene gang i HErrens frygt at forestille eder

Den HErres JEsu medlidende sukken over menniskenes nød og elendighed,

og

og det saaledes, at vi derved vil overveye

I. Aarsagen til hans sukken, og

II. Sammes betydning og kraft.

Men vi sukke og saa til dig, HErre JEsu, som vi have høy aarsag til, om din hielp og om dit ords velsignelse. Ach! HErre, hielp! ach! HErre, lad det vel lykkes! Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, **for det første aarsagen til vor HErres JEsu Christi sukken** er angaaende, saa er det aabenbar nok i vor text, at det døve og dumme menniskes nød og elendighed, som man førde til ham, og bad ham, at hand vilde legge haanden paa, har bevæget ham til at sukke. Der bliver hisset og her bemerket af Evangelisterne, at Frelseren ynkedes, naar hand har seet menniskenes nød og elendighed. Saa heder det Matth. 20, 34. da hand saae to blinde for sig, som bade ham, at hand vilde oplade deres øyne: **Men JEsus ynkedes**; hvorfore hand og rørde ved deres øyne, og giorde dem strax seende. Ligesaadant noget læse vi og Marc. 1, 41. Cap. 6, 34. Luc. 7, 13. og paa andre steder flere. Saadan gik det nu ogsaa her; da den HErre JEsus saae det arme og elendige menniske, som man førde til ham, ynkedes hand over ham. Og deraf kom det og, at hand ikke alleneste tog ham i sær fra folket, lagde sine fingre i hans øren, spyttede, og rørde ved hans tunge, men at

hand ogsaa saae op til himmelen, og sukkede til sin himmelske Fader over saadan elendighed, som hand nu havde for øyne.

Men vi maae ikke blive staaende ved dette exempel allene, men meget mere med al flid bemerke det derved, at just dette er den HErres JEsu hierte, sind og art, at hand hverken har seet, eller kand see paa nogen nød og elendighed hos menniskene, uden medlidenhed og inderlig bejamrelse. Derfor er og det den Hellig Aands øyemerke, hvorfor hand har ladet os saadanne exempler paa hans medlidenhed beskrive ved Evangelisterne, nemlig at vi deraf kand lære at kiende og forstaae, hvordan hand selv er, at der intet giøres nødig til at bevæge ham, nemlig den HErre JEsum, til en medlidende sukken, uden vor nød og elendighed. Ubi noſtra miſeria, ibi ejus miſericordia, hvor vor elendighed er, der er hans forbarmende kierlighed, hvor vor nød er, der er ogsaa hans sukken. Det bør vi ikke tvile paa. Thi saa meget som vi tvile herpaa, saa meget negte vi af hans kierlighed, der overalt ingen værdighed finder hos os, men lutter nød og elendighed. Havde dette ikke været, saa kunde der intet være bleven funden paa vor side, der havde kundet bevæge ham til at komme til os i verden.

Fremdeles maae vi herved tænke paa det ord, som HErren hisset sagde til Samuel 1 Sam. 16, 7. **Et menniske kand see det, som er for øynene.** Saa var her det døve og besværlig talende menniskes elendighed alle for øyne; derfor førde de ham ogsaa til den HErre JEsum, paa det hand kunde legge sin haand paa ham, og giøre ham talende og

horen-

hørende: men for den HErres JEsu øyne var meget mere, end denne udvortes elendighed, thi hand vidste ogsaa best aarsagen, hvoraf slig elendighed kom hos dette menniske. I dette exempel havde hand, som i et billede, for øyne, hvad for nød og elendighed satan har styrtet menniskene i, da hand udi deres første forældre gjorde dem affældige fra Gud, og forledte dem til ulydighed imod deres Skabere; og hvorledes det onde, som den gamle slange derved har foraarsaget hos os, vel først og fornemmelig har angaaet sielen, forgiftet den samme, og fordervet den reent igiennem, men ogsaa tillige underkast legemet, og altsaa det gandske menniske saa mangfoldig elendighed, jammer og nød. Dette saae vel de andre ikke paa, som vare derhos, men den HERRES JESU øyne saae dybere ned i den menniskelige elendigheds afgrund; hvilket da var den rette aarsag til, at hand ligesom saae fra den menniskelige elendigheds og fordervelses dyb og afgrund op i den allerhøyeste kierlighed og barmhiertighed, der er i Guds hierte, og at hand af sin allerfuldkommenste og ommeste kierligheds dybeste grund sukkede herop til, og i sin medlidenhed førde saadan sin sukken ind i sin himmelske Faders hierte.

Hvad skal jeg sige videre? Vare øynene ret oplukte paa os, saa maatte vi paa dette døve og dumme menniske, der er ført til den HErre JEsum, allesammen see vort billede, hvorledes vi nemlig ere allesammen af naturen saadan beskaffne paa vor siel, som dette menniske har været beskaffen i det udvortes. Af naturen ere vi alle døve for Gud, fordi vi

hverken kand eller vil høre Guds ord; vi ere ogsaa alle dumme for ham, fordi vi ikke paakalde ham ret. Ja naar vi tage alle de elendige og betrængte menniſker tilsammen, som den HErre JEsus har helbredet i sin fornedrings dage, og de døde, som hand har opvakt, saa finde vi udi dem os afbildede. Det hør der ingen besynderlig lærdom til, nemlig til at erkiende, at vor synde-elendighed og fordervelse er malet os for øyne ved al saadan udvortes elendighed. Naar den HErre JEsus ikkun hielper os af vor aandelige blindhed, og viser os, hvordan vi af naturen ere skikkede indvortes, saa blive vi meget snart selv vaer, hvor døve, hvor dumme, hvor blinde, hvor halte, hvor syge, hvor spedalske, hvor arme og elendige, hvor nøgne og blotte vi ere, og at der er lutter nød og skam hos os, saa at vi maatte skamme os for Gud, og evig forderves, dersom hand ikke hialp os ud af denne vor elendighed. Naar man da læser Evangelisterne, saa har man allerede den rette fortoikere, saa man seer en lignelse paa sig selv i de døve, dumme, blinde, halte, krøblingerne, de syge, spedalske og andre elendige menniſker, som man har ført til den HErre JEsum, og kast for hans fødder; og saa skal vi da altid finde den rette aarsag i os selv, hvorfor den HErre JEsus har sukket saa dybt.

Den anden Deel.

Efterdi vi da nu vide den rette aarsag til den HErres JEsu sukken, saa lader os ogsaa overveye samme sukkens **rette betydning og kraft.** Christus er den selvstændige Viisdom, der-

derfor har hand ikke giort noget forgieves. Ey allene hans ord, men endog alle hans geberder betydede noget. Derfor har det behaget den Hellig Aand, at lade os ey allene hans ord, men endog hans geberder beskrive. Enhver kand kun selv læse Evangelisterne, og merke noye paa alting, saa skal hand overalt finde, hvor saare omhyggelige de har været i denne sag, og med hvor stor flid de foruden hans ord ogsaa har lagt os hans geberder og udvortes opførsel for øyne. Dette skal da opvække en større attention og agtsomhed hos os, at vi altid mere og mere merke paa alting, og paakalde Gud om den rette forstand ey allene paa den HErres JEsu ord, men endog paa hans geberder.

Saa var det derfor ikke forgieves her, at hand tog dette døve og dumme menniske i sær fra folket. Thi derved vilde hand give tilkiende, at hand vel er alle menniskers Frelsere, men at hans verk da ret gaaer an, naar vi komme til ham, som elendige, og som de, der trænge til hielp; da tager hand sig os i sær an, frem for en stor mængde af saadanne, der endnu ikke erkiende deres elendighed, at de kunde komme til ham, og lade sig hielpe af ham. Det var heller ikke forgieves, at hand lagde sine fingre i dette menniskes øren. Thi dermed vilde hand give tilkiende, at det maatte være GUDS finger eller kraft, som her beviiste hielp. Det var heller ikke forgieves, at hand spyttede, og rørde ved hans tunge. Thi dette skulde betyde, at der skulde gaae en kraft ud af ham, til at hielpe dette arme menniske, og give ham sit mæle. Men at hand nu ogsaa saae op til himmelen, og sukkede, det gav ikke utydelig, men gandske

klarlig tilkiende, at hand forde dette menniskes elendighed og nød i bøn i sit hierte, lagde det udi sin fornedrede manddom frem for sin himmelske Faders alseende øyne, og tog sig den nærværende nød saaledes an, som hand kunde selv været beladt dermed, ja hand bar i sandhed dette elendige menniskes døvhed, og tog hans dumhed paa sig, ikke saa at forstaae, som hand var selv bleven døv og dum, men hand bar og tog den paa sig i den hiertelige medlidenhed, ved hvilken hand følede hans nød, ligesom hand kunde selv havt den paa halsen; derfor pressede den ogsaa saadanne suk ud af ham, hvilket vi derudover ikke maae ansee, som nogle blot udvortes paatagne lader, men som et gandske egentlig beviis paa den samfund, hand havde med dette menniske i hans kors. Derfor beviiste det sig ogsaa snart i kraft, hvad saadan hans sukken betydde; hans egne ord maatte forklare det, thi hand sagde til ham: Hephphata, det er, lad dig op. Og der vidnede gierningen strax om kraften; thi strax, siger Evangelisten, aabnedes hans øren; og hans tunges baand løsnedes, og hand talede ret.

Herved maae vi ikke ubillig legge merke til, at dette er en egen maade, Evangelisterne have, og i sær Marcus, at de ved det ord strax betegne Christi besynderlige gierninger, og hans herligheds spor. I dette fald kand det tiene til et exempel, saaledes som dette ord strax bruges i Marci 1. cap. v. 10. 12. 18. 21. 28. 29. 31. 42. 43. I særdeleshed bliver det os herved viist, at de Christi mirakler, hand har giort i at helbrede de syge, have været Guddommelige og overnaturlige, i det nemlig saadanne syge og elendige

ge ikke lidet efter lidet, men i et øyeblik og strax paa Christi ord ere blevne hiulpne. Det skal da ogsaa des mere give os kraften af Christi sukken tilkiende, og lære os, at, naar Christus sukker for os, saa ere vi strax hiulpne, saafremt vi ellers ved troen antage hans sukken, ja indvortes fatte den som vor bøns hielp og støtte, ja som dens liv, siel og kraft, hvorved hand kommer vor skrøbelighed til hielp, og forer vor bøn ind i himmelen og i Guds eget hierte. Thi hand sukker os ud af al jammer og elendighed, og ind i Gud og al salighed.

Hans sukken hører til hans Ypperste-Præstelige embede, saa at vi ikke kand forstaae den, med mindre vi forstaae hans Ypperste-Præstelige embede. Efterdi nu Epistelen til de Ebræer i særdeleshed forklarer os dette, saa maae vi i særdeleshed tage den til hielp, for at lære at forstaae det ret. Derhen høre nu de sprog cap. 2, 17. 18. cap. 4, 15. cap. 5, 7. Naar vi ret anse og overveye disse og andre sprog, og i særdeleshed ogsaa det 8. 9. og 10. cap. af den benævnte Epistel til de Ebræer, saa kand vi let forstaae, hvad den HErres JEsu sukken har for en betydning og kraft, at vi nemlig deraf kand lære at kiende det forbarmende og medlidende hierte, hand som vor Ypperste Præst har, og hans forbøn for os, og kand anse det, som et offer, hand for os har fremført for Gud. Ligesom der siges om ham i det anførte 7. vers af det 5. capitel, at hand har **ofret i sit kiøds dage baade begieringer og bønner til Gud med et stærkt skrig og graad**, saa har hand ogsaa ofret sin sukken til ham. Og omendskiønt saadan hans sukken har ophørt, da hans for-

nedrelse ophørde, saa varer dog endnu hans forbøn, hvilken hand altid gior for os hos Guds Majestætes høyre haand. Rom. 8, 34. Ebr. 7, 25. og cap. 9, 24.

Men jeg maa endnu kaste et øye ind i vor Evangeliske text, hvilket en gudfrygtig Evangelisk Lærres, nemlig Sl. Brentii, betænkning giver mig anledning til. Christus, siger hand, har med eet ord hiulpet dette menniske fra sin døvhed og dumhed. Dette har skuldet tiene os til et vidnesbyrd paa, at hand for vor skyld vel vil forandre naturen, saafremt vi kun vil lade os føre til ham. Dette maae vi derfor legge merke til, paa det vi maae blive opvakte til troen, og bevarede udi troen, naar vi see, at der naturlig-viis ingen hielp kand vederfares os. Thi i de omstændigheder kand vi let forsage. Men vi skal vide, at et menniske, der ret paakalder HErren vor Gud i troen, er ham saa kier, at hand ey allene for et gandske folks, men vel og for eet eneste menniskes skyld forandrer naturen selv, paa det hand kand hielpe den, der paakalder ham i troen. Dette beviser bemeldte Lærere med mange klare exempler af den Hellige Skrift. O! vel os, om vi fatte dette! Det kommer jo der slet intet an paa vor kraft og værdighed; Christi sukken, som er vort Hoved og Ypperste Præst over Guds huus, har saadan en kraft, og giver vor bøn den værdighed, at Gud saa naadelig vil anse og bønhøre den.

Til-

Tilegnelse.

Nu maa jeg atter med billighed erindre eder, Elskelige i HErren, hvorledes jeg paa den 10. Søndag efter Trinitatis har stillet eder den grædende JEsum for øyne. Seer ham dog ogsaa an paa nærværende tiid, hvordan hand staaer med suk for eder. Betænker paa nærværende tiid, hvad der staaer skrevet i Propheten Ezechiel cap. 9, 4. **Og HErren sagde til Engelen: Gak midt igiennem staden, midt igiennem Jerusalem; og du skal tegne et tegn paa de folkes pander, som sukke og jamre sig over alle de vederstyggeligheder, som ere giorte midt derudi.** Alle de andre skulde slaaes ihiel; men de, som havde tegnet paa sig, dem skulde ingen røres af. Vores stad er og saadan en sted, hvor der mange saadanne ting skee og øves, som de, der kiende Gud i sandhed, maae sukke og jamre sig over. Og tilmed ere mange ting saa skammelige og saa græsselige, ja og dertil saa aabenbare, at vel endog de, som bar elske udvortes ærbarhed, maae sukke og bedrøves derover. Derfor siger jeg eder: Der er en stærk sukken over aabenbare syndigt væsen i vor stad, hvilket ikke er got for denne stad, dersom den ikke bedrer sig. Christus boer formedelst troen i sine borns og sine troe tieneres hierte. Hvad I nu giøre een af de ringeste iblant dem, det giøre I Christo selv, saasom hand har bekræftet. Naar I nu volde, at et troende Guds barn eller en retfærdig, som Petrus taler 2 Ep. 2, 8. maa pine sin retfærdige siel med eders uretfærdige gierninger, og I komme ham til at sukke,

ke, saa giøre J det ved Christum selv. Og naar J ved eders frekke og raae væsen bøye og nedslaae dem, der søge at føre eder paa en bedre vey, saa de maae sukke, saa giøre J det ved Christum. **Dette er eder ikke gavnligt!** saasom der staaer Ebr. 13, 17.

Men det være langt fra, at jeg alleneste skulde tale om de udvortes grove synder, skam og laster. Dermed er det jo ikke giort, naar vi har leve udvortes ærbar for menniskene: Gud vil, som man altid bekræfter for eder, have vort hiertes hele grund forandret. Saa længe som denne forandring endnu ikke er gaaet for sig udi dig, o! siel, i hvo du er, saa maa du vide, at JEsus maa forestilles dig som sukkende, ja som grædende og sukkende over din tilstand, indtil du forandrer dig, og omvender dig til ham i sandhed. Gak nu hen, og behold det billede for dine øyne, og lad den HErres JEsu sukken følge efter dig, hvor du gaaer hen, indtil den har naaet sit øyemerke paa dig, og faaet dig forandret i grunden.

Men J, som Christus allerede har hiulpet ud af eders elendighed ved sin medlidende sukken, og som først have sukket over eders egne synder, og nu ogsaa, siden J have omvendt eder derfra, sukke over de synder, der drives saa frek i denne stad, værer frimodige, den HErre JEsus har sukket for eder, og hans sukken følges endnu altid med eders. Mørket skal ikke stedse herske over lyset. **For de fattiges jamren vil jeg nu opstaae, siger HErren; jeg vil sætte en frelse for den, som hand blæs ad,** eller, efter Lutheri oversettelse, **jeg vil skikke dem en hielp, at man skal dristeligen lære.** Psal. 12, 6.

Men

Men een ting vil jeg sige eder: Passer I ogsaa paa eder selv, og seer vel til, at I ikke giøre noget, eller nogen tiid tale noget ord, som et Guds barn maa sukke over, naar det fornemmer og hører sligt, og som I selv maae sukke over, naar I tænke tilbage, og vel befinde, at I dermed have bedrøvet den Guds Hellig Aand, med hvilken I ere beseglede til forløselsens dag. Eph. 4, 30. Og skulde I nogen tiid have ladet eder overile i noget ord eller gierning, eller og i nogen syndig affect, saa tænker paa den HErres JEsu medlidende sukken, hvorved I kand hielpes til rette igien, og lader tillige hans sukken bevæge og opvække eder meer, end al Guds børns sukken, til at tiene ham herefter i større oprigtighed, og i at give troligere agt paa eder selv.

Maae I da endogsaa sukke under korsets byrde, saa trøster eder atter ved den HErres JEsu sukken, hvormed hand haver giort alting vel, saa at ogsaa eders nød og eders sukken derover maae tiene eder til gode. Men HERRENS forløste skal komme tilbage, som der staaer skrevet Esa. 35, 10. c. 51, 11. og komme til Zion med fryde-skriig, og evig glæde skal være over deres hoved; ja fryd og glæde skal de bekomme, og sorrig og suk skal flye fra dem.

Beslutnings-Bon.

Trofaste Frelsere, du medlidende Ypperste Præst, du som har sukket over vor elendighed, paa det du kunde hielpe os ud deraf, lad alle de ord, som ere talte, være velsignede paa enhvers hierte, paa det at vi

vi for din forbøns skyld for os, maae udhielpes af alt ont til dit evige rige.
Amen!

Den 13. Sønd. efter Trinit.

Sande Christi disciples salige øyne og hielpsomme hænder.

HErren give eder forstands oplyste øyne, at I kunde kiende, hvilket det haab er, som hand kaldte eder til, og hvilken hans arves herlige riigdom er iblant de hellige; og hvilken hans magtes overvættes storhed er mod os, som troe, efter hans kraftige styrkes gierning.

Dette ønske, Elskelige i HErren, hvilket er taget af Eph. 1, 18. 19. legger jeg eder denne gang strax i begyndelsen paa hierte, og sukker dermed tillige for eder til den levende Gud, at hand i naade vil opfylde samme ønske paa eder, saasom det Evangelii øyemerke, vi have paa denne Sondag, er gandske rettet derpaa, at vi maae blive deelagtige i saadan stor naade. Denne verdens børn erkiende ikke, hvor meget got der er at finde hos Christum, ja det kommer dem for, som de skulde komme til at lide noget tab og skade paa det gode, de allerede have i verden, i fald de vilde blive sande Christi disciple. Efterdi nu dette sidder dem saa fast i hiertet, saa vil de ikke lade sig afdrage fra verdens kierlighed, og føre til Chri-

Christum. O! at sagadanne maatte faae deres forstands oyne opladte, til at kiende den Christi riigdom og herlighed! Sandelig de skulde da ikke have det forgængelige saa kiert, eller elske lognen saa meget. Men ikke engang de, som Gud eengang har opladt oynene paa, saa de erkiende, det er meget bedre at tiene Christum under allehaande trængsel og besværing, end at leve i synden ved stor lyksalighed, og de, som i sandhed have af hiertet hengivet deres hierte til at bære Christi gavnlige aag, ikke engang de, siger jeg, betænke nok, hvor rigelig de ere benaadede af Gud udi Christo, og hvilken en kraft dem er givet, til at herliggiøre Christi navn udi gode frugter. Derudover er det fornsdent baade for denne verdens borns og for Guds borns skyld, at det gode, som vi have i Christo JEsu, bliver dem ofte forestillet, og priset og bersmmet for dem, for hine, paa det de derved kand lade sig vinde, til at omvende sig til Gud, men for disse, paa det at de derved kand altid paa ny opmuntres til, ret at anvende den annammede naade. Efterdi nu dette ogsaa er mit forehavende paa nærværende tiid, saa lader os med hverandre bede Gud, at hand derved vil værdige os sin Guddommelige bistand, og krafteligen velsigne ordet paa vore siele, og dette ville vi bede om i HErrens bøn: Vor Fader o. s. f.

Texten.

Luc. Cap. X. v. 23–37.

Og hand vendte sig til sine disciple, og sagde til dem i sær: Salige ere de oyne, som see, det I see. Thi jeg siger

siger eder, at mange Propheter og Konger vilde see, det I see, og have det ikke seet; og høre, det I høre, og have det ikke hørt. Og see, en Skriftklog stod op, og fristede ham, og sagde: Mestere, hvad skal jeg giøre, at jeg kand arve et evigt liv? Men hand sagde til ham: Hvad er skrevet i Loven? hvorledes læser du? Men hand svarede, og sagde: Du skal elske HErren din Gud af dit gandske hierte, og af din gandske siel, og af al din styrke, og af dit gandske sind; og din næste som dig selv. Da sagde hand til ham: Du svarede ret, giør det, saa skal du leve. Men hand vilde giøre sig selv retfærdig, og sagde til JEsum: Hvo er da min næste? Men JEsus svarede, og sagde: Et menniske gik ned fra Jerusalem til Jericho, og faldt iblant røvere, hvilke og førde ham af klæderne, og sloge ham, og gik bort, og lode ham ligge halv-død. Men ved en hendelse drog en præst den samme vey ned, og der hand saae ham, gik hand forbi. Men desligeste ogsaa en Levite, der hand var nær ved steden, kom hand, og saae ham, og gik forbi. Men en Samaritan reyste, og kom til ham; og der hand saae ham, ynkedes hand. Og hand gik til ham, forbandt hans saar, og lod olie og viin derudi; og hand lof-

loftede ham paa sit eget dyr, og førde ham til herberge, og rygtede ham. Og den anden dag, der hand reyste bort, tog hand to penninge ud, og gav verten, og sagde til ham: Røgte ham, og dersom du legger noget dertil, vil jeg betale dig det, naar jeg kommer igien. Hvilken tykkes dig da, der blev af disse tre hans næste, der var falden iblant røvere? Men hand sagde: Den, som giorde barmhiertighed med ham. Derfor sagde JEsus til ham: Gak bort, og gior du ligesaa.

Hvdaf disse vore nu oplæste Evangeliske textes-ord skal paa nærværende tiid i HErrens navn forestilles

Sande Christi disciples salige øyne og hielpsomme hænder;

paa det at vi udi hine maae erkiende den naade, men udi disse den kraft, som dem er given.

HErre JEsu, vi have de ord for os, som du har udtalt paa den time, da du glædede dig i aanden: giv os den rette forstand paa samme ord, og gior selv saadanne folk af os, der med aabnede øyne maae erkiende din naades riigdom, og med hielpsomme hænder altid bevise os som dine sande disciple. Velsigne dertil det ord, som paa denne tiid skal forkyndes, for dit navns skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saa have vi da nu, Elskelige i HErren, for det første sande Christi disciples salige øyne at betragte. Derom handles der nu i begge de første vers af vor text. **Og hand vendte sig, heder det, til sine disciple, og sagde til dem i sær.** Disse ord maa man med største flid legge merke til, saasom Evangelisten Lucas med besynderlig eftertryk rykker dem ind imellem det foregaaende og efterfølgende. I det foregaaende 21. vers havde den HErre JEsus vendt sig til sin himmelske Fader, og sagt: **Jeg priser dig Fader, himmelens og jordens HErre, at du haver skiult disse ting for de vise og kloge, og aabenbaret de umyndige dem; ja Fader, thi det var saa behageligt for dig.** Og i det 22. vers havde hand givet en lærdom om sin herlighed og Guds himmelske og forborgne viisdom, hvorved hand ikke har vendt sig i sær til nogen; men nu i begyndelsen af vor text vendte hand sig til sine disciple, og sagde til dem i sær; det er, hand gav, ved det hand vendte sig med sit ansigt til dem, tilkiende, at hand nu vilde fare fort at tale med dem som sine disciple, med hvilke hand allerede tilforn havde begyndt at tale, da de vare komne igien med glæde fra det ærinde, de vare udsendte i, og havde sagt: **HErre, dievlene ere os og underdanige i dit navn,** i det hand havde sagt til dem: **Jeg saae, at satanas faldt af himmelen, som et lynet. See, jeg giver eder magt, at træde paa slanger og scor-**

scorpioner, og over al fiendens kraft; og sler intet skal skade eder. Dog glæder eder ikke derudi, at aanderne ere eder underdanige; men glæder eder mere, at eders navne ere skrevne i himlene. Disse var det altsaa, hvilke hand nu frem for andre vendte sig hen til; og ligesom hand havde sagt til dem: Glæder eder mere, at eders navne ere skrevne i himlene, saa foer hand nu fort, og sagde til dem: Salige ere de øyne, som see, der J see. Men foruden disse 70. disciple vare der uden tviil endnu andre til stede, som og vare hans sande disciple, hvilke derfor og ere meente med udi vor text. Herved skal vi for vor egen skyld fornemmelig merke dette, at den HErre JEsus hverken i det foregaaende, ikke heller i vor text har selv viist sine disciple hen til de besynderlige og extraordinaire gaver, men at hand meget mere har talt om den ordinaire naade, som er til fælles for alle hans disciple, og som vedkommer alle dem, der have giort sand poenitentse, eller af hiertet omvendt sig til Gud, og ere komne til at troe Evangelium, hvilket just er den ting, som udkræves til en sand Christi discipel. Hvo som nu er saadan een, hand tor sikkerlig troe, at Christi tale ligesaa vel vedkommer ham, som om hand havde levet den gang, og den HErre JEsus den gang ogsaa havde vendt sig i sær til ham.

Men hvad taler da den Herre JEsus i sær til sine sande disciple? Salige ere de øyne, siger hand, som see, det J see. Thi jeg siger eder, at mange Propheter og Konger vilde see, det J see,

og have det ikke seet, og høre, det I høre, og have det ikke hørt.

See, HErren priser sine disciples øyne salige, og giver ogsaa en aarsag, hvorfor de ere salige, fordi nemlig mange Propheter og Konger havde vildet see, hvad de saae, og havde det ikke seet, og høre, det de hørde, og havde det ikke hørt. Men hand setter ikke til, hvad sagen var, som de saae med deres øyen, og hørde med deres øren. Aarsagen, hvorfor hand ikke setter sligt til, er, fordi hand havde allerede kort tilforn sagt det med tydelige ord, da hand havde sagt: **Ingen veed, hvo Sønnen er, uden Faderen, og hvo Faderen er, uden Sønnen, og hvilken Sønnen vil aabenbare det.** Hans kiere disciple vare de **umyndige**, hvilke hand selv, som **Sønnen, der er i Faderens skiød**, Joh. 1, 18. havde aabenbaret og forklaret sligt; de havde **erkiendt og troet**, at hand, nemlig den HErre JEsus, var den **CHRISTUS, den levende Guds Søn**; Matth. 16, 16. saa havde ogsaa den HErre JEsus giort dem den himmelske Fader bekiendt. Om da nu endskiønt saadan Faderens og Sønnens erkiendelse var til samme tiid endnu meget svag hos dem, saa forsikrede dog den HErre JEsus dem om, at de maatte agte dette for en stor salighed, at de havde erlanget saadan kundskab, og derhos, at de havde erlanget samme af ham selv, ligesom Johannes paa det anførte sted ogsaa berømmer og priser saadan salighed, naar hand samme-steds siger: **Ingen har nogen tiid seet Gud, Sønnen, som er i Faderens skiød, hand haver forklaret det**; ligesom hand vilde sige: O!

hvil-

hvilken en naade og salighed er det, som vi herudi ere blevne deelagtige i! Saa saae de da nu den med deres øyne, som mange Propheter og Konger havde haabet paa, men ikke oplevet hans tilkommelses tiid. Hvor salige de endog i den efterfølgende tiid have holdet sig for herudi, lære vi atter udaf Johannis klare ord, hvilken priser denne salighed med fuld mund cap. 1, 14. naar hand siger saaledes sammesteds: **Vi saae hans herlighed, ja en herlighed, som en eenbaarnes af Faderen.**

Siger du: Saadan en salighed havde vel de Christi disciple, som den gang have levet, men den have vi alligevel ikke; saa maa du vel lære at giøre forskiel imellem det personlige fortrin, som de have havt for dig, og det gode, som du har til fælles med dem. At de have seet Christum i kiødet, var deres fortrin, som visselig er noget, der i sig selv ikke er ringe at agte. Men giorde dette fortrin dem salige? Ingenlunde! Maria havde endnu et større fortrin, thi hendes liv havde baaret ham, og hendes bryste havde givet ham die; men den gang en qvinde iblant folket, i det efterfølgende 11 cap. hos Lucas, vilde prise hende salig derfor, hvad svarede da den HErre JEsus? **Ja salige ere de, som høre Guds ord, og bevare det.** Thomas havde ikke seet JEsum efter hans opstandelse, da JEsus var kommen til de andre disciple, og meente, det var det, der fattedes ham, at hand ikke havde seet ham; men hvad sagde den HErre JEsus til ham? Joh. 20, 29. **Salige ere de, som ikke have seet, og dog troet.** Saa seer du nu, at dette personlige fortrin, at have seet Christum i kiødet, ikke udgior salighe-

den, men det gode, som du har eller i det mindste kand have til fælles med de disciple, Christus til den tiid havde, det forer saligheden med sig. Hvad er da det? Det er vor HErres JEsu Christi kundskab, og troen til Evangelii ord, hvorved Christus og udi ham al Guds naade bliver os aabenbaret.

Herom skal vi i særdeleshed lade os disse to efterfølgende steder være anbefalede. Den første er i 1 Pet. Epist. 1, 8-13. Hvilken J have ikke seet, og dog elske, paa hvilken J ikke nu see, men troe dog, og fryde eder med u-udsigelig og herliggiort glæde; førendes eders troes ende derfra, som er sielenes saliggiørelse. Om hvilken saliggiørelse Propheterne udsøgte og udrandsagede, som propheterede om den naade til eder; som randsagede, paa hvilken og hvordan tiid Christi Aand, som var i dem, gav tilkiende; som vidnede tilforn om de lidelser, som høre til Christum, og de herligheder efter dem; hvilke det blev aabenbaret, at de tiente ikke sig selv, men os i de ting, som eder nu ere kundgiorte af dem, som forkyndte eder Evangelium formedelst den Hellig Aand, som blev sendt af himmelen; i hvilke ting Englene begiere at indsee. Derfor opbinder eders sinds lender, værer ædrue, og setter eders haab aldeles til den naade, som eder tilføres i JEsu Christi aabenbarelse. Paa denne sted finde vi klarlig lagt for øyne, at, naar vi i troen antage det Evangelium om JEsu Christo, og blive deelagtige i den naade, som forkyndes os derudi, saa høre vi ogsaa med til

deres

deres tal, der see det, som mange Propheter have vildet see, og have det dog ikke seet, saasom vi nyde den naade nærværende, hvilken hine have spaaet om, som om en tilkommende naade. Den anden sted er i den 1 Joh. Ep. 1. cap. 1-4. vers. **Det som var af begyndelsen, det vi have hørt, det vi have seet med vore øyne, det vi have beskuet, og vore hænder følede paa, nemlig det livsens ord; (thi livet er aabenbaret, og vi have seet, og vidne, og forkynde eder livet, som er evigt, hvilket var hos Faderen, og er aabenbaret for os,) det samme som vi have seet og hørt, forkynde vi eder, at og I skal have samfund med os; men vor samfund skal og være med Faderen, og med hans Søn JEsu Christo. Og vi skrive eder dette til, paa det eders glæde skal være fuldkommen!** Her stadfæster Johannes med klare ord, at, omendskiønt hand og de andre Apostler have seet Christum med deres legemlige øyne, saa kand vi dog have samfund med dem i alt det gode, og vor samfund skal være med Faderen og med hans Søn JEsu Christo, saavelsom deres, og vor glæde ogsaa være ligesaa fuldkommet, som deres, saafremt vi kun i troen annamme den HErre Christum, hvilken de forkynde os.

Kortelig: Christus er alting. Den siel, som kommer til Christi sande og levende kundskab, den bekommer og seer den fulde salighed i ham; i ham finder den ogsaa sit navn skreven i himlene, ligesom hand selv siger foran for vor text i det 20. vers, naar hand siger: **Glæder eder mere, at eders navne ere skrevne i himlene.** I Christo seer den yder-

mere ogsaa Faderen, saasom Christus atter selv vidner om Joh. 14, 9. naar hand siger: **Hvo mig haver seet, haver seet Faderen.** Og hvor skulde den andet end i troen see Faderen, siden den udi Christo formedelst den Hellig Aand kand med fuld vished og sød sønlig tillid kalde ham sin Abba og kiere Fader! I Christo seer den syndernes forladelse, retfærdighed, liv og salighed; udi JEsu Christi saligiørende kundskab bliver det hele himmerig oplukt for den, og der blive den alle Guds naades liggendefæ stillede for øyne. Gierne vilde jeg paa denne tiid give mig til viitløftig at forestille alle disse naades-liggendefæ, saadan som de ligge for øyne i Guds ord, og vise eder det ene gode efter det andet, som saadan en siel, der kiender Christum, seer med sin troes øyne, og jeg veed, at, i fald sligt skede, saa vilde I selv udbryde og sige: Salige ere de øyne, som see dette! Men det gode er for meget til, at dette skulde i korthed kunde lade sig giøre. Men vil I see det i korthed og ligesom paa en tavle stillet eder for øyne, saa vil jeg vise eder, som og ellers allerede er skeet, hen til den korte, men priisværdige liden bog af Sl. Hr. D. Speners, **Die lautere Milch des Evangelii**, i hvilken det gode, vi have i Christo, og Guds naades liggendefæ blive stykke-viis opregnede. Salige ere de sande Christi disciples øyne, der ey allene vide, hvor saadanne liggendefæ ere, men endog erkiende dem i troens sande kraft, og nyde dem udi saadan troe. Salige ere de, naar det er deres daglige verk, at beskue disse naadens liggendefæ hver dag. Hvilken glæde, hvilken trøst, og hvilken kraft skal de daglig faae derudaf!

Den

Den anden Deel.

Men det staaer endnu tilbage, at ogsaa sande JEsu Christi disciples hielpsomme hænder maae forestilles. Derom handler vel alt det øvrige i vor text, hvortil en Skriftklog gav vor Frelsere anledning, som fristede ham, og sagde: **Mestere, hvad skal jeg giøre, at jeg kand arve et evigt liv?** Men ligesom vor Frelsere har foreholdet dette menniske til sin underretning og fuldkomne overbeviisning den barmhiertige Samaritans exempel, saa fatter hand det selv paa det korteste, hvordan vi skal allesammen føre os det til nytte, naar hand siger til sidst: **Saa gak bort, og giør du ligesaa.** Thi der har den HErre JEsus kort og rundt ud sagt fra sig, hvad hand lærer i sin skole, eller hvad hand kræver og vil have af sine sande disciple. Hvad er da det? At de skal have hielpe-rige hænder imod deres næste. At man des bedre kand fatte dette, saa skal man først see paa Guds Lov, og dernæst paa den barmhiertige Samaritans exempel. Guds Lov lærer os, at vi først og fornemmelig maae have et kierligt **hierte**, dersom **hænderne** skal vorde hielpe-rige. Thi den udfordrer, at vi skal elske vor næste som os selv, og setter forud ved saadan kierlighed til næsten, at der først maa være en sand kierlighed til Gud i vort hierte, af hvilken da hiin, nemlig kierligheden til vor næste, kand udledes, ligesom en strøm af sin brønd og kilde: men Guds kierlighed er hos ingen, uden hos den, der er en sand Christi discipel. Ellers veed een og anden vel, hvad der staaer skrevet i Lo-

ven, men hand veed det kun saadan, som den Skriftkloge vidste det, nemlig, at dette er Guds villie, at vi skal elske ham over alle ting, og vor næste som os selv, og ved saadan videnskab har hand ingen sand kierlighed i sit hierte til Gud og sin næste. Hand veed vel, at det skal saa være, men der er ingen kraft hos ham til at giøre sligt; og om hand endskiønt og udvortes giør mange gierninger, saa tækkes de dog ikke Gud, fordi de ikke komme af troen. Men hvor de salige øyne ere, at man kand see og erkiende Guds kierlighed og naade til os i Christo JEsu, der virker denne erkiendelse af Guds kierlighed til os i Christo allerførst et kierligt hierte til Gud og sin næste. Og siden da Gud ikke trænger til os, saa vi enten maatte eller kunde give ham noget, men vor næste trænger til os, saa giør og den selvsamme erkiendelse af Guds kierlighed til os, at vi have hielpe-rige hænder imod vor næste, eller ved al leylighed bevise os kierlige imod ham, efter som hans nød udkræver, og Gud har givet os evne til. Hvo som derfor er en sand Christi discipel, hos ham findes det da og saaledes i gierningen, at hand saavel elsker Gud, som hand ikke seer, som sin næste, den hand seer, og, saasom hand seer og har sin trængende næste for øyne? da legger stedse vind paa at bevise sig kierlig imod ham i sine ord og gierninger, ja af hiertelig og sand kierlighed at fremdrage sit gandske levnet i sin næstes tieneste, og at ikke søge sit eget, men andres beste, og det med al omhyggelighed. Dette er en sand Christi discipels art og ligesom natur; ja dette er den kraft, hand bekommer tillige med naaden, at hand ikke alleneste har salige øyne, men endog hielpe-rige hænder.

Udi

Udi den barmhiertige Samaritan legges os dette for øyne som i et exempel. Der seer og merker en sand Christi discipel, at enhver er hans næste, ven og fiende, hvem der kun trænger til ham; der lærer hand, at det aldeles ikke er giort med høye speculationer, som man kand have om kierlighed, men at man maa gribe eenfoldig til gierningen, og øve kierlighed i gierningen, saa got som man veed og kand, ligesom den HErre JEsus ogsaa har giort. Saa gaaer en sand Christi discipel bort, og gior ligesaa. Hand gior intet væsen deraf, thi hand veed vel, at det er hans skyldighed; ja ligesom man ikke gior noget væsen af at æde, drikke og sove, fordi den naturlige fornødenhed udfordrer dette, og ligesom man intet væsen gior af det, at man gaaer og staaer, fordi naturen forer det saaledes med sig, saa gior hand heller ikke noget stort væsen af sine kierligheds gierninger, efterdi den nye fødsels og skabelses natur forer det saaledes med sig, og hand finder sig stedse draget og tilskyndet dertil formedelst naadens Aand. Men eftersom den menniskelige skrøbelighed hænger altid ved ham, saa erkiender hand i sine kierligheds gierninger lutter ufuldkommenhed, over sig, at hand altid kand giøre det bedre, og er dog aldrig til freds med sig selv; hvorudover hand heller ikke setter sin salighed deri, men meget mere skatter al kierligheds øvelse, og det, at Gud forlener ham kraft dertil, for en deelagtiggiørelse i den salighed, som Gud har skenket ham formedelst JEsu Christi naade. Det regner hand for naade, om Gud agter ham, noget uselt støv, saa værdig, at hand maa bruge sine hænder til at øve kierlighed til sin

næste,

næste, og altsaa ligesom være Guds haand, som hans næste kand beviises got ved. Og har hand ikke evne til at bevise sin næste meget got udvortes, saa veed hand, at Gud seer mere paa hiertet, end paa hænderne, og giør uden sviig, saa meget hand kand, naar hand ikke formaaer at giøre det, som hand gierne vilde. Hans hierte er rettet paa de elendige i landet, at hand kand tiene dem, ligesom vor Frelsere har tient de arme og elendige. Kand hand nu ikke tiene dem med hielpe-rige hænder i at give dem nogen gave, saa tiener hand dem dog dermed, at hand oplofter hielpsomme hænder for dem til sin Fader i himmelen, og beder ham u-afladelig, at hand vil være de armes hielp og forsvar. Og kand hand ikke tiene med gierningen, saa rekker hand dem dog haanden med et venligt og trøsteligt ord, hvilket er tit bedre, end en udvortes gave.

Tilegnelse.

Elskelige i HErren, det maa nu denne gang være nok talt om sande Christi disciples salige øyne og hielpe-rige hænder. Have I kun selv vildet, saa have I meget lettelig kundet giøre application paa eder. Men vider dette, at det er disse to stykker, den hele christendom beroer paa, nemlig troe og kierlighed. Troen giør eder retfærdige og salige, men er det sand troe, saa giør den eder ogsaa formedelst kierlighed til eders næstes tienere. Hvor det ene fattes, der fattes og det andet. Hvor der ingen salige øyne ere, at see Guds saliggiørende naade med, der ere heller ingen milde hænder, at tiene sin næste med; og hvor der ingen mil-

de

de hænder ere, der ere heller ingen salige øyne, at see og erkiende Guds naade i Christo med.

Mange iblant eder, og, som jeg har tit bekræftet, de fleste menniſker i denne stad ligge endnu i deres blindhed, saa man ikke kand sige om dem: Salige ere de øyne, som see, det J see. Thi ihvorvel det Evangelium om Christo bliver dem forkyndet, saa er det dog skiult for dem, fordi denne verdens Gud har forblindet deres sind. Derfor maa man meget mere sige til dem, ligesom Christus har sagt til Jerusalem: **Dersom du og vidste, og endnu paa denne din dag, de ting, som tiene til din fred, var du lykſalig! Men nu er det skiult for dine øyne.** Ach! Gud ramme eders samvittighed, J som ere saadanne, og paa denne tiid ere her til stede, paa det J ved den forestilling, som er giort, maae lade eder tilskynde til at vende eder til en sand poenitentse og omvendelse, og at bede Gud, hand vil oplade eders øyne, til at erkiende det gode, som J finde beredt i Christo, saafremt J omvende eder til ham.

Men J, som have erlanget salige øyne, til at erkiende det gode i Christo med, erindrer eder, hvad der nu er eder forestillet om saadan salighed, og beflitter eder herefter paa, at lukke eders øyne ret op, og at see eder ret frisk om i himmeriges rige, paa det J ved at beskue den salighed, eder er skenket, kand altid faae ny kraft, og altid voxe og blive mere og mere fuldkomne ey allene i Christi saliggiorende kundskab, men endog i kierligheds øvelse imod eders næste. Tænker paa det den HErres JEsu ord: **Saa gak bort, og giør du ligesaa;** og gaaer J ogsaa

saa bort, og giorer ligesaadan, som Samaritanen, ja ligesom den HErre JEsus selv har giort, paa det at man paa eders hielpe-rige hænder maa erkiende eder at være hans sande disciple.

Beslutnings-Bøn.

HErre JEsu, lad det ord, som er talt, ikke være nogen tom lyd, men kraft og liv, saasom vi have bedet dig om, paa det at dette maa være frugten deraf, at ogsaa vore øyne maae herefter prises salige af dig, og at vi ogsaa herefter maae som dine sande disciple have hielpe-rige hænder imod vor næste. Opfyld os saaledes med al din villies velbehagelighed, formedelst din u-endelige naade. Amen!

Den 14. Søndag efter Trinit.

De elendiges forsamling til den HErre JEsum.

JEsus Christus, hvilken er den første og den sidste, som var død, og er bleven levende, og kiender enhvers gierning, og sine troendes trængsel og deres armod, hand være med os i denne time og saa fremdeles, for sit navns skyld. Amen!

Elskelige i HErren! Om Kong David staaer der i 1 Sam. 22, 2. Hver mand, som var i trang, og hver mand, som havde nogen aager-karl, der træng-

trængte ham, og hver mand, som var beskeligen bedrøvet i sin siel, samlede sig til ham, og hand var Fyrste over dem. Hand var salvet til Konge over Guds folk, saasom der fortælles i 1 Sam. 16, 13. men da Kong Saul saae, at HErren var med David, forfuldte hand ham, saaledes, at hand maatte blive landflygtig. Og see, just der foyede det sig ved Guds bestyrelse saaledes, at Guds raad blev fuldkommet paa ham. Men ligesom de guddommelige ting pleye at begyndes i nedrighed, og at udføres herligen, saa var og denne grundleggelse til Davids ophøyelse ligeledes beskaffen. Thi det var ikke store, rige og vældige folk, der kom til ham, men hver mand, som var i trang, og hver mand, som havde nogen aager-karl, der trængde ham, og hver mand, som var beskeligen bedrøvet i sin siel, samlede sig til ham. Disse var hand nu Fyrste eller Overste over.

Men i denne sag er David et meget herligt forbillede paa den HErre JEsum, som den der just var den af Gud forjættede og beskikkede Israels Konge. Hand maatte ogsaa, paa det Guds raad kunde fuldføres paa ham, først komme i vor elendighed, og da hand saaledes vandrede i fornedrelse paa jorden, samlede ogsaa de arme og elendige sig til ham, som bleve drevne til ham af deres nød, og fandt hielp og raad hos ham ey allene for deres siele, men endog i deres legemlige nød og sygdomme, som hand hialp og helbredede dem for. Det synes vel, som det var noget stort at forekaste ham, at det heed om ham Joh. 7, 48. **Mon nogen af de Overste have troet paa ham, eller nogen af Pharisæerne?**

erne? men just dette var Guds raad, at den HErre JEsus, den beskikkede saliggiørelses Fyrste, skulde være et hoved for korsdragerne, hos hvilken de elendige iblant folket kunde finde den rette trøst, og reddes af deres nød. Ham heed det om, efter prophetien i den 65. Psalmes 3.4.5. vers: **Du som hører bønnen! hen til dig skal komme alt kiød. Mine misgierningers handler ere blevne mig for stærke; men vore overtrædelser, dem vilde du forsone. Salig er den, som du udvælger, og lader komme nær til dig, at hand maa boe i dine forgaarde; vi skal mættes i dit huses gode, ja med din tempels hellige ting.**

Om nu endskiønt, Elskelige i HErren, den HErre JEsus er ophøyet hos Majestætens høyre haand, saa bliver dog dette endnu altid saaledes, at de arme og elendige, og de, som føle deres nød, og ved det selvsamme ligesom drives til ham, samle sig til ham, og søge hielp hos ham, som deres hoved. Derpaa have vi et billede udi vor dags Evangelium, hvor der bleve ti spedalske forsamlede ved deres spedalskheds nød, og drevne til saaledes med hverandre at raabe til den HErre JEsum: **JEsu, Mestere, forbarme dig over os.** Og de bleve ogsaa alle hiulpne, ihvorvel der var ikke meer end een, der vendte tilbage, og gav Gud ære. Deraf vil vi tage anledning til, videre at eftertænke denne de elendiges forsamling til den HErre JEsum. Men lader os allerførst bede Gud om sin naade, og om sin Hellig Aands med-arbeidelse, udi HErrens bøn: **Vor Fader, du som o. s. f.**

Ter-

Texten.

Luc. Cap. XVII. v. 11–19.

Og det begav sig, der hand reyste til Jerusalem, og drog midt igiennem Samaria og Galilæa; og som hand kom til en lands-bye, mødte ham ti spedalske mænd, som stode langt borte. Og de opløftede røsten, og sagde: JEsu, Mestere, forbarme dig over os. Og der hand saae dem, sagde hand til dem: Gaaer bort, og beteer eder selv for Præsterne; og det skede, der de gik bort, bleve de rensede. Men een af dem, der hand saae, at hand var helbredet, vendte tilbage, og prisede Gud med stor røst; og faldt paa sit ansigt for hans fødder, og takkede ham; og hand var en Samaritan: Da svarede JEsus, og sagde: Bleve ikke de ti rensede? Men hvor ere de ni? Bleve ellers ingen fundne, som vendte tilbage, at give Gud ære, uden denne fremmede? Og hand sagde til ham: Stat op, gak bort; din troe haver frelst dig.

Saa have vi da denne gang af vor oplæste Evangeliske text at overveye

De elendiges forsamling til den HErre JEsum.

Hvorved vi have at anse

I. Noden, som driver dem til ham;
II. Hielpen, som de finde hos ham; og
III. Deres forhold, efter at de have erlanget hielp.

HErre JEsu, vil vi kun erkiende det, saa ere vi allesammen elendige og arme; vær du vor hielpere og Frelsere, for dit navns skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu for det første den nød er angaaende, som driver de elendige til Christum, saa give de 10. spedalske os et klart billede derpaa i vor text. Thi det er aabenbar, at denne deres udvortes nød har drevet dem til den HErre JEsum. Havde ikke deres spedalskhed været, saa havde de ligesaa lidet bekymret sig om ham, som mange andre til samme tiid. Jøderne og Samaritanerne vare ellers fiender; men noden og trængselen forenede dem her med hverandre, og samlede dem i een hob, at de paa eengang søgte hielp hos den HErre JEsum, paa eengang oploftede røsten, og sagde: **JEsu, Mestere, forbarme dig over os!** Paa nærværende tiid, nu de vare i nød, nu var hand alles deres kiere Mestere, Øverste og Forstandere, saasom efterrykken er i det grædske ord ἐπισάτης.

Men vi vil gaae fra dette udvortes billede, og see paa sagen selv, som os derudi forestilles. Spedalskheden

heden er just den nød, hvorved Gud alt i det gamle Testamente har vildet afbilde vor elendighed i synden; hvorhen i sær det 13. og 14. capitel i 3 Mose bog henhører, hvorpaa den rette aandelige hentydelse paa vor elendighed i synden er at finde i den 51. Psalme. Saa var det da nu denne vor nød og siele-sygdom, for hvis skyld Guds Søn var kommen til os i verden. Visseligen, siger Esaias cap. 53,4. **haver hand taget vore sygdomme paa sig, og baaret vore piner.** Dette skulde alle menniskér have erkiendt, og ladet sig ved deres nød drive til ham. Men denne deres nød følede de ikke, derfor kom kun de til den HErre JEsum, der vare i nogen udvortes nød, som de kunde føle; eller, omendskiønt mange andre løbe til med, og hørde ham, saa skede det dog ikke af en forlængsel efter at hielpes, men at de maatte see de tegn, som hand giorde paa de syge. Meget faa var det, der ved bar synds kundskab lode sig bevæge til at komme til ham, at de kunde erlange den sande hielp af ham paa deres siele.

Ligesom det nu var den gang, saadan gaaer det altid endnu. Saa længe som det gaaer menniskene vel efter kiødet, ere de gemeenlig i henseende til deres siele meget sikkre og ubekymrede. Men det er, som det heder (efter Lutheri oversettelse) Esa. 28, 19. **Anfegtningen ALLEINE** (merker vel, **allene**) lærer at **merke paa ordet.** Derfor see vi og, hvorledes der i de Prophetiske spaadomme altid tales om de elendige og fattige, som skal finde hielp hos den forjættede Christum; saasom Ps. 72,12.13. hvor det heder: **Hand skal frie en fattig, som**

raaber; samt den elendige, og som haver ingen hielper. Hand skal spare den ringe og fattige; og frelse de fattiges siel. Saa giver nu den udvortes nød mangen en først anledning til, at hand søger hielp hos Gud i Christo. Og om det endskiønt er ham først om den udvortes hielp at giøre, saa giøres hand dog ligesom derved ædru af denne verdens kierligheds drukkenskab, saa hand ogsaa begynder at erkiende sin siele-nød, og at søge den sande Guddommelige hielp hos Christum for den samme. Og omendskiønt et menniske og var i sin udvortes nød, saa maa dog Gud først angribe hans samvittighed, at hand kand komme til sig selv, og erkiende, hvad for en usel, spedalsk og stinkende synde-orm hand er; da finder hand sig først dreven til Christum, og lærer at raabe med den spedalske: JEsu, Mestere, forbarm dig over mig! Hvor denne siele-nød ret erkiendes, der blive endnu altid Jøder og Samaritaner gode venner. Syndens kundskab giør en liighed imellem dem, giør ende paa den kiødelige striid, saa de selv skamme sig derved, og ere glade, naar de kand raabe til Christum med hinanden, at hand vil hielpe dem fra synden, oggiøre dem salige.

Den anden Deel.

Dette er det første. Men lader os nu for det ander ogsaa betragte den hielp, som de elendige finde hos den HErre JEsum. Herpaa have vi nu ogsaa et klart billede udi vor Evangeliske text i det 14. vers: Og der hand saae dem, heder det, sagde hand til dem: Gaaer bort,

bort, og beteer eder selv for Præsterne; og det skede, der de gik bort, bleve de rensede. Saa naadig bønhørde den HErre JEsus disse spedalskes korte, men dog alvorlige bøn, at der intet mere behøvedes, end at hand fik dem at see. Hans hierte var allerede tilforn fuldt af kierlighed og barmhiertighed; hand vidste ogsaa vel deres nød og elendighed: men paa det at det kunde kiendes, at det var ham, som de bleve hiulpne derfra ved, saa maatte saadan deres nød ey allene være aabenbar for menniskenes øyne, men endogsaa giøres ham bekiendt ved deres egen bekiendelse og raab. Af den aarsag vendte hand ogsaa sit ansigt til dem, og talede til dem med sin mund, paa det at de kunde erkiende hans medlidenhed, og ved den hielp, dem vederfores efter hans ord, paa det kraftigste overbeviises om, at hand var sandelig ἐπισάτης, eller Mesteren til at hielpe, saasom de havde kaldet ham. Men at den HErre JEsus havde befalet dem, de skulde gaae bort, og betee sig for Præsterne, det havde ikke saadan en betydning, som Præsterne skulde hielpe dem, hvilket de ikke kunde giøre, men det skede, paa det de efter Loven i 3 Mos. 14, 2. kunde kiende og skiønne, ae de vare virkelig rene af deres spedalskhed, og altsaa maatte imod deres vilkie og behag bekiende, at hand var sandelig den, der havde skuldet komme, saasom hand ved sit blotte ord havde renset dem alle ti af deres spedalskhed, og giort dette, saavelsom alle øvrige tegn, til den ende, at hand derved kunde legitimere sig, eller kraftelig bevise, at hand var den Guds Søn og forjættede Christus. Efterdi dette var nu allene aarsagen, hvorfor den HErre

JEsus sendte de spedalske til Præsterne, saa biede det heller ikke med hielpen, saa længe til de først kom til dem, men, det skede, heder det, der de gik bort, bleve de rensede. Hvorudaf det da blev aabenbar for dem alle, at, ligesom de først havde sat deres tillid dertil, at den JEsus af Nazareth, der havde hiulpet saa mange, skulde ogsaa hielpe dem, saa var det nu skeet i gierningen, at hand havde hiulpet dem, og de havde ingen anden, end ham, den hielp at tilskrive, som de havde erlanget.

Hvad der nu er skeet paa disse spedalske, det er ogsaa skeet paa alle andre, som ere komne eller forte til ham i deres svagheder og sygdomme, saasom iblant andet stadfæstes Matth. 15,30.31. hvor det heder: Meget folk kom til ham, som havde med sig halte, blinde, stumme, krøblinge, og mange andre, og kastede dem for JEsu fødder, og hand helbredde dem. Saa at folket forundrede sig, der de saae, at de stumme talede, krøblinge vare helbredte, halte gik, og blinde saae; og de prisede Israels Gud. Men alt dette er skeet til et tegn paa, at hand, nemlig den HErre JEsus, er den, ved hvilken Gud vilde hielpe og redde os af al og alle slags siele-nød, eller at det er en troværdig tale, og al antagelse værd, at Christus JEsus kom til verden, at giøre syndere salige, 1 Tim. 1,15. og at saligheden er ikke i nogen anden; og der ikke heller er et andet navn under himmelen, som er givet blant os menniske, ved hvilket det bør os at blive saliggiorte, foruden JEsu navn. Ap. G. 4, 12.

Og

Og saaledes findes det da ogsaa endnu altid udi erfaringen, at ingen, der er i nød og elendighed, kommer forgieves til den HErre JEsum, saafremt hand ellers kommer til ham af hiertet, og i sandhed søger hielp hos ham. Er det en udvortes nød, som har drevet menniſket til Chriſtum, saa bliver hand endda hiulpen, naar hand tager sin tilflugt til ham, og skiuler sig under hans naade-vinger. Hielper hand end ikke altid saadan, som menniſket vil have det, saa hielper hand dog altid paa saadan en art og maade, som det er den got og tienligt, der af hiertet flyer til ham; og om hand endog lader ham beholde den udvortes nød paa halsen, saa bruger hand dog den samme til saadant et middel, hvorved hand hereſter kand beviſe ham meget got i tiid og evighed, saa at saadan een maa siden, naar hand erkiender dette, takke ham for, at hand ikke strax har befriet ham af noden, men ladet ham saa længe blive i den, indtil hand har naaet det salige øyemerke paa ham, som hand har sigtet til med den samme.

Men hvad er al anden nød imod syndens nød? Og hvad er al anden hielp imod den hielp, som vederfares os paa sielen? Hvem der kun ret erkiender sin elendighed i synden, og i saadan erkiendelse af sine virkelig begangne synder og sin indvortes dybe fordervelse kommer til Chriſtum, den finder hos ham den sande og egentlige hielp, hvorfor hand er kommen i verden. Og var hand end den størſte iblant syndere, og reent igiennem beſmittet med syndens spedalskhed, men kom udi en sand ydmyg erkiendelse af saadan sin jammer og elendighed til den trofaſte Frelsere, saa skulde hand aftoe ham af alle

sine synder, og rense ham deraf udi sit blod, og saa skulde hand forvandle og forandre hiertet i hans liv, give ham et nyt hierte og et nyt sind, og skenke ham den Hellig Aand, saa hand skulde blive et gandske andet og nyt menniske, der herefter skulde leve i sand reenhed, uskyldighed og salighed for Gud til evig tiid. Saa vel bekommer det enhver, der først med de spedalske har raabt af ret alvorlighed og af gandske hierte: **JEsu, Mestere, forbarme dig over os.**

Den tredie Deel.

Men det staaer endnu tilbage, at vi og for det tredie maae ansee de elendiges forhold, efterat de have erlanget hielp. Dette kand vi lære af den øvrige deel af vor text. **Men een af dem**, heder det, **der hand saae, at hand var helbredet, vendte tilbage, og prisede Gud med stor røst; og faldt paa sit ansigt for hans fødder, og takkede ham; og hand var en Samaritan.** Saadan, som denne forholdt sig, skulde de alle forholdt sig, vendt tilbage igien, priset Gud med stor røst, faldet paa deres ansigter for hans fødder, og takket ham, og siden skulde de endda have adlydt den Christi befalning, og beteet sig for Præsterne, og tillige aflagt deres troes bekiendelse om Christo for dem. Og at dette, nemlig saaledes at vende tilbage, havde været deres pligt, lære vi udaf Christi ord, da hand svarede, og sagde: **Bleve ikke de ti rensede? Men hvor ere de ni? Bleve ellers ingen fundne, som vendte tilbage, at give Gud**

ære,

ære, uden denne fremmede? Men de ni have ikke forholdt sig, som de havde skuldet, men have været utaknemmelige, og ikke givet Gud ære. Men denne ene, som har givet Gud ære, var en Samaritan, den man allermindst skulde formodet sligt af. Ligesom vi for 8. dage siden i det 10. cap. hos Lucas have seet et exempel paa kierlighed til sin næste i en Samaritan, den Christus havde forestillet Jøderne til deres beskæmmelse; saa finde vi ogsaa her i en Samaritan et exempel paa en vis bestandig og taknemmelig troe, hvorudi hand overgik de andre, der dog vare af Christi eget folk. Dette saae da og den HErre JEsus meget naadig til, og sagde derfor til ham: **Stat op, gak bort; din troe haver frelst dig.** Ved dette ord bestyrkede den HErre JEsus ham i troen, og bekræftede ham mægtelig i det begyndte gode; da derimod de andre, som man ikke andet kand tænke, maae være faldne hen i deres vantroe igien, om de endskiønt ikke just derfor ere blevne spedalske igien, paa det at Christi navn ikke skulde bespottes.

Alt dette er os nu et ret billede paa, hvordan de elendiges forhold endnu altid pleyer at være beskaffen, efterat de have erlanget hielp. Den mindste deel, desverre! forholder sig saaledes, efterat de have erlanget udvortes hielp af deres nød, at de skulde vende tilbage igien, og give Gud ære for, at hand har hiulpet dem deraf. Hvoraf og det gamle tydske ordsprog er kommen: **Da der krancke genas, ward er ärger, als er zuvor was**, det er, **da den syge kom sig, blev hand verre, end hand var før.** Som kand komme overeens med det, vi sige i dansken:

sken: Naar saaret er lægt, saa er svien glemt. Iblant mange, som Gud lader sin synlige hielp vederfares, er der sielden een, der anvender denne hielp, hand har erlanget, dertil, at hand af gandske hierte omvender sig til Gud, og herefter tiener sin Frelsere Christo med gandske siel, og med et oprigtigt hierte. Det er visselig værd at forundre sig over, at mange selv bekiende med deres mund, og offentlig rose af, at Gud har hiulpet dem ud af mangen nød, imens de have levet, og de dog ikke ere bekymrede for, at de maatte fornegte verden, og overgive deres hierte til Christum, deres Frelsere, ved hvilken de ere hiulpne. Saa haardt og forstokket er det menniskelige hierte! Vel den, der erkiender dette, og tager det endnu til hierte, i fald hand finder sig troffen. Men hvad vil vi sige? Mange tusinde menniskker bekiende med munden, at Christus er død og opstanden for dem, hvilket er endnu meget mere, end, om hand havde forløst dem af al legemlig nød, og dog tænke de ikke paa, hvorledes de maae leve ham til behag, som er død og opstanden for dem, uden hvilken de dog maatte være og blive dødens og den evige fordømmelses børn. O! hvilken en stor og usigelig fordervelse der er hos menniskene!

Dog findes der jo endnu vel her og der en Samaritan, det er, saadan en arm, usel syndere, som den HErre JEsus har opladt øynene paa, givet ham sin synde-spedalskhed tilkiende, og renset ham deraf ved sit blod, som erkiender det med et taknemmeligt hierte, og herefter ærer og elsker ham, der har bevist ham saa stor naade, og herefter ogsaa

over-

overgiver sig ham gandske, som hans egen, og saaledes forholder sig i sit gandske levnet, at man vel maa kalde det en stedsevarende taksigelse for den annammede naade og barmhiertighed, saasom os vises saadant et exempel i den Hellige Skrift paa begge de fortreffelige Apostler, Petrus og Paulus. Thi hiin havde først fornegtet sin HErre og Mestere, men denne havde endog forfuldt ham udi sine lemmer; og see, da den HErre JEsus omvendte dem, havde de ham saa kier, og vare ham saa troe, at de ogsaa omsider lode deres liv for hans skyld, og prisede ham med deres død. Udaf saadanne exempler skal vi lære, hvordan man skal forholde sig imod Christum, efterat man har erlanget hielp.

Tilegnelse.

Mine Elskelige, jeg maa billig sige udaf Esa. 64, 6. **Vi vare alle, som de urene.** Thi saadanne ere vi alle af naturen, og der er ingen undtagen, som jo er undfangen og født i synden, og altsaa af naturen aandelig spedalsk for Gud. Men derved er det ikke bleven, men vi have og allesammen i mange maader virkelig forsyndet os imod Gud i tanker, ord og gierninger. Og ligesom en spedalsk befænger, og besmitter andre med sin sygdom, saa have vi ved den forargelse, vi i mange stykker have givet, giort andre skade paa deres siele, i det vi ved vort onde exempel har lokket dem til at synde. De ti spedalske erkiendte nu deres nød, og deres nød samlede dem sammen, og forenede dem, ja drev dem ogsaa til, at raabe eendrægtig og

med

med een mund til den HErre JEsum: **JEsu, Mestere, forbarme dig over os!** Have vi da og baaret os saaledes ad? Have vi og med saadan bedrovelse og veemodighed erkiendt vor ureenhed, synder og forargelse, som hine have kiendt og følet deres spedalskhed? Have vi og i saadan vor fordervelses erkiendelse ret forenet os med hverandre, og raabt med een mund og hierte: **JEsu, Mestere, forbarme dig over os?** Jeg siger eder, at der endnu fattes meget i. Der ere endnu saare mange spedalske iblant eder, meer end 10, meer end 100, som i sandhed endnu ere i deres synde-spedalskhed, og ikke have toet og renset sig deraf i en sand og grundig omvendelses orden formedelst troen udi JEsu Christi blod. Saadanne raaber jeg til paa nærværende tiid: Den HErre JEsus er her, og lader sig høre i det ord, som eder forkyndes. Kommer sammen, I arme syndere, erkiender dog eders synd, her er den, der vil og kand hielpe eder, beqvemmer eder dog at komme til ham i den rette orden, vender eder dog i løndom til bønnen, hyler og græder over eders synder, raaber dog til ham med en brændende aand: **JEsu, Mestere, forbarme dig over mig!** HErre JEsu, du som er kommen til verden, at giøre syndere salige, giør dog ogsaa mig salig. Saa sandelig, som den HErre JEsus har hiulpet de ti spedalske, skal hand og hielpe eder, dersom I komme saaledes til ham, og det er eders alvor af hiertens grund.

Dog, de spedalske ere ved deres legemlige nød drevne til den HErre JEsum. Fattes os da intet? Ere vi da saa fri for kors og nød, at der intet udvortes

tes er, som kunde drive os til Christum? Men have vi erfaret nogen eller megen nød i vor livs tiid, eller have vi endnu i det eller det vor nød, som trykker os, saa maa jeg billig spørge: Have vi ogsaa derved ladet os drive til Christum? Er det ikke skeet, saa ere vi visselig slemmere, end de ti spedalske. Men vil vi ikke endnu være verre, end de, saa lader os dog lukke vore øyne op, erkiende den elendighed og fare, som dette liv daglig er omringet med, blive ret ædrue i vort sind, og skiule os under Christi vinger, paa det vi maae blive hiulpne. Vel alle dem, som tage deres tilflugt til ham! Hans hielp er beredt for alle. Og hvo kand sige, der kun har levet en tiidlang i verden, at Gud ikke har hiulpet ham af den og den nød, om hand end ikke engang, eller i det mindste ikke af hiertet har bedet derom? Men see, her rammer det den HErres JEsu ord os: **Men hvor ere de ni? Bleve ellers ingen fundne, som vendte tilbage, at give Gud ære?** Ach! mine Elskelige, hvad ere vi store skyldnere for Christum! Lader os dog endnu vende tilbage, at give ham ære. Hvad vi endnu have tilbage at leve, det lader os leve Christo, og herefter intet andet søge, end at den øvrige rest af vort levnet maa være et stedsevarende virkeligt tak-offer for Christi store naade og barmhiertighed, hvilken vi allene have det at takke, at vi ikke længe siden ere døde i vore synder, fordervede og fordømte til helvede, og at os derimod er saa meget got vederfaret baade til siel og legeme.

Be-

Beslutnings-Bøn.

JEsu, Mestere, forbarme dig fremdeles over os, ligesom du hidindtil har forbarmet dig over os. Giv os altid din Aand, der kand ved udvortes og indvortes nød drive os til dig: og naar du da hielper os, saasom du da ikke kand lade være, saa lad os ogsaa formedelst samme din Aand af gandske hierte, og med vort gandske levnet give dig bestandig tak og ære, for din egen og for din evige kierligheds skyld.
Amen!

Den 15. Sønd. efter Trinit.

Guds børns rene og eenfoldige troes-øye i dette liv.

Gud, hvis øyne see til troen, virke selv den samme udi os, paa der at vi stedse maae see paa ham, og hand paa os, ham til lof, og os til evig saliggiørelse. Amen!

Salige ere de rene af hierter; thi de skal see Gud. Dette er, Elskelige i HErren, vor Frelseres ord Matth. 5, 8. hvilken en forjættelse er det! Hvor kand et menniske komme til at see Gud, hand som, efter det Paulus siger 1 Tim. 6, 16. boer i et lys, der ingen kand komme til, hvilken intet menniske haver seet, ikke heller kand

kand see? Og her forjætter alligevel vor Frelsere det; thi hand siger med udtrykkelige ord: **De skal see Gud.** Saa er det nu deraf aabenbar, at et menniske i sin naturlige tilstand ikke kand komme til det lys, i hvilket Gud boer, ikke heller see ham, og dernæst og, at menniset kand blive oversat af saadan sin naturlige tilstand i en anden og bedre tilstand, udi hvilken hand kand komme til Guds lys, og see Gud. Men hvorledes skeer det? Det see vi af de Christi ord: **Salige ere de rene af hierter; thi** om saadanne siger hand her, at de skal see Gud. Saa er det nu hiertens reenhed, der udfordres; hvor denne er, der skal det følge, at man skal see Gud. Thi hvordan blev ellers det Christi ord opfyldt: **Salige ere de rene af hierter; thi de skal see Gud!** Altsaa følger opfyldelsen af sig selv, hvor den beskaffenhed findes, som Christus fordrer, i det hand recommenderer os hiertens reenhed, og opvækker os til at beflitte os paa den samme; thi dersom hand derudi finder følgagtighed hos os, saa skal vi forlade os paa hans ord, hand vil ikke glemme sin forjættelse. Sige vi: Men hvorledes renses vort hierte? Saa maae vi billig svare: **ved troen,** eller, naar Gud giver os den Hellig Aand, ved hvis naade vi af hiertet troe paa JEsum Christum. Thi saa siger Pètrus: at Gud **gav** hedningene, som have hørt Evangelium, **den Hellig Aand, og rensede deres hierter ved troen.** (Ap.G.15, 8.9.) Saa have vi og af vor barndom lært af vor catechismus, at Guds rige kommer saaledes til os, **naar vor himmelske Fader giver os sin Hellig Aand, hvilken der gior det ved sin naade, at vi baade**

de troe Guds ord, og leve et helligt og gudeligt levnet, her og i det tilkommende liv. Hvo som altsaa har annammet den Hellig Aand, hand har ogsaa den sande troe; og hvor den sande troe er, der er ogsaa et helligt og gudeligt levnet, som en frugt af troen, og der er Guds rige; men hvor hans rige er, der er ogsaa hans lys, og hvor hans lys er, der sees hand, og der seer man de ting, som ellers inter øye har seet. 1Cor.2,9. Dog er der forskiel imellem dette og det andet liv. Her gives menniſket troens øyne, hvormed hand seer Gud, naar hand er reen af hiertet; men hisset skal de, hvis hierter her ere blevne rensede ved troen, see Gud ansigt til ansigt, hvorom Paulus taler 1Cor.13,12. og 2Cor.5,7.8.

I denne time vil vi ikkun søge at lære dette udaf vor dags Evangeliske text, nemlig hvorledes vi som sande Guds børn, skal i dette liv have og bevare et reent og eenfoldigt øye, hierte, sind og gemyt, paa det vi maae blive deelagtige i Christi herlige forjættelse, endogsaa saa viit som den sigter til dette liv. Gud forlene os hertil sin naade og kraft! Lader os bede ham herom i HErrens bøn: Vor Fader, ꝛc.

Texten.

Matth. Cap. VI. v. 24-34.

Ingen kand tiene to herrer; thi hand skal enten hade den ene, og elske den anden, eller holde sig til den ene, og foragte den anden. I kand ikke tiene

ne Gud og Mammon. Derfor siger jeg eder: Bekymrer eder ikke for eders liv, hvad I skal æde, og hvad I skal drikke, ikke heller for eders legeme, hvad I skal iføres. Er ikke livet mere end maden, og legemet mere end klæderne? Anseer himmelens fugle, at de saae ikke, og høste ikke, og sanke ikke i lader, og eders himmelske Fader føder dem. Ere I ikke meget mere end de? Men hvo er iblant eder, som kand legge een alen til sin vext, enddog hand bekymrer sig derfor? Og hvi bekymre I eder for klæderne? Betragter de lilier paa marken, hvorledes de voxe; de arbeide ikke, spinde og ikke. Men jeg siger eder, at ikke end Salomon i al sin herlighed var saa klædt, som een af dem. Klæder da Gud det græs saa paa marken, som er i dag, og i morgen kastes i ovnen, skulde hand ikke meget mere klæde eder, I lidet troende? Derfor skal I ikke bekymre eder, og sige: Hvad skal vi æde? eller hvad skal vi drikke? eller hvormed skal vi klæde os? Thi efter alt saadant søge hedningene; thi eders himmelske Fader veed, at I have alle disse ting behov. Men søger først Guds rige, og hans retfærdighed, saa skulle og alle disse ting tillegges eder. Bekymrer eder derfor ikke for den anden

morgen; thi den dag i morgen skal bekymre sig for sig selv; det er nok, at hver dag haver sin plage.

Elskelige i HErren! Den HErre JEsus siger i det 22. og 23. vers af det 6. capitel hos Matthæus, og altsaa næst for ved vores nu oplæste text: Øyet er legemets lys; derfor, om dit øye er eenfoldigt, bliver dit gandske legeme lyst. Men dersom dit øye er ont, bliver dit gandske legeme mørkt. Dermed vil vor Frelsere sige saa meget: Menniskets sind maa gandske eenfoldig rette sit troes-øye paa Gud, og ikke have sin bi-hensende paa timelige og jordiske ting; naar det findes hos menniskets, saa skal det gaae med sielen, ligesom det gaaer med legemet, naar øynene ere ved magt. Thi ligesom øynene da tiene legemet, at menniskets seer, hvor hand gaaer, og ikke støder sig her og der, saasom de gjøre, der træve i mørket; ligesaa skal og den siel, som ikke har andet, end Gud, til sit øyemaal, og seer alleneste paa ham, fore sin omgængelse u-anstødelig i dette liv, og see den vey for sig, hvor den kand sikkert gaae, og sette sit løb til evigheden ubehindret fort. Efterdi da nu disse ord ere saa nøye forbundne med vor Evangeliske text, saa agte vi, det kand komme overeens med vor Frelseres øyemerke, at rette det gandske Evangelium paa disse anforte ord, og derfor denne gang at handle

Om Guds børns rene og eenfoldige troes-øye i dette liv,

og

og det,

I. Hvad samme ikke skal være rettet paa, og

II. Hvad det derimod skal være rettet og see paa.

HErre JEsu, forleen du din naade, at det maa læres ret herom, og at ogsaa det, der læres efter dit sind, maa blive ret forstaaet, og herefter retteligen øvet. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saa have vi da nu for det første at overveye, hvad Guds børns rene og eenfoldige troes-øye ikke skal rette sig paa. Dette sige Christi klare ord os strax i begyndelsen af vor text: **Ingen kand tiene to herrer; thi hand skal enten hade den ene, og elske den anden, eller holde sig til den ene, og foragte den anden. I kand ikke tiene Gud og Mammon.** Ved Mammon forstaaes den timelige riigdom, det jordiske gods og formue, hvad som tiener til legemets og det timelige livs opholdelse. Derom er det nu, vor Frelsere her fremsetter en lærdom, og siger, at det er umueligt, nogen kand paa eengang tiene Gud og Mammon. Men hans mening er denne: Et sandt Guds barn seer gandske eenfoldig i sit sind paa Gud, ikke alleneste, at det troer hans ord, og lyder hans bud, men endogsaa, at det eneste og allene forlader sig paa ham, og ligesom det har annammet livet af ham,

saa troer det og ham til, som sin Skabere og kiere Fader, at hand skal opholde det samme; derfor retter det ikke sit sind paa, hvordan det kand samle liggendefæ, og forsørge sig selv, som denne verdens børn giøre, men det bliver i Guds øye, passer paa sit kald, og befaler sin kiere himmelske Fader den omsorg for sit timelige livs opholdelse; der tør nu ingen tænke, det kand vel staae tilsammen, at man, som den vantroe verden, kand rette sit sind paa Mammon eller paa det jordiske gods, og dog ogsaa paa Gud tillige, saadan som hand udfordrer det til sin tieneste. Dette vil vor Frelsere sige, kand ikke staae tilsammen, men hvo som vil være et ret Guds barn, den maa vel ikke lade sit udvortes kald fare, men maa dog i kaldet lade de kiødelige bekymringer fare, og ikke længere tænke, at hand kand eller vil forsørge sig selv, men troe, at hans Fader i himmelen har taget denne sorg paa sig, og visselig vil forsørge ham.

Meget smukt forklarer Paulus os det vor Frelseres sind, naar hand siger 2Cor. 4, 18. **Vi anse ikke de synlige ting, men de usynlige; thi de synlige ere timelige, men de usynlige evige.** Men, siden hand anfører dette her, da hand handler om Guds børns kors, eller om den lidelse, de her i tiden ere underkastede, saa see vi derudaf, at Christi og Pauli sind griber meget viit om sig i denne sag. Thi de vil begge lære os, at, dersom man vil være et sandt Guds barn, saa maa man brav trøstig og bestandig vende sit troes-øye af fra alle de ting, som bar henhøre til denne tiid, saa at man ikke setter saadanne ting til sit maal og øyemeed, som ens vel-

færd bestod derudi, og ikke lader sig ved disse ting forstyrre i sin Guddommelige fred, naar man udvortes besværes af dem, og just derudi beviser sig som et sandt Guds barn, at troens-øye er reent, og at man eenfoldig afvender sig fra alle saadanne ting, som ikke henhøre til evigheden, men ikkun til denne tiid, ikke bliver hængende derved, eller bekymrer sig derfor, eller setter sin tillid dertil, eftersom det vilde være for een, som sand, det een faaer i sine legemlige øyne, saa hand derfor ikke kand see, eller sette sin gang videre fort, førend hand faaer renset sandet ud igien af sine øyne.

Men i vor dags Evangeliske text retter vor Frelsere i særdeleshed og fornemmelig sin tale dertil, at hand kand afværge de bekymringer for den legemlige opholdelse, saasom man aabenbare kand see af det følgende, hvor hand siger: **Derfor siger jeg eder: Bekymrer eder ikke for eders liv, hvad I skal æde, og hvad I skal drikke, ikke heller for eders legeme, hvad I skal iføres**; og derpaa fremfører de grunde efter hverandre, der skal bevæge Guds børn til, for alle ting at bevare deres troes-øye reent og eenfoldigt, og ikke med nogen ængstende bekymring rette deres sind paa det jordiske og timelige, eller paa føde og klæde, som dog er noget af det, vi allermeest behøve i dette liv.

Den **første grund**, hand anfører hertil, er denne: **Er ikke livet mere end maden, og legemet mere end klæderne**? Et Guds barns rene og eenfoldige øye seer og erkiender med ydmyg taksigelse, at Gud uden hans (nemlig menniskets) forsorg har forlenet ham baade sit liv og sit legeme: derfor

kand hand og let forstaae, at det maatte stride imod troens reenhed og eenfoldighed, dersom hand ikke vilde ogsaa troe Skaberen til, at hand vilde opholde sit creatur; ligesom hand vel havde kundet skabe os uden vor forsorg, men kunde ikke opholde os den foruden.

Den anden grund er denne: **Anseer himmelens fugle, at de saae ikke, og høste ikke, og sanke ikke i lader, og eders himmelske Fader føder dem. Ere I ikke meget mere end de?** Et dagligt billede have Guds born paa deres himmelske Faders forsorg udi de legemlige fædre paa jorden. Thi, sorger en huus-fader for, at hans fæ ikke skal omkomme, eller lide nogen mangel paa nogen sin nodtorftige forflegning, skal da bornene i huset ikke tænke, at, siden hand gior stigt ved fæet, saa maa hand meget mere have dem i sit hierte, at ville give dem, hvad de have behov? Saaledes slutter nu derfor et Guds barns levende troe, at det vilde være imod hans hiertes reenhed og eenfoldighed, i fald hand, naar hand seer, hans himmelske Fader ernærer fuglene, da ikke vilde troe ham til saa meget, at hand vilde forsorge ham; hand siger: Vilde jeg ikke troe ham til saa meget, saa maatte jeg derved negte mit høyeste adelskab, nemlig, at jeg ikke alleneste er et menniske, men endog er den levende Guds, den himmelske Faders barn, og derfor er meget mere end fuglene, eller noget andet Guds creatur.

Den tredie grund er denne: **Men hvo er iblant eder, som kand legge een alen til sin vext, enddog hand bekymrer sig derfor?** Et

Guds

Guds barn seer og erkiender ydmygelig, at det er Gud, hans Skabere, der uden hans omsorg har ladet ham voxe fra barndommen op, og komme til sin fuldkomne storrelse, og det saaledes, at det endog maatte have været forgieves, om hand endskiønt havde bekymret sig derfor. Dette øye-kast, som den levende troe giør ind i Skaberens kraft og forsorg for sit creatur, hvilket hand har dannet meget spædt i moders liv, ladet stedse voxe og tiltage, det lader ikke et Guds barn tvile om, at jo denne selvsamme Skabere heller ikke skal lade sig sin omsorg betage for det, der henhører til at befordre saadan vext, og til resten af livets opholdelse.

Den fierde grund er denne: **Og hvi bekymre I eder for klæderne? Betragter de lilier paa marken, hvorledes de voxe; de arbeide ikke, spinde og ikke. Men jeg siger eder, at ikke end Salomon i al sin herlighed var saa klædt, som een af dem. Klæder da Gud det græs saa paa marken, som er i dag, og i morgen kastes i ovnen, skulde hand ikke meget mere klæde eder, I lidet troende?** Ved den Guds forsorg, som er endog at kiende paa de livløse creature, bliver et Guds barn ligesom betaget med forundring i sit sind, saa hand skammer sig, om hand vilde falde paa at bekymre sig for klæder, hand trænger til. Thi hand seer jo, hvorledes lilierne, og ellers alle have- og mark-blomster staae saa prydede for hans øyne, at deres naturlige prydelse, som Gud har beklædt dem med, langt overgaaer al den klædedragt, som ved menniskelig flid og konst er forarbeidet, endog den Salomon har havt, og den

andre store folk i verden udi deres største pragt betiene sig af. Det seer nu et Guds barn ikke bar udvortes an, men hans rene og eenfoldige troes-øye seer ogsaa den ind i hiertet, der saa klæder græsset paa marken, og hand agter sig uværdig til at kaldes saa stor og Majestætisk en Guds troende barn, dersom hand vilde rette sit sind paa, at bekymre sig for det, hand nødvendig skulde have til at skiule sit legeme med. Derfor setter og den HErre JEsus til denne grund ey allene en udtrykkelig beskæmmelse for den liden troe, i fald nogen af hans disciple lod bekymringerne faae sted hos sig, men hand giør ogsaa en ny slutning paa sin tale, og siger: **Derfor skal J ikke bekymre eder, og sige: Hvad skal vi æde? eller hvad skal vi drikke? eller hvormed skal vi klæde os?**

Dog farer hand fort, og setter ogsaa den **femte grund** til, i det hand siger: **Thi efter alt saadant søge hedningene**; hvormed hand vil sige saa meget: Mene J da, at det rene og eenfoldige troes-øye kand rette sig paa de synlige ting, og paa livet at faae opholdt, og at faae klæder at slide? Farer jo ikke vild! De menniſker, som man kalder hedninger, det er, saadanne, som ingen troe have til den sande Israels Gud, de ere saadanne, der vende deres bekymringer, og deres bemøyelse, deres tanker og begieringer derhen, og sige: **Hvad skal vi æde? Hvad skal vi drikke? Hvormed skal vi klæde os?** Thi fordi de ingen troe have, saa have de heller ikke noget, de kand forlade sig paa. Men J, som have troe, J maae jo nødvendig ogsaa troe dette, at den levende Gud nok skal sørge for, eller meget

mere

mere alt maa have sørget for, hvad I skal æde og drikke, og hvormed I skal klæde eder; og just derudi maae I, som troende, være afskilte fra de vantroe. Lad saa være, vil vor Frelsere ydermere sige, at saadanne tanker falde eder ind, og at I blive anfegtede af saadanne bekymringer, saa skal I dog ikke efterhænge saadanne tanker, eller holde paa saadanne bekymringer i eders hierter, men bede og arbeide, saafremt ellers eders udvortes kald, alder, sundhed, og andre omstændigheder udkræve eller taale noget udvortes arbeid, saasom Gud har anbefalet sine troende born begge dele; men saa skal I befale Gud resten. Thi der er stor forskiel imellem at arbeide og bekymre sig: hoved, hænder og fødder kand arbeide, og hiertet imidlertid være fuldt af troe, og fri for bekymringer, eller, et Guds barns øye kand ved arbeidet gandske eenfoldig blive rettet paa Gud. Og just deri skal I bevise, at I ingen hedninger ere, men troende Guds born, i det I ikke forurolige eders hierte med saadanne bekymringer, som vantroen maa plage sig med.

Hertil kommer endnu den siette grund, som vor Frelsere føyer dertil. Thi, siger hand, eders himmelske Fader veed, at I have alle disse ting behov. Er hand den himmelske Fader, saa fattes det ham ikke paa magt at forsørge; er hand en Fader, saa fattes det ham dertil ikke paa kierlighed; og er hand alvidende, og sluttelig veed alt, hvad I have fornoden til eders timelige livs opholdelse, saa tor I ikke tænke, at hand skal forglemme eller forsømme noget, saadan som et menniske, der ikke saa noye kand betænke alting, og uagtte

glemme saare meget, dersom det kom an paa ham, at sørge for sin opholdelse i fremtiden.

Og saaledes har da vor Frelsere nokſom beviist sine disciple og alle troende Guds børn, at de skal beholde deres rene og eenfoldige troes-øye fri for at drages til det jordiske, og ikke henvende deres sind til nærings-sørge.

Den anden Deel.

Men lader os nu ogsaa for det andet betragte, hvad derimod det rene og eenfoldige troes-øye skal være rettet og see paa. Men søger først, siger vor Frelsere fremdeles, Guds rige, og hans retfærdighed, saa skulle og alle disse ting tillegges eder. Bekymrer eder derfor ikke for den anden morgen; thi den dag i morgen skal bekymre sig for sig selv; det er nok, at hver dag haver sin plage. Her giver hand os da tilkiende, at der er noget meget større, vigtigere og herligere til, end denne verdens jordiske, timelige og synlige væsen, som Guds børn have at søge, og som de eenfoldelig maae rette deres troes-øye paa, nemlig det er Guds rige, og hans retfærdighed. Thi saa siger hand med klare ord: Søger først Guds rige, og hans (nemlig Guds) retfærdighed. Naar man sætter det ene imod det andet, saa faaer sagen en herlig eftertryk; thi at bekymre sig havde hand forbuden, og, som vi have hørt, sat saadanne grunde derimod, hvorved hand kunde overbevise enhver, at det ikke var compatible, eller i nogen maade kunde bestaae med hans efterfølgelse, ja hand havde lagt til,

at

at det giorde hedningene, de tragtede efter alle saadanne ting; og derpaa siger hand nu: **Men søger Guds rige, og hans retfærdighed**, hvormed hand vil sige saa meget: Men I ikke saa, men just derudi maae I som mine sande disciple, være affkilte fra hedningene, at man finder et gandske andet væsen hos eder, nemlig, at, ligesom hines søgen sigter til det jordiske og synlige, saa er eders søgen rettet paa det usynlige og himmelske, og, naar hedningene spørge eder: Hvorfor søge I da ikke ogsaa alle saadanne ting, som vi? I da kand svare dem: Vor himmelske Fader veed, at vi have alle disse ting behov, hand sørger for os; men vi søge noget bedre, nemlig Guds rige, og hans retfærdighed. Denne eftertryk i Christi tale maa man med al flid legge merke til. Vantroen vilde gierne være saadan en fortolkere over Christi ord, at man vel først og for alle ting maa søge Guds rige, og hans retfærdighed, (thi det maa endog vantroen for skams skyld bekiende;) men saa og dernæst ogsaa spørge: Hvad skal vi æde? Hvad skal vi drikke? Hvormed skal vi klæde os? Men Christus falder vantroen ind i sine tanker, og siger: Ikke saa, o vantroe, saadan en lærdom giver jeg mine disciple ikke, men saa siger jeg: **Søger først Guds rige, og hans retfærdighed**, og nu siger jeg ikke: men dernæst det timelige; men saaledes: **saa skulle og alle disse ting tillegges eder**, alle disse ting, som nemlig hedningene søge efter, og hvad der er fornoden til føde og klæde, det er, naar I adlyde mig i det første, nemlig i at alvorligen søge Guds rige, saa skal I ikke have det andet fornoden, men προστεθήσεται det skal til-

tillegges eder, eller forlenes eder, som en tilgift, af Gud, hvilken I rette eders rene og eenfoldige troesøye paa; seer ikkun til, at I med eders troe kand fatte ikke den menniskelige og egen retfærdighed, men troens retfærdighed, eller den, som kommer ved troen, og overgive Gud eders gandske hierte, at hand maa herske derudi, og regiere det ved sin Aand, men I tiene ham, som hans kiere børn, i fred og glæde.

Men vor Frelsere lader det heller ikke blive ved denne store eftertryk i sin tale, men, efterat hand har sagt saa tydelig, hvad hans disciples gandske sind og gandske hierte skal være rettet paa, saa gior hand endnu en ny conclusion, eller en ny slutning deraf i hevseende til det forrige, at man ikke skal bekymre sig; 'thi hand siger: **Bekymrer eder derfor ikke for den anden morgen; thi den dag i morgen skal bekymre sig for sig selv; det er nok, at hver dag haver sin plage.** Disciplene havde maatt tænke, vor Frelsere forbød kun at bekymre sig, om det strakte sig alt for viit ud og var retret paa en lang tiid; men nu siger hand til dem: Siden det er saaledes beskaffen, at eders himmelske Fader veed, at I have alle disse ting behov, hvad der hører til føde og klæde, og alle disse ting skal tillegges eder, dersom I kun følge mig deri, at I først tragte efter Guds rige, og hans retfærdighed; saa have I jo end ikke engang nødig at bekymre eder for den anden morgen. Gud skal nok daglig tildele eder eders kiere kors, medens I leve her i mit korses rige, værer dermed fornøyede, og giører eder ikke selv endnu mere, og det en gandske forgieves, og der-

for-

foruden ogsaa syndig plage, i at pine eders hierte med bekymringer for den dag i morgen. Men hvad er det, HErren siger: **Den dag i morgen skal bekymre sig for sig selv?** Er da den dag i morgen en mand, der har fornuft og forstand, at hand kand bekymre sig? Svar: Denne talemaade forstaaer troen vel, at dagen visselig ikke skal sørge, men den himmelske Fader, som veed, hvad vi behove til den dag i morgen; vil hand nu opholde legemet og livet til den dag i morgen, saa skal hand ogsaa nok give alt det, der er fornøden til saadan opholdelse.

Hvad er det da nu, Elskelige i HErren, som Guds børns rene og eenfoldige øye er rettet paa? Merker det dog vel: Det er Guds rige, og Guds retfærdighed. Vi have kun een bekymring fornøden, at vi maae have Gud til ven, være ham velbehagelige, være hans rette børn, og saaledes artede og beskafne, som hand gierne vil have os, lade os lede, regiere og fore af hans Aand, giøre og tale saaledes, som det kand komme overeens med den i hans ord aabenbarede villie, give hans Guddommelige naades og kraftes indflydelse rum og sted i vor siel, og gandske opofre os ham til tieneste, som vor HErre og evige Konge, og lade os nøye med, at hans naadige og gode villie kand fuldkommes paa os i tiid og evighed.

Tilegnelse.

Nu har jeg vel, Elskelige i HErren, udi alt det, jeg har fremfort, ikkun søgt at legge eder den rette mening og forstand af Christi ord for øyne: men siden sagen selv er gandske practisk, eller

eller alleneste rettet paa liv og levnet, saa behøves der gandske ingen viitløftig application eller tilegnelse. Følger I kun vor Frelsere smukt i det, hand her har sagt, saa er alt applicationen skeet.

Tvende slags misforstand maa jeg dog betage eder: For det første denne, at I ingen forskiel giøre imellem eders kalds fornødne iagttagelse, og imellem de bekymringer, Christus her har forbudet; og for det andet denne, at I ansee bekymringernes forbydelse, som en udvortes tugt- og tvang-lov, og ikke erkiende, hvor got vor Frelsere har derudi meent det med os.

Hvad den første misforstand er angaaende, saa maae I vide, at Christus aldeles vil have, at enhver skal være troe og flittig i sit kald, og ogsaa forstandig og viselig beskikke og anordne de udvortes ting, saa viit de ere ham anbefalede, saavelsom bruge de midler og veye, der ikke ere Guds ord imod, til sin og sines legemlige opholdelse. Alt dette er ey alene ikke forbuden, men det er og Guds villie til et hvert menniske. Men saa snart nogen tviil om Guds trofaste forsorg slaaer sig dertil, bliver sligt, i hvor got det i sig selv var, allerede syndigt. Kommer det saa viit med denne tviil, at menniket derved falder hen i nærings-sorrig, og dermed ængster sit hierte, saa er det des syndigere. Lader hand sit hierte saa indtage af saadanne bekymringer, at hand derover ikke kand tænke paa Gud og hans ord, eller i det mindste ikke ret alvorlig, saa formerer dette hans synd. Bliver hans fliid i hans udvortes kald til en gierighed, og higen efter at have, eller begierlig-

hed

hed efter jordisk gods, saa bliver hand en afguds-dyrkere. Begynder hand videre at skrabe og rage sammen; og kand ikke faae nok af det timelige, saa er hand endnu meget verre, end en fornuftig hed-ning. Saa maae J da nu vide, at J maae være flittige i eders kald, og forestaae eders ting med for-stand. Men hvad Christus derved har forbuden, have J nu hørt; og om der endskiønt ere meget ad-skillige grader derudi, saa at een ved sin kierlighed til det jordiske, og sørg for næring forsynder sig svarere imod Gud, end en anden, saa maae J dog ligesaavel vogte eder for den første, som for den sid-ste grad, saafremt J vil være hans rette disciple, el-ler sande Christne.

Men hvad den anden misforstand er angaaen-de, saa skal J vide, at det ikke kand være andet mue-ligt, end J jo maae ansee Christi ord, da hand har forbuden bekymringer, som en tugt- og tvang-lov, saa længe som J ikke gribe sagen ret an i grunden. Thi naar man siger een, hand skal ikke bekymre sig, som dog endnu ikke har omvendt sig til Gud, eller har nogen levende troe, saa er det ingen under, at hand ikke veed, hvordan hand skal bære sig ad. Bekymre sig skal hand ikke, troe har hand ikke, klæde og føde behøver hand alligevel; hvad skal hand giøre? Derfor, ligesom Christus her har talt med sine disciple, saa udfordres dette allerførst ved denne sag, at man maa ved en grundig omvendelse blive Christi disciple, saasom det er i den orden, man aller-først kommer til en levende troe. Og naar nu een saaledes er en sand JEsu Christi discipel, eller et sandt Guds barn, saa kand hand let fatte, at det er

ham,

ham ikke nogen besværlig lov, men meget mere Christi lette og gavnlige aag, en ret kierligheds lov, ja en usigelig trøst, at Christus ikke vil, hand skal sørge efter, hvad hand skal æde og drikke, og hvormed hand skal klæde sig. Thi det er ligesaadan, som et barn kunde komme til sin kiere Fader, og sige til ham: Kiere Fader, jeg trænger til en klædning; og Faderen kunde sige til ham: Sorg ikke, mit kiere barn, jeg veed vel, at du trænger dertil, og jeg har alt sørget derfor; vær du kun et fromt og lydigt barn, saa skal du gandske ikke have fornoden at bekymre dig i saadanne ting, som du haver behov. Ej kiere! var det en haard lov for barnet, at Faderen befoel ham, hand skulde ikke sørge? Var det ikke meget mere barnet en glæde, at Faderen tog al bekymring paa sig? Ligesaadan have vi og at ansee vor Frelsere herudi, at hand vel forbyder os bekymringerne, og forestiller os, hvor hedensk og græsseligt det er, om vi ikke troe vor himmelske Fader til, at hand vil give os et stykke brød eller noget at klæde os i, eller, om vi ikke vente af hans kiere Faderlige haand, hvad det end er, vi behove til vor legemlige befrielse og opholdelse, men at hand derudi gior os en stor velgierning, at hand forskaaner os for alle bekymringer, og ikkun viser os derhen, at vi skal forholde os som rette Guds børn, og da derved vist vente os det af den himmelske Fader, at hand i godhed og kierlighed skal forsørge os.

Det glæder jo billig enhver troende christen sig ved, takker den HErre JEsu for saadan en stor trøst, kaster sørge-sækken fra sig, er herefter glad og trøstig i alt sit kalds arbeide, forsager ikke udi sin trang,

trang, tager nu i steden for de forrige unyttige bekymringer des mere omsorg paa sig for sin siel, og, naar de forrige bekymringer vil anfegte ham igien, da holder den HErre JEsu sin forjættelse for, og trøster sig med hans ord, der ere en lov for de vantroe, bliver styrket af HErren i taalmodighed under korset, og erfarer saaledes i gierningen, at det gaaer ligesaadan, som den HErre JEsus her har sagt, at, naar hand først søger Guds rige, og hans retfærdighed, at da alt det andet, hvad hand nemlig har fornøden, ved den himmelske Faders forsorg tillegges ham.

Beslutnings-Bøn.

Saa hav da tak, HErre JEsu, at du har talt sligt i din fornedrings-dage, og ogsaa ladet det os til gode opskrive, og forkynde og forklare for os paa nærværende tiid. Lad da nu alle dine ord blive aand og liv hos os, ligesom de ere udflødte af dit kierlige hierte. Giv os din Aand, der kand gióre vort hierte frit, løst og ledigt fra vantroen og de deraf kommende nærings-sorge, og lære os at frygte Gud, og haabe paa hans godhed, og tillige stadfæste vore hiertet i den sande og levende troe og tillid til hans trofaste forsorg, paa det vi ikke herefter maae ville tiene Gud og Mammon tillige, men Gud alene, og bevise os som hans sande troende børn, endog ved al vor troes prøvelse. Dertil hielp os for din kierligheds skyld.

Amen!

Den 16. Sondag efter Trinit.

Om troen til Christum for hans gierningers skyld.

Den som kand giøre over alle ting, langt overflødigere end de ting, som vi bede eller forstaae, efter den magt, som teer sig kraftig i os, ham være ære i menigheden i Christo JEsu, til alle slægter, i alle evigheder, amen!

Troer mig, at jeg er i Faderen, og Faderen er i mig; men vil I ikke, saa troer mig dog for samme gierningers skyld. Saaledes, Elskelige i HErren, taler vor Frelsere Joh. 14, 11. Merkeligt er det, at hand siger til sine disciple, som dog troede paa ham, og derfor hedde hans disciple: Troer mig. Thi vantroen stikker saa dybt i menniskens hierte, at den altid kommer frem igien, om den endskiønt eengang synes at være overvunden. Troer mig, siger hand, at jeg er i Faderen, og Faderen er i mig. I det foregaaende havde Philippus sagt: HErre, viis os Faderen, og det er os nok. Denne Philippi tale tog vor Frelsere sig ret nær. Derfor svarede hand: Saa lang en tiid er jeg hos eder, og du haver ikke kiendt mig? Philippe, hvo mig haver seet, haver seet Faderen; og hvorledes siger du: Viis os Faderen? Troer du ikke, at jeg er i Faderen,

ren, og Faderen er i mig? De ord, som jeg taler til eder, taler jeg ikke af mig selv; men Faderen, som bliver i mig, hand gior gierningerne. Saa vilde hand nu, at, ligesom disciplene troede paa ham, som den forjættede Christum, de ligeledes ogsaa maatte troe hans herlighed, at hand var den eenbaarne af Faderen, og eet væsen med Faderen, saaledes, at hvo som saae ham, saae og Faderen.

Men lader os derved denne gang i særdeleshed legge merke til dette, at den HErre JEsus setter til: **Men vil J ikke, saa troer mig dog for samme gierningers skyld**, som hand vilde sige: Hvad jeg siger, det stadfæster og den herlighed, der er i de gierninger, som jeg gior. Derfor, om J ikke vil troe mine bare ord, saa lader eder dog bevæge til at troe, ved mine gierninger. I det følgende 15. cap. v. 24. sagde hand om Jøderne: **Havde jeg ikke giort de gierninger iblant dem, som ingen anden haver giort, havde de ikke saa stor synd.** Og Joh. 5, 36. siger hand: **De gierninger, som Faderen haver givet mig, at jeg dem skal fuldkomme, de samme gierninger, som jeg gior, vidne om mig, at Faderen haver udsendt mig.** Johannes blev styrket i troen, da hand i fængselet hørde Christi gierninger, og sendte derfor sine disciple til ham, paa det at og de ved at see og høre hans gierninger, hvilke Christus der beraabte sig paa v. 4. og 5. kunde bringes til at troe paa ham. Hvor saare det altsaa er vor Frelsere derom at giøre, at vi maae troe hans herlighed, det see vi i særdeleshed ogsaa af de ord, som endnu

fremdeles følge i de for=anførte ord af Johannis 14. cap. v. 12. 13. 14. da hand siger: Sandelig, sandelig jeg siger eder: Hvo som troer paa mig, de gierninger, som jeg gior, skal og hand giøre, og hand skal giøre større end disse; thi jeg gaaer til min Fader. Og hvad I bede i mit navn, det vil jeg giøre; at Faderen skal forklares ved Sønnen. Dersom I bede om noget i mit navn, vil jeg giøre det. Dette er en overvættes stor forjættelse, hvoraf vi i alminde=lighed kand see saa meget, at alle ting ere den muelige, som troer, efter Marc. 9, 23. Skulde nu dette ikke bevæge os til at sukke uden afladelse: Ach! HErre, hielp vor vantroe! og at ey allene bede ham, at hand vil selv virke troen udi os, og styrke den samme, men ogsaa u=afladelig og altid med større og større a'vorlighed at beskue hans gierninger, paa det vi for sammes skyld maae troe paa Christum, og stadfæ=stes i troen. Til dette øyemerke skal da og denne gang ordets forhandling rettes. Lader os hertil paakalde Gud om sin Hellig Aands bistand, i det vi læse et troende Fader vor.

Texten.

Luc. Cap. VII. v. 11=17.

Og det begav sig dagen derefter, at hand gik til en stad, som heed Nain; og der gik mange af hans disciple med ham, og meget folk. Og der hand kom nær til stadens port, see, da blev en død ud-

baa-

baaren, som var sin moders eneste søn, og hun var en enke; og meget folk af staden gik med hende. Og der HErren saae hende, ynkedes hand inderligen over hende, og sagde til hende: Græd ikke. Og hand traadde til, og rørde ved baaren, (men de, som bare, stode;) og hand sagde: Du unge karl, jeg siger dig: Stat op. Og den døde satte sig op, og begyndte at tale; og hand gav hans moder ham. Men en ræd sel betog alle, og de prisede Gud, og sagde: Der er en stor Prophete opreist iblant os, og Gud haver besøgt sit folk. Og denne tale om ham kom ud i det gandske Judæa, og i al den omliggende egn.

Udaf den nu oplæste Evangeliske text skal der da handles

Om troen til Christum for hans gierningers skyld;

Hvorved vi skal have at see

I. Paa hans gierninger, og dernæst
II. Paa troen, som grunder sig paa de samme.

Arbeide du med os, o! HErre, i denne time, og stadfæste ordet formedelst din gierning udi vore siele. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

I dit vor text bliver os for det første en besynderlig og stor Christi gierning beskreven fra det 11. til det 15. vers, og dernæst fortælles derudi, hvorledes denne gierning har virket troen til Christum i menniskenes hierter. v. 16. 17. Altsaa anse vi da 1) Christi gierning i sig selv, som bliver os her beskreven. Dette var nu et **dødt menniskes opvækkelse**, og altsaa aabenbare saadan en gierning, som enhver maa holde og erkiende for saa Guddommelig, at ingen kand giøre den, uden saa er, at Gud selv giør den ved ham. Hvor har man nogen tiid funden en forstandig mand, der skulde understaaet sig til at tilskrive noget creatur sligt? Saa lidet som skabelsen er et creaturs gierning, saa lidet er ogsaa opvækkelsen fra døde; og saa lidet som livets første meddelelse kand komme fra nogen anden, end fra den levende Gud, saa lidet er det ogsaa mueligt, at det kand komme fra nogen anden at give een sit liv igien. Dette er saa aabenbar for alle, at endog al fornuft erkiender det at være ufornødent, om man ville fremføre beviis derpaa.

Derfore, naar dette først er vist, at nogen har opvakt døde, saa tviler ingen mand mere paa, at jo Gud har giort det ved ham. Men hvo som tviler, hand tviler kun paa disse to stykker: 1. Om ogsaa sagen er vist skeet? 2. om den da og befindes saaledes i sine omstændigheder, at man ikke med nogen grund tor ved at frygte for, at der er noget falskt og bedra-

bedrageligt under? At nu denne den HErres JEsu gierning, da hand opvakte den unge karl i Nain, visselig er skeet, kand man ikke med noget skin sette i tviil, saasom det er skeet offentlig for alt folket, og i en stor mængde af vidner, hvilke har kundet bekræfte det, saa mange af dem, som endnu levede, den gang Lucas beskrev det; og har det derfor været saa u-imodsigelig vist, at ikke engang Christi og hans troendes arrigste fiender har nogen tiid tordet vove sig til at sette sligt i tviil, eller reent at negte det. Dertil kommer det, at Christus ey allene har opvakt denne unge karl i Nain, men endog Jairi daatter, Matth. 9, 25. og Lazarus Joh. 11, 43. 44. og denne sidste derhos for alt folket, da hand allerede havde været 4. dage død, ja endogsaa beviist med sin egen opstandelse, at hand er opstandelsen og livet; Joh. 11, 25. hvorom HErrens Apostler have givet vidnesbyrd med stor kraft i Ap. G. 4, 33. og selv stadfæstet det med at opvække døde, saasom Ap. G. 9, 40. Saa ufornuftigt som det nu var, om nogen ved den klare middag vilde negte solens lys, saa daarligt var det og, om nogen vilde negte Christi gierninger, hvilke Jøder og hedninger ikke have kundet negte paa den tiid, da samme bleve frit forkyndede i al verden.

Men at det ogsaa kunde erkiendes, at der intet falskt eller bedrageligt er bleven befunden i Christi gierninger, saa have Evangelisterne saa omstændelig beskrevet dem, at enhver selv lettelig deraf kand fælde dom over, om der med mindste skin noget saadant derom kunde foregives. Det er ogsaa aarsagen, hvorfor tiden her nævnes, naar sligt har tildra-

draget sig, saavelsom og steden, nemlig den stad Nain, hvor det er skeet uden for porten, og altsaa paa aaben mark, og for hver mands syne. Der blev den døde udbaaren, at hand skulde begraves; hvoraf man kand see, at hand ikke maa først være død enten paa den time, eller paa den dag, men at der er gaaet saa megen tiid hen imellem hans død og hans opvækkelse, som der efter sædvanlig maade udfordres til, at een kand af alle menniſker erkiendes for at være virkelig død, og ingen mand mere tør ved at frygte for, at der endnu kunde være noget liv i ham, saa man altsaa sikker kand bestedige ham til jorden. Desforuden var hand en enkes eneste søn, som uden tviil saa gierne vilde beholdt ham levende, saa hun maa have været vis nok paa hans død, førend hun tager andre til hielp i at foranstalte hans begravelse. Hendes græden og hylen vidnede noksom om den store smerte, hun fandt over denne sin eneste søns død. Meget folk af staden gik med hende, som alle vare vidner til, at denne unge karl virkelig var død. Her var ikke noget forstilt væsen. Den HErre JEsus kom andensteds fra gaaendes dertil, den gang man var i verk med at begrave den døde. Efter sin Guddommelige herlighed vidste hand jo frilig vel, hvad for en gierning hand der vilde giøre, men menniskelig-viis kunde hand ikke vidst, at man nu just, da hand kom til staden, skulde bære en død ud. Men hand traadde til, og gav tilkiende, ved det hand rørde ved baaren, at det var hans villie, at de, som bare, skulde blive staaende; og da dette skede, sagde hand ikkun dette ord: **Du unge karl, jeg siger dig: Stat op!**

Og

Og i det hand talede det ord, satte den døde sig op, som dog uden tviil, efterdom brug var hos Jøderne, var ligesom Lazarus Joh. 11,44. bunden med jorde-klæder om hænderne og fødderne, saa hand ikke engang naturlig-viis havde kundet sette sig op, dersom hand ikke først var bleven løst; og hand talede, da hand uden tviil selv med forundring maa have erkiendt sin opvækkelse til dette naturlige liv, og priset Gud derfor. Den HErre JEsus gav hans moder ham, saa hun nu fik denne sin søn levende igien, og kunde, som en enke, nu igien betiene sig af hans bistand, ligesom tilforn. Hvad er der altsaa vel i den gandske sag, der endog kun lader os beholde den ringeste tviil tilbage paa dette Christi Guddommelige mirakels sandhed? Men ligesom det er hermed, saadan er det ogsaa beskaffen med alle Christi øvrige gierninger, at sammes omstændigheder maae nok-som, ja overflødeligen vidne om, at de ere sandfærdige og Guddommelige.

Den anden Deel.

Vi anfee nu og for det ander troen, som grunder sig paa Christi gierninger. Derom handle begge de øvrige vers af den Evangeliske text, naar det heder: **Men en ræd-sel betog alle, og de prisede Gud, og sagde: Der er en stor Prophete opreist iblant os, og Gud haver besøgt sit folk. Og denne tale om ham kom ud i det gandske Judæa, og i al den om-liggende egn.** Dermed bevidner Lucas, at den Christi gierning har for det første havt den virkning hos alle, som have seet paa den med deres øyne, at

manges naturlige sinds frekhed er derved bleven brudt, den ringeagtelse, de hidindtil havde kast paa Christum, hævet, og de allesammen satte i en hellig ærbødighed for Gud, hvis kraft de havde seet og kiendt i denne store gierning, og altsaa vare overbeviiste, at Gud var i den HErre JEsu og med ham, der havde giort dette mirakel for deres øyne. Nu troede de, at JEsus visselig var den store Prophete, den de hidindtil efter Skriften, og i sær efter den Mosis forjættelse i 5 Bogs cap. 18, 18. havde haabet paa. Derfor prisede de og Gud, at hand saa naadig havde besøgt sit folk, og saa trolig opfyldt sin forjættelse, hvilket de nu selv vare vidner til. Dernæst bekræfter og Lucas, at denne tale om den HErre JEsu, nemlig at hand var den store Prophete, og havde beviist sligt med at opvække en død, er kommen ud i det gandske Judæa, og i al den omliggende egn. Uden tviil er der ogsaa mangen een, som har hørt det, kommen til troen, efterdi hand har erfaret, at gierningen var vist passeret, om hand endskiønt ikke har været med at see derpaa. Johannes havde altid vidnet for sine disciple, at den HErre JEsus var den forjættede Christus, det Guds Lam, som bær verdens synder. Men da rygtet om denne gierning opfyldede landet, og hans disciple derfor og fortalde det for ham i fængselet, da forsømmede hand ikke denne gode leylighed, at hand jo derved styrkede dem i troen, ja viiste dem hen til den HErre JEsum selv, paa det at de des kraftigere kunde blive overbeviiste. Saa see vi da, hvad Christi gierning den gang har havt for en herlig effect eller virkning, og hvorledes Gud til den tiid har fort menniskene til troen derved.

Men

Men herved kand een falde denne tviil ind, hvorledes da denne gierning har kundet bevise, at JEsus var den Christus, da dog Propheterne i det gamle Testamente, og Apostlerne i det nye ogsaa have opvakt døde. Nu til grundig svar herpaa tiener, som alt ved anden leylighed er erindret, at de besynderlige og Guddommelige gierninger, eller den gave, at giøre mirakler, egentlig derfor af Gud ere hans extraordinaire tienere givne, paa det at deres ord, som de fremforde i hans navn, derved kunde stadfæstes. Nu har ingen af Propheterne og Apostlerne udgivet sig derfor, at hand var den forjættede Christus og Guds eenbaarne Søn, men de have meget mere allesammen viist hen til den HErre JEsum, og vidnet, at hver den, som troede paa ham, skulde faae syndernes forladelse ved hans navn. Ap.G.10, 41-43. Derfor have heller ikke deres gierninger, om de end have opvakt døde, kundet bevise, at nogen af dem var den forjættede Christus og Guds Søn. Men den HErre JEsus har frit bekiendt sig derfor, saasom man kand see Matth.16. og paa andre steder, saa aldeles, at hand endog under sin lidelse, saavel for den Ypperste Præst, som for Pontius Pilatus, har bekræftet sligt. Og siden nu Guds finger er gandske aabenbar i de gierninger, hand har giort, og ingen kand negte, at det jo er virkelig Guddommelige mirakler, og derforuden endnu meget flere og større, og meget mere majestætiske, end alle forrige Propheters mirakler, om man endskiønt tog dem alle tilsammen, saa bevise jo de samme kraftelig, at hand er den Christus, den Guds Søn, og at

vi,

vi, som troe, skal have livet i hans navn. Joh. 20,21. Hvorved man ikke maa glemme, at HErrens Apostler har blot til den ende forrettet alle deres underlige gierninger, paa det at troen til den HErre JEsum derved kunde stadfæstes, og have ogsaa frit bekiendt, at de havde faaet saadan kraft af den HErres JEsu fylde, og formaarde alting ved ham allene, som den, der giorde dem mægtige, Phil. 4,13. men at de af sig selv intet kunde giore. Altsaa see vi da heraf klart nok, hvorledes troen til den HErre JEsum finder en fast og ubevægelig grund i hans Guddommelige gierninger.

Tilegnelse.

Nu skulde man tænke, Elskelige i HErren, vor troe maatte da være ubeskrivelig stor. Thi, have Christi gierninger den effect eller virkning, at man kand troe paa den HErre JEsum, hvor stor skulde da ikke vor troe være, vi som fra barndom op have hørt Christi gierninger? Vi have ikke alleneste selv læst dem af Evangelisterne, men de ere ogsaa mange gange forklarede for os, det er os ofte bleven beviist, hvor sande og Guddommelige de ere, og det som endnu mere er, vi have ogsaa altid bekiendt, at vi troede eller holdt dem for sande, og havde ingen aarsag til at sette dem i tviil, ja vi holde Joderne for forhærdede, fordi de ikke troe Christi gierninger, hvilke de dog ikke kand negte, men meget mere have selv beviis derpaa i deres Talmud, at de ere skeede. Da nu alt dette saaledes forholder sig, hvor stor, siger jeg atter, skulde da vor troe ikke være! Men jeg har til en anden tiid bekræftet for eder,

og

og bekræfter nu igien, at der er en stor forskiel imellem den historiske og saliggiorende troe, og at I kand lettelig allesammen have den historiske, men ingenlunde alle den sande, levende og saliggiorende troe, ihvorvel enhver, der har den historiske troe, gemeenlig indbilder sig, hand har den sande saliggiorende troe. At een kand lære historien om den HErre JEsu, og hvad den Hellige Skrift fortæller os om hans ord og gierninger, ikke siger noget af det altsammen imod, men giver det bifald, det kand altsammen lade sig giøre, omendskiønt een ikke er bekymret for nogen sand omvendelse. Ja det som endnu mere er, naar nogen hører, man bliver alleneste retfærdig og salig ved troen til Christi fortieneste, saa kand det vel skee, at een tænker ved sig selv: Velan! derpaa vil jeg og sette min tillid, og herefter gandske forlade mig paa Christi fortieneste; da hand dog derved fremturer i sine synder, og der ingen forandring gaaer for sig i hans hierte, sind og gemyt. Men den troe, som Christus fordrer, og som hand har tilsagt himmerig, er sat af ham i den orden, at der maa nødvendig gaae en sand poenitentse, omvendelse og sinds forandring for sig hos den, der vil have saadan en troe. Anderledes have Christus og hans hellige Apostler ikke prædiket om troen, saasom jeg tit med flid har bekræftet for eder, og, om Gud under mig at leve, endnu tiere skal bekræfte, efterdi dette er hoved-sagen, som alting beroer paa. Det er den rede, som de fleste iblant eder, desverre! endnu ligge og skiule sig i, og som de ikke vil ud af, nemlig at de indbilde sig, de troe paa den HErre JEsum, forlade sig paa hans fortieneste, og me-

ne

ne derved at blive retfærdige og salige, og deres hierte er dog ikke forandret i grunden, eller oprigtig omvendt til Gud, og ny-født formedelst troen. Det er den hoved-fæstning, satan har allevegne i christenheden, ja ogsaa iblant eder, at menniskene trodse paa det, at de fra deres barndom ere troende Christne, og bekymre sig ikke for nogen sand og grundig omvendelse til Gud, og heller ikke omhyggelig eftersøge, om og den sande troes og nye fødsels rette kiendetegn befindes hos dem. Hvo vil dog hielpe mig, at jeg kand overvinde, indtage og forstyrre denne fæstning? Med vor magt er det intet bevendt. Hielp du mig, o! HErre JEsu, du som i din fornedrings-dage har opvakt de døde, og sagt til den afdøde unge karl i Nain: **Du unge karl, jeg siger dig: Stat op.** Opreis dig ogsaa paa nærværende tiid i din kraft og herlighed, i hvilken du sidder og regierer i evighed. Kom dog til os i kraftens Aand, ligesom du er kommet til Nain. See, her ere mange døde unge karle og jomfruer, mænd og qvinder, gamle og unge, væk dem op af deres aandelige død, sig enhver ind i hiertet: Jeg siger dig: Stat op; og lad dit ord være ligesaa kraftig paa enhvers siel til det aandelige liv, som det den gang har været for den unge karl i Nain til det naturlige liv. I dit navn, HErre JEsu, siger jeg til denne Menighed, som jeg nu prædiker for, og til dem, som høre mig paa denne dag: **Vaag op, du som sover, og stat op fra de døde, og Christus skal lyse for dig.** Velsigne dette ord, du trofaste Frelsere, beklæd og bevæbne det med en levendegiørende kraft, paa det at det maa gaae enhver igiennem hiert-

hiertet, der endnu ikke er ret opvakt af sin synde-søvn, at hand, ligesom den unge karl i Nain legemlig har giort, ligeledes aandelig maa reise sig op, og smage og erfare et nyt af Gud virket og himmelsk liv i sin siel. HErre JEsu, lad falde en frygt paa alle dem, der høre dette, paa det at de maae blive vaer, at det er dig, der har lagt dem saadant ord paa hierte og samvittighed, og at de maae prise Gud, der saaledes i naade har besøgt deres siele.

Men I, som ogsaa vare døde i synder, men udi JEsu Christo og formedelst hans kraft ere blevne aandelig opvakte og levende i den orden, som er en retskaffen omvendelse til ham, priser Gud for den store barmhiertighed, som er eder vederfaret. I vare døde, og see, I ere blevne levende. Der er skeet en større gierning af Christo paa eder, end paa den unge karl i Nain, der blev ikkun opvakt til det naturlige liv, men I ere opvakte til det aandelige og evige liv. Vel eder, at I ved Christi ord og gierning ere blevne bragte til den sande levende troe, og selv blevne Guds gierning, skabte i Christo JEsu til gode gierninger. Betiener eder kun af den livsens kraft, som er eder skenket. JEsus Christus boe herefter formedelst troen i eders hierter, berede eder fuldkommeligen i al god gierning, til at gisre hans villie, i det hand gior i eder det, som behageligt er for eders Fader. Mine Elskelige, slutter, at I ere selv døde for synden, men ere levende for Gud i Christo JEsu vor HErre. Hvad I leve, det lever i Guds Søns troe; ja lever ikke eder selv, men den, som er død og opstanden for eder. Ligesom Christus lever, hvad hand nu lever, for Gud, ligesaa le-

ver

ver og I, som hans lemmer, for HErren eders Gud udi ham. Den liids aande, som er i Christo JEsu, være altid i eder, og opfylde eder med retfærdigheds frugter, til sit navns herliggiørelse, her timelig og hisset evindelig. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Du trofaste Frelsere, lovet være din herlighed, hvilken har beviist sig i dine Guddommelige gierninger. Lad os ret erkiende dine gierninger, at vi derved maae komme til troen, og bestyrkes i troen, og dernæst ogsaa daglig erfare din naades virkning udi os; paa det at vi ey allene kand troe, fordi du er os forkyndet, men og ved saadan din kraftige virkning selv blive vaer og erkiende, at du er sandelig Christus, verdens Frelsere, og ved saadan troe til dig blive til evig tiid salige.
Amen!

Mikkels-Dag.

De troendes sande nedrighed og høyhed.

Gud, som trøster de ringe, hand giøre os smaa og ringe i vore øyne, paa det at vi maae blive deelagtige i hans Guddommelige trøst, og til rette tiid ophøyes af ham. Amen!

Elske-

Elskelige i HErren! Jakobus siger cap. 1, 9.10. **En broder, som er ringe, rose sig af sin høyhed. Men den rige rose sig i sin ringhed.** En broder, siger hand, og forstaaer derved saadan een, som ved troen staaer i den sande samfund med JEsu Christo, vor førstefødte broder, og med den levende Guds menighed, eller i sandhed hænger, som en lem, tillige med de andre troende, ved Christum, sit hoved; **som er ringe**, det er, som er af den ringe stand, og af slet anseelse for verden, og derforuden ved kors og fristelse bliver nedbøyet og vel ydmyget af Gud, **rose sig af sin høyhed**, som hand har erlanget ved Christum, og nu har baade for Guds og alle helliges øyne. Thi hvad skulde kunde være høyere, end at hand ved troen har faaet magt, at blive Guds barn og arving? **Men den rige**, fornemme, og for menniskene høyt anseete, og som hverken indvortes eller udvortes føler til korsets byrde, **rose sig i sin ringhed**, vphøye sig for ingen deel af sin rigdom og sine gode dage, men være des mindre og ringere i sine egne øyne, og des nedrigere og ydmygere i sit hierte. Dersom hand ikke gior dette, saa skal hand, som Jakobus setter strax dertil, **forgaae, som blomster paa græs. Thi solen gik op med hede, og giorde græsset vissent, og blomstret derpaa faldt af, og den deylige skikkelse, som var at see derpaa, blev forderver; ligesaa skal og den rige visne i sine veye.** Derimod er den salig, der bliver vel bøyet og fornedret ved kors og fristelse, om hand endskiont

skiont derforuden ogsaa er af ringe stand og anseelse i dette udvortes liv. **Thi naar hand er bleven prøvet, skal hand faae livsens krone, hvilken HErren haver lovet dem, som ham elske.** Denne Apostelens Jakobi gode lærdom kommer overeens med det skionne Christi sprog, som hand nogle gange har sagt, nemlig Matth. 23, 12. Luc. 18, 14. og cap. 14, 11. **Hvilken sig selv ophøyer, skal fornedres, og hvilken sig selv fornedrer, skal ophøyes.** Vi vil med Guds hielp i denne time, efter Festens Evangelii anledning, paa Mikkelsdag, videre eftertænke denne dyrebare Guds sandhed, og først bede Gud om sin Hellig Aands bistand, udi HErrens bøn: **Vor Fader ꝛc.**

Texten.

Matth. Cap. XVIII. v. 1–11.

Paa den samme stund gik diseiplene til JEsum, og sagde: Hvo er den største i himmeriges rige? Og JEsus kaldte et barn til sig, og stillede det midt ibland dem, og sagde: Sandelig siger jeg eder: Uden I omvende eder, og vorde som børn, komme I ingenlunde ind i himmeriges rige. Derfor, hvo som sig selv fornedrer, som dette barn, hand er den største i himmeriges rige. Og hvo som annammer saadant et barn i mit navn, annammer mig: Men hvo som forarger

een

een af disse smaa, som troe paa mig, ham var det bedre, at der var hængt en mølle-steen om hans hals, og hand var senkt i ha-vets dybhed. Vee verden for forargelser; thi det er fornøden, at forargelser skulle komme; dog vee det menniske, ved hvilket forargelse kommer. Men dersom din haand, eller din fod forarger dig, da hug dem af, og kast dem fra dig. Det er dig be-dre, at du gaaer halt ind i livet, eller en krøbling, end at du haver to hænder og to fødder, og kastes i den evige ild. Og dersom dit øye forarger dig, da riv det ud, og kast det fra dig. Det er dig bedre, at du gaaer ind i livet med eet øye, end at du haver to øyen, og kastes i helvedes ild. Seer til, at I ikke foragte een af disse smaa; thi jeg siger eder: Deres Engle i himlene see altid min Faders ansigt, som er i himlene. Thi Menniskens Søn er kommen, at giøre det saligt, som var fortabt.

Af denne oplæste Evangeliske text skal da denne gang handles

Om de troendes sande nedrighed og høyhed;

og det saaledes, at vi vil tale

I. Om deres sande nedrighed, og
II. Om deres sande høyhed.

Lad os, HErre JEsu, ved din naade ret erkiende begge dele, og forleen os kraft til, at ogsaa ret anvende saadan erkiendelse. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, for det første de troendes sande nedrighed er angaaende, saa maae vi 1. og for alle ting vide, at ingen har denne af naturen. Thi af naturen ere vi allesammen stolte og hoffærdige, eftersom sæden til alt ont, og altsaa og til hoffærdighed, er os paa-arvet. Dette er forud aabenbar af Skriften; dog see vi det ogsaa deraf i vort Evangelium, at denne vanart endog endnu hænger ved Christi disciple. Thi det er det, der staaer i begyndelsen deraf: **Paa den samme stund gik disciplene til JEsum, og sagde: Hvo er den største i himmeriges rige?** Saa skal da ingen iblant eder tænke, at denne vanart ikke ogsaa hænger ved ham, om hand endskiont var omvendt, og derfor ikke lod samme herske over sig.

2.) Lære vi ogsaa af vor text, at i den HErres JEsu skole lærer man den sande ydmyghed af ham, som den rette Lære-mester. Thi saa staaer her: **Og JEsus kaldte et barn til sig, og stillede det midt iblant dem, og sagde: Sandelig siger jeg eder: Uden I omvende eder, og vorde som børn, komme I ingenlunde ind i himmeriges rige. Derfor, hvo som sig selv fornedrer, som dette barn, hand er den største i him-**

himmeriges rige. Her maae vi billig merke baade hans lærdom, og hans lære-maade. Hand lærer, at man skal være ret nedrig; men dette lærer hand i forstningen saaledes, at hand kalder et barn til sig, og stiller det midt iblant sine disciple, og siden ogsaa med ord. Denne handling var saaledes beskaffen, at den nødvendig maatte give hans disciple en stor indtryk, saa at naar de siden saae et barn, de da derved kunde erindre sig saadan deres HErres og Mesteres handling. Men ordene ere ikke mindre eftertrykkelige, ey allene, fordi hand setter foran: **Sandelig siger jeg eder**, men endog formedelst hans tales øvrige indretrelse, saasom vi nu skal faae at høre.

Thi der see vi 3.) at der udfordres en omvendelse dertil, nemlig en omvendelse eller sand forandring i hierte og sind, saafremt man skal komme til den sande nedrighed. Hvad? maatte nogen sige, vare da disciplene ikke omvendte til Christum? Jo, de vare omvendte til ham, og det i saadan en kraft, at de kunde sige med sandhed, det Petrus siger i det følgende 19. cap. hos Matthæus v. 27. **See, vi have forladt alle ting, og fuldt dig**; men da de lode sig indtage af hoffærdighed og ære-syge, og af saadan svar fristelse sagde til den HErre JEsum: **Hvo er den største i himmeriges rige**? da gav Christus dem tilkiende, at de derved giorde deres gandske omvendelse til intet, og nu ligesom maatte begynde for fra igien; thi hand sagde til dem: **Uden I omvende eder, og vorde som børn**, eller, uden I ved en sand forandring i eders sind erlange saadan en egenskab i Guds rige i naaden,

som børnene efter deres maade have i naturen, **komme I ingenlunde ind i himmeriges rige.**

Og hermed giver Christus 4.) tillige ogsaa tilkiende; hvor allerhøyst fornøden den sande hiertens nedrighed er. Thi hans ord derom lyde meget eftertrykkeligen i der grædske sprog, (som og er fuldt i vor danske oversettelse:) Saa komme I **ingenlunde** eller **aldeles ikke ind i himmeriges rige.** Thi for denne eftertryks skyld bruger Christus tvende benegtelses-ord. Ellers maatte vi tænke, det var et got ornament eller en god pryydelse for en troende, at hand havde et nedrigt hierte, som det da og er; men nu see vi ogsaa, at den sande ydmyghed er saadan en egenskab, som en Christen ikke kand være foruden, saasom hand, efter Christi ord, aldeles ikke kand komme ind i himmeriges rige, dersom hand ikke omvender sig, og bliver som et barn. Men dette maae vi ikke alleneste forstaae om beskuelsens himmerig, eller om herlighedens rige, men ogsaa om troens himmerig, eller om naadens rige. Det Guds rige, hvilket Christus er kommen til verden for at oprette i vore siele, naaer ingen til, uden hand omvender sig, og bliver som et barn. Al den Hellig Aands naade nedflyder i de ydmyge hiertets dale.

Men vi lære ogsaa 5.) af Christi ord, at selv-fornedrelsen forer det med sig til os i sandhed, som vi af naturen søge paa den urigtige maade, og aldrig kunde erlange paa dens falske vey. Disciplene sagde: **Hvo er den største?** Det vilde enhver gierne være, fordi de bleve fristede af hoffærdighed; men Christus sagde: **Hvo som sig selv fornedrer,**

som

som dette barn, hand er den største i himmeriges rige. Dette er den rette vey til at være stor og høy for Gud, hvilken ikke den stolte fornuft, men naadens lys viser.

Vor Frelsere farer fort, og viser 6.) ogsaa, hvad for en nyttig egenskab den sande nedrighed er for den troende, og hvad for siele-skade den bevarer ham fra. Thi der høre de ord hen v. 5. 6. 7. **Og hvo som annammer saadant et barn i mit navn, annammer mig. Men hvo som forarger een af disse smaa, som troe paa mig, ham var det bedre, at der var hængt en mølle-steen om hans hals, og hand var senkt i havets dybhed. Vee verden for forargelser; thi det er fornøden, at forargelser skulde komme; dog vee det menniske, ved hvilket forargelse kommer.** Ved alle disse ord vil vor Frelsere dæmpe hoffærdigheden i sine disciples hierter, og lære dem, hvorledes de altid skal holde fast ved ydmyghed, paa det at de ikke uvidende skal miste Guds naade, og ved nogen forargelse drage det vee over sig, som hand her har forkyndet.

Men vor Frelsere lader det ikke blive derved, men lærer ogsaa 7.) hvorledes de troendes sande nedrighed maa staae her i kamp og striid imod os selv og vor naturlige vanart, saafremt vi ellers skal bevare samme, og blive med-deelagtige i hans rige. **Men dersom din haand, siger hand, eller din fod forarger dig, da hug dem af, og kast dem fra dig. Det er dig bedre, at du gaaer halt ind i livet, eller en krøbling, end at du haver to hænder og to fødder, og kastes i den evige**

ild. Og dersom dit øye forarger dig, da riv det ud, og kast det fra dig. Det er dig bedre, at du gaaer ind i livet med eet øye, end at du haver to øyen, og kastes i helvedes ild. Dette forklarer hand strax i det 10. vers: Seer til, at I ikke foragte een af disse smaa. Thi det er hans mening: Den naturlige hoffærdigheds vanart hænger saaledes ved menniſket, at hans næste meget let er ringe i hans øyne, det være sig nu for hans alders, eller hans stands, eller hans gavers skyld, og at hand da meget let tænker, hand er for stor og høy til, at hand skulde udrække sin haand til sin næste, at hielpe ham med, eller lade sine fødder bære sig hen til ham, eller rette sine øyne paa ham, for at tage sig ham af hiertet og med alvorlighed an, som sin broder og med-lem; der skal man da jo for ingen deel følge saadan vedhængende vanart, men paakalde Gud om sin Hellig Aands kraft, at man maa overvinde den, om det endskiønt og skulde giøre saa ont i den gamle Adam, som om man vilde hugge hænder og fødder af ham, og rive hans øyne ud. Derhos skal vi betænke, at, dersom vi ved hoffærdighed lode os forlede til at agte ringe om vor næste, og at fornærme ham, saa maatte vi derved styrte os i den evige fordømmelse, eftersom Gud ikke vil lade det gaae ustraffet bort, om man foragter een af de ringeste, for hvis skyld hand end ikke har sparet sin eenbaarne Søn; ligesom da vor Frelsere setter til: Thi jeg siger eder: Deres Engle i himlene see altid min Faders ansigt, som er i himlene. Thi Menniskens Søn er kommen, at giøre det saligt, som var fortabt. Derfor skal vi da blive

ved

ved i en meget alvorlig striid imod vort hoffærdige kiød, paa det at vi endelig maae overvinde alting, og arve saligheden, hvilken HErren ikke har tilsagt de stolte, men de nedrige og ringe.

Den anden Deel.

Dette er da altsaa de troendes sande nedrighed. Lader os nu ogsaa for det andet betragte deres sande høyhed. Og herved erindrer jeg eder strax det ord, der findes udi Tauleri prædiken, paa den 4de Søndag i Advent: **Hvo som selv setter sig ned, førend HErren byder ham sidde, hand skal affættes og nedstødes af sin stoel.** Saa gik det i visse maader med Christi disciple; enhver vilde, som vi for have hørt, gierne være den største, men, ligesom Paulus siger til de Corinthier i 1Ep. 4, 8. **I have regieret forudden os,** ligesaa regierede de foruden deres HErre og Mestere, derfor maatte de meget snart herned fra deres tiltagne storhed og høyhed. Lader os da vel merke det, og 1) lære deraf, at de troendes sande høyhed ikke maa bestaae i egen indbildning, hvorved man ikkun **er forgieves opblæst af sit kiødelige sind.** Col. 2, 18.

Dernæst lader os ogsaa herved 2) lære, at den HErre JEsus, som **er den mindre i himmerigis rige,** Matth. 11, 11. det er, som er bleven allernedrigst, og allerringest og allermindst agtet af menniskene, har selv forhvervet de troendes sande høyhed, og har lært andre den. At hand har lært andre den, det stadfæste de ord i vor text: **Derfor, hvo som sig selv fornedrer, som dette barn,**

hand er den største i himmeriges rige, thi dermed viser hand os, at ingen skal være stor og høy i sine egne øyne, men ringe, ja slet intet, og ikke tage sig nogen ting til, til at ophøye sig af, ligesom det findes hos et uskyldigt barn; at i denne hiertens nedrighed er de troendes sande høyhed, efterdi saadan een er den største i himmeriges rige. Men at hand ogsaa har forhvervet os den sande høyhed, sligt lære de følgende ord os, da hand siger: **Og hvo som annammer saadant eet barn i mit navn, annammer mig.** Der see vi, at det kommer altsammen an paa Christum. En troende veed ingen høyhed og ingen storhed af i himmeriges rige, uden den hand har ved Christum og i Christo. Derfor er heller ikke nogen i himmelen, eller paa jorden, eller under jorden, funden værdig til at see den bog, der var beseglet med syv segle, Aab. 5, 1-4. men Lammet, det er, Christus, blev der alleneste sagt til: **Du er værdig at tage bogen, og oplade dens segle, fordi du er slagter, og haver kiøbt os til Gud med dit blod,** v. f. v. 9. Og atter: **Lammet, som er slagter, er værdigt at tage magten, og riigdom, og viisdom, og styrke, og priis og ære, og velsignelse.** v. 12. I Christi navn faae vi alleneste syndernes forladelse, liv og salighed. Derfor hvad en troende er, det er hand ved Christum og i Christo; i sine egne øyne er en troende intet, men Christus er ham alle ting. Det er hans sande høyhed.

Ydermere see vi i vor text, 3) at endogsaa en troende ikke kand komme til Guds herligheds sande høy-

høyhed, eller blive i den naades høyhed, ham er given udi Christo, men maa synke ned i havets dybhed, ja i helvede selv, dersom hand ikke bliver i Christo: Men hand bliver ikke i Christo, dersom hand **ikke bliver ved Godheden**, eller ved den pure bare Naade. **Vær ikke høymodig, men frygt**, siger Paulus Rom. 11, 20. Dette er den sande høyhed, som en troende har udi Christo, at hand ved troen er forenet med Christo, og ved troen en meddeelagtig i al hans herlighed og salighed; hvilken høyhed ingen fornuft og menniskelig forstand kand udmaale. **Seer, hvor stor en kierlighed**, siger Johannes derom i sin 1 Epistels cap. 3. v. 1. 2. **Faderen haver givet os, at vi skal kaldes Guds børn. Derfor kiender verden os ikke; thi den kiender ham ikke. I elskelige, nu ere vi Guds børn, og det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi skal være; men vi vide, at, naar hand bliver aabenbaret, vi skal vorde ham lige; thi vi skal see ham, saasom hand er.** Men i hvor stor endog denne herlighed er, saa erlanger dog ingen den, med mindre hand bliver i en meget alvorlig kamp imod synden, og i sær imod sit af naturen stolte og hoffærdige hierte.

Thi at Christi hele tale udi vor text fra det 6te vers indtil enden hører derhen, det have vi allerede tilforn fornummen. Saa have vi da nu al den høyhed, storhed og herlighed i Christo, som der kun nævnes kand, men den maa bevares i dette liv under en stedse vedholdende og meget alvorlig kamp udi et ydmygt og nedrigt hierte, ligesom Christus er **ydmyg af hierter. Matth. 11, 29.**

Ellers

Ellers ere der endnu i det 10. og 11. vers af vor text tvende meget besynderlige puncter, som give os de troendes sande høyhed tilkiende. Thi Christus siger: **Seer til, at I ikke foragte een af disse smaa** (efter alderen og efter Naaden); **thi jeg siger eder: Deres Engle i himlene see altid min Faders ansigt, som er i himlene**; hvormed hand vil sige saa meget: Betænker dog selv, hvor høyt de ere agtede, som Gud forordner saadanne tienere for, nemlig de hellige Engle, der altid have en fri tilgang til ham. Siger du: Hvor gaaer dtt til, hvordan komme de til saadan en høyhed og værdighed? Saa svarer hand: **Menniskens Søn**, som og er Guds Søn selv, og har ogsaa efter sin menniskelige natur faaet et meget høyere navn, end Englene, **er kommen, at gisre det saligt, som var fortabt.** Har nu Gud, vil hand sige, saa høyt agtet det fortabte, at hand har givet sin Søn for det, hvor skulde da de hellige Engle andet, end gierne ville være deres tienere, hvis natur Guds Søn har paataget sig, og dem hand er død for, og dem hand ogsaa, saafremt de troe paa ham, vil indtage, som sin udvaldte bruud, i al sin herligheds samfund. Hvo kand udsige denne de troendes sande høyhed?

Tilegnelse.

Jeg kand vel erindre mig, Elskelige i HErren, at jeg allerede til en anden tiid og meer end eengang har talt og handlet om denne selvsamme sag, som jeg i korthed har fremført noget om paa nærværende tiid. Men jeg beder, I vil betænke,

ke, at den HErre JEsus ogsaa mange gange har talt just om denne sag, og det ofte med de selvsamme ord. Thi denne sag er af saadan vigtighed, og for vor dybe fordervelses skyld, af saa høy en fornødenhed, at der tit og mange gange maa tales herom. Derfor, ligesom Paulus skriver til de Philippenser cap. 3, 1. **At skrive eder de samme ting til, er mig ikke fortrydeligt, men er eder til vished**; ligesaa er det mig heller ikke fortrydeligt, ofte at forestille eder mangen en sag i mine prædikener, paa det I just derved maae bringes til des større agtsomhed og til eftertanke om, hvor fornøden saadanne ting ere eder, saafremt I vil blive salige.

Saa har jeg da tit sagt eder, og siger eder endnu engang paa nærværende tiid, at der ere to Christendoms hoved-støtter: den ene er kundskab om vor dybe elendighed og grusselige fordervelse, da vi ingen naade er værd, og intet got dygtige til; og den anden er kundskab om vor HErres JEsu Christi overvættes herlige naade, hand som har givet sig selv for os. Den første fører os til den sande hiertens nedrighed, men den anden fører os til Guds herligheds, og den høye og usigelige værdigheds erkiendelse, hvilken os er skenkt i Christo JEsu. Begge slags kundskab maae vi stedse vøre og tiltage udi, og derved maae vi holde os fast, som ved de to christendommens hoved-støtter, saa blive vi vel altid ringere i vore øyne, men altid større i Guds øyne. Hiertets nedrighed og den stærke troe til Gud maa altid tiltage med hinanden. Ydmyghed og troe staae og falde med hinanden. Det er det første i omvendelsen, at det stolte hierte bliver forne-

dret,

dret, og kommer til sin elendigheds erkiendelse, og dog er hoffærdighed ogsaa, som Augustinus meget vel bemerker, den sidste fiende, som overvindes.

Vil I nu, at det skal gaae eder vel paa eders siele, saa tager eder det den HErres JEsu ord dybt til hiertę: **Uden I omvende eder, og vorde som børn, komme I ingenlunde ind i himmerigges rige.** Vil I ret eftertænke dette sprog, saa skal I derved ey allene komme paa den rette vey, men I skal endog kunde blive bevarede paa den samme, lige til I gaae ind i livet. Men I have ogsaa hørt, at der udfordres en meget alvorlig kamp imod kiød og blod dertil; derfor maae I ikke mindre betænke det vee, Christus har raabt over dem, der give forargelse, og, at dette vee ikke skal ramme eder, da være hans dyrebare raad følgagtige. Derfor siger jeg eder ogsaa i hans navn: **Dersom eders haand eller eders fod forarger edr, da hugger dem af, og kaster dem fra eder. Det er eder bedre, at I gaae halte ind i livet, eller nogle krøblinger, end at I have to hænder og to fødder, og kastes i den evige ild. Og dersom eders øye forarger eder, da river det ud, og kaster det fra eder. Det er eder bedre, at I gaae ind i livet med eet øye, end at I have to øyen, og kastes i helvedes ild.** Det er intet andet, end at I ikke skal lade synden regnere i eders dødelige legeme, og ikke lade eder ved synden, som stedse hænger ved eder, og gior eder dovne til det gode, afholde fra vor HErres JEsu Christi troe efterfølgelse, og fra at bevise den sande troe i at øve kierlighed imod eders næste.

Der-

Dersom I flitteligen lyde og troligen efterkomme det, hvor stor skal da eders salighed være! Thi den herligheds og den Guds Aand skal hvile paa eder, 1Pet.4,14. Christus skal boe formedelst troen i edere hierter, Eph.3,17. og I skal være den Hellig Aands templer. 1Cor.3,16. 1Cor. 6,19. 2Cor.6,16. Thi det er Guds børns sande høyhed, hvorudover de og, som en vis gudfrygtig Lærere skriver, undsee sig for deres egen majestæt, som de have udi Christo, saa de ikke synde imod Gud. Thi de vide, at de ere dyre kiøbte, 1Cor. 6,20. 1Pet.1,18.19. nemlig med Guds Sons blod, som med samme blod har toet dem af deres synder, og har giort dem til Konger og Præster for Gud og sin Fader. Aab.1,5.6. Ham være priis og ære i evighed. Amen!

Beslutnings-Bøn.

O! HErre, hvad er et menniske, at du tænker paa ham, og et menniskes barn, at du tager dig ham an! Vi ere alle med hinanden inter andet end noget syndigt støv, ikke værd at see op til himmelen; men du, o! HErre, har forbarmet dig over os, og antaget dig os udi Christo. Saa skenk os nu din gode Aand, der kand lære os rettelig at erkiende baade vor elendighed, og din herlige naade i Christo JEsu, paa det at vi her maae blive ved i naaden, og hisset ved og med Christo blive herliggiorte.

Amen!

Den

Den 17. Sondag efter Trinit.

Christi omgængelse iblant sine hemmelige fiender.

Gud, som har kaldet os fra mørket til sit underlige lys, hand forlene os, at vi ved hans naade maae omgaaes reenligen og uden forargelse, indtil Christi dag; fyldte med retfærdigheds frugter, som skee udi os ved JEsum Christum, ham til ære og lof. Amen!

Elskelige i HErren! Paulus udkræver af de Philippenser, cap. 2, 15. at de skal vorde **ustraffelige og rene, ulastelige Guds børn, midt iblant den vanartige og forvendte slægt; iblant hvilke de skulde skinne, som de himmelske lys i verden.** I saadanne ord giver hand de Philippenser tilkiende, at de ey allene skulde see derpaa, at de indvortes i deres hierte kunde være retskafne for Gud, men at de og maatte betænke, at de udvortes for menniskene maatte udaf saadan en reen hiertens grund forholde sig saaledes, at andre ved deres gandske omgængelse, og ved alt, hvad de havde med deres næste at bestille, kunde fores til eftertanke, omvendes, og krafteligen drives til at efterfølge dem. Men dette legger hand her med saa kraftige ord for øyne, at man deraf kand see, Apostelen vil, at dette skal være enhvers hoved-bekymring

ring i hans daglige omgængelse, at dette øyemerke kand naaes paa ham. De skal være, siger hand, **ustraffelige**, saa ingen kand finde billig aarsag til, med foye at laste dem i eet eller andet stykke, **reene**, at, om de endskiønt og af menniskelig skrøbelighed forsee sig i eet eller andet, det dog strax maa befindes, at de uden svig hade det onde, og efterjage det gode, og at sligt derfor mere maa være en forseelse, som er kommen af menniskelig skrøbelighed, end af ondskab og syndens herredomme, og **ustraffelige Guds børn**, ihukommende, at de formedelst den nye fødsels kraft nu maae bevise sig som Guds børn, saa man kand blive vaer paa dem, at de have Guds billede, og efterfølge Gud; og saadan skal de bevise sig **midt iblant den vanartige og forvendte slægt**, saasom de ikke tør tænke, at det er nok, at forholde sig vel iblant de gode, men at de meget mere just der skal lade deres gode exempel skinne, hvor det giøres meest fornøden: hvor da Apostelen til sidst bruger saadan en lignelse, at, ligesom stiernerne eller de himmelske lys skinne paa himmelens befæstning, og opfylde jorden med deres lys, som ellers var mørk, ligesaa skulde de skinne med deres lys for andre menniske i dette syndige livs mørke, paa det de samme, i fald de ikke imodstaae det lys, der skinner paa dem, ja trænger ind i dem, ogsaa maae blive lysets børn, ligesom de ere.

Hvad nu Paulus har anbefalet de Philippenser, det er ogsaa enhver troendes almindelige pligt. Men derudi have vi, ligesom i alt andet, det allerfuldkommenste mønster og exempel i vor HErre og Frelsere JEsu Christo. Og siden vi da finde i sær

for os udi vor dags Evangeliske text, hvorledes hand endog iblant hans hemmelige fiender selv (thi den gang vilde de ikke være anseete for fiender) har ret omgaaedes, og meget herlig ladet sit lys skinne, saa vil vi ikke lade leyligheden gaae forbi, at uddrage nytte deraf for os, til at efterfølge den HErre JEsum, hvilket vor pligt er. Men lader os for alle ting bede Gud om sin Aands medarbeidelse, og om sit ords velsignelse paa vore siele, i det vi læse et troende og andægtigt Fader vor.

Texten.

Luc. Cap. XIV. v. 1-11.

Og det begav sig, der hand kom i een af de øverste Pharisæers huus paa en sabbat til maaltid, at de toge vare paa ham. Og see, der var et vattersottigt menniske for ham. Og JEsus svarede, og talede til de Skriftkloge og Pharisæer, og sagde: Mon det er tilladt, at helbrede om sabbaten? Men de taugde. Og hand tog paa ham, og helbredte ham, og lod ham gaae. Og hand svarede, og sagde til dem: Hvo er iblant eder, hvis øxe eller asen falder i en brønd, at hand ikke strax drager det op om sabbats-dagen? Og de kunde ikke give ham svar derpaa. Men hand sagde en lignelse til giesterne, der hand merkede, hvorledes de udvaldte de øver-

øverste sæder, og sagde til dem: Naar du er buden af nogen til bryllup, da sæt dig ikke øverst, at ikke en hæderligere end du skal være buden af ham; og den skal komme, der indbød dig og ham, og sige til dig: Giv denne rum; og du da skal med blusel begynde at sidde nederst. Men naar du er buden, gak hen, og sæt dig nederst, at naar hand kommer, som dig indbød, hand da skal sige til dig: Ven, sæt dig høyere op; da skal dig skee ære for dem, som sidde med dig til bords. Thi hver den sig selv ophøyer, skal fornedres; og hvo sig selv fornedrer, skal ophøyes.

Saa skal da altsaa denne gang forestilles udaf vores nu oplæste Evangeliske textes-ord

Christi omgængelse iblant sine hemmelige fiender,

hvilken hand har efterladt de troende til et exempel

I. I sin kierlighed,
II. I sin viisdom,
III. I det, at hand saa frimodig øvede det gode, og
IV. I sit opbyggelige væsen.

Lær du os, o! HErre, at gisre efter din velbehagelighed, og din gode Aand føre os altid paa ret vey, paa det vi hverken maae afvige til høyre eller venstre side, men saa-

ledes bevise os som dine efterfølgere, at endog de, der ikke elske dig, maae blive overbeviiste om, at vi elske dig i sandhed, og ved vores omgængelse faae en braad i deres samvittighed, der kand drive dem til at forbedre deres væsen, og at efterfølge os i alt det, som got er. Dertil velsigne du orderi denne time, for dit navns skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Og det begav sig, heder det strax i begyndelsen af vor text, der hand kom i een af de øverste Pharisæers huus paa en sabbat til maaltid, at de toge vare paa ham. Der see vi, Elskelige i HErren, at Christus her har befunden sig iblant sine hemmelige fiender. Thi efter det udvortes syntes det, som her var lutter kierlighed og venskab imod Christum, i det hand blev buden til giest af een af de øverste Pharisæer, og sligt havde saadan en anseende, som man elskede og ærede ham saa meget, at man gierne vilde bevise ham saadan ære; desforuden var det paa en sabbat, og denne øverste Pharisæer havde budet mange andre til giest med. Der skulde man nu tænkt, enhver maatte være begierlig efter at opbygge sig ved den HErres JEsu saliggiorende ord. Men Lucas siger: De toge vare paa ham, det er, saa vel den øverste Pharisæers, der havde budet ham, som de andres, der kom til maaltid med, deres hierte, sind og gemyt var ikkun rettet derpaa, at de

maatte

maatte faae fat paa noget i den HErres JEsu ord og gierninger, som de kunde faae for dagen, og giøre ham forhadt ved hos folket, eller og reent anklage og ombringe ham for. Saadant var deres hiertelav. Dette var nu ikke skiult for vor Frelsere, fordi hand kiendte dem alle, og fordi hand havde ikke behov, at nogen skulde vidne om et menniske; thi hand vidste selv, hvad der var i et menniske: Joh. 2, 24. 25. og dog kierde hand sig ikke derefter, og gik hen til dem.

Altsaa see vi deraf hans store kierlighed, at hand ikke des mindre lader den øverstes indbydelse finde sted, ret ligesom hand ikke vidste den onde intention, som hand havde derved, og at hand setter sig der til bords med, hvor hand dog ikkun har sine fiender omkring sig. Naturlig egen-kierlighed fører ellers med sig, at man vel er gierne hos sine venner, men flyer og skyer omgængelse med sine fiender, saa meget man kand, hvilket man i visse omstændigheder, og hvor det har et rigtigt øyemerke, heller ikke kand fortænke nogen for. Men i Christo, som har elsket os alle, da vi endnu vare hans fiender, var den rene, pure, uskyldige, trofaste og brændende kierlighed til alle menniskenes siele den grund, som bevægede og drev ham til at gaae frisk midt iblant sine fiender, og derfor ogsaa ikke at forsømme den leylighed, hand kunde have til at conversere eller omgaaes dem, hvormed hand ogsaa lod sit lys skinne iblant dem, og de i det mindste ingen undskyldning kunde have.

Og siden nu denne kierlighed, som sagt er, var grunden til hans omgængelse med dem, saa var her

heller ingen tegn at finde til nogen ond grund til ham, der havde budet ham, og til dem, der vare budne med ham. Havde et andet menniske paa saadan maade seet sig midt iblant sine hemmelige fiender, saa havde hand vel, i sine ord eller gierninger, tordt lade sig merke med, at hand vidste af deres fiendskab at sige, og maatte lettelig, i fald hand havde funden saa megen leylighed dertil, som vor Frelsere fandt her, stiklet paa dem med sine ord, og offentlig have gjort dem til skamme; men vor Frelsere er her, som et lam midt iblant ulve. Der er intet andet, end sagtmodighed, mildt øye-syn og beskedenhed, og, ihvorvel hand bestraffer dem baade med gierninger og ord, saa ere dog hans bestraffelser selv bedekkede med lutter kierlighed, at de derved kunde snarere beskæmmes i deres hierter, og deraf tage anledning til at omvende sig, end udvortes gjøres til skamme, og derved ikkun des mere forbittres.

Herved har nu vor Frelsere efterladt os et exempel, at vi skal have vor hoved-fæstning i den sande og hiertelige kierlighed, ligesom hand havde, og ikke lade os drive ud af den samme, naar Gud foyer det saa, at det skeer, vi maae være iblant verdens børn, og tilmed iblant saadanne, som ere vore hemmelige fiender. Den HErre JEsus havde hverken givet verden eller giesterne ringeste aarsag til at blive hans fiender, men det var allene deres ondskab og deres store misundelse, at de hadede ham, da de meget mere for det godes skyld skulde elsket ham. Ligesaa skal vi ogsaa bevise alle menniske idel got af al formue, og ikke med villie give nogen aarsag til at fatte

nogen

nogen ond grund til os. Men det skal vi heller ikke lade os komme fremmed for, om vi, det u-agtet, maae merke og blive vaer, at man er vor fiende, men skal meget mere have medlidenhed med saadanne menniſker, og være des begierligere efter deres saliggiørelse, jo mere de ved saadan deres ubillige fiendskab staae i fare for at blive fortabte. Her skal vi da væbne os med Christi sind, og vise saadanne arme menniſker det i gierningen, som de meest fattes, nemlig en hiertelig og uforfalsket kierlighed og venskab, saavelsom saadant et hierte, sind og gemyt, der intet andet veed at søge, end deres beste, og i særdeleshed deres sieles sande nytte; saa skal vi bevise os som Christi rette efterfølgere.

Den anden Deel.

Men den HErre JEsus har **for det andet** udi sin omgængelse iblant sine hemmelige fiender ogsaa efterladt os et exempel i **sin viisdom.** Viisdom var det jo, at, da hver mand her tog vare paa ham, hand da derimod holdt sig saa stille og indgetogen, ligesom hand ikke vidste af sligt. I al hans kierlighed og sagtmodighed, som vi nu have talet om, yttrede hans viisdom sig. **Hvo er viis og forstandig iblant eder?** siger Jakobus cap. 3, 13. **Hand vise sine gierninger af den gode omgængelse i viisdoms sagtmodighed. Viisdommen,** siger hand, v. 17. **er fredsommelig og billig.**

Men her beviiste Christi viisdom sig i særdeleshed, i det den var sat imod Pharisæernes falske klogskab og onde snedighed. De meente, at de havde

meget klogeligen grebet verket an. Af list skiulede de deres ondskab med det udvortes venskab, at de bøde ham til giest: af list anstillede de det paa en sabbat: af list havde de bestilt et menniske derhen, som var vattersottigt, og som var der for den HErre JEsum, ligesom hand kunde være kommen derhen af sig selv. Derfor siger Evangelisten v. 2. **Og see, der var et vattersottigt menniske for ham.** Men det var altsammen kun derpaa begyndt af dem, at, naar den HErre JEsus intet ont befrygtede sig af dem, som de der jo beviiste ham al ære og venskab, hand da des lettere skulde understaae sig til at helbrede dette vattersottige menniske paa sabbats-dagen, hvilket var imod de Pharisæiske skikke: thi saadant holdte de for en sabbats overtrædelse, helst naar sygdommen endnu ikke var saa farlig, at helbredelsen jo kunde endnu opsettes een dag. Havde nu den HErre JEsus ikke helbredet dette menniske, saa kunde de sagt, hand enten ikke havde kundet, og altsaa var det et kogelspil med hans mirakler, eller de kunde foregivet, hand havde undseet sig i deres paasyn, og giorde saadant ikkun for folket, hvilket atter intet tegn var paa en sand Prophete, der ikke maatte frygte for nogen mand; men havde hand helbredet ham, saa var det besluttet hos dem, at giøre ham forhadt hos alt folket, fordi hand havde giort det paa sabbaten, og, om mueligt var, at faae ham aflivet, som en aabenbar sabbats foragtere og overtrædere.

Men hvorledes gik vor Frelsere denne list og ondskab i møde? Hand svarede og talede til de **Skriftkloge og Pharisæer, og sagde: Mon det**

det er tilladt, at helbrede om sabbaten? v. 3. Dette var altsaa igien viisdom, at hand igiennemsaae deres inderste, og gav dem tilkiende, at hand vidste det vel altsammen, hvad de havde i sinde. Thi dette er viisdommens egentlige verk, at den forer de skiulte ting frem for lyset, og gior, at de skiulte ting i menniskenes hierte blive aabenbare for dem, saasom Paulus taler derom 1Cor. 14, 24. 25.

Derpaa heder det nu i vor text: Men de taugde. Dette var og en list. Thi de havde gierne sagt, det er ikke ret, og du har giort uret deri, at du har hidtildags endog helbredet paa sabbaten; men derved havde de forhindret sig selv, i det, de havde for: thi det var just det, de vilde, at hand nu skulde giore det, som de holdte for uret, og da de nu alle kunde være vidner dertil, paa det de kun kunde faae nogen sag med ham, og, om de end ikke kunde blive ham qvit, de dog kunde dæmpe og kuldkaste hans anseelse hos folket. Derfor taugde de, og ventede med længsel paa, at hand skulde understaae sig til at helbrede denne vattersottige paa nærværende tiid.

Men hvad giorde Christus udi sin viisdom? Hand tog paa ham, og helbredte ham, og lod ham gaae. Derefter svarede hand, og sagde til dem: Hvo er iblant eder, hvis oxe eller asen falder i en brønd, at hand ikke strax drager det op om sabbats-dagen? Derpaa kunde de nu ikke give ham svar. Saaledes overvandt hans viisdom deres list og ondskab. Men det var viisdom, at hand først fuldforde sin Guddommelige gierning paa den vattersottige, og siden

ogsaa forsvarede sig saaledes med ord, at, i den sted de tilforn ikke vilde svare, saa kunde de nu intet svare videre, men maatte blive stumme og tavse.

O! at vi alle maatte lære denne viisdom, nemlig, at vi først i gierningen kunde vise menniskene, og allerførst med gierningerne overbevise dem om, at Gud er sandelig i os, og boer og vandrer udi os, saa skulde siden vore ord ogsaa være des kraftigere til, om ikke at omvende, saa dog at beskæmme sandheds fiender, og saa meget des mere at overbevise dem i deres samvittighed. Ach! HErren lære os alle denne viisdom, hvorudi hand har efterladt os saa stort og herligt et exempel!

Den tredie Deel.

Men denne vor trofaste Frelsere har ogsaa udi sin omgængelse iblant sine fiender for det tredie efterladt os et exempel i det, at hand saa frimodig øvede det gode. Det have vi i sær at legge merke til i de allerede anførte ord, hvor det heder v. 4. **Hand tog paa ham, og helbredte ham, og lod ham gaae.** Visselig, baade her og ellers allevegne ved den HErres JEsu guddommelige gierninger fremskinner hans Majestæt og herlighed i sær derudi, at hand saa frimodig og uforskrekket har giort de samme for alt folket, og at hand ogsaa med lige stor frimodighed har fuldført dem, naar hand har vidst, at hand var midt iblant sine fiender, og ikke kieret sig efter, at hand ved saadanne omstændigheder satte sig øyensynlig i fare derved. Deri har hand nu efterladt os et besynderlig herligt exempel, at vi ikke alleneste skal

have

have en sønlig frimodighed for Gud, til at giøre, hvad der er behageligt for ham, men at vi ogsaa skal bevise saadan en frimodighed for menniskene, at vi ikke lade være at øve det gode af den aarsag, fordi andre derfor ubillig ere vore fiender, eller uden aarsag bespotte os derfor. Jhvorvel man dog alligevel ikke kand negte, at denne frimodighed ogsaa altid maa være forbunden med en viisdom, saa man kand domme ret, om Guds ære og vor næstes nytte ved de eller de omstændigheder udfordre, at vi saaledes skal øve det gode, paa det man ikke uden aarsag skal forbittre nogen, og vort gode ikke skal mere være aarsag til bespottelse, end tiene til vor næstes sande nytte, og Guds navns herliggiørelse. Saaledes følge vi da Christum ret efter i hans frimodighed, naar vi øve den udi tilbørlig viisdom, og saa ligger der ikke magt paa, om end menniskene derfor forhaane og bespotte os, ligesom de og have giort ved Christum.

Ellers have vi vel at betænke, at just det er hovedstykket af et fordømmeligt hyklerie, at man paatager sig et udvortes skin af det gode, saa længe man er hos saadanne, som billige og love det, men, saa snart man har saadanne for sig, som ere fiender af det gode, man da af menniske-frygt, og lyst til at tækkes menniskene, paa det man kand blive i gunst og ære hos andre, lader det gode skin fare, og stiller sig igien ligesaadan an, som de. Saadanne hyklere ere der nok af paa denne sted. Gud forløse os derfra!

Men dette hænger og saare meget ved dem, der i sandhed elske det gode, nemlig, at deres hierte er alt

for

for bange for verden, og for dem, som ere fiender af det gode. Derfor skal de bede Gud, at hand vil give dem en frimodig troe, paa det de ikke skal falde i hyklerie, men meget mere ære Gud derudi, at de gierne imodtage og taale menniskenes had, og aldrig for dets skyld sette deres christendoms øvelse til side, men meget mere, som vi tilforn have hørt udaf Phil. 2,15. **skinne, som de himmelske lys, iblant den vanartige og forvendte slægt,** og skinne med deres omgængelse endogsaa for sandheds fiender selv. Hertil at naae kand dette være et kraftigt middel, at vi ofte stille os den HErres JEsu frimodighed for øyne, som hand øvede det gode med, endog iblant sine fiender, og ved al leylighed øve os i at efterfølge ham derudi.

Den fierde Deel.

Endelig har Christus ogsaa udi sin omgængelse iblant sine fiender for det fierde efterladt os et exempel **i sit opbyggelige væsen.** Alt, hvad den HErre JEsus giorde og talede, var vel opbyggeligt, og kunde tiene andre til forbedring; og saa var her ogsaa alt dette opbyggeligt, hvad vi hidindtil have seet paa hans forhold hos Pharisæerne og de Skriftkloge: men nu see vi i særdeleshed paa den opbyggelse, der var i Christi taler, som hand har holdt ved dette maaltid, hand var buden til, hvorom Lucas melder dette efterfølgende i vor text: **Men hand sagde en lignelse til giesterne, der hand mærkede, hvorledes de udvalgte de øverste sæder, og sagde til dem: Naar du er buden af nogen til bryllup, da**

set

set dig ikke øverst, at ikke en hæderligere, end du, skal være buden af ham; og den skal komme, der indbød dig og ham, og sige til dig: Giv denne rum; og du da skal med blusel begynde at sidde nederst. Men naar du er buden, gak hen, og set dig nederst, at, naar hand kommer, som dig indbød, hand da skal sige til dig: Ven, set dig høyere op; da skal dig skee ære for dem, som sidde med dig til bords. Thi hver den sig selv ophøyer, skal fornedres; og hvo sig selv fornedrer, skal ophøyes. Dette var visselig en forargelig handel, at giesterne ved dette maaltid udvaldte de øverste sæder, hvilket da den HErres JEsu skarpe øye vel merkede hos dem; og denne daarlige hoffærdighed og sinds forfængelighed, som Pharisæerne herudi lode see, gav da vor Frelsere just anledning til at fremføre en opbyggelig tale. Men saasom hans store kierlighed og hans store viisdom, om hvilke begge stykker vi tilforn have talt, ikke tillode ved disse omstændigheder, at giøre dem offentlig til skamme, endnu mindre ved sin bestraffelse at yppe nogen forargelig trætte iblant dem, og uden fornødenhed at sette dem i større forbittrelse, da de nu allerede vare beskæmmede ved det, at hand havde helbredet den vattersottige, og forsvaret sig saa frimodig, saa satte hand sagen frem under en lignelse. Thi her var intet bryllup, men ikkun et ordinair maaltid, men hand sagde: Naar du er buden af nogen til bryllup, o. s. f. Deraf har enhver nok kunde taget sin lection, saa meget som de efter deres tilstand formaatte at fatte.

Men

Men vi skal vide, at saa vel denne, som alle andre af den HErres JEsu lignelser, sigter til Guds rige, og ikke til det almindelige levnet allene, saasom til fulde stadfæstes af beslutningen: **Thi hver den sig selv ophøyer, skal fornedres; og hvo sig selv fornedrer, skal ophøyes.** Saa tiener da nu denne Christi tale til meget herlig opbyggelse, at nemlig enhver troende kand lære at agte sig for den mindste og ringeste i Guds rige, saasom der viitløftigere er talet derom afvigte Mikkels-dag.

Ved denne leylighed maa jeg i almindelighed give den anmerkning, at de allerskionneste og herligste af den HErres JEsu taler, som ere optegnede af Evangeliisterne, har hand taget anledning til af sine fienders, Pharisæernes og de Skriftkloges, onde ord og gierninger. Hvormed hand da aabenbarlig har efterladt os et exempel, at det skal være langt fra os, for de onde menniskers skyld at lade gode og opbyggelige taler fare, og at vi meget mere af sandheds fienders egne onde ord og gierninger bør tage anledning til at vise vor næste noget bedre, og at opbygge ham ved vore sunde og nyttige taler.

Saa gaaer da nu hen, I som have hørt dette, og beviser herefter med eders omgængelse iblant alle menniſker, dem I for eders kalds skyld maae omgaaes med, endog iblant sandheds fiender selv, at I vel have indseet og fort eder til nytte den kierlighed, den viisdom, den det godes frimodige øvelse, og den opbyggelighed i taler, som den HErre JEsus har beviist i sin omgængelse iblant sine hemmelige fiender, paa det at I ogsaa herefter kand vorde

rene,

rene, og ustraffelige Guds børn, midt iblant den vanartige og forvendte slægt, og skinne iblant dem, som de himmelske lys i verden.

Beslutnings-Bøn.

HErre JEsu, velsigne dette ord paa alles vores siele, og stil dig selv os formedelst din Aand altid for til et speyl udi al vor omgængelse, paa det at dit navn ved os maa herliggiøres i alle vore gierninger og ord. Dertil forlene os din Guddommelige kraft, for din egen skyld. Amen!

Den 18. Sønd. efter Trinit.

Kiernen af Loven og Evangelium.

Gud, som bød lyset skinne frem af mørket, skinne i vore hierter formedelst sit ords forkyndelse, og forlene os sin villies erkiendelse, i al aandelig viisdom og forstand; at vi kunde omgaaes værdeligen for HErren til al behagelighed, og være frugtbare i al god gierning, og voxe til Guds og Christi erkiendelse; styrkede i al styrke efter hans herligheds kraft. Amen!

Elskelige i HErren! Det er bekiendt, at ligesom den Hellige Skrift, i henseende til bøgerne, bliver inddeelt i det gamle og nye Testamentes bøger, den ligeledes,

des, i henseende til sit indhold, bliver inddeelt i Loven og Evangelium. **Loven kaldes den lærdom i den Hellige Skrift, der foreholder os, hvad Gud fordrer af os, hvordanne vi skal være, og hvad vi skal gjøre.** Men ved **Evangelium** forstaaer man **lærdommen om JEsu Christi Naade, hand som har opfyldt Loven for os, os til salighed, saa den retfærdighed, som loven æsker, fuldkommes i os,** item **lærdommen om troen** til denne vor Frelsere, **ved hvilken vi blive deelagtige i naaden,** hvor ogsaa **den lærdom om naadens midler henhører.** At man ret veed og forstaaer dette, hvad nemlig Loven og Evangelium er, det er saa høyt fornøden til sandheds erkiendelse, at ingen, som ikke veed, hvad Lov og Evangelium er, eller vel skiller det ene fra det andet, kand med sandhed rose sig af, at hand har fattet nogen ret mening af det Guds ord, som er indbefattet i den Hellige Skrift.

Men man maa vide, at der er to slags **kundskab** til, den **naturlige** og den **aandelige kundskab.** Den **naturlige kundskab** er den, som et menniske, der endnu ikke er omvendt til Gud, fatter og begriber ved sin naturlige forstand, naar en lærdom fremsettes for ham. Men den **aandelige kundskab** er den, som menniket ikke just umiddelbar, men ordentlig-viis middelbar formedelst ordet erlanger af den Hellig Aand, der ved det samme oplyser hans hierte, at hand kand udsige **aandelige ting med aandelige ord,** saasom Paulus taler derom 1 Cor. 2, 13. og strax derpaa v. 14. bekræfter, at **det naturlige menniske,** det er, menniket,

niſket, saadan som hand er uden naaden, med al sin fornufft, konst, sandser og formue, naar hand endog er allerbest skikket, (efter Luthers forklaring i anmerkningen i bredden,) fatter ikke de ting, som høre Guds Aand til; thi de ere ham en daarlighed, og hand kand ikke kiende dem; thi de dømmes aandeligen, hvilket et aandeligt menniske, der har Guds Aand, allene kand giøre. Udaf hvilken Pauli lærdom enhver let kand fatte, at hverken Lov eller Evangelium, men allermindst Evangelium kand ret forstaaes af os, dersom vi ikke søge at faae ret forstand paa begge dele udaf Guds ord, og den Hellig Aand ikke oplyser vort hierte, saa vi kand forstaae Guds ord, ikke efter kiødets, men efter aandens sind. Jeg vil haabe, vi herom bedre og tilstrekkeligere skal overbeviises af vor dags Evangeliske text. Lader os da ydmygelig paakalde Gud, at hand dertil vil forlene os sin Guddommelige naade, udi HErrens ben: **Vor Fader, du som o. s. f.**

Texten.

Matth. Cap. XXII. v. 34-46.

Men der Pharisæerne hørde, at JEsus havde stoppet munden paa Sadducæerne, forsamlede de sig tilsammen. Og een af dem, en Skriftklog, tilspurde og fristede ham, og sagde: Mestere, hvilket er det store bud i Loven? Men JEsus sagde til ham: Du

skal elske HErren din Gud i dit gandske hierte, og i din gandske siel, og i dit gandske sind. Dette er det første og store bud. Men det andet er ligesom dette: Du skal elske din næste, som dig selv. Udi disse to bud hænger al loven og Propheterne. Men der Pharisæerne vare tilsammen, spurde JEsus dem, og sagde: Hvad tykkes eder om Christo? hvis Søn er hand? De sagde til ham: Davids. Hand sagde til dem: Hvorledes kalder da David ham i aanden en HErre? der som hand siger: HErren sagde til min HErre: Set dig hos min høyre haand, indtil jeg legger dine fiender til dine fødders fodskammel. Efterdi nu David kalder ham en HErre, hvorledes er hand da hans Søn? Og ingen kunde svare ham et ord, og ingen torde ydermere giøre spørsmaal til ham efter den dag.

Af denne nu oplæste Evangeliske text vil vi da i Guds navn betragte

Kiernen af Loven og Evangelium,

og det,

I. Hvorledes det naturlige menniske ikke forstaaer den i sandhed, og

II. Hvorledes derimod det aandelige menniske i sandhed smager og erkiender den.

HEr-

HErre JEsu, vi vide, at Loven er given ved Mose, men Naaden og sandheden er bleven ved dig. Derfor ville du og paa nærværende tid være til stede hos os med din naade, paa det vi ved dig maae erkiende sandheden, forstaae baade Lov og Evangelium ret, og tillige bruge og anvende begge dele i Guds rette orden. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, det første stykke er angaaende, som vi denne gang have for os at betragte, nemlig, at det naturlige menniske er blind baade i Lov og Evangelium, og hverken ret forstaaer kiernen af det ene eller af det ander, saaledes vidner vor gandske Evangeliske text herom. De, som den HErre JEsus her havde at giøre med, vare ikke saadanne folk, som fattedes paa naturlig forstand, at de jo kunde naturlig begrebet en ting; saa var det heller ikke saadanne folk, som ingen undervisning havde havt af deres ungdom, at de for deres store vankundigheds skyld skulde været uforstandige i den Hellige Skrift: men det var Pharisæer og Skriftkloge folk, som i almindelighed overgik andre i vittighed og forstand, ja og dertil i lærdom, hvilken de havde beflittet sig paa fra deres ungdom op. Men ved det altsammen vare de intet andet, end naturlige menniske, der endnu ikke vare omvendte ved den Hellig Aand, og hvad de forstode og erkiendte, det erkiendte de kun saa vitt, som ved

fornuftens og deres naturlige forstands kræfter skee kunde. Om de endskiønt og tyktes sig at være klogere, end Sadducæerne, som Christus just nylig havde stoppet munden paa, saa traf dog ogsaa just det ind hos dem, hvad Christus med fulde ord havde sagt til de andre v.29. **I fare vild, i det I vide ikke Skrifterne, ey heller Guds kraft.** Meget langt var det fra dem, at de skulde holdet sig selv for saa uforstandige. Thi i den post finde vi meget mere det, der er tvertimod, i vor text, naar det heder: **Der de hørde, at JEsus havde stoppet munden paa Sadducæerne, forsamlede de sig tilsammen,** hvilket var noget, som skede af dem i den mening, at de vare klogere og forstandigere, og vilde vel legge den HErre JEsu andre spørsmaal for, som hand vel maatte lade blive ubesvarede, paa det at hans auctoritet og anseelse hos folket, formedelst denne erholdne seyer over Sadducæerne, ikke skulde blive dem for stærk, og de da skulde have des mindre at sige. **Derfor kom nu een af dem, en Skriftklog,** eller saadan een, som gav sig ud for at forklare og lære andre Loven, **tilspurde og fristede ham, og sagde,** det er, forde et spørsmaal frem, ikke af vankundighed, men til den ende, at hand kunde faae noget at holde om af den HErres JEsu mund, hvorved hand kunde indvikle ham i hans tale, og ligesaadan stoppe munden paa ham, som den HErre JEsus havde stoppet den paa Sadducæerne. Men spørsmaalet var dette: **Mestere, hvilket er det store bud i Loven?** Med hvilket spørsmaal hand efter al formodning ikke har havt øye paa de 10. bud, som Gud har indbe-

befattet den moralske Lov i, men paa de 613. bud, som Jøderne opregnede, og meent, at dette var en meget besynderlig viisdom, i fald man vidste alle disse bud, der vare saa mange i tallet, saaledes, og kunde saaledes holde det ene imod det andet, at man var god for at skionne og sige, hvilket bud der havde fortrinnet i Skriften for alle de andre, og var vigtigere og herligere, end de andre. Men just herudi robede denne Skriftkloge sin og de andre Pharisæers blindhed, og at de ved al deres formeente lærdom ingenlunde forstode kiernen af Loven. Thi, havde de forstaaet denne, saa havde ikke deres hierte, sind og gemyt været rettede paa saadanne udvortes spørsmaal af Loven, men paa kiernen selv, og saa havde de ikke **omgaaeds med gierninger**, saasom Paulus taler, det er, de havde ikke søgt deres salighed udaf Lovens gierninger, men maatte meget mere for deres forderdelses skyld, som de havde erkiendt af Loven, været bekymrede for, hvorledes de kunde blive befriede derfra, og altsaa været bekymrede for Christi naade til deres synders forladelse, saavelsom for hans kraft til deres grundige forbedring. De syntes, det var en ret qvæstio Magisterialis, eller Mester-spørsmaal, hvorpaa Christus ikke saa let skulde svare dem; da dog enhver, der omvender sig til Gud, i sin omvendelses begyndelse maa erkiende dette, hvad det er, Gud egentlig kræver og vil have af ham, ligesom der og da staaer Mich. 6, 8. **Hand haver kundgiort dig, o! menniske, hvad got er; og hvad kræver HErren af dig? uden at gjøre ret, og at elske miskundhed, og at ydmyge dig, at vandre med din Gud?**

Men Evangelium vare de endnu blindere udi. De vidste vel, at Christus var forjættet i Prophæterne, men de søgte ikke deres salighed i Christo, men i Loven. Derfor anstillede de deres spørsmaale ikkun om Loven, og aldeles ikke om Evangelium, saasom de vare slet intet bekymrede for Christi sande kundskab, og forstode heller ikke, hvor meget der laae magt paa. Derfor, den gang den HErre JEsus havde besvaret deres spørsmaal, Loven angaaende, og saae, at de nu vare tilsammen, og des bedre havde kundet give tilkiende, hvad forstand de havde paa Evangelium, og komme hverandre til hielp derudi, saa spurde hand dem: **Hvad tykkes eder om Christo?** Som hand vilde sige: Vil I være Mestere i Skriften, saa maae I vide, at Evangelium er det allervigtigste i den Hellige Skrift; men det tie I nu med, og føre kun et spørsmaal frem om Loven, hvilket I da saare robe eders blindhed med: dog, eftersom I vil være anseete for saa forstandige, saa vil jeg igien giøre et spørsmaal, og, have I spurt om kiernen af buddene, saa vil jeg spørge om kiernen af Evangelium. I rose eder af Israels haab, og forvente en Messias eller Christus; have I da vel lært af Skriften, hvis Søn Christus skal være, hvilken eders Fædre have haabet paa, og hvilken I ogsaa selv haabe paa til Israels folkes forløsning? Der blev nu, i det de svarede: **Davids Søn,** deres store uforstandighed i Evangelium meget snart aabenbar, hvorledes de nemlig ikke erkiendte Christum for andet, end en Davids Søn, hand som var et blot menniske, men ikke for Guds Søn, da dog **kiernen af Evangelium**

lium bestaaer deri, at Gud saa haver elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv. Hvorfor de da og, da de fik at høre, hvad Christus gav til svar igien paa deres svar, siden maatte holde munden til; thi det heder v. 46. **Og ingen kunde svare ham et ord, og ingen torde ydermere giøre spørsmaal til ham fra den dag.** Men hvorledes nu Pharisæerne og de Skriftkloge udi denne deres blindhed og uforstandighed baade i Lov og Evangelium, har været et billede paa alle naturligsindede og u-omvendte mennisker, der dog vil være kloge i at tale baade om Loven og Evangelium, derom skal siden meldes, saa meget som tiden vil tillade. Nu gaae vi til det andet stykke.

Den anden Deel.

Vi have da altsaa og for det andet at overveye, hvorledes derimod det aandelige menniske smager og erkiender kiernen baade af Loven og Evangelium. Her finde vi JEsum Christum, hvilken **Gud har givet Aanden ikke efter maade,** saasom den gives de troende; (Joh. 3, 34.) om hvilken Esaias taler, naar hand siger cap. 61, 1. **Den HErres HErres Aand er over mig, derfor haver HErren salvet mig;** og den Petrus ogsaa forsikrer om Ap. G. 10, 38. at **Gud salvede ham med den Hellig Aand og kraft.** Dette er Sønnen, **som er i Faderens skiød, den haver forklaret** (Joh. 1, 18.) os Guds villie, nemlig efter Loven og Evan-

gelium, saa vi udaf hans Guddommelige lærdom maae annamme og lære kiernen af begge. Her i vort Evangelium fremlegger hand v. 37-39. **Kiernen af Loven** i disse ord: **Du skal elske HErren din Gud i dit gandske hierte, og i din gandske siel, og i dit gandske sind. Dette er det første og store bud. Men det andet er ligesom dette: Du skal elske din næste, som dig selv.** Thi at hand herved har vildet fremlegge kiernen af Loven, stadfæster hand selv v. 40. naar hand siger: **Udi disse to bud hænger al Loven og Propheterne**, saa viit nemlig, som Propheterne ogsaa lære og indskærpe Loven: Men **kiernen af Evangelium** fremlegger hand ikke paa den maade i vor text, at hand skulde have sagt med udtrykkelige ord, hvori samme bestod, men Joh. 3, 16. i sin samtale med Nicodemus har hand med klare ord givet den tilkiende, saasom vi og tilforn have meldet, at det er denne, **at Gud haver saa elsket verden, at hand haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troede paa ham, ikke skulde fortabes, men have et evigt liv.** Nicodemus, om hand endskiønt ogsaa var en Pharisæer og en Øverste iblant de samme, saa kom hand dog med et oprigtigt hierte til den HErre JEsum, ikke for at friste ham; men disse udi vort Evangelium fristede ham, derfor bleve de heller ikke agtede værd, at kiernen af Evangelium skulde dem betroes: dog alligevel sagde den HErre JEsus dem saa meget, at de vel havde kundet komme til det sande lys, dersom de ikke havde elsket mørket mere end lyset.

Men ligesom den HErre JEsus allerbest har erkiendt

kiendt og lært andre kiernen af Loven og Evangelium, eller hvad det i begge dele fornemmelig kom an paa, saa erlange og de den rette smag og den rette erkiendelse deraf, de som af hiertet omvende sig til ham, blive hans sande disciple, og deelagtige i hans Aand. Thi hvad for det første Loven angaaer, saa smage de sammes bitterhed i forstningen i deres hiertes sande omvendelse, naar deres arve- og giærlige synders dybe fordervelse udi slig omvendelse ret bliver dem opdekket og givet tilkiende, saa de nu see og føle, hvorledes de hidindtil have ligget under Lovens forbandelse, staaet i et fiendskab mod Gud, ikke været hans Lov underdanige, og heller ikke formaaet stigt, og derover ere stedse blevne under Guds vrede og under dødens og den evige fordommelses dom; men siden, naar nu den angest har drevet dem til Christum, der har forløst dem fra Lovens forbandelse, og de ikke alleneste have faaet syndernes forladelse ved troen til ham, men endog annammet den Hellig Aand af ham, ved hvilken Gud nu har **givet sin Lov inden i dem, og skrevet den i deres hierte**, saa smage og erkiende de Loven endog paa en liflig maade, i det de da ey alene vide, hvilket kiernen er af samme, nemlig, at elske Gud over alting, og sin næste som sig selv, men deres hierte sind og gemyt er da ogsaa i sandhed opfyldt med kierlighed til Gud og deres næste, og om endskiønt synden hænger altid ved dem, saa lade de den dog ikke herske over sig, men stride derimod ved Christi kraft, overvinde den, og tage daglig af i det onde, men til i det gode, og jo mere og mere fornyes til Guds billede.

Men hvad kiernen af Evangelium angaaer, saa erkiende og smage ogsaa de aandelig-sindede mennisker den. Thi skiulet er taget bort af deres hierter, saa de nu see ind i det inderste, erkiende den naade og sandhed, som er bleven ved JEsum Christum, med troens øyne, see hans herlighed, som den eenbaarnes af Faderen, antage ham i den sande troe, toe og rense sig udi hans blod, og møde for Guds ansigt, som besprengte og toede med hans blod, faae af hans fylde naade for naade, og troste sig derved i sandhed, at HErren har sagt til ham, deres HErre: **Set dig hos min høyre haand, indtil jeg legger dine fiender til dine fødders fodskammel.** Thi saa stride de og i hans kraft, og troe paa det allervisseste, at alle deres fiender, synden, deres fornemmeste fiende, med alt sit anhang ere lagte under deres HErres fødder, men de skal komme til at triumphere og regnere med ham i evig glorie og herlighed. Dette er altsammen kraft og sandhed hos et aandeligt menniske, der erkiender dette udaf Evangelium i den Hellig Aands lys.

Tilegnelse.

Efterat der nu i korthed er betragtet, hvor blind og uforstandig det naturlige menniske er paa Loven og Evangelium, men at derimod det aandelige menniske smager og erkiender kiernen baade af Loven og Evangelium, saa er det det nærmeste, at jeg for det første vil bekræfte for eder, at saa mange af eder, som endnu staae i deres naturlige tilstand, og ikke ere blevne deelagtige i den Hellig Aands oplysning, ere ligesaaledes blinde

og

og uforstandige paa Loven og Evangelium, som de Skriftkloge, Pharisæerne og Sadducæerne har været til deres tiid. Der er ingen forskiel paa eder, enten I ere unge eller gamle, eenfoldige eller kloge, qvinder eller mænd, lærde eller ulærde. Hvo som ikke har af hiertet omvendt sig til Gud, men fremturer i sit ubodfærdige væsen, hand er **fattig, elendig, nøgen, blind og blot**, hand maa tykkes sig at være saa viis, som hand allermeest vil. Og just er det de lærde, som endnu mangle retskaffen omvendelse, der stikke i det allergrusseligste og farligste bedragerie, ligesom den gang Pharisæerne vare de allerblindeste, fordi de havde tænkt, og tillige sagt, **de saae**. Joh. 9, 41. Ligesom den gang de Skriftkloge snakkede og disputerede meget om Loven, ja og meente, de vare meget forstandige i den materie om Christo, som Israels folk forventede; ligesaa ere der ogsaa i vore dage nok af saadanne, og i sær paa Universiteterne, der, som Lutherus siger i sin fortale over Epistelen til de Romere, ville **være kloge at dømme om troen og gode gierninger, og ere de største daarer, der være kunde**: Saaledes ere der og mange iblant eder, der vel ikke hede lærde, men dog, fordi de saa længe have hort Guds ord, lade sig tykke, de ere meget bequemme til at domme om Loven og Evangelium, og vide ikke, hvor fattige, elendige, nøgne, blinde og blotte endog de ere. **De lære altid, og komme dog aldrig til sandheds erkiendelse**, saasom Paulus siger om saadanne 2 Tim. 3, 7. Videnskaben have vel nogle, men derfor give de ikke saa just den Hellig Aands oplysning rum. Thi fordi de ikke

vaagne

vaagne op af deres synde-søvn, og ikke lade sig opvække af deres aandelige død, i det de elske mørket mere, end lyset, hvor kand der da siges, at Christus, det livsens lys, lyser for dem? Saa meget des større er Guds vrede over dem, jo mere de foragte det sande lys, og ligesom holde deres øyne til derfor. Derfor siger jeg eder, bedrager eder dog ikke saa jammerlig eders egne siele fra, og tænker ikke, I derfor ere gode Christne, fordi I fra ungdommen op ere blevne underviiste i den christelige lærdom, men omvender eder fra syndens til retfærdighedens tieneste. I maae først smage Lovens bitterhed, det er, deraf erkiende eders dybe fordervelse og elendighed i synden, føle Guds vrede, og være ret bedrøvet og sørge, fordi man har overtraadt Guds lov. Naar I da i saadan den sande omvendelses orden tage eders tilflugt til Christum, saa skal eders synder for hans for eder udgydede blods skyld blive eder forladne, og I skal da ogsaa komme til at smage Lovens liflighed, i det den Guds kierlighed, som har beteet sig i Christo, bliver udøst i eders hierter, men I derved opvakte og førte til den sande kierlighed til Gud og eders næste, og derefter **være velvillig og lystig, til at tiene hver mand, at lide alting, Gud til villie og lof, der har beviist os saadan naade**, saasom Lutherus taler om sagen.

Men for det **andet** maa jeg og bekræfte for eder, I som ere aandelige, eller i sandhed ere blevne deelagtige i Christi Aand, at det er den sande naade, som I staae udi. Thi I ere de, som ret smage og erkiende kiernen baade af Loven og Evangelium,

hvis

hvis hierter ere oplyste med livets lys, saa at, ligesom I fordum vare mørkhed, saa ere I nu et lys i HErren. Vel eder! Men seer til, at I omgaaes, som eders kald er værd, som lysets børn. I naadens lys erkiende I, at I blive salige af naade, ved troen til JEsum Christum, og ikke af gierninger, I glæde og trøste eder ogsaa alleneste ved JEsum Christum eders HErre. I gisre ret deri; thi intet kiød maa rose sig for Gud. Vor HErres JEsu Christi naade og hans hellige fortieneste maa al ære gives. Men betænker ogsaa, at I paakalde den Fader, som vil dømme uden persons anseelse; ja betænker, at I ere dyre kiøbte, nemlig ved Christi blod, som det ustraffelige og ubesmittede Lams, som gav sig selv for eder, at hand maatte forløse eder fra al uretviished, og rense sig selv et eyedoms folk, som skulde være nidkier til gode gierninger. Erkiende I i sandhed kiernen af Loven og Evangelium, saa lader ogsaa eders troe skinne som et blus, og værer i eders gandske omgængelse, som lys i verden, paa det at Guds naade og Christi kraft maa kiendes paa eder, og Guds navn maa herliggiøres ved eder i utallige gode frugter.

Beslutnings-Bøn.

Velsigne, HErre JEsu, det ord, som nu er forkyndet i dit navn. Plant du en sand og levende kundskab i vore hierter om Loven og Evangelium. Lad din Aand altid være mægtig over os til vore sieles sande omvendelse til den levende Gud,

paa

paa det vi maae forløses fra al blindhed, oplyses med livets lys, og ved dig bevares til det evige liv. Amen!

Den 19. Sondag efter Trinit.

Christi magt paa jorden, at forlade synderne.

Vor HErres JEsu Christi naade og kraft være mægtig over os i tiid og evighed. Amen!

Elskelige i HErren! Det ord Joh. 1, 14. Vi saae hans herlighed, ja en herlighed, som en Enbaarnes af Faderen, fuld af naade og sandhed, fatter alt det i sig, hvad Christus i sine fornedrings-dage har giort og talt, og hvori hans herlighed, at hand intet blot menniske er, men det evige Ord, som er bleven kiød, har fremskinnet. Thi alt dette tiente hans disciple dertil, at de ikke forargede sig paa hans ringe Skikkelse, men erkiendte og troede, at hand sandelig var Christus, den Guds Son, verdens Frelsere. Men denne troe til Christum blev givet dem til den ende, at de ved den samme kunde erlange det evige liv i hans navn. Ligesom nu Christi herlighed har naaet sit øyemerke paa dem, som den gang have erkiendt den samme udi hans gierninger og ord, ligesaa skal og vi nu rette vore hierter derpaa, at vi ogsaa maae just derudi see og erkiende samme hans herlighed.

Thi

Thi for den aarsags skyld er ikke alleneste alt saadant skeet, men ogsaa af Guds hellige raad optegnet ved Evangelisterne, paa det at vi ogsaa maae have samfund med disciplene og Apostlerne i troen til JEsum Christum, vor Frelsere, og tillige med dem blive deelagtige i det evige liv. Ligesom de da og selv med besynderlig eftertryk have bekræftet, at dette er aarsagen, hvorfore de sligt have opskrevet, saasom Joh. 20, 30. 31. Derhen hore da i særdeleshed de Evangeliske texter, i hvilke dette synemerke af Christi gierninger og ord med tydelige ord bliver fremlagt og tilkiendegivet, hvor iblant vi og kand regne det Evangelium paa denne Sondag, udi hvilket vor Frelsere selv retter alting derhen, at ey allene hans disciple, men endog alle folk og hans bitterste fiender selv, som tænkte det verste om ham i deres hierter, have maatt erkiende hans herlighed, og ingen kunde fremfore noget derimod at sige. Thi hand forlod den verkbrødne sine synder, og, som Pharisæerne forargede sig derpaa, og tænkte ved sig selv, hand tog sig selv paa en ubillig maade noget til, som ingen anden kunde tilkomme, end Gud, saa beviiste hand, at hand havde magt paa jorden, at forlade synderne, ved det hand saa pludselig helbredede det verbrudne menniske, og det saa herlig, at ingen kunde negte Guds finger i saadan hans gierning. Velan! lader os da i denne time herudi beskue Christi herlighed, men det saaledes, at vi ogsaa kand erfare den samme paa os selv, faae synd ernes forladelse af hans naade, og ikke alleneste selv overbeviises om, at vi have erlanget den, ved hans kraft, som boer udi os, men endog ved det,

at

at vi vandre i et nyt levnet, kraftelig overbevise andre om, at hand i sandhed boer udi os, har forladt os vore synder, og indtaget os i sin samfund. Paa det at dette maa skee, saa lader os ydmygeligst paakalde HErren om sin Hellig Aands medarbeidelse, i det vi læse et troende og andægtigt **Fader vor** &c.

Texten.

Matth. Cap. IX. v. 1–8.

Og hand traadde i skibet, og foer over igien, og kom til sin egen stad. Og see, de førde en verkbrøden til ham, som laae paa en seng. Og der JEsus saae deres troe, sagde hand til den verkbrødne: Søn, vær frimodig, dine synder ere dig forladne. Og see, nogle iblant de Skriftkloge sagde ved sig selv: Denne bespotter Gud. Og der JEsus saae deres tanker, sagde hand: Hvi tænke I saa ont i eders hierter? Thi hvilket er lettere at sige: Dine synder ere dig forladne; eller at sige: Stat op, og vandre? Men at I skulle vide, at Menniskens Søn haver magt paa jorden, at forlade synderne, da siger hand til den verkbrødne: Stat op, og tag din seng op, og gak til dit huus. Og hand stod op, og gik til sit huus. Men der folket det saae, forundrede de sig, og prisede Gud, som havde givet menniskene saadan magt.

Udaf

Udaf denne vor oplæste Evangeliske text skal altsaa denne gang med faa ord til vores opbyggelse betragtes

Christi magt paa jorden, at forlade synderne.

Og det

I. Hvorledes hand har brugt denne magt; og

II. Hvorledes hand kraftelig har beviist, at hand havde den, og torde frit bruge den.

HErre JEsu, det er os ikke nok, at vi forundre os over dine Guddommelige gierninger, og prise Gud, som har givet menniskene saadan magt, ligesom folket den gang har forundret sig over dine gierninger, og priser Gud for den magt, som var menniskene givet: men vi vide, at du er Christus, verdens Frelsere, som har forløst os af vore synder med dit blod. Derfor bede vi dig, du ville lade os i kraft erfare og blive vaer paa os selv den magt, som du har paa jorden, at forlade synder, paa det at vi ikke alleneste maae see din herlighed paa andre, men endog paa os selv, og selv af din fylde faae naade for naade. Det giv os for samme din herligheds skyld. Amen! Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, **det første** er angaaende, nemlig, **hvorledes Christus har brugt og øvet den magt, hand haver paa jorden, at forlade synder**, saa ligger det samme os i et klart exempel for øyne udi vor Evangeliske text. Thi her fortælles, at man har fort en verkbroden til ham, der for sin sygdoms skyld ikke har selv kundet komme til ham, men er bleven baaren af andre til ham, liggende i en seng; da nu JEsus har seet deres troe, eller hvorledes de, som havde fort dette syge menniske til ham, havde saadan en hiertelig tillid til ham, at hand her vilde bevise sin hielp, da har hand sagt til den verkbrodne: **Søn, vær frimodig, dine synder ere dig forladne.**

Her syntes det efter det udvortes, at dette aldeles ikke var den sag, man forlangede hos den HErre JEsum. Man vilde kun, hand skulde giøre det syge menniske karsk, og see, hand bar sig ad, som hand ikke forstod, hvad meningen var. Den syge selv gav for menniſken ingen tegn fra sig paa, at hand søgte noget mere, end sin legemlige sundhed. Saa ventede da nu hver mand, at hand skulde legge hænderne paa ham, og helbrede ham. Men det giorde hand ikke, men sagde: **Søn, vær frimodig, dine synder ere dig forladne.** Hand havde aldeles det øyemerke, at hand vilde helbrede ham; thi det sigter Evangelisten til, naar hand siger: **Der hand saae deres troe**, som hand vilde sige: Ligesom

som hand havde hiulpet andre, naar de have troet, saa vilde hand heller ikke lade den gode tillid være forgieves, som disse folk havde til ham, der førde den verkbrødne til ham; men hand begyndte sin hielp ikke af det legemlige, som de kun tænkte paa, men hand hialp først sielen. Thi ligesom hand saae deres troe, som bare den syge; (hvilken man og havde maatt slutte af deres kierligheds gierning) ligesaa saae hand og den syge ind i hiertet, og vidste, hvad der var i ham, nemlig at hand var mere bekymret for sin synd, end for sin legemlige sygdom, og at hans begangne synder satte ham i en stor anfegtning, om hand og vilde hielpe ham, ligesom hand havde hiulpet andre, eftersom hand var saa reent uværdig til saadan en naade. Da nu den HErre JEsus vilde, at ey allene de, som bare, men endog den syge selv skulde have en fast troe og god tillid til ham, og at hans troe (som Christus andensteds taler) kunde helbrede ham, saa holdt hand det fornoden, at hand først helbredede ham for denne indvortes fristelse, som stridde imod saadan troe. Dette er altsaa aarsagen, hvorfor hand først sagde til ham: **Søn, vær frimodig, dine synder ere dig forladne.** Herudaf see vi aabenbarlig dette, nemlig, at det vel har fornemmelig og meest været den udvortes og legemlige, men mindst den aandelige hielp, menniskene have søgt hos den HErre JEsum i hans fornedrings dage; men at den HErres JEsu hierte har først og fornemmelig været rettet paa den gierning, som hand egentlig var kommen til verden for, nemlig, at giøre syndere salige; hvilken salighed, som er i syndernes forladelse, hand derfor og

først forkyndede dem, som vare bedrøvede over deres synder, og gav og meddeelte dem den selv αὐτοκρατορικῶς, ved sin egen magt, gevalt, majestæt og herlighed. Dermed maae vi frem for andre ligne synderindens skionne exempel Luc. 7, 36-50.

Men den gang den HErre JEsus nu saaledes havde øvet sin magt paa den verkbrødne, som hand har paa jorden, at forlade synderne, og uden tviil ogsaa derved lægt den bange og forskrekkede samvittighed, og saa opfyldt den med Guddommelig trøst, at den var bleven bragt til en fuld og frimodig troe, see, da skede det, at nogle iblant de Skriftkloge sagde ved sig selv: **Denne besporter Gud.** Thi de tænkte ved sig selv, eller kunde dog saaledes tænke: dette kand hand let sige til det syge menniske: **Dine synder ere dig forladne**, og saaledes skaffe sig anseelse hos folket, ligesom hand vidste, hvad der gik for sig i Guds raad i henseende til et menniske, imidlertid kand dog vel dette menniske ligge under Guds vrede; thi at forlade synderne, kommer alleneste Gud til, og naar nu denne JEsus tiltager sig det, at hand kand sette et menniske af vredens stand i naade-standen, saa gior hand sig lige med Gud, og berøver Gud den ære, der alleneste tilkommer hans Majestæt.

Herpaa viiste nu Christi herlighed sig paa ny. Thi ligesom hand havde seet troen i dem, der førde den verkbrødne til ham, og anfegtningen og samvittighedens nød i den verkbrødne, saa saae hand nu ogsaa de Skriftkloge ind i hiertet, kiendte deres tanker, og sagde derfor frit ud til dem: **Hvi tænke I saa onde i eders hierter?** Men deres vantroe

og

og hiertes haardhed var saa stor, at de end ikke herudi vilde merke hans herlighed, hvilken de dog let havde kundet kiende deraf, at hand vidste og straffede, hvad de havde i hiertet. Hvad var altsaa nu mere fornøden, end at hand ved et Guddommeligt miraket maatte bevise dem og alt folket sin magt paa jorden, at forlade synderne, hvilken hand paa nærværende tiid havde brugt.

Den anden Deel.

Og det er nu det andet, som vi endnu have at betragte, hvorledes nemlig den HErre JEsus har kraftelig beviist, at hand har saadan magt paa jorden, at forlade menniskene deres synder, og frit tør bruge den. Til dette beviis beredte nu den HErre JEsus sig saaledes, at hand spurde de Skriftkloge: Hvilket er lettere at sige: Dine synder ere dig forladne; eller at sige: Stat op, og vandre? Hans mening var denne: Jtænke, kommer det an paa at sige, saa kand ogsaa enhver iblant os letteligt sige til en anden: Dine synder ere dig forladne; men vi vide, at ingen kand sige dette, saaledes, at det og befindes saa i gierningen, og at synderne ere ogsaa virkelig den forladne, som saaledes trøstes, men dette kommer paa Gud allene an; imidlertid mene Jeg, fordi ingen kunde udvortes domme, om ogsaa dette menniske har i sandhed faaet sine synder forladne, saa skaffede jeg mig uden grund en anseelse hos folket med disse ord, ligesom jeg havde saadan magt, som jeg dog ikke havde. Det er sandt, at enhver iblant eder kand let sige mig disse ord efter,

og at ingen kand udvortes domme om de sammes kraft; men siden denne verkbrødne ligger her syg for alles eders øyne, og kand hverken røre haand eller fod, saa maatte der vel endnu høre meer dertil, at man kunde sige til ham: **Stat op, og vandre**, og hand da strax ved disse ords kraft kunde staae op, og vandre, saasom det var noget, der ikke kunde udrettes af noget creatur uden den levende Guds kraft og virkning, om nogen endskiønt vilde sige til denne verkbrødne tusinde gange: **Stat op, og vandre.** Vel an! efterdi J da nu mene, at jeg bespotter Gud, med det jeg forlader synderne paa jorden, og at jeg berøver Gud sin ære, saa for at give eder et u-imodsigeligt beviis paa, at jeg, ey allene som Guds Søn, men endog, formedelst den personlige forening, som Menniskens Søn, har magt paa jorden, at forlade synderne, ikke som en tienere, men som HErren selv, der giør de sammes renselse formedelst sig selv, og for at overbevise eder derom i eders samvittigheder, vil jeg nu sige til den, hvis synder jeg haver forladt: **Stat op, og vandre**; og naar da dette skeer, hvilket jo ikke kand skee ved noget creaturs magt, saa skal J erkiende og troe, at, om jeg endskiønt ikkun er agtet af eder som en blot menniskes-søn, saa har jeg dog sandelig en Guddommelig magt og herlighed, nemlig den magt, paa jorden at forlade synderne, hvilken, efter eders egen tilstaaelse, ikke tilkommer eet eneste menniske, eller noget andet creatur, men alleneste den levende Gud. Men den HErre JEsus brugte faa ord, thi hand sagde ikkun: **Men at J skulle vide, at Menniskens Søn haver magt paa jorden, at forlade synderne,**

og

og saa foer hand ikke fort med ord, men greeb til gierningen selv, vendte sig til den verkbrødne, og sagde til ham: **Stat op, og tag din seng op, og gak til dit huus.** Og see, da vor Frelsere endnu talede disse ord, da beviiste de og strax deres Guddommelige kraft paa den verkbrødne, saa hand stod op, og, da hand hidtildags havde ligget for alles deres øyne i en dødelig sygdom, og havde været saa contract og forknyt, at hand ikke havde kundet røre noget lem, blev hand i et øyeblik saa frisk og stærk, at hand kunde springe frisk op af sengen, bruge sine fulde legems kræfter, selv tage sengen op, og gaae til sit huus dermed. Der saae nu hver mand, at dette var Guds haand, som havde krafteligen beviist med dette store mirakel for alles deres øyne, at denne JEsus ikke havde bespottet Gud, eller berøvet ham sin ære, men, at hand sandelig havde magt paa jorden, at forlade synderne. Derfor slutter Evangelisten saaledes: **Men der folket det saae, forundrede de sig, og prisede Gud, som havde givet menniskene saadan magt.** Saa have vi da altsaa seet, hvorledes den HErre JEsus i sin fornedrings dage ikke alleneste har virkelig øvet sin magt at forlade synderne paa jorden, men ogsaa gandske kraftig og u-imodsigelig beviist, at saadan magt tilkommer ham.

Tilegnelse.

Nu vi da vide, Elskelige i HErren, at den HErre JEsus har saadan en magt, saa oplofter jeg min røst, og raaber saaledes til alle eder, som sligt nu er bekræftet for udaf den

Evangeliske text: Kommer hid til den HErre JEsum, som til den mand, der har saadan en magt, at forlade synderne paa jorden, efterdi hand ey allene har saadan en magt, ja og ey allene hør bevist, at hand har den, men endogsaa ladet prædike i sit navn omvendelse og syndernes forladelse for alle folk; Luc.24,47. ligesom og tilforn alle Propheter havde givet denne JEsu vidnesbyrd, at hver den, som troede paa ham, skulde faae syndernes forladelse ved hans navn. Av.G.10,43. Erkiender dog denne den HErres JEsu store herlighed, at vi i ham have forløsning formedelst hans blod, som er syndernes forladelse, efter hans naades riigdom, Eph. 1,7. Col.1,14. at hand gav sig selv for os, at hand maatte forløse os fra al uretviished, Tit.2,14. at hand er bleven en forligelse for vore synder, dog ikke alleneste for vore, men ogsaa for den gandske verdens synder, 1Joh. 2,2. og at hans blod, det Guds Søns blod, renser os af al synd, cap.1,7. at hand er det Guds Lam, som bær verdens synd, Joh.1,29. at hand elskede os, og toede os af vore synder med sit blod, Aab.1,5. at hand er slagter for os, og haver kiøbt os til Gud med sit blod, cap. 5,9. at hand er יְהוָה צִדְקֵנוּ HERREN vor retfærdighed, Jerem. 23,6. og at hand er den retfærdige, som retfærdiggiør mange, fordi hand, hand bær deres misgierninger. Esa. 53,11.12. Disse og andre den Hellige Skriftes vidnesbyrd skal allesammen bevæge os til, ey allene at erkiende det hos den HErre JEsum, som de

Skrift-

Skriftkloge, fordi de ikke kiendte hans herlighed, vilde fradømme ham, men endog at lade os føre til ham med den verkbrødne, paa det at hand ogsaa kand kraftelig øve den magt paa os, som hand har paa jorden, at forlade synderne. Og o! at det ord, der nu fremsættes for eder, maatte gribe eder, og føre eder saaledes aandelig-viis til Christum, som hine menniſker legemlig-viis have taget den verkbrødne i sin seng, og ført ham til den HErre JEsum!

Men have J vel hørt, at den verkbrødne har været hiertelig bekymret for sine synders skyld, da den HErre JEsus har sagt til ham: **Søn, vær frimodig, dine synder ere dig forladne**? Og erindre J eder ikke, at synderindens exempel Luc. 7. hvilken den HErre JEsus ogsaa har forladt hendes synder, er eder til en anden tiid forestillet, hvorledes hun nemlig er kommen med saa beængstet en aand, med saa sønderslaget et hierte og grædende til den HErre JEsum, da hun er bleven deelagtiggiort af ham i denne store trøst, at alle hendes synder vare hende forladne? Saa see J da jo, hvilket der er Christi orden, i hvilken hand vil øve sin magt paa os, som hand har paa jorden, at forlade synderne. Derfor har hand ogsaa ikke bar befalet sine diſciple og Apoſtler at prædike syndernes forladelse, men NB. **omvendelse og syndernes forladelse** i hans navn, ligesom hand og selv har holdt saadan en orden i sine prædikener. **Salige**, siger hand, **ere de fattige i aanden: salige ere de, som sørge; thi de skal huſvales**. Derfor kalder jeg eder vel alle til den HErre JEsum, og siger: Kom-

mer tilhobe, I syndere, forer alle eders synde-byrder til ham, i hvor store og mange de ere; men i hvor hiertelig gierne jeg under eder, at Christus maa øve sin magt paa eder, som hand har ogsaa til at forlade eders synder, saa kand jeg dog ingen anden give den trost, at den HErre JEsus ogsaa vil saaledes handle med dem, som med den verkbrodne, og sige til dem: **Søn, (daatter) vær frimodig, dine synder ere dig forladne,** end saadanne, som deri ere den verkbrodne lige, at de bodfærdig erkiende deres synder, forskrekkes derfor i deres samvittighed, føle Guds vrede, og tillige frygte sig for hans dom, og med saadant et med anger og ruelse krænket hierte vende sig til den HErre JEsum, og søge hans naade og deres synders forladelse med al inderlig hiertens alvorlighed.

Hvorfor vil I da blive under Guds vrede, og dse i eders synder, o! I syndere? Seer, nu bliver naaden eder tilbuden, staaer stille i eders synde-løb, fortryder det af eders sieles grund, at I have saa hastet til fordervelse, slaaer eder for eders bryst, og siger af hiertet: HErre JEsu, **det er en troværdig tale, og al antagelse værd, at du kom til verden, at giøre syndere salige,** jeg erkiender og troer, at du har magt paa jorden, at forlade synderne! Her kommer jeg arme store syndere med anger og ruelse over det syndige levnet, jeg har fort, og beder dig, forlad mig ogsaa mine synder, ligesom du haver forladt den verkbrodne dem, tael ogsaa dette fredens ord i mit hierte: **Søn, vær frimodig, dine synder ere dig forladne.** Paa denne maade skal I blive hiulpne, og eders synder eder ogsaa lige-

ligesaa virkelig forladne, som de ere den verkbrødne forladne, og, ligesom hand er bleven glad ved den trøst, ligesaa skal I ogsaa komme til at smage og erfare Guds fred i eders siele, saafremt I udi saadan Guds orden holde eder nær til den HErre JEsum.

Men tænker ogsaa paa det den HErres JEsu ord: **Hvilket er lettere at sige: Dine synder ere forladne; eller at sige: Stat op, og vandre?** Visselig, der ere nok af saadanne, som det falder meget let, at trøste sig selv med disse ord: **Dine synder ere dig forladne**; men just derved bedrage og mange tusinde sig, at de holde det for saa let en sag, at erlange og at troe syndernes forladelse. Mange, mange ligge under Guds vrede, de som dog altid trøste sig med syndernes forladelse. O! det kand ikke med ord udsiges, hvad det er for en stor og vigtig sag, at hiertet først kand sige i sandhed: Mine synder ere mig forladne. Dette er Christi eget verk, som hand maa anrette udi os. Saadan en stor naade og barmhiertighed søger et hierte udi stort arbeide. Vil I nu bevise, at det ingen indbildning er, og I ikke trøste eder forgieves med syndernes forladelse, saa staaer op, og vandrer. Thi hvor syndernes forladelse er i sandhed, der er ogsaa kraft til et nyt levnet og omgængelse. Den naade, Christus har bevist, beviser hand altid endnu, ved at give sin Guddommelige kraft i alle de ting, som høre til livet og gudfrygtighed. Fremture I nu i eders synder, og trøste eder dog med, at samme ere eder forladne, saa farer ikke vild, syndens sold er den evige død, og al den trøst, man gior sig uden en

sand

sand og grundig omvendelse fra synden, den er falsk.

Men I, som have det segl, at eders synder ere eder forladne, beviser for al verden ved eders gudelige omgængelse, at I ere blevne deelagtige i JEsu Christi naade, snubler ikke, som de halte, men gjører visse trin med eders fødder. Fryder eder og springer, som hiortene, af glæde i HErrens veye; Christi kraft beklæde eder, og hans Aand styrke eder mægtelig, ja glæde i ham være eders styrke og kraft, paa det at I, efter den HErrens forjættelse, som hand har givet alle dem, som forvendte ham, maae løbe, og ikke vansmægte, gaae, og ikke blive trætte, ja opfare med vinger, som ørnene, paa det at hans magt at forlade synderne, og hans kraft til et gudeligt levnet maae priises for eders skyld og paa eder altid og evindelig.

Beslutnings-Bøn.

Du HErre JEsu, vi prise din magt, som du har paa jorden, at forlade synderne. Men paa det vi ey allene med vor mund, men endog af gandske hierte og af gandske siel maae prise den til evig tiid, saa omvend dem, som endnu leve i synden, og, dem du har omvendt, trøst dem med din overvættes naade, og opfyld dem med din uendelige kraft, at de maae blive i dig, og du i dem, og dit navn herliggiøres i og paa dem i tiid og evighed.

Amen!

Den

Den 20. Sønd. efter Trinit.

Deres store tal, som ere kaldede, og deres lidet tal, som ere udvalgte.

Gud, som har kaldet os ved Evangelium, hand forlene os ogsaa sin kraft, at vi maae følge saadant et herligt kald, og ey allene findes iblant dem, hand har kaldet, men endog iblant hans udvalte. Amen!

Guds rige skal tages fra eder, og gives et folk, som skal gisre frugter deraf. Saa sagde, Elskelige i HErren, Matth. 21, 43. det allersagtmodigste og allermildeste Guds Lam til Jøderne, da de nu en tiid lang havde hørt hans ord, men ikke antaget eller holdet det samme. Da hand tiltraadde sit embede iblant dem, begyndte hand at prædike Guds riges Evangelium, og sagde: **Tiden er fuldkommen, og Guds rige er nær.** Marc. 1, 14. 15. Da hand siden ogsaa gik ud og ind iblant dem, prædikede i deres skoler og i templen til Jerusalem, og opfyldte landet med sine Guddommelige gierninger og mirakler, sagde hand: **See, Guds rige er inden i eder,** Luc. 17, 21. det er, nu er det ey allene nær, at I endnu først maatte vente det i sin fulde frembrydelse, men nu have I det midt iblant eder, og dets kraft og herlighed bliver der daglig vidnet om for eder med ord og gierninger, saaledes, at det er blot og bar eders vantroes skyld, om I

ikke

ikke ogsaa i eders siele, og til eders evige saliggiørelse, blive deelagtige derudi. Men den gang hand derpaa foer alt videre og videre fort med, at fortsette sin Guddommelige lærdom hos dem, og at kalde dem til Guds rige, og endda den mindste deel omvendte sig retskaffen til Gud, da var dette den sørgelige slutning af hans tale: **Guds rige skal tages fra eder, og gives et folk, som skal giøre frugter deraf.** Dette skulde være Guds retfærdige straf over dem, at Guds rige, som de havde foragtet, skulde tages fra dem; men dette skulde Guds rige selv ingen skade have af, eller derfor undergaae, fordi de, nemlig de vantroe Jøder, havde foragtet sligt, men deres vantroe skulde meget mere give anledning til, at det skulde gives hedningene, som skulde giøre frugter deraf, eller at den overvættes naade, som de ikkun havde foragtet i en krog af jorden, nu skulde fremspire iblant alle folk og paa den gandske jord, og at deres ufrugtbarhed skulde ved andres utallige gode frugter allevegne erstattes.

Lige den samme dom, Elskelige i HErren, som den HErre JEsus til sin tiid har fældet over sit ords foragtere, bliver med billighed til alle tider alle foragtere i deres deel forkyndet; og ligesom hiin dom er bleven opfyldt, ligesaa kand og enhver, der hører Guds ord, men ikke lader det finde den tilbørlige følgagtighed hos sig, let giøre sig den regning, at det og vil ligeledes løbe af med ham, i fald hand bliver ved at foragte Guds naades riigdom, nemlig, at det gode, som længe nok er bleven ham forgieves tilbuden, endelig skal blive taget fra ham. Men derfor skal da heller ikke Guds gierning blive til intet,

tet, men hvad een støder fra sig, dertil skal Gud nok altid finde andre, der annamme det med glæde, og lade det komme til ønskelig kraft og frugt hos sig.

Dette siger jeg for eders skyld, dem der nu saa prædikes for: **Denne er roligheden, at skaffe den trætte rolighed, og denne er vederqvægelsen; men de vilde ikke høre**, eller de vilde vel høre, men ikke lade deres hierter forandre derved, saa de kunde bære de rette frugter deraf. Tager eder vel i agt. Det varer en tiid lang, og Gud seer over med eder, og har taalmodighed med eder; men dersom I misbruge saadan en taalmodighed, saa vil det gaae eder saadan efter Christi ord, at Guds rige bliver taget fra eder, og givet andre, som skal bære frugter deraf, eller bedre bruge den tilbudne naade, end I, Gud til lof og dem selv til salighed.

Imidlertid er det vor pligt, vi som forkynde eder Evangelium, at vi ikke lade af eller blive trætte af at bære Christi ord ind i eders øren, og at legge eder det paa hierte og samvittighed; hvilket da og nu igien skal skee i HErrens navn. Hvo som har øren, at høre med, hand høre, paa det at hand maa have nytte deraf i tiid og evighed, og undflye den tilkommende vrede. Men lader os først bede og paakalde HErren om ordets velsignelse, i et troende Fader vor.

Texten.

Matth. Cap. XXII. v. 1-14.

Og JEsus svarede, og talede atter ved lignelser til dem, og sagde: Himmeriges rige lignes ved et men-

menniske, som var en Konge, som giorde sin Sons bryllup; Og udsendte sine tienere, at kalde de budne til bryllup; og de vilde ikke komme. Hand udsendte atter andre tienere, og sagde: siger de budne: See, jeg haver beredt mit maaltid, mine øxen og det fede qvæg er slagtet, og alting er rede: kommer til bryllup. Men de foragtede det, og gik hen, den ene paa sin egen ager, men den anden til sit kiøbmandskab. Men de andre grebe hans tienere, bespottede og ihielsloge dem. Der Kongen det hørde, blev hand vred, og skikkede sin hær ud, og ødelagde disse manddrabere, og satte ild paa deres stad. Da sagde hand til sine tienere: Brylluppet er vel beredt, men de budne vare det ikke værd. Gaaer derfor paa veyskellene, og byder til bryllup saa mange, som I finde. Og de tienere gik ud paa veyene, og samlede alle dem de fandt, baade onde og gode; og bryllups-huset blev fuldt af dem, som sadde til bords. Da gik Kongen ind, at besee giesterne, og hand saae der et menniske, som havde ikke ifort bryllupsklædningen. Og hand sagde til hannem: Ven, hvorledes est du kommen hid ind, og haver ikke bryllups-klædningen paa? men hand taugde. Da sagde kongen til tienerne

ne: Binder hænder og fødder paa ham, og tager ham bort, og kaster ham ud i det yderste mørke; der skal være graad og tænder-gnidsel. Thi mange ere kaldede, men faa udvaldte.

Ligesom de sidste ord af denne oplæste Evangeliske text ere oyemerket af Christi hele tale: saa vil vi ogsaa paa nærværende tiid rette den hele prædiken derpaa, og handle med hverandre derom,

At der ere mange kaldede, og faa udvaldte.

Eller

Om deres store tal, som ere kaldede, og deres lidet tal, som ere udvaldte.

paa det at saavel de grove, som subtile foragtere af det himmelske kald maae troligen blive advarede for deres evige fordervelse.

HErre, aabne vores øren og hierter, paa det vi maae see til, hvad og hvorledes vi høre, og paa det man maa endnu give os mere til, vi som høre dette, ligesom du, o! HErre, har forjættet.

Afhandling.

Mange ere kaldede, men faa udvaldte. Dette siger jeg da nu af den HErres JEsu Christi mund foragterne til advarsel. Sige J: Hvilke ere de? Saa kommer, og betragter Christi ord med mig udi vor Evangeliske text. JEsus svarede,

og talede atter ved lignelser til dem, og sagde: Himmeriges rige lignes ved et menniske, som var en Konge, som giorde sin Søns bryllup; og udsendte sine tienere, at kalde de budne til bryllup; og de vilde ikke komme. Dette sagde hand den gang om det Jødiske folk, til hvilket hand havde sendt Propheter, og Vise, og Skriftkloge, ligesom hand og giorde endnu; Matth. 23, 34. men hos os fattes der heller ikke for saadanne, som efterfølge hine derudi, at det ligesaa vel heder om dem, naar man kalder dem til himmeriges rige, som det heed om hiine: De vilde ikke komme. Det er Gud, der jo ogsaa har vendt sit hierte til eder, og kaldet eder til sin Søns samfund; det er ham, der har beredt eder alt det gode til eders saliggiørelse, som er i Christo JEsu; det er hans store kierlighed og barmhiertighed, at hand saa gierne vil, at I skal blive deelagtige i saadant gode, og nyde det til eders fryd og glæde, og til usigelig vederqvægelse for eders siele. Hand vil, I skal være hans kiere giester, og til den ende oplukker hand himlen for eder, og vil spise eder med sin naade: hand udsender sine tienere, og lader raabe til eder: Kommer hid, kiøber uden penge, og uden betalning, viin og melk; kommer, og æder det gode, paa det eders siel kand forlyste sig med det fede; Hand byder sine tienere, at de paa det lifligste skal forestille alle sligt, og male dem Guds rige, som et bryllup, for øyne, paa det de ikke skal afskrekkes fra, men faae en lyst til det gode, og lader dem vise, at, dersom de vil have det ret got, og ønske deres siele at leve et ret got og behageligt levnet,

net, saa skal de komme til Christum, gaae ud fra alt, hvad de nu hænge ved, og overgive Christo, deres Forløsere, deres gandske hierte. Seer, saaledes har ogsaa jeg og andre HErrens tienere frit og offentlig, ikke een, men mange gange, talt med edeer: mange ere efter Guds befalning kaldede til bryllup: thi der er ingen af eder bleven udelukt, men kaldet er med høy røst skeet til alle dem, som have været udvortes til stede, at høre paa Guds ord. Er det ikke saa? Men, naar herefter jeg og andre, efterat vi saaledes have forkyndet eder ordet, og betragtet eders væsen og idræt, ere igien komne til Gud i bønnen, saa have vi maatt sige: HErre, de vil ikke komme, deres gioren og laden viser, at de blive ligesaadanne, som de længe have været, de høre det vel, men de blive ikke anderledes. Faa have der da været, som man har kundet merke paa, at de lade saadant himmelsk kald trænge ind paa deres hierte; det have vi da trøstet os med, og tænkt paa det HErrens ord: Mange ere kaldede, men faa udvaldte.

Hører fremdeles, hvad den HErre JEsus siger: Hand udsendte attet andre tienere, og sagde: Siger de bydne: See, jeg haver beredt mit maaltid, mine øxen og det fede qvæg er slagtet, og alting er rede; kommer til bryllup. Men de foragtede det, og gik hen, den ene paa sin egen ager, men den anden til sit kiøbmandskab. Men de andre grebe hans tienere, bespottede, og ihielsloge dem. Der Kongen det hørde, blev hand vred, og skikkede sin hær ud, og ødelagde disse manddrabere,

og satte ild paa deres stad. Med disse ord straf-fede hand den gang Jøderne, der til den tiid vel al-lene foragtede kaldet til Guds rige, og agtede det jordiske høyere, end det himmelske, men strax vilde gribe videre om sig, bringe ham til korset, og siden ogsaa forhaane og ihielslaae hans tienere, Apost-lerne, saa meget som stod til dem: og denne straffe-prædiken holder hand her imod dem saaledes, at hand forkynder dem den Guds retfærdige straf, som herefter skulde komme over dem og over Jerusa-lems stad, fordi de saaledes havde foragtet hans be-søgelse i naade. Sige J: Hvad kommer det os ved? Saa siger jeg eder, enhver af eder skal faae løn, efter som hand har giort til. Mange iblant eder have brokket meget i de forrige aar, det maae de endnu æde af, med mindre de giøre poenitentse for deres forrige gierninger. Mange, ja de allerfleste staae i en meget vildfarende indbildning, som Gud nemlig nok kunde være vel til freds med dem, naar de kun ikke leveve i udvortes grove synder og laster; men at det er saa stor og forskrekkelig en synd, at foragte kaldet til Guds rige, at de derved drage sig Guds vrede og hans svare domme paa halsen, det vil de ikke erkiende, ihvorvel det bliver dem ofte sagt. Lukker dog eders øyne op, og seer, hvad ont have dog disse folk i vor dags Evangelium giort? Gud lod dem sige: **Alting er rede, kom-mer til bryllup; men de foragtede det.** Dette, dette var deres synd. De vare ἀμελήσαντες, de bekymrede sig ikke for, at de maatte følge saadant Guddommeligt kald; tænkte ikke sagen ret efter; overveyede ikke, hvad det havde at betyde; rettede

ikke

ikke deres sinds bekymring derpaa, at de maatte følge det kald, de havde annammet. Men de gik hen, heder det videre, den ene paa sin egen ager, men den anden til sit kiøbmandskab. Det var i sig selv ikke ont. Ager-dyrkning bliver her ikke lastet, og heller ikke kiøbmandskab forkast; men det, at de hængde saaledes med deres hierter ved deres agre og ved deres handtering, at de formedelst kierlighed til det jordiske ikke kunde komme til nogen sund eftertanke om, hvorledes Gud havde kaldet dem til noget meget høyere og bedre. Naar nu Guds tienere straffede dem derfor, saa fik de ogsaa et lovligt had til dem, hvilket da vel siden udbrød i en forfølgelse imod dem, naar de havde leylighed og magt dertil.

Speyler eder nu, mine Elskelige, i dette deres exempel. Gud har ogsaa sendt sine tienere til eder, og naar I ikke have vildet lyde dem, eller komme til ham, saa har hand atter sendt andre tienere til eder, og opfyldt deres hierter med kierlighed til eder, saa de med at forestille eder alt det gode, som vi have i Christo, og med at foreholde eder Guds usigelige kierlighed til eders siele, med bøn og inderlig begiering have kaldet eder til Guds rige. Vidner ikke eders samvittighed om, at saadant er skeet, og at Gud saaledes har kaldet eder alle? Men hvorledes har de fleste været beskafne ved saadant almindeligt kald? ἀμελήσαντες, de have ikke agtet det. I ere endnu ikke ret opvakte af eders gamle langvarige synde-søvn; der er endnu ingen ret bekymring opkommet hos eder for, hvordan I maatte blive salige, og I have ikke, som I burde, rettet eders bekym-

ring paa, hvordan I maatte bruge og anvende naadens midler ret. Dette ubekymrede sind er eders store synd for Gud. Mange sidde alt for dybt i gierighed, og vil dog ikke lade sig overbevise derom; imidlertid tillader deres kierlighed til det jordiske ikke, at Guds ord kommer til ret kraft hos dem. Vel ere der mange, der ikke have den anseelse for andre, som de just vare saa gierige, imidlertid sidde de dog saa dybt i deres nærings-sorge, at de derover ikke tage Guds kald til hierte. De gaae vel i kirke, høre paa prædikenerne, læse daglig deres morgen- og aften-bøn, og derved trøste sig ved Christum og hans hellige fortieneste, men, naar man beseer sagen ved lyset, saa er og deres christendom dem kun et neben-verk, men deres hoved-verk er det jordiske, og hvad der henhører til det timelige liv. Saadant er deres hierte. Hvor glæder jeg mig, naar jeg engang kand finde nogen iblant eder, der begynder at giøre christendommen til sit hoved-verk; men det er noget rart. Dertil ere I vel allesammen kaldede, saa mange som I ere, men der ere faa, som følge dette kald, og i gierningen lade det ene fornødne være deres bestandige hoved-verk. Længe kand det ikke vare, forend mange ogsaa vil begynde at hade HErrens tienere, fordi de ikke vil prise dem salige ved saadan en tilstand. Tager eder vare! Alt dette er aabenbar for HErrens øyne. Saa lidet som det har lykkedes hine, nemlig Jøderne, at de have foragtet HErrens ord, saa lidet skal det ogsaa lykkes eder. Dog hører, hvad HErren siger videre: **Da sagde hand til sine tienere: Bryllupet er vel beredt, men de budne vare det ikke værd.**

Gaaer

Gaaer derfor paa veyskiellene, og byder til bryllup saa mange, som I finde. Og de tienere gik ud paa veyene, og samlede alle dem de fandt, baade onde og gode; og bryllupshuset blev fuldt af dem, som sadde til bords. Da gik Kongen ind, at besee giesterne, og hand saae der et menniske, som havde ikke ført bryllups-klædningen. Og hand sagde til ham: Ven, hvorledes er du kommen hid ind, og haver ikke bryllups-klædningen paa? Men hand taugde. Da sagde Kongen til tienerne: Binder hænder og fødder paa ham, og tager ham bort, og kaster ham ud i det yderste mørke; der skal være graad og tændergnidsel. I disse ord vilde vor Frelsere give tilkiende, at naar nu det Jødiske folk havde faaet sin dom, fordi de havde foragtet Guds ord, saa skulde hedningene kaldes til Guds rige. Iblant disse skulde der nu vel være en stor mangfoldighed, der skulde omvende sig til Gud, men mange vilde det komme til at hede om efter Hos. 7, 16. De omvendte sig, men ikke til den Høyeste, de vare som en falsk bue. Thi der skulde vel mange antage det christne-navn og den udvortes Guds-tieneste, og altsaa holde sig til den udvortes Guds folkes hob med, men derhos negte det gudfrygtige væsens sande kraft; derfor skulde Gud endelig, som en retfærdig Dommere, ligesaa vel straffe hedningene for Guds ords foragt, som Jøderne.

Her kand I nu ikke sige: Hvad kommer dette os ved? Thi her har Christus ikke talt om Jøderne, men om os, vi som ere af hedningene, og som Evan-

gelium er forkyndet for. Ligesom her staaer: **Tienerne samlede alle dem, de fandt, baade onde og gode; og bryllups-huset blev fuldt af dem, som sadde til bords**, saadan gaaer det nu til i christenheden. Enhver kalder sig en Christen, onde og gode gaae i kirke, det fattes ikke for, at jo kirkerne blive fulde nok: børnene blive døbte, og de voxne gaae til Guds bord; det kalder man da christenheden. Men, saa snart man kun lukker sine øyne op, saa finder man een for sig, der ikke haver ifort bryllups-klædningen, eller der vel har navn af, at hand er en Christen, men staaer ikke i den nye fødsels kraft, men i sin gamle og naturlige vanart, og har intet videre, end det blotte nøyn og skin af en Christen. Hvad skal vi sige? Dommeren er for døren! Hand skal snart komme, at besee giesterne. Da skal enhvers væsen blive aabenbar, da skal ingen undgaae denne dom, der ikke af hiertet har omvendt sig til Gud. Det skal hede: **Binder hænder og fødder paa ham, og tager ham bort, og kaster ham ud i det yderste mørke; der skal være graad og tænder-gnidsel. Thi mange ere kaldede, men faa udvalgte.** Der har vel været mange, der har trøstet sig ved det, at Gud har kaldet dem ved Evangelium, men de have ikke brugt dette kald i Guds orden, hvorudover de heller ikke komme til den salighed, som de ere blevne kaldede til af Gud. Og jeg siger eder, som høre dette, dersom der ikke endnu gaaer en stor forandring for sig hos mange, saa vil det ikke lykkes for eder paa det sidste, og I komme da ikke til den salighed, I nu giøre eder haab om. Det maa da være eder sagt til advarsel,

I som

I som hidindtil have foragtet HErrens ord, i det, at I ikke have vildet lade eder ved det samme bringe til en sand og grundig hiertens omvendelse til Gud.

Ach! der er ikke just nogen fornødenhed i, at den mindste deel af dem, som høre ordet, antage saadant deres himmelske kald. Da Petrus ved Evangelium lukte himmeriges rige op for Jøderne, (Ap. G. 2.) da bleve der 3000. troende; og da hand forkyndede hedningene Guds rige i Cornelii huus, (Ap. G. 10.) faldt den Hellig Aand paa alle dem, som hørde ordet. Ach! saa ville da HErren ogsaa give ordet sit stærke løb iblant eder! Det skal være mig en hiertens glæde. I see jo her for øyne, at det **er ikke Guds villie, at nogen skal fortabes,** men at de, hvilke vel ere kaldede, men ikke udvaldte, selv, ja selv ere gandske allene skyld i deres fordervelse, i det de bar have stigt ordets modtvillige foragt at tilskrive.

Ach! lader mig dog tale med eder, mine Elskelige, med al frimodighed og som for Guds ansigt. Hvor gandske elendig er dog endnu manges tilstand! Verdens kierlighed er saaet saa tykt iblant eder, og har slaget saa dybe og stærke rødder i eders hierter fra ungdommen op, at, om man end finder mangen een, der synes gierne at høre Guds ord, og villig at antage det, saa kand dog saadant, naar man undersøger det i grunden, ikke kaldes det retskafne væsen, som er i JEsu. Der er ikke den rette alvorlighed, ikke den sande nidkierhed for Guds ære, ikke den saa dyre anbefalede stræben efter helliggiørelse, ikke den Gud behagelige brændende lue af Christi kierlighed, der er, som et blus og en bræn-

dende ild, i hans sande disciples hierter. Leder man efter disse rette kiendetegn paa den sønlige udkaarelse hos Gud, hos mangen een, der ellers er en flittig tilhører, saa finder man ingen spor dertil. Men det finder man vel, at de ved deres antagne christendoms skin ere gandske fulde af vantroe og nærings-sorrig, eller føre deres levnet hiemme paa gammel viis, elske drik og selskab, eller have andre saadanne ting paa sig, der umuelig kand bestaae med en sand hiertens forandring. Saadanne staae da eller sidde i kirken, og høre alting an; men man maa trænge saa skarp ind med ordet paa deres hierter, som man allermeest vil, saa tage de det dog kun saa udvortes an, og, fordi de derved have den indbildning, at det nok kunde saa være got, saa lade de ikke ordet komme saa dybt ind i deres hiertes inderste grund, at de kunde komme til ret eftertanke om, hvor stor en forandring deres gandske væsen endnu behøvede, saafremt Christus skulde erkiende dem for sine. Saa længe nu eders tilstand er saadan, saa kand Jkke blive hiulpne, om J end ere altid til stede, og høre paa prædikenen med. Der sidder een, og tænker paa sine processer; hisset sidder en anden, og grunder paa, hvordan hand vil faae sit timelige gods formeret; hisset en anden, der plager sig med nærings-sorge; hisset een igien, hvis sind endnu er adspredt, og endnu ikke ret bleven ædrue af sit onde selskab og af sin suus og duus, som hand lever i; her og der sidder et fruentimmer, der er bestrikket i sin daarlige stolthed i klædedragt og i sit finds forfængelighed; andre ere saa indtagne af allehaande jordiske og verdslige lyster, at ordet derover

ver ikke kand tages til hierte; andre ere saa kolde og dovne i deres væsen, at de sidde og sove og slumme under prædikenen, og naar den er ude, saa vide de ikke, hvad der er prædiket. Ja hvem der lod sig forblinde af tilhørernes mængde, hand maatte tænke, Guds rige grønnedes og blomstredes iblant eder. Men, o! hvor faa ere det, der med tilbørlig agtsomhed og med tilegnelse paa sig selv høre paa ordet! Hvor faa ere der iblant eder, der jo forhindre sig selv, saa at Evangelii klare skin ikke kand straale ind i deres hierter! De fleste ere, som der staaer i Evangelium, og som for er sagt, ἀμελήσαντες, uden omsorg og bekymring for, hvorledes de maatte komme til at følge det himmelske kald. Og ligesom det der heder: **Den ene gik hen paa sin egen ager, men den anden til sit kiøbmandskab**, ligesaadan gaae og I, naar I have hørt ordet, til eders forrige viis og vane igien, og bære eder ligesaadan ad igien, som tilforn, og bekymre eder ikke for, at eders hierter maatte blive fri fra al verdens ureenlighed, og fra det lønlige hyklerie, hvorved I dog giøre eder uskikkede til at faae den rette kraft og frugt af ordet. Derfor, ligesom kaldet intet har hiulpet hine, ligesaa kand det og paa saadan maade aldeles ikke hielpe eder, at I ere allesammen udvortes kaldede ved Evangelium. Hører mig dog, mine Elskelige, tænker dog ikke, at I dermed fyldestgiøre en tilhøreres pligt, naar I komme, sidde eller staae der en times tiid eller længere, og høre, hvad der prædikes. Det ord, I høre, maae I ret eftertænke, sinukt prøve eder selv derefter, søge at beholde det samme i eders hierter, naar

I kom-

I komme hiem, og i den efterfølgende tiid være alvorlig betænkte paa, at I maae blive saadanne, som det er eder sagt, da maae I smukt boye eders stive knæ for Gud, opløfte eders hænder til himmelen, bede og ydmygeligen anholde om, at Gud vil giøre eder anderledes, og saa ikke give eder til den forrige syndige leve-maade igien, men meget mere herefter give agt paa eders hierte, og, naar det vil paa den vildfarende vey igien, da strax fornye eders gode forset, og sukke til Gud om hans gode Aands regiering, holde eders tunge i tomme, at I ikke tale noget ont dermed, tænke i alle eders gierninger, om de og komme overeens med Guds ord og villie, og da heller lade eders liv, end at I vitterlig og forsetlig skulde ville giøre noget, som Gud har forbudet i sit ord. I saadant et sind maae I da fare fort, daglig kæmpe imod synden, men altid ivrigere og ivrigere efterfølge den HErre JEsum, og altid med større og større alvorlighed efterjage helliggiørelsen, ingen vanskelighed lade afskrekke eder derfra, og saaledes blive bestandig paa den trange vey, der allene fører til salighed, og søge efter at blive altid bedre og bedre bekiendte med den HErre JEsu, paa det at I kand af hans fylde faae al den kraft, som eder er fornøden til det sande gudelige væsen. Tykkes I, det er for besværligt, (ihvorvel I aldeles ikke skal finde det besværligt, men saadan ansee I det kun nu uden grund) og mene I, I kand ikke lade eder saa binde, og I vil heller bære eder ad fremdeles, som I have baaret eder ad hidtildags, vel høre ordet, men derhos leve, som I synes got, saa betænker dog, at det omsider engang vil hede: Binder hæn-

hænder og fødder paa ham. Hvo som ikke her vil lade sine hænder og fødder, ja mund og hierte binde ved Guds ord, men vil leve i sin u-tæmmede kiødelige frihed, hand skal bindes hisset, og kastes i det yderste mørke, **hvor der er graad og tænder-gnidsel.** Vil I ikke nu troe det, saa erfarer det da til eders evige vee. Men at dette vee kand afvendes fra eder, saa oplofter jeg paa ny min røst iblant eder, og kalder eder i den HErres navn, som jeg er sendt af til eder, og siger: **Kommer til bryllup**; nemlig til Lammets bryllup, til Christi naades rige, lader Guds rige oprettes i eder, legger alle undskyldninger til side, efterdi her ingen undskyldninger gielde, lader verdens kierlighed fare af eders hierter, haver afskye til eders syndige væsen, som I have ført hidindtil, betænker, hvortil I ere kaldede, betragter den Guds naade, eder tilbydes, og overveyer den evige herlighed, som hand vil skenke eder, saa fremt I lydig efterkomme dette kald, som jeg nu paa ny har lagt eder paa hierte og samvittighed. Ingen sige herefter, at hand ikke er kaldet; hans hierte vilde vidne imod ham paa den yderste dag, og erindre ham om, at hand mange gange, ja og nu paa ny er bleven kaldet. I ere **mange**, og de blive nu allesammen kaldede ved dette ord. O! tænker paa det ord: **Mange ere kaldede, men faa udvaldte.** Hvorfor? Fordi de ikke agte deres himmelske kald, men ere blevne hængende ved verden. Men dersom I adlyde det ord, som nu er eder forkyndet, og blive ved derudi, saa skal I ogsaa være iblant de udvaldte, komme til at see Guds herlighed tillige med dem, og evindelig love og prise Gud i evig fryd og glæde. Amen!

Be-

Beslutnings-Bøn.

Amen! ja, HErre JEsu, dit navn være priis, los, ære og taksigelse for det himmelske kalds ord, som du ogsaa igien i denne time har ladet forkynde. Forlad os af naade, hierte Frelsere, at vi vel fra vor barndom op mange gange have bekommet saadant et kald, men, desverre! foragtet det, og ikke agtet det saa dyrebart, som vi billig skuldet agtet og holdet det for. Og da din naade er saa overvættes over os, at du paa ny har ladet samme kald skee til os paa nærværende tiid; ey! saa forlene os da ogsaa kraft at følge det samme. Vil vort hierte herefter en anden vey, saa lad os høre den røst: Dette er veyen, den skal I vandre paa, og ellers hverken til den høyre eller til den venstre side. Lad dit ord stedse give echo og gienlyd i os: Mange ere kaldede, men faa udvaldte; og saa tit vi tænke herpaa, saa erindre os og om det kald, som vi paa ny have faaet paa denne tiid, paa det at vi maae bekymre os for at stadfæste det, og ikke snuble, som de halte, men springe for frimodighed udaf din kraft, som hiortene, i dine veye, indtil vore fødder komme til at staae i det himmelske Jerusalems porte, og vi komme til Lammets bryllup, hvortil vi ere kaldede. Dit navn være los og priis, ære og evig berømmelse og taksigelse. Amen!

Amen!

Den

Den 21. Søndag efter Trinit.

Den skrøbelige Troe.

JEsus Christus komme vor skrøbelighed til hielp formedelst den Hellig Aand, hvilken hand har lovet os, og gjøre os stærke og faste i troen!

Annammer den, som er skrøbelig i troen. Denne regel gav Paulus de troende Romere cap. 14, 1. men giver dermed ogsaa tilkiende, hvad for en tilstand der har været i den første Christen-Menighed til Rom. Hand havde sagt om dem cap. 1, 8. **Hand takkede sin Gud ved JEsum Christum for dem, at deres troe forkyndtes i den gandske verden.** Dette giver klarlig nok tilkiende, at der ey allene maae være funden en temmelig mængde af troende sammesteds, men at ogsaa deres troe for sin storheds og styrkes skyld maa have givet et meget herligt skin og glands fra sig i alle lande. Saa var det da nu ikke lutter svagtroende, der vare, men, om det end ikke var de allerfleste, saa maatte der dog visselig være et got antal af saadanne, som vare stærk-troende, til hvilke Paulus kunde sige: **Annammer den, som er skrøbelig i troen,** ligesom nemlig flere friske menniskér tage en legemlig svag og syg imellem sig, og opvarte og pleye ham, indtil hand bliver frisk. Herudi var der altsaa meget stor forskiel imellem den

den Romerske Menigheds tilstand til den tiid, og den tilstand, de christelige Menigheder ere udi til vore tider. Thi omendskiønt Evangelium ogsaa forkyndes i vore tiders Menigheder, og saavel den hellige Daab, som Nadveren, findes i de samme efter Christi indstiftelse, og hver mand udvortes bekiender sig til Christi lærdom, saa er det dog i almindelighed meget anderledes beskaffen med de folk, Menighederne bestaae af, end det var hisset. Thi der ere mange, som kalde sig Christne, men som ere meget langt fra det retskafne væsen, som er i Christo JEsu; men er der dog nogen velsignelse tilovers derudi, saa er det mestendeels svag-troende. Det er, desverre! faa, den rette grønnende og frugtbringende troens kraft viser sig paa. Imidlertid bliver den Pauli regel fast: **Annammer den, som er skrøbelig i troen.** Ja, jo flere skrøbelige der ere udi Menighederne i vore dage, jo mere giøres det fornøden, at øve saadan en regel; og den, som kiender troens skrøbelighed paa andre, maa saaledes søge at bevare sig selv i aandens fattigdom, at hand ikke holder sig selv for stærk, men glæder sig ved, at JEsu Christi naade og kraft understøtter og styrker ham. Seer hand en skrøbelighed hos sin broder, saa maa hand vide, at det er HErren en let sag, at styrke den samme. Og hvo veed, om ikke den anden kand i morgen see hans skrøbelighed paa ham? Nu vil jeg ikke applicere dette paa eders tilstand, men jeg vil siden tale herom; men I maae vide, at det skeer med god betænksomhed, at der paa nærværende tiid skal handles om den skrøbelige troe. Værer derved agtsome, enten I ere svag- eller stærk-troen-

troende, paa det om Jere skrøbelige, I da nu maae lære, hvordan I skal ansee eders tilstand, eller, om I ere stærke, I da maae lære af Christi exempel, hvordan man maa annamme den, som er skrøbelig i troen. Hertil behøve vi allesammen Guds og hans Aands naades virkning og kraftige bistand, og altsaa lader os da ydmygelig bede Gud derom i HErrens bøn: **Vor Fader, du som o. s. f.**

Texten.

Joh. Cap. IV. v. 46–54.

Og der var en Kongelig mand, hvis søn laae syg i Capernaum. Der denne hørde, at JEsus kom af Judæa til Galilæa, gik hand til ham, og bad ham, at hand vilde komme ned, og helbrede hans søn; thi hand var dødsyg. Da sagde JEsus til ham: Dersom I ikke see tegn og underlige ting, vil I ikke troe. Den Kongelige mand sagde til ham: HErre, kom ned, før mit barn døer. JEsus siger til ham: Gak bort, din søn lever; og menniskет troede det ord, som JEsus sagde til ham, og gik bort. Men i det hand gik nu ned, mødte hans svenne ham, og forkyndte, og sagde: Dit barn lever. Derfor udspurde hand den time af dem, paa hvilken hand havde faaet bedre; og de sagde til ham: i

gaar ved den syvende time forlod feberen ham. Da merkte faderen, at det var paa den samme time, paa hvilken JEsus havde sagt til ham: Din søn lever; og hand troede selv, og alt hans huus. Dette det andet tegn giorde atter JEsus, der hand kom af Judæa til Galilæa.

Saa skal da denne gang, saasom vi have givet tilkiende, i eenfoldighed handles udaf vor nu oplæste Evangeliske text

Om den skrøbelige Troe.

Derved skal vi have at betragte

I. Hvorledes den skrøbelige troe aabenbares og bestraffes af Christo, og
II. Hvorledes den styrkes af ham.

HErre JEsu, vi vide, at du kand have medlidenhed med vor skrøbelighed, og ikke alleneste bær virkelig medlidenhed med den udvortes, men ogsaa med vor indvortes troes skrøbelighed, og er ogsaa rede til at komme den samme til hielp. Saa lad da nu din kraft være mægtig i vor skrøbelighed, forbind det saarede, røgt det skrøbelige, giv de trætte kraft, og formeer de vanmægtiges styrke. Velsign hertil det ord, som paa nærværende tiid bliver forkyndet i dit navn, for din egen skyld. Amen!

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Det er altsaa det første, vi paa nærværende tiid have at betragte, hvorledes den ſtrøbelige troe aabenbares og beſtraffes af Chriſto. Udi vores forehavende text fortælles os, hvad der har tildraget sig med en Kongelig mand, det er, en Kongelig betient af Kong Herodes, som var Fierdings-Fyrste i Galilæa, nemlig, at hans søn har ligget dødelig syg i Capernaum, hvor Christus ellers har giort mange tegn og mirakler, ja har saa meget havt sin daglige omgængelse, at den og bliver kaldet hans egen stad. Matth. 9, 1. Ligesom nu sammesteds ellers uden tviil er bleven talt meget om den HErre JEsu, saa blev der paa denne tiid talt om det, at JEsus var kommen af Judæa til Galilæa. Da nu den Kongelige mand hørde dette, gik hand til ham, og bad ham, at hand vilde komme ned med ham fra Cana, hvor hand den gang var, til Capernaum, som laae temmelig langt derfra, og ſkynde sig at helbrede hans søn, som nu laae i sit yderste, paa det ikke hans søn skulde dø bort for ham, førend hand kom. Hos denne Kongelige mand fandtes der altsaa en troe, og det beviiste hand med gierningen. Thi der var intet, der bevægede ham til at søge den HErre JEsum, uden den troe, som boede i hans hierte. Men hos denne hans troe var der en stor ſtrøbelighed, hvilken hand selv endnu ikke kiendte; thi hand meente, det var ikke mueligt, den HErre JEsus kunde helbrede hans syge søn, med mindre hand paa en

synlig maade var nærværende efter legemet, lagde sin haand paa ham, og derved helbredte ham, ligesom hand havde giort ved andre syge. Da hand nu ikke kiendte denne sin troes store skrøbelighed, aabenbarede den HErre JEsus ham den, og bestraffede den tillige, da hand sagde til ham: **Dersom J ikke see tegn og underlige ting, vil J ikke troe.** J Galilæer, vilde Christus sige, have til deels paa Høytiden i Jerusalem seet mange tegn, som jeg der har giort, derfor troe J nu ogsaa, J som ere komne med til Høytiden; (v. 45.) men J skulde troe det ord, som er prædiket for eder, thi dette er troens rette art: men fordi J nu ere saa svag-troende, at J ikke troe ordet, dersom der ikke komme tegn og underlige gierninger dertil, saa tænke J da og, jeg kand ikke hielpe videre, end som J have seet med eders øyne i de mirakler, som ere skeete. Hos denne Kongelige mand kom dette dertil, at hand var en mand af naturlig og verdslig viisdom, og udvortes værdighed. Ligesom nu fornuften ellers pleyer at være stærkere, end troen, hos saadanne folk, saa fandtes der ogsaa hos denne mand saadan en seenhed til at troe, at hand tænkte, den HErre JEsus kunde ikke saa vel fraværende, som synlig nærværende med legemet, helbrede hans søn. Men om nu endskiønt den HErre JEsus allerede havde sat ham til rette derfor, og hand ogsaa gierne tog imod denne tilrette-settelse, saa gav hand dog den samme paa ny tilkiende, i det hand sagde: **HErre, kom ned, før mit barn døer.** Troe var der i hans hierte, men den skrøbelighed hængde endnu ved ham paa den tiid, at hand ikke forandrede sin bøn,

men

men i den tillid, at den HErre JEsus vilde holde ham sin skrøbelighed til gode, drev paa, at den HErre JEsus maatte gaae med ham til Capernaum, til hans syge søn. Hand skulde sagt: Ej! saa siig da kun et ord, saa bliver min søn helbredet, saadan som vi finde, at Hovedsmanden har talt Matth. 8, 8. hvilken og var fra Capernaum, saa kunde man have fattet af hans ord, at hans troe var bleven stærkere, og hand nu havde fattet en større tillid til den HErre JEsum, end tilforn. Altsaa var da hans troe i kamp, og laae ligesom en syg i sin svaghed, endog da Christus aabenbarede og bestraffede den. Hvorledes vi skal henføre sligt paa os, skal vi siden fornemme.

Den anden Deel.

Nu vil vi gaae videre, og nu ogsaa **for det andet betragte, hvorledes den Herre JEsus har styrket den skrøbelige troe.** Hand sagde til den Kongelige mand, heder det i vor text: **Gak bort, din søn lever.** Nemlig, den HErre JEsus ynkedes over dette svag-troende menniske, hand forlod ham hans troes skrøbelighed, udi hvilken hand dog var saa tro, at hand ikke lod sig afholde ved den tilrette-settelse hand fik, men blev, om end under nogen kamp, dog fast i sin tillid, og holdt an med bøn hos den HErre JEsum, ey tvilende, at hand jo endda skulde hielpe ham, om hand endskiønt endnu talede saa haardt med ham, saasom det var noget, hand og hans lige vel havde fortient. Saa annammede da den HErre JEsus ham i denne hans svage troe, forkastede ham derfor

ikke, men styrkede ham meget mere, i det hand giorde det, som var meget mere, end den Kongelige mand havde troet ham til. Thi saa vitt havde hans troe ikke strakt sig, at den HErre JEsus kunde og fraværende helbrede hans syge søn ved et ord, som gik af hans mund: men nu skulde hand faae at see, og erfare i gierningen, at sligt var ogsaa mueligt for den HErre JEsu. Derfor sagde den HErre JEsus: **Gak bort, din søn lever.** Den skrøbelige troe vilde ikkun see, men her havde intet andet sted, end at troe, og ikke at see. Hand skulde lade det komme an paa dette Christi bare ord, og, om hand endskiønt var gaaet fra sin søn død-syg, saa skulde hand dog nu troe dette eneste Christi ord, at hand skulde finde ham karsk og sund, naar hand kom hiem. Og saa skede det da og, at den Kongelige mand nu ikke mere begierede, at den HErre JEsus vilde gaae ned med ham, men holdt sig med sin troe ved dette eneste Christi ord. Thi saa staaer der i vor text: **Og menniſket troede det ord, som JEsus sagde til ham, og gik bort.** Hvad er klarere, end at den HErre JEsus maa i den skiulte hiertens grund have styrket denne svag-troende udi sin troe, og at altsaa denne mand ved Christi ord virkelig er bleven stærkere i sin troe. Thi var hans troe bleven saa skrøbelig, som den før var, saa havde hand endnu holdt længere an om, at den HErre JEsus vilde gaae ned med ham; men nu fattede hand JEsu ord i sit hierte, saaledes, at det var ham ligesaa meget, som om hand havde faaet den HErre JEsum ned med sig, ja endnu mere. Thi forhen troede hand kun, at haus søn skulde blive hiulpen

af

af den HErre JEsu, naar hand først kom til ham, og lagde haand paa ham; men nu troede hand, at hans søn var allerede hiulpen ved dette ene ord, efterdi den HErre JEsus ikke havde talt i den tilkommende, men i den nærværende tiid, og sagt: **Din søn lever**, eller er uden dods fare, og befinder sig nu virkelig frisk og vel, ligesom andre menniskér. Der see vi da tillige det middel, hvorved den skrøbelige troe den gang er bleven styrket, nemlig den HErres JEsu ord, hvilket hand har udtalt med besynderlig eftertryk og meget stor kraft, som har igiennemtrængt denne svagtroende mands hierte.

Derpaa kom nu den Kongelige mand fra kraft til kraft, det er hans troe blev alt jo kraftigere og kraftigere styrket. **Thi i det hand gik nu ned, mødte hans svenne ham, og forkyndte, og sagde: Dit barn lever. Derfor udspurde hand den time af dem, paa hvilken hand havde faaet bedre; og de sagde til ham: I gaar ved den syvende time forlod feberen ham. Da merkede faderen, at det var paa den samme time, paa hvilken JEsus havde sagt til ham: Din søn lever.** Den kierlighed, tienerne havde til deres herre, bevægede dem til, at de strax paa timen, da den syge var i saadan en hast bleven frisk, vilde bringe ham denne glædelige tidende, og derved befrie ham fra at sørge videre for sin søn: men der var en høyere haand der under, der saaledes bestyrede det. Altsaa gik hand bort i troen, var vel til mode og saare frimodig, og nu uden al frygt for sin søn, for det ords skyld, som den HErre JEsus havde sagt til ham. Hvad for et liggen-

desæ hand der havde i sit hierte, vidste hans tienere ikke: men de maatte nu uden deres vidende være redskaber til, at hans troe til den HErre JEsum endnu blev mere styrket og forøget. De sagde: **Dit barn lever.** Ligesaadan havde den HErre JEsus ogsaa sagt til ham tilforn: **Din søn lever.** Dette gav endnu gien-lyd i hans hierte, og glædede ham; og see, der giver det nu ogsaa en gien-lyd uden fra, den gang tienerne sagde: **Dit barn lever.** Enhver kand let tænke, hvor dette nu har styrket hans troe, men tillige ogsaa formeret hans ærbødighed for den HErre JEsum og hans herligheds erkiendelse.

Her gik det altsaa, ligesom der staaer Ordsp. 4, 18. **De retfærdiges sti er som et skinnende lys; der fremgaaer, og lyser indtil høy dag.** Thi da hand nu udspurde af sine tienere den time, paa hvilken det var bleven bedre med hans søn, og de derpaa sagde ham, at feberen havde i gaar ved den syvende time pludselig forladt ham, og hand da paa eengang var bleven fri; K, og hand befindede sig, at det just havde været paa den samme time, paa hvilken JEsus havde sagt til ham: **Din søn lever;** see, da blev hans troe ey allene styrket, men ligesom consummeret og fuldendet, saa hand nu paa det allervisseste erkiendte og troede, at den HErre JEsus paa en forunderlig maade havde fraværende helbredet hans søn, og derfor ogsaa nu ærede ham saa høyt i sit hierte, at hand troede paa ham, som paa Guds Søn, og udi saadan troens kraft blev en præst i sit huus, og førde alle sine huus-folk til saadan en troe, saasom her staaer: **Hand troede selv,**

og

og alt hans huus, Og fordi denne den skrøbelige troes bestyrkelse var af saa stor en vigtighed, saa setter ogsaa Evangelisten til: **Dette det andet tegn giorde atter JEsus, der hand kom af Judæa til Galilæa.**

Tilegnelse.

Efterat vi da nu, Elskelige i HErren, have seet paa den Kongelige mands exempel, hvorledes den skrøbelige troe er aabenbaret og bestraffet af den HErre JEsu, men tillige kraftig styrket; saa merker da til eders nytte, 1.) **at man ikke maa giøre sig nogen forfængelig roes eller nogen falsk udflugt af den skrøbelige troe.** Mange mene, naar de vide at sige det sprog: **Jeg vil helst rose mig af mine skrøbeligheder,** hvilket vel bruges af Paulus selv 2 Cor. 12, 9. men i en gandske anden mening, saa kunde de dermed tilstrekkelig nok undskylde sig, naar man setter dem til rette for deres lunkne christendom. Men jeg siger eder, at de, der saa kek rose sig af den skrøbelige troe, ere aldeles ikke saadanne folk, som i gierningen have en skrøbelig troe, men det er deres vantroe, de saa vil lade løbe under navn af den skrøbelige troe, og ere saa fulde af egen-kierlighed, at de ikke vil erkiende deres vantroe, om samme dem endskiønt og foreholdes af deres gierninger. Og fordi de ere opdragne og fødte i christenheden, saa sette de uden prøve dette saa lige frem forud, at de ere troende christne: og siden de have hørt, den skrøbelige troe er og en troe, hvilket i sig selv er en sandhed, saa giøre de sig heraf en falsk trøst, og indbilde sig, at de endda have troe, om det endskiønt er en skrøbe-

lig troe. Men nu vide I jo af Guds ord, at man maa kiende troen paa sine rette kiendetegn, nemlig af frugterne. Thi ligesom et seneps-korn, om det endskiønt er det mindste iblant al sæd, endda har sin skarphed, ligesaa maa og troen, om den end var nok saa svag og liden, have sin sande skarphed og kraft udi sig. Er det en sand troe, saa er den altid forbunden med et sandfærdigt had til alt ugudeligt væsen. Om Christo heder det Psal. 45, 8. **Du elskede retfærdighed, og hadede ugudelighed**? ligesaadan maa det ogsaa i sin maade hede om enhver sand Christi lem, om det end var den skrøbeligste og ringeste. Have I ikke lært af Epistelen til de Romere cap. 8, 9. at, **om nogen ikke haver Christi Aand, den er ikke hans**? Der staaer ikke: Om nogen ikke haver Christi Aand, denne er en skrøbelig Christen, men, **denne er ikke hans**; men er der nogen, som har Christi Aand, eller **Guds Aand regierer ham**, hvilket er eet og det samme hos Paulus paa det anførte sted, saa kand det jo ikke andet være, end at hand ogsaa i sandhed efterfølger Christum, ihvorvel man negter ikke, at jo een efterfølger ham med stærkere skrit, end en anden. Have I ikke ogsaa ydermere lært af Epistelen til de Galater cap. 5, 24. at **de, som høre Christum til, have korsfæst kiødet med lysterne og begieringerne**? Der staaer ikke: De stærk-troende have korsfæst deres kiød med lysterne og begieringerne, men, **de, som høre Christum til**, enten de nu ere stærk eller svag-troende. Hvo som nu ikke har korsfæst sit kiød med lysterne og begieringerne, den hører ham alde-

aldeles ikke til, og troster sig forgieves ved den skrøbelige troe. Have I ikke ydermere hørt, at **hver den, som nævner Christi navn, bør afstaae fra uretfærdighed?** 2 Tim. 2, 19. Det heder ikke: Hvo som ikke afstaaer fra al uretfærdighed, den er endnu en skrøbelig Christen, og har en skrøbelig troe, men: **Hver den, som nævner Christi navn, bør afstaae fra uretfærdighed.** Det er ligesaa meget, som det kunde hede: Er der nogen, der ikke afstaaer fra al uretfærdighed, saa lade hand kun ogsaa Christi navn blive af sin mund, og rose sig aldeles ikke af ham; thi hand hører ham slet ikke til. Derfor vogter eder for den, desverre! alt for almindelige, men falske trost, som man gior sig af den skrøbelige troe.

Men jeg siger eder ogsaa, 2) **at I skal lade eder det være kiert, om eders skrøbelige troe, saa fremt der ellers i sandhed er nogen troe hos eder, bliver aabenbaret og bestraffet.** De iblant eder, som deri ere den Kongelige mand lige, at de vel have troe, men i meget stor skrøbelighed, de skal holde det for en stor velgierning, naar de, som den Kongelige mand, blive overbeviiste og førte til kundskab om, hvad for store ureenheder der endnu hænge ved den liden troens gnist hos dem, som er opvakt udi dem i pœnitentsæ og omvendelsæs orden. Christus bliver Malach. 3, 2. lignet ved **en smeltendes ild,** og ved **tvetteres sæbe.** Saadan maa enhver tro Lærere, ja i sin maade enhver troende Christen ogsaa være, at hand giver sin næste, ikke af nogen laste-syge, men af hiertelig kierlighed, sine ureenheder og pletter tilkiende. Hvem der

nu

nu er nogen sandhed udi, ham er det kiert, at hans store skrøbeligheder, som hand endnu har hos sig, blive ham tilkiendegivne, paa det at hand under hiertelig bøn og ydmyg begiering, og udi Christi kraft kand renses derfra.

Thi jeg siger eder og, 3.) **at det ingenlunde er nok, at man gierne lader sig bestraffe for sin svage troes skyld, men at man og maa tragte efter at anvende saadan bestraffelse til sin sande forbedring.** Saadan ere mange sindede, at de kand vel lide, at man foreholder dem deres skrøbelighed i troen, og bestraffer den samme, men lade det derved blive, og tage sig altid igien saadan en lønlig trøst af deres svage troe, som fører til sikkerhed. Saadanne folk bedrage sig selv. Thi nu, efterat deres troes skrøbelighed er dem viist, skulde de smukt kæmpe for og af al magt legge flid paa, at deres troe kunde styrkes og forøges ved de af Gud forordnede midler. Udi denne materie maa man billig anvise enhver til trøst udi sin troes skrøbelighed det 5. Capitel i den anden Bog af sal. Johan Arndts om den sande Christendom. Men det er vel at merke, at der ere mange, som læse dette Capitel, hvilke endnu ikke nær ere saadanne folk, som det henhører til. Thi i samme Capitel settes det forud, at een maa i sandhed være omvendt til Gud, hvilken sande omvendelse der handles udførlig om i den hele første Bog. Derfor giorde mange, der trøste sig med det anførte Capitel udi deres formeente svage troe, bedre, om de først førde sig den første Bog vel til nytte, paa det de ikke skulde trøste sig for tilig, førend nemlig der er nogen sand omven-

vendelse skeet udi dem. Imidlertid have dog de, der i sandhed ere svagtroende, aarsag til at prise Gud for, at hand ved denne mands pen har forelagt dem saadanne skionne trøstes-grunde, som ere tagne af den Hellige Skrift. Men disse skal og vel merke, at det langt fra ikke er nok, at de læse samme Capitel til deres trøst, men at de meget mere skal anvende det dertil, at de herefter kand blive stærkere i deres troe. Mon vel en syg vilde være til freds med den trøst, at et sygt menniske dog og var et menniske? Vilde hand ikke sige: Men jeg vilde gierne være frisk. Ligeledes maa det heller ikke være os nok, at vi blive trøstede og til freds stillede udi vor troes skrøbelighed, men dertil maa al trøst sigte, at man ogsaa kand blive sund i troen, og komme til den sande kraft og styrke i den samme. Er dette ens oprigtige alvor, saa læse hand bemeldte Johan Arndts Capitel om den skrøbelige troe ey allene eengang, men vel ti og hundrede gange. Thi saa skal hand altid faae en ny troens kraft deraf, og ikke dysse sig selv i søvn ved saadan en trøst, men altid blive mere munter og frimodig derved i troen, og altid frimodiger anvende sin troes forøgelse til, des alvorligere og ivrigere at efterjage helliggiørelsen.

Men nu siger jeg eder og, 4) **at Gud ikke forkaster eller støder nogen fra sig for sin skrøbelige troes skyld, saafremt der kun er en sand troe, men hvo som har troe, er Gud behagelig, enten hand er skrøbelig eller stærk i troen.** Seer paa den Kongelige mand. Den HErre JEsus maatte for hans svage troes skyld sige dette haarde ord til ham: **Dersom I ikke see tegn og under-**

underlige ting, vil I ikke troe; men siden der dog var en, omendskiønt skrøbelig, troe udi ham, saa havde Christus taalmodighed med ham, og kom hans skrøbelighed til hielp. Ligesaadan kand I ogsaa vist forsikre eder paa, at, om dette ellers er en sandhed i eders hierte, at I ved at kiende den synd, der hænger ved eder, tage eders tilflugt til eders HErres JEsu blod og vunder, og i sandhed elske retfærdighed og hade ugudelighed, den HErre JEsus da gierne vil annamme eder i saadan eders skrøbelighed, og styrke eder udi eders troe, ligesom hand her har giort ved den Kongelige mand, der var svagtroende, og dog hverken gik hielpe- eller trøstes-løs bort fra Christo. Betragter smukt, hvorledes Christus har allevegne omgaaedes med de svagtroende i sin fornedrings dage. Hand siger Matth. 9, 12. **De karske have læge ikke behov, men de som have ont.** Hand trøstede Jairus, da hand vilde blive skrøbelig i sin troe. Marc. 5, 36. **Frygt ikke**, sagde hand til ham, **troe ikkun.** Det maa enhver svag-troende vel tilegne sig, og heraf erkiende Christi sind og art, hvorledes hand vil have enhver af sine troende paa samme maade oprettet, naar hand begynder at synke og blive skrøbelig i sin troe. Tænker paa hiin fader, hvilken den HErre JEsus hialp, da hand raabte grædendes Marc. 9, 24. **Jeg troer, HErre, hielp min vantroe**, og forkastede ham ikke, fordi hand domte og bestraffede sig selv for sin vantroe. Vel er det sandt, at det er HErren meget kierere og angenemmere, naar vi ere stærke i troen, end naar vi ere skrøbelige derudi. Thi hvad for forældre er det ikke

kie-

kierere, at deres børn ere kiærke, end at de ere svage? Imidlertid kand dog den, som er svag og syg i troen, billig og altsaa med god grund trøste sig derved, at HErren udi stor kierlighed og barmhiertighed annammer den, som er skrøbelig i troen, og udaf saadan kierlighed ey allene straffer hans skrøbelighed i troen, men endogsaa giver ham mere kraft, saa at hand kand blive stærkere, paa det at hans navn da og mere og bedre kand herliggiøres ved ham, end tilforn.

Og saa siger jeg eder da, 5.) **at, dersom I tage de hidindtil giorte erindringer vel i agt, saa skal dette være velsignelsen og frugten deraf, at ogsaa eders sti skal være som et skinnende lys, der fremgaaer, og lyser indtil høy dag.** Naar I maae stride med troens skrøbelighed, saa kommer det eder for, som det altid skulde blive saadan; men bliver I kun ved at stride, holder derhos ved i bøn og ydmyg begiering til Gud, seer u-afladelig paa JEsum, troens begyndere og fuldkommere, og tænker paa hans ord, som hand sagde til Martha: Joh. 11, 40. **Sagde jeg dig ikke, at dersom du kunde troe, skulde du see Guds herlighed?** saa skal I da snart erfare, hvor nær den HErre JEsus er eder, og hvor kraftig hand veed at oprette og styrke de svagtroende. Dette have alle Guds troende erfaret i deres deel. O! hvad er der fordelen stor, naar menniſket ey ved sin troes skrøbelighed har ladet sig bevæge til at vige tilbage, og nu seer Guds herlighed i den sag, hvorudi hand har maatt stride sig igiennem i troen! Og dersom dette tit og mange gange vederfares menniſket, hvor saa-

ve

re bliver da hans siel ved saadan idelig erfaring styrket i troen! Der finder menniſket, hvad for en stor forskiel der er imellem den skrøbelige troe, og den, som Christus har styrket. Seer paa den Kongelige mand. Da hand endnu var i sin troes skrøbelighed, da maalede hand den HErres JEsu herlighed efter sin troes lidet maal, i det hand meente, JEsus kunde ikke hielpe, med mindre hand kom ned med ham; der læser man heller ikke om ham, at hans huus var bleven omvendt og bragt til troen af ham: men da im hans troe var bleven styrket af Christo, hvor snart blev hand da til en gandske anden mand, hvor var der da lys, liv og kraft hos ham, hvor frimodig gik hand da hiem, og bar sig nu ogsaa gandske anderledes ad i sit huus, blev en præst for sin son og sine huus-folk, og omvendte dem til Christum. Dette vil jeg nu henføre paa eder. Saa længe som J gaae saa fort i eders troes skrøbelighed, er det lidet levende og Guddommeligt, som yttrer sig hos eder; men vilde J give den JEsu Christi kraft, som trænger ind paa eder, rum og sted hos eder, saa skulde man snart faae at see, at der bleve andre folk af eder: da skulde eders troes ild ogsaa tænde dem an, som høre eder til, da skulde forældre med deres troe skinne for deres born og tyende, og da skulde man merke et bedre regimente i husene, og altsaa og en større velsignelse i alle stykker. Da J nu altsaa have hørt dette, saa lader dog sligt tiene eder til en opvækkelse, paa det J ikke skal have hørt det forgieves, men at der maa herefter findes en ret grønnende og rigelig frugt-bringende troe iblant eder. Jeg slutter med det sprog Es. cap. 40, 31. De, som forven-

vente HErren, skal fornye deres kraft, de skal opfare med vinger, som ørnene; de skal løbe, og ikke vansmægte, gaae, og ikke blive trætte. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Hen du, o! HErre JEsu, du som er den, hvilken vi skal forvente, velsigne du dertil det ord, som nu er forkyndet, at vi herefter maae være iblant deres tal, der forvente dig, og altid fornye deres kraft, at vi ogsaa maae herefter opsvinge os med troens vinger, som ørnene, løbe i troens veye, og ikke vansmægte, og gaae paa dine veye, og ikke blive trætte. Amen!

Den 22. Sondag efter Trinit.

Troens taknemmelighed for den annammede Guds naade.

Gud, som er stor af barmhiertighed, og rigelig har bevist den samme paa os, hand give os ved sin Aand, at vi maae være ham taknemmelige derfor, elske ham igien, efterdi hand har elsket os, og bevise os imod vor næste, som de, der ere rigelig benaadede af ham i Christo JEsu. Amen!

Elskelige i HErren! Paulus taler paa tre steder med besynderlig eftertryk om den taknemmelighed, som vi ere Gud skyldige. Thi saa siger hand Col. 2, 6. 7.

Derfor, ligesom I have antaget Christum JEsum, HErren, saa omgaaes i ham; rodfæstede og opbygte i ham, og stadfæstede i troen, ligesom I ere lærte, overflødige i den samme med taksigelse. Og cap. 3, 15. Guds fred triumphere i eders hierter, til hvilken I og ere kaldte i eet legeme, og vorder taknemmelige. Ligeledes 1 Thess. 5, 18. Gjører taksigelse i alle ting; thi det er Guds villie i Christo JEsu til eder. Nu ere vel alle menniskér HErren vor Gud til taknemmelighed forbundne; thi hand har skabt dem alle, hand opholder dem og alle, og gjør dem got, (Ap. G. 14, 17.) hand har ogsaa givet den gandske verden sin Søn til en Frelsere og Midlere, og ladet sit Evangelium prædikes iblant alt creaturet, som er under himmelen: Col. 1, 23. men paa de anførte steder Col. 2, 6. 7. og cap. 3, 15. og 1 Thess. 5, 18. udfordrer Paulus egentlig og fornemmelig taknemmeligheden af dem, som have antaget Christum JEsum, og udi ham i gierningen have erlanget Guds naade, saasom alle deres synders forladelse, den retfærdighed, som gielder for Gud, sønlig udkaarelse hos Gud, og det evige livs haab; og hans mening er da denne, at saadanne skal nu igien forholde sig saaledes i alle stykker, at enhver kand merke af alt deres væsen og idræt, at de taknemmelig erkiende den naade, dem er vederfaren, og ligesom ikke vide, hvordan de vil noksom opofre HErren deres Gud legem og siel til hans tieneste, efterdi de jo ere ham sig selv gandske og aldeles skyldige.

Visselig, dette er og, Elskelige i HErren, det rette

te sind, som saadant et menniske har, der er i sandhed omvendt til Gud, at hand tænker, og har fast besluttet i sin siel, at, siden Gud har giort saadan stor naade imod ham, og giort ham til sit barn, saa vil hand nu ogsaa igien hiertelig elske Gud, og giøre saaledes imod sin næste, som Gud har giort imod ham. Er een i sandhed rodfæstet i Christo, og styrket og stadfæstet i ham, saa bærer hand ogsaa i Christo, og af Christi i ham boende livs-saft, mange frugter, saa andre kand nyde got af ham, ligesom hand dagligen meget rigelig nyder got af sin Gud. Saasom nu denne sags forestilling tiener til stor opvækkelse og opmuntring i vor christendom, og synderket af vor Frelseres tale i vor dags Evangelium gaaer gandske derud paa, saa skal der, efter den naade, Gud vil forlene, handles udførligere derom; om hvilken hans naade vi da ogsaa først vil ydmygelig paakalde ham i HErrens bøn: **Vor Fader, du som** o. s. f.

Texten.

Matth. Cap. XIIX. v. 23-35.

Derfor er himmeriges rige lignet ved et menniske, som var en Konge, som vilde holde regnskab med sine tienere. Men der hand begyndte, at holde regnskab, blev een fremført til ham, som var ti tusinde pund skyldig. Men der hand havde ikke at betale med, bød hans Herre ham at selges, og hans hustru og børn, og

alt det hand havde, og at der skulde betales. Derfor faldt tieneren ned, og bad ham, og sagde: HErre, vær langmodig med mig, og jeg vil betale dig det altsammen. Da ynkedes samme tieneres Herre over ham, og gav ham los, og efterlod ham gielden. Men den samme tienere gik ud, og fandt een af sine med-tienere, som var ham hundrede penninge skyldig; og hand greb fat paa ham, og vilde qvæle ham, og sagde: Betal mig, det du est skyldig. Da faldt hans med-tienere ned for hans fødder, og bad ham, og sagde: Vær langmodig med mig, og jeg vil betale dig det altsammen. Men hand vilde ikke, men gik hen, og kastede hannem i fængsel, indtil hand betalede, det hand var skyldig. Men der hans med-tienere saae det, som skeet var, bleve de saare bedrøvede, og komme, og aabenbarede for deres Herre alt det, som skeet var. Da kaldte hans Herre ham for, og sagde til ham: Du onde tienere, al den gield forlod jeg dig, fordi du badst mig. Burde dig ikke og at forbarme dig over din med-tienere, ligesom jeg og haver forbarmet mig over dig? Og hans Herre blev vred, og antvordede ham dem, som pine, indtil hand betalede altsammen, det hand

var

var ham skyldig. Saa skal og min himmelske Fader gjøre mod eder, om I ikke forlade af eders hierter, hver sin broder deres brøst.

Idaf denne oplæste text skal da nu altsaa tales i al eenfoldighed

Om troens taknemmelighed for den annammede Guds naade;

og det saaledes, at vi vil betragte

I. Den naade, som menniskét annammer ved troen, og

II. Den taknemmelighed, som hand derfor er skyldig at bevise.

Lær du os, HErre JEsu, ret at erkiende begge dele, og opvæk vore hierter saaledes dertil, at vi i vor hele lives tiid maae være overflødige med taksigelse endog for denne time, og bære lutter gode frugter deraf dig til lof. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu, Elskelige i HErren, for det første den naade angaaer, som menniskét annammer ved troen, saa bliver os samme under en lignelse saaledes forestillet udi vor text fra det 23. til 27. vers: **Derfor er himmeriges rige lignet ved et Menniske, som var en Konge, som vilde holde regnskab med sine tienere. Men der hand begyndte, at holde regnskab, blev een fremført**

til ham, som var ti tusinde pund skyldig. Men der hand havde ikke at betale med, bød hans Herre ham at selges, og hans hustru og børn, og alt det hand havde, og at det skulde betales. Derfor faldt tieneren ned, og bad ham, og sagde: Herre vær langmodig med mig, og jeg vil betale dig det altsammen. Da ynkedes samme tieneres Herre over ham, og gav ham løs, og efterlod ham gielden. Udi denne lignelse have vi at betragte og holde imod hverandre: 1) hvo det er, som beviser naaden, og hvo det er, som annammer den; 2) hvor stor gielden er, og hvorledes Herren beviser sig imod saa stor en skyldener. Naar dette bliver vel overveyet, og det ene holdt mod det andet, saa kand man ogsaa udi lignelsens tilegnelse ret erkiende, hvor stor og vigtig den naade er, som menniket annammer ved troen.

Om den Herre, som beviser naaden, siger Christus i lignelsen: **Himmeriges rige er lignet ved et Menniske, som var en Konge.** Og fordi hand vil tillige tale om den, som naaden bevises, saa beskriver hand Kongens foretagende saaledes, at hand har vildet holde regnskab med sine tienere, og da er der een fremfort for ham, nemlig een af hans tienere, saasom hand og bliver kaldet i det efterfolgende, udi det 26. og 27. vers. Saa settes nu her imod hverandre en Konge, hvis magt og gevalt alting er underkast, og hans tienere, hvilke hand ikke alleneste efter sin magt, men endog af sin naade har udvaldt til sine tienere, og anbetroet dem sit gods.

Gieldens storhed beskriver vor Frelsere med en gand-

gandske besynderlig eftertryk, hvilken ingensteds saaledes findes. Thi hand siger, den, som er bleven fremfort for Kongen, har været ham 10000. pund skyldig, eller 10000. talenter, saasom man pleyede at bruge dette ord til den tiid, og det kunde vel efter vore tiders tale-maade saaledes udsiges: som var ham 60. tonder guld, eller 6. millioner skyldig. Ej kiere! hvorfor nævner da vor Frelsere saa stor en sum i denne lignelse? Det gior hand derfor, at enhver kand begribe, at dette ikke var saadan en gield, som var en tienere mueelig at betale. Derfor staaer der og i vor text: **Men der hand havde ikke at betale med, bød hans Herre ham at selges, og hans hustru og børn, og alt det hand havde, og at der skulde betales,** ikke saa at forstaae, som saa stor en gield skulde dermed kunde betales, men, det skeer, paa det at det ved denne tale kunde des mere og klarligere beskrives, hvor stor den gield og den nod var, som denne tienere havde styrtet sig i, og hvorledes ohngefær en skarp creditor tager af den, der er i hans gield, hvad hand kand faae, naar det er umueligt, at hand kand faae sin fulde betalning af ham. Men naaden er nu des storre, naar det heder v. 27. **Da** (nemlig, da tieneren faldt ned, tilbad ham, bad om langmodighed, og i saadan sin angest lovede mere, end hand kunde holde) **da ynkedes samme tieneres Herre over ham, og gav ham løs, og efterlod ham gielden.** Vor Frelsere vil sige saa meget: Herren har giort meget mere, end tieneren har begieret af ham, thi hand har kun bedet om langmodighed, og kunde aldrig tænkt, at hans store og uhørlige gield

skulde blive ham skenket og eftergivet; hand havde gierne været til freds, naar hand kun ikke havde havt behov at selge sin hustru og børn, og alt det hand eyede og havde, omendskiønt den svare gield imidlertid skulde ligget og trykt hans hierte: men nu har hand ikke alleneste beholdt sin hustru, sine børn, og alt, hvad hand har havt, men hans Herre har ogsaa taget ham den tunge bekymrings-steen bort, givet ham en qvitering for al hans gield, giort alle hans regninger døde og magtesløse, og giort ham til en gandske fri mand, ligesom hand kunde sige til ham: Hvad vilde du arme tienere dog betale? Jeg vil lade mig nøye med, at din onde huusholdning gior dig ont, og du beder mig om naade; velan! jeg vil af Kongelig naade hermed frikiende dig fra al din gield, og ikke engang gaae i rette med dig derfor, men du skal nyde min naade, og paa ny være mig en elskelig og behagelig tienere, ligesom du aldrig havde været i nogen gield hos mig.

Saa taler Christus i lignelsen. Men vi maae altid tænke paa begyndelsen, hvor hand siger: **Himmeriges rige er lignet.** Derfor kommer det her ikke an paa lignelsen, men paa applicationen eller tilegnelsen deraf; og der er da alting meget større og vigtigere. Thi Kongen er den himmelske Fader, efter Christi egen forklaring, GUD selv, HERREN, hand som er sandhed, **den levende Gud, og en evig Konge**, Jer. 10, 10. hvis **mægtighed er urandsagelig**, Psalm. 145, 3. לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר som ingen kand randsage; thi efterdi den er uendelig, saa kand ingen forstand som har maal og ende strekke sig dertil. De onde

skyld-

skyldnere og tienere ere vi menniſker, vi som ere hans nødtørftige creature, og have livet selv og alting af ham, og intet af os selv. Men ligesom den er ret arm, der ey allene intet gods har, men endog derforuden er i stor gield; saa ere og vi. Intet have vi, som jo meget mere er Guds, og er os kun af ham betroet til administration og forvaltning; men een ting have vi, det er 10000. pund synde-gield, og der er intet af denne gield, vi i evighed kand fyldestgiøre Gud og hans retfærdighed for. O! hvor usigelig stor er nu den naade, os forkyndes i Evangelium, at, naar nogen bodfærdig erkiender sin synde-gield, haver anger og ruelse derover, og tager sin tilflugt til den Guds naade, som er i Christo JEsu, Gud da ey allene vil fremdeles være langmodig med ham, og ikke straxt have ham henrevet til den straf, som hand vel har fortient, men vil endogsaa saaledes forlade ham alle hans synder, ligesom hand aldrig havde begaaet dem, saa hand herefter skal være hans kiere tienere, hvad siger jeg tienere: ja hans barn og arving, (o! hvilken en overvættes naade!). Dette er kortelig den naade, som menniſket annammer ved troen.

Den anden Deel.

Vader os nu ogsaa betragte den **taknemmelighed, som hand derfor er skyldig at bevise.** Denne har nu vor Frelsere vildet lære os i de øvrige ord af vor text; men ikke paa samme maade, som hand har forestillet os naaden, men paa saadan en maade, at hand har sat os et exempel for øyne, som vi skal holde os selv imod. Thi

der har hand efter sin viisdom stillet os den onde utaknemmelige tienere, som et speyl, for øyne, og paa ham afmalet den skammelige og fordømmelige utaknemmelighed med saadanne levende farver, at enhver, naar hand læser sligt, bliver strax fortørnet og vred paa det Guds-forgaaene og utaknemmelige menniske, at hand saa reent forglemte den store naade, hand havde annammet, og saa aldeles ingen barmhiertighed beviiste imod sin medtienere, og det ved saa ringe en gield af 100. penninge, dem hand jo vel endnu kunde betalt ham, dersom hand kun vilde været lidet langmodig med ham, og ikke paa timen handlet med ham secundum rigorem legis, efter rettens strenghed, men meget mere efter naturlig billighed.

Dermed maae vi da vel ligne Natans omvendelses-prædiken, som hand holdte for David 2Sam. 12, 1-4. Thi der staaer om David v. 5. 6. **Da optændtes Davids vrede saare imod den mand; og hand sagde til Natan: Saa vist som HErren lever, den mand er et dødsens barn, som dette giorde. Og hand skal betale dette faar firedobbelt, fordi hand giorde denne gierning, og fordi hand ikke sparede det.** Thi saa gaaer det og med os, naar vi see paa den onde tienere, og tænke, det har det onde menniske vel fortient, at hans HErre leder den gamle gield op med ham igien, antvorder ham dem, som pine, og straffer hans store utaknemmelighed og ubarmhiertighed paa ham tillige. Men ligesom Natan sagde til David: **Du er manden,** (v. 7.) ligesaa vil og vor Frelsere, at enhver ved den onde tie-

tienere skal tænke paa sig selv, og randsage sit eget hierte, om hand ikke ogsaa har handlet saaledes, at hand har forglemt sin taknemmelighed, og, da Gud har forladt ham alle hans synder, ja af naade skenket ham evigt liv og salighed i Christo, dog har handlet haardt og ukierligt med sin næste, og ikke ladet ham finde saadant et hierte hos sig, som hand i sin poenitentse og omvendelse har fundet hos Gud? Herpaa trykker nu vor Frelsere seglet, naar hand saaledes slutter texten: **Saa skal og min himmelske Fader giøre mod eder, om I ikke forlade af eders hierter, hver sin broder deres brøst.**

Naar vi nu se, hvor skammelig og strafværdig en sag utaknemmeligheden har været hos denne onde tienere, og hvor HErren har truet os, at det ogsaa skal gaae os ligesaadan i Guds dom, saafremt vi ere utaknemmelige; saa skal vi da lære deraf, hvad taknemmelighed Gud fordrer af os for al sin naade og barmhiertighed, som hand har beviist os uden al vor fortieneste, for slet intet, og uforskyldt. I det fald er nu allerede enhver saa klog, at hand veed at sige, hvad den onde tienere skulde giort, nemlig at hand, der hans med-tienere, som var ham 100. penninge skyldig, mødte ham, da skulde tænkt saaledes ved sig selv: See, den mand er mig 100. penninge skyldig; men hvad er det imod de 60. tønder guld, som jeg onde tienere har været min HErre skyldig! Har nu min HErre eftergivet mig saadan en stor gield, hvad kand der da ligge magt paa, om jeg ogsaa skenker denne mand sin ringe gield! Men havde hand endda manet ham, og med-tiene-

ren

ren havde bedet ham, og sagt: Vær langmodig med mig; saa skulde hand tænkt ved sig selv: See, saa sagde jeg ogsaa til min HErre udi min angest, og da ynkedes HErren over mig; hvor skulde jeg da ogsaa nu kunde andet end forbarme mig over min medtienere! jeg maa jo tænke, at alle menniſker vilde have en afſky til mig, dersom jeg vilde handle med ham efter rettens strenghed. Velan! hand maa da ogsaa nyde den samme kierlighed af mig, som min HErre har bevist imod mig; jeg vil gierne være langmodig med ham, ja gierne skenke ham sin ringe gield, efterdi mig er saa stor naade vederfaret af min HErre. Saa kloge, siger jeg! ere vi alle, at den onde tienere skulde baaret sig saadan ad; men dette skal vi strax henføre paa os, ligesom vor Frelsere ogsaa meget tydelig har lært os, og det først og fornemmelig deri, at enhver af hiertet forlader sin broder, det er, sin næste, hans brøst, og dernæst ogsaa **i alle ting**, saasom Paulus siger paa det anførte sted 1 Thess. 7, 18. **Gisrer taksigelse i alle ting**, og Col. 2, 7. **Vær rer overflødige med taksigelse**, det er, den naade, vi annamme af Gud i Christo ved troen til ham, skulde, som en flod, overſvomme vort gandske hierte, saa det herefter maa kiendes i vor gandske omgængelse, og i al vor gisren og laden, ord og gierninger, at vi have et taknemmeligt hierte for den Guds naade, som vi have annammet, og vort hierte maa løbe over, som en kilde, saa vi ey allene villigen taalede allehaande ont af menniſkene, men endogsaa giorde hver mand got med glæde, Gud til villie og lof, der har bevist os saa stor en naade.

Til-

Tilegnelse.

Men hvorledes skal jeg nu mine Elskelige, henføre denne gandske sag paa eder? Vor Frelsere handler i denne hele lignelse om saadanne, som i sandhed have omvendt sig til Gud, og erlanget deres synders forladelse udi den sande omvendelses orden; men nu ere, desverre! mange iblant eder, saasom jeg ofte har bekræftet for eder, endnu ikke i saadan en tilstand. I det mindste maa jeg da giøre stor forskiel paa eder, og ansee nogle, efter det deres gierninger vidne om, som u-omvendte og altsaa endnu liggende under Guds vrede, men nogle, som omvendte og staaende i Guds naade.

Hvad nu det første slags er angaaende, saa tør de ingenlunde tænke, at de ere fri for den pligt, at være taknemmelige imod Gud, fordi man siger dem, at de endnu ikke have annammet Guds naade. Den hele gield ligger meget mere paa dem, ligesom de 10000 punds gield laae paa den utroe tienere, hvilken hans HErre med rette, og som en udisputeerlig gield, krævede af ham. Om hand endog tilforn havde handlet ubarmhiertig med sin med-tienere, saa havde dog hans ubarmhiertighed været strafværdig. Og lad være, I ere ikke ved troen blevne deelagtige i Guds naade i Christo, eller have i sandhed erlanget syndernes forladelse, efterdi I endnu fremture i synden, og synde paa naade, saa have I dog annammet legem og siel af Gud eders Skabere, og alt hvad I have af legemlige og naturlige gode ting og gaver, det have I af den stø-

re

re og levende Guds milde Fader-haand, for hvilket I derfor og ere skyldige at takke ham og tiene ham allesteds, saasom I jo ere underviiste om fra barndommen op i forklaringen over den 1ste af den Christelige Troes Artikler. Det holdt Paulus ogsaa hedningene for Ap.G.14., hvor hand sagde til dem v. 17. **Hand haver ikke ladet sig selv uden vidnesbyrd, der hand gjorde os got, og gav os regn og frugtbare tider af himmelen, i det hand fyldte os med føde, og vore hierter med glæde.** Derfor maae vi billig sige: **Lover nu alle Gud, som gjør aldeles store ting. Som ophøyer vore dage af moders liv, og gjør med os, efter sin barmhiertighed.** Sir.50,24. Saa er nu dette vel eders pligt, eders, siger jeg, I som endnu ikke have omvendt eder til Gud, at I skal være ham taknemmelige; men I ere endnu ikke i den stand, at I kand være ham ret taknemmelige, saaledes som det er ham tækkeligt og velbehageligt, men det udkræves først af eder, at I skal erkiende eders synde-gield ret, og med sand og retskaffen alvorlighed omvende eder til den levende Gud. I maae altsaa først møde for Guds dom udi eders samvittighed for eders store synde-gields skyld, bekiende eders synder for ham, og af hiertens grund søge alle eders synders forladelse i JEsu Christi blod; og naar det er da eders rette alvor med saadan eders omvendelse, og den alseende Gud erkiender eders hierte for oprigtigt, hvilket i særdeleshed maa yttre sig deri, at I have et alvorligt had til alt det syndige væsen, I hidindtil have ligget i, saa skal hand gjøre eder frie, løse

og

og ledige fra al skyld og straf, og giøre eder til sine børn, ja til sin store herligheds arvinger; og da skal I og være satte i stand til, ret at kunde takke Gud.

Herpaa taler jeg da nu og med det andet slags, hvilke allerede ere omvendte til Gud, saaledes, at man kand sige til dem, at det er den rette naade, de staae udi, hvilke menniſker alle I andre, som jeg hidindtil har talt om, maae frit forene eder med udi en sand poenitentſes og omvendelſes orden: Det er eder, som have annammet naaden i Christo JEsu, derfor saa tænker nu ogsaa paa den onde tieneres exempel, hvilket er lagt eder for øyne til advarsel, paa det I, efterdi at I have annammet naaden, med flid maae vogte eder for al utaknemmelighed, og derimod beflitte eder paa den sande taknemmelighed. Det sind maa enhver iblant eder have, som Gud har draget til sig med kierligheds seler, at hand tænker ved sig selv: O! Gud skee lof og tak, som har beviist mig saadan en stor naade! Herefter være legem og siel af skyldig og hiertelig taknemmelighed hengivet til hans tieneste og ham til et offer. Var ikke hans uforskyldte naade, saa maatte jeg fare lige ned i den evige fordømmelse, eller og jeg alt længe siden var derudi: men nu hand har forladt mig mine synder, og frigiort mig fra deres velfortiente timelige og evige straf, saa vil jeg herefter af et taknemmeligt hierte beflitte mig paa, at jeg ogsaa kand omgaaes saa kierlig, from, medlidende og barmhiertig med min næste, som min Gud har handlet med mig, at jeg af hiertet kand forlade ham al hans brøst, ligesom min Fader har for-

forladt mig, og overflyde i kierlighed til ham, ligesom min Fader derudi har overflodt imod mig, og ligesom hand endnu altid er mig en stedse overflydende kierligheds og barmhiertigheds kilde. O! gid J alle havde saadant et hierte!

Beslutnings-Bon.

HErre JEsu, du har forestillet os vor pligt baade i lignelse og uden lignelse. Hav tak derfor! Men forleen os nu ogsaa naade, og skenk os din Hellig Aands kraft, paa det vi herefter maae i vort gandske levnet frembære dig et bestandigt tak-offer, og, efter din naades riigdom imod os, igien være rige i kierlighed til vor næste. Der giv os for din u-endelige kierligheds skyld. Amen!

Den 23. Sønd. efter Trinit.

De troendes sikkerhed imod deres fienders anløb.

HErre JEsu, lad os vederfares naade for dit ansigt, paa det vi altid maae med frimodighed træde frem til naadestolen, og finde barmhiertighed og naade til hielp i tide. Amen!

HERREN er mit lys, og min saligbed, for hvem skal jeg frygte? HERREN er mit livs kraft, for hvem skal jeg ræddes? Dette er, Elske-

Elskelige i HErren, begyndelsen af den 27. Psalme, udi hvilken vi høre troens Aand tale igiennem Davids, den Konges og Prophetes mund, hvorledes den samme saa gandske eenfoldig forlader sig paa HErren, at det endog kommer den selsomt og underligt for, at den nu skulde frygte for noget creatur, efterat den har erkiendt, at HErren vil være vort lys, og vor salighed, og vort livs kraft. Thi naar hand siger: **For hvem skal jeg frygte?** og: **For hvem skal jeg ræddes?** saa er det ligesaa meget, som hand kunde sige: Jeg frygter mig for slet ingen mand; jeg ræddes for ingen; jeg har ikke den allerringeste aarsag tilbage hos mig, hvorfor jeg skulde lade nogen frygt eller rædsel paakomme mig, efterdi HErren er mit lys, og min salighed, og mit livs kraft. **Der de onde, farer hand fort, kom frem over mig, for at æde mit kiød; ja mine modstandere og mine fiender mod mig: da stødte de sig, og faldt.** Det maatte synes at være noget stort, at troen ikke giver nogen frygt sted; men udi disse ord viser hand endnu noget mere, nemlig, at al hans modstanderes og fienders anlob ey allene gandske vist skulde være forgieves, men skulde endog ufeylbarlig blive dem selv til fald og fordervelse. **Dersom en krigsleyr,** siger hand videre, **vil leyre sig imod mig, da skal mit hierte ikke frygte; dersom en kriig opreises imod mig, da forlader jeg mig paa dette.** Menniskelig-viis maatte dette synes umueligt, at det menniskelige hierte ikke skulde frygte sig, om en kriig opreistes, og en heel kriigs-leyr leyrede sig imod eet eneste menniske; ikke desmindre

stadfæster her Guds Aand, at saadan kraft skenkes troen. Denne kraft annamme nu, ihvorvel i meget adskillig maade, alle sande troende Guds born, der ey allene sige denne Psalmes ord efter, men erkiende HErren i sandhed for deres lys og salighed, og for deres livs kraft. De vide og troe allesammen, at HErren **giemmer dem i sin hytte paa den onde dag, skiuler dem i sit pauluns skiul, ophøyer dem paa en klippe,** og skal **ophøye deres hoved over deres fiender, som ere trindt omkring dem**: derfor frygte de sig ikke. Petrus raaber til dem alle: **Hvo er den, som kand giøre eder ont, dersom I ere det godes efterfølgere?** 1Ep. 3, 13.

Herudi har nu vort høy-velsignede Over-hoved, JEsus Christus, saavelsom i alt andet got, skinnet for os med sit exempel, hvorpaa vi i dag skal finde en prove udaf vor Evangeliske text; hvoraf vi da og vil tage anledning til, i Guds navn at tænke denne sag videre efter. HErren være ogsaa hertil til stede hos os med sin kraft, og med sit ords velsignelse, som hand haver lovet, ligesom vi da ydmygelig bede ham derom udi et troende **Fader vor.**

Texten.

Matth. Cap. XXII. v. 15-22.

Da gik Pharisæerne hen, og holdt et raad, hvorledes de kunde besnære ham i ord. Og de sendte deres disciple til ham, med de Herodianer, og sagde:

de: Mestere, vi vide, at du er sanddru, og lærer Guds vey i sandhed, og skiotter om ingen; thi du anseer ikke menniskers person. Siig os derfor, hvad tykkes dig? er det tilladt, at give Keyseren skat eller ey? Men som JEsus havde merket deres skalkhed, sagde hand: I øyenskalke, hvi friste I mig? Viser mig skattens mynt! Men de rakte ham en penning. Og hand sagde til dem: Hvis billede og overskrift er dette? De sagde til ham: Keyserens. Da sagde hand til dem: Saa giver Keyseren det, som Keyserens er, og Gud det, som Guds er. Der de hørde det, forundrede de sig, og forlode ham, og gik bort.

I dag denne vor oplæste Evangeliske text skal da nu handles i HErrens frygt

Om de troendes sikkerhed imod deres fienders anløb.

Derved skal vi have at overveye,

I. Hvorledes fienderne have giort deres anløb imod Christum, som er de troendes Hoved, og

II. Hvad for en sikkerhed Christus har været og er bleven i imod saadant anløb.

Naar dette bliver kortelig overveyet, saa flyder det af sig selv, hvad sikkerhed vi ogsaa ere i,

saafremt vi ellers med sandhed rose os af troen.

HErre JEsu, du høy-lovede Guds Søn, lad din sikkerhed imod de ondes, dine medstanderes og fienders, anløb, skinne os saaledes i øynene, at vi herefter maae løbe til dit navn, som til et fast slot, og der blive beskiermede til alle tider. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu for det første det anløb angaaer, som Christi fiender har forsøgt imod ham, saa beskrives samme os udi vor text i det 15. 16. og 17. vers saaledes: **Da gik Pharisæerne hen, og holdte et raad, hvorledes de kunde besnære ham i ord. Og de sendte deres disciple til ham, med de Herodianer, og sagde: Mestere, vi vide, at du er sanddru, og lærer Guds vey i sandhed, og skiøtter om ingen; thi du anseer ikke menniskers person. Siig os derfor, hvad tykkes dig? Er det tilladt, at give Keyseren skat, eller ey?** Udi dette anløb, hvormed Pharisæerne have meent at besnære Christum i ord, og at omkomme ham, maae vi i særdeleshed legge merke til den store grumhed, og tillige den store underfundighed, fienderne have brugt ved saadan deres grumhed. Deres grumhed havde Matthæus vidnet om i det foregaaende capitel v. 45. 46. Thi der siger hand: **Og der de Ypperste Præster og Pharisæerne hørde hans lignelser, merkede de, at hand talede**

talede om dem. Og de tragtede efter, at gribe ham; men hand setter sammesteds til: Men de frygtede for folket; thi de holdt ham som en Prophete. Saa var nu vel deres grumhed saa stor, at de gierne uden ophold havde slaget ham ihiel; men den frygt for folket holdt dem endnu tilbage: derfor toge de deres underfundighed til hielp, gik hen, og holdte et raad, hvorledes de kunde besnære ham i ord. Det raad, som de grebe til, var dette: De vilde søge, at de kunde kun faae eet ord ud af hans mund, hvorved de kunde besnære ham, anklage ham derfor, og saa drive saadan anklagelse paa det skarpeste, og saaledes erholde en dsds dom over ham. For at naae dette maal, besluttede de, at de ikke vilde selv komme til ham, fordi dem kunde hand kiende, og vilde holde dem for sine fiender, og derefter ikke ret komme ud med sit hiertes mening. Derfor sendte de een og anden af deres disciple hen til ham, hvilke hand endnu ikke kiendte, og maatte ansee for, at de i en god mening og af deres samvittigheds drift kom til ham, saasom mange andre ellers kom; og dem lagde de dette underfundige spørsmaal i munden, om det var tilladt, at give Keyseren skat, eller ey? De vidste vel, at folket stod paa sin frihed, og at derimod Keyseren ikke vilde lade sig noget betage af sin ret. Sagde hand nu: Det er tilladt, at man giver Keyseren skat, saa vilde alt folket paa eengang falde fra ham, og saa kunde de mesterlig hielpe til, og sige: Hvor skulde hand være den forjættede Christus og Israels Konge? Var hand det, saa skulde hand jo befrie eder fra det Romerske aag; men nu skaf-

fer hand eder aldeles af med eders frihed. Thi de tænkte, dersom hand først kunde tabe den kierlighed og anseelse, hand stod i hos folket, saa var den eneste forhindring kommet af veyen, der hidindtil bare holdt deres grumhed tilbage, at de ikke sloge ham ihiel. Men vilde hand sige, tænkte de ydermere: Det er ikke tilladt, at give Keyseren skat, saa vilde de strax være hans anklagere hos Herodes og Pilatus, og beskylde og anklage ham for en rebeller, paa det de kunde fælde en blod-dom over ham, saafremt de ellers vilde være Keyserens venner.

Seer, hvorledes underfundighed griber der alting an paa det klogeste. Men saaledes legge de ey allene, som sagt er, deres disciple ordene i munden, men underrette dem og i det hyklerie, som de skulde bruge imod Christum, nemlig hvorledes de imod deres hierre og sind skulde rose ham i hans syne, og i deres geberder lade see en glæde over, at de fandt en mand i ham, der **lærde Guds vey i sandhed**: Pharisæerne havde saa megen menniske-frygt, at de i vanskelige puncter lode folket blive i tviil, paa det de ikke skulde have nogen uleylighed deraf; derimod **skiørtede hand om ingen, og ansaae ikke menniskers person**: derfor havde de nu den tillid til ham, at hand vilde give dem rigtig svar paa det spørsmaal, som de vilde forelegge ham. Og ligesom nu Pharisæerne ikke tvilede om, at de jo paa denne maade skulde naae deres maal, saa lode de og deres disciple strax faae nogen af Herodis betiente-re med, paa det at de strax kunde komme til sagen, og disse Herodis betientere enten strax kunde tage den HErre JEsum i arrest, dersom hans svar var i rin-

geste

geste maader nogen imod, eller i det mindste i sligt fald bruges til vidner. Og saaledes er nu denne sag ogsaa bleven fuldfort, ligesom den tilforn var betænkt og besluttet i deres forsamling; saa man skulde tænkt, at man her havde saa varsom og forsigtig sat snarerne for den HErre JEsum, at hand ikke skulde kundet tage sig vare derfor, ikke heller merket eller giort sig nogen gisning om, at det var en med fliid anstillet sag.

Den anden Deel.

Men lader os nu ogsaa for det andet see den store sikkerhed, som vor Frelsere har været, og bestandig er bleven i ved saadant sine fienders anløb. Denne kand vi lære udaf de øvrige ord i vor text, nemlig af det 18. og efterfølgende vers. Men som JEsus, heder det, havde merket deres skalkhed, sagde hand: I øyenskalke, hvi friste I mig? Viser mig skattens mynt! Men de rakte ham en penning. Og hand sagde til dem: Hvis billede og overskrift er dette? De sagde til ham: Keyserens. Da sagde hand til dem: Saa giver Keyseren det, som Keyserens er, og Gud det, som Guds er. Der de hørde det, forundrede de sig, og forlode ham, og gik bort. Var dette ikke en stor sikkerhed, som den HErre JEsus befandt sig i, at hand merkede deres skalkhed, eller, som det heder i grædsken, vel vidste og erkiendte den samme? Hand saae menniskenes tanker, (Matth. 9, 4.) vidste, hvad der var i et menniske, (Joh. 2, 25.) intet var usyn-

ligt for hans ansigt, men alle ting vare blotte, og ligesom indvolde udspilede for hans øyne. (Ebr.4, 13.) Hand var den, som randsager nyrer og hierter. (Aab.2, 23.) Var hand nu ikke sikker nok for deres skalkhed, hand som det var altsammen aabenbar for, hvad de foretoge sig, og hvad raad de lagde op imod ham? Ligesom det er forgieves, at udsprede garn for alle slags fugles øyne; (Ordsp.1, 17.) saa var det forgieves, at gisre sig hemmelige anslag, og ville besnære den i ord, der havde sine øyne, som ilds-lue, (Aab. 2, 18.) og der vidste alle ting. (Joh.21, 17.) Altsaa vidste da den HErre JEsus deres hyklerie, og sagde dem det ogsaa reent ud, drog dem deres maskve fra med eet, og sagde: I øyenskalke, hvi friste I mig?

Og var dette ikke ydermere en stor sikkerhed, som den HErre JEsus befandt sig i, at hand ikke fattedes for viisdom til at give sine fiender saadant et svar, i hvilket hand intet eftergav af sandhed, men tillige alvorligen bestraffede deres syndige væsen, giorde dem til skamme for alt folket, kom dem til at tie, satte dem i forundring, og havde dog derved slet ingen fare for, at man skulde kunde giøre ham nogen skade for det, hand svarede? Thi at hand gav Pharisæernes disciple saadant et svar, at gaae af med, det vidner vor text saaledes om: Viser mig skattens mynt! Men de rakte ham en penning. Og hand sagde til dem: Hvis billede og overskrift er dette? De sagde til ham: Keyserens. Da sagde hand til dem: Saa giver Keyseren det, som Keyserens er, og Gud

Gud det, som Guds er. Der de hørde det; forundrede de sig, og forlode ham, og gik bort. Saa var nu den HErres JEsu alvidenhed og viisdom nok, til at sette ham i fuldkommen sikkerhed for alle de ondes, sine fienders og modstanderes, anløb.

Men foruden det var hand ogsaa den elskelige Søn, i hvilken Faderen havde behagelighed, som altid giorde de ting, som hans Fader behagede, (Joh. 8, 29.) hvorfor og Faderen ikke forlod ham allene, saasom hand selv siger paa det nu anforte sted. Hvor kunde da nu hans fiender skade ham, da hand var saadan een, og havde altid Faderen hos sig? Hand sagde til HErren: Du er min tillid, og min befæstning; min Gud, paa hvilken jeg forlader mig. Thi hand, hand skal frie mig af fuglefængerens snare. Hand skal bedekke mig med sine vinge-fiere, og jeg skal haabe under hans vinger; hans sandhed er en skiold og panser. (Ps. 91, 2. 3. 4.) Derfor var hand gandske sikker.

Men at hand strax derpaa lidde og døde, skede ikke af mangel paa hans sikkerhed for sine fienders anløb. Thi endog i det fald vidste hand jo alle de ting, som skulde komme over ham, Joh. 18, 4. og havde vel kundet undgaae dem; men hand gik dem meget mere i møde, og gav sig selv hen, paa det at Guds raad om vor salighed kunde bestaae, hvilken hand skulde forhverve os ved dødens lidelse. Hvorfore hand sagde efter sin opstandelse: Burde det ikke Christum at lide dette, og at indgaae til sin herlighed? Luc. 24, 26.

Tilegnelse.

Saa kand J nu, Elskelige i HErren, allesammen vel være overbeviiste **om den HErres JEsu sikkerhed imod sine fienders anløb**. Men J maatte sige: Den HErre JEsus har jo visselig været sikker nok for, at hans fiender ikke kunde giøre ham nogen overlast, eller tilføye ham noget, som kunde være ham skadeligt. Ja visselig! siden hand var Guds Son, og holdt ikkun sin Guddommelige herlighed skiult under sin manddoms nedrighed, og siden hand vidste alt, hvad andre menniſker havde i hiertet, og vandrede derforuden i den allerhøyeste viisdoms lys, saa var det ham ligesaa let, at giøre sig løs fra de allerlistigste anslag, hans forbittrede fiender kunde optænke, som hand hisset, da **de optoge stene, at de vilde kaste dem paa ham, kunde skiule sig for deres øyne, og gaae ud af templen, og gaae igiennem midt iblant dem og undkomme saaledes.** Joh. 8, 59. Men hvad for en slutning kand man giøre deraf i henseende til de troendes sikkerhed imod deres fienders anløb? Vi ere jo ikke Guds Son, men vi ere skrøbelige og syndige menniſker; dernæst ere vi heller ikke alvidende, og om Gud endskiønt gav de troende viisdom og forstand frem for andre, saa lærer dog forfarenhed, **at vi støde alle an i mange ting**, som Jakobus taler cap. 3, 2.

Saa siger den menniſkelige fornuft, som strider imod troen, hvis sande kraft og egenskab den ikke kiender. Men hvorledes troens Aand siger, have vi tilforn fornummet af den 27. Psalme. Og nu siger

siger jeg frit: **Enhver troende er i sin troe ligesaaledes sikker imod alle sine fienders anløb, som den HErre JEsus har været.** End og herom heder det: **Ligesom hand er, saa ere og vi i denne verden.** 1 Joh. 4, 17. Og derhen hører og det følgende: **Frygt er ikke i kierlighed, men den fuldkomne kierlighed driver frygten ud.** v. 18. **Retfærdighedens gierning skal være fred; og retfærdighedens arbeydes frugt skal være hvile, og tryghed indtil evig tiid. Og mit folk skal boe i freds bolig; og i megen tryghed boliger, og i meget stille og rolige steder.** Saaledes taler Esaias derom cap. 32, 17. 18. Men saadant forklarer Christi mund os, naar hand siger: **Fred lader jeg eder, min fred giver jeg eder, jeg giver eder den ikke, saasom verden giver. Eders hierte forferdes ikke, og frygte sig ikke;** Joh. 14, 27. og i lige samme capitel v. 1. **Eders hierte forferdes ikke. Troer paa Gud, og troer paa mig.** Den mindste part af dem, som rose sig af troen, kiende troens sande kraft, derfor forstaae de sig heller ikke paa saadan sikkerhed; men hvor Gud har antændt troens lys i hiertet, der seer menniket, at hand formedelst Christum er giort til Guds kiere og ærede barn, og saa er dette hans troe, at JEsus Christus **har elsket ham, og toet ham af sine synder med sit blod, og haver giort ham til Konge og Præst for sin Fader.** Aab. 1, 5. 6. Og altsaa erkiender hand da nu, at Gud har **taget ham til naade i den Elskte,** (Eph. 1, 6.) nemlig i JEsu Christo, sin eenbaarne Son; og at den

kier-

kierlighed, som Faderen har elsket Christum med, er i ham, og Christus i ham. Joh. 17, 26. O! hvo betænker dette, og hvo agter nok derpaa, at Christus har selv bekræftet sligt, at (siger jeg endnu eengang) den kierlighed, som hans Fader elsker ham med, er i hans troende og hand i dem! Hvad kunde da mere udfordres til en fuldkommen sikkerhed! Dog, hvad at Christus ogsaa er alvidende, det er hand os alvidende. Naar menniſker ere i fare for fiendens komme, saa sette de skild-vagter ud, saa viit de kand, og derved søge de deres sikkerhed. Den, som sidder hos Guds høyre haand er den, som bevarer, og vogter sit aandelige Israel, hand skal ikke slumme, og ey sove, hand bevarer sit Israel, og er hans skygge over hans høyre haand. HERREN bevarer ham fra alt ont; hand bevarer hans siel. HErren bevarer hans udgang og hans indgang; fra nu og indtil evig tiid. Saa taler den 121. Psalme derom. Skulde det ikke være sikkerhed nok? Christus er jo Hovedet for sine lemmer; og siden nu dette deres Hoved seer al fare, og er mægtigt nok til at beskierme sine lemmer, hvor skulde da lemmerne fattes for sikkerhed? Thi de drage endog hans almagt til sig i troen, eftersom hand har selv sagt: Alle ting ere den muelige, som troer. Marc. 9, 23. Hvad hand er viis, det er hand os viis. En troende har kun een konst og een klogskab, nemlig, at hand forlader sig paa JEsum, som den der er bleven ham til viisdom. 1 Cor. 1, 30. Med denne sin eneste viisdom kand hand bestaae imod al sine fienders grumhed og underfundighed; ligesom David og intet

andet

andet havde, end dette eene. Thi hand siger: **Dersom en kriig opreyses imod mig, da forlader jeg mig paa dette,** (nemlig, at HErren er mit lys, salighed og livs kraft.) Ps.27, 1.3. Men saa meget som hand kand have fornøden, endog for sin deel at bruge viisdom imod sine fienders anløb, det vil den HErre JEsus gierne forlene ham, saasom hand har lovet, sligt at giøre, naar hand siger: **Det skal gives eder i samme stund, hvad I skal tale.** Matth. 10, 19.

Saa tviler da nu ikke paa denne eders store sikkerhed, I som troe. Thi, troe I paa den HErre JEsum Christum, saa **have** I **ført** ham. Gal. 2, 27. Er det nu sandhed, at I have ført ham, saa ere I jo ligesaa sikre, som hand. Troe I paa ham, saa **boer** hand selv **formedelst troen i eders hierter,** Eph. 3, 17. hvor skulde I da andet, end være ligesaa sikre, som hand! **Den som rører eder,** dersom I saaledes ere forenede med ham i troen, **rører ved hans øyesteen;** Sach. 2, 8. derfor ere I jo ligesaaledes sikre, som hand. **Alle ting ere** jo **eders,** og **I ere Christi.** 1Cor. 3, 22.23. Hvad kunde der da legges mere til eders sikkerhed, dersom I i sandhed troe?

Lader det da ogsaa bevæge eder allesammen, saa mange I ere, der have hørt paa dette, til at legge flid paa og tragte efter i den rette orden, som ofte er eder foreholden, at I ey maae leve i naturen, men i naaden, og findes i en sand og levende troes kraft; saa skal det være eders frugt, at I kand være sikre, og ikke tør ved at frygte eder, eller at ræddes for nogen

gen fare, som maatte paafores eder af eders fiender, enten de ere synlige eller usynlige.

Beslutnings-Bøn.

Vi ere med billighed frimodige, HErre JEsu, du som haver overvundet verden, saa mange af os, som udi en sand omvendelses orden ere komne til troen til dig. O! hvad for et stort liggendefæ er ikke denne sikkerhed, som vi have erlanget udi dig! Men see dog, hvor gandske faa der erkiende dette store liggendefæ, og hvor lidet vi, om vi end erkiende det, have brugt det hidtildags. O! forbarme dig over os alle, sødeleg den lumpne indbildte troe, som intet andet haver at fare med, end en falsk sikkerhed. Giv derimod omvendelsens aand i os alle, udi hvilken man kommer til den rette troens aand, der besidder den sande sikkerhed. Og vær du saaledes vor Vogtere og Vægtere imod alle helvedes porte, indtil vi komme til dig i den evige trygge bolig. Amen!

Den 24. Sønd. efter Trinit.

Troens Indtrængelse og Vedholdelse, indtil man virkelig har erlanget hielp.

HEr-

HErre, udbred din godhed over dem, som kiende dig, og din retfærdighed over de fromme.

Efterdi da, brødre, vi have dristighed til den indgang til de hellige ting ved JEsu blod, hvilken hand indviede os til en ny og levende vey formedelst forhænget, det er, sit kiød; og vi have en stor Præst over Guds huus: da lader os gaae frem med et sandt hierte, udi troens forvisning, bestenkte i hierterne fra en ond samvittighed; og toede paa legemet med reent vand. Lader os blive ved haabets ubevægelige bekiendelse; thi hand er trofast, som det haver lovet. Dette er, Elskelige i HErren, nogle ord af Epistelen til de Ebræer cap. 10, 19-23. hvilke visselig ere saa vigtige og herlige, at enhver troende Christen billig skal giøre sig de samme vel bekiendte, og uafladelig føre dem i øvelse. I det foregaaende 9. og 10. cap. indtil nys-bemeldte ord havde Apostelen lært, at JEsus Christus er den rette og evige Ypperste Præst, der ikke med bukke- eller kalve-blod, men med sit eget blod gik ind, ikke til de hellige ting, som ere giorde med hænder, men i himmelen selv, fandt en evig forløsning, og aabenbares altid for Guds ansigt for os; og dermed havde hand vildet give tilkiende, at Christus saaledes har aabnet og banet os veyen til Gud, at vi nu, saafremt vi i sandhed troe paa ham, tør med al frimodighed holde os nær til Gud, og til alle

le tider trøstig og med al tillid vente al hielp af ham, som vor kiere og forsonede Fader. Og hvad hand saaledes viitløftig nok har udført i det foregaaende, det fatter hand nu kortelig tilsammen, naar hand siger: **Efterdi da, brødre, vi have dristighed til den indgang til de hellige ting ved JEsu blod, hvilken hand indviede os til en ny og levende vey formedelst forhænget, det er, sit kiød; og vi have en stor Præst over Guds huus: da lader os gaae frem med et sandt hierte, udi troens forvisning, bestenkte i hierterne fra en ond samvittighed, og toede paa legemet med reent vand. Lader os blive ved haabets ubevægelige bekiendelse; thi hand er trofast, som det haver lovet.** Hvo som nu har et sandt hierte, der saa vel omvender sig fra synden til Gud, som det troer i sandhed paa JEsum Christum, og begierer i sandhed at efterfølge ham, hand kand sikkert kaste al tviil og alt mishaab bag sig, og slutte om sig selv, at Christus har toet ham saa reen af hans synder med sit blod, at hand herefter for hans fortienestes skyld tor uden al frygt komme frem for Gud, som et uskyldigt barn, ja som Christus selv, saasom hand i troen har ifort Christum, trænge ind i hans Faderlige hierte, og tage af den HErres JEsu fylde naade for naade, og det skal aldrig slaae ham feyl, (dersom hand kun trøstig trænger ind, og holder ved i sin troende bøn) at hand jo virkelig skal erlange den hielp, hand haver søgt.

Denne saa vigtige sag, der er det rette hovedverk i den sande christendoms daglige øvelse, er det, der paa nærværende tiid efter den Evangeliske tex-

tes

tes anledning skal handles udforligere om. Vi maae derfore først og fornemmelig ydmygeligen paakalde Gud om sin Hellig Aands medarbeidelse i at lære og høre til, hvilket eders kierlighed ville giøre tillige med mig udi HErrens bøn: Vor Fader, du som o.s.f.

Texten.

Matth. Cap. IX. v. 18–26.

Der hand dette talede til dem, see, da kom en Øverste, og faldt ned for ham, og sagde: Min daatter er nu noxen død, men kom, og leg din haand paa hende, saa bliver hun levende. Og JEsus stod op, og fuldte ham, og hans disciple med. Og see, en qvinde, som havde tolv aar havt blodflod, gik bag til ham, og rørde ved sømmen af hans klædebon. Thi hun sagde ved sig selv: Dersom jeg ikkun rører ved hans klædebon, da bliver jeg helbredet. Da vendte JEsus sig om, og da hand saae hende, sagde hand: Daatter, vær trøstig, din troe haver frelst dig; og qvinden blev helbredet fra den samme stund. Og der JEsus kom i den Øverstes huus, og saae pibere og folket, som buldrede. Sagde hand til dem: Viger; thi pigen er ikke død, men sover, og de beloe ham. Men

der folket var uddrevet, gik hand ind, og tog hende ved haanden, da stod pigen op. Og dette rygte udkom i samme gandske land.

Udaf denne vor oplæste Evangeliske text skal da nu denne gang overveyes

Troens Indtrængelse og Vedholdelse, indtil man virkelig har erlanget hielp;

som noget, vi kand see i vor text

I. Paa en Jødernes Øveste, og
II. Paa den qvinde, som havde blodflod.

HErre JEsu, du som saa herlig har beviist din hielp paa disse folk, ikke for deres skyld allene, men paa det vi ogsaa kunde fatte saadan en tillid til dig; ach! luk dog vore hierter ret op, paa det vi ogsaa saaledes maae indtrænge i troen til dig, og holde ved, indtil vi virkelig have erlanget hielp, ligesom hine have giort, og saaledes erlanget din hielp. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saa skal vi da nu, Elskelige i HErren, for det første lære troens indtrængelse og vedholdelse, indtil man virkelig har erlanget hielp, af en Øverste, hvilken Marcus cap. 5, 22. kalder Jairus. Da den

den HErre JEsus udi sin fornedrede manddom forrettede sit embede paa jorden, var hand, som en aabnet kilde, den hver mand maatte gaae til, og øse vand af, eller erlange den hielp, som hand kunde have fornøden. Hvorfor der og staaer om ham strax efter vor text i det 35. vers: Og JEsus gik omkring i alle stæder og byer, lærde i deres synagoger, og prædikede rigets Evangelium, og helbredte al sygdom og al skrøbelighed iblant folket. Hand beteede sig saa from og venlig imod hver mand, og sær mod dem, der søgte hielp hos ham, saa alle elendige, og de, som trængde til hielp, derover og meget snart kunde fatte en tillid til ham, og uden hinder tage deres tilflugt til ham. Ja, saaledes behagede det vor Frelseres viisdom og kierlighed at føre sin omgængelse her paa jorden, paa det at de, som troede paa ham, deraf kunde slutte, hvad de havde sig af ham at forvente, naar hand nu var gaaet ind til sin herlighed, og var paa en usynlig maade nærværende hos dem, saa som hand har sagt Matth. 28, 20. See, jeg er med eder alle dage indtil verdens ende. Og ligesaadan finde vi nu ogsaa vor Frelsere i vor Evangelske text, nemlig som en aabnet kilde, fuld af levende vande, til stedsevarende brug for alle, som trængde til ham. Naar vi derfor tale om troens indtrængelse og vedholdelse, saa tør ingen tænke, at det har saa stor difficultet og vanskelighed paa Christi side, at erlange hielp hos ham, saa man derfor saaledes maa trænge ind til ham i troen, og længe holde ved med bøn og ydmyg begiering, paa det man endelig derved maa faae blodgiort hans

hierte, som hand var en haard mand. Ach ney! cap. 13, 1. har Zacharias meget ret propheteret om det nye Testamentes tiid, at der skal være en aabner kilde mod synd, og imod ureenhed, og altsaa imod alt ont, saasom det, synden er rod til; hvilket da er opfyldt udi Christo.

Derfor finde vi nu for det første heller ikke hos Jairus, at hand udvortes trængde sig til, og ligesom med magt nodde sig ind paa ham, den gang hand traadde til Christum, og bad ham om hielp; veyen stod ham aaben for hen til den gode og fromme HErre. Den HErre JEsus stod just og talede, den gang Jairus kom; men hand torde dog end ikke engang ved at frygte for, at den HErres JEsu fromme hierte maatte tage det unaadigt op, om hand forhindrede ham i hans tale, men texten siger: Der hand dette talede til dem, see, da kom en Øverste, og faldt ned for ham, og sagde: Min daatter er nu moxen død, men kom, og leg din haand paa hende, saa bliver hun levende. De andre Evangelister, Marcus og Lucas, som med flere omstændigheder have beskrevet denne historie, bevidne, at hand har bedet ham meget, at hand dog vilde komme i hans huus; ligesom der da og af den aarsag staaer i vor text, at hand er falden ned for ham, hvilken geberde ey allene var tegn til, at der var et heel bedrøvet sind hos Jairus, men ogsaa, at hand meget alvorligen bad og holdt an. Thi hand havde een eneste daatter ved tolv aar, som var bleven syg for ham, og havde ligget i sit yderste aandedræt, da hand var gaaet fra hende, for at søge hielp hos den HErre JEsum, og hand tænkte, at

hun

hun uden tviil kunde været død imidlertid, da hand var gaaet bid. I saadan sin nød havde hand dog den troe og tillid til den HErre JEsum, at hans barn kunde blive hiulpen, dersom hand kun vilde gaae med ham, og legge sin haand paa hende. Saa var da dette alt en indtrængelse af Jairi troe. Hand holdt ligesom sine øyne til, saa hand ikke ansaae den yderste fare, haus barns liv stod i; hand stoppede ligesom sine øren til for dem, som maatte have sagt til ham: Du skulde gaaet bid for, førend det nemlig var kommet saa vitt med dit barn, som det nu er, at døden sidder hende i halsen; og hand gik sin vey lige frem med sit hierte lige hen til den HErres JEsu fromme og venlige hierte, førde sin nød i bøn, den maatte være saa stor som den vilde, og talede ham udi gandske trøstig tillid til om hans hielp, og gav ingen tviil sted, ligesom det var forsildig, og Christus ikke mere kunde hielpe ham. Seer, saaledes er her Jairus, den Øverste for synagogen, ogsaa vor Øverste og Læremestere, i det vi have i ham et klart exempel paa, med hvilken hiertens eenfoldighed, med hvilken sønlig troens aand, og med hvilken stor alvorlighed man maa komme til den HErre JEsum og trænge ind hos ham, ihvorvel hand er saa from og venlig. Hvad skede nu? Denne alvorlighed og denne indtrængelse erholdt meget snart, hvad Jairus vilde. Thi JEsus stod op, og fuldte ham, og hans disciple med. Det lader os for alting merke, og vel beholde, hvor beredvillig den HErre JEsus er til at hielpe, naar vor bøn ikkun er alvorlig, saasom Jairi bøn var.

Men see, her fortæller nu Evangelisten en gand-

ske anden historie, som har tildraget sig imidlertiid, da Jairus førde den HErre JEsum hiem til sit huus. Og see, siger hand, en qvinde, som havde tolv aar havt blod-flod, gik bag til ham, og rørde ved sømmen af hans klædebon. Thi hun sagde ved sig selv: Dersom jeg ikkun rører ved hans klædebon, da bliver jeg helbreder. Da vendte JEsus sig om, og da hand saae hende, sagde hand: Daatter, vær trøstig, din troe haver frelst dig; og qvinden blev helbredet fra den samme stund. Maaskee dette har kommet Jairus meget ilde til pas, at den HErre JEsus blev opholdt af denne qvinde: thi siden det gik desuden langsom afsted, i det meget folk fuldte ham, og trængde og trykkede ham, saasom de andre Evangelister bekræfte, og Jairus da maa have tænkt: Ach! kunde dog den fromme HErre komme til at gaae brav fort med mig! saa maatte hand nu see paa, at den HErre JEsus stod gandske stille, og opholdt sig, i det hand talede med denne qvinde. Men saa maatte det være. Havde hielpen paa eengang kommet, saa kunde vi ikke have lært nogen troens vedholdelse af hans exempel. Og just dette, som skede underveys, tiente ham til hans troes bestyrkelse; thi da hand har seet, hvad Christus giorde ved denne qvinde, maa hand have tænkt: Ey velan! saa skal hand og hielpe mig. Saa fattede hand da nu mod, og vilde gaae videre fort med den HErre JEsu.

Men hvad skede der? De andre Evangelister sige os, at Jairi troe har faaet et haardt stød, Thi da den HErre JEsus endnu saa talede, kom en af

Jairi

Jairi folk, og sagde til ham: **Din daatter er død, hvi umager du Mesteren længere?** Men, hvad giorde da denne venlige og kierlige Frelsere? Hand sagde til Jairus: **Frygt ikke, troe ikkun, saa skal hun blive frelst.** Seer, saaledes var den HErre JEsus hans Læremester deri, hvorledes hans troe skulde trænge ind og holde ved, indtil hand virkelig erlangede den hielp, den hand havde søgt. Men dermed har den HErre JEsus ogsaa tillige lært os, hvordan vi skal bære os ad, naar vor troe paa samme maade anfegtes. O! dette er et stort og herligt ord: **Frygt ikke, troe ikkun**; den Hellig Aand skrive det dybt ind i et hvert Guds barns siel, saa skal det utallige gange finde kraft og styrkning deraf i sin fristelse, og altid tænke derpaa med trøst; ligesom da troende siele vel have erfaret den kraftige styrkning, som flyder derudaf.

Altsaa frygter da nu Jairus ikke, men troer; eftersom Christi ord har hiulpet ham, saa hand har trængt sig igiennem denne fristelse, og nu forer den HErre JEsum ind i sit huus.

Men see, her finder sig nu strax en ny fristelse. Jairus finder i sit huus pibere, og folket, som buldrede, og dem, som grædde og hylede meget over, at hans daatter var død. Her maatte hans troe have sunket. Men hvad giorde den HErre JEsus? Hand sagde til dem: **Viger; thi pigen er ikke død, men sover.** Hermed vilde hand troste og oprette Jairus; thi det var ham i alle ting derom at giore, at ikke denne mand skulde blive skrøbelig i troen, men meget mere bedre trænge ind og holde ved, og, ligesom hand engang havde troet, at den

HErre JEsus vist skulde hielpe ham, hand da skulde blive ved saadan troe, og ikkun føre ham hen til sit barn, at hand kunde legge sin haand paa hende, som hand forlangede; alt andet skulde hand nu fremdeles holde baade sine øyen og øren til for.

Og de beloe ham. En ny fristelse! Jairus bliver med sin troe, og med den HErre JEsu, som hand fører med sig, til spot for sine huus-folk og alt folket. Men just der maatte hand lære, hvorledes man endog under menniskenes spot maa altid bedre trænge ind udi sin bøn, og holde ved i troen, og ikkun see paa JEsum, lad spotte, hvem spotte vil.

Og saa fuldte da ogsaa endelig den Majestætiske hielp, som den HErre JEsus lod Jairi bestandige troe vederfares. **Thi der folket var uddrevet, gik hand ind, og tog hende ved haanden, da stod pigen op.** Der havde nu Jairus, hvad hand med sin indtrængende og vedholdende troe og bøn havde søgt. O! vel ham, at hand ikke ved noget, af hvad der forekom, ved noget af hvad hans egne vilde prædike ham ind, eller ved nogen bespottelse har ladet sig afdrage fra den HErre JEsu, men blevet hos ham i troen! Evangelisten slutter texten med dette; **Dette rygte udkom i samme gandske land.** Dette var hans indtrængende og vedholdende troes velsignelse, hvilken velsignelse endnu varer, og den har giort ham til forgængere for mange tusinde menniskr, der, ligesom hand, trænge ret ind, holde ved, og ere bestandige i troens bøn, lige til de virkelig have erlanget hielp.

Den

Den anden Deel,

Nu lader os ogsaa endnu kortelig betragte denne indtrængende og vedholdende troe paa det andet exempel, nemlig paa den qvinde, som havde blodflod. Vi have allerede hort, hvorledes hun er kommen des imellem, den gang den HErre JEsus er gaaet med Jairus. Her skulde man nu tænke, at der maa have været en besynderlig troens indtrængelse fornoden for den HErres JEsu egen skyld; thi det syntes jo, som den HErre JEsus ikke har her været, som en aabnet kilde, hvoraf denne qvinde maatte øse livs og sundheds vand med glæde: thi hun gik, som texten siger, bag til ham, og rørde ved sømmen af hans klædebon. Thi hun sagde ved sig selv: Dersom jeg ikkun rører ved hans klædebon, da bliver jeg helbredet. Men her fattedes det slet intet paa den HErre JEsus, hans naades og hielpes kilde stod ligesaavel aaben for denne qvinde, som for den overste for synagogen, det var kun hendes undseelighed, der holdt hende tilbage, hvilken kom af den lov, som Gud havde givet i 3 Mos. B. cap. 15. efter hvilken lov hun ikke torde rore ved nogen. Men vilde hun her komme til den HErre JEsum, saa maatte hun trænge sig igiennem folket, og altsaa rore ved mange menniſker, for hun kunde komme til ham. Nu havde hun en stærk troe, hvilken Gud havde virket i hende, nemlig, at hun skulde blive helbredet, dersom hun kun kunde rore ved sømen af hans klædebon, denne troe gik langt over loven om den udvortes reenhed, som Gud havde befalet.

Imidlertiid, i hvor stærk hendes troe var, saa blev den dog giort undseelig ved loven, som altid vilde trænge sig ind med, og giore hende til synderinde; fordi hun giorde det. Visselig, havde Guds kraft ikke staaet hende bi udi saadan kamp, saa havde hun ikke kundet holdt denne fristelse ud. Ligesom da og de andre Evangelister fortælle, at da hun har seet, det ikke var skiult, er hun kommen med bevelse, og falden ned for ham, og har sagt ham al sandhed, for hvad sag hun rørde ved ham. Det kand man kalde en ret indtrængelse og vedholdelse i troen!

Men udi det indvortes gaaer det ligesaadan til hos mangen en troende, som det her har ladet sig see i udvortes omstændigheder. Den bodfærdige siel, der erkiender sine synders blod-flod, og det dødelige onde, som stikker i den, og har plaget den saa længe, hører tale om Christo, som om den aabnede kilde imod al synd, og imod al ureenhed, troer ogsaa det, hvad Skriften siger om ham; men om den endskiønt henkaster sig i bønnen, staaer dog dens ureenhed den saaledes for øyne, at den tænker: Du er ikke værd, at omgaaes med noget menniske, end sige, at du skulde holde dig nær til den hellige Gud; du hører vel, at den HErre JEsus annammer syndere, men du kand ikke tage dig noget af ham, eller i ringeste maade trøste dig ved hans naade. O! siger den da, dersom jeg kun maatte røre ved sømmen af hans klædebon, dersom jeg kun kunde faae nogen kraft af eet ord, som hand har talt, eller Skriften har sagt om ham, og dermed ligesom kun røre ved ham i troen, saa var jeg alt hiulpet.

Nu,

Nu, hvad giorde da den HErre JEsus, da denne qvindes troe trængde saa lønlig ind i hans hielperige hierte? Hand vendte sig om, og da hand saae hende, sagde hand: Daatter vær trøstig, din troe haver frelst dig. Der skede det ligesaadan. Thi qvinden blev helbredet fra den samme stund, ja i samme øyeblik. Heraf see vi da aabenbarlig, hvor hiertelig troens indtrængelse og vedholdelse befalder den HErre JEsu under al fristelse.

Og har Jairi vedholdende troe havt sin velsignelse, saasom vi tilforn have hørt, saa havde vissenlig denne qvindes indtrængende og vedholdende troe ikke ringere velsignelse. Merkeligt er det, hvad vi finde derom hos Marcus cap. 6, 55. 56. De løbe, heder det, om i den gandske omliggende egn, og begyndte at føre dem, som havde ont, omkring paa sengene, hvor de hørde, at hand var. Og hvor hand gik ind i byer, eller stæder, eller landsbyer, lagde de de syge paa torvene, og bade ham, at de maatte ikkun røre sømmen paa hans klæder; og alle de, som rørde ved ham, bleve sunde. Seer og merker dog dette, da denne ene qvindes troe virkelig trængde ind og holdt ved, lige til hun havde erlanget hielp, var den saa velsignet, at saa mange andre menniisker derved bleve opvakte og optændte til troen til den HErre JEsum, og sluttelig ogsaa erlangede virkelig hielp af ham i deres nød, ligesaavel som hun.

Til-

Tilegnelse.

Op da, alt hvad der nævner Christi navn! Hand er endnu just den selvsamme aabnede kilde, hvilken vi alle kand øse vand af med glæde. Det fattes sandelig ikke paa hans side. Hans haand er ikke forkortet, at hand jo skulde kunde hielpe; saa er hans kierlighed, fromhed og venlighed heller ikke blevet ringere, at hand jo skulde ville hielpe. Kommer kun allesammen, som Jairus, kommer, som denne qvinde, der havde blodflod. De havde begge et sønderknuset hierte, Øverſten for sin eneste daatters skyld, der laae i sit sidste aandedræt, den gang hand gik fra hende, men qvinden for sin store elendigheds skyld, som hun bar i sit eget legeme. For dem begge var den udvortes nød et velsignet middel til at vende sig fra synden til Gud, og at søge den HErre JEsum. Ey velan! kommer J dog ogsaa med en sønderslagen og ydmyget aand for eders synders skyld til denne aabnede kilde, der ikke staaer aaben for svin og hunde, det er for de ubødfærdige, men for de i sandhed bodfærdige og angerfulde syndere. Hvorfor vil J doe den evige død? Den HErre JEsus er rede og villig til at legge sin naades og kraftes haand paa eder. Kommer dog til ham med graad og bøn, og udøser dog eders hierte for ham, hand vil hielpe eder paa eders siele. Hvorfor vil J længer blive liggende i eders synders skammelige blodflod, og forderves paa siel og legeme? Ikke saa! Begierer engang alvorlig, at blive ret friske paa eders siele,

le, giver den Guds ords kraft rum, der trænger ind paa eder, og fatter dog ogsaa saadanne anslag i eders hierter, som denne qvinde har fattet: **Dersom jeg ikkun rører ved sømmen af hans klædebon, da bliver jeg helbreder.**

Men, o! med hvilken en hiertens veemodighed tænker jeg nu paa, at dette er den sidste Søndag i dette Kirke-aar! Thi nu skulde eders troe fra 1. Advents-Søndag af indtil denne dag have været i stedsevarende indtrængelse og vedholdelse i vaagen, beden og striden, ligesom I fra begyndelsen af indtil denne time ere formanede og opmuntrede dertil. Men ach! hvor mange maa samvittigheden sige, at de ikke engang have giort nogen begyndelse dertil, eller lagt nogen grund dertil udi omvendelsen, end sige, at de ret skulde have øvet dette. Op! ud af saadan ladhed og ubodfærdighed! Op! ud af alt lunkent og søvnagtigt væsen! Endnu have vi een uge tilbage indtil Advent. Kommer endnu i denne uge med Jairus og den med blodflod behæftede qvinde til den HErre JEsum, klager eders døde væsen og eders ureenhed for ham, og trænger eder igiennem eders udvortes forretninger, at I ved troen maae komme til at røre ved ham udi en vedholdende bøn. Lader intet forfald af hvad der forekommer, intet, af hvad noget menniske prædiker eder ind, ingen fristelse, ingen bespottelse og ingen forsmædelse herefter afholde eder derfra, men bliver ved alvorlig at søge den HErre JEsum til hielp for eders siel, indtil hand legger sin levendegiørende Guddommelige kraftes haand paa eder, og giør eder friske og stærke ved sin Aand. Nu skal det snart

hede

hede igien: Siger Zions daatter: See, din Konge kommer til dig. Laver eder derpaa, og bereder eder dertil, trænger ind, og holder ved med bon udi troen, saa skal eders øyne beskue Kongen i hans deylighed, Es. 33, 17. og eders hierte skal glæde sig. Der skal gaae en Guddommelig kraft ud af ham, og trænge ind i eders inderste, saa eders hierte skal blive renset ved troen, og blive ret frisk og stærk i den samme, og I skal ogsaa, som rensede og helbredte, følge ham troligen efter, og tiene ham med fred og glæde, indtil I komme til at skue ham ansigt til ansigt. Amen!

Beslutnings-Bøn.

Lof og ære, priis og taksigelse være dig, du evige Konge, for al den naade og barmhiertighed, du har bevist os vor hele lives tiid, og nu ogsaa i dette kirke-aar lige indtil denne time. Tag hen vort gandske hierte og vor gandske øvrige lives tiid, og giør dig et bestandigt tak-offer deraf. Giv os Jairi troe, og den med blodflod behefte-de qvindes brændende forlængsel efter din naadige hielp. Lad os, ligesom de, trænge ind og holde ved udi troen, saa tit som vi have din hielp behov, indtil vi virkelig erlange den; ja lad os blive i troen, og derudi tiltage og bære frugter, indtil vi blive fremstillede for dit ansigt ustraffelige og med glæde. Amen!

)o(

Et

Et Anhang

Af nogle Prædikener, over de Texter, hvis forklaring ey findes i denne Bog, og som dog til sine tider pleye hos os i Dannemark at forklares.

Paa 2. Jule-Dag.

JEsu vrede og hevn over hans naades foragtere.

Ach! du trofaste Gud og Frelsere, som er naadig, barmhiertig, langmodig, og af megen miskundhed og sandhed; som forlader overtrædelse, misgierning og synd, men jo ikke vil holde den skyldige for uskyldig at være, forbarme dig over os, som alt for længe har misbrugt din naades og langmodigheds og taalmodigheds riigdom, at den engang, ja nu fra denne time af, maae lede os alle kraftigen til omvendelse, at vi ikke skal falde i forhærdelsens dom, og saaledes drage din vrede over os,

at

at der skulde ikke være lægedom mere. Velsigne dit ord paa vore siele, og lad din store kierlighed blive ret aabenbar, herlig og kraftig for og i os nu og til alle tider, for din evige miskundheds skyld, Amen.

Elskelige i Christo JEsu, vor HErre! Det er en sædvanlig maade at tale med, som den HErre JEsus ofte pleyer at bruge, naar hand taler og prædiker for folket, at hand tilraaber dem: **Hvo som haver øren at høre med, den høre**, for exempel Matth. 13, 9. og paa andre steder. Hand giver ey allene dermed tilkiende, hvor hierteligen hand ønskede, at hans tale med flid og agtsomhed maatte høres, antages, giemmes, og saaledes ikke blive ufrugtbar hos nogen af alle dem, som havde hørt derpaa; Men og, at desverre! mange fandtes og til alle tider findes, **som vel have øren, men dog ikke høre**, og, formedelst deres egen skyld, ved den vanvittighed, som er i dem, og deres hiertes forhærdelse, ikke ere i stand til at fatte den himmelske røst, som taler til dem, og det Guds ord, som vidnes for dem. Vi maae her vel vogte os, at vi ingenlunde tillegge den trofaste og naadige Gud skylden, ligesom hand ikke vilde give alle menniske naade til at høre og at antage hans ord. Men det heder her: **De see ikke med seende øyen, og høre ikke med hørende øren, og forstaae ikke heller**, Matth. 13, 13. Det staaer vel ikke i et menniskes egen magt at oplade orne, eller hierter, øyne eller forstand til at fatte og antage de aandelige og himmelske ting. HEr-

ren

ren maatte selv oplade disciplernes forstand, at de kunde forstaae Skriften. Luc. 24, 45. Hand maatte oplade Lydia hierte, at hun kunde give agt paa det, som blev talt af Paulus. Ap. G. 16, 14. Vi ere af naturen døde i overtrædelser og synder, Eph. 2, 1. 5. og ere derfor baade blinde og døve i de aandelige ting, som Paulus vidner, at **det naturlige menniske ikke fatter de ting, som høre Guds Aand til**, o. s. f. 1 Cor. 2, 14. Dog er den HErres JEsu røst i hans ord saa igiennemtrængendes og kraftig, at endog de døde kand høre Guds Søns røst, som Lazarus i graven. Joh. 11, 43. Item Joh. 5, 25. Naar ikkun menniset ikke modtvillig tilstopper sine ørne og tillukker sit hierte for den samme. Derfor raaber Guds Aand ved David, og siden ved Paulum, Psalm. 95, 7. 8. og Ebr. 7, 8. og siger: **I dag, dersom I høre hans røst, da forhærder ikke eders hierter.** Det hedte derfor om det Jødiske folk af HErrens mund: Jeg udbredde mine hænder den gandske dag til et **gienstridigt folk**, til dem, som vandrede efter deres egne tanker, paa en vey, som ikke er god. Esa. 65, 2. Og atter ved Stephanum, i Ap. G. 7, 51. **I haarde halse og uomskaarne i hierte og ørne, I imodstaae altid den Hellig Aand, som eders fædre, saa og I.** Og derfore tillegger vor Frelsere i vort Evangelio menniskene selv al skylden, som foragtede og ey vilde antage hans naade, og vidner med sær hiertens bevægelse og bedrøvelse om sin store omhyggelighed for at frelse og omvende dem til sig, men deres idelige forhærdelse og den tilbudne naades foragt; og viser tillige, at derfore nu herefter Guds

svare hevn og domme visseligen vilde ramme dem. Elskelige Siele! os er ikke mindre naade vederfaren, end dette folk. O! hvor troligen, hvor længe, hvor ofte har ikke den trofaste Frelsere sogt, at lede os til omvendelse? Men hvor faa findes vel iblant os indtil denne dag, der har vilt høre hans røst, og tage den til hierte. Vi ville derfor ved Guds naades bistand af vort Evangelio med hverandre overveye til vores advarsel: JEsu svare vrede og hevn over hans naades, langmodigheds og taalmodigheds foragtere. Den trofaste og barmhiertige Gud og Frelsere lade dette ord være velsignet paa vore siele, og kraftig igiennemtrænge vore hierter, at vi maae endnu paa denne dag lære at kiende, hvad der tiener til vor fred, og lade den Guds godhed lede os til en sand og hiertelig omvendelse. Det give Gud os alle af naade for JEsu skyld. Amen.

Texten.

Matth. Cap. XXIII. v. 34-39.

Derfor, see, jeg sender til eder Propheter, og Vise, og Skriftkloge, og I skal slaae nogle ihiel af dem, og korsfæste dem, og nogle skal I hudstryge i eders synagoger, og forfølge dem fra een stad til en anden. At alt det retfærdige blod skal komme over eder, som er udgydet paa jorden, fra den retfærdige Abels blod, indtil Zachariæ Barachiæ søns blod, hvilken

ken I sloge ihiel imellem templen og alteret. Sandelig siger jeg eder, at alt dette skal komme over denne slægt. Jerusalem, Jerusalem, som ihielslaaer Propheterne, og stener dem, som ere sendte til dig; hvor ofte vilde jeg forsamlet dine børn, ligerviis som en høne forsamler sine kyllinger under vingerne, og I vilde ikke? See, eders huus skal forlades eder øde. Thi jeg siger eder: I skal fremdeles ikke see mig, indtil I sige: Velsignet være den, som kommer i HErrens navn.

Elskelige i HErren! At det er ikke den hellige og naadige Gud at tilskrive, at menniskene ere affaldne og geraadne i saa stor en elendighed og dyb en fordervelse, hvoraf de ikke kand redde sig selv igien, er aabenbar, ikke alleneste af den hellige Skrift, men og selv fornuften kand fatte og begribe, at det er umueligt, at den, som er saa hellig og fuldkommen, at hand er frie fra al mangel, ondskab og ufuldkommenhed, skulde kunde være aarsag til menniskenes vanhellighed, synd og ondskab; og at den, som af kierlighed har skabt menniskene i en god tilstand, for at giøre dem lyksalige i og ved sig selv, skulde igien af had have styrtet saa mange tusinde menniske, som ere hans hænders gierninger, i den yderste fordervelse og ulyksalighed. Hvorfore og Viisdommens bog cap. 1, 13. 14. sqq. siger: Gud haver ikke giort død, og haver ikke lyst til de levendes fordervelse. Thi hand skabte alle

ting, at de skulde være, og verdens oprindelser vare til velfærd; og der var ikke fordervelig gift i dem, eyheller helvedes rige paa jorden. Thi retfærdighed er udødelig. Men ugudelige have kaldet den til sig med hænder og ord. Dette bliver os endnu langt klarere, naar vi see hen til den store naade, troskab og omhyggelighed, som den store Gud har anvendt, og daglig anvender og beviser imod os arme mennisker, til at frelse og redde os igien af vor fordervelse, ved sin egen Søns død og blod, og ved Evangelii prædiken, hvorved hand tilbyder alle naade og fred, liv og salighed, og det uden nogen vores egen fortieneste og værdighed, uden nogen egen bemøyelse eller gierning. Særdeles naar vi betragte, hvorledes hand selv vil baade oplyse og omvende, baade igienføde og helliggiøre os, baade være vor troes begyndere og fuldkommere. Ebr. 12, 2. Jo aabenbarere og klarere dette nu er for os, jo lettere kand vi og begribe, at der nødvendig maa følge en svar vrede og hevn derpaa, naar nogen forsømmer og foragter denne naade, som Paulus taler til de Ebræer, cap. 2, 3. hvorledes skulle vi da undflye, dersom vi forsømme saadan en saliggiørelse? Og dette er det, som vi har foretaget os, ydermere af vores text i HErrens frygt at overveye, i det vi forestille os:

JEsu svare vrede og hevn over hans naades, langmodigheds og taalmodigheds foragtere.

Her-

Herved ville vi betragte:

I. JEsu naades, langmodigheds og taalmodigheds foragtelse.

II. JEsu saare vrede og hevn over dem, som foragte hans naade, langmodighed og taalmodighed.

Du trofaste Frelsere! som endnu paa denne dag lader os høre din kierlige og naaderige røst, for at lede os ved din naades riigdom, saa vel som ved din retfærdige vrede over de gienstridige, til omvendelse; forbarme dig over os, at det ord, som vi foretage os at betragte, ikke maa blive os en dødsens lugt til døden, men en livsens lugt til livet. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi da I. betragte: JEsu naades, langmodigheds og taalmodigheds foragtelse, saa bør vi først vel at agte paa naaden, som tilbydes, paa det vi siden des klarere maae see, hvilke egentlig og fornemmelig ere samme naades foragtere. Vor Frelsere foreholder i vor text det Jødiske folk den besynderlige naade, troskab, omhyggelighed og langmodighed, som hand havde bevist imod dem hidindtil. Hand var i særdeleshed, efter Guds forjættelser til fædrene, kommen til dem, som til sine egne ting. Joh. 11, 1. Efterat hand tilforn ved saa mange Propheter, Vise og Skriftkloge havde ladet

vidne for dem tideligen og ideligen. Hand havde endnu nærmere fremlagt dem sin naade, i det hand ey allene havde ved Johannes den Dobere ladet berede veyen for sig, og forkynde omvendelse og troen, men og selv nu i nogle aar efter hverandre prædiket rigets Evangelium for dem, og ved sine mange mirakler og kraftige gierninger noksom havde overbeviist dem derom, at hand var den, der skulde komme, og de ikke havde behov, at vente nogen anden. Hand havde ved sine kraftige prædikener og igiennemtrængende lærdom krafteligen rørt deres hierter og samvittigheder, saa at ikke allene folket maatte forfærdes over hans lærdom, Matth. 7, 28. og undre paa de livsalige ord, som udgik af hans mund, Luc. 4, 22. og bekiende, at aldrig noget menniske havde saa talet, som hand, Joh. 7, 46. Men endog Pharisæerne selv maatte tilstaae, at hand var en Lærere af Gud, som Nicodemus paa deres vegne bekiender. Joh. 3, 2.

Det var og kommen saa viit, at næsten alt folket hængde efter ham, og bekiendte ham for den Davids Søn, eller Messias, som skulde komme, som de og, kort forend Christus holdt denne tale til dem i vor text, havde saasom af een mund raabt: Hosanna den Davids Søn, ꝛc. Matth. 21, 9. Af hvilke og andre vidnesbyrd klarligen sees, at Guds rige var kommen dem nær, ey allene i det det forkyndtes saa klarligen for dem, men og i det JEsu ord og gierninger saa krafteligen overbeviiste dem, og rørde deres hierter. Derfore vidner JEsus i Evangelio, at hand ofte havde forsøgt, at samle dem til sig, som en høne sine kyllinger, men

men at dog de fleste af dem indtil denne dag ikke havde villet komme til ham, at de kunde have liv. Hvem af os seer ikke, hvor stor og ubegribelig denne JEsu naade var over dette saa saare gienstridige folk? hvo merker ikke den langmodigheds og taalmodigheds riigdom, med hvilken hand har saa bestandig og u-afladelig søgt, at lede dem til omvendelse? Men hvo iblant os tør sige: at JEsu naade og omhyggelighed er mindre for os end for dem? JEsu gierninger og ord ere endnu langt klarere for os, end som de til den tiid vare for dette folk, siden hand er forklaret og indgangen til sin herlighed, og har stadfæstet sin lærdom ved sine Apostler med stor kraft og fremgang, og Gud har vidnet med, baade med tegn og underlige ting, og adskillige kraftige gierninger, og den Hellig Aands uddelelse, efter hans villie. Ebr. 2, 3. 4. Ja hvo tør negte, at JEsus jo i særdeleshed har ofte søgt, at forsamle ogsaa ham med ved sit ord og Aand under sine kierligheds og naades vinger? hvor klarligen, eftertrykkeligen og ideligen kundgiøres ikke JEsu ord og villie for os indtil denne dag? hvor nær legges det os ikke ofte paa hiertet, baade ved udvortes forkyndelse og indvortes rørelse og overbeviisninger? Staaer ikke JEsus for eders hiertes døre, og banker? Tugter, paaminder og overbeviser ikke som oftest den Hellig Aand eders hierter og samvittigheder, at I skulle vaagne op, og annamme JEsum og hans naade til eders omvendelse og frelse? hvad fattes da mere, end at I engang skulle blive ædrue af satans snarer, og vaagne op af eders syndsens søvn og sikkerhed?

Men hvorledes antages denne naade? og hvor-

ledes legges den paa hiertet af de fleste iblant os? Eller hvo er det, som foragter og forkaster den? Monne det maaskee alleneste være Jøder, tyrker og hedninger, der ikke vil antage den? Ja sandeligen disse forkaste og desverre! denne naade, og foragte det lys, som ofte skinner for dem; og enhver iblant os er derfor rede til, at skielde paa dem, og forkaste dem, som fordømmelige vantroens børn, og JEsu naades foragtere. Men just dette vil til de fleste Christnes største beskæmmelse være et vidnesbyrd imod dem paa hiin dag, at de har foragtet og forkast JEsu ord og naade, som langt herligere og overflødigere har skinnet for dem end for hine: Men hvorledes kand man sige, at nogen iblant os forkaster eller foragter den tilbudne naade? Annamme vi ikke Christum og troen paa ham? troster ikke enhver iblant os sig ved Christi blod og død? Synge vi ikke med een mund i disse dage: **Lovet være du JEsu Christ, at du menniske vorden est.** Ach! ja, var det giort med at sige **HErre, HErre,** uden at giøre Faderens villie, uden at adlyde JEsu røst, uden at følge ham, og at træde i hans fodspor, da kunde det saa være got. Men nu lærer os denne samme JEsus, som vil samle os til sig, og giøre os deelagtig i sin naade, at vi skal **igienfødes,** og **blive nye creature, aandelige menniske,** som ere fødte Aand af Aand, Joh. 3, 5. 6. og at vi ellers ikke kand komme i Guds rige. Hand lærer os, at vi skal **forsage alle ting, og tage vort kors og følge ham,** om vi ellers ville være hans disciple. Luc. 14. 26. 27. 33. cap. 9, 23. ꝛc. Hand lærer os, at der-**som vor retfærdighed bliver ikke overflødigere,**

gere, end de Skriftkloges og Pharisæers, komme vi ingenlunde ind i himmeriges rige, Matth. 5, 20. og meget andet saadant. Hvor findes dette iblant vore Christne? og hvo iblant os elsker i sandhed disse JEsu veye? Sandeligen ikkun faa. Thi lyset er vel kommen til verden, men menniskene elske mere mørket end lyset, fordi deres gierninger ere onde. Ja de hade lyset, og komme ikke til lyset, at deres gierninger ikke skulde straffes. Joh. 3, 19. 20. Hvor findes den sande fornegtelse? hvor JEsu korses villige paatagelse? hvor det ny creatur, som er i Christo? der man ikke længer vandrer efter kiøder, men efter Aanden? 2 Cor. 5, 17. Rom. 8, 1. hvorledes giør man Faderens villie? og hvorledes træder man i JEsu fodspor, og følger hans exempel? Matth. 7, 21. 1 Joh. 2, 6. Monne vi da kand kiendes fri for hyklerie, eller for at regnes iblant JEsu naades foragtere, saa længe vi ikke anderledes lade hans godhed lede os til omvendelse? Ach! jeg frygter for, JEsu vrede og hevn vil treffe saadanne Christne langt haardere, end fordum Joderne.

Og gid vi ikke endnu maatte finde dette iblant os, som verre er! Joderne foragtede ikke alleneste JEsu naade, men de forfulgte ogsaa ham og hans tienere paa det heftigste. De ihielsloge, korsfæstede, stenede, og forfulgte dem fra een stad til den anden, som vor text siger. For slig ondskab ere en deel af vore tiders Christne ikke heller frie. Thi i det de elske mørket, og hade lyset, saa falde de og letteligen hen til, at forfølge, trænge, bespotte og

forhaane retskafne sandheds vidner, som ikke vil giore dem veyen breed, ey troste dem med deres synders forladelse i deres ubodfærdige tilstand, og ey ved deres blotte HErre-HErre-raaben, holde dem for gode Christne. Og det gaaer end haardere paa, paa saadanne steder, hvor de finde rum og leylighed til, friit at udove deres ondskab, og blinde vrede. Seer, kiere siele! saaledes foragtes JEsu naades, langmodigheds og taalmodigheds rigdom af de fleste Christne, indtil denne dag.

Den anden Deel.

Men lader os nu ogsaa see II. JEsu svare vrede og hevn over dem, som foragte hans naade, langmodighed og taalmodighed. Herom taler JEsus svare ting i Evangelio. Hand siger, at alt det retfærdige blod, som er udøst paa Jorden, skal komme over dem, fra den retfærdige Abels blod, indtil Zachariæ Barachiæ søns blod. v. 35. Fordi de efterfuldte Cains og andre vantroens børns veye, og ey havde ladet sig afskrekke ved Guds retfærdige og svare hevn over disse menniskér, som stod optegnet for dem i Guds ord, saa skulde ikke alleneste deres egne synder ramme dem, men ogsaa deres fædres ondskaber, som de havde efterfuldt, skulde hevnes paa dem. Tilmed skulde deres huus og tempel, som de forlode sig paa, blive ode, og al den falske tilflugt og trost, som de havde søgt i deres udvortes Guds-dyrkelser, betages dem, og, hvilket det svareste var, JEsus vilde nu fremdeles unddrage sig med sin naades nærværelse fra dem, og ikke læn-

længer lade sig bespotte af dem; fordi de havde ikke villet kiende deres besøgelses tiid. Luc. 19,44. Og udgangen har viist det, at JEsu ord er bleven sandhed. Vel biede den Guds langmodighed endnu efter denne tiid nogle faa aar, forend den forkyndte hevn brød ret frem. Dog kom Guds domme over dette folk strax efter denne tiid, indtil omsider Jerusalem og det gandske Jødiske folk saa forskrekkeligen blev ødelagt, og den liden rest, som blev til overs af dem, blev adspredt i den gandske verden, hvor de gaae indtil denne dag for vore øyne, til et klart og øyensynligt beviis paa Guds retfærdige nidkierhed og hevn over sin naades foragtere. Men monne vore hykkelske Christne have aarsag at tænke, at det skulde gaae dem bedre? Monne der ikke skal mere kræves af dem, som langt mere haver været betroet? Luc. 12,48. Jo aldeles! tænker ikke, at det derfor staaer vel til, fordi Guds domme endnu ikke saaledes med magt indbryde iblant os, som over Jøderne, og vi have Guds ord iblant os endnu? dog er det eder ikke forborgen, hvor ofte HErren har slaaet paa os, skiønt vi ikke endnu ret har følet det. Hvor ofte har ikke den retfærdige Gud ladet sin vrede og hevn kiendes over disse lande og riger, og i sær over denne stad? Saa vi maae sige: Dersom HErren ikke havde ladet et liidet blive til overs af os, da havde vi været som Sodoma, ja været lignet ved Gomorra. Men des foruden maae vi vel lære at agte paa Guds forborgene domme, der giver dem hen i et forvendt sind, som intet duer, der ikke holde det for got, at have

Guds

Guds kundskab. Rom. 1, 28. O! merker og agter derpaa, I som have i saa mange aar hørt Guds ord, og hvilke JEsu naade er bleven tilbuden med saa stor en langmodighed, dog uden frugt! HErren unddrager visseligen omsider sin naade, og lader eder fare hen i eders eget kiødelige sind og veye, dersom I ikke endnu ville høre HErrens røst, men forhærde eders hierter fremdeles ved syndsens bedragelse og mørkheds kierlighed. Og dersom I ikke annamme sandheds kierlighed, at I maae blive salige, da skal hand sende eder kraftige vildfarelser, at I skal troe løgn; og saa blive dømte, fordi I have ikke vildet troe sandheden, men have havt lyst til uretfærdighed. 2 Thess. 2, 10. 12. Ach! hvor let kand det skee, at HErren kand i sin retfærdige vrede over vor uskionsomhed og utaknemmelighed flytte sit ords lysestage af sin sted, som hand ofte paa andre steder haver giort, hvor hans naade dog ikke har beviist sig større, eller herligere, ikke heller med større ondskab og modtvillighed er bleven bortkast og foragtet, end som iblant os er skeet. Ach! her maa det vel hede: Hvo der haver øren at høre med, den høre.

Tilegnelse.

Du! kiere siele! Lader dette paamindelses ord, som tales til eder i HErrens navn, gaae eder til hierte. Prøver eders tilstand oprigtig og uden hyklerie for HErrens aasyn, og seer til, hvad JEsu ord, kald og kierlige indbydelse har formaaet hos eder. Ach! forlader eder ikke paa

logn-

lognagtige ord, at J vilde sige: Her er HErrens tempel. Her er HErrens tempel! Mener ikke, at det vil være giort med, at sige: HErre, HErre. O! seer dog, hvor ilde det bekom Jøderne, at de kun immerfort bleve ved, at troste sig dermed, at de vare Guds folk, at de vare Abrahams sæd, at de vare omskaarne, at Guds ord og HErrens tempel var iblant dem, da de dog forkastede JEsum og hans lærdom og veye, og forhærdede deres ubodfærdige hierter imod alle hans kierlige paamindelser og advarseler. Mon eders tilstand være bedre? har JEsu venlige lokken og kierlige indbydelse formaaet noget hos eder? Kort at sige: Har hans godheds, langmodigheds og taalmodigheds riigdom ledet eder til en sand omvendelse og sinds forandring? Ere J i sandhed komne til JEsum, og have faaet liv af ham? Ere J blevne nye creature i og formedelst ham? Vandre J nu i hans fodspor, og følge hans røst? O! hykler ikke for eder selv. Betænker endnu paa denne dag, hvad der tiener til eders fred, og foragter ikke denne store naade, som JEsus endnu beviser eder, i det hand ved sine tienere lader eder sin kierlighed forehold. Seer dog, J arme siele! Hvor venlig og kierlig taler JEsus til eder endnu. Endnu vilde hand gierne samle eder, som hønen sine kyllinger. Ach! gid det ikke maatte hede: J vilde ikke. Men om den trofaste Frelsere skulde ved dette ord og vidnesbyrd faae rort nogles hierter iblant eder, saa J nu see eders ondskab, kiende eders hyklerie, og hiertelig beskæmmes og bedroves over eders hiertes gienstridighed og haardhed; om J finde megen længsel og begierlighed til at ven-

vende tilbage, og ønske at komme til JEsum; o! saa kommer uden al rædsel og frygt til ham. Hand skal ingenlunde kaste eder hen ud. Hand har elsket eder først, og det er hans naade, der tugter i denne time eders samvittigheder, og vil drage eder til sig. Seer! hvor lader hønen høre sin klagende røst! See! hvor udbreder denne sine vinger! Det er ikke for nogen eders værdigheds skyld hand vil antage eder, men for sin egen kierligheds og miskundheds skyld. Hand, hand vil selv giøre det for sin egen skyld. Hand staaer for døren og banker, om nogen ikke vil forhærde sit hierte, men lade op for ham, da skal hand gaae ind til ham, og lade ham erfare sin overflødige kierlighed, og selv meddele hans siel baade liv og naade, baade retfærdighed og fred, baade lys og kraft, baade frelse og salighed. Dog, kiere siele! holder stille for ham, hindrer ikke hans naades verk paa eders siele, hvorved hand søger at læge og reense eder. Udvæller fremdeles ikke mere eders egne veye, og gaaer ikke mere modtvillig bort fra ham i selvraadighed. Tager hans aag paa eder, og lærer af ham, thi hand er sagtmodig og ydmyg af hiertet, saa skal J finde hvile for eders siele. Men om nogen iblant eder allerede er kommen til JEsum i sandhed, og har erfaret hans naades og venlighedes riigdom paa sin siel, den see des mere til, at hand ikke taber denne naade igien, ved vantroe, utroskab, eller nogen slags modtvillig afvigelse. O! J som har smaget at HErren er from, til hvilken J ere komne, værer fremdeles begierlige efter hans naades og Evangelii usvigelige melk, at J kand voxe derudi. Ja søger dag-

dagligen at voxe i JEsu naade og kundskab, at J maae saa stadfæste eders kald og udvællelse, at J skal ikke snuble. Ach! om J skulde vige tilbage, kiere siele! da vilde visseligen det sidste blive verre med eder end det forste, og det havde været eder bedre, J havde aldrig kiendt sandheds vey, end at J vende eder fra det hellige bud, som er eder overantvordet. 2 Pet. 2, 20.

Nu, du trofaste og høylovede Frelsere! dig skee lof, priis og ære for al din kierlighed og troskab, naade og langmodighed, som du haver bevist imod vore arme siele, og i særdeleshed ogsaa for denne naade, at du nu paa nye har lader os saa kierligen lokke og indbyde til at komme til dig. Velsigne dette ord saaledes paa enhver siel iblant os, at de ubodfærdige maatte kraftelig drages derved til omvendelse; de bodfærdige i deres forset stadfæstes og styrkes, og bryde ret igiennem til en sand omvendelse og troe, men de sande troende altid mere styrkes og stadfæstes i troe og kierlighed til dit navn, og at blive troe i din sande efterfølgelse og lydighed, endog under korset, indtil enden.

Amen.

Paa 3. Jule-Dag.

Hvoledes troende, og JEsum elskende siele efterfølge JEsum.

O JEsu,

O JEsu, du som est allene veyen, livet og sandheden, uden hvilken ingen kommer til Faderen, lær os ikke allene i sandhed at troe paa dit navn, og gior os derved deelagtig i dit liv og naade; men opmuntre og styrk ogsaa vore hierter til at efterfølge dit ord, villie og exempel i alle ting, paa det vi maae altid mere og mere fornyes til dit billede, og saaledes vorde dig og din himmelske Fader velbehagelige, for din kierligheds skyld. Amen.

Elskelige i HErren! et hvert menniske i verden har nogen vis drift og tilskyndelse den følger, hvis befalninger den adlyder, eller hvis exempel den eftergaaer. Saa længe menisket er kun endnu kiød født af kiød, og ey deelagtig i det liv og den Aand af Gud, saa længe efterfølger det af en fornodenhed kiødsens sandse, og gior kiødsens og tankernes villie, hvorved det bliver et vredes barn af naturen. Eph. 2, 3. Thi de, som ere efter kiøder, sandse kun kiødelige ting, og ere ikke Guds lov underdanige, de kand det ikke heller være, som Paulus lærer os. Rom. 8, 5-7. Da gior menniskeer synd, i det hand som af en fornodenhed følger fornuftens og kiodets forestillinger og tilskyndelser til synd, og kaldes derfor af den HErre JEsu en syndsens tienere. Joh. 8, 34. Ja, saadant menniske er i denne tilstand en satans tienere og træl, hvis villie hand gior, og hvis begiering hand efterfølger, Joh. 8, 44. hvorfor Paulus siger

siger om saadanne, at de ere fangne af dievelen og i dievelens snarer efter hans villie, 2 Tim.2,26. og atter siger hand, at denne verdens fyrste er kraftig i vantroens børn, Eph.2,2. I det hand har forblindet de vantroes sind, at Evangelii herlige lys om Christo ikke skinner for dem, 2 Cor.4,4. og de derfor efter ham, og hans villie, vandre i mørket, og giøre mørkets gierninger. Saa længe nu menniskene ere i denne formørkede og ulyksalige tilstand, udvælle de sig idel saadanne forgængere, veyvisere og exempler at efterfølge, som komme med deres fordervede, kiødelige og jordiske sind vel overeens, og ved hvis veyledning, anførsel og efterfølgelse de kand blive rolige og altid mere gaae uforhindret frem i deres lyster. Og om de har nogen slags bekymring for, at udvælle og søge en bedre vey, saa ere de dog, saa længe som JEsus ikke faaer giort dem levende af deres syndsens død, og opvakte af deres søvn, saa længe hand ikke faaer oplyst deres øyne, og giort dem retteligen frie fra syndsens og satans herredømme, ikke i stand til, at skilne eller giøre en rigtig forskiel imellem lys og mørke, imellem sandhed og løgn. De gaae da, som de blive førde, 1 Cor.12,2. ogsaa letteligen overtalte til at følge en hver blind veyledere, der gior sin røst yndig for dem, der med søde ord og smigrende tale kand forføre og bedrage deres hierter; de følge letteligen saadanne exempler, som har nogen anseelse for verden, skiønt de ere langt fra Christi sind, og den sande lyksalighedes vey og maal.

Dette maa vel agtes for en bedrøvelig og ulyksalig tilstand; hvorfra ingen i verden formaaer at

redde os, uden den, som er alleneste veyen, sandheden og livet, uden hvilken der ingen kommer til Faderen. Joh 14, 6. O! at J alle ret kiendte ham, og at hand er den trofaste Ypperste Præst, der skal forsone os med Gud, borttage vore synder, og forløse os af alle vore fienders haand; den sande Prophete, der skal undervise og lære os med ord og exempel, hvilken vi tryggeligen kand efterfølge, hvis røst Faderen har befalet os at høre; og den mægtige Konge, der skal herske i og over os, styre vore hierter og alle vore veye, styrke vore kræfter, forsvare os mod vore fiender, og saaledes tryggeligen og vel føre os igiennem denne verdens farlige og vanskelige vey til sit evige og himmelske rige og herlighed. Elskelige siele! saaledes fremstilles os den HErre JEsus i Evangelii ord, og saaledes bør vi og erkiende og antage ham. Denne gang ville vi i særdeleshed søge at lære af vort Evangelio, hvorledes denne JEsus er den rette trygge veyviisere, den trofaste førere og ledere og det fuldkommenste exempel, som vi tryggeligen kand, bør og skal efterfølge, baade i levnet og lidelse, baade i liv og død. Hand selv skenke os til denne betragtning sin Aand, lys og naade, for sin kierligheds skyld. Amen.

Texten.

Joh. Cap. XXI. v. 19-24.

Og der hand det havde sagt, siger hand til ham: Følg mig. Men Peder vendte sig, og saae den disci-

pel

pel følge, som JEsus elskte, som og laae op til hans bryst i nadveren, og havde sagt: HErre, hvo er den, som forraader dig? Der Peder saae denne, siger hand til JEsum: HErre, men hvad skal denne? JEsus siger til ham: Dersom jeg vil, at hand skal blive, indtil jeg kommer, hvad kommer det dig ved; følg du mig. Da udkom denne tale iblant brødrene: denne discipel dør ikke; og JEsus sagde ikke til ham: hand dør ikke; men: om jeg vil, at hand skal blive, indtil jeg kommer, hvad kommer det dig ved? Denne er den discipel, som vidner om disse ting, og haver skrevet dette; og vi vide, at hans vidnesbyrd er sandt.

Elskelige i HErren, saa fornødent som det er, at efterfølge JEsu ord, lærdom og exempel, og lade sig alleneste styre og regiere af hans Aand, om man ellers vil blive salig ved ham, saa fornødent er det og, at man tilforn lærer at kiende JEsum retteligen, som sin eeneste Frelsere og Saliggiorere, at annamme ham formedelst troen, og derved at indpodes i ham, at man af ham og ved hans kundskab, som har kaldet os ved herlighed og dyd, maa faae al den Guddommelige kraft, som hør til liv og gudfrygtighed, 2 Pet. 1, 3. og at man elsker ham over alt det, som i verden er, som den, der har elsket os indtil døden, og ved samme sin død og blod forhvervet og forløst os fra syndens og satans rige,

til at være hans arv og eyedom. Da faae vi baade liv og lys, baade lyst og kraft, til at efterfølge ham, og at vandre i hans veye. Da først tør vi tryggeligen betroe os hans førelse og hengive os ham aldeles, som den, af hvis haand vi aldeles og alleneste vente liv og salighed. Vi ville derfor af vort Evangelio saaledes søge, at betragte JEsu efterfølgelse, at vi tillige see, at de alleneste kand være og blive hans sande efterfølgere, som troe paa hans navn og elske ham i sandhed. Lader os derfore med hverandre overveye:

Hvorledes sande troende og JEsum elskende siele bør efterfølge den HErre JEsum baade i levnet og lidelse, baade i liv og død.

Herhos have vi at overveye:

I. At alleneste sande troende og JEsum elskende siele kand i sandhed efterfølge den HErre JEsum.

II. Hvorledes de bør efterfølge ham baade i levnet og lidelse, baade i liv og død.

Den trofaste og barmhiertige Frelsere give os barmhiertighed og naade dertil, at vi maae saaledes lære at kiende ham og hans navn og naade i sandhed, at vi ey allene kunde troe paa ham uden strømt, og elske ham uden sviig, men ogsaa troligen og i al oprigtighed efterfølge ham, indtil hand omsider kand indføre os i sit himmelske ri-

ge,

ge, der at følge ham og tiene ham fuldkommeligen i glæde og herlighed, i al evighed. Amen.

Afhandling.

Den første Deel.

Vi have da I. at bevise: At alleneste sande troende og JEsum elskende siele kand i sandhed efterfølge JEsum. Dette er en sandhed, som er i sig selv gandske klar. Thi hvorledes kunde vi med nogen slags frimodighed og dristighed følge den, som vi ey ret kiende, og ikke vide hvem hand er, og hvad vi have af ham at vente? og hvorfra skal vi enten tage lyst eller kraft til saadan en redelig efterfølgelse, som JEsus af os kræver, dersom vi ikke troe paa ham, og ere overbeviiste i vore hierter, at hand er i sandhed vor sieles eeneste Frelsere, haab og salighed? Ikke heller er det mueligt, at vi kunde med en sand lyst og redebonhed følge JEsu i saadanne veye, som ere kiød og blod aldeles imod, og foraarsage baade indvortes og udvortes lidelser, hvis ikke vore hierter ere indtagne af hans kierlighed. Derfore viser Christus og Apostlerne først til troe og kierlighed, førend de tale om at efterfølge JEsum. Petrus og Andreas og de andre Christi disciple havde allerede troet paa den HErre JEsum, og vare omvendte til ham formedelst Johannis den Døberes Prædiken, førend JEsus bød dem, at de skulde efterfølge ham, som vi see af Joh. 1, 36. 37. sqq. og Matth. 4, 18. 19. ꝛc. og naar Johannes kræver af os, at vi skal omgaaes, som hand omgikkes,

kes, saa setter hand dette forud, at vi skulle være og blive i ham, 1 Joh. 2,6. hvilket ikke kand skee paa anden maade, end formedelst troen, Eph. 3,17. Ligemaade, naar Petrus siger: At Christus har efterladt os et exempel, at vi skal efterfølge hans fodspor, saa setter hand dette til grund, at vi ere kaldte til at lide efter Christi exempel, efterdi hand har liidt for os, altsaa fyldestgiort for os og forsonet os, hvilket hverken kand erkiendes eller annammes uden formedelst troen. Derfore, da Petrus var bleven utroe imod den HErre JEsum, og havde fornegtet ham, saa søger den HErre JEsus, efter at hand hierteligen havde angret og begrædt sin afvigelse, at stadfæste ham paa nye i troen, aabenbarer sig i særdeleshed for ham, og styrker ham. Og da det var skeet, saa kræver hand først paa ny igien af ham, at hand skal følge ham. Hvor daarligt og formasteligt er det derfor ikke, naar siele, som ey ere komne til troen, og ey endnu har faaet JEsu naade og deres synders forladelse, vil arbeide paa, at efterfølge JEsum og hans exempel, og at træde i hans fodspor, og saaledes at ville helliggiores, førend de endnu ere retfærdiggiorde; og lide og stride med JEsu, førend de have JEsu naade og bistand, eller have faaet deel i hans liv og kraft. Dog skeer dette af alle dem, som ville forbedre deres liv og levnet, og beflitte sig paa ydmyghed, kierlighed og sagtmodighed, taalmodighed og andre dyder, som JEsus lærer os, og har givet os exempel udi, og dog endnu ikke ere omvendte til JEsum i sandhed, og ikke af gandske hierte i en sand troens forvisning have annammet ham, som

deres

deres Frelsere, forsoning, liv og kraft. Derfore see vi og, desverre! hvor langt saadanne mund-troende og u-omvendte siele endnu ere fra den sande JEsu efterfølgelse, og hvor aldeles det fattes dem baade paa lyst og kraft, paa viisdom og troskab, til at efterfølge JEsu lærdom og exempel i sandhed. Deres væsen og omgængelse er ligere skikked efter denne verden, end efter JEsum, og viser klarligen, at de endnu mere følge kiødet, fornuften og verden, end den for verden foragtede JEsum, og hans for fornuften daarlige og for kiødet forargelige exempel og omgængelse. De agte mere paa deres fornuftes og verdens røst, end paa JEsu ord; og lade sig deraf styre og lede, i steden for at JEsus skulde være deres eeneste veyvisere, førere og ledsagere. De anvende og kun deres naturlige kræfter, (thi den Guddommelige kraft til liv og gudfrygtighed, som ved JEsu kundskab og troen til hans navn erlanges, have saadanne endnu ikke faaet deel udi,) til at forbedre og rette deres levnet, og at skikke sig i de paakommende fristelser og lidelser. Og naar de i saadan tilstand nødvendig maae afvige fra Christi sind, veye og fodspor, da undskylde de det gierne med skrøbelighedens navn, da dog hovedaarsagen til deres afvigelser og kiødelige gierninger, til deres forfængelighed og utaalmodighed, er den endnu hos dem herskende vantroe, og at de ikke har lært i sandhed at kiende den HErre JEsum, langt mindre at troe paa ham, og aldeles at hengive sig ham, at de saa kunde føres og styres af ham og hans Aand, og saaledes efterfølge ham. Hvad vi nu have hørt om troens fornødenhed for dem, som vil efterfølge

JEsum, maae vi og sige om kierlighedens fornsdenhed. Og dette viser os den HErre JEsus, naar hand, forend hand befaler Peder, at hand skal følge ham, tre gange alvorligen sporger ham ad, om hand elskte ham. Da Peder havde med en fuld frimodighed og vished sagt ja dertil, og tilmed dristeligen beraabt sig paa JEsu eget vidende, saa heder det til ham: følg mig. Kierligheden flyder af fornsdenhed af den sande troe, og troen er aldrig foruden kierlighed til den HErre JEsum, Gal. 5, 6. hvorfore og Paulus dristeligen tor kalde dem et Anathema, eller en forbandet ting, det er, saadanne som endnu ere under Guds vrede og Lovens forbandelse, som ikke elske den HErre JEsum. 1 Cor. 16, 22. Kierlighed til JEsum hendrager hierte, sind og attraae efter JEsum. Den gior, at man soger alleneste at tækkes JEsu, og endnu noyere at foreenes med ham. Den gior, at man derfor villig afsiger verden og sine egne lyster, for at behage JEsu. Kierligheden gior, at man noye agter paa JEsu ord, lærdom og befalninger, for at fyldestgiore dem, eller rette sig derefter. Den gior, at den elskende siel med lyst hengiver sig JEsu og hans forelse, for altid at blive hos ham, og i en tilstand, som kand tækkes ham: Den styrker sielen i al fristelse og lidelse, og gior al arbeide, striid og byrde let, som paatages efter JEsu sind og villie. Og saaledes gior kierligheden os i alle maader beqvemme, villige og modige til at efterfolge den HErre JEsum med en bestandig troskab. Derimod hvor hiertet formedelst troen ikke er optændt og giort brændendes i JEsu kierlighed, men endnu er fuldt af sin egen

og

og denne verdens kierlighed, der er det gandske uskikket og uvilligt til at følge JEsum, at agte paa hans røst, giøre hans befalninger, vandre i hans veye, og træde i hans fodspor. Seer da nogen, at hand ikke vil efterkomme JEsu lærdom og befalning om hans efterfølgelse, den troe visseligen, det fattes ham endnu baade paa troe og kierlighed til den HerreJEsum, og lade dette da være sin første bekymring, hvorledes hand ved JEsu forekommende kierligheds overbeviisning og kraft maa komme til troen, og saaledes ved troens lys og kraft styrkes og drives til at elske den HErre JEsum i sandhed, at siden JEsu kierlighed maa drive og tvinge ham, (som Paulus taler, 2 Cor. 5, 14.) til at efterfølge ham i sandhed. Og saaledes have vi nu efter vort forset seet og beviist, at alleneste sande troende og JEsum elskende siele kand være JEsu sande efterfølgere.

Den anden Deel,

Vader os nu II. see: Hvorledes de, som troe paa JEsum og elske ham, ogsaa bør efterfølge ham, baade i levnet og lidelse, baade i liv og død. Man skulde ikke tænke, at dette behøvede vitløftig at beviises for dem, som prætendere at være Christne, at det er en sand Christens skyldighed, at efterfølge den HErre JEsum. Sagen selv lærer det, som allerede til deels er viist, at den som troer, den elsker, den som elsker, den søger og i alle maader at tækkes, tiene, lyde og omgaaes med den elskte, altsaa og at følge ham, og være ham liig i sind, ord og gierning. Men des-

foruden have vi JEsu klare befalning for os, der ey allene i vor text siger til Peder: Følg mig, men og ellers ofte har lært det, at den som vil komme efter ham, den skal forsage sig selv, tage sit kors op, og følge ham, Matth.16,24. og Luc. 9,23. item, at hvo som ikke vil lære at hade alting i verden, hvad ham kiert er, ja endog sit eget liv, item hvo som ikke vil bære sit kors og komme efter ham, den kand ikke være hans discipel, Luc. 14, 26.27. Det samme have Apostlerne ofte viist i deres lærdom, naar det, for exempel, heder: at JEsus har efterladt os et exempel, at vi skal træde i hans fodspor, 1 Pet.2,21. item at hvo som siger: at hand bliver i Christo, den er og skyldig at omgaaes, ligesom hand omgikkes. 1 Joh.2,6. At det samme skal menes i os, som i Christo JEsu, Phil. 2, 5. Item, at sande Christne have Christi sind, 1 Cor.2,16. Hvorhen og Paulus klarligen viser os, naar hand byder os: at vorde hans efterfølgere, ligesom hand var Christi, 1 Cor.11,1. Dog dette skal endnu blive klarere, naar vi nu faae seet, hvorledes vi bør følge JEsum, og hvorudi denne efterfølgelse bestaaer. Vel sigter vor Frelsere i hans tale til Peder fornemmeligen til lidelsen, og vil vise ham, hvorledes hand ikke, som for var seet, burde fornegte ham, af frygt for lidelsen, men nu villig optage hans kors; hvortil den HErre JEsus og sigter i hans tale til disciplene, Matth.16,23.24. sqq. og Petrus i hans 1 Ep.2,21. sqq. Dog er heraf klart, at dersom vi skal af kierlighed til JEsum ikke engang elske vort liv, eller holde det dyrebart,

men

men tage al trængsel, møye, angest, ja nød og død paa os, vi da meget mindre maae elske nogen anden ting mere end JEsum, men bør villigen afsige alting for at tækkes ham, og derfore ogsaa være ham troe og lydige i alle ting, og ligesaavel følge hans exempel i levnet, som i lidelser. Men og andre steder, hvor JEsus taler om sin efterfølgelse, gisre os det ydermere klart, at vi skal være haus røst i alle ting lydige, og som hans faar følge bam og hans hyrdestav i alt, hvorhen og hvortil hand vil føre os; som hand siger: Joh. 10, 27. Mine faar høre min røst, og jeg kiender dem, og de følge mig. I samme henseende kalder hand sig det verdens Lys, hvilket vi bør agte paa, og følge i al vor omgængelse, at vi ikke skal vandre i mørket. Joh. 8, 12. Men nu er JEsus saa vel vort lys i sin lærdom som i sit levnet, lidelse og død; hvorfore hand og i alt dette er at ansee som det verdens lys, hvilket vi bør efterfølge, om vi ellers ikke ville vandre i mørket. Saaleds vise og de hellige Apostle os ey allene til at lide med den HErre JEsu, men og at leve med ham, og efter hans exempel, hvorfore og Johannes siger, som vi nyligen have hørt, at vi skal omgaaes, nemlig i alt vort levnet og vandel, saasom hand omgikkes; og Petrus siger: at efter den Hellige, som os kaldte, bør og vi være hellige i al vor omgængelse. 1 Pet, 15. Og for at vise os endnu dybere ind paa grunden i denne sag, saa lærer Paulus os, endog at agte paa vort sind og mening, og vore hierters inderste bevægelser, og vil ogsaa have dem dannede efter Christi sind. Phil. 2, 5. Det skal menes i eder, siger hand, som og meen-

tes

tes i og af Christo JEsu; hans sind, hans ydmyghed, hans sagtmodighed, hans kierlighed, og taalmodighed skal findes hos og i os. Dette viser Christus os ogsaa, naar hand siger, at vi skal lære af ham, som er sagtmodig og ydmyg af hiertet, Matth. 11,29. hvor hand tillige viser os, at hans troende elskere og efterfølgere bør tage hans aag paa sig, og ey allene endogsaa under korset følge ham, men og i alle ting underkaste sig hans forelser, hvilket hand kalder et aag i henseende til vor fordervede natur og egenvillighed, for hvilken det visseligen er et aag; men et gavnligt aag og en let byrde, i henseende til aanden, og til troen og kierligheden, som gior alting let. Hvorfore og den hellige Apostel Paulus ey allene lidde alt efter JEsu villie, hvad hand ham paalagde, men og lidde det gierne, og var rede til, baade at bindes og dræbes, for den HErres JEsu skyld. Ap. G. 21,13. Og i den henseende siger hand, at hand agtede ikke sit liv dyrebar, at hand kunde fuldkomme sit løb med glæde, og den tieneste, som hand havde annammet af den HErre JEsu. Ap. G. 20,24. Seer! saaledes lærer os den HErre JEsus og hans Apostler, hvad Christi sande efterfølgelse er. Hvoraf vi ey allene merke, at det er hans alvorlige villie, at vi skal søge at efterligne ham saa vel i sind, som i levnet og lidelser, saa og at vi skal saa vel følge hans ord, røst og befalninger, hans forelser og regiering, som og hans hellige exempel og omgængelse i alt det, som hør til liv og gudfrygtighed, til troe og lydighed. Men vi see ogsaa heraf, at den sande troe og kierlighed nød-

nødvendig driver, drager og styrker enhver sand Christen til samme JEsu efterfølgelse; og at ingen bør tænke, at hand er en sand Christen, eller har troe og kierlighed til den HErre JEsum, uden saa er, at hand af gandske hierte ved troens kraft, i en oprigtig kierlighed til den HErre JEsum, søger saaledes i sandhed at efterfølge ham.

Tilegnelse.

Hvorledes staaer det nu til med eder, kiere siele! som høre eller læse dette? Tænker J endnu, at J kand være gode troende Christne, og dog følge eders fornuftes og tankers villie, kiødsens og verdens lyster, og satans indskud og tilskyndelser? Ach! seer dog nu og merker, hvor skammeligen J har bedraget eder selv med saadan en falsk fortrøstning. Troer dog JEsu og hans Apostlers klare ord og lærdom, og at J ikke ere af JEsu faar, saa længe J ikke høre hans røst, og følge ham. J kand ey sige, at J i sandhed blive i den HErre JEsu formedelst troen, saa længe J ikke af gandske hierte beflitte eder paa, at omgaaes, ligesom hand omgikkes. J ere ikke sande JEsu disciple, dersom J ikke afsige alting, tage korset op, og komme efter ham. Hvorledes tør J da endnu tænke, at J ere gode Christne, J som endnu elske eder selv og eders egen villie, mere end JEsum og hans villie, J som følge verden og dens røst, mere end JEsu ord og røst, J som ere Christi korses fiender, og heller overtræde JEsu bud, end J ville lide noget for hans navns skyld, J som skamme eder ved, at ligne den HErre JEsu og hans sande tienere og efterfølgere, fordi deres sind og levnet ey kommer over-

vereens med denne verdens forfængelige og daarlige væsen? O! hvorledes tor I ved saadant sind og væsen endnu kalde eder Christne, og tænke at I høre Christo til? Hvorledes tor I foregive, at I i sandhed troe paa ham, og elske hans navn, ord og villie? Men om I erkiende eders ulyksalige selv-bedrag og vildfarelse, og nu tænke eller foretage eder, at I ville efterfolge den HErre JEsum, saa seer vel til, at I maae legge en god og fast grundvold dertil, i en sand omvendelse og troe til den HErre JEsum. Erkiender, at det visseligen endnu maa fattes eder paa troens og kierlighedens oprigtighed, og seer derfor til, at I maae saaledes lære at kiende den HErre JEsum, som eders eneste Frelsere, trost, haab og salighed, som den eneste vey, sandhed og liv, der skal føre eder til Faderen, at I derved maae fatte en fuld troe og tillid til hans navn, og saa aldeles hengive eder ham i kierlighed og lydighed. Boyer og henkaster eder saa længe i støven for JEsu fødder, indtil hand kierligen annammer eder, og taler fred til eders siele, at I da kand i sandhed troe og erfare, at JEsus elsker eder, og har borttaget eders synder. Saa skal det ikke længer falde eder svart, at elske den HErre JEsum; ja hans kierlighed, som nu begynder at udøses i eders hierter, som I nu begynde at smage og fornemme, skal saa igien tvinge eder til at elske ham, som har elsket eder først. Men elske I ham i sandhed, og uden skrømt, saa skal I finde baade lyst og kraft til at træde i hans fodspor, at efterfolge hans exempel, og aldeles at betroe eder i hans forelser. Og ligesom eders troe og kierlighed voxer, skal og

eders

eders oprigtighed og alvorlighed tage til, i at efterfølge den HErre JEsum. Men er nogen iblant eder, som i sandhed har begyndt, at følge den HErre JEsum, den prøve sig dog ogsaa, om hand ikke, siden den tiid hand begyndte, med Peder har beviist nogen slags utroskab imod sin Frelsere, og om JEsus ikke har paa ny igien aarsag, at spørge eder ad: om I elske ham, om I endnu staae i hans kierlighed, om I ogsaa ere blevne faste og har beviist eder redelige i, at efterfølge ham; eller, om I, efter eders afvigelser, ere komne tilbage igien, have bitterligen begrædt eders utroskab, have styrket igien eders mod, oprettet de hængende hænder, og de forsmægtede knæ, og om I nu giore visse trin med eders fødder, som Apostelen formaner de Ebræer, cap. 12, 12. 13. O! kiere siele, agter paa den HEres JEsu store og inderlige kierlighed til eder, betragter, hvor lyksalige I ere, om I her troligen efterfølge ham. JEsus giver sine faar, som høre hans røst, et evigt liv, og de skal ikke fortabes evindeligen, og ingen skal rive dem af hans haand. Joh. 10, 28. Og om nogen tiener, og følger ham, den skal ogsaa være, hvor hand er, Joh. 12, 26, og blive værdig til, at vandre med ham engang i de levendes lande, og der følge Lammet, i hvor det gaaer. Aab. 14, 4.

Ach! du barmhiertige og trofaste Frelsere! du som har med saa stor og ubegribelig en kierlighed elsket os, og eftergaaet os, for at udføre os af vor forderrelse, og redde os af deres haand, som holdte os fang-

fangne, og førde os til den evige fordømmelse og undergang, og nu gierne selv vilt lede og føre os efter dit naadige raad til liv og evig salighed; giv os naade, at vi retteligen maae kiende denne din store troskab og omhyggelighed for os, at vi saa og saa maae troe paa dig, elske dit navn, og troligen efterfølge dig, og dit ord, raad og førelse, din villie og hellige exempel, paa det vi og maae blive værdige til at følge med dig, og at blive uafskilte hos dig i al evighed. Giv os det af naade for din evige kierligheds skyld. Amen.

Paa Søndagen efter Nyt-Aars Dag.

Troende og Gud-elskende Christnes befrielse af al deres frygt.

O! HErre JEsu Christe, du eeneste sande haab og tilflugt imod synd, dievel, og verden, ja imod alle vore legemlige og aandelige fiender, lær os retteligen at troe paa dit navn, og at vandre i dine veye, at vi ikke maae ved vor egen vantroe og uforsigtighed, ved modvillighed og selv-raadighed styrte os selv i frygt og fare, og skille os af fra dig, og den trygge tilflugt vi kand have hos dig; men at vi altid maae have en forsikring om din naade, bistand og beskier-

skiermelse imod alle vore fiender, og tiene dig uden frygt alle vore lives dage. Giv os naade dertil, at vi og ved denne leylighed, som du skenker os, maae opvækkes til, at søge vor tilflugt alleneste til dit navn, og at omgaaes i din samfund og lydighed med al ombyggelighed og forsigtighed, at vi maae styrkes i troen, bevares i kierlighed, og blive faste hos dig i haab og taalmodighed, i tillid og frimodighed indtil enden. Giv kraft og viisdom til at forkynde dit ord og villie, og velsigne det altsammen paa vore siele, til din ære og vores salighed, for din kierligheds skyld. Amen.

Elskelige siele i Christo JEsu vor HErre! Saa trostig og saa modig som denne verdens menisker synes end ofte at være, saa frie fra al frygt, som vantroens born, og de som opirre Gud, tit rose sig af at være; saa er det dog saa langt fra, at de i sandhed og med en vis og velgrundet tillid kunde være rolige, have fred i deres samvittighed, og en sand, ubedragelig forsikring om HErrens hielp, frelse og beskiermelse, som de i deres ubodfærdige og vantroe tilstand endnu ere langt fra Gud og den HErre JEsu, fra hans naade og samfund, fra hans kierlighed og lydighed. Hvad have saadanne menniſker andet at stole paa, end at de kand sætte kiød til deres arm, i det deres hierte er viget fra HErren, og de ikke tor, ikke heller i sandhed begiere, at holde sig nær

til den Gud, hvis veye de hade, og hvis frygt de have forladt? og hvor snart og ofte maae de klarligen befinde, at deres tilflugt forgaaer, og deres haab er, som naar en udgiver aanden, Job. 11. 20. Og som det heder i det 8. capitel, saaledes ere alle deres stier, som glemme Gud, (nemlig, som græs, der borttorres, &c.) Og en øyenskalkes haab skal forrabes; hans haab skal blive ham kiedsommelig, og hans tillid er som en spindelvæv. v. 13. 14. Det skeer derfor og ofte, som Salomon siger: At den ugudelige flyer, og der er ingen, som forfølger ham, Ordsp. 28, 1. Hans hierte er langt fra Gud, og altsaa og fra det haab, trost og frimodighed, som af ham skulde erlanges, og maa altid frygte for, at Gud er ham imod, og hans onde samvittighed bær vidnesbyrd imod ham, og siger ham det til, at hand ingen aarsag har, at vente sig noget got af Gud. Hvorfore og Viisdommens bog gandske vel vidner, at ondskab, som er fordømt efter eens eget vidnesbyrd, er en frygtagtig ting; og i det den ængstes formedelst samvittigheden, formoder den sig altid svare ting. Viisd. 17, 11. Derfor siger og David om de ugudelige, at de der saare frygte, hvor inted er at frygte, Psalm. 53, 6. hvilket er klart i Herodis exempel, der bliver forfærdet, da hand horer, at Christus er født i Bethlehem; skiont det ikke var Christi tilkommelses øyemerke, at hand vilde betage Herodes noget af sin verdslige magt, rige eller herredomme. Matth. 2, 3. Den daglige forfarenhed lærer athyk leres, og ugudeliges frimodighed og glæde er blandet med idel u-

vis-

vished, frygt, angest, uroe, tviil, ja tit med mishaab og fortvilelse; hvilket de vel paa allehaande maader søge at undertrykke, men dog ikke kand udrydde. Og om de end en tiid lang synes at være fri derfor, og kand med allehaande falske fortrøstninger saavel af fornuften og verdens ting, som af Guds ords misbrug i deres ubodfærdige tilstand, fordrive deres frygt og urolighed; saa vaagner den dog omsider igien, og de maae klarligen føle og erfare, at deres formeente trøst ey bestaaer. Hvilket naar det skeer, og de agte derpaa, er en naade af Gud, og kand blive et middel til deres ydmygelse for Gud og omvendelse fra deres forfængelige og bedragelige haab og trøst til den HErre JEsum, og den sande sikre og bestandige tilflugt og levende haab, som findes i hannem.

Fra saadan ulykkalig og jammerlig tilstand ere de sande troende frigiorte ved den HErre JEsum, ved hvilken de ere retfærdiggiorte, have fred med Gud, have tilgang til Gud, og kunde rose sig i Guds herligheds haab, endog midt i deres trængseler. Rom. 5, 2. 3. Hand er den, som befrier dem, saa mange som ved dødsens frygt vare skyldige til trældom i al deres livs tiid. Ebr. 2, 14. Og efterdi hand har forløst dem af alle deres fienders haand, saa kand de nu tiene ham uden rædsel. Luc. 1, 74. De kand med frimodighed og en velgrundet vished sige med Paulo: Hvo vil klage paa Guds udvalde! Gud er den, som retfærdiggior. Hvo er den, som fordømmer? Christus er den, som er død, ja meget mere, som og er opreist, som og er udi Guds høyre

haand, som og træder frem for os. Hvo skal kunde skille os fra den Christi kierlighed? trængsel, eller angest, eller forfølgelse, eller hunger, eller nøgenhed, eller sverd. Rom. 8, 33-35. Og atter: Jeg er vis paa, at hverken død eller liv, ey heller Engle, ey heller fyrstendømmer, ey heller magter, ey heller de nærværende ting, ey heller de tilkommende ting, ey heller det høye, ey heller det dybe, ey heller noget andet creatur, skal kunde skille os fra den Guds kierlighed, som er i Christo JEsu vor HErre. v. 38. 39. Dog lærer os saa vel forfarenheden, som Guds ord, at ikke alle, hvis hierte og tillid nu staaer til den HErre JEsum, ere komne til denne frimodighed; og at de ikke heller til alle tider med lige frimodighed kunde uden trældoms frygt tage imod alt, hvad der paakommer, og hvorved HErren vil prøve dem. Hvilken frygt alligevel, dersom de blive troligen hos den HErre JEsum, stadfæstes i troen, og blive overflødigere i kierligheden, mere og mere fordrives og udryddes af hiertet. Thi Christus lærer os det selv, at frygten kommer af vantroe, Matth. 8, 26. og Johannes vidner for os, i hans 1Ep. cap. 4, 18. at frygt er ikke i kierligheden, men at den fuldkomne kierlighed driver frygten ud. o. s. f. Hvoraf jo forstaaes, at, ligesom troe og kierlighed i Christo JEsu voxer hos en siel, saa tager al saadan frygt af, og forsvinder. Og det er det, som vi denne gang vil søge at lære af vort Evangelio, nemlig: Hvorledes sande troende og i kierlighed og forsigtighed vandrende Christne befries fra al de-

res

res frygt. Hvortil Gud selv vilde give os barmhiertighed og naade for Christi skyld. Amen.

Texten.

Matth. Cap. II. v. 19-23.

Men der Herodes var død, see, da aabenbaredes HErrens Engel for Joseph i en drøm i Egypten, sigendes: Stat op, og tag barnet og dets moder, og drag hen til Israels land; thi de ere døde, som søgte efter barnets liv. Og hand stod op, og tog barnet og dets moder, og kom til Israels land. Men der hand hørde, at Archelaus regnerede i Judæa, i sin faders Herodis sted, frygtede hand at komme derhen; men hand blev advaret af Gud i en drøm, og vigede hen til Galilææ egne. Og hand kom, og boede i en stad, som kaldtes Nazareth; at det skulde fuldkommes, som sagt er ved Propheterne: at hand skal kaldes Nazaræus.

At forfærdes for et menniske fører i strikke; men den, som forlader sig paa HErren bliver ophøyet, siger Salomon, Ordsp. 29, 25. Saa daarligt og forfængeligt som det er, at forlade sig paa et menniske, der ey kand frelse sig selv, langt mindre andre, og hvis magt, vælde, viisdom og herlighed kand blive til skamme i et øyeblik; saa skammeligt og skadeligt er det ogsaa for en sand Christen, hvis tillid er til HErren hans Gud, at

ville frygte for et armt, uselt menniske, der ey formaaer, at røre noget haar paa hans hoved uden Guds villie og tilladelse, og der i et øyeblik kand giøres til skamme med alle sine onde anslage. Desforuden forer slig menniske-frygt i idel strikker og snarer, som Salomon siger. Thi foruden, at det er en afguderies synd, at frygte for et menniske, i steden man skulde frygte for den, som kand forderve legem og siel i helvede, Matth. 10, 28. saa forledes man og ved menniske-frygt til mange slags svare synder, til hyklerie, og utroskab imod Gud, til at søge ulovlige midler for at redde sig af den formeente fare, til at efterlade sin skyldige pligt i at straffe, advare, redde og hielpe den elendige, i at vidne sandheden, og domme en retfærdig og ret dom, til at giøre det onde, og besmitte sin samvittighed, og utallige andre saadanne ting. Derfore er det en sand Christens pligt paa alle maader at søge, at bestride denne saa skadelige menniske-frygt. Og herudi er ingen bedre raad, eller middel, end som allerede er viist: nemlig, at søge at styrke sig i troen til Gud og hans kierlige forsyn, og beskiermelse; som i den henseende og David vidner om sig, af sin egen forfarenhed, i den 34. Psalm. 5. vers: **Jeg søgte HErren, og hand bønhørde mig, og friede mig af al min frygt.** Herom ville vi nu ved Guds naades bistand søge ydermere at handle med hverandre, naar vi efter vort forset af texten forestille os:

Hvorledes sande troende og i kierlighed og forsigtighed vandrende Christne befries af al deres frygt.

Hvor-

Hvorved vi i særdeleshed har disse to ting at overveye:

I. Hvilke og hvordanne de ere, som tør vente sig denne naade.

(Nemlig, de som staae og stadfæstes i troen og i en kierlig og forsigtig omgængelse.)

II. Hvorledes saadanne omsider befries fra al deres frygt.

Du naadigste og barmhiertigste Gud, lær os retteligen at kiende, at ingen sand frimodighed kand findes uden i dig og vor Frelsere JEsu allene; Paa det vi og af gandske hiertre maae vende os til dig, troe paa dit navn, elske dig og vandre i dine veye, og deri søge altid mere og mere at bestyrkes og stadfæstes, indtil vi omsider maae frigiøres fra al frygt for menniſker og alle creature, og uden rædsel kunde tiene dig alle vore lives dage, i helligbed og retfærdighed, som ere dig behagelige, formedelst JEsum Christum, vor HErre og Frelsere. Amen.

Afhandling.

Den første Deel.

Vi betragte nu efter vort forset I. Hvilke de ere, som tør vente sig denne naade, at HErren omsider skal befrie dem af al deres frygt? Dertil er allerede bleven svaret, at det ere kun saadanne, som staae i troen til den HErre JEsum, og vandre eller omgaaes

gaaes i kierlighed til ham og det med, al forsigtighed og omhyggelighed. Det er af det, som tilforn er sagt, klart, at ingen ugudelig, ingen hyklere, eller vantroe kand være fri for trældoms frygt. Thi endskiønt saadanne ofte kand være saa vankundige og vanvittige, at de ikke kand see, hvad for fare de stikke udi, eller og ved en selvgiort sikkerhed og en selvtagen frimodighed en tid lang bortslaae og fordrive Frygten af deres tanker, saa dog, fordi de endnu beherskes af deres synder, anklages af deres samvittighed, og aldeles ingen sand forsikring har om Guds naade, som alleneste tilbydes og skenkes i JEsu, saa finde de intet, hvormed de kand overvinde det onde, som rammer dem i verden, den fare, som ofte forestaaer dem, de mange slags vanskeligheder og den jammer og elendighed, som ofte møder dem i verden, langt mindre døden selv; som dog altid maa blive en forskrekkelig ting for den, som intet levendes haab har til Gud. Thi enten saadan en i et atheistisk sind vil indbilde sig selv, at alting er nu ude med dette liv, og at hand nu omkommer som et andet fæ, saa er dette dog forskrekkeligt og grueligt nok at tænke paa for den samme, eller og, om hand tænker noget paa, at der er en retfærdig belønning, eller og straf og hevn at vente efter dette liv, som der i sandhed er, saa maa jo saadan en siel endnu langt mere forskrekkes og grue, da den ingen dristighed har i sin syndige og vederstyggelige tilstand, at fremkomme for Gud med. Der heder det da, som Viisdommens Bog taler cap. 3, 10.11. De ugudelige de skal straffes, som de tænke; de som agte ikke den retfærdige, og vige

ge fra HErren. Thi hvo som forkaster viisdom og tugt, er elendig; og deres haab er forfængeligt, og alt deres arbeide er ugavnligt, og deres gierninger unyttelige. Og lad være, at en ugudelig eller hyklere her med den rige mand kand sin hele livs tiid igiennem ved sit lystige og fornøyelige levnet i verden undertrykke al frygt for den tilkommende vrede, og derhos trøste sig ved sin religion, og sædvanlige Guds-tieneste, uden en sand hiertens omvendelse, troe og lydighed; saa vil den frygt, og angest, som den har her drevet fra sig, i døden selv desto heftigere og forskrekkeligere indfinde sig. Enten at de endnu, førend de gaae ud af verden, føle helvedes angester og Guds brændende vrede og hevn i siel og legeme, som af historierne er bekiendt om Herodes, den vort Evangelium taler om, og om andre; eller at de med den rige mand i deres døds moment og time opvaagne i helvede. Da opfyldes det, som atter auctor til Viisdommens Bog siger om saadanne: cap. 4, 17-20. De skal see en vises endeligt, og ikke merke, hvad HErren haver raadslaget om ham, og hvortil hand haver forvaret ham. De skal see det, og agte det som intet; men HErren skal bespotte dem, og de skal derefter vorde til et skiendeligt fald, og til forsmædelse iblant døde evindeligen; thi hand skal henrive dem hovedkulds, og ryste dem op af grund, og de skal i yderste maader ødelegges, og være i smerte, og deres afmindelse skal forgaae. De skal komme forfærdede i deres synders fulde betragtning; og deres u-

retfærdige gierninger skal overbevise dem i deres øyne. Og efter at meget andet er bleven sagt om samme materie, i det 5 cap. v. 1-14. som er værd at efterlæse, saa siger hand i det 15. vers: En ugudeliges haab er som en kierduun, der bortføres af været, og som en tynd skum, der drives af en hvirvelvind, og som en røg, der skilles ad af været, eller og som en giest er glemt, der haver ikkun været en dag hos nogen. Dog lader os vende os fra disse ulykkalige menniskker, og nu nærmere see: at derimod sande troende siele have en vis tryghed, haab og tilflugt mod al frygt.

Dette forestilles os i Evangelio paa Josephs og Mariæ exempel, hvis gandske haab og trost bestod deri, at JEsus var deres, og de vare hans, de havde JEsum med sig, det dyrebare pant, som HErren havde skenket dem. De kunde derfor have et fast og velgrundet haab, at Faderen skulde tage sig sin Søn an, og for hans skyld, og med ham kunde vente sig frelse og sikkerhed, i hvor de end komme hen. Enhver sand Christen er i troen foreenet med den HErre JEsu, hor ham i sandhed til, og JEsus hor den til. Hvorfor Paulus ey allene siger: at Christus boer formedelst troen i vore hierter, Eph. 3, 17. Men ogsaa at de troende ere Christi, 1 Cor. 3, 23. og at den, som (formedelst troen) bliver ved HErren, den er een aand med ham. 1 Cor. 6, 17. Og atter siger Paulus om sig, og alle sande troende: Vi ere hans legems lemmer, af hans kiød og af hans been. Eph. 5, 30. Denne herlige foreening med den HEr-

HErre JEsu grunder sig derpaa, at JEsus er bleven giort af Gud til synd for os, at vi skulde vorde Guds retfærdighed i ham, 2 Cor. 5, 21. Hvorfore den troende siel ikke mere ansees af Gud i og for sig selv, men i den HErre JEsu, som sin midlere og borgen, og som den der har ifört den HErre JEsum, Gal. 3, 27. Hvilket jo maa være en lyksalig og herlig tilstand for Gud; Der tillige setter saadan siel i en fuldkommen freds og sikkerheds stand mod al frygt og fare, som vi tilforn har seet af Pauli ord, i brevet til de Romere, i det 8. capitel v. 33. sqq. Aldrig kunde JEsu moder efter kiodet have större dristighed til JEsum, eller tryghed hos ham, end som saadan siel har, der efter JEsu egne ord kand kaldes: hans moder, söster eller broder. Matth. 12, 10. Hvorfore og, da hin qvinde iblant folket raaber, og siger til JEsum: Saligt er det liv, som bar dig, og de bryste, som du diede, da svarer hand: Ja, lad det saa være, men endnu langt mere ere de salige, som höre Guds ord og bevare det. Luc. 11, 27. 28. Hvilket ey skeer af andre, end dem, som troe paa JEsum, og derfore elske, antage, bevare og holde hans ord og befalninger. Seer, Elskelige siele! dette er den lyksalige friheds stand for al fare, den sikre havn mod al storm og bölger, og vor sieles trygge anker, hvor vi kand flye hen til, for at blive fast ved det foresatte haab. Ebr. 6, 18. 19. Ved troen retfærdiggiores vi, formedelst den HErre JEsum; ved den have vi fred med Gud, og tilgang til Gud; ved den have vi en fri tilgang og dristighed og tilladelse; ved den kand vi rose os i

Guds

Guds herligheds haab i og under alle trængseler; ved den ere vi i Christo forløste af alle vore fienders haand, og have annammet ikke en trældoms Aand atter til frygt, men en sønlig udkaarelses Aand, ved hvilken vi tør raabe: Abba, Fader, Rom. 8, 15. ikke frygtes Aand, men magtes og kierlighedsog tugtes. 2 Tim. 1, 7. Saadanne siele elsker Faderen selv, fordi de elske JEsum, og have troet, at hand er udkommen af Gud. Joh. 16, 27. Hvad fattes her da vel mere, til at sette sielen i en fuldkommen vished og frimodighed, i et velgrundet haab og sikkerhed mod al fare, og alle fiendernes anløb? Intet uden, at vi og i sandhed søge at komme til troen paa den HErre JEsum, og om vi ere komne dertil, at vi da blive ved i troen, grundfæstede og stadige, og ubevægelige fra dette Evangelii haab. Col. 1, 23. Eller som Paulus siger atter, i det 2 Cap. v. 6. 7. At vi, som have antaget JEsum Christum HErren, ogsaa omgaaes i ham; blive rodfæstede og opbygte i ham, og stadfæstede i troen, ligesom vi ere lærte, dog saa, som hand strax føyer dertil, at vi ere overflødige i den samme med taksigelse. Og dette er det, som ydermere udkræves af dem, som i og ved JEsum ville blive befriede fra al frygt. See vi til Joseph og Maria, saa merke vi ey allene, at de af gandske hierte troede paa den HErre JEsum, som den af Gud belovede Messias, og derfore noye agtede paa de ting, som Englene, hyrderne, de vise og andre talede om ham; men at de ogsaa elskede ham inderligen, og vare derfore villige til at lide med ham, forfølges med ham, og at lade alting

gaae

gaae over sig for hans skyld, hvad Herodes og andre efter Guds villie og raad kunde foretage sig og udrette imod dem og barnet. Derfor toge de sig intet fore i selv-raadighed eller egen-villighed, men som alting var begyndt og skeet hidindtil af HErren og efter hans raad, saa ventede de fremdeles alleneste paa hans anviisning og forelse. Og omendskiønt de frygtede for Archelaus, og ey vel torde drage til Judæa efter deres forset og tanke, saa vilde de dog ingen steds gaae hen, uden efter den befalning og anviisning, som Gud selv vilde give dem. Efter hans forelse vare de komne til Bethlehem, efter hans befalning vare de dragne til Egypten, og efter hans villie og aabenbarelse droge de nu fra Egypten til Nazareth. Saaledes bære og alle sande troende JEsu tilhængere sig ad. De elske den nu inderligen, ved hvis kierlighed de ere igienfødte til et levende haab, og have erlanget retfærdighed og fred med Gud. Derfore elske de ogsaa og udvælle sig alleneste hans veye, lade sig lede efter hans raad, Psalm. 73, 24. og vente paa hans forelse og regiering, paa hans ord og befalning, uden selv at ville, at begiere eller at foretage sig nogen ting i egenvillighed. Og dette er den eneste vey, paa hvilken de kand undgaae al frygt; eller om den i nogen maade overfalder dem, da befries fra den igien. Thi naar man ved sin troe og tillid til den HErre JEsum vilde udvælle sig egne veye, saa negtede man jo derved troen, og giorde sig uværdig og ufikket til, at annamme og blive deelagtig i Guds forjættelser om hans forsyn, hielp, bistand og beskiermelse. Thi alle Guds forjættelser ere kun givne

til

til dem, som troe, og formedelst troen blive hos den HErre JEsum og i hans veye, men ey til dem, som i vantroe ere selvraadige og egenvillige. Derfore siger HErren ved Propheten: Gid du vilde agte paa mine bud; da skulde din fred være som floden, og din retfærdighed som havsens bølger. Esa. 48, 18. Og atter siger Salomon: Paa retfærdigheds sti er livet, og dens sties vey er ikke døden. Ordsl. 12, 28. Paa denne lydigheds vey, hvorpaa sande troende søge at omgaaes med al vaerlighed og forsigtighed, kand en troende siel altid visseligen være forsikret om HErrens hielp og bistand, naar den kun bier efter hans raad. Derfor sige de troende siele hos Esa. 26, 8. Paa dine dommes sti, HErre! have vi forventet dig; til dit navn og til din ihukommelse, er vor siels begiering. Og om end nogen paa denne eenfoldige troens og lydigheds vey skulde geraade i nogen mørkhed og angest, trængsel og gienvordighed, saa heder det dog til saadanne siele: Hvo er iblant eder, som frygter HErren, som adlyder hans tieneres røst? den som vandrer i mørke, og haver ikke lysets skin, hand skal forlade sig paa HErrens navn, ja fast forlade sig paa sin Gud. Esa. 50, 10. Derfor beder David: HErre! lær mig din vey, og leed mig paa den jævne sti for mine fienders skyld, Ps. 27, 11. og saa siger hand til sin siel: Bie efter HErren, vær frimodig, og hand skal styrke dit hierte; ja bie efter HErren. v. 14. Og dette var det middel, hvorved Joseph og Maria bleve befriede fra al deres frygt, da de i en stille troens

ens lydighed og forsigtig omgængelse biede efter HErren.

Den anden Deel,
tillige med
Tilegnelsen.

Lader os nu II. see, Hvorledes saadanne siele befries fra deres frygt, eller hvori denne befrielse fornemmeligen bestaaer, og hvad det er for en frygt, som de befries fra. Her maa vel merkes, at vi ikke tale om den frygt, som troende siele have for, at fortørne deres Gud, eller at handle imod hans villie og befalninger, hvilken meget mere stadfæstes paa denne vey; altsaa ikke heller om den frygt, med hvilken de forarbeide deres egen saliggiørelse, efter Pauli formaning. Phil. 2, 12. Hvorved de drives til, at vandre varligen, som de vise, og ikke som de uvise, Eph. 5, 15. og noye at prove alle ting, forend de antage noget for got. I den fald heder det i Ordsp. 28, 14. Salig er den mand, som altid frygter. Ja dette er just veyen, som nu er viist, paa hvilken troende siele enten bevares, eller igien udfries fra al skadelig og syndig frygt, nemlig den frygt for creaturene, for deres aandelige og legemlige fiender, og særdeles fra den for Gud vederstyggelige og sielene høyt-skadelige menniske-frygt. O! hvor meget got efterlades, hvor mangen synd begaaes, hvor svækkes troe, kierlighed, haab og taalmodighed formedelst denne frygt, som vi og tilforn have hørt. Herom siger HErren: Hører mig, I som kiende retfærdighed, folk! i hvilkes hierte min lov

lov er: frygter ikke for et uselt menniskes forsmædelse, og forskrekkes ikke for deres forhaanelser. Thi møl skal æde dem, som et klæde, og orm skal æde dem, som uld; men min retfærdighed skal blive evindelig, og min salighed fra slægt til slægter i Es. 51, 7. 8. Item, frygt ikke for de ting du skal lide, ꝛc. Aab. 2, 10. og atter: Værer ikke frygtagtige for nogen forfærdelse. 1 Pet. 3, 6. 14. Tillige befries saadanne siele fra den trældoms frygt for Gud, og hans vrede, og for lovens forbandelser, som kommer af vantroe, og hvorfra JEsus frigiører sine. Dog, naar vi her høre, at sande troende befries fra al deres frygt, saa maae vi ikke saaledes forstaae det, som HErren skulde ved sine troende elskere strax ligesom med magt bortjage al frygtagtighed. Men hand lader dem ofte gaae frem under megen kamp og bængstelser, paa det de maae des mere oves og rodfæstes i troen, og særdeles oves i aarvaagenhed og bøn, og for alting bevares i den de sande troende saa høyt fornødne ydmyghed. Og paa denne vey og maade faaer en siel ey allene altid mere adgang til naaden formedelst troen, men og større forfarenhed, og frimodighed; saa at den efter haanden bliver saa stærk, at den endogsaa kand rose sig i trængseler. Derfore lader og den trofaste Gud ofte de allervanskeligste og farligste omstændigheder ramme sine børn, at de derved maae proves og oves, lutres og stadfæstes, og lære reenligen og i alle ting at sette deres tillid til Gud. Som Paulus skriver om sig i 2 Cor. 1, 8-10. Vi vare overmaade besværede over vor magt, saa at

vi

vi vare mistrøstige ogsaa om livet. Men vi havde selv besluttet hos os selv, at vi skulde døe, fordi vi skulde ikke forlade os paa os selv, men paa Gud, som opvækker de døde. Hvilken friede os fra saa stor en døds fare, og frier endnu; til hvilken vi have haab, at hand og fremdeles skal frie os. Men hvad i særdeleshed angaaer den maade, hvorledes HErren befrier sine, saa er den meget ulige, efter den Guds adskillige viisdom, og hans besynderlige hellige og gavnlige oyemerke med enhver siel. Undertiden skaffer HErren det aldeles af veyen, som man frygter for, som det skede med Herodes, om hvilken det heder i Evangelio v. 20. De ere døde, som stode efter barnets liv. Undertiden viser hand os udveye, og afforer os fra de faerlige omstændigheder, som vi kunde geraade udi, som og skede med Joseph og Maria i Evangelio; og forer os til saadan sted, hvor intet saadant er at frygte. Undertiden lader hand os blive længere i faren og nøden, undertiden kortere. Ja undertiden lader hand sine, saa at sige, omkomme derudi, og frelser dem ikke med nogen udvortes befrielse, som vi see paa saa mange 1000. Propheter, Apostler, og hellige Martyrer; men derimod styrker og bekræfter hand sielen da des herligere indvortes i troe, haab og taalmodighed, gir enhver mund og viisdom, kraft og frimodighed, efter som hans ære og saadanne troende sieles sande velfærd det udkræver, og saaledes borttager hand al frygt af hiertet, som vi kand see paa Stephanus, Paulus og andre helgene.

O! kiere siele, prøver nu herefter eders tilstand,

og bedrager eder ikke. Hvad hielper eder en falsk eller selvgiort frimodighed? Den falder snart bort, og lader eder da blive til skamme, naar I meest havde frimodighed behov. Det heder om saadanne: **Der frygte de saare; naar det sees, at Gud er med den retfærdiges slægt. I beskæmme en fattiges raad; men HErren er hans tilflugt.** Ps. 14, 6. Derfore naar Guds børn kand staae med stor frimodighed, og oplofte deres hoveder, og vente, at deres forlosning stunder til; da maae disse forferdes og forskrekkes, og sukke af aands angest. **Da maae de sige til bierge og klipper: Falder paa os, og skiuler os for hans ansigt, som sidder paa stolen, og for Lammets vrede.** Aab. 6, 16. Ach! erkiender dog, hvor lyksalige de derfor ere, som høre JEsu til, og ey har mere at frygte for hans vrede, men have en fuld forsikring, at baade hand og Faderen elsker dem. O! søger da i tide denne tilflugt, og søger at skiule og indvikle eder i JEsu vunder, og følger ham trolig efter i kierlighed, og med al troskab og forsigtighed. Men hvad skal jeg sige til eder, I kiere siele! I som har funden fred og tryghed hos den HErre JEsum? Intet uden dette: **Nu børn lille, bliver i ham; at, naar hand bliver aabenbaret, vi da kand have dristighed, og ikke skal blive beskæmmede for ham i hans tilkommelse.** 1 Joh. 2, 28.

Du trofaste Frelsere! Lær os ret at kiende, hvor salige de siele ere, som høre dig i sandhed til, og ved dig erlange retfærdighed, fred, glæde og frimodighed, og et haab,

haab, som ikke beskæmmer; at vi da alle, som har hørt og betragtet dette dit ord, og din store kierlighed og troskab, som du beviser imod dine børn, og sande troende elskere, maa derved krafteligen opmuntres til at søge dig, troe paa dit navn, elske dig, og blive dig troe i al lydighed og forsigtighed, paa det vi maae saa befries fra al vor frygt, og blive u-adskillelig med dig forenede i al evighed! Amen.

Paa 4. Sondag efter Hellig 3. Kongers Dag.

Hvorledes sande troende overvinde al frygt og tviil.

O JEsu! du vor troes Begyndere og Fuldkommere, forbarme dig af naade over os, og borttag al vantroe, tviil, frygt og ustadighed af vore hierter. Lær os ret at kiende din store naade, kierlighed og kraft, og den troskab, som du beviser imod dem, som troe og haabe paa dit navn, paa det vi og krafteligen maae opvækkes til, at henflye og henvende os til dig i en fast og stadig troe og tillid, og saa fremdeles ikke være frygtagtige for nogen forferdelse. Ach! kiereste Frelsere, forbarme dig over de i vantroe hensunkne menniskér, at de maatte ret lære at kiende deres ulykkelige til-

stand, som fører en vis fordervelse og undergang, ja evig fordømmelse med sig; paa det de endnu i tide maae lade sig ved dit Evangelii kraftige ord afføre fra deres vantroe, og omvende sig til dig, troe paa dit navn, og sætte deres haab fremdeles alleneste og aldeles til den naade, som os tilføres i din aabenbarelse. Lær og dine børn at kiende, hvor skadelig, skammelig og vederstyggelig for dig deres endnu øvrige frygt, tviil og vantroe er, endskiønt den ikke herster over dem; paa det de med al alvorlighed maae søge, at giøre sig løs derfra, og ved din naade omsider at overvinde al vantroe, paa det de ikke deraf skulle forraskes, eller paa ny igien indvikles i nogen slags hykleri, utroskab eller anden synd, men omsider maae faae en herlig og fuld seyer over alle deres fiender, og saa opnaae deres troes maal og ende, deres sieles evige salighed. Giv velsignelse til at handle dit ord, og overveye det paa denne nærværende tiid saaledes, at det maa blive os en kraftig opmuntring og styrkning i troen, og et middel til at forörive al vantroe af vore hierter. Giv os dette alrsamen af naade for din kierligheds skyld. Amen!

Elskelige i HErren! Naar den HErre JEsus i Aab. 21, 8. opregner de slags menniskér, hvis deel skal være i søen, som brænder med ild og svovel, saa sætter hand

hand foran iblant dem, de **frygtagtige og vantroe.** Hvormed hand ey allene vil vise os vantroens og den deraf flydende frygtagtigheds store vederstyggelighed for Gud, og at det er umueligt, at nogen, som beherskes af vantroe, kand komme i Guds rige; men hand giver og tillige tilkiende, i det hand setter disse tvende med hinanden forbundne laster foran, at de samme ere en aarsag og oprindelse til alle andre synder og afvigelser fra Gud. Hvad **det første** er angaaende, at denne vantroens synd er særdeles vederstyggelig for Gud, og afskiller menniſken fra Guds naade, samfund, og deres evige salighed, det siger den HErre JEsus os ofte med udtrykkelige ord, for exempel Marc. 16, 16. **Hvo som ikke troer, skal blive fordømt.** Og atter Joh. 3, 18. **Hvo som ikke troer, er allerede dømt, thi hand haver ikke troet paa Guds eenbaarne Søns navn.** Og i det 36. vers: **Hvo som ikke troer Sønnen, skal ikke see liver, men Guds vrede bliver over ham.** Af disse ord forstaaes og tillige, **hvorfor** og i hvad henseende vantroe i særdeleshed er saa fordømmelig en synd for Gud; nemlig, fordi derved Guds naade, som hand tilbyder os i sin Søn, forkastes, foragtes og forspildes, uden hvilken ingen retfærdighed, fred, liv eller salighed er at finde. **Ved vantroe gior man Gud til en løgnere,** siger Johannes, **i det man ikke troer paa det vidnesbyrd, som Gud haver vidnet om sin Søn.** 1 Joh. 5, 10. Men troer man ikke det vidnesbyrd, som Gud vidner om sin Søn, saa følger deraf, at man ved denne vantroe nødvendig maa giøre Gud til en løgnere i alle

hans forjættelser, som alleneste gives i Christo JEsu, og i ham allene ere Ja og Amen, som Paulus siger 2Cor.1,20. Hvorved man da tillige berøver sig selv alt det lys, og den kraft til liv og gudfrygtighed, som skenkes i Christo, og ved troen til hans navn. Thi eftersom vi uden Christo slet intet kunde gjøre af det, som tækkes Gud, og ingen Gud behagelige frugter kunde bære, efter JEsu egne ord i Joh.15,5. saa er den jo selv skyld i al sin udueligbed, og i alt sit hykleri, og afvigelse fra Guds bud og veye, der ikke lader sig opvække og føre til troen paa JEsum; hvorved den fornødne viisdom, naade og kraft tilbydes og skenkes. Derfore siger og Christus til Joderne, at dersom de ikke fik troet, at hand var den sande Messias, da maatte de døe i deres synder, Joh.8,24. i det de nemlig hverken kunde faae deres synders forladelse hos Gud, som alleneste skenkes i Christi blod og død, ikke heller faae kraft til at renses fra deres uretfærdighed, som iligemaade skenkes ved den HErre JEsum. 1Joh.1,9. Og herudaf er da ikke alleneste det første aabenbar, at vantroe nødvendig maa være en vederstyggelighed for Gud, men og det andet, som for er sagt, nemlig, at den er en aarsag og oprindelse til alle andre synder, eftersom menniskene formedelst vantroe selv berøve sig den kraft og naade, til at elske og tiene Gud og at gjøre hans villie, og til at overvinde deres kiød og blod, korsfæste deres lyster, faae seyer over verden, og at imodstaae dievelen; hvilken alleneste skenkes formedelst troen til Christum, som saa mange klare Skriftens vidnesbyrd lære os, for exem-

exempel, naar Johannes siger: **Vi elske ham, fordi hand har elsket os først**, 1Joh.4,19. saa sees jo klarligen, at den som skal elske Gud og den HErre JEsum i sandhed, den maa først af hiertet have troet, og annammet, smaget og seet den kierlighed, som Gud har baaret til os i Christo. Naar Zacharias i sin loffsang siger: at **naar vi vare forløste af vore fienders haand**, da skulde **vi tiene ham uden rædsel i hellighed og retfærdighed for ham alle vore lives dage**; saa setter hand det forud, at vi skal være forsikrede om vor forløsning af vore fienders haand, førend vi uden rædsel og trældoms frygt kand begynde at tiene ham, hvilket ingenlunde kand skee uden formedelst troen. Formedelst troen renser Gud hierterne, som Petrus siger, Ap.G.15,9. vor troe er den seyer, som overvinder verden. 1Joh.5,4.5. I troen kand man imodstaae dievelen, 1Pet.5,8.9. og de allene have korsfæstet deres kiød samt lysterne og begierlighederne, som formedelst troen høre Christo til. Gal. 5,24. Hvad formaaer da et vantroe menniske i disse ting? Aldeles intet. Men som det har sig med vantroe, saaledes har det sig og med den deraf flydende **frygtagtighed**, som ey kommer af anden grund, end af en tviil paa Guds forjættelser. Hvorfor den iligemaade regnes iblant de vederstyggelige og fordømmelige synder for Gud, i Aabenb.21,8. Heraf er fremdeles klart, at endog den mindste vantroe og frygtagtighed er i sig selv vederstyggelig for Gud, og at sande Christne, som i alle maader søge at tækkes Gud, ligesaa vel skal søge at overvinde den, som de have aflagt den tilforn hos dem herske-

de vantroe, tviil og frygt. Og dette er det, som vi denne gang vil i særdeleshed foretage os at overveye af vort Evangelio, naar vi deraf betragte: **Hvorledes sande troende omsider overvinde al frygt og tviil, og den deraf følgende fordervelse og undergang**, hvortil den barmhiertige Gud ville give os sin Aand og naade for Christi skyld.

Texten.

Matth. Cap. VIII. v. 23–27.

Og hand gik i skibet, og hans disciple fuldte ham. Og see, da blev en stor storm i havet, saa at skibet skiultes af bølgerne; men hand sov. Og hans disciple gik til ham, vakte ham op, og sagde: HErre, frels os, vi forgaae. Og hand sagde til dem: Hvi ere I frygtagtige, I lidet troende? Da stod hand op, og truede værene og havet, og der blev et stort stille blik. Men menniskene forundrede sig, og sagde: Hvad er denne for een, at baade værene og havet ere ham lydige?

Saa frimodig, lystig og glad som en siel bliver, der kommer i troen til den HErre JEsum, og nu i sandhed befinder, at den er annammet til naade, er retfærdiggiort fra sine synder, og frigiort fra Guds vrede, Lovens forbandelse, og med eet ord at sige, fra alle sine fienders herredomme, magt og vold, saa de ey mere kand skade, overvinde eller ode-

leg-

legge den, saa længe den bliver hos og i JEsu formedelst troe, kierlighed og lydighed; saa forsagt og kleinmodig bliver den dog som oftest, særdeles i begyndelsen, da den endnu ikke haver faaet forfarenhed i HErrens veye, og ey ret forsøgt, hvad troen formaaer, naar den seer, at alle dens fiender ligesom med samlet magt sette an paa den, ligesom de nu med eet vilde opsluge den levende. Derpaa have vi en lignelse i vort Evangelio, som tillige viser os, hvorledes den troende siel forholder sig, og bør forholde sig i saadan tilstand, og paa hvad maade den omsider ved troens kraft i og formedelst den HErre JEsum erlanger en herlig seyer. Og dette er det, som vi have foretaget os nu med hverandre nøyere at overveye, i det vi af vort Evangelio forestille os:

Hvorledes sande troende omsider overvinde al deres frygt og tviil, og den deraf følgende fordervelse og undergang.

Herhos har vi 2. ting særdeles at agte paa, nemlig:

I. Den hos sande troende sig undertiden befindende frygt og tviil, og dens skadelighed.

II. Hvorledes de sande troende herligen overvinde al saadan frygt og tviil.

Du trofaste Frelsere, oplys selv vore øyne, at vi maae kiende din store kraft, og trofasthed, som du beviser imod alle dem, som i sandhed troe paa dit navn, at vi og maae opvækkes til at troe paa dit navn, styrkes

og stadfæstes i troen, herligen overvinde al frygt og tviil, formedelst troen, og saaledes vorde dig altid mere behagelige, altid mere dygtige til, at tiene dig, følge dig, og gjøre din villie i alle ting, og saa omsider opnaae vor troes maal og ende, vore sieles evige salighed! Amen.

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi da I. anse: Den hos sande troende endnu undertiden sig befindende frygt og tviil, tillige med dens skadelighed, saa see vi et tydeligt exempel og beviis derpaa i dette Evangelio, at ikke al frygt og tviil er aldeles forsvunden hos de sande troende, saa den ikke skulde nogensinde indfinde sig igien. Disciplene, som her ere frygtagtige ved den dem overfaldende storm, og derfor lastes af JEsu, vare alt længe siden komne til troen. Af troe til JEsum havde de forladt alting, og efterfuldt ham. Matth. 4, 18. sqq. De havde og seet i mange ting JEsu herlighed, og vare derved blevne bestyrkede i troen, som vi see for exempel i Joh. 2, 11. hvor det heder: at JEsus aabenbarede sin herlighed, og hans disciple troede paa ham. Hvilket at det bor forstaaes ikke om troens første antændelse i deres hierter, men om dens vext og stadfæstelse, viser sagen selv. Og dog, da her nu kommer en usædvanlig prove paa dem, da det synes, de skal undergaae ved den overhængende storm, og at JEsus ey bekymrer sig derom, blive de gandske frygtagtige og

og vankende i deres tillid og troe til ham. Men at denne deres frygt kom af vantroe, giver JEsus klarlig tilkiende, naar hand derfor kalder dem lidet troende. At dette nu ey er en feyl, som er ringe at agte hos disciplene, viser sagen selv, saa og at JEsus alvorligen laster dem derfore, som hand og gior ved Peder, Matth. 14, 31. Ja den HErre JEsus tiltaler disciplene undertiden med haarde og eftertrykkelige ord, og straffer dem for deres vantroe, som vi særdeles kand see i Matth. 17, 17. hvor hand ey allene mener den maaned-syge drengs fader og folket, naar hand siger: **O du vantroe og forvendte slægt, hvor længe skal jeg være hos eder? hvor længe skal jeg taale eder?** men og sine discipler, som klarligen kand sees af det 20. vers. Ligesaa, da disciplene vise deres vantroe i henseende til Guds forsyn, tiltaler Christus dem med disse haarde ord: **Besinde J eder ikke endnu, og forstaae ey heller? have J endnu eders forhærdede hierte? have J øyen, og see ikke; og have J øren, og høre ikke?** o. s. f. Marc. 8, 17. 18. Og atter heder det, endnu efter hans opstandelse: **Hand bebreidede dem deres vantroe og hiertes haardhed, at de havde ikke troet,** o. s. f. Marc. 16, 14. Hvorfore ansees da vantroe og tviil saa ilde? Vi have hørt det, at ved vantroe giores Gud til en lognere, og vanæres altsaa i mange maader. Ligesom det heder tvertimod om troen: **At Abraham formedelst troen gav Gud æren, da hand ikke tvilede paa Guds forjættelser formedelst vantroe,** til de Romere i det 4. cap. v. 20. Herved negtes Guds kierlighed

tro-

troskab og sandhed, herved tviles paa hans forsyn og omhu for sine, herved gjøres hand til en uvidende, krafteslos og afmægtig Gud og Frelsere. Og hvor ofte forarges endog verdens vantroe mennisker, naar de merke, at de, som kaldes troende Guds børn, endnu ere saa ustadige, vankende og frygtagtige! Ja Christendommens kraft og fremgang hindres derved i alle maader, og det fattes da baade paa lyst og frimodighed, paa kraft og troskab, paa bestandighed og vext i alt det, som er got, og af Gud befalet. Kierligheden maa nødvendig svækkes, bønnens kraft hindres, man bliver uvillig og uskikket til at lide og stride, man har ikke mod nok til at imodstaae fienderne, og til at fornegte verden og lysterne, som til deels tilforn og allerede er erindret. Dog er der en stor forskiel imellem den frygt og tviil, som kommer af en herskende vantroe, og den som findes hos en troe, som er vel sand og oprigtig, men dog ikke endnu ret stadfæstet, og hvorved endnu findes nogen uvidenhed og uforfarenhed i Guds veye; da endnu den erindring af de forige synder, og den store uværdighed til naaden, som den troende siel føler og seer hos sig, foraarsager kleinmodighed og frygt, særdeles i fristelsens tiid, naar JEsus selv synes at unddrage sig, og holde sig tilbage; da sielen endnu ikke er ret indtrænget i Christi kierligheds samfund, ey ret forstaaer sig paa, eller tør tilegne sig den naadens riigdom, som i Evangelio tilbydes, og derfore ey ret har smaget, og seet, hvor from HErren er, til hvilken den er kommen, som Petrus taler i 1Ep. 2, 3. 4. Da sielen er endnu uforsøgt i den haarde kamp, og fristelse, hvorfor JEsus

sus i begyndelsen gierne pleyer at skaane sine, at de ey strax igien, naar de see fienden og striden, skal miste deres mod, men foer dem siden efterhaanden des dybere derind udi, for at prove og ove, rense og luttre dem. Og saaledes stod det paa den tiid endnu til med disciplene; hvilke det endnu i mange maader fattedes paa lys og forfarenhed, særdeles saa længe, som de endnu ikke kiendte Christum og hans Evangelii hemmelighed retteligen. Hvilket langt herligere og klarere blev aabenbaret for dem, efterat JEsus var forklaret og indgangen til sin herlighed, og den Hellig Aand havde lært og oplyst dem om de ting, som de tilforn ikke kunde fatte eller forstaae. Staaer det nu saaledes med dem, som vel ere komne til troen, men dog ikke have endnu faaet forsøgte sind til forskiel imellem got og ont, hvor langt mere maa dette da siges om saadanne siele, som endnu ikke ere igiennembrudte, og komne til nogen troens frimodighed eller vished, men staae under lovens trældom, og ey have fattet JEsu kierlighed og naade retteligen, ey heller ved den samme ere blevne forsikrede om deres synders forladelse, og ikke ere beseglede endnu med den Hellig Aand, som deres arves pant; her er nødvendig en langt større frygt, tviil, og uvished, og de forskrekkes langt stærkere, snart af den Guds vrede, som de endnu ikke ere befriede fra, snart af Lovens truseler og forbandelser, som de ikke tor afvise fra sig, snart af kiød, verden og satan, som endnu have ret og magt over dem, hvilke derfore des alvorligere bør vaage, bede, kæmpe og stride, og trænge ind til den HErre JEsum; paa det de maae ved ham frigiores fra al denne

deres

deres frygt, og herefter under hans bannere desto mandeligere kæmpe mod alle fiendernes anløb. Ach! **dette er vel en drøvelsers og angesters tiid, naar børnene, saa at sige, ere komne til fødselssted, og der er ingen magt til at føde,** som Ezechias taler, Esa. 37, 3. Her lide sielene endnu tit alt for let skade, og drages tilbage igien, hvis de ikke retteligen anvises, og opmuntres til at søge JEsum og den i ham tilbudne naade, kraft og frimodighed alvorligen, og lære **at træde frem til naadestolen,** at de saa kand **faae barmhiertighed, og finde naade til hielp i tide.** Ebr. 4, 16. Omendskiønt nu disse staae særdeles i frygt, tviil og uvished endnu, (thi om de vantroens børn, som aldeles ere fremmede fra JEsu, og **de ugudelige, som have ingen fred,** som HErren siger Es. 48, 22. vil jeg ikke tale, efterdom de ere af fornsdenhed fulde af frygt, angest og rædsel, endskiønt de paa een eller anden maade kand søge at undertrykke og bortslaae deres frygt og uroe,) saa er dog ogsaa klart af det, som før er sagt, at endog de, som allerede have staaet i nogen troens frimodighed, kand falde igien i frygt og tviil, særdeles om de ikke staae vel paa deres varetægt, og ey troligen ved den dem skenkte naades kraft søge at bevare sig i ydmyghed, aarvaagenhed og bøn. Dette sees særdeles paa Christi disciple, som een time vare saa frimodige, at de vel vilde gaae i døden med JEsu, men den anden time vare saa fulde af frygt og rædsel, at de forlode JEsum, og flyede hver sin vey. Aarsagen var vel ingen anden, end at de forglemte, efter JEsu formaning, **at vaage og bede,** som vi læse i Matth. 26, 33. 35.

33.35. og 56. Ligesaa finde vi, at de troende Ebræer, som virkeligen havde udstaaet en stor lidelsers striid, og havde med glæde antaget, at de havde røvet dem deres gods fra, til en anden tiid behovede at formanes, at de ikke skulde kaste deres frimodighed bort, Ebr. 10, 32.34.35. at de ikke skulde blive trætte, eller forsage i deres siele, cap. 12, 3. men opretter de hængende hænder, og de forsinægtede knæ, og gjøre visse trin med deres fødder, v. s. f. v. 12.13. Herhen maae vi og regne den redelige og frimodige Jobs exempel, der, efter hand havde beviist en særdeles frimodighed og tillid til Gud, begyndte dog at forskrekkes og vanke i sit mod. Saa at hans ven Eliphas maatte tiltale ham med disse ord: See, du haver undervviist mange; og styrket de trætte hænder, dine taler have opreist den faldne; og du haver styrket de bøyede knæ. Men nu det kommer til dig, da kiedes du derved; det haver rammet paa dig, og du est forferdet. Jobs Bogs 4. cap. v. 3. 4. 5. Hvoraf vi merke, at endog de, som have staaet vel, og beviist deres troe i mangen vigtig prove, dog siden kunde vanke og forferdes, naar endnu en større prove paakommer. Ja vi have vel som oftest exempel derpaa, at de, som have tilforn udstaaet en stor lidelsers striid, som der siges om de Ebræer, og deri beviist sig mandelige, herefter ved langt ringere fristelser ere blevne kuldkaste, (som Peder ved en ringe tieneste-piges spørsmaal,) naar de ey have staaet paa deres vare-tægt; hvilket altsammen tiener til, at bevare saadan een i ydmyghed, at hand ey stoler paa sig selv, og lærer at erkiende,

de, at den overvættes kraft er ikke hans, men Guds. 2Cor. 4, 7.

Ved dette alt maae vi dog vel lære at giøre forskiel imellem den frygt og tviil, som kommer af en herskende vantroe, og som sande troende endnu kand fristes af. Der er en stor forskiel, baade i henseende til aarsagen og oprindelsen, saa og til beskaffenheden og virkningerne, hvilket til deels kand forstaaes af det, som herom hidindtil er handlet. Kun vil jeg alleneste med faa ord erindre noget derom, hvorledes den frygt og tviil, som findes endnu iblant hos sande troende, kand af sin beskaffenhed og virkninger kiendes fra den herskende vantroes frygt. Sande troende, naar de fristes af slig en frygtagtighed, erkiende strax, særdeles saa snart som de paamindes, at deres frygt er ond, Gud mishagelig, en sand troende u-anstændig, og derfor ey bør undskyldes, men ved en ydmyg bøn, og tilflugt til naaden overvindes. Den sande troe lader ikke aldeles af, naar de troende end fristes af nogen frygtagtighed, og den tillid til Gud, deres Frelsere, falder ikke saaledes bort, at de skulde vende sig fra ham til creaturene, og med deres hierte vige fra HErren; skiønt deres frimodighed noget svækkes. Sande troende, om de overfaldes af frygt, vende sig med disciplene strax til bøn, og raabe des heftigere om hielp, kraft og redning af deres frygt. Den frygt, som sande troende fristes af, giver dem ikke frihed eller frekhed til at synde, men meget mere giør dem bange og forskrekkede for synden, saa at endog ofte de gode ting efter deres tanker blive dem til synd, og de ere frygtagtige i alt, hvad de giøre,

for

for at ikke fortorne Gud. Dette har sig saaledes, saa længe som de endnu bevares i ydmyghed, og ikke glemme at vaage og bede, og deres hierte er ikke tvesindet, men i redelighed henvendt til HErren; thi ellers kand det snart skee, at de overvindes af deres frygt, og at den frygt, som i begyndelsen maatte agtes for en skrøbelighed, bliver til en herskende vantroe, der hendrager dem i mange slags fald og synder, hvori de endog aldeles kand omkomme, og spilde deres salighed, om ikke HErrens forbarmende naade særdeles kommer dem til hielp, som vi kand see paa Peder og andre.

Den anden Deel.

Vi have endnu II. at betragte: **Hvorledes de sande troende herligen overvinde al deres frygt og tviil.** Den sande troes kraft, som fatter JEsum, og **hans dyrebare og største forjættelser**, er saa stor, at Christus endog siger: **At alle ting ere den muelige**, som troer, i Marc. 9, 23. hvilket dog ey er at forstaae om andre ting, end dem, som høre til **liv og gudfrygtighed**, og til at **blive deelagtig i den Guddommelige natur**, som Petrus lærer os i 2 Ep. 1, 3. 4. og dem, som vi have Guds **udtrykkelige forjættelser** om, hvilke alle ere Ja og Amen, og i sandhed opfyldes i Christo paa alle dem, som sette dertil deres troe og haab af gandske hierte, uden skrømt. Den troens kraft kand nu ved ingen ting mere svækkes, end som ved vantroe, frygt og tviil, hvilke directe og lige til stride imod troen, og derfor allermeest og først og fornemmeligen bør bestrides. Deri-

mod er og bliver da den sande troes øvelse, stadfæstelse og bekræftelse det eneste visse middel, hvorved vantroens kræfter svækkes, frygten fordrives, og al tviil endeligen overvindes. Hvorfore og den HErres JEsu første og fornemmeste bemøyelse og gierning er, ey allene at føre sielene til troen, men og at stadfæste dem derudi. Ligesaa bør det og være den troende siels fornemmeste gierning, at agte paa det, hvorved troen kand voxe og befæstes. Og dette skeer **for det første**, naar den siel, som har engang erkiendt JEsum for sin Frelsere og HErre, **nu aldeles søger at betroe sig ham**, at agte paa ham og hans forelser, at vandre derudi, i hvor underlige og ubegribelige, ja forargelige de end maatte synes for fornuften, og endog i de vanskeligste og farligste omstændigheder ey at vige fra JEsu og hans befalninger, raad, villie eller veye; som vi see, at disciplene saa vel her, som altid, have giort, endogsaa da, naar deres fornuft har havt meget at indvende derimod. Befaler JEsus dem at fornegte og forlade alting, saa giøre de det; vil hand, de skal uddele fem brød iblant 5000. menniskker, til at mætte dem dermed, saa giøre de det; befaler hand dem at hente en andens aseninde og føl, saa ere de lydige; byder hand Peder kaste sit garn ud, skiønt hand havde arbeidet tilforn forgieves, og nu maatte tvile paa, at fange noget, og byder hand ham gaae paa vandet, saa er hand lydig; vil hand gaae til Jerusalem at lide, saa følge disciplene ham, skiønt de vare forferdede. Marc. 10, 32. Vil hand nu, de skal fare over havet, saa ere de i eenfoldighed lydige, ey længe raisonerende over det, som kand følge derpaa.

Seer,

Seer, dette er den sande troes art, og derved bliver den trøstig, og omendskiønt der reiser sig nogen storm, modgang eller trængsel paa denne vey, saa stiller sielen sig dog dermed til freds, at den har giort alt i eenfoldig lydighed, for den har kiendt og troet, at det saaledes var JEsu sind, vey og villie. Den sande troe har antaget JEsum, som sin eneste viisdom og lys, (1Cor.1,30. Joh.8,12.) derfor siger den med disciplene: **HErre! hvem skulde jeg gaae hen til? du haver det evige livs ord. Og jeg haver troet og forstaaet, at du er den Christus, den levende Guds Søn.** Joh. 6, 68.69. Derfor vil jeg hverken vende mig tilbage til noget creatur, at høre eller følge det, ikke heller vandre efter mine egne tanker. Mig maa ramme under din forelse, hvad der vil, saa skal du dog allene **lede mig efter dit raad**, saa veed jeg og kand vist vente, at du omsider redder og frelser mig, og saa **annammer mig til ære.** Pſ.73, 24. Saa snart derfor den troende siel merker, at fornuft, kiød eller verden vil drage den til en anden vey, saa holder den den samme for urigtig, og frygter for den; og omendskiønt sielen imidlertid trykker sig, og bruser, saa vil den dog heller **bie efter HErren**, end selv i sin frygt udvælge sig en egen vey. Pſal.42, 6.12. Thi den veed, og altid mere erfarer, at der er megen frelse for hans ansigt. Derfore siger og David til sin siel: **Bi efter HErren, vær frimodig, og hand skal styrke dit hierte; ja bi efter HErren.** Pſal.27, 14. Paa denne vey erlanges altid større forfarenhed, haab og frimodighed, som ey beskæmmer, Rom. 5, 4.5. saa at en saadan vel ovet

vet siel kand komme dertil, at den ey allene har det sind og forset, at den med Thoma siger: **Lader os gaae med, at vi kand døe med ham**, Joh.11, 16. men at den og virkeligen glæder og **roser sig i trængsler**, Rom.5,3. og er rede til, at **lade sig binde, og døe, for den HErres JEsu navns skyld**, som Paulus vidner om sig i Ap.G.21,13. Dernæst udkræves i særdeleshed af den, som søger at styrkes i troen, og at overvinde al frygt og tviil, at den i sin nød ey overiler sig, eller forgriber sig, som Saul, med at søge trost og hielp her eller der uden JEsu raad og villie, men strax **vender sig til JEsum selv**, som den engang har annammet som sin eneste Frelsere, haab og salighed, i en heftig, alvorlig og ydmyg bøn. Saa giøre disciplene i Evangelio, saa giør Jakob i sin frygt for Esau, 1Mos. 32,11. saa giør Mose ved havet, 2Mos.14,15. saa giør Kong Josaphat, da hand seer sine mægtige fiender for sig, 2Krøn.20,3.sqq. ja endog David i sin siele-angest, **der hand tænkte, hand var udryddet fra HErrens øyne**, og **HErren hørde hans ydmyge begieringers røst, der hand raabte**. Ps.31,23. Derhos er endnu dette vel at merke, at dersom der da findes nogen ting, der besværer samvittigheden, og det blir da aabenbar for den beængstede siel, saa er i særdeleshed fornøden, at man søger, at skaffe denne anstøds-steen af veyen, ved en ydmyg bekiendelse for HErren, og anger over saadan utroskab og afvigelse, ligesom David **bekiendte HErren sine overtrædelser**, og HErren forlod ham hans synds ondskab, Ps.32,5. og som hine Øverste i Juda ydmygede sig for HErren,

ren, og HErren forbarmede sig over dem, og frelste dem af deres angest. 2Kron. 12, 6.7.ꝛc. Derimod er dette veyen til en vis undergang, naar man med Saul tager sin tilflugt til af Gud forbudne midler, (1Kron. 10, 13.14.) og med Ahasia (2Kong. 1, 6.) i sin nod afviger des mere fra HErren. Og saa længe nogen vil fremture i sit hykleri og synder, for hvis skyld HErren tugter ham, og paaforer ham angest og rædsel, saa heder det: **Eders misgierninger gjøre skilsmisse imellem eder og eders Gud; og eders synder skiule hans ansigt fra eder, at hand hører eder ikke.** Esa. 59, 2. **Endeligen** er dette endnu at merke, at den siel, som begierer at styrkes i troen, maa vel agte paa **HErrens tugtelser, saavel som hans frelse, hielp og bønhørelser,** paa det den derved altid maa samle sig mere forfarenhed i HErrens veye, og anvende alt til sin nytte. Christus laster det meget paa disciplene, at de ved saa mange herlige gierninger, hand havde giort for deres øyne, endnu vare saa vantroe, i Marc. 8, 17. og over Israel klages der, at de bleve ved at synde, og **ikke troede paa HErrens underlige gierninger.** Psal. 78, 32. Hvorfore HErren siger til Mosen: **Hvor længe skal dette folk opirre mig? og hvor længe vil de ikke troe paa mig ved alle de tegn, som jeg haver giort midt iblant dem? Jeg vil slaae det med pestilentse, og udrydde det.** 4Mos. 14, 11.12. Derfor bør den troende siel des mere og noyere agte paa alle HErrens veye, og gierninger, frelse og hielp, at den derved maa voxe i troen; og ikke altid være som et uforfaren barn, der er frygt-

agtigt, og som et vankende ror, og derfor letteligen kand kuldkastes og omkomme.

Tilegnelse.

Nu, I kiere siele! agter vel paa eder selv, I som høre eller læse dette. I merke vel ofte vantroe, frygt og tviil i eders hierter, ord og gierninger, o! seer vel til, om det er ikke en herskende vantroe? om I nogen tiid have i sandhed med disciplene annammet JEsum, som eders Frelsere? om I har efterfuldt ham i lydighed? om I have af kierlighed til ham fornegtet eders egen villie og veye, og eders ønske og attraa er kun alleneste, at blive ved ham, baade i gode og onde dage, baade i fare og striid, baade i nød og død? Er det ikke saa, saa anseer ikke eders frygt og tviil for en skrøbelighed, og troster eder ikke med disciplenes exempel, og andre helgenes, som og undertiden ere blevne fristede af frygt og tviil. Det er da visseligen en herskende vantroe hos eder, og I maae først lære af gandske hierte at omvende eder til HErren, og at antage JEsu naade i en sand troe. Men finde I i proven, at I i sandhed har staaet i troen, men paa een eller anden maade, som eder nu er viist, ere blevne forraskede, og ere komne ind i vantroe, frygt eller tviil, saa griber sagen an, saasom nu er bleven viist, efter disciplenes og andre troendes exempel. Agter det ikke for en ringe ting, men for en saadan feyl og synd, som Gud haver stor mishag udi, paa det der ikke skal blive en herskende vantroe deraf; hvorved I snarligen kunde falde fra den levende Gud. Ebr. 3, 12. For alting lærer ret i en sand hiertens ydmygelse

gelse at bede og raabe til HErren, og vender eder ikke andensteds hen. Og skulde det end synes, at JEsus sover i eders nød, og ey bekymrer sig om eder, bliver dog ved, og lader ikke af, HErren redder dog omsider sine udvalgte, som raabe til ham dag og nat, enddog hand er langmodig over dem. Luc. 18, 7.

Nu du barmhiertige og trofaste Frelsere! overbeviis du os krafteligen ved dette dit ord, at enhver af os maa lære at kiende sit onde vantroe hierte, og hvor-vederstyggelig og skadelig en ting al vantroe, frygt og tviil er; paa det vi des alvorligere og af gandske hierte maae lade os omvende til dig, opvække til troen, og styrke og stadfæste derudi, at vi ikke skulle snuble, men vi omsider maae føre troens ende derfra, som er vore sieles evige salighed. Hør os for din kierligheds skyld. Amen!

Paa 5. Søndag efter Hellig 3. Kongers Dag.

Den meget farlige og skadelige sikkerheds søvn.

Allernaadigste Gud og Frelsere, du som har kaldet os og krafteligen søgt at opvække os ved dit ord, at vi skulde leve for dig, og omgaaes som lysets børn i dit lys, giv os

barmhiertighed, at saa mange iblant os, som ere allerede blevne lysets og dagens børn, maae fremdeles blive i en bestandig aarvaagenhed, og omgaaes vaerligen, at ikke den mørkets fyrste skulde paa nye overfalde og forraske dem; og at de, som endnu sove og slumme, kraftreligen maae opvækkes af søvne formedelst dit ords røst, at de og fremdeles maatte vorde et lys i HErren, og omgaaes i lyset; paa det vi alle omsider maae blive værdige til, at vorde de helliges medarvinger udi lyset. Hør os for din barmhiertigheds skyld. Amen!

Elskelige i HErren! Det er en lyksalig tilstand, naar der kand siges om en siel, som Paulus fordum kunde sige om de Thessalonicher i 1Ep.5,4.sqq. I, brødre, ere ikke i mørket, at den dag skal gribe eder, som en tyv. I ere allesammen lysets børn, og dagens børn; vi ere ikke nattens børn, og ey mørkets. Efter vor naturlige fødsel ere vi alle formørkede udi tanker, og fremmedegiorte fra Guds liv, formedelst den vanvittighed, der er i os, ved vore hierters forhærdelse. Eph.4,18. I hvilken tilstand vi da nødvendig og maae omgaaes i mørket, og ikke vide, hvor vi gaae, fordi mørket da haver forblindet vore øyne. 1Joh. 2,11. O! en ulyksalig tilstand, som nødvendig maa føre os i evig fordervelse og undergang; der vi ey kand kiende fredens vey, men maae vandre

paa

paa idel fordervelige og vrange veye; der vi ey kand undgaae den grumme løves tænder, som gaaer omkring i mørket, og søger at opsluge os. I denne tilstand kand vi ikke have samfund med Gud, som er et lys, i hvilket ingen mørkhed er; thi de allene have samfund med ham, som omgaaes i lyset, ligesom hand er i lyset. 1Joh.1,5-7. **Hvorledes komme vi da til en bedre tilstand? og hvorledes blive vi deelagtige i lyset?** David hand siger os det i den 36Psalmes 10.vers: **Hos dig er livsens kilde; og i dit lys skal vi see lys.** **JEsus er det sande lys, som er kommen til verden, for at oplyse hvert menniske.** Joh.1,9. Hand raaber og siger: **Jeg er det verdens lys; hvo som følger mig, skal ingenlunde vandre i mørket, men have det livsens lys.** Joh.8,12. Hand søger at indtrænge i de af naturen døde hierter, med sit ords levendegiørende kraft, at røre og opvække dem, og der heder det: **De som høre Guds Søns røst, de skal leve.** Joh.5,25. Derfor siger Paulus til saadanne i HErrens navn: **Vaag op, du som sover, og stat op fra de døde, saa skal Christus lyse for dig.** Eph.5,14. Her blive øynene opladte til at see; her lære vi **at kiende JEsum,** og den i ham forhvervede salighed; **at vi kunde vide de ting, som os ere skenkte af Gud.** 1Cor.2,14. Her lære vi at kiende **Faderen,** 1Joh.2,13. og tør nu i troen til JEsum raabe: Abba Fader, Gal.4,6. i det vi have faaet magt, at kalde os **Guds børn.** Joh.1,12. Her lære vi at **kiende den sandheds Aand,** hvilken verden ikke kand annamme. Joh. 14,17. Denne bliver nu ved os, og skal **fremde-**

les ledsage os til al sandhed. Joh. 16, 13. Saa vi ikke mere have behov, at vandre omkring i mørket, stode os, og omkomme. Dette er den herlige tilstand, som Paulus siger, de troende Epheser vare komne ind udi, som tilforn vare fremmedegiorte fra Guds liv ved den vanvittighed, der var i dem: **I vare fordum mørkhed**, siger hand, **men nu ere I et lys i HErren.** Eph. 5, 8. O! en lykkalig tiid, naar det heder ikke længer: **I ere** formørkede udi tanker, men **I vare fordum.** Naar der kand siges om en siel i sandhed: **Mørket er forgangen, og det sande lys skinner nu.** 1 Joh. 2, 8. Og saadan var de Thessalonikers tilstand, der vare **ikke mere i mørket**; der ey kunde, som de der sove og slumme i synden, uforvarendes overfaldes af HErrens doms dag, som overfalder de sikre og sovende, som en snare, og som en tyv om natten. Men de **vare lysets og dagens børn.** Men merker, kiere siele, hvorledes vi og skal bruge denne naade værdeligen, naar vi engang have i sandhed faaet deel derudi. Det heder ey allene fra den tiid af, at HErren faaer opladt vore øyne, og vi ere blevne ved JEsu ord og Aand opvakte, og oplyste: **Omgaaes som lysets børn. Thi Aandens frugt er udi al godhed og retfærdighed og sandhed. Saa I prøve, hvad som er velbehageligt for HErren. Og haver ikke samfund med mørkets ufrugtsommelige gierninger,** o. s. f. Eph. 5, 8-11. Men der siges og til os, hvad Paulus siger til de oplyste Thessaloniker: **Derfor lader os da ikke sove, som og de andre, men lader os vaage og være ædrue.** Thi de,

som

som sove, sove om natten, og de, som ere drukne, ere drukne om natten. Men vi, som ere dagens børn, skal være ædrue, o. s. fr. 1Thess.5,6-8. Her gielder det nu om, ret at benytte sig af lyset, at vandre vaerligen, som de vise, og ikke som de uvise, som Paulus formaner de Epheser, cap.5,15. og i særdeleshed noye at agte paa fiendens listighed og snedige anlob. Hand sover og slummer ikke, hand lader derfor ikke af, fordi HErren har forbarmet sig over os, og oplyst vore oyne, hand gaaer endnu omkring, og søger hvem hand kand opsluge af dem, som staae i troen, og ere undkomne af hans snarer. Her gielder det om, at være ædrue, og vaage, som Petrus formaner os, 1Ep.5,8. der med sin egen skade havde lært, hvor fornodent det var, at vaage og bede, efter at satan havde saa ynkeligen forrasket ham; da hand bragte ham til saa svart et fald, i det hand forsomte at tage Frelserens raad i agt, i at vaage og bede. Her er da intet farligere for en sand Christen, end paa nye igien at falde i søvn, og blive sikker og u-agtsom. Da Samson lagde sig til at sove i Dalilæ skiød, da kostede det ham først hans oyne, og siden hans liv. Dom.Bog.16,19-21.30. Saa er det og en farlig sag, naar de, som ere af HErren bestilte til vægtere, begynde at sove og slumme, og blive som stumme hunde, der ikke kunde gøe. Esa.56,10. O! hvor mangen siel maae da lide derunder, og blive til et rof for lovens tænder! Nu dette er det, som den HErre JEsus i vort Evangelio søger at advare os for, naar hand taler om, hvorledes fienden udstrøede sit ukrud, den

tiid

tiid folkene sove. Vi ville da i HErrens navn foretage os, noget nøyere endnu at overveye denne sag, i det vi forestille os **den meget farlige og skadelige sikkerheds søvn**, og hvorledes vi baade selv kand derudi omkomme, og forsømme andres siele, at de ved fiendens snedighed omkomme. Den trofaste og naadige Gud oplyse selv vore øyne, ogsaa i denne time, til at kiende og tale herom det, som er ham behageligt, og kand tiene os alle til advarsel, opmuntring, fred og salighed. Det give hand os af naade for Christi skyld. Amen!

Texten.

Matth. Cap. XIII. v. 24–30.

Sand satte dem en anden lignelse for, og sagde: Himmeriges rige lignes ved et menniske, som saaede god sæd i sin ager. Men der folkene sove, kom hans fiende, og saaede klinte iblant hveden, og gik bort. Men der groden voxte, og bar frugt, da blev ogsaa klinten synlig. Men husbondens tienere kom frem, og sagde til hannem: Herre, saaede du ikke god sæd i din ager? hvoraf haver den da klinten? Men hand sagde til dem: Det haver et fiendsk menniske giort. Da sagde tienerne til ham: Vil du da, at vi skal gaae bort, og luge den af? Men hand sagde: Nej, paa det I skulle ikke tillige med den rykke hveden op,

op, naar I luge klinten af. Lader dem baade voxe tilsammen indtil høsten; og naar det er tiid at høste, vil jeg sige til høstfolkene: Sanker først klinten tilsammen, og binder den i knippe, at opbrænde den; men samler hveden i min lade.

Elskelige i HErren! Det heder i forhen anførte 1Thess.5, 3. om denne verdens hykkelske og sikre menniſker: **Naar de sige: Fred og tryghed, da skal fordervelsen hasteligen overfalde dem, ligesom smerten en frugtsommelig qvinde; og de skal ingenlunde undflye.** Vi merke heraf, at der ikke altid er fred, hvor det menes, og ikke altid tryghed der, hvor man indbilder sig det. Ja, at dette er just et slet kiendetegn, naar man er saa aldeles uden frygt og bekymring, og mener, det har aldeles ingen fare; da derimod sande Christne, efter Pauli formaning, **forarbeide deres egen saliggiørelse med frygt og bevelse**, Phil.2,12. og, efter Petri ord, **have deres omgængelse med frygt, saa længe de ere her til huse.** 1Pet.1, 17. Vi see og tillige, hvor farlig saadan sikkerheds-stand er, som hindrer menniſkene fra al alvorlig agtsomhed paa deres tilstand, paa fiendernes liſt og svig, og paa Guds ord og befalninger, som byder os, at **være altid i hellige omgængelser og gudfrygtige øvelser, som de der vente og haste til Guds dags tilkommelse.** 2Pet.3,11.12. **Fordervelsen**, siger Paulus, **skal hasteligen overfalde dem.** O! derfore, I Elskelige Siele! I som engang ere opvakte

vakte af syndens søvn, og nu ere komne til lyset, ja ere blevne et lys i HErren, lader os agte paa lyset, og jo ikke ved satans list igien lade os dysse i søvn, at fienden ikke skal forraske os. Men J, som hidindtil, i eders kiødelige sind og sikkerhed have sagt: Fred, fred, og været sikre og trygge, lærer dog engang at kiende, hvor farlig og jammerlig eders tilstand er, at J maae blive ædrue af satans snarer, som hidindtil haver eder fangne efter sin villie. Vogner op til retfærdighed, og synder ikke. Men paa det vi des bedre maae opmuntre os hertil, saa lader os efter vort forset betragte med hverandre:

Den meget farlige og skadelige sikkerheds søvn.

I. Hvor farlig og skadelig den er for enhver siel i almindelighed.

II. Hvor farlig og skadelig den er i særdeleshed, naar den findes hos Guds ords Lærere, og dem som ere satte til vægtere for HErrens hiord.

Du trofaste Siele-Hyrde og Vægtere, JEsu Christe! du som sover og slummer ikke, vaag du over din hiord, vaag du, at fienden ikke skal forderve os. Opvæk du enhver, som endnu sover og slummer, at de maae blive vaagne, førend fordervelsen overfalder dem; og opmuntre dem, som ere engang opvognede af syndens og sikkerheds søvn, at de altid maae blive i en hellig frygt og aarvaagenhed, at de ikke til deres

deres og andre sieles fordervelse, maae falde i søvn igien. Velsigne dit ord paa vore siele, til dit hellige navns ære, og vor saligheds forfremmelse, for din barmhiertigheds skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi nu noget nøyere med hverandre overveye og betragte: **Den saa farlige og skadelige sikkerheds søvn**, saa agte vi billigen I. derpaa, **hvor farlig den er for enhver siel i almindelighed**. Vor Frelsere taler vel i Evangelio fornemmelig om den sikkerheds og u-agtsomheds søvn, som findes hos ordets Lærere, og dem, som ere beskikkede dertil, at være vægtere for andre, og at afværge fiendens list og ondskab, der søger at hindre Guds ords fremgang hos sielene. Dog naar vi dybere eftertænke, hvorfra samme sikkerhed og u-agtsomhed kommer i henseende til andre siele, over hvilke saadanne ere satte til vægtere, saa er det aabenbar, at saadanne først have ladet sig selv ved satans list dysse i søvn, og selv forglemt, at agte paa sig selv, og deres egen sieles tilstand. Ukrudet er først udstroet paa deres eget hiertets ager, førend de saaledes henslumme, at de lade fienden ubehindret udstrøe sin klinte hos andre. Den HErre JEsus er selv den trofaste sædemand, der har udstroet sit ords gode og rene sæd paa denne verdens ager. Hand har ved sin forekommende naade, og ved lovens plov, søgt at sønderbryde og knuse de haarde og gienstridige hierter,

og

og saaledes at affore dem fra deres forrige sikkerhed, at de ey saa tryggeligen har kundet ligge længere paa deres bærme, sove længer og være rolige i deres kiødelige lyster og affecter. De begynde nu ey allene at blive urolige og bekymrede, men der opvækkes ogsaa en hunger og længsel efter naaden. De antage Evangelii ord om JEsu med glæde, de begynde alvorligen at agte derpaa, som Lydia, Ap.G. 16, 14. deres øyne oplades, at de forstaae skrifterne, og de erkiende, at de ord, som JEsus taler, ere et evigt livs ord. De følge dette lys, og lade derved sig saaledes drage og føre til lyset, til JEsum selv, at de ey allene nu erkiende og antage ham, som deres eneste Frelsere, vey, sandhed og livet, men og aldeles nu søge at følge ham, som det sande verdens lys, at de ey skulle vandre mere omkring i mørket, (Joh. 8, 12.) eller feyle fra livsens og lysets vey. Saa lykkalig som nu saadan siel er, som er kommen ud af sit forrige ægyptiske mørke, saa ulykkalig er den derimod, om den falder hen i sikkerhed og u-agtsomhed igien. Dette er fiendens list og attraa. Hand søger at udstrøe sit ukrud, vildfarelser, skadelige meninger, syndige lyster, falske indbildninger, urene affecter, falske og urene henseender, og andet saadant i sielen igien, som den er ved JEsu lys og kraft bleven frigiort fra. Dette lader sig ikke giøre, saa længe sielen bevarer lyset i sit øye, saa længe den agter paa JEsu, og hans ords og Aands lys, der strax klarligen viser dem, hvad der er sandhed eller løgn, hvad der er god hvede, eller avner og ukrud. Saa længe sielen er aarvaagen, og omgaaes i lyset, saa agter den noye paa alting, prøver alting, og om

den

den er i tviil og frygt, saa vender den sig des alvorligere til lyset, og indtrænger med bøn og suk til den HErre JEsum, bedendes med David: **Oplys mine øyne, at jeg ikke skal hensove i døden,** (Pſ. 13, 4.) item: **HErre, lad mig kiende dine veye; lær mig dine stier,** (Pſ. 25, 4.) og atter: **Kundgiør mig den vey, som jeg skal gaae paa, thi jeg opløfrede min siel til dig. HErre, frie mig fra mine fiender; hos dig haver jeg skiult mig. Lær mig, at giøre din velbehagelighed, thi du est min Gud; din Aand er god, lad ham føre mig i det jævne land.** Pſ. 143, 8-10. Saa længe nu en siel herudi beviser sig aarvaagen og troe, saa bevarer HErren den fra alle falske og fordervelige veye; og HErren **underviser den paa viisdommens vey, og leder den paa de rette stier. At naar den gaaer, dens gang bliver ikke snever; og naar den løber, den da ikke skal støde sig,** som Salomon taler i Ordsp. 4, 12. 13. **Ja da er den retfærdiges sti som et skinnende lys, der fremgaaer, og lyser indtil høy dag.** (v. 18.) Derfore er satan intet mere ude om, end at dysse saadan siel i søvne, at giøre den u-agtsom og sikker, efterladen i bøn, og i at randsage Guds ord, skiødesløs i sin gang, i sin vey, ord, gierning og omgængelse. Særdeles søger hand at føre den af fra, **at agte paa hiertet,** hvoraf livet udgaaer. (Ordſ. 4, 23.) Dertil benytter satan sig af adskillige leyligheder. Snart søger hand at føre sielen til opblæselse og selv-behagelige tanker, at den skal mene, nu staaer alting vel, og der er ingen fare mere. Snart fører hand den til kleinmodighed,

og gior den træt og mat, at den skal kiedes ved striden, og lade hænderne synke; i særdeleshed, naar hand merker, at den er bleven forrasket af nogen brøst, og derfor har liidt nogen anstød i sin troe og frimodighed til Gud. Snart søger hand at føre den i sikkerhed, derved, at hand paa nogen tiid formindsker sine fristelser og anløb, ligesom hand var allerede dreven paa flugt; og kommer siden igien med et langt heftigere anløb, end som tilforn. Snart søger hand at opblæse den derved, at den har faaet adskillige gange en herlig seier, at den skal tænke, at den nu havde kraft og forfarenhed nok, nu behøvede den ikke længere, at lade det blive sig saa suurt, med at vaage, at bede, at randsage Guds ord, at flye leyligheden til synd, og andre slige gudfrygtigheds øvelser. Snart søger hand at føre sielen ind i at søge høye kundskaber, egne meninger, besynderlige aabenbarelser, og andre egne veye, hvorved den skal glemme hoved-sagen, og at tage vare paa hiertet, og agte paa den sande christendoms hoved-grund, som er i troe og kierlighed i Christo JEsu, som ikke bestaaer i ord, meninger, indsigter og høye aabenbarelser, men i kraft og et retskaffen væsen. Snart søger hand at føre redelige siele i omgængelse med saadanne siele, der enten ere lunkne og efterladne, eller vandre uforsigtig, eller have ingen ret lys og forfarenhed, til at giøre forskiel paa got og ont, paa natur og naade, og ere selv geraadne paa adskillige afveye, der giøre dem u-agtsomme i henseende til det sande christendommens væsen. Seer, kiere siele, paa disse og mange andre saadanne maader søger satan at giøre sielene sikre, og u-agtsom-

me,

me, og at afbringe dem fra deres aarvaagenhed og forsigtighed, fra deres hellige frygt og omhyggelighed, og altsaa og fra deres troskab og alvorlighed. Har da satan bragt sielene ind i søvn og sikkerhed, saa heder det: **Naar folkene sove**, da saaer fienden sin klinte ud blant hveden. Og den ager, der kort tilforn bar den deylige hvede, begynder nu at bære ukrud, ja torne og tidsel, som efterhaanden tager saa til, at den gode sæd aldeles qvæles. Og **naar den ager, som saa ofte har faaet regn og dug af himmelen, og baaret beqvemme urter for den, som den er bleven dyrket ved, nu begynder at bære torne og tidsel, da duer den intet for Gud, men er nær forbandelsen, og dens ende er at brændes**, som Paulus lærer os til de Ebr. cap. 6, 7. 8. O! ulyksalig søvn, o! farlig og skadelig sikkerhed og tryghed, som saaledes ey allene forer redelige siele af fra deres kraft, men endog vel aldeles befordrer dem til deres undergang.

Den anden Deel.

Men lader os nu og II. høre, **hvor farlig og skadelig sikkerheden er, naar den findes hos Guds ords Lærere, og dem, som ere satte til vægtere over Herres hiord.** En siel, som falder i sikkerhed og lunkenhed, lider ikke gierne allene skade derved, men forderver ogsaa som oftest andre med sig. **Naar nogen siel mister Guds naade, kand der let opvore en bitter rod, hvorved mange besmittes.** Ebr. 12, 15. Langt mere er det at frygte for,

naar det er saadan en person, som burde endog vaage over andres siele, og søge at advare dem for fare og snarer. Vor Frelsere viser det tydeligen, at deres sovn, som burde agte paa HErrens gierning, og paa hans menighed, er skyld deri, at fienden faaer saa god leylighed til, at udstrøe sit ukrud. Om saadanne er det, Propheten taler, naar hand siger: **Hans vægtere ere blinde, de vide allesammen intet, de ere alle stumme hunde, som ikke kunde gøe; som ere søvnagtige, som ligge, som elske at slumme.** Es. 56, 10. Dog er det ikke alleneste saadanne, som aldeles gaae hen i blindhed, og derfor ikke forstaae, at deres hiord er adspredt. Men endog de, som i ladhed, og efterladenhed forsømme den dem af Gud befalede aarvaagenhed, flid og omhyggelighed, som de burde anvende paa Guds menighed, og enhver dem anbetroet siel i særdeleshed. Paulus vidner om sig, at hand ikke havde afladet i 3. aar nat og dag at paaminde enhver med graad; og søger derved, tillige at opmuntre de Ældste af menigheden til Ephesus, at **vaage, og at give agt paa sig og den gandske hiord,** iblant hvilke Guds Aand havde sat dem til **Bisper,** eller tilsyns-mænd, til **at føde Guds menighed, som hand forhvervede sig med sit eget blod.** Ap. G. 20, 31. og 28. Iligemaade byder Petrus de Ældste, eller Lærerne, at de skal ey allene **føde den Guds hiord,** som var iblant dem, men og **have flittig tilsyn med den.** 1 Pet. 5, 2. Og det heder om retsindige Christi tienere, **at de vaage over deres tilhøreres siele,** som de der skal giøre regnskab, til de Ebræer cap. 13, 17. O! hvor

hvor langt ere derfore de fra dette sind, ja hvor uskikkede og uduelige til det dem betroede embede, som i des sted sove og slumme, og ey giøre HErrens gierning med redelighed! Ach! behøvedes der til den tiid saadan flid og aarvaagenhed til at tage vare paa HErrens menighed, at de ikke skulde lide skade, og omkringdrives af adskillige slags lærdomme, da det stod saa vel til, og de til JEsum omvendte siele stode i saadant lys og kraft, at de kunde kaldes **et lys i HErren**, som Paulus kalder de Epheser, da det kunde hede, **de vidste slige ting**, og **vare bekræftede i sandheden**, (2Pet. 1, 12.) item, **at de i Christo vare giorte rige i alle ting, i al tale og al kundskab**, og **at det Christi vidnesbyrd var stadfæstet i dem, saa at dem ikke fattedes paa nogen naade-gave**; (1Cor. 1, 5-7.) Hvad vil ikke nu være fornøden, da **vanvittighedens mulm og mørk er stort paa jorderige, folk gaaer som i en taaget ørk, veed lidt af Gud at sige**? Og hvorledes skal den, som sover og slummer, advare de arme siele for satans snedigheder, verdens bedragerier, og deres forførelser, som formedelst søde ord og smigrende tale forføre de frommes hierter. (Rom. 16, 18.) Monne da vel kand være en farligere tilstand, end naar vægterne enten ere aldeles blinde og stumme hunde, eller sove og slumme, og lade ulvene adsprede hiorden, og forderve saa mange siele ved deres skiødesløshed? Og hvoraf er det kommen, at saa meget ukrud er udstrøet i Christi menighed, hvilket i vore tider voxer saa stærkt, at neppe den rene hvede kand kiendes mere for idel torne og tidsel? Hvoraf andet, end at

de mange sovende hyrder og vægtere have ladet fienden faae saa meget rum og leylighed til at forderve sielene? Og dette er en straf over de skiødesløse tilhørere, **som ikke have annammet sandheds kierlighed, men heller have vilder efter deres egne begierninger tage sig selv Lærere i hobetal, eftersom ørene klødede paa dem, end fordrage den sunde Lærdom.** Hvilken tiid Paulus har allerede spaaet om i 2Tim.4,3.4. og paa andre steder. Hvor der ere sovende og sikre tilhørere, der foragte sande JEsu vidners advarseler, der straffes de tit med sovende og sikre Lærere. Særdeles er det at beklage, at der ere mange af dem, som skulle beredes til at være Lærere med tiden, som endnu sove og slumme i kiødelig sikkerhed, og dog lade sig bruge til at lære andre, forend de selv ere blevne opvakte af sovnen.

Tilegnelse.

Her var vel endnu langt mere at sige og at klage; men lader os, o! I elskelige, nu staae stille ved dette, og agte noye enhver paa sin sieles tilstand. Kiere, ere I nogensinde udkomne af eders mørkheds og vanvittigheds stand? Skinner JEsu lys kraftig for eder og i eders hierter? Har JEsu røst, som I saa ofte have hørt i hans ord, nogensinde igiennemtrænget eders haarde, slummende, ja i synden døde hierter? Ere I opvaagnede, og opstandne fra døde, saa at Christus har kundet lyse for eder? I spørge: Hvorledes kand jeg vide det? Sagen er klar. Have I saaledes annammet JEsum, som det sande verdens Lys, at I alleneste følge

ge ham; og omgaaes J nu som lysets børn, i al godhed, retfærdighed og sandhed og andre Aandens frugter, saa er sagen god; men er det ikke saa, saa ere J gandske vist i mørkhed endnu. Og om J da end imnerfort raabe: **Fred og tryghed**, saa skal dog fordervelsen hastig overfalde eder, hvis J ikke endnu i tide lade eder opvække af eders sikkerheds søvn, og høre Guds Søns røst, at J maae leve, og da i hans lys lære at see og kiende lyset, og omgaaes i lyset. Eders mørkets ufrugtsommelige gierninger, de kiødsens gierninger, den verdens kierlighed, de kiødelige begieringer, som stride imod sielen, vidne imod eder, at J endnu ikke ere blevne dagens eller lysets børn.

Men o! J kiere siele, som i sandhed have annammet lyset, og troet paa JEsum, hvorledes staaer det? har satan ikke dysset eder i søvn igien? har hand ikke, da J har sovet, udstroet eet eller andet ukrud i eders siele? O! prøver eder, og **vogner** op igien **til retfærdighed, og synder ikke**, som Paulus formaner. 1Cor. 15, 34. **Men** staae J ved HErrens barmhiertighed endnu paa eders varetægt, saa bliver jo ved fremdeles at vaage og bede, at ikke fienden uformodentligen skal forraske eder. **Saliger er det menniske, siger Salomon, der altid frygter; men den, som forhærder sit hierte, skal falde i ulykke.** Ordsp. 28, 14. Og o! J hyrder og lærere, som Gud har sat til at have tilsyn over hans hiord, ja og J, J huus-fædre, som har børn og tyende, J skole-mestere, lære-mødre, og hvo iblant eder alle, der er sat til, at have tilsyn over andres siele: Lader eders øyne ikke sove, og falder jo

ikke hen ved lunkenhed, selv-behag, kiødelige hen-seender, egen-nyttighed, magelighed, eller noget saadant, til sikkerhed eller skiødesløshed. Det gielder ikke alleneste eders egen, men saa mange andre sieles evige salighed. Og I, kiere siele! seer til, at I ikke ved uskionsomhed og u-agtsomhed mod eders troe Lærere, drage Guds domme over eder, at hand i sin retfærdige vrede skulde straffe eder med blinde, sikre og skiødesløse Lærere.

Men du, o barmhiertige og trofaste Frelsere, HErre JEsu Christe! forbarme dig over dine arme faar. Oplys du selv vore øyne, at vi ey skulle bortsove i døden. Omvend du os selv til dig, og opvæk du af søvne alt det, som endnu sover og slummer. Hold dem i aarvaagenhed og hellig frygt, som kiende dit navn, og omgaaes i dit lys, og lad dem ey henfalde i sikkerhed igien. Giv dem naade til at omgaaes som rette lyseets børn, at de maae midt iblant den vanartige og forvendte slægt skinne som himmelske lys i verden. Og skenk os troe og aarvaagne Lærere, der maae med flid og troskab vaage over din hiord; og lad dit rige endnu herligen udbredes iblant os i vore dage.

Hør os for din evige miskundheds skyld. Amen!

Paa

Paa Taksigelsens Fest.

den 11. Febr.

Sande Christnes rette striids-vaaben.

O! store og almægtige Gud, du som er stor i raad, og mægtig i gierning, du som sønderbryder buens gloende pile, skiold, sverd og kriig, af hvis trusel baade hest og vogn maae falde i en dyb søvn, du forferdelige Gud, for hvis ansigt ingen kand bestaae, du mægtige seyervindere i striid, du som fordum har beviist dig herlig og forferdelig mod dit folkes fiender, og til deres frelse, som paakaldte dit navn, og have sat haab til dig; Lad endnu din herlige og store kraft aabenbare sig iblant os, at det maa kiendes, o HErre, HErre! at du er en tryg tilflugt i nød, og deres hielp og skiold, som haabe paa dig iblant menniskens børn. HErre! lær os at kiende, hvilke de rette striids-vaaben ere, hvormed vi kand nedslage alle vore synlige og usynlige fienders list, magt og ondskab; giv os naade til, at tage fat paa dem, og viisdom til, at bruge dem retteligen, at vi saa i alle ting maae mere end overvinde ved din kraft, og med alle dine seyervindere ophøye dit navn, for saadan naades skyld. Giv os det af naade for Christi skyld. Amen!

Elskelige i HErre! Ligesom vor Frelsere siger til Pilatus om sig selv: **Mit rige er ikke af denne verden, var mit rige af denne verden, da havde vel mine tienere skuldet stride derfore, at jeg ikke havde blevet overantvordet Jøderne,** i Joh. 18, 36. saa maae vi og sige om sande JEsu disciple og Christi efterfølgere. **De ere ikke af denne verden, ligesom Christus ikke var af denne verden,** Joh. 17, 16. Og det rige, som de søge, er ikke et jordiskt, syndigt og verdsligt rige, men et himmelsk. De stride ikke for at annamme en forkrænkelig, men en uforkrænkelig krone. 1 Cor. 9, 25. Derfore bruge de ikke heller noget jordisk vaaben eller magt, til at stride med. Thi de have i denne sag ikke striid med kiød og blod, med udvortes synlige kræfter, der man skulde bruge sverd eller spyd imod, men med fyrstendomme og vælde, med ondskabs aander, og mørkets magter. Derfor siger Apostelen om sig og sande JEsu stridere: **Omendskiønt vi omgaaes i kiødet, saa stride vi dog ikke efter kiødet,** 2 Cor. 10, 3. det er, omendskiønt vi endnu er her i legemet, og vandre endnu i verden, saa stride vi dog ikke for verden eller nogen legemlig eller kiødelig ting, ikke heller paa en kiødelig maade, eller med kiødelige og jordiske vaaben. De første Christne lidde med glæde, at **man røvede dem deres gods,** Ebr. 10, 34. ja de lode sig i tusinde tal slagte og henrette, da de let havde kundet samle sig tilhobe, grebet til vaaben, og fordrevet vold med vold, da deres tal tit overgik fiendernes. Men der heder det:

For

For din skyld dræbes vi den gandske dag, vi ere regnede som slagte-faar. Rom. 8, 36. Dog er her en striid, siger Paulus, en striid til at forstyrre anslage, og al høyhed, som sig ophøyer imod Guds kyndskab, og at tage al tanke til fange under Christi lydighed. 2 Cor. 10, 5. Dertil behøves ikke kiødelige striids-vaaben, men saadanne, som ere mægtige for Gud, til at forstyrre disse befæstninger, (v. 4.) hvilke ikke ere bygte af Anaks børn, men af satan og hans mørkets hær, af vor egen syndige fornuft, og vor kiøds og tankers villie, og af denne verdens listige og onde menniskér, hvilke satan bruger til at forstyrre Christi rige, og befæste sit rige. Disse optænke og listigen bruge mange anslage, og fornufts-slutninger, som de søge at kuldkaste og underminere troens grundvold med. De opreise mange høye skandser, volde og bollverke, til at forsvare sig i deres hykleri og ondskab, og at hindre Christi riges fremgang hos sig og andre. De bruge deres blinde og daarlige fornuftes forvendte principia og paafund, til at afvende sielene fra Christi eenfoldige lydighed og efterfølgelse. De maae forstyrres, de maae tages til fange. Dette skeer ved Aandens rustning, ved det Guds fulde harnisk, som Paulus beskriver os til de Epheser, Cap. 6, 10. sqq. Christi retfærdighed, fredens Evangelium og Guds ord, en levende troe og et stadigt haab, en heftig bøn, og en omhyggelig aarvaagenhed, hvilke de bruge uden hykleri i sandhed og oprigtighed, ere deres fornemmeste striids-vaaben; imod hvilke ingen fiendes magt kand bestaae. Herved overvinde

de,

de, endog da, naar de efter det udvortes menniske overvindes, og agtes som slagte-faar. Herved faae de en fuldkommen seyer, og beholde alting, naar de end bersves ære, gods, og livet, og i verden intet mere beholde tilovers. Saaledes har det sig i en Christens og Christi sag, hvor ey strides om penge og gods, om stæder og fæstninger, om lande og riger. Men hvad denne verdens riger er angaaendes, for hvis fred og velstand Konger og Fyrster stride i verden, naar de ellers ville stride som Christne, saa maae vi og merke, at deres seyer og frelse ey bestaaer paa heste og vogne, ey paa sverd og bue, som David siger: **Disse forlade sig paa vogne, og disse paa heste; men vi, vi vil komme HErrens vor Guds navn ihu. De, de have bøyet sig, og ere faldne; men vi, vi staae, og ere oprettede.** Ps.20, 8.9. Og atter siger hand Ps.44, 7. **Jeg forlader mig ikke paa min bue; og mit sverd kand ikke frelse mig.** Herpaa bør os og at agte, i særdeleshed, da vi i denne bye have havt saa synsynligt et beviis herpaa, da den af fienderne blev for 76. aar beleyret og bestormet, og ved Guds besynderlige forsyn, og ikke ved menniskelig klogskab eller magt, saa herligen reddet og befriet. Da nu denne dags helligholdelse hos os er just dertil anordnet, at vi skulle prise HErren for denne store velgierning, som hand til den tiid beviiste denne Kongel. Residentz-stad, og det gandske land; saa er det og billigt, at vi ved denne leylighed betragte, hvorledes vi til alle tider, i alle fiendernes anlob kunde blive forvissede om en herlig og vis seyer og redning af deres haand og vold. Og dette vil vi søge at

giøre,

gisre, i det vi af den paa denne dag forordnede text betragte: Hvilke de rette striids-vaaben ere, som sande Christne bør gribe til, naar de trænges af deres fiender. Den naadige Gud og Frelsere, vor rette Striids-Fyrste, give os barmhiertighed til at overveye denne sag saaledes, at hans navn derved maa æres, og vi i troen styrkes, og omsider erlange en fuldkommen seyer og frelsning af alle vore fienders haand, formedelst samme JEsum Christum, vor HErre og Frelsere. Amen.

Texten.

Psalm. CXXIV.

Dersom HErren havde ikke været hos os; maa Israel nu sige. Dersom HErren havde ikke været hos os, der menniskene opstode imod os. Da havde de opsluget os levende; der deres vrede var optændt imod os. Da havde vandet løbet over os; en bæk havde gaaet over vor siel. Ja da havde det stolte vand gaaet over vor siel. Lovet være HErren, som gav os ikke til rof for deres tænder. Vor siel er undkommen, som en fugl af fuglefængerens snare; snaren er sønderrevet, og vi, vi ere undkomne. Vor hielp er i HErrens navn; som giorde himmel og jord.

Elske-

Elskelige i HErren! Den tiid Saul og Israel horde, at Philisterne vare uddragne i krigen imod dem, og at den forferdelige kæmpe Goliath saa hofmodeligen forhaanede dem, da forferdedes de, og frygtede saare, i 1 Sam. 17, 11. og de torde ikke med al deres magt og vaaben vove sig i striid imod dem. Men da den u-anseelige og af Philisteren saare foragtede David kom frem i den HErre Zebaoths navn uden sverd og bue, i tillid og haab til den levende Gud, da maatte den stolte Goliath ey allene underligge, men den gandske Philisternes hær maatte flye for een eneste mand. Den tiid Josaphat saae den meget store hob af Moabiter, Ammoniter og Edomiter imod sig, frygtede hand. Men da hand stillede sit ansigt til at søge HErren, og vendte sig til faste og bon, fik hand en herlig seyer over dem; thi HErren selv stridde da for Israel. Den tiid Ezechias horde af Senacheribs store hær og hans og hans tieneres bespottelige ord imod HErren og hans folk, vendte hand, og Propheten Esaias med ham, sig til Gud med bon og raaben, (2 Kron. 32, 20.) og HErren lod uden nogen menniskelig hielp Sepacheribs gandske hær i een nat ødelegge ved sin Engel, og ham selv dræbe ved hans egne sønner. (v. 21.) Disse og mange andre herlige exempler ere skrevne os til lærdom, at vi skulle have haab formedelst skrifternes trøst, og lære, at seyeren alleneste hør HErren til; og at ingen fiendes magt er saa stor eller grum, at de skulle derfore forsage, som have sat haab til den levende Gud. Dette ville vi søge ydermere at over-

overveye, naar vi nu vende os til vor text, og deraf forestille os:

Sande Christnes rette stridsvaaben, som de gribe til, naar de trænges af deres fiender.

Derhos har vi at betragte:

I. Dem, som stride, og med hvad for stridsvaaben de stride.

II. De fiender, som de stride imod, og den seyer, som de erlange.

Barmhiertigste Gud, du som har lovet alle dem naade og bistand, som forlade sig paa dig, og lært os i dit ord, og ved saa mange herlige exempler, at det haab ey beskæmmer, som settes til dig; giv os naade til at erkiende vor egen afmægtighed, og din store kraft og trofasthed imod dem, som tage deres tilflugt til dig, og forlade sig paa dit navn, paa det vi ogsaa maae lære alleneste at holde os til dig i al vor nød og fare, at vi ogsaa maae erlange en fuldkommen seyer, og befrielse af alle vore fienders haand. Giv os naade til at overveye dit ord saaledes, at vi maae finde deraf en ret frugt og velsignelse for vore siele, til dit navns lof og priis, for Christi skyld. Amen!

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi nu, efter vort forset, besee sande Christnes rette striids-vaaben, saa har vi, som sagt er, 1. at overveye, hvilke de ere, som stride, og hvad for striids-vaaben de stride med. Det er da det Guds Israel, det folk, som HErren har udvaldt, som staaer i pagt og forbund med HErren, og som derfore i troen kand sige: HErren Zebaoth er med os, Jakobs Gud er vor ophøyelse. Psal. 46, 8. 12. Vel var det Israel efter kiødet antaget i pagt med Gud, og det hedde om det samme: HErrens deel er hans folk; Jakob er hans arves snoer. 5 Mos. 32, 9. Dog vare de ikke alle Israel, som vare af Israel. Rom. 9, 6. Hvorfore og de herlige forjættelser, som gives til Israel og det Jødiske folk, som kaldtes, for den pagtes skyld med fædrene, Guds folk, ikke alle bør hendrages til det Israel efter kiødet. Men som under Zions og Jerusalems navn som oftest hos Propheterne forstaaes den sande Christi menighed, hvilket og Paulus giver tilkiende, naar hand siger om de sande Christne og troende i det nye Testamente: I ere komne til Zions bierg, og til den levende Guds stad, til det himmelske Jerusalem; (Ebr. 12, 22.) saa have de hellige mænd i det gamle Testamente, naar de tale om Israel, ofte deres øyne henrettede til det Guds Israel, som Paulus kalder de troende Gal. 6, 16. Og derhen sigter og uden tviil David i vores text, naar hand siger: Havde HErren

ren ikke været hos os, maa Israel nu sige. HErren var ikke altid med det Israel efter kiødet, men kun, saa længe de vandrede i hans veye, og bleve i hans pagt. Som Propheten Asaria siger til Kong Asa, i 2 Krøn. 15, 2. **HErren er med eder, fordi I ere med ham.** Derimod siger en Guds mand til Kong Amazia: **HErren er ikke med Israel, ey heller med alle Ephraims børn,** i 2 Krøn. 25, 7. Derfore siger og Assaph: **Gud er dog Israel god,** men setter strax dertil, **de rene af hiertet.** Ps. 73, 1. Merker det, kiere siele! og tænker ikke, at vi uden forskiel, i hvad tilstand vi ere, enten vi holde HErrens pagt eller ikke, kunde troste os ved HErrens hielp og frelse. Det maatte ellers gaae os, som hisset HErren siger til Israel: **I forlode mig, og tiente andre guder; derfor vil jeg ikke blive ved, at frelse eder. Gaaer hen, og raaber til de guder, som I have udvaldt, de maae frelse eder i eders trængsel. Saligt er derfor det folk,** ja salig er den siel, **hvis Gud HErren er.** Det er alleneste sande troende JEsu discipler, der have den forjættelse, at **Herren er med dem alle dage.** Matth. 28, 20. Dem er det, hand har lagt til: **Jeg vil ingenlunde slaae haanden af dig, og ey forlade dig;** og som derfor **maae sige med er frit mod: HErren er min hielpere, og jeg vil ikke frygte for, hvad et menniske skulde giøre mig.** Ebr. 13, 5. 6. Disse kand vove sig i striid mod deres mægtigste fiender, og vente sig en vis seyer. Saadanne kunde bruge og benytte sig af de rette striids-vaaben, som hverken ret kiendes eller bruges af dem, som ikke

staae i slig en pagt og forbund med HErren deres Gud. Her bør vi nu ydermere vel agte paa, hvilke de rette striids-vaaben ere, som HErrens folk benytte sig af. Dette giver texten klarligen tilkiende, naar det heder: Havde HERREN ikke været med os, og atter: (v. 6.) Lovet være HERREN, som gav os ikke til rov for deres tænder, og i det 8. vers: Vor hielp er i HERRENS navn, som giorde himmel og jord. HERREN er det selv, med al sin viisdom, sandhed, kraft og styrke. HERREN, siger David, er min befæstning, som jeg er sikker udi; min befriere, som frelser mig af fiendens vold; min skiold, som jeg afværger hans pile med; min saligheds horn, som jeg nedstøder mine fiender med. Psal. 18,3. Hans sandhed, siger hand, er min skiold og pantser. Ps. 91,4. Ligesaa lærer os Mose, naar hand siger: Salig est du, o Israel! hvo er som du, o folk! som er frelst i HERREN, som er din hielpes skiold og din høyheds sverd; derfor skal dine fiender smigre for dig, og underkaste sig dig, og du skalt træde paa deres høye. 5 Mos. 33,29. Det samme lærer Paulus os, naar hand vil vise os en Christens striids-vaaben, i det hand befaler de troende, at være stærke i HErren, og udi hans styrkes kraft. Eph. 6, 10. Hvad har vi da at gjøre? Os bør kun i al sandhed og oprigtighed at omvende os til ham, at tage vor tilflugt til JEsum og hans retfærdighed, at vi dermed maae iføres, som en fast pantser, at vi maae findes i ham, og have hans retfærdighed, som alleneste gielder for Gud,

Gud, og i hvilken vi fuldkommeligen blive med Gud forsonede, tagne til naade, og frikiendte fra al vore fienders anklagelse, ja fra al den ret og magt, som de have havt over os. Os bør kun at troe hans ord og forjættelser, og nu aldeles forlade os paa ham, og den naade, kraft og salighed, som Gud lover os i Christo JEsu. **Os bør kun at paakalde HErrens navn, som bør at loves; saa blive vi frelsie fra vore fiender.** Psal. 18, 4. Os bør kun at være stille, som Propheten siger: **Ved omvendelse og stilhed skal J frelses, i hvile og tillid skal eders styrke være.** Esa. 30, 15. **HErren skal stride for os, og vi skal tie.** 2Mos. 14, 14. Dette siges ey allene om de aandelige fiender, og den striid imod dem, men og om de legemlige og udvortes fiender, som de nu anførte steder vise os, i hvilke David, Esaias og Mose tale i sær om den frelse fra de legemlige fiender. Og dette maa da forstaaes saa vel om den offentlige kriig og feide, og fiendernes overfald, som og om det, hvad enhver Christen i sær kand hendes, enten ved mordiske overfald, eller og ved hemmelig efterstaaelse, forfølgelse, undertrykkelse, forurettelse, og al anden menniskelig ondskab. Her er eenhaande tilflugt, her bruges altid de samme vaaben.

J vilde vel herved tænke og sige: **Skal man da ingen anden middel bruge, og ey benytte sig af nogen udvortes eller menniskelig hielp?** Hertil svares, at det er gandske en anden ting, at **benytte sig af noget middel,** eller saadan udvortes tilflugt, som er af Gud tilladt eller forordnet, som for exempel af en christelig Øvrigheds for-

svar og beskiermelse, hvor den kand haves, som Paulus endog skyder sig ind for en hedensk Keyser, for at undgaae, om saa Guds villie var, sine fienders svig og vold, Ap.G.25,9.10.&c. og atter en anden ting, at holde slige **midler for uforbigængelig fornødne**, da dog HErren endog kand frelse og ofte frelser sine foruden slige midler, som saa mangfoldige exempler baade i Skriften og i den daglige forfarenhed os klarligen vise; eller at **tage sin tilflugt til de af Gud forbudne midler**, som **Saul**, 1Kron.10,13. **Amazia**, 2Kron.25,6. og andre; eller og at **sette sin tillid til noget middel** og hielp, om det end er af Gud tilladt, som **Asa**, der forlod sig paa lægerne. 2Kron.16,12. Derfore siger og David, at hand **forlod sig ikke paa sin bue, og hans sverd kunde ikke frelse ham**, Psal.44,7. ihorvel hand undertiden brugte baade bue og sverd. Hvorfore vi og finde, at HErren ligesaa snart og saa let hielper ved ringe og foragtelige midler, som ved de allerstorste og anseeligste; som Jonathan siger til sin vaabendrager: **Hos HErren er ingen forhindring, som hindrer ham, at frelse ved mange eller ved faa.** Hvilket ord HErren og selv stadfæstede, i det disse to ved den troes kraft, som de havde til hans hielp, sloge Philisternes gandske hær paa flugt. 1Sam.14,6. sqq. Saaledes overvandt David den vel-bevæbnede kæmpe Goliath bar med en slynge-steen; som hand og siger forud i en fuld tillid til HErren: At al **Israels menighed skulde erfare, at HErren ikke frelser ved sverd eller spyd, og at krigen var HErrens, hand skulde give**

give Philisterne i Israels haand. 1Sam. 17, 47.50. Af denne aarsag, nemlig for at vise, at seyeren horde HErren til, og allene kom fra ham, vilde Gud ikke frelse Israel ved Gideons store hær, men kun ved 300. mænd af dem. Dom. B. 7, 2. 7. Nu at forbigaae andre Skriftens steder og exempler om samme sag. Og saaledes have vi da seet efter løfte: **Hvilke de ere, som stride retteligen, og hvad for striids-vaaben de bruge.**

Den anden Deel.

Vi have nu II. at betragte: **Hvad for fiender sande Christne trænges af, og har at stride imod**, og den seyer, **som de erlange over dem**, formedelst disse deres mægtige og herlige striids-vaaben. Hvad da (1) **fienderne angaaer**, saa tale vi nu egentlig **om legemlige** og synlige fiender, som og David taler om i texten. Det er **mennisker**, siger hand, som opstaae imod Guds folk, der ere i vrede optændte imod dem, der vil opsluge dem levende. Hand viser os hermed, at det er sandt, som der siges i ordsproget: **Et menniske er det anders djevel.** Dette viser sig særdeles imod dem, som høre HErren til. Dem søger satan særdeles at ophidse al verden imod. Hand har og den i denne sag til sin tieneste; saa at hand kand skyde en heel strøm af saadanne **stolte vande**, (som vor text taler om,) det er, af folk og skarer, og hedninger og tungemaal, (Aab. 17, 15.) efter qvinden, det er, efter Christi menighed og folk. Aab. 12, 15. Saa snart som et menniske søger i oprigtighed, at høre HErren til, saa heder det til ham,

som Christus siger til sine disciple: I skal hades af alle for mit navns skyld. Matth. 10,32. Her gjøres et menniske tvistig imod sin fader, og daatteren imod sin moder, og sønnens hustru imod hendes mands moder. Og menniskets huus-folk blive hans fiender. Matth. 10,35.36. Med hvilken magt og grumhed satte ikke al verden an paa Christi Apostler og de første Christne i en 300. aars tiid efter hverandre, ja og endnu indtil denne dag, særdeles saa viit, som der findes sande Christne, om hvilke alle det til alle tider heder, at og alle de, som ville leve gudeligen i Christo JEsu, skal forfølges. 2 Tim. 3, 12. Om dem er det David taler i den 44. Psalme, naar hand indfører dem saaledes talende: Du lader os vende tilbage for vore modstandere; og de, som hade os, have berøvet os for sig, du giver os hen, som faar til spise; og borrstrøer os iblant hedningene, o. s. f. (v. 11. 12.) Alt dette, (sige de fremdeles, v. 18. sqq.) er kommet over os, dog have vi ikke glemt dig; og vi have ikke handlet falskeligen mod din pagt. Vort hierte vendte ikke tilbage; eller vor gang bøyede sig af din vey. Enddog du haver sønderstødt os i dragers sted, og skiult os med dødsens skygge. Og atter: (v. 23.) Vi blive ihielslagne for din skyld den gandske dag; vi ere regnede som slagte-faar. Dog i hvor grumme de end ere, og i hvor stor deres magt end synes, saa er det kun menniske, usle og elendige jord-orme, som ophøye sig storligen, og dog i en hast gaae til grunde med alle deres anslage.

Seer

Seer til den ſtolte Pharao, den hofmodige Senacherib, den forhaanende Goliath, den fnyſende Antiochus, den blodgierige Herodes. Hvor ſnart laae de med al deres magt, grumhed og ſtolte mod i ſtøven! hvor haſtig maatte de omkomme, da HErren giorde ſig rede til at frelſe ſit folk, og dem, ſom trængdes og forhaanedes af diſſe! Derfor ſiger HErren til ſit folk, og til dem, ſom haabe paa ham iblant menniſkens børn: **Jeg, jeg er den, ſom trøſter eder; hvo er du da, at du vil frygte for et uſelt menniſke, ſom ſkal døe, og for et menniſkes barn, ſom ſkal blive ſom høe?** Eſa. 51,12. Og lad være, at den viſe Gud, efter hans urandſagelige veye med ſine børn, tilſteder ſaadant armt menniſke nogen fremgang i ſine veye, ſaa at hand ey allene kand trænge, men og undertrykke, ja dræbe og omkomme dem, ſaa heder det dog: **De ere kun menniſker, de kand kun ſlaae legemet ihiel, og derefter kand de inter mere giøre.** Luc. 12,4. Heraf forſtaae vi da og (2) **hvordan en ſeyer Guds børn erlange**, og kand være forſikrede om. Seyeren er viis, og det ſtaaer gandſke faſt, at **aldrig nogen beſkæmmes, ſom forlader ſig paa HErren, og bier efter ham.** Pſal. 25,3. Hand giver dem ikke til røv for deres fienders tænder. Hand ſønderriver ſnarerne, og lader deres ſiel undkomme, ſom texten ſiger. Thi om hand end tilſteder fienderne nogen magt over dem, ſom for er ſagt, ja end indtil døden ſelv, ſaa heder det dog, at de ere, **ſom de der døe, og dog leve; ſom de der ere revſede, og dog ikke ihielſlagne; ſom bedrøvede, men altid glade; ſom**

fattige, men som dog gjøre mange rige; som de, der have intet, og dog beholde alle ting. 2 Cor. 6, 9. 10. Derfor siger Paulus: I alle disse ting mere end overvinde vi ved ham, som os elskte. Rom. 8, 37. Nemlig, som hand tilforn har opregnet v. 35. enten det er trængsel, eller angest, eller forfølgelse, eller hunger, eller nøgenhed, eller fare, eller sverd. Altsaa er seyeren vel efter det udvortes meget ulige, dog i sandhed altid vis og herlig. Finder den trofaste Gud det saa for got, saa gior hand alle siendernes anslage til skamme, og aldeles redder sine, at intet ont kand ramme dem. Som de mangfoldige herlige exempler, som allerede ere anforte, os lære; hvilke ere skrevne os til lærdom, at vi skulle have haab formedelst skrifternes trøst. (Rom. 15, 4.) Men skulde hand finde det for got, at lade os lide noget, saa er dog seyeren vores, om vi blive i den os anviiste orden, og bruge de striids-vaaben, som de hellige menniſker have brugt, der i alle ting have herligen overvunden; og det heder da: Frygt ikke for de ting, du skalt lide. Aab. 2, 10. HErren kand frelse, som hisset de tre mænd sige til Kong Nebucadnesar Dan. 3, 17. Men om hand ikke vil, da maae vi sige med David: See her ere vi, hand gior med os, eftersom det er got for hans øyne. 2 Sam. 15, 26.

Tilegnelse.

Elskelige i HErren! Det som vi her have talt om, have vi et herligt beviis paa, i den herlige befrielse, som HErren har beviist imod den-

denne bye, da hand selv imod al menniskelig formodning til intet giorde fiendernes anslage. Vi kand vel ikke sige, at det er skeet i henseende til vore fædres besynderlige troe og gudfrygtighed, dog har og HErren uden tviil funden iblant dem saadanne, som har af gandske hierte holden sig til ham, og forladt sig fast paa hans ord og forjættelser, som med ydmyg bøn og troe have taget deres tilflugt til ham; og HErren har hørt deres skriig, og frelst dem. Dette bør vi ey allene prise hans navn for endnu paa denne dag, men og for alle ting derved lade os opvække til, at sette al vor troe og tillid til ham allene-ste, og ey at stole paa vore volde og befæstninger, ey paa sværd eller harnisk, ey paa kriigs-magt eller vælde. Dog bør vi ikke herved staae stille, men hver iblant os i sær maa lære at agte paa sig selv, randsage sit hiertes grund, og see til, hvorpaa hand bygger? Ach! hvor faa findes vel, der ret af gandske hierte ere omvendte til HErren, og kand regnes til det Guds Israel, det folk, som HErren har udvaldt sig, og dem hand erkiender for sine! Hvor faa kunde vel med sandhed sige: **Vi forlade os hverken paa heste eller vogne, hverken paa gods eller guld, hverken paa magt eller viisdom, hverken paa venner eller patroner?** O! hvor pleyer man at være saa forsagt og kleinmodig, naar man ikke seer slige midler for sig; naar fienderne allevegne trænge, og der ingen tager sig vor nød an; naar armod, fare, trængsel og gienvordighed indfinder sig, og man ingen udveye seer for sig! Kiere, prøver eder, om eders hierte kand da være allene-ste stille til Gud? om hand er eders forhaabning?

om I ikke frygte, naar end ti tusinde af folket have lagt sig omkring imod eder? (Ps. 3, 7.) Naar jorden forandres, og biergene bevæges og henflye midt i havet, naar vandene deri bruse, og oprøres, og biergene beve af ders stolte bølger? (Psal. 46, 3. 4.) Er da Gud eders tillid og styrke, eders hielp i angester, som I have befunden, at være saare stor? (v. 2.) Finde I det ikke saa, men det maa hede om eder, som om hine ugudelige og hykkelske Jøder, i Esa. 33, 14. Syndere i Zion ere forskrekkede, bevelse haver betaget hyklere; o! saa randsager eders tilstand, og sporger efter hos eder selv, hvad aarsagen er dertil? Mon HErrens haand er forkortet, at den kunde ikke frelse; og hans orne være blevne tunghørende, at hand ikke kand høre? Ach nej! men eders misgierninger gisre skilsmisse imellem eder og eders Gud; og eders synder skiule hans ansigt, at hand hører eder ikke, o. s. f. Esa. 59, 1. 2. ꝛc. Hvad raad er der da? Jeg svarer i HErrens navn: Toer eder, renser eder, bortrager eders onde idræt fra hans øyne, lader af at gisre ilde, lærer at gisre got, søger ret, hielper en fortrykt til rette; skaffer en faderløs ret, udfører enkers sager. Kommer saa og gaaer i rette, siger HErren: dersom end eders synder vare da som purpuret, da skal de blive hvide som sneen; om de end vare røde som skarlagenets farve, da skal de dog blive som den hvide uld. Esa. 1, 16. 18. Seer, kiere siele! det er det eneste, visse og sikre raad, at vi randsage vore veye, og vende

de

de om til HErren; at vi opløfte vort hierte med hænder til Gud i himmelen. (Begr. 3, 40.41.) Saa ſkal det igien hede: HErre, jeg kaldte paa dit navn, nederſt af hulen. Du hørde min røſt, du ſkiulte ikke dit øre for min ſuk, for mit raab. Du holdt dig nær, den dag jeg kaldte paa dig; du ſagde: Frygt ikke. (v. 55-57.) O! hvor lyksalig er vores tilſtand, naar vi vide, at Gud er vores Gud, og tryggeligen kand forlade os paa ham! Ja, ſalig er den, hvis hielp Jakobs Gud er; hvis haab er til HErren hans Gud. Som giorde himmel og jorden, havet, og alt det, der er i dem; hand ſom holder love evindelig; ſom ſkaffer dem ret, der lide vold, ſom giver de hungrige brød; HErren løſer de bundne. HErren aabner de blindes øyne; HErren opretter de nedbøyede; HErren elſker de retfærdige. o.ſ.f. Pſ. 146, 5-8. Og ſkulde da end ſaadan ſiel her lide adſkillig gienvordighed, og verden vilde rive og ſlide den, og giøre den ſtedſe al fortred; ja om HErren end vilde lade dens kiød og hierte forſmægte, ja lade den med Stephano, Paulo og andre gives til priis, og agtes ſom et ſlagte-faar for denne onde verden, ſaa bliver Gud dog dens klippe og deel evindeligen.

Nu du barmhiertige og trofaſte Gud, du ſtore og mægtige Frelſere, ſom er en tryg tilflugt for alle dem, ſom forlade ſig paa dig, ſtyrk vor troe og tillid til dit navn, og lad os alleneſte bie efter din frelſe. Ach! have vi været utroe, have vi afvendt vore

vore hierter fra dig, og til creaturene, have vi sat kiød til vor arm, og vort hierte er afviget fra dig, saa udslet saadanne vore svare synder, og omvend os til dig. Lad os ikke fremdeles opirre dig til vrede imod os, i det vi vende dig ryggen til, og ikke ansigter, at du ikke i vor nøds tiid skalt overgive os i vore fienders vold, og da lade os blive til skamme for vor daarligheds skyld. Styrk dem, som haabe paa dit navn, og lad dem ikke vige tilbage, men omsider faae en fuld seyer over alle deres fiender. Velsigne vores Konge, og lad ham alleneste forlade sig paa dit navn. Vær du hans hielpes skiold, og hans høyheds sverd, og lad ham ey beskæmmes evindeligen; at ingen fiendes list eller magt maa skade ham. Forbarme dig over os alle, og frels os ved din barmhiertighed, for Christi skyld.
Amen!

Paa 6. Sondag efter Hellig 3. Kongers Dag.

JEsu herligheds aabenbarelse for dem, som troe.

Du store Gud og Frelsere, HErre JEsu Christe, du som er din Faders herligheds glands og hans værelses rette billede, og er kommen i uselhed og armod, for at giøre

os

os deelagtige i din herlighed; lad din store majestæt, herlighed og ypperlighed blive ret aabenbar for vore øyne, at vi maae derved bevæges til at troe paa dig, stadfæstes i troen, hengive os dig i lydighed, være dig af hierret underdanige, følge dig, og saaledes ved dig blive deelagtige i din herlighed, efter dine dyrebare forjættelser, baade i tiid og evighed. Amen!

Elskelige i HErren! Der disciplene fik ret den store herlighed at see, som var i den HErre JEsu, og i hans Majestætiske og Guddommelige gierninger, da troede de des fastere paa ham, og bleve tiid efter anden mere og mere styrkede i troen, som det heder i Joh. 2, 11. **Hand aabenbarede sin herlighed, og hans disciple troede paa ham.** De vare allerede blevne bevægede, til at troe paa ham, formedelst Johannis den Doberes kraftige og overbevisende vidnesbyrd og prædiken om hannem, da de havde lært, at kiende deres egen elendige og fordervede tilstand, og erkiendte, at de trængde til en Midlere og Frelsere, der kunde forsone dem med Gud, og forklare dem Guds raad til deres salighed; og nu hørde, at just **denne** var **det Guds Lam, der bar verdens synder**, og dertil af Faderen beseglet og salvet med Aandens fylde, efter som der var skrevet om ham i Mose og Prophæterne, som vi see af det forige capitel Joh. 1, 15. sqq. 29. sqq. 37. sqq. Men nu de vare selv komne til JEsum, for at høre og see, og ydermere at lade sig

op-

oplyse og overbevise om det, som de havde hørt af Johannes; da søger hand i særdeleshed dermed, at komme deres skrøbelige troe til hielp, paa det de ey skulde forarges paa ham, som den, der ingen anseelse eller skikkelse havde, der kunde give dem saa særdeles høye tanker om ham, at hand ved et herligt mirakel og underlig gierning klarligen viser dem, hvem hand var. Deraf kunde de slutte, og uden al tviil erkiende, at hand var den, som hand udgav sig for, og som Johannes den Dobere havde sagt ham at være, i det de selv saae for øyne hans Guddommelige herlighed og almagt; hvorfore det og heder: De saae hans herlighed, og der de saae den, da troede paa ham, det er, de bleve mere og kraftigere overbeviiste, og styrkede i troen, og langt frimodigere til, at følge ham, og fremdeles at høre ord og underviisning af hans mund. Ligesom vi og læse om Nicodemo, i det 3. cap. v. 2. sqq. der ey allene sluttede af JEsu gierninger, at hand maatte være en Lærere af Gud, men og derfor var villig til, at antage hans lærdom, og at høre af ham, hvorledes og paa hvad for en maade hand skulde erlange saligheden. See vi til os selv i denne sag, saa maae vi bekiende, at vi have ey allene Kristernes herlige vidnesbyrd om JEsu, ja langt klarere i det nye Testamentes skrifter, end som det til den tiid endnu var, som og tideligen og ideligen forkyndes, høres og læses iblant os; men vi have og alle de kraftige og herlige gierninger, som JEsus har giort for sine disciples aasyn, ved deres tieneste optegnede, og JEsu Guddommelige herlighed derudi ligesom for øyne malet. O! her skulde man tænke, nu kand

der

det aldrig feyle, man maa jo troe paa JEsum. Vi see jo hans herlighed ey allene af Mose og Propheterne i spaadomme, og i morke ord og skygger, men og af Evangelisternes og Apostlernes klare og tydelige vidnesbyrd, som er bleven stadfæstet ved utallige mirakler og kraftige gierninger. Vi antage ogsaa dette ord, og erkiende det for Guds ord, ja for det evige livs ord, og mene, vi have derudi et evigt liv. (Joh. 6, 68. og Joh. 5, 39.) Men kiere, hvor er vel troen at finde, som vi saa meget berømme os af? Hvem antager JEsum af gandske hierte, som sin eneste Midlere, Prophete, Lærere, og Frelsere? Ach! hvor lidet er deres tal, som i sandhed erkiende ham for deres HErre og Gud, hvis villie de bør giøre, hvis røst de bør høre og følge! Men derimod, hvor utallige ere de, som kalde ham: HErre, HErre, og dog ikke giøre, hvad hand siger! Luc. 6, 46. Det kunde snart synes, at det kunde behøves, at den HErre JEsus paa ny skulde lade os see sin herlighed i mirakler og underlige gierninger, at de, som med munden raabe: HErre, HErre, ogsaa af hiertet maatte lære at troe paa ham, og vorde ham lydige, naar de saae hans herlighed. Dog, kiere siele! det behøves ikke, vi bør ey heller friste Gud dermed, at vi ikke vilde troe ved alle de herlige og store gierninger, som hand haver giort. Hans ord er klart nok, hans gierninger ere overbeviisende nok for os endnu paa denne dag, om vi kun ret vilde lære at agte derpaa af gandske hierte; og saa troligen følge det lys, og den overbeviisning, som HErren derved virker og forarbeider i vore samvittig-

tigheder. Men lader os see til, at det ikke gaaer os, som hine, om hvilke Nicodemus siger, tillige sig selv med indsluttende: **Vi vide,** at du er en Lærere af Gud; hvilke dog ikke med Nicodemo kom til JEsum, for at høre eller antage og følge hans lærdom. Eller som dem, om hvilke Christus siger: **J randsage skrifterne, thi J mene, at J have et evigt liv i dem, og de ere de, som vidne om mig. Men J vil ikke komme til mig, at J kand have liv.** Joh. 5,39.40. Vi have i særdeleshed denne gang udaf vort dages Evangelio et besynderligt, ypperligt vidnesbyrd **om JEsu herlighed,** der hand blev forklaret paa bierget, for sine disciples øyne. Hvorom Petrus taler i hans 2Ep. 1,16. **Vi ikke, som vi havde efterfuldt klogeligen sammensatte fabler, kundgiorde eder vor HErres JEsu kraft og tilkommelse, men som selv have været de, der saae hans store herlighed.** Ach! at dets betragtning maatte igiennemtrænge vore hierter, og JEsu glands og Guddommelige herlighed maatte saa bestraale og oplyse vore øyne, at vi fremdeles maatte troe paa ham af vort gandske hierte; at de vantroe maatte beskæmmes, de som allerede troe, mere overbeviises, og vi alle vorde den HErre JEsu, som vor eneste Frelsere og den sande Guds Søn, af hiertet underdanige! Hertil vil vi nu søge at opvække os, naar vi af vort Evangelio forestille os: **JEsu herligheds klare og kraftige aabenbarelse særdeles for dem, som troe, og hvorledes de derved bør lade sig ydermere bevæge til en fastere troe og lydighed.** Den barmhiertigste Gud og

Fader,

Fader, som fordum haver forklaret sit hellige barn JEsum for sine disciples øyne, forklare ham ogsaa nu krafteligen for os og i vore hierter, til hans navns lof og priis, baade nu og i al evighed. Amen!

Texten.

Matth. Cap. XVII. v. 1–9.

Og sex dage derefter tog JEsus Petrum og Jakobum, og hans broder Johannem til sig, og førde dem i sær op paa et høyt bierg; og blev forvandlet for dem. Og hans ansigt skinnede, som solen, men hans klæder bleve hvide, som lyset. Og see, Moses og Elias aabenbaredes for dem, og talede med ham. Da svarede Peder, og sagde til JEsum: HErre, her er os got at være, vilt du, da ville vi giøre tre boliger, dig een, og Mose een, og Elias een. Der hand endnu talede, see, da overskyggede dem en klar sky; og see, en røst kom af skyen, som sagde: Denne er min Søn, den elskelige, i hvilken jeg haver behagelighed, hører ham. Og der disciplene hørde det, faldt de ned paa deres ansigt, og frygtede saare. Og JEsus traadde frem, rørde ved dem, og sagde: Staaer op, og frygter ikke. Men der de opløftede deres øyen, saae de ingen, uden JEsum alle-

ne. Og der de gik ned af bierget, bød JEsus dem, og sagde: I skal ingen sige denne syn, førend Menniskens Søn er opstanden fra døde.

Ligesom ingen af HErrens gierninger retteligen kand kiendes, æres eller prises uden i og formedelst troen, ved hvilken man noye agter paa dem, dybt tager dem til hierte, og klarligen seer og befinder deres herlighed og ypperlighed; saa er det og kun de troende, dem JEsus har lovet at lade see sin herlighed, som hand siger til Martha: Dersom du kunde troe, da skulde du see Guds herlighed. Joh. 11,40. Derfore vilde og kunde Christus ikke i Nazareth giore mange kraftige gierninger, for deres vantroe. Matth. 13,58. Ikke at hans haand var forkortet, at hand ikke kunde frelse, eller hans øre tykt, at hand ey kunde høre de elendiges raab; men deels fordi de selv i vantroe forargede sig paa ham, og altsaa ikke toge deres tilflugt i troen til ham, deels fordi hand saae, at al den naade, som hand allerede havde anvendt paa dem, baade ved sit ord og prædiken, og ved kraftige gierninger, for deres vantroes skyld var spildt paa dem. Derimod naar en siel med skiønsomhed antager og anvender den første naade, som den vederfares ved JEsu herligheds aabenbarelse, til sin troes opvækkelse og stadfæstelse, saa bliver og JEsus fremdeles ved, at aabenbare sig for den. Og derhen sigter Christus i sin tale til Martha. Hun havde allerede troet, og antaget den HErre JEsum, som den Christus, den levende Guds Søn, der skulde komme, og nu

var

var kommen til verden. Joh. 11,27. Og nu fordrer hand ydermere af hende, at hun skulde troe hans ord, og ey tvile formedelst vantroe paa hans forjættelser. Hand havde lovet hende, at hendes broder skulde opstaae, v. 23. hun tvilede, at det nu kunde, eller skulde skee. v. 24. Hand forsikrer hende om sin Guddommelige kraft, og at hand var selv opstandelsen og livet, der derfor og letteligen nu kunde efter sit løfte give hendes broder liv. Hun troer det, dog lider hendes troe derved et anstød, at hand allerede stinker; hvorfore Christus straffer hende, og siger: **Dersom du kun kand troe**, saa skal min forjættelse opfyldes, at du skal faae Guds herlighed at see. Seer! saa aldeles meget ligger der magt paa troen; og vantroen bliver alleneste skyld deri, om vi ikke blive værdigede til, at see den HErres JEsu herlighed. Disciplene havde hidindtil altid mere ladet sig styrke i troen, endskiønt de som oftest fristedes af vantroe; derfore kunde og den HErre JEsus altid fare videre fort, og lade dem see sin herlighed, som hand og nu gior i vort Evangelio. Hvorved hand intet andet søgte, end ydermere at stadfæste dem i troen, at bevæge dem til en bestandig og villig lydighed, og at styrke dem imod de tilstundende fristelser og lidelser. Vi ville søge, at betragte denne JEsu naade imod sine disciple nærmere, naar vi efter løfte beskue:

JEsu herligheds aabenbarelse særdeles for dem, som troe, og hvorledes de derved skal lade sig bevæge til en fastere troe og lydighed.

Herhos have vi at agte paa disse 2. hoved-stykker:

I. Hvorledes JEsus særdeles aabenbarer sin herlighed for dem, som troe.

II. Hvorledes de derved skal ydermere lade sig bevæge til troe og lydighed.

Allernaadigste Frelsere! lad denne betragtning saaledes af os anstilles, at vi og herved maatte finde nogen frugt og velsignelse for vore siele. Ar de, som ikke have troet, maae overtales til at troe paa dit navn, og de, som allerede troe, maae styrkes i troe og lydighed; dig selv til priis, og os til saliggiørelse, for din kierligheds skyld allene. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Vi vende os nu I. til at betragte: Hvorledes JEsus særdeles aabenbarer sin herlighed for dem, som troe. Saa heder det nu i texten: Sex dage derefter tog JEsus Petrum, Jakobum og Johannem til sig ꝛc. Dette viser os tilbage i det foregaaende, til at see efter, hvad der var skeet 6. dage tilforn. Dette see vi i det 16. cap. fra det 13. vers af. JEsus havde fordret en troens bekiendelse om sig af disciplene, hvilken Petrus havde i alles navn med en særdeles frimodighed og vished aflagt, sigende: Du er Christus, den levende Guds Søn. v. 16. Men da hand strax derefter begynder, at forkynde dem om sin forestaaende lidelse, forarger Petrus sig

sig saaledes paa denne tale, at hand gandske vil afraade JEsum fra dette forset: hvorfore Christus haardeligen straffer ham, og tillige underviser sine disciple om korsets paatagelses fornødenhed; og at ey allene hand, JEsus selv, skulde ved lidelse indgaae til sin herlighed, men at og alle sande troende JEsu efterfølgere, der vilde blive deelagtige i hans herlighed, maatte indgaae paa samme korsens vey. (v. 21-25.) Denne erindring antoge disciplene vel i troen, og vilde des u-anseet ikke forlade ham, for at undflye lidelsen. Dog fordi JEsus vel saae deres troes retsindighed, men tillige deres fornuftes og kiødets skrøbelighed, og hvor let de atter, naar det ret gik til lidelsen, kunde forarge sig paa ham; saa søger hand, kort for hand antraadde sin sidste reyse til Jerusalem, (v. 21.) 6. dage efter dette var skeet, ved denne sin herligheds klarere aabenbarelse, at styrke dem i troen. Seer! kiere siele, hvor omhyggelig den HErre JEsus er for sine, hvorledes søger hand ikke her, at komme deres skrøbelighed til hielp, der hand kiender og seer deres redelighed og bestandighed? O! I skrøbelige siele, som følge JEsum i troen efter, lader eder ikke afskrekke fra at troe, og følge JEsum, i hvad der end paakommer paa den vey, hand gaaer med eder. Seer det end slet, mørkt og vanskeligt ud, saa I ikke tør driste eder til, at gaae igiennem; JEsus skal komme eders skrøbelighed til hielp, og ved sin herligheds aabenbarelse styrke eder. Dog vi læse kun om tre af JEsu disciple, som hand forklares for; men just disse tre var det og, hvilke JEsus siden førde ind med sig i urtegaarden, til at være overværende ved haus største

angest-kamp. Matth. 26, 37. sqq. Som den troende siel prøves med fristelser, af JEsu, saa styrkes den og mod og i fristelsen, ved samme JEsum. Og i den henseende er det, Paulus siger: **Gud er trofast, som skal ikke lade eder fristes over eders formue, men skal og gjøre udgangen med fristelsen, at I det kand taale.** 1 Cor. 10, 13. Skeer det derfor, at nogen des u-agtet overvindes i fristelsen, og den bliver ham svarere, end hand kand bære, saa er det visseligen ikke den HErres JEsu skyld, som er ligesaa trofast imod alle sine troende, som hand har været imod disciplene, og som Paulus forsikrer de Corinthier om. Dette, som her skede med JEsu, nemlig at hand blev forvandlet for disciplenes øyne, og skinnede af herlighed, og at de 2 mænd, Mose og Elias, aabenbares i herlighed, og Faderen raaber af himmelen i deres paahør: **Denne er min Søn, den Elskelige, i hvilken jeg haver behagelighed,** o. s. f. var et besynderligt vidnesbyrd baade om JEsu persons høye værdighed og guddommelige majestæt, og tillige om den store herlighed, som JEsus engang vilde føre sine troende til ved sin lidelse og død. Og herom er det vi besynderligen behøve en ret **forvisning**, om vi ellers ikke skulle vanke i troen i fristelsens tiid. Maatte ikke ellers JEsu lidelse, kors og død blive os til idel forargelse? Og hvad skulde vi finde deri for trøst for vore beængstede samvittigheder; for frimodighed imod Guds vrede, død og fordømmelse; for dristighed og tillid til den fortørnede Gud; og for haab til en fuldkommen udfrielse og herliggiørelse ved JEsum, dersom vi ikke i troen saae JEsu

Gud-

Guddommelige herlighed, og hvor behagelig hand var for sin himmelske Fader, baade for, i og efter hans lidelse? Ligesaa er det og til en stor opmuntring, naar vi see den herlige udgang, som det faaer med dem, som troe paa JEsum. O! hvorledes maatte det ikke styrke disciplenes hierter, naar de der saae disse to troe Guds tienere, Mose og Elias, der i deres tiid vare provede i saa mange haarde og svare lidelser og trængsler, i saadan en herlighed hos JEsum, og det ved den troe, som de havde havt til ham, som den tilkommende Messias, hvilket de og i deres samtale med JEsu, som var om hans lidelse, som Lucas giver tilkiende, naar hand fortæller denne historie, (Luc. 9, 31.) uden tviil have givet tilkiende, og derved glædet sig, at det nu skulde fuldkommes, som de havde saa længe tilforn troet og ventet. Dog, J tænke maaskee, kiere siele, hvad hielper det os? Det er kun skeet eengang, at JEsus saaledes er bleven forklaret for sine disciples aasyn; og der have ikke været andre, end just disse, som have seet Mose og Elias i deres herlighed? Men tænke J da ikke, at dette er og bør være en stor troens opmuntring for enhver, der dette hører eller læser, og har nogen ærbødighed for den Evangeliske sandhed? Men desforuden, hvor ofte viser ikke den HErre JEsus endnu sine troende sin herlighed, snart paa een, snart paa anden maade? Jeg vil kun alleneste denne gang tale lidet om det, hvad en troendes bøn formaaer, som skeer i JEsu navn. Hvor ofte aabenbarer ikke den HErre JEsus sin herlighed for dem, som i troen tage deres tilflugt til ham, og ved ham til Faderen? Der forklarer Fa-

deren sin Søn, og viser, at hand er just den, i hvilken hand haver al behagelighed; og naar JEsus da gior, hvad de bede i hans navn, saa forklares og herliggiores Faderen i Sønnen, som JEsus selv siger i Joh. 14, 13. Ja, da aabenbares JEsu Guddommelige kraft og herlighed i og for de troende, naar de erfare, at **de formaae alt, ved den, der gior dem mægtig, nemlig Christum**, Phil. 4, 13. og erlange ved hans kundskab **al Guddommelig kraft, som behøves til liv og gudfrygtighed**. 2 Pet. 1, 3. Naar de ved troen til hans navn erlange seyer **over verden**, og over al satans magt, og hand mere og mere **knuses under deres fødder**. 1 Joh. 5, 4. 5. Rom. 16, 20. Saa forsikrer og den HErre JEsus som oftest sine troende saaledes om deres tilkommende herlighed, som de ved ham skulle erlange, at de, som de Ebræer, kunde med glæde taale, at de berøves, hades, forfølges og trænges af verden, **i det de vide, at de i dem selv have** forsikring om **et bedre boehave, som er i himlene, og som bliver ved**. Ebr. 10, 34. Ja, i det hand mere og mere gior deres hierter løse fra verden, og drager dem op til sig, saa de ere døde, og deres liv er med ham skiult i Gud, og de have deres borgerskab i himlene, saa see vi just deri, hvor stor den herlighed er, som JEsus haver aabenbaret for dem, der saa krafteligen formaaer at afdrage dem fra alt det, som i verden kaldes herligt, til den usynlige og Guddommelige herligheds beskuelse, som de have funden i Christo JEsu. Og naar de erfare, hvad for naade, herlighed og kraft den HErre JEsus beviser andre troende siele, i disse og

andre

andre maader, saa bliver det dem iligemaade til en kraftig opmuntring, og styrkning i deres troe, ligesom det var for disciplene, da de saae Mose og Elias i herlighed hos JEsum paa bierget.

Den anden Deel.

Vi ville nu vende os til den II. deel af vor betragtning, og see: **Hvorledes de, som troe, herved ydermere bør lade sig bevæge til en fastere troe og lydighed.** At dette er det øyemerke, hvortil HErren hermed sigter, viser sagen selv, der jo alleneste er i alle maader meent til menniskens opbyggelse og salighed; og **Faderens ord**, der befaler disciplene, og med dem enhver, som vil have deel i JEsu herlighed, **at høre ham.** Hvad er det andet, end at troe paa ham, at antage hans ord, og i lydighed at giøre derefter? Ligesom Christus og, den tiid Faderen raaber af himmelen, i Joh. 12, 28. **At hand havde forklaret, og fremdeles vilde forklare sit navn,** nemlig i sin Søn, siger til dem, som det horde: **Denne røst skede ikke for min skyld, men for eders skyld.** v. 30. I særdeleshed viser hand straxt derefter, at hand derfor er aabenbaret, som det verdens lys, at vi skulle troe paa ham, da hand siger: **Medens I have lyset, troer paa lyset, at I kand blive lysets børn.** v. 36. HErren klager i særdeleshed over Israel, for de ikke vilde troe paa ham ved alle de herlige gierninger, og tegn, som hand giorde iblant dem formedelst Mose, og siger: **Hvor længe skal dette folk opirre mig?** og **hvor længe vil de ikke troe paa mig ved alle de tegn, som**

jeg haver giort iblant dem? i 4Mos. 14, 11. sqq. Og seer, her er mere end Moses. Hvor langt svarere, mene J ikke, at den synd er, naar man i vantroe forsommer, ja skiødeslos glemmer, og letsindig foragter JEsu herlige gierninger, legger dem ikke paa hierte, og ikke lader sig derved opvække til troen, og styrke i troen til hans navn og naade? Hører, hvor haardt tiltaler JEsus sine disciple, der de kun i een ting, angaaende brød, som de havde glemt at tage med sig, lode nogen vantroe til syne, i Marc. 8, 17. sq. der hand siger: **Hvi bespørge J eder, at J have ikke brød? besinde J eder ikke endnu, og forstaae ey heller? have J endnu eders forhærdede hierte? have J øyen, og see ikke, og have J øren, og høre ikke?** hvor langt mere bør saadan naade og JEsu herligheds aabenbarelse legges paa hierte, og styrke vor troe, naar vi saa ofte herligen erfare hans Guddommelige lys og kraft paa vore siele, til hielp i striid, til trøst i fristelse, til seyer imod fienderne, til kraft imod synden, til forfremmelse i helliggiørelsen, naar vi raabe til Faderen i JEsu navn? Hver JEsu gierning, bistand, hielp, og frelse, hvorved hand lader os ligesom paa nye see sin herlighed, og forklarer sig for os, maa have den samme frugt i vor siel, som hans gierning i Cana havde hos disciplene, der det heder, som vi have hørt: **De saae hans herlighed, og de troede paa ham.** Der er ikke tviil paa, at jo denne JEsu forklarelse paa bierget har mægteligen bekræftet disciplene i troen, som og Petrus giver tilkiende i de ord, som og allerede ere anførte, af 2Petr. 1, 16. sqq. Vi vide nu gandske vist, vil hand sige, at

det

det er ingen fabel, og intet bedrageri med den HErre JEsu, og med den herlige kraft og det herlige rige, som vi forkynde om formedelst ham: (v. 3.4.11.) Ney, vi have jo selv seet hans store herlighed, vi have selv hørt Faderens vidnesbyrd om ham. Seer, Kiere Siele, saaledes bør vi og styrkes i troen, i al frimodighed og vished, naar vi ey allene betragte de hellige menniskers vidnesbyrd, som de fremsette for os af deres forfarenhed om JEsu herlighed; men og selv erfare den samme i mange maader paa os selv, saavel i legemlige, som aandelige omstændigheder.

Men at dette samme maa og drive os til en **større lydighed**, see vi af samme grund og aarsag. Thi jo mere vi erkiende og erfare JEsu herlighed, og kraft, jo mere bør vi og ære, elske og ophøye ham for saadan hans høye værdighed, og den uforskyldte naades skyld, som os vederfares, at hand ey allene aabenbarer den for os, men paa os og i os, alleneste os selv til gode, og til en forsikring og større forvisning om vor sande og fuldkomne salighed i ham. **Med hvad tak**, maae vi her sige, **kand vi betale Gud vor Frelsere for al den glæde**, ja for al den naade, kraft og riigdom, herlighed og salighed, som os i ham vederfares? (som Paulus taler i 1Thess.3,9.) Men hvad for større tak kand vi vel give vor trofaste Frelsere, end at vi fremstille ham i alle maader **et lydigt hierte**, som det heder i Ordsp. 23,26. **Min søn, giv mig dit hierte, og lad dine øyne bevare mine veye.** Og dette er det Faderen siger os i Evangelio: **Hører ham.** Af dette fundament er det, Paulus **formaner** de troen-

troende ved Guds barmhiertigheder, (det er, for den mangfoldige naades og herlige riigdoms skyld, for den trostes, frelses og saligheds skyld, for hans herligheds aabenbarelses skyld i alle hans veye, mod dem selv og andre, hvorom hand kort tilforn udraaber: **O riigdoms dyb, baade paa Guds viisdom og kundskab**, o. s. f. **thi af ham, ved ham, og til ham ere alle ting, ham bør ære i evighed**, Rom. 11, 33-36.) at **de skulle fremstille deres legemer**, nemlig i en hellig lydighed og underdanighed, **til at være et levende, helligt og Gud velbehageligt offer**, Rom. 12, 1. og **at de skulle forvandles i deres sinds fornyelse, til det, at de kunde prøve, hvilken der er den Guds gode og velbehagelige og fuldkomne villie**, og **ikke mere være ligeskikkede efter denne verden**. v. 2. Og **dersom de dyrebare forjættelser**, som os gives i Christo JEsu, bør drive os til saadan en alvorlighed i helliggiørelsen, og hiertelig lydighed, som Paulus formaner, at vi derfore skulde **rense os selv fra al kiøds og aands besmittelse, og fuldende helligheden i Guds frygt**, (i 2Cor. 7, 1.) hvor langt mere den virkelige meddelelse af samme forjættelser, naar vi her i mange maader indvortes og udvortes erfare, see og smage HErrens store herlighed, kraft, og naades riigdom? Kort at sige, som dette er HErrens naadefulde øyemerke, hand sigter til, dermed, at hand har skenket sine hellige Apostler saadan naade, og i saa mange maader ved sin herligheds aabenbarelse søgt at bestyrke og stadfæste dem, at de ved deres Apostel-embede skulde føre hedninger og

alle

alle vantroens born til troens lydighed, (som Paulus* lærer os Rom. 1, 5. og cap. 16, 25. 26.) saa er det meget mere hans øyemerke med enhver siel i sær, at hand ved sin besynderlige naades og herligheds aabenbarelse vil styrke dem til samme troens lydighed, og dens retskafne og bestandige beviisning. Derfore heder det til saadanne, som annamme slige naades og Christi herligheds beviisninger: **Seer til, at J ikke skulle have taget Guds naade forgieves.** 2 Cor. 6, 1. Og strax derefter, i det 4. vers: **Lader os bevise os selv i alle ting som Guds tienere, i megen taalmodighed, i trængsler, i nød, i angester,** o. s. f. Dette erindrer os igien om det, som vi i begyndelsen af textens forklaring have iblant andet hørt, nemlig, at det var i besynderlighed den HErres JEsu øyemerke dermed, at styrke sine disciple imod de tilstundende fristelser og lidelser. Saaledes høre vi og her, at Paulus formaner de troende Corinthier, dertil at anvende den dem skenkte naade; nemlig i særdeleshed at styrke derved deres mod imod de tilstundende lidelser og trængseler. Dette pleyer saa, at være HErrens viis med sine troende, paa det de ikke skulle tage skade af nogen fristelse, kamp, eller trængsel, at hand da ved een eller anden naades og herligheds aabenbarelse tilforn styrker dem, og saaledes gior dem frimodige, villige og vel skikkede til at tage derimod. Og dette hør da med til den rette lydigheds beviisning, at man bliver HErren troe indtil døden, og ey viger, eller hensniger sig selv til fordervelse, ey frygter for de ting, man har at lide, ey agter sit liv dyrebar, men gierne

ne vil efterfølge den HErre JEsum i al troskab indtil døden.

Tilegnelse.

Vi have nu hørt noget, efter vort forset, om JEsu herligheds aabenbarelse for de troende; og hvorledes den skal ydermere bevæge dem til troe og lydighed. Det er nu særdeles fornøden, at enhver i sær af os agter paa sig selv, og sin egen forfarenhed i disse HErrens øyne. I bør ikke tænke, saadan naade vederfares ikke enhver. Thi skeer det ikke paa denne maade, eller i den grad, saa maae vi dog alle sige: **HErren lader sig selv ikke uden vidnesbyrd for nogen af os.** Hvo af eder, o I vantroens børn! tør vel sige, at hand ikke mange gange haver enten hørt Guds ords kraftige vidnesbyrd om JEsu herlighed, eller og selv paa sig eller andre seet og erfaret noget af JEsu Guddommelige kraft og naade, snart udvortes, i synlige og legemlige ting, i hielp, frelse, beskiermelse, og andre hans forelser og gierninger, snart indvortes i eders siele og samvittigheder, i mangehaande tugtelser, rørelser, opvækkelser, opmuntringer, i trøst, i bønhørelse, eller andre saadanne JEsu forekommende naades-bevisninger? Men hvor er troen og lydigheden, som derfore skulde bevises? Ach! lader det ikke længer hede om eder, som om Israel: **Hvor længe skal dette folk opirre mig? hvor længe vil de ikke troe?** O! foragter ikke denne JEsu naades og godheds riigdom, men lader den lede eder til omvendelse; lader den opmuntre eders sind endnu langt mere, til at hungre og længes efter

JEsu

JEsu herligheds fulde aabenbarelse, at J maatte forsikres om, at J have deel deri, og at hans forjættelser om sin naades aabenbarelse, som hand taler om i Joh. 14,21. at den **der haver hans befalninger, og holder dem**, og saaledes beviser, at hand elsker JEsum, **den vil hand aabenbare sig for**, ogsaa høre eder til. Lader den bevæge eder til, at vende eder af gandske hierte i fuld troe og tillid til JEsum, og naar J have faaet en forsikring om hans naade og venskab, i det J forstaae og merke af hans ord og gierninger, hvor venligen og herligen hand vil holde sig til eders siel, og virkeligen holder sig, saa beviser eder skionsomme imod hans naades aabenbarelse, og lader **den oplære eder, til at forsage ugudelighed og de verdslige begierninger, og at leve tugteligen, retfærdeligen og gudeligen i denne verden.** Tit. 2,12. Men ere J allerede blevne deelagtige i naaden, og JEsus farer fort, at bevise sin trofasthed imod eder, i at aabenbare mere og mere sin Guddommelige herlighed og kraft paa eders siele, o! saa farer J og fort, med at bevise eder troe og taknemmelige, saasom eder nu er viist, og seer vel til, at J ikke nogensinde skulle tage denne Guds naade forgieves, at ikke HErren skal tage sin naade tilbage, men maa opfylde sine forjættelser paa eder, og endnu herligere aabenbare sig for eder.

Ach! du trofaste Frelsere, giv os barmhiertighed, at vi maae retteligen skionne paa din store naade, som du beviser i din herligheds trøstefulde aabenbarelse,

særdeles mod dine troende. Ach! lad enhver af os nøye tage vare paa den naade, som ham i særdeleshed vederfares, at ingen maa blive uskiønsom eller utaknemmelig imod dig. At de, som ikke have endnu troet paa dig i sandhed, maae fra nu af i en fuld tillid og troens forvisning henvende sig til dig, og saa vorde dig af hiertet taknemmelige og lydige for din naades skyld; men de, som allerede ere deelagtige i din naade, og du endnu dagligen altid mere aabenbarer din herlighed for, maae styrkes i troen, blive brændende i kierlighed til dig, blive dig af hiertet lydige, frimodige i lidelsen, og bestandige i din efterfølgelse. Indtil du omsider kand fuldkommeligen giøre dem deelagtige i din herlighed, efter dine forjættelser, i dit herlige og evige rige, dig selv til lof, priis og ære, i al evighed. Amen!

Paa Lang-Fredag.

JEsu begravelses kraft i os, og i vort gandske levnet.

Trofaste Frelsere, HErre JEsu Christe! du som er død for vore synder efter Skrifterne, og begraven, og igien opstanden efter Skrifterne, og deri haver beviist din store kierlighed til os, og hvor gierne du vilde frie os fra synden, døden, og dievelens rige. Giv os naade til at kiende din død, og

og pines, og i særdeleshed din begravelses kraft og samfund, saaledes, at vi ey allene maae finde deri en fuldkommen forsoning, og den retfærdighed, med hvilken vi kand bestaae for din Faders retfærdige domstoel; men og den kraft, formedelst hvilken vi kand blive dit hellige billede ligedannede, og døde vore jordiske lemmer, og det gamle menniske, og begrave det med formedelst din begravelses kraft at synden fremdeles ikke skal regiere i vort dødelige legeme, men at vi ved din døds, begravelses og opstandelses kraft maae bære Gud frugt, dig og din himmelske Fader til lof, priis og ære, i al evighed. Amen!

Elskelige i Christo JEsu, vor HErre! Endskiønt JEsu død engang er skeet for os alle, til en forsoning, i det, der som een er død for alle, da ere de alle døde, som Paulus taler, 2Cor. 5, 15. Saa gavner det os dog aldeles intet, uden vi have troen; men troen have vi ikke, uden saa er, at vi tillige søge at anvende samme døds kraft til vort gamle menniskes dødelse, at vi ikke maae leve længere i synden, eller tiene synden, for hvis skyld Christus er død, men være døde fra synden, og leve i retfærdighed; thi til den ende haver Christus opofret vore synder paa korset, som Petrus lærer os i 1Ep. 2, 24. Dette kalder Skriften, at plantes med Christo efter hans døds lignelse, Rom. 6, 5. og at vort gamle menniske korsfæstes med Christo, paa der syndens legeme skal blive til inter, at vi

skal ikke fremdeles tiene synden, v. 6. hvilket ey allene skeer, naar vi lide for JEsu navns skyld, og bære hans kors efter ham under allehaande udvortes forfølgelser, lidelser og trængseler; men da fornemmeligen, naar JEsu død er kraftig i os, 2 Cor. 4, 12. til at døde og dræbe synden, med de kiødelige lyster og begieringer, at den ikke mere maa regnere over os. Denne dødelse, som skeer i os ved JEsu døds kraft, maae continueres, indtil det syndens legeme bliver til intet; Rom. 6, 6. saa at det maae hede, som Paulus siger om de troende Colossenser: I ere døde, og eders liv er skiult med Christo i Gud. Col. 3, 3. Vel er det allerede sandt om enhver troende siel, at den formedelst Christi døds samfund, (som agtes for Gud, ligesom den selv var død, som vi for have hørt af 2 Cor. 5, 15.) er død for synden, og lever for Gud i Christo JEsu. Dog er derfor endnu ikke Christi døds virkning i den til sit levnets forbedring fuldkommet, skiønt den strax begyndes, saa snart den kommer til troen. Men som Paulus siger om de Colossenser: I ere døde, og dog strax derefter siger i det 5 vers: Saa døder nu eders lemmer, som ere paa jorden. Saa skeer det med enhver troende, at Christi død strax teer sig kraftig i ham fra den første time af, saa det derfor heder om hver den, som hør Christo i sandhed til: Hand haver korsfæst kiødet, med lysterne og begieringerne. Gal. 5, 24. Dog saa længe som hand endnu er i kiødet, og kiødet, verden og satan kand friste, fange og forderve ham, saa længe maa hand og blive ved at korsfæste, døde og dræbe kiødet med

dets

dets lyster og begieringer, og de jordiske lemmer; indtil i døden al striid faaer en ende, og syndens legeme aldeles bliver til intet. Merker dette, o I hykle-re! som bilde eder ind, at I kand nok troe paa Christum, og troste eder ved hans døds kraft, endskiønt kiødet efter, som før, hersker over eder, og I leve i synden, som tilforn. Forstaaer nu, at det er bedrageri, og at I i saadan tilstand umueligen kand høre Christo til. Merker det, I Guds børn! som i sandhed have troet paa JEsum, og ved samme troes kraft har faaet ey allene forsoning og liv formedelst Christi død, men og lyst og kraft til at dræbe de syndige lyster; at I ey skulle aflade i kampen mod synden, og ikke overvindes paa ny igien af synden. Thi dersom I, **som have undflyet verdens ureenligheder formedelst den HErres og Frelseres JEsu Christi erkiendelse, blive dog indvikle-de, at I overvindes af de samme**, da miste I ey allene Christi døds frugt, trøst og kraft, **men de sidste ting ere da blevne eder verre end de første.** 2Petr. 2, 20. Lader os derfore endnu noget nøyere overveye denne vigtige sandhed af vores text, og som vi nu i almindelighed have talt lidet om JEsu døds kraft og samfund, saa lader os i særdeleshed, efter den anledning, som texten giver os, betragte: **JEsu begravelses kraft i os, og i vort gandske levnet.** Den trofaste Frelsere give os selv lys, og naade til, saaledes at overveye denne lærdom, at den maa være frugtbar og kraftig i os, ham til ære og lof, og os til saligheds forfremmelse, for sin døds og hellige begravelses skyld, Amen.

Texten.

Christi begravelses historie af de 4. Evangelister.

Men om aftenen, efterdi det var beredelse, hvilken er for sabbaten, kom en riig mand, Joseph af Jødernes stad Arimathia, en god, retfærdig og ærlig Raadmand, der ikke havde samtykt i deres raad og handel, som og ventede Guds rige, som var een af JEsu discipler, dog lønlig; thi hand frygtede for Jøderne, hand dristede sig til, og gik til Pilatum, og bad hannem, at hand maatte tage JEsu legeme ned. Da forundrede Pilatus sig, at hand var allerede død. Og hand kaldte Høvedsmanden, og spurde hannem ad, om hand havde været længe død. Og der hand formerkte det af Høvedsmanden, da gav hand Joseph JEsu legeme, og befoel, at man skulde antvorde hannem det. Og Joseph kiøbte et linklæde. Der kom Nicodemus, som før var kommen til JEsum om natten, og bar myrrha og aloes sammenblandede ved hundrede pund. Da toge de JEsu legeme, som var nedtaget, og salvede det med dyrebare salve, og svøbte

det

det i et reent linklæde, og bandt det med linnede klæder, saasom Joderne pleyede at begrave. Der var ogsaa hos den sted, som hand blev korsfæst, en urtegaard, og i urtegaarden en ny grav, som var Josephs, hvilken hand havde ladet hugge i en steen, i hvilken der var aldrig nogen lagt, der lagde de JEsum for Jodernes beredelses skyld, og sabbaten gik paa, efterdi graven var nær, og de veltede en stor steen for døren paa graven, og gik bort.

Det er en almindelig vildfarelse hos mange tusinde af dem, som kalde sig Christne, at de, saa at sige, dele Christum, og gierne ville have ham til trøst og forsoning for sig, men ey vil vide deraf, at hand og formedelst troen vil boe i deres hierter, og der leve og tee sig kraftig i dem, som Paulus siger om sig: **Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Christus lever i mig.** Gal. 2, 20. At dette saa bør være hos alle troende, og de allene ere Christi, og igienfødte til et levende haab ved Christum, som have Christum og hans Aand i sig boende, og kraftig virkende, viser os Paulus til de Rom. i det 8. capitel v. 9. og 10. der hand siger: **I ere ikke i kiød, men i aand, saafremt Guds Aand boer i eder; men om nogen ikke haver Christi Aand, denne er ikke hans. Men om Christus er i eder, da er legemet vel dødt for syndens skyld, men aanden er liv for retfærdigheds skyld.** Disse ord lære os, først, at Chri-

stus og hans samfund er alleneste vort haab. Boer hand og hans Aand ikke i os, saa ere vi ikke hans, siger Paulus; men er og boer Christus i os, da ere vi ey allene hans; men om end legemet dog maa døe og gaae til grunde, saa ere vi dog igienfødte til et levende haab formedelst Christum, og aanden er liv, og bringer os liv, for den retfærdigheds skyld, som os i Christo er skenkt af naade. Dernæst lære de os, ey allene, hvor fornøden det er, at Christus skal være, boe og leve i en troende siel, men paaminde os og om det, som vi have begyndt at tale om, nemlig at Christus med sin lidelses, dods, begravelses og opstandelses kraft skal være, og tee sig kraftig i os. Vi ville nu ikke opholde os ved, at betragte alt det, som herom kunde siges, og bør findes hos os og enhver sand Christen efter dette vidnesbyrds indhold; men alleneste efter vort forset, efter den anledning, som vor text giver os, overveye:

JEsu begravelses kraft i os, og i vort gandske levnet.

Og see:

I. JEsu begravelses kraft i os i almindelighed.

II. JEsu begravelses kraft i vort gandske levnet.

O JEsu! kom du os selv til hielp, oplys vore øyne, at vi maae retteligen indsee i din begravelses øyemerke, og den frugt, som den skal bevise paa vore siele, dig til priis, og os til opbyggelse, for din kierligheds skyld alleneste. Amen!

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Vi ville da nu I. betragte **JEsu begravelses kraft i os i almindelighed.** Skal Christus være, og tee sig kraftig i os, med alt det, som hand er, og formaaer, i det den hele Christus er og vil **være vores** formedelst troen; skal alt det, som hand har giort **for os,** tee sig kraftig i os, saa maa **hans begravelse** og visseligen gisre det, hvilket og Paulus med klare ord lærer os, naar hand siger til de Rom. 6, 4. **Vi ere begravne med ham ved daaben til døden,** og atter til de Col. 2, 12. **Som ere begravne med ham i daaben.** Dette siges vel allerede at være skeet hos dem, som ere døbte formedelst troen i Christi død, hvilke da saa vel hans død, som hans begravelse, og derpaa følgende opstandelse, med al den naade, forsoning, befrielse fra synden, retfærdighed, liv og salighed, som derved er forhvervet, er bleven af Gud tilregnet og skenket; men Paulus viser os derhos, at alt det maa og være kraftigt i os til syndens afleggelse, og et nyt livs kraft. Skal da vort gamle menniske virkeligen korsfæstes, dødes og dræbes med Christo, saa skal det og begraves, og aldrig opstaae mere. Men paa det at dette maa skee, saa maae vi lære af den fromme Joseph og Nicodemo, at nedtage den for os døde JEsum, og bevare ham i vore hierter. Men at vi des tydeligere maae betragte, hvorledes dette skal gaae til, saa lader os **først** see, **hvilke de ere, som kand og vil der bevare JEsum, dernæst, hvorledes de bevare**

ham i sig selv, og i deres hierter. Hvad da det (1) angaaer, hvo der kand og vil der bevare JEsum. Saa lader os see, hvordanne de ere, som her begrave ham. Det var ikke Hannas, eller Caiphas, Herodes eller Pilatus. Ugudelige og hyklere, som ere Christi og hans korses fiender, unde JEsu ikke nogen rum til begravelse hos sig. De have ingen rum til den levende JEsum, men raabe: Bort med denne! langt mindre til den døde JEsum, som endnu mere er stinkende for dem. Jeg mener, at saadanne hykkelske Christne, hvilke, omendskiønt de med munden bekiende sig til JEsum, og foregive, at de troe paa ham og elske ham, dog i deres hierte hade Christi levnet, omgængelse og hellige lærdom, og ey begiere at træde i hans fodspor, have ligesaa lidet lyst til at erfare Christi døds og begravelses kraft paa sig. De begiere ikke med Paulo altid at ombære den HErres JEsu dødelse i legemet, at og JEsu liv maa blive aabenbaret i deres legeme. (2Cor. 4, 10.) Derimod finde vi andre folk, som gierne tage imod den døde JEsum, for at begrave ham i deres beste graver. Joseph af Arimathia, en god og retfærdig mand, som ey havde samtykt Jødernes raad imod JEsum, og som var en oprigtig JEsu discipel, endskiønt lønligen af frygt for Jøderne, og Nicodemus, der før var kommen til JEsum om natten, og havde lært den rette gienfødelses vey af JEsu, og at hand var den, som skulde, ligesom den kaabber-slange i orken, ophøyes, at alle de, som troede paa ham, ikke skulde fortabes, men have et evigt liv, Joh. 3, 13. 14. sqq. de tage imod

JEsu

JEsu legeme med glæde, og begrave ham paa den kierligste og herligste maade. Disse mænd vare kraftig overbeviiste om JEsu lærdoms sandhed, de havde erkiendt ham ey allene for en stor Prophete, og Lærere af Gud, som endog Nicodemus for sin omvendelse erkiendte ham for, (Joh.3,2.) men og for den sande Messias, ved hvilken de haabede med hine disciples, der gik til Emaus, at Israel skulde forløses. De troede paa JEsum, endskiønt deres troe ikke var kommen til en ret frimodighed, og de af menniske-frygt hidindtil hindredes i, at bekiende JEsum friit og aabenbar for verden. Dog formaatte denne deres troe saa meget, at de nu ikke skammede sig ved den af høye og lave foragtede, fordomte, bespottede, ja, som den groveste misdædere, ilde tilredte og korsfæstede JEsum. Nu vise de aabenbar, hvor stor en kierlighed og høyagtelse de havde for ham. Det var ikke en ringe troens beviisning, at Joseph offentlig bekiender med sin begiering til Pilatus, og med den æres-beviisning imod JEsu døde legeme, at hand ey allene holdt ham for den sande Messias og Guds Søn, saasom hand havde bekiendt sig at være for Jødernes synedrium og store-raad, der derfore just havde fordomt ham til døden; men og tillige dermed fordømmer deres dom og forhold imod den HErre JEsum, og derved kunde vente, at drage sig alles had og forfølgelse paa hålsen. Vi see og, hvor herligen Nicodemi troe er voxet, siden hand første gang kom til JEsum om natten, i Joh.3, 1. og herefter havde begyndt nogenledes, at lade sig merke, at hand havde en mishag i sine medbrødres ubillige

opforsel imod JEsum. Nu gaaer hand aabenbar frem, og forbinder sig med Joseph, som og tilforn havde været plaget af menniske-frygt, til at bekiende og ære JEsum i hans død.

Seer! kiere siele, saadanne bør det være, som skal, vil og kand bevare JEsum i og hos sig. Saadanne, som troe i sandhed paa JEsum, erkiende ham for deres Frelsere og forhaabning, agte hans lærdom for dyrebar og Guddommelig, og hans levnet for helligt og uskyldigt; saadanne bliver og hans død dyrebar. Hvor langt mere skeer det, naar JEsu døds fornødenhed, øyemerke, og herlige frugt bliver ret aabenbar for en siel, som den endnu ikke var til fulde for disse mænd! Ach! kiende vi rettelig-gen, hvad for trøst og salighed der findes i JEsu kors og død, saa tage vi og mod den for os døde JEsum med glæde, og unde ham gierne og med glæde rum hos os, og bevare ham dybt inde i vore hierter. Ja da bliver det os lige saa bedrøveligt og smerteligt, som det var fordum Maria Magdalena, der hun ikke fandt JEsum i graven, i Joh. 20, 1. sqq. naar vi kun een time skulde savne JEsum udaf vore hierter; og vi lade da ikke af med graad at opleede ham igien. Men lader os nu (2) høre: **Hvorledes saadanne troende siele bevare JEsum i sig selv, og i deres hierter.** Joseph begraver JEsum i sin egen nye grav, efter hand havde nedtaget legemet, indsvøbt det i fiint linklæde, og hand og Nicodemus havde balsameret det. Vi maae lære heraf, at vi ikke skal blive ved alleneste, at beskue JEsum uden for os paa korset, men og søge at tage ham i vore troes arme, bære ham bort med

os,

os, indsvøbe ham formedelst troens og kierlighedens kraft i et reent og helligt hierte, og salve ham med bods og kierligheds taarer, fulde af inderlig og smertelig længsel efter hans samfund, særdeles for at blive ret deelagtige i hans kors og døds trøstefulde frugt, og herlige kraft. Vi have ey fornøden, at gaae til Pilatus, eller noget menniske i verden, at udbede os frihed dertil. Vi have alt ret dertil, og JEsus selv har sagt til os: **Bliver i mig, og jeg i eder**, i Joh. 15, 4. 5. O! hvor gierne skal hand der lade sig nedlegge! O! hvilken behagelig hvile-sted skal saadant ydmyget, angergiven, og i troe og kierlighed efter ham forlængendes hierte være for ham! See! kiere siel. Din døende JEsus har alt paa korset udstrakt begge sine arme for at omfavne dig, omfavne du nu ham igien, tag ham med dig, betragt og beskue ham vel, giv ham et reent og helligt hierte, som er bestenkt og renset ved troen formedelst hans blod, og vær villig til fremdeles at lade dig rense af ham, saa skal hand ey forsmaae det, men gierne giøre værelse derudi. Joseph legger ham i sin egen grav, i en ny grav, som var udhuggen i en klippe. Du bør og hengive ham dit eget hierte, som dog ikke er dit, men af ham dyrekiøbt, og nu indviet og helliget ved hans blod og død. Giv ham et sønderknuset hierte, der ey mere er haardt som steen, men blødt, og villig aabner sig til at tage imod ham. Giv ham et nyt hierte, der ey mere lader de forige ureenheder og det døde syndens væsen herske eller have sted hos sig. Kand du ey give ham saa nyt et hierte, som Josephs grav var, saa maa du dog see til, at du giver ham et saadant hier-

hierte, der vil lade sig fornye ved hans dods kraft, der haver et nyt og helligt forset til at opofre sig ham, og lade sig rense fra de dode gierninger, til at tiene den levende Gud. Og dertil skal JEsu begravelse af os anvendes.

Den anden Deel.

Vader os nu II. betragte: **JEsu begravelses kraft i vort gandske levnet.** Her maae vi (1) igien erindre os det, som vi tilforn har begyndt at tale om, nemlig, at ved JEsu begravelses kraft, synden, **ja det gandske gamle menniske bør, og skal begraves.** Og sandeligen, dersom vi med saadant et hierte komme til JEsum, som vi nu have hort om, i troens overbeviisning, i kierlighed og længsel, sonderknusede og bedrovede over vore synder, saa vi aabne sind og hierte for JEsum, saa fenler det ikke, at jo synden i os mister sin kraft, og den gamle natur sit herredomme. Den er da allerede korsfæstet, den dodes og dræbes dagligen, man begier da ikke, at korsfæste Christum paa ny ved ny lyst til at synde. Thi som troen til JEsum voxer, der har forlost os fra synden, som kierligheden voxer til JEsum, der saa dyre har betalt for synden, der har ret maatt sinage paa vores vegne, hvor bittre frugter synden bær, og hvor haardeligen den hevnes af Gud, der er tilmed saa hellig, reen, og afskilt fra synden; saaledes voxer og vort had til synden, og vor lyst og mod til at stride imod den, endogsaa indtil blod og dod. Derfor siges om dem, som ved troe og kierlighed ere komne i JEsu samfund, **de have korsfæst kiødet,** Gal. 5,24.

5,24. de ere døde for synden, men levende for Gud i Christo JEsu, vor HErre. Rom.6, 11. o.s.f. Ligesom de nu ikke mere begiere, at leve i synden, eller paa ny at tilstede den, at den skulde regnere over dem til døden, som den for har giort, efter Pauli ord, Rom.5,21. saa begrave de den og, og lade den ligge i graven, og grave den ikke paa ny op igien. Og som de dagligen fare fort, saa tit synden paa ny vil røre sig hos dem, at døde deres lemmer, som ere paa jorden, (Col.3,5.) saa begrave de og bestandig deres syndige lyster, affecter og bevægelser. Og hvorledes kand det være anderledes, da de nu, som vi have hørt, elske JEsu død, og vil unde ham med hans døds kraft rum og sted i deres hierter? Der kand jo da ingen synd meer huuses eller hæles, ikke boe eller herske mere. Christus er syndens fiende, hand har kæmpet en haard angest-kamp for at overvinde den, og er derfor og kommen, for at borttage vore synder, og der er ikke synd i ham. 1Joh.3,5. Hand har opofret vore synder paa sit legeme paa træet, paa det vi, døde fra synden, skal leve i retfærdighed, og ved hans saar have vi faaet lægedom, nemlig mod synden, efter Petri ord i 1Ep. 2, 24. O! saa taaler da JEsus ikke nogen syndens kierlighed, mindre syndens herredomme i det hierte, som hand skal boe og bevares udi. JEsus lever ikke synden, men hvad hand lever, det lever hand Gud, og dertil søger hand og at hellige og berede hver en siel, som hengiver sig til ham i troen. Derfor heder det om dem, som ere døde og begravne med Christo, at de nu herefter skal vandre i er

nyt

nyt levnet. Rom. 6, 4. Har JEsu dødelse teet sig kraftig i dem, saa maa og JEsu liv være kraftigt i dem, og aabenbares i deres dødelige kiød, (2Cor. 4, 11. 12.) at de nu herefter maae findes at være blevne nye creature. Men at vi med des større lyst og mod maae indtræde i kamp mod synden, til at korsfæste, døde og begrave den, saa lader os (2) merke, **hvilken troes styrkning JEsu begravelses betragtning kand give os,** som for alting vel bør betænkes, førend vi nogensinde give os ind i kampen mod synden. Nemlig, som vi have hørt, at **JEsu begravelse** er skeet **for os,** og os til gode, ligesaavel som hans korsfæstelse og død, saa er og derudi en fuld forvisning, at synden er nu ey allene forsonet ved hans død, men og nedlagt i graven, saa den ey mere skal ihukommes for Guds aasyn, saa fremt vi blive i og hos Christum, og ey selv paa ny ville grave den op igien, ved at elske den, og lade den komme for lyset igien, i det vi lade den herske og bryde frem i syndige affecter, ord og gierninger. Det er den nye pagtes naaderige løfte: **Jeg vil være deres uretfærdigheder og deres synder naadig, og ikke mere komme deres uretfærdigheder ihu.** Ebr. 8, 12. Men det heder tilforn: **Jeg vil give mine love i deres sind, og jeg vil indskrive dem i deres hierter.** v. 10. Her vises os begge dele klarligen: baade at JEsus nu saaledes har borttaget vore synder fra Guds hellige øyne, at de i vrede, og til straf og hevn ey mere skal ihukommes; og at hand ikke vil tilstede, at synden paa ny skal regiere over os. Men lader os vel merke, at ogsaa dette er JEsu egen gierning,

og

og en frugt af hans begravelse, at synden ey allene er skiult, forladt og glemt for Gud, men at den ikke heller mere skal eller kand herske i den troende og med JEsu begravne siel. Overgive vi nu vore hierter i anger, længsel og troe til JEsum, at hand maa boe, hvile og bevares deri, saasom vi have hørt, saa skriver hand selv sine love derind udi; hand selv gior os levende med sig selv, til at vandre med ham i et nyt levnet. Thi **dersom vi ere døde med Christo, da troe vi og, at vi skal leve med ham**, siger Paulus Rom. 6, 8. Og ved denne troe og frimodighed i JEsu død og begravelse bør os at gribe synden an, at den ey skal herske over os, men saaledes maa begraves, at det **syndens menniske maa blive til intet, at vi fremdeles aldrig mere tiene** synden. Rom. 6, 6. Herved, nemlig **ved Christi begravelse, og dens beskuelse** i troen, styrkes vi (3) **ogsaa i et levende haab** til Gud. Ikke allene derved, at Christi begravelse giver os frimodighed, til at dø, og lade os begrave i jorden, i det vi vide, at hand har borttaget døden sin braad, og helvede sin seyer, **og ført liv og uforkrænkelighed til lyset ved Evangelium**, 2 Tim. 1, 10. hvorfore hand ikke evig kand lade os ligge i graverne, men maa, som hovedet, drage sine troende lemmer efter sig; men og i særdeleshed derved, at synden nu virkeligen ved JEsu døds og begravelses kraft, ey allene har mist sin kraft til at ængste og fordømme vore samvittigheder, men og til at herske og regnere i og over os. Thi jo mere syndens anklagelse og herredømme borttages, jo mere forsvinder og al frygt for døden og fordømmelsen, som

allene

allene kommer af synden. Her heder det: Er Christus i os, da er vel legemet dødt for syndens skyld, men aanden er liv for retfærdigheds skyld. Men om hans Aand, der opreiste JEsum fra døde, boer i os, da skal den, som opreiste Christum fra døde, gisre og vore dødelige legemer levende ved hans Aand, som boer i os. (Rom. 8, 10. 11.) Og dette styrker den troende siel i frimodighed, og taalmodighed i al fristelse, kamp og striid, i det den nu er friet fra sine storste byrder, fra syndens anklagelse og fordommelse, fra dodens frygt, og altsaa og fra dievelens magt og tyranni, og fra helvedes angest og forskrekkelser. Den agter og denne tiids lidelser ikke den herlighed værd, som til sin tiid paa den skal aabenbares, særdeles da den er nu fuldkommen forvisset om, at alting kommer den til gode, og tiener til dens vext i helliggiorelsen. I særdeleshed glædes den troende ved det levende haab, som den nu er igienfødt til, og at den veed, at, jo nærmere døden stunder til, jo nærmere er den ved, at nyde Christi begravelses fulde frugt, i det i døden, og naar den begraves i jorden, det som er tilbage af synd og ureenhed, fuldkommeligen skal til intet gisres ved JEsu døds og begravelses fortieneste og kraft. Derfore siger Paulus: Vi selv sukke i os selv, i det vi forvente en sønlig udkaarelse, vort legems forløsning. Thi vi ere frelste i haabet; men haab, som sees, er ikke haab; thi hvad haaber og nogen det, som hand seer? Men haabe vi det, som vi ikke see, da forvente vi det ved taalmodighed. Rom. 8, 23-25.

Til-

Tilegnelse.

Ach! at nu herefter ingen af os maatte forsomme, at antage saa stor en saliggiørelse, som os tilbydes i JEsu død og begravelse! Men hvor ligger det paa, og hvor kommer det af, at de fleste ikke komme til, enten at erfare ret trost eller kraft af den samme? Monne ikke af den aabenbare, eller lønlige syndens kierlighed, som de vil beholde ved al deres formeente troe, og indbildning om JEsu naade og synds forladelse? O! merker det nu, J kiere siele! som ey har merket eller agtet det tilforn, hvad Christus fordrer af eder, eller hvortil hand sigter med eder! Er det eder i sandhed om trost og hvile at giøre for eders siele, saa glæder eder, at J hore, at JEsus ey allene vil forlade eder synderne, og udslette dem for Guds dom, at de ikke skal der ihukommes mere, men at hand og vil skenke eder kraft til at dræbe og saaledes at begrave synden, at den ey mere skal kunde leve i eder, eller herske over eder. Ach! kiendte J Christi kierligheds riigdom retteligen, hvor gierne skulde J da gaae med Joseph og Nicodemo, og med glæde tage imod ham, og unde ham sted og rum i eders hierter. Men tænke J i en falsk indbilding, at JEsus er og boer hos eder, og J dog elske og tiene synden, da vider, at J skammeligen bedrage eder selv. Hvor JEsus lever, maa synden døe, der er det gamle menniske korsfæstet, der døder man sine jordiske lemmer, der bliver syndens legeme til intet, at man ikke mere tiener synden. Og o! hvor salige ere vi da, naar JEsus alleneste indtager vore hierter, og boer og bliver der-

udi, i hvilken intet andet findes, end som idel liv, trost, kraft, hellighed og salighed.

Du allerkiereste og trofaste Frelsere, HErre JEsu Christe! lær os retteligen at kiende din kierligheds riigdom, og i særdeleshed denne din begravelses herlige og trøstelige kraft, at vi i sandhed maae blive deelagtige i al den frugt, som derved er forhvervet for vore siele. Ach! giv os naade til, at døe og begraves med dig, at vi og maae leve med dig. Ja lad os aldeles hengive dig vore hierter til en bestandig bolig, at vi maae evig blive med dig forenede baade i liv og død. Hør os, og forbarme dig over os for din evige kierligheds skyld.

Amen!

Paa Bededagen, 4de Fredag efter Paaske.

Den sande omvendelses rette beskaffenhed, og herlige og værdige frugter.

HErre, du retfærdige og hellige Gud! du som hader synden, og har en vederstyggelighed til al uretfærdighed, og derfore byder alle menniske allevegne at omvende sig fra deres syndige veye og idrætter, og at rense baade hænder og hierte fra al syndig vederstyggelighed; giv os barmhiertig-

tighed for din Søns JEsu skyld, som er kommen for at kalde syndere til omvendelse, at alle ubodfærdige og uomvendte syndere iblant os maae endnu paa denne dag ved din godheds, langmodigheds og taalmodigheds riigdom ledes til en sand og hiertelig omvendelse, og nu herefter vise sande omvendelsens frugter i deres gandske levner, naar de faae aflagt al hyklerie og tvesindighed, og at de, som ere af gandske hierte allerede omvendte, maae endnu opmuntres og tilskyndes til større alvorlighed, oprigtighed og nidkierhed, i at rense sig fra al kiødets og aandens besmittelse, og at fare fort med helliggiørelsen for at fuldende den i Gudefrygt. Giv os det altsammen i og formedelst JEsum Christum vor Frelsere, dig, o hellige Gud! til lof, priis og ære, nu og i al evighed. Amen!

Saa daarligt, ja aldeles forgieves det er, at ville søge viindruer paa torne, eller figen paa tidsel, og at vente god frugt af et ont og raadet træ, saa daarligt og forgieves er det og, at vente gode og hellige gierninger af et i grund fordervet, hykkelsk og ont menniske. Det som er født af kiød, er kiød, siger Frelseren i Joh. 3, 6. Og de som ere efter kiødet, sandse kun kiødelige ting, deres kiødsens sands er et fiendskab imod Gud, og de kand ey sandse aandelige, himmelske eller Gud behagelige ting, og

derfore ey heller tækkes Gud. (Rom. 8, 5-8.) Dette viser Frelseren Pharisæerne med en lignelse, naar hand siger i Matth. 12, 33. **Lader enten træet være got, og god frugt derpaa, eller lader træet være ont, og ond frugt derpaa; thi træet kiendes paa frugten.** Hand vil herimed **først** overbevise Pharisæerne om deres hyklerie, og at de havde et ont fordervet og u-omvendt hierte, eftersom der komme saadanne vederstyggelige, syndige og onde ord frem derudaf, hvormed de bespottede ham, og hans gierninger. Hand giør en almindelig slutning saaledes: Dersom eders hiærte var got, som I hyklere foregive, og vil, at man skal troe om eder, saa frembare I og gode ting af dets gode liggendefæ; men nu I frembære idel onde og syndige ting, saa er det klart, at I har et ont u-omvendt hierte, fuldt af onde og syndige lyster og affecter, som af et ont liggendefæ. Af en salt og beesk kilde udvælder salt og beesk vand; og er vandet salt og beesk, saa er det et vist kiendetegn til, at den kilde, det udflyder af, er af samme art og beskaffenhed. **Thi**, som hand siger, v. 34. **af hiertets overflødighed taler munden.** **Dernæst** vil hand med samme ord lede dem til omvendelse i det hand siger dem, at det **var umueligt**, at de **kunde tale got, saa længe de vare onde**, og havde deres u-omvendte, kiødelige, stolte, bittre, og onde hierte endnu. Derfore maatte de nødvendig lære, først at sette et got træ, førend de kunde vente god frugt. Det er, de maatte ved JEsu kraft, som var kommen at kalde syndere til omvendelse, lade sig omvende; de maatte lade sig indpode i Christo det hellige viin-

viintræ, at de kunde blive gode, hellige og frugtbare grene, der kunde bære Gud behagelige frugter. Hvad vi her nu see paa Pharisæerne, og det som Christus erindrer og straffer dem for, have vi og vel at agte paa i henseende til os selv. Det er aabenbar, at de fleste, som kalde sig Christne, bære saadanne onde frugter, og ved deres onde ord og gierninger aabenbarligen vise, at de have endnu et kiødeligt, ont, u-omvendt og uforandret hierte, hvoraf slige onde ting udflyde, og at de derfor vel havde aarsag, at tage JEsu formaning til hierte, og at lade sig omvende, deres sind og hierte forandre, og saaledes lade sig formedelst troens kraft i Christo indplante til at vorde gode træer, retfærdigheds plantelser, som kunde bære frugter HErren til priis. Ach! at J vilde prøve eder, J som høre eller læse dette, og ey længere bilde eder ind, at J kand have et got hierte, og være omvendte og igienfødte menniſker, saa længe de flestes ord og gierninger ere saa onde, kiødelige, stolte, vellystige, gierige, hadefulde, og uretfærdige, at det aabenbarligen sees, og af enhver, der har seendes øyne, strax kand kiendes, at de maae nødvendig have deres oprindelse af et ubrudt, ubødfærdigt og kiødelig-sindet hierte. O! merker det, J hykkelske menniſker, hvor aldeles intet det hialp Pharisæerne, at de udvortes giorde meget got, der havde en stor anseelse for menniſkene, og vare meget nidkiere og nøye agtende paa den udvortes af Gud befalede dyrkelse. Det hialp altsammen intet, da de hos dette alt beholdt deres onde, stolte, gierige, hevngierige, onde hierte, og ey ved en sand omvendelse og troe til JEsum vilde lade hiertet rense fra kiødets

gierninger. Sminker og smykker eder ikke med slige udvortes dyrkelser og skin-dyder; men lader eders hierte forandres ved ordets kraft, og omvender eder af gandske hierte til HErren, at I saaledes kunde settes i den tilstand, at I kunde bære gode frugter. Her feyle og mange tusinde fra maalet, baade af Lærere og tilhørere. Hine feyle, naar de drive paa dyd og fromhed, og adskillige levnets forbedringer, uden at vise først til en sand omvendelse og sinds forandring, til en saadan troe, der fatter ey allene JEsu fortieneste til forsoning, men og bruger JEsu kraft, som gives udi igienfødelsen, hvori det liv af Gud skenkes, og tillige den kraft, som hør til liv og gudfrygtighed og altsaa til en sand helliggiørelse. Ved saadan lære-maade giøres kun ærbare og honette menniſker, eller og skinhellige Pharisæer, eller og beængstede og bekymrede lovens-trælle, der gierne vilde forbedre sig, men veed ey at gribe sagen ret an, og derfore ikke formaae, at sette det ret i verk, som af dem kræves, hvorover de ofte qvæle og ængste sig, og komme dog aldrig til nogen ret kraft i deres christendom. Disse, nemlig tilhørerne, feyle, deels ved deres lederes, deels ved deres egen skyld, i det de ey blive indførte, eller og ikke lade sig indføre i deres fordervelses og onde hiertes rette erkiendelse, og derfore gribe sagen an ved naturlige kræfter, og philosophiske forestillinger og bevægende aarsager, ja vel af en kiødelig stolthed og selvbehag og andre forfængelige henseender søge et ærbart, skikkeligt og dydefuldt levnet, for verdens øyne, som Pharisæerne. O! hvor høyt fornødent er det for saadanne, at lære, hvad en sand omvendelse er, og i hvilken orden

de

de kand komme dertil, at de kand ey allene tækkes Gud, men ogsaa bevise det i gierningen, at de ere omvendte, igienfødte og ved troens kraft fornyede menniſker. Vi vil søge, at faae nogen tydelig og klar underviisning herom, i det vi af vores text ville med hverandre overveye, **den sande omvendelses rette beskaffenhed, og herlige og værdige frugter**, hvortil den barmhiertige Gud ville give os sin Aand og naade, for Christi skyld. Amen!

Texten.

Esa. Cap. LV. v. 6. 7.

Søger HErren, medens hand findes; kalder paa ham, medens hand er nær. Den ugudelige forlade sin vey, og hver, som gior uret, sine tanker; og omvende sig til HErren, og hand skal forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi hand skal mangfoldeligen tilgive.

Uden en sand omvendelse ingen kand blive en Christen, viser os den HErre JEsus tydeligen, i det hand ey allene sender Johannes den Dobere frem for sig, til at berede sig veyen formedelst omvendelsens prædiken; men og selv begynder sit læreembede med disse ord: **Omvender eder, og troer Evangelio**, Marc. 1, 15. og da hand herefter udsender sine disciple i verden, til at prædike Evangelium for alle creature, saa byder hand dem først at prædike **omvendelse**, og derefter **syndernes forladelse** for alle folk. Luc. 24, 47. Heraf er klart, at intet

menniske kand blive frelst paa en anden vey, eller i en anden orden, end ved omvendelse og troe; og at enhver derfore har behov, at prove sig, om hand nogen tiid i sandhed er bleven omvendt; og hvis hand finder, at det ikke er skeet, da endnu i dag, da hand horer HErrens røst, ikke at forhærde sit hierte, men lade sig omvende fra morket til lyset, og fra satans magt til Gud. Eftersom nu, Elskelige i HErren, denne dag særdeles er dertil bestikket, at vi skulle opmuntre os selv med hverandre til en sand omvendelse, og ydmyge os for HErren, at vore synder maatte udslettes, og HErren maatte vorde os og det gandske land naadig, da lader os des mere tage den tiid og leylighed i agt, som Gud skenker os, og alvorligen prove vores tilstand, om vi ere i sandhed omvendte, eller ikke: paa det vi, om det ikke allerede er skeet, endnu paa denne dag maae giore ved Guds og hans Aands bistand en alvorlig begyndelse derpaa, og saa fare fort deri, indtil vi maae komme i en Gud behagelig tilstand i alle maader, og HErrens vrede aldeles maae afvendes fra os; eller om det er allerede skeet, at vi da des mere maae prise HErren for hans naade, og fremdeles i en sand alvorlighed fare fort i troe og helliggiorelse, indtil vi Apnaae troens ende, og maae blive værdige til, at faae arv og lod iblant de helligede formedelst troen. Vi ville da efter vort forset nøyere overveye med hverandre:

Den sande omvendelses rette beskaffenhed, og herlige og værdige frugter.

I. Ville

I. Ville vi betragte: Den sande omvendelses rette beskaffenhed.

II. Den sande omvendelses herlige frugter.

HErre JEsu! oplys du selv vore øyne, at vi af dit ord retteligen maae lære at forstaae, hvorledes vi i sandhed skal lade os omvende til dig, troe paa dit navn, finde naade hos dig og din himmelske Fader, og endeligen i og formedelst dig omsider faae den evige salighed. Velsigne selv dit ords betragtning paa vore hierter, at det maa i sandhed tiene os alle til det, som du har givet det til. Hør os for din barmhiertigheds skyld. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Hvor høyt fornøden det er, Elskelige i HErren, at vi nu I. betragte: Den sande omvendelses rette beskaffenhed, det see vi ey alleneste af de klare befalninger, som vi have derom, at vi skal omvende os til HErren af vort gandske hierte, for exempel, naar HErren ved Propheten Joel saaledes byder os, cap. 2, 12. 13. Vender om til mig i eders gandske hierte, og med faste, og med graad, og med klage, og sønderriver eders hierte, og ikke eders klæder, og vender om til HErren eders Gud, o. s. f. Men i særdeleshed fordi de fleste skammeligen bedrage sig selv i denne saa vigtige

sag, som Guds ord, og forfarenhed lærer os; hvilket bedrageri er des farligere, da just den gandske christendoms oprigtighed eller hykleri dependerer af omvendelsens oprigtighed eller falskhed. Vel ere vor HErres ord klare, i hvilke hand kræver en ret hiertens forandring, og sinds fornyelse, som det nu nylig anførte sprog klarligen giver tilkiende, der HErren ey kræver nogen bar udvortes bøyelse, ydmygelse, forbedring, eller afstaaelse fra een eller anden synd, men **det gandske hiertes omvendelse, og alvorlige afvendelse fra synden, og henvendelse til Gud.** Dog heder det vel med rette om vore fleste Christne, som HErren siger om Israel, i Hos. 7, 10. **De vendte sig, men ikke til den Høyeste, de vare som en falsk bue.** Det er ikke vel mueligt, i korthed at anføre alle de bedragelige indbildninger, som folk giøre sig om omvendelse; dog vil jeg anføre lidet derom til en erindring og eftertanke. Det er jo bekiendt, at de fleste saaledes stole paa deres daab, som Jøderne fordum paa deres omskærelse, og mene, at de derfore ere gandske vist Guds børn, og nu ikke først behøve, at igienfødes, at omvendes, at lære at troe paa JEsum, og at blive Christne, endskiønt de leve i herskende synder, tiene deres lyster, og aabenbarligen vise, at de ey have holdt, eller begiere at holde deres daabes pagt. De have vendt sig som soen til skiden sole, i det de have vendt sig fra de hellige bud, som vare dem overantvordede. (2 Pet. 2, 20.) De leve mange gange verre, end Jøder, tyrker og hedninger, og dog mene de, at være for Gud bedre end disse, og nu ikke at have først omvendelse behov. Og

om

om de end undertiden tilstaae, og bekiende i skrifte-stolen og i deres bønners læsninger, at de have nogen omvendelse og levnets forbedring behov, saa bliver det dog gierne derved, at de faae sagt eller læst det, uden at de videre legge sig det paa hierte. Følger der endeligen nogen forbedring paa, saa bestaaer det ved de fleste kun i nogle af de groveste tings afleggelse, og at de flye een og anden grov synd, for den skams, skades eller fortreds skyld, der pleyer at følge med synden, sielden af nogen frygt for Guds retfærdige vrede, endskiønt det dog dermed ikke er giort. Der ere ogsaa mange udvortes ærbare og honette menniskér, som gaae flittig i kirke, læse og bede efter vane, vogte sig for grove synder, giøre undertiden deres fattige næste got, og derved stiøt bilde sig ind, at de troe paa den HErre JEsum, mene og, at de jo ingen omvendelse behove, endskiønt de for Gud intet andet ere, end som kalkede graver, i det de derhos leve, snart lønlig, snart aabenbar, i gierighed, stolthed, overdaadighed, vellyst, vrede, had, hevngierighed, letsindighed, lunkenhed, vantroe, utaalmodighed, ulydighed mod Gud og menniskér, uretfærdighed, ubarmhiertighed, egenvillighed, og andre herskende-synder, om hvilke Guds ord siger, **at de som giøre saadanne ting, skal ikke arve Guds rige.** Gal. 5, 19-21. 1Cor. 6, 9. 10. ꝛc. Og finde de jo nogen uroe i samvittigheden undertiden over disse ting, saa vide de derimod mange slags trøst, eller høre og annamme slig trøst af andre, hvorved de kand dog bilde sig ind at være gode Christne og Guds børn, at være forsikrede om deres synders forladelse, og prises salige, naar de doe;

end-

endskiønt hierte og sind immerfort blive hængende i de forrige lyster og kiødelige sind, uden nogen sand omvendelse, saasom Guds ord kræver. Hvor fornødent det nu er, ved saadant bedrageligt væsen, at spørge efter den sande **omvendelses rette art og beskaffenhed**, er aabenbar for enhver, der ikke har lyst til at bedrage sig selv, eller andre. Og den vises os i vor text meget eenfoldig og tydelig. Det **første**, som HErren kræver af os, er, **at vi skal søge HErren**, og det skal vi giøre, **medens hand findes**. Saa snart som et menniske overbeviises om sin fordervede tilstand, og at hand ikke i den samme kand tækkes Gud, saa snart bliver det samme ogsaa overbeviist om, at det behøver, at søge efter en anden og bedre tilstand, som kunde komme overeens med Guds ord og villie. Det maa da ikke være det lige meget, hvorledes det griber sagen an; men som det merker, at synden **har giort en skilsmisse** imellem sielen og Gud, (Esa. 59,2.) og at det **har været fremmed-giort fra Guds liv** formedelst vanvittighed og hiertets forhærdelse; saa maa det og være dets alvorlige bekymring, ey allene i almindelighed at spørge med Stokkemesteren: **Hvad bør mig at giøre, at jeg kand vorde salig?** (Ap. G. 16,30.) Men og, da det heder: **Troe paa den HErre JEsum**, (v. 31.) saa bør jo saadan siel, som hidindtil er afviget fra Gud, alvorligen at **søge HErren**, som vor text siger. Den **bør søge at kiende HErren**, og hans hellige villie, den **bør søge, at finde HErren**, og at komme igien i hans naade og samfund, som den var afviget fra, den **bør staae paa veyene, og see til, og spørge om**

de

de gamle veye, hvor den gode vey mon være, at den maa vandre paa den, for at finde rolighed for sig. (Jer.6,16.) Den bør søge JEsum med ydmyghed, graad og længsel, som den, ved hvilken den allene kand faae hvile og vederqvægelse, fred og frimodighed til Gud. Den bør søge ham i hans ord, og lære deraf retteligen, at kiende ham og hans store kierlighed, bittre lidelse, kors og død, herlige seyervinding over alle vore fiender, inderlige barmhiertighed imod dem, som vil lade sig frelse formedelst ham, hellige villie og veye, som hand vil at de skal gaae efter, og lade sig føre udi, og den store naades riigdom og kraft, som hand vil skenke dem, som troe paa ham, til deres forsoning, rensels og bekræftelse i alt det, som hør til liv og gudfrygtighed. Søger en siel nu i sin elendigheds og syndige ureenheds veemodige erkiendelse saaledes at kiende og finde HErren, saa begynder den og snart at finde det, den søger efter. Thi eftersom HErren selv udrekker sine hænder den gandske dag til et ulydigt folk, som vandre efter deres egne tanker, paa en vey, som ikke er god, (Esa.65,2.) hvor langt mere skal hand da lade sig finde af den, som efter hans egen befalning søger ham! Dog bør os jo ikke at forhale længer, at søge JEsum alvorligen og af gandske hierte, naar vi høre HErrens kaldende og lokkende røst, og da ey at forhærde vore hierter, at de ikke maae forhærdes ved syndens bedragelse, og det da kunde komme dertil, at vi maatte aarle søge HErren, og ikke finde ham. (Ordsp.1,28.) Men paa det vi ey ved egen fliid og bemøyelse skal tænke, at ville udrette det, saa lærer

vor

vor text os ydermere, at vi skal paakalde HErren, medens hand er nær. Hermed vises vi endnu til en større ydmygelse og aands fattigdom, og at kiende vor egen uduelighed; men tillige bør en bodfærdig og JEsum alvorlig søgende siel heraf fatte frimodighed og dristighed, og gaae frem til JEsum selv med alt sit anliggende og sin nød. Den bør raabe af det dybe til HErren, med David Ps. 130, 1. Den bør ikke lade af, at bede, lede og banke, indtil den faaer det, den søger efter, som Asaph siger i den 77. Psal. 2. 3. v. Min røst er til Gud, og jeg vil raabe; min røst er til Gud, og hand skal høre mig. Jeg søgte HErren paa min nøds dag; min haand var om natten udrakt, og lod ikke af, min siel vilde ikke lade sig busvale. See, saaledes bør en bodfærdig siel blive ved i bøn, indtil den faaer sin siels begiering, som David siger: Jeg, jeg vil raabe til Gud, og HErren skal frelse mig. Jeg vil tale og hyle, aften og morgen og middag; saa skal hand høre min røst Psal. 55, 17. 18. I saadan bøn maa den da og giøre en ydmyg og oprigtig bekiendelse for HErren om alle sine synder, at den maa faae des visser forsikring om deres forladelse, som David atter lærer os med sit exempel, naar hand siger: Jeg vilde bekiende min synd for dig, og skiulte ikke min misgierning, jeg sagde: jeg vil bekiende mine overtrædelser for HErren, og du forlodst mig min synds ondskab, Sela. Psal. 32, 5. Og dette bør vi giøre, saa snart vi merke, at HErren er nær, at hand banker paa hos os, rører vore hierter,

fører os ind i angest over vore synder, lokker og indbyder os til omvendelse ved sit ord og Aand, stiller sin kierlighed og hellige villie os for øyne, eller i andre maader trænger ind paa vore hierter. Ach! da er det tiid, at ikke sove eller slumme længer, ikke blive tilbage, men efter HErrens befalning, søge og paakalde ham af gandske hierte. Dog her maae vi endnu ikke staae stille, men vor text viser os nu først ret, hvad der skal blive af med os, og hvorudi det skal vise sig, at vi ret **kiende og angre vore synder**, og i alvorlighed **søge og paakalde** HErren, nemlig: **Den ugudelige forlade sin vey, og hver, som gior urer, sine tanker, og omvende sig til HErren**, o.s.f. Har en siel ret følet syndens byrde, har den seet dens vederstyggelighed for Gud, har den erkiendt, hvor ulykselige frugter den bær, og at den skiller os ved al Guds naade og venskab, ved liv og salighed, ja har den i saadan sin nød ladet sig opvække til, at paakalde HErren om naade og barmhiertighed, og om befrielse fra denne syndens byrde, fra dette skændsels aag, fra al den jammer og ulykke, som synden fører med sig; saa maa det nødvendig og være dens alvor, at ville gierne være los og fri fra synden, og skille sig af med den, saa kand den ikke længer have lyst og behag i de syndige lyster og affecter, som den fristes af, langt mindre løbe frit og frek frem paa syndens vey. Den skynder sig nu med fuld længsel og forset tilbage fra alle sine forige syndige veye og afvigelser, den faaer mere og mere had og vederstyggelighed til synden, den væmmes og kiedes ved sig selv for syndens skyld, og anseer den nu **som ugudelighed**,

og

og som noget der er ont; hvorfore den og ey længer med nogen fornøyelse efterhænger sine forrige kiødelige, verdslige, forfængelige tanker, sin stolthed, gierighed, vellyst, letsindighed, had, vrede, eller nogen lyst eller affect, som den kiender, at være ureen for Gud. Og just derfore har den søgt og paakaldet HErren, at den ved hans barmhiertighed og kraft vilde frelses fra denne sin elendige og ulykkalige tilstand, og komme igien i naade og samfund med den Gud, som den formedelst synden har været afvendt og afskilt fra; og en alvorlig søgning og paakaldelse er i sig selv intet andet end en hiertelig henvendelse og omvendelse til HErren, der man nu forlader sine forrige tanker, lyster og begierligheder, affecter, veye og idrætter, og vender dem saa at sige ryggen til, og derimod henvender sine tanker, sind, begierlighed og attraa til HErren. Og hvorledes kand nogen mene, hand søger HErren, saa længe hand søger, elsker og eftertragter de ting, som ere HErren imod, og nødvendig maae skille ham af fra HErren? Hvorledes kand den i alvorlighed paakalde HErren om naade, synds forladelse, hielp og kraft, frelse og salighed, der endnu ey begierer at lade sig rense fra synden, og de tanker, idrætter og veye, som have tilbragt ham Guds vrede og unaade, ja død og fordømmelse? Saa er det derfor klart, saa vel af sagen selv, som af textens tydelige ord, saavel som af utallige andre skriftens vidnesbyrd, at den sande omvendelse udviser sig ey allene, i at læse, bede, betragte Guds ord og villie, erkiende og bekiende sine synder, langt mindre i at gaae nogle gange om aaret til skrifte-stolen, og

der

der efter viis og vane giøre en koldsindig, lunken eller frugteslos synds bekiendelse, eller at læse nogle bønner i en bog om poenitentse og synds forladelse, eller at giøre nogle løse sukke om naade og synds forladelse, ikke heller i nogen udvortes levnets forbedring; men af omvendelsen bør komme en sand, oprigtig hiertens og sinds forandring, at den ugudelige forlader al sin syndige vey, og den, som har giort ilde, sine syndige tanker, lyster, begieringer og affecter, og saaledes med gandske sind, hierte, lyst og begierlighed, i en hiertelig ydmygelse, længsel, hunger og attraa, i troe og tillid henvender sig til HErren, med fuld sind og forset, aldrig mere at betræde syndens vey, ikke heller at tage fat igien paa de forrige tanker, lyster eller affecter, men at blive fra nu af med et hiertens oprigtigt forset ved HErren, og ved hans naades kraft at vandre alleneste paa hans veye.

Den anden Deel.

Vader os nu II. korteligen betragte: Den sande omvendelses herlige frugter. Hvad har vel saadan bodfærdig siel at vente sig for naade og barmhiertighed, og hvad for et udfald skulde det vel faae dermed? Dette viser os vor text meget herligen. Den der søger HErren, medens hand findes, skal og finde ham; den der paakalder ham, medens hand er nær, skal og erfare hans naades nærværelse, som Mose siger til Israel: Du skal søge HErren din Gud, og du skal finde

ham, om du leder efter ham i dit gandske hierte, 5 Mos. 4, 29. og som David vidner i den 145 Ps. 18. v. HErren er nær hos alle dem, som kalde paa ham, hos alle dem, som kalde paa ham i sandhed. Hand er dem nær med sin naade, hielp, frelse og kraft, hand gior, hvad de begiere, hand udsletter deres overtrædelser for sin egen skyld, og vil ikke ihukomme deres synder. Esa. 43, 25. Ja hand vil boe hos den sønderknuesede og ydmyge aand, til at gisre den ydmyges aand levende, og at lade den sønderknuesedes hierte leve. Es. 57, 15. Ja hand baade forlader den synden, og renser den fra al uretfærdighed. 1 Joh. 1, 9. Dette fatter vor text tilsammen i disse herlige og trøstelige ord: Hand skal forbarme sig over ham, og mangfoldeligen tilgive. Saadan bodfærdig syndere bliver ikke liggendes i sin urve, angest, tviil eller frygt; ikke heller behielper den sig med nogen selvgiort eller falsk trøst eller haab om synds forladelse, liv og salighed. Ney, den erfarer selv, hvor venlig og from HErren er, den finder hvile for sin siel, og fred i sin samvittighed. HErren opfylder sine forjættelser paa den i sandhed, og hufvaler den bedrovede, og mætter den hungrige siel; saa den veed, at den nu er tagen til naade, og ey mere har at frygte for Guds vrede, for Lovens forbandelser, for dievelens anklagelser, for helvede eller fordommelse. Og ikke det alleneste, men hand erfarer ogsaa, at den forsonede Gud nu holder sig nær til hans siel, boer i den, forener sig med den, iforer den med kraft, og hielper den, at overvinde synden, at herske over sine affecter

ter og lyster, ja at renses fra kiods og aands besmittelser. Her heder det: Hand giver den trætte kraft, og formerer den vansmægtiges styrke, Esa.40,29. og atter, de som forvente HErren, skal faae nye kraft. Det hør ey allene med til den nye pagt, at HErren vil forlade os vores ondskab, og ey mere ihukomme vore synder; Jer.31,34. men og, at hand vil give sin lov inden i os, og skrive den i vore hierter. v. 33. Kort at sige: Hans Guddommelige kraft i alle de ting, som høre til livet og gudfrygtighed, bliver os da givet formedelst hans kundskab, som os kaldte ved herlighed og dyd. Formedelst hvilke de største og dyrebare forjættelser ere os givne, at vi ved dem skal blive deelagtige i den Guddommelige natur, dersom vi flye den forkrænkelighed, som er i verden i begierlighed, som Petrus lærer os i 2Ep.1,3.4.

Tilegnelse.

Ach! kiere siele, hvo vilde her blive tilbage? Kand vel nogen af eder, som høre disse saa dyrebare forjættelser, have lyst til at blive i sine synder, og saaledes at berøve sig selv denne store og ubegribelige naade og salighed, som ham og alle bodfærdige syndere saa kierligen tilbydes. Men tænke I, at I allerede ere omvendte, og har altsaa faaet deel i HErrens naade og barmhiertighed, o! saa prøver eder dog først ret alvorlig, og uden at hykle for eder selv, hvorledes det er skeet. I have hørt, hvor bedrageligt det menniskelige hierte er, og

hvor mange falske tanker og indbildninger de fleste pleye at giøre sig om deres omvendelse; lader det tiene eder til des mere eftertanke og alvorlighed i denne saa vigtige sag, som al eders christendom, ja al eders salighed beroer paa. Det er let for den, der ey har lyst til bedragerie, at vide, om den saaledes er bleven indført i sin synds veemodige erkiendelse, i anger og forskrekkelse over den, at den har alvorligen begyndt at søge HErren, at paakalde hans navn, og at forlade sine syndens veye, og forfængelige, kiødelige, verdslige, vellystige, stolte, gierige, vredagtige og uretfærdige tanker, lyster og affecter. Ach! kiere siele, tænker alt det efter, hvad Jhave hørt om en sand omvendelses beskaffenhed, og sporger eder selv ad ved en hver ting i sær, om Jhave erfaret noget deraf i sandhed i eders hierter. Hykler ikke for eder selv, leder ey efter figen-blade, søger ikke at slaae de urolige tanker bort, som maaskee herved kunde opstige hos eder over eders tilstand. Ach! lader dog engang den Guds godhed lede eder til omvendelse. Hører, hvor venlig og naadig HErren er. Hand selv kalder eder nu til omvendelse. Til dig, du ugudelige, hyklere, forfængelige menniske, som lever endnu i dine lyster, og beherskes af dine syndige begieringer, til dig siger HErren nu, i dag, i denne time: **Du ugudelige, forlad din vey, du, som har giort ilde hidindtil, forlad dine tanker,** vend om til HErren i dit gandske hierte, med faste, graad og klage, sønderriv dit hierte, og ey dine klæder. Rens hænderne, du syndere, og giør dit hierte kydsk, du tvesindede; vær elendig, sørg og græd, lad din latter omvendes til graad, og

din

din glæde til bedrovelse. Ydmyg dig for HErrens ansigt, saa skal hand ophøye dig. Hører det, I ulyksalige menniſker, hvor venlig HErren endnu er imod eder; men merker tillige, hvor alvorlig, hiertelig og oprigtig hand vil, at eders omvendelse skal være. Er det eders alvor, og I nu sukke derefter, og tænke, ach! gid jeg var saaledes, og havde saadant angergiven, sønderknuset, og efter naaden forlængendes hierte, saa ere I ikke langt derfra. O! følger da den naade, som tugter, lokker, og rører eders hierter og samvittigheder. Griber da strax sagen an, og forhaler ikke; thi dette er et tegn til, at HErren er eder nær, og nu vil lade sig finde af eder. Søger ham da med hiertens længsel og attraae, søger ham i hans ord, randsager det med flid og agtsomhed, søger ham i eders egne hierter, hvilke hand troligen arbeider paa med sin Aand, og gierne vil berede sig til en behagelig bolig, søger at kiende ham i hans kierlighed og store trofasthed imod syndere, særdeles i hans bittre lidelse, kors og død, og i alt det, som hand har giort og paataget sig af kierlighed for eders synders skyld; paakalder hans navn, foreholder ham hans egen naade, og dyrebare forjættelser, og at hand selv er den, som byder eder at vende om, og at I skal komme til ham, for at finde hvile for eders siele. Søger derved, at styrke eder i troen, at I des alvorligere maae trænge ind til HErren, og ikke lade af, førend I virkeligen og i gierningen erfare hans naade og forbarmende kierlighed paa eder selv. Ach! troer det dog, at HErrens ord ikke skal feyle, eller blive til logn paa eder. Ach! ney, hand skal gandske vist forbarme sig, og

mangfoldeligen tilgive, og I skal erfare, at ingen af HErrens forjættelser skal blive til intet, men alle rigeligen og herligen paa eders siel opfyldes baade i tiid og i evighed.

Nu, du trofaste, allernaadigste HErre og Gud! du som endnu paa denne dag søger at lede os til omvendelse, og saa kierligen lader os forsikre ved dit ord om naade, barmhiertighed og synds forladelse, ja om liv og evig salighed; lad dog denne din store kierlighed ikke være forgieves anvendt paa os, at vi ikke skal des mere opirre dig til vrede og hevn over os, naar vi forsømme saadan saliggiørelse. Sønderknuus du selv synderes hierte, og før dem i angest og forskrekkelse over deres syndige tilstand, at de maae lære at søge dig i naadens tiid, og paakalde dit navn, og forlade deres syndige tanker, veye og idrætter. Lad de bodfærdige erfare din naade og forbarmende kierlighed, og trøstes og styrkes ved dine dyrebare forjættelser. Styrk dem, som ere omvendte til dig, og lad dem altid mere bekræftes i dine veye, og aldrig mere vende tilbage til deres forrige tanker og veye igien. Ja velsigne selv, o Fader! dette dit naaderige ord paa alles vores hierter til vor sieles evige frelse og salighed, for din Søns JEsu Christi, vor trofaste Frelseres skyld.

Amen!

Paa

Paa 1. Pintse-Dag.

Den naades og saligheds riigdom, som den Tre-enige Gud skenker dem, som i sandhed elske den HErre JEsum.

Allernaadigste Gud og barmhiertigste Fader! du som haver beviist, og dagligen endnu beviser din naade og kierlighed overflødeligen og i mange tusinde velgierninger mod alle menniſker, onde og gode, men allermeest imod dem, som dig frygte, og haabe paa din miskundhed, som troe paa din Søns JEsu navn, og vandre i hans befalninger i en oprigtig lydighed; skenk os din Hellig Aand, at hand maa lære os, at kiende JEsum, vor trofaste Frelsere, retteligen, at troe paa ham, at elske ham, og at være ham af hiertet lydige, paa det vi og maae vorde deelagtige i al den kierligheds og naades riigdom, som hand har lovet dem, som elske ham. Ja opvæk os ved din naades kraft, og antænd vore hierter i en hellig lue, og bekræft os i din kierlighed, saa mange som ere af hierter til dig omvendte, og begiere kun allene ſte at staae i din samfund, og være dig behagelige. Hør os o Fader! og velsigne os for din evige kierligheds, ja for JEsu, vor trofaste Frelseres, skyld. Amen!

Elskelige i HErren! Naar David i den 5. Psalme haver talt adskillige haarde ting om og imod dem, som leve i ugudelighed, giøre uret, tale løgn, ere blodgierige og falske, og i almindelighed mod alle dem, som ere gienstridige imod Gud; v. 5-7. 11. saa siger hand derimod om dem, som troe, og elske Gud, i det 12. og 13. vers: **Men de skal alle glæde sig, som troe paa dig, de skal fryde sig evindeligen, og du skal beskierme dem, og de skal være glade i dig, som elske dit navn. Thi du, HErre, skal velsigne en retfærdig, du skal krone ham med naade, som med en skiold.** Hand viser os, hvad skilsmis der er imellem en retfærdig, og en ugudelig, imellem een, som tiener Gud, og een, som ikke tiener ham. (Mal. 3, 18.) Men, siger hand, langt anderledes skal det gaae dem, som ere Gud lydige, som forlade deres syndige veye og hykkelske og ugudelige væsen, og omvende sig til HErren, som troe paa ham, og elske hans navn. Vi have ved disse ord besynderligen at agte paa to ting, nemlig, **først, hvilke de ere, som hand vidner om, at det skal gaae vel,** naar de ugudelige og hyklere derimod omkomme og ødelegges, og Guds vrede og hevn bliver over dem; **dernæst, hvad for naade og salighed de tør vente sig, som ere i saadan tilstand, som hand her taler om.** Hvad det første angaaer, saa siger hand tydeligen, at det kun er saadanne, som troe paa Gud, og som elske hans navn, der kand være glade i Gud, og vente al naade og velsignelse af ham.

ham. Dette er just den vey, som den hele Hellige Skrift, og særdeles den Evangeliske lærdom viser os paa. **Thi uden troe er det umueligt at tækkes Gud**, Ebr. 11,6. **og hvo som ikke elsker, kiender ikke Gud**, altsaa troer den ikke heller paa Gud, **thi Gud er kierlighed**, siger Johannes i 1Ep. 4,8. Derfor siger Paulus, at intet formaaer noget i Christo, **uden troen, som virker formedelst kierlighed**. Gal. 5,6. Og naar hand vil som i en kort summa og begreb erindre Timotheus om det, som er det vigtigste i religionen, og hvad hand først og sidst havde at drive paa, saa siger hand i 2Tim. 1,13. **Bliv ved de sunde ords form, som du haver hørt af mig, i troe og kierlighed, som er i Christo JEsu.** Guds naade og forbarmende kierlighed imod de syndige og i grund fordervede menniſker, med alle de dyrebare forjættelser, som gives i Christo JEsu, kand ey fattes anderledes, end formedelst troen. **Troen** antager Christum, med alt det gode, som i ham tilbydes, som en naades-skenk af Gud, og erkiender naade som naade, og anvender den samme til sielens lægedom. Men **kierligheden** følger med troen, som heden og varmen følger med ilden, og skinnet med lyset. Den brænder indvortes i hiertet, og den skinner, og teer sin glands og kraft udvortes: det er umueligt, at den nogensinde kand skilles fra troen: thi den kand ey findes hos nogen, uden hos den, som troer, og formedelst troen har fattet Guds naade, og er forsikret om sine synders forladelse i Christo. Troen kand ikke noget øyeblik være foruden kierlighed; thi kiende vi i sandhed i

troen, at Gud har elsket os først i Christo med saa inderlig og ubegribelig en kierlighed, saa heder det som af en fornødenhed: **Vi elske ham, thi hand elskte os først.** 1 Joh. 4, 19. Dette har David vel erkiendt, derfore hand trøster med forjættelserne paa een maade dem, som **troe**, og dem som elske, fordi troe og kierlighed altid følge med hverandre; hvilket hand og stadfæster med sit eget exempel, naar hand i den 18. Psal. v. 2. sqq. siger: **HErre, jeg haver dig hiertelig kier, min styrke. HErren er min klippe, og min befæstning, og som befrier mig, min Gud, min steenklippe, paa hvilken jeg forlader mig**, o. s. f. hvor hand klarligen viser os, at hand elskte Gud sin Frelsere i og formedelst **troen**. Det **andet**, som David viser os i det forhen anførte sprog, er **den naade og salighed, som de tør vente sig**, som findes i saadan tilstand, nemlig, de som **troe og elske Gud**. Hand siger om dem: **De skal alle glæde sig, de skal fryde sig evindelig, og være glade i Gud. Hvorfore?** thi hand **skal beskierme dem, velsigne dem, og krone dem med naade, som med en skiold.** Heri er en overfladig naades og kierligheds riigdom befattet, som skal vederfares alle saadanne siele, baade legemlig og aandelig, baade i tiid og evighed; hvilket enhver, som veed, at den i sandhed troer og elsker Gud, noyere kand overveye, til sin egen trøst og troes bestyrkning. Jeg vil alleneste erindre dette, at vi see, hvor forunderlig og ubegribelig Guds kierlighed er, der i naade belønner det, som hand selv af naade har virket i sine børn. **Troen** er Guds egen gierning, og tilmed

den

den allerstørste naade og barmhiertighed, som en siel nogen tiid kand skenkes, i det med og formedelst den skenkes i Christo al den overflødige og u-endelige saligheds riigdom, som Christus har forhvervet os. **Kierligheden** er iligemaade Guds egen virkning i sielen, og antændes ved Guds kierligheds kundskab og fornemmelse i og formedelst troen. Des u-agtet lover dog den fromme og trofaste Gud dem alle sine dyrebare forjættelser og naades-forsikringer, som saaledes ved hans egen naade og kraft troe paa hans navn, og elske ham. Men efterdi vor text giver os endnu klarere underviisning herom, i det den HErre JEsus selv der lover dem saa megen naade og salighed, som i troen elske ham, saa ville vi vende os til den samme, og deraf betragte: **Den naades og saligheds riigdom, som den Tre-enige Gud skenker dem, som i sandhed elske den HErre JEsum.** Den trofaste Frelsere skenke os og naade til denne betragtning, for sin kierligheds skyld. Amen!

Texten.

Joh. Cap. XIV. v. 23-31.

JEsus svarede, og sagde: Om nogen elsker mig, skal hand holde mit ord; og min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham, og giøre værelse hos ham. Hvo mig ikke elsker, holder ikke mine ord; og det ord, som I høre, er ikke mit, men Faderens, som mig haver udsendt.

sendt. Dette haver jeg talet til eder, medens jeg blev hos eder. Men Talsmanden den Hellig Aand, hvilken Faderen skal sende i mit navn, hand skal lære eder alle ting, og minde eder paa alle ting, som jeg haver sagt eder. Fred lader jeg eder, min fred giver jeg eder; Jeg giver eder den ikke, saasom verden giver. Eders hierte forferdes ikke, og frygte sig ikke. I have hørt, at jeg sagde til eder: Jeg gaaer bort, og kommer til eder igien; dersom I havde mig kier, da glædde I eder, at jeg sagde: Jeg gaaer til Faderen; thi min Fader er større, end jeg. Og nu haver jeg sagt eder det, for det skeer, at naar det er skeet, I da skulle troe. Jeg skal herefter ikke tale meget med eder; thi denne verdens fyrste kommer, og haver slet intet i mig. Men paa det verden skal kiende, at jeg elsker Faderen, og ligesom Faderen haver befalet mig, saa gior jeg. Staaer op, lader os gaae herfra.

Intet er billigere, Elskelige i HErren, end at elske den, af hvilken man hiertelig og oprigtig elskes. Dette kiender fornuften, og man vilde derfor kalde den et uskionsomt og utaknemmeligt menniske, som ey var værd, at nyde mindste kierlighed mere af sin velgiorere, der betaler ham ont for got, og had for kierlighed. Dog giøre vore fleste Christne saa imod deres største og oprigtigste Elskere,

re, JEsum. De vide vel at tale meget om den store kierlighed, som hand har havt til dem, i det hand har liidt død og pine for dem, og det vil de gierne troe, og trøste sig derfore ved deres synders forladelse, liv og salighed; hvilket og var aldeles ret, og efter JEsu egen befalning og hellige og naaderige villie, om det skede i den sande omvendelsens orden, som hand har viist alle dem til, der vil troe paa ham, og blive salige ved ham. Men da de i des sted bevise den største uskiønsomhed, og skammeligste utaknemmelighed mod denne deres Frelsere, i deres store ulydighed, og i det de kaste hans ord bag sig, og foragte hans hellige og alvorlige befalninger, om at fornegte, eller forsage sig selv, og alt det man haver, at paatage hans kors dagligen, og efterfølge ham, Luc. 14, 33. Cap. 9, 23. at hade, hvad een kiert er i verden, ja sit eget liv for hans skyld, Luc. 14, 26. at lade sit lys skinne i idel gode gierninger til Faderens priis, Matth. 5, 16. at vandre i idel kierlighed til venner og fiender, Joh. 13, 35. Matth. 5, 44. og andre saadanne befalninger, saa vise de jo aabenbar, at de ikke elske den HErre JEsum, men ere af dem, som igiengive ham had for kierlighed. Men at saadanne giøre sig selv uværdige til, at nyde fremdeles JEsu store naade og kierlighed, og ey tør vente sig deel eller lod blant sande JEsu elskere, det viser os Paulus med to vigtige sprog, som vi her bør holde imod hverandre, nemlig, naar hand i 1 Cor. 16, 22. siger rundt og frit, at **dersom nogen ikke elsker den HErre JEsum, hand skal være en forbandet ting**; men tvertimod, til de Eph. 6, 24. slutter sit brev med disse ord: **Naaden være med**

alle

alle dem, som elske vor HErre JEsum Christum i uforkrænkelighed. Thi i det første viser hand aabenbar, at de, som ey i sandhed elske JEsum, have intet andet at vente sig, end som forbandelse, men tvertimod i det sidste forsikrer hand enhver, som elsker JEsum med en oprigtig og bestandig kierlighed, om Guds naade, og altsaa ogsaa om liv og salighed, som skenkes alle dem, der have deel i naaden. Hvad for naade og salighed JEsus har lovet sine sande elskere, ville vi nu søge nærmere at betragte af hans egne ord i vort Evangelio, naar vi efter vort forset foretage os at overveye:

Den naades og saligheds riigdom, som den Tre-enige Gud skenker dem, som i sandhed elske den HErre JEsum.

Derhos have vi at betragte:

I. Hvem denne naades og saligheds riigdom loves og skenkes.

II. Hvori den naades og saligheds riigdom bestaaer, som dem skenkes.

Allerkiereste JEsu! forbarme dig over os, og giv os naade til at betragte din store og ubegribelige kierlighed retteligen, og saaledes at tage det til hierte, hvad du selv vidner, og lader vidne for os derom, at vi maae lære af gandske hierte at troe paa dig, og elske dit navn, paa det vi ogsaa maae blive deelagtige i den naades og saligheds riigdom, som du lader os tilbyde formedelst dine dyrebare forjættelser, og derfore prise dig i al evighed. Amen!

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Spørge vi nu I. **Hvem denne naades og saligheds riigdom loves og skenkes?** saa er svaret strax klart af texten. **Dersom nogen elsker mig,** siger JEsus, **hand holder mit ord,** og den er det, som Faderen skal elske, o. s. f. JEsus havde tilforn i det 21. vers lovet, at hand vilde aabenbare sig for dem, som havde hans befalninger, og holdt dem, og endnu forhen, v. 16. og 17. havde hand lovet sine disciple sin Hellig Aand, hvilken verden ikke kand annamme, fordi den ikke kiender ham, saasom disciplene kiendte ham. Af dette alt tager Judas, een af de tolv, anledning til at giøre saadant spørsmaal til JEsum: v. 22. **HErre, hvad er det for noget, at du vil aabenbare dig selv for os, og ikke for verden?** I disse ord er der et dobbelt spørsmaal, **først,** hvorfore giør du saadan en forskiel imellem os, dine disciple, og lover os saadanne ting, som verden ey kand eller skal have deel udi? **For det andet,** hvori bestaaer din naades aabenbarelse, som du lover os? At disciplene eller andre, til hvis underviisning dette er skrevet, nu ikke skulde tænke, at det var af en besynderlig godhed for dem, som særdeles havde forladt alting, og efterfuldt ham, som ey angik andre, saa igientager JEsus det samme, som hand i det 21. vers havde sagt, med andre ord, og siger: **Om nogen elsker mig,** o. s. f. Det er lige meget, i hvo det er iblant alle slags folk, som kun vil skikke og begvemme sig i den orden, som disciple-

sciplene vare traadte ind udi; thi der er ingen persons anseelse hos Gud, eller hos den HErre JEsum, og der er ey heller nogen anden vey for den ene, end som for den anden. Det som hand kræver af alle, som i den fald skal være afskilte fra verden, og faae deel i denne naades aabenbarelse, er kun kierlighed, og i særdeleshed, kierlighed til JEsum selv. Vi have allerede hørt, at den sande kierlighed har sin oprindelse af troen, og saaledes forholdt det sig og med disciplene. De havde troet, og forstaaet, at JEsus var den Christus, den levende Guds Søn, og at hans ord derfor var et evigt livs ord. Joh. 6, 68. 69. Dette havde draget deres hierter af fra dem selv, og fra alle ting, og efter JEsum. De havde seet hans Guddommelige herlighed, som en eenbaarnes af Faderen, fuld af naade og sandhed, Joh. 1, 14. og derfor havde de troet paa ham. Joh. 2, 11. Ja derfor bleve de varagtige hos ham i alle hans lidelser og fristelser, og vilde ikke forlade ham i nogen maade, for at gaae andensteds hen, som Petrus siger paa forbemeldte sted, i Joh. 6, 68. HErre, hvem skal vi gaae hen til? Skulde vi gaae fra dig til andre, for at søge trøst, naade, fred, frelse, liv og salighed, da vi have troet, at du er den Christus, den verdens Frelsere? Og af denne grund og aarsag elskede de ham, fordi de havde troet paa ham, som Johannes siger i 1 Ep. 4, 14. Vi have seet, og vidne, at Faderen udsendte Sønnen, at være verdens Frelsere, og strax derefter, v. 16. Vi have kiendt og troet den kierlighed, som Gud haver til os, nemlig i sin Søn, som man kand see af det 9. og 10. vers. Heraf

af kand vi nu let slutte, hvor inderlig de elskte ham, hvis kierlighed og inderlige forbarmelse de saaledes kiendte og troede, hvilket deres troskab og lydighed imod den HErre JEsum nokſom har udviist. Og saadan en af troen flydende kierlighed er det, som JEsus her udkræver af alle dem, der begiere, at være deelagtige i samme naade med disciplene. Men at jo ingen skulde giøre sig nogen falsk tanke om sin kierlighed til JEsum, og kun elske med ord og tunge, og ey i gierning og sandhed, saa setter hand strax det fornemmeste og tydeligste kiendetegn og beviis paa kierligheden dertil, som er **lydighed. Den der elsker mig**, siger JEsus, **den holder mit ord.** Det er des foruden deres pligt, at **holde hans ord**, thi det er **Faderens ord**, Guds ord, v. 24. og JEsu **befalninger**, som altsaa ey staaer i nogens fri villie, om hand vil holde dem eller ikke; men kierligheden, som kommer af troen, giver baade lyst, mod og kraft til at holde dem. Den der elsker JEsum, skal og elske hans ord, og have sin lyst i at høre hans røst, at vide, hvad hans villie er, at grunde paa HErrens lov dag og nat, at hand kand lære deraf at forstaae, hvilken den Guds gode og velbehagelige villie er. Den lader derfor Christi ord bøe rigeligen hos sig, i al viisdom; thi den, som i sandhed elsker JEsum, den søger og at dyrke ham paa saadan maade, som det kand tækkes ham. Derfore siger JEsus tilforn: **Den der haver mine befalninger, og holder dem, den er det, som mig elsker.** v. 21. Altsaa bør en sand JEsu elskere først søge at kiende og forstaae JEsu befalninger, og have dem for øyne, ja i sind og hierte, som David siger: **Jeg giem-**

te dit ord i mit hierte, paa det jeg skal ikke synde imod dig. Ps. 119, 11. Og dette er den holden, som JEsus kræver af sine elskere, nemlig, at de skal lade, hvad hand forbyder, og giøre, hvad hand befaler, vandre i hans skikke, troe, haabe, lide, fornegte, med al taalmodighed og bestandighed, ligesom JEsu ord det foreskriver; saasom David siger om sig, i den 18. Psalme. Efterat hand har sagt v. 2. at hand havde HErren hiertelig kier, saa siger hand v. 22:24. Jeg holdt HErrens veye, og vigede ikke ugudelig fra min Gud. Thi alle hans domme ere for mig, og jeg vil ikke kaste hans skikke fra mig. Og jeg var fuldkommen for ham, og vogtede mig for min ondskab, v. s. f.

Saadant vidnesbyrd giver Paulus de Romere, i det 6. cap. v. 17. At de vel tilforn havde været syndens tienere, men nu vare de blevne lydige af hiertet, og det just efter den lærdoms form, som dem var overantvordet, og de vare hengivne til. Og herudi stemmer Apostlernes lærdom overeens med JEsu ord, at de allevegne fordre saadan lydighed af dem, som troe; for exempel Petrus, naar hand har formanet dem til, at sette deres haab aldeles til den naade, som tilføres dem i JEsu Christi aabenbarelse, i 1 Ep. 1, 13. saa fordrer hand strax derpaa, at de skal bevise sig som lydige børn, der ikke ere skikkede efter de forige begieringer i deres vankundighed, og efter den hellige, som kaldte dem, vorde hellige i al deres omgængelse. Ja Johannes siger ikke alleneste, at denne er den Guds kierlighed, at vi holde hans bud, men hand legger end-

endnu dette dertil, at hans bud ere ikke svare. 1Joh.5,3. Denne holden maa forstaaes saaledes, at en sand JEsu elskere troligen gaaer frem i alt det, som den kiender, at være JEsu bud og befalning, og fremdeles søger at voxe i JEsu naade og kundskab, og altid mere at ove sig selv, til at faae forsøgte sind til forskiel imellem got og ont, Ebr.5, 14. og at den, naar den merker sine feyl og forseelser, dagligen mere og mere renser sig ved JEsu kraft fra al kiods og aands besmittelse, og søger at fuldende hellighed i Guds frygt. 2Cor.7, 1. Dette vises os herligen af Paulo i de Thessalonikers exempel, hvilke hand i 1Ep.1,3. berommer for deres troes gierning, kierligheds arbeide og haabes taalmodighed; og at de vare lærde af Gud, at elske hverandre, cap.4,9. dog formaner hand dem, at de skal endnu blive mere overflødige i deres Gud behagelige omgængelse, cap.4, 1. og fuldkommere i deres kierlighed. v.10. Og af det 2.Brev Cap.1, 3.4. see vi, at de og har taget saadan formaning i agt, der det heder om dem, at deres troe voxte meget, og den kierlighed, som de havde til hverandre, var overflødig, saa Paulus kunde rose sig af deres taalmodighed og troe i alle deres forfølgelser og trængsler. Seer! saadanne siele er det, som JEsus lover sin naades og saligheds riigdom i vort Evangelio.

Den anden Deel.

Vader os nu II. høre, hvori den naades og saligheds riigdom bestaaer, som skenkes saadanne siele. Herved maae vi merke, at her ikke allene tales om den første naade, som

skenkes troende siele, som er syndernes forladelse, retfærdighed i Christi blod og død, fred med Gud, dristighed og tilgang til Gud, forsikring om bønhørelse, og andet mere, som deraf flyder, som Paulus taler om til de Rom. 5, 1. sqq. hvilket altsammen er ubegribeligt, stort og herligt; men her tales ogsaa endnu om en større naades og saligheds overflødighed, som bestaaer deels i en bekræftelse og stadfæstelse i denne allerede skenkte naade og Guds børns herlige friheder, deels i den Tre-enige Guds nøyere og nærmere forening med de troende og elskende siele. Vor Frelsere siger først i almindelighed, at **hans Fader skal elske saadanne siele.** Dette er at forstaae om en besynderlig kierlighedens og venlighedens beviisning. Faderen har allerede elsket dem med en forbarmende kierlighed, da de endnu laae i deres synder. Joh. 3, 16. Men hand har langt anderledes begyndt at elske dem, der de begyndte at troe paa JEsum, nemlig med en venskabs og behagelighedens kierlighed, i det hand nu erkiender dem for sine børn, dem hand har taget til naade, og hvilke nu ere blevne ham velbehagelige i Christo JEsu. Om denne kierlighed taler Frelseren i Joh. 16, 27. hvor hand siger til sine discipler, hand behøvede nu ikke saaledes at bede Faderen for dem, som tilforn, eller som hand beder for verden og for sine fiender, thi **Faderen selv elsker dem nu, fordi de havde elsket ham, og troet, at hand var udkommen af Gud.** Og om denne taler hand og i vort Evangelio, hvormed hand tillige forsikrer saadanne siele, at deres synder ere nu aldeles udslettede for Gud, og Guds vrede ey hviler læn-

længere over dem, men den himmelske Fader har nu et besynderligt behag i dem. Jo mere nu en siel voxer i troe og kierlighed til den HErre JEsum, jo større behag har den himmelske Fader i den samme. Dette giver Christus tilkiende, i det hand lover endnu en større naades aabenbarelse til sine disciple, hvilken de ey forstode sig paa endnu, endskiønt de baade troede paa JEsum, og elskte JEsum. Dette blev da i besynderlighed opfyldt, da de efter Christi opstandelse vare blevne styrkede i troen, og befæstede i deres kierlighed til den HErre JEsum, og hand udoste sin Hellig Aand over dem, saasom hand lover strax for vort Evangelium, i det 16. vers: **Faderen skal give eder en anden Talsmand, at hand skal blive hos eder evindeligen.** Den Aand skulde **lære dem alle ting, og minde dem paa alle ting, som JEsus havde sagt dem,** som hand siger i vort Evangelio, v. 26. Ja **hand skulde ledsage dem til al sandhed,** og **forklare ham** for dem, som hand lover i det 16. cap. 13. 14. v. Paa denne maade bleve de tilberedte til at blive deelagtige i denne dyrebare forjættelse, som gives dem, og med dem alle sande troende JEsu elskere, at JEsus og hans Fader vilde komme til dem, og giøre værelse hos dem. Dette giver tilkiende, at her bliver stiftet en langt inderligere, fortroligere og bestandigere forening og samfund med den Tre-enige Gud, end som nogentiid haver været tilforn. Om den vantroe og u-omvendte hob heder det endogsaa: Ap. G. 17, 27. **Hand er sandelig ikke langt fra enhver af os.** Naar Gud arbeider paa sielen til dens ydmygelse og omvendelse til den HErre

JEsum, saa heder det: Faderen drager dem, at de skal komme til JEsum, Joh. 6, 44. og da er det, JEsus endnu staaer for døren, og banker, og seer til, om der er nogen, der vil oplade for ham, at hand kand gaae ind til den, og holde nadvere med den. Aab. 3, 20. Oplader hiertet sig for JEsu røst, lader det sig drage af Faderens tugtende, lokkende og opvækkende røst, da kommer sielen til JEsum, og Faderen overgiver den til ham, og den annammer JEsum Christum HErren, Col. 2, 6. og JEsus vil da ingenlunde kaste den ud. Joh. 6, 37. Hand annammer saadan een, som faderen annammede den forlorne søn, med glæde, forlader den synderne, ifor den med sin retfærdigheds kaabe, og med fredens Evangelii færdighed, besegler den med sin Aand, vederqvæger og glæder den. Bliver den da JEsu ret troe, og styrkes i kierlighed til ham, saa bliver sielen hos og i ham, og hand i den. Saa opfyldes det, som Paulus ønsker de troende Epheser, nemlig, at den bliver mægteligen bekræftet formedelst Aanden i det indvortes menniske, og at Christus boer formedelst troen i dens hierte; og at den, som er rodfæstet og grundfæstet i kierlighed, nu begriber med alle de hellige det brede, det lange, det dybe og det høye, og kiender den Christi kierlighed, som overgaaer forstanden, og opfyldes til al Guds fylde. Om saadanne siele kand det retteligen siges, at JEsus og hans Fader have giort værelse hos dem. Dette er da ikke allene en kierlig tilholdelse til sielen, men og en naaderiig og kraftig samfund, i hvilken

den

den Tre-enige Gud meddeler den herlige og store gaver og kræfter af sin overflødige naadsens fylde. Her gaaer sielen ind og ud hos JEsum, og finder føde, Joh. 10, 9. ja liv og overflødigt. v. 10. Her bliver dens fred som floden, og dens retfærdighed som havets bølger Esa. 48, 18. For den er oprunden retfærdigheds soel, og der er lægedom under dens vinger, og den gaaer ud og voxer til, som de fedte kalve. Mal. 4, 2. I særdeleshed skenkes den en stor dristighed i bønnen, som Frelseren lover i Joh. 15, 7. Dersom J blive i mig, og mine ord blive i eder, da hvad som J vil, det beder, og det skal vederfares eder. Og endeligen saa bliver i alle maader dens glæde forøget og ret fuldkommen, som JEsus lover i Joh. 15, 10. 11. Dersom J holde mine befalninger, skal J blive udi min kierlighed, ligesom jeg haver holdet min Faders befalninger, og bliver i hans kierlighed. Dette haver jeg talet til eder, at den min glæde kand blive i eder, og eders glæde kand blive fuldkommen. Og Johannes lærer os i 1 Ep. 1, 3. 4. Det, som vi have seet og hørt, forkynde vi eder, at J og skal have samfund med os, og vor samfund skal og være med Faderen og med hans Søn JEsu Christo. Og vi skrive eder dette til, paa der eders glæde skal være fuldkommen. Salig er den siel, som bliver værdig til at erfare alt dette i og paa sig selv, den skal forstaae det langt klarere, end som det kand nogensinde med ord beskrives eller forklares.

Tilegnelse.

Lader os nu randsage vore hierter, kiere siele! og prove, hvorledes det staaer til med os selv. Have vi nogensinde alvorlig bekymret os om disse ting? Jeg tviler ikke paa, at jo de fleste gierne vil troste sig ved alle de gode ting, som ere i Christo, og tilegne sig dem. Enhver raaber og siger: Jeg troer, jeg troer; men hvor bliver eders troes bevisning? hvor er kierligheden til Gud og den HErre JEsum, som altid følger med den sande troe? I sige, ach! ja, den kiere JEsus, hand har giort og liidt saa meget for os. O! den gode Gud, den søde Frelsere, hvo kand nok takke ham derfor? Men hvorledes bevise I det i gierning og sandhed, at I begiere at elske ham, og at være ham taknemmelige? hvor bliver lydigheden? hvorledes agte I paa hans bud? have I ogsaa hans befalninger, ey allene i eders hukommelse, men og i eders hierte? giemme I dem der, fordi I ikke vil synde imod HErren? ere I blevne lydige af hiertet efter hans lærdoms form? eller gaae I endnu efter eders egne tanker paa en vey, som ikke er god? Tænker ikke, hvo kand leve saaledes? hvo kand være saa hellig? der er ingen fuldkommen. I have hørt det, at hans bud ere ikke svare, at en sand Christen skal være hellig i al sin omgængelse, og at de troende Romere og andre sande Christne have været lydige af hiertet efter den lærdoms form, som de vare hengivne til. Og Johannes siger: **Derpaa vide vi, at vi kiende ham, om vi holde hans bud. Hvo som siger: Jeg haver kiendt ham, og holder ikke hans**

hans bud, hand er en løgnere, og i ham er ikke sandhed. Men hvo som holder hans ord, i ham er sandeligen Guds kierlighed fuldkommen. Derpaa kiende vi, at vi ere i ham, o.s.f. 1 Joh. 2, 3-5. Hvorledes tør I da sige, at I kiende Gud, og troe paa JEsum, naar I ikke holde hans bud? Ere I ikke da løgnere, om I det sige? Vor Frelsere siger og selv i Evangelio, v. 24. Hvo mig ikke elsker, holder ikke mine ord. Saa er det jo aabenbart, at hvo som ikke holder JEsu ord, den elsker ham ikke heller. Ere I da ikke i troen, og elske ikke JEsum, saa have I jo ikke heller deel i nogen af alle disse dyrebare forjættelser, som I nu have hørt om; men ere, som Paulus siger i 1 Cor. 16, 22. en forbandet ting, fordi I ikke elske JEsum. O! en bedrøvelig og ulykkalig tilstand. Men om nogen erkiender sin fordærvede og jammerlige tilstand, og nu gierne vil have deel i alt dette gode, ja have samfund med Faderen og Sønnen, den ydmyge sig for Gud, og lade sig herved røre og drage til omvendelse. Ach! maatte disse JEsu ord, som vi nu have betragtet, finde indgang i eders hierter, saa kand de allene være kraftige nok til, baade at overbevise eder om eders ulykkalige tilstand i eders hyklerie, og at bevæge eder til at paakalde JEsum om naade og barmhiertighed, give eder mod, at fatte troe og tillid til saa trofast en Frelsere, og virke kierlighed og lydighed i eders hierter. Men er der nogen iblant os, som har allerede faaet deel i denne naade, som troer, og elsker JEsum i sandhed, den blive ved, at trænge altid dybere ind, og bøye for alting sine knæ for vor HErres JEsu Fader, at hand

maa give ham formedelst sin Aand mægteligen at bekræftes i det indvortes menniske, at Christus maa boe formedelst troen i hans hierte, og hand saaledes altid mere og mere maa erfare alle JEsu forjættelsers sandhed paa sin egen siel, og i gierningen befinde, hvor stor naade, velsignelse, kraft, trost og glæde der skenkes dem, som den Tre-enige Gud efter JEsu dyrebare løfter vil giore bestandig værelse hos.

Ach! du trofaste og allernaadigste Frelsere, forbarme dig over os alle, at alle ugudelige og hyklere iblant os maae beskæmmes, og omvendes til dig, og lære i sandhed at troe paa dig, elske dit navn, og vandre i din lydighed; og at dine troende elskere iblant os altid mere maae stadfæstes i troe og kierlighed til dig, og saa rigeligen erfare dine dyrebare forjættelsers sandhed paa sig selv. Amen!

Paa Taksigelsens Fest i Kiøbenhavn, den 23. October.

Hvorledes Gud ved sine hiemsøgelser og tugtelser søger at rense og frelse os.

Hellige og retfærdige Gud, du som er en nidkier Gud og en streng hevnere over al synd og ugudelighed, hvis vrede brænder som

som en ild, og fortærer dem, som fare frem i deres hykleri og uretfærdighed; men som derimod er naadig, barmhiertig, langmodig, og af stor miskundhed, og venter paa menniskenes omvendelse, og beviser dig from og venlig mod de bodfærdige, som af deres gandske hierte omvende sig til dig. Du har beviist din retfærdige vrede mod os paa denne sted, du har ødelagt, og fordervet i din nidkierhed, du har ladet vore ondskaber komme igien over vort hoved, og viist os, hvad vi havde fortient med vore synder. Dog har du ikke aldeles fortæret os; men du har sparet os efter din store barmhiertighed, og opreist os af støven og asken igien. Du har ventet paa vor omvendelse, og ikke ladet af, at lade os paaminde ved dit ord og dine tienere, at enhver skulde lære, at slaae i sig, og forlade sine syndige veye, og vorde dig af hiertet underdanige. Vi prise dig derfore inderligen, og takke dig paa denne dag; men bekiende tillige for dig, at vi ikke noksom have taget dine revselser, paamindelser, tugt og ord til hierte. Ach! kiere Gud, hvor faa findes iblant os, som du har naaet dit kierlige øyemerke med! Du havde derfore vel aarsag endnu haardere at hiemsøge os; men vi bede dig ydmygeligen, spar os endnu fremdeles for dit navns skyld, og skenk os endnu paa denne dag naade og barmhiertighed til, at betragte

dit

dit ord og hellige villie saaledes, at vi fra denne dag af maae af gandske hierte omvende os til dig, troe paa dit navn, og lade os aftoe og rense fra alle vore misgierninger, at vore overtrædelser ikke fremdeles skal være os til et stød; og de rætfærdige domme, som du ellers har i sinde, at lade komme over denne sted, og over hyklere og alle vantroens børn iblant os, endnu naadeligen maa afvendes fra os, og vi saa evindelig maae prise din barmhiertighed. Hør os for JEsu, vor Frelseres skyld. Amen!

Aftoe dit hierte, Jerusalem, fra ondskab, paa det du kand frelses, hvor længe vil du lade din uretfærdigheds tanker dvæle midt udi dig? Saaledes tiltaler jeg eder billigen, I Kiøbenhavns indbyggere! ja du folk i det gandske land, paa denne dag, af Jer. 4, 14. Aftoe dit hierte, o Kiøbenhavn! fra ondskab. Jerusalem var en stad, der HErren vel havde udvalt, til at boe udi, frem for det hele Israels stæder, og havde beviist dens indbyggere store og herlige velgierninger; men den var for sin utaknemmelighed og svare synders skyld lignet med Sodom og Gomorra, Esa. 1, 10. endskiønt de flittig nok toge vare paa den udvortes Guds-dyrkelse. v. 11. sqq. De raabte vel ideligen: HErrens tempel, HErrens tempel, HErrens tempel ere de; Jer. 7, 4. men HErren, som har behagelighed til miskundhed, og ikke

ikke til offer, og for hvis øyne lydighed og agtsomhed paa Guds bud er bedre end offer, og end fedme af vædre, (1 Sam. 15, 22.) forkastede al deres udvortes hykkelske Guds-dyrkelse, som gandske unyttig og forfængelig, saa længe de ikke tillige vilde søge at rense deres hierter fra ondskab, og deres fingre fra uret. Derfore siger HErren: **Hvad skal jeg med eders mangfoldige offere,** o.s.fr. **toer eder, vorder rene, tager bort eders onde idræt fra mine øyne, lader af at gjøre ilde, lærer at gjøre got, søger ret, hielper en forrykt til rette, skikker en faderløs ret, hielper enkens sager.** Og naar dette er skeet, da heder det fremdeles: **Kommer nu, og lader os gaae i rette med hverandre,** skal HErren sige; **dersom eders synder end vare som purpuret, da skal de blive hvide som sneen, om de vare røde, som skarlagenets farve, da skal de dog blive som den hvide uld. Ville J, og lyde, da skal J nyde landets gode,** i Esa. 1, 11-16. 19. Ligesaa heder det i Jerem. 7, 3. sqq. **Saa sagde den HErre Zebaoth Israels Gud: Bedrer eders veye og eders idrætte, saa vil jeg lade eder boe i denne stæd. Forlader eder ikke paa løgnagtige ord,** 2c. Dette er Guds eget kierlige og trofaste raad, som tiener til vor fred og frelse, og at afvende den Guds retfærdige vrede over os. Gud havde til Jeremiæ tiid besluttet, at lade sine domme nu snart bryde frem over dette hykkelske folk, som de forige Propheter alt længe tilforn havde spaaet om. Derom taler Propheten strax for de forhen anforte ord, i det 4. c. v. 11-13. **Der kommer et tørt vær**

paa

paa de høye steder i ørken, paa mit folkes daatters vey; ikke til at kaste og ey til at rense. Ja der skal komme mig et vær, som skal blive dem for stærkt; nu vil jeg ogsaa gaae i rette med dem. See, hand skal fare op, som skyerne, og hans vogne ere som hvirvelvinden, hans heste ere lettere end ørne: Vee os, thi vi ere forstyrrede. Dog gir den naadige Gud ved Propheten dem endnu raad, hvorledes de kunde undgaae dette alt: Aftoe dit hierte, siger hand, fra ondskab. Merker det, kiere siele! Hand gaaer strax løs paa det onde hierte, den onde kilde, som al ondskab, uretfærdighed, hyklerie og ulydighed udflyder af. Dets ureenhed og ondskab skulde med bedrøvelse erkiendes. Ja de burde erkiende, at just derved Guds domme droges over dem, og giordes et skilsmisse imellem dem og deres Gud, at hand hverken vilde bønhøre dem, eller erkiende dem for sit folk. Denne kundskab og overbeviisning om deres hiertes fordervelse og vederstyggelighed for Gud, skulde fremdeles lede dem til omvendelse. Aftoe, siger hand, dit hierte, som Propheten Esaias og siger: Toer eder, vorder rene, tager bort eders onde idræt fra mine øyne. De uretfærdige, hykkelske, gierige, vellystige, stolte, hevngierige, ubarmhiertige, og andre forfængelige tanker maatte ey længer dvæle inden i dem. Det kalder HErren i dette 4 cap. 3. 4. at pløye nyt land paa ny, og at omskære sig for HErren, og borttage sit hiertes forhud. Her maatte skee en rensels, hvorved den syndige ureenhed, som giorde dem stinkende for Gud, kunde aftoes og udslet-

udslettes, ja en hiertens renselse; saa at den forige ondskab og de syndige tanker ey mere tilstedes rum eller herredomme i hiertet. Denne aftoelse skeer i omvendelsens, troens og helliggiorelsens orden, formedelst Christi blods og Aands kraft; hvortil David sigter, naar hand beder Ps. 51, 4. Toe mig meget af min misgierning, og rens mig af min synd, og v. 9. Afløs mig med isop, saa bliver jeg reen, toe mig, saa bliver jeg hvidere end snee. Men i det nye Testamente tales endnu langt klarere derom, naar for exempel Paulus siger 1 Cor. 6, 11. Saadanne uretfærdige o.s.f. som ey kunde arve Guds rige, v. 9. 10. vare nogle af eder, men I ere aftoede, I ere helligede, I ere retfærdiggiorte i den HErres JEsu navn og i vor Guds Aand. JEsu blod og død, og den derved forhvervede naade, forsoning, liv og kraft, som Guds Aand i Evangelio fremstiller for os, og krafteligen tilbyder, og skenker alle dem, som troe derpaa, er den aabnede kilde imod synd og ureenhed, Sach. 13, 1. hvorved os ey allene synderne forlades, men vi og renses fra al uretfærdighed. 1 Joh. 1, 9. Christi blod, siger Paulus til de Ebr. 9, 14. renser samvittigheden af døde gierninger, til at tiene den levende Gud. Dette var da og meningen af Guds raad til Jerusalem, som de forhen anforte sprog klarligen vise, i hvilke hand kræver en hiertens omvendelse, sinds fornyelse og en ny lydighed, formedelst troens kraft til hans ord og forjættelser. Og paa denne vey og maade skulde de frelses, som det heder i ordene: Aftoe dit hierte ꝛc.

paa

paa det du kand frelses. Dette siger Propheten os med andre ord tilsorn v. 4. **Omskærer eder for HErren, og borttager eders hiertes forhuder, hver i Juda, og I som boe i Jerusalem; paa det min vrede skal ikke udfare, som ilden, og brænde, og der skal ingen være, som kand udslukke for eders idrætters ondskabs skyld.** Kort at sige: **baade Guds timelige og evige domme skulde herved afvendes,** og hans vredes ild slukkes. Denne bye er Jerusalem liig i mange ting, hvilke jeg nu ikke vil opregne. Kun dette maae vi agte paa, at som Gud har særdeles ladet sin naade og ord, sin kirke og tempel være iblant os, i det hand rigeligen har ladet os kundgiøre sit Evangelii riigdom, besynderligen paa en 200. aars tiid; saa har des u-agtet synd, ondskab og hyklerie særdeles øyensynligen viist sig i den samme indtil denne dag. Ach! hvo der har seendes øyne, kand jo aldrig nok beklage eller begræde den jammer og vederstyggelighed, som i utallige maader findes hos de fleste iblant os. Det bør ikke negtes, at jo HErren, saavel i forrige tider, som i vore tider, har havt, og endnu har saadanne siele iblant os, som har taget hans ord til hierte, og ladet det bevise sin kraft hos sig. Men hvor ringe deres tal er, imod deres hob at regne, som forkaste og foragte HErrens ord, kand de best skiønne paa, som prøve alting efter Guds ords klare vidnesbyrd. Derfor have vi og maatt erfare Guds svare domme over denne stad, saavel som fordum Jerusalem maatte erfare dem. Der ere endnu ikke fulde syv aar forløbne, siden Gud haardeligen hiemsøgte os; da det

hedt

hedte om os, som om Jerusalem: Havde ikke den HErre Zebaoth ladet som et lidet overblevet af os; da havde vi været som Sodoma, ja været lignet ved Gomorra. Esa. 1, 9. HErren har siden den tiid givet os tiid, rum og paamindelser nok til omvendelse. Men ach! hvor faa have taget det ret til hierte? Monne vi ikke endnu have aarsag, fremdeles at frygte for Guds retfærdige domme? Hvad raad er da tilbage for os? Det samme, som Jeremias i HErrens navn giver Jerusalem: Afvo dit hierte fra ondskab, paa det du kand frelses. Vor text, som er forordnet paa denne dag at forklare, skal endnu ved Guds bistand give os ydermere anledning til at betragte: Hvorledes den trofaste Gud ogsaa ved sine hiemsøgelser og tugtelser søger at rense og frelse os. Den barmhiertige Gud staae os selv bi med sin Aand og naade, at vi maae handle alting fremdeles saaledes, at hans navn maa æres, og vi maae frelses, for Christi skyld. Amen.

Texten.

Psalm. LXVI. v. 12.

Vi ere komne i ilden og vandet; men du udførde os til at vedergvæges.

Elskelige i HErren! At der bør skee en renselse og aftoelse fra synd og ureenhed paa hver den siel, som begierer, at staae for den hellige Guds ansigt, og at være i samfund med ham, have vi allerede hørt, og tillige, ved hvem det samme bør skee, nemlig

at det er JEsu og hans Aands egen gierning. Til at udrette det hos os bruger vor trofaste Frelsere adskillige midler, fornemmelig ordet og sacramenterne, som egentlig ere givne, til at oplyse, omvende, igienfode, styrke, og rense, og altid mere at fornye sielene til det Guds billede, som vi ere afvigede fra. Men foruden disse midler bruger hand ogsaa korset, og sine Faderlige tugtelser, ja og sine straffe og haarde hiemsøgelser, som hand siger i Es. 48,10. **See, jeg haver renset dig, dog ikke som sølv; jeg haver udvalgt dig i elendigheds ovn.** Ikke at lidelserne og straffen i sig selv formaaer at rense en siel; thi hvor ofte maa man sige med Jer. cap. 5,3. **HErre, du slog dem, men de følede det ikke, du fortærede dem, men de vegrede, at annamme tugt; de forhærdede deres ansigt mere end en klippe, de vegrede at vende om.** Men naar ordet tillige kand finde indgang i hiertet, eller allerede har faaet indgang, da er korset og lidelserne en salig og frugtbar paamindelse, og har stor nytte til at drive os til bon, forsigtighed, ydmyghed og alvorlighed, og i almindelighed til at befordre helliggiorelsens verk paa vore siele. Dette lærer Paulus os, til de Ebr. cap. 12, 10.11. **De kiødelige fædre, siger hand, revsede os i faa dage efter deres tykke, men denne (den Aandernes Fader revser os) til nytte, at vi skulle blive deelagtige i hans hellighed. Men al revselse, i det den er nærværendes, synes ikke at høre til glæde, men til bedrøvelse; men derefter skal hand give dem retfærdigheds fredsommelige frugter, som ere øvede**

der-

derudi. Ja vi maae tilstaae, at lidelser, straffe og domme ofte boye endog de stiveste og haardeste hierter, og giøre dem villigere og beqvemmere til at agte paa ordet, at søge efter det, raadsage det, og tage det til eftertanke; hvilket kand blive en anledning til omvendelse og sielenes frelse. Herhen høre Esaiæ ord Cap. 26, 16. HErre, i angesten besøgte de dig; de udøste deres stille bøn, der du tugtede dem, og i det 28. cap. 19. vers: Forstyrrelse alleneste skal vorde til at merke det, der høres. Herom ville vi endnu handle noget mere, naar vi af vor text betragte:

Hvorledes den trofaste Gud ogsaa ved sine hiemsøgelser og tugtelser søger at rense og frelse os.

I. Hvorledes hand søger at rense os ved sine hiemsøgelser og tugtelser.

II. Hvorledes hand omsider vil udføre os deraf, og frelse os.

Naadigste og trofaste Gud, du som med alle dine gierninger og veye søger menniskenes frelse og salighed, saa længe de ikke ved deres egen ondskab aldeles giøre sig selv uværdige og ubeqvemme til at annamme din naade, forbarm dig over os, og lær os nu at agte i særdeleshed ogsaa paa det kierlige øyemerke, som du har med dine hiemsøgelser og tugtelser, at vi ikke længer maae slaaes forgieves, og kun afvige des mere til vor des større fordømmelse, men

lade os omvende til dig, altiid mere renses fra vore ureenheder, og gjøres ret udvalgte i elendigheds ovn. Giv naade til at tale, høre, bevare og gjøre der, som er dig tækkeligt, og tiener os til fred og salighed, for Christi skyld. Amen.

Afhandling.

Den første Deel.

Naar vi nu i anledning af vor text betragte I. hvorledes den trofaste Gud søger at rense os ved sine hiemsøgelser og tugtelser, saa har vi først og fornemmelig at agte paa, hvorfra alle lidelser, tugtelser, trængsler og hiemsøgelser komme, nemlig fra den trofaste og naadige Gud. I vor text heder det: Vi ere komne. Det kand antages baade, at det er kommen fra dem selv, om hvilke der tales, og fra andre mennisker; men i hvilket som er, saa er dog alt fra Gud, som HErren siger ved Propheten Amos, cap. 3, 6. Mon der kand være en ulykke i en stad, og HErren haver ikke giort den: og i Esa. 45, 6. 7. Jeg er HErren, og ingen mere. Jeg, som bereder lys, og skaber nørket. Jeg, som giør fred, og skaber ulykke, jeg er HErren, som dette giør alsammen. Dette haver David vel erkiendt, der hand endog antog Simei banden som af HErren, der hand tillod Simei, at øve sin ondskab imod ham. 2 Sam. 16, 10. 11. Ligemaade Job, der hand antog alle de ham tilføyede lidelser, enten de vare komne ved mennisker, eller ved dievelen, som af Guds haand, og siger: HErren

ren gav, og HErren tog: HErrens navn være lovet. Og atter, cap. 2, 10. Skulle vi annamme allene det gode af Gud, og ikke tillige annamme det onde? Det samme giver og David tilkiende strax for vor text, da hand siger v. 10. Gud, du haver forsøgt os, v. 11. Du haver ført os i garnet; Du lagde en klemme paa vore lender, og v. 12. Du lod menniskene fare over vort hoved. Saaledes maae da disse ord i vor text ogsaa antages: Vi ere komne, nemlig ved din gierning, ved din villie og forelse, i ild og vand. Men hvorfore erindres dette med saa mange ord? Derfore, fordi de fleste menniskr ikke saaledes anse deres lidelser, eller antage dem som af HErrens haand, hvorfore de ey heller kand høste nogen ret frugt af de samme. Thi i det de ey erkiende, at de tilskikkes af Gud, saa kand de ey heller betænke, hvorfore og i hvad for et øyemerke de af ham tilskikkes. De fleste tænke sig strax omkring, og sige: Den og den har været aarsag i min lidelse, ulykke, fortred eller gienvordighed; og da ere de tit vrede, bittre, og hevngierige mod dem, som de troe at være skyld derudi, bande og skiende, og betænke ikke, at hoved-aarsagen er deres egen fordervelse, og at den retfærdige og trofaste Gud beskikker saadant over dem til deres ydmygelse og omvendelse. Derfore ere de og kun derpaa betænkte, at faae det af veyen, eller at hindre dem, og faae dem straffet, som de mene at være aarsag til deres lidelser; men ikke, at renses fra den synd og ureenhed, som bevæger Gud til at slaae paa dem, og lade sine straffe og domme komme over dem. Ach! hvor faae have

ret betænkt, at Kiøbenhavns ildebrand har været Guds gierning, endskiønt det var saa øyensynligt, at mange nødes til, at begribe og bekiende det! Den ene setter skylden paa det, den anden paa noget andet. Og om end mangen en siger: Det har været for vore synders skyld, saa vil dog neppe nogen, helst af dem, som HErren da sparede, tænke eller troe, at hand i sær, og hans synder have været skyld deri, og at Gud har havt sit hellige øyemerke dermed til hans omvendelse og renselse. O! merker det, kiere siele, og værer visse derpaa, at der hendes eder hverken lidet eller stort, ved hvem eller hvad for middel det end være kand, at det jo er HErrens gierning over eder, og at Gud har sine hellige og vigtige aarsager, hvorfore hand lader saadant skee, og at jo alt er meent til eders omvendelse, fornyelse, og større alvorlighed i eders christendom. Dersom I lære at ansee alle ting, som eder vederfares, saaledes, saa bliver ikke letteligen nogen ting uden frugt og nytte hos eder; da det ellers bliver kun til langt større skade, ja til forhærdelse, og til at forøge Guds svare vrede over eder, om I saadant ikke erkiende. Ja, jo mere nogen iblant eder er forsikret om, at den hør HErren til, og at efter Pauli ord til de Rom. 8, 28. alle ting maae tiene ham til gode, som elsker Gud, jo mere bør hand billigen agte paa HErrens haand, regiering og øyemerke i alle de ting, ham vederfares; paa det hand ikke maa spilde den frugt for sin siel, hvortil alt saadant af Gud tilskikkes og menes. Det hvad vi nu har sagt om lidelserne og tugtelserne i almindelighed, maa forstaaes og agtes paa ved hver lidelse i særdeleshed, være sig indvor-

vortes eller udvortes. David siger i vor text: Vi ere komne i ild og vand. Hand forstaaer herved allehaande lidelser, som hand tilforn til deels opregner; og i særdeleshed saadanne, som ere svare, hefftige, giennemtrængende, farlige, smertelige, ligesom ilden brænder og fortærer, og vandet igiennemblöder, overskyller og drukner. Hiertets angest og inderlige bedrövelse, kamp, frygt og tviil lignes billigen med en ild, som udpiner mangen angestsveed. Det er en hede, som skeer i os til en forsøgelse. 1 Pet. 4, 12. Naar HErrens haand er dag og nat svar over en siel, da forvandles dens vædske til sommerens törke. Ps. 32, 4. Fiendernes forfølgelser, efterstaaelser, og de trængsler, som de forvolde en siel, foraarsage og mangen hede. De lignes og med brusende, höye og stolte vande, som David kalder dem Ps. 124, 4. Herhen maa og regnes sygdom, armod og andre saadanne trængseler. Ja ogsaa saadanne udvortes hiemsögelser ved vands-nöd og ilds-vaade, som HErren forer over et land, bye, huus, eller person, bör ikke her forbigaaes. Iblant mange saadanne hiemsögelser, som Propheten Amos opregner, cap. 4, 6. sqq. siger hand og v. 11. Jeg omkastede nogle iblant eder, som Gud omkastede Sodoma og Gomorra, og I vare som en brand, der uddrages af ilden. Men det er særdeles vel at merke, hvad hand nogle gange setter dertil, v. 6. 8. 9. 10. 11. dog omvendte I ikke ind til mig, siger HErren; hvilket bedrövelige klagemaal over Israels ubodfærdighed vel endnu maa fores over de allerfleste, som HErren slaaer, men de føle det ikke.

Disse ord stadfæste og det, som vi tilforn have hørt, nemlig at alt saadant kommer fra HErren, og er meent til menniskenes omvendelse. Og dette er det, som vi endnu har særdeles aarsag at overveye, nemlig hvad HErren egentlig intenderer og søger dermed, at hand tilskikker saadanne lidelser og tugtelser over menniskens børn. Monne det være derfor, at hand har lyst til at plage menniskene? Ney, hand plager ikke af sit hierte, eller bedrøver menniskens børn. Begr. 3, 33. Eller mon hand giore det uden at have sit øyemerke dermed til vor sieles omvendelse og luttrelse? Ney, den Aandernes Fader revser til nytte, at vi skulle blive deelagtige i hans helligheed. Ebr. 12, 10. Dette giver David tilkiende strax for vor text, naar hand siger v. 10. Gud, du haver forsøgt os, klaret os, ligesom sølv bliver klaret. Her forstaae vi af, hvad HErren egentlig sigter til med saadanne tugtelser. Du har forsøgt os, siger David. Lidelser og gienvordigheder ere en provesteen, der det kiendes ved, hvorledes det staaer til med en siel, hvordan den har fornegtet sig selv og verden, hvordan den har lært at bede, hvorledes det staaer med troe, haab og kierlighed, hvor lydig, taalmodig og bestandig den er, hvordan den har korsfæst kiødet med lysterne og begieringer, hvordan den elsker sine fiender, hvad kraft den har funden af Guds ord, hvor ydmyg og sagtmodig den er, og i almindelighed, hvor oprigtig, redelig og alvorlig den er i sin christendom? I alle saadanne ting forsøges den, og lærer at kiende sig selv. Ach! hvor høyt fornødne, og hvor gavnlige ere HErrens tugtel-

telser og hiemsøgelser, til at føre en siel ind i sig selv, og at ydmyge og bøye den for Gud? Derved klares og luttres den, og gjøres udvalgt i elendigheds ovn. Ikke at lidelsen selv formaaer saadant. Nej, uden i saa vidt den gior os bequemme, villige og begierlige til at høre Guds ord, ydmyge og alvorlige i bønnen, og begierlige efter en sand, bestandig og velgrundet trøst, naar vi see for øyne, og erfare, hvor forfængelige og ubestandige alle verdens riigdomme, vellyster og herligheder ere, hvor aldeles ingen sand hvile de kand give for vore siele, og at alle mennisker ere løgnere, og intet creatur findes, som nogen bør eller kand bygge paa. Da bliver JEsus og hans naade os des dyrebarere, helst om vi tilforn have begyndt at kiende og troe paa ham, at elske ham, og at være begierlige efter at tækkes ham, og at staae i hans samfund. Da blive saadanne tugtelser forsøgelser, og erindringer endnu langt kraftigere og gavnligere til at rense og luttre, til at bøye og ydmyge, til at drive til bøn og aarvaagenhed, til troe og alvorlighed, til forsigtighed og lydighed. O! kiere siele, lader os vel agte paa dette HErrens øyemerke, at vi ey nogensinde skulle slaaes eller tugtes forgiæves, paa det vi ikke i steden for den herlige frugt og velsignelse, vi skulde have deraf, maae drage Guds vrede og hevn over os, og hand omsider maatte sende et tørt vær, ikke til at kaste eller rense, men til at forstyrre og forderve. (Jer. 4, 11. sqq.)

Den anden Deel.

Vader os nu II. høre: Hvorledes HErren omsider søger at udføre os af alle saadanne lidelser og trængseler, og at frelse os. Vi have hørt det af HErrens mund ved Jeremiam, at dette er hans sidste øyemerke med sine tugtelser, at hand vilde frelse os. Aftroe dit hierte fra ondskab, siger hand, paa det du kand frelses. Merker det, at trængselen i sig selv ikke gior nogen salig. Mange tænke, fordi de maae lide noget, saa ere de strax vor HErres kors-dragere, og de maae nødvendig blive salige. Mange misbruge HErrens ord, naar hand siger Aab. 3, 19. Hvilkesomhelst jeg elsker, dem straffer og tugter jeg, sluttende deraf, at de maatte jo visselligen staae i naade hos Gud, naar de lide eet og andet. Men de forglemme de sidste ord af verset: derfor vær nidkier og omvend dig. Tænk ikke du hyklere, at du derfore er et Guds barn, at du straffes og tugtes for dine synders skyld, naar du derhos dog farer fort i dine lyster, vantroe, ulydighed, og forfængelige, kiødelige veye. Veed du ikke, at Guds godhed skal lede dig til omvendelse? Rom. 2, 4. Naar det er skeet, da først faaer du ret deel i Guds kierlighed, og da kand du frelses, naar du aftoer dit hierte fra ondskab. Naar derfor David i vor text siger: Men du udførde os til at vederqvæges, saa er dette at forstaae, efterat HErren havde opnaaet sit øyemerke med sine forsøgelser og tugtelser; hvilket hand og klarligen giver tilkiende i de forhen anførte ord: Du haver

ver klaret os, ligesom sølvet bliver klaret. Altsaa havde HErrens tugtelser ikke været forgieves anvendte paa dem. Den vederqvægelse, som David taler om, skeer paa mange maader, og i adskillige grader. Den første er, at HErren udfører igien, og gior ende paa fristelsen, saa man det kand taale. Hand døder, og giør levendes; nedfører til helvede, og fører op igien. Hand giør fattig og riig; hand nedtrykker, og igien ophøyer. 1 Sam. 2, 6. 7. Hand saarer, og forbinder, hand slaaer, og hans hænder lægge. Hand frelser i sex bedrøvelser, og i syv skal intet ont røre os. I hunger befrier hand fra døden; og i stridd fra sverds vold, o. s. f. Job. 5, 18 sqq. Dog bliver det ikke derved, at hand alleneste udfører af trængselen, og af smelte-ovnen, men hand udfører os, til at vederqvæges. Hand lader os høste en velsignet frugt af vore lidelser, og giver dem retfærdigheds fredsommelige frugter, som deri ere øvede. Ebr. 12, 11. Naar de nemlig nokſom ere ydmygede, og drevne til aarvaagenhed og bøn, naar de have lært, at vende sig til HErren i deres nød, og inderlig at paakalde hans navn, naar de have fornegtet verdens og creaturenes falske tilflugt og trøst, naar de have ladet syndens kierlighed fare, og nu have hengivet hierte, siel og sind i reen kierlighed til den HErre JEsum; da skenkes dem overflødig trøst, og de smage og see aabenbarligen, hvor from HErren er, og hvor vel alting har været meent. Da komme de i en salig og kraftig samfund med den HErre JEsu, og hand kand des rigeligere glæde og velsigne dem

med

med naade og fred, med liv og salighed. Da heder det: Gud, hvor dyrebar er din miskundhed, og menniskens børn skal haabes under dine vingers skygge. De skal blive drukne af dit huses fedme, og du skal skienke dem med dine vellysters strøm. Thi hos dig er livsens kilde, og i dit lys skal vi see lys. Ps. 36, 8. sqq. Kort at sige: Al den naade, synds forladelse, fred, glæde, trost, kraft, vext og forfremmelse i christendommen, nærmere forening og samfund med Gud vor Frelsere, som vi fores til formedelst HErrens hiemsøgelser, tugtelser, og ydmygelser, i det vi lære da ret og alvorligen at omvende os til HErren, og at legge vind paa en sand helliggiorelse, er at ansee som en vederqvægelse, naade og salighed, som folger paa lidelser og tugtelser, naar de retteligen anvendes til det øyemerke, hvortil den trofaste Gud har meent og tilskikket dem. Herved maae vi ydermere merke dette, at ligesom vi endnu har immerfort at kæmpe og stride mod synd og ureenhed, og vi letteligen, saa længe vi ere i kiødet, kand forraskes, forderves, og affores fra vor christendoms alvorlighed, og som vi altid bor fare fort med helliggiorelsen, og mere lade os rense fra kiods og aands besmittelser; saa pleyer og den naadige og vise Gud at fare altid fort med sine indvortes og udvortes tugtelser, deels for at bevare os fra lunkenhed, opblæselse, selvbehag og sikkerhed, deels for at paaminde os om at fare fort i vor christendoms alvorlighed, og at vi maae ret luttres og giores udvalte i elendigheds ovn. Paa det de, som nu ere bedrøvede i adskillige fristelser, maae glæ-

glæde sig; og deres troes prøvelse, som er kostieligere end det forgængelige guld, som dog prøves ved ild, kand findes til lof, og priis og ære, i JEsu Christi aabenbarelse. 1 Pet. 1,6.7. Derfor opfyldes dette ord ofte paa Guds børn, at de komme i ild og vand, og at de igien udføres til at vederqvæges. Jeg siger: paa Guds børn; thi om nogen ikke lader sig lede ved saadanne tugtelser til omvendelse, til bøn og alvorlighed, og til en sand hiertens rensels og lutrelse ved troens kraft, saa siger HErren: Hvorfore skulde J slaaes længere, efterdi J affalde des mere? Es. 1,5. Saadanne omkomme til sidst og fortæres af Guds retfærdige vrede, naar ilden optrændes i hans vrede, som skal brænde til det nederste helvede. 5 Mos. 32,22. Derimod den som ey frygter for de ting, hand skal lide, men anvender dem til det øyemerke, som nu er viist, og bliver troe indtil døden, den skal HErren omsider, naar hand er bleven prøvet, give livsens krone, som hand har lovet dem, som ham elske. Aab. 2,10. Jak. 1,12.

Tilegnelse.

Vader os nu staae lidet stille, og beskue os selv, hvorledes det har sig med os, og om de fleste af os ikke ere af det folk, som HErren slaaer paa, men de føle det ikke? Hvor ere omvendelsens værdige frugter? hvor er den aftoelse fra ondskab? hvorledes har enhver ydmyget og bøyet sig for den store Gud, og eftertænkt aarsagerne til sine og de almindelige hiemsøgelser, i og paa sig selv?

hvor-

hvorledes agter enhver paa alt det, som ham vederfares, hvorved hand tugtes og revses? Mon det er bleven til nytte, at HErren haver hiemsøgt os, og ere vi blevne deelagtige i hans hellighed, som Paulus siger? Ebr. 12, 10. Ere retfærdighedens fredsommelige frugter os skenkte? v. 11. Har HErren kundet udføre os til at vederqvæges? Maaskee de fleste ikke engang have lært, at antage alle lidelser, fristelser, trængsler og gienvordigheder som af HErrens haand! Ach! ja, de flestes omgængelse er jo aabenbar, og man seer for øyne, at den er, som den var, kiødelig, forfængelig, jordisk. O! hvor gierne er man kun byrden qvit, ja søger kun paa alle maader, at værge sig for lidelserne, og at kaste aaget af sig, som HErren vilde bøye os med? man raaber vel og en gang imellem til HErren, naar menniskelige og tit syndige midler til at undslaae sig for lidelsen, og frie sig fra angesten, armod, sygdom, forurettelse, forfølgelser, og andre saadanne af Gud tilskikkede prøvelser, ey ville hielpe, og beder, at Gud vil tage angesten, korset og noden bort; men man rænker neppe engang derpaa, hvortil det har været meent af Gud, og hvad for frugt det skulde have skaffet i vor christendom, til vor vetkafne omvendelse, ydmygelse, og rensele. Derfore maae endnu svarere domme og tugtelser, saa vel i almindelighed, som over enhver i særdeleshed, frembryde, om de haarde, stive og stolte hierter engang ret skulle bøyes, og annamme tugt. Og gid den trofaste Gud ikke skulde blive kied og træt af, at tugte og hiemsøge os i naade, og tage sit kierlige tugtes riis fra os; at vi ikke omsider skulde straffes i hans vrede,

og

og fortæres af hans vredes ild, som brænder til det nederste helvede, naar vi endeligen have opfyldt vor syndsens maal! O! hører det, I frekke og stolte, I lunkne og sikre, I vellystige og overdaadige, I gierige og uretfærdige, I vredagtige og hevngierige, I letsindige og forfængelige gemytter! og tager HErrens tugtelser fremdeles bedre til hierte, og aftoer eders hierte fra ondskab, at I kand frelses. Men I, kiere siele, som elske HErrens tugt, og gierne ydmyge eder under Guds vældige haand, glæder eder derved, at I kand høste saa mange herlige og salige frugter af eders lidelser. Erindrer eder flittig Salomons ord, af Ordsp. 3, 11. 12. Min søn, bortkast ikke HErrens tugtelse, og kiedes ikke ved hans straf. Thi HErren straffer den, som hand elsker, og haver behagelighed til ham, som en fader til en søn. Lader det være eders eneste bekymring, ey at maatte blive fri for nogen af HErrens revselser, men at enhver lidelse, hiemsøgelse og tugtelse maa naae og have den frugt, og udrette det hos eder, hvortil den er sendt af Gud; og værer saa visse derpaa, at, naar HErren faaer naaet sit kierlige og hellige øyemerke med eder, saa skal hand udføre eder til at vedergvæges, ja omsider frie eder fra al ond gierning, og frelse eder til sit himmelske rige, hvorfore I skalære ham, baade nu og i al evighed.

Naadige og trofaste Gud! lad denne erindring udaf dit sandheds ord ikke være giort forgieves til nogen af alle dem, som høre den. Giv enhver af os viisdom

og

og naade til, at erkiende, hvilket dit hellige øyemerke er, i alle de ting, du lader os vederfares, og i alle dine tugtelser og forsøgelser; og lad os saa have den nytte og frugt deraf, som du skikker dem til, at vi omsider maae evindelig prise dig for alle dine miskundheder og trofasthed imod os. Hør os for Christi skyld, Amen.

Paa Alle Helgenes Dag.

Hvad for beskaffenheder der findes hos dem, som ville i og formedelst JEsum erlange saligheden.

Naadigste og barmhiertigste Gud, og trofaste Frelsere JEsu Christe! du som vil, at alle menniskr skal blive salige, og komme til sandheds erkiendelse, lær os selv ved din gode Aand, hvilken den vey er, som trækkes dig, og paa den vi kand finde hvile for vore siele. Lad os ey længere vandre efter vore egne tanker, paa en vey, som ikke er god; men før du os selv til din himmelske sandheds rette og kraftige erkiendelse, at vi saa og maae faae deel i den saligheds, som du har lovet alle dem, som dig elske, og af gandske hierte indtil enden vandre i dine veye. Hør os for din evige kierligheds og miskundheds skyld. Amen.

Elske-

Elskelige i HErren! Det er et klart vidnesbyrd om menniskenes dybe fordervelse, at de, da de aabenbarligen ere afvigede fra sandheds og fredens vey, og vandre efter deres egne tanker vaa en vey, som ikke er god, som HErren siger om Israel, Esa. 65, 2. dog tænke, og stivt indbilde sig og andre, at de ere Guds børn, at der er idel fred, og ingen fare, og at de ere i en Gud behagelig og salig tilstand. Dette bliver til en snare for den arme, blinde og vanvittige hob, som gierne udvæller sig den vey, som best anstaaer den gamle Adam, og ey koster for megen kamp og strid. Derfore kloger HErren over Israels Propheter, og dem, som lægte hans folkes daatters skade, som den havde været ringe, og sagde: Fred, fred, dog der var ikke fred; Jer. 6, 14. ligesom hand tilforn havde klaget derover ved Esaiam, og advaret sit folk for saadant bedrageri, naar hand siger Esa. 3, 12. Mit folk, de som prise dig salig, de forføre dig, og forstyrre den vey, som du skal gaae paa. Vort eget fordervede kiød og blod er tilbøyeligt nok til, at hykle for os, og at giøre os sikkre og trygge i vore egne veye, at vi skal haabe og tænke det beste om os selv, og vor tilstand; og enhver ugudelig og hykler er rede til, at signe sig i sit hierte, og at sige: det skal gaae mig vel, dog jeg vandrer, som mit hierte tykkes. 5 Mos 29, 19. Komme nu saadanne menniskers dertil, som staae i anseelse, kaldes kloge, lærde, oplyste menniskers som vel vide, hvad ret er, som jo og tænke at blive salige, saa vel

som andre, og troste disse hykkelske, letsindige og kiødelig-sindede gemytter, og prise dem salige for deres udvortes andagts, og een og anden god-skinnende giernings og udvortes dyrkelses skyld, saa give de sig gierne og med glæde til roe, og lade sig derved aldeles dysse i søvn, saa at ingen, som foreholder dem den fare, de staae udi, og hvor nær de ere ved helvede og fordervelse, hores eller troes af dem. Saa gik det fordum Israel, som var selv tryg og sikker, og ey horde eller boyede sit øre, men vandrede efter sit eget raad, efter sit onde hiertes fortredelighed. (Jer. 7, 24.) De bleve endnu langt mere deri styrkede, og forhærdede, da de falske Propheter og Præster priiste dem salige, hvorover HErren forer et bittert klagemaal i Jer. 23, 9. 11. sqq. Særdeles heder det v. 14. De omgaaes med løgn, og styrke de ondes hænder, at de skal ikke omvende sig, hver fra sin ondskab, o. s. f. og atter v. 15. sqq. Af Propheterne i Jerusalem er øyenskalkhed udkommen i det gandske land. Saa sagde den HErre Zebaoth: Hører ikke paa Propheternes ord, som spaae eder, de bedrage eder, de skal prædike deres hiertes syn, ikke af HErrens mund. Som sige flux til dem, som foragte mig: HErren haver talet, I skal have fred; og de sige til hver, som vandrer i sit hiertes stivhed: Der skal ingen ulykke komme over eder. Derfor siger HErren ved Esaiam: De forstyrre den vey, som du skulde gaae paa. Thi de vare da ubekymrede om, at høre om en bedre og rigtigere vey, da den vey, som de havde udvalgt sig, var langt behageligere for kiød og

blod,

blod, og de paa denne indbildte sig, og lode sig indbilde, at blive salige. Derfore holdte de det for idel logn og bedrageri, hvad de sande HErrens Propheter i HErrens navn vidnede for dem, som Jeremias klager cap. 20, 7.8. **Jeg er dagligen til latter, hver bespotter mig. Thi naar jeg taler, maa jeg skrige, og raabe om vold og ødeleggelse; thi HErrens ord er bleven mig dagligen til forhaanelse og til spot.** Og naar HErren end paa det kierligste lokker og overtaler dem til, at betænke sig engang, og at staae engang stille paa veyene, og see til, og spørge **hvor den gode vey mon være, at de maatte vandre paa den, og finde hvile for deres siele;** saa sige de reent ud: **Vi vil ikke gaae.** Jer. 6, 16. Og naar hand ved sine vægtere, som hand havde sat over dem, raaber, **at de skal give agt paa trompetens lyd, at de kunde vogte sig for fienden, og undflye ulykken og forderyelsen,** da sige de: **Vi vil ikke give agt derpaa.** v. 17. Seer, kiere siele! saaledes er et hvert naturligt og kiødeligt menniske til sinds, forend det retteligen bliver bøyet og ydmyget ved HErrens ord, som opvækker de sikkere af søvnen, forskrekker de trygge, og knuser de stive og haarde hierter. Ach! hvor mange iblant os prise sig selv salige, og lade sig prise salige, holde sig selv, og holdes af andre for Guds børn, og sande Christne, som ere arvinger til himmel og saligbed, skiønt de aldrig endnu ret have kiendt fredens vey, langt mindre vandret paa den! Hører dog, og staaer engang stille paa eders veye, hører af JEsu mund, hvilken den gode vey er, paa hvilken I i sand-

hed kand finde hvile for eders siele, og blive salige. Hand siger os det reent og tydeligt nok, hvo der er i sandhed salig, eller ikke: Lader os overveye det med hverandre, hvad denne hoyeste sandheds mund lærer os, og af vor text betragte: Hvad for beskaffenheder, der findes hos dem, som ville i og formedelst JEsum erlange saligheden. Den trofaste Freisere give os selv sin Aand og naade dertil, at vi maae retteligen forstaae hans hellige villie, og hans trofaste raad til vor salighed, for sin barmhiertigheds skyld, Amen.

Texten.

Matth. Cap. V. v. 1-12.

Men der hand saae folket, gik hand op paa et bierg, og der hand havde sat sig, gik hans disciple til ham. Og hand oplod sin mund, lærde dem, og sagde: Salige ere de fattige i aanden; thi himmeriges rige er deres. Salige ere de, som sørge; thi de skal husvales. Salige ere de sagtmodige; thi de skal arve jorden. Salige ere de, som hungre og tørste efter retfærdighed; thi de skal mættes. Salige ere de miskundelige; thi de skal faae miskundhed. Salige ere de rene af hiertet; thi de skal see Gud. Salige ere de fredsommelige; thi de skal kaldes Guds børn. Salige ere de, som lide forfølgelse for retfærdigheds skyld; thi himmeriges

rige

rige er deres. Salige ere J, naar man bespotter og forfølger eder, og taler alt ont mod eder for min skyld, og lyver det. Glæder og fryder eder; thi eders løn skal være megen i himlene: thi de have saa forfuldt Propheterne, som vare for eder.

Det som David til sin tiid vidner, at de ere salige, som vandre af gandske hierte efter HErrens ord og vidnesbyrd i Mose lov, naar hand siger: Psalm. 119, 1-3. Salige ere de, som leve frommeligen, de som vandre i HErrens lov. Salige ere de, som holde hans vidnesbyrd; de ham søge af gandske hierte. Ja de, som gjøre ikke misgierning, men vandre paa hans veye; det maae vi endnu mere sige om dem, som vandre efter JEsu ord og vidnesbyrd, og i de veye, som hand viser os paa, eftersom hans veye ere deylige veye, og alle hans stier ere fred. Ordſ. 3, 17. Og det bør vi des mere at agte for en uryggelig sandhed, at den alleneste er ret salig, der vandrer i JEsu veye, da hand selv priser dem salige, som er det trofaste og sande Guds vidne, og vor eneste saliggiørelsens Fyrste, som Paulus kalder ham, Ebr. 2, 10. men derimod raaber vee over dem, som ikke vandre i disse veye, i Luc. 6, 24. sqq. Vi ville strax vende os nærmere til JEsu ord, og efter vort forset af dette Evangelio betragte:

Hvad for beskaffenheder der findes hos dem, som ville i og formedelst JEsum erlange saligheden.

I. Hvilke beskaffenheder der findes hos dem, der i og formedelst JEsum ville erlange saligheden.

II. Deres salighed, som disse beskaffenheder findes hos.

HErre JEsu! forbarme dig over os alle, at vi maae lære at kiende din vey, og tillige, hvor salige alle de ere, som vandre derpaa troligen og indtil enden; og leed os ved din gode Aand paa denne din vey til salighed. Amen!

Afhandling.

Den første Deel.

Saar vi nu I. betragte: hvad for beskaffenheder der findes hos dem, som ville i og formedelst JEsum erlange saligheden, saa merke vi hvorledes hand strax viser os til den af ham ellers saa ofte forelagte omvendelsens og troens orden, i det hand kræver allerforst fattigdom i aanden, sorg over synden, sagtmodighed, og hunger og tørst efter retfærdighed, hvorpaa hand kræver den sande omvendelses og troes retkafne frugter i levnet og lidelser, som ere barmhiertighed, hiertets reenhed, fredsommelighed, og frimodighed i at lide forfølgelse for retfærdigheds skyld. Men lader os betragte hver i sær af disse vigtige egenskaber, som skal findes hos en sand Christen, og hvorledes vi skal begynde at komme paa den rette vey, og siden gaae frem derpaa. (1) Allerforst pri-

ser

ser Frelseren dem salige, som ere fattige i aanden. Det naturlige, u-omvendte og ubodfærdige menniske er i sig selv stolt, riigt og mæt, og veed ikke, at det er elendigt, jammerligt, fattigt, blindt og nøgent. Aab. 3, 17. Det kiender hverken synden ret, og dens vederstyggelighed for Gud, ikke heller, hvor aldeles det heel igiennem i siel og legeme dermed er besmittet. Thi omendskiønt saadan en kand have lært af sin catechismo, at hand er undfangen og født i synd, og har overtraadt alle HErrens bud, og ikke kand holde Guds lov, og dermed har fortient Guds vrede og unaade, timelig straf og evig fordommelse, saa er det dog gandske en anden ting, at vide disse ting efter udvortes kundskab, og af sine grove hedenske gierninger og lovens prædiken at have nogen slags overbeviisning derom, at man er en syndere, og atter en anden ting, at finde og fole med smerte, angest og forskrekkelse sit hiertes inderste fordervelse, og sin naturlige tilstands store vederstyggelighed for Gud. Hvor dette kiendes, der skeer det, som Jakobus siger til hyklere og tvesindede menniske, at deres latter omvendes til graad, og deres glæde til bedrøvelse. Jac. 4, 9. Det frekke, letsindige væsen, den sikkerhed, den lunkenhed og efterladenhed i bønnen, de undskyldninger, og at man gior sine synder gierne ringe, og saa let og snart kand troste sig selv, er et aabenbar beviis derpaa, at man ey har lært at kiende synd som synd. Men hvor den ret kiendes, foles og fornemmes, hvor man med opladte øyne begynder at see, hvor ilde synden har tilredt os, og hvilket ulykkaligt skilsmisse den har giort, og fremdeles i al

evighed vil giøre imellem os og vor Gud, hvis vi ikke finde nogen vey til at reddes og frelses derfra, hvor man seer og merker, at hverken vi selv eller noget creatur i himmelen eller paa jorden kand frie os fra dette dods legeme, der bliver man ret elendig, jammerlig og fattig i sig selv, da man seer, hvor blind og nøgen, ja hvor vederstyggelig og fordømmelig man er for Gud. All armod og elendighed i verden er som intet for saadan siel, som ret kiender og foler denne sin elendighed, og den skulde gierne findes villig til, at underkaste sig al lidelse, jammer og nød i verden, om den dermed kunde blive sin byrde qvit. Den seer ey allene, at den intet got har at vise frem for Gud, og at den har besmittet sin samvittighed med mange syndige tanker, ord og gierninger, med at giøre det onde, og lade det gode; men den erkiender, at det gandske hoved er sygt og det gandske hierte er svagt, fra fodsole og indtil hovedet er intet heelt, Esa. 1, 5. 6. og den seer nu, at hiertets inderste grund er efter den naturlige fodsel og tilstand gandske fordervet, ureen og forfængelig, gienstridig, uduelig, ja ulægelig, om ikke HErren selv vil see dertil, og forbarme sig. Seer, kiere siele, denne er den fattigdom i aanden, som HErren kræver, og hvor den er i sandhed, det er, hvor sielen ved saadan sin elendigheds erkiendelse og følelse, er retskaffen bøyet og ydmyget for Gud, der er allerede sielen i en beredelse til saligheed. Ikke at denne vor fordervede tilstands erkiendelse i sig selv kand giøre os salig, ligesaa lidet som en syg derfor er karsk, for den kiender sin sygdom og nød ret; men fordi saadan en siel gierne vil læges,

søger

søger JEsum alvorlig i sin nød, og antager hans naade til sin lægedom med stor begierlighed og glæde, og anvender den til sin frelse og salighed; hvilket uden saadan aands fattigdom ikke kand skee. Ja endogsaa findes denne aandelige fattigdom hos dem, som ere sande Guds born, og i naade-standen; at de kiende, at al deres salighed er af Christo allene, og ikke af dem selv. Paa saadan aands fattigdom følger nu i vores Evangelio (2) **Sorg for synden**, eller den **bedrøvelse efter Gud**, som gior omvendelse til saliggiørelse, som man ikke fortryder. 2 Cor. 7, 10. Som syndens erkiendelse og fornemmelse er, saa er og den derpaa følgende bedrøvelse. Det letsindigste verdens barn har vel og bedrøvelse undertiden, endogsaa for syndens skyld. Det er bedrøvet enten for den dermed følgende skam, skade og fortred, eller og vel undertiden af samvittigheds pine, og frygt for lovens forbandelse og fordømmelse. Men alt dette hør endnu kun til den **verdens bedrøvelse, som giør døden**, hvorved et menniske dog kand fare immerfort i synden; thi saa snart som den skam og skade er borte, eller glemt, som forvoldes ved synden, saa snart er og den frygt for at synde borte. Ja den frygt for helvede, og den deraf foraarsagede bedrøvelse varer ofte neppe et øyeblik, og bringer ikke noget ret had til synden med sig, langt mindre en sand hiertens forandring. Derfore søger Guds Aand, formedelst den forhen beskrevne retskafne syns kundskab og aands fattigdom, at knuse det haarde hierte, og giøre synden ret til en utaalelig byrde for os. Man sørger da ikke mere for nogen udvortes skams eller fortreds skyld, hvilken

man kiender sig værdig nok til at lide, ikke heller for at man frygter sig for menniskens straf, som man da gierne underkaster sig, ja ikke engang saa meget, fordi man frygter for helvede og fordommelse, som at man har fortornet den naadige og hellige Gud, og giort sig stinkende og vederstyggelig for hans øyne, og skilt sig ved hans venlige og kierlige samfund formedelst den heslige og skammelige synd, og de urene, kiødelige og forfængelige lyster; og fordi man har forvoldet den kiere Frelsere saa store og svare lidelser og piinseler, ja helvedes angest og smerter formedelst sin egen og denne verdens urene kierlighed. Denne bedrøvelse gior en siel ret leed og kied af synden, og at den bliver os ret til en byrde, som vi længes inderligen efter at befries for. Saadanne blive ogsaa ved den orden beredte til salighed, ikke at bedrøvelsen i sig selv er en salighed, men for den gior omvendelse til saliggiørelse, som os ikke fortryder. Saadan bedrøvelse bliver ogsaa ved, naar man er kommen i naade-stand. Herpaa folger (3) den spagfærdighed, eller sagtmodighed, som JEsus kræver. Saa længe som et menniske gaaer frem i sin blindhed og sikkerhed, og ey ret kiender synden, mindre bær sorg for synden, saa længe er der et frekt og ubrudt væsen hos det; og det er hverken ret bøyet for Gud eller menniske. Men denne naturlige haardhed og frekhed falder nu bort, og man gaaer nu kraaget, og heel saare nedbøyet. Ps. 38, 7. Saadan sørgende siel er ikke længer haard, paastaaendes, selvraadig eller trodsig imod noget menniske, langt mindre imod Gud. Den lader alting sig befalde, lader gierne alting

gaae

gaae over sig, og setter sin mund i støven, om der maaskee endnu er haab til. Begr. 3, 31. Den venter i stilhed, om den, som har giort bedrøvet, vil igien forbarme sig efter sin store miskundhed. v. 32. Den knurrer og klager ikke, og er ey heller ilde til freds med HErrens tugtelser; og om den end trykker sig, og bruser i ham, saa stiller den sig dog igien, og bier efter HErren. Thi den erkiender, at alting kommer an paa hans forbarmende kierlighed, og den er intet værd, og duer til intet. Omendskiønt nu saadan tilstand synes den elendigste, og er foragtet hos alle verdens stolte og frekke menniskер, omendskiønt saadan siel maa lade sig alt befalde, og alt gaae over sig, hvad Gud og menniskер, saa at sige, bære paa den; saa er den dog i den rette orden til salighed, fordi den er ret bequem til at antage Guds naade, og nu kun reenligen vender sine øyne, uden egen bemøyelse, selv-udvaldte veye, selvbehag og selvraadighed, til HErren og hans forbarmende kierlighed. En sand Christen er ogsaa altid spagfærdig, og aflegger aldrig denne beskaffenhed. Og derefter nævner JEsus (4) hunger og tørst efter retfærdighed. Den Hellige Skrift taler i særdeleshed om to slags retfærdighed: den ene er den, som kommer af JEsu Christi troe, til alle og over dem alle, som troe, Rom. 3, 22. som skenkes uforskyldt til alle bodfærdige og troende syndere, nemlig den retfærdighed, som os tilregnes uden gierninger, for Christi gienløsnings skyld, der har for os opfyldt al retfærdighed, at, ligesom ved eet menniskes ulydighed ere blevne mange syndere, saa skulde og mange

ge vorde retfærdige ved denne enes lydighed, Rom. 5, 19. der er bleven giort af Gud til synd for os, paa det vi skulde vorde Guds retfærdighed i ham. 2 Cor. 5, 21. Den anden retfærdighed, som Skriften taler om, er den, som bestaaer i lydighed efter loven, der et menniske gior, hvad ret og behageligt er for Gud, og vandrer i alle HErrens bud og skikke ustraffeligen, Luc. 1, 6. og øver sig selv, altid at have en uskadt samvittighed, baade hos Gud og menniſken, Ap. G. 24, 16. og lever tugteligen, retfærdeligen og gudeligen i denne verden. Tit. 2, 12. Endskiønt nu Frelseren, naar hand fordrer af sine en hunger og tørst, det er, en inderlig, hiertelig længsel og atraae efter retfærdighed, særdeles mener den retfærdighed, som hand selv skenker os, for hvilken at erlange Paulus agtede alting for skade og skarn, for JEsu kundskabs ypperligheds skyld, at hand maatte findes i ham, og have den retfærdighed, som kom formedelst Christi troe; Phil. 3, 8. 9. saa bor dog den længsel, begierlighed og ombyggelighed for at tækkes og tiene Gud af gandske hierte, her ikke udelukkes. En siel, som er bleven fattig i aanden, af hiertet sørger for sine synder, og er i alle maader retskaffen boyet og ydmyget for Gud, og har annammet den retfærdighed, som kommer af JEsu Christi troe, den længes ogsaa inderligen efter, at komme i saadan retfærdig og hellig tilstand, i hvilken den kand tækkes Gud. Den erkiender nok, at den umueligen kand naaes ved egne gierninger, kræfter og bemøyelser. Derfor, naar den hører af Evangelio om den forsoning ved JEsum,

sum, og den fuldkomne retfærdighed, som Gud skenker dem, som troe, i JEsu blod og død, saa længes den intet i verden saa saare efter, som at ifores med denne retfærdighed, og, som Paulus siger om sig, at vinde Christum, og findes i ham, for at faae deel i den retfærdighed ved troen af Gud. Derfore agter den nu al sin egen gierning, udvortes dyrkelse, og alt andet, hvorudi den tilforn har søgt retfærdighed, for skade og skarn mod JEsu kundskabs ypperlighed, (Phil. 3, 3-8.) og trænger saa længe ind til JEsum med bøn og troe, til den i sandhed finder, at den er tagen til naade i den elskte, Eph. 1, 6. og har faaet forløsning ved hans blod, som er syndernes forladelse, efter hans naades riigdom. v. 7. Dog saadant menniske, som er kied af synden, og føler dens byrde ret, og i saadan sin siele-nød har lært at søge JEsum af gandske hierte, ey til et ondskabs skiul, men til en sand lægedom, det kand umueligen i letsindighed vende sig til syndens tieneste paa nye igien. Ney, men nu der er bleven friet fra synden, da er det bleven retfærdighedens tiener, Rom. 6, 18. ja Guds tiener, som har sin frugt til helliggiørelse. v. 22. Nu begynder det ret for alvor at vandre i et nyt levnet, v. 4. og da det er forløst af sine fienders haand, saa tiener det nu herefter Gud uden frygt, i hellighed og retfærdighed alle sine lives dage. Luc. 1, 74. 75. Ja den saliggiørende naade, som saadan en er bleven deelagtig udi, oplærer den fremdeles til at forsage al ugudelighed og de verdslige begieringer, og leve tugteligen, retfærdeligen, og gude-

gudeligen i denne verden. Tit. 2, 12. Hvis det ikke følger med denne troe og trøst af Christi retfærdighed, saa er det idel bedrageri. Børn lille, siger Johannes, ingen forføre eder. Hvo som gior retfærdighed, er retfærdig, som hand er retfærdig. Hvo som gior synd, er af dievelen, thi dievelen synder af begyndelse. Dertil er Guds Søn aabenbaret, at hand skulde løse dievelens gierninger. Hver den, som er født af Gud, gior ikke synd, thi hans sæd bliver i ham, og hand kand ikke synde, thi hand er født af Gud. Derudi ere Guds børn og dievelens børn aabenbare. Hver den, som ikke gior retfærdighed, er ikke af Gud, og hvo som ikke elsker sin broder. 1 Joh. 3, 7-10. Disse nu, som saaledes inderligen længes efter, at findes retfærdige for Gud, og at faae deel i Christi retfærdighed, og siden ved Christi kraft at vandre i et helligt og retfærdigt levnet, dem priser JEsus salige; efterdi denne længsel vidner om deres bodfærdigheds og troes oprigtighed, og det er just saadanne, dem JEsus har lovet sin naade. Men at vi jo skal vide, at det ikke skal blive herved, at vi i vor elendigheds veemodige erkiendelse have bøyet os for Gud, taget vores tilflugt til JEsum, og troet paa hans navn, men at vor omvendelse og troe nu herefter skal ogsaa vise sig i et helligt levnet i sandhed og kraft, saa setter JEsus (5) dertil: Salige ere de mistundelige, eller de barmhiertige. Det er umueligt, at en siel, som har annammet naadens og retfærdighedens gaves overflodighed saa uforskyldt ved JEsu blod og død, skulde endnu, (saa læn-

længe nemlig den bevarer naaden,) være haard, ukierlig og ubarmhiertig imod sin næste, i hvo det er, ven eller fiende. Thi erkiende vi, at vi og have fordum været uvise, ulydige, vildfarende, have tient begieringer og adskillige vellyster, have vandret i ondskab og avind, været hadelige og hadet hverandre, og ere allene ste frelste ved Guds vor Frelseres fromhed og kierlighed til menniskene, v. s. f. saa kand vi ikke besporte nogen, eller være kivagtige, men blive milde, og som bevise al sagtmodighed mod alle menniſker. (Tit. 3, 2-5.) Ere vi i sandhed antagne af JEsu iblant Guds udvalgte, hellige og elskte, saa iføre vi os og hiertelig barmhiertighed, fromhed, ydmyghed, sagtmodighed, langmodighed, og fordrage hverandre, og tilgive hverandre indbyrdes, som Christus tilgav os. Ja vi iføre os over alting kierligheden, som er fuldkommenheds baand. (Col. 3, 12-14.) Saa tage vi os ey allene de helliges nød an, og laane saadanne gierne herberge; men vi velsigne og dem, som os forfølge, og bande ikke. Vi glæde os da med de glade (nemlig i HErren,) og græde med de grædende (fornemmelig som græde over deres synd og elendighed,) v. s. f. Rom. 12, 13-15. Saa betale vi ikke nogen ont med ont; men have omsorg for det gode for alle menniſkers aasyn.. v. 17. Saadanne priser JEsus salige, thi de blive altid Guds og deres Frelseres sind mere ligedannede, og skal saaledes vorde deres Faders børn, som er i himlene. Matth. 5, 44-45. sqq.

44. 45. sqq. Den som saaledes søger, at bevise sin troe i barmhiertighed imod sin næste, den søger og (6) at beflitte sig i alle ting paa en ret hiertens reenhed. Det er troens art, at, som den virker formedelst kierlighed, Gal. 5,6. saa renser den og hierter, Ap. G. 15,9. fra syndens og verdens kierlighed. Ja jo mere en siel ved troen lærer at kiende Gud sin Frelsere, jo mere søger den, at vorde ham i alle maader liig, paa det den maa være værdig til at staae i hans samfund, som Johannes siger: Den der haver dette haab til ham, den renser sig selv, ligesom hand er reen. 1 Joh. 3,3. Den der fatter de store forjættelser, om at have Gud til en Fader, og at være hans barn, den renser sig selv fra al kiøds og aands besmittelse, og søger at fuldende helligheden i gudsfrygt. 2 Cor. 7,1. Den som annammer de største og dyrebare forjættelser, som os ere givne, at vi skulle blive deelagtige i den Guddommelige natur, den flyer og den forkrænkelighed, som er i verden i begierlighed. 2 Pet. 1,4. Den døder sine jordiske lemmer, horerie, ureenhed, blodagtighed, ond lyst, gierighed, og andre saadanne urene affecter og lyster, og betragter de ting, som ere oven til, hvor Christus er, Col. 3,2-5. og lader hierter være der hvor hans liggende fæer. Matth. 6,21. Den aflegger det gamle menniske efter den første omgængelse, som forderves efter vildfarelses begieringer; og fornyes i sit finds aand, og ifører sig det nye menniske, som er skabt efter Gud i retfærdighed og sandheds helligheds. Eph. 4,22. sqq. Ja den gaaer

ud,

ud, og fraskiller sig, og vil nu ikke mere røre noget ureent, 2 Cor. 6, 17. paa det den kand tækkes Gud i alle ting. Saadanne priser JEsus salige, fordi de altid mere blive skikkede til en fuldkommen samfund med den rene og hellige Gud. Af saadanne kræver JEsus, (7) at de skal og være fredsommelige, eller som det grædske ord lyder: Fred-gjørere. Saadanne ere ret skikkede til, at formane andre, fordi de selv ere fulde af al godhed. Rom. 15, 14. De have draget bielken af deres eget øye, og bør nu see til, at drage skæven af deres broders øye. Matth. 7, 5. De ere nu i sandhed omvendte, og bør nu styrke deres brødre. Luc. 22, 32. De bør nu være gode huus-holdere over de adskillige naade-gaver, som de have faaet, ogsaa i at omvende syndere fra deres veyes vildfarelse, og frelse deres siele fra døden. 1 Pet. 4, 10. Jak. 5, 19. 20. De ere de aandelige, som kand hielpe dem til rette med sagtmodigheds aand, som forraskes af nogen brøst. Gal. 6, 1. De kand og bør formane og opbygge hverandre; ja paaminde de uskikkelige, trøste de kleinmodige, ophielpe de skrøbelige, og være langmodige mod alle. 1 Thess. 5, 11. 14. Disse ere de stærkere, som kunde bære de vanmægtiges skrøbeligheder, dog saa, at de derhos ey behage sig selv. Rom. 15, 1. Seer, disse ere de rette freds-stiftere, som hielpe med til Christi riges udbredelse, og at mange siele maae blive deelagtige i den naade og fred, som de selv have faaet deel udi; hvorved de da og beredes til indbyrdes fred med alle Guds børn, og aandens samfund i Christo JEsu.

Saadanne priser JEsus salige, fordi de have Guds deres Frelseres sind, der gierne vil, at alle skulle blive salige, og komme til sandheds erkiendelse. ꝛc. 1 Tim. 2, 1-4. Endeligen (8) vil og JEsus have, at saadanne sande Christne og Christi efterfølgere ogsaa skal følge ham efter under lidelsen, og ved ingen gienvordighed, trængsel eller forfølgelse lade sig afføre fra retfærdigheds vey. Derfor priser hand dem salige, som lide forfølgelse for retfærdigheds skyld, som bespottes, og tales ilde om for hans skyld. Intet høyere eller ædlere, end som troskab, og bestandighed paa en god vey. Hvorfore og Christus kun har lovet livsens krone til dem, som ere ham troe indtil døden. Aab. 2, 10. Men skal en sand Christen bevise sig troe, saa bør hand ingenlunde frygte for de ting, hand skal lide. Discipelen er ikke over Mesteren, og ey tieneren over sin Herre. Have de da kaldet Huus-Herren Beelzebub, hvor meget mere skal de kalde hans tienere saaledes? Matth. 10, 24. 25. Derfore siger JEsus os det forud: J skal hades af alle for mit navns skyld; men hvo som bliver bestandig indtil enden, hand skal vorde salig, v. 22. og formaner sine discipler, at de ikke skal frygte for dem, som ihielslaae legemet, men ikke kand slaae sielen ihiel. v. 28. Her er ingen forskiel, alle de, som vil leve gudeligen i Christo JEsu, skal forfølges. 2 Tim. 3, 12. Hvo som derfor elsker sit liv, skal miste det, men hvo som hader sit liv i denne verden, skal forvare det til et evigt liv. Joh. 12, 25. Og saadanne priser JE-

sus

sus salige, fordi de ikke hensnige sig selv fra ham igien til fordervelsen, Ebr. 10,39. ey heller med Demas faae kierlighed igien til denne verden, 2 Tim. 4,10. men blive varagtige hos ham i al trængsel og gienvordighed.

Den anden Deel,
tillige med
Tilegnelsen.

Vader os endnu høre noget II. om deres saligheds, som disse beskaffenheder findes hos. Her var aldeles meget at sige, dersom vi kunde nøye overveye alle de dyrebare forjættelser, som den trofaste Frelsere i vor text tillegger saadanne siele. Dette maae vi i særdeleshed vel agte paa, at ved en hver egenskab tillegger og lover Christus dem, som i og formedelst ham erlange saligheden, større og større forjættelser, endskiønt den mindste af dem er alt meget stor, og har mere i sig, end al verden kand give sine elskere og tienere, ja end den kunde erlange, der, om mueligt var, kunde vinde den gandske verden. De fattige i aanden forsikrer hand om, at himlenes rige hør dem til, det er, at de allerede har deel i det naadens rige, som JEsus er kommen til, at skenke og oprette for sine troende, i reitfærdighed, fred og glæde i den Helig Aand. Rom. 14,7. Thi endskiønt de, saa længe de ikke endnu har faaet troen, ikke endnu besidde alle disse salige naade-gaver, som JEsus lover dem, saa ere dog de, og ingen anden, i den orden, i hvilken JEsus kalder de arbeidende og besværede

siele til sig, for at giøre dem hvile. Lære de nu i deres aands fattigdom, at sørge for deres synder, saa lover JEsus dem, at de skal huswales, eller trøstes. De skal virkeligen erfare, at JEsus har borttaget deres synder, og har forløst dem af alle deres fienders haand; og hand skal selv glæde de been, som hand har sønderslaget. Hand skal see til den elendige, og som har en sønderstødt aand, og frygter for hans ord. Esa. 66, 2. Hand skal giøre de ydmyges aand og de sønderknusedes hierter levende. Esa. 57, 15. Blive de ret spagfærdige, sagtmodige, og saare nedbøyede, saa skal de derfore ey gandske undertrykkes, og ey glemmes for Gud evindeligen. De skal eye jorden, og have deel i den nye jord og himmel, i hvilke retfærdighed boer. 2 Pet. 3, 13. HErren skal ikke forlade dem i de ugudeliges haand, og ey fordomme dem, naar de blive domte. Fordi de bie efter HErren, og nu begiere at holde hans veye, saa skal hand ophøye dem, at de skal arve lander, og see, naar de ugudelige skal udryddes. Ps. 37, 33. 34. Ere de end, som de, der have intet, saa beholde de dog tilsidst alting, 2 Cor. 6, 10. item Marc. 10, 28. sqq. Hungre og tørste de efter retfærdighed, saa lover JEsus, at de skal mættes. HErren skal give dem deres hiertes begiering, og ikke vegre dem, hvad deres mund beder. Her heder det: De elendige og de fattige ledte efter vand, og der er intet, deres tunge bler forsmægtet af torsten; Jeg HErren, jeg vil bønhøre dem, jeg Israels Gud vil ikke forlade dem. Jeg vil aabne floder paa høyene, og kilder midt paa marken, o. s. f. Esa. 41, 17. 18. HErren byder selv

den

den torstige at komme, og den der vil, at tage livsens vand uforskyldt. Aab. 22, 17. Her gives sielene en evig trøst, og et got haab i naade. 1 Thess. 3, 16. Her kiøbes uden betalning baade viin og melk, og sielene æde der gode, og forlyste sig i det fede, o.s.f. Esa. 55, 1-3. Her giver Faderen den Hellig Aand dem, som ham bede. Luc. 11, 13. Ja her skenkes al den Guddommelige kraft, som hør til liv og gudfrygtighed, ved hans kundskab, som os har kaldet ved herlighed og dyd. 2 Pet. 1, 3. Blive de miskundelige og barmhiertige, saa lover hand dem, at de skal faae barmhiertighed. Den naade og barmhiertighed, som de have erlanget i Christo, skal ey allene ikke borttages fra dem igien, som fra den gieldbundne svend, Matth. 18, 32. sqq. men dem skal vederfares altid større og større barmhiertighed, saa at ikke et beggere koldt vand, som gives i troe og kierlighed, skal miste sin naade-lon; Matth. 10, 42. saa at endog barnhiertigheden, som bevises af en reen grund, roser sig imod dommen, Jak. 2, 13. og Christus anseer alting, som det var ham selv vederfaret. Matth. 25, 34. sqq. Ere de rene af hierter, saa skal de efter JEsu forjættelse agtes værdige til at see Gud. HErren skal ikke lade dem feyle i deres haab, da de have renset sig, efter hans egen befalning, ved JEsu og hans Aands kraft, for at tækkes ham, og at komme i hans samfund, som er saa reen og hellig. De skal see ham her i troen, og hisset i bekiendelsen. De skal see ey allene hans naade, godhed og velsignelse over sig, men ogsaa ham selv, saasom hand er. 1 Joh. 3, 2. De skal see hans ansigt, og hans

navn skal være i deres pander. Aab. 22, 4. Ere de fredsommelige, og rette fredsgiørere, saa skal de efter JEsu lofte kaldes Guds børn. De have allerede magt, at kalde sig saaledes, saa snart de komme formedelst troen til Christum. Joh. 1, 12. Men nu stadfæstes dem denne deres børne-rettighed, fordi de ere deres Faders rette børn, i det de ligne ham i kierlighed, medlidenhed, og at de bære omhyggelighed for alle menniskers frelse og salighed. De ere de rette rigets arvinger, som skal arve alting. Aab. 21, 7. De, som underviiste andre, skal skinne, som den udstrakte befæstnings skin, og de, som have retfærdiggiort mange, som stiernerne evindelig og altid. Dan. 12, 3. Ja, som solen, skulle disse retfærdige skinne i deres Faders rige. Matth. 13, 43. Lide de endeligen forfølgelse for retfærdigheds skyld, og derhos saaledes stride troens gode striid, at de bevare troen og en god samvittighed, saa skal himlenes rige være og blive deres, det er, ligesom de her have tient Gud i retfærdighed, fred og glæde i den Hellig Aand, i naadens rige, saa skal og retfærdighedens krone dem skenkes i ærens rige; og de, som ere komne af den store trængsel, og have toet deres lange kiortle, og giort dem hvide i Lammets blod, skal være for Guds stoel, og dyrke ham dag og nat i hans tempel, og den, som sidder paa stolen, skal beskygge dem. De skal ikke hungre eller tørste mere: solen skal ey heller falde paa dem, eller nogen brynde. Thi Lammet, som er midt i stolen, skal føde dem, og ledsage dem til de levende vands-kilder, og Gud skal aftørre al

graad

graad af deres øyne. Aab. 7, 14-17. Ja den HErre Gud skal oplyse dem, og de skal regnere i al evighed. Aab. 22, 5.

O! I elskelige, lader os ikke forsømme saadan saliggiørelse! lader os redeligen prøve os selv, om vi findes paa denne vey, eller ikke? lader os ikke hykle for os selv! Er det saa, at vi maae bekiende, vi ere ikke komne paa denne vey, eller ere vigede tilbage igien derfra, o! saa lader os ikke forhærde vore hierter, da vi paa denne dag atter høre HErrens røst. Ach! det er tiid, at opstaae af søvne, da saliggiørelsen legges os saa nær for øyne og paa hierte. Lader dog, I ulykkelige verdens børn og hyklere! JEsu prædiken om den rette og sande salighed oplukke eders øyne, og bevæge eders hierter til, at forlade den ulykkelige vey, som I hidindtil har vandret paa, og udvælle denne saa salige og herlige vey, endskiønt den agtes for ulykkelig og bedrøvelig af alle kiødelig sindede menniske. Gaaer det end haardt paa, saa ere I dog salige; thi sandheds mund har sagt det. Men I bodfærdige, angergivne og bængstede siele, hører dog, hvor salige I ere og skal blive, om I vil blive troligen paa denne vey, Og I, som har allerede begyndt at smage noget af HErrens dyrebare forjættelser? bliver ved en god trøst, og lader eders hænder ikke synke; thi eders gierning haver løn, 2 Kron. 15, 7. og eders arbeide i HErren er ikke forgieves. 1 Cor. 15, 58.

Ach! du trofaste Frelsere, JEsu Christe! giør os alle, som dette høre, ogsaa deelagtige i denne din sande salighed; og leed os selv paa sandheds vey, til salighed. Amen.

Paa 25. Søndag efter Trinit.

Hvorledes vi bør vogte os for en falsk Christus, i det vi flye ødeleggelsens vederstyggelighed, som staaer paa den hellige sted.

O! HErre JEsu Christe! du eneste og sande Frelsere, du som er kommen til verden, for at oplyse os ved dit sandheds ord, at vi skulde kiende dig, og den salighed, som er i dig, og ved dig afføres og frelses fra al vildfarelse, forførelse, uretfærdighed, og alt der, som er vederstyggeligt og ureent for Guds hellige øyne, forbarm dig over os, at vi, som kalde os Christne, og bekiende os til dig, du sande verdens Frelsere! ogsaa troligen maae agte paa dit lys og sandhed, og følge det samme; paa det vi ikke skal fare vild fra din sandhed, og ey troe eller annamme løgn i steden for sandhed, og at vi maae helliges og renses ved din kraft fra al hykleri, uretfærdighed og vederstyggelighed, og ikke forgieves skulle have hørt eller annammet dit Evangelium, naar vi derhos fare fort at besmitte vore hierter, og vort levnet, som allene skulde været helliget til din tieneste, med saadanne vederstyggeligheder, for hvis skyld vi skulde af dig i din retfærdige vrede hengives til ødeleggelse og fordervelse.

Vel-

Velsigne dit paamindelses ord paa os paa denne nærværende tiid, dig til ære, og os til frelse og saliggiørelse, for din kierlighеds skyld. Amen.

Elskelige i HErren! Saa stor som den naade er, som den trofaste Gud har bevist os, som kaldes Christne, frem for andre menniſker i verden, der aldeles intet vide af Christo, den eneste Vey, Sandhed og Liv at sige: saa bedroveligt og jammerligt er det derimod, at iblant den store hob, som vide at nævne Christi navn, neppe findes nogle faa her og der, som have lyst til, ved hans navns og erkiendelses kraft, at afstræde fra al uretfærdighed. 2 Tim. 2, 19. Vi behove ikke at gaae videre, for at erfare sandheden af dette vidnesbyrd, end som til og iblant os selv, vi som endnu frem for alle secter, rose os af troens og Christi kundskabs reenhed, og at Guds ords lys boer i særdeleshed reent og overflodigt iblant os; hvilket og ikke kand negtes, særdeles hvad den udvortes lærdom og bekiendelse angaaer, og i henseende til mange sandheds vidners retskafne og uforfalskede vidnesbyrd iblant os om JEsu sunde ord, og den lærdom om Guds frygt. Hvor mange ere der vel, som lade den lærdom, som de høre, som de bekiende sig til, ja som de vel ideligen tale, prædike, skrive og handle om, rum hos sig, og lade den bevise sin kraft i og hos sig i deres gandske levnet? Forfarenheden lærer, at deres tal er gandske lidet, imod den hob at regne, som gaaer ved al deres kundskab og tale om Christo og

christendom, frem i et kiødeligt, forsængeligt, verdslig-sindet, ja endog i et aabenbar ugudeligt og hedensk væsen. Der er hos de fleste ikke engang mindste alvorlig begyndelse at finde af en sand hiertens omvendelse, verdens og sin egen fornegtelse, kiødets og lysternes korsfæstelse. Gierighed, vellyst, overdaadighed, stolthed, ærgierighed, had, vrede, nid, trætte, uretfærdighed, og mange andre saadanne synder, som Guds ord siger saa ofte og saa klarligen om, at de, som giøre saadanne ting, og leve derudi, ikke skal arve Guds rige, herske ey allene hos den største deel af vore tiders Christne, men undskyldes, roses, forsvares, og kaldes vel mange gange med dyders navn; saa langt fra er det, at saadanne arme og ulykkelige menniske skulde have i sinde, at afstaae fra saadanne deres syndige lyster og idrætter, og af hiertet at omvende sig til HErren. Ja hvilket endnu verre er, de holde ey allene dem for daarer og narre, der begiere at leve anderledes, og have dem til et latterligt ordsprog blant sig; men mange gange hade, forfølge og undertrykke, trænge og ængste dem paa mange maader; og det er dem bittert og fortrydeligt, at see nogen hos sig, som skulde ville leve bedre, end som de. Hvorfore og saadanne agtes af dem for idel hykkere, skinhellige, Pharisæer, ja ofte for kættere og forførere. Herved bliver det endnu ikke, men de prætendere endog ved alt deres kiødelige, frekke, hykkelske væsen, at være gode Lutherske Christne, der have den sande, rene troe, der ey vilde blive salige ved deres gierninger, men allene af naade; og bruge saaledes JEsu naade og dyrebare fortieneste, og den

hellige

hellige og trøstefulde lærdom om troen, og at vi skal blive salige alleneste ved naaden og af naade, til deres skalkheds og ondskabs skiul. Men saadanne maatte man foreholde Pauli ord til de Epheser, cap. 4, 20. sqq. I have ikke saaledes lært Christum; dersom I ellers have hørt ham, og ere lærde i ham, saasom der er sandhed i JEsu: nemlig, at I skulle aflegge det gamle menniske, efter den første omgængelse, som forderves efter vildfarelses begieringer, og iføre der nye menniske, som er skabt efter Gud i retfærdighed og sandheds hellighed. Paulus vidner i det 17. vers for de troende Epheser, at de ey skulde mere omgaaes, som de andre hedninge, som endnu levede i deres syndige lyster, efter deres vanvittighed og hiertes haardhed. Hand viser, hvorfore det ikke sommede sig, nemlig fordi det ikke kom overeens med Christi sind og lærdom. De have ikke saaledes lært, siger hand, Christum, nemlig, at de maatte ved troen til hans navn fare fort i deres forige syndige væsen og forfængelige lyster, langt mindre, at de skulde bruge Christi naade og fortieneste til at skiule deres ondskab og forfængelighed med, og sige: Vi troe, vi troe, og dog blive uforandrede, u-igienfødte og ufornyede. Ney, JEsus er kommen, ey allene til at forlade synder, men og til at rense fra al uretfærdighed, 1 Joh. 1, 9. ey allene til at skiule vore overtrædelser med sin retfærdigheds kaabe, men og til at borttage vore synder, 1 Joh. 3, 5. ey allene til at forsone os med Gud, men og til at fornye os til hans billede, og at giøre os til nye creature,

2 Cor.

2 Cor. 5, 7. ey allene til at frie os fra lovens forbandelse og tvang, men og til at indskrive sine love i vore hierter, Ebr. 8, 10. og at rense sig selv et folk til eyedom, der skulde være saare flittigt, og nidkier til gode gierninger, Tit. 2, 14. ey allene til at forløse os fra dødens, djevelens og helvedes vold, men og til at gjøre os levende fra døde, at vi kunde fremstille os selv Gud til tieneste, og give Gud vore lemmer til retfærdigheds vaaben, Rom. 6, 13. og vorde Guds tienere, og have vores frugt til helliggjørelse, v. 22. at vi kunde vorde stærke, og overvinde den onde, 1 Joh. 2, 14. at hand vilde ogsaa i os afskaffe og til intet gjøre djevelens gierninger. cap. 3, 8. Dette kalder Paulus den sandhed, som er i JEsu, og skenkes ved JEsum; thi baade naaden og sandheden er bleven ved JEsum Christum. Joh. 1, 17. Denne sandhed, dette sande, oprigtige og retskafne væsen, (som Lutherus kalder det i sin oversettelse,) skal vise sig deri, at den, som troer i sandhed paa JEsum, skal afføre det gamle menniske, den syndens vanartighed, døde de jordiske lemmer, korsfæste kiødet med samt lysterne og begieringerne, og dagligen rense sig fra kiøds og aands besmittelser, og ey omgaaes efter sin forige blindhed, og være kiødet lydig i dets begieringer; men tvertimod iføre det nye menniske, vandre i et nyt levnet, bære Aandens frugter, ja fyldes med retfærdigheds frugter ved JEsu Christi kraft, Gud til ære og lof. Seer, saaledes havde Paulus prædiket Christum for dem, og saaledes

havde

havde de lært og troet, ja efter denne lærdoms form, som de vare hengivne til, vare de blevne lydige af hiertet. Rom. 6, 17. Merker det, alle J, som misbruge hidindtil JEsu naade til uteerlighed, og vogner op til retfærdighed, og synder ikke. Den HErre JEsus advarer os og i vort Evangelio for falske Christi, hvad er det andet, end en falsk Christus, eller en bedragelig, falsk og fordømmelig mening og troe om Christo, naar man forkaster, foragter, fornegter med ord eller gierning, ja fordømmer og forhaaner saadan Apostlernes rene lærdom om Christo, og udvæller sig saadan troe og vey, som hverken Christus eller Apostlerne have vidst af at sige. Vi ville endnu betragte noget mere om denne vigtige sag, i det vi af vort Evangelio overveye: **Hvorledes vi bør vogte os for en falsk Christus, i det vi flye de vederstyggeligheder og uretviisheder, som Christus har forløst os fra.** Den barmhiertige Gud og Fader lære os saaledes at kiende Christum i sandhed, at vi og i sandhed og efter hans villie maae troe paa ham, og ved ham blive rensede fra al uretfærdighed, og det som er vederstyggeligt for hans allerhelligste øyne, for Christi skyld. Amen.

Texten.

Matth. Cap. XXIV. v. 15–28.

Naar J da see ødeleggelsens vederstyggelighed, som sagt er ved Propheten Daniel, at den staaer i den hellige sted, (hvo som det læser, give agt der-

derpaa.) Da flye op paa biergene, hvo som er i Judæa; og hvo som er paa taget, stige ikke ned, at hente noget af sit huus; og hvo som er paa ageren, vende ikke tilbage, at hente sine klæder. Men vee de frugtsommelige, og de som give die i de dage. Men beder, at eders flugt skal ikke skee om vinteren, ey heller om sabbaten. Thi da skal være saa stor en trængsel, som ikke haver været fra verdens begyndelse hidindtil, som ikke heller skal blive. Og dersom disse dage ikke bleve forkortede, da blev intet menniske frelst; men for de udvaldtes skyld, skal disse dage forkortes. Dersom nogen da siger til eder: See, her er Christus, eller der, da skal I det ikke troe. Thi falske Christi, og falske Propheter skal opreise sig, og giøre store tegn, og underlige gierninger, at de udvaldte skulle og forføres, om det var mueligt. See, jeg haver sagt eder det tilforn. Hvorfor, dersom de sige til eder: See, hand er i orken, da gaaer ikke hen ud. See, hand er i kammerne, da troer det ikke. Thi ligesom lynet udgaaer af osten, og skinner indtil vesten, saa skal og Menniskens Sons tilkommelse være. Thi hvor som et aadsel er, did skal ørnene forsamles.

Elske-

Elskelige i HErren! Iblant de mange forfængeligheder og fordervelser, som den vise Konge Salomon opregner, og siger sig at have seet under solen, regner hand og dette, at hand havde seet dommens sted og retfærdighedens sted besmittet med ugudelighed. Præd. 3, 16. Efterat al verden er opfyldt med ugudelighed og ondskab, med vold og uret, saa har det behaget Gud, til alle tider at beskikke Dommere og Øvrigheder, Fyrster og Regentere paa jorden, og givet dem overmagten, at de skulle være hans riges embedsmænd, Viisd. 6, 4. og skaffe en ringe og faderløs ret, hielpe en elendig og arm til retfærdighed; redde en ringe og fattig, og frie ham af en ugudeliges haand. Pf. 82, 3. 4. Men ogsaa disse, siger Salomon, vare hengivne til ugudelighed. De dømte ikke ret, og holdte hverken lov, eller vandrede efter Guds raad, Viisd. 6, 5. de ansaae de ugudeliges personer, Pf. 82, 5. de hadede got, og elskte ont; de revе deres hud af dem, og deres kiød af deres been, Mich. 3, 2. de vare modvillige, og tyvenes stalbrødre, de elskte alle skenk, og jagede efter ubillig vederlag; de vilde ikke skaffe en faderløs ret, og enkers sag maatte ikke komme for dem. Esa. 1, 23. See, saaledes fandtes der ugudelighed paa dommens og retfærdighedens sted. Saaledes har det sig og med de steder, hvor HErrens ære skulde boe, og Gud skulde dyrkes og tilbedes i Aand og sandhed. Der findes ofte, desverre! idel ugudelighed, hykleri og allehaande vederstyggeligheder, i steden for troe-

kier-

kierlighed, oprigtighed og sandhed. Og som fordum HErren maatte vige langt fra sin helligdom for de store vederstyggeligheders skyld, som Israels huus giorde der, Ezech. 8, 6. saa besmitte og de, som kalde sig Guds folk og christne, endnu ofte HErrens helligdom med deres vederstyggeligheder, og giore dermed, at HErren maa vige fra dem, og ikke gider lugtet i deres forsamlinger. Vort Evangelium taler og om en ødeleggelsens vederstyggelighed, som staaer paa den hellige sted. Vi ville, efter den anledning, som disse ord og vor text giver os, efter vort forset betragte:

Hvorledes vi bør vogte os for en falsk Christus, i det vi flye den ødeleggelsens vederstyggelighed, som staaer paa den hellige sted.

Herhos vil vi overveye:

I. Hvilken den falske Christus er, som vi bør vogte os for.

II. Den ødeleggelsens vederstyggelighed, der staaer paa den hellige sted, som vi skal flye for.

Allernaadigste Frelsere, HErre JEsu Christe! vær selv kraftig med dit ord, som du har taler, os til en advarsel, at det maae afdrage os fra al vildfarelse, og vi ved din sande kundskabs kraft maae renses fra al vederstyggelighed, som ellers kun fører os til ødeleggelse og fordervelse. Hør os for din kierligheds skyld. Amen.

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Hvad nu angaaer I. den falske Christus, som vi bør vogte os for, saa advarer Frelseren i Evangelio sine disciple og enhver med disse ord: Dersom nogen da siger til eder: See, her er Christus, eller der, da skal I det ikke troe. Thi falske Christi og falske Propheter skal opreise sig, o. s. f. Hand taler vel egentlig her om Jerusalems forstyrrelses tiid, og de tegn, som der skulde skee forhen, hvilket alt dog ikke allene kand ansees som et billede og lignelse paa de sidste tider, for HErrens tilkommelse til dommen, men og bør tiene til en advarsel til alle tider. Johannes siger, at til hans tider vare allerede mange Antichrister, 1 Joh. 2, 18. altsaa og mange falske Christi og falske Propheter. Det er ogsaa bleven opfyldt til adskillige tider, at snart een, snart en anden bedragere har udgivet sig for at være Christus. Men vi vil nu ikke opholde os derved, men heller sporge, om vi ikke have at frygte for en falsk Christus? og om der da allene ste er fare paafærde, naar nogen kommer, og virkeligen udgiver sig for Christus? Ach! jo, hvad tilforn er skrevet herom, er ogsaa skrevet os til advarsel, og omendskiont ingen er, har været, eller maaskee torde ventes i vore tider, og hos os i sær, som Evangelii lys skinner saa klarligen iblant, der skulde virkeligen udgive sig for at være Christus, saa have vi dog visseligen hoy aarsag til, at vogte os for en falsk Christus. Hvorledes da? Er det ikke

en falsk Christus, naar denne sande Christus, som har aabenbaret sig for os i Evangelio, ikke saaledes erkiendes, læres, eller troes, som hand har aabenbaret sig for os, men man forvender den lærdom ikke allene om hans person, og negter hans evige Guddom, og at hand er den sande Gud over alting, velsignet i evighed, Rom. 9, 5. &c. men og om hans Midler-embede, naar man negter hans forsoning og fyldestgiorelse, som er den eneste grund til alt vort haab, ja til al vor retfærdighed, liv, kraft og salighed; og at vi skal blive retfærdiggiorte uforskyldt af Guds naade, ved den gienløsning, som er i Christo JEsu, hvilken Gud haver fremsat til en naadestoel formedelst troen i hans blod; til at vise sin retfærdighed for de foregangne synders forladelse udi Guds taalmodighed; til at vise sin retfærdighed paa den nærværende tiid: at hand maatte være retfærdig, og retfærdiggiørendes den, som er af JEsu troe, Rom. 3. 24-26. Er det ikke en falsk Christus, naar man troer, at Christus er kun kommen til at forlade syuderne, men ikke tillige til at rense os fra al uretfærdighed, 1 Joh. 1, 9. og at forløse os fra al uretviished, og rense sig selv et eyedoms folk, som skal være nidkier til gode gierninger? Tit. 2, 14. naar man vil bruge Christi fortieneste, og den Guds naade, som os i ham tilbydes, til uteerlighed, Jud. v. 4. og til ondskabs og hykleries skiul? Er det ikke en falsk Christus, naar man ikke ligesaavel vil have Christum til sin Prophete og Lærere, til sin Konge og Regierere, som til sin

Ypper-

Ypperste Præst og forsoning, ligesaavel have ham til viisdom, helliggiørelse og gienløselse, som til sin retfærdighed? 1 Cor. 1, 30. Er det ikke en falsk Christus, naar man negter, forkaster og forhaaner JEsu hellige lærdom med ord eller gierning? naar man mener, at man kunde nok være hans discipel, uden at hade fader, moder, hustru, børn, brødre, søstre og tilmed sit eget liv, Luc. 14, 26. uden at forsage alt det man haver? v. 33. naar man tænker, man kunde nok komme efter Christum, uden at fornegte sig selv, tage sit kors op daglig, og følge ham; Luc. 9, 23. man kunde nok være den Høyestes barn, uden at elske sine fiender ꝛc. Matth. 5, 44. 48. man kunde nok tiene og behage baade Gud og mammon, baade Gud og verden, skiønt Christus siger, det er umueligt; Matth. 6, 24. sqq. man kunde nok komme til livet og salighed, uden at gaae igiennem den snevre port og paa den trange vey; cap. 7, 13. 14. man kunde nok komme ind i himmeriges rige, uden at giøre Faderens villie, som er i himlene; v. 21. sqq. man kunde nok være en klog mand, og havde derfor dog ikke bygget sit huus paa sand, eller bedraget sig i sit haab om saligheden, endskiønt man ikke giorde efter JEsu ord og lærdomme; v. 26. sqq. man kunde nok arve Guds rige, omendskiønt man imod Christi og hans Apostlers lærdom levede i alle-haande kiødets gierninger, i gierighed, hoffærdighed, stolthed, vellyst, letfærdighed, uretfærdighed, had, vrede, fraadseri, drukkenskab, og andre saadanne synder; 1 Cor. 6, 9. 10. Gal. 5, 19. sq. ꝛc.

man kunde nok vente at see HErren, endskiønt man ikke efterjagede fred og helligbed, Ebr. 12,14. endskiønt man ikke rensede sig fra al kiøds og aands besmittelse, og søgte at fuldende helligheden i Guds frygt, 2 Cor. 7, 1. endskiønt man drog i aag med de vantroe, og havde deel med uret, og samfund med mørket, og ikke gik ud fra dem, og fraskilte sig; 2 Cor. 6, 14-17. man kunde nok komme i det himmelske Jerusalem, endskiønt man baade elsker og giør løgn? Aab. 22, 15. cap. 21, 8. O! hvilken falsk og farlig Christus er dette, ja hvilken falsk og farlig, ja fordommelig tanke, mening og selvgiort troe og indbildning om Christo, ved hvilken saa mange tusinde, ja utallige mennisker af dem, som kalde sig Christne, og rose sig af den sande Christi kundskab, blive skilte ved deres salighed! Og hvor mange falske Propheter og blinde veyledere findes ikke, som prædike saadan falsk Christus for os, iblant hvilke vores egen blinde fornuft, og forderved kiød og blod, ere de første, der letteligen kand affore os fra Christi rette kundskab, og fra den sande christendoms vey, om vi vil agte paa deres røst og forestillinger? Saa fattes det og aldrig nogen tiid paa saadanne menniſker, som forvende Christi Evangelium, og altsaa prædike os en falsk Christum og et falsk Evangelium, som er af en langt anden mening og indhold, end det, som JEsus og hans Apostler have prædiket for os. Ach! hvor fornodent er det derfor, at den, som begierer at undflye alle saadanne bedragerier og forforelser, med en sand hiertens ydmygelse for Gud, beder ham om

lys

lys og naade til at kiende den, som hand har udsendt, JEsum Christum, retteligen, og saaledes, som hand i Evangelii sandheds ord er bleven aabenbaaret! **Ingen kiender Sønnen, uden Faderen**; Matth. 11, 27. altsaa maa hand selv oplade vore øyne, at vi maae kiende ham saaledes, som hand er, og som hand har aabenbaaret sig, og er bleven os af **Gud, til viisdom, retfærdighed, helliggiørelse, og gienløselse.** 1 Cor. 1, 30. Have vi da lært retteligen at kiende ham, og annammet **JEsum Christum, HErren**, saa bør vi og omgaaes i ham, rodfæstes og opbygges i ham, stadfæstes i troen, saasom vi ere lærde, og blive overflødige i den samme med taksigelse. **Og da bør og kand vi see til, at ikke nogen berøver os ved philosophie, og forfængelig bedragerie, efter menniskens skik, efter verdens elementer, og ikke efter Christum.** Col. 2, 6-8. O! at jeg kunde sige til eder alle, som Paulus til de Colossenser: **Jeg glæder mig, i det jeg seer eders skik, og eders troes faste grund til Christum!** v. 5. Men behøvede saadanne endnu en opmuntring til stadighed og aarvaagenhed, at de ikke skulde igien affores fra denne deres troes faste grund; hvor langt mere vil det da nu være fornøden, at de, som ere saa langt fra denne stadighed, vished, og troens faste grund, lære i saa maader at tage vare paa sig selv, at de maae først i alle maader retteligen lære, at kiende JEsum Christum, og faae en vis og fast troens grundvold lagt i hans navns og lærdoms sande erkiendelse, og saa see vel til, at de ikke **ved deres egen fornufres og**

kiøds bedragelighed, ikke heller ved skiendelige folkes vildfarelse blive hendragne, og falde fra deres egen stadighed; men tvertimod voxe i vor HErres og Frelseres JEsu Christi naade og kundskab. 2 Pet. 3, 17. 18.

Den anden Deel.

Vader os nu II. betragte den ødelæggelsens vederstyggelighed, som staaer paa den hellige strd, som vi bør flye for. Vor Frelsere taler i disse ord om Jerusalems ødeleggelse; og den ødeleggelsens vederstyggelighed, hand taler om, er uden tviil at forstaae om den Romerske kriigs-hær, som skulde beleyre og indtage Jerusalem, som man kand see af Luc. 21, 20. hvor ordene saaledes lyde: Naar I see Jerusalem beleyret rundt omkring af en kriigs-hær. Der kaldes en ødeleggelse, fordi dens forset og gierning var kun at ødelegge og forderve; men en vederstyggelighed, i henseende til deres afguderier, og særdeles deres afguds-billeder, som de havde i deres faner, og hvilke de tilbade, som var for Jøderne en vederstyggelighed. Disse vederstyggeligheder stode paa den hellige sted. Saaledes kaldtes til den tiid Jerusalem, og Templen i særdeleshed, fordi Gud havde udvaldt denne stad og sted til, at lade sit navns ihukommelse boe der. Det er ikke mit øyemerke, at handle viitløftigere herom; men heller at sporge, om nu ikke mere findes nogen saadan ødeleggelsens vederstyggelighed, som vi bør flye for? Ach! jo, endnu staaer den som oftest paa den hellige sted, og som HErren kal-

kalder det hos Marcum cap. 13, 14. der, som den ikke bør. Burde det ikke være en hellig sted, hvor Guds ord, sacramenter, bon og sang forrettes? burde man ikke omgaaes dermed, som med en Guds helligdom, hvor intet almindeligt eller ureent burde komme til? Vi kalde disse steder, hvor slige ting forhandles, hellige, fordi de skulde holdes hellige af os, vi burde omgaaes paa en hellig maade med dem, og de skulde tiene til at befordre en sand helligshed hos os i al vor omgængelse. Men ach! ødeleggelsens vederstyggelighed kand ogsaa her staae paa den hellige sted, saafremt som der prædikes og læres menniske-tant, og bedragelige og for kiød og blod behagelige ting, i steden for JEsu Christi sunde ord, og den lærdom om Guds frygt! Hvor mange gange frembære tilhørerne et vanhelligt, kiødeligt, forfængeligt hierte med sig, der ey agter paa det Guds ord, som forkyndes, ey betænker eller bevarer det, men forglemmer, forvender, ja vel foragter og bespotter det! Er det ikke en vederstyggelighed, som ødelegger og forderver, dersom Lærerne ikke staae i Guds hemmelige raad, og lader folket høre Guds ord, at de kunde omvende sig fra deres onde vey, og deres idrætters ondskab, Jer. 23, 22. og tilhørerne ikke agte paa HErrens ord; v. 18. naar Lærerne sye puder til armene, og huer til alle slags hoveder, og vanhellige HErren for folket, for en haandfuld byg, og for stykker brød, til at dræbe siele, som ikke skal døe, og til at dømme siele til live, som ikke skal leve, i det de lyve for folk, som gierne høre løgn, Ezech. 13, 18. 19. naar de sige flux til dem, som

foragte HErren: HErren haver talet, I skal have fred; og til hver som vandrer i sit hiertes stivhed: Der skal ingen ulykke komme over eder; Jer. 23, 17. og tilhørerne ikke vil høre HErrens lov; men sige til seerne: I skal ikke see, og til skuerne: I skal ikke skue os de ting, som ere rette, siger os smigrende ord, skuer bedrageligе ting, o. s. f. Esa. 30, 9. sqq. naar de besporte Guds bud, og foragte hans ord, og forføre sig selv, imod hans Propheters advarsel? Hvad kand ventes andet paa slige vederstyggeligheder, end som ødeleggelse, og at hans vrede rager til, indtil der er ikke lægedom mere? 2 Kron. 36, 16. Naar den ene bygger en veg, og den anden tilstryger den med løs kalk, da skal HErren omsider lade komme et svart storm-vær, og adskille veggen i sin grumhed, og fuldende sin grumhed baade paa veggen, og paa dem, som have anstrøget den med løs kalk. Ezech. 13, 10-15. Ja saa siger den Israels Hellige: Efterdi I forkaste dette ord, og forlade eder paa vold og afvigelse, og stytte eder derved. Derfor skal denne misgierning blive eder som en ref paa en faldende muur, som udgiver sig paa en høy muur; som brøster hasteligen i et øyeblik. Ja hand skal sønderbryde den, som naar man sønderbryder, og sønderslaaer en pottemagers leer-flaske, hand skal ikke spare. Esa. 30, 12-14. Saadan ødeleggelsens vederstyggelighed findes ogsaa ofte paa den sted, hvor de hellige sacramenter burde handles. Er det ikke en veder-

styg-

styggelighed for HErren, naar disse hellige ting, som skulde berede, styrke og befordre menniskene til og i en sand christendom, i troe og lydighed, i hellighed og ustraffelighed, i kierlighed til Gud og menniske, i fornegtelse og kiodets korsfæstelse, i JEsu efterfølgelse, i troskab og bestandighed i al kamp og strid, i alle lidelser og fristelser, forvendes og misbruges til sikkerheds, hykleries og al forfængeligheds og ondskabs skiul? dersom man trøster sig og andre dermed, at man er døbt, er et Guds barn, har faaet synds forladelse, fordi man er gaaen til HErrens bord, at man hør den HErre JEsu til, og vist skal blive salig formedelst hans naade, i det man har brugt de hellige sacramenter; og dog bliver i sit ubodfærdige, kiodelige, hykkelske, stolte, gierige, vellystige, hadefulde, hevngierige, letfærdige, forfængelige sind derefter, som tilforn? naar man gaaer dertil i ubodfærdighed og hykleri, og gaaer derfra igien i sikkerhed og tunkenhed? Sandelig saadanne vil faae desoverflødigere dom, og denne deres formeente Guds-dyrkelse vil blive for dem en ret ødeleggelsens vederstyggelighed, eller en vederstyggelighed, som forer ødeleggelse og fordervelse med sig. Ligesaa er det og med bøn, sang og andre gudfryktigheds øvelser, naar man ey handler disse hellige ting med et helligt hierte, og i et helligt øyemerke, og ey oplofter hellige hænder, uden vrede og tviil. 1 Tim. 2, 8. Thi den som afvender sit øre fra, at høre loven, hans bøn er ogsaa en vederstyggelighed. Ordsp. 28, 9. Til saadanne siger HErren: Tag bort fra mig dine sanges mangfoldighed: jeg gider ikke hørt dine Psalteres

loffsang. Men lad ret hidvelte sig, som vandene, og retfærdighed, ligesom en stærk bæk. Amos 5,23.24. Ogsaa om saadanne heder det: De vil faae des overflødigere dom. Matth. 23,14. Og hvo kand i korthed opregne alle de vederstyggeligheder, som begaaes med saadanne ting, som ellers ere gode, hellige og af Gud befalede? Merker dette, kiere siele, at I maae flye fra slig misbrug, og I ey i steden for naade, trost og salighed, som I burde faae af disse naade-midler, skulle drage Guds vrede, og forbandelse, ja helvedes dom over eder, som Pharisæerne, over hvilke Christus for saadanne og andre hykleriers skyld, raaber vee, og siger til slutning til dem, i Matth. 23,23. I hugorme, I øgle-unger, hvorledes kand I undflye helvedes dom?

Tilegnelse.

Ja kiere Siele, I have ikke saaledes lært Christum, dersom I ellers have agtet paa Guds ords lys, som skinner iblant eder, og den himmelske sandheds vidnesbyrd, som eder ofte forelegges, og hvorved I paamindes og advares. Dog hvor mange gaae endnu hen i blindhed og hykleri, og troste sig dog lige fuldt ved Christum, og hans fortieneste! Hvad hielper det eder, at I sige, I kiende JEsum, og troe paa ham, og negte det med eders gierninger! I sige: I troe, at JEsus er den sande Gud, og ære ham dog ikke som en Gud. I kalde ham HErre, HErre, og giøre dog ikke, hvad hand siger. I bekiende, at hand er den sande Prophete og Lærere, og agte dog ikke paa hans ord og lær-

lærdom, men vandre heller efter eders egne lyster, og denne verdens viis. J sige, hand er eders Konge, og J frygte dog ikke for, at handle imod hans befalninger, ey heller forskrekkes alvorligen for den retfærdige vrede og hevn, som hand truer syndere med. J troe, at hand har forløst eder fra synden, og vil dog endnu fare fort med, at tiene synden. J bekiende, at hand er kommen for at forstyrre satans rige, og J vil dog ikke lade af, at giore satans gierninger. J tilstaae, at ved ham skenkes eder de allerdyrebareste forjættelser, ja evig liv og salighed, og J vil dog ikke elske ham, eller af kierlighed til ham, og taknemmelighed imod ham, fornegte og forsage de kiødelige lyster, og flye den forkrænkelighed, som er i verden i begierlighed. J sige: at JEsus har liidt den bitterste angest, pine og død for eder, og J vil dog ikke hade synden, som har forvoldet JEsu saadanne lidelser, ey heller korsfæste de syndige lyster, og døde de jordiske lemmer, som have bragt ham til kors og død, langt mindre lide nogen forhaanelse og forfølgelse af verden for hans skyld, og bære hans kors, og følge ham. Ach! hvad skal jeg sige mere? Dette er jo et begrædeligt vidnesbyrd om eders blindhed, ondskab og hykleri. Hvad skal jeg da vidne mere om den skammelige og for Gud vederstyggelige misbrug af Guds ord, sacramenter, bøn og sang? Det er alt for aabenbar, at de fleste bruge disse ting kun til hykleries og ondskabs skiul, og fare lige fuldt frem i deres syndige lyster og kiødelige sikkerhed. Ach! at dette ord maatte tiene eder til en kraftig opmuntring, og opvække eder alle af sikkerheds søvn, saa mange, som

efter

efter en alvorlig og uhykkelsk prøve befinde, at de hidindtil have smykket sig selv med løgn, og skiult sig med skalkhed. Men o! I elskelige siele, som har lagt JEsu ord og lærdom paa hierte, og som i sandhed have annammet JEsum, ey allene til eders forsoning, men og til eders kraft og helliggiørelse, om eder kand jeg sige med sandhed: I have ikke saa lært Christum. I have forstaaet, at der er sandhed i JEsu, og at man ved haus kraft skal aflegge det gamle, og iføre det nye menniske, som er skabt efter Gud i retfærdighed og sandheds helligbed. Bruger denne naade retteligen, og lader den samme oplære eder til at forsage al ugudelighed, og at leve tugteligen, retfærdeligen og gudeligen i denne verden. Tit 2, 12. Aflegger al skidenhed og ondskabs overflødighed, og med sagtmodighed fremdeles annammer ordet, som er indplantet i eder, som er mægtigt til, at giøre eders siele salige. Jak. 1, 21. Ach! hvo der haver ørne at høre med, den høre. Amen.

O! trofaste Frelsere, Herre JEsu Christe! forbarme dig over os, og lær os saaledes at kiende dig selv i sandhed, som du har aabenbaret dig for os i dit ord, og rens os fra al vederstyggelighed, som ødelegger, og fra al hykleri og svig; at vi maae saa i alle maader vorde dig velbehagelige, for din evige miskundheds skyld.
Amen!

Paa

Paa 26. Søndag efter Trinit.

Den sande siele-hvile, som skenkes alle arbeidende og besværede siele i og formedelst JEsum.

Allernaadigste og barmhiertigste Gud! du som best kiender, hvor stor den elendighed, jammer og nød er, som vi have styrtet vore arme siele udi formedelst synden, og at der er hverken naade eller trøst, hverken fred eller hvile, hverken liv eller salighed, for os at vente eller finde, saa længe vi ikke ved dig selv, og den naades riigdom og kraft, som du tilbyder os i din Søn, Christo JEsu vor Frelsere, frigiøres frá synden, fra Lovens forbandelse, og fra din retfærdige vrede, og tillige fra det syndens trældoms-aag, som besmitter og besværer vore samvittigheder; giv os naade til, at vi maae retteligen kiende den naade og fred, den hvile, trøst, liv, og sande salighed, som findes og skenkes i JEsu, paa det vi med veemodige og bodfærdige hierter maae ile til ham, finde naade og synds forladelse hos ham, og saa faae en fuldkommen fred og hvile for vore siele. Hør os for denne vor trofaste Frelseres skyld. Amen.

Elskelige i HErren! Den største herlighed og salighed, som er aabenbaret formedelst den HErre JEsum i Evangelii ord,

ord er den fred, som hand derved forkynder for alle dem, som af synden, loven, Guds vrede, og den forbandelse, som hviler over synden, ere bængstede. Hvor deylige, siger Paulus, ere deres fødder, som forkynde fred i Evangelio, som forkynde de gode ting i Evangelio, Rom. 10, 15. Herom taler HErren ved Propheten, Esa. 57, 19. og siger: Jeg skaber læbers grøde; fred, fred for den, som er langt borte, og for den, som er nær, sagde HErren, og jeg haver lægt ham. Men saa stor som den naade er, og saa trøstefuldt et budskab som dette er for alle bængstede siele, saa bedrøveligt er det, at saa mange tusinde menniſker gjøre sig selv uværdige og uskikkede til, at faae deel i denne naade. Hvilket HErren strax derpaa giver tilkiende hos Propheten, naar hand siger: v. 20. 21. Men de ugudelige ere som havet, der er oprørt; thi det kand ikke være stille, og ders vand udkaster skarn og dynd. Der er ikke fred, sagde min Gud, for de ugudelige. Saa from og trofast som end den barmhiertige Gud er, at hand gierne vilde gjøre alle deelagtige i denne sin fred, som hand lader forkynde for alle og enhver, onde og gode, der verste med den beste, den som synes at være længst fra Gud og hans samfund, og som er nærmest derved, uden al forskiel, og uden persons anseelse, eftersom der ikke er forskiel, i der de have alle synder, og dem fattes Guds ære, Rom. 3, 23. saa kand hand dog ikke gjøre de fleste ugudelige og hykkelske menniſker deelagtige i denne sin naade, endskiønt hand rækker sin haand ud den gandske dag til er gien-

gienstridigt folk; til dem, som vandre efter deres egne tanker paa en vey, som ikke er god. Esa. 65, 2. Herover klager HErren i de forhen anforte ord: Men, siger hand, det hielper ikke, at jeg lader min naade tilbyde for de fleste ugudelige, og lader raabe fred, fred: de skyde den dog fra sig, og kand for deres egen gienstridigheds skyld ey blive deelagtige derudi. Hvor ofte, siger Christus, vilde jeg forsamler eder, som en høne forsamler sine kyllinger under vingerne, og I vilde ikke? Matth. 23, 37. Hvad er aarsagen derudi? og hvad er det for menniskker, som saaledes berove sig selv deres salighed? HErren siger: Det er de ugudelige. Dette er saadanne, der ey allene ere fodte i synden, og have hidindtil fremdraget deres levnet i mange slags synder og ugudeligheder, men ville fremture derudi, og enten aldeles foragte og forkaste den i Evangelio tilbudne naade, eller og ere iblant de ugudelige, som forvende vor Guds naade til uteerlighed, og enten med ord, eller gierning, eller begge tillige, negte den ene HErre Gud, og vor HErre JEsum Christum. Jud. v. 4. Thi de have jo ellers alle været ugudelige, og fremmede fra Gud og hans liv, de have alle været uforstandige, ulydige, vildfarende, som tiente begieringer og adskillige vellyster, som vandrede i ondskab og avind, vederstyggelige, som hadede hverandre, hvilke Guds vor Frelseres fromhed og menniske-kierlighed haver aabenbaret sig for, og giort salige, ikke for de retfærdigheds gierningers skyld, de have giort, men efter sin barmhiertighed. Tit. 3, 3-5. De

have

have været ugudelige, og ikke tilforn fromme eller retfærdige, dem Gud retfærdiggiør uforskyldt, af idel naade, i det hand ikke tilregner dem deres synder, men skenker dem syndernes forladelse, retfærdighed og fred i Christo JEsu. Rom. 4, 5. 8. ꝛc. Men HErren taler ved Propheten om saadanne ugudelige, gienstridige og vanartige menniſker, som ere som et oprørt haf, der ey kand være stille, men dets vand udkaster skarn og dynd; det er, som lader sig omkringdrive af adskillige begieringer og syndige lyster og affecter; som ikke vil staae stille paa veyen, for at spørge efter den gode vey, paa hvilken de kunde finde hvile for deres siele; Jer. 6, 16. som ikke vilde holde op, og ey lade af fra deres syndens løb, eller omvende sig fra deres ondskab; som gierne vilde have den trost og fred, som Evangelium tilbyder, men derhos dog tillige fremture i deres synder, og fuldbyrde deres lyster, og efterhænge deres syndige affecter. For saadanne er der ingen fred. De plage sig selv med mange smerter, og styrte sig selv i tusinde slags uroligheder. De besmitte deres samvittigheder med mange synder, og derved støde troen fra sig. De kand ikke blive saa længe stille i deres sind, at de ret kunde betænke deres egen ulykſalighed, og agte paa den tilbudne naades herlighed; langt mindre anvende de den til deres sieles lægedom. De maae derfore giøre, hvad de vil, for at stille den urolige samvittighed til freds; de maae troste sig ved naaden, saa meget som de vil, og formaste sig selv i deres ubodfærdighed paa Christi fortieneste, saa er det dog i den tilstand forgieves. Der

er

er ingen fred, siger min Gud, for saadanne ugudelige. JEsu naade hør dem ikke til, og kand ey faae sted og rum hos dem, saa længe de vil fare fort i denne deres syndens kierlighed, og efterfølge deres onde lysters og affecters tilskyndelser. O! merker dette, J ugudelige, som foragte eller og misbruge og forvende den tilbudne naade. Merker det, alle J, som ved eders syndige levnet og egne veye troste eder ved Christum og hans fred, som hand skenker alleneste de sande bodfærdige og troende. Der er ingen fred for eder, saa længe J fare fort i denne eders gienstridighed, vantroe og syndens kierlighed. Dog det er høyt fornoden, at vi noget nøyere efterspørge, og agte paa, hvorledes vi kand komme til en sand, bestandig og ubedragelig fred og siele-hvile: Dette lærer os den HErre JEsus herligen og tydeligen i vort Evangelio, hvoraf vi ydermere vil betragte med hverandre: Den sande siele-hvile, som tilbydes og skenkes alle arbeidende og besværede siele, i og formedelst den HErre JEsum. Den barmhiertige Gud skenke os selv dertil sin Aand og naade, at vi saaledes maae overveye denne lærdom, at det kand tiene til vor siæles sande fred og frelse, for JEsu, vor Frelseres, skyld. Amen.

Texten.

Matth. Cap. XI. v. 25-30.

Paa den samme tiid svarede JEsus og sagde: Jeg priser dig Fader, HErre over himmelen og jorden, at du haver skiult dette for de vise og kloge,

og aabenbaret det for de unyndige. Ja Fader, thi det var saaledes behageligt for dig. Alle ting ere mig overgivne af min Fader; og ingen kiender Sønnen, uden Faderen, og ingen kiender Faderen, uden Sønnen, og den som Sønnen vil det aabenbare. Kommer hid til mig alle, som arbeide og ere besværede, og jeg vil giøre eder hvile. Tager mit aag paa eder, og lærer af mig; thi jeg er sagtmodig og ydmyg af hiertet: saa skal I finde hvile for eders siele. Thi mit aag er gavnligt, og min byrde er let.

Elskelige i den HErre JEsu! Hvor forgieves det er, at ville søge en sand bestandig siele-fred og hvile i Loven eller Lovens gierninger, viser os ey allene Guds ord tydeligen, men og forfarenheden stadfæster det. Loven kræver en fuldkommen lydighed, uden mindste feyl eller afvigelse, og forkynder forbandelsen for alle dem, som ikke blive ved i alle de ting, som mere skrevne i Lovens bog, at giøre dem. Gal. 3, 10. Saa forer da den mindste overtrædelse forbandelsen med sig. Hvorledes kand der dg være fred for noget Adams barn, som vil ved sine gierninger og Lovens lydighed søge fred, eftersom vi alle feyle i mange ting? Enhver syndig tanke, hvert unyttigt ord, hver forseelse, hver forsømmelse, da man efterlader det gode, ja hver endog den ringeste bevægelse i hiertet, som strider imod Guds den helligste og fuldkommenste Lov, maa nage, plage og forurolige samvittigheden, og der kand ey være fred i deres been, som

som her maae finde sig skyldige, for deres synders skyld, i hvor forsigtige og ustraffelige de end søge at vandre i alle ting, saa længe de ere overbeviste i saunvittigheden om een eneste synd. Derfore, siger Paulus, kand intet menniske blive retfærdiggiort for Guds aasyn af Lovens gierninger; thi ved Loven kommer syndens erkiendelse, Rom. 3, 20. og atter siger hand, cap. 4, 15. at Loven gior vrede, det er, den aabenbarer Guds retfærdige vrede over al ugudelighed, og de menniskers urerfærdighed, som opholde sandheden i urerfærdighed, Rom. 1, 18. og viser, at alle de ere vredens børn, som ere Guds hellige Lovs overtrædere. Dette stadfæster Paulus for os med sit eget exempel og forfarenhed, naar hand siger, til de Rom. 7, 7. sqq. Jeg kiendte ikke synden uden ved Loven; thi end begierligheden kiendte jeg ikke, dersom Loven havde ikke sagt: Du skal ikke begiere. Men synden, som tog anledning ved budet, virkede ved det samme al begierlighed i mig; thi uden Lov er synden død. Men jeg levede nogen tiid uden Lov; men der budet kom, blev synden lyendes igien. Men jeg døde, og det bud, som var given til liv, fandtes mig at tiene til død. o. s. f. Derfore udraaber og sukker hand under denne byrde: Jeg elendige menniske, hvo skal frie mig af denne døds legeme? Men hand svarer sig selv strax derpaa igien: Jeg takker Gud ved JEsum Christum vor HErre. v. 24. 25. Denne, vil hand sige, skal udrette det, hand skal frie mig fra min synd og elendighed. Hand skal ey allene frigiore mig fra den for-

dømmelse, som er i min sammvittighed for syndens skyld, men og frigiøre mig fra syndens bedrøvelige aag, fra syndens og dødens tieneste. Thi, siger hand, det som var Loven umueligt at udrette, i det den var skrøbelig formedelst kiødet, det giorde Gud, som sendte sin egen Søn i syndig kiøds lignelse, og til et synd-offer fordømte hand synden i kiødet. Rom. 8, 1-3. Ach! kiere siele, lader os legge dette paa hierte, og des nøyere nu agte paa JEsu underviisning i vort Evangelio, i det vi deraf betragte:

Den sande siele-hvile, som tilbydes og skenkes alle arbeidende og besværede siele, i og formedelst den HErre JEsum.

Vi have herhos 3 ting at agte paa:

I. Hvem den sande siele-hvile tilbydes og skenkes.
II. I hvem den skenkes.
III. Hvorudi den bestaaer.

Du trofaste og allervenligste Frelsere, HErre JEsu Christe! du som saa kierligen kalder dem til dig, som arbeide og ere besværede, og lover dem hvile for deres siele; giv os nu barmhiertighed til at betragte denne din kierlige indbydelse saaledes, at vi ogsaa i sandhed maae søge og blive deelagrige i den, for din evige miskundheds og sandheds skyld. Amen.

Af-

Afhandling.

Den første Deel.

Vi have nu I. at betragte: **Hvem den sande siele-hvile tilbydes og skenkes.** Dette siger Frelseren os tydelig nok, naar hand kalder dem til sig, **som arbeide og ere besværede, og lover dem hvile.** Monne JEsu kierlige hierte ikke er henvendt til alle? eller monne hand ikke gierne vilde forbarme sig over alle? Ach jo! det bedrøver visseligen hans fromme hierte, naar nogen bliver tilbage. Hand leder efter hvert et fortabt faar, eftersom hand er bleven en forligelse for den gandske verdens synder. 1 Joh. 2, 2. Merker det, I gienstridige! det er aldeles eders egen skyld, naar I blive liggende i eders elendighed. I skal, hvis ikke for, da paa hiin dag lære at kiende, og med angest og forskrekkelse at bekiende, **hvor ofte den trofaste Frelsere har vilder gjøre eder deelagtige i sin fred og hvile, men at I selv har ikke vilder.** Det heder derfor i texten uden forskiel, og uden al persons anseelse: **Kommer hid til mig alle,** ingen undtagen, hører min røst, sikker eder i mine veye, lader eder drage af Faderen til mig. Hand arbeider paa dem alle, og vilde gierne føre enhver i sin egen elendigheds erkiendelse, at hand da ogsaa kunde lære dem, at kiende den, som Gud har udsendt til verdens fred og frelse, JEsum Christum. Men just derpaa ligger det, derpaa kommer det an, at enhver vil lade sig oplyse, **til at kiende sin fordervede tilstand.** For agter den ikke af hiertet paa JEsu Evangelium, for forstaaer den sig ikke paa den i JEsu tilbudne naade

og fred. Derfor siger JEsus i texten, at alle de skal komme, som arbeide, og ere besværede. Her menes ikke, at blive ved at arbeide i syndens og forfængeligheds tieneste, ikke, at arbeide i at imodstaae den HErre JEsum og hans Aands virkende, tugtende og opvækkende naade, ikke, at arbeide i deres egne veye, men saadanne skal lære at kiende, hvor saare de fare vild, og hvor forgieves de anvende deres kraft. Men denne naadige indbydelse kand de med glæde tage imod, som arbeide under Lovens byrder, og sukke under dette trældoms aag efter hvile, fred og trøst, som merke, at de derunder fortære deres kraft forgieves, og ey kand erlange den hvile og fred i deres samvittigheder, den de søge efter. Hvilke det er nu derom i sandhed at giore, at de kunde finde naade hos Gud, og vorde ham velbehagelige, og vandre i hans veye, men finde dertil i Loven og i alle deres bemøyelser og egne gierninger ingen kraft; disse i sær antage JEsu naade, som de der nu blive begierlige og hungrige efter naaden, og villige til at annamme den, saasom den dem tilbydes, og ey længer staae naaden imod, ikke heller ere stolte og selvbehagelige, ey heller kand finde hvile eller fred i alle deres egne bestræbelser og bemøyelser, saasom de udi deres eget arbeide og bemøyelse lære at kiende og føle deres egen afmægtighed og udueligbed, og at paa denne vey ingen siele-hvile kand findes eller erlanges. Fremdeles kalder Frelseren dem til sig, som ere besværede, eller bebyrdede. Der ere vel mange slags besværelser til, der er besværelse i udvortes møye og elendighed i verden, hvilken vel ogsaa undertiden giver en anledning til nogen eftertanke om den indvortes

siele-

siele-nød og syndens byrder, som ere roden og aarsagen til saadan besværelse. Der er og endnu videre den besværelse, pine og plage, uroe og qval, som et forfængeligt menniske forvolder sig selv med sin syndens tieneste, og dog ikke agter paa, eller tager til hierte, hvilken vel ogsaa kand lede en syndere til eftertanke, og overbevise den om sin ulyksalige tilstand under syndens tieneste. Men ikke alle, som saaledes ere besværede, antage JEsum, men de kand være villige til at følge hans tilbud, som ere besværede af det arbeide, som for er talt om; der en siel under Lovens trældom, tvang og tugt i mange slags bemøyelser, søger hvile, og finder den ikke. Thi herved bliver den da ret besværet og urolig, bebyrdet og beængstet, og begynder med Paulo at raabe: Jeg elendige menniske, hvo vil frie mig fra dette dødens legeme? Saadan siel bliver ret fattig i aanden, sørger for sine synder, er bøyet og ydmyget i sin elendigheds erkiendelse, og hungrer og tørster efter naade og retfærdighed. O! hvor sødt og dyrebart bliver Christi Evangelium for den samme! hvor nøye giver den agt paa de dyrebare forjættelser, som gives i Evangelio! hvor deylige ere da dens fødder for den, som forkynder fred i Evangelio! Og da skeer det, som Christus her byder saadanne siele, nemlig, at de komme hid, hid til JEsum, frem til naade-stolen, frem til den aabnede kilde imod synd og ureenhed. Det siele-arbeide, den angest og byrde, som sielen føler, gior den ingen hvile, men idel uroe, smerte og qval. Men i den orden lover JEsus den hvile, naar den vil komme hid til ham, det er, naar den vil nu troe Evangelio, troe paa hans navn og naade, og at hand er den,

som vil udslette dens overtrædelser for sin egen skyld, og vil ikke ihukomme dens synder; Esa. 43, 25. naar den troer, at hand ved sit blod og død har udslettet dens overtrædelser, og dens synder, som en sky, og den vender om til ham, som haver forløst den. cap. 44, 22. De, som troe paa hans navn, de have forløsning formedelst hans blod, som er syndernes forladelse, efter hans naades riigdom, Eph. 1, 7. og de, som saaledes ere retfærdiggiorte formedelst troen, de have fred med Gud formedelst den HErre JEsum. Rom. 5, 1. Seer, elskelige siele! disse komme til JEsum med en hungrig siel, med et begierligt hierte. Disse antage hans tilbudne naade formedelst troen. Disse søge at vinde Christum, og findes i ham, at de ey længer maae have deres egen retfærdighed, som kommer af Loven, men den, som kommer af JEsu Christi troe. Phil. 3, 8. 9. Og saadanne lover JEsus en hvile, som hand selv vil giøre, som hand har forhvervet, og nu selv vil tilegne og skenke dem. Men merker endnu videre: Christus kræver af dem, som saaledes i troen ere komne til ham, at de nu og skal tage hans aag paa sig, og lære af ham. Hand vil ikke, at de skal vende sig til syndens tieneste paa ny igien, eller bære denne verdens, syndens og deres lysters aag. Men nu de ere friede fra synden, skal de være retfærdighedens tienere, og have deres frugt til helliggiørelse. Rom. 6, 18. 22. Synden skal ikke ydermere regnere over dem, efterdi de ikke ere længere under Loven, men under naaden. v. 14. De skal nu ikke fremdeles leve sig selv, men den, som er død og opstan-

stander for dem. 2 Cor. 5, 15. De skal nu træde i JEsu fodspor, 1 Pet. 2, 21. og omgaaes, ligesom hand omgikkes. 1 Joh. 2, 6. De skal nu være lydige af hiertet efter den lærdoms form, som de ere hengivne til. Rom. 6, 17. Thi de ere derfore dødgiorte fra Loven formedelst Christi legeme, at de skulle blive en andens, nemlig, den opreistes fra døde, paa det de skulle bære Gud frugt. Rom. 7, 4. De ere afskaffede fra Loven, i hvilken de holdtes, at de skulle nu tiene i Aandens nye væsen, og ey i bogstavens gamle væsen. v. 6. Til den ende giver den HErre JEsus sin Aand inden i dem, at de skulle ikke mere leve efter kiødet, men døde legemets gierninger formedelst Aanden; Rom. 8, 13. at de skulle bære Aandens frugter, i al retfærdighed, godhed og sandhed; Eph. 5, 9. at de skulle ikke være lige skikkede efter deres forige begierninger i deres vankundighed, men efter den Hellige, som dem kaldte, være hellige i al deres omgængelse; 1 Pet. 1, 14. 15. at de skulle aflegge det gamle menniske, som forderves efter vildfarelses begierninger, og iføre det nye menniske, som er skabt efter Gud i retfærdighed og sandheds hellighed. Eph. 4, 22. sqq. De skal med taalmodighed bære det kors, som Gud behager at paalegge dem, efter Christi exempel. 1 Pet. 2, 21. Seer! dette er Christi lærdom, og hans kierlige, lette og gavnlige aag, som de skal paatage sig, der ere komne til ham, og udi hans blod have fundet synds forladelse, retfærdighed, fred og hvile for deres siele. Og til saadanne siger hand atter i vor text: saa skal

I finde hvile for eders siele. Som vilde hand sige: I har vel fundet hvile hos mig, som ere komne til mig; men dersom I nu ikke anvende denne naade ret, og ikke lære af mig, og tage ikke mit aag paa eder, og efterfølge mig i lydighed, ved troens kraft, saa miste I igien den salighed, som eder er skenkt. Thi den som ikke tillige bevarer troe og god samvittighed, men kaster den gode samvittighed fra sig, den lider skibbrud paa troen. 1 Tim. 1, 19. Derimod, dersom I vil agte paa mine bud; da skal eders fred være som floden, og eders retfærdighed som havets bølger. Esa. 48, 18. Og saaledes have vi nu hørt: Hvem den sande siele-hvile tilbydes og skenkes.

Den anden Deel.

Vader os II. høre: I hvem den sande siele-hvile skenkes? Dette er klart af det, som vi allerede have hørt. Den HErre JEsus er den, som kalder de arbeidende og besværede siele til sig. Kommer hid til mig, siger hand, jeg vil gjøre eder hvile. Nu vel! siger hand, hver som tørster, kommer hid til vandene, og den, som ikke haver penge; kommer hid, kiøber og æder, og gaaer, kiøber uden penge og uden betalning vin og melk. Hvi veye I penge der, som ikke er brød, og eders arbeide der, som I ikke kunde mættes? Hører mig nøye, og æder det gode, saa skal eders siel forlyste sig med det fede. Bøyer eders øre, og kommer hid til mig, hører, saa skal eders siele leve; thi jeg vil gjøre en evig pagt med eder, som er Davids trofaste miskundheder.

Hand

Hand er vor fred, siger Paulus, Eph. 2, 14. Hand har opofret vore synder paa sit legeme paa træet. Hand er gaaen formedelst sit eget blod eengang ind til de hellige ting, og har funden en evig forlosning. Ebr. 9, 12. Gud haver forligt alle ting formedelst ham til sig, i det hand giorde fred formedelst hans korses blod. Col. 2, 20. Hand afskaffede formedelst sit kiod fiendskabet, nemlig budenes lov i befalninger om den udvortes tieneste, at hand vilde skabe de to til eet nyt menniske, og giøre fred; og at hand vilde forlige dem hegge ved eet legeme med Gud formedelst korset, i det hand haver ihielslaget fiendskabet ved det. Og hand er kommen, og haver forkyndet eder fred i Evangelio, som vare langt fra, og dem, som vare nær. Eph. 2, 15-17. Seer kiere siele, denne JEsus er det, den alle Propheter give vidnesbyrd, at hver den, som troer paa ham, skal faae syndernes forladelse i hans navn. Ap. G. 10, 43. Hand er den, som i vort Evangelio staaer og raaber, fuld af længsel og begierlighed efter vor salighed: Kommer hid til mig, jeg vil giøre eder hvile. Men merker dette tillige, at denne kommen maa ey allene skee af gandske hierte, saa at man nu søger sin trost og hvile alleneste i ham, og troer paa hans navn og dyrebare løfter; men den maa ogsaa føre en bestandig bliven med sig hos den HErre JEsum. Nu børn lille, siger Johannes, bliver i ham, at, naar hand bliver aabenbaret, vi kand da have dristighed, og ikke skal blive beskæmmede for ham, i hans tilkommelse. 1 Joh. 2, 28. I ham skal vi have fred, som hand selv siger, Joh. 16, 33. ikke uden ham. Hvorfore den, som eengang har

full-

fundet fred og hvile i ham, ikke bør vende sig paa ny igien fra ham til sig selv, til verden, til den retfærdighed, som er af loven, til creaturene. Der er ingensteds fred at finde uden alleneste i ham. Hvorfore vi og bør følge ham troligen og bestandig efter, indtil vi omsider blive satte i fuldkommen fred og sikkerhed, naar vi ved hans naade og kraft have erlanget en fuldkommen seyer over alle vore fiender.

Den tredie Deel.

Dette er endnu tilbage, at vi og III. spørge om: **Hvorudi den fred og hvile bestaaer**, som vi ved Christum erlange, og hvad den fører med sig? Hand kalder det i vort Evangelio: **en hvile for vore siele.** **Det er ikke fred og hvile fra denne verdens møye og byrder**, uden i saa vidt hand giør, at saadanne byrder lettes formedelst den indvortes trøst, som hand giver sine, og fordi **de vide, at alle ting maae nø tiene dem til det gode.** Rom. 8, 28. Thi i denne verden maae ogsaa Guds børn arbeide ofte dag og nat, fordi de ikke vil besvære andre med dovenhed, som Paulus siger om sig. 2 Cor. 11, 8. og 1 Thess. 2, 9. Ja de maae lide arbeide og møye, vagter, hunger og tørst, faster, kuld og nøgenhed. 2 Cor. 11, 27. **Ikke heller er det en fred for denne verdens trængsler, og for de ugudeliges ondskab og forfølgelser**; thi sande Christne maae bevise sig som Guds tienere i megen taalmodighed, i trængsler, i nød, i angester, i slag, i fængsler, i oprør. 2 Cor. 6, 4. 5. **Ikke heller er det en fred eller frihed for at arbeide paa en sand helliggiørelse**, i kierlighed og lydighed, i kamp og strid mod synden, i retfærdig-

hed

hed og ustraffelighed mod Gud og menniskene; thi de maae ogsaa bevise sig som Guds tienere i arbeider, vaagenheder, faster, reenhed, kundskab, langmodighed, fromhed, i den Hellig Aand, i kierlighed uden skrømt, i sandheds ord, i Guds kraft, formedelst retfærdigheds vaaben paa den høyre og venstre side; ved ære og vanære, ved ont rygte og got rygte; som bedragere, og dog sanddrue; som ukiendte, og dog erkiendte; som de, der døe, og see, de leve; som de, der ere revsede, og dog ikke ihielslagne; som bedrøvede, men altid glade; som fattige, men som dog giøre mange rige; som de, der have intet, og beholde dog alle ting. v. 5-10. Men denne er den hvile, som JEsus tilfører saadanne arme siele, at hand skenker dem fred med Gud, i det hand tilgiver dem alle deres synder; hand borttager den onde, nagende samvittigheds anklagelse, og bestenker dem i hierterne fra en ond samvittighed. Hand har forløst dem fra Lovens forbandelse, og frier dem fra den trældoms Aand og frygt, og skenker dem derimod en sønlig udkaarelsens Aand, i hvilken de raabe: Abba, Fader. Rom. 8, 15. Den samme Aand vidner med deres Aand, at de ere Guds børn. v. 16. Hand befrier dem, som formedelst dødens frygt vare skyldige til trældom al deres livs tiid. Ebr. 2, 15. Hand giver dem frimodighed og kraft, til at imodstaae dievelen med, og knuser ham under deres fødder. 1 Pet. 5, 8. Rom. 16, 20. Hand giver dem frihed til, at kaste al deres sorg og bekymring fra sig, eftersom de nu have en Fader, der veed alt, hvad de behøve, og bær selv omsorg for dem. Matth. 6, 32. 1 Pet. 5, 7. Hand giver dem dristighed og tilgang til Gud formedelst troen i hans blod, Eph. 3, 12.

og

og at de tor rose sig i Guds herligheds haab, endog midt i deres trængsler. Rom. 5, 2. 3. Hand har forløst dem fra denne nærværende onde verden, saa de ey tor frygte, at død eller liv, eller creatur i den, skal kunde skille dem fra den Guds kierlighed, som er i Christo JEsu; Gal. 1, 4. Rom. 8, 38. 39. thi hand haver igienfødt dem til et levende haab formedelst sin opstandelse fra døde, til en uforkrænkelig og ubesmittelig og uforvisnelig arv, som er bevaret i himlene til dem, o. s. f. 1 Pet. 1, 3. 4. Hand er den, som befrier dem fra den tilkommende vrede, 1 Thess. 1, 10. og udforer dem omsider til sit evige rige, hvor al frygt og fare aldeles har en ende. **Der retfærdighedens gierning skal være fred, og retfærdighedens arbeides frugt skal være hvile, og tryghed indtil evig tiid. Der hans folk skal boe i freds bolig; og i megen tryghed boliger, og i meget stille rolige steder.** Esa. 32, 17. 18. Seer! denne er den fred som overgaaer forstanden, og den dyrebare siele-hvile, som JEsus tilforer alle dem, som af gandske hierte omvende sig til ham, troe paa hans navn, og paatage sig hans aag, og saa bestandig efterfølge ham, og blive troligen hos ham i al lydighed, indtil døden.

Tilegnelse.

Nu, I Elskelige siele! hvad synes eder om denne siele-hvile, som JEsus lover? Ach! jeg frygter for, at den hidindtil har været skiult for manges øyne iblant os. Monne ikke mange hidindtil have elsket deres egen uroe, i det de ey allene har søgt roe, hvor den ikke var at finde, men vert imod idel uroe, møye og aands fortærelse, men end-

endog have efterhænget deres egne syndige lyster og affecter, og derved altid mere og mere besmittet, bebyrdet og heængstet deres egne samvittigheder. Tænker ikke, I hyklere og tvesindede, I forfængelige verdens mennisker, I som ey begiere af hiertet, at befries fra det syndens aag, at der er fred for eder. Ach! ney, der er ikke fred, siger min Gud, for den ugudelige. Ach! hører dog nu, og merker, hvilken salighed og sød siele-hvile I skille eder selv ved. Lader dog eders jammerlige og ulykkalige tilstand gaae eder til hierte, og ynkes over eders egne arme siele, at I ikke skal saaledes evig sælge dem hen til trældom, og berøve eder selv den fred og hvile, som I alle kunde blive deelagtige udi. Men I i særdeleshed, som plages og ængstes under Lovens byrde, I som veye penge der, som ikke er brød, og eders arbeide der, som I ikke kunde mættes; I som ere elendige og fattige, og lede efter vand, hvis tunge er forsmægtet af torst; I ere ogsaa iblant dem, som JEsus her saa venligen kalder til sig. Ach! kommer dog, og boyer eders orne, at eders siel maa troe. Mene I endnu, at finde fred i eders egne bemoyelser, og hvile paa eders egne veye? Mene I at annamme den sonlige Aand, den magtes, kierligheds og tugtes Aand ved Lovens gierninger? Ach! I bedrage eder selv, og plage eder kun forgieves, og finde dog paa denne vey hverken fred eller hvile, hverken trost eller frimodighed, hverken liv eller kraft. Men hører, hvad JEsus siger: Hand vil gisre eder hvile, hos ham skal I finde hvile for eders udmattede siele. Have I funden denne hvile, o! saa skal I og finde baade lys, lyst og kraft til at vandre i HErrens veye. Hand giver den

træt-

trætte kraft, og formerer dens styrke, som haver ingen kræfter. De unge skal blive trætte, og vansmægte; og de udvaldte mænd skulle visseligen falde. Men de, som forvente HErren, skal fornye deres kraft, de skal opfare med vinger, som ørnene; de skal løbe, og ikke vansmægte, gaae, og ikke blive trætte. Esa. 40, 29-31. Alting tilbydes i ham; hand skal, dersom J troligen antage det raad, som hand giver eder i vort Evangelio, og ey vige derfra, ey allene være eders fred, men og give eder en fuldkommen seyer og frelsning fra alle eders fienders haand og vold, og udføre eder af al eders møye og elendighed til freds og megen trygheds boliger, og til meget stille rolige steder.

Nu du trofaste og naadigste Gud og Fader! vi love og prise dig for al den barmhiertighed, som du haver beviist os, og ladet os kundgiøre i Christo JEsu; i særdeleshed for den ædle siele-hvile, som du o sødeste Frelsere! tilbyder alle dem, som arbeide og ere besværede, i dig selv. Ach! lad os nu ikke længere forhale, men fra denne time af omvende os af gandske hierte til dig, troe paa dit navn, og paatage os dit kierlige, gavnlige og lette aag; paa det vi maae finde i dig en evig fred og hvile for vore arme siele, og derfore prise dig i al evighed. Dig, o trofaste JEsu! skee med din Fader og værdige Hellig Aand, lof, priis og ære af os, baade nu og i al evighed.

Amen!

Regi-

Register,
Over de fornemmeste ting, som i denne bog forekomme.

MB Hvor der staaer I. betyder det i den første deel, og II. den anden deel.

A.

Aabenbarelse (Guds kierligheds) I. deel pag. 379 o.s.f. Den forsættede herligheds aabenbarelse maa betragtes med troens øye II. 302 Engelens aabenbarelse forer forskrekkelse med sig I. 391. o.s.f. men hans budskab er behageligt 394. o.s.f.
Aag (JEsu) at vi skal tage paa os II. 952. o.f.
Aand (Guds) giver den beste rustning imod alle fiender I. 322 Aandens gave er en stor og herlig gave II. 869 Dens vaaben 779
Aarvaagenhed I. 18 opmuntring dertil 19. 29. o.s.f. Den legemlige er og fornøden 22 den aandelige endnu mere fornøden 25. o. s.f. Særdeles er Aarvaagenhed fornøden for Guds ords Lærere II. 763. 771. o.s.f. Dens rette grund I. 24 Dens nytte 28. 33. o.s.f.. Hvorledes den bør beviises II. 768 Vi bør flittig at opmuntres til den " " 772
Abraham fristes af Gud I. 363 staaer sin prøve ibid. Hans fodspor skal vi træde i, udi troen " " " II. 350

Ærbarhed har ofte et falsk skin II. 222
Ære (verdens) søger Christus ikke I. 430. 433
Ære-syge indsniger sig hos Christi discipler II. 549
Afvendelse fra synden, skeer paa veyen til livet " " " II. 164
Alterens Sacramente udkræver troen I. 447
Dets oyemerke er JEsu ihukommelse 451
Det bliver ofte frek foragtet 458. o. f.
Alvidenhed (JEsu) strekker sig ogsaa til hiertets tanker " " II. 197
Alvorlighed horer til christendommen II. 214
Andagt i kirken er ofte slet II. 126
Anfegtning lærer at agte paa ordet II. 499
Angest (de troendes) i verden, er stor II. 35. o. f. f.
Ansigt (Guds) maa man prøve sig for II. 210
Anslage og høyhed, som sig ophøyer imod Guds kundskab " " II. 779
Apostlerne maatte have seet JEsum selv II. 15
Deres embedes oyemerke var, at oprette troens lydighed " " " 246
Arbeide under Lovens byrder II. 950. Hvad for et arbeide Christus vil frie os fra 956. 957.
Arbeide og bekymre sig er der forskiel paa II. 521
Arve-synden maa fornemmelig erkiendes i omvendelsen " " II. 216. 217

B

Barmhiertige ere de, som have troet paa JEsum II. 910. 911. Den barmhiertige Samaritan er os et exempel paa kierlighed til næsten 491
Barmhiertighed (Guds) søger sit oyemerke paa os II. 129. bliver saare misbrugt 261. er dog saare stor 262. gior os ikke sikre 271

Hvor-

Hvorledes den skal bruges 269 o. s. f.
Bedrage sig selv og andre med falsk trost II. 897. o. f.
Bedrøvelse omvendes til glæde I. 473. II. 46 Den gudelige bedrøvelse er gavnlig, og fører sand salighed med sig II. 215 Hvorudi den bestaaer " " 905. 906
Begravelse (Christi) skal tee sig kraftig udi os " " II. 823. o. s. f.
Begyndere (troens) er JEsus I. 319. o. s. f. 335 " " " 349. II. 639
Bekiende sine synder for HErren hvorledes man skal II. 846. Bekiende Christum med munden, og negte ham med gierningen 938. 939
Bekiendelse i Skrifte-stolen og bønner, er tit hykkelsk " " II. 843
Bekiendskab med Gud maa man have II. 163
Bespottelse (satans) er stor I. 359. 351. 352
Besværede hvorledes de bodfærdige finde sig at være " " II. 951
Betalning (Guds naades) strekker sig til tiid og evighed " " II. 328. o. s. f.
Bevægelse i sielen maa man give agt paa II. 135
Bevare JEsum hvorledes vi skal paa aandelig viis " " II. 826. o. f.
Billede (Guds) kommer ved Christum til fornyelse I. 419 formedelst troen II. 208
Biskoper settes af den Hellig Aand II. 182
Blinde og u-oplyste menniskergaae, som de blive førte " " II. 704. 705
Blindhed i hiertet II. 125 Jødernes var stor I. 4 vores endnu større I. 5. II. 442
Blod (Christi) er et pant paa hans kierlighed til

os I. 146 beviser hans Hyrde-embede II 179 Testamentets blod ibid.
Blodflod; den med blod-flod beheftede qvinde har en stærk troe II. 681 bliver dog forskrekket ved Loven 682
Bønnen er fornøden I. 25. o. s. f. skaffer hielp 342. o. f. skal skee for Øvrigheden 215 maa henvende sig til JEsum II. 219 Derudi maa man altid holde ved ib. 220. 221 i fristelsens tiid 759
Børn omgaaes med deres forældre uden frygt II. 71
Børn (Guds) bevise sig formedelst gode gierninger II. 164 ere visse saligheds arvinger 206 advares for verdens kierlighed 231 have deres visse grader ibid. bevise kierlighed og barmhiertighed imod hver mand, ligesom deres himmelske Fader 325. o. f. have derfor stor naade-belønning 327. o. f.
Brændende i aanden maae vi være II. 108. 110

C

Cananiter ængste Israels børn II. 242
Christendom maa man giøre ny begyndelse udi I. 14 Troen er dens grund 64. 104 Den udkræver stor aarvaagenhed og alvorlighed 106 II. 423. 424 har tvende hoved-stötter 557. I. 278. 330 bestaaer ikke i det udvortes II. 190. 227
Christendommens rette væsen kiender JEsus II. 198. Hand kiender og det falske 196. 197
Christne have den største glæde i JEsu I. 46 træde i hans fodspor ib. II. 103. 713 De fleste, som kaldes Christne, foragte Christi naade og lærdom II. 696 forfølge og bespotte sande JEsu

JEsu efterfølgere 697. 922 ville ey afstaae fra uretfærdighed ‘ ‘ 921. o.f.
Christus er den sande Messias I. 10 vor Konge 15 Ham vidner Johannes herlig om 53. 54 Pharisæerne annamme ham ikke 55 Hand er traadt iblant os 57 er dog endnu mange ubekiendt ibid. o. f. maa boe i vore hierter 61. 130. 188. 453 er saliggiørelsens grund-steen 62. o.f. er en sand Gud 96 Hans Guddom bliver deylig beviist med ni hoved-grunde ibid. Hans herlighed faaer man fuldkommelig at see i det evige liv 100 Hand maa selv være vor siel og liv 130 søger os hiertelig 136 heder i gierning og sandhed unde, ig 217. o. s. f. gaaer midt iblant sine fiender II. 565. er sikker for deres listige anlob 663. o. s f. og skaffer os ligesaadan sikkerhed 667. o.s.f. Hand bør være, boe og leve i de troende 821 Hvad hand har giort for os, bør og tee sig kraftig i os 823 Hvorledes hand bør prædikes og læres 923. o. f. Hans Midlerembedes kraft negtes af mange 930 Hans lærdom forhaanes og forvendes 930. o.f. Ham skal vi lære ret at kiende 933 Christi fyldestgiørelse for os I. 446. o.s.f. er grunden til, at vi have Christum i os 452. o.s. f.
Creatur; det nye creatur er i Christo JEsu II. 191 Det er de troende allene, som creaturet ingen frygt kand indjage ‘ ‘ 657

D.

Daaben troste mange sig falskelig ved II. 842. 937 Christi daab er eet af de fornemmeste stykker af

den Hellige Skrift I. 157. er begyndelsen til HErrens velbehagelighed aar 156. 160. 161
Daabens pagt skal man ihukomme I. 326 II. 346. staaer fast hos Christum I. 329
Daarlighed (vort hiertes) er stor I. 492. maa erkiendes " " 493
Dag; hvilken der er en god budskabs dag " " I. 380. 381. 386. o. f.
Daniel er berømt for sin viisdom I. 172
David er et herligt forbillede paa den HErre JEsum " " II. 495
Dele Christum maa man ikke II. 821. 823
Dievelen rover ordet af hiertet I. 287. 288. frister JEsum 324. forlader sig paa synden, ligesom paa et harnisk 355. Hans pall. bliver forstyrret " " 360
Disciple (Christi) ere fattige i aanden I. 32. II. 491. brændende i kierlighed I. 32. II. 490
Disciple (Johannis) vises hen til Christum I. 40
Domme (Guds) hvorledes de kand afvendes II. 879. 880. Hvorfor de komme over os 880
Dommens sted er ofte besmittet med ugudelighed " " " 927
Død fra synden hvorledes en Christen bor være " " II. 817. 818
Døden er syndens tieneres lon I. 406. forskrekkelig for den vantroe II. 728. 729. Christi død driver os til omvendelse I. 439
Dømme og fordømme skal man ikke modtvillig " " II. 325. 326
Dragelse (Guds) i sielen merker man ofte II. 257
Dyb (vor fordervelses) maa opdækkes II. 452

E.

Efterfølgelse (den HErres JEsu) strekker sig til enden I. 279. kommer af troen II. 29. opvækker had hos verden. 52. 97. Deri bestaaer den sande Guds-tieneste II. 102. See Følge.
Egen-kierlighed forhaster sig i selv-prøvelsen " " II. 213
Elendige og bekængstede siele skal komme til JEsum " " II. 959
Elisabeth har stor barmhiertighed af Gud II. 267
Elske dem, som man elskes af, er billigt II. 860
Elskere (den HErres JEsu) holde sig gierne sammen I. 123. 124. 497. Deres første lection er om korset 124. De ere beredte til fristelsen 135. agte ikke verdens spot " ibid.
Ende (troens) " " II. 16
Ertz-syndere, hvo det er " II. 289
Evangelium tilfører os JEsum I. 476. forkyndes for alle menniske ibid. opvækker troen " " " 220
Evig fordømmelse er den ende, som alle verdens elskere faae " " II. 241. 243
Evige kierligheds-raad Guds II. 128
Exempler (andres) følger man gierne efter " " " II. 704. 705

F.

Faar finde alting overflødigt hos JEsum II. 179. 181. 182. ere altid paa græsgangen under deres Hyrdes pleye 187. holde sig troligen til ham 185. kiende deres hyrders røst 182
Falsk Christus iblant mange Christne II. 929. o. f.
Falsk fred og tryghed " II. 765
Falsk trøst i den udvortes dyrkelse II. 701

Falske Christi advares vi for . II. 925. 929
Falske Propheter troste falskeligen II. 897. 898
styrke folk i deres hyklerie og ondskab 898. 899
forvende Christi Evangelium 932
Falskeligen troste de sig ved JEsum, som ey folge ham II. 717
Falskhed (hiertets) er almindelig II. 150
Fattigdom i aanden, er altid i JEsu kierlighed I. 134. II. 353. 354
Fattige i aanden, hvilke de ere, og hvorfor de prises salige II. 903. o. f.
Fides unitiva skaffer en sod samfund med JEsu II. 187
Finger (Guds) er hans Aand I. 354 hielper de blinde og dove II. 471
Fodspor af Guds barmhiertighed II. 270
Forandring (hiertets) er fornoden I. 163. 407. II. 216
Forbedre sit levnet, for man kiender JEsum ret, og i sandhed troer paa ham, kand ingen II. 710. o. f.
Forbedring i levnet skal man ey drive paa, for man har viist folk til en sand omvendelse, og troen II. 838
Fordervede tilstand (sin egen) maa enhver lære at kiende, som vil komme til JEsum II. 949
Fordervelse (det menniskelige hiertes) aabenbarer sig ved at falde paa andet, end den HErre JEsum II. 188 Fordervelsen har meest indsneget sig i Christi menighed formedelst Lærernes sovnagtighed 772. 773
Forene sig med de troende hvorledes Gud vil II. 869. o. f.
Forfarenhed i HErrens veye fattes det undertiden Guds born paa II. 748. o. f.

For-

Forfølgelse for retfærdigheds skyld bør sande Christne lide med taalmodighed II. 914
Forfølges af menniſker maae Guds børn " " II. 789. 790
Forhale sin omvendelse bør man ikke II. 845
Forjættelser (Guds) skal man see paa I. 259. 260
Forklarelsen paa bierget var et vidnesbyrd om Jesu høye værdighed og Guddommelige Majestæt II. 806 skede for at styrke disciplene i troen " " 805. 807
Forlængsel efter at blive synden qvit, er et Guds reeb, hvormed hand drager os til sig II. 219
Forlade sine syndige veye og tanker, hør med til en sand omvendelse " II. 847. o f.
Forladelse (syndernes) kommer fra Christo I. 453
Formaning til at prove sig, om man staaer i Daabens naade, betager Daaben intet II. 209
Formørkede ere alle naturlige menniſker II. 760
Fornuft maa give sig fangen under Guds ord II. 368. 369 vil altid see meget II. 379
Fornyelsen kommer fra Christo I. 454
Forsigtighed (de troendes) hvori den bestaaer II. 405. o. f. gaaer ud paa lærdom 408. o. f. og levnet " " 414. o. f.
Forstand bliver oplyst " II. 44
Forsyn (Guds) " " I. 124
Fortabte faar leder Christus efter II. 176. o. f.
Forundring er mange slags I. 121. er en frugt af troen hos Joseph ibid. virker stor glæde 121. 122
Fødsel (Christi) har betænkelige omstændigheder I. 67. o. f. sin tiid 68 sted 69 er sattig 71 giver en prove paa Guds kierlighed og

viisdom 67. 72. forkyndes for hyrderne 72. o.f. forer stor glæde med sig 73. grunder troen i vore hierter " " " 75
Følge JEsum er en christens pligt II. 713. o.f. skal man ey allene i lidelser, men i sit gandske leynet ibid. man skal følge JEsu lærdom, ord og røst. " " " 715
Første-grøden af JEsu kierlighed til os I. 143. o.f.
Første-grøden i det nye Testamente II. 112 ere eendrægtige tilsammen " 115
Fred (Guds) er et høyt gode II. 76. Naar hyklere og ubodfærdige forkynde fred, bliver det til en snare 897. Fredens budskab er trøsteligt for de beængstede siele 942. Der er ikke fred for de ugudelige 942. 944. 945. Gud vilde gierne giøre alle deelagtige i den 942. Fred og sielehvile erlanges ey ved lovens gierninger 946. o.f. Hvordan JEsus giver sine fred 956. o.f.
Fredsommelige og fred-stiftere hvorledes sande christne skal være " " II. 913
Frelsning fra al elendighed og moye skenkes i og af JEsu " " II. 960
Frihed fra synden er herlig I. 407. 410. frihed fra døden hvad er " 411. o.f. kommer fra JEsu " 416. o.f.
Frimodighed og tillid til Gud i nød og fare kand en ugudelig og hyklere ey have II. 721. o.f. Den ugudelige frimodighed er blandet med idel frygt og tviil 722. 723. bestaaer ikke ibid. De sande troende have den 723. Selvgiort frimodighed gavner intet 738. omskiftes til forskrekkelse ibid. den sande skal søges i JEsu og hans samfund " " ibid.

Fristelse til det onde er af dievelen I. 366. til det gode, skeer af Gud ibid, paa mangehaande maade 370. o. f. faaer herligt udfald 373 o. f.
Gud frister ingen over hans formue II. 806
Fromhed og oprigtighed i hiertet II. 353. skyer al ureenhed 358. er u-adskillelig fra troen 362. 363
Frugt (Guds ords) hindres af menniskene I. 285. o. f.
Frugter ere igienfødelsens kiendetegn II. 201
Frygt i hiertet er et tegn til, at tilstanden maa ikke være synderlig inovortes II. 213. Frygt findes undertiden hos sande troende 724. 745. 746. o. f. Hvorledes den er og bør findes hos dem 735 Hvorledes de befries fra frygt 734. 735. o. f. De befries altid mere fra den " 736 Den bør ey agtes for en ringe feyl 747. 758 Den findes særdeles hos dem, som ey endnu ere stadfæstede i troen, og forsikrede om syndernes forladelse 749. Frygt, som kommer af en herskende vantroe, og den, som findes undertiden hos sande troende, er der stor forskiel imellem 748. 752 Den, som kommer af en skrøbelighed i troen, kand blive til en herskende vantroe 753. 758 Den, som kommer af en herskende vantroe, bør ey holdes for en skrøbelighed 758. Hvorfra frygt og rædsel kommer, bør man prøve 794
Frygt for menniske er skammelig og skadelig, og bør ey findes hos sande christne II. 725. 726. 735
Frygt (trældoms) kand ingen hyklere eller vantroe være fri for " II. 728. o. f.
Frygtes og trældoms Aand have de troende ikke faaet " " II. 732

G. Gabri-

G

Gabriel er en Guds gesandt I. 385. o.f
Galenskab er endnu hos mange
Christne " " II. 223.224
Gamle menniske skal begraves med JEsu II. 828
Garn betyder enhvers kald " II. 339
Gaver (Guds) kand formeres " I. 272
Gebærder (JEsu) betyde og noget, ligesom
hans ord " " II. 471
Gierighed er afguderie " II. 139. 238
sidder dybt i hiertet " " 138
Gierning (Guds) er ogsaa iblant os I. 358
Glæde er stor hos de vise af Osterland I. 175
Troens glæde kommer Simeon til I. 153. o.f.
holdes ofte tilbage af Gud 259 er fuldkom-
men i Gud II. 73 Fuldkommen glæde ske-
kes dem, som troe og elske JEsum 871
Glædens olie er den Hellig Aand II. 114. 115
Graderne i den sande troskab I. 272. o.f.
Grove synder at vogte sig for, er ey nok til en
sand omvendelse " II. 843
Gud frister ikke til det onde, men kun til det gode
I. 366 er ikke skyld i menniskenes forderuelse
II. 691 vil gierne frelse menniskene 692
Salig er den, hvis Gud HErren er 785. 795
Gud Fader peger paa JEsum med rosten af him-
melen " " I. 161
Guddommelige ting begynde i nedrighed, og
gaae dog hoyt ud " " II. 495
Gudeligt sind er ikke i Petro
men i Christo " " 422

Guds

Guds Aand giver den beste rustning imod alle fiender . . I. 322. 323

H.

Haab til saligheden, maa opfyldes II. 193 settes alleneste i Christi fortieneste 222 Hvorpaa sande Christnes haab grunder sig 730. o. f.
Had til lyset, er hos mange II. 158. 160
Hellig Aand forsættes II. 51. o. f. træder i Jesu sted 54. o. f. 59 er Guds gave 108. 109 Hans virkninger ere ligesom en susen 221
Helligdom (HErrens) besmittes tit med store vederstyggeligheder . . II. 928
Helliggiørelse maa være hos en Christen I. 258
Hellige Skrift er troens eneste grund I. 299
Hemmelighed (christendommens) er bønnen . . . I. 351
Herlighed (HErrens) er ogsaa Christi I. 92 blev seet i Christi fødsel 73. 92 troens herlighed beskrives . . 95
HErren tage de troende deres tilflugt til imod deres fiender II. 782. 786 Hand lader sig finde af dem, der alvorligen søge ham 849
Hielp (menniskenes) er intet I. 205 vederfares de spedalske af Christo 233. II. 501 Guds hielp er større end vor nød II. 280
Hielpsomme hænder skal vi have imod vor næste . . II. 489. o. f.
Hierte (menniskets) maa gives Jesu II. 827 skal intet falde paa, uden paa Jesum II. 188 er ikke altid fast i troen . I. 504 Dets aftoelse og renselse begierer HErren II. 876, o. f. Dets reenhed bor fin-

findes hos de troende 912 Hiertet maa først være got, førend gierningerne kand blive gode 836. o. f.
Himmelfart (Christi) er kaldet til himmelen II. 81. o. s. f. maa tilegnes os 78 ved troen 90
Himmerig paa jorden, er de troendes omgængelse med JEsu II. 75
Hoffærdighed er dybt i hiertet II. 136 tiener satan 137 er den sidste fiende, som afskaffes 558
Holde JEsu ord hvorledes de skal og kand, som troe, og elske JEsum II. 865. o. f. 872. 873
Hoved-nøglen til troens saligheds skat-kammer II. 312. o. f.
Hoved-regel (den sande viisdoms) II. 187
Høre JEsum, er, at troe paa ham, og være ham lydig II. 809
Høyre haand (Guds Majestætes) er Christi sæde II. 496
Hukommelsen er det kostbare skrin, JEsu lærdom giemmes udi I. 441
Hunger og tørst efter retfærdighed hvori bestaaer 907. o. f.
Hvile (sielens) kommer fra JEsu II. 32 ikke fra Loven I. 127 JEsus vil gierne giøre alle hvile II. 949 Hvem det er, hvile løves for sielen? ibid. o. f. Hvordan en hvile JEsus lover sine? 956. o. f. Den sande hvile for sielen have de fleste ikke 958. 959
Hykkelske Christne unde ikke Christo rum hos sig II. 824
Hyklerie har et fordømmeligt skin II. 571 Hyklerie i den udvortes Guds-dyrkelse, lastes paa Joderne 877

Hyrderne i Bethlehem, er et exempel paa troen I. 82. o. f. paa lydighed 85. lede først med alvorlighed, forend de finde 88. Deres Gudsfrygt er frugt af troen, os til efterfølgelse 89. 90

J

Jairus trænger med troen ind til JEsum II. 677. o. f. Hans liden daatter blev derover opvakt = = = 680

JEsus er en aaben kilde I. 102. 109. II. 675 kommer til os I. 45. Hvorledes vi skal annamme ham 46 Hand har sit navn af Gud 147 I ham faaer den troende sin salighed at see II. 487 Hand lader sig døbe I. 160 er vor Ypperste Præst 161. II. 473 driver dievle ud I. 353. o. f. forsøger diseiplernes troe 367. o. f. og vores ogsaa 369. 373 er Konge af Israel 430 kommer til Zions daatter ibid. gaaer af lutter kierlighed i døden 437 aabenbares for sine diseiple 502 har stor viisdom hos svag-troende 506 holder opbyggelige samtaler over borde 507 er den gode siele-hyrde II. 22. o. f. 171. o. f. har sine egne faar 25. o. f. forsamler dem alle 183 kiender sine 28. 177 kalder os til sig 32 omgaaes kierlig med os 178 vil gierne være og blive hos os 827. Hans store omhyggelighed for at frelse Jøderne 693. o. f. ja alle og enhver 695 vrede og hevn over hans naades foragtere 698 o. f. domme over det Jødiske folk 698 over de uskionsomme christne 699 Hans venlige indbydelse skal bevæge os til at komme 701. 702 Men vi skal ey allene komme til ham, men og blive hos ham 955. 956 Vi bør antage ham som vor Yppers-

Ypperste Præst, Prophete og Konge 706 Hvo der vil følge ham, bør først lære at kiende ham, troe paa ham, og elske ham 707. 709. o. f. Hans sande efterfølgeres lykkalige tilstand 719 Hvo der er hans moder, syster og broder 331 Hans herlige gierninger ere ogsaa for os aabenbarede 798 o. f. Hand aabenbarede sin herlighed besynderlig paa Bierget 800 Hans herlighed aabenbares endnu ofte for de troende 807 808 Hans herligheds aabenbarelse skal styrke os i troen 809. o. f. Hand søger at komme de troende til hielp i deres skrøbelighed 805. 806 at styrke dem mod de forestaaende lidelser 813 lader sig selv ikke uden vidnesbyrd for nogen 814 Hans død gavner os intet, dersom vi ey legge vind paa ved dens kraft at døde vort gamle menniske 817 JEsu dødelse hvorledes vi skal ombære den 818 Hans døds eyemerke og frugt bør vi lære ret at kiende 826 Hans begravelse er skeet for os til en forsikring om vore synders forladelse 830 giver de troende haab og frimodighed i døden og i alle lidelser og trængsler 831. 832 Hans kierlighed tales meget om, men skiønes lidet paa 861 JEsus allene giver den rette siele-hvile 954. o. f.

Igienfødelsen giver christendommen sit retskafne væsen II. 191. gior os til Guds børn 199. 200 er høyst-fornøden 208 hører ikke først til fuldkommenheden, men til begyndelsen 211 er indgangen i Guds naades rige ibid.

Igiennembrydelse til livet maa det gaae frisk til med i omvendelsen . I. 31. II. 224

Ild og vand, hvorledes HErren lader os komme derudi . . II. 887

Ind-

Indbildning bedrager mange I. 30. II. 193.224
er satans hoved-fæstning " 542
Indbildt troe gior hinder i omvendelsen I. 162
er hos mange " II. 83. 150.151
Indbydelse til Guds nadvere II. 249. o. f.
Indtog (Christi) i Jerusalem I. 8. Anledning til, hvorledes vi skal hr" ge det. ibid. Det har besynderlige omstændigheder 11. Dets fornemmeste øyemerke ibid. efter det udvortes 9. o. f. efter det indvortes " 12
Johannes viser hen til JEsum " I. 159
Jomfruer sove alle " " I. 33
ere nogle daarlige " " 477
Isaak er et forbillede paa Christum I. 462
Israel; hvilket der er det Guds Israel II. 784
Israel efter kiødet var HErren ikke altid med 785
Israeliterne blive helbredede ved at see paa slangen " " " II. 204. 218

K

Kald til naaden hvad det er I. 270 Dertil kommer og det udvortes kald 271 hvilket er to slags " " " II. 339. 340
Kamp (troens) maa man holde ved udi I. 111 328.496.260.II. 4 Den skaffer evig glæde 260. er fornøden til gudelige dyder II. 3 maa gaae los paa verdens kierlighed 244
Kiendetegn paa troen staae i Guds ord I. 377
Kierlighed følger altid med den sande troe II. 857
Kierlighed (Faderens) bliver altid større til de troende " " II. 868.869
Kierlighed (Guds) gaaer over alle menniſker II. 324 er Guds egenskab 318 bliver mægtig

telig bevisst imod os I. 383. 384 En lignelse derpaa 387 Den er evig 388. 389 bliver gandske vores 397 har en stor dybhed 399 maa forandre hiertet II. 273
Kierlighed til JEsum, bliver forladt I. 113. 114 133. 134 maa igien opvækkes, endog ved bestraffelse 114 Hvem den er at finde hos 117 o. f. ey hos de fleste Christne II. 861 men kun hos de sande troende 864 og er en frugt af troen I. 120 De maae have den, som vil følge JEsum II. 712 Hvo den ikke har, er forbandet; men HErrens naade loves dem, som den findes hos 861. 862 Den gior, at man er villig til at lide med ham 732 at man elsker hans veye, og intet foretager sig i selvraadighed 733 Hvorledes den bør bevise sig i lydighed 865. o. f. Forberedelse dertil I. 119
Kierlighed til næsten, har sin oprindelse af JEsu kierlighed I. 497
Kierlighed (verdens) er stor I. 14. 129 hinderer i JEsu Christi samfund ibid. bliver skarp forbuden II. 232 Hvad den er 235 o. f. Den hersker i alle u-igienfødte 239 hænger og ved de igienfødte ibid. har adskillige grader 239 paaforer stor skade 240. o. f.
Kiernen af Loven og Evangelium 578. o. f.
Kiødelige mennisker udvælge sig kiødelige forgængere, og følge deres exempel II. 705
Kiødet maa ey herske hos de troende II. 818
Efter kiødet stride de troende ikke 778
Kiøders begiering II. 232

Kirke-

Kirke-og Alter-gang formaste sig mange Christne paa, ligesom det var bare saa nok II. 217
Kleinmodighed og frygt findes hos dem, som ere uforfarne i HErrens veye II. 745. 748
Komme (den HErres JEsu) er altid merkværdig I. 158
Komme til JEsum hvorledes vi skal II. 951. 952
Konge er en ligneise paa himmeriges rige II. 646
Kongelige mand har troe II. 627
bekommer styrke derudi II. 629. o. f.
Kors (Christi) maa man bære II. 105. 106
Dets byrde maa tiene os til gode, om det endskiont kommer os til at sukke II. 477
Kraft til liv og gudfrygtighed, skenkes dem, som i sandhed omvende sig II. 850. 851
Kraft skenker JEsus de trætte 959. 960
Kraft (Guds) er hos skrobeligheden I. 505
Christendommens kraft fattes hos mange II. 223
Kraft (JEsu) I. 158
Krone (det evige livs) maa man fegte sig til II. 4
Kundskab (Christi) I. 56 er sand viisdom 172 det beste gode II. 486. o. f.

L.

Lærde ere tit forvendte II. 255
Lam (Guds) er JEsus II. 18. o. f.
Langmodighed (Guds) er stor II. 142. 143 144. 322
Lection (Guds borns) i henseende til verdens kierlighed II. 240
Levendegiørelse det sønderknuside hiertes II. 398. o. f.

Lidelse flyer Christus ikke I. 435 For lidelsers skyld vilde disciplene ey forlade JEsum II. 805 Hvorledes lidelser og tugtelser ere en anledning, som HErren bruger til vores renselse 882. 883. 884. o. f. De komme fra HErren 884. 888 Hvor fornoden det er, at antage dem som af HErrens haand 885. o. f. Lidelser og viderværdigheder ere en prove-steen 888. Hvorledes man ved dem luttres 888. 889 At man lider meget, er ikke altid et kiende-tegn paa, at man er i naade hos Gud 890 Lidelserne skal lede os til omvendelse 890 De borttages, naar HErren har naaet sit oyemerke 890. 891

List (Pharisæernes) bliver overvunden af JEsu viisdom " " II. 567. o. f.

Liv (sielens) kommer af Guds naade-sententz I. 415

Lof (Guds) er fornoden " I. 208

Loven gior vrede " " II. 947 kand ey skaffe os fred og siele-hvile 950. 951

Løbe ud af kirken, er skammeligt I. 4-8

Lydighed (troens) hvad er II. 246. 247. er troen selv 247. Hvorledes vi skal bevise den 257. o. f. Lydighed, og en forsigtig omgængelse i HErrens veye, giver frimodighed II. 734 Lydighed maa JEsu herligheds aabenbarelse bevæge os til 811. o. f.

Lykkalig tilstand ere de udi, som troe og elske HErren " " " II. 856. o. f.

Lys tænder andre lys an I. 126. II. 561

Lys (livets) er JEsus I. 100 II. 153. 589. 439. 440 441. 443. 761 Troens lys antændes af den Hellig Aand 206 Hvorledes man kand blive deel-

deelagtig i lyset 761 At være i lyset, er en lyksalig tilstand 762 Hvorledes man skal bruge lyset rettelig . 762. 763

M.

Maadelighed i mad og drikke er sær fornoden " " " I. 23
Maal (syndens) hvad det er II. 291
Maal (troens) er adskilligt I. 234. o.f. er meget stort hos høvedsmanden 235. o.f. Christus seer derpaa " " 239
Magt (den HErres JEsu) strekker sig og til at forlade synderne II. 597. o.f.
Mammon hvad den er II. 515 kand man ikke elske tillige med Gud " 516
Maria er et speyl paa de troendes salighed II. 309 o.f. over sig i troen I. 90 har om kierlighed til JEsum " " " 121
Med-arvinger (Christi) ere vi i saligheden II. 24
Medlidenhed (den HErres JEsu) over vor nød er saare stor " " II. 467. o.f.
Menniskér ere alle af sig selv paa vildfarende veye " " " II. 24
ere de troendes fiender 789. 790 En troende Christen skal ey frygte for dem 791 Et ont menniske kand ey giøre rette gode gierninger 835. o.f.
Midler (troens) maa man flittig bruge I. 205
Hvor vit en Christen tor bruge midler II. 787. " " " " 788
Midler, som Gud bruger til vores renselse 882
Man skal ey forlade sig paa dem 788
Midler-embede (Christi) er troens grund I. 448
Mirakler (Christi) besegle hans lærdom I. 224

ere herlige 219. o.f. styrke troen 222. 224 II. 531. 538. 540 have noget besynderligt i sig I. 219. 220 aabenbare hans herlighed 222 Hvorledes de skal bruges 221. o. f. 224. o. f.
Misundelse (Pharisæernes) imod JEsum, er stor I. 431 432. 435 II. 290 kommer af bar vudskab II. 566
Morgen; derfor skal man ikke sørge II. 524
Morgenstierne er Christus I. 195
Mørket elskes frem for lyset II. 152. o. f. er endnu altid i de troendes hierter 447 skal ikke altid herske over lyset 476 Være i mørket, er en ulykkalig tilstand 760 Hvorledes vi bør prøve, om vi ere udkomne deraf 774. 775

N.

Naade (Guds) hviler paa Christo I. 102 bliver os til deel formedelst ham ibid. arbeider saare paa vore hierter II. 488 491 er overvættes stor 292. o.f. foragtes af de fleste 689. 690 Enhver bør skiønne paa den naade, ham vederfares, og ey tage den forgieves 814. 815 Dens rette brug og antagelse belønner Gud med ny naade 858. 859 Naadens og salighedens riigdom, som JEsus skenker sine 867. o.f.
Natur og naade er der forskiel paa II. 355
Natur seer paa synlige og udvortes ting 192. 373
Naturlige kræfter ere ey nokfomme til en sand levnets forbedring II. 838
Navn (JESUS) er en vellugtende salve II. 400
Navnet giør ingen Christen II. 192
Nedrighed skal være vor roes II. 545 kommer ikke af naturen 548 er høyst-forunden 550 er de troendes sande høyhed 554
Nicodemus kommer til JEsum II. 197. 159 er meget vanvittig og blind 159. 198. 200 har endnu ikke det rette Christendoms væsen 198. 202
Nød lærer at bede I. 337 Dens rod er synden 338 Den driver os til JEsum II. 498. o.f.
Ny fødsel hører til Guds rige II. 198

Nyt hierte udkræver Gud II. 192
hvor vi have JEsum udi 827

O.

Offer for vore synder er JEsus bleven udi sit blod II. 218
Offer (kierligheds) er JEsu hierte, og som sandant et, maae vi anse det i troen II. 473
Omgængelse med Gud udkræver troende hierter II. 66 67. 68. o. f. og sand tillid 72. 73
Omskierelsen er et tegn paa Guds pagt I. 144
Omvende sig, og troe paa JEsum, maa den først, der begier at følge ham II. 718 At man skal omvende sig, byder HErren alvorlig 841. 852 Hvorledes de, som begiere alvorlig at vende om, kand snart komme dertil 853
Omvendelse seer paa Guds naade I. 268 skaffer Guddommelig seyer 206 behøves til at blive deelagtig i troens herlighed 107 Dens grund og øyemaal er Christus 108 Ved omvendelse og stilhed frelses en Christen II. 786. 787. Omvendelse er fornøden 839 840. 841 Dens rette art og beskaffenhed 844. o. f. hvor man lære at kiende 841. o. f. Herom giøre mange sig et falskt begreb 842 o. f. Hvori den sande omvendelse udviser sig 848. 849
Omvendt om man er, hvor man alvorligen prøve II. 851 852
Onde gierninger vidne om et ont hierte II. 837
Onde vaner hindre mange gode frugter II. 155. 156
Oplysning maa man bede at faae forøget I. 107. II. 219
Oprigtighed. See Fromhed, Reenhed.
Oprørt hav lignes de vandelige ved II. 944
Opstandelse (Christi) fører naade med sig til os alle I. 472 474. 475 Ved den bliver Gud vor Gud og Fader 474 Dens frugter det evige liv 476 Den skaffer sand fred 510
Opvækkelse (de dødes) skeer af JEsu II. 534. o. f.
Ord (Guds) maa ombyggelig bevares II. 44 er et hoved-middel til omvendelsen I. 179 viser til Christum 192 giver sand trøst 253 maa høres flittig 280 281 udkræver, at man troligen skal føre det i øvelse 357

er liigt sæden I. 284 II. 44 giver de beste vaaben imod satan I. 326 er et lys II. 37. 153
Orden (Guds) angaaende vor saliggiørelse II. 29. 58 109. 210. 541 Vor fordervelses erkiendelse henhører dertil 217 Derudi maa Guds tilbudne naade antages 247. 248 Den er alle menniſker forelagt til livet 251
Over-Hyrden JEsus vil føre os til det stilrindende vand II. 189
Ødeleggelsens vederstyggelighed, hvad derved forstaaes II. 934
Ørne have mange, og høre dog ikke II. 688 skal HErren oplukke 688. 689
Øvelse (troens) strækker sig til dette livs ende II. 188
Øverste (de fattiges og bedrøvedes) er David II. 495
Øverste (Pharisæernes) byder JEsum til giest II. 564
Øvrigheds-standen har sit kald, saavel som andre II. 340
Øye (troens) seer paa den Hellige Skrift I. 303. o. f. ogsaa paa Christum I. 306. o. f. II. 218 paa Guds rige, og hans retfærdighed II. 522. 525 beskuer Guds kierlighed I. 399
Øyemerke, som Gud har med sine tugtelser, bør man vel agte paa II. 889. 893. o. f.
Øynenes begiering II. 232

P.

Paakalde HErren hvorledes man skal I. 846
Pant (vor himmelske arves) er den Hellig Aand II. 60
Paulus er et herligt exempel paa Guds overvættes barmhiertighed II. 296. 297
Perle (den kostelige) er Christus I. 181. 182 bliver funden af de vise 175
Person (Christi) har stor herlighed I. 95. o. f. er troens grund 95. 96
Persons anseelse findes ey hos JEsum II. 863. 864
Pintze-Fest har sin forberedelse II. 48. 49. 62
Pligt (menniskenes) imod Gud er tacknemmelighed II. 654
Pharisæer ere ikke Christi saar II. 180 ere tyve og røvere ibid. holde sig selv for retfærdige 396. 397. 455 staae i et stort selv-bedrag ibid. 458 trøste sig med det udvortes 461

Præstedømme (Guds) ere vi II. 30
Prophet (den store og forjættede) er Christus II. 537. 538
Propheterne i det gamle Testamente, vise alle hen til JEsum I. 192 II. 39
Prot-Evangelium. II. 124
Prøve sig selv, er ikke sande Christne imod II. 221
Prøvelse styrker troen I. 341 aabenbarer den samme i hiertet 494

R.

Raad (Guds) om Christo I. 3 erkiendes ikke 4
har naaet sit øyemerke paa JEsu Christi disciple 10
Raad (Pharisæernes) om at gribe JEsum, bliver til intet II. 660. o. f.
Reenhed (hiertets) recommenderes os af JEsu II. 510. o. f. Reenhed og oprigtighed maae findes hos Christne 561
Renses fra synden skal vi ved JEsu blod og Aand II. 879
Ret (de troendes) er JEsus Christus II. 444. o. f.
Retfærdighed, ved troen af Christo, og i levnet ved Christi kraft, bør man hungre efter II. 907. o. f.
Retskaffen maa Christendommen være II. 161
Retskaffen maa man ogsaa vaagne op I. 31
Rette-snor og regel (vort levnets) skal Christi saliggiørende ord være II. 186. 336. 416. men ikke fornuften 416
Rige (Christi) og hans meddeelagtige II. 200. Det forestilles ligtigen, som et bryllup 610
Rige (Guds) skal man først søge II. 522. 523
er inden i os 605
Rige mand har mange brødre II. 235. 236. 243
Riigdom skal ikke være vor HErre II. 237
Roes af indbildt troe behager ikke Gud II. 197. 165
Rum skal man give Guds naades indflydelse i sit hierte II. 525

S.

Sagtmodighed er JEsu egenskab I. 430 Hvori sagtmodighed og spagfærdighed bestaaer II. 906. 907

Salige hvilke der bør prises II. 901 ere de, som vandre i JEsu vey og orden, skiønt det ofte synes anderledes , , 919
Saliggiørende ord (Christi) skal man antage, endog af utroe hyrders mund, men ikke deres gierninger II. 186
Saliggiørelse, som JEsus tilbyder, bør vi ey forsømme , , , II. 919
Salighed bestaaer ikke i at see I. 510 er ikke i verden II. 87 haves i haabet 391. o. f. Troens salighed tilfører eet gode efter et andet 307 Deres salighed, som vandre paa den rette vey 915. o. f. Den rette salligheds vey viser JEsus os , 902
Samfund med vor JEsu er sød II. 64
Samvittighed bliver opvakt I. 163 er et gesvindt vidne II. 331 Hvad der besværer den, bør den troende strax skaffe af veyen 756 Samvittigheds urve 944
Sandhed (Guds) er grundet i den Hellige Skrift I. 306 Der er sandhed i JEsu II. 923. 924. 940
Satan spænder en taage for øynene ved forgieves frygt, udi selv-prøvelsen II. 215 bringer vore første forældre til affald , , 469
Selv bedrag er stort I. 30. 104. 105 II. 29 Dets beskaffenhed, middel derimod, og kiendetegn paa, at man er fri derfor I. 106. 107 Det paaforer stor skade 241. 242. 290. 291 II. 139 Derfra maa Gud selv giøre os frie 244
Selv-fornedrelse er høyst fornøden II. 453. o. f. ogsaa høyst-salig , , 458. o. f.
Selv-raadighed findes ey hos dem, som troe, og elske JEsum , , , II. 733
Seyer erlange de troende altid over deres fiender, skiønt paa ulige maader II. 791. 792. Hvad troens seyer er I. 203. 204 Den gaaer over kiød og blod 206 over vantroen , , II. 11. o. f.
Sielens tilstand er ofte forvirret II. 491 maa bekiendes for Gud , , ibid.
Sikkerhed er farlig II. 765. 768. 771 søger JEsus at afføre os fra 767. 768 søger satan at føre sielene ind udi 769 og benytter sig dertil af adskillige leylig-

heder 769. 770 Sikkerheds sovn er en ulykkalig tilstand 768. 771 Særdeles, naar den findes hos Lærere, er den meget faerlig og skadelig 771. o. f.
Simeon er et exempel paa kierlighed til JEsum I. 118
tænder den ogsaa an hos andre, ligesom en ild den anden 125. 126
Skiul (lovens) aftages ved den Hellig Aand, hos de troende II. 586
Skriften viser os sandhed I. 131
Skrøbelig troe forkaster Gud ikke II. 220. 637. o. f. men styrker den 629. o. f. men den skal ikke give nogen falsk udflugt eller roes 633
Skrøbelige blive trøstede II 30. 41 Dem skal man annamme 624
Skrøbelighed undskylde de vantroe sig med II. 711
Slangen i orken, var et forbillede paa JEsum II. 204 205 bliver devlig forklaret 204. o. f.
Soel (retfærdighedens) er Christus I. 245. 246
Sorrig for næring er skadelig I. 24. 293 Christus advarer derfor II. 517. o. f.
Søge HErren hvorledes man bør II. 844. 845
Søgen efter Christum, maa være alvorlig I. 175. 179 190. 191 har en glædefuld finden i følge 186. 195 196. 197
Sønlig udkaarelse hos Gud, er en deel af troens herlighed I. 97 o. f. En skøn lignelse derpaa ibid.
Sovn (samvittighedens) forer fordervelse og sikkerhed med sig II. 151. 154 Synde-sovnen er stor I. 29. 30 Hvorledes man skal opvaagne deraf 31
Mange vil ikke lade den II. 588
Stadfæstede og frimodige Guds børn kand igien forraskes, og falde i frygt og kleinmodighed II. 750. 751
Stiernen er de vises vey-viser I. 171. o. f.
Storhed (Guds) er umaalelig II. 648
Strids-vaaben hvilke en Christen behøver II. 778. 779 786. 787
Svag troende annammes af JEsu I. 243. II. 637. o. f.
Synden forer intet andet med sig, end sorg I. 130

Dens

Dens tieneste maa forl des 403 Den gior os til sine slaver 406 paaforer døden 413. 414 overvindes af troen 202 bliver og straffet i dette liv II. 242 Dens afskyelige ureenhed og vederstyggelighed foraarsager sand hiertens anger og ruelse 217 Synden faaer den et had til, der ret troer paa JEsum, og elsker ham 828 Den begraves af de troende 829 Dens kierlighed og herredømme kand ey have sted, hvor Christus skal boe og være ibid. Dens kierlighed skiller os ved JEsu døds og begravelses frugt 833 Synden kand ey regnere, hvor JEsu begravelse ret troes 831 maa døe, hvor JEsus lever 833 Hvor ilde den har tilredt os, bør vi kiende 903. 904
Synds forladelse trøste sig og trøstes mange falskeligen med II. 843 skenkes dem, som i sandhed omvende sig 850. 851
Synds kundskab er fornøden til en sand omvendelse 844. 845

T.

Taalmodighed bevises i forset II. 105
Taarer (JEsu) er et lys for os II. 443
Tak hvad for en Gud begiever II. 811
Taknemmelighed I. 127. II. 651. o. f.
Taksigelse for seieren I. 200
Den udvortes alleue behager ikke Gud ibid.
Tegn og mirakler Christi føre mange til overbeviisning II. 196. 501. 502. 537. 538
Tempel (Guds) ere vi II. 116. 117. 308
Tienere blive, endog midt i deres forretninger, udi kierlighed til deres Herrer II. 188
Guds tienere blive udsendte til menniskene 252. 253
Christus er omskierelsens tienere 253
Tieneste (Guds) skal ikke være falsk II. 93. 94
skal ske uden frygt 273 Den sande kommer af Guds Aand 98. Den formeente forfølger Christum, og veed intet af ham 104
Tilbøyelighed til det onde maa angribes i hiertet II. 232

Tilhørere, som ere sikre, straffes med sønagtige Lærere II. 774
Tillid er kiødelig hos mange I. 224
Vi skal ikke sette tillid til vor klogskab II. 343
Man bør prøve, om man har tillid til Gud 793
Timeligt gods er ikkun en tilgift II. 523. 524
To dere komme til Christum II. 288
Tradition af menniskene er ingen regel, at rette sig efter I. 305
Troe (de gamles) bliver styrket I. 9. 10 Historisk troe er hos mange I. 58 II. 541 Enhver vil gierne forgive, at hand har den sande troe II. 872 Hvorledes man skal prøve, om man har den 872. 873 Den saliggiørende troe kiendes af sine frugter I. 58. o. f. giør os til Guds børn 59 Dens øvelse er fornøden til Gudfrygtighed 80 Den opvækkes, ligesom et kul opblæses 83 har sønlig lydighed hos sig 85. 86 skaffer forening med Gud 240 har sit visse maal 228. o. f. maa stedse have sin virkende øvelse I. 243. II 427. o. sf. forsøges af Gud I. 363. o. f. er kraft og sandhed 377 er en fast grund i hiertet II. 41 setter sig paa Guds skiød 312 Hvorledes den beviser sig i fristelsens tiid 752 Dens store kraft 753. 754 Den bør man søge at stadfæstes udi, at man ey skal forrafkes af vantroe 754 Ved troens kraft overvindes al menniske-frygt 825 Ja, ved troen befries vi fra al frygt 731. 732 Ved den komme vi til JEsum 951. 952 Den styrkes ved JEsu herligheds aabenbarelse 797. 798 Troen til JEsum maae vi have, førend vi kand følge ham 709. 710 findes ey hos de fleste Christne 799 Troens øvelse i taalmodighed og en stille forventelse giver forfarenhed, haab og frimodighed 755. 756 Troens lydighed søger HErren at føre enhver til 813 Troe og kierlighed skal findes hos dem, som begiere at tækkes Gud 856 o. f. 865
Troe bør den paa JEsum, der vil bevare ham hos sig II. 825. 826
Troende siele bør betroe sig JEsu, og lade sig føre af ham, og efter hans villie II. 754. 755 bør være i eenfoldig-

dighed lydige ibid. bør ey følge fornuften, kiødet eller verden 755 bør ey tage tilflugt til andre, end JEsum, i deres nød 756. 757 De bie efter HErren 755 Troende JEsu disciple er HErren med 786 faae allene JEsu herlighed ret at see 802. 803
Troskab imod Gud maa være bestandig I. 261. o. f. 266 Der ere tre ting, som udfordres til den 267. o. f. Hvad den er 271 Troskab og bestandighed kræves af de troende II 702. 873. 874. 914. 915
Trøst (troens) I. 245 erlanger Simeon 250. 251 er større, end den angest, der er i verden II. 42. 43 skal man ikke giøre sig selv i nytte 636
Trøst af udvortes ting er ikke tilstrekkelig imod fordømmelsens frygt II. 210. 214
Tugtelser og fristelser tilskikker Gud ofte sine børn II. 892 893 maa taales I. 138 HErrens tugtelser, og deres øyemerke bør man vel agte paa II. 757 At HErren maa naae sit øyemerke med dem, bør vi vel see til 895 De høre tit op, naar man kun afviger des mere 893 Om vi have ret agtet paa dem, bør vi prøve 893 894 De fleste vil gierne være frie for dem, og dog ey omvende sig 894
Tungemaal ere givne Apostlerne til deres embede iblant hedningene II. 117. 118

U.

Udvalgte; deres herlige tilstands aabenbarelse styrker Guds børn i troen II. 807
Udvortes at skye synden er ingen fuldkommen omvendelse II. 215
Ugudelige have ingen fred II. 942. 944. 945 have alle sande Christne fordum været 943. 944
Ulyksalig tilstand ere de udi, som ikke elske JEsum II. 873
Underfundighed begynder alting klogeligen II. 662
Under-hyrder (JEsu) fortsette deres embede i den Hellig Aands kraft II. 181. 182. Der ere meget adskillige under-hyrder 185 De skal omvende sig til JEsum, førend de tiltræde deres embede 186 maae kun vise hen til JEsum ibid. Deres pligt I. 8 De have stor kamp for deres

deres tilhøreres skyld ; ; ; II 7
Unge karl i Nain opvakt af Christo ; II. 535
Ustadfæstede siele kand let falde tilbage II. 749. 750
Ustadighed hvoraf kommer ; II. 188
Utroskab i JEsu efterfølgelse, bør begrædes II. 719

V.

Vaaben (retfærdigheds) I. 345. 348. o. f. 361
Vaage bør en Christen altid, og omgaaes vaerlig II. 775
Værelse hvorledes den tre-enige Gud giør hos de troende ; ; II 869. o. f.
Væsen (christendommens) og dens midler maa man vel giøre forskiel imellem II. 192. 193
Vantroe vilde gierne være fortolkere over Christi ord II. 523 er grunden til al mørkhed I. 350. 352. og en aarsag og oprindelse til alle synder II. 742. 747. 748 perser Christo taarene af øynene ved Jerusalem I. 433 sidder dybt i hiertet 492 , har haard strid med troen II. 8. o. f. er stor hos Thomas 9. 10. 13 Vantroe hos Guds børn straffes haardt ; ig af JEsu 82. 747. 810 Hvorfor ibid. Ved vantroe forkastes Guds naade, og Gud giøres til en løgnere 741. 747. 748. Ved den skiller man sig ved alt det lys og kraft, som hør til liv og gudsfrygtighed 742. 748 Den, der er vantroe, kand ey elske Gud, og ey giøre hans villie 742. 743 kand ey tiene Gud uden rædsel 743 Vantroe og den deraf flydende frygtagtighed er vederstyggelig for Gud 741. o. f. 747 Den mindste vantroe er vederstyggelig for Gud 743 Vantroe, som ikke agter eller troer JEsu hellige gierninger, er en stor synd for Gud ; ; ; 809. 810
Vederqvæge efter lidelsen vil HErren II. 891. o. f.
Vederstyggelighed paa den hellige sted II. 934. o. f. i lærdom og prædiken 935. 936 er hos tilhørere 935. o. f. i Sacramenternes misbrug 936. 937 i bøn og sang ꝛc. ; 937
Vellyst hindrer omvendelsen ; I. 293
Verden veed intet af JEsu kierligded I. 123. 134 giver intet sandt gode 130 er overvunden af JEsu II. 43

Den-

Denne verden er JEsus og hans disciple ikke af 778
Dens herligheds fornegtelse er en frugt af JEsu herligheds aabenbarelse 808
Verdens børn ere ikke skikkede til at omgaaes med Gud II. 68. 69 spotte de troende 120. 121 ere uretfærdigheds tienere 433
Verdslig-sindede høre ikkun gierne noget nyt II. 270
Veyen til himmelen er aabnet ved Christum II. 71
Vidnesbyrd (Apostlernes) om JEsu opstandelse II. 535
Samvittighedens vidnesbyrd bliver ofte foragtet 224
Viisdom (JEsu) I. 158 Den sande viisdom setter sielen i sand rolighed 177
Vise af Østerland; deres viisdom bestod i at søge Christum I. 167. 168
Vrede (Guds) samler man sig ved synden II. 144
føles i samvittigheden 216
Vrede straffes de udi, som ey annamme tugt 894. 895

Y.

Ydmyghed kommer af troen I. 237. 238
er Christi egenskab 430. 431. 434. 435. 436
Ypperste-Præstelige embede (Christi) begriber ogsaa hans sukken udi sig II. 473

Z

Zacharias lover Guds barmhiertighed II. 268. 269

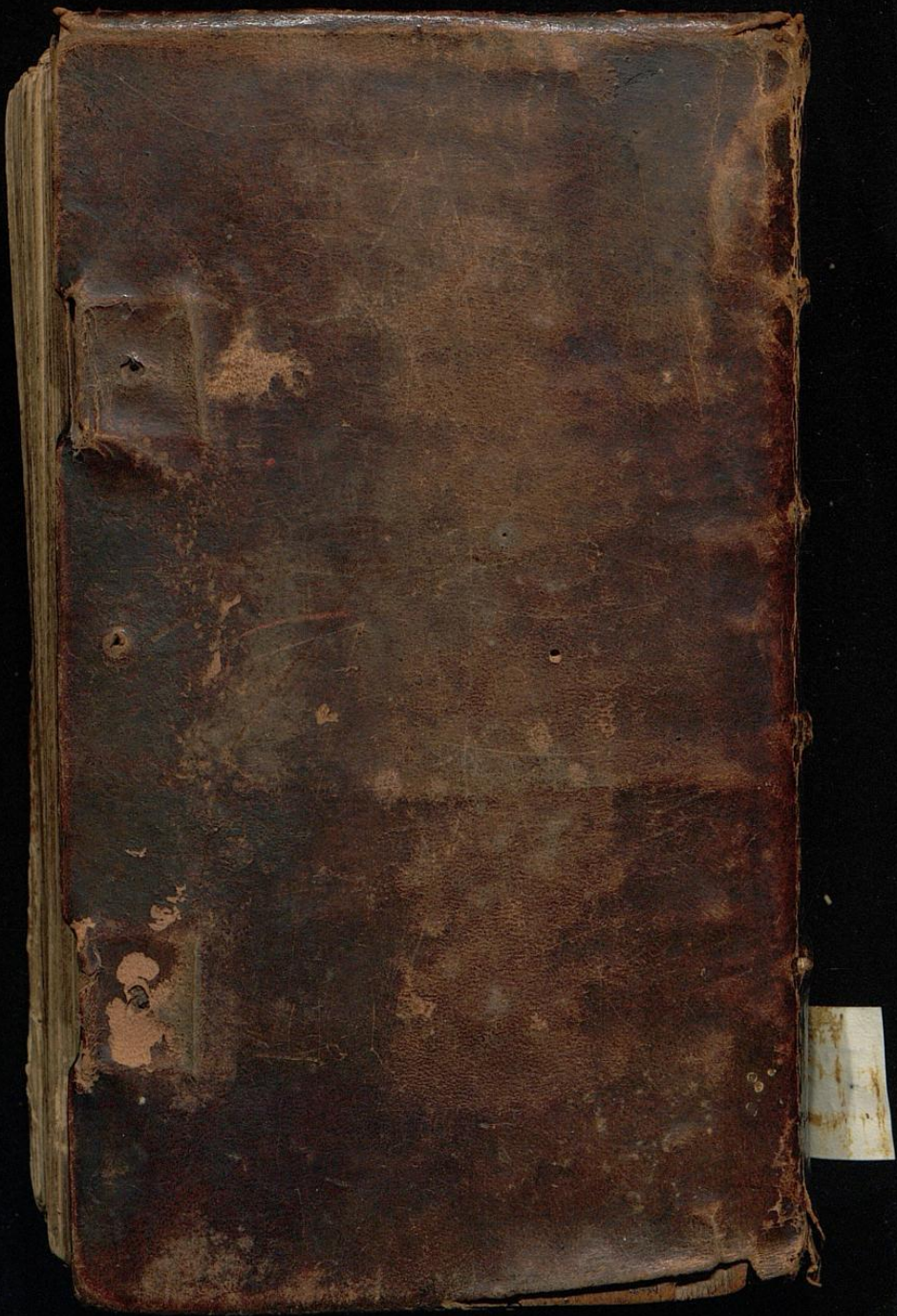
Tryk-Vildelser.

I den I. deel.

p. 10. l. 8. Joh. 12, 6. læs Joh. 12, 16.

I den II. deel.

p. 849. lin. 19. vaade læs naade
p. 897. l. 28. Nos. læs Mos.

Franckesche Stiftungen zu Halle